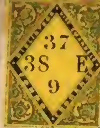
ANDREAE TIRAQUELLI ... COMMENTARII IN L. SI VNQUAM. C. DE...

André Tiraqueau

37
38 E
9

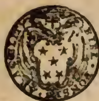
ANDREÆ
TIRAQVELLI
REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS

COMMENTARII
In L. Si vnquam. C. De reuocandis donationib.

Postrema hac editione felicius, quàm antea renati, accuratissiméque repurgati.

In quibus præter propriam ac peculiarem eius l. materiam, disertè multa, in omni disciplinarum genere, & copiosè tractantur: quæ octaua post hanc pagina indicabit.

LVGDVNI,
APVD GVLLIELMVM ROVILLIVM,
SVB SCVTO VENETO.

M. D. LXXXI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

ANDREAS TIRAQVELLVS AMPLISSIMO ORDINI SENATVS BVRDEGALENSIS.

ESCIO, P. C. quo meo aut virtutis aut doctrinæ merito, hoc me tanto honoris titulo decorastis, vt minimè candidatum petitorem, nulliquè vestrum vlla necessitudine coniunctum, sed & tantis locorum interstitiis, atque etiam citra fines vestri conuentus remotum, publico tamen decreto vestro in Senatoris demortui locum sublegeritis. Verùm quicquid huic vestræ de me opinioni ansam præbuerit, non possum non mihi admodum gloriari, quòd à Senatu in Galliis celeberrimo Senator sim designatus. Id quod nos in primum laudum nostrarum censum collocabimus, quicquid posthac meliori sorte, si qua reperiri potest, obtigerit. Cùm autem in præsentiarum nihil aliud nobis sit, quo gratum in vos animum nostrum testemur, ecce Commentarios nostros in pientissimam legem vobis dedicamus, vtinam non indignos, qui ab eo edantur, quem Senatoris munere dignum iudicastis. Eos si probaueritis, facilè patiar improbari à vitiligatoribus istis, qui nihil aliud quàm oblatrant, obganniunt, obmurmurant.

Valete.

ANDREAS TIRAQVELLVS FONTENAIVS SVPPRAEFECTVS, PICTONIBVS LEGVM STUDIOSIS.

SCipionem illum Africanum dicere solitum accepimus, nunquam se minus solum esse, quàm cum solus esset: nunquam minùs ociosum, quàm cùm esset ociosus. Magnifica vox, inquit Tullius, & magno viro ac sapiente digna, quæ declarat, illum in ocio de negotiis cogitare. Ego verò, Pictones mei, illud è diuerso dicere possum, nunquam me minùs negociosum esse, quam cùm sum negociosus. Etsi enim perpetuis negociorum vndis iam inde ab incunabulis sic inuolutus vsque fuerim, vt emergere in ocium ac quietem, homine libero dignam, animíque securitatem illam, quam veteres primi nominis Philosophi εὐθυμίαν dixère, nulla vnquam arte potuerim, quasi mihi cum fato res esset: igniculos tamen quosdam à natura suscitatos, literarúmque meliorum studia in memetipso persentiscebam, quæ sic cum annis venientibus creuerunt, vt quo maximè tempore rem facere nostrates solent, ego tum abiecta rei domesticæ ac familiaris cura, negociorum, quæ ferè omnia aut amicorum, aut vniuersitatis nomine suscepi, interualla ocio liberali dispungere cœperim: non id equidem agens aut satagens (quod scribentibus penè perpetuum est) vt edito ingenij specimine immortalitatis mihi gloriam compararem. Quæ enim immortalitas alia est ab ea quam nobis Christus pollicitus est, si ex præscripto legis Euangelicæ vixerimus? neque vllum ex studiis lucrum aut fauorem à quopiam sperans: nam potius ex immodicis vigiliis damnum rerum mearum cum luculento valetudinis dispendio expertus sum. Quid igitur, ais, te potissimùm mouit? quò spectabas? quid sperabas? Dicam certè quod res est. Videbam olim fere hominum genus velis (quod aiunt) remísque conniti, vt ignorantiam, socordiam, imperitiam, cęterásque Gotthorum reliquias procul è finibus suis Εἰς κόρακας extruderent, & Herculis illius Gallici exemplo Gerionis stabulum repurgarent, facerentque quàm existimatissimam celeberrimámque vnusquisque patriam suam: Soli Pictones mihi graui quodam veterno torpêre videbantur, quos primos omnium ad brabeum contendere decuerat, si soli, cælíque illius quidem vberrimi, huius autem saluberrimi ratio habeatur. Qua rei indignitate commotus, vrgere cœpi, ac meditari, siqua lucubratione Pictones hos meos ad honestam hanc ac plausibilem literarum pugnam animare possem. Ea verò mihi scribendi ratio potissimùm arridebat, in qua placido quodam nexu iungeretur cum politiori literatura (quoad eius quidem facere liceret) iuris Cæsarei, legúmque peritia. Etsi enim multò iucundiora, tractatúq; faciliora argumenta multa paterẽt, illud tamen mihi locupletandũ in primis eligere optabã, quo maximè municipes meos videbam indigere. Iamdiu enim malè vulgo audiunt nostrates ob irrequietam litigandi pertinaciam, quasi non alij frequentiùs vlli iudicum, patronorũ, tribunaliúmque limina proterant, prope

vt iam

vt iam in prouerbium abierint Pictonicæ diſceptationes, veluti in ea re Aegyptios de induſtria nobis imitandos propoſuerimus, genus hominum (quod Ammianus ſcribit) controuerſum, & adſuetudine perplexius litigandi lætiſsimum. Facturus igitur operæprecium mihi viſus ſum, déque patria bene meriturus, ſi quoniam, teſte Tullio, litigioſa eſt iuris legúmque ac morum ignoratio, quod in legibus noſtris municipalibus (quas conſuetudines vocant) aut obſcurum videtur, aut paradoxum, enarrarem, lucémque aliquam propter hebetiores quoſdam ac craſsiores adderem. Congeſsi proinde in eas tanquam ſyluam quandam commentariorum annis iam aliquot, quibus niſi exactè doceo, nihil in conſuetudine noſtra eſſe à priſcis legibus, probatiſsimiſque vniuſcuiuſque gentis inſtitutis abhorrens aut alienum, voti non ſum compos effectus. Horum ſectionē vnam, cui titulus eſt, de Legibus connubialibus impolitam adhuc, planéque muſteam, & à lacu feruentem, ſuperioribus annis edidi. Ita enim amicis meis viſum eſt, quorum iudicium meo ipſius antiquius ſemper duxi: ſed eam tot mendis ac maculis deformarunt, vt vix non me editionis pœniteat: quanquam extitit, qui ex ea chartas integras non ſemel, ſed ſexcētis locis in ſuos libros tranſcripſerit, & bona fide, hoc eſt vnà cum ſuis mendis, ne ſyllaba quidem mutata, vt hinc facilè intelligas non eum intellexiſſe quod legiſſet. Cuius nomen libens ſupprimo, eum digito monſtrare cōtentus, quòd titulus operi ab eo nuncupatus tam elegans eſt, quàm liber vniuerſus, nempe Catologus gloriç mundi. Sed & quod multò indignius eſt, ac iniquius, modo nomen meum diſsimulat, tanquam id totum ipſius ſit, quod totum meum eſt: modo ita profert, vt putes minimam partem eorum quæ mea ſunt, eſſe mea. de qua re in alia editione eiuſdem mei operis dicam effuſius: ne ſi plura hoc in loco dixerim, ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, videar. Illud tantum hîc dicam, quòd cum eo præclarè actum fuiſſet, ſi ſua contentus pellicula, id eſt, opere quod primum ediderat, non vltra crepidas quicquam molitus fuiſſet. Sed vt ad inſtitutum redeam, cùm ab immenſo illo commentariorum opere tanquam in flexu interſpirare ſtatuiſſem, conatúſque meos non peſſimè ceſſiſſe, ſed ſupra ſpem, votúmque ſucceſſiſſe viderem, libuit interim, dum reliqua parantur, argumento ex ipſo legum Codice ſumpto ludere, experiríque ecquid in iure noſtro tot tantiſq; vigiliis profeciſſem, fecíque hoc etiam libentius, quòd ſciolos quoſdam, planéque dieculares, aut, ſi mauis, ephemeros leguleios paſſim muſſitantes audirem, aduerſúmque ius hocce noſtrum impudentiſſimè oblatrantes, tanquam nō tam iuſtitiæ quàm litigandi vias tradat, iactantéſque iuris ſe conſultos triduo euaſuros, ſi quis eis ſtomachum mouerit, etiam ſi Pandectæ ſimul omnes in fauillas ſint redactæ. Quid enim ipſis non liceat hominibus, vt ipſi putant, ad elegātiæ vnguem reconcinnatis, quod Ciceroni licuit? quaſi ſcilicet Cicero ipſe id intellexerit, aut non omnem ætatem in iure perdiſcendo, tractando dicundóque conſumpſerit: quod & ipſe in ſuis legibus planè profitetur. Ferendum hoc vtcunque in hominibus idiotis, priuatíſque, quorum acta domo non efferuntur, niſi quoſdam cerneremus rerum publicarum gubernaculis admotos, próque tribunali ius dicentes, eò ſocordiæ delapſos, vt credant, confidántque ſeſe egregie de iure reſponſuros, litéſque definituros, ſi Tullium tantùm ipſum conſulant, aut Fabium. Nec interim animaduertunt infelices ciuitates ſibi creditas aſſiduis litibus penè interuerſas, & in mutuam perniciem coniuratas, viuentibus, videntibúſque ipſis, & non opitulantibus hilum. Nam cùm ad ſalutem ciuium, ciuitatúmque incolumitatem, vitámque hominum & quietam & beatam conditas eſſe leges conſtet, quî rectè atque ordine rempublicam adminiſtrare poterunt homines legum iuríſque imperitiſſimi, qui ſi quando è re nata cogantur ad Pandectas, cæteróſque ſanctioris

iuris libros adire, tum vero lemis plusquam Saturniis cæcutiunt, offendúntque etiam in meridie. Indidem tot prouocationes, appellationes, refutationes, reiectiones, ampliationes, dierum diffissiones, comperendinationes, & id genus cætera, quibus tanquam filo texuntur in longum iudiciorum litiúmque telæ, quas lege intellecta velocius est componere, quàm à texente tela succiditur, vt interim Iob verbis vtar. Fítque (quod iure plerique omnes quibus mens sanior est, queruntur) vt iudicum magistratuúmque imperitia, ne malicia dicam, controuersię ferè omnes seculares pro rostris pendeant, nonnullę etiam postremo Christi iudicio seruentur, dum singuli eorum iudicia detractent, nec ea subire vlla ratione sustinent. Exposui itaque παχυμερέστερον, vt Gręcum Vlpiani verbum vsurpem, id est, crassius, & pingui minerua, propter quosdam imperitiores, legem illam, cuius caput est, Si vnquàm. C. de reuoc. donat. cuius sensus à nemine omnium, qui hactenus eam interpretati sunt, funditus erutus, enucleatúsque fuerat, & tamen adeò frequens est eius in iudiciis vsus, vt quia secus ac debuit, est à quibusdam exposita, sexcentæ quotannis causæ aut perperam dirempte, aut prorsus intactę indecisæque maneant, gementibus interim, atque ad Deum altissimum verum nomotheton nostrum clamantibus pupillis ac viduis. Tu lector amice, labore nostro fruere, reliquósque commentarios propediem expecta. Ex Fontenaio Calendis Augusti, Anno 1534.

ANDR

ANDREAE TIRAQVELLI IN L. hanc Distichon.

Omnis in Ascanio chari stat cura parentis:
Omnis & hac constat lege parentis amor.

ALIVD.

Est legis natura parens, eadémque magistra:
Si nescis, legito hac, continuóque scies.

MICHAELIS TIRAQVELLI, AVCTORIS filij, aliud distichon in eandem l.

Lex ait, id munus reuocari, quod sine natis
Quis dat, si natos postea suscipiat.

ALIVD.

Lex hæc, si donans natis sine, postea natos
Suscipit, id donum, mox reuocatur, ait.

PETRI COGVETI ALIVD.

Lata ferendáve sit quænam sententia, disces
Ista legens, si non vndique cæcus eris.

PETRI MARCHANT ARCHIDIACONI Lucionensis ad Tiraquellum carmen.

Materna exhæres infans lugebat in aluo
Immensa externo munera facta viro,
Hunc tu solaris natum, vt cum luce, parentis
Donatas, rupto munere, captet opes.
Plus igitur tibi inops quàm luci est debitor infans:
Corporis illa fugat, tu ingenij tenebras.

In his commentariis, Lector beneuole, multa videbis non iniucunda, nec pœnitendá de amore & affectu omnium animantium in suos fœtus: atque ex eo leges aliquot & constitutiones prodiisse.

Plura quoque de verisimili, & non verisimili: à nullo hactenus vno in loco plenius neque distinctius tractata.

Plurima præterea de scripto & voluntate cum legum, tum verò aliarum dispositionum, publicarúmque & priuatarum: vt intelligatur, verbáne plus an sententia valere debeat.

Sed & de amicitia nonnulla, non omnibus obuia.

Necnon de diuitiis & paupertate: vtrùm scilicet vtilius ac præstantius haberi ac censeri debeat: quantásque vires vtraque & olim habuerint, & hodie habeant.

Adhæc multa contra communes iuris regulas officiis & remunerationi attributa (quæ specialia nostri appellant) vberius multò, quàm ab vllo ante hac vnquam, vnum in locum digesta.

Deinde de tempore partus humani ex sententia nostrorum, aliorúmque scriptorum multa, ex meris intimisq́; naturæ præcordiis eruta.

Postremò plurima de canone latæ aut ferendæ sententiæ, tum vt vnum ab altero discernas, tum vt vtriusque vim & effectus intelligas: tanta præterea copia vt ea per se iustum volumen conficere potuissent.

TABVL

TABVLA PARTICVLARIS QVAESTIONVM ET

materiarum ad legem noſtram priuatim & peculiariter pertinentium ex ordine operis.

In Præfatione poſt titulum pag. 2.

23 Quid deniquè de rustico renunciante. nume.102.

24 Vtrum si donans renunciauerit huic legi, intelligitur tantum respectu liberorum præsentis matrimonij, an etiam alterius futuri. nume. 103. cum multis sequentib.

25 Quid si pater donans & renuncians huic legi, omnino desperat de liberis, & tamen ei postea nascuntur, an sit locus huic legi. nume.111. & seq.

26 Vtrum satis est donantem generaliter renunciare omni legum auxilio, aut alias sine speciali huius legis renunciatione. nume. 115. & seq.

27 Quid si huic generali renunciationi adiectum sit iuramentum. nume.132. & sequent.

28 Quid autem si citra vllam renunciationem appositum sit iuramentum in donatione, an propterea cessat hæc lex. nume.164. & sequen.

29 Quid si in donatione apposita sit clausula, vt extendatur arbitrio vel iudicio sapientis, an notarius posit apponere renunciationem huius legis. nume.174

In verbo, libertis. pag.58.

30 VTrum hæc lex habeat locum in donatione facta liberto tantum, an etiam cum fit extraneo in dicto verbo, libertis. nume.1. & multis sequentib. vsque ad nume.74. inclusiuè.

31 Vtrùm hæc lex sit exorbitans. nume.19. & multis sequent. vsque ad 26. inclusiuè.

32 Vtrum propriè & strictè sit intelligenda, & ita restringenda, an verò sit extendenda ad alium casum. nume.26.27.30.61.& in verbo, reuertatur. nume.34. & 2.seq.

33 Vtrum etiam ad alias personas posit extendi. nume.27.28.29.30.62.

34 Vtrum sit fauorabilis, an odiosa. nume.61. & alibi sæpe.

35 Quid si pater donat filio, an natis aliis liberis reuocetur donatio, & quid & quantum reuocetur. nume.75. & duobus sequent.

36 Quid si facta sit filiæ quæ ex statuto non debet succedere patri. nume.78.

37 Quid si filio emancipato. ibidem.

38 Quid si ecclesiæ aut alteri piæ causæ. nume.78. & multis sequentib. vsque ad 91. inclusiuè.

39 Quid si magno cuipiam amico. nume.92.& multis sequentibus vsque ad nume. 106. inclusiuè.

40 Quid si fratri aut aliis coniunctis personis. nume.92. iunctis sequent. Et iis quæ scribuntur in verbo, susceperit liberos. nume.266.

41 Quid si viro aut vxori. nume.108. & multis sequentib.

42 Quo tempore consideranda est præsumpta ac verisimilis mens donantis, vtrùm scilicet donauisset an non donauisset, si cogitasset de liberis: vt sit, vel non sit locus nostræ legi. nu. 110. Et iterum in verbo, omnia vel partem aliquam. nume.34.& in verbo, susceperit liberos. nume.161.& multis sequentib.

43 Vtrum lex nostra habeat locum in donationibus ab initio inualidis. nume.111.

44 Vtrum remedium huius sit ordinarium, an etiam extraordinarium. nume.114.

45 Vtrum competat si aliud remedium ordinarium aut etiam extraordinarium competat pro reuocatione donationis. ibidem.

In glos. Patronus. pag. 98.

46 VTrum hæc lex habeat locum in muliere donante, vt in viro, ibi in principio.

In glos. Filios non habens. pag. 99.

47 VTrum huic legi sit locus cum donans habet filios tempore donationis, vt scilicet nati pòst filij reuocent. ibi in principio cum seq. vsque ad 11. inclusiuè.

48 Vtrum natiuitas nepotis vt filij faciat locum huic legi. nume.12. 13.14.

49 Quid si quis cùm donat habet liberos, sed ignorat eos habere, vel eos putat esse mortuos. nume.14.& sequen.

50 Vtrum filius natus tempore donationis, quem pater non ignorabat, reuocet donationem ex hac l.16.& seq. vsque ad fin. glos.

In glos. Bona. pag. 103.

51 VTrum hęc lex habeat locum in donatione nominum & actionum. nume.8.

52 Sed quid in nominibus siue in debitis conditionalibus, aut quorum dies noncum cesserit. ibidem.

Quid

In glos. Et postea. *pag. 211.*

In glos. Susceperit liberos. *pag. 220.*

In glos. Totum. *pag. 290.*

In glos. Reuertatur. *pag. 293.*

183 Sed

In glos. Eiusdem donatoris arbitrio. pag. 379.

In Fine. pag. 379.

TABVLA

IO. VICTORII IN EFFIGIEM ANDREÆ TIRAQVELLI, REGII IN CVRIA Parisiensi Senatoris, Hexastichon.

Iam nihil est, venerande senex, quòd pulla sororum
Stamina, vel Stygias quòd verearis aquas.
Subtrahet hæc vultus morti pictura: perennem
Ingenio vitam tot tua scripta dabunt.
Ergo vbi fatalem Lachesis tibi neuerit horam,
Magna tamen fugiet pars Acheronta tui.

Extraict du Priuilege du Roy.

Par grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer vne fois ou plusieurs, ce present liure intitulé Andreæ Tiraquelli, Regij Consiliarij, Cõmentarij in l. Si vnquã. C. de reuoc. donat. reueu, corrigé & augmenté par ledit Tiraqueau: & est faict defense de par ledit Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, de non imprimer, ne faire imprimer, vendre, ne distribuer, en ses pays, terres & seigneuries, ledit liure ainsi reueu, corrigé & augmenté, si ce n'est par le consentement dudit Rouille: & ce iusques au temps & terme de douze ans, à compter du iour & datte que sera paracheué d'imprimer ledit liure, sur peine d'amende arbitraire, & de confiscation des liures qu'ilz auroyent imprimez. Et à fin qu'aucun ne puisse pretendre ignorance du present priuilege, ledit Seigneur veut & entend, que l'extraict d'icelluy estant mis au commencement ou à la fin dudit liure, serue pour toute notification, comme si la signification estoit faicte sur l'original. Car tel est son plaisir, comme plus à plain est contenu & declaré par lesdictes lettres de priuilege sur ce données à Moulins le xx. de Feurier, mil cinq cens soixante six.

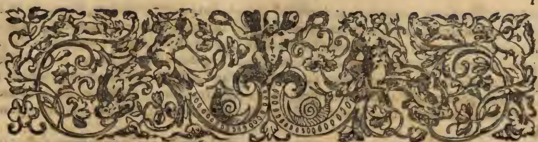
Par le Roy en son Conseil,

Signé. De VABRES.

Et seellé du grand seau en Cire iaune à simple queue.

TABVLA GLOSSARVM.

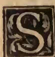
IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS A. A. AD ORPHITVM P. V.

1 Vnc nostræ l. titulum ita emendauimus ex Codice Theodosiano, in quo hæc eadem l. adscribitur sub eadem rubrica, vt nostri non ineptè *Rubrica.* cum {Paulo iurisconsulto, in l.ij.§.recuperandæ.ff.de interdic.& } Persio appellant, scilicet de reuo. dona. cùm tamen in nostris Codicibus, qui circumferuntur, ita vbique is titulus scribatur, IMP. CONSTAN. A. AD ORPHITIANVM. Fuere autem Constantius & Constans filij Constantini imperatoris, simúlque post patrem imperauerunt, vt *Constãtius & Constans fratres imperatores.* videte licet ex Aurelio Victore, Eutropio, & cæteris imperatorum descriptoribus. Fuitque etiam eorum tempore Orphitus, vt tradit Ammianus Marcellinus, qui hæc de eo scribit libr. rerum gestarum 14. Inter hæc Orphitus præfecti dignitate regebat vrbem elatè: nam vltra modum delatæ dignitatis sese efferens insolenter, vir *Orphitus.* quidem prudens, & forensium negociorum oppidò gnarus, sed splendore liberalium doctrinarum minùs quàm nobilẽ decuerat, institutus. Idem lib.16.& seq. meminit secundæ Orphiti præfecturæ. Ex quibus facilè potes intelligere, quid illæ literarum notę, P.V. in tit. nostrę legis positæ *P.V. quid significent.* significent, nempe, Pręfectum Vrbis. Quanquam Valerius Probus harũ rerum obseruator diligẽtissimus, nõ literis simplicibus id significari tradit, sed iis PRAE. VRB. vel etiam iis, PRAEF. VR. Verùm aut tẽpus id, vt cætera propè omnia, immutauit, aut fortè librariorũ incuria, quibus non admodũ curæ fuit has antiquitates tã exactè obseruare, quæ sibi parũ vtiles videbantur. Cęterũ si literis inuersis ita scriptum fuisset, V. P. aliud significasset, videlicet Virum Perfectissimum vt apertè declarat Eumenius Rhetor in oratione quam pro instaurandis scholis ad Præsidẽ Gallię *V. P. quid significent.* habuit, in qua eum virum perfectissimum sępius appellat, nunc pręscriptis tantùm notis, nunc etiã extensis. Est autem Perfectissimatus (ne & id ignores) species quædam dignitatis, de qua & *Perfectissimatus.* nos titulum peculiarẽ habemus, de perfectissimatus dignitate, lib.12.C. vbi hoc optimè & scientissimè, vt semper aliàs, declarat Andr. Alcia. & iterum in libro dispunctionum 3.c.4. atque etiam Franc. Purp. in l.j.col.32.ff.de offi. eius cui man. est iurisd. Traditque Ammianus lib.21. Constantium, cuius hęc l. est, magno in tribuendis celsioribus dignitatibus impendio fuisse parcũ, nec sub eo ducem quenquam cum claritate prouectum fuisse. Erant enim, vt mox subdit, perfectissimi.

2 ¶Porrò alterius Ser. Cornelij Orphiti consulis sub Claudio Cæsare meminit Cornelius Tacitus lib.12.hist. {& Plinius lib.2.c.31. vbi dicit illum fuisse ipsius Claudij in consulatu collegam. Sed & *Orphiti plurimi.* idem Tacitus lib.15. meminit Cornelij Orphiti, siue ille fuit, siue alius. Et} Pactij Orphiti Primipili honore perfuncti lib.13. Sed & lib.20. scribit Aquilium Regulum in summum odium extulisse subuersam Crassorum & Orphiti domum. Memorat & Suetonius tum in Nerone tum in Domitiano, Saluidienum Orphitum: & eundem quoque, nisi me fallit coniectura, Philostratus in Apollonio libr.8. non semel, & iterum lib.8.& Plinius lib. 7.c. 5. Orphitum Clarissimum ciuem Vestiliæ virum. {& Casiodorus in consulibus Roman. vbi dicit Traianum & Orphitum fuisse Consules primo anno Neruæ,} & Iulius Capitolinus in Antonino Pio Orphitum & ipsum pręfectum vrbis, {cum dicit, Successorem Viuenti bono iudici nulli dedit, nisi Orphito præfecto vrbis, sed petenti.} Et in Antonino philosopho vel eundem, vel alium eius nominis, quem dicit fuisse adulterum Faustinæ vxoris ipsius Antonini, & tamen eum ad varios honores ipsum Antoninum promouisse. Et Aelius Lampridius in Commodo Antonino memorat Maximum & Orphitum Consules, atque etiam Orphitum & Ruffum, quibus Coss. factum est S.C. Orphitianum ab ipso Orphito ita dictum, vt scribitur in §.j. Instit. ad S. C. Orphit. Id quod fortè ansam præbuit nostris librariis, vt hìc etiam Orphitianum pro Orphitum scriberent. Sed & Trebellius Pollio & Casiodorus in consulibus Roma. imperij in Secundo Claudio Orphitũ quoque Consulem cum {Acinao Atticiano, aut vt alij scribunt Antiochiano } memorat, {de quo etiam in l.ij. C. de diuer. rescri. Et legimus alium Solenum Orphitum Consulem fuisse cum Priscino, aut vt alij legunt Prisco, sub Traiano imperatore.} & Apuleius lib.3. Floridorum, Scipionem quendam Orphitum, & Galenus, vt id quoq; obiter dicam, lib.7. de compositione Pharmacorum {τῶν γέν,

Orphitus medicus. non semel,}Orphitum quempiam medicum.Ex quibus planè potes intelligere, super ea quæ ex Marcellino adduximus de hoc nostro Orphito, fuisse familiam Romæ antiquam & nobilem Orphitorum:ideóque & titulum illum Theodosiani Codicis ad Orphitum, verisimiliorem esse ac probabiliorem,quàm illum nostrorum Codicum,ad Orphitianū,cuius nomen non adeò frequens est:præsertim cum habeamus & aliam legem ipsius Constantij ad Orphitum,videlicet l.j. C. de quadr.præscrip. Ex quibus,ne & hoc interim prætermittam, planè liquet nostram hanc l. non esse parui momenti, quæ scripta sit ad Orphitum maximæ dignitatis ac vetustissimæ nobilitatis virum.

3 *A.A.quid significent. C.C. item Augusti Cæsares.* ¶Denique quòd ad nostrum titulum etiam pertinet,illud quoque te scire voluimus, lector,illas illius notas A.A.Augustos significare,sicut C.C.Cæsares. Illæ enim literæ singulares ponuntur, cum sunt vnius imperatoris.verbi gratia,Impera.Constan.A.& C.id est Augustus & Cæsar. De qua re loco opportuniori dicemus, videlicet in nostro tractatu primigeniorum, q. xvij. in iiij. opin.quo etiam in loco declaramus qui Augusti, qui Cæsares dicebantur. alterum enim altero maius est,& augustius, vt inibi videre poteris. Neque enim in huiusmodi rebus diutiùs immorari ducimus.Audi igitur nostram l.

I vnquam libertis patronus filios non habens, bona omnia vel partem aliquam facultatum fuerit donatione largitus, & postea susceperit liberos:totum quicquid largitus fuerat,reuertatur,in eiusdem donatoris arbitrio ac ditione mansurum.

PRAEFATIO.

1 *Huius l.commendatio.*

Anc l.notab.simul & sing.dicunt Bar.& Salyc.hic.Sed & sing.quoque Imo.in l. filio præterito,col.xj.versi.pro hoc etiam facit.ff.de iniust.testa.& Barb.cons.lx. cuius initium est,illud adferam in medium,col.v.versi.tertio faciat,lib.2.& Soci.cons.ccxcv.in causa contra filios,col.iij.ver.circa secundam difficultatem,lib.2.& Franc.Cur.senior con.omnium primo,col.pen.& Ias.in l.cum acutissimi,col.2.versi.eodem modo si quis. C. de fideic.& consi.ccxxx.factum sic se habet,col.j.versi.sed præmissis,lib.2. & nouissimè Nicol. Eueraldus in locis legalibus,in loco à verisimili,col.j.Ideóque eam commentandam interpretādámque duximus, præsertim cùm non admodum copiosè à multis hactenus vno in loco tractata fuit,vt non immeritò in mentem veniat illud Vergilianum lib.j.Aeneidos,

Apparent rari nantes in gurgite vasto.

Quamuis vsus ipsius multum frequens sit,ac penè quotidianus,ob ídque plenius attingi,tractarique debuit,ex sententia Pauli Iurisconsulti in l.legaui.ff.de libe.leg.quam approbat Bar.in l.post contractum,col.j.ff.de dona.In qua re non eam commentationum formulam sectabimur, à qua vel transuersum(quod dicitur)vnguem discedere nostris legum interpretibus veluti religio est. Nam statim primo loco ponunt summarium,quod appellant.Secundo notabilia,vt & ipsi vocāt. Deinde glossarum interpretationem.Postremo alias quæstiones ad negotium pertinentes. Nos verò verba l.nostræ suo quæque ordine assumemus,quæ commentatione indigere videbuntur.

2 *Quæ præmittuntur sequētium præstant euidentiorem intellectum.* ¶Primo tantùm loco rationē l.nostræ & eius appendices adscribemus, quò cętera faciliùs intelligantur.{Nam vt scribit Bal.in rub.C.de ser.fugit sæpe ea pręmittuntur,quæ sequentiū pręstant euidentiorē intellectum.l.j.ff.de orig.iur.& l.j.ff.si cert.pet.} Sed illud tamen primùm te admonitum velim,lector amantissime,cum has cōmentationes nostras adornassem ad prælum, ac non pauci Parisienses librarij,qui eas viris doctissimis iam ab hinc prope quinquenniū videndas prębuerant,precibus ac pollicitis ingentibus à me efflagitarēt sibi imprimendas cōmitti (neq; enim præcipitare editionem,sed ex præcepto Horatij nonum in annū differre animus fuit, quòd alias protestatus sum) ecce me incautum, nihílque tale metuentem arripit febris quartana, morbus omnium vt longissimus,ita grauissimus,etiam si eum sonticum esse negauit Iulianus noster, atque etiam,si diuis placet, laudauit Phauorinus,méque duos plus minus annos vexat, membratímque veluti dilaniat.Interímque eduntur in eam ipsam l.nostram,Franc.Rip.comment.& doctissimi quidem,& locupletissimi,neque enim alij ab eo viro edi potuerunt.Veruntamen ab hac editione nostra,postquā ita amicis meis visum est,non ob id destiti,nihil veritus, ne qui vtranque legerit, me compilationis alienæ hæreditatis insimulet: nam &si eosdem vterque locos, vt res ipsa exigit sæpe tractamus, crassior tamen est inter nos quàm inter Piramum & Thisbem paries. Tu lector optime, lege & iudica.

Febris quartana.

Frācisci Rip. docti in hanc leg. commentarii.

3 *Legis nostræ ratio.* ¶Igitur vt in scenā tandem prodeamus, Nemo nescit omnes prope legū interpretes huius legis rationē & veluti fundamentū ponere in amore affectúque parentum in liberos, quos si futuros sibi preuidissent aut cogitassent,ipsi verisimiliter aliis nō donauissent,ne exteros liberis & posteritati suæ anteponere viderentur. Ob ídq; censentur existimantúrq; ea lege donasse, vt si liberos postea susceperint,irrita maneat donatio, ar.eius quod in nō longè dissimili casu scribitur in l.cū auus.ff.de condi.& demonst.& in l.cū acutissimi.C.de fideic.& in l.generaliter.§.vlt.C.de instit. & substit.Quibus cautū est,quòd si quis filium nepotémve hæredem instituerit,ac iusserit illum post mortem ipsius alteri restituere:hoc ita videtur intelligere,cōiectura pietatis, si filius ipse aut

nepos

nepos institutus liberos nõ reliquerit,ne videatur alienas succeſsiones propriis anteponere. Quarum legum autoritate subnixus Bar.consi. lxviij. cuius caput est, proponitur quod Ioannellus, col.j.pulchrè & not.respondit videri præsumíque simulatam vẽditionem, quam quis alteri fecit de maiori parte bonorum certo quodam precio,quod se ante recepisse confessus est, quæ quidẽ bona emptor postea iure legati reliquit filio venditoris,prætermiſsis propriis liberis.Neque enim inquit Bar.præsumendum est,si verè emisset,quòd extraneo reliquisset, sed potius suis ipsius liberis,ar.d.ll.Quódque in alio non minùs memorando casu traditur in l.ex facto,in princip.ff.de vulg.& pupil.substit.Qui filium impuberem mutũ habebat,impetrauit à principe, vt muto substituere ei liceret,& Titum substituit:mutus autem ille filius recuperata valetudine post mortem patris vxorem duxit, ex eáque filium suscepit:rũpitur ea substitutio natiuitate filij.nec enim verisimile est,aut patrem,qui impetrauit,aut principem,qui permisit,de hoc casu cogitasse, vt eum qui postea nasceretur,exhæredaret.Et in l.pe.ff.de iur.codic.vbi qui vnicũ filium suscepit,quædã in codicillis reliquit, postea alium filiũ suscepit, prior filius pro virili relicta soluere compellitur, non etiam natus post codicillos.Et in l.3.ff.de inof.testa.vbi si quis post conditum testamentum filiũ susceperit,nec ei testamentũ mutare licuerit morte inopinata præuento, intelligitur postremum filiũ cum cæteris ante testamentum natis pro virili instituisse.quã l.sing.dicit Bald.ibi.Huc quoq; respicit tex.in l.sicut certi,& in l.cùm vel in vtero.C.de testa.milit.vbi præteritio filij posthumi vel iam nati scienter à milite facta,pro exhæredatione est, ideóque valet testamentũ. At si ignoranter facta fuerit,quoniã filium mortuum falso rumore putabat, aut vxorem prægnantem nesciebat,minimè valet testamentum,tanquam sit verisimile,non alios eum instituisse, quàm liberos,si eos habere,aut habiturum se fuisse cogitasset.Et quod pulchrè scribitur in l.tale pactum. §.vlt.ff.de pact.quòd si pater dotans filiã,quam vnicam habebat,pactus sit dotem fratri suo,quem hæredem sibi destinauerat, restitui, si sine liberis filia moreretur, & ipsa postea liberos suscipiat, dos illis,non fratri ex mente patris restituẽda est.Ex quo not.Bal.in v.no.præsumi hominis mutatum consilium,propter liberos postea susceptos quod dicit esse mente tenendum.Et postea in fi.trahit post Guliel.Cu.in ar.ad quæstionem de eo,qui cùm nullos haberet filios, quædam tradidit fratri,aut alteri coniunctæ personæ, vt talis donatio reuocetur susceptis postea liberis. Sed & Alber.ibi ex eo tex.dicit,quòd si quis nullos habens liberos quædam emat,aut aliàs acquirat nomine fratris,si postea ei nascuntur liberi,reuocantur huiusmodi conquęstus ad commodum liberorum.Quin generalius gl.not.ex illo text.asserit id esse seruandum,licet non sit dispositũ,quod verisimile est fuisse dispositum,si id quæsitum fuisset.de quo postea latiſsimè tractabimus versic. 56.incip.inter tam multa.vbi videre poteris.Denique huc spectat & tex.in c.1.tit.de duob.fratri.à cap.inue.quem ibi no.Bald. & hinc occasione sumpta dicit sing.text.in d.l.tale pactum.§. vlt.vti etiam facit in d.l.cùm acutiſsimi,col.1.& in rub.extra de pact.col.vlt.versi.transfertur pactum.

4 ¶At hîc in nostra l.vt ad eã tandem veluti longo postliminio redeamus, verisimile est donãtem, si donando interrogatus fuisset,aut etiam vltro cogitasset de futuris liberis,aut non omnino donauisse,aut si donasset,eandem legem donationi,vt suprà diximus,apposuisse,si liberos non susciperet:alioquin ad eos,si quos posthac habere contingeret,perueniret quod donatum est.Nam filios ad parentum bona naturæ simul & parentum ipsorum votum admittit l.scripto,in fi.ff.vnde lib.& l.de emãcipatis.C.de legi.hære.& omnia quæ nostra sunt,liberis nostris paramus.l.pe.§.pe. ff.de bonis lib.cũ aliis multis,quæ haud multo pòst adferemus.Vnde & illud Homeri lib. Iliad.v.

Βῆ δὲ μετὰ ξάνθοντε θοωνάτε φαίνοπος υἷε
ἄμφω τηλυγέτω. ὁ δ' ἐτείρετο γήραϊ λυγρῷ.
υἱὸν δ' ὁ τέκετ' ἄλλον ἐπὶ κτεάτεσσι λιπέσθαι,
ἔνθ' ὅγε τοὺς, ἐνάριζε, φίλον δ' ἐξαίνυτο θυμὸν
Ἀμφοτέροιν, πατέρι δὲ γόον, καὶ κήδεα λυγρά
λεῖπ', ἐπεὶ οὐ ζώοντε μάχης ἐκνοστήσαντε
Δέξατο, χηρωσταὶ δὲ διὰ κτῆσιν δατέοντο.

Quibus apertè insinuat Homerus diuini ac humani iuris peritiſsimus, bona parentum filiis destinari ac deuoueri,eósque admodum angi ac cruciari,si extraneis illa relinquere cogãtur.Ex quo etiam laudatur Hadrianus imperator,qui,vt tradit Spartianus,ignotorum hęreditates repudiauit: nec notorum accepit,si haberent filios. Et Domitianus alioqui peſsimus imperator, relictas sibi hæreditates ab his quibus liberi erant,non recepit,vt testis est Suetonius in vita illius,c.9.Vt iam nõ mirum videatur, si Antoninus Pius imperator optimus hæreditates quoque eorum qui filios habebant,repudiauit,auctore Iulio Capitolino in vita illius.{Et si Pertinax professus sit nullius se aditurum hæreditatem,quæ aut adulatione alicuius delata esset, lite perplexa, vt legitimi hæredes,& necessarij priuarentur.}

5 ¶Sed antequam vlterius progrediamur,illud dicere volumus,hanc quam diximus rationem huic l.inter plerosque omnes aſsignasse Accur.Bald.& Ang.hic.Dy.Bar.Bal.Imo.& Pau.Cast.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.2.Oldr.consi.ccxxxviij.hoc exordio,cum mulier donatrix. & cons. cclxxviij.licet quantũ ad claustrales,col.2.versi.ad tertiam quæstionem.Iac.Bu.Bar.Ang.& Raph. Fulg.in l.si totas.C.de inof.donat.Cy.Bar.& Bal.in l.j.C.eo.tit.de inof.donat.Bart.in auth.ex causa.& ibi quoque Alex.& ferè omnes.C.de lib.præte.Bal.conf.clxvij.quidam Fran.col.ij.lib.v.Ang.

in §.siue igitur,in auth.vt cùm de app.co.Imo.in c.cùm contingat,char.vlt.versic.attende tamen quia dixit,de iureiur.& in c.vlt.col.2.& ibi quoq; Pan.de donat.Raph.Fulg.consi.lxv.Titius coniugē,col.j.Pau.Ca.consi.cccc xxxiiij.quod incipit respōdeo per ordinem,in ij.dubio,lib.j.& consi. 435.cuius principium est,super hoc puncto,in prin.lib.2.Ro.consi.26.incip.pro decisione eorum, col.ij.versi.secunda fuit.Pet.Ferr.in tit.for.libel.quo agit.pro donat.in verbo,irreuocabiliter, col.3. vers.patet ergo ex præmissis.Alex.cons.71.cuius caput est,consideratis his,post prin. lib.4.Barb. in repet.l.cùm acutissimi.col.4.versi.quinto facit,& versi.7.faciat,& alibi sæpe.C.de fideic.Corn. consi.xj.quod incipit,in præsenti cōsultatione,col.3.ver.nec videtur refragari,& iterū col.9.versi. insuper si prædicta,lib.3.& consi.cxciiij.cuius exordiū est,videtur in præsenti consultatione,col.j. eo.lib.3.& cons.ccvj.viso supradicto themate,col.7.versi.sed circa portionē,eo.li.3.& cons.30. incip.in hac consultatione,col.2.ver.his tamē non obstātibus,li.4.Soc.cons.147.hoc initio, visa facti contingentia,col.5.vers.circa tertiā,lib.1.& consi.126.incip.visum fuit,col.3. & alibi sæpe in eo. con.li.3.& cōs.93.cuius principiū est,testamentū præmissum,col.4.versi.præterea interpretatio.& iterū col.5.versic.sexto loco,lib.4. Ias.consi.154.in causa mota per Iac.col.2.lib.2.& consi.230. factum sic se habet,col.3.eo.li.3.& ferè omnes doctores(quod iā supra diximus) de hac re loquētes.

6 ¶Hinc dicunt plerique omnes,quòd donatio ab eo facta,qui caret liberis , intelligitur habere tacitam hanc conditionem,si donans non susceperit liberos:vel vt reuocetur, si donans postea liberos susceperit.Et propterea si aliquos suscipiat,existente conditione reuocatur donatio ex hac l.nostra.Ita nuncupatim voluerunt Bar.Albe.& Bal.in vtraque lec.hic idem Bar. in d.l.1.col.2.C. de inoffi.don.& in d.l.si totas,& ibi quoque Ang.Fulg.& Pau.Cast.eo.tit.Oldr.in duobus consi. supra alle.Io.And.in add.Spec.tit.de dona.col.ij.Ia.Bu.& Bald.in d.l.Titia Seio.§.impetator. ff. de leg.2.idem Bal.in d.l.cum acutissimi,col.1.C.de fideic.& cons.ccxv.punctus quidam donauit, l.5. Coll.in d.c.vlt.col.pen.versi.sed nunquid ille.de dona.Ro.consi.cxciiij.inci.in proposita quæstione,col.3.versi.secundo quia præsens,& col.seq.versic.nec secundo refragatur.& consi.cclxix. non est dubium,in prin.Pau.Cast.d.cons.cccxxxv.lib.2.Pet.Ferr.quo loco nuper citauimus. Corn.d. consi.11.col.9.lib.3.& d.consi.cxciiij.col.1.eo.lib.3.& d.consi.30.col.2.lib.4.Barb.in repe.d.l.cū acutissimi,col.42.versi.nota quòd consi.Fran.Arct.consi.24.quatuor dubia , in primo dubio.Soc.in rub.ff.de lib.& posthu.col.4.versi.sed cogita,& consi.225.visa prædicta,col.vlt.lib.2.Ias.cons.171. viso instrumento,col.1.lib.4.

7 ¶Sed vt redeamus ad amorem & affectum parentum in liberos,qui l.nostræ veluti basis est, habes de eo præter eos tex.quos suprà adduximus,& alios,videlicet in l.nam & si parentibus.ff. de inoffi.testa.ibi,propter votum parentum,& naturalem erga filios charitatem.Ex qua dicit Bal.in l.ædem,col.iij.vers.quid de patre.C.loca.quòd quemadmodum quis potest expellere colonum à domo,si eam suis vsibus necessariam probauerit,ita & si filio necessaria fuerit.Et optimus tex.in l.isti quidem.§.vlt.ff.quod met.cau.vbi dicitur nihil interesse,an in se quis veritus sit, an in liberis suis:cum pro affectu parentes magis in liberis terreantur,quàm in seipsis. Ex quo not.Accu. quòd pater plus diligit filium quàm seipsum:sicuti etiam asserit Latinus Pacatus in Panegyrico, quem Theodosio dicit.Instituēte,inquit,natura,plus ferè filios quàm nosmetipsos diligimus. Et apud T.Liuiū lib.3.ab Vrbe cond.Vergiuius constanter asserit sibi vitā filiæ suæ chariorē fuisse,si liberè ac pudicè viuere licitum fuisset.{Aristoteles autē lib.8.Ethic.c.12.Aequè,inquit, parentibus vita liberorum chara est atque sua. } Illius autem l. autoritate subnixus Alber.Gan.in tracta.malefi.tit.de quæst.& torm.col.2.versi.nunc videndum est,monet vt si pro quopiā delicto torquendi sint pater & filius , primùm torqueatur filius in conspectu patris, quò pater ipse citiùs verum profiteatur , vt qui magis timeat in filio,quàm in seipso,per d.l.isti quidem.Quod & idem tradit Guido Suza.in tract.de tormen.col.iij.vers.quo ordine,& iisdem quidē verbis , vt hinc possis intelligere alterum ab altero desumpsisse.Et id quoque voluit Bonif.Vitel.in tract.malef.titu.quali. sit fienda tortura.Ang.Aret.in tract.eiusdem tit.in verbo fama publica.col.34.versic.nunc videamus.{ & Alber.in rub.C.de q.col.ij.versi.quid si torquendus.}& Hipp.Marsi.in l.j.in prin.col. pe. ff.de quæst.§.inauditum.col.ij.versic.item adeo sunt vera.ff.de sicar.Ex illo item tex. tradit Inno. in c.cùm locū.extra de sponsal.quòd sicut metus in persona sua vitiat matrimonium , per illum tex.ita & in persona filij.& sequitur Card.Alex.qui dicit ita teneri cōmuniter ibi,col.vlt.vers.succedit quæstio.Sed & eodē tex.suffulti Riminal.& Alcia.in l.transigere.C.de pact.scripserunt,quòd cùm in pœnis sanguinis,non etiā in cæteris liceat trāsigere,vt ibi cauetur,ea scilicet ratione,quòd permissum est cuiq; quoquo modo sanguinē propriū redimere.l.j.ff.de bo.eorū qui sibi mor.cōs. Certè si filio accusato pater iudiciū ac defensionē susceperit:is æquè trāsigere poterit , ac si suam ipsius vitā & sanguinem redimeret.Nam & apud Quintilianum,si is est,declamatione sexta,pater ille proclamat, O quàm graue est mori:quantò grauius, quòd ego viuo superstes filij mei.

8 ¶Et hæc quidem huiusmodi exemplo comprobantur.Accusabātur pater & filius homicidij, certum enim erat alterū eorum id facinus perpetrasse,sed vter id fecisset,incertum.Carolus secūdus imperator iussit filium suspendi:quod intelligens pater,vt filiū à morte vindicaret,ac in se pœnā conuerteret,sponte crimen confessus,ideóq; suspensus est liberato filio,vt retulit è nostris Andr. Iser.in c.j.§.publici latrones,ad finem tit.de pa.tenc.& Barb.qui illum citat, loco tamen non designato,in repe.c.Raynaldus,col.xliij.& seq.de test.& in c.in præsentia,col.xxxvij.de prob.& in c. 1.col.ij.de commo.& in repetit.l.cum acutissimi,col.xxiij.C.de fideic.& Paris à Puteo in tract.de

syndicatu,

syndicatu,char.pe.& Ias.in repe.l.si is qui pro emptore,col.xlij.ff.de vsuc.& Matth.afflict.in constit.Siciliæ,incip.pacterenorum,col.pen.versic.secunda ratio.& Hippol.Marsil.in l.j.col. pen. ff.de quæst.& in l.inauditum,col.ij.versi.item adeo.ff.de sica. {Ideo Bal.in l.j.in fi.C. si rect. prou.in ij. lect.dicit quòd confessus per torturam filij dicitur confessus in tormentis.} Nec desunt alia quoque patrum exempla, quos non piguit suæ vitæ iactura liberorum vitam redimere : quando & apud Quintilianum,aut quisquis is fuit,in declamatione xj.cui titulus est , Diues accusatus proditionis.Cùm filij pauperis ad supplicium peterentur,pater sese obtulit , illos vicaria , { & vt loquitur Virgilius,alterna} morte seruaturus. Quod qui miretur , non habet liberos , vt in ea ipsa declamatione scribitur.Tanquam scilicet id sit commune naturaléque omnibus parētibus.Súntque item plurima aliorum exempla , qui filiis suis superstites esse non sustinuerunt. Ex quibus duo hæc memorabilia subiiciemus.Gordianus senior, cuius multas leges in nostro C. habemus, audita morte filij,laqueo vitam finiuit , vt tradit Iulius Capitolinus. Sed multis ante seculis Aegeus Theseo filio nauiganti in Cretam iusserat , si confecto Minotauro reuerteretur incolumis, albis velis vteretur.Theseus autem præcepti paterni oblitus,cum rediret,nigrum velum tetēdit.

At pater, vt summa prospectum ex arce petebat,
Anxia in assiduos contollens lumina fletus:
Cùm primùm inflati conspexit lintea veli,
Præcipitem sese scopulorum è vertice iecit,
Amissum credens immiti Thesea fato.

Hi enim sunt versus Catulli in nuptiis Pelei & Thetidis.Et hęc etiam historia recensetur à Virgilio,si is est,in Aethnæ montis descriptione,& Plutarcho in vita ipsius Thesei. Tradunt autem Solonem virum constantissimum ac sapientissimum,vt qui vnus fuit ex septem,cum Thales & ipse vnus ex illis,hominem quempiam subornasset,qui ei renuntiaret filium ipsius mortem obiisse,cœpisse caput cædere,miserandísque vocibus ac querelis omnia complere : & fortè mortem sibi consciuisset,nisi Thales ipse confestim ei commentum aperuisset.De qua re & Plutar. in vita illius. Sunt & parentes , qui filios in exilium secuti sunt , veluti sine illis viuere non possent. Rutilia enim,vt tradit Senec.in lib.de consol.ad Albinam, filium secuta est in exilium , & vsque eo constricta fuit indulgētia,vt mallet exilium pati,quàm desiderium:nec antè in patriam, quàm cum filio rediit.id quod magis in fœmina mirandum est, quæ libertatis amantior est , vt in legibus nostris Connubialibus planè ostendimus.

9 ¶Sed ad nostras leges reuertamur.In l.vlt.in prin.C.de cura.furio.hęc verba adscribuntur. Quis etiam talis affectus inueniatur extraneus,vt vincat paternum? A quibus non longe abest , quod scribitur in l.quidam cum filium.ff.de hæred.institut.vbi Accursius non semel,atque etiam Ange.ex eo no.non posse filium inuenire meliorem amicum quàm patrem. Sed & ex eodem Bald. in l.precibus,col.xj.versi.iij.hoc probatur.C.de impu.& ali.subst.tradit,quòd si amicus amico vult bona,quod est dictum Aristo.lib.viij.Ethicor. c.ij. & iterum vij. quibus locis ostendit esse veluti adagium,sæpe & ab eodem Bal.citatum, Certè multò magis pater filio:ob idque censet substitutionem à patre factam filio impuberi,interpretandam in dubio esse directam potius quàm fideicommissariam:quia etiā,inquit,in dubio pater ratione naturalis affectionis præsumitur filio prouidere,non eum grauare,per alia quædam iura. & idem iisdem prope verbis respondit ipse Bald. {consi.cccexxiij.verba testamenti,lib.j.& } consi.xxxv.pater filio suo,col.j.lib. ij. Ex illa quoque l.dicit idem Bald.in c.per tuas,col.ij.extra de probat. quòd melior amicus mundi est pater. sunt enim verba ipsius:id quod etiam ex ead.l.dicit Bal.ipse consi.cexciiij.incip.dicta particula, ad fin. lib.v.Adde & tex.in l.Paulo Callimacho.§.Pomponius,iuncta glo.ff.de leg.iij.ex quo not. Bald. in d.l.precibus,col.v.versi. quid ergo si petiit non idoneos.C.de vulg.& pupil. quòd ardor amoris paterni materníque est inæstimabilis,quod ex eo repetit Maria.consi.ix.prosequendo ordinē, col.iiij.versi.xx.probatur.& Fran.Cur.senior consi.xlvij.super controuersia,col.iij.versi.transeo ad secundum.Ex eoque text.respondit Bald.in pulchro casu,consi.cxxxvij.per relictum, lib.iiij. interpretandum largè plenéque legatum quoddam à patre relictum filio.Sed & ex eo asserit Bal. in c.super eo,post prin.de testi.quòd quis diligit honorem & incrementum suæ prolis etiam ardenti desyderio. {Ex eo quoque idem Bal.consi.cccxx.Ser Petrus,in fin.lib.j. dicit ardentem esse parentum amorem in liberos.} Adde,inquam,tex.in l.nec in ea.ff.de adul.ibi,pietas patris consilium capit pro filiis.& in l.si filius,& quod ibi dicunt Accur.& Bal.C.de patri.pote. & in leg.j. §. taceat,ibi,naturalis stimulus parentes ad liberorum suorum educationem hortatur.C.de rei vxo. acti.& in §.vlt.Instit.de noxa.ibi,quis enim patiatur filium,&c.& in l.pen.§.Iulianus,ibi, affectu enim propensiore magis, &c.ff.quod fal.tut.au.& in l.amicissimos.§.Lucius,ibi,contra naturales stimulos.ff.de execu.tuto. Cuius autoritate scribit Bal.in authen.ex causa,col.vij.versicu. secundo accipio.C.de libe.præter.quòd qui naturalem erga liberos charitatem non curat, videtur habere morbum cerebri. Et in l. propter insidias,ibi,pietas & ratio naturalis animi.C.qui accu.non pos. Cuius arg. scribit Bald.in d.l.precibus,vbi suprà, quod si mater petiit non idoneos tutores filiis, censetur non dolo,sed bona fide fecisse.Sed & illam expendit Cyn.super ea,ad naturalem parentum pietatem,quæ & liberis aduersus se peccantibus parcit.

10 ¶Cuius etiam rei memorabile nobis exemplum reliquit Dauid ille , alioqui affectuum minimè

sequax. Nam cùm Absalon filius primùm quidem Amon etiam ipsius Dauidis filium insidiis interceptum necasset, deinde & cum patris pellicibus fœdè congressus fuisset, postremò & patrem ipsum & regno & vita priuare neruis omnibus contendisset: illius tamen mortem pater, cui hæc omnia erant compertissima, adeò flebiliter, ne muliebriter dicam, deplorauit, vt sese totum huic affectui permittens, in hanc lachrymabilem vocem prorupeṙit, Fili mi Absalon, Absalon fili mi. Quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te? vt scribitur ij. Regum xviij. c. & meminit etiam Cy. ipse in d. l. propter insidias, vbi & subdit alia pleraque exempla huius paternæ pietatis à Valerio Maximo fuisse prolata, lib. v. tit. vij. Inter quæ illud retulit de Seleuco, qui cessit filio vxorem Stratonicem, quam is miserè deperibat. quod & ab Appiano in eo libro, qui Syrius inscribitur, & Plutarcho in Demetrio, & Galeno lib. j. prognosticor. Hippocrat. cap. vij. { iterúmque lib. de præcognitione cap. vj. } relatum est, & affatim descripsimus in nostro { Tractatu nobilitatis, c. xxxj. nu. 51. } Id autem assignat Erasmus in Apophthegmatis Demetrio: sed is memoria lapsus est, ob id fortè, quòd Plutarchus in vita ipsius Demetrij hâc historiam describit. Quis igitur, vt redeamus, miretur Artaxerxem regnum Persarum Dario filio cessisse, quòd nihil sibi ablatum existimaret, quod in filium contulisset, syncerúsque gaudium in procreatione capturum, si insignia maiestatis suæ in filio conspiceret, vt tradit Iustinus in initio libri decimi. Et Ptolemæum illum primum Aegypti regem, qui regno publicè filio tradito, omni regno pulchrius regis esse patrem dicebat, apud eundem Iustinum lib. xvj. Et potiùs non execretur Herculium Maximianum, qui cupidine resumēdi imperij, quo se antè abdicarat, nixus est filium Maxentium à Prætorianis militibus Augustum nuncupatum imperio deturbare, vt tradunt Eutropius rerum Romanarum lib. iij. & Socrates apud Cassiodorum historiæ tripartitæ lib. j. cap. iiij. Non item adeò mireris Hadrianum imperatorem, quòd eum in insulam deportauerit, qui filium necauerat, quòd nouercam adulterasset, vt scribitur in l. diuus. ff. ad leg. Iul. de parri.

11 ¶Sed & huc respiciunt tex. {in l. cùm pater. §. mando. ff. de legat. ij. vbi ita scribitur, mando filiæ meæ pro ipsius salute sollicitus, &} in l. patrem, ff. quæ in fraud. cred. & in l. quod & lex. §. si cum quis. ff. de lib. ho. exhi. & in l. si mater, ibi, per coniecturam maternæ pietatis. C. de inoffic. testa. & in l. j. §. taceat, versi. sileat. C. de rei vxor. acti. & in d. cap. super eo de testi. & in cap. afferte, de præsumpt. vbi recensetur illa iij. Reg. iij. cap. historia de matre, cuius commota sunt viscera, cùm Salomon iussisset infantem diuidi. Ex quo not. Bald. & post eum Felyn. quòd sicut confessio siue renuntiatio litis facta metu tormentorum suiipsius non nocet. l. j. ff. de quæstio. ita metu tormentorum filij. Nec mirum, si vnbi commota fuerint matris viscera. Nam & apud Esaiam c. xlix. clamat dominus, Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Et quod præterea voluit gloss. in l. si filius. in fin. & ibi Bald in vtraque lect. C. de pat. pot. & idem Bald. in d. cap. per tuas. col. ij. extra de prob. quòd amor parentum abscondi non potest. Et quod etiam respondit Marianus consi. liij. magnifice capitanee, quòd quis non dicitur liber relaxatus è carcere, qui cogitur relinquere filium pro obside, prout illum refert & sequitur Fely. in d. c. afferte. col. ij. & Hippo. Marsil. in l. j. char. j. nu. 6. C. de rapt. virg. & in l. inauditum, statim post princ. ff. de sica. & sing. clx. pater & filius. & Bartho. Chasse. consi. xiiij. Christianissimus, col. v. vers. secundò coniecturatur. & iterum consi. lxvij. ad primum dubium, col. viij. versic. stringo & vlteriùs. Illud tamen consi. Maria. reperire non potui. Faciunt huc & multa quæ latè in eam rem congerit Alex. consi. lij. incip. hanc dubitationem, col. antep. lib. iiij. & Barb. in locis prope infinitis, ex quibus satis erit ea designasse, quorum nunc in mentem venit. ea sunt in d. c. Raynaldus, quo loco nuper citauimus, & in repetit. d. l. cum acutissimi, in multis locis. C. de fideicom. & consi. xxix. illud afferam in medium, col. ij. lib. j. & consi. xlviij. quod est eiusdem initij, col. vlt. eo. lib. j. & consil. ix. præclarè scribitur, col. j. lib. ij. & consi. xx. illud afferam in medium, col. v. eod. lib. ij. & consi. lx. quod est eodem exordio, col. v. cod. lib. 2. & consil. lxxxj. præclarè & luculenter, col. 3. lib. 4. & consi. lxxxviij. sapienter scribitur col. 1. eodem lib. 4. Et vbique ferè aduocat, sicuti etiam Alexand. d. consi. lij. illud Virgilianum lib. 1. Aeneidos, quod nos in argumentum huius nostræ l. assumpsimus,

Omnis in Ascanio chari stat cura parentis.

Multa item de huiusmodi parentum amore aggregauit ex antiquioribus Oldr. consi. xcv. ex forma istius, col. 2. & Maria. d. consi. ix. col. 4. & iterum consil. xxiij. circa prædictam, col. v. versi. & sic prædicta. Sed multo plura Socin. huius filius, consi. xxvj. cùm super, lib. 4. vbi ex eo not. interpretatur mētem cuiuspiam testatoris, vt ibi omnibus videre est in promptu. & nouissimè Ludo. Gomesius in §. actiones autem, col. 3. versi. secunda regula. Instit. de actio. Ex externis autem scriptoribus Plutarchus vir in omni doctrinarum genere excellentissimus, librum peculiarem de ea re scripsit hoc tit. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας, id est, de amore parentum in liberos, ex quo poteris assumere quæ tibi videbuntur: & Rabbi Moyses Aegyptius lib. perplexorū 1. cap. 6. dum rationem reddit, cur lege Mosaica prohibetur parentem & filium vno die decollari. & ò recentioribus Baptista Fulgos. memorabilium lib. 5. tit. 7. qui est, de parentum indulgentia in liberos. Nec tamen prætermittam quod apud Euripidem Andromache filium suum vocat vitæ oculum.

Filius vitæ oculus.

εἷς παῖς ὅδ᾽ ἦν μοι λοιπὸς ὀφθαλμὸς βίου.

Nec quod scribitur de Iacob illo sanctissimo patriarcha Genescos 37. Scissísque vestibus, indutus est

tus est cilicio,lugens filium suum multo tempore.Congregatis autem cunctis liberis eius, vt lenirent dolorem patris,noluit consolationem accipere,sed ait,Descendam ad filium meum lugēs in infernū.Quódque plerique,& inter hos Bart.noster in l.liberorum,col.j.in iiij.not.ff.de verb. signifi. { Alber.in l.Gallus.§.instituens,col.ij.ff.de libe.& posthu.& in ij.parte statuto.quæst.cvij. item in statutum loquens de filiis, col.ij.} & Bald.in l.maximum,col.iiij. vers. præterea filius.C. de libe.præter.& in l.vlt.in fin.C.de verb.significat.& in c.quæ in ecclesiarum,col. vlt. extra de constit.{& in c.j.§. & quia vidimus,col.iij.versi.& dic quòd filius,tit. qui feudum dare possunt. & consi.ccccclxxxvij.in isto puncto,post princ.lib.ij. & consi.} ccccxlj.ad euidentiam præmittēda sunt,in fi.lib.iij.& Raph.Fulg.cons.clix.Seius & Aurelius,col.j. in fi.& Cepola causarum ciuilium consi.vij.punctus quæstionis,col. iij.versi. item hoc probatur. { & Alex.consi.j.perspectis verbis testamenti,col.pen.versi.primo casu,lib.j.} volunt filium ita ab amore dictum, quasi φιλίον,ob ingentem illum amorem parentum:verùm syllaba repugnat.Ideo alij,vt hoc in transcursu dicam, à Græca voce υἱός dictum malunt, quæ filium significat, addito scilicet ex more Aeolico digammate ϝυιος sicuti ϝελένην ἑλένην dixerunt. Nam & Aeolico sermoni Latinum esse simillimum tradit Quinti.lib.oratoriarum institutionum j.c.x.Et quod item à nonnullis traditur l.vlt.C.de pac.qua improbatur pactum filiorum de successione parentum,ne inducatur votum captandæ mortis,non habere locum è diuerso in pactis parentum de successione liberorū, quia licèt interdum filij insidientur vitæ parentum,vt dicit gloss.in d.l.vlt.quæ allegat tex.optimum in §.pen.Inst.quod cum eo.& est etiam tex.in d.l.propter insidias.C.qui accusa.non poss. & in §.mater.in auth.de nupt.Et illud Ouidij,lib.j.Meta.

Filius ab amore dictus.

Latinus sermo Aeolico simillimus.

Filij vitæ parentū interdū insidiantur.

Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Nusquam tamen repertum est parentes vitæ filiorum insidiatos fuisse. In qua sententia fuere vterque Deci.& Lancel.& Philip.in d.l.vlt.Quanquam Bald.Saly.Paul.Cast.Alex.& Hiero.Cagno.in repetitione illius,aliud opinantur.Nam quamuis,inquiunt,cesset illa ratio insidiandi, nō tamen cessat alia generalis posita in fi.illius l.quoniam scilicet non licet pacisci de bonis viuentis citra illius voluntatem.Et ita omnes concedunt ingentem illum parentem amorem in liberos.

Non parentes filiorum.

12 ¶Sed vt redeamus , quid quòd licèt amor vxorius cæteros omnes superare videatur propter illud Dei Opt.Max. oraculum,Relinquet homo patrem suum,& matrem,& adhęrebit vxori suę, & erunt duo in carne vna,quod scribitur Genes.ij.& repetitur Math.xix.Marci x.& ad Ephes. v.vt iam possis intelligere maximum habere momentum,quod tam frequenter sacræ literæ inculcant,ac repetunt.Vt interim omittam, quod adolescens ille Zorobabel lib. Esdræ iij. cap.iiij. eleganter proposuit,Homo patrem suum relinquit,qui enutrit illum,& suam regionem , & ad mulierem se coniungit,& cum muliere remittit animam,& neque patrem meminit,neque matrem,neque regionem.Et paulo post,Diligit homo vxorem suam,magis quàm patrem aut matrem.In quam etiam sententiam est illud Homericum lib.xiij.Iliados,

Vxoris amor cæteros vincit.

ἐς εὐνὴν φοιτῶ· τε φίλους λήθοντι τοκῆας.

Quo planè significatur virum & vxorem parentum charitatem prę coniugali obliuisci.Ex quo illud Propertianum lib.iiij.

Omnis amor magnus . sed aperto in coniuge maior.

Quamuis,inquam,vt hoc repetam,amor vxorius omnibus maior esse dicatur,hîc tamen tantus amor cedit amori parentum in liberos,si credimus Accursio,Bart.& Ang.egregiis legum doctoribus.Illis quidem in l.Lucius,ff.de vulga.& pupilla.substitutio.huic autem in consi.cxliiij.cuius caput est,ad primum,col.j.quibus locis asserunt non esse verisimile virum diligere vxorem plus quam filium,allegant Bart.& Ang.in d.l.cùm acutissimi.C.de fideicom.& l.generaliter.C.de instit.& substit.quæ quidem leges loquuntur in casu huic nostræ l.proximo,vt suprà in princ.diximus.quamuis de vxore non loquantur:hoc tamen not. ad id quod dicemus infrà in glossa in verbo,libertis,in vlt.q.vbi hoc plenius attingemus.

Cedit tamen amori parentum.

Vir nō diligit uxorē plus quam filium.

13 ¶Et vt intelligas hunc parentum amorem à natura proficisci , esseq; communem omnium animantium,audi quod scripserit diuus Ambros.lib.Hexameron vj.c.iiij.Natura hoc bestiis infundit,vt catulos proprios ament,fœtus suos diligant.Et paulò pòst, Quæ fera pro catulis non ipsa potissimum se offerat morti? Quæ fera fœtus suos,innumeris licet obsessa cuneis armatorum, non suis visceribus tegat?ingruat licet telorum seges,illa tamen paruulos suos muro sui corporis septos immunes præstat periculi.Hæc ille.Cui planè concinit Homerus ille sagacissimus omnium rerum explorator , comparans Menelaum inter confertissimos hostes pugnantem pro Patroclo , matri quæ pugnat pro vitula,quam primum peperit. Huius carmen est statim in initio lib.xvij. Iliados,

οὐδ' ἔλαθ' ἀτρέος υἱὸν ἀρηΐφιλον μενέλαον
πάτροκλος τρώεσσι δαμεὶς ἐν δηϊοτῆτι.
βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ
ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ βαῖν', ὥς τις περὶ πόρτακι μήτηρ
πρωτοτόκος κινυρὴ οὐ πρὶν εἰδυῖα τόκοιο.

14 ¶Sed & longiùs id prosequitur Apollonius Tyaneus apud Philostratum in vita ipsius lib. ij. vbi planè ostendit id quod diximus,scilicet naturalem esse omnium animaliū amorem in fœtus pro-

prius.Nam elephantes flumen quodpiam transeuntes,suos pullos deferunt,vinculis,ne fortè cadant,eos complexi.Vrsi licèt feritate cæteras beluas superent, pro catulis tamen omnia faciunt. Itidem quoque faciunt lupi,rapinis tamen intenti.fœmina enim partus custodit,masculus autem pro catulorum salute cibos ad ipsam defert.Itidem etiam pantheræ faciunt,quæ propter caliditatem matres fieri gaudent,& tunc maribus dominari volunt,ac domui præsidere:mares verò patienter omnia sustinent propter catulorum amorem. Leænæ autem sentientes se ex pardorum concubitu grauidas esse,in montes confugiunt, pariunt autem maculosos catulos, quos ideo in densissimis syluis occultatos nutriunt,simulātes venatioris causa à maribus abesse.Leones enim si fortè viderint,eos lacerant.Quòd si leonem catulos habentem quis inueniat,animaduertet ipsum pro catulis toruè aspicere: venientémque sese ad pugnam parare.Tigris quoq; insigni crudelitate animal ad naues vsque procedit catulorum repetundorum gratia,illisque receptis cum gaudio abit. quòd si catulis ablatis abeuntem nauem aspiciat,mœsta in littore vlulat, quandoque etiam ob doloris magnitudinem moritur.Aues quoque videmus pullorum causa multa faciētes,velut aquilas,ac ciconias,quæ nunquā nidos extruunt,quin lapides illis imponant. Hæc quidem à se aquilinum vocatum,illa verò lychnitum appellatum,propterea quòd facem adhibent,vt oua fœtum producant,& serpentes nidis non appropinquent. Quòd si maritimas etiam beluas consuleremus,nemo admirabitur delphines suaptē natura benignos amare suos fœtus. Balenas autem & Phocas,& cætera quæ fœtus viuentes edunt,nemo contrà non admirabitur. Cùm ego, inquit,in Aegis insula viderim Phocam à piscatoribus comprehensam, mortuum filium, quem in carcere,vt sic dicam, pepererat,ita deplorare,vt triduò à cibis abstinuerit, quamuis omniū beluarum voracissima sit.Balena autem faucibus filios abscōdit,si quando maiorem beluam fugere eos contigerit.Vipera etiam visa est serpentes, quos peperit, lingua lambere, & quasi expolire. Cúmque Damis,cui Apollonius hæc recitarat,ex his laudare se dicebat illud Euripidis,Omnibus profectò hominibus filij sunt anima.Confestim subiunxit Apollonius, id sibi scitè & sapienter dictum videri,sed veriùs multo & sapientiùs Euripidem dixisse,si de omnibus animalibus eandē protulisset sententiam,in hunc modum,Cunctis animalibus filij sunt anima. Hæc Philostratus. Cui in eo quod de vrsis dicit,subscribunt sacræ literæ.Nam ij.Reg.xvij.ca.Amaro,inquiunt, animo,veluti si vrsa raptis catulis in saltu sæuiat.Et Prouerbiorum xvij.item c. Expedit magis vrsæ occurrere raptis fœtibus,quàm fatuo confidenti sibi in stultitia sua.& Oseæ xiij.ca.Occurram eis quasi vrsa raptis catulis.Quo in loco Hieronymus,Aiunt, inquit, qui de animalium scripserunt naturis,inter omnes feras nihil esse vrsa sæuius,cum perdiderit catulos. Sed & ei quod de leone traditum est,adstipulatur Homerus hæc scribens lib.Iliad.17.

ἑστήκει ὥς τίς τε λέων περὶ οἷσι τεκέεσιν
ᾧ ῥά τε νήπι' ἄγοντι συναντήσονται ἐν ὕλῃ
ἄνδρες ἐπακτῆρες. Id est,

Vtque leo in sylua stabat sua pignora circum
Cui manus occurset catulos nemus inter agenti
Venatrix accincta virum. Et iterum lib.seq.

πυκνὰ μάλα στενάχων ὥς τε λὶς ἠϋγένειος
ᾧ ῥά θ' ὑπὸ σκύμνους ἐλαφηβόλος ἁρπάσῃ ἀνὴρ
ὕλης ἐκ πυκινῆς, ὁ δέ τ' ἄχνυται ὕστερος ἐλθὼν
πολλὰ δέ τ' ἄγκε' ἐπῆλθε μετ' ἀνέρος ἴχνι' ἐρευνῶν
εἴ ποθεν ἐξεύροι μάλα γὰρ δριμὺς χόλος αἱρεῖ. Id est,

Crebra gemens nimium tanquam leo viribus ingens
Faucibus,absenti venator si catulum audax
Abripuit denso in saltu.dolet acre,sequénsq;
Deinde nemus versat scrutans vestigia,si quò
Versa viri inueniat,rapit illum bilis amara.

{Et Horatius lib.Carminum 3.Ode 30.

Non vides quanto moueas periclo
Pyrrha Getulæ catulos leænæ.}

De eo autem quod de Tigride dictum est,vide & Plin.li.viij.c.xviij. & Aelianum lib.histor.animalium 5. {Et Senecam Tragœdiographum in Medea,

Vt tigris orba natis
Cursu furente lustrat
Gangeticum nemus. Et Martialis lib.5.Epigram.93.
Non tigris catulis citata raptis,
Non dipsas medio perusta Sole,
Nec sic scorpius improbus timetur.}

De Elephantis quoque idem dicit ipse Aelianus lib.j.vbi & alia pleraque de eorum amore erga filios suos tradit:nec in vno tantum loco: & in postremo asserit risu obruendos eos esse qui vtrùm naturalis sit nécne amor parentum in filios,dubitant,cùm sit in brutis animantibus.Sed & idem lib.xiij.de Aquilis quoque in eandem sententiam loquitur. {Nam & de ipsis atque etiam

vulturibus

vulturibus est illa Homeri similitudo lib.xvj.Odyssea:

κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοὶ
φῆναι ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες οἷσί τε τέκνα
ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι.

Quibus significatur illos de quibus loquitur flere abundantiùs quàm aquilas, aut vultures, quibus rustici filios eripiunt, antequam euolare possint. De Delphinorum in suos fœtus amore, videbis & tu multa apud Aelianum ipsum eodem illo opere suprà citato, lib.x. Huc quoque spectat illud Virgilij lib.4. Georgic.

Qualis populea mœrens Philomela sub vmbra
Amissos queritur fœtus, quos durus arator
Obseruans nido implumes detraxit: at illa
Flet noctem, ramóq; sedens miserabile carmen
Integrat, & mœstis late loca questubus implet.}

Nec hæc latuerunt Bal. nostrum, qui in l.1.col.v.vers.expedita est.C.vnde vi. scribit bruta animalia salutem filiorum quadam naturali iustitia tueri & defendere.

15 ¶Sed quis hunc parentum affectum in liberos miretur, quando filius sit portio corporis patris. {vel testimonio Aristotelis lib.v.Ethicorum, c.item v.& } l.cùm scimus.§. vlt. C.de agri. & censi. lib.xj.{ vbi Lucas Pen.de hac re multa collegit & illum} tex.ad hoc aureum dicit Bal.consi.234. incip.decretum magnifici, col.1.lib.1. Et ex eo no.Bart. quòd si ex statuto non allibrati non debēt audiri neque in ciuilibus neque in criminalibus, certè libra patris proderit filio. Atque etiam si statuto absentes non potiantur priuilegiis ciuitatis, satis est patrem esse in ciuitate, vt filius absens priuilegiis potiatur, perinde ac si præsens esset. Et sequitur Ro.in l.1.§.domini, & l.2.ff.de S.C.Syl. & Pau.Cast.consi.cx.super primo quæsito videtur dicendum, col.2.versi.in contrarium facit, li.1. Et è diuerso per illum tex.consuluit Ang.consi.2610.cuius est initium, statuto ciuitatis, quòd nō videtur abesse à ciuitate, qui in ea relinquit filios, qui sunt pars corporis ipsius. Ex hocq; infert ad interpretationem statuti. Idémque dixerat Bald.d.consi.ccxxxviij.li.1. Neque tantùm filius est pars corporis patris, sed vterque & pater & filius sunt tanquam vnum corpus, vnáque persona, vt asserit tex.in l.vlt.C.de impub.& ali.substi. quem multùm commendant omnes doct.ibi, inter quos Bal.ad fi.dicit quòd id quod vnus habet, censetur & alter habere. & Ang.etiā ad fi. quòd habitatio patris censetur habitatio filij ad consequēdum beneficium vel priuilegium, ad quod quidem consequendum requiritur habitatio. quod etiam voluit Bald.in l.illud.C.com.de man. Sunt, inquā, pater & filius vna caro.§.hac autoritate.35. dist. Cuius autoritate affirmat glos.in c.studeat, in verbo, sui.liiij.dist.& in c.super eo, extrà de testib. quòd pater & filius censentur vna persona, atque etiam gl.in c.tibi domino, in verbo, & iuuare, in fi.lxiij.dist.j. quæ ex hoc dicit, quòd in patre & filio sufficit reuocatio mandati, & si de ea certior non factus sit mandatarius, per l.si pater. ff.de manu.vin.de quo tu vide Card.Flo.in cle.j.col.4.vers.& ad prædicta, de renun.& Fel.in c.ex parte decani.col.xj.vers.fallit septimò, extrà de rescrip. Et alia item gl.in c.iiij.de pœnit.dist.iij. quæ & ex hoc quoque dicit, quòd licet quis non possit ieiunare per aliū, arg.tex.ibi, potest tamen per filium. Et vt scribitur in §.si verò, Instit.de inutil.stipu. vox vnius censetur esse vox alterius. Ideo Bald.in l.ij.in fi.C.de legit.hæred. dicit quòd promiscua est possessio patris & filij, & quasi vnum corpus, vt quod vnus possidet, alter possidere censeatur, per l.vlt.C.de vsufr. Quibus concinit quod apud Saxonem historiæ Danicæ lib.vij. dicit Synaldus, suos ipsius liberos à se non esse diuersos, quem suæ generationis autorem, seq; ac filios vnius hominis loco esse censendos, quibus veluti vnum corpus à natura tributum videatur. Quodq; scribit Pau.Cast.consi.cclxiij.incip. in præsenti causa, col.3.lib.ij. carnem filij esse veluti carnem patris auctam, ita quidem, vt licet efficiatur nouus homo propter nouam animam, non tamen dicitur primus homo omnino extinctus post mortem ipsius. Quibus {scribit illud Ecclesiastici, c.30. mortuus est pater eius: & quasi nō est mortuus: similem enim reliquit sibi post se. Et quod} Hieronymus appellat liberos viscera parentum, in epistolam Pauli ad Philemonem. Nam & ipse Paulus inibi ad id alludens, Tu autem, inquit, illum, id est mea viscera suscipe. & Canace Ouidiana ad Macarium:

Cùm mea me coram syluas inimicus in altas
Viscera montanis ferret edenda lupis. Et paulò pòst:
Diripiunt auidæ viscera nostra feræ. Et Dido quoque ipsa Ouidiana ad Aeneam:
Forsitan & grauidam Dido scelerate relinquis,
Pársq; tui latitat corpore clausa meo.

16 ¶Ex quibus illud fit, quòd licèt cùm vindicta permittitur, ea debeat ab eo tantùm capi, ac propriis ipsius manibus, cui concessa est, non etiam alteri demandari, l.seruus si hæredi, ibi, personæ dūtaxat eius.ff.de statulibe.& voluit gl.in l.cùm fundum.ff.de vi & vi arma.& Bal.in l.ad officium, in fi.C.com.diuid.cum multis concord.à me congestis in nostris consuetudinibus tit.8.§.item 8. in gl.2.{ & iterum in nostro tracta.retractuum, tit.j.q.xxvj.in gl.j.nu.62.sed caue.} Potest tamen id per filium agi, tanquam scilicet per eandem personam actum videatur, per tex.in l. Gracchus. C. de adult. quem ita intelligit Bal.& expresiùs Salyc.ibi, & Bar.in l.non solùm.§.si mandato, col.2. vers.circa primum.ff.de iniuriis.& Rom.in l.j.ff.in ius vocati vt eant, & consi.cccclxxxiiij. incip. hoc

hoc quod vicinus,vers.quartò idē probatur.Alex.& Ias.in l.j.§.vsufructuarius.ff.de ope.no.nun. & Petr.Belluga.in speculo principum,tit.de principe prohibente militem guerrificare. §.j. col.ix. vers.ad secundum est videre,{Ang.Aret.in tract.malefic.in verbo,che me hai adulterato, nu.64. an maritus possit} & Fely.qui hoc dicit notandum tanquam nouum,in c.quæ in ecclesiarū, col. 4.vers.hoc intellige,extrà de const.& in c.si verò,col.j.vers.limita nisi pater.extrà de senten.excom.& Hippo.Marsi.in l.j.char.j.in paruis,nu.4.C.de rapt.vir.& in l.mandatum,post princ.ff.de sica.& sing.448.habens potestatem.Quanquam contrarium voluerit idem Felyn. ipse sibi ideo contrarius,in c.vlt.§.is autem,col.vlt.extra de offic.dele.& ante illum Bald.quem tamen non allegat,consi.clxxiij.in ciuitate clerici.col.ij.lib.iij.vbi dicit per gl.in d.l.cùm fundum, quòd statutū permittens vindictam offenso,intelligitur de eo tantum,qui est corporaliter offensus,non de eo qui iuris fictione esset offensus.vnde pater,inquit,& filius offensi non possunt huiusmodi vltionem sumere.Quanquam dici potest Bal.ibi loqui quando filius sine mandato aut iussione patris veluti iure proprio id vellet facere,quod vtique non potest,vt in casu d.l.Gracchus, voluerunt Bal.& Saly.in ea.& allegat ipse Saly.c.l.patri:& l.seq.ff.eo.tit.de adul.Sed quicquid sit de ea re,certè priori sententiæ adstipulatur:quòd licèt vbi est electa industria personæ,non potest alter substitui.d.c.vlt.de offi.deleg.cum si.potest tamen filius delegari,vt pulchrè & no.voluit Rom.in d. l.j.ff.in ius voca.vt eant.per l.sciendum. §. legati. ff.de legatio.vbi legati vicarios dare non alios possunt,nisi filios suos.Ex quo dicit Bald.in rubrica extrà de procur.col. vlt. vers.nunquid ambasiator,quòd ambasiator (ita vocant barbari legatum) si ægrotat, aliquem loco sui constituere non potest,nisi filium suum.& illud Rom.dictum sin.reputat Fely.in c.j.col.j.in fi.extrà de mag. & Hippo.Marsil.in d.l.j.nu.6.C.de rapt.virg.& sing.clx.pater & filius.Licet de hoc videatur dubitare ipse Fely.in c.afferte,col.ij.extrà de præsumpt.& etiam Fran.Purp.in l.more,col.xiij.vers. & restringi debet.ff.de iurisd.omn.iud.& in tractatu de offi.asses.col.penul.& apertè contrarium teneat ipse Fely.negans illum tex.extra suum casum extendendum,in d.c.vlt.§.is autem,col.vlt. de offi.deleg.& vide hìc etiam tex.in l.filius.ff.de lega.

17 ¶Ex eadem officina prodit nouum Barb.dictum,vt ipse appellat,& vt ego quoque addo,mirandum,in tracta.de præstan.Card.parte j.q.item.j.col.ix.vers.sexto cardinalatus.quòd filius vassallus patris non tenetur iurare fidelitatem ipsi patri,cùm sit vna vtriusque & eadem persona:quēadmodū,inquit,nec tenētur cardinales iurare papæ, quia sunt pars corporis ipsius,vt dicit sing. Host.in c.antiqua,de priuileg.licet episcopi iurent.c.ego.N.de iureiur.Quod quidem Barb.dictū, an verum sit,non parum dubito,tum quia in ea re,quæ vinculum animæ respicit,cuiusmodi est iuramentum,non possunt videri pater & filius vna eadémque persona,quemadmodum nec vna anima,vt etiam dicit è nostris Bal.in l.maximum vitium,col.ij.in fin.C.de lib.præter. immo nec portio animæ,cùm anima non sit ex traduce,sicut corpus,ex Orthodoxorū sententia,quicquid asseruerit Apollinarius {& Tertullianus & maxi.pars Orientalium.}de quo per gl. in c.quod vero,32.q.ij.Gregorius Nyssenus lib.philosophiæ ij,cui titulus est de anima.c.vj.{ D.Hieronymus ad Pammachium aduersus errores Ioannis Hierosolymitani,& aduersus Ruffinum Apolo.ij. & epist.carū quæ sunt diui Augustini,xxvij.& ipse August.epist.seq.& in epist.7. quæ est ad Marcel.iterúmq; episto.clvij,ad Optatum.}Ideoq; nec iuramentum vnius est iuramentum alterius,vt no.in c.veritatis,de iureiur.& in l.generaliter,in prin.C.eo.tit.& copiosissimè diximus in nostris consuetudinibus,tit.ix.c.3.in gl.j.Tum quoque,quia hoc respectu, quòd alter eorū est dominus feudi,alter vasallus,sunt diuersæ personæ.Quemadmodū si è diuerso filius esset magistratus patre superior,certè in iis quæ ad munus ipsius magistratus pertinēt,pater ius suū amittit, nec vt pater censendus est,sed vt alius quilibet.l.ille à quo.§.vlt.ff.ad Treb.& eleganter ex Phauorino illustri philosopho non minùs illustri exemplo comprobat Gellius lib.noctium Atticarum ij. c.item i, & latè etiam disseruimus in tractatu nobilitatis.{c.28.nu.8.quid quòd tantus,& multis seq.

18 ¶Sed vtcunque hoc habeat in hoc Barb.casu,certè eodem spectat, quod scribit gloss.not.in l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verb.oblig.quòd prohibitus alienare in potentiorem, potest nihilominus alienare in filium suum etiam potentiorem,quasi non censeatur alienare in alium,qui in filium alienat,& sequuntur Bart.Raph.& Ias.ibi & ipse Bald.in l.ea lege,col.penul.vers.quintò quæritur.C. de condi.ob cau.per tex.de quo mox loquemur,scilicet in l.in suis.ff.de lib.& posth.sequitur item Firmia.in tracta.de episc.in 4.parte,lib.4.in xlv.q.vers.an autem prohibitus.Fely.in d. c. afferte, col.ij.de præsumpt.& Hippo.Marsi.in l.inauditum,col.ij.ff.de sica.& in l.j.nu.8.C.de raptu virg. & sing.clx.incip.pater & filius,vbi hoc dicit sing.& Ludoui.Gomess.in §.quædam,col.ix. versic. quintò limitatur,Instit.de actio.Et generaliter dicit Bald.in l.cum pater.§.cùm inter,per illum tex. ff.de lega.ij.quòd prohibitus alienare,potest tamen in filium alienare.quod & idē asserit ipse Bald. consi.358.quidam Lucanus,col.ij.vers.de eo autem,lib.j.per not.in d.§.ea lege,& in l.j.C.de impo. luc.descrip.lib.x.& rursum ipse Bald.consi.ccliij.incip.casus talis est,quidam de ciuitate,col.ij.li.iij. & consi.460.punctus talis est,quidam reliquit,col.j.lib.v.vbi & id dicit procedere in filio naturali, & consi.seq.quando testator prohibet,in prin.eo.lib.v.Nam & dicitur,inquit,potiùs cōtinuatio, quàm alienatio,per d.l.in suis.A quo non longè distat quod respondit idē Bal.consi.lij.hoc exordio,substitutio facta,circa medium,lib.ij.per d.l.in suis,& alia quædam iura, vt ibi videre poteris. & Raph.Fulg.consi.cxvij.Ioannes,col.iij.versi.reliqua deliberatio.& consil. ccxv.in primo.col.ij.
dum

dum vtrobique allegat not.in d.§.ea lege.{& vide interim D. à Rota decisio. clxxvij. cesio facta in nouis,vbi disputatur,vtrùm valeat cesio à patre facta filio clerico.}

19 ¶Et sanè in hæc omnia est optimus tex.in d.l.in suis,cuius hæc verba sunt,in suis hæredib.euidentiùs apparet continuationem dominij eorum perdurare(ita enim scribendum est,non perducere)vt nulla videatur hæreditas fuisse,quasi olim hi domini essent,qui etiam viuo patre quodámodo domini existimantur.Et paulò pôst,Itaque post mortem patris non hæreditatem percipere videntur,sed magis liberam bonorum administrationẽ consequuntur.Ex quo not.Ang.Imo. Raph.Cu.& Franc.Aret.quòd statutum ex quo debet solui gabella ex acquisitione dominij, aut etiam ex hæreditate,non compræhendit filium hæredem patris:quod & tenuit idem Angel.in l. cùm in adoptiuis,col.ij.C.de adopt.& Ioan.Plat.in d.l.j.in ij.notab.C.de impo.lucra. descript. & in procemio Instit.in verbo,Alemanicus.& latè Corn.consi.cclxviij.in hac consultatione,col.iij. lib.iij.vbi super hoc nuncupatim consuluit,& Benedict.Cap.consi.xlj.hoc capite,etsi Venantius. & Barb.consi.xlix.illud afferam,col.ij.lib.j.& Philip.Dec.in l.vlt.col.iij.vers. & si expresè statutum.C.de edict.diui Adria.tollen.& consi.262.in causa magnifici.col.ij.vers.septimo.De quo tamen vide Alex.& Ias.in d.l.in suis.Et idem in statuto iubente solui gabellam ex quolibet lucro, vt scilicet non comprehendat successionem patris obuentam filio,voluit Bart.& Plat.in d.l.j.in princ.C.de impo.luc.descri.lib.x.& sequitur {Alex.cons.cxliij.Viso themate,col.4. versi.nec similiter.}Socin.cons.cxviij.si volumus,lib.iij.& illius præceptor Franc.Aret.in l.si duo,col.j. in fi. ff.de acquiren.hæred.vbi dicit facere tex.not.in l.si quis in testamento.ff. de cond.instit. vbi ipse Bart.circa medium,illius rationem reddit,quia hæreditas patris non est propriè lucrum:& qui eã perdit,dicitur pati damnum,per l.vlt.C.de codici.aut certè quasi damnum,vt no.in l.ij.C.de iur. & fac.igno.Sequitur etiam idem Aret.cons.ij.cuius est initium,Intellecta diligenter,col.j.vers.pro ista conclusione.Licèt idem in d.l.in suis,in prin.ita referat Bart. tanquàm contrarium tenuerit, & ita etiam illum sequitur,sibi contrarius.Sed priorem sententiam sequitur Georg. Na.in rep.c. quamuis,col.pen.vers.tu tamen tenendo,de pac.lib.vj.vbi reprehendit Ang.qui aliter tenuisse videtur in §.si verò expectet,in auth.de nup.Et pro ea sententia optimè facit, quod non admodũ longè voluit gloss. in c.pastoralis,in verbo,quasi de lucro,extra de deci.quòd licèt de omni lucro debeat solui decima,per tex.ibi,non tenetur tamen filius soluere ex hæreditate paterna, per d.l. in suis,& d.l.vlt.C.de imp.& ali.subst.& illam gl.sequuntur Ala.Vincen.Hostien.Io.And.& Pan. ibi Raph.Co.in d.l.in suis.& nouissimè Phil.Dec.in l.vlt.col.ij.vers. vlterius tamen.C.de impub. & ali.subst.& cons.cccxxxj.pro resolutione,vbi & illud sequitur quod diximus de gabella ex lucro soluenda.& Matth.Afflict.in constit.Siciliæ incip.intentionis nostræ,col.8. vers.item quæro, dicitur hîc Quibus & finitimum est quod tradit Bald.in d.c.quæ in ecclesiarum,col.pen.vers.extra quæro,extrà de constit.quòd filij non debent laudimia ex patris successione, quia non est noua acquisitio,sed dominij continuatio.{ & sequitur Philip.Dec.in auth.præterea,col.penul.C. vnde vir,& vxo.& consi.443.in casu ad me transmisso,col.j.vers.quia filius.& dicit Bald. consil. xxxvij.Decreto.col.ij.vers.item alienatio.lib.iij.non propriè dici alienationem quæ fit in filios, per d.l.j.de impo.lucra.descript.}

20 ¶Et hæc omnia confirmat,quod etiam per d.l.in suis,affirmat gl.in c.j.§.vlt.tit.de feud.cog.quòd filius post mortem patris vasalli nõ dicitur feudum acquirere,sed acquisitum capere,quam not. & sequuntur Iac.Bel.Bald.qui dicit menti tenendum hunc pulchrum & sapidum morem loquẽdi,Mar.Laud.Aluar.& Cardi.Alex.ibi.& Barb.cons.x.incip.sapienter scribitur 1. Regum,col.iij.lib. ij.vbi illam dicit valde sing.& consi.lxxiij.magnanimus,col.iij.lib.4.& in rep.Rubricæ C.qui admit.col.4.vers.secundò mihi videtur & Bapti.Cacia.qui eam dicit not.in repet.c.j.in vj.prin.parte.in vlt.differentia.d.tit.de feud.cog.Cui & simile est quod dicit Bal.in c.j.col.vlt. tit. an mutus vel ali.impe.quòd suus hæres viuente patre dicitur feudatarius,arg.l.si is qui duos. ff. de lib. leg. Et ideo,inquit post mortem patris non dicitur succedere in feudo , sed illud retinere,per d. l. in suis.Et quod scribit idem Bald.in l.cùm antiquioribus,col.vj.vers.decimò sic.C.de iur.deli.quòd filius viuo etiam patre dicitur posidere feudum.Ideóque & in eum sine alia inuestitura continuatur posesio:& hoc dicit sing.Ias.in l.quotiens,col.vij.vers.nota etiã perpetuò.C.de rei vẽd. & in l.si sorori,ad fi.C.de iur.delib.& Catel.Cotta in memor.inci.feudũ viuo etiam patre.& alij quos congesimus in nostris cõsuetudinibus,tit.xvij.§.3.gl.j.col.3.vers.illud tamẽ quod diximus.

21 ¶Huc quoque pertinent & alij tex.Primùm quidem tex.appellans reges filios regis in l.ij.§. exactis deinde regibus.ff.de orig.iur.vbi iurisconsultus dicit exactos reges numero multitudinis, cũ vnus tantùm rex esset,scilicet Tarquinius:vt hinc intelligas,illius filios , quos reges etiam vocat, fuisse,& cum eo exactos,vt omnes Romanæ historiæ scriptores recẽsent,& inter cæteros Liuius circa initia libri ij.vbi & sæpius reges exactos numero plurali scribit.Et libro iij.cùm primum dixisset,quæ si in rege tum eodem,tunc in filio regis ferenda non fuerit. quo in loco loquitur de ipso Tarquinio,& eius filio.non multò post dicit reges exactos,regem scilicet,& filium ipsius.Et ita ea verba d.l.ij.intelligit Zasius vir,præter iuris scientiam,omnium bonarum artium peritisimus,& post eum Hiero. Cagnolus,licèt Accursius aliò eam verborum pluralitatem non inscitè tamẽ referat.Sed & Tullius Philip.3.& iterum v.{rursumq; li.1.de diuina.haud multò post prin.} reges etiam exactos dicit,cùm de eadem re loqueretur,& priori loco paulò ante dixisset singula-

riter

riter Tarquinium expulsum.{Et Valerius quoque maximus iisdem verbis in re eadem vtitur li. 4.c.j.post princ.& iterum lib.viij.c.ix.etiam post princ.& Plinius lib.18.c.3.} Ex quibus potes intelligere regis filios reges dici.Id quod plane asserit glo.in cap.vlt.xxiij.q.j.ex eo tex.qui regem vocat quempiam filium regis,& etiam allegat d.l.in suis.& eam glo.sequitur Andr.Isern.in præ lu.feud.& in cap.j.& ibi etiam Aluar.col.antepen.vers.quæro an filius regis.Mart.Laud.col.vlt.& Cardin.Alex.col.iij.in princ.tit.quis dica.dux.co.mar.& idem Andr.in proœmio constit.Siciliæ,& in constitut.incip.prosequentes,col.iij.& ibi quoque Matth.Afflict.in viij. q. vbi per hæc dicunt, quòd filius comitis potitur priuilegio illius constitutionis loquentis de comite,& idem Matth.in constitut.incip.intentionis nostræ,col.8. vers.item pro ista parte.& in tract.protomixeos. col.7. Sequitur item eam gl.Bal.in d.l.in suis.per illum tex.tam in lect.quàm in repet.ad fin.in pen.q.& ibi quoque Alber.& idem Bald.in l.quæsitum.§.si seruus mihi.ff.de leg.j. vbi tamen locum illius glo.non designat.& cons.389.consuetudo est in nonnullis regnis,col.3. vers. item primogenitus dicitur,lib.ij.Alb.in l.pactum.C.de rei vendi.& Raph.Com.consi.131.cuius est exordium.duo fratres,post princ.Panor.qui hoc dicit procedere ex consuetudine à lege inducta,in c.tanta , col.iij. extra qui fil.sint legit.Ioan.Ray.in §.præterea si quis,col.3.vers.& ista inducebant, tit.de prohib. feud.alien.per Fed.Barb.in repe.rub.de caus.poss.& pro.in 22.char.vers.opportunè se offert modò quæstio.& consi.xlix.incip.illud adferam,col.ij.lib.j.& cons.x.cuius est princ.sapienter scribitur,col.iij.lib.4.quibus locis dicit illam glo.valde sing.& d.cons.lxxiij.col.3.lib.4.& Card.Alex.in c.per venerabilem.§.quod autem,col.30.vers.postremò ad eandem materiam , qui fil.sunt legit. Ias.qui & eam glo.dicit no.cons.cxcij.exorta est,col.iij.vers.corroboratur,lib.ij.{ & iterum consi. x.nonnulli,col.iij.circa med.lib.iij.}Philip.Dec.cons.cclxij.in causa magnifici,col.ij.vers.septimò. {Carol.Rui.cons.xix.in hac controuersia,col.j.nu.2.lib.j.Latè Ant.Corset.in tract.de potestat. & excellent.regi.in xxv.q.} Franc.Luca.in tractat.de priuileg.fis.parte j.in cxix.casu.Lud.Gozad.in repet.l.si patris,col.x.vers.tertiò sequitur.C.vnde libe.vbi & illam glo.dicit sing.Nec longè tamē ab ea distat & alia glo.in c.Adrianus,in verbo,augustos.lxiij.dist.quæ dicit,quòd filij imperatorum dicuntur Augusti,per illum tex.qui non solùm Basilicum(ita enim legendum est,non Basilium,vt vulgo legitur)imperatorem Constantinopolitanum , sed & Constantinum & Leonem ipsius filios Augustos appellat.Sed id certè non ideo fit,quòd essent filij imperatoris,sed quia pater eos consortes imperij fecerat.Nam alibi,scilicet in nostro tractatu primigeniorum. q.17.in 4. opi.satis superq; ostendimus Augustos eos vocari solitos,qui iam ad imperium adsciti essent:qui verò successores designabantur,Cæsares,non Augusti vocabantur. Sed & ad eam priorem glos. propius accedit alia in c.denique,in verbo,rege suo. vij. q.j. prout eam intelligit & citat Francis. Curt.senior.qui eam auream dixit cons.lxxiiij.incip.super memorata,col.j.in fi.videlicet quòd filij regum de iure debent esse reges,& reges appellari. Verùm ea glo. de huiusmodi appellatione nihil dicit,sed illud scribit,quòd filij regum debent esse reges,id est,succedere patri in regno, vt satis declarat tex.ibid.loquens de Roboam filio Salomonis,qui patri successit,& alia iura quæ illa gl.allegat.{Virgilius autem li.ix. Aeneid.Ascanium regem appellat,quòd esset regis filius,cùm dicit, *Regemque requirunt*.Quo in loco seruius id annotat.}

22 ¶Cæterùm,vt ad alios tex.veniamus ad hunc locum pertinentes,habemus tex.in d.l.j.§.domini appellatione etiam filiusfa.ff.de Senatuscons.Syllan.quòd domini appellatione continetur & filius domini etiā emancipatus.Ex quo no.Bar.& Bal.quòd pœna,quæ imponitur vasallo, si quid faciat contra dominum, habet locum si faciat contra filium domini.Itē quòd libra siue catastrū, vt ipsi loquuntur,patris prodest filio etiam emancipato:quod vltimū etiā dicit Ro.ibi , & idem Bar.in d.l.cum scimus.C.de agri.& censi.li.xj.Sed & ex eo tex.in d.§.domini,not.ipse Bal.quòd statutum puniens pœna dupli offendentem alterū in domo ipsius,habet locū in offendēte filiū in domo patris,tanquam domus patris dicatur domus filij.& sequitur Socin.in l.plerique.col.v. in quinta quæst.ff.de in ius vocan. vbi & ipse dicit:quòd cùm nullū de domo sua in ius vocari liceat per tex.ibi,certè etiā filius ex domo patris vocari non debet.Habemus etiā tex.in l.licèt.§. patronos,ff.de verb.signif.vbi liberti patris possunt dici liberti filij.Et in l.patris &filij.ff.de vulg. & pup.vbi testamētū patris & filij pro vno habetur:ideóq; vna vtriq; solēnitas satis est.Ex quo no.Ang.quòd si ex forma statuti notarius debeat tātū habere pro quolibet testamēto, vel quòd soluatur gabella de vnoquoque instrumento,non debet notarius pro testamento patris & filij nisi illud vnum & simplex,nec solui debet nisi vna gabella.Sequuntur Imo.& Alex.ibi,& Barb. in c.j.de mutu.petit.& in c.cum dilectus,col.xxvij.de ordi.cogni.licèt contrarium teneat Franc. Aret.in d.l.patris & filij.Sed & per illum tex.dicit Bart.in l.inficiando,§.infans , in fin.ff.de furt. quòd si statutum prohibet inuitari ad cōuiuium vel ad nuptias vltra xij.dominas, si pater & filius simul faciant suas nuptias,non poterunt ad eas inuitari vltra xij.dominas,tāquàm sint vnæ tantùm nuptiæ.Sequuntur Franc.Aret.& Ias.in d.l.patris & filij.& Barb. in locis in præcedenti vers.alleg.& prætereà in rubr.de caus.poss.& propr.char.xxvij.Ioan. Ana. in c.vlt.col.x. vers.ex prædictis infert ad quæstionem,de collu.dete.Licèt Ang.in d.§.infans,tenuerit contrarium.Sed priorem sententiam,& omnia quæ suprà diximus,cōfirmat,quòd cum apud antiquos illos Romanos C.Licinius Stolo Tribunus plebis legem promulgasset,ne cuiquàm plusquàm quingēta iugera agri possidere liceret,vt refert Liuius li.vj.ab vrbe condita, ipse Licinius posteà à M.Po-

pilio

pilio Lenate sua lege decem millibus æris est damnatus, quòd mille iugerum agrũ cum filio possideret, emancipandóque filium, fraudem legi fecisset, vt prodit idem Liuius lib. seq. {& Valerius Maxim. lib 8. c. 6.} De qua re etiam aliquid scribit Columella lib. 1. rei rusticæ. cap. 3. vbi tamen nihil de ea fraude dicit. {& Plin. lib. 18. c. 3. & alter Plinius, si is fuit, in libro de viris illustribus, vbi de Licinio Stolone, & Plutarchus in Camillo, Gellius lib. 9. cap. 20.}

23 ¶Iam satis textuum, vt opinor, habemus. Superest gl. omnibus not. in l. ij. C. qui ætat. vel prof. lib. 10. quæ dicit, quòd cùm eadem sit persona patris & filij, si pater subeat munera, non tenetur filius subire: sufficit enim patrẽ subire pro vtroque. quam sequitur Ioan. Plat. ibi. & pro ea est optimus text. in l. diximus, §. si pater. ff. de excusa. tuto. vbi Bal. hinc sumpta occasione eam gl. citat, & dicit sing. ad hoc quòd solutio collectæ facta à patre, prodest filio. Ideóque si ex statuto non soluens collectam possit impunè offendi, si pater soluit, filius censetur soluisse, nec offendi poterit. Et idẽ Bal. illam in alijs multis locis citat & sequitur, videlicet in l. non plures, in fin. C. de sacrosanct. eccles. vbi per eam dicit, quòd pater & filius in muneribus censentur quid inseparabile. & in l. ij. ante fi. C. de libert. & eor. lib. vbi dicit ex ea, quòd recepto patre ad ciuilitatem vel eximium ciuium, omnes filij gaudent priuilegio eximi. & in d. l. vlt. in fi. & ibi quoque Alex. Corne. Franc. Aret. & Ias. C. de impub. & alijs subst. & idem Bald. in l. etiam, col. pen. versi. modo videndum, C. de execut. rei iudic. vbi ex ea dicit, quòd pater cùm multis filiis pro vno capite censentur. & in d. l. j. §. illud. C. comm. de manumis. vbi ex ea dicit quòd domus habitationis patris censetur domus habitationis filij, & eã dicit not. & in l. sciendum, col. vlt. & ibi ex recentioribus Ias. qui & illam dicit sing. ff. qui satisda. cogan. vbi per ea dicũt, quòd si sit statutum, quòd nullus possit esse prior ciuitatis, nisi habeat in bonis libras mille, sicuti olim ex legibus antiquis Romanorum (vt id quoque obiter dicam) senatores, equites, iudices, & cæteri magistratus censu legebantur, autore Plinio seniore in proœmio libri 13. naturalis historiæ, & Plinio iuniore cùm in multis locis, tum præcipuè epist. ad Romanum Firmum, lib. 1. & Horatio in epistolis, illis versibus,

Si quadringentis sex septem millia desunt,
Est animus tibi, sunt mores, & lingua fidésque, *Plebs eris.*

Et alijs multis scriptoribus. Extantibus igitur huiusmodi legibus aut statutis, vt redeamus ad casum Bald. & Iason in d. l. sciendum, bona patris in hac re prosunt filio, tãquam sua ipsius, vt cooptari possit in eum ordinem siue magistratum. & idem quoque tenet Albe. in d. l. in suis, vbi dicit se de consilio aliorũ peritorum Bergami consuluisse, quòd filius cuius pater trecenta habebat in facultatibus, potest eligi ad officium, cui obtinendo necessaria sint ea trecẽta in bonis, refert & sequitur Raph. Com. d. cons. cxxxj. duos fratres, vbi per hoc sing. dicit, quòd in casu auth. præterea. C. vnde vir & vxor. nõ dicitur vir aut mulier laborare inopia, cuius pater diues est. quod postremum dictum etiam asserunt idem Rapha. in d. l. in suis. {& ibi quoque Ang. Perusin. in repet. col. ij.} & Corn. qui dicit quosdam recentiores & legendo & consulendo ita tenuisse in d. auth. præterea, col. pe. & ibi quoque Alex. col. 3. vers. sed iuxta prædicta. {& Fran. Curt. Iunior col. 3. nu. 9.} & Roma. in l. j. §. domini appellatione, col. ij. vers. item facit & secundo, & col. seq. versic. item ad id. ff. de S. C. Sylla. vbi tamen circa hoc distinguit. & Soci. qui hoc reputat sing. con. xxx. incip. in causa dominæ, col. 3. lib. 4. & cons. cxxj. cuius caput est, prætermittenda est disputatio, col. vlt. eod. lib. 4. licet contrarium tenuerint Ias. Phil. Dec. & Franc. Pepi. in d. authen. præterea, ille. col. 3. Dec. col. pen. hic col. ix. & seq. in repet. Sed vt redeamus ad primum illud dictum Bald. in d. l. sciẽdum, & Alber. in d. l. in suis, {idem etiam voluit ipse Alber. in prima parte statutorum. q. lxxj. item pone statuto ciuitatis, & iterum q. cix. item quærto statuto castri. & id quoque} sequitur Alex. in d. l. vlt. C. de impub. & ali. substit. & Barb. in tractatu de præstan. Cardin. in prima parte quæstio. j. col. 9. versi. sexto Cardinalatus. & in d. consi. x. col. 3. lib. 2. & Socin. qui id reputat sing. in d. l. plerique, col. v. in v. quæst. ff. de in ius vocan. & D. Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 809. & seq. de testa. & Felyn. in d. c. j. col. j. extra de magist. & Iason in l. filius paciscendo, in j. not. C. de pact. Quin plus voluit Bald. per illam glo. quam dicit sing. in c. quæ in ecclesiarum. col. vlt. de constit. quòd in casu illius statuti, de quo suprà proximè diximus, eximiũ siue catastrũ patris prodest omnibus filiis insolidum, vt possint omnes illud officium, vt cum nostris loquar, obtinere quandiu pater viuit, ac si quilibet eorũ tantùm haberet in bonis. Sed & illã glo. sequitur Bald. in d. l. j. §. domini. ff. de senatus. Syllani. vbi eam quoque dicit sing. obtinere locum siue filij sint emancipati, siue in potestate patris. de quo tu vide omnino Ias. & Phil. Dec. inter se digladiantes in d. l. vlt. C. de impub. & ali. sub. {& tex. in l. ij. §. incolumes. ff. de vaca. muner.} Illam quoque gl. sequitur idem Bald. in c. filius. tit. de capi. qui cur. vend. vbi ex ea dicit, quòd filius non debet habere honorem paternum, & onera hæreditatis repudiare, quia censetur eadem persona. & in addit. Spec. tit. de censib. §. nunc dicendum, in fi. & consi. cxxxviij. Petrinus de Isco, circa med. lib. 1. vbi eam dicit elegantem. & consi. seq. consuetudo est, col. j. vbi & eam dicit singu. sed vtrobique eam intelligit in filiofa. tantùm, non etiam in emancipato, sibi in hoc contradicẽs. & consi. cccxxxiij. decretum magnifici, col. j. eo. lib. 1. vbi per eam dicit, quòd pater & filius sunt vna identitas, & vnum est vtriusque domicilium, eámque etiam dicit sing. & consil. cccclxxxvj. quidam dominus, in fi. eo. lib. 1. & cons. cclxxxix. hoc exordio, consuetudo est, col. ij. vers. secundò hoc probatur. lib. 2. vbi & ex ea dicit, quòd pater & filius in muneribus & honoribus ad intelle-

Pater & filius censentur quid inseparabile.

ctum vnius personæ reducuntur.& consi.cv.in causa quæ vertitur,col.2.lib.3.& consil. ccxciiij, ista causa,col.1.lib.4.vbi eam dicit not. & per eam dicit quòd libra patris censetur libra filij. Sequuntur item illã gl.Pau.Ca.cons.cx.super primo quæsito,col.2.versi.in contrarium.lib.1. Alex. in d.l.in suis.col.2.& in d.auth.præterea,vbi suprà.& consi.xlviij.super hæsitatione de qua quęritur,col.1.vers.tertiò pro hoc facit,lib.1.& consi.ccxv.visis & opportunè digestis,col.2. & iterũ col.vlt.lib.2.Cep.causarum criminalium consil. xxj.ego Bartholomæus,col.vlt.vbi ex hoc dicit, quòd si ex statuto debeat manus amputari condemnato ad certam pecuniã ob delictum, nisi sit idoneus solutioni illius pecuniæ,certè is censetur esse idoneus,cui pater soluendo est.Sed & eam gl.sequitur Corn.d.cons.cclxviij.in hac consultatione,col.2.lib.3.& Barb.d.cons.x.sapienter scribitur.lib.2.& cons.lxvj.scribitur præclarè,col.pen.eo.lib.2.& in d.consi.lxxiij.col.3.lib. 4. & in d. tracta.de præstan.Cardin.in j.parte q.ij.col.pe.Soci.col.lxxxiiij.accuratissimè,col.iij.eo.lib.3. & d. cons.30.in causa dominæ,col.3.vers.bene facit,lib.4.Fran.Curt.senior cons.49. memoriæ recolẽdæ dux,col.17.vers.& cum dominus.& cons.50.cuius est idem initium,col.60.vers.dum dicunt aduersarij.Ias.latè in d.l.filius paciscendo,in prin.C.de pact.& Phil.Dec.in ca.episcopus,extra de pręb.Ant.Corset.qui eam gl.dicit sing.in tractatu de pote.& excel.regia.in 25.q.col.2. & omnes vbiq; pręter vnum Ro.(nisi nos fallat memoria)qui eã reprobat in d.l.sciendum.ff.qui satisd.cog. hinc occasione sumpta,quòd Guil.Cu.Bart.Alberi.& omnes ibi asserunt possessionẽ immobiliũ patris non prodesse filio in casu illius l.Sed pro illa gl.vide tex.in c.1.extra de magi. probantem, vt etiam not.Panor.{& Fely.}ibi,non esse verum pauperem,cui pater diues est.& in c.clericos.1. q.2.& in c.vlt.in fi.16.q.1.{& eam gl.sequi videtur Fran.Aret.in l.maritum.col.vlt.ff.solu.matri.}

14 ¶Et hæc sanè confirmat,quòd si pater munus quodpiam aut magistratum gesserit,non sibi tantùm sed filio præbet vacationem eiusdem muneris intra tempora legibus definita. Quod vt intelligas,illud nobis primũ ex antiquis legibus repetendum est,quòd olim apud Romanos ex lege non licebat eundẽ magistratum intra 10.annos capere,vt traditum est à Tito Liuio,ad calcem libri 7.ab vrbe condita,atque iterum lib.10.vbi refert Q.Fabium Maximũ vrgente maxima necessitate,Consulem dictum,legem hanc recitari iussisse,quæ illi huius muneris vacationem præbeat:quod & astruit Iulius Florus in epitome ipsius,tũ libro lj. tum quoq; 56. in quo scribit Scipionem Africanũ ob eandem legem consulatum sibi vltro delatum à S.P.Q. R. minimè capere voluisse.Huius autem legis verba adscribit Tullius lib.3.de legibus,Eundem magistratum, ni interfuerint decem anni,ne capito.At Liuius,vt ad eum redeamus,scribit lib.7.secundi Belli Puni. C.& L.Arianos tribunos plebis,cum Q. Fuluius Consul diceretur se interposuisse: neque enim magistratum continuari satis ciuile erat.Idem lib.3.ab vrbe condita tradit senatũ censuisse magistratus continuari,contra rempublicam esse.Ex quo apparet apud Rom. iam à priscis tẽporibus id obseruatum fuisse.Plutarchus autem in vita Coriolani statim in principio dicit,populũ Rom. Martio Censorio suadente eam legem tulisse.Sed & huius legis meminit Appianus lib.1. bellorũ ciuilium,tum quo loco de tribunatu Grachi disserit, tum etiam cum acta Syllæ in Dictatura describit,vbi & ipsum eandem legem sanxisse tradit.{Apud Valerium Maxi.lib.4.cap.1.M.Rutilius iterum Censor,citatus ad concionem, populum vocatum grauissima oratione corripuit, quòd eam potestatẽ bis sibi detulisset.Et continuò post: Quintius Cincinnatus consul cùm honorem eius P.C.continuare vellent,non solùm propter illius egregia opera,sed etiã quòd populus eosdem Tribunos in proximũ annum creare conabatur,quorum neutrum iure fieri poterat,vtrunque discussit:Senatus studium simul inhibendo, & Tribunos verecundiæ suæ exemplum sequi cogendo.Sed & mox subdit,Fabiũ maximum cùm à se quinquies,& à patre,auo,proauo,maioribúsque suis sæpenumero consulatum gestum animaduerteret,in comitiis quibus filius suus summo consensu creabatur,quàm potuit constanter cum populo egit,vt aliquando vacationẽ huius honoris Fabiæ genti daret,ne maximum imperium in vna familia continuaretur.} Cæterùm ex legibus Thuriorũ non nisi intermisso quinquennio militũ pręfecturam gerere licebat,vt ab Aristotele proditum est lib. Politicôn 5. c.7.Qui & ipse lib.eiusdem operis 6.cap.2.inter multa popularium gubernationũ documenta illud adiicit,non nisi semel eundem magistratum ab aliquo debere geri, vel perrarò,& paucis. At Plutarchus in Lysandro tradit legem fuisse apud Lacedæmones,ne bis idem præfectus classis fieret.Apud eundem Cato senior in ipsius vita, ciues grauiter increpabat,qui eosdẽ frequenter in publicis muneribus pręficerent.{Cęterùm Demosthenes πρὸς λεπτίνην scribit lege sancitũ fuisse Athenis,ne cui iterũ Syndicum fieri creariq; à populo liceret,ne id munus ob publicã vtilitatem inuentum, in quæstũ compendiúmq; priuatum verteretur.Plutarchus in vita Lycurgi, vnius ex decẽ tradit apud eosdẽ Athenienses legẽ fuisse ne quis vltra quinquenniũ publicę pecunię curã administraret.}Nec huic rei desunt leges nostræ,quibus interdicitur,ne quis honorẽ continuet,aut repetat,l.honor.§.gerendorũ.ff.de muner. & honorib. Et scribitur in l.æstimationẽ.§.vlt.eo.tit.neminem defensionem Reipub.amplius quàm semel suscipere.In quã rem est etiã tex.in l.libertus.§.pręscriptio.& iterũ in l.diuus.ff.ad municip. & l.legato,ff.de vacat.muner.& in l.Paulus.in prin.& in §.imperatores.ff.de legat.& in l.nemo in prouinciis,& l.seq.C.de Asses.& in l.j.C.ad leg.Iul.de ambi.& in l.si quis tam.C.de decur.lib.x.& in l.ij.C.de honor.& muner.non conti.eo.lib.vbi ponuntur interualla tẽporum,quæ postremis legibus in id statuta sunt.{& l.cùm te,C.quẽadmod.ciuil.munera indic.eo.lib.}& in §.vlt.in auth. de defen

Romanorum lex uetus ne liceret intra decem annos eundẽ magistratũ capere. Magistratus non esse continuandos.

Thuriorum lex de ea re.

Lacedæmoniorum quoque.

Et Atheniensium.

de defens.ciuita.vbi inter cætera text.est sing.quòd vnus tantùm ex collegio potest impedire, ne quis continuet eundem magistratum, etiam si cæteri omnes consentiant. Id enim fieri non potest,nisi cuncta ciuitas reluctāte nullo eum elegerit.Hæc enim sunt verba illius tex.quem ad hoc expendit{Ange.ibi,&}Bart.in l.omnes populi,in ij.q.prin.ff.de iust.& iur.& in l.quod maior,post med.ff.ad munic.& Bal.in c.quoties,in fi.extrà de pact.{& consi.cccxviij.ponitur quòd electio,in prin.lib.3.}Ang.qui illum tex.dicit sing.in l.& suum.§.hodie.{in fi.& ibi Raph.Fulg.Paul. Cast.& Ias.col.3.versi.quintò notanter limita.ff.de pact.& idem Ang.}consi.cclxxx.præmitto ad euidentiam,in prin.Rom.qui & illum dicit sing.in rub.de arbitr.col.6.versic. limita primò locū non habere.& sing.xcv.heri fui interrogatus.{ & iterum sing.dclxv.ad eligendum,& Feli.in c.cùm omnes,col.xij.versi.quartò fallit,extrà de constit.}Ex quibus facilè intelliges,nec debere eos qui magistratum semel gesserint,eundem facile repetere,nec si iterum eligantur,cogendos esse.Id quod certe ita obtinet,vt tandem ad nostrum institutum redeamus,vt si pater semel gesserit , non sibi tantùm,sed & filio in sequentem annum vocationem præbeat,tanquam eadem sint persona,tex. est in l.filio.ff.de legat.& in l.j.C.de honorib.& munerib.non conti.lib.10.& in l.nulli,in princ.C. de muner.& actua.lib.12.quibus locis declaratur,quomodo id intelligendum sit.Et id quidam assignat patris & filij identitati,vt sic loquar,vel vt melius dicam,vnitati,Alexan.d.consi.ccxv.visa opportunè,col.ij.& iterum vlt.lib.2.Et facit optimus tex.in l.diximus.§.si pater.& l.seq. ff.de excusat.tutor.vbi tria tutelæ aut curæ munera patris,non ipsum tantùm patrem,sed & filium quoque ab alia tutela excusant,& econtrario.Qualiter autem hæc omnia quæ diximus,procedant,videlicet quòd pater & filius sunt vice vnius,& quòd filius est veluti dominus rerum patris, & similia,vide omnino in nostro tract.primigeniorum.q.xxxiij. & iterum xl.

25 ¶Finem is imponerem veritus ne forem immodicus,nisi l.hæc nostra ex iisdem veluti radicibus coaluisset.Ideo antequam vlterius progrediamur, voluimus & huc subiungere alia quædam priuatim in nostris legibus statuta,aut à nostris doctor.interpretata ratione huius affectus amorísq; parentum,vnde & l.nostra exiit. Primum enim leges nostræ iusserunt iudicem sequi volūtatem patris,qui in testamento etiam minùs solenni,aut postea rupto, aut aliàs non iure tutorem liberis dedit.l.iij.& l.filio.ff.de confir.tuto.& l.ij.C.eo.& l.pater.§.cùm à patre,& l.si pater.& l.iure nostro.§.vlt.ff.de testa.tutor.Et id quidem sine alia inquisitione.d.§.cùm patre.& l.j. & ibi docto. ff. de confir.tut.& §.vlt.Instit.de tute.& not.docto.in d.l.ij.C.de confir.tut. & latè consuluit Corn. consi.clxxv.incip.licèt in præsenti.col.iiij.versi.concurrit etiam,lib.5.vbi & hoc extendit ad aliam patris dispositionem circa filiorum educationem.& consi.ccxxxviij.reperio,col.pe.versi.cum itaque,col.4.lib.4.Idq; obtinet etiam si tutor datus à patre sit suspectus,modò pater ipse non ignorauerit,per l.in confirmando,& l.vtilitatem.ff.de confir.tut.quam ad hoc dicit not.Franc.Aret.in l.is cui lege.col.ij.ff.de testa.vbi plus dicit,id obtinere etiam si is tutor sit manifestè prodigus, per l.tres tutores.§.vlt.ff.de administ.tut.Tanta est,inquit , præsumptio quam habet lex pro consilio patris erga filios,per d.l.amicissimos,in prin.ff.de excus.tuto.Idemq; si pater ipse sit adultus nondum maior annis 25.per tex.in l.3.§.quāuis.ff.de admin.tut.quē ad hoc dicit sing.Rom.sing.clxx. adultus potest.Nec patris tantùm,sed & matris quoque,cuius non munus est tutorē liberis dare: si tamen dederit,iudiciū sequendum est,vel sine inquisitione, vel cum modica,arbitrio iudicis,vt not.in l.ij.ff.de confir.tut.& in l.j.C.eod.& in l.credendum.ff.qui pet.tut.& in l.mater.C.de testa. tutor.& in l.peto.§.mater.ff.de leg.ij.& per Bal.consi.clxiij.cuidam puellæ,in secundo dubio,lib.5. & Steph.Bert.consi.ccxc.quāuis mater,in prin.lib.4.{Quin etsi ipsa velit nubere,petátque remoueri à tutela,& aliū suffici,is debet dari,quem ipsa nominauerit,exclusis legitimis.§.sin autem tutelā,in auth.de nupt.gl.Dyn.& Bart.in l.credendum.ff.qui pet.tutor.Cum aliis multis concord.à me congestis in commentariis nostrarum consuetudinum tit.xxvij.cap.iij.in gl.j.paulò ante.fin.}

Patris uoluntas tutorē dantis in testamēto minus solēni,aut postea rupto, seruanda est.

Idem si tutor datus sit suspectus.

Simile in matre tutorē dāte seruatur.

26 ¶Ex hoc quoque affectu paterno prodiit,quòd pulchrè ac scienter tradit Bal.in l.pactum, in xxj. q.C.de collatio.quòd si ex statuto non possit mulier contrahere sine consensu duorum consanguineorum,non requiritur ea statuti solennitas,si filia patri renuntiat.Nam propter naturalē, inquit,patris affectum,ipsi plurimùm videtur esse cōcessum,per multa iura,quæ illic allegat. Et hoc sequitur Rom.& Alex.in l.si quis mihi bona.§.vlt.ff.de acq.hæred.Alexan.consi.cvj.incip.quo ad præsens quæsitum,in fi.lib.j.& consi.xxix.cuius exordium est,præclarè subtiliter,col.pen.versic. pro hoc etiam facit,lib.3.vbi hoc non vulgariter cōmendat.Barb.in c.causam matrimonij, col.iij. extrà de offic.delegat.& cons.xvj.illud in medium afferam,col.4.versi.4.faciat,lib.3.Fran.Aret.in l.ij.in fi.C.qui & aduers.quos.Philip.Franc.in cap.quamuis,in iij.not.& ibi quoque Georg.Nat.in repet.col.xj.versic.secūdò not.ibi,tu contra Ludou.de pact.lib.6.Socin.consil.ccxxx.viso testamento,col.1.lib.2.Iason qui hoc reputat sing.in l.transactionem,col.ij.versi.contra Salyc. fortiùs, & ibi quoque And.Alciat.C.de transact.& idem Alciat.in l.præses,in j.gloss.in fi.C.eod.tit.& ipse etiam Iason consi. cxxxiij.videretur in præmissa,col.2.versi.ad idem contra,lib.4.Phil.Dec.cons. xxvj.cuius superscriptio incipit,an filia dotata,col.2.& iterum consil. clxxx. visa renuntiatione, col.j.& consi.dcxj.magnificus,col.ij.lib.4.& in d.l.pactum,col.pen.versi.vlt.notandum.C.de collat.Anto.Corset.in tractatu de potestate.& excellen.regia,in xxv.quæst.col.pen.in fin. vsque ad fin.illius quæst.Francisc.Ripa.lib.j.responsorum,cap.x.incip.super dubiis,col.j.& Catel.Cotta.qui hoc dicit sing.memo.incip.arrogationis formam,col.2.versic.possumus tamen.& iterum memo.

Ad idem.

ſtatutum requirens.& Ioan.Montefer.in repet.l.frater à fratre,col.xiij.verſic.tertiò quæritur.ff.de condictio.indeb.citántque omnes Bal.vbi ſuprà. Sed idem nulla ipſius mentione facta reſpondit Pau.Caſt.cuius nec illi meminerunt,conſi.cccccxxj.quòd renuntiatio iſtius dominæ, verſi.ſecundò principaliter,lib.2.aſſerúntque omnes naturalem illum patris amorem in liberos.

27 ¶Fuerunt tamen & ex illis plurimi,qui diuerſum cenſuerunt,videlicet Rom.ſibi contrarius in d. l.pactum,col.pe.& ibi quoque,ſubobſcurè tamen,Corn.in fi.& Barbat.ſibi quoque contrarius in addit.Bal.ibi,& poſt eos Iaſ.ſibi item contrarius,magna rationum & argumẽtorum mole fretus, in col.vlt.verſi.extra glo.non omitto.qui tamen veluti gloriabundus iactat ſe primum omnium illius Bal.ſententiæ expugnatorẽ,& etiam elanculum Alex. ſibi etiam contrarius in addit.Barto. in l.apud Iulianum.§.ſi pupillus.ff.ex quib.cauſ.in poſſeſ.eat.& apertius in l.more,col.j.ff. de acq. hæred.& Barba.conſi.lx.ſapienter ſcripſit,col.2.lib.1.& conſi.xlj.immortalem Deum.col.2.& ſeq. lib.4.Iaſ.in d.l.præſes,col.2.verſi.ego vltra omnes.C.de tranſact. quanquam illud Bal. dictũ ſing. inibi aſſeruiſſet,& Ludouic.Gomeſ.in §.omnium,col.ix.& iterum col.x.verſi.iſta tamen communis concluſio,Inſtit.de actio.Et ante hos Bald. ipſe à nullo iſtorum memoratus, non ſemel hanc poſtremam ſententiam ſecutus eſt, videlicet conſi.xxiij.præſuppoſito ſtatuto,lib.4.& conſi.483. viſo ſtatuto,eod.lib.3.& conſil.cxcix.refutatio non valuit.lib. 5. & idem videtur ſenſiſſe. cccxxxj. quædam puella,lib.3.Sed huius partis rationibus nos abundè poſt Phil.Dec.reſpondimus in noſtris legibus connubialibus,in gl.iij.(in verbo, *contracter*,num.30.ſecundò intellige,& multis ſeq.) vbi videre poteris,ne iam actum,quod dicitur,agamus.

Qui contrarium teneant.

28 ¶Huc quoque pleriſque manere videbitur,quod not.ſcribit Azo ille fons legum ſæpe noſtris vocatus,in ſua ſumma quam vocant,titu.de bon.quæ liber.poſt medium,verſi.nec puto.Quòd pater legitimus adminiſtrator filiuſam.minoris poteſt res ipſius immobiles alienare ſine decreto iudicis,quod aliàs requiritur in huiuſmodi rerum alienatione. C. de prædi.minor.per totum. & ff. de rebus eor.etiam per totum.Quod dictum ſequitur Bald.in l.vlt.§.ſin autem æs alienum, per illum tex.& ibi quoque Raph.& Corn.C.de bon.quæ liber.& idem Bald.in l. cum emancipatis. C.de prædi.minor.& in l.præſes,col.2.in 1.q.& ibi etiam Fulgoſ.Pau.Caſt.Alex.Fran.Aret.Iaſ.& Alciat.C.de tranſact.ex quibus Bald.ipſe hoc dicit menti tenendum,Paul.autem & Alex.teſtantur id eſſe ſing.& Fran.Aret.not.Sequitur item ipſe Bal.in (l.de re filiorum,in 2.lectu.ff.eo.tit.vbi id dicit ſing.nec alibi reperiri & in) l.j.in prin.& ibi Raph.Co.ff.de reb.eorum,vbi & hoc Bal.dicit ſing.& idem Bal.in l.pupillorum.§.ſi pater,eo.tit.& in l.& ſi ſine.§. quæſitum. ff. de minor.in 2.lectu.& in l.iuſiurandum quod ex conuentione.§.vlt.ff.de iureiur.(& in l.aliàs autem,col. vlt. ff.eo.tit.)& in ſua Margar.in verbo,alienatio,col.j.verſi.alienatio neceſſaria,vbi & hoc dicit ſing. & iterum in verbo,parentes,col.j.verſi.pater eſt legitimus.Ang. qui hoc quoque dicit notandũ. in l.de re filiorum.ff.de tranſact.Imo.in c.conſtitutus,de teſtib.Roma.& Iaſ.qui dicit ſing.in l.filiusfam.vterque in fi.ff.qui ſatiſd.cog.(& idem Roma.in l.ſingularia.col.7. & ibi quoque Iaſ.col. item 7.verſ.non omitto vnum.ff.ſi certum petat.) Lanfran. Oria in ſuo tractatu de arbitr.char. vj,q.iij.Fran.Aret.in l.vlt.§.pupillus,col.2.ff.de verb.oblig.Soci.conſ.lxvj.viſa donatione,col.vlt. verſ.tertiò quia pater,lib,3.Steph.Bertr.conſ.lxxxiiij.viſo proceſſu cauſæ ceptæ,col.vlt.nu. 7.lib, 2.Phil.Dec.in l.pactum,col.vlt.C.de collatio.& conſ.ccix.in caſu propoſito agam breuibus , col. 1. & Catel.Cotta,qui & hoc dicit ſing.memor.incip.decretũ iudicis.Ferdi.Loaz.in repet.l.filiusfa. §.diui,col.7.verſ.pro cuius corroboratione.ff.de lega.j.(Hippol.Marſil.in ſingu.cccxcviij. bona minorum.Carol.Ruin.conſ.cj.ponderatis omnibus,col.2.nu.2.lib. 5.)

Pater legitimus tutor poteſt filiifamilias minoris res alienare ſine decreto iudicis.

29 ¶Quorum omniũ conſenſus non deterruit Saly.quin conſtanter & apertè diuerſum ſentiret in d.l.præſes,verſ.ſed dubitari poteſt.C.de tranſact.Quem ſolus ex recentioribus,quos legi, ſequitur Ioan.Monteferra.in repet.d.c.frater à fratre,d.col.12.de condict.indeb.Nihil enim videt Saly. cur id fieri poſſit,niſi id operetur affectio paterna,quæ omnes excedit,per d.l.ſi quidem.§. vlt. ff.quod met.cau.Sed hoc,inquit,non eſt tutum : quia hæc affectio paterna non ceſſat cùm filius ſit ſui iuris,& tamen pater eius legitimus tutor non poteſt alienare ſine decreto,per l.cùm emãcipatis.C.de prædi.minor.Sed ad hoc reſpõdet Alex.in d.l.præſes, quòd pater tutor vel curator filij emancipati,de quo loquitur d.l.cùm emancipatis,non tantum iuris habet,quàm qui eſt legitimus adminiſtrator filiiſa.quem habet in poteſtate,inque ipſius bonis habet vſumfructũ.l. cùm oportet.C.de bonis quæ liber.&,cum ſimilibus,poteſtq; (vt ſubdit Bal.) conſtituere procuratorem ante litẽ conteſtatam,vt probatur in l.j.prout eam intelligunt Bar.Bal.& alij,gl.reprobata. C.de bonis mater.Bal.(in l.j.in j.lectura,col.j.& iterum in ij.lectu.col.ij.ff.de procur.&)in ca.vlt. col.j. verſ.item not.regulam,extrà de iuramen.calum.Pau.Caſt.conſ.34.ſuper primo dubio,ante fi.lib. 2.quod non poteſt facere curator.l.neque.C.de procur.etiam ſi is ſit pater , vt dicit Bald.in d.c. vlt.ita intelligens glo.in d.l.j.de bon.mater.quam dicit ſing.Adiicit & Iaſ.hoc confirmans in d.l. præſes,quòd pater tutor aut curator filij tenetur reddere rationem,vt quilibet alius tutor aut curator,per l.ſi ſuperſtite,& ibi Bal.in j.nota.& alij.C.de dol.& l.licet,& ibi quoque Bal.C.ad leg. Falcid.& l.Aurelius.§.Titius teſtamẽto.ff.de lib.lega.& voluit Bal.in d.l.cùm oportet.§.vlt. Cui adde quod & idem voluit ipſe Bal.in l.is qui,in prin.ff.de tutorib.& curat.datis ab his,qui ius.& in l.j.col.xij,verſ.modò ſequitur videre.C.de confeſ.& in l.filiæ cuius.C.famil.erciſc.& in c.edoceri,colum.ij.extra de reſcript.Angel.in §.ſed quod ſancitum,in authent.de nupt.Franc.Aretin. in l.vlt.§.primo ad fin.ff.de verbor.obligat.Socin.conſil.ij.incip.ſequendo ordinem,col.j.in fin. lib.1.&

Contrarium tenentes.

Reſponſio ad contrariũ opinionem.

lib.1.& iterum consi.lxxiij.difficultatem faciebat,col.vj.versic. capio nunc certum, lib.3.& plenè diximus in nostris consuetudinibus,tit.xxvij.§.iiij.in gl.iij.At pater legitimus administrator (vt ad Iaso.redeamus) non tenetur rationem suæ administrationis reddere,per d.l. cùm oportet.§. non autem.& voluit Bart.in l.vsufructu,in principio.C.de vsufruct.& Bal.in l.orphanotrophos. C.de episcop.& cleric.vbi reddit rationem diuersitatis,& in d.l.filiæ cuius,col.vlt.C.famil.ercisc. Cui & in hoc adde text.in l.vlt.§.sin autem æs alienum,versi.hoc proculdubio,in illis verbis, & à ratiocinijs &c.C.de bo.quæ lib.& in d.l.cùm oportet.§.non autem,& ibi glo.Cyn.in iiij.q.Bal. & alij eo.tit.& in §.& ita circa talium,in auth.de nupt.glo.in d.l.orphanotrophos.Angel.in l.j.§. hæc stipulatio.ff.si cui plus quàm per leg.Falci.Rapha.Cuma.consi.lxxxviij. cuius principiũ est, casus talis est,col.2.Roma.in repet.l.si verò,§.de viro,in xxix.fal.ff.solut.matr.Franc. Por.in tractatu de duobus fratribus,parte j.q.xlix.Alex.consi.cxj.circa primum dubium,col.pen.lib.3.Maria.consi.xxxiiij.hoc capite,prosequendo ordinem, col. x. versic.circa sextam principalem quæstionem.& Bart.eius filius,consi.ccliiij.incip.visa & considerata.col.2.versic.ex quibus infero,lib. 2.Adde & aliam rationem.Nam cùm pater habeat in his bonis vsumfructum , non adeò verisimile est eum illa temere alienare,vnde suum amittat vsumfructum.argu.l.cùm de indebito.ff.de probat.Et sic vltra affectionem paternam occurrit & suum ipsius commodum. { Ad quod facit etiam quod scribit Bal.in l.si infanti,col.iij.in vij.opposit.C.de iure delib.}

Alia ratio aduersus cõtrariam opinionem.

30 ¶Ex quibus facilè intelligitur Salyc.deceptum fuisse,& vt loquitur Iason,æquiuocasse, dum allegat d.l.cùm emancipatis.C.de prædi.minor.loquentem de patre tutore siue curatore filij emancipati,cuius bona non potest alienare sine decreto iudicis,vt inibi cauetur , & in d.l.si pupillorũ. §.si pater.ff.de rebus eorum. { quo in loco apertè probatur id quod diximus, sed ita tamen , vt patri tutori sit faciliùs concedendum alienare quàm alteri, ídque verum est vt pater scilicet alienare non possit sine decreto. } etiam si ea bona à patre fuerint antè filio donata,per l.2.C.si aduersus donat.vbi est textus notat.Azo autẽ illius sententiæ autor, ac veluti præsultor, & qui eũ sequuntur,planè intelligunt & loquuntur in patre legitimo administratore filiifamil.qui plus iuris habet in bonis ipsius filij in sua potestate constituti,quorũ est legitimus administrator,quàm pater curator filij emancipati,vt satis liquet ex prædictis.Et hanc differentiam ex antiquioribus nuncupatim facit Bald.in d.§.si pater. { & in d.l.j.vbi etiam Iacob.Aretin.& Alberic.ff.de rebus eorum. } Quando autem & quorum bonorum pater sit & dicatur legitimus administrator,plenè diximus in nostris consuetudinibus,d.tit.xxvij.§.iiij.in glo.ij.

Ad idem.

31 ¶Sed interim tamen non omittendum putamus,quòd Bal.loquens in patre legitimo administratore,videtur idem tenere quod Salyc.& in re quidem ac specie magis ambigua,in l.generaliter,in prin.col.2.versi.extrà ego quæro.C.de secun.nup.dum dicit , quòd pater legitimus administrator filiorum suorum,qui ex successione matris opulentam hæreditatem acceperunt,non potest inter filios ipsos minores eam diuidere sine decreto iudicis,quia talis diuisio est species alienationis,in qua requiritur decretum,per l.non solùm.C.de præd.minor.Sed & idem Bald.consil.448. quæritur in primis,in vlti.dubio,lib.1.tradit quòd pater non potest sine decreto iudicis transigere super bonis in quibus habet vsumfructum,in præiudicium filij, nisi cautè & prudenter id faciat,propter dubium litis euentum,per l.j.C.de bonis mater.& l.pactum curatoris. C. de pact.& d.l.præses.C. de transact. Ex cuius sententia facilè intelligis non posse patrem etiam legitimum administratorem(nam aliàs non haberet vsumfructum,vt patet ex §.j.ad fi.in auth.vt liceat matri & auię.& plenè diximus in d.§.4.)non posse,inquam,patrem libere alienare huiusmodi bona quod & expresiùs tenet ipse Bald.consi.ccclvij.incip.nulla mulier,col.2.lib.1. { & rursum consi. ccxv.proponitur quòd inuestituræ,col.3.versi.aduerte hîc,lib.2. } & iterum consi.cccxxxj, quædam puella,colum.2.lib.3. { & Benedict.Cap.consil.cxlix. punctus quædam domina, colum.vlt. in vj.dub.& omnes} etiam per d.l.j.C.de bon.matern.vbi est optimus tex.quòd pater legitimus administrator filiifa.non potest alienare bona ipsius in quibus habet vsumfructum. Id quod etiã cauetur,l.quicquid.eo.tit.cùm dicitur vt vendere,donare, relinquere , alteri obligare non possit. quæ verba in id sunt expresiora, quàm vt quis ea cauillari , aut in alium sensum trahere possit. nec id minùs expressum est in l.quæcunque,tum in princ.tum in §.vlt.C.de bonis quæ lib.& in l.cùm oportet.§.non autem,eo.tit.

De eadem re.

Diuisio est species alienationis.

32 ¶Ideo hîc attende lector.Nam potissimum,imò vnicum fundamentum Azo.& assecla rum ipsius situm est in d.l.vlt.§.sin autem æs alienum. C. de bonis quæ liber. vbi cauetur quòd ob æs alienum hæreditarium & legata vel fideicommissa soluenda tantùm potest pater alienare bona immobilia aduentitia filiifami.quorum est legitimus administrator & vsufructuarius.Nec vllã mentionem facit is text.de decreto iudicis,vt aliàs fit in alienatione rerum immobilium minoris.Ideóque nec decretum,inquiunt,requiritur.Ex quo euidenter constat illud dictum Azo.& sequacium obtinere in huiusmodi alienatione necessaria,quæ fit ob æs alienum,de qua loquitur tex.quo ipsi solo innituntur,non etiam in alienationibus merè spontaneis siue voluntarijs,quia dicta placitáque doctor.debent intelligi secundum leges quas ipsi allegant,ex sententia Bart in l. non solùm. §.si liberationis.ff.de libera. legat.cum similibus.Quanquam multi ita allegat illud dictũ Azo.dum simpliciter & sine mentione æris alieni allegant, vt videantur velle licere patri legitimo administratori passim sempérque sine decreto iudicis alienare. Et tamen Azo ipse non obscurè ostendit

Fundamentum opinionis Azo.& asseclarum hac in re.

ita se intelligere, vt procedat in alienatione quæ fit ob æs alienum. Nã primùm scribit quòd pater legitimus administrator debet abstinere ab alienatione, nisi ob æs alienum: mox subdit hæc verba, nec puto quòd exigatur à patre decretum, cùm ipse alienat, licet exigatur à tutore. Vides igitur quòd Azo non facit ius patri alienandi nisi ob causam æris alieni. & confestim subiungit, non esse necessarium decretum iudicis in alienatione illius, quod tamen aliàs requiritur, cùm fit ob æs alienũ. l. ob æs. C. de præd. minor. Et ita Azonẽ expressè intelligit & sequitur Bal. in d. l. j. in prin. & iterum in d. l. si pupillorum. §. si pater. ff. de rebus eorum. & Fran. Aret. in l. vlt. §. pupillus, post medium. ff. de verb. oblig. {& Fa. in dicto tractatu, de empt. & vendit. vbi suprà} & Ias. in d. l. filiusfa. in fi. ff. qui satisd. cogant. Et secundũ hanc nostrã interpretationem debent etiam intelligi quæ dicit Bal. in d. l. generaliter. & consi. suprà allegatis, vtpote qui loquitur de alienatione minimè necessaria. Et hoc modo quoque intelligi d. l. j. & d. l. quicquid. C. de bonis matern. necesse est.

33 *De eadem re.* ¶Sed & adhuc in casu d. §. sin autem æs alienum, videtur res hæc de qua loquimur, non omnino certa esse, nec expedita: tum propter verba in eo. §. adscripta, in versi. sed pater quidem in prædictis. quæ verba sunt huiusmodi, habeat licentiam rite res filiorumfa. vendere. Nam illa dictio, ritè, *Dictio, ritè, quam vim habeat,* eam naturam & vim habet, vt iuris solennitatem dicat, sicut dictio rectè, ius & causam, siue iustitiam causæ, vt placuit glo. & Bart. in l. ij. ff. de inoffic. testam. & in l. sed & si lege. §. scire. ff. de petit. hæredit. cum similib. Ex quo, rite, pro ritu nonnulli vsurparunt, vt Statius lib. 2.

At tu (pudet) hostia regni
Hostia nate iaces, ceu mutus, & è grege sanguis.
Hei mihi primitiis ararum & rite nefasto
Libatus iussúsque mori.

Ritè, id est ritu, quod & Priscianus lib. 14. annotauit. Ex quo & hæc dictio denotat formã ex sententia gl. in l. si quando, in verbo, ritè. C. de bon. vacan. & eam quidem substantialem secundum Petr. Anchar. in c. possessor, col. iiij. versi. item de iure canonico, de regul. iur. lib. 6. per c. firmiter. §. sacramentum, extra de summa trinit. & c. nihil, extra de elect. Tum quoque quia vbi alicui conceditur facultas conficiendi alicuius actus, quẽ ante facere non poterat, intelligitur seruata solennitate, per l. si quando, & ibi gl. docto. C. de inoffic. testam. Propterea scribit Spec. in tit. de loca. §. nunc aliqua, versi. xciiij. post multos alios doctor. quos illic nũcupatim citat, quòd cùm dominus facit potestatem emphyteutæ alienandi rem emphyteuticam, intelligitur tamen, vt alienet seruata solennitate, scilicet requisito ipso domino secundum formam l. vlt. C. de iure emphyt. in cuius sententiam veluti pedibus ire videtur Ioan. Andr. in addit. illius. Eámque non obscurè sequitur {Ioan. Fab. in §. vlt. col. 2. in verbo, obseruari. C. de iure emphy. & Collect. in c. potuit. col. v. versic. sed quid si dictum fuit, de locat.} Floria. in l. si stipulatus, col. ij. ff. de vsuris. {Ioan. Fay. in c. imperialem. §. habito. col. vij. in paruis, versi. sed tunc quomodo fit. de prohib. feud. alien. per Federic.} & Alexan. consi. cvj. cuius exordium est, viso themate, col. 1. lib. 4. & latissimè omnium Laur. Calca. consil. l. non est dubitandum, per quatuor primas columnas. {Franc. Curt. in tractatu Feud. in iiij. parte, col. lxvij. versi. quintò quæro si in inuestitura.} Et facit quod in simili tradit Petr. Anchar. consi. cclxxiiij. ad declarationem dubij. Ideo Iason in d. l. præses, col. 2. C. de transactio. dicit quòd licet temerarium esset à communi illa sententia Azo. & cæterorum aut consulendo aut legendo discedere, putat tamen legendo eam non esse veram.

34 *Autoris sententia confirmans opinionem Azonis.* ¶Ego verò omnibus modis veram esse arbitror, ita tamen intellectam, vt suprà diximus, vt videlicet possit pater ob necessitatem filiorum ipsorum bona immobilia, quorum est legitimus administrator, alienare sine decreto iudicis, per doctrinã gl. & omnium in d. l. si quãdo. C. de inoffi. testa. quæ talis est, quòd cùm aliquid permittitur fieri in casu aliàs permisso, intelligitur nõ obseruata etiam solẽnitate in eo casu aliàs requisita, ne huiusmodi permissio sit superuacua, per l. 1. ff. ad municip. & l. si quando. ff. de legat. j. cum sim. At æs alienum, & alia similis necessitas sunt inter casus propter quos bona immobilia minoris alienari possunt, interueniente tamẽ decreto iudicis, d. l. ob æs alienũ. & ibi not. C. de præd. minorũ cum similib. Igitur cũ simpliciter patri permittitur ob huiusmodi casus aliàs permissos alienare, debet intelligi, vt etiã id possit sine illa solennitate. Propterea etiã non verum est illud Spec. dictũ suprà allegatum, quin si dominus permittat rem emphyteuticã vendere, intelligitur etiam sine consensu aut alia requisitione ipsius domini, vt hæc permissio aliquid operetur, vt voluerunt Albe. & Salyc. in d. l. vlt. ille col. pe. hic col. 1. & ibi etiã col. 2. C. de iure emphyt. & Bal. Ang. & Floria. sibi cõtrarius in l. cùm essent. §. per plurium. ff. de seruit. rustic. præd. per tex. ibi & allegat præterea ipse Ang. c. j. tit. de feud. non hab. pro. natu. vbi & hoc dicit not. Card. Alex. in col. j. {Nicol. Neapol. in c. feudum, & ibi etiam Iaco. Aluar. versi. opt. cum gl. & ipse Cardin. Alex. in fin. tit. si de feud. fuer. controuers. inter domin. & agnat.} & Imol. in cap. potuit, col. xlix, extra de loca. & Rom. sing. cccclxxj. incip. emphyteuta nõ potest alienare. & Alex. sibi contrarius consi. clxxiij. viso themate & scriptis, col. 3. versi. quod autem Geraldus, lib. 2. quod reperitur consi. xcj. lib. 3. {Socin. consi. iij. in causa domini Guidi, col. vlt. lib. 3.} & Phil. Dec. in cap. quæ in ecclesiarum, col. vlt. de constit. & Firmia. in tractatu gabella. in 1. parte, col. x. versi. & aduerte ad propositam quæst. De quo & per Socin. in l. qui Romæ. §. cohæredes, col. iij. ff. de verb. oblig.

35 ¶Nec huic sententiæ obstat dictio rite, posita in d. §. sin autem æs alienum, quia intelligitur secundùm

cundùm præcedentia,vt videlicet priùs bona mobilia, ſi quæ ſunt:ſin minus , bona immobilia alienari poſsint,& ita rite,id eſt ordine alienentur,vt apud Virgilium lib.iij.Aeneidos,

Responſio ad contraria.

Præceptiſq; Heleni iuſſerat,quæ maxima rite
Iunoni Argiuæ iuſſos adolemus honores.

Nam quòd ita eo in loco intelligatur,indicant quæ confeſtim ſequuntur:

Haud mora continuò conſectis ordine cunctis.

Ideóque ſæpenumero dicitur recte atque ordine,vt in l.diui fratres.§.rectè. ff.de liber.cau. & in l.obſeruare.§.antequam.ff.de offi.Proconſ.& l.ij.ff.ad Senatuſconſ. Velleianum. & apud Marc. Tul.Ciceronem in oratione pro P.Quintio,atque etiam in Philip.3.& 5.& 10.non ſemel,& etiã in oratione pro Sexto Roſcio Amerino,atque alibi ſæpe.& in oratione Cęſaris apud Salluſtium in Catilinario.{& Liuium in v.decadis,lib.v.}Neque enim perpetua eſt , nec ſemper obtinet illa differentia earum dictionum,recte,& rite,quin plerunque rite pro recte,& contrà ponantur,nõ ſolùm à noſtris,vt per Accurſ.in l.non putauit.§.non quæuis.ff.de bonor.poſſ.contra tab.{Luc. Pen.in l.j.col.ij.in fi.C.de profeſſor.qui in vrbe Conſtanti.lib.xij.}& Domin.poſt alios in c.cõtra Chriſtianos,poſt prin.de hæret.lib.vj.& Franc.Aret.in l.Titius,in princ.ff.de lib.& poſth.& in l. quamuis.§.infans.in fi.ff.de acquir.poſſeſ.& Iaſ.latè in l.iuſte poſsidet.col.ij.ff. de acquir. poſſ.& Philip.Dec.etiam abunde in l.lecta.col.v.ſuper glo.in verbo,recte.ff.ſi cer.pet.vbi etiam nuncupatim loquens de caſu d.l.vlt.§.ſin autem æs alienũ,dicit illic rite pro recte poni.& And.Alciat. in l.hæc verba in ſtipulatione.ff.de verb.ſign.& eſt bonus tex.in l.iij.{cùm dicitur, rite atq; ſolẽniter.}& ibi Lucas Pen.C.de bon.vacan.ſed & ab aliis quoq; probatiſsimis ſcriptoribus.Nam & Virgil.ipſe Poetarũ maximus,qui in huiuſmodi rebus eſt inſtar omniũ,eo.li.4.Aeneid.ita ſcribit,

Rite ſecundaret viſus.

Id eſt,recte,vt interpretatur Seruius,& ratio recti ſermonis admonet. Et iterum in eodem libro:

Si rite audita recordor. Atque etiam lib.v.

Si modo rite memor ſeruata remetior aſtra.

Quibus locis ſatis conſtat eam dictionem nullam ſignificare ſolennitatem.Ex quo Priſcianus li. xv.A ritu,inquit,rite pro recte:quia nihil traditur ritibus,niſi quod rectum eſſe credatur.{& Sextus quoque Pompeius in verbo,ritus,Rite,inquit,ſignificat bene ac recte.& ante hos Varro lib. 3.de lingua Latina,quo loco de Halcyone aue loquitur,quod(ait)fit rite,id ratum ac rectum eſt. Ab eo Accurſ.recte perfectis ſacris vult accipi.} Et cum iſtis expedita eſt res hæc, in qua paulò diutiùs immorati ſumus,quia quotidiana eſt,nec tamen ſatis à noſtris excuſſa.

Dictio, rite, nullam ſignificat ſolennitatem.

36 ¶Denique vt ad alia veniamus.Ex eodem fonte fluit,quod eleganter reſpondit Paul.Caſt.conſ. cclxxv.incipien.ſuper primo quæſito dicendum videtur dictam ſubſtitutionem,col.ij.verſ.ſecũdò an poſsit hoc dicere,lib.j.quòd pater in dubio præſumitur competenter dotaſſe filiam,nec in huiuſmodi paterna dotatione debet fieri ſubtilis indagatio. Nam cùm paterna pietas conſilium capiat pro liberis,d.l.nec in ea.ff.de adult.non debet alteri videri incompetens,quod patri competens viſum eſt,arg.l.ſi furioſo puberi,in fi.ff.de cura.furio.niſi eſſet magnus quiſpiam exceſſus, qui argueret dolum patris,arg.l.vnde ſi Neruæ,cum ſeq.ff.pro ſocio.Et idem quoque voluit ipſe Pau.Caſt.conſ.ccccinj.viſis & ponderatis,circa medium,lib.ij.& conſ.ccccxxj.hoc capite,quòd renunciatio iſtius dominæ,verſ.ſecundò principaliter loquitur,eod.lib. ij.& Alex. conſil. xxxiij. videtur ſuper dicto quæſito,paulò ante fi.li.4.Maria.conſi.xxx.quamuis ex his,col.ij.verſi.cõcludo quantum ad ſecundum membrum.& Bart.eius filius conſi.cclxxviij. cuius eſt initium, circa primam quæſtionem,col.x.verſ.confirmantur & præmiſſa,lib.ij.conſ.lxxvij.viſo teſtamento Petri,col.pen.lib.iij.& Franc.Curt.ſenior conſ.xxvij.hoc capite,magnificus vir,col.xiij.verſ. venio ad quartum,& col.xvij.verſi.& ita in terminis.& iterum conſi.xlv.ſtatuto ſeu cõſuetudine, col. xij.verſ.ad tertium arg.& iterum col.vlt.ad fi.& item conſi.lxxxj.incip. rectè præfatus egregius doct.col.vlt.& Iaſ.qui hoc reputat ſing.in l.voluntatis.C.de fideicom.& conſil. ccxxxj.iſtæ duæ mulieres,col.iiij.verſ.quartò eſt bene conſiderandum,li.ij.& conſi.cxxxiij.videretur in pręmiſſa, col.ij.verſ.ad idem contra,lib.iiij.{Carolus Ruinus,conſ.lij.quia de pluribus.col.vlt.nu. 13. lib.ij.} & Philip.Dec.in l.pactum,col.vlt.C.de collatio.vbi hoc dicit not.& conſi.xxvj. cuius ſuperſcriptio incipit:an filia dotata,col.ij.verſ.ſed tamen his non obſtat,vbi hoc reputat not. & conſ.89. viſo puncto,col.vlt.verſ.ſecunda quia.& conſi.clxxx.viſa renuntiatione,col.ij.verſ.& intantum hoc procedit.& conſ.ſeq.ſatis nota,col.ij.verſ.& etiam dato , vbi & hoc dicit procedere etiam ſi filia eſſet læſa,vltra dimidium iuſtæ æſtimationis.{& conſi.cxcvj.viſa tranſactione,col.2.verſ. & in ſimili caſu.} & conſi.cclxxvj.proponitur quòd dominus.lib.;.{conſi.cv.copioſè col.ij.verſ.cõcurrit.} & conſ.dcxj.magnificus.col.2.{verſ.dubitari poteſt.}& Fran.Curt.iunior conſi.x.viſa ac diligenter cõſiderata,col.1.& Laurus Pala.in tractatu ſtatutorum excludentiũ fœminas à ſucceſ. char.v.col.iiij.verſ.reperio autem in hac quæſtione.& Cate.Cot.qui & hoc dicit ſing.in memori, incip.dos data.& Ant.Rub.conſ.clxuj.circa primum dubium,col.1.verſ.circa aliud.& idem propè voluit Corn.conſ.cvij.in conſiliis,col.iij.verſ.quia lex debet,lib.ij.& ante omnes Bald.cuius nullus illorum meminit,conſi.328. cùm in cauſa Piſani conuentus,col.ij.verſ.quæritur ſecundò,lib. iij.vt iam non dubites,vt opinor,in tot legalis diſciplinæ procerum ſententiam pedibus manibúſque haud cunctanter ire,etiam ſi reclamet Bald.& Barthol.in tractatu dotium, in xvij. priui-

Pater præſumitur competenter filiam dotaſſe.

legio v.patris.Cuius quidem autoritas mihi certè veluti sacrosancta est,sed nemo solus satis sapit, ex Periplectomeni senis sententia in Milite Plauti.id quòd Græci ita pronunciant, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ,id est,vnus vir,nullus vir.Quanquam idem cum eo sensisse videtur Socin.cons.lvij.in causa restitutionis.col.vij.vers.non obstat illud,lib.4.

37 *Fūdamentum huius legis cō sistit in uerisimili mente donantis. Verisimilitudo in legibus quātū ualeat.*

¶Sed iam,ni fallor,tempus est,vt hunc affectum,amorem,necessitudinem,coniunctionem,aut si mauis vnitatem,vel vt alij appellant,vnionem parentum & liberorum relinquamus,& ad aliam partem rationis atque fundamenti nostræ l.quæ est verisimilitudo,pergamus.Hæc igitur l.nostra omnium consensu fundatur in verisimili mente donantis,qui si cogitasset de futuris liberis verisimiliter,aut non donauisset,aut sub ea conditione donauisset , si liberos non susciperet. Scilicet tanti est nostris legumlatoribus & peritis verisimilitudo,vt ex ea leges faciant,litésq; diffiniri iubeant,tanquam id verū sit,quod veri est simile.Quibus planè consonant vltra tex.suprà in prin. allegatos,l.non verisimile.ff.quod met.causa. {Et l.peculium autem.§.j.ff.de pecul.& l.si filius,eo. tit.& l.Iulianus.§.præterea.ff.de actio.empt.} & l.sed & si susceperit.§.primo.ff.de iudic.& l.si extraneus.ff.de condictio.ob caus.& l.si debitor.§.verisimile est.ff.de contrah.emp.& l.2.§.si venditor.ff.de hæred.vendit.& l.peculium.§.j.& iterū l.si filius,quæ est pen.ff.de pœnis.& l.Nesennius. ff.de nego.gest.& l.quæro.§.inter locatorem.ff.locati,& l.obligatione.ff.de pign.& l.Pomponius. §.si quis.ff.in quibus causis pign.vel hypoth.tacitè contraha.& l.insulam.ff.qui pot.in pign.hab. & l.iij.§.j.ibi,verisimilia responderint.ff.de testib.& l.ob carmen.§.vlt.ibi,quæ rei aptiora,& vero proximiora,eo.tit.& l.si nuptura,in fi.ff.de iure dot.& l.inter socerum,in prin.ff. de pactis dotal. & l.amicissimos,in prin.ff.de excus.tuto.& l.ex facto,post prin.ff.de vulg. & pup. substitutione, & l.cohæredi.§.qui patrem,eo.tit.& l.cùm res,in prin.& l.quidam,etiam in prin.ff. de legat.j. & l.Titia cùm testamento.§.qui inuita,ibi,non est verisimile patrem.ff. de legat. ij. & l. Mæuius,in prin.eo.tit.vbi incredibile reputatur,quod non est verisimile.& l.cùm pater.§.pater certum,eodē quoque tit.& l.qui filium,ff.de lega.iij.& l.vxorem.§.felicissimo,eo.tit.& l.qui concubinam.§.qui fundum,eo.quoque tit.& l.Publius.§.Titia.ff.de conditionibus & demonstrationib. & l. cùm vir vxori , eod.tit.& l.Plautius.ff.de auro & argento legato. & l.denique.§. vlt. ff.de pecu. legat. & l.si stipulatus.ff.de vsur.& l.si inimicitiæ.ff.de his quib.vt indig.& l.ex facto.§.si quis autem susceperit,ibi,quia non est verisimile.ff.ad Trebel.& l.cùm quidam.ff.de ann.leg.& l.in ratione.§.tametsi.ad leg.falcid.{ & l.octaui.ff.vnde cognati.& l.vlt.ad fi.ff.de fideic.liber.} & l.quod & lex.§. hoc interdictum.ff.de libe.ho.exhib.& l.si ita fuerit libertas,in princ.ff.de manum. testa.& l.cum ex pluribus,ibi,quòd verisimile videretur.ff.de solutio.& l.si is cui nummos.§.Flauius,eo. tit. & l.miles.§.mulier.ff.ad leg.Iul.de adulter.& l.eum qui ita stipulatur,in prin.ff.de verb.oblig.& l.fideiussor obligari.§.vlt.ff.de fideiuss.& l.sed si vnius.§.filiosa.ff.de iniu.& l.sanctio.ff.de pœn. & l. hæc autem.§.j.ff.quib.ex caus.in poss.eat.& l.j.§.hæc actio.ff.si quis testa.lib.{& l.triplici, ad fin.ff. de verb.sign.} & l.in obscuris,ff.de reg.iur.& l.j.C.qui aduers.quos.& l.cum quis,ibi,neque enim verisimile est.C.de nat.lib.& l.vlt.in fi.C.de hære.instit.& l.generaliter.§.cùm autem.C.de instit. & subst.& l.cum cognitionaliter,& iterum l.milites,vers.oportet,ibi,argumētis verisimilibus. C. de quæst.& l.j.C.ad leg.Corn.de falsis.& l.ij.C.de his quę vi met.caus.fiu.& l.vlt.in fi.C.de vsufruct.& §.idémque iuris,ibi,cùm non sit verisimile,Institut.quib.ex caus.manum.non poss. & §.j. ibi,coniecturis & verisimilium ratione,in auth.de testam.imperfect.& §.quia verò verisimile , in auth.de non ali.& c.solicitè,quod est ij.extra de restit.spol.& c.in literis,in fin.& in c.constitutis, lib.j.extra de testib.& in c.literas,extra de iureiur.& c.quia verisimile,extra de præsump. & c.super hoc,extra de renunt.& c.quoniam,vers.si autem de carnali,extra,vt lite non contest.& c.bonæ,ibi,ex verisimilibus & probabilibus causis,de appel.& c.nauiganti,quod est vlt.extra de vsur. & c.in præsentia,extra de procu.& in c.si quis.& in c.cùm P.Manconella, extra de purg.can. & in c.si culpa.extra de iniu.& dam.dat.& c.per venerabilem,statim post princ.extra qui fil.sunt legit.& c.vt circa,vers.alioquin,de elect.lib.vj.& c.nulli,eo.quoque tit.& li.& c.quorundam,ibi,verisimiliter formidamus,eod.tit.& li.& c.cupientes.§.quod si per.xx.eo.rursum tit.& li.& c.vlt.de renunt.& c.vlt.de restit. spoli.eo.li.& c.vlt.& ibi gl.de offi.vicar.eo.li.& c.ij.de fil.presby.eo.li.Ex quo tex.dicit Dom.cōs.lxv.discutiā,col.pe.quod taciturnitas etiā verisimilitudinis inducit subreptionem.& c.ij.§.statuimus,de decim.eo.li.& c.in fidei,de hæret.eo.li.& c.quanquā,ibi,non minorē,quàm verisimiliter creditur,de vsur.eo.li.& c.si episcopus,de pœnit.& remis.eo.li.& c.inspicimus.& c.in generali,de reg.iur.eo.li.& ibi cōcor.per gl.& doct.& cle.causā,vers.verùm si propter. & ibi gl.in verbo,verisimiliter,de elect.& cle.ij.vers.si verò dicti,de for.compet. & cle.ij.vers.vt autem præmissa de relig.domi.& cle.exiui.§.deinde,& §.rursus,& ibi Card.Zab.gl.de verb.sign.

38 *Quæ requiruntur ad impugnandum uerisimile.*

¶Hinc ad id probandum,quod non est verisimile,requiruntur clariores probationes , vt prodit Bald.in d.l.non est verisimile,per illum tex.& etiam Spec.tit.de prob.§.vlt.col.vlt. versi.quantum.Pan.in c.vlt.in fi.extra de presbyt.non bap.per d.l.non est verisimile,cum cæteris multis, quorum nomina & loca veluti digito ostendit Phil.Dec.consi.clxxvj. quod suprà maturè,col.j. & cons.cxcv.incip.studendo breuitati,col.ij.vers.& ista conclusio.& consi.cccxliij.in causa partus suppositi,col.j.vers.secunda ratione,& consi.cccxliij.viso consilio,col.j.Quibus adde quod voluit Fulg.in l.si maior.C.de leg.hæred.quòd ad probandum quinquagenariam peperisse ,requiruntur euidentiores probationes,quod & ibi asserit Philip.Corn.& etiam Soci. cons.cxxvj. visum,

visum fuit,col.ij.lib.iij.Ex quo etiam Henricus imperator,cum vxor eius in ea ætate esset grauida,voluit vt ea palàm pareret,ne qua suspicio fraudis atque suppositi partus subesset, vt retulit Ang.in d.l.si maior.Sed & adde Ant.in d.c.super hoc,col.ij. per illum tex.de renunt. vbi dicit, quòd vbi exceptio non est verisimilis,potest iudex cogere reum proponentem huiusmodi exceptionem,exprimere causam ex qua reddatur verisimilis,licèt non aliàs.Imò secundum intellectũ Innoc.ibi,non debet admitti talis exceptio sine expresione causæ. Et cum hoc debet præterea proponens subiici grauiori oneri probãdi,vt dicit ipse Ant.vbi suprà,col.vij.vers.tu potes quintò colligere.Et ita primo loco.vt ipse dicit,debet iudex discutere de verisimilitudine, antequam admittat exceptionem,& nihilominus grauare duriori onere probationis,de quo etiam per eũdem Ant.& Panor.in c.solicitè,extra de resti.spol.Ex quo generaliter dicit Fely.in d.c. quia verisimile,ex aucto.Ant.vbi suprà,quòd licèt quis non debeat grauari onere probandi,cùm habet plenam probationem,per c.ij.de probat.hoc tamen non habet locum,quando factum allegatum non esset verisimile.Sed & Pan.in d.c.quia verisimile,ex eo tex.not.quòd licèt contra præsumptionem iuris admittatur probatio,vt not.in c.quanto,eo.tit.tamen aggrauatur probans durioribus probationibus,quando est verisimilitudo contra eum.id quod dicit esse menti tenendum. Et hinc occasione sumpta multa dicit de verisimilitudine.Ea aliquãdo,inquit,tãta est, vt nõ admittat probationem contrariam,nisi procedat quędã causæ cognitio,per d.c.super hoc,de prob. imo quandoque non admittitur,per cap.filij,de hæretic. lib.vj. Quod & ante eum dixerat Imol. ibi.qui subiungit id quod suprà diximus,videlicet quòd cùm admittitur probatio aduersus verisimilitudinem,aggrauatur probans lucidiori probatione,per tex.ibid.& in d.l.non est verisimile.nec tamen priùs admittitur,quàm facta aliqua discussione,vt per Spec.tit.de prob.§. nunc dicendum,in prin.de quo etiam ibi Ioan.And.in addit.Sed vt redeamus ad Anto.in d.c.super hoc, is ibi,col.iij.dicit,quòd cum reus proponit exceptionem non verisimilem,potest iudex cogere vt promittat certam pœnam.si ea appareat non esse vera aut legitima,allegátque idem voluisse Cõpostel.in c.quod sicut,de electio.Sed & idem Ant.vbi suprà,col.iiij.vers.ex quo habes,dicit,quòd cùm testis examinatur super articulo non verisimili,potest & debet interrogari extra articulum de facti causa,ex qua reddatur factum verisimile. Ex eóque dicit limitari & declarari cap. de testibus,extrà de testib.& quod not.in l.momentaneæ.C.qui legit.person.& in l.si duo patrem. §. qui iurasse.ff.de iureiuran.{cęterum D.à Rota decisio.dcxxx.articuli,in antiquis,dicunt articulos non verisimiles non esse admittendos,& ita Rotam seruare.}

Verisimilitudo quæ nõ admittit probationem cõtrariam.

39 ¶Huic autem quòd dictum est,duriorem probationem exigi in non verisimilibus, adstipulatur, quod licèt aliàs ignorantia probetur illius iuramento qui eam allegat.c.si verò aliquis, & ibi glo. quæ adfert conc.extrà de sent.excom.cum sim.hoc tamen verum est si sit verisimilis,alioqui nõ sufficeret iuramentum,per tex.in c.vt circa,vers.alioquin,& ibi Petr.Ancha.col.ij. vers.item not. in vers.super,& Domi.etiam ibi,in vers.super huiusmodi,in ij.no.de elec.lib.vj.& in c.nulli,& ibi Archi.c.j.& ipse Petr.An.in vlt.not.eo.tit.& libr. Cui simile est quod post Arch. in c. j. extrà de dol.& contu.lib.vj.voluerunt Rot.decis.cccij.incip.nota,quòd vbi aliquis,in antiquis,quòd licet credatur iuramento illius qui dicit se impeditum fuisse,hoc tamen procedit,si sit verisimilis præsumptio pro iurante.ad quod etiam allegat not.per Inno.in c.quia propter,in fi.magnæ gl.in vers. item dicimus.de elect.& not.in c.si vero.de sentent.excom.Cui finitimum est quod scribit Bal. in l.vlt.in fi.C.de eden.quòd si quis dicat instrumentum esse amissum, hoc probat proprio iuramento,si sit honesta persona,& allegat verisimilia,vt quia domus eius est combusta.Nec hinc lõgè abest,quòd nunquam defertur iuramentum in supplemẽtum probationis,cùm id quod quis vult probare,non est verisimile,ex sententia gl.in l.j.in vers.non sit.C.qui & adue.quos.quam in hoc expendit,& dicit not.Bal.ibi circa med.& Ro.consi.lxxxj.visis & percunctatis,col.pe.versi. item procedit dicta regula.& Alex.cõs.lxxj.incip.clarissime domine,col. vlt. vers.item respõdeo, lib.iij.& Ias.in repel.l.admonendi,char.xxvij.vers.decimanona causa,& iterum,char.seq.vers.quadragesimus casus.ff.de iureiur.& in l.si extraneus,in iiij.not.ff.de cõd.ob caus.vbi id reputat sin. Adde quod voluit Imo.in d.c.quia verisimile,per illum tex.non esse admittendã probationẽ rei non verisimilis.sequitur Petr.Anch.cons.257.cuius initiũ est,si prędicta sentẽtia,col.vlt.vbi pręterea dicit,quòd iudex nõ debet dare fidẽ nõ verisimilibus.Et dicit alibi idẽ Pet.videlicet in cõs. 330.visis facti narratione copiis,col.4.quòd cõtra id quod est verisimile,quis facilè non auditur.

In non verisimilibus non sufficit iuramentum.

Rei non verisimilis non admittitur probatio.

40 ¶Ad hæc confessio non verisimilis non nocet,vt dicit idem Bal.in l.si quis in hoc genus. C. de episcop.& cler.per tex.in l.j.§.si quis vltro.ff.de quæst.quod & voluit Pet.Anch.cons.xxiiij.cuius exordium est:visa inquisitione formata.Ant.in c.vlt.col.v.de con.Cepo.cons.crim.xxxij. quidã rustici,col.4.vers. si ergo illa nocte. & iterum cons.seq.hoc capite,multa possent, col.iiij.vers.sed cũ in casu.Alex.consi.lij.viso themate,col.ij.vers.idẽ etiã tenet,lib.iij.& consi.xix.incip.circa primum,col.j.lib.7.{Angel.Aretin.in tract.maleficio.in verbo,quòd fama publica præcedente, nu. 114.secundò quia verum est.}Paris à Puteo in tractatu de syndicatu ,char.xxx. & latè Hippol. Marsil.in d.l.j.in princ.col.antepen.& iterum in l.de minore,in princ.col.x; vers. an hoc habeat locum.ff.de quæstio.& in repet.rubr.de probat.col.xxiiij.vers.item vltra prædicta.& singul.329. plures sunt casus,col.ij.& consi.cix.spiritus sanctus,col.iij.vers.quinimo.& Phil. Dec. in l. cum te,col.ij.in iiij.no.C.de transact.vbi alios quoque allegat qui id tamen non dicunt.{& cons.596.

Confessio non verisimilis nõ nocet.

ad dubia,

ad dubia,col.vlt.& Tho.Gram.conf.xvj.in causa inquisitionis,nu.2.& Paul. Parif. consil. cxxxj. Iacobus,col.iij.nu.23.& seq.lib.j.

41 *De eadem re.* ¶Sed vt redeamus ad Bald.is in l.clarum.C.de auct.præst.scribit quòd si quis extra iudiciū quicquam confessus fuerit,potest cogi in iudicio perseuerare,si ea confessio sit verisimilis,per l.quæro,in fi.ff.de ædil.edict.& l.capite quinto.ff.de adult.Secus si non sit verisimilis,per l.j. C. si quis impe.maled.& l.milites.§.oportet.C.de quæstio.Sequitur Ias.in l.magistratibus,col.ij. vers.tertiò limita,& ibi quoque Fran.Purp.col.iij.vers.secundò limitatur.ff.de iurisd.omn.iudic.& Fran.Brunus in tractatu de iudiciis & tortura.char.iij.col.item iij.vers.aliud est iudicium.& Hippo.Marsil. in d.l.de minore,in princ.col.pen.ff.de quæst.& sing.ccccxciiij.sicut non verisimilia.Qui quidē Brunus,& Hippo.in vtroque illo loco plus dicūt,quòd huiusmodi confessio extraiudicialis,quæ est verissimilis,facit plenam fidem etiam in criminalibus,per d.l.quæro.§.vlt.& d.l.capite quinto. Id quod etiam voluit Tindarus in tractatu de probat.quo loco differit de confessionibus,versic. nunc de criminalium,in prin.& in tractatu de testi.variant.cap.vj.Id quod dicit sing.& menti tenendum ipse Hippo.in posteriori loco.

42 *In contrariis instrumentis à partibus productis stā dum est uerisimiliori. Idem in testibus.* ¶Sed & idem Bald.in l.in exercendis,col.iij.C.de fid.instru.dicit quòd si à diuersis partibus producantur instrumenta contraria,standum est verisimiliori,arg.d.c.quia verisimile.Est & multorū sententia,magis credendum esse testibus verisimiliora attestantibus, illósq; cæteris præferendos. Ita enim voluit glo.in c.in nostra,& ibi doct.de testib.{ & glo.magna in duobus locis, in c.si testes.iiij.q.iij.} Innoc.in c.auditis,in verbo,exceptionem,& ibi quoque Panor. & alij de præscript. Speculat.tit.de test.§.postquam.vers.quid si plures.Cy.in d.l.in exercendis,in vlt.quæst.C.de fid. instr.{Fed.Senen.cons.clxxxv.super eo quod quæritur,col.j.} Bart.in d.l.de minore.§.plurimum, col.antepe.versi.quid ergo si & probata.ff.de quæstio.Bal.in l.testium,col.pe.C.de testib.Bal.Pan. Felyn.& Philip.Dec.in cap.licèt causam,per illum tex.de prob.idem Bald.{consi.lxij.in ista quæstione,col.pen.versi.quartum dubium,lib.ij.& iterum,si is est,}inter cons.ipsius,cons.lxj.incip.in ista quæstione,in iiij.dubio,in prin.lib.ij.Ant.in c.qui per nouale,col.iiij.de verb.signifi.Petr.Anchar.consi.cccxxxvij.de efficacia,col.vlt.Pan.in d.c.quia verisimile,& ibi quoque Felyn. de præsumpt.& idem Panor.cons.lij.quidam in ægritudine,ad fi.lib.j.Rom.in l.j.§.j.ff.de verb.obliga. & in rubr.de arbitr.col.viij.vers.item præferentur.Paul.Cast.cons.lxv.in quæstione aquæ,col.ij.lib. j.& consi.cix.visa petitione,col.j.in fi.eo.lib.ij.& cons.cxcij.visis & ponderatis,col.ij. vers.sed dico,eo.lib.2.Alex.consi.xxvij.hoc initio,in causa & lite dominæ.col.vlt.lib.ij.& consi.clxxx.incip. in causa angelorum,eod.lib.ij.& cons.xcj.circa primum dubium,in fin.lib.iiij.& consi.xcix.cuius caput est,visis processibus,col.iiij.lib.v.& cons.cij.quod incipit,ponderatis narratis,col. iij. versi. insuper deponunt,eod.lib.v.& consi.cliij,hoc exordio visis narratis,col.iiij.vers.item alia ratione, eod.lib.v.& cons.cxxxvij.perfectis,col.vlt.lib.6.Barb.in c.j.extrà quod met.cau. & cons. xxvij. scripsit doctissimus,col.v.li.j.& cons.xxxij.scribitur præclarè,col.j.& ij.eo.lib.j.& cons.iij.clemētissimi Dei,col.vij.lib.ij.& cons.iij.illud referam,col.j.& iterum vij.lib.iij.& cons.xliij.illud in medium adferam,col.v.& iterum col.xvij.eadémque antepe.lib.iij.& cons.lxiiij.cuius idem est principium,col.ix.eo.lib.iij.& cons.lxxxviij.sapienter scribitur,col.j.libr. iiij. & aliis locis paulò infrà aduocandis.Cepol.causarum criminal.cons.j.scio magnifice.col.ij.vers.item quia testes.& consi. 28.incip. magister Iacobus,col.pe.& cons.lxij.magnifice ac generose pretor,col.viij.vers.itē alia ratione.& causarum ciuilium cons.l.in causa quæ vertitur,col.iij.vers.præterea quòd sit magis & iterum vers.item quòd testes.& consi.lx.scio magnifice,col.iij.vers.item quia testes.Franc.Aret. cons. xliij.incip.in proposita cōsultatione,ad fi.Corn.cons.cclxj.de duobus,col.iij.vers.& testibus,lib.iij.{ Ias.consi.cxxxvij.viso & accuratè considerato , col.v.vers. confirmatur quia magis, lib.4.} & omnes vbique.Et hoc quidem optimè probatur in d.l.iij.§.j.ff.de testi. & in d.l.ob carmen.§.vlt.eo.tit.& in d.c.licèt causam.extrà de prob.

43 *De eadem re.* ¶Et adeò id procedit,vt non tantùm plus credatur testibus verisimiliora testificantibus quàm cæteris numero(quod astruunt doc.penè omnes,quos suprà citauimus, præsertim ij quos in id priuatim citat Dec.in d.c.licèt causam.col.vij.vers.sed abbas ibi contrarium , extrà de testi.) { & præter eos Cor.cons.ccxix.licèt videatur,col.vlt.vers.sic.& magis attenditur,li.j.}sed & qualitate quoque excedentibus,vt non minùs verè quàm scitè asseruit Pan. quem vnum multis æquandum censemus,in c.cùm oporteat,col.vlt.de accus.id est,vt planiùs intelligas,magis creditur testibus deponentibus verisimilia,etiam si sint pauciores,atque dignitate,aut quauis alia qualitate inferiores , quàm aliis & numero & qualitate superioribus dicentibus non verisimilia : quod tu perpetuò,si quid aliud, notato,vtpote quod rarum sit in libris nostrorum,& à paucis adnotatū, quàuis sit admodū vtile ac vsu frequens & quotidianum. { & id quidem nuncupatim sequitur Ias.cons.cxxvj.alluuionis,in fi.li.iiij.} Quod tamen intellige de verisimilitudine proxima,& quę immediatè respicit rem de qua agitur,per ea quæ in simili tradit Pau.Ca. in l. si seruus plurium. §.vlt.ff.de lega.j.Alias verò numerus & dignitas vincerent:id quod totum iudicis arbitrio reliquit Dec.vbi suprà proxi.

44 *Præsumptionem falsitatis incurrit testis* ¶Imò verò non creditur testibus non verisimilia respondentibus, & est contra eos præsumptio falsitatis,nisi sint tales qui omni suspicione careant,vel nisi habeāt secum aliquam præsumptionem,puta famam,aut quid simile,ex sententia eiusdem Panor.in d.c.quia verisimile,ad fi. & ibi

etiam Felyn.qui hoc dicit sing.notandum,extrà de præsum.& id quoq; dicit sing. Hipp.Marsi. notab.cclxxiij.incip.notissimum,col.vlt.& notabile idem Hippo.in d.rub.de prob.col.26.versi. & in hac materia. Sed & quòd testi non dicenti verisimilia non credatur, tenet Cepola d.cons. xxxij.col.iiij.vers.quinta ratio est.& Barbat. cons. xlvij.præclarè scripsit Psalmista,col.ij.lib.ij.& Fran.Cur.iunior cons.xvij.licet per celeberrimos,col.ij.& Soc.cons.xliiij.in causa Augustini,col. vlt.lib.4.& Hippo.Marsi.cons.xx.digneris quæso,colum. vlt. in princip. & cons.xxxj.bonorum omniū,col.iij.& iiij.& cons.seq.spiritussanctus,ad fi.& cons.xlix.domine Deus.col.vij. vers.quia respondeo.& cons.lij.misericordia domini.col.7.nu.27.& cons.cj.illumina quæso,col.iij.& d.cōs. cix. col.iij.& cons.cxiij.illumina.col.v.vers.ex quibus sequitur. *non verisimilia respondēs.*

45 ¶Vt non iam mirari quis debeat quod scribit Bal.in c.j.§.sacramentum,col.ij.titu. de consue. rec. feud.quòd si testis dicat aliquid non verisimile,non potest ex illius testimonio deferri iuramētū in supplementum probationis.Et idem propè voluit ipse Bald.in c.j.§.vlt.per text. quem negat alibi reperiri,tit.quid sit inuc.& sequitur Roma.in repet.l.admonendi.& ibi quoque Franc.Curt. senior.char. 14. vers.duodecimo fallit.ff.de iureiur.Huic autem quod diximus de præsumptione falsitatis in huiusmodi teste,concinit,& quidem appositissimè,quod dixit Alex.cons. ij. viso processu,col.iiij.vers.præterea satis suspectū,lib.vij.Id quidē testimoniū suspectū esse,quod verisimilitudine caret,nec ad plenā probationē esse recipiendū.Et quod scribit idem Alex.cōs.83.incip. in causa comitis,col.j.li.7.quòd scriptura quę non continet verisimilitudinem,nō caret suspicione. & quod dicemus ex Bald.infra iij.ab hinc vers.& iterum nu.57.incip.& cùm iis finem fecerim. *De eadem re.*

46 ¶Et quanuis plus credatur testibus affirmantibus,quàm negantibus etiam numero longè superantibus,ex gl.notabili & omnibus nota in l.diem proferre.§.si plures.ff.de arbit.Bar.Bal.& Ang. in l.hæredes palam,in prin.ff.de testa.cum si.Hoc tamen procedit, nisi testes negantes dicerent verisimiliora,vt (expressè voluit Bal.post Old.in d.§.si plures.ff.de arbit.in vtraque lectu.& non obscurè) sentit glo.in c.clerici.lxxxj.dist.quam sic intelligit & dicit sing.Barb.cons.xxix.incip.illud adferam,col.xiij.lib.j.& Fely.in d.c.auditis,col.xij.de præscr.& Curt.iunior cons.xvij.col.2.Et illa quidem ita intellecta,vt scilicet ad verisimilitudinem referatur,etiam probat id quod suprà diximus,testes verisimiliora dicentes præferri cæteris etiam dignitate excedentibus.Nam ea glo.dicit plus credi duobus laicis negantibus,quàm duobus clericis affirmantibus, sed minùs verisimile dicentibus.Nam & eam quoq; ita intelligit,& dicit sing.Barb.cons.7.sapienter ni fallor,col.4.li.ij. *Testibus affirmantibus magis creditur. Nisi negantes dicerent verisimiliora.*

47 ¶Item quanuis testes instrumentarij,qui super instrumento rogati respondent se non recordari, non reprobent instrumentum,sed ad id opus sit vt nuncupatim negent se interfuisse,secundum Innoc.& Ioan.And.in c.cùm Ioannes.extrà de fid.instrum.Ioa.Fab.in §.item verborum,col. pe. vers.quid si testes dicunt,Instit.de inutil.stip.cum si.id tamen ita intelligendum est,si tantum tēpus post confectū instrumentū transactū sit,vt verisimiliter testes qui interfuerūt,nō recordētur. Nam si contra verisimiliter possent recordari,peræq; habendum est ac si omnino negarent se interfuisse,vt not.voluit Pau.Cast.vir probatissimi iudicij,in l.in exercendis,col.iij.C.de fide instr. *De eadem re*

48 ¶Quod quidem vt multis verum ac rationi congruens videbitur,ita & illud fortè dubium poterit videri,quod scribit Soc.cons.xxviij.incip.visis testamento,col.pen.vers.præterea apparet, lib. iij.quod ad probandam falsitatem instrumenti sufficit probatio per non verisimile, nec requiritur probatio per impossibile,quasi quod non verisimile est,etiam impossibile reputetur:verbi gratia,si probatur quòd alter contrahentium die confecti Bononiæ instrumenti,erat Mutinæ,possibile est quòd eadem die fuerit & Bononiæ & Mutinæ,non tamen verisimile,ob locorum distantiam:certè huiusmodi instrumentum non probat,vt dicit concludere Bal.in d.l.in exercēdis, vbi tamen de hoc non loquitur,sed credo quòd voluerit illum allegare in l.scripturæ,eo.tit.vbi in eodem illo exemplo dicit post Nicolaum Mat.instrumentum ita in eo casu reddi suspectum,vt illi fides non adhibeatur:& post eum quoque Saly.ibi,& ipse Soci.cons.cclxxvij.visis publico instrumento,col.pen.vers.j.quia concordia,lib.ij.& Barb.cons.vij.sapienter ni fallor, col.iiij. vers. præmitto tertiò,lib.ij.& cons.lxxv.sapienter scribitur,col.ij.vers.& adduco.lib.4.& Corn.cons.lxiij. videbatur primo aspectu,col.ij.vers.imo si dicerent,lib.j.Felyn.in d.c.auditis,de præscrip.& Fran. Curt.iunior d.cons.xvij.col.ij.& Philip.Dec.cons.xj.quoniam iudicantium,col.4.vers. postremò considerandum est.& cons.c.in causa inquisitionis.col.pen.vers.tertio allegatur,dū allegat Bald. vbi supra.& cons.399.conclusionem,col.iij.Et ex hoc dicunt,in probationibus non quod possibile est,sed quod verisimile,esse inspiciendū.ita enim tradit idē Dec.in c.proposuisti,col.vj.vers. sed ad hoc,extrà de prob.& Hiero.Cagn.in rep.l.vlt.col.antepe.vers.quinta limitatio.C. de pact. *Probatio per nō verisimile sufficit ad probandā falsitatem instrumenti.*

49 ¶Sed vt redeamus ad testes,verisimilitudo in eis tantum habet momenti,vt licèt aliàs si testis diuersa deposuerit,ei standum sit quod postremò deposuit in tormentis,l.si postulauerit, §.sed & si negauerit,& ibi Bart.ff.de adulter.& idem Bart.in l.eos,col.j.vers.ad secundum.ff.de falsis.hoc tamen non procedit cùm primum dictum sine tormentis est verisimilius, vt pulchrè declarat Soc.cons.ccliij.in causa,col.ij.lib.ij.& Philip.Dec.cons.clxxv.in causa falsitatis,col.pen.vers. tertiò responderi potest.(Et simile est quòd licèt cùm testis primò vnum dixerit extra iudicium, deinde aliud in iudicio,standum sit secundo dicto,ex multorū sententia,vt per gl.in c.cùm causam,le j.extra de testib.& Bart.in l.eos,col.ij.C.de falsis.& Bal.in l.nullū,post prin.vers. sed quid si testis.C.eod.cum multis concord.à Fely.congestis in c.inquisitionis.§.tertiæ dubitationis,col. vlt. *Verisimilitudo in testibus maximi est momenti.*

vlt.extra de accuſ.Hoc tamen fallit,niſi primum dictum ex aliquo caſu eſſet veriſimilius, quàm ſecundum,vt voluit Franc.Aret.in c.per tuas,extrà de prob.per c.literas,de præſumpt.& ſequitur Fely.in d.§.tertiæ dubitationis,ad fin.verſ.ſecundo limita. Et id ante eos voluerunt Bald. in d.c.literas,de præſump.in id dicit ſing.eum tex.& ibi quoque Pan. col.ij. verſ. & ex hoc,vbi etiã dicit eum tex.ſing.& voluit etiam Soci. conſ.ccliij.in cauſa domini, col.iij. verſ. ſecundo etiam, lib.ij.vbi & illum tex.dicit notabilem Dec.conſ.clxxv.in cauſa falſitatis,col.pe.verſ.tertiò reſpõderi poteſt.Nec vnum omiſerim, quod ad teſtes & ad veriſimilitudinem pertinet, quod tradit Bal.conſ.cccxiij.item quòd Titius circa medium,lib.ij.quòd dicta teſtium debent intelligi,vt eſt veriſimile eos intellexiſſe,per l.cùm de ætate.ff.de probatio.}

50 *De eodem.* ¶Quid? quod ſi ex ſtatuto credi debet damnũ paſſi aut alterius aſſertioni,id certè intelligẽdum eſt,ſi is veriſimilia afferat,alioqui non illi credetur,nec locus erit ſtatuto. Ita eleganter reſpondit Alexan. doct.cuius autoritas tanta eſt,& tam celebris,vt non egeat commendatione,conſ.xlvij. in cauſa & lite vertente inter filios,col.ij.verſ.tertia cauſa eſt.libro vj.per d.l.ob carmen. §.vlt.ff. de teſt.& c.præterea,extrà eo.De qua re nos in noſtris conſuetudinibus latius diſſeremus.tit.xxj. §.j.in gloſſ.viij.

51 *Scriptura priuata continẽs veriſimilia,an probet pro ipſo ſcribente.* ¶Econtrario autem quæ regulariter non probant,tamen propter veriſimilitudinem probant, vt ſcriptura priuata alicuius,quæ non probat pro ipſo ſcribente,l.inſtrumenta, & l.rationes. C. de prob.Tamen ſi contineat veriſimilia,probat etiam ad commodum ſcribentis,iuncto ipſius iuramento,ſi viuat,per l.ſi quis pro redemptione.§.pen.C.de donat.& l.per hanc.§.penul.C. de ero. milit.anno.lib.xij.ita enim voluit Gul.Cu.in l.edita,& ibi Alex.in fi.qui id dicit memoria tenẽdum,& Philip.Dec.col.j.C.de eden.Bal.in l.j.col.vlt.verſ.vlt.quæro,& ibi etiam Alex.in fin.eod. tit.& idem Bal.in rub.C.de fide inſtr.col.antepe.verſ.ſequitur videre de ſcripturis quorundam, & rurſum verſ.ſequitur de ſcripturis ſociorum videre,poſt Nico.Nat.ibi.& Pet.Anch.in cle.j.§. cæterum, col.iij.verſ.ſubſequenter quærit,de vſur.Imo.in c.ij.in ij.locis.col.x.& xj.ext.de fid.inſtrum.Raph.Co.conſ.cxxxvj.incip.viſis initrumentis,col.vlt.Alexand.conſil. liij. circa id quod quæritur,col.ij.verſi.& tantò magis,lib.ij.& conſ.clxxxvj.cuius caput eſt,viſis ſubtiliſsimis dubitationibus,in prin.eo.li.ij.Fran.Aret.conſ.cvj.quod incipit,longa eſt iſta conſultatio,col.iij.Corn. conſ.lxxj.quanquam in hac conſultatione,col.pen.verſ.tamen eſt aduertendum,li.4.Soci.conſi. ccxl.incip.circa præſentem conſultationem,col.pen.verſ.quartò & vltimo,li.ij.& conſ.ccxcj. viſis literis,col.antepe.verſ.præterea etiam prædicta,eo.li.ij.& Fran.Cur.ſenior in repet.l.admonẽdi,char.xj.col.j.verſ.inquantum Bart.dicit,& ibi etiam Iaſ.qui hoc dicit ſing.tum in lect. col. xj. verſ.quartò fallit,tum in repet.col.liiij.verſ.quartò principaliter. ff.de iureiu. & Catel. Cotta,qui etiam dicit ſing.in memor.incip.liber rationum.

52 *Confirmatio eiuſdem.* ¶Quibus concinit quod voluit Bald.in conſi.cxvij.tutor & hæres tutoris.li.ij.quòd in redditione rationis tutorum,ipſis aut ipſorum ſcripturæ priuatæ ſtabitur in veriſimilibus, at in non veriſimilibus non creditur.quod & idem prope voluit ipſe Bal. conſ. ccccxviij. hoc capite ad primum dico.lib.3.Et idem in cæteris adminiſtratoribus rationem reddentibus voluit Soci. conſil. xlvj.lib.j.repetitio conſ.ccxiiij.lib.ij.incip.Cum in præſenti,col.j.& ij.& idem Soc.conſ.clxij.conſiderata contingentia.col.vlt.eo.lib.ij.

53 *An libro rationum edito poſsit aduerſarius alteram partem acceptare, alterã non.* ¶Conſonat item quod ſcribit idem Bal.conſi.clvj.cùm duæ ſunt ſocietates,lib.iij. ibi enim quærit,an cùm liber rationum editur,poſsit aduerſarius partem libri acceptare,& alteram partem repudiare: videtur,inquit,quòd totum debeat acceptare.l.cum quæritur.ff.de adminiſt.tut.In contrarium quòd poſsit partem acceptare,partem non acceptare.l.Publia.§.vlt. ff.depoſiti. & l. Aurelius.§.idem quæſiit.ff.de libe. leg. Deinde ſubdit doct. dicere, quod circa idem capitulum vel connexum debet totum vel acceptare vel repudiare,nec poteſt ſcindere. Ex capitulis autem ſeparatis poteſt vnum acceptare,& aliud repudiare,niſi iam acceptauerit ſiue approbauerit totum codicem rationum.Ita voluit Cyn.in l.j.in xiij.q.& ibi etiam Bald.col. iij. C.de confeſſ. & idem Cy.in l.ij.C.de donat.ante nup.& Bart.in d.§.idem quæſiit.Tandem Bald.vbi ſuprà totam hanc controuerſiam in veriſimili conſtituit:iudex enim, inquit, debet æſtimare & conſiderare quod *Semper veriſimilibus adhærẽdum eſt.* veriſimile eſt,per d.l.Publia.§.vlt.in fi.vbi eſt tex.in hæc verba,quod ſcripſit iudicem æſtimaturum.Hæc Bal.in ſumma cùm quæritur,an ſcripturis priuatis quorumcunque credendum ſit,ſemper veriſimilibus adhæremus,vt per Old.conſ.cxv.cuius eſt initiũ,ex forma iſtius,col.3. verſ. & cũ dominus,& col.ſeq.verſ.quòd autẽ eã expreſſe excepit.& Sal.in l.j.col.4.C.de eden.Io. Ana. cõſ.liij.inci.viſis & cõſideratis.Cor.cõſ.319.circa primũ.col.x.ver.& hinc eſt,li.3.& omnes vbiq.

54 *Contra proferentem regulariter fienda eſt interpretatio. Niſi ſit veriſimilius.* ¶Ex hoc albo eſt quod pulchrè tradit Old.d.conſ.cxv.ex forma iſtius,col.j.in fi.quòd licet contra proferentem fiat interpretatio.l.veteribus.ff.de pactis,tamen primo loco inſpiciendũ eſt quod eſt veriſimilius,etiam ſi ſit pro proferente,per l.ſemper in ſtipulationibus.ff.de regu.iur.& c.inſpicimus,eo.tit.lib.vj.& ſequitur Philip.Dec.in l.in contrahenda,col.j.verſ.vltimo not.eo.tit.vbi nullum alium citat,quàm Old.ſed idem ante eum voluit gl.ordina.in d.l.veteribus,in gl.magna, ante fi.& ibi quoque Bar.Bal.in addi.& Ang.ff.de pact.atque etiam gl.in c.ex literis.li.j.in gl. vlt. poſt medium,extra de ſpon.& mat.{& in c.contra eum.de reg.iur.lib.vj.}& Arch.in c.is autem. xxij.quæſt.ij.{& Bald.conſi.411.verba,col.ij.lib.j.& conſi.ccxcvj.quæritur,verſ.præterea in ambiguis,li.2.}& Ang.conſ.cclxj.punctus eſt in anno domini,col.iij.verſ.pro hac opi.Pau.Caſt.conſ.

cxcv.viſis

excv.visis & consideratis,col.ij.vers.nec ob.l.semper.lib.1.{Fran.Aret.cons.liiij. in causa magistri Blasij,ante fi.} & Soci.in l.vbi est verborum,per illum tex.ff.de reb.dub.& Ias.in l.stipulatio ista habere.§.in stipulationibus,in ij.limitatione.ff.de verb.oblig.& Steph.Bertr.cons.cxliiij.viso instrumento,nu.7.lib.1.{& cons.j.quanuis donatio,col.4.nu.18.lib.4.} Quin de hoc est text.optimus in l.insulam.ff.qui pot.in pig.hab.quem ad hoc not.Ia.Ra.Pet.Cyn.in addi.& Bal. ibi.

55 ¶Nec omittendum diximus,quòd licèt clausula motus proprij multas atque ingentes vires habeat, vt videre licet ex not.in cap. si motu proprio, & cap.si Romanus,de præbend. lib.sexto, tamen ea nunquam includit siue compræhendit non verisimilia, vt magna autoritate affirmant D.à Rota decis.xxviij.tit.de præb.vti eos allegat & sequitur Paulus Parisi.consi.j. visa facti narratione,col.iij.nu.80.lib.4.}

Clausula motus proprii nūquam includit nō uerisimilia

56 ¶Inter tam multa verisimilitudinis præconia non ducimus relinquendum quod suprà in princ. polliciti sumus,quod per tex.in l.tale pactum.§.vlt.à nobis in d.prin.citatum,not.gl. inibi in fin. id esse de iure seruandum,licèt non sit statutum, quod verisimile est statutum fuisse,si id quæsitum fuisset,& allegat concor.& ad hoc quidem dicit sing.illum tex.Bald.in l.cùm acutissimi,col. 1.C.de fideic.& in c.1.tit.de duobus fratri.à capi.inue.& in rub.extra de pact. Et ad hoc quoque illum tex.expendit Sign.consi.iij.statuto ciuitatis Mediolani,col.2.& cons.v.cùm inter Gabrielē, in fi.1.col.& cons.cxj.hoc cap.in quæstione seu quæstionibus,col.pe.quibus locis & ad hoc citat. d.l.cùm acutissimi.& rursum cons.cxiij.quæstio est an rupto testamento,col.vlt. & consil.clxxj. Ser.Antonius,col.vlt.& cons.ccvj.in quæstione præmissa,post prin.& cons.ccxv. factū sic se habet, illustrissimus rex,col.iij.vers.præterea in generali.& Ioan.And.in addit.Spec.tit.de loca.§.j.in fi. versi.quid si colonus,vbi ex eo egregiè dicit, quòd si quis alteri concedit prædiū plantandum vitibus ad certam portionem fructuum,posteáque aliæ quædam arbores fructiferæ aut plantantur aut adnascuntur, debet dominus suam earum arborum æquè ac vitium portionem habere, quoniam verisimiliter & de illis quoque dictum fuisset,si dominus cogitasset,& sequitur Roma. qui id reputat sing.consi.cl.viso themate proposito.& alij multi, quos tibi congessimus in commentariis nostrarum consuetudinū.tit.5.§.4.in 1.gl.in 2.q.sed & eam gl.(vt tex.relinquamus,quē & alij plerique ad hoc ipsum allegant)omnes penè vbique in id quoque citant & commendāt, & inter cæteros Bal.Ang.Pau.Cast.& recentiores in ea ipsa l.pactum.§.vlt.ex quibus Bald. illam dicit multùm notandam,& menti tenendam esse, obtineréque non solùm in dispositionibus legum,sed etiam statutorum,rescriptorum,& contractuum.quod dictum sequitur Barbat. consi.j. magnus scripsit Psalmista,col.32.lib.3.& alibi pro sing.aduocat in l.generaliter,col.26. ff.de verb. oblig.Sed vt ad eam gl.redeamus,illam etiam sequitur idem Bal.in l.j.C.quæ res pign.obli. poss. vbi & illam generaliter trahit ad omnem materiam, & in l.Barbarius.ff.de offic.prætor.vbi & ad hoc est optimus tex.in illis verbis,sed & si ipse sciuisset.& idem Bald.in l.quod verò.ff. de legib. & in rub.C.de collat.col.ij.& in l.si quis ita.§.si quis eum.ff.de tutel.& in l.custodiam.ff.de commo.& peri.rei vendi.& in l.j.C.de iis qui ante aper.tab.& in l.post mortem,col.iiij.versi. in contrarium videtur.C.de fideic.& in c.super tenore,col.vlt.extrà de rescript.& in c.super literis,col. 2.ad fi.extrà eo.tit.& in c.1.col.vlt.vers.item papa,extrà de postul.prælat.vbi illam dicit not.& in c.vlt.col.2.vers.sed quid dices,extrà de elect.& in c.1.paulò ante fi.de offi.legat.& consil.339. hoc initio,casus talis est,quædam indulgentia,in fi.lib.1.& cons.lvij.punctus quęstionis,col.2.lib.5. & cons.473.circa quæstionem,col.2.vers.conclusiuè,eo.lib.5.Ange.consil.345.primo matris,col.vlt. Pet.Anc.consi.89.quod incipit,prima facie,vbi & hoc trahit ad omnem dispositionem.& consil. 339.cuius caput est,pro maiori diligentia,col.7.versi.item verisimile est.Rom.in l.4.§.Cato.char. pen.ff.de verb.obli.vbi illam dicit sing.& d.consi.cl.& iterum cōs.392.quod est in eiusdem principij,col.2.in fi.1.dubij.Panor.in c.secundò requiris,in 1.not.de appel.Ioan.Ana.cons.72.visis & consideratis,in fi.Ang.Aret.in §.j.Instit.de hæred.quæ ab inte.def.col.2.Alex.consil.48.super extractione,col.2.vers.& cum multa,lib.1.vbi dicit eam gl.elegantem.& cons.24.animaduersis his, col.10.versi.insuper respondeo,lib.2.& cons.34.viso instrumento,col.3.vers.fortificantur, eo.lib. 2.& cons.142.circa primam dubitationem,col.4.vers.pro quo adde, eod. lib.& cons.217.nec arguendi sumus,col.7.vers.ad octauum,eo.lib.2.& cons.xl.magnus nobilis,col.2.lib.3.& consi.43. visis & ponderatis,col.6.versic.potest etiam.lib.4.& consi.lxxv.videtur in præsenti,col.2.versic. pro hoc etiam,lib.5.& cons.xxxvj.viso themate & dubiis,lib.6.vbi dicit not.& alibi sæpe. & inter ipsius consilia Ludo.Bolo.consi.liij.inuocato,col.3.vers.præterea pro eadem,lib.4.vbi eam gl. dicit multùm not.& Vincen.Palli.consi.seq.viso puncto,col.3.versi.item cōfirmo,lib.4. vbi eam dicit reputari sing.Barb.qui & eam ferme vbiq; dicit sing.in l.j.§.vlt.col.2.ff.de verb.obli. & in c. veniens,col.9.extra de accus.& in repe.cap.Raynaldus,col.37.& iterum col.97.de testa.& in repet.d.l.cum acutissimi,col.21.de fideicom.& vbique in suis cons.Corn.consi.183.præsupponitur statutum,col.vlt.lib.2.consi.xxix.in præsenti consultatione,co.ij.lib.3.Fran. Curt.senior,cons.ix. Ticinensi statuto,col.5.& iterum consi.xj.statuto Parmensi.col.vlt.versi.sextò me mouet.& cōs. xlv.statuto seu consuetudine.col.v.versi.nam siue loquimur,vbi illam gl.dicit not.& Ias. in d.l. si extraneus,in iiij.not.ff.de condit.ob caus.& in auth.non licet.col.3. C. de lib.præter.in quibus locis illam dicit sing.& consi.iiij.Nicolaus,col.3.versi.tertio facit,lib.1.& consil.cxlj. Christophorus,col.ix.versi.octauò bene facit,lib.ij.& consi.seq.venerabilis,col.4.versi.decimò facit, eod.lib.

Licèt id non sit statutum, quod uerisimile est statutū fuisse, de iure seruandū est.

Idem in dispositionibus rescriptorū & contractuum.

C

2.& consi.ccxij.Vanotus,col.3.versic.secunda ratio,eo.lib.2.& alibi sæpe.Phil.Dec.consi.xv. cuius superscriptio incipit,an appellatione filiorum,col.pe.versi.cõprobatur hoc,vbi dicit no.& consi. xxv.debitor creditoris,col.vlt.vers.& profectò ita videtur.& consi.xlviij.priuilegium immunitatis,col.iij.in vj.& vlti.confirmatione.& consi.lxiiij.in crimine læsæ maiestatis,col.pen.versic. vltimò suadetur.& consi.lxx.quòd debeatur salarium,col.ij.versic.& profectò.& consil. lxxx.incip. visis duobus consiliis,col.pen.versi.octauò & vltimò.& consi.clvj.statutum cathedralis ecclesię, col.ij.& consi.clxxvj.viso themate,col.ij.versic.tertiò de voluntate.& consi.cxc.circa primũ dubium,col.ij.versi.sed prædictis non obstantibus & sæpe aliàs idem Deci.& omnes vbique. Estq; eadem omnino sententia Aristotelis lib. Ethico.v.cap.x.vbi hoc ἐκ τοῦ ἐπιεικέας,id est,ex bono & æquo accipi tradit.{Sed illud interim non omiserim,Ant.& Inno.in cle.j.super gl. in verbo præsidentes,de rescrip.intelligere eam gloss.in d.l.tale pactum.§.vlt.vt non habeat locum in materia exorbitante à iure communi,quia in ea debeat fieri restrictio ad verba & mentem ex verbis specificè sumptam,vt ibi per eos,& sequitur Alex.consi.xxxij.clarissime domine,in fi.lib.6.}

57 *Verisimilitudo naturæ est cognata.*

¶Et cùm his finem fecerim,modò duo aut tria Bald.dicta huic loco accommodatissima priùs adduxerim.Is in consi.clxxx.cuius caput est,mortuo filio,lib.3.verisimilitudo,inquit,naturæ est cognata.Idem in l.j.col.iij.C.de ser.fug.dicit, id quod remotum est à verisimili, esse quandam falsitatis imaginem. Id quod passim docto. de verisimilitudine citant & commendant, præsertim in consi.Ex hócque dicit Bald. ipse cassatam, vt ipse loquitur non ineptè post iurisconsultum in l. quicquid.ff.de acti.empt.& vend. {& Imperatorem in l.diligẽter.C.de aquæ duct.lib.xj.} & Virgilium, *Cassataque ratei.*(hoc enim obiter dicere volui)cassatam,inquam,inquisitionem quandam delicti non verisimilis,vt quia dicebatur dominus secutus mandatum famuli, quoppiam facinus perpetrasse,sequitur Barb.aut quisquis is fuit,inter consi.Calca.consi.xxvij. clemẽtissimi dei patris,col.ij.versi.sed in casu isto.& idem Barb.d.consi.vij.col.iiij.lib.2.& consil.xlvij. præclarè scripsit,col.j.eo.lib.2.& consi.lvj.sapienter scribit,col.pe.eo.lib.2.& consi.lxxv.sapienter scribitur,in prin.lib.1.& in aliis multis locis in iij.ab hinc versi.designatis.

58 *Experimentũ uerorum sermonũ conuenit rebus sensatis.*

¶Adducit quoque præterea Bald.vbi suprà,Auerrois sententiam,quòd experimentum verorum sermonum est quòd conueniant rebus sensatis seu verisimilibus. quod & ipsum aduocat idem Baldus in tractatu schismatis,quem posuit sub rubrica C.si quis aliq.test.prohi.col.antepen.& in rub.C.de probat.col.j.vbi & id quoque dicit esse Aristotelis.& in l.testium.col.pen.versi.quartò dixi.C.de testi.& in c.ad hæc,quod & primum col.iij.versi. item ratione officij, extra de postu. prælat.& in c.afferte,in princ.de præsumpt. {& consil.ccxxxvij. quidam magnificus, col.2.lib.3. quod dicit probari in l.confessionibus.ff.de interrog.action.} & Franc. Curt. senior in tracta. de testib.in xxxij.conclusione.& Barb.consi.lx.illud afferam,col.iij.versic. modò in casu nostro,lib. 2.& in omnibus propè locis quos suprà citauimus,& statim citabimus.

59 *Legum præsumptiones nõ aptantur rebus non uerisimilibus.*

¶Porrò idem Bal.in l.nulla.C.de iure dot. negat legum præsumptiones esse aptandas rebus non verisimilibus.quod & repetit in l.vlt.in vlt.nota.per illum text.C.de hæred. instit. Contrà autem aptandas esse præsumptiones ad verisimilia,asserit idem Bald.in l. generaliter,col.vlt.in vij.q. C. de non num.pecu.& c.j.§.si verò,circa medium,tit.de feud.grad. Nec tamen interim prætermittendum est quod tradit ipsius frater Angel.consi.ccxlix.super primo quæsito,col.ij.versi. pro hac parte.illud scilicet,nullam dispositionem adeò generalem esse,quæ trahi debeat ad non verisimilia.id quod recentiores doct.passim ad sua confirmanda responsa aduocant,& commendat Ias.in consi.cxlj.Christophorus,col.ix.versi.sextò prædicta,lib.2.& consi.seq.venerabilis.col.iiij. versic. octauo,eo.lib.2.{Cæterum Albe.in l.vlt.col.ij.c.de remissio.pignor.scribit generalia restringi debere ad verisimilia,per l.si seruitus.ff.de seruit.& c.in obscuris,de reg.iur.lib.6.}

60 *Id est uerisimile quod iuri communi consonat.*

¶Denique si alia quædam de verisimilitudine scire cupis,lege Inn.in c.auditis,in verbo,exceptionem,extra de præscript.vbi scribit id esse verisimile , quod iuri communi consonat.quem sequitur Bal.in c.1.de rescript.& Ant.in c.in nostra,extra de testi.& idem Ant.& Petr.Ancha.in c.1.de rescrip.lib.6.& Ro.qui id reputat elegans,in repe.rub.de arbit.col.8.versi.item præferuntur verisimiliora.& Cepo.causarum ciuilium consi.50.in causa quæ vertitur,col.iij.versic. item quod testes.& d.consi.lx.scio magnifice,col.3.vers.item quia testes.Lege item eundẽ Innoc.Archi.Anto. Panor.& Phil.Dec.in c.bonæ,extra de appel.vbi declarant , quæ causa dicitur verisimilis. de quo etiã Bal.in c.dilectis,ante fi.eo.tit.Sed & lege Dy.in c.inspicimus,de reg.iur.li.6.vbi elegãter ostendit,{& post eum Philip.Franc.} ex quibus rebus sumatur verisimilitudo.& rursum in c.cùm sint partiũ,eo.tit.vbi dicit quòd interpretatio nõ verisimilis nõ admittitur, de quo dicemus infrà in verbo,libertis,nu.13.incip.sed & hoc ita procedit,{& Oldr.cõs.13.cùm quęstio.in fi.vbi dicit quòd verisimilitudo habetur pro lege,& Calde.cõs.vlt.sub tit.de dona.col.1.vbi dicit duos gradus esse, quibus peruenimus ad interpretationẽ actus,scilicet mens.& verisimilitudo:mentẽ autẽ esse primum gradũ,verisimilitudinem secundũ,}& Bar.in l.non solùm.§.morte,col.7.vers.circa primũ. ff.de ope.nou.nun.vbi tractat an protestationi nõ verisimili standũ sit.de quo etiã per Ant.Rub. ibi in repet.char.23.col.4.vers.quarta sit conclusio.& per Bal.in c.Cumana,col.3.vers. itẽ præsumitur animus,& seq.extrà de elect.& Feli.in c.cum M.Ferrar.char.6.versi.tertia conclusio,& ibi etiã Fran.Rip.nu.151.extra de consti.Vide itẽ Bal.in rub.C.de prob.col.2.dũ diffinit pręsumptionẽ iuris esse animi applicationẽ ad verisimile.& in l.nõ sine,col.vlt.C.eo.& in l.nõ hoc, col.vlt. C.vnde legi.dũ tractat an probatio debeat necessariò cõcludere.& in l.vlt.in 20.oppo.C.de her. instit.

instit. {vbi dicit quòd verisimilitudo præsumitur attenta specie, non attento genere, & rursum in eadem l. in xv. q. vbi inter ea quæ interpretantur verba ambigua verisimilitudinē reponit. & in l. cùm quidam, versi. ex hoc not. ff. de acq. hæred. vbi dicit quòd verisimile lucrum facit concedere restitutionem in integrum, vt lucrum certum. & consi. cccxliij. examinanda sunt, in prin. lib. j. vbi dicit congruam interpretationem semper inesse ex necessitate, verisimilitudine, & ipsius rei natura, per multa iura quæ ille allegat. & consi. cccxc. tam profundè, col. 2. lib. 2. vbi primùm dicit omnia frequentiora verisimiliora esse, per l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fund. instruct. deinde subiungit, maximè opinabile esse magis verisimile, per l. & athletas, post prin. ff. de his qui notā. infa. in illis verbis, & generaliter ita omnis opinatur. & idem Bal. consi. lxj. literæ, lib. 3. vbi dicit id verisimile esse, quod simile est & proximum vero, & quasi immediatum, per l. milites, versi. oportet autem. C. de quæst. & consi. xviij. mortuo filio, vbi dicit quòd verisimilitudo est cognata naturæ, & consi. ccccxvij. vel ponas casum, lib. 3. vbi dicit quòd quis debet vitare insidias non solùm apparentes, sed & verisimiles. l. socios. ff. pro socio. & aliis iuribus ab eo citatis.} Ang. consi. cclxj. punctus est in anno domini, col. 3. vbi docet ex quibus percipiatur verisimilitudo. Imo. in c. bonæ, paulò ante fi. extra de re iudica. & cons. xxxv. in casu præmisso, col. iij. versi. in contrarium, & col. iiij. versi. item non ob. dum dicitur, & vers. ad tertium, vbi tradit illud axioma, Inspiciendā esse magis causam quæ nocet, quàm quæ prodest, cùm vtraque concurrit, per l. iij. §. eleganter. ff. ad Syllania. cum simil. procedere, nisi verisimiliter ea quæ prodest, sit magis considerata ex mente disponentis, per not. per Bart. in d. §. eleganter, & in l. si vir. ff. pro donato. Vide præterea Petr. Anch. in c. 2. in 6. nota. de renun. lib. 6. Raph. Fulgo. consi. xiij. circa primum, col. 3. & consi. cxxxj. Gaspar notarius, col. iij. vers. præterea verisimile est. & consi. cxxxiij. proponitur probatum, col. 2. versic. quinetiam. & Ro. cons. cccxliij. ex proposito themate, col. 2. versi. secundo ad idem, vbi dicit not. quòd cùm vnus idémque actus fieri potest ex duplici capite, censetur in dubio factus ex verisimiliori, licèt alterū caput sit expressum, per multa iura quę allegat, & eū nuncupatim sequitur Fran. Cur. iunior cons. xx. pręsupponitur in facto, col. iij. Lege, inquā, Panor. cons. cxiiij. in quæstione, col. iij. versi. præterea vbicunq;, lib. 2. Calca. con. xlviij. viso dicto casu, col. 6. ibi, tū quia verisimile, & col. seq. versic. & primo videtur dicendū. Alex. cons. cxc. plura narrata sunt, col. 3. & seq. lib. 6. & consi. ccxvij. eodémq; vlt. viso quodam, col. 3. lib. 7. Barb. consi. vj. scriptum est, col. 3. lib. 1. & cons. xj. scripsit bellissimè, post prin. eo. lib. 1. & consi. xxv. scribitur sapienter, etiam post prin. eo. lib. 1. & cōsi. 32. scribitur præclarè, col. 1. eo. lib. 1. & consi. 34. clementissimi patris, col. 1. eo. lib. 1. & cons. 42. illud in medium afferā col. 9. eo. lib. 1. & cons. seq. præclarè scribitur, col. 1. eo. lib. 1. & consi. liiij. illud afferam, col. 3. eo. lib. 1. & consi. 7. sapienter, ni fallor, col. 3. & 4. lib. 2. & consi. seq. sapiēter doctissimus, col. viij. eo. lib. 2. & consi. xvj. præclarè scripsit, col. 2. eod. lib. 2. & consi. xxv. eiusdem initij, col. pen. eo. lib. 2. & consi. xlvj. scripsit præclarè, col. vlt. eo. lib. 2. & cons. lxxv. sapienter scribitur, post prin. lib. 4. & consi. lxxx. quàm egregiè, col. v. & seq. eo. lib. 4. & consi. lxxxviij. sapienter scribitur, col. j. eod. lib. 4. & alibi sæpe in suis operibus: nam is propè totus in hoc est ad iacienda cuiuslibet rei fundamenta. & Fran. Curt. seniorem in tractatu de testib. in xxxij. conclusione. & consi. lv. super duobus, col. pe. versi. certum est. & Fely. in d. c. auditis, col. xij. versi. inquantum postea de præscri. & Ias. in l. si extraneus, in iiij. not. ff. de condi. caus. dat. & consil. cxl. spectabilis. col. ix. versic. sextò multùm facit, lib. 2. quod est j. illius lib. & consi. clx. visis & diligenter, col. 1. lib. 4. & consi. clxviij. in causa & lite, col. 3. eo. lib. 4. Phil. Dec. consi. xxv. cuius suprascriptio hæc est, debitor creditoris, col. vlt. vers. & profectò, & cons. c. in causa inquisitionis, col. pe. vers. tertiò allegatur. & consi. clxxxix. lætatus sum, col. 3. versi. secundò ad hoc facit Hippo. Marsi. in l. j. col. antepe. ff. de quæst. & in rub. de proba. col. xxiiij. versi. item vltra prædicta. & sing. ccxcviij. remotū à verisimili. & sing. cccxliij. verisimilitudo. & sing. cccxcvj. quod est similis initij, {& consi. lxxiiij. summi numinis, col. 3. num. 16. & multis seq. & consi. lxxviij. salus. col. pen. nu. 31. & multis item seq. & consi. lxxxiij. qui cuncta, col. 2. nu. 9. & multis quoque seq. & consi. cj. illumina, col. 3. num. 23. & seq.} & Ferdin. Loaz. in repet. tit. de iusti. & iur. §. is itaque, col. xij. versic. pro complemento. & Nico. Eueraldum in locis legalibus, in loco à verisimili. & Claudium Cantiunculam in Topicis legalibus. in xxv. loco.

Inspiciendā est magis causa quæ nocet, quā quæ prodest, utraque concurrente. Nisi ea quæ prodest sit uerisimilis.

61 ¶Ex externis autem scriptoribus vide Tullium in dialogo de partitione oratoria. {vbi inter alia scribit, verisimilia autem partim singula mouent suo pondere, partim etiam si videntur esse exigua per se, multum tamen cùm fuerint coaceruata, proficiunt.} & lib. Rhetoric. ad Herennium 1. tit. de narratione, si eius sunt 2. libri. Et in oratione pro Deiotaro, quæ tota in verisimili versatur. & Fabium, lib. v. oratoriarum instit. c. 10. quod est de argumentis, vbi credibile appellat, quod verisimile cæteri dicunt, sicut & l. j. C. quæ res pign. obli. pos. id etiam credibile dicit, quod in eodem casu verisimile nuncupat. l. obligatione. ff. de pign. & facit etiam text. in l. cùm in testamento. ff. de reb. dub. Nam & quod verisimile est, idem & credibile est, vt dicemus, infrà, nu. 111. quartò declara. & probat illud Terentij in Adelphis, {*ipsum id metuo vt credant, tot concurrunt verisimilia.*} & illud quoque Ciceronis ad Cassium libro epistolarum xij. id autem eò facilius credebatur, quia simile vero videbatur.} Sicut etiam è diuerso quod verisimile nō est, idem est & incredibile. l. Mæuius, in prin. ff. de leg. ij. & l. cum de indebito, post princ. ff. de probat. quæ incredibile appellat id quod non est verisimile. {ex quo est illud ipsius Terentij in Hecyra: *Non verisimile dicis, nec verum puto.* Et Tullij in oratione pro Sexto Roscio Amerino. Nam vt illud incredibile est, mortem oblatam

Externi scriptores quid appellent uerisimile.

esse patri à filio sine plurimis & maximis causis:sic hoc verisimile non est odio fuisse parenti filium,sine causis multis & magnis.Hic enim vides incredibile & non verisimile pro eodem poni.}& dicemus postea dic.versi.cxj.quantò.Vide postremò D.August.lib.contra Academicos ij. Labeo autẽ noster πιθανῶν , id est,verisimilium siue credibiliũ libros 8.scripsit,ex quibus citatur in l.vlt.in prin.ff.de verb.signifi.quos vtinam haberemus , ne tam multa eius generis desideraremus.Porrò Græci alio quoq; nomine verisimilia εἰκότα appellant, quod & Tullius ipse admonuit in partitionibus,& Rodolphus Agricola lib.de inuẽtione dialect.1.c.22.vbi & ea cõsentanea vocat.Nos etiam conuenientia dicere possumus.Probabilia appellat ipse Tullius lib.1. de inuentione,quo loco de narratione differit.Nã illic probabilem narrationem vocat , quã ipse,aut quisquis fuit,verisimilẽ dicit in d.1.lib.ad Herennium.{& è nostris Bal.cons.78.tex.in quo non multi,post prin.dicit verisimile & probabile idẽ esse.Sed & Quintil.lib.institut.orator.4.c.2.nihil inquit refert,an pro verisimili probabilem credibilémve dicamus.Deniq; Galen. in Hippocrat.lib. 3.epidemiõn,id est,morborum vulgarium,inter notas,quibus antiqui medici vtebantur, dicit π. literã significare πιθανὸν,id est verisimile,vt θ.θανατόν,id est,mortẽ.& υ.ὑγίειαν,id est,sanitatem.}

Notæ quibus antiqui medici utebantur.

62 *Declaratio huius legis.*

¶Ex iis veluti præludiis huius operis planè liquet reuocationem quæ fit ex hac l.(vt tandem ad eam propius accedamus)fieri ex verisimili & præsumpta mente donantis,qui si cogitasset de futuris liberis,verisimiliter aut non donauisset,aut donationi eam legem apposuisset(quod iam suprà sæpius diximus)vt susceptis postea liberis,ea irrita fieret. Id quod etiam apertè probat text. de eadem re loquens in c. vlt.17.q.4.Cuius huc verba subiecimus:Quàm laudabile factum sancti Aurelij Carthaginensis episcopi!Quidam enim cum filios non haberet,nec speraret, res suas omnes retento sibi vsufructu donauit ecclesię:nati sunt ei filij nec opinanti.reddidit ei episcopus quæ donauerat.in potestate habebat non reddere,sed iure fori,non iure poli.Hæc ibi,quæ dicuntur esse Augustini.de quo admodum dubito ob ea quæ scribit Posidonius Calamensis in vita illius,c.24.& quia etiam eum locum reperire non potui inter opera illius, licet anxiè ac diligenter conquisierim. id quod obiter dicere volui. Sed vt redeamus,expende in illo text. illa verba, cùm filios non haberet,nec speraret:item illa,nati sunt ei filij nec opinanti.Ex iis facilè intelliges, cur fiat huiusmodi reuocatio , nempe ob præsumptam & verisimilem mentem donantis , vt tenent omnes,quos suprà citauimus.

63 *Cessante ratione legis cessat & ipsa lex.*

¶Ex quo fit quòd si donans cogitaret de futuris liberis, non esset locus huic l.nimirum cessante ipsius ratione,vt expresè voluit Bar.in l.Titia.§.imperator,col.2.versic. quæro quid si in dubio. ff.de leg.ij.& in l.j.col.ij.versi.tamen vt ego respondeam,ibi etiam Bal.in fi.versi.demũ quæro.C. de inoffi.donat.Ioan.Fab.hîc,Bal.in l.j.col.ij.in fi.j.q.C.de inoffic.dotib. & consi.cccvj.incip.casus quæstionis,col.ij.versi.secundum motiuum,lib.2.Imol.in cap.vlt.col.vj.vers.item attende,& iterum col.xj.versi.quærit quid si in donatione,extrà de donationib.Paul.Castr.consi. ccccxxxiiij. respondeo per ordinem,col.j.lib.item j.& consi.ccccxxxv.super hoc puncto,lib.2.Barba.in repet. l.cùm acutissimi,in sexcentis locis.C.de fideicom.& in repet.cap. Raynucius , col.viij.& iterum col.xlviij.versi.sed volentes tenere contrarium,de testam. Corne.consil.xv.ex quo dictus Franciscus,col.iij.versi.non enim reuocatur.lib.1.& consi.xj.in præsenti consultatione, col. pen.lib.3. {& consi.liiij.duo in puncto quæruntur,col.ij.eod.lib.3.}& consi.cxciiij.videtur in præsenti, col. ij.eod.lib.3.& consi.ccvj.viso suprascripto themate,colum.vij.versi.sed circa portionem,eod.lib. 3.& consi.xxx.in hac consultatione,col.2.lib.4.Socin.in rub. ff. de lib.& posthu.& in l.ij.col.j.ff. solu.matri.& consi.cxlvij.visa facti cõtingentia,in vlt.dubio,lib.4.& consi.cxvj.in causa filiorum, col.pen.versi.præterea ad omnia,lib.3.& consi.liij.viso instrumento,col.iij.versi.secundo respondetur,& iterum col.v.in fi.lib.4.& inter consilia Franc.Curtij senioris,consi.ij.eleganter & subtiliter,col.ij.versi.secunda consideratio.& consi.seq.pro declaratione, col,iij.versic.secundo præmittendum. { Ias.consi.cxxv.Bartholomęus,col.iij.versi.eandem opinionem,lib4. } Phil. Dec.in l.generaliter,col.v.versic.ad hoc replicat.C.de institutionib. & substitutionib. { & consi.ccclxvj. pro declaratione,col.iij.versi.secundò præmittendum. } & Stephan.Bertrand.consi.ccxiiij. ponitur in facto,in fine lib.1.& consil. xxxviij. quanuis donatio, colum.1.lib.4.Anton.Rubr.consilio iij.viso instrumento,columna secunda.{ & Pau.Parisiens.consil.xxvj.ex tenore, columna cxxxj. numero 79.lib.2. } & omnes vbique de hac re loquentes,præter eos quos inferius referemus,& alios fortè paucos.

64 *Ratio huius legis.*

¶Et id quidem optima ratione.Nam cum ex multorum, imò penè omnium sententia hæc sola sit huius l.ratio,quam iam sæpius diximus , scilicet verisimilis & præsumpta mens donantis , ea certè pro expressa habetur, potestq; ex ea sumi argumentum à contrario sensu , & à cessante ea ipsa ratione,& alio quolibet,vt voluit gl.reputata sing.in l.quanuis,& ibi Bal.& alij recentiores. C.de fideic,& idem Bal.in l.maximum vitium,col.iij.versi.sed Bart.dicit.C.de lib.præter. cũ aliis sexcentis concor.quas latè,si quis alius, congessi in nostris cõsuetudinum comment.tit.9.§.27. in gloss.1.in 19.limita.An tamen huius l.sola sit hæc,de qua loquimur,ratio,postea videbimus.

65 *Argumentum à cõtrario sensu.*

¶Ideóque in simili,videlicet in casu l.cùm acutissimi.C.de fideicom.& similium iurium,quæ suprà in prin.citauimus,si testator cogitauit de liberis filij , aut alterius descendentis hæredis instituti,non habent locum ea iura,vt latissimè differuit & probauit Barb.in repe.d.l.cùm acutissimi, col.iij.quæst.v.& aliis multis seq.Nam cùm ea iura pariter ac nostra l.fundentur in illa verisimili

& præsum

& præſumpta mente teſtatoris,quòd ſi de liberis liberorum cogitaſſet, veriſimiliter non ſubſtituiſſet extraneum,vt dicit Ang.conſ.cviij.incip.iſta quæſtio,in ij.dubio.& Petr.Anch.conſ.xlvj. hoc capite,prima facie videretur,poſt prin.cum ſi.Conſequens eſt,inquit Barba. quòd ſi de illis cogitauit,& tamen extraneum ſubſtituit,non eſt locus illis iuribus,vtpote ceſſante eorum ratione.quod & ante ipſum voluit Roma.cuius tamen non meminit,conſil.ccclxx. in propoſita conſultatione.quem nuncupatim ſequitur Phil.Dec.conſ.ccclxv.viſo conſ.col.ij.verſi.quartò & vltimò.& iterum conſ.cccxcj.in caſu propoſito,col.j.& conſ.ccccxvj.in teſtamēto col.vlt.Et id ſatis probat tex.quem ad id expēdit Ro.vbi ſuprà,in l.generaliter.§.cùm autem,ibi, ſi de nepotibus cogitauerit.C.de inſtitut.& ſubſtit.{Tu tamen hîc vide Caro.Ruin.conſil.cxxxj.in themate,col. iiij.verſi.ſola igitur difficultas,& col.vj.verſic.ſed plus eſt,& multis ſeq.præſertim col.viij. verſic. non obſtat etiam dum dicitur,lib.3.in quibus locis tenet contrarium,poſt alios multos,oſtenditque diſsimilem in hac re eſſe rationem donationis & teſtamenti,vt ibi videre poteris.}

66 ¶Sed hîc in quæſtionem vertitur,vtrùm donans in dubio præſumatur cogitaſſe de liberis,vt etiā in dubio ceſſet diſpoſitio huius l.niſi donans probet contrarium.An verò potiùs præſūmatur nō cogitaſſe, & ſic contrà locum habeat noſtra l. niſi etiam donatarius probet donantem cogitaſſe. In qua re poſſet ſtatim videri magis præſumendum eſſe donantem cogitaſſe,cùm natura ad hoc homines produxerit,vt liberos procrearent.l.maximum vitium.C.de libe.præt. & vt ſcribit Valer.Maxi.ex Camilli & Poſthumi Cenſorum ſententia,lib.rerum memorabilium ij.c. iiij. Natura nobis quemadmodum naſcendi,ita gignendi legem ſcribit.Sed eadem natura, vt hoc adiiciam, pleroſque omnes huic rei idoneos,nedum ipſius auidos genuit etiam monachos ac Carthuſienſes,vt probatur ex c.ſicut ex literarum,vbi & hoc not.Ioan.And.& Io.Ana. de homi.Ex quo eſt Græcum Samij epigramma à quopiam latinitati ita donatum: *An in dubio ceſſet diſpoſitio huius legis.*

Aligeri accepto crudeli vulnere nati
Sic ait ingenti victa dolore Venus:
Si facis hoc,quid erit puer hoſtibus impie noſtris?
Tot monachis quid erit,virginibuſque ſacris?
Qui ſeruaturos ſe iurauere pudorem
Perpetuum,nec te,nec tua tela timent?
Contra Amor,ô mater ne ſæui,vruntur & illi,
Et ſentiere meas oſſa per ima faces.
Vruntur grauiùs,quàm quos connubia iungunt:
Sed furtim coeunt,& ſua furta tegunt.

Sed quod extra iocum dicere liceat,vix è cunctis millibus vnum reperias,qui gignere non poſſit,aut non expetat,nempe cùm liberorum procreatio & educatio ſit iure naturali.l.j.§. ius naturale.ff.de iuſt.& iure.& optimè facit l.ſi quis poſthumos,in prin.ff.de lib.& poſth.{in illis verbis, natura magis in homine generandi & conſuetudo ſpectanda eſt,quàm vitium,&c.}de qua re alibi latiùs diximus.

67 ¶Contrarium tamen expreſsè tenuit Bart.vt videlicet in dubio non cenſeatur donans cogitaſſe de liberis,in l.Titia Seio,§.imperator,col.ij.verſi.quid ſi in dubio,& ibi quoque Raph.Corn. col. pen.ff.de leg.ij.Imo.qui hoc dicit mente tenendum in c.vlt.col.vj.verſic. item attende,extrà de dona.Pau.Caſt.conſi.ccccxxxv.cuius exordium eſt,ſuper hoc puncto,lib.2.vbi hoc tamen limitat eo modo quem declarabimus infrà in verbo,ſuſceperit liberos,verſic. xcv.incip.ſecundò intelliges quòd licèt.& Rom.conſi.ccix.non eſt dubium,col.2.Barba.in repetit.d.l.cùm acutiſsimi, col.v.verſi.& ratio.C.de fideicom.Fran.Aret.conſi.xxiiij.quatuor dubia,in j.dubio.Corn.conſi. xj.in præſenti conſultatione,col.pen.verſi. his tamen non obſtantibus,lib.4.Soci.in d.rubri.ff.de lib.& poſth.col.vlt.& in d.l.ij.col.j.ff.ſol.matri.& conſi.ccxv.viſa prædicta facti contingētia, col. vlt.lib.2.quod repetitur conſi.xxij.lib.4.& idem Soci.conſi.cclxiij.capio primum,col.vlt.lib.2. & conſi.cxxvj.viſum fuit,col.j.& iterum col.ij.verſic.quæro his præmiſsis,lib.3.& conſil.xciij.teſtamentum præmiſſum,col.vlt.lib.4.& inter conſi.Franc.Curt.ſenioris conſi.ij.eleganter & ſubtiliter,col.ij.verſi.ſecunda conſideratio.& Iaſ.conſi.ccxxx.factum ſic ſe habet,col.pe.verſic.non obſtat deciſio,lib.3.{Caro.Ruin.conſi.xcviij.viſa renuntiatione,col.ix.nu.21.lib.1.} *In dubio non cēſetur donās cogitaſſe de liberis.*

68 ¶Nam ſi aliter diceremus,ſequeretur quòd in dubio nullus, præſertim idoneus gignendis liberis,cuiuſmodi penè omnes ſunt,vt iam diximus,poſſet reuocare donationem propter ſuſceptos poſt eam liberos,quod eſſet nimium reſtringere hanc l.quæ generaliter loquitur, & diſponit ob eam cauſam reuocari donationem,ideo etiam generaliter in dubio debet procedere.l.j.§.generaliter.ff.de leg.præſtand.& l.iij.ff.de offi.præſi.& c.ſi Romanorum.xix.diſt.cum ſimil.Alioqui vix vnquam haberet locum.Et licèt quis ſit idoneus procreationi liberorum, ſit & natura prona ad deſiderandum ſperandúmque liberos, non tamen propterea cogitat de liberis. Nam hæc ſimul ſtant,ſperare & deſiderare liberos,& tamen de illis nō cogitare,vt declarat Bar.in d.§.imperator. *De eodem.*

69 ¶Sed hæc intellige,vt videlicet quis in dubio non cenſeatur tempore donationis cogitaſſe de liberis,cum donat iam matrimonio collocatus, aut cælebs extra contractum matrimonij ſiue dotis:ſecus verò ſi donet in ipſo contractu matrimonij vel dotis ipſius:nam tunc veriſimiliter cogitauit de liberis ex eo matrimonio procreandis,vt ſcribit Signo.conſi.lxix.cuius initium eſt, in *De eodem. Finis præcipuus ac principalis matri-*

quæstione Blandisiæ,col.4.versi.præterea cùm mater.& Rayner.inter cons.ipsius Signo.cons.omnium vltimo,ad confusionem,col.3.versi.item quia vir.& vterque quidem innixus tex. in auth. de æqua.dot.in prin.Quibus & ego accedo, cùm causa finísque præcipuus ac principalis matrimonij sit sobolem procreare,vt not.in l.j.ff.solu.matri.& in d.l.j.§.ius naturale. ff. de iust.& iur. Ideóque hoc casu,cùm videlicet fit donatio in contractu matrimonij vel dotis, non habebit locum hæc l.vt expressè voluit Socin.in l.ij.in j.not.& post eum Hercul.ff.sol. matri. & idem Socin.cons.liij.viso instrumento,col.iij.versi.secundò respondetur,lib.4. vbi dicit ita tenuisse multos solennes doctor.modernos,vt ipse loquitur,in d.l.ij.ff.solu.matrim.& ita quoque consuluisse Ang.Aret.& Leonem à Carpellis.Sed & idem Soci.postea,videlicet col.v.vers. confirmatur ista opinio,dicit ita se consuluisse eo anno Senis,& suo consil. subscripsisse Baldū & Bartholinum,& Phil.Corn.& alios solennes doct.& ita quoque reperio consuluisse ipsum Corn.consi.ccvj. viso suprascripto themate,col.viij.versi.itaque est aduertendum,lib.3.vbi & ita etiam dicit consuluisse Ibonem Perusinum præceptorem suum,& Ang.Perig.etiam Perus.& ita quoque voluit {Carol. Ruin.d.consi.xcviij.col.ix. versic.ad istud etiam respondetur,lib.1.} Franc.Ripa.lib.3.respon.c.iij. incip.licèt donatio,col.antep.vbi solum Soc.allegat in d.consi.liij.Et id mihi admodum placet,nā si vnquam aliàs quis censeri debeat cogitare de futuris liberis, tunc maximè censendus est, cum matrimonium contrahit.

Monii est sobolis procreatio.

70 ¶Quanquam Thomas Parpa.in repet.d.l.ij.col.viij.versic.iste articulus.ff.solu.matrim. & Steph. Bertr.consi.cccxij.difficultas,circa medium lib.3.tenent contrarium,ille quidem hac ratione motus,quòd hæc liberorum cogitatio est solùm in genere, quæ in hoc casu non sufficit,de qua ratione dicemus paulò pòst nu.78.incip.sed hîc quæstionis est.& aliis seq. Alter autem ea ratione ducitur,quòd in dubio non præsumitur quis cogitare de liberis secundum Bar.in d.§.imperator. {& diximus suprà nu.67.}Sed hæc ratio satis ex iis refellitur,quæ diximus.Sed & tu interim vide quæ circa hoc caput donationis factæ in contractu matrimonij dicemus priorem sententiam approbantia,infrà in gl.in verbo,donatione largitus,nu.187.incip.similiter & in casu. & aliis sequentibus,vbi differimus de filia quæ in contractu dotali renūtiat hæreditati paternæ. & iterum nu.216.incip.decimò quæro,an hæc l.& seq.vbi etiam tractabimus de pactis lucrandæ dotis,quæ fiunt in contractibus matrimonij.

Contrarium prioribus tenentes.

71 ¶Si igitur sequaris priorem & communiorem sententiam eorum qui dicunt non esse locū huic l.in huiusmodi donationibus,pactis,& renuntiationibus factis in contractu matrimonij, ob præsumptam liberorū cogitationem:eam not.intellige in iis qui tā maturæ ætatis sunt,vt verisimiliter cogitēt de liberis,dum matrimonium cōtrahunt.Secus si tam teneræ,vt nec liberos,nec aliud quippiam futurū cogitent,vt sæpe fieri solet.tunc enim locus est reuocationi huius l.vt bis consuluit Phil.Corn.videlicet consi.xj.in præsenti consultatione,col.pe.vers.nec obst. quod d.l.iunctis iis quæ prius dixerat,col.3.versi.nec etiam videtur,lib.3.& iterū consi.xxx.in hac cōsultatione,col.3.versi. & maximè iunctis iis quæ dixerat,col.j.lib.4.Nam is vtrobiq; loquitur in quadam puella teneræ admodū ætatis,quæ in contractu matrimonij quasdā renuntiationes fecerat, de liberis verisimiliter ob tenellam ætatem non cogitans. Sed ita tamen de hac re loquitur, vt possit videri intelligere in omnibus,cum vtatur dictione maximè, in hunc scilicet modum, qui sequitur.Filia,quæ renuntiat in contractu matrimonij,maximè cum est teneræ ætatis, quæ non solet cogitare de liberis,potest reuocare ob liberos postea susceptos.Et ita illum, tanquam generaliter id voluerit,citat & sequitur Fran.Ripa.sibi contrarius in hac l.in xxij.q.

Quando reuocationi huius legis locus sit.

72 ¶Secundo intellige procedere, vt scilicet donans in contractu matrimonij siue dotis censeatur cogitasse de liberis,cùm is est,de cuius matrimonio agitur.Nam in eo obtinet ratio, quam suprà adduximus,vt scilicet censeatur cogitasse de liberis ex eo matrimonio,cui se mancipat ob liberos ipsos procreandos.Secus si alius quispiā,de cuius matrimonio non agitur,donet fortè ipsis sponsis,aut alteri eorum,vt fit plerunque. Nam nihil est propter quod debeat de suis ipsius futuris liberis cogitare.Ideóque locum habet hæc l.vt expressè voluit,& ex facto,dum cōtigisset,respondit Steph.Bertr.consi.clvij.siue donatio.lib.3.& in eodem quoque casu idem respōdit ipse Bertr. consi.ccclxxxiij.viso casu superius,lib.2.{& D.Boer.decisi.clix.donatio iuris, col. 3.nu.10.vbi me ex hoc loco citat.} Sed vide quæ dicam infra nu.76.nec solùm.& in gl.donatione largitus,num. 140.duodecimo ista dotis mentio,& seq.

Donans in cōtractu matrimonii siue dotis cēsetur cogitasse de liberis.

73 ¶Item intelligitur de liberis cogitasse,qui donauit,si in aliqua parte donationis mentionē fecerit de liberis.per l.qui filiabus,in prin.& quod ibi not.Bal.ff.de leg.j.Per quā consuluit Rapha. prout illū retulit Barb.alicubi in rep.d.l.cùm acutissimi.C.de fideic. quòd si pater duos liberos instituit, & aliū substituit,& in vnius persona apposuit conditionē,si sine liberis moreretur,non habet locum d.l.cùm acutissimi,cū ex hoc præsumatur cogitasse de liberis.Similiter per illū tex.consuluit Alex.consi.xxxj.hoc capite,ponderatis his quæ in themate,col.1.lib.3. quòd cùm rupto testamēto præteritione filij,conseruentur legata ex auth.ex causa.C.de libe. præter. nisi fuerit ignoranter præteritus,secundū opi.Bart.de quo posteà latè dicemus. Certè si in aliquo loco testamēti fuerit facta mentio liberorū,censetur de ipsis cogitasse,& ita conseruabūtur legata. quod & ante illum, quamuis non dicat,voluit in eodem casu Bal.in d.auth.ex causa col.v.versi. itē in testamentis.& cōs.156.clausula codicillaris,col.1.lib.2.& cons.239.quia vltimus passus,col. 1. & iterū col.2.lib.3.

Aliqua in parte liberorum mētione facta censetur testator de liberis cogitasse.

Et ad

Et ad hæc faciunt quæ scribit Sig.consi.172.testator.in suo solenni testamento,col.pe.Ex quibus potes intelligere,non esse locū huic l. si pater in donatione liberorum aliquā mētionem fecerit.

74 ¶Quod tamen intellige,si filiorum mentionem faciens,de ipsis aliquid disponat:secus si obiter & veluti transeunter eorum meminerit,nihil interim de illis disponens, vt sing.voluit Bald.consil. 167.cuius principium est,quidam Franciscus tunc carens liberis,lib.v.vbi consuluit in huiusmo di specie.Quidam donauit ea lege , quòd si decederet relictis liberis qui excederent pupillarem ætatem,reuocata censeretur donatio.postea decessit relictis liberis,qui mortui sunt ante pupillarem ætatē,reuocata censetur donatio ex hac l.nostra,quoniam licèt de posthumis cogitauerit,& eorū meminerit,nihil tamen de illis disposuit,nisi si ad ætatem pupillarem peruenirent : & ideo isti qui eo ætatis non peruenerunt,non sunt posthumi illic designati,sed omissi sunt.l.commodissimè.ff.de libe.& posthu.& cùm fuerit casus improuisus,tacita voluntas disponentis non auget effectū donationis:imò nec ea tacita voluntas pro voluntate est in casu omisso.l.militis codicillis.§.veteranus.ff.de testa.mil.Hæc ferè Bald. quē sequitur Ias.cons.ccxxx.factum sic se habet. col.4.vers.tertio prædicta,li.ij.vbi & ad hoc alia quędā vulgaria adfert, quæ inibi videre poteris. *Restrictio præcedentiū.*

75 ¶Tu tamen cogita,quia si id verum est,videtur esse contra mentem omnium,qui simpliciter dicunt hanc legem non habere locum cum donans cogitat de liberis,nec vllum omnino verbum faciunt,vtrū donans de illis disponat,an non disponat.neq; enim dispositio quicquam ad id facit de quo agimus,sed sola satis est cogitatio.Præterea in casu de quo loquitur Bal.nō obscurè censetur donans voluisse donationem manere ratam,nec reuocari natiuitate liberorū,si ij infra ętatem pupillarē morerentur,quòd ij eò minùs rebus donantis indigeant,quò ociùs celeriusq; moriūtur.{Nec tamen omiserim Carol.Ruin.cons.131.in themate,col.4.vers.non obstat dum secundo,& multis seq.li.3.in ea fuisse sententia generaliter,vt pater mentionē faciens liberorum in vna parte testamenti,non censeatur propterea de illis agitasse in clausula substitutionis , nisi & in ea de illis mentionem fecerit:conaturq; respondere ad d.l.qui filiabus,vt ibi videre poteris. Sed illi non possum accedere,nisi si fortè mortis agitatione turbatus testamentū fecerit:nam in hac specie loquitur ipse Rui.per not.à Guil.Cu.in l.precibus.C.de impub.& ali.substit.& Alex.in l. iam hoc iure.col.vlt.ff.de vulg.& pup.substit.} Quid autem si in donatione non fuerit facta mentio de liberis,sed in alio actu postea eodem die confecto inter donantem & donatarium,an tunc cēseatur donans ita cogitasse de liberis,vt non sit locus huic l. dicemus infra nu.110. *Ad eandem responsio.*

76 ¶Nec solùm si de propriis ipsius liberis mentionem fecerit is qui donat , sed & si de liberis eius cui donat,meminerit,de suis cogitasse videtur,vt in pulchro casu consuluit Soci.conf.cxlvij.cuius initium est,visa facti contingentia,col.v.vers.primò quia ipsa donauit.lib.j.Inibi enim quædā mulier renuntiauerat iuri sibi obuento ex successione matris in fauorem fratrum & liberorum masculorum ex illis nasciturorum.Ideo qua ratione,inquit Socin. cogitauit de filiis nasciturus ex fratribus,eadem,imò & maiore censetur cogitasse de filiis ex seipsa nasciturus:sicut dicimus in simili,quòd licèt testator faciendo mentionem de filiis,non censetur cogitasse de posthumis,tamē si de posthumis in alia parte testamenti fit mentio,censetur & de illis cogitasse, per d.l.qui filiabus.ff.de leg.j.At huic obstat quod suprà diximus num.72.secundò intellige.

77 ¶Sed & Soci.ipse eodem in loco confestim subdit aliam coniecturam cogitationis futurorum liberorum.Nam ea mulier renuntiauerat fratribus,& eorum liberis , quandiu filij & descendentes masculi forent:& consequenter,inquit,iis deficientibus,censetur voluisse quòd donatio ad se reuerteretur.propter suspensiuam illam dictionem,quandiu,per ea quæ ponit Bartol.in l.vlt. ff. ad Tertul.& Bal.in l.maximum vitium.C.de libe.præte.Et non solùm ad se sed ad suos quoque descendentes & hæredes:quia licèt in casu statuti,de quo per d.ipsum Soci.disputatur, dubium sit, an fœmina ad tempus suspensa transmittat hoc ius ad suos hæredes:tamen cùm in hoc casu istud sit deductum in pactum,censetur voluisse prouidere non sibi tantùm,sed & suis hæredibus, etiā si de illis mentionem non fecerit.l.si pactum.ff.de pact.cum simi.Cùm igitur voluerit quòd donatio valeat,quandiu sunt descendentes masculi, quorum appellatione veniunt descendentes in infinitum,vt per Bart.in l.vlt.ff.de suis & legit.& est tex.in l.iurisconsultus.§.parentes.ff.de gradib.affini.Hinc satis apparet,quòd eos voluit præferre causa conseruandę agnationis eius familię, vnde orta est.Cùm autem deficientibus masculis voluit donationem resolui, cēsetur id voluisse cogitando de suis liberis,arg.l.cùm acutissimi.C.de fideic.Nec est dicendum,quòd voluerit prouidere hæredib.extraneis,& priuare fœminas descendentes ex fratribus,per tex.in l.Lucius,& ibi not.ff.de hæred.instit.& not.per Bar.Imo.& recentiores in l.Gallus.§.instituens.ff.de libe.& posthu.dum tractant de intellectu d.l.Lucius. *Alia coniectura cogitationis futurorū liberorum.*

78 ¶Sed hîc quæstionis est,vtrum satis sit de liberis in genere, vt loquimur,cogitasse, vt hæc l. locū non habeat , an verò necesse sit in specie cogitasse. Hîc reperio diuersas docto. sententias. Sunt enim qui arbitrantur satis esse in genere cogitasse,vt in casu nostræ l.priuatim voluit Pau. Castr. consi.xv.hoc exordio,incipiendo à secundo , col.iij. dum respondet ad hanc l.nostram , lib.ij.& Alex.consi.xxx.ponderatis his,col.ij.vers.& per prædicta,lib.iij.{& consi.50.circa primam,col.v. vers.& ad d.l.lib.vj.}& Corn.consi.xv.ex quo dictus Franc.col. iij. vers. vbi enim vnica,lib.j.& conf.ccvj.viso suprascripto themate,col.vij.lib.iij.& Barb.in repet.c.Raynaldus,col.v.extra de testa.{Anto.Corse.in suis sing.in verbo,substitutio,vbicunque testator.} & Steph.Bert.cons.cxcij. *An sufficiat in genere cogitasse de futuris liberis, an in specie. Opinio eorū qui dicunt satis esse in genere cogitasse*

viso casu,ante fi.lib.2.& consi.xxxij.optassem,col.ij.vers.ad tertium huius primi,li.iij.& ante hos Bald.idem sensisse videtur,si solerter intelligatur,in l.vlt.col.peu. vers.sed quæro nunquid, ibi, item non obstat,iunctis præcedentibus.C.de codic.& ita quoque ferme videtur voluisse omnes, qui de hac re locuti sunt.

79 *Alii eiusdem opinionis.*

¶Et huius item factionis sunt,qui in simili casu huic nostro, videlicet cum quæritur, an legata conseruentur ex auth.ex causa,nato posthumo ignoranter prætérito,dicunt conseruari,etiam si in genere,nedum si in specie de eo fuit cogitatum.In qua sententia fuerunt Bal.Ang.Pau.Cast. Cor.Alex.& Ias.in d.auth.ex causa,Bald.in d.l.vlt.quo loco nuper citauimus.C. de codicil. & in l.j.& ibi Ang.ff.de iure codi.Ang.in l.filio prætento,col.ij.vers.tu adde,& ibi etiam Imol. col.iiij. vers.subdit tamen Ang.ff.de iniu.test.Ang.in l.mulier codicillis.§.miles in supremis.ff.de test.mi li.& in l.sicut certi,& in l.si cum vel in vtero.C.eo.& cons.364.cuius factum incipit, Pierus fecit suum testamentum.col.iij.Ioan.Ana.consi.xxviij.visis & ponderatis,col.uj.Ro.cons. cxxij. circa id quod effectualiter quæritur,col.j. vers. præmissis tamen non refragantibus.{ & iterum col.2. paulò ante fi.}Pau.Cast.in l.j.C.de posth.hære.instit.& d.cons.xv.col.ij.& seq.lib.ij.& cons.clxxj. quanquam multa,col.vlt.eo.lib.2.Corn.consi.cxcv.in hac consultatione,col.vij.versi. tamē cum sequentes,lib.j.& cons.clviij.pro decisione,col.ix.vers.quare alterius,li.ij.& consi.ccxxv.antequā aggrediar,col.pen.in prin.lib.iij.Alex.cons.cxxiiij.discussis hæsitationibus,col.pen.vers.& hoc ve rum est,lib.j.& cons.cxlij.incip.circa primam dubitationem,col.v.vers.præterea dicit ipse, eo.li.j. & cons.xxx.ponderatis his,in prin.lib.iij.& cons.seq.eiusdem exordij.col.ij.vers.quia sufficit,eo. lib.iij.Barb.cons.lx.illud afferam in medium,col.iij.& iiij.lib.ij.{& latissimè omnium Philip. Dec. consi.490.visis & circunspectis.col.2.vers.primò in genere.}

80 *Fundamentū eiusdem opinionis.*

¶Horum præcipuum fundamentum est tex.in l.qui iure militari.ff. de testa.milit.vbi scientia patris de filio in genere nocet ipsi filio.quem tex.etiam ad hoc ponderant & commendant Bald.& Ang.ibi.& idem Ang.in l.sicut certi.C.eod.vbi illum tex.dicit sing.& in repet.l.qui Romę.§.duo fratres,col.pen.ff.de verb.oblig.& in l.tres fratres,col.ij.ff.de pact.vbi optimè declarauit,quomodo,& quando quis censeatur in genere cogitasse.& in l.manifestissimi.§.sin autem. C. de fur. Et omnes ferme vbique & in omni materia dicunt sufficere scientiam siue cogitationem,siue volūtatem,siue consensum alicuius rei in genere per tex.in d.l.qui iure,vt per Bart.post Pet.& Cyn. in l.sub prætextu,la ij.C.de trans.Bar.in l.si de certa,circa medium,eo.tit.& alibi sæpe.Ang.in lo cis suprà alleg.& præterea cons. ccclxxxix. totum dictum statutum,paulò ante fin.docto. in d.l. tres fratres.Imol.in c.cùm contingat,de iureiur.& in d.§.duo fratres,& ibi quoque Alex.Franc. Aret.& Ias.qui maxima ex parte limitant procedere,nisi sciētia specifica requireretur pro forma. Raph.Fulg.in l.vlt.§.idem quæsiit. ff.de condi.inde.Pau.Cast.in no.casu consi.xxx. incip. super puncto isto,in fi.lib.j.& cons.ccccxxxix.ad euidentiam quæritur, col.iij.vers. quantum verò ad secundum,lib.ij.Flori.in disputa.incip.mulier primo vidua.Barb.qui vbique illum tex.dicit sing. aut valde not.cons.xviij.præclarè scriptum,col.vj.li.2.& cons.xxj.præclarè dixit.col.ij.eo.li.2. & cons.xxvj.sapienter scripsit,col.ix.eo.li.2.& cons.lxiij.illud in medium afferam.col.pen.vers.nec ob.cùm allegatur,lib.iij.& cōs.lxxij.cuius est idem initium,col.4.versi.præterea faciat,eo.li.3. vbi & illū tex.dicit meliorē totius corporis iuris.& cons.xxj.clementissimū Deum,col.4.li.4.& cōsi. xlix.similis exordij,col.j.eo.li.4.& consi.lxxxvj.magnus dixit,col.4.eo.lib.4.Alex. latè consi.xlij. super præmisso themate.col.iiij.vers.quintò pondero.lib.j. & consi. cv. incip. ponderatis verbis instrumenti,col.ij.lib.vj.& cons.iij.perspectis literis,col.iij.versi.nec ad hoc ob.lib.vj.Franc.Aret. in l.si quis cùm aliter,ad fi.ff.de verb.oblig.& cons.xxxiij.cōsultatio præmissa,col.pe.vers.ad tollendum.Corn.consi.clxv.circa primum,col.pen.vers.nec refragatur.lib.ij.Socin.cons.lix.in causa nobilium,col.vlt.lib.iij.Philip.Dec.consi.ccclxiij.visis his quę suprà,col.j.& omnes(quod iam diximus)vbique,quos si nuncupatim citare vellem,magnitudinem voluminis excederent.

81 *Qui negēt in casu huius legis satis esse de liberis in genere cogitasse.*

¶Nam solus omnium,quos hactenus legimus, nisi nos fallat memoria, Ias. & Thomas Parpa. & Steph.Bertr.non infimæ viri notæ in legibus,ille consi.ccxxx.factum sic se habet,col.4.versi. quartò pro confirmatione,lib.2.iste in repet.l.ij.col.ix.vers.in articulo autem principali. ff. solut. matri.hic consi.cccxij.difficultas,li.iij.expressè negant satis esse in casu l.nostræ de liberis in genere cogitasse.{vti etiam postea tenuit Pau.Parisi.cuius consi.edita sunt post primam huius operis editionem,consi.lxxiij.donatio ista,col.viij.nu.50.& seq.lib.j.} Nec quicquam allegat Iason, nisi quòd hîc non sufficit generalis renūtiatio omnium iurium,de quo postea latissimè dicemus infra nu.115.Parpal.autem allegat Bart.dixisse huic l.posse donantem renunciare, modò cogitet in specie de liberis,puta si dicat,promitto non reuocare etiam per natiuitatem liberorum.locum autem Bart.non designat.Ego verò non memini Bart.illud ita scripsisse,vt retulit Parpalia, sed illud tantùm,posse donantem renunciare huic l.& si donans ipse cogitauerit de liberis,hanc ipsam l.nō procedere.In dubio autem nō videri cogitasse,vt suprà ex eo diximus in l. Titia Seio. §.imperator.ff.de leg.j.Vtrùm autem satis sit in genere cogitasse,an verò requiratur in specie,nō inueni ab eo expressè declaratum.Scio illum in casu d.auth.ex causa.sæpius tenuisse, non conseruari legata per clausulam codicillarem,si posthumus fuerit ignoranter præteritus,vt latè post ea dicemus in verbo, donatione largitus,quo loco differemus an l.nostra habeat locum in legatis.In quo potest videri Bart.& alij qui sunt eiusdem sentētiæ,quos ibi refero,sensisse in eo casu

non

non sufficere generalem cogitationem,quam quis dicitur habuisse per huiusmodi clausulam codicillarem,si verum dicit Bald.in d.auth.ex causa,col.v.vers.item in testamento.& Alex.d.consi. xxx.col.j.vers.& attento,lib.iij.& Barb.consi.vj.vbi Christus.col.vlt.lib.iij.Sed contrarium,videlicet non censeri quem cogitasse de liberis in genere per eam clausulam,sentit Io.And. in addit. Spec.tit.de instr.edit.§.compendiosè,versi.pone P.in suo testamento , dum dicit quòd illa clausula debet intelligi testatore in eodem statu manente,quasi non cogitauerit de futuris liberis,sed tantùm de præsentibus.& id apertè voluit Ang.in l.j.ff.de iure codic.dum dicit quòd opi. Bart. est vera,nisi appareat quòd testator in genere cogitauit de liberis.Vult ergo non obscurè Angel. per solam hanc clausulam non censeri fuisse cogitatum in genere.quod & apertè asseruit Barba. cons.lx.hoc initio,illud adferam in medium,col.2.& 3.& 4.lib.2.& apertissimè omnium Soc.cōs. xciij.testamentum præmissum,col.vlt.versi.non obstat vij.ratio.col.iiij.lib.iiij.

82 ¶Ex quo etiam fit quòd si in donatione fuerit apposita clausula codicillaris, videlicet si non valeat vt donatio,valeat iure codicillorum,aut etiam alia id genus clausula , verbi gratia,si non valeat donatio eo modo,valeat vt valere poterit,non per hoc intelligetur sublatum remediū huius legis,vt non obscurè sentit Card.Flor.consi.xx.incip.cùm in testamentis,in ij.dubio.& Barb.sibi contrarius,d.cons.vj.illud afferam,col.v.vers.tertiò faciat,iunctis præcedentibus,lib.2.& expressè consuluit Fran.Arc.cons.xxiiij.quatuor dubia,col.ij.vers.nec obstet,iunctis iis quę priùs dixerat. Quod confirmatur ex eo quod dicam inferius num.173.incip.& ita , videlicet iuramentum in donatione appositum non impedire reuocationem ex hac l.Nam iuramentum habet vim clausulæ:si non valet quod ago vt ago,valeat vt valere potest.l.cùm pater.§.filius matrem,& ibi latè doct.ff.de leg.ij.cum simil.

Clausula codicillaris nō est impedimento huius legis reuocationi.

83 ¶Non desunt tamen qui dixerunt clausulam codicillarem huius l.reuocationi impedimento esse,cum id expresse consuluit Corn.cons.cxciij.cuius caput est,in præsenti consultatione , col.ij. versi.concurrit etiam.& col.seq.vers.insuper in casu nostro lib.iij.& ad hoc quædam allegat, quæ illic videre poteris.Et idem videtur voluisse Bald.cuius Corn.non meminit,in l.vlt.col.item vlt. vers.item non obstat,iunctis præcedentibus.C.de codicil.Sed tu vide super hoc quę dicam infrà in verbo,donatione largitus,in d.quæstione de legatis.

Contrarium tenentes.

84 ¶Nec solùm cessat hæc l.cùm pater donans cogitauit de liberis,sed & si verisimile est ex probabilibus coniecturis,quòd etiā si cogitasset,nihilominus donauisset,non est locus huic l.vt voluit Bald.hìc in ij.lectu.atque etiam Ang.vterque post prin.& in pulchro casu consuluit Petr. Anch. cons.xlvj.cuius exordium est,prima facie videretur.& in alio Corn. cons.ccvj.viso suprascripto, col.vij.vers.itaque est aduertendum,iunctis iis quæ paulò antè dixerat.lib.iij.& etiam Soci.consi. cxlvij.visa facti contingentia,col.pen.vers.secundò principaliter,lib.j.& iterū cons.xxxix.in quęstione quæ vertitur,col.vlt.lib.iij.& cons.xciij.testamentum præmissum,col.vlt.versi. ad quartū, lib.iiij.& Philip.Dec.{consi.cccclxxxj.viso puncto,col.iij.vers.non obstat.&} cons. dclxxv.consuluit eleganter,circa medium.

Alia huius legis reuocatio.

85 ¶Et ad hoc optimè facit quod in simili casu à multis scriptum est,conseruari legata facta in testamento,in quo filius aut posthumus ignorāter est præteritus,si verisimiliter testator ea reliquisset, etiam si de filio aut posthumo cogitasset.Id enim voluit Bart.consi.cciiij.Cechus condidit testamentum.ante fi.Bald.in auth.ex causa,col.iij.versi.item non obstat,& ibi etiam Ang. C. de libe. præter.& idem Ang.hìc.& cons.lj.incip.ex facto proposito,col.pen.versi.solùm igitur restat videre.& consi.lxxvj.posita pro constanti,col.vlt.versi.secundò.& consi.ccclxiiij.cuius factum incipit,Pierus fecit suum testamentum,col.ij.& iterum col.vlt.& vbique per tex.in l.pen.ff.de iure codicil.& idem Ang.in §.siue igitur,col.iiij.versi.finaliter dici potest,in auth.vt cùm de appel. co. Fran.Aret.in l.Titius,col.vlt.ff.de libe.& posthu.& consi.xcij.incip.viso legato,col.iiij.versi.quid enim si hæreditas.Bart.in repet.l.cùm acutissimi,col.xv.C.de fideic.Soci.dicto consi.xciij. testamentum præmissum,versi.ex quibus omnibus,lib.iiij.

Confirmatio reuocationis.

86 ¶Facit prætereà quod voluit Bart.in l.demonstratio.§.quod autem,col.pen.versi. quartò quæro. ff.de condit.& demonstrat.in illa quæstione,vtrùm falsa causa adiecta legato vitiet legatū.& concludit,& post eum Imo.quòd si verisimiliter testator erat relicturus,etiam si falsam eam causam sciuisset,debentur legata,aliàs non.& idem voluit ipse Bart.licet strictiùs,in l.vlt.ff.de hæred.instit.Facit item quod dicemus postea in gl.in verbo,omnia vel partem aliquam,nu.6. incip. sed illud in dubium venit,& aliis seq.Facit postremò & hæc ratio,quia si ideo hìc reuocatur donatio natiuitate liberorum,quia verisimiliter pater non donauisset, si cogitasset de liberis:consequens est,vt nō reuocetur,si verisimiliter donauisset,etiam si de illis cogitasset,cessante huius l. ratione.

Alia cōfirmatio reuocationis huius legis.

87 ¶Ex iis quæ dicta sunt,planè constat,quòd cùm donans tacitè possit huic legi derogare,dum videlicet donat cogitans de liberis,aut etiam non cogitans,sed tamen donaturus,si cogitasset:possit & multò quidem magis expressè huic legi renunciare.Nam tunc prorsus cessat ea ipsius pręsumpta voluntas,nec in rebus apertis,clarisque ac certis locus est coniecturis & præsumptionibus.l.continuus.§.cùm ita.ff.de verb.oblig.& l.ille aut ille.§. cùm in verbis.& l.non aliter. ff. de leg.iij.ceditque præsumptio veritati.l.nuptura filio.ff.de iure dot.Et si aliter diceremus,cōfestim sequeretur illud absurdum , quòd pater fraudem non committens non posset alienare omnia bona sua,si filius postea natus vellet reuocare huiusmodi alienationem , quod falsum est l.non vsqueadeo.

Idē si expressè huic legi renunciat.

In rebus apertis non est locus coniecturis.

vsqueadeo.ff.si quis à paren.manu.fuer.est enim suæ quisque rei legitimus arbiter & moderator. l.in re mandata.C.manda.Et ideo hoc casu poterit natus post alienationem vsque ad legitimum bonorum subsidium tantùm reuocare,per not.in l.j.C.de reuocan.donat.

88 *Qui sint huius opinionis.*

¶Et ita,videlicet quòd possit pater expressè huic l.renuntiare,videtur tenere Spec.dum formam huius renuntiationis præscribit,in tit.de instru.edi.§.porrò,vers.donatio autem firma.ibi, potest etiam dici.& ibi Bald.in addit.ipsius.& Bart.in l.Titia Seio.§.imperator,col.2.vers.vtrùm.l.si vnquam,& ibi quoque Imol.& Raph.Co.col.pen.vers.& ex ratione prædicta.ff.de leg.ij.Bald.in d. l.j.ad fi.versi.deinde quæro,pater donauit.C.de inoffi.dona.Alber.subobscurè hìc col.j.licet pro contraria opin.à quibusdam citetur.Nam primo loco scribit , quòd si donans iurat donationem non reuocare,nihilominus reuocabitur susceptis postea liberis.Deinde subdit quòd Spec.vbi suprà,videtur tenere quòd si specialiter renuntietur huic l.valet renũtiatio,nec aliud dicit.Ex quibus potes intelligere eum esse in hac sententia:vt generalis renuntiatio etiã iurata non obsit huic l.specialis autem secus.Sed & in hac opi.est Ant.in c.vlt.& ibi quoque Pet.Anch.col.v.vers.quęrit etiam.& Imol.col.x.versi.item attende,& iterum col.pen.vers.vltimate quærit,extra de dona. idem Imo.in c.cùm contingat,char.vlt.vers.attende tamen quia dixit,ext.de iureiur.Ro.cons.26. incip.pro decisione eorum,col.ij.vers.ad tertium.Pau.Cast.cons.435.super hoc puncto,col. vlt.li. 2.Maria.Soci.in tracta.oblationũ in xv.libello,in fi.Barb.in repet.d.l.cùm acutissimi,col.iiij.versi. sextò faciat quod pulchre.C.de fideicom.& in repet.c.Raynutius,col.viij.extra de testa.& in repet.c.Raynaldus,col.v.eo.tit.Bartho.Cepo.in l.irritam,quæ est vlt.col.ij.C.de vsucap.pro donat. Socin. consi.cxlvij.visa facti contingentia,ante fi.lib.j.& cons.cxxvj.visum fuit,col.iij.lib.item iij. Ias.in l.pen.col.iij.vers.iuxta hanc regulam,C.de pactis.vbi ita dicit se consuluisse Papiæ,& multos scripsisse.& ibi quoque Philip.Dec.col.ij.in v.not.& And.Alcia.in verbo,antiqui.in fi.& idem Ias.cons.ccxxv.Barptolomæus,col.ij.vers.sed præmissis,lib.j.vbi hanc dicit esse communem opi. & iterum cons.cliiij.in commota.col.iij.vers.tertium præsuppositum,lib.ij.& Stepha. Bertra.cons. cxcij.viso casu,ante fi.lib.2.& consi.xxxij.optassem,col.ij.vers.ad tertium huius primi, lib.3. quibus locis dicit hanc esse communem opin.& iterum cons.{xxxix.visis instrumentis,ad fi.lib.iiij. & consi.}cv.viso casu,col.iij.in iiij.dubio.{eodem lib.iiij.Anton.Corse.in suis sing.in verbo, substitutio,vbicunque testator.}& ita propè omnes præsupponunt & sentiunt,præter eos,quos mox continenter tibi citabimus.

89 *Qui dicant donantem nõ posse renũciare huic legi.*

¶Contrarium enim,videlicet quòd donans non potest huic legi renuntiare,aut aliter derogare, quin locum habeat,tenet Oldr.consi.clxxiij.hoc principio,quidam habens vnicum filium,in fin. & eius discipulus Ioan.Andr.qui tamen nullam ipsius,vt aliàs sæpe , mentionem facit , in addit. Spec.tit.de instru.edi.§.porrò,in addit.vlt.col.eiusdem addit.id est,ibi,hoc autem certum est. Alber.qui ita dicit se in quæstione facti obtinuisse,& Salyc.hìc idem{Alber.in l.illud,col.vlt.vers.eadem ratio.C.de sacro.eccles.& ipse}Saly.in d.l.j.col.iij.vers.quæro ix.quid si pater.C.de inoffi.donat.Rom.sibi contrarius cons.cclxix.non est dubium quòd donatio,in fi.Pet.Fer.in sua pract.tit. forma libel.quo agi.pro dona.in verbo,irreuocabiliter.col.ij.vers.sed hìc insurgit dubium, & iterum col.seq.vers.patet ergo ex præmissis.Nicol.Mil.in suo repertorio,in verbo,donatio facta extraneo,& iterum in verbo,renuntiatio,in pen.no.{Io.Berbe.in suo viatorio iuris, tit.de reuocan. donat.col.ij.vers.an autem iuramentum,vbi etiam dicit,iuramentum nihil facere.}& Vital.Camba.in tracta.clausularum. in rubri. an legibus insinuationem exigentibus renuntiari possit,char. 4.& iterum in rubr.an possit renuntiari.l.si vnquam.Maria.consi.xxiij.circa prædictam consultationem,col.vj.versi.sextodecimò probatur.& omnium latissimè Fran.Curt.senior cõsi.j.incip. circa primum,col.ij.vers.sed istis non obstantibus.cum multis seq.& Socin. sibi contrarius inter consi.eiusdem Curt.consi.ij.eleganter,col.j.vers.cui addo.vbi tamen non asseueranter asserit,propter autoritatem,vt ipse dicit,eorum qui sunt contrariæ opinionis,de quo etiam idem Soci. dubitat.d.cons.cxxvj.col.v.lib.iij.atque etiam in cons.cclxiij.capio primum , col. vlt.lib.ij.vbi dicit, quòd licèt communis opinio sit,quòd donans possit renuntiare,non esset tamen hæreticum tenere contrarium.sed hoc sine scrupulo tenet ipse Socin.proptereáque sibi etiam contrarius,in repe.l.cùm auus,col.xix.ff.de condi.& demonstr.vbi ediuerso dicit hanc esse communem modernorum,vt appellat,op.& Vincent.Palio etiam inter cons.Curt.senioris,consi.iij.incip.& si subtilissimè.colum. j.{ Firmia.in suo indice,in verbo donatio reuocatur.Caro. Ruin.consi.xcviij.visa renunciatione,col.x.nu.22.lib.j.& consi.cvij.Iesu,ad fi.eo.lib.j.& consi.clxix.de tribus,col.3. nu. 12.eo.li.j.& consi.clxxiij.quæritur primò,col.vj.nu.14.eo.lib.j.& cons.lx.de re quidem,col.vj.nu. 17.lib.iij.vbi tamen nutare videtur.}& Franc.Curt.iunior consi.xv.circa præmissam.colum.pen. vers.præterea & secundo,vbi dicit ita vidisse se consultum per plures ætatis nostræ docto.excellentissimos & subobscurè Steph.Bertr.sibi contrarius,cons.clxxv. puto quòd donatio ad fi. li.2. & cons.clvij.siue donatio,lib.2.& apertissimè cons.cclxxx.Christi,& c.viso casu , de quo suprà, col.iij.nu.9.eo.li.2.& cons.xx.duo sunt.col.ij.lib.iij.& consi.cxxxv.thema consultationis,col.vlt. eo.li.iij.{& Paul.Parisi.sibi etiam contrarius consil.lxxij.videtur dicendum,per totum id consil. lib.j.cuius consi.longè post nostram priorem editionem sunt impressa:& ibi dicit hanc opi. esse æquiorem,benigniorem,& humaniorem,& iterum cons.seq.donatio ista,col.iij.nu.31. eod.lib.j. Hiero.Gratus cons.50.Reuerendissime,col. pen. nu. 65.lib.j.vbi tamen dicit eam rem esse adeò obscuram,

obscuram, vt indigeat constitutione imperatoris. Et hanc quoque partem) dicit æquam Barb. in d.c. Raynutius, vbi suprà, licèt contrariam, vt diximus, eodem in loco sequatur.

90 ¶Horum præcipuum atque vnum fundamentum est, quia non sola est huius l. ratio præsumpta illa, de qua tam multa diximus, voluntas donantis, sed alia quoque est, videlicet fauor filiorum. At fauori iuríque alterius nemo renuntiare potest in præiudicium illius, vt testatur Accurs. in l. inuitius. §. j. ff. de reg. iur. & Bart. Bal. & alij in l. pe. C. de pact. & in l. ius publicum. ff. eo. & Imol. in c. ex conquestione, & ibi etiam Pan. col. iij. vers. ij. q. extra de restit. spol. cum simi. Etiam si is alter à renuntiante ius causamq; habeat. l. quod de bonis. §. vlt. ff. ad legem falci. & l. ij. & l. pen. cum ibi no. per glo. C. vt in poss. lega. & quod not. Bart. in l. hac edictali, in fi. prin. per illum tex. C. de secund. nupt. vbi & hoc dicit procedere, etiam si interueniat iuramẽtum, de quo etiam per Cano. in c. si diligenti, de foro compet. & dicam paulò post, versi. ab hinc ij. *Fundamẽtum eorum opinionis. Fauori alterius nemo renunciare potest in præiudicium alterius.*

91 ¶Et hinc quoque suboritur alia ratio. Nam cùm non sola ratio huius l. sit ea præsumpta ac verisimilis voluntas patris, sed & fauor etiam filiorum: certè cessante altera tantùm, id est, illa præsumpta voluntate, non propterea cessat huius l. dispositio, cùm altera ratio integra maneat, per l. si nõ lex, & ibi Bart. & Bald. qui dicit illum tex. ad id esse meliorem, quàm alium quemuis in iure. ff. de hæred. instit. & l. liberorum, post prin. & ibi etiam Bart. ff. de iis qui not. infa. cum multis simil. & concordan. à me congestis in (nostro tracta. cui titulum fecimus, Cessante causa cessat effectus) in xx. limita. vnde & tu accipere poteris, ne huc iterum repetam. *Alia huius l. ratio.*

92 ¶Sed hic parum attende lector optime, vtrùm attendendus considerandúsque sit hoc in loco fauor filiorum, si quis sit (neque enim negauerim aliquem esse) ad hoc videlicet, vt non possit pater aut tacitè aut expressè huic l. renuntiare, & ita etiam non possit pater donare in præiudicium futurorum liberorum, qui nondum sint in rerum natura, cùm possit tamen haud dubiè in præiudicium eorum qui iam nati sunt, vsque ad debitum bonorum subsidium, & si amplius donauerit, valet tamen eatenus donatio, & id quidem semper, vt nõnullis placuit, aut certè ita demum, si fraus absit, vt plenè not. in l. j. C. de inoffi. donat. Et istud quidem remedium, quod prorsus est in fauorem filiorum introductum, competit nõ natis solùm, sed & nascituris, per l. si totas. C. eo. tit. Quæ igitur ratio esse potest, vt magis possit pater filiis natis nocere, quàm nascituris, vtq; pinguius ius habeant iam nati, quàm nascituri, faciliusq; & fortiùs infringatur donatio fauore eorũ qui nondum erant in rerum natura, quàm qui iam erant: nisi quia fortasis pater non donauisset si eos iam natos habuisset? Et id quidem verisimile est, vt iã sępius diximus, & probauimus. Ideóque ex huiusmodi verisimili & præsumpta mente ipsius donantis reuocatur donatio, non autem fauore filiorum postea susceptorum, quibus iam aliud remedium paratum erat, sicuti & iam natis: quod quidẽ remedium omnino fauori liberorum concessum est, vt scribit Bal. in l. Titia Seio. §. imperator, col. j. post prin. & iterum col. 2. vers. quæro mater & pater. ff. de leg. ij. vbi per hoc dicit in postremo loco, quòd non potest pater illi remedio concesso aduersus inofficiosam donationem, etiam interposito iuramento, renuntiare: quia quãdo contractus infirmatur ratione alterius personæ, nunquam iuramento contrahentium confirmatur, alioqui vergeret iuramentum in dispendium alterius: quod fieri non debet. c. cùm cõtingat, in fi. extra de iureiur. & c. quamuis. in fi. de pact. lib. vj. nec enim iuramentum vnius alteri nocere potest. l. iij. §. pe. & l. nam & postea. §. vlt. cum l. seq. & l. sed & si possessori. §. vlt. ff. de iureiur. (& l. j. in prin. ff. si muli. ventr. nomi.) quod postremũ voluit etiam Bal. in d. §. imperator, & alij quoque, & idem Bal. in d. l. j. col. iiij. vers. ex prædictis pone, & ibi etiam Saly. in ix. q. C. de inoffi. donat. & Pet. Anch. & Imol. in c. vlt. col. pe. & ibi quoq; Ant. col. vlt. extra de donat. & idem Imo. in d. c. cùm contingat, tum col. v. vers. aduerte tamen quia quãdo, tum char. vlt. vers. attẽde tamen quia dicit, extrà de iureiur. & Pau. Ca. cons. 348. tria sunt quæ vidẽtur, vers. secũdo videtur facere. li. ij. & Ias. d. cons. cxxv. col. iij. vers. & præmitto, lib. j. & cons. cxlj. visa longa, col. pe. li. 4. Alex. cons. lv. consideratis verbis, col. iij. vers. nec prædictis ob. lib. j. Et hoc planè ex eo constat, quòd illud remedium inof. donat. est contra voluntatẽ donãtis, vt est tex. expressus in d. l. Titia Seio. §. Lucius, in duobus locis. hoc autem ex volũtate ipsius. *An considerãdus sit fauor filiorum.* *Iuramentum unius alteri nocere non debet.*

93 ¶Et hanc differentiam, huius videlicet l. nostræ, & remedij quod datur contra inofficiosam donationem, apertè sentit Bart. in d. §. imperator. Nam postquam illud dixit, quod & nos suprà proximè diximus, videlicet non posse patrem renuntiare, etiã cum iuramento, remedio inoffi. donat. non multo pòst, videlicet in vers. quæro verùm, subdit posse contrà renuntiare huic l. Illud enim remedium in fauorem filiorum omnino introductum: hoc autem patris, nempe ob præsumptam & verisimilem illam mentem illius. Quam etiam differentiam expressè apposuit Ant. in d. c. vlt. de donat. & nouissimè And. Alciat. vir à nemine vnquam satis laudatus, in l. pacta quæ contra. C. de pact. & multi ex iis quos suprà citauimus. Et ea apertè hac ratione cõprobatur, quòd inofficiosa donatio non reuocatur, nisi post mortem donantis, vt dicit Cyn. in d. l. j. C. de inoffi. don. & dicemus latè in vlt. glo. hæc autẽ, de qua nunc tractamus, confestim natis liberis, non expectata morte donantis, vt hæc l. statuit, & latè etiam dicemus in ead. gl. vlt. in prin. Quod non ob aliud fit, quàm quòd prior reuocatur fauore liberorum, ideóq; non nisi eo tempore, quo ipsi erant res donatas habituri. Posterior fauore parentũ: ideóq; confestim, & ad suũ ipsorũ commodũ, nõ expectato eo tẽpore, reuocatur: vt latè dicemus infrà in verbo, in eiusdẽ donãtis arbitrio, in prin. *Pater etiam cum iuramẽto non potest renunciare remedio inofficiosæ donat. Potest tamen renunciare huic l. Eiusque differentia.*

94 ¶Ex quibus & illud infero à paucis annotatum, quòd etiam si filius natus post donationem vel let *Deficiente uo*

lũtate patris reuocatur dispositio huius leg. let huiusmodi donationem manere ratam,eámque approbaret , ea tamen nihilominus ex hac l. reuocaretur,nempe deficiente voluntate patris , ob quam causam reuocatur donatio,vt in simili pulchrè voluit & constãter asseruit Bal.in l.si cùm vel in vtero.C.de testa.milita.quòd cum posthumus ignotanter præteritus rumpat testamentum,corruántq; etiam legata aliàs debita,ex auth. ex causa.C.de libe.præter.secundum opinio.Bart.ibi,de qua latissimè dicemus infrà in gl. donatione largitus.in quæstio.an hæc l.habeat locum in legatis : certè licèt posthumus approbet testamentum,tamen non valet,quia non reperitur adesse voluntas testatoris nascente posthumo:sicuti etiam dicitur de tacita substitutione.nam quando mater est in medio,licèt ea abstineat à pupillari,non tamen succedit substitutus,quia non adest voluntas testatoris. Quod Bald. ipse dicit nouum videri,& mirabile.& sequitur ibi Pau.Cast.qui dicit sing.& menti tenendum,trahítq; ad casum l.nostræ.& etiam Alex.Corn.Barb.in addit.Bald.& Ias.ibi.& Soci.cons.xciij.testamentum præmissum,col.vj.vers.præterea dictam responsionem,li.iiij.& hoc quoque nuncupatim voluit in casu l.nostræ Ang.in auth.de immen.donat.§.j.col.iiij.vers.item quæro an ista donatio. & faciunt quæ dicam infra in verbo,in eiusdem donatoris arbitrio,in prin.

95 *Modò eo uiuo reuocetur.* ¶Quod sine dubio verum esse existimo,vt scilicet reuocetur viuo patre,si ipse voluerit , etiam si filius approbaret donationem,nolletq; eam reuocari.Sed post mortẽ patris videretur quòd filius eam donationẽ,quam iam viuo patre approbauit,reprobare non possit , etiã si eo tempore quo approbauit,nihil iuris in ea re haberet,cùm approbauit per l.rem alienã.ff.de pig.& l. qui balneũ. §.Titia.ff.qui potio.in pign.hab.& l.si quis.ff de act.emp.& l.pe.ff.de fun.dota.Sed tu tamẽ super hoc vide quæ scripsimus in nostris legibus connubialib.in gl.vij.in verbo, *le son mary.* in xj.q.

96 *Autoris hac de re sententia.* ¶Cæterùm vt redeamus ad id quod principaliter tractamus,hæc mea est sententia,probabiliorem esse eam opinio.quæ & expressa & tacita huius l.renuntiatione,adeóque etiam liberorum cogitatione asserit hanc l.tolli , nec ei locum esse:nam & alioqui corruerent omnium prope scripta in materia huius legis quæ vbi fundantur in verisimili aut non verisimili mente donantis, ad eamq; tanquam ad anchoram in omnibus dubiis omnes passim confugiunt, etiam ij qui alterius opin. sunt,vt videre licet ex iis quæ suprà scripsimus,& infrà quoque dicemus,& quidem tam sæpe,vt nihil frequentiùs occurrat,quàm mens & voluntas donantis:siue quæratur,an hęc l.habeat locũ in donatione facta ecclesiæ,aut amico,aut vxori:siue etiam an procedat in re qualibet, aut parua, aut magna:siue itẽ quæratur,in qua donatione obtineat. Quid tãdẽ?nihil hìc quæritur, tractatur, disseritur,quin confestim in medium producatur verisimilis illa aut non verisimilis mens & voluntas donantis.per hanc omnia dubia,quæstiones omnes,omnia consilia absoluuntur,etiam ab iis,quos iam diximus,sed tamen sæpius dicendum est,qui veluti extra mentem suam positi, mentem donantis,quam aliàs vbique asserunt,hoc vno in loco nihil faciunt.

97 *Latior eiusdẽ explicatio. Dolus excludit cõsensum.* ¶Potest igitur donans,vt hoc reassumam,huic legi expresse renuntiare,vel tacitè cogitando de liberis derogare. Quod tamen tribus aut quatuor modis minimè contemnendis intelligendum declarandúmque putamus.Primo,vt procedat , nisi donans dolo inductus fuisset ad renuntiandum.Nam tunc per huiusmodi renuntiationem non censeretur cogitasse de liberis, ea quidẽ cogitatione, qua huic renuntiationi consensum præstitisse videatur:quoniam dolus excludit consensum ab ea dispositione,ad quã quis eo dolo fuit inductus,secundũ not.in l.eleganter,in prin. ff.de dolo.& ita expresse in casu nostræ l.tenuit Soc.consi.cclxiij.cuius caput est:capio primum, col.vlt.lib.ij.vbi & illud sing.addit,quòd si dolus non sit sufficienter probatus, sunt tamen coniecturæ,ex quibus dubiũ fit,an interuenerit,necne,certè propter huiusmodi dubiũ & in ipso dubio prẹsumemus donantẽ noluisse præiudicare liberis,ex doctrina Bar.& aliorum in l.Titia Seio. §.imperator.ff.de leg.ij.de qua supra diximus in nu.66.incip.sed hic in quæstionem,& seq.Ideóque & huic l.locus erit.In quo etiam illud no.ex ipso Soci.in d.cons.col.antepe.vers.non omitto etiam,quòd hæc renuntiatio expresse facta de hac l.cùm sit contra prẹsumptam mentem donantis,& res non solita fieri,confert cum cæteris indiciis aut coniecturis ad præsumendam mentem donantis,ad præsumendam fraudem aut dolum.Illud autem generale est,vt renuntiatio non noceat,cùm in ea fuit deceptus renuntians ab aduersario,per gl.in l.pacisci contra edictum.ff.de pactis.quam ad hoc ponderat & dicit sing.Bald.in sua margari.in verbo renuntiatio, col.ij. vers.renuntiatio non nocet.Quanquam ea nihil mihi ad id facere videtur. Sed tamen vide Paul. Castr. qui in eam sententiam consuluit cons.cccl xxxv.siue dicamus,circa medium.lib.j. { Et facit quod scribit Bal.in l.si præsidium,col.vlt.vers.sed nunquid ædilitiis.C.de ædil.act.}

98 *Eiusdem declaratio.* ¶Secundo modo declara,vt huiusmodi cogitatio liberorum , vel expressa huius legis renuntiatio in donatione facta à muliere,impediat reuocationem ex hac l.si ea certior fuerit facta de hoc iure reuocandi, si susciperet postea liberos.Aliàs ei tanquam erranti in iure , & tractanti de damno vitando,subueniri debet,per leg.error.& l.iuris ignorantia.ff.de iur.& facti ignor.vt in simili di-

Mulier ignoranter renuntians Velleiano, nihil sibi præiudicat. cimus mulierem renuntiantem Velleiano aut alteri remedio,nihil sibi præiudicare, nisi fuerit de tali beneficio certiorata,secundum glo.communiter approbatam in l.vlt.§.vlt.ff.ad Velle.& in d. l.vlt.C.eod.& in l.sciendum.ff.de verb.oblig.& vbique Docto.in §.igitur ordinandus, in verbo, interroget,& ibi Bart.in auth.quo.opor.epis.& cle.Dy. Bart.Ro.Alex. Franc.Aret.& alios in l.in repudianda.in auth.de acquir.hæred.Cy.in l.ij.in vj.q.& ibi Bald.in q.iiij.C.de rescin. vend. vbi ita dicit Dy.consuluisse.Io.And.& Ant.in c.pen.de emp.& vendi.eundem Ioan.And.in c.si diligenti,

ligenti,col.iij.& ibi cæteros post eum,de foro compet.& in addi.Spec.tit.de oblig.& solu. §.j. in addi.incip.Vbertus.& rursum tit.de renun.& conclu.§.j.circa mediũ addi.incip.quomodo huic dicto.Bal.in l.j.in antiq.lect.ante fi.& ibi Soci.in fi.ff.si quis in ius voca.non ier.& in l.qui iure. ff.de test.milit.& in l.pen.col.ij.vers.hoc verum,& ibi etiam Phil.Dec.col.vj.vers. postremò not. C.de pact.& eundem Bal.in l.iij.ad fi.C.de decur.lib.x.& in c.cùm in iure,col.vlt. vers. & vnum scias,extrà de offi.delega.& in l.qui iure,& ibi Ang.ff.de iur.mil.{& conf.iiij.quæritur vtrũ,col.j. li.j.& conf.cxxxix.factum tale est.D.col.vlt.li.ij.& conf.clxvj.allegationes hinc inde factæ, versi. ad aliud de duob.reis,li.iiij.& conf.cxciij.punctus prohibetur per statutum,in fi.lib.v.Pan. in c. si diligenti,col.iiij.extrà de foro compe.Pau.Cast.consi.ccccxj.viso facto ac dubio.col.j.li.j. Alex. consi.xxvij. viso libello,col.ij.in fi.lib.j.Vital.Camb.in tract.clausularum in rub.an mulier possit renũtiare benefi.Vellei.non semel.Guid.Pap.conf.cxxij.Ioannes molaris,in iij.dubio.} Lud. Bol. consi.xlv.Samaritana,col.iij.vers.præterea etiam dato.

99 ¶Nam mulier præsumitur ignorare ius suum.l.cùm de indebito.§.si autem is qui.ff.de proba. & l.ij.§.vlt.ff.de iur.fisc.Renuntiatio autem non trahitur ad ignorata siue ignota.l.mater decedens, in princip.ff.de inoffi.testa.& l.cùm aquiliana.ff.de transf.& leg.ex maleficiis.§.longè minus,ff.de actio.& obliga.Imò nec ad ea de quibus quis dubitat,an sibi competant,nec ne,per text.in l.vlti. §.sin autem nescius & dubitans.C.de furt.quem ad hoc not.Bart.ibi non semel,multumq; commendat,ac negat se alibi scire.& Ang.etiam ibi,qui & ad hoc allegat l.pro dubietate, quæ est vlt. C.de condi.inde.vbi dubitanti sicuti & ignoranti datur repetitio indebiti.{& est etiam text. in l. qui in domini.& ibi Roma.ff.de testa.}& etiam{Bar.conf.lxxiij.quæritur vtrùm procurator. col. ij.}Bald.in l.leges sacratissimæ.C.de lega.vbi dicit per illum text. quòd æquè parcitur dubitanti ac ignoranti.& id dicit no.dignum,& in c.cùm contingat,col.j.vers.ibi,fuerit deputandum,extrà de rescript.vbi ex hoc dicit,quòd is qui dubitat,ignorat.& in cap.vlt.circa medium,extra de postula.præl.vbi etiam dicit quòd dubitatio idem est quod ignorantia, vt excuset.{ & consi.lxxiij. verba.col.ij.versi.& videtur,lib.j.& consi.cxxxiiij.in primo testamento, col.ij.eod.libr.j.& consi. ccxcviij.hæc materia,ante fi.eo.lib.j.vbi ex hoc dicit dubitantem censeri esse bonæ fidei,vt ignorantem,& consi.ccccxxxviij.Titius habebat.Seiam,col.vlt.vers.quæritur ergo,lib.v.& Ang.cõsi. xciiij.cùm lis & quæstio,col.v.versi.illa enim alternatiua.Iaco.Alua.in c.j.§.si vasallus feudũ,in j. not.etiam per eum tex.tit.si de feudo fuerit controuer.} Ro.in l.nec is.§.hæres.& ibi etiam Frãc. Aret.in vlt.no.& Iaf.in v.not.ff.de acq.hære.Alex.cõsi.xxxvij.in causa mota.col.pen. versi.item quia dubius.li.j.& Io.Ana.cõs.lxxij.visis & cõsideratis.col.vlt.& Barba.cõs.xvj.præclarè scripsit. col.ij.lib.ij.Ias.in l.naturaliter.§.nihil cõmune.col.vj.vers.& ad istam.ff.de acqui.pos.& in l.apud Iulianum.§.si Titius,col.ij.in v.no.ff.de leg.& in l.j.col.j.versi.adde,& iterũ col.vlt.versi.ex tertia parte fortius.ff.de condi.ind.& in l.vlt.§.idem quæsiit,col.ij.eod.tit.{& consi.lxvij.viso secundo, col.iiij.vers.v.facit,lib.3.} & cõsi.cvij.in præsenti cõsultatione,col.iiij.versi.j.dicitur,lib.iiij.& cõsi. clx.visis & diligẽter consideratis,col.vlt.versi.hinc est,eo.lib.iiij.Philip.Deci.in l.qui cũ alio,col.j. ff.de reg.iur.& conf.clxxx.visa renũciatione,col.v.versi.iij. non obst.Et facit tex.in l.ij.vers. fieri enim potest.ff. quis ord.in bono.pos.ser.& in l.quandiu,& ibi latè Rom.Corn.Alex.Ias.& Deci. C.qui admit.& in l.si is ad quem,& in l.repudiando, & in l.hæres institutus,cũ ll.seq.ff.de acqui. hære.iuncta l.pro hærede,in prin.& l.gerit.ff.eo.& l.auia.C.de iure delib.facit etiam { text.in l.de statu.ff.de testam.} tex.in l.vlti.C.de condi.indeb.Nam & dubitans, scire non dicitur.gl.in l.de statu.ff.de testa.& Bar.in l.admonendi,col iiij.ff.de iureiur.& quod scribit idem Bar.consi.xc.dilecto domino,col.iij.versi.ad quod respondetur.{ Ideo nec in mala fide esse dicitur, gl.no.in c.si diligenti,in verbo,bona fides, ad fin.de præscr.& in c.vlt.in gl.vlt.eo.titu.& ibi late Panorm.col. antepe.in iij.q.gl.de quo tamen vide Bal.in fi.col.ij.& in l.super longi.C.de præscr.longi.tempo. Bart.in l.naturaliter,col.ij.ff.de acqui.hære.Aut.in c.vlt.& ibi late Imo.in ix.q.de præscri.& omnium latissimè Fran.Bal.in tract.de præscr.in ij. parte v.q.prin.primæ partis prin. } Et adeò procedit id quod diximus, scilicet reuocationem non trahi ad ignorata,& de quibus dubitatur , vt etiam verum sit si constet quòd quis remitteret,si ea sciret haud dubie sibi competere,per gloss. sing.in l.Pomponius scribit,in verbo,probauero,in fi.ff.de neg.gest.quam ad hoc annotat & dicit sing.Bal.in l.sua Marg.in verbo,renuntiatio,col.j.

Mulier præsumitur ignorare ius suũ.

Dubitans, scire non dicitur.

100 ¶ Et licèt non subueniatur mulieri,nisi in casibus expressis l.vlt.C.de iur.& facti ignor. qua ratione dicebant Richar.in d.l.cùm Aquiliana.& Rapha.in d.l.vlt.ad Velleia.huiusmodi renuntiationem Velleiani sine alia certioratione valere:tamen ad hoc respondent docto.vt refert Alex.& alij recentiores in d.l.sciendum,quòd satis dicitur expressum in iure,quando tractatur de damno vitando,per d.l.error. Ex quo & idem in casu l.nostræ,vt ad eam propiùs accedamus, nuncupatim concludit Soci.d.consi.cclxiij.ad fi.quoniam non potest , inquit,dari ratio diuersitatis inter vtrunque casum,ideóque & idem ius obtinet.l.illud,ff.ad leg.Aquil.Imò,vt subdit,maior hic est ratio,quàm in Velleiano:quando non sit vsquequaque certum,quòd possit huic l. renuntiari.& idem etiã voluit Ripa,qui tamẽ Soci.non meminit,in hac ipsa l.in liij.quæstio.Et ad huius confirmationem vide Francis.Aret.in l.si quis cùm aliter,paulò ante finem.{ & ibi quoque Ias.colum. vlt. } ff.de verb.obl.dum intelligunt dictum Bar.in l.vltum.§.idem quæsiit.ff. de condi.indeb.de quo paulò pòst dicemus numero 111.quartò declara,procedere in muliere,& minore , & cæteris

De eodem.

D

Eadem est ratio in renunciante quae in contrahente. quorum fragilitas obuiat obligationi. Nam qua ratione facilè contrahunt, eadem quoque renuntiant remediis sibi aduersus contractum competentibus. Nam eadem ratio est in renuntiante, quæ in contrahente simpliciter. l. si iudex circunuento. ff. de minorib. nec enim potest renuntians suam ipsius fragilitatem tollere, id quod etiam intelligit ipse Bart. consi. lxxxviij. in quæstione inter Franciscum, post medium, & Bald. in l. vlt. §. item si mulier, in lectu. antiq. ff. ad senatusconsult. Velleia. quos ipse Are. non citat. & Alc. in l. pen. in verbo, antiqui, in iiij. causa. C. de pactis.

101 *Idem in minore.* ¶ Et quod dictum est de muliere, idem de minore intelligas, cuius etiam renuntiatio, sicuti nec mulieris, nihil ei obest, nisi de beneficio, siue priuilegio, aut remedio quod ei competit, fuerit factus certior, vt per docto. in d. l. sciendum. ff. de verb. obl. & Bal. in d. l. j. & ibi etiam Soci. ff. si quis in ius voca. non ier. & in d. c. cùm in iure. { & idem Bal. d. consi. iiij. col. j. lib. j. & consi. xlvij. casus talis est, d. Andreolus, in fi. eo. lib. j. & consi. cxlviij. in casu proposito, col. ij. lib. j. & consi. clxxix. ad euidentiam, lib. iij. & d. consi. clxvj. libr. iiij. & consi. xcvj. pupillus, lib. v. } & d. consi. clxvj. lib. iiij. & omnes penè quos citauimus in præcedenti versi. quósque adducemus infrà in hac eadem gl. nu. 135. incip. & in hanc partem facit. Nam & minor quoque præsumitur ignorare ius sibi competẽs. d. l. cùm de indebito. ff. de prob. & d. l. ij. §. vlti. cũ gl. ff. de iur. fis. & in l. j. §. vlt. ff. de edend. & no. gl. in §. notandum. j. quæst. iiij. Et ius quoque ciuile & gentium, vt no. gl. in §. j. in verbo, sciens, & ibi Ang. in auth. de incest. nupt. quã quidem gl. admodum no. Fran. Tigr. in l. venia. C. de in ius voc. & Alex. consi. cxxvj. viso processu causæ vertentis, col. vlt. lib. vij. Imò verisimilior & tolerabilior est ignorantia iuris in minore, quàm in muliere. l. regula, post princ. ff. de iuris & facti igno. quam ad hoc expendit & commendat Iason in d. l. sciendum, col. xij. versic. ij. pro ista parte. sed est melior tex. cuius Iason non meminit, in l. quãuis in lucro. C. de iuris & facti igno. & ideo plus fauoris & priuilegij habet minor in restitutione in integrũ ob ætatẽ, quàm mulier ob sexum in beneficio Velleiani, vt est tex. in l. vlt. in prin. vbi Salyc. no. ff. ad Velleia. vbi ita scribitur. Nec enim loco minoris vigintiquinque annis circunscripti per omnia habenda est mulier. & in l. si apud minorem. ff. de minor. & facit quod scribit Bal. in c. cum contingat. col. iij. vers. quæro quãdo mulier, extra de iureiur. & tex. in l. de die. §. si seruus. ff. qui satisd. cog. vbi ita scribitur, minori quoque viginti quinque annis succurrendum est, fortasse & mulieri propter imperitiã. & in l. qui habet, quæ est iij. in fine prin. ff. de tutel. vbi etiam magis ætati quàm dementiæ consulendum esse scribitur.

Minor præsumit ignorare ius sibi competens.

Plus fauoris & priuilegii habet minor ob ætatem, quàm mulier ob sexum.

102 *Idem in rustico.* ¶ Et idem quoque non absimili ratione de rustico possumus dicere, si renuntiauerit reuocationi donationis ob futuros liberos, nisi fuerit certioratus de beneficio huius l. nã leges nostræ vbique æquiparant rusticum mulieri & minori in iuris ignorantia. vt in d. l. j. §. vlti. ff. de eden. & in d. l. ij. §. vltim. ff. de iure fisci. qui tex. expressè loquitur in ignorantia sui iuris. & gl. in l. pater, in prin. in verbo, per errorẽ. ff. de excep. dol. & Bal. in d. l. j. ff. si quis in ius voc. & in l. ij. versi. quæro vtrũ hæc l. C. de fideicom. per l. vlt. in prin. ff. de dol. excep. & Philip. Deci. in l. si quis id quod, col. vj. versi. secunda causa. ff. de iurisd. om. iudic. Quinimo magis subuenietur rustico, quàm mulieri in iuris ignorantia, vt probatur ex l. iuris, iuncta l. quicunque. C. qui admit. ad bon. pos. Neque enim mihi satisfaciunt quæ inibi à recentioribus quibusdam aduersus id scripta sunt. Ideóque Cy. in d. l. ij. in vj. q. & Bald. ibi in quæst. iiij. C. de rescin. vend. volunt rusticum certiorari, vt per renuntiationem amittat remedium illius l. quod & asserit Imo. in c. pen. col. ij. extra de empt. & vend. & late Alex. consi. j. ponderatis his, col. j. & ij. lib. vj.

Magis subuenitur rustico, quàm mulieri in iuris ignorantia.

103 *Tertia declaratio.* ¶ Tertio declara expressam huius l. renuntiationem, aut cogitationem liberorum impedire reuocationem quæ fit ex hac l. quantum ad liberos ex ea vxore nascituros, quam quis tunc habet, cum donat: non etiã ex alia, quam fortè ducit post mortem prioris, vt sing. voluit Soc. consi. 126. cuius initium est, visum fuit primò, col. iiij. versic. ex quibus. concluditur, lib. iij. vbi & ita quoque aliàs consuluisse se dicit, sicuti verè consuluit inter consi Fran. Curt. senioris consi. ij. hoc exordio, eleganter & subtiliter, col. ij. versic. prima est quòd iste donator. Mouetur primùm, quia cùm matrimonium sit indiuidua viri & vxoris coniunctio. l. j. ff. de ritu nup. & quilibet præsumatur viuere vsque ad centum annos. l. vlti. C. de sacros. eccl. cum simil. non videtur quis cogitare de aliis liberis, quàm ex eo matrimonio, nec nisi respectu illorum renuntiare. nec enim censendus est cogitasse de alio matrimonio, nec de alia vxore, quam habere non potest, nisi post mortẽ istius, quam expectare neque ciuile est, neque naturale. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. obli.

Quilibet præsumitur viuere vsque ad cẽtum annos.

104 *De eodem.* ¶ Et hanc rationem confirma ex tex. no. in l. si quis posthumus. post prin. ff. de lib. & posth. vbi si ex ea quæ alij nupta sit, posthumum suum quis hæredem instituerit, non valet, quia turpis sit institutio, ob id scilicet, vt ibi scribunt docto. quòd illam in vxorem habere nõ potest, nisi mortuo marito, quod expectare turpe est, per d. §. sacram. Ex quo conficitur quòd cùm donans vxorem habeat, nec nisi post mortem illius liceat aliam ducere. l. eum qui duas. C. de adult. quam quidem mortem expectare turpe sit, non censeatur de liberis ex illa cogitasse: cùm in dubio quis censeri non debeat quicquam malo animo facere. l. merito. ff. pro socio, cum si.

105 *Appellatione posthumi continetur omnis posthumus ex quacunque vxore.* ¶ Deinde tex. est in l. placet. ff. de libe. & posthu. quòd si in institutione sit mentio de posthumo, comprehenditur omnis posthumus ex quacunque vxore, & id quidem fauore testamenti conseruandi, vt voluerunt gl. Bar. & omnes ibi, & idem Bar. in l. si ita. ff. de auro & argen. lega. { Cui adde Alex. & Iaso. in l. qui filiabus. in prin. illum col. ij. versi. adde quod etiam hoc, & Ias. col. vlt. ff. de lega. j } Igitur si is fauor ratióque testamenti conseruandi absit, ius commune est in contrarium.

l. ius

l.ius singulare.ff.de legi.Hic autem non habet locum ea ratio,imò potiùs contraria:quia si comprehenderetur omnis posthumus ex quacunque vxore,ita videlicet quòd etiam natiuitate liberorum secundi matrimonij non reuocarentur donationes ex huiusmodi l.ea res tenderet ad destructionem testamenti donantis, si quod esset.nam fortè filij non adirent hæreditatem exhaustam huiusmodi donationibus,arg.eius quod in simili dicitur in l.j.ff.ad leg.Falc. & ita subuerteretur testamentum,non adita scilicet hæreditate.l.eam quam.C.de fideic.

106 ¶Postremò huc,inquit,propiùs accedit quod dicit Imo.in d.l.placet,quòd licèt institutio posthumi comprehendat omnem posthumum ex quacunque vxore , vt ibi dicitur:tamen exhæredatio non includit posthumum ex alia vxore nasciturum,quia exhæredatio est odiosa,nec potuit pater moueri odio posthumi propter ipsum,sed fortè propter vxorem,quam tunc habebat minimè sibi gratã,vt in simili dicitur in l.si quis in suo.§.legis.C.de inoffi.testa.& in l.Cicero,versi.sed & si qua.ff.de pœnis.Hic verò huius l.renuntiatio siue abrogatio est odiosa liberis,sicuti exhęredatio, nec potuit mouere donantẽ odiũ vxoris futurę nondũ cognitæ, sicuti nec posthumi nõdũ nati. Igitur nihil est quod possimus dicere patrẽ donantẽ intellexisse de filiis nascituris ex alia vxore. *Institutio posthumi comprehendit omnem posthumum. Secus in exhæredatione. Differentia ratio.*

107 ¶Adde ad confirmationem huius sententiæ Soci.tex.in l.si quid earum.§.vlt.in fi.ff.de leg.iij.vbi ita scribitur,quia non est ita de posteriori vxore cogitatum.Cuius autoritate dicit Bald.in l.vlt. col.iij.versi.& nota quòd si talis vxor.C.de indi.viduit.quòd si testator reliquit vxorem suam dominam & vsufructuariam, postea verò mortua vxore,quam habebat tempore testamenti, aliam superducat,ad eam non trahitur illud legatum,cùm de ea non censeatur testator cogitasse.Sequitur Fran.Cre.qui hoc dicit sing.not.viij.quid si maritus.& Fely.in c.ij.extrà de treu.& pac.Ias.in l.diuortio.§.quod in anno,col.pe.versi.vndecimò facit.ff.solu.matr.& in l.duobus reis.§.si ei qui, col.ij.versi.decimò facit.ff.de iureiur.Phil.Dec.in c.quoniam Abbas,col.pe.versi.vndecimò quæritur.extrà de offic.deleg.& Catel.Cotta memor.incip.vxor relicta.Sed tu super hoc vide{ Alex. cõs.170.viso processu causæ vertentis inter dominã Ant.col.ij.vers.non obst.etiam iunctis prece dentibus lib.2.& } quæ scripsimus in comment.nostrarum consuetud.titu.x.§.in xiiij.limitat. *De eodem.*

108 ¶Sed & tu præterea adde ad Soci.quod scribit Bald.consi.ccxxxix.quia vltimus passus,col.2. lib. 3.quòd in casu auth.ex causa.C.de libe.præte.si clausula codicillaris operaretur vt conseruentur legata nato filio ignoranter præterito,nihil tamen haberet virium in natis ex alia vxore, de quibus cogitare nec in genere quidem potuit , quia debemus referre coniecturam voluntatis ad id quod verisimile est secundum naturalem rationem:per not. per Dyn.in l.ex facto.in princ. ff.de vulg.& pupilla.& idem quoque consuluit Barb.qui Bal.non meminit,consi.lx.illud afferam, col. ij.& iij.& multis seq.lib.2.vbi inter alia mouetur ex d.§.factam, suprà allega. Quanquam in hoc vltimo contrarium voluit Pau.Cast.aliud tamen agens,consi.xv.hoc capite,incipiendo à secundo,col.2.lib.2.Vt interim omittam quòd qui de liberis loquitur aut cogitat , debet censeri loqui & cogitare de liberis primi matrimonij tantum:sicut qui de matrimonio loquitur,de primo tantum intelligere videatur,per tex.expressum in l.dotis promissio.§.vlt.ff.de dot.promis.& in l.boues.§.hoc sermone.ff.de verb. signific. *De eodem.* *Liberorũ nomine liberi secundi matrimonii non cõtinentur.*

109 ¶Hoc Socin.placitum pulchrum est & egregium,si verum sit , de quo non parum dubito. Nam haud dubiè pater potest renuntiare huic l.non solùm respectu liberorum huius matrimonij , sed & alterius,si voluerit,vt & ipse Soci.nõ obscurè intelligit : cuius tota disputatio in hoc est,quòd donans non præsumitur cogitasse de liberis alterius matrimonij,tanquam si cogitasset,illos quoque comprehenderet,etiam si id sit odiosum.neque enim odium consideratur , si pater voluerit, quantum ad l.nostram pertinet , vt planè constat ex iis quæ tam latè diximus de ratione huius l.Igitur cardo huius rei in hoc tantum vertitur, an pater donans censeatur renuntiasse respectu omnium liberorum cuiusuis matrimonij.Pone ergo quòd nondum matrimonio mãcipatus donat,& renuntiat expresè huic l.nunquid intelligitur respectu liberorum futuri prioris matrimonij tantum,non etiam aliorum matrimoniorum?& certè nemo dixerit,cùm par sit omnium qui nasciturí sunt,liberorũ ratio , par amor,par affectio,par successio:quæ omnibus æqualiter deferuntur,nullo ætatis,sexus,matrimonij discrimine:& qua ratione voluit donans præferre donatarium liberis prioris matrimonij,eadem & alterius,sicuti latè dicemus infra in gl.in verbo,filios nõ habens.& cum liberos aut filios vocamus,de quibus l.nostra loquitur, omnes omnium matrimoniorum intelligimus.neque enim in hoc leges distinguunt, ideo nec nos distinguere debemus.l. in fraudem,in fi.ff.de testa.milit.cum simi.nisi tamen aliqua particularis ratio aliud induceret, vt in exhæredatione,de qua loquitur Soc.post Imo. *Socini hac in re distinctio.*

110 ¶At alia,inquit,est hîc ratio liberorum prioris,alia posterioris matrimonij.nam fortè pater habet odio vxorem præsentem,& consequenter liberos quos ex ea habiturus est,per d.§.legis. ob idq; fecit donationem quam facturus non erat,si præuidisset futuros sibi liberos ex alia vxore. Igitur non ad eos extenditur hæc renuntiatio.Et ego certè fateor,si constet verisimiliter donantem ob id donauisse,& huic l.renuntiasse,huiusmodi donationem & renũtiationem ex illo odio in pręsentem vxorem & illius liberos prouenientem, & ita limitatam, non trahi ad alios liberos : cùm limitata causa limitatum producat effectum.l.in agris.ff.de acq.rer.domi.cum simil.Ad quod optimè facit,quod voluit Pau.Ca.distinguens circa materiam huius l.inter liberos odiosos, & dilectos patri,in l.j.col.iij.C.de inoffi.dona.& quod scribit Card.Flor.consil.xx.cuius factum incipit, *Limitata causa limitatum producit effectum.*

Iacobus testator.de quibus latè dicam in d.glo.in verbo filios non habens.vnde poteris colligere quid & hic dicendum sit.Nec tamen omiserim Iaso.latissimè disputasse de reuocatione donatorum ex hac l.ob natiuitatem liberorum ex alia vxore prouentorum,tribus in locis,videlicet cõs. cxv.Barptolomæus,lib.1.& consi.ccxxx.factum sic se habet,libr.2.& consi.clxxj.viso instrumento dotis,lib.4.vbi omnibus neruis contendit donationem reuocari aliis quidē multis rationibus, sed nihil omnino dicit,ex quo videatur fecisse aliquod discrimen inter filios præsentis matrimonij & futuri.Sed vnum tamen dicit in secundo loco,quod omittendum non ducimus,quòd licèt cùm pater donans cogitat de liberis,vt cùm eorum mentionem facit in donatione,non sit locus huic l.iuxta ea quæ diximus suprà nu.73.incip.itē intelligitur.Et aliàs ea quæ fiunt separatim inter easdem partes eodem die & loco , censeantur esse vnus idémque actus,& quod vni inest, alteri inesse censeantur,vt latè dicemus infra in verbo,donatione largitus,nume.117.sed & hoc, & duobus seq.tamen si pater alicui simpliciter donet sine mentione liberorum, & codē die & loco & coram iisdē notariis faciat aliud pactum cum donatario nihil pertinēs ad eam donationem,sed extraneū ac diuersum,quo mentionem facit liberorum,vt in casu super quo illic consuluit, non propterea cessat huius l.dispositio.nec enim tunc illi actus pro vno habētur,nec quod vni inest, alteri inest,cū sint penitus diuersi & separati,secundū gl.in l.etiam.§.ex causa.ff.de mino.& facit l. quædā mulier.ff.fam.erc.& l.si ex falsis.C.de trans.{ Cui omnino adde quæ de hac relatius diximus in tract.Retract.tit.ij.§.j.in gl.j.quæ est in verbo,in limine cõtractus,nu.24.sed & id secūdo.}

111 ¶ Quartò declara, vt videlicet donantis cogitatio de liberis aut expressa huius l.renuntiatio tollat huius l.remedium,quando pater ita cogitans aut renuntians verisimiliter speret suscepturum se liberos,vt quia ipse vxórque sua sunt iuuenes , bonáque corporis ad gignendum constitutione.Secus si prorsus desperaret , vt quia ipse vxórque sunt admodū senes,diutiúsq; sine liberis in matrimonio permanserūt,aut si quos susceperunt,mortui sunt,nulláq; spes est futurorum , quia fortè vxor est quinquagenaria,ideóque nō ampliùs,vt creditur,idonea gignendis liberis, per l.si sterilis,in prin.ff.de act.empt.& l.si mater,& ibi Ang.Fulg.& alij.C.de hæred.insti.& plenè diximus in nostris legibus connubia.Contingit tamen,vt ex ea ipsa vxore(nihil enim iam de futura laboro,propterea quæ diximus in præced.declaratione)contingit,inquā,præter omnē spem,vt fit aliquando secundū l.si maior.vt ex ea vxore,quā prorsus sterilem,aut iam viribus ad gignendū effœtā putabat,natus sit ei filius,nihil tale iam à tempore donationis opinanti. neq; enim inopinabilia,quæ vocamus,secundum naturam cogitare possumus,per tex.in §.& hæc quæ diximus, iuncta gl.in auth.vt hi qui obli.se perh.hab.res minor.Nam & quæ sunt incredibilia,eadē sunt & non cogitabilia.l.antiqui.ff.si pars hære.peta.& quæ non sunt verisimilia,eadem incredibilia reputantur.l.Mæuius,in prin.ff.de leg.ij.& diximus suprà versi.lxj.ex externis,nec mens & cogitatio ad id trahitur , quod nunquam fit,aut raró,c.coram.extra de offi.dele.Propterea hoc casu reuocabitur donatio per natiuitatem huius filij, nō obstante illa patris cogitatione aut renuntiatione, quam ob id magis fecisse videtur,quia tunc credebat nullos se vnquam habiturum liberos, & ita hanc renuntiationem tacitam vel expressam fore superuacuā,& nullius momēti, quàm ꝓb aliud quicquam,arg.l.non solùm.ff.de act.& obli.& l.an inutilis,in verbo,finge.ff.de accepti. prout illam intelligunt, & ad alium no.casum trahunt Raph.Co.Paul.Castr.& alij recentiores, in l.j.§.si quis ita.ff.de verb.oblig.Soc.consi.xcviij.incip.aliàs consului,col.v.lib.iij.& eius quod voluerunt Saly.& Fulg.in l.nō codicillum.C.de testa.Et ita obtinet ratio nostræ legis,quæ est,vt sæpius diximus,quòd non præsumitur quis donare, si cogitet de futuris liberis. nā & hìc non absimili ratione non præsumitur iste desperans de liberis donaturus fuisse , aut in donatione huic l.renuntiaturus fuisse, si nō sic desperasset de liberis.Est enim quælibet renuntiatio & promissio intelligenda habere locū rebus sic stantibus.l.quod seruus.ff.de con.ob caus.& l.quæstio.§.inter locatorem.ff.locat.& dicemus postea latius,nu.130.inci.ad hæc huiusmodi. Igitur renūtiatio talis interpretanda est secundum statum,in quo tunc erat donator,videlicet in illa desperatione liberorum propter quā donauit:ex qua desperatione liberorum ductus fuit ad donandū, eadem quoque & ad renūtiandū.l.doli.§.diuersum.ff.de nouat.& quod sing.no.Guil.Cu.Iac.Bu.& Alb.in l. 1.ff.de cōdi.ind.quòd si soluens indebitū renuntiat condictioni indebiti credens esse debitū,poterit tamen repetere,nō obstante huiusmodi renuntiatione:quia quo errore soluit,eodē renūtiauit. quod & idē ferme voluerūt Bar.Saly.Ang.Pau.Cast.& recentiores,in l.vlt.§.idē quæsiit, per illū tex.ff.eo.tit.Bart.in l.si ex cautione,col.vlt.& ibi etiam Bal.in ij.q.& alij.C.de non num.pec.Bar. cōsi.lxxxviij.in quæstione inter Franciscū,versic.ad cuius declarationem.& consi.xc.dilecto domino,in fi.Saly.in l.pen.C.de donat.& Pau.consi.lxxiij.inci.licèt ista domina.col.vlt.lib.j.& cōsi. cxlij.viso processu,col.j.lib.ij.& Barb.consi.lxxiij.à Ioue principium,col.iij.vbi ad hoc dicit sing. tex.in d.§.idem quæsiit.& consi.lxxvj.illud in mediū afferam,col.vj.lib.iij.& Corn.cōsi.clxxxix. in præsenti cōsultatione,col.iij.versi.pro quo etiā facit,lib.j.& consil.cxxxiij.cui est simile initiū, col.iij.versi.ideo institutio,lib.3.& consi.cclviij.quanquam in hac consultatione,col.iiij.versi.similiter ergo,lib.4.Et faciunt not.in simili per Bar.& Ang.in l.vlti.ff.ad Velleian.& eundem Barto. Rom.& Fran.Aret.in l.si quis cùm aliter,ff.de verb.obli.è quibus Aret.dicit sing.tex.in d.§.idem quæsiit.& Imo.in c.si cautio,ext.de fid.inst.& in c.pen.col.xv.ext.de emp.& vend.vbi dicit sing. tex.in d.§.quæsiit.Alex.{cōsi.xxxv.visa scriptura priuata,col.j.versi.& licèt dicta scriptura,lib.j.&} consi.

Quarta declaratio.
Vxor quinquagenaria non est idonea gignendis liberis.

Inopinabilia secundum naturam non cogitamus.

Renuntiatio interpretanda est secundum statum in quo erat donator.

consi.clxxix.visa scriptura,col.ij.versi.& licet lib.2.& Phil.Dec. consil.clxxx.visa renuntiatione, col.pen.versi.tertiò non obstat.

112 ¶Et ita expressim in casu nostræ l. de quo loquimur,ne auctoritate carere videamur, consuluit Soci.d.consi.cxxvj.visum fuit,lib.3.& inter consi.Fran.Curt.senioris,consi.ij.eleganter & subtiliter,quibus locis suprà citauimus,in quibus dicit de hoc esse casum in c.vlt.xvij.q.4. vbi quidam donauit cum nullos speraret liberos, & ita, inquit,cogitabat de liberis, quæ cogitatio habet vim renuntiationis.Tamen cum ei non opinanti nati essent filij,retractata fuit donatio. Et similis est (vt hoc ei addam)tex.in legibus Longobard.titu.de success.in hæc verba, si quis se desperauerit propter senectutem,aut aliquam corporis infirmitatem,quòd filios non possit habere,& res suas alij thingauerit,posteàque contigerit filios legitimos procreare, omne thinx, quod est donatio, quæ prius facta est,rumpatur.hæc ibi.Sed & hoc dicit Soc.vt ad eum redeamus,probare tex.in l. tale pact.§.vlt.ff.de pact.iunctis not.per Guil.Suz.& Alb.ibi,inducetes illum tex. ad quæstionem de eo,qui cum nullos haberet sperarétve filios, acquirebat nomine fratris, postea tamen præter spem genuit filios,certè filij ipsi poterunt repetere ea bona nomine patris comparata, per illum tex.quasi videlicet ille text.qui est fundatus in simili præsumptione,& coniectura, & verisimilitudine,cuiusmodi & fundatur l.nostra habet locum non solum in eo qui non cogitat de liberis, sed & in eo quoque,qui cogitat,sed est destitutus omni spe gignendorum liberorum. nam non potest desperare de filiis,nisi qui cogitat,vt dicit probari in lib.6.Ethicorum,licèt verbum sperare sit generale ad cogitantem & non cogitantem.c.1.& ibi Arch.in verbo,spem,de elect.lib.6.& diximus supra nu. 68.inci.nam & si aliter diceremus.Sed & quod in casu d.l.pactum.§.vlt. pater cogitabat de liberis,probatur quoque hoc modo. Nam in stipulatione, de qua loquitur, adiecta fuit conditio si filia mea decederet sine liberis.ex quo facilè depræhenditur, quòd de liberis cogitabat,arg.l. qui filiabus,in prin.ff.de lega.j.& quæ diximus latissimè supra versic.lxxiij.item intelligitur. & rursum versi. lxxvj.incip.nec solum si de propriis.

113 ¶Sed & idem quoque in casu de quo loquimur,vt videlicet non obsit cogitatio aut renuntiatio patris,apertè sensisse videtur Pau.Cast.cuius tamen Soc.non meminit,in l.j.col.iij. versic. vnum tamen scias.C.de inoffi.donat.cùm hæc dicit ad verbum,Vnum tamen scias, quòd propter liberos de nouo susceptos non debet reuocare,nisi ex tacita voluntate,nisi donator de liberis desperasset,vt quia habebat vxorem sterilem,&c.Vides igitur ex Paul.sententia,quòd si etiam donantis tacita interuenerit voluntas, quia scilicet cogitauit de liberis, si tamen desperabat de liberis, reuocatur.Et idem quoque expressè voluit Franc.Ripa.hìc in l.q.& iterum lib.3.respon. cxv.incip.licèt donatio,col.pe.quibus locis solius Soc.meminit. *De eodem.*

114 ¶Et optimè facit quod in simili scribit Bal.in l.Titius.ff.de liber.& posth. dum loquitur de testatore habente vxorem sterilem,quæ tamen postea habuit filios,quorum natiuitate reuocantur legata,nec conseruantur ex auth.ex causa.C. de lib. præter quod & idem voluit ipse Bald.in l.filio præterito.ff.de iniust.testa.& Cor.cons.cxcv.in hac consultatione,col.pen.versic.& maximè hoc procedit,& seq.lib.1.vbi ingeniosè probat aliud esse non cogitare de liberis,aliud desperare omnino de futuris liberis.& rursum cons.clviij.pro decisione,col.pe.lib.2.& cons.cxxxiij. in hac cõsultatione,col.3.lib.3.& consi.cl.prima facie,col.2.versi.cum itaque,eo.lib.3.vbi etiam facit discrimen,de quo suprà diximus ex eodem.rursusq; consi.ccxxv.antequam aggrediar,col.pen.eo.lib. 3.vbi & idem dicit voluisse Dio.Barig.& Bald.à Bartho.in d.auth.ex causa.Nec longè abest quod scribit Bal.consi.ccxxxix.incip.quia vltimus passus,lib.3. quod si quis constitutus in infirmitate, quam se desperat posse euadere, legata in testamento relinquat cum clausula codicillari, postea illi liberato ab eo morbo nati sunt liberi,non conseruantur legata ex d.auth.ex causa,nec vi quidem illius clausulæ codicillaris propter desperationem futurorum liberorum,ob eum morbum, quem letalem credebat.Et idem dicit ipse Bal.in l.vlt.col.pen.versi.sed quæro nunquid ista clausula.C.de codic.illis verbis, nisi erronea opinio non habendi posthumum causam dederit legato. vide tamen circa casum d.auth.ex causa.Pau.Cast.consi.xv.incip.lib.2. vbi videtur voluisse contrarium eius quod suprà diximus. *De eadem re.*

115 ¶Nunc autem restat,vt sciamus vtrum necesse sit,vt donans expressè ac nuncupatim renuntiet huic l.siue reuocationi donationis ob futuros liberos, an verò satis sit vt generaliter renuntiet omni remedio legum quibus donatio posset infringi,reuocari,retractari:siue promittat generaliter non venire contra donationem quacũque ratione,causa,vel occasione, siue aliàs generaliter, Et hoc videtur satis esse.Nam cogitatio liberorũ in genere facit cessare hanc l. vt supra latè disseruimus in versi.78.incip.sed hic quæstionis est,& seq.Sed qui generaliter renuntiat,censetur & in genere cogitasse de omni casu,vt expressim dicit Imo.in c.cùm contingat,in iij.membro prin. de iureiur.& iterum in c.1.de commo.& Alex.cons.3.viso instrumento,col.3. vers.fortiùs voluit, lib.1.& dicemus paulò pòst latiùs.Imò verò fortiùs id debet operari renũtiatio generalis expressa quàm citata cogitatio,cùm plerumque plus roboris habeat expressum quàm tacitũ,per not.in l. cùm quid,ff.si cer.petat.& latissime ostendimus in nostris legibus connubialib.in glo.v. *An necesse sit expressè renunciare, an sufficiat in genere.* *Plus roboris habet expressum quàm tacitum.*

116 ¶Item quia generalis renuntiatio siue liberatio generaliter trahitur ad omnia. l. pluribus.ff.de acceptil.l.emptor.§.Lucius,& ibi gl.& doct.ff.de pact.Ia.Bu.& Saly.in l.age.C.de transa.Bart.& Saly.in l.si de certa.C.eo.tit.Bald.in l.tres fratres,in 4.not.& in 2.oppo.ff.de pact.& iterum in l.sub *Generalis renũtiatio trahitur ad omnia.*

prætextu speciers,per illum tex.in j.oppo.C.de transa.{& conf.4.quæritur vtrùm,in fin.lib.1.& conf.184.refutatio facta,ad fi.lib.4.vbi dicit, quòd generalis renuntiatio nullis coarctata terminis refertur ad omnia per d.§.Lucius.} Ant,& Pan,in c.1.eo.tit.& Floria.inter consi.Raph.Co.cõsi.8, visis cõpromisso,col.pe.vbi nuncupatim dicit tantũ prçiudicare generalem renuntiationẽ,quantũ specialẽ.& iterum consi.seq.duo erant socij,post med.& consi.24.testator filio iã nato,col. vlt.& Alex.consi.42.super præmisso,col.4.versi.& seq.lib.1.& consi.xj,viso ac vt oportet considerato, col.ij.versi.sed præmisis non ob.& seq.lib.2.vbi ad hoc multa adducit, quæ tu videre poteris.& Bened.Cap.consi.clxv.cum vt in facto præsupponitur , col. vlt. Ideo nemo cogendus est facere huiusmodi generales liberationes.l.iij.§.contrarium.& ibi Ia.Aret.Dyn.Oldra.& Bald. ff. de con. iud.tute.Bar.in l.cùm aquiliana,in vlt.not.per illum tex.& ibi quoque Ange.& alij ff. de transact. Bal.in l.pactum,in xvj.q.C.de coll.Sal.in l.sicut datam.C.de lib.caus.Card.Flo.in c.super eo,extra de transact.Ro.consi.clv.præmissum laudum,in ij.dubio,vbi ad hoc dicit sing.tex.in d.§.contrarium.& clanculum Pan.consi.cxiiij.videtur primo quòd dicta compositio,col.2.lib.2. Barbat. consi.xvj.præclarè scripsit,col.iiij.versi.secundò præmitto,lib.2.& Alex.d.consi.ij.col.iij. versi.& prædicta,lib.2.& Iason in d.l.si de certa, col.ij.versi.& ideo nemo.& consi.ix,venerabilis,col.vlt. lib.1.& iterum in vlt.addi.illius consi.& col.vlt.{& consi.clxxj.videretur,col.j.lib.2.}

117 ¶Nam & generalia verba generaliter præiudicãt.l.vlt.in fi.C.de dot.promiss. vbi hoc notat Ang. ad id quod Perusini dicere solẽt,nullus debet effundere verba sua,vt capra stercora.Vnde & generalis subscriptio tantùm nocet,quantùm specialis,vt voluit Bal.in auth.si quis in aliquo. C.de eden.Ang.Imo.Pau.Ca.Alex.Frã.Arc.& Ias.in l.si ita stipulatus fuero,si Titius,§.Chrysogonus. ff.de ver.obli.Pet.Anc.cons.ccxlij.priùs de virib.probationis.{vbi reprçhendit Bart.tenentẽ contrariũ,in l.diuus.§.Senatus.ff.de fals.}& Pau.Ca.cõs.216.cõfirmando quæ superiùs scripta sunt,paulò ante fi.lib.1.Alex.in l.quæ dotis,col.pe.vers.& subdit ibi.ff.sol.mat.vbi hoc dicit not.& consil. 147.põderatis his de quibus,col.3.li.2.vbi hãc dicit esse cõmunem opi.quicquid in cõtrariũ dixerit Bar.in l.diuus.§.idẽ senatus.ff.de fals.& Pau.Ca,sibi cõtrarius,prout illũ multi allegãt.cõs.inci. de casu præsenti fui requisitus.ad fi.quod tamen cons.nõ potui reperire. & idẽ quoq; voluit ipse Alex.cons.14.visis & cõsideratis.col.4.vers.quintò probatur,lib.6.{& Phil.Dec.in c.quoniã contra falsam,col.pen.versic.de probat.& consi.447.in donatione,in fi.}Et faciunt not. in simili per Bar.in l.etiam.ff.de minor.& Pan.cons.lxxij.saluatoris,& c.videtur primo,col.ij.versi.sed his minimè obstantibus,lib.2.vbi consuluit in pulchro casu de quadam renuntiatione generali,

118 ¶Et hæc quidẽ omnia optima ratione,ne scilicet recedamus à verborum significatione,quæ est, vt verba generalia generaliter intelligantur & operentur.l.regula.§.vlt.ff.de iur.& fac.igno.& l.j. §.cùm vrbẽ.ff.de offi.præfect.vrb.{ & l.j.§.ait ergo.ff.quæ in fraud.cred.& l.vlt.& ibi gl.quę id dicit,& probat procedere in legibus,testamentis & contractibus,& ibi quoque Saly.in fi.C.de hęre. vel actio.vendi.}Et sub verbis generalibus omnia cõpræhẽnduntur.l.Iulianus.ff.de legat.iij. & l.à procuratore.C.mand.& c.ij.de obser.ieiun.& in pulchra quæst.not.Bar.in l.generali.§.vxori.ff. de vsufruct. legat. & Rom.consi.xliiij.incip.ex supra narrato themate.{Etiam si maior ratio in vno quàm in alio.l.j.§.quod autem.ff.de alie.& voluit Soci.in l.ij.§.ex his,in princ.per eum text. ff.de verb.oblig.& Phil.Dec.qui & alios ad hoc allegat in rub.extrà de iudi.col.7.versi.& ex his infertur.& cons.v.in causa dominæ,col.j.versi.confirmatur hoc.& cons.xx.in causa istorũ,col.ij.versi. quartò vt suprà dixi.& cons.xxix.cuius superscriptio incipit,an detur restitutio,col.ij.vers.primò hoc probatur,& cons.xlviij.cuius etiã superscriptio incipit,priuilegium,col.ij.vbi illum text.dicit ad hoc esse no.& consi.lxj.an vassallus,col.j.vbi & illum dicit not.Ludo.Gozad.consil.xxxv.breuiter, col.ij.nu.6.Etiámq; ita procedit,vt cõprehendat personas priuilegiatas.l.in fraudẽ, in fin.& ibi Bald.ff.de test.milit.& Phil.Dec.loco postremo suprà allegato,& diximus latè in tractatu Retractuũ,tit.j.§.j.in gl.14.nu.96.ego verò.}Ex quo & illud quoq; exit,quòd tantũ operatur generalis dispositio quò ad quamlibet suã speciem, quantum specialis quò ad suam ipsius speciem.l. Gallus §.instituens,vbi Bal.& Alex.not.vterque in ij.not.ff.de lib.& posth.& l.si duo, & ibi Bar. ff.de admin.tut.& l.si chorus.ff.de legat.iij.& l.omnes,& ibi Bald.& Ang.C.de præscrip.xxx.an. & in c.si sacerdos,extrà de offi.ordin.& voluit gl.in l.si quis mihi bona.§.iussum,versi. sed vtrũ. ff.de acq.hæred.Signo.consi.xxx.factum tale est,quidam nomine Arnoldus,col.j.versic.in oppo. Bar.in l.tres tutores,in prin.ff.de admi.tut.& in l.centurio,col.vj.ver.tertia fuit oppo.ff. de vulg. & pup.subst.Bal.in l.j.C.de neces.seru.hær.instit.Ant.Pano.Fely.& Phil.Dec.in c.sedes Apostolica,de rescri.Domi.cons.lxv.Iesu Christi.& c.discutiã.col.6.versi.circa primũ.Fulg.cõs.117.Ioan. quondã de Rapũdis,col.3.ver.in oppositũ,Aegid.Bella.cõs.26.in omnibus,col.2.Ale.& Frã.Arc. in l.j.ff.de vulg.& pup.substit.idem Alex.cons.cv.ponderatis verbis,col.j.lib.6.& cons.cxj.perspectis literis,col.ij.versic.nec ad hoc ob. & col.seq.versic. & confirmo , eod.lib.6.& consi.ccxxxv. post redditum,col.j.eod.lib.6.Fran. Curt.senior.consi.xlix.recolendæ memoriæ,col.xv. versic.in proposito, Philip. Dec. consi.xxiij, cuius superscriptio incipit,an & quando.col.iij.versi.non ob, quod ibi.& cons.cclix.visis his,col.ij.cum quibusdam aliis concord.congestis à Fely.& Dec.in d. cap.sedes. Nam & etiam semper generalibus specialia insunt.l.semper in generalibus. ff.de iur.

119 ¶Et hæc quoque procedunt in odiosis , ne quis causetur hanc renuntiationem in casu l. nostræ esse odiosam. Nam & in materia odiosa lata fit interpretatio , ad hoc, vt dispositio quæ generaliter

Generalia uerba generaliter præiudicant.

Recedendum non est à uerborum significatione.

In materia odiosa lata fit

liter loquitur,& generaliter etiam intelligatur, vt scribit Ang.in l.vlt.col.vlt.vers.tertiò quæritur. ff.de constit.prin.& Ant.in c.olim,ext.de verb.signif.quod not.reputat Philip.Dec.{in c.j. col.ij. vers.quartò facit,de const.in j.lect.&}consi.v.in causa dominæ,ante fi.Nam licèt materia odiosa sit,non tamen excluditur lata interpretatio,quæ ex proprietate verborum procedit, ex tex.not. l.cum lege.& ibi Franc.Aretin.ff.de testa.{& l.filium habeo.ff.ad S.C.Maced.& l.ij.§.quid si curatores.ff.ad S.C.Tertul.Ant.in repe.c.vlt.in materia extensionis,in j.fal.quæ est in char.penult. vers.fallit primò quando verba de consu.Dom.in c.j.de tempor.ordin.lib.vj.&} Calder. loquens in materia dispensationis,consi.j.tit.de consang.& affini.in prin.de quo & per eundem Dec.{ in d.c.j.vbi suprà de constit.& in d.c.sedes.col.ij.in iij.not.de rescrip. &} cons.cxv. viso tenore. & cons.cclviij.in casu Domini Franc.col.iij.& consi.cclxxxix.non est parui ponderis, col.vlt.vers. secundò respondetur.& consi.ccclij.in casu proposito,col.ij.vers.sed tamen prædictis { & Ludo. Gozad.consi.lix.prima facie,col.iij.nu.13.& consi.lxvj. quod est eiusdem initij.col.vlt.nu. 23. Et id denique procedit in materia simul odiosa,simul & pœnali,glo.in c.contra Christianos,in verbo,procedendi,de hære.lib.vj.Ludo.Gozad.cons.xix.dubitatum,col.iiij. nu. xvij. vbi & ad hoc citat d.l.cum lege.ff.de testa,& consi.lj.in hac causa col.vij.nu.24.& consi.ciij.videtur primò,col. i.nu.9.Sed & d.gloss.in d.c.contra Christianos,probat id etiam procedere in correctoriis. quod & voluit Imo.in l.si verò.§.de viro.col.ij.ff.sol.matr.Alex.in auth.ex testamento,col.iij.vers.solùm restat.C.de collati.Hiero.Gratus cons.lix.consultus,col.ij.vers.præterea alia ratione, lib.j.& cons.xcv.quidam canonicus,col.ij.nu.14.eod.lib.j. *interpretatio.*

110 ¶Ideo salubriter monet Bal.in l.pactum quod dotali.in xvij.q.C.de collat.vt caueant sibi renunciantes à verbis generalibus,ne in promptum ex effuso sermone periculum incidant, secundum tex.in d.l.vlt.in fi.C.de dot.promiss.{& vt dicit Bald.per illum tex.consi. clxxxvj.generalitas, in prin.lib.iiij.verborum generalitas periculum sæpe generat,Ideo}sibi debent imputare generaliter paciscentes,si non cogitauerint sub verbis generalibus omnia comprehendi etiam non cogitata, vt dicit idem Bald.in d.l.tres fratres,de pact.& in d.l.sub prætextu.de transactio. dum respondet ad l.cum aquiliana,ff.de transactio.qua cautum est,generalem transactionem non trahi ad incognita,vt videlicet intelligatur,quando quis nec in genere quidem cogitat. In dubio autem videtur quis propter verba generalia in genere saltem cogitasse de omnibus,arg.l.qui iure.ff.de testa. milit.& ita illam l.intelligit Bart.in d.l.sub prætextu,in prin.qui & idem voluit in d.l.si certa,circa medium,vers.quæro vlterius,& ibi Ias.col.vlt.vers.secundò quærit.C.de transact.& voluit Ang. in l.qui iure militari.ff.de test.& in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.oblig.Imo.& Alex.suprà allegati in vers.ab hinc v.& præterea idem Imol.in c.conquerente,col.xiiij. extrà de offic. ordin. Pau.Cast.consi.xxx.super puncto isto plura,in fi.li.j.& Alex.consi.xlij. super præmisso themate, col.iiij.vers.quartò.lib.j.& d.consi.xj.col.ij.vers.sed præmissis,& multis seq.lib.ij. & Franc.Aret. consi.xxxij. consultatio præmissa,col.pen.vers.sed dubium facit.& Soci.consi.ciij.in casu conuētionis,col.iiij.vers.sed tamen his non ob.lib.iij.vbi multæ concord.afferuntur. *Verborum generalitas periculum sæpe generat.*

111 ¶Ex quibus fit quòd per renuntiationem huiusmodi generalem omnis legum auxilij, & similes, censetur esse renuntiatum beneficio Senatusconsul.Velleiani,vt voluit Bart.in l.si sub conditione,col.v.vers.quæro quid si non renuntiauit.ff.de test.tut.& in auth.matri & auiæ.col. pen.versi. quæro quid si non renuntiauit,& ibi etiam Bald.& Saly.C.quand.muli.tutel.offi.& Franc. Aret. d.consi.xxxij. consultatio præmissa,col.pen.vers.ad tollendum.Quanquàm contrarium in hoc voluit Bald.ipse alibi,nisi,vt dicit,ea renuntiatio fiat de conscientia iuris.vt in matre suscipiente tutelam:in quo casu loquuntur Bart.Bald.& Saly.vbi suprà,aliàs secus,vt dicit ipse Bald. in l.j. in 1.lect.ante fin.ff.si quis in ius voc.non ierit. Sed quicquid sit, Bart.in illis duobus locis tenet per huiusmodi generalem renuntiationem censeri renuntiatum beneficio non incarcerandi,id quod etiam voluit Saly.in d.auth.matri & auiæ.& Rom.in l.si verò.§.de viro.in ij.prin.fal.ff.sol. matr. & in l.plerique,& ibi etiam Alex.col.vlt.Soci.col.vj.vers.secundus casus,& Ias.etiam col.vlt.ff.de in ius vocand.& Mathesal.qui hoc reputat mirabile,in not.cix.incip.nota casum quotidianum.& Ias.in l.si ego,col.ij.vers.adde tu notabilem effectum,ff.si cert.pet.vbi hoc dicit sing.& not.& in l.ad egregias,col.ij.ff.de iureiur.& Soci.consi.cxxvj.diligenter,col.ij.vers. confirmatur hoc, lib.j. quòd repetitur consi.clxxx.lib.ij.Item & beneficio quoque cedendarum actionum, vt per multa probat ipse Soci.consi.cc.quoniam ex forma,col.pen.vers.septimò certum est, lib.ij.quod repetitur consi.cxxv.lib.iiij.& ante eum Ang.quem ipse allegat,in l.2. C. de fideiuss. & ante vtrunque Bald.quem nullus allegat,consi.iiij.quæritur vtrum,lib.j.vbi post multa hinc inde allegata tandē concludit hoc de rigore iuris esse verius,{licet aliud sit æquius & non obscurè Corn.consi.lj.licet in hac.col.iij.in litera m.& n.lib.ij.}& nouissimè Phil.Dec.in l.vlt.in prin.col.iiij.vers.illud tamē notandum est.ff.si cert.pet.& cons.xxvij.cuius superscriptio incipit,exceptio cedendarum,vbi & Soc.non allegat.& consi.{ccccxlvj.viso elegāti consi.post prin.& consi.}cccclij.visa instructione, col.pen.versi.vltimò aduertendum.& Matth.Affli.qui nullum citat,decisi.clxxxij.quia regia,col, vlt. vers.sed meliùs.Licèt diuersum censuerit Bald.ipse in l.si diuersa,post prin.C.locat.& Roma, cons.472.in eo quod quæritur.col.ij.vers.secundum obsistens.& Alex.in addi.Bar.in l. hi qui.ff. de fideius.& in l.si ex duobus.§.si à Titio.ff.de duo.reis.& consi.cxvj.visis quæ subtiliter,col.vlt. lib.vj.& cons.cxcvj.perspectis narratis,col.vlt. eod.lib. vj. Atque etiam beneficio excussionis ex *Generalis renuntiationis effectus.*

auth.præsente.C.de fideiuss.aut aliàs,vt tradit Phil.Dec.in d.l.vlt.vbi suprà,si cert.pet.{& d.cōs. xxvij.col.ij.vers.& nunc intelligis.}& ante eum Fran.Aret.quem non allegat.d.cons.xxxiij.cōsultatio præmissa,col.pen.vers.sed dubium facit,iunctis praecedentibus.& ante vtrunque Bald.in l.j.col.iij.vers.pater qui consensit.C.de conue.fisci. debi. lib.x.quem nuncupatim sequitur Alex. consi. xxxiij.in causa executionis,col.iiij.vers.secundò principaliter.lib.iiij.& cons.xxxiiij.consultus aliàs,col.j.vers.iiij.ad exceptionem.eo.li.iiij. {Quanquam contrarium videtur sentire Roma. consi.ccxj. allegationes , cùm dicit quod fideiussor qui promisit soluere sine aliqua exceptione, non intelligitur renuntiasse dicto beneficio,per multa quæ ibi allegat,& sequitur Ias.in l.j. col.ij. C.de sacrosanct.eccles.& Hippol.Marsil.sing.cccxxxij.credo te scire.}Idem autem dicit in beneficio diuisionis.{vt scilicet per renuntiationem generalem censeatur ei renuntiatum,Imo.consi. xlvj.in casu præmisso ante omnia ad fi.}Franc.Aret.vbi supra & Guid.Pap. q. delph. ccclxvij.in aliquo.vbi etiam idem dicit de omni.beneficio ordinis. Item & beneficio d. l. plerique.de in ius vocand.vt per Ias.ibi,col.iiij. vers. xiij. limitat.id quod etiam non obscurè videntur intellexisse Ro.Alex.& Soci.ibi.Et beneficio l.de his.ff.de transact.o.vt per Alex.consi.xj.viso ac vt oportet considerato,col.v.vers.pondero illa verba,iunctis præcedentibus.lib.ij.& Soci.consi.cc.quoniam ex forma,col.pe.vers.vij.certum est,lib.ij.& Phil.Dec.d.consi.ccccljj.Atque etiam beneficio reuocandi ob insinuationem non factam,vt voluit Corn.consi.liiij.in themate præsupponuntur, col. 3.vers.itē verbū libere,lib.iij.& Franc.Aret.consi.xvij.consideratis,col.vj.vers.& licèt in iuramento.Et denique beneficio nō cōueniendi vltra quàm facere possumus,vt consuluit idem Corne. consi.cxxviij.circa hanc consultationem,col.iij.vers.confirmantur prædicta,lib.iij. Et generaliter cuilibet beneficio speciali ratione indulto,vt respōdit Fran.Curt.iunior cons.18.memoria repeto, col.6.{& ante cū Fran.Aret.d.cons.ciij.breuitas,col.iij.vers.secūdò hoc probatur,per not.per Bar. in d.l.si quis sub conditione.ff.de testa.tuto.& Saly.in auth.matri & auiæ.C.quand.mul.tut. offi. idq; dicit probari in l.vlt.eo.tit.& in §.qui verò.in auth.vt mat.debit.& cred.}Etiam si ex statuto non ex iure communi competat, vt per Rom.cons.cclj.incip.clarissime.& Dec.d.consi.cccclij.

122 *Cōtrariæ opi. autores.* ¶Contrarium tamen in casu nostræ l.voluisse videtur Old.cons.xcv.cuius initium est , ex forma, istius,col.ij.dum loquens de hac l.nostra,licet ad aliud propositum , asserit non rationis esse per verborum generalium angustias filios parentum bonis fraudari. per hæc sentiens non obscurè, verbis generalibus non videri renuntiatū huic l.Sed & hoc apertius voluit Bal.in l.j.in vlt.quęst. C.de inoffi.donat.& apertissimè Rom.qui in id edidit,consi.cclxix.non est dubium.& Pau.Ca. cons.ccccxxxv.super hoc puncto plura videntur,col.vlt.lib.ij.Soci.cons.cxlvij.visa facti contingentia:col.v.vers.præterea in terminis,lib.j.& iterum cons.liij.viso instrumento,col.j.li.iij. Barth. Cepo.in l.irritam,quæ est vlt.vers.& adde quòd per renuntiationem.C.de vsucap.pro donat. & Ias.consi.ccxxx.factum sic se habet,col.iij.vers.quartò pro confirmatione.lib.ij.Steph.Bertr.cōs. cxxxv.thema consultationis,col.vlt.lib.iij.& Fran.Curt.iunior cons.xv.circa præmissam,col.pe. {Carol.Rui.cons.xcviij.visa renuntiatione:col.x.nu.22.li.j.& consi.cvij.Iesu,ad fi.eo.li.j. & consi. clxix.de tribus,col.iij.nu.13.eo.lib.j.& consi.173.quæritur primò,col.vj.vers. secundò respondetur,eo.li.j.& cons.ij.q.col.iij.nu.4.post med.lib.3.& consi.lx.de re quidem,col.vj.nu.17.eo.li.3.}& Ripa.qui solum Rom.profert hic in q.lij.& And.Alciat.in l.pe.in verbo,antiqui,in fi.C. de pact.

123 *Rationes autorum contrariæ opin.* ¶Mouetur autem ipse Rom.qui de hac re copiosiùs cæteris loquitur,iis rationibus. Primū enim transactio non trahitur ad non cogitata.d.l.cùm Aquiliana.& l.Aquiliana.ff.de transact. & l.vlt. §.idem quæsiit,& ibi doct.ff.de condi.indeb.& c.cùm inter,de renunt.Cui adde quod voluit glo. in l.tres fratres.ff.de pact.in vna solutione quam dat ad l.qui Romæ.§.vlt.ff.de verb.oblig. quòd generalis renuntiatio non trahitur ad ius quod quis verisimiliter ignorat sibi competere. &'eam approbat Bart.ibi,& Card.Flor.cons.xcij.nobiles viri,col.vj.vers.item etiam si valuisset.At in dubio,vt redeamus ad Ro.non præsumitur donans cogitasse de liberis,per not.per Bart.in l. Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.ij.& sup.latè diximus vers.lxxj.incip. sed hic in quæstionem vertitur, & alius seq.Sed huic rationi satis responsum esse videtur ex iis quæ nuper diximus,quod per verba generalia videtur renuntians cogitasse de liberis in genere:quod videtur sufficere:vt diximus suprà nu.78.incip.sed hic quæstionis,est & seq.

124 *Beneficiū alicui concessum causa miserationis requirit uerba specialißima.* ¶Item beneficium,inquit Rom.alicui concessum causa miserationis & pietatis , ad hoc vt excludatur,requirit verba non solùm specialia,sed & specialissima,vt voluit Cyn.in l.j.in fin.C. quan. impe.int.pupil.& vid.& Bald.in l.j.col.vlt.ff.si quis in ius vocat.non ier. Id quod reputat singul. Ro.vbi suprà.Et idem voluit,vt id Ro.adiiciam,Sign.consi.ccxxxiij. in quæstione præsentibus interclusa,col.j.per tex.in auth.qua in prouincia.C.vbi de cri.ag.op.iuncta d.l.j.C. quan.impe. & facit quod per d.l.j.voluit Imo.in c.significātibus,de offi.deleg.& ipse Sign.cons.clxxvj. quęstio proponitur,col.ij.vers.sed in casu nostro.& cons.ccxxxj.Titius locuples,post medium,vers.pręterea generalis dispositio.& Card.Flor.consi. cxxxvj.factum sic se habet,vacantibus, col.v.vers. item in c.dudum.Sed beneficium huius l.est huiusmodi,cùm l.ipsa videatur misereri parentis,qui verisimiliter & ex pietatis coniectura censetur malle rem donatam ad liberos,si quos habiturus est,peruenire,quàm ad extraneos:& si de illis cogitasset,verisimiliter non donauisset , aut conditionem reuocandi apposuisset.Sed & ad hanc quoque rationē dici posset,quod ad præcedentem dictum est,scilicet satis esse,si in genere cogitauit.

¶Denique

115 ¶Denique beneficium quod alicui conceditur à lege ratione exuberantis fauoris, requirit ad exclusionem ipsius specialem renuntiationem, per tex. in d.l.j.& ibi etiam Bald. ante fi. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Verùm ad id quoque dici potest, aut eam rationem, si vera sit, non esse in omnibus perpetuam, aut id beneficium minimè concedi ratione exuberantis fauoris, cum satis sit, vt diximus, in genere cogitasse. nisi id potius falsum sit: quod non admittimus, cum sit ex omnium, præter vnius Parpal. sententia, vt suprà diximus.

Beneficium alicui concessum à lege ratione exuberantis fauoris requirit specialem renuntiationem.

116 ¶Ad huius tamen posterioris partis, quæ specialem renuntiationem requirit, comprobationem, & illud addi potest, quòd huiusmodi generales renuntiationes plerunque apponuntur cum parua cognitione, & sæpissime ex quadam consuetudine notariorum magis, quàm quòd ita partes conueniant, vt attestatur Ang. consi. 253. domina Antonia, col. pen. vers. primò quia dicta mulier. & Card. Flor. cons. cxx. Titius obligauit se, in fi. vbi ex hoc dicit quòd tales renuntiationes debēt strictè intelligi. & sequitur Soci. consi. ciij. in casu conuentionis, col. iij. lib. iij. & ex recentioribus Philip. Dec. cons. ccclij. viso puncto, col. pe. vers. quia respondetur. & cons. ccclxxix. requisitus, col. 1. vers. sed tamen his non obstantibus, & alibi sæpe. & ante eos idem voluit Bal. cons. iiij. quæritur vtrùm, lib. j. Ideoq; attendi non debent, sed pro non positis sunt habendæ, secundum Bart. in l. j. in vj. q. in fi. ff. de iure codi. & Bald. in l. quoties, col. j. vers. modò reuocatur in medium, in fi. C. de hæred. instit. Ang. cons. ccclxiiij. Pierus fecit suum testamentū, col. iij. Ant. in c. quintauallis, char. pen. & ibi Pan. col. 17. vers. sed quia notarij ex cōsuetudine, vbi loquitur de quibusdam renūtiationibus, extra de iureiurand. Idem Ant. in repe. c. cum contingat, & ibi quoque Panor. char. vlt. vers. nonus casus, eo. tit. & cons. lij. nota ergo dubitatio, in fi. & idem Pan. in sua disput. incip. stāte statuto, col. antepe. Imol. in l. vlt. ff. quemadmo. test. ape. Pet. Bellug. ipsius discipulus in suo tractatu, quem inscripsit Speculum principum. in tit. de iuramen. col. xj. Barb. in l. j. §. si quis ita, col. xv. vers. item sæpenumero. ff. de verb. oblig. & consi. xlij. illud in medium afferam, col. 8. li. j. vbi etiam loquitur de clausulis renuntiationum. & iterum cons. xlviij. illud adferam in medium, col. 7. eo. lib. j. & consi. lviij. clementissimi Dei patris, col. 8. eo. li. j. & consil. xvj. præclarè scripsit, post prin. lib. ij. & consi. xxxiiij. præclarè optimus, col. xv. item do aliud responsum, eod. lib. ij. & consi. xliij. sempiterna, col vij. vers. capio modo, eo. lib. ij. & cons. lij. scripsit luculenter, col. ij. & iij. eod. lib. ij. & cons. lx. illud adferam in medium, col. j. eod. lib. ij. & cons. lxxx. illud adferam, col. vj. vers. faciat etiā quod pulchrè, lib. iij. & consi. lij. viso celebri, col. ix. lib. iiij. & inter consi. Calc. consi. xxvij. clemētissimi Dei patris, col. v. vers. capio nunc tertium. & inter Cons. Fran. Curt. senioris consi. lxvij. sapiēter optimus, col. vj. vers. & si quispiam dicat, vbi hoc dicit sing. & alibi sæpe. & Corn. consi. cxxvj. licèt in hac, col. 2. vers. & confert, lib. j. Alex. {consi. cxlj. ponderatis, col. vlt. lib. 1. &} latè, nisi is Barb. sit, inter consi. illius, consi. lij. circa hanc dubitationem, col. vij. vers. & facit simile, & seq. lib. 4. Soc. loquens etiam in renuntiationibus. {cons. ccl. in causa Bononiensi, ad fi. lib. 2. &} d. consi. ciij. col. 3. vers. item si quietatio. lib. iij. { & consi. xciij. testamentū præmissum, col. 7. vers. dicit præterea Bart. lib. 4. & Vincen. Pal. inter cons. Fran. Curt. senioris, consi. iij. & si subtilissimè, col. 2. vers. consideraui.} Steph. Bertrand. consi. clxx. ponitur in facto, nu. 6. & seq. lib. j. & consi. lxxj. ex tenore, nu. 7. & multis seq. lib. 3. & Phil. Dec. consi. clxxx. visa renuntiatione col. pen. vers. & primo non obstat. & cons. ccciiij. pro vera resolutione, col. v. vers. secundò non potest responderi, vbi dicit hāc esse cōmunem opin. & rursus cons. cccxcix. conclusionem. col. 3. vers. ex his suadetur. {& Ludo. Gozad. cons. lxxx. in hac causa, col. 2. vers. secundò considero. & Francis. Curt. iunior cons. cj. præsupponitur in facto, col. vlt. vers. præsupponitur in facto. lib. ij.} Quam sententiam sequi debemus, quamuis Barb. sibi contrarius contrarium tenuit in cap. quò ad translationem, extra de offic. deleg. & consi. vj. vbi Christus, in fi. lib. 3. & cons. liiij. illud in medium, col. pen. eod. lib. 3. & consi. lviij. omnipotentem, col. ix. lib. 4. Tu tamen vide interim Alex. cons. cxxv. visis & consideratis, col. pe. versi. nec obstat quòd notarij. {quod repetitur, cons. liij. lib. 3. & eundem.} cons. 1. ponderatis his, col. vj, vers. & licèt quidem, lib. v. & Corn. consi. cl. prima facie, col. 3. vers. nec etiam obstat, lib. 3. & Alc. in d. l. j. §. si quis ita, in iij. not. ff. de verb. oblig. & Lancel. Gal. in l. 1. in prin. col. 2. ff. de verb. obliga. {sed ita tamē vt non prætermittas quod voluit gl. in auth. vt matri & auiæ, in verbo, Velleiani. C. quand. mul. tut. offi. quòd istæ renuntiationes generales sunt parui momenti, vti etiam dicit Spec. tit. de renunt. & conclud. §. 1. vers. item generaliter.}

Confirmatio eiusdem.

Generales renuntiationes plerunque in instrumentis apponuntur.

117 ¶Vt iam non mirum sit quod voluerunt doctor. generaliter renuntiationem omnium remediorum quibus quis possit venire aduersus contractum, non tollere remedium l. 2. C. de rescin. vendit. Hoc enim magna autoritate affirmant in ea ipsa l. Nicol. Matc. Bal. in v. q. Pau. Cast. col. 2. vers. quinta conclusio. & nouissime Pantal. Cald. in repe. col. xvij. vers. decimoseptimo extēnde, & etiā Bart. in l. si quis cum aliter. in fi. {& ibi quoque Ias. col. vlt.} ff. de verb. oblig. Bal. {cons. cccxv. ponitur quòd antiquitus, col. 2. vers. item non ob. lib. 3, dum allegat Bart. vbi suprà, & rursum idem Bald.} consi. 341. visis statutis. col. 1. vers. in contrarium videtur. lib. v. Ant. in d. c. quintauallis, in 7. casu, extrà de iureiur. & d. consi. 52. nota ergo, in fi. Imo. in c. pen. extra de emp. & vend. Alex. cōs. 1. ponderatis his quæ in themate, col. ij. vers. possent etiam prædicta, lib. 6. Soci. consi. xlviij. viso instrumento, col. 1. vers. tertiò potest defendi. lib. 4. Fab. à monte S. Sa. in tract. de emp. & vend. in 3. q. 8. quæ. prin. {& Phil. Dec. consi. lx. cuius superscriptio incipit, Si quis fuit læsus, in prin. & Anton. Burgos. qui id dicit sing. in c. cùm causa. col. 6. vers. sexta fit, extrà de emp. & vendit.} Et id ferme tenent

Generalis renuntiatio an tollat remedium l. ij. C. de rescind. vend.

tenent omnes præter Pau.Cast.consi.ccclxxxvij.per suprascriptum.in fi.lib.2.& Barb. consi.xxj. clementissimum deum, col.vlt.lib.4. Vide tamen Alexan. { consi.xlij. super præmisso themate, col.ij.vers.quartò cùm præsumatur,iunctis his quæ tradit,col.antepe.vers.non obst.quartũ argu. lib.j.}cons.cxxxiij.super quęsitis,col.3.vers.& eò fortiùs,& vers.ad hoc etiam.lib.v.Ista autem reuocatio,quę fit beneficio l.nostræ,nõ minùs fauorabilis est,quàm quæ fit ex d.l.ij.& fortè etiã fauorabilior,& haud dubiè naturæ cõueniẽtior,quæ filios anteponit extraneis præsertim in rebus merè gratuitis,de quibus l.nostra loquitur,vt postea dicemus,vnde etiam hęc fit ipso iure,vt latè dicemus in verbo,reuertatur.in prin.illa autem non nisi restitutione in integrum,vt no. in d.l.ij.

128 *Renuntiationes sunt stricti iuris.*

¶Adde & quod scribit Calde.cons.v.an habens,ad fi.tit.de præb.quòd renuntiationes sunt stricti iuris,nec in eis veniunt nisi quæ sunt expressa.{quem vbique citat Philip. Dec.& inter alia loca, cons.cccclij.visa instructione,nu.21.& seq.& consi.cccclx.viso puncto & dubiis,nu.6. } Nam vt dicit Soc.cons.xcvj.viso processu,in fi.lib.j.de natura renuntiationis est,vt restringatur, per l. si ex pluribus,ff.de solut.& l.emptor.§.Lucius.ff.de pact.& vtrunque voluit Paul. Castr. cons. 86. dubitatio,col.ij.vers.tertia ratio,lib.1.Adde inquam,quod not.Bald.in l.1.in vlt.not. C. de edict. diui Adria.tol.quòd constare debet renuntiationem cum effectu factam esse , quia ea non præsumitur.Quod & voluit Guil.à monte Laud.in extrauag. suscepti regiminis, in verbo voluerit, tit.ne sede vac.& Imo.consi.xlix.in casu præmisso,in duobus locis.Et ita sanè,vt nec ex actu qui dem proximo præsumatur,secundum Card.Flor.cons.30.in hac dubia quæst.col.3.vers.pro hoc, quia sicut.& est bonus tex.quem ipse allegat in c.sanè.cum gl.in verbo,sustinere,in fi.& in c.veniẽs,& in c.super hoc,de renun.Et faciunt no.per Bal.in l.vlt.vers.& est argumentũ.C.ad l.Falc. Ang.Imo.& Ro.in l.dãni infecti.quæ est eius initij in eo.tit.postrema.§.cùm parietem.ff.de dam. infect.Alex.consi.xxvij.attentis narratis,col.ij.vers.& quod non sit,lib.3.& Stepha. Bertr. consil. 95.Christi &c.viso instrumẽto,col.vlt.li.j.& Phil.Dec.in l.postquã,col.3.C.de pact.& alibi sæpe.

129 *Renuntiatio nõ facilè præsumitur.*

¶Hinc dicunt Host.Io.Ang.& Anto.in c.accedentibus,extrà de priuil.quòd vbi potest capi alia præsumptio,vel coniectura,nunquam præsumitur renuntiatio.& idem voluit { Bal. in l.labeo.§. sed etiam,col.j.ff.de pact.vbi etiam docet,an possit sumi,néne & Pet.Anch.cons.cvj.dubitatur, col.1.Pau.Cast.consi.clxxix.in causa,quam magnificus,col.iiij.vers.itẽ non obst.lib.1.}Raph.Fulg. consi.cxcij.quidam emit,col.j.Alex.consi. xxxiij.ponderatis his,col.ij.versi.quinimo si dictas, li. v.& Phil.Dec.in l.cuius per errorem,vers.ij.ff.de reg.iur.{& consi.cccviij.in casu ad me transmisso,col.vlt.in prin.& cons.ccclxxiiij.in casu proposito , col.2. vers. & hoc idem comprobatur.}& cons.ccccij.in causa illustrissimi,col.3.vers.& ad hoc bene facit.Nam & renuntiatio vim donationis habet,vt dicemus infra in verbo,donatione largitus. in 8.q. quæ quidem donatio etiam non præsumitur,cum potest capi alia coniectura aut præsumptio.vt etiam dicemus in ea.gl.nu.206. incip.in dubio.& seq.Quæ cùm verissima sint,idcirco Bal.consi.iiij.quęritur vtrum fideiussores, in fi.lib.1.non abs re concludit æquius esse generales renuntiationes non obesse.Nam & liberalitatem captiosam(vt illi addas)interpretatio prudentum fregit.l.cum aquiliana.ff.de trãsactionib. id est,generalem liberationem,vt interpretatur Bart.qui illum tex.dicit miserabilem.

Renuntiatio vim donationis habet.

130 *Generales renuntiationes intelliguntur rebus in eodẽ statu manentibus.* *Generalis renuntiatio non trahitur ad exceptiones futuras.*

¶Ad hæc huiusmodi generales renuntiationes semper intelliguntur rebus sic stantibus,non autem ex noua causa superueniente,vt expresse voluit Bald.in sua marg.in verbo,renuntiatio,col. 1.Pet.Anch.consi.cciij.visis & ponderatis,col.3.versi.6.& vltimò.Ro.in l.j.in 12.q.ad fi.C. quan. non pet.part.Alex.in l.qui Romæ.§.duo fratres,col.pen.ff.de verb.oblig.& consi.clxx.visis statutis,col.ij.vers.item illa talis,lib.7.Soc.cons.50.viso instrumento,in fi.lib.1.Steph.Bertr.consi.cclvj. Christi,& c.viso casu,nu.v.li.1.& consi.cccxlij.cuius est simile initium,nu.9.eo.lib.1.& cons.1. & c.viso consultationis themate,nu.124.lib.2.& consi.xxxj.illud est indubitatum,nu.8.eo.lib.2. & Fran.Curt.senior alios antiquiores allegans,quos prætermittimus,studentes,quãtum possumus, breuitati,consi.xlix.memoriæ recolendæ,col.19.vers.ad quintum argumentum.Et id quidem generale est in omnibus dispositionibus & actibus,tam ex nostrorum quàm philosophorum sententia,vt dicemus infra versi.clxvj.incip.præterea iuramentum,& seq.Ideóq; nec trahuntur huiusmodi generales renuntiationes ad futuras exceptiones,secundum Bart.in l.sed & si quis.§.quęsitum,in ij.oppo.& ibi etiam Ang.& Ias.col.ij.ff.si quis cautio.& Bald.in l.pacta nouissima , in fi. C.de pact.cum simil.

131 *Renuntiationes sequuntur naturã actus principalis.*

¶Postremò renuntiationes sequuntur naturam actus principalis,in quo interponuntur, vt non obscurè voluit Bart.in l.vlt.§.item quæsitum est,per illum tex.ff.de condi.inde.quod dictum pro sing.alleg.Ias.(siue is Alex.fuit)in §.fuerat.col.xx.vers.addo vltra.Instit.de actio.Idem tamen voluit ipse Bart.in l.nemo potest,col.ij.vers.quæro an renuntiatio.ff.de lega.j.& Sig.consi.xlj.omissa narratione,col.j.vers.item quia talis.& Pau.Cast.consi.cxliij.viso processu,col.1.lib. 2. vbi allegat Bal.in l.in contractibus,in fi.C.de non nu. pec. vbi tamen de hoc nihil dicit,sed puto quòd illũ voluit allegare in l.si ex cautione,col.ij.eod.tit.vbi dicit quòd renuntiatio coniuncta confessioni intelligitur secundum naturam confessionis.& idem Paul.in l.vlt.vers.item debes scire. C. plus vale.quod agit.& Soci.qui alios multos in id citat,d.consi.ciij.in casu conuentiones,col.iij.versi. item si quictatio,lib.iij.Ex quo scribit Bald.in l.si diuersa:circa med.& ibi quoque Raph.Fulg. C. de transact.quòd renuntiationes appositæ in compromisso,intelliguntur,si actus principalis valet.quod sequitur & commendat Alexand.consi.xxij.viso instrumento syndicatus,colum.1.li.1.

& Ias.

& Iaſ.conſi.cxxxiij.præſupponitur in facto,col.pen.lib.4.Sed & generaliùs Bal.in l.pen.col.2.C. de pact.tradit,ſi principale eſt nullum,renuntiationem quoque eſſe nullam.

92 ¶Si poſteriorem hanc ſententiam ſequaris,aſſerentē,generalē renuntiationē nihil obeſſe,quin ſit locus huic l.quæ tutior eſt & humanior,eam tamen intelliges ſecundū Soc.conſ.cxlvij. viſa facti contingentia,col.vlt.iunctis iis quæ ante dixerat,col. v.verſ. præterea in terminis,lib.1.vt ſcilicet procedat,niſi in generali illa renuntiatione interueniret iuramentum, quod habet vim ſpecialis renuntiationis,ſecundū Bal.in l.j.col.pen.in ij.quæſt.& ibi etiam Saly.col.vlt.C.commo.Rom.& Alex.in l.j.§.ſi quis ita.ille quidem col.x.hic v.ff.de verb.obli.cum multis aliis concord.à me copioſè congeſtis in noſtro comment.de legibus connubialibus in gl.v.in quarto genere expreſsi. *Intellectus poſterioris ſententiæ.*

93 ¶Adde & tu ad Soci.quod non multùm tamen diſtat à ſuperiori, quòd iuramentum habet vim clauſulæ,ſi nō valet aut valebit actus iſto modo,valeat vt valere poterit.l.cùm pater.§.filius matrem,& ibi doct.ff.de leg.ij.& c.venientes,& c.ad noſtram, & ibi doct. extra de iureiur. & voluit Bart.in l.ſi quis pro eo,in vij.caſu prin.ff.de fideiuſſor.& in l.eam quā,in 6.caſu.C.de fideic.Pan. in c.ſi diligenti,col.4.verſ.pro hoc quia iuramentum.extra de foro compet.& in c.cum contingat,col.pe.de iureiur.cum multis cōcor.adductis à Fely.in c.cùm ſuper,col.pe.verſ.nota etiā,extra de offi.deleg.& Iaſ.in §.item ſi quis poſtulante,col.2.verſ.nouo iuramentum,Inſtit.de actio. *Iuramentū habet uim clauſulæ ſi non ualet, ualeat ut ualere poteſt.*

94 ¶Atqui per huiuſmodi clauſulam cenſetur donans de omni euentu cogitaſſe,& ſic de liberis,ſaltem implicitè,vt noſtri loquuntur, ex ſententia Bald.in auth.ex cauſa. C. de lib.præte.quod & idem ſentit ipſe de clauſula,quæ huic eſt ſimilis,ſi non eadem,id eſt,codicillaris,in l.vlt.C.de codicil.de quo & nos aliquid diximus ſupra verſ.lxxxj.incip.nam ſolus omnium.& ſeq.& dicemus poſtea latiùs. Ex quo etiam fit,vt per iuramētum in renuntiatione appoſitum,quod harum clauſularum vim habet,vt diximus,videatur renuntians cogitaſſe in genere de omni remedio,quod ad renuntiationem tollendam illi competeret,vt per gl.& clarius per Bart.in duabus quæſt. in l. 2.C.de reſcin.vend.prout illos allegat & ſequitur Alex.in l.qui Romæ.§.duo fratres, col.xxxiij. verſ.adde quòd Bal.ff.de verb.oblig.& Soc.d.conſi.cij.in caſu conuentionis,col.ij.verſ.præterea licet cum iuramento,& iterum col.vlt.ad fi.lib.3.Et idem quoque voluit Ang.in d.l.ij.col. iij. C. de reſcin.ven.Ant.in c.ſi diligenti.poſt mediū.extra de foro cōp.Ro.in l.ſciendū.ff. de verb.obl. dum tractat an minor iurans ſit certificandus de beneficio. Alex. conſi. cxxxiij. ſuper quæſitis, col.iij.verſ.& eò fortiùs,lib.v.Steph.Bertr.conſi.clxj.certū eſt,col.j.lib.iij.& conſ.cclxxxiiij.venio ad primum,ante fi.eo.lib.3.Georg.Na.in repe.c.quamuis,col.xiij.verſ.vel ſecūdo iurans,de pact. lib.vj.Satis eſt autem implicitè ac in genere cogitaſſe de liberis,vt non ſit locus huic legi,vt latè ſuprà diximus verſ.lxxviij.ſed hîc quæſtionis eſt. *Idē in clauſula codicillari.*

95 ¶Et in hanc partem facit quod not.Arch.& Iaſ.An.in d.c.quamuis,de pac.lib.vj. per illum text. loquentem generaliter & indiſtinctè,nulla certiorationis mentione facta,quòd vbi in aliquo actu aut renuntiatione interuenerit iuramentum,renuntians etiam non certioratus de beneficio ſibi competente,etiam ſi is ſit minor,aut mulier,excluditur ab eo beneficio.& ſequitur Dom.Philip. Fran.& Georg.Nat.ibi,ille col.ij.verſ.ſed an iſtud alter,col.iij.verſ.ſed in contrarium.hic quidem in repe.col.xiij.verſ.an autem ad hoc.& Coll.in c.2.extra eo.tit.Et de minore idem quoque voluit Bart.in l.ſciendum,col.2.verſ.iuxta prædicta quæro,& ibi etiam Ang.in repe.Raph.Co.Ro. Alex.& Iaſ.ff.de verb.obli.vbi plus dicunt,quòd ſi minor etiam deceptus iurauit nō venire aduerſus contractum,excludetur à beneficio reſtitutionis,licèt non renuntiauerit in ſpecie,nec fuerit de beneficio certioratus,vt etiam in caſu l.2.C.de reſcind.vend.tenuit Bart.in ea ipſa l.2.verſ. quæro quid ſi minor iurauit,& ibi quoque Ang.col.iij.qui & id dicit conſuetudine obſeruari. Et generaliter atque in omni reſtitutione minorum voluit idem Bart.qui etiam dicit ita obſeruari in auth.ſacramenta,& ibi quoque Saly.col.vj.verſ.quæro ab extra.Ang.Fulg.Pau.Caſt.tam in lect. in fi.quàm in repe.in prin.C.ſi aduer.vend.Bar.Ang.Saly.Fulg.Ro.Pau.Caſt.& Alex.in l.ſi duo patroni.§.idem Iulianus.ff.de iureiur.Bart.conſ.xc.dilecto domino,col.2.verſ.viſo dicto puncto, & ibi Bernar.Laud.in addi.Bal.ſubobſcurè in l.j.in fi.C.ſi aduerſ.vend.& clariùs in l.j.in fi.C. de reb.cred.& in §.ſacramenta,in fi.tit.de pace iur.fir.& in c.ex reſcripto,in vlt.not.extra de iureiur. Ang.in l.qui iure.ff.de teſta.mili.Pau.Caſt.in l.vlt.§.vlt.ad fi.ff.ad Vellei. & cōſ.122.viſo puncto, col.vlt.lib.2.Alex.conſ.27.viſo libello,col.2.verſ.2.quia de nulla,li.j.& conſ.xlij.ſuper præmiſſo, col.iiij.& v.eo.li.& conſi.127.viſo proceſſu,ad fi.li.2.vbi dicit ſe ſolitū hanc opi.cōſulendo & legēdo ſequi.& cōſ.223.viſa facti narratione,col.j.& 2.eo.li.2.& conſ.53.viſis & cōſideratis ſtatutis, col.6.verſ.ad ſecundā reſpondetur,li.3.& conſi.80.viſis themate,ad fi.li.v.vbi etiā dicit hoc ſemper ſe ſequi & legēdo & conſulēdo.& conſ.14.viſis & cōſideratis,col.6.verſ.octauò cōtra dictū, li.6.& conſi.lxvj.viſa facti narratione,col.2.& ſeq.eo.li.6.Barb.conſi.xcj.eodémq; vlt.illud referam,col.pe.lib.iij.Guid.Pap. dec. Delph.ccxxvij.plus dixi.& iterū ſing.ccclxxiiij.incip.in l.ſciendum.& Steph.Bertr.conſi.cxxvij.recordor,col.2.nu.5.& 6.li.1.& conſi.ccxcix. ſuppoſito ſtatuto. nu.4.lib.3.Ant.Corſe.in repe.rub.de iureiuran.in xvij.effectu iuramenti. *Iuramentū in renuntiatione interueniens.*

96 ¶Et de muliere etiam renuntiante Velleiano,aut alteri remedio,cum iuramento, vt excludatur, etiam ſi de eo non fuerit certiorata,eſt tex.ſi ſolerter expendatur,in d.c.ex reſcripto.& ibi gl. per Bal.col.ij.non ſemel.Ant.{Imo.ante fi.}& Pan.extra de iureiur.Bal.in c.cùm cōtingat.col.1.verſ. ibi.ſeruare,& iterum col.3.verſ.quarto quando mulier,& ibi etiam Ant.ext.de iureiu.& idē Ant. qui ad *Mulier renuntians Velleiano cum iuramento.*

qui ad hoc multa allegat,in c.si diligenti,col.v.& ibi quoque Pan.col.4.& Fely.col.item 4. vers. in dubio.ext.de foro compe.Idem Ant.in c.pen.& ibi quoque Pan.col.vlt.extra de empt.& vēd. Ro.qui ad hoc dicit tex.in d.c.ex rescripto,sing.& Alex.in d.l.sciendum.ff.de verb.oblig.idē Ro. & Alex.in d.l.in repudiāda,& ibi quoque Ias.ff.de acq.hæred.Pau.Cast.in d.l.vlt.§.vlt.ad Vellei. & d.cons.cxxij.li.ij.Alex.in d.l.si patroni.§.idē Iulianus,col.4.& seq.ff.de iureiur.& in rubr. ff.de verb.oblig.col.vlt.& in l.pen.col.vlt.C.de pact.& d.cons.27.col.2.vers.nō obstat quòd minor,li. 1.& d cons.127.li.2.vbi & idē dicit,vt scilicet excludatur non aliter certioratus de remedio d.l.2. C.de rescind.vend.si iurauerit.& d.consi.14.vbi suprà.lib.6.& d.cons.lxvj.eod.lib.vj.& latè cons. cxlvj.viso themate suprà scripto,per totū,li.7.Barb.consi.xxv.scribitur sapientiæ 7.col.8.vers.& indubitanter.lib.1.& d.cons.xcj.col.pe.lib.iij.quibus locis dicit valde sing.ad hoc.d.c.ex rescripto. & Lud.Bolo.in addi.cons.Io.Ana.cons.c.iudicio meo.Phil.Dec.cons.180.visa renuntiatione,col. 3.vers.vlt.Ant.Bauer.in tract.de viribus iuramenti,vers.xvij.incip.nam licèt dispositio.& seq. incip.ex prædictis infertur.Hipp.Marsi.in practica causarum criminalium,§.secunda,nu.64.

137 *Per iuramentū fideiussor excluditur à beneficio discussionis.*

¶Quinetiam ex d.c.ex rescripto,aliud trahitur huc non minimum pertinēs,quòd etiam per iuramentum fideiussor excluditur ab exceptione siue beneficio discussionis,quæ competit per auth. præsente.C.de fideiusso.sine speciali illius renuntiatione.Et ita illum text.ad hoc nūcupatim extendit Bal.ibi,col.j.vers.item nota hic non fieri mentionem.Et ibi quoque Pet.Anc.qui Bal.nullam facit mentionem.Et videtur non vidisse lect.Bal.cùm dicat quòd hoc doct.ibi non tangunt. Et ita à nonnullis dicitur Bart.voluisse in l.j.ff.si quis in ius voc.nō ier.in quibusdā lec.Sed nusquā apud eū reperi.At Bal.vbi suprà.citat & sequitur Alex.in addi.Bar.in l. Marcellus. ff.de fideiuss.& cōsi.32.in causa executionis,col.vlt.vers.quarto principali fundamēto,li.4.vbi id dicit sing.

138 *Renuntiatio iuris de futuro simpliciter facta non nocet. Secus cum iuramento.*

¶Et aliàs etiam videmus,quòd renuntiationes quæ simplices & per se non valent,nec obsunt renuntianti,valent tamen si cum iuramento fiant,vt in renuntiatione iuris de futuro,quæ simpliciter facta non nocet,vt not.in l.si ita scriptum.§.si sub conditione.ff.de lega.ij.& in l. qui superstitis,& l.is qui hæres.ff.de acqui.hær.& in l.j.C.de pact.& in l.qui potest.§.quod quis.ff.de regu. iur.& in c.ex multiplici.& ibi glo.extra de deci.de quo & per Bart,& alios in d.l.j.C.de pact.& in l.j.ff.de cura.bon.dan.cum si.Nocet tamen & valet si adiectum fuerit iuramentum,vt voluerunt Raph.Cu.& Alex.qui id dicit bene notandum,& Ias.qui sing.dicit in d.l.is qui hæres,in princ.ff. de acq.hær.& Raph.Co.cons.cxiiij.Antonius Benedicto filio,in quarto dubio.Imol. in c.1.extra de commod.& in c.cùm contingat,in iij.membro.ad fi.vers.& adde prædictis quòd licet renuntiatio generalis,extra de iureiur.Ro.cons.22.propositæ,col.j.vers.secundo quia interuenit. Alex. qui & hoc reputat sing.in l.sed & si quis.§.quæsitū,col.1.ff.si quis cautio.& d.cons.133.super quęsitis.col.iij.vers.imò etiam,lib.3.Phil.Dec.consi.31.cuius superscriptio incipit , quando valeat col. vlt.vers.accedit etiam iuramentum.& cons.ccclxxix.requisitus,col.4.vers.accedit etiam iuramētum,& col.seq.vers.vltimò non obstat.Ant. Bauer.in d. tract. de viribus iuramenti.vers.lxxxiij. incip.per simplicem.Ant.Petr.in tract eiusdem tit.in v.effectu.Matt.Afflict.deci.Neap.cclxxxj. quædam Hippolyta.in fi.j.dubij.

139 *Iuri prohibitiuo aliàs non renuntiatur. Secus si cum iuramēto renuntietur.*

¶Item iuri prohibitiuo cui aliàs renuntiari non potest.gl.in l.à diuo Pio,ff.de ritu nup.& in rub. C.ne fideiuss.dot.den.& in auth.imò.& ibi Bal.C.de actio.& obli.Iac.Aret.Cyn.& Bald.in auth.si qua mulier.C.ad Senatuscon.Velleia.cum multis concor.à me latissimè congestis in nostro tractatu primogenituræ.q.(xxiij.nu.9.tamen.) Potest tamen renuntiari cum iuramento,secundum Ioan.And.in addit.Spec.tit.de instru.edi.§.porrò,in magna addi.quæ est in fi.col.eiusdem addi.j. Imol.in d.c.cùm contingat.in 2.q.v.& vj.q.x.membri.& ibi etiam Panormit.ante fi.extra de iureiur.vbi loquūtur in casu d.rub.ne fideiuss.doti.den.Pau.Cast.& Alex.in l.si cōstante.§. quoties, ille post medium lect.hic col.3.vers.ij.limita,in fi.ff.solu.matr.eundem Pau.in l.si quis pro eo, in prin.col.3.vers.& ex hoc infert.ff.de fideiuss.in quibus locis Pau.asserit se ita cōsuluisse,vt & ipse fecit cons.188.præfati promissores,in fi.li.1.& consi.cxc.cum tempore contractus,col.2.vers.idem & tertiò apponatur,eo.lib.1.Alex.in addi.Bar.in l.de his.ff.de transact.& cons.xj.viso ac vt oportet considerato,col.v.vers.potest & tertiò responderi.lib.2.Corn.in auth. sacramenta puberum. C.si aduer.vend.& cons.6.in hac consultatione,col.4.vers.accedat quod no.li.1.& consi.287.tota vis,col.ij.vers.& sanè partem.& seq.lib.3.Soc. d.cons.cuj.in casu conuentionis,col.vlt.vers.prę terea & secundò,lib.iij.Philip.Dec.in l.de alimentis,col.3.vers.extra glo.C.de transact.

140 *Ingratitudo futura remitti non potest.*

¶Ad hæc licet ingratitudo futura remitti non possit,secundum Spec.tit.de don.§.j.versic. quid si actum est,Bal.Bar.Pau.Cast.in l.vlt.C.de pact.Bal.in l.vlt.post med.vers.extrà quæro.C.de bon. lib.& in l.j.in addit.C.de ingra. lib.& in c.cùm inter,col.2.vers.extrà quæro,de elec.& in c.j.col. iij.vers.arg.quòd non valeat, & ibi cæteri posteriores,tit.de feud.gard.& cons. xviij. notissimum est,in 2.dubio,lib.j.& consi.129.factū proponitur,col.vlt.lib.2.& Io.Fab.in §.sciendū est , col.vlt. Instit.de donat.Henr.Boh.in c.vlt.col.2.vers.& intellige,& ibi quoque Pet.Anch.Ant. & Imol. col.pe.& vlt.extra eo.tit.Saly.in l.pactum.C.de colla.Ro.in l.stipulatio hoc modo concepta.& ibi quoq; Alex.ff.de verb.obli.& idem Ro.cons.26.pro decisione,col.vlt.vers.quintò posset dubitari.

Nisi interponatur iuramētum.

Hoc tamen intelligitur,nisi interponeretur iuramentū,quo casu valet renuntiatio siue remissio futurę ingratitudinis,vt tradit Io.And.in addit.Spec.d.tit.de don.vbi suprà citauimus.Ant.Petr. Anch.& Card.Flor.in d.c.vlt.eo.tit.Imo.cōs.35.in casu præmisso,col.6.vers.an autē res.Alex. qui hoc

hoc dicit seruari in practica, in d.l.stipulatio hoc modo cócepta.col.pe.& consi.xl.super primo dubio.col.vlt.versi.frustra etiã.lib.4. Barb.in addit.Bal.in l.vlt.C.hoc tit.de reuo.don.Fely.in c.si diligenti.col.7.versi.quintum correlarium.extrà de foro compe.Ias.in d.l.vlt.col.v.C.de pact.Steph. Bertr. consi.xlvj.viso casu,post prin.lib.2.& Anto.Rub.consi.cxiiij.viso instrumento donationis.

141 ¶Sed & quamuis alimentis futuris ex testamento debitis non possit simpliciter renuntiari sine decreto prętoris,nec super illis transigi,per l.cum hi,in prin.ff.de transact.& l.de alimentis.C.eo. potest tamen cum iuramento,vt voluit Bart.in l.si quis pro eo.col.vlt.versi.decimò prohibetur. ff.de fideius.Anton.in d.c.cùm contingat.& ibi quoque Imo.in x.membro.in prin. & Panormit. col.pen.extrà de iureiur.Pet.Ancha.in c.accessorium.col.7.de regu.iuris.libro 6.& Philip.Decius in dicta l.de alimentis.col.vlti.versi.extra glos.

Alimentis futuris non potest renũtiari sine decreto pretoris.

142 ¶Praeterea licet non valeat simplex renuntiatio futurae haereditatis,per l.vlt.C.de pact. cum simi. valet tamen si iurata fuerit,vt ibi not.per omnes.& est tex.in specie apud Can.in c.quanuis. eo. titu.lib.6. Et quod plus est,valet è diuerso pactum de succedendo,si fuerit iuratum,tanta est vis iuramenti.Nam ita voluit Bal.post Pet.à Cer.in c.j.§.moribus.tit.si de feud. fuer.controuer.inter dom. & agna.& Fortu.Gracia.qui nullam Bal.mentionem facit, in tractatu de vltimo fine iuris, char.xxj.col.j.versi.vnde etiam singulariter. { Zazius consi.j.illustres. nu.39. lib.2.}

Idem in renuntiatione futurae hereditatis.

143 ¶Et quamuis legibus loquentibus de insinuationibus donationũ renuntiari simpliciter non possit,secundum Oldr.consi.clxxiij.quidam habens vnicũ.& Io.And.ipsius discipulum in add. Spec. tit.de instr.edit.§.porrò.in vlt.addit.Bar.in l.Modestinus.ff.de dona.& in l.sancimus.C. eo.titu. & Signor.consi.clxxxj.factum sic se habet,nobilis vir.col.6.ver.nec huic obstat.& Bal.in l.data. col. 2.C.de dona.& consi.ccccl j.nobilis Marchius.col.j.lib.1.cum simi. Potest tamen cum iuramento, vt voluit Io.And.vbi suprà.& Fede.Senen.consi.cclxxxj.casus talis est,statuto ciuitatis, & Bal.in d.c.cùm contingat.col.4.ver.& idem dico.extrà, de iureiu.& ibi etiam Ant.& late Imo. char.pe. ver.circa quartam,quando fit donatio.vbi hoc differit per 4.auth.v.col.& ibi quoque Pan.col.12. ver.ex praedictis potest.& Io.Fab.in §.& cum retro.circa med.Insti.de don. Ang.consi.xciiij.pro parte negatiua,factum autem incipit,cum & quaestio.col.pe.ver.superest igitur.Calde. consi.j.in fi.ver.sed omnibus cessantibus,tit.de dona.& consi.ij.tit.de iureiur.Imo.in d.l.Modestinus. ff.de dona.Pan.consi.xcv.quaedam domina B.in fi.lib.2.& consi. cvij. quatuor sunt in causa dominae Baptistę,in j.dubio.eo.lib.2.Ro.d.consi.xxvj.pro decisione.in ij.dubio.Alex.in l.nemo potest.col. 3.ver. idẽ inquantũ quęsiuit.& ibi quoq; Fran.Arc.col.4.ver.ad secundũ.vbi dicit hãc opi.semper secutum fuisse,& Io.Campeg.in rep.ff.de leg.j.& idem Alex.consi.iiij.circa primum quaesitum. col.pe.ver.quinimo virtute iuramenti.lib.1.vbi ita dicit consuluisse {Io.Ana.& alios} multos celeberrimos doct.quos illic nominat.& iterum consi.xij.viso instrumento donationis.col.2. ver. praeterea etiam stante.eo.lib.1.& consi.cxxv.visis & consideratis.col.pe.ver prętereà dato.e.lib.1. quod repetitur,consi.liij.lib.3.& idem Alex.consi.xxxij.opportunè cõsiderato.col.3.ver.ad idem bene facit.lib.2.& consi.lxxxiij.visa facti narratione.col.vlt.ver.praeterea vbi iuramentũ. e.lib.2. & consi.clvij. viso instrumẽto.in fi.eo.lib.2.& consi.xx.ponderatis his.col.2.ver.posset etiã dici. lib.3.& consi.seq.attentis his.col.3.versi.praeterea iuramentum.& consi.ccxvij.cui est simile initium.col.2.ver.posset etiam dici.lib.6.& consi.xxvj.cumulatissimè,col.1.ver. quantum verò ad secundũ.lib. 7.quod & inculcatum est ab impressoribus inter consi.Soc.cõsi.lxxix.lib.1.& idem Alex.consi.cxxxiij.stantibus.col.4.eo.lib.7.& consi.clxvij.visis & ponderatis.col.4.ver.item nõ est verum.e.lib.7.Fran.Arc.consi.ij.intellecta diligenter.col.3.ver.sed tamen his non obstantib. iunctis praeced.& iterum consi.xvij.consideratis.col.6.ver.incidenter tamen.& consil.xlvij.visis & diligenter ponderatis.in fi.itémque consi.lxxv.& ratio.col.vlt. ver.secundò dico. Cor.consi. vj.in hac consultatione.col.4.ver.nam si certè.& col.seq.ver.& tamen concludit.lib.1. & consil. ccxxj.quia in hac causa.col.1.& 2.e.lib.1.& consi.lxix.de duobus quaeritur.col.1.& 2.li.2. & cõsi. clxxxvj.de duobus principaliter.col.8.ver.his tamen minimè refragantibus.e.li.2.& consi. ccxl. Bonaura in suo testamento. col. vlt.e.lib.2.& consi.xxxvj.si rectè consideretur.col.2. vers.subit postea.lib.3.& consi.cxciiij.videtur in praesenti.col.vlt.e.lib.3.& consi.liiij.in themate. col. 2. li.4. & consi.lxviij.in hac consultatione.in fi.e.li.4.Barb.consi.xliij.praeclarè scribitur.col.xvij.ver. & si quispiam opponat.lib.1.Guido Papae,decis.cccl.vtrum renuntiatio,vbi dicit ita fuisse iudicatũ in parlamento Delph.& consi.xxxj.viso ad plęnum.col.5.ver.item donatio quae excedit.& cõsi. seq.col.2.in 2.dubio.& sing.341.ver.donatio sine insinuatione.& iterum sing.375.ver.an ratione iuramenti.& sing.377.ver.si donetur,& Steph.Bertr.consi.cccxlvj.viso themate.col.2.ver.sed restat.lib.1.& consi.ciij.circa processum.in 3.dubio.lib.2.& consi.cclv.viso consultationis themate. col.2.ver.& primo.e.lib.2.& consi.ccclxxxv.ponitur in facto.col.3.ver.sed facit.ibi, tum & quia dicta donatio.e.lib.2.& consi.clxxxv.quamuis donatio.col.2,ver.praeterea fortasse.lib.3.& consi. cccij.visis copiis.col.3.ver.praeterea nec videtur.e.lib.3. {& consi.clv.circa ea.col.1.& cõsil.clxvij. visis instrumentis.col.1.} & latè Soci.consi.lxxvij.in pręsenti consultatione.col.5.ver.circa secundam dubitationem.cum multis seq.lib.1.cui consi.in ea re subscribit Bal.à Bar.consi.seq.col.vlt. & iterũ idem Soci.consi.lxxx.de duobus principaliter.col.8. ver. his tamẽ minimè suffragantib. e.li.1.quod omnino idem est cum illo consi.Corn.quod est clxxxvj.lib.2.& magis puto esse ipsius Cor.quàm Soc.ex stilo.Ias.consi.lj.tota dubitatio,col.vlt.lib.1.vbi dicit hanc esse cõmunem opi.

Idem in insinuationibus donationum.

Renuntiatio insinuationis cum iuramẽto valet.

& consi.v.strenui.col.7.vers. secundò respondetur.lib.3.& consi.cxviij.contra donationem.col.2.ver.secunda nullitas.lib.4.& consi.clxix.duo testamenta.col.antepen.versi.secundò principaliter. eo.lib.4.& Philip.Dec.consi.ccxxxix.primo non videtur.col.j.& ij. { & consi.cccxxxij. cùm sit quòd Almericus.col.2.ver.sed prædictis.} & consi.cccclxxxviij. in causa & lite.col.2. & consil. cccccxxxvj.in causa quæ agitatur Mantuæ.col.pe.ver.octauo obiicitur.Ant.Corse.in rep.rub.de iureiur.in xxvj.priuilegio iuramenti.} Hippo.Marsi.consi.cvij.post redditum.col.3.versi.pro quibus.lib.2.& Anto.Rub.consi.lix.col.25.præsupponitur in facto,in fi.& consil.lix.circa primũ dubium.col.j. {Aduerte tamen,ne decipiaris,quia multi ex istis asserunt non satis esse donationem esse iuramento firmatam,nisi sit expressa renuntiatio insinuationis cum iuramento.}

Si expressè renuntiatũ sit insinuationi cũ iuraméto.

144 *Generalis renuntiatio nõ comprœbendit legitimã. Secus si iuramẽtum sit additum.*

¶Sed quoniam hîc in nostra principali quæst.tractamus de renuntiatione generali,libet & quædam de ea adferre ad confirmationẽ huius rei,de qua differimus.Nonne licet generalis renuntiatio non compræhendat legitimã,sed opus est speciali & expressa ipsius legitimæ renuntiatione, per l.si quando.§.generaliter.vbi hoc not.Guil.Cu.Bal.Sal.Pau.Cast.& recẽtiores C.de inoff.test. cum multis cõcor.à me latè congregatis in tracta.primogenituræ, {q.lv.nu.2.sed fac posse.sufficit tamen generalis cum iuraměto,vt ibi expresſè tenuit Iaſ.col. 3. & consi.ccvij.in præsenti consultatione.col.3.ver.secundò facit,lib.2.} & ante eum Pau.Ca.in l.in ratione.la 3.in fi.prin.ff.ad l. Falci.& Ro.in l.j.§.si quis ita.col.ix.& vlt.& ibi etiam Barb.col.12.ver.item inquantũ.ff.de verbo. oblig.Alex.consi.clxxxj.perspectis instrumentis.circa med.lib.5.Barb.in d.c.ex rescripto. extra de iureiur.& consi.xxv.scribitur Sap.7.col.8.ver.& adduco quod voluit,lib.j.Philip.Dec.cõsil.xxvj. cuius superscriptio incipit,an filia dotata.col.2.ver.preterea etiam renũtiatio.& consi.lxxxix.viso puncto.col.vlt.& consi.180.visa renuntiatione,col.4.ver.secundò specialiter.& Steph.Bertr.cõs. 284.venio ad primum,col.vlt.li.3.Geor.Nat.in repe.c.quãuis.col.8.ver.aduerte tamẽ.de pact.li.6. Iaſ.consi.ccvij.verba instrumenti.col.4.ver.secundò facit.lib.2.Franc.Curt.iunior consi.iij. Bartholomæus,in fi.& Fran.Ripa.qui hanc dicit esse cõmunem opi.lib.j.respon.c.6. nepotibus matris.col.v.& iterum vlti.& iterum lib.3.respon. c.v.pater quinque nummorum millia.in fi. { & in rub.ff.de verb.oblig. col.2. nu.1.}

145 *De eadem re.*

¶Similiter licet non posſit renuntiari l.de his.ff.de transact.secundum Iac.But.Guil.Cum. Mart. Sil.Bar.Bal.Ang.Saly.Pau.Cast.& alios ibi.& Signo.consi.ccliij.in facto quæstionis,ad fi.& Soci. consi.ccxxiij.in causa Onofrij,col.pe.ver.adhuc obiici potest.lib.2.cum concor.adductis à recentioribus in d.l.de his.tamen per generalem renuntiationem omnis auxilij legum cum iuramento,censetur ei legi esse renuntiatum, valétque renuntiatio, ex sententia Alex.in l.qui Romæ. §. duo fratres.col.34.in v.q.Bar.ff.de ver.oblig.& consi.xj.viso ac vt oportet considerato,col.5.ver. potest & tertiò,iunctis seq.ver.lib.2.& Corn.si non oscitanter legatur, iungantúrque priora cum posterioribus,consi.vj.in hac consultatione,per totum,lib.1. nam ibi comperies eum loqui in renuntiatione generali,& clarius Soci.consi.cc.quoniam ex forma,col.pen.versi. item vbicunque. lib.2.quod errore librariorum repetitum est.lib.4.consi.cxxv.& Iaſ.qui id reputat singu.in d.l. de his.col.4.versi.concludo ergo.& { Caro.Ruin.consi.clvj.circa processum, col.3.nu.7.lib.4.& } in primo quatuor illorum consi.quæ in materia substitutionis edita sunt,incip.viso & antè intellecto,in v.dubio.& Stepha.Bertr.consi.xviij.viso consultationis themate,in fi. 2.dub.lib.2. & iterũ consi.ciij.circa processum.in iij.dub.ante fi.lib.2.& Anto.Bauer.in tractatu de viribus iuramenti, versi.xxxv.incip.nam licet transactio. {& antè hos Imo.in c.cùm contingat.col.pen.versi. circa sextam.de iureiur.& Raph.in l.si quis pro eo.in prin.de fideiuſſ.}

146 *De eadem re.*

¶Et in vniuersum valet renuntiatio generalis cum iuraměto,vt per Bar.in l.sciendum.col.2.ver. & istud facit.ff.de ver.obl.vbi dicit ita se consuluiſſe.& in d.auth.sacramenta puberum. col.vlti. ver.quid si iuratur generaliter.C.si aduer.vend.& Imo.in c.j.extrà de cõmod.& in c.cùm contingat.in iij.membro.ad fi.versi.& adde prædictis.de iureiur.Alex.consi.iij.viso instruměto.col. 5.ver.fortius voluit.lib.j.& consi.cxxxiij.super quæsitis.col.3.vers.& eò fortius.lib.5. {Fran.Are. consi.xxviij.diligẽter.col.vlt.vbi & alios citat.Vnde etiam si debitor promiserit & iurauerit se soluturum,non poterit vti ceſsione bonorum,vt per Corne.cõsil.ccxij.planè mihi,ad fi.lib.2.

147 *An per generalẽ renuntiationem iuratã derogetur huic l.*

¶Hæc quæ diximus, non leuiter fulciunt sententiam illam Soci.qui putat per renuntiationem generalem iuratam esse derogatum huic l.vt suprà ex eo diximus. Tamen diuersum expreſsim in casu nostræ l.tenuit Bal.in l.j.in vlt.q.C.de inoffi.dona.dum dicit,quòd si quis iurauit non venire contra donationem ex quacunque occasione aut ratione,causa vel iure, potest tamen cõtrauenire susceptis postea liberis,quia illa generalia verba non extenduntur ad casum improuisum,arg.l.fistulas.§.frumenta.ff.de contrah.emp.& l.vlt.§.idem quæsiit.ff.de condit.indeb. Et hoc nominatim sequitur Imo.in c.vlt.col.7.ver.item aduerte pro intellectu.& ibi etiam Barb. ad fi.extrà de dona.Pau.Cast.consi.ccccxxxv.super hoc puncto plura videntur,ad fi.lib.2. Pet. Ferr.in tit.forma lib.quo agi.pro don.in verbo,irreuocabiliter.col.3.vers.patet ergo ex præmiſsis.& Fran.Ripa hîc in duobus locis,videlicet in iij.q.col.2.ver.sed hîc insurgit.vbi vnum Imo. ad id citat,& iterum in 52.q.in fi.vbi tamẽ dubitat,& nullum aduocat,& neutrobi Soci.meminit,qui contrarium tenuit.Sed & in hac oppo.videtur fuiſſe Alber.hîc,si solerter inspiciatur.

148 *Iuramentũ habet uim specia*

¶Hanc posteriorem sententiam & iis quoque veluti pedamentis eriges ac stabilies. Nam iuramentum,quòd aliàs habet vim specialis & expressæ renũtiationis,vt dictum est suprà in priori parte,

parte, tamen non supplet consensum, per tex. quem ita omnes vbique intelligunt, in l. vlt. C. de non num. pecu. & voluit Bar. in l. si quis pro eo. in prin. col. vlt. in 8. membro. ff. de fideius. Bald. consi. cccxlix. super eo quod quæritur, in fi. lib. 3. Imo. in c. j. de iudic. Ideo vbi est præsumptio defectu consensus, ibi nihil operatur iuramentum. vt declarant Bal. & Saly. in l. j. C. cõmo. cum aliis multis concor. à me sigillatim citatis in nostro tractatu legum Connubialium, in glos. 6. in iiij. genere expressi. in ver. quod tamen intellige. Ex quo & illud continuò sequitur, non valere renuntiationem iuratam in non cogitatis, vt dicit Cyn. in d. l. j. C. commod.

lis renuntiationis. Vbi est præsumptio defectu cõsensus. Renuntiatio iurata nõ trahitur ad ius superueniens uel futurum.

149 ¶Quin & renuntiatio quantumlibet iurata in dubio restringitur ad ius secundum tempus illius renuntiationis subsistens, nec trahitur ad ius futurum & superueniens post ipsam renuntiationem, ex tex. expresso in c. 2. vbi id no. Ant. & Pan. vterque in 2. no. extrà de renun. Et ad hoc cũ tex. facit sing. Georg. Nat. in repe. c. quamuis. col. 4. versi. tertiò facit. de pact. lib. 6. Hoc autem ius reuocandi ex nostra l. non competit nisi susceptis post renuntiationem liberis. Ideo ad id ipsum non videtur huiusmodi renuntiatio iurata pertinere. Nam si simplex ipsa renuntiatio generalis non compræhendit hanc l. quod fatẽtur omnes, & cum his Soci. alterius partis author: certè nec iuramentum in ea appositum: quia ad eos tantùm casus extenditur iuramẽtum, ad quos ipsa renuntiatio, aut alia dispositio generalis extenditur, ex doctrina Bar. in l. si quis. §. quæsitum. in fi. ff. si quis caut. & Pau. Cast. consi. ccclxxvij. ad primum videtur dicendum dispositionem, col. 2. lib. 2. & Rom. consi. cccclxxij. in eo quod quæritur, in fi. & Corne. consi. xj. in præsenti consultatione, col. 7. versi. nec iuramentum. lib. 3. & consi. cclviij. in hac consultatione. col. 4. versi. similiter ergo. lib. 4. & consi. ccxciij. in hac consultatione, col. pe. ver. & si conuentio. eo. lib. 4. cũ simil. adductis ab Alex. consi. xxviij. visis accuratè, col. vlt. ver. nõ obstat quòd interuenerit, lib. 1. quod & ingestum est in lib. 2. consi. xxxj. & eodem Alex. consi. xlviij. in causa vertente, col. 3. vers. item dum in priore. lib. 6. & Soci. consi. ciij. in casu conuentionis, col. 2. versi. sed in casu nostro, lib. 3. & Philip. Dec. in c. cùm super. col. pe. versi. secundus casus. extra de offi. deleg.

150 ¶Item si verum est quod in præcedentibus diximus ex Roma. sententia in consi. cclxix. non est dubium, id scilicet, huius l. beneficiũ esse concessum miserationis causa, ita vt exigat specialissimam mentionẽ, nedum specialem, secundum Cyn. in l. j. C. quando imper. inter pup. & vid. cum aliis quos in id suprà citauimus, nec cautum reperiamus iuramẽtum habere vim specialissimæ, sed tantùm specialis vel expressæ mentionis, quod multum à superlatiuo illo distat, vel ex nostrorum Iuriscõsultorum sententia, vt probatur in l. vbi autem. in prin. ff. de verborum obligat. in l. vlti. & ff. de capit. dimi. & in §. j. Instit. eod. Consentaneum est hoc in loco iuramentum non satis esse.

Huius l. beneficium cõcessum est miserationis causa.

151 ¶Et ne quos moueant similia illa, quæ suprà pro parte & sententia Soci. adduximus, certè sunt multi maximæ ac receptissimæ autoritatis, qui diuersum censuerunt. Nã primùm de minore & muliere renuntiantibus & promittentibus non venire contra, non tamen certioratis de iure & beneficio sibi competente, vt iuramentum nihil illis obsit, respõdit Dy. consi. v. quæstio talis est, quidam dominus Goffridus minor 25. annis. quẽ refert & sequitur Cy. in l. 2. in 6. q. & ibi quoque Bal. limitans tamen, in ix. q. & proinde sibi contrarius. & Saly. secum quoque in hac re pugnans, in xj. q. C. de rescin. vend. & Ioan. And. sibi quoque contrarius, Card. Flor. Imo. col. 6. qui hanc dicit esse multum æquam in c. pe. extrà de emp. & ven. vbi & Ant. Burg. qui est alterius factionis, asserit hanc esse communem. Idem Io. And. vt intelligas hanc maturius fuisse secutum, in addi. Spec. tit. de obli. & sol. §. j. col. 6. in addi. quæ incipit, quomodo huic dicto. Fede. Sen. aliàs iuramentorum obseruantissimus consi. cxcix. quæritur an domina Margarita. Signo. cõsi. ccl. super dubiis, col. 5. vers. præterea cùm tractatur. Bal. item hîc, sed suo more sibi malè cõstans, in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiur. vbi etiam Ro. qui in alia sentẽtia est, dicit hanc esse ęquiorem. Idem Bal. in l. iij. ad fi. C. de decur. lib. 10. & consi. iiij. quæritur fideiussores, lib. 1. & consi. xlvij. casus talis est D. Andriolus, ad fi. eo. lib. 1. vbi hanc dicit esse cõmunem, & cõsi. cxlviij. in casu proposito, col. j. vers. sed dubitatur. eo. lib. 1. & consi. xxviij. ad euidentiã præmittendum est, quòd interdũ, paulò ante fi. lib. 3. & consi. ccclxxx. casus talis, domina Angela. eo. lib. 3. & cõsi. ccccxl. factũ proponitur esse tale, col. 2. ver. sed aduertendũ est, eo. li. 3. & cõsi. xcvj. pupillus, paulò ante fi. lib. 5. & cõsi. ccccxlj. visis statutis, col. 2. versi. in cõtrariũ, eo. lib. 5. vt iã intelligas eũ crebriorẽ esse in hac opi. Imo. & ipse iuramentorum supra omnes obseruãtissimus, in l. sciendum. & ibi Franc. Are. col. xj. vers. reuocatur tamen hoc in dubium, & latissimè Barb. qui propè omniũ est opi. char. xix col. j. vers. succedit modò quotidiana quæstio. ff. de verb. obli. sed ipse Barb. hîc ad finem & veritatem respondit, ibi verò ad cõmodum partis interrogantis, vt sæpe aliàs. & in ea quoque l. Ro. qui aliã partem sequitur, asserit se aliàs sæpe hanc & legendo & consulendo tenuisse. & idem Imo. in c. cùm contingat, in iij. membro, in 25. col. eiusdem membri, versi. item etiam nõ habet locũ, & iterum col. xxvij. versi. sed aduerte inquantũ tetigi, & est circa xiiij. char. totius c. extrà de iureiuran. quãuis vtrobique dicat, quòd cõtraria opi. de consuetudine & practica obseruatur. Et hanc quoque tenuit Alb. & Sal. in auth. sacramenta puberũ. C. si aduer. vend. & ibi quoque Ias. col. 13. versi. tertiò principaliter. & multis seq. qui hanc dicit haud dubiè æquiorẽ, & fortè veriorem, & in eam multùm inclinare ipsius animũ, quãuis ab alia non esset recedendum. Raph. Fulg. consi. ccxxxvij. Finus Guidonis, col. 2. versi. superest tertia deliberatio. Alex. qui & alterius opinio. alibi est, vt

Iuramentum ignorantem non obligat.

diximus,cõſi.lxxxix.viſo pũcto,col.5.verſi.nec huic reſponſioni,lib.2.Pet.Beluga,qui & hanc dicit eſſe cõmunem in ſuo ſpeculo principum,tit.de iuramen.char.pen.Fran.Aret.cõſi.xxxiij. conſultatio præmiſſa,col.4.verſi.ſed dubium facit,& verſi.ij.dicimus.& Steph.Bertrã.ſibi etiam contrarius,conſi.ccxciij.viſa petitione,col.2.verſic.ſed his non obſt.lib.3. & Guid.Pap. { conſi. cxxij.Ioan.Mola.in iiij.dubio,in fi.& rurſum } ſing.ccclxxiiij.inci.in l.ſciendum. Hippo.Marſi. in repe.rub.ff.de fideiuſ.nu.38.& Fabi.à monte S.Saui.in tracta.de empt.& vend.in iij.q.viij.q. prin.& dicit etiam Collect.qui alterius partis eſt,in c.2.extra de pact.hanc eſſe æquiorẽ.& Alex. qui & alterius fuit,in d.l.ſciendum,dicit tamen ibi col.3.verſicu.iuxta hoc quærit,hanc poſſe in pũcto iuris ſuſtineri,vt ex hoc facile eum intelligas in ea re nutare.Et ad c.reſcripto,de iureiur. In quo eſt potiſsimum fundamentũ prioris partis,poteſt dici , quòd non conſtat mulierẽ inibi oppoſuiſſe ſenatuſcõſult. Velleianum,vt iam ibi no.in vna ſol.quam approbat ipſe Alex.in d.l. ſciendum.Nec,ſi is tex.probaret,quod illi volunt in muliere,eſſet tamen trahendus ad minorẽ, cuius cauſa plus habet fauoris & priuilegij , quàm mulier,vt ſuprà diximus,& probauimus nu. 101. incip.& quod dictum eſt de muliere.Ideo Bald.in d.ca.cùm contingat, col.3.verſic.quæro quando mulier,de iureiur.hîc diſcrimen facit inter mulierem & minorem , vt ſcilicet minor ſit certiorandus,licèt non mulier.

152 *Qui negent beneficiũ excuſsionis tolli per iuramentum.*

¶Sed & contra illam Bal.& Pet.Anch.doctrinã,qua dixerunt exceptionem ſiue beneficiũ diſcuſsionis quod fideiuſſori aut aliis cõpetit,tolli per iuramentũ,voluit ipſe Bal.ſibi contrarius in c.cùm cõtingat,col.5.in vij.cõcluſione,extra de iureiur.& reſpõdit cùm ex facto talis ſpecies incidiſſet,Barba.qui Bal.non meminit,conſi.xliij.ſempiterna dignũ eſt memoria,col.6.verſi.capio modo tertiam dubitationẽ,cum multis ſeq.vſque ad fi.conſi.lib.2.vbi ſuam ipſius ſententiã multis variiſque ac efficacibus argumentis & rationibus defendit,quas quiſque qui volet,legere poterit.Et in hac quoq; ſentẽtia fuerunt Alex.& Iaſ.qui Barb.nõ meminit,in l.vlt.in princ.ille col. 4.hic col.2.ad medium.ff.ſi cer.pet.& D.Guil.Bened.in repet.c.Raynutius,in verbo teſtamentũ, le iij.nu.26.verſi.quartò inducitur,extrà de teſta. { Imò ſunt,qui dicunt ſimpliciter nõ eſſe locũ huic excuſsioni,ſi appoſitum fuerit iuramentũ,etiam ſi ei non ſit renuntiatũ.& inter alios Bal.in l.ex reſcripto,col.1.& ibi Pet.Anch.in vj.not.de iureiur.Alex.qui id dicit ſing.cõſi.xxxij.in cauſa executionis, col.vlti.verſic.iiij.lib.iiij.Baptiſta de S.Blaſio,in tract.arbitrorum,q.lxx.col.4.verſi. quinta concluſio.Anto.Corſet.in repet.rub.de iureiur.col.10.verſi.duodecimum,vbi ita dicit ſe conſuluiſſe Ioan.Lupus in repet.c.per veſtras,char.pen.verſi.quinimo quod plus eſt,de dona. inter virum & vxorem.}

153 *Iuramentum nõ magis extenditur, quã virtus promiſsionis.*

¶Quod autem poſtea continenter dictum eſt renuntiationẽ iuris futuri iuramento firmari,non ita certũ eſt & indubitatũ,quando & Philip.Dec.qui & illius ſententiæ fuit,ſed in conſ.tantũ fauens ſuæ parti,quæſtuique ſeruiens,contrariũ conſtanter aſſeruerit,in lect.vbi nullus fauori locus eſt,videlicet in l.j.col.pen.verſi.ſecũdò quod dictũ eſt.C.de pact.ea ratione,quã iam diximus, iterum dicemus poſtea,quòd iuramentum non magis extenditur quàm virtus promiſsionis. Et de hoc etiam dubitat Alex.conſi.cxxxiij.ſuper quæſitis,col.3.verſi.& eo fortiùs,lib.3.

154 *Bartolus legalis ſcientiæ princeps.*

¶Nec etiam in confeſſo eſt omnibus,quod mox ſubdidimus,iuri prohibitiuo poſſe cũ iuramẽto renuntiari:cùm contrariũ teneat ille Legalis doctrinæ facile princeps Bart.cuius vnius ſententia multis & mihi inſtar eſt omnium,in l.ij.in fi.C.ne fideiuſ.dot.den.& in l.ſi quis pro eo,in iij.rurſumq; in 5.mẽbro,& ibi etiã Ang.poſt prin.ff.de fideiuſ.& idẽ Bar.in l.cũ hi, ante fi.& ibi quoq; Fulg.ff.de tranſact.& Ant.qui aliàs vbique iuramẽta vſque ad ſuperſtitionẽ ſequi iubet,in c.cùm cõtingat,in fi.iij.caſus,de iureiur.& ibi ante eum Bal.col.1.verſi.item quia iuri.Nã loquitur ibi de renuntiatione iurata,vt docent præcedentia,& ipſius c.materia.& Ang.cõſi.ccclij.Florẽtiæ,col.j.

155 *Qui teneant reuocationi donationis cũ iuramento ob ingratitudinẽ non poſſe renuntiari.*

¶Neque quod deinde ſubiecimus poſſe renuntiari reuocationi donationis ob futurã ingratitudinem cũ iuramento.Nam & contrariũ intrepidè tenuit ipſe Imo.ſibi contrarius in c.vlt.col.viij. verſi.vlteriùs quærit Io.And.extra de don.& Rom.in l.ſtipulatio hoc modo cõcepta, col.3.ff.de verb.obl.& in l.donationes.§.j.ff.de donat.& Corne.conſi.cij.in cauſa licèt videatur,col.j.verſi. quinimo,& ſeq.lib.j. Georg.Nat.in repet.c.quamuis,col.17.verſic.& ex his primo de pact. lib.vj. Stepha.Bertrand.ſibi contrarius conſi.lxvij.viſo conſultationis themate.nu.3.lib.3. de qua re latè videbis per Philip.Dec.in l.vlt.col.6.verſicu.extra gl.circa primam quæſtio.C.de pact.& Franc. Ripa.in l.vlt.in iiij.q.C.de reuo.donat.

156 *Qui etiã negent in alimẽtis debitis ex teſtamẽto cũ iuramento.*

¶Nec ſimiliter quod ex continenti ſequitur, poſſe renuntiari alimentis futuris ex teſtamẽto debitis cum iuramento:quandoquidem contrariũ cenſent Spec.& Io.And.in addi. illius (dij boni qui autores) tit.qui fil.ſunt legit.§.j. verſi.ſed pone quidam.& Bar.ſibi hîc præter morẽ contrarius,in l.cùm hi,ante fi.ff.de tranſ.& Bal.in l.pactũ quod dotali,in xxij.eadẽque vlt.q.C.de colla. & in d.c.cum contingat,col.2.verſi.item ſi diuertat.de iureiur. { Et ſuboſcurè Alb.in l.de alimentis,in fi.C.de tranſ.} Nam ex præcedentibus ſatis conſtat,quòd loquitur de renũtiatione iurata.

157 *Qui negent valere renuntiationẽ ſucceſsionis futuræ cũ iuramẽto.*

¶Sed nec quod dictum eſt valere renuntiationem ſucceſsionis futuræ cum iuramẽto.Nã etiam contrarium huius magna authoritate affirmat gl.ordin.in d.l.pactum quod dotali,in verbo , improbatur,poſt prin.Eámque de iure ciuili veram eſſe contendũt Cy.Bal.Cor.& Iaſ.ibi.Eſtq; & alia illi ſimilis in l.ſi quãdo.§.j.in verbo prægrauari,poſt prin.C.de inof.teſt.& in l.qui ſuperſtitis, & ibi etiã Imo.& Ro.ff.de acq.hær.& Bal.in c.cùm cõtingat,col.6.verſi.iuramentũ autẽ, de non

succedendo,

succedendo,extra de iureiur.vbi & idem dicit procedere de iure ciuili, & consi.cccc xxxvij.quædam puella fuit dotata,col.1.lib.1.vbi etiam negat de iure canonico valere renuntiationem successionis futuræ alij factam sine consensu eius,de cuius successione agitur, etiam cũ iuramento.

158 ¶Et quod omnibus propè in cõfesso fuit,non valet pactum iuratum de succedendo,nec de iure quidem Canonico,secundum eũdem Bal.in d.l.pactum,in v.opposit.&ibi quoque Fulg.Rom. Paul.Cast.& recentiores.& eundem Bald.consi.cxlviij.in casu proposito,in primo dubio,lib.1.& consi.ccccxlj.visis statutis,post prin.lib.5.Cy.Bar.Ang.Salyc.Pau.Cast.Alex.qui hoc dicit communiter teneri.& Ias.in l.pactum quod dotali.C.de pact.Bar.in l.stipulatio hoc modo cõcepta, & ibi quoque Alex.col.3.ff.de verb.obl.& idem Bar.in l.si quis pro eo, col.3.ff.de fideiuss.& in l. vlt.& ibi etiam Ang.C.de pact.Ant.& Imo.iuramentorum maximi conseruatores,quod iã sæpe diximus in c.cùm contingat,ille col.3.hic in primo casu ij.membri prin.extrà de iureiur.Domin. in c.quamuis.& ibi quoque Philip.Fran.col.3.vers.in gl.in verbo,improbet,& Georg.Na.in repe. col.16.vers.quartò fallit,de pact.lib.6.Iaco.Aluar.in d.c.j.§.moribus,tit.si de feud.fuer.cõtrou.inter domi.& agna.Fulg.consi.lxxiij.paterfamiliàs habens filium,col.3.Pan.in c.2.col.3. de concess. præb.& consi.xlviij.Augustinus,ad fi.lib.2.Pau.Cast.consi.448.non est dubiũ, col.j.lib.j.& consi. 419.viso puncto & alijs,in prin.lib.2.Alex.cõsi.28.ponderatis verbis testamenti,col.3.versi.istam conclusionem. lib.3.Philip.Deci.consi.183.an valeat pactum,col.3.Stepha.Bertran. consi.29.cum aliàs,post prin.lib.j.& consi.292.ponitur in facto,nu.4.eo.lib.1.& consi.j.nu.88.lib.2.& consi.33. prætensæ cõuentiones,nu.3.eo.lib.3.Fran.Curt.iunior,consi.xv.circa præmissam,col.1.vers.præmissis tamen non obstantibus.Nec alium præter Bal.& Petr.Cer.comperi qui aliter diceret, de quo & nos plura diximus in tractatu nostro primogeniorum in 6.q.nu.18. & id quidem.

Pactum iuratum de succedendo nec de iure quidem Canonico ualet.

159 ¶Contrarium quoque eius quod dictum est cum iuramento renunciari legibus & statutis requirentibus insinuationem,tenuerunt Guil.Cu.Alber.& Bald.sibi contrarius,in 5. q.in l.illud.C.de sacrosan.eccles.Oldr.subobscurè,sed vt facilè intelligas illum esse eius sententiæ,consi.ccliij.factum tale est,domina S.de certis.Alb.in l.sancimus.C.de don.Saly.dubitans tamen,sed ita vt in hanc inclinare velit videri,in l.pen.C.eo.tit.Bal. { consi.xxix.casus,vir donauit, col.2.versi. itẽ sequeretur,lib.1.& consi.cxiij.quod domina Broesia,eo.lib.1.& } consi.cxv.verba dicunt, domina Antonia,in fin.lib.1.& consi.ccclxxv.certum est quòd filia,col.1.versic.sed videamus,lib.3.& consi. ccccxiij.casus talis est,quidam Massius de Gauldo.eo.lib.3.Ange.sibi cõtrarius,consi.lix.quidam paterfamil.col.vlt.vbi dicit se ita cõsuluisse Castelli cũ fratre suo Bal.& consi.clxxix.visis prædictis, col.vlt.versic.quia igitur solennitas. Pau.Cast.consi.cccxlv.circa bona quæ fuerunt domini Vberti,col.vlt.vers.vnũ omiseram,eo.lib.1.& cõsi.385.siue dicamus,circa med.eo.lib.1.& consi.xc. visa quadã scriptura,col.1.lib.2.& cõsi.95.visis his quæ narrantur,col.pen.vers.superest tertiũ,eo. lib.2.Ro.sibi contrarius,sed in loco minùs suspecto,in l.Modestinus, & ibi quoq; Rapha.Co,qui asserit ita ferè omnes tenere.ff.de don.& rursum idẽ Ro.cõsi.12.viso facto proposito,col.2.versi. secũdò quia ex tali.Alex.etiã sibi cõtrarius,in addit.Bar.in l.post mortẽ.ff.de adop.Ant. Cana.in tract.quẽ peculiari tit.de insinuationibus inscripsit,q.63.Ang.Aret.in §.aliȩ,col.pe.Instit.de don. vbi nõ obscure intelligitur huic sententiæ adhærere,quanquã dicit se nõ ausum in cõtrariũ consulere,quoniã timeret iuramentũ. Barba.sibi contrarius consi.16.præclarè scripsit,col.10.versi.& si quispiã dixerit,lib.2. { vbi hanc dicit esse cõmunẽ opin.} & cõsi.lij.viso celebri,col.2.versi.cũ verò opponitur,lib.4.vbi etiã refert idem consuluisse Lud.Bolo.sed eius cõsi. nõ reperi.& idem Barba.inter consi. Fran.Curt.senioris,cõsi.67.sapiẽter optimus,col.vlt.& ibi ipse Fran.Curt.in addit.illius,& Card.Alex.Hiero.Tortus,Io.Puteus & Nicolinus à sancto Nazar.consi.seq. circa hoc videtur,vbi etiam ostendunt Bar.fuisse in ea sententia & Barthol.à Scarampis, inter consil. Alber.Bru.cõsi.cxj.magnifice domine,col.2.& Guido Pap.sibi contrarius,consi.33.nobilis Catharina,col.1.& Lauren.Calc.consi.xxv.Titius nobilis col.15.versi.nec obstat etiam quod dicatur.

Qui de insinuatione negent.

160 ¶Sicuti & eius quod postea scripsimus,ex generali renũtiatione iurata fieri præiudiciũ legitimæ, contrariũ etiam tenuit Guil.Cu.prout à quibusdã citatur in l.de his.ff.de transf.Bald.in rub.ff.de iureiur.col.vlt.in prin.versi.nõ tamen credo,nã ibi loquitur de huiusmodi iurata renuntiatione, vt patet ex verbis præcedẽtibus.& Rom.sibi cõtrarius in l.qui superstitis, in iij. limitatione,& ibi etiã Imo.ff.de acqui.hær.Fran.Aret.in l.j.§.si quis ita,tũ col.v.vers.adde dictis,tum col.pen.versi. adde primò.ff.de verb.obl.Barb.sibi quoque cõtrarius consi.44.sempiterna,col.vlt.lib.2.& consi. lv.præclarè scribitur,col.pen.versicu.præterea facit,iunctis seq.per totã illam col.eod.lib.2.Fabia. Giocchi in repe.auth.nouissima,in xxj.q.prin.C.de inoffi.test.& Alber.Bru.consi.82. super difficultate,col.vlt.& Steph.Bertr.secum etiam pugnans,consi.iij. visis hinc inde,nu.21.& seq.lib.3.

Qui contrarium in generali renuntiatione sentiãt.

161 ¶Et eius item quod dictum est,per generalem renuntiationem cum iuramẽto cẽseri renuntiatum & derogatum.d.l.de his.ff. de transf.Contrariũ quoque tenuit Ioan.Mairanus in ij.cõsi.illorum quatuor in materia substitutionum, incip.clementissimi & omnipotentis Dei. & ca.defuncto nobili,col.pen.versic.ad sextum & septimum.& Franc.Frondatus consil.seq.cuius est exordium,Deus via,veritas & vita,præsens consultatio,colum.3.versi.verùm prædictis,vbi dicit iuramentũ ita demum confirmare renuntiationẽ d.l.de his.si expressè ei fuerit renuntiatũ,aut aliter fideicommisso à tali relicto,aliàs secùs,per multa iura illic allegata.Et ante eos Barb.& Soci.sibi contrarius,quorũ neuter meminit,ille d.consi.lv.col.pen.lib.2.hic consi.214.in casu Onofrij,col. vlt.versi.secundò respondeo,iunctis præceden.lib.2.& consi. 130.in causa conuentionis , col.2. versic.præterea licèt in iuramento,lib.3.& Franc.Aret.consil.92.viso legato,in iij.dub.& idem in

De eodem.

l.qui superstitis,col.v.versi.& ad ea quæ dixi.ff.de acqui.hæred.

162 De eodem. ¶Et eò magis id procedit,quòd nec in specie potest ei l.etiam cum iuramento renunciari,si credimus gl.in l.vlt.in verbo,lucrū.C.de reb.credit.& Bar.in l.cum hi,in fi.prin.ff.de trāsact.iunctis quæ ipse scribit in l.de his,vers.quæro nunquid.ex cuius loco se aduocat in d.l.cū hi,& ibi Fulg. & Signo.consi.250.super dubiis,col.5.versi.præterea quemadmodū.& Ang.consi.94.cum his & quæstio,col.vlt.versi.ad quintū.Et idem voluit Guid.Pap.cōsi.53.nobilis Catharina,col.2.versi.nec illi legi,iunctis seq.& Steph.Bertr.sibi contrarius.consi.51.Christi,&c.viso cōsultationis themate,nu.77.lib.2.De quo tamen vide Imo.in c.cùm cōtingat,col.pen.versi.circa sextum,& vlti. de iureiur.& Raph.Co.in l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.& Corn.consi.6.in hac cōsultatione, per tot.lib.1.& consi.135. de pluribus,col.1.& ij.libr.2.& consi.240.Bonaura in suo testamento,col.2. versi.nec videtur quòd iuuetur,eod.lib.2.Et dicit Corn.consi.150.prima facie videtur,in fi.lib.3. non esse sine dubio quòd huiusmodi renunciatio firmetur iuramento.Sed & Bald.in l.qui iure, in prin.ff.de testa.mil.clarè videtur sentire quòd ei l.simpliciter posit renunciari.

163 Idem in generali renuntiatione iurata. ¶Denique ꝙ non valeat generalis renūtiatio iurata,cōtra quàm alij dixere,voluit Io.Andr.in c.j. col.vlt.& ibi etiā Pet.Anc. Ant.Flor.& Pan.extra de cōmo.quia iuramentū,inquiūt,nō obligat vltra consensum,qui abest à generali renuntiatione.& Cy.in l.j.in iij.q. { & ibi Bal.col.2.in ij.q.} C.eo.Bar.in hoc sibi contrarius in l.si quis.§.quæsitum.Bal.in c.j.col.2.versic.& an iuramentum, tit.de contro.feu.apud par.termi.Alex.qui concord.adducit consi.28.visis & accurate ponderatis,col.vlt.versi.non obstat quòd interuenerit,lib.1.& Steph.Bertr.consi.36.Christi.&c.viso consultationis themate,nu.3.lib.1 & quæ diximus suprà nu.149.incip.quin & renuntiatio.

164 Solum iuramētum in donatione appositum non tollit huius legis remedium. Contractus infirmatus ratione tertii, non confirmatur iuramento contrahentium. ¶Negari non potest,quin hæc res,de qua præcipuè agimus,vtrū scilicet huic l.per generalem renuntiationem iuratam derogetur, sit admodū ambigua,in tot tantisque rationū & autoritatum cumulis.Item si nulla sit renuntiatio, illud inter omnes conuenit, & qui donantem huic l.posse renūtiare negant,& qui contrà posse asserūt,qui multi sunt vtrinque, vt suprà latè disseruimus. Illud,inquā,in confesso est apud omnes, solum iuramentū in donatione appositum citra vllam renūciationem non tollere huius l.remedium.Illi quidem qui sunt in parte negatiua,ea ratione, quia si donans non potest renuntiare in præiudicium liberorum,vt ipsi contendunt, nec etiam iuramentum ipsius illis obesse potest.Nam quando contractus infirmatur ratione alterius tertij, nunquam is iuramento contrahentium confirmatur,vtpote cum esset in alterius dispendium.c. quamuis,de pact.lib.6.& c.licèt,de iureiur.eod.lib.cum simil. Id quod non in aliis tantùm,sed in donationib.procedit,vt scilicet iuramentum in iis positum nihil obsit tertio, vt ait Bar.in l.hac edictali,in fi.prin.per illum tex.C.de secun.nup.& in l.Titia.§.imperator,col.vlt.ff.de leg.ij.Saly. in l.j.C.de inof.don.Bald.in l.vlt.§.filius autem.C.de bon.quæ lib.& consi.22.quædam domina Nicholina,col.1.lib.5.& consi.215.punctus quidam donauit,eo.lib.5.Pau.Cast.consi.443.non est dubium,circa med.& Alex.consi.55.consideratis verbis,col.pen.versic.nec prædictis obst.lib.j.& suprà diximus.

165 Ratio cōmunis vtriꝗ; sententiæ. Iuramentum nō auget obligationem. ¶Omnes autem & partis affirmatiuæ & partis negatiuæ hac cōmuni ratione mouentur,quia iuramentum non auget obligationē,sed ei tantùm intra limites suos manenti addit religionis vinculum,arg.l.Titius,in fi.ff.ad Treb.quod & præter eos voluit Bal.in l.si procurator, col.3.versic. & prædicta sunt vera.ff.de condi.inde.& doct.vbique.Vnde sicut simplex donatio, quæ scilicet sine iuramento est,habet illam tacitā reuocādi conditionem,si donans postea susceperit liberos, vt iam suprà diximus in princ.nu.6.incip.hinc dicunt plerique.sic & iuramentum illi accedens, quod omnino sequitur naturam principalis actus in quo interponitur,per tex.quē ad hoc omnes allegant in l.vlt.vbi id no.Bar.Bal.Saly.Pau.Cast.& alij.C. de non num.pec.& illam ad hoc dicit sing.Bal.in c.quæ in ecclesiarum,col.5.versi.dices tu,nonne feudatarius, extra de constit.& no.Panor.in d.sua disput.incip.stante statuto,col.x.versi.ad partem igitur affirmatiuam.& Barb. consi.43.sempiterna,col.pen.versi.præterea faciat,lib.2.& illum dicit meliorem ipsius iuris: idem Barba.consi.53.col.3.vers.& ideo refert,eo.lib.2.& consi.49.clementiss. Deum.col.7. vers.facit simile.vbi & illum dicit sing.Facit & tex.in l.sed & si possessori.§.item si iurauero, quem ibi not. Ias.in ix.no.ff.de iureiur.& in c.quemadmodum, extra eo.tit.vbi Pan.in vij.no.& hoc quòd iuramentum in contractu appositum recipit omnes conditiones, subauditiones, limitationes,exceptiones,quas habet ille contractus.quod & voluit idem Panorm.in d.sua disput.vbi suprà. & Raph.Fulgo.cons.180.viso processu,col.2.& Imol.in l.2.§.sed & si quis.ff. de don.Aegid.Bellamer.cons.29.ex facto quodam, col.3.cum multis simil.& concord.à me latè cōgestis in { nostro tracta. de iure constit.poss.parte iij.limi.vij.nu.24.sed & illud.}

166 Iuramentum semper intelligitur eodem manēte statu. ¶Præterea iuramentū semper intelligitur rebus sic stātibus, atque { vt vtar verbis Liuij lib.5.decadis } eodem manente statu,vt probat tex.opti.in l.vlti.in prin.ff.ad municip.& in d.c.2. & ibi gl.Ant.& Panor.qui ex hoc multa decidunt,extra de renunt.& c.venerabilem,in fin.de elect.& no.gl.Inn.& alij in d.c.quemadmodū, extra de iureiur.& gl.in c.vlti.extra de hæret.per tex.ibi, { & gl.in c.nos sanctorum.xv.quæst.vj. } & Fede.Senen.cōsi.181.casus talis est, statuto cauetur. Bal.in d.l.vlt.col.2.versi.septimò inest conditio.C.de non num.pec.& in l.clari.C. de fideicom. & in c.2.versi.item in iuramento,extrà de rescrip.& in c.3.in prin.per illum tex.extrà de iureiur. Ant.& Pan.in c.veritatis,extrà de dolo & contu.in illa q.an quis teneatur soluere debitum excommunicato.Pet.Ancha.in c.possessor,col.15.versi.vlteriùs quæritur,de reg.iur.lib.6.Pau.Cast. consi.348.non est dubium,ad fin.lib.1.Rom.consi.22.propositæ mihi consultationis,col.1.versi.

secundò

secundò quia & si.& consi.379.circa primum,col.2. vers. nec obstat si dicatur.Socin.in l. vlti.in princ.per illum tex.ff.qui satisd.cog.& in l.Iulianus,col.pen.versi.circa secundam.ff.de condi.& demon.& cōsi.129.præstantissimi,in fi.lib.1.& consi.215.prædicta,col.vlt.versi.præterea & tertiò, lib.2.vbi loquitur in casu l.nostræ.& consi.58.super proposita,quæstione,col.j.versi. cōfirmatur, lib.3.Barb.consi.38.scribitur Paralipom. col.pen.lib.1.vbi ad hoc dicit sing.tex.in d.c.2.de renun. & iterū consi.36.sapienter.col.16.versi.& adduco in medium,lib.2.& alibi sæpe Corn. cōsi.192. licet videatur,col.vlti.versi.quia promissio,lib.1. { & cōsi.69.de duobus,in litera o.lib.2.} & cōsi. 48.quoniā in præsenti,col.2.versi.& hoc arbitror,lib.3. { Ias.consi.60.ista cōuentio,col.6.versic. secundò principaliter,lib.3. } Phil.Dec.cōsi.335.viso consi.col.3.versi.præterea etiā dato.& consi. 408.in præsenti cōsultatione,col.2.Stepha.Bertran.consi.156. Christi &c.viso casu, nu.5.lib.1. & consi.352.quod est simili princ.nu.6.eo.lib.1.& consi.131.illud est indubitatū,nu.8.lib.2. & consi. 67.viso consultationis themate,num.3.lib.item iij.Alber.Brun.consi.99.in causa spectabilium,in fin.Georg.Nat.in repet.c.quamuis,col.4.versi.tertiò facit,de pactis.lib.6.

167 ¶Et hoc quidem perpetuum est in omnibus actibus & dispositionibus,vt scilicet semper intelligantur rebus sic stantibus,ex tex.quē omnes & præsertim Bal.ad id solet allegare,in l.quod Seruius.ff.de cōdi.ob caus.vbi hoc no.gl.quæ etiā ad id citat.l.continuus.§.cùm quis.ff.de verb.obli. Et hoc quoque probat tex.in leg.quærto.§.inter locatorem.ff.loca.quē & omnes ad id allegāt. & in l.ex facto,in prin.ff.de vulg.& pup.& in l.vlt.C.de spōsa.quas in id aduocat Alex.cōsi.lxxxv. viso themate,col.2.versic.pro hoc etiam quia verba,lib.v.& tex.in l.cùm quis.in prin.ff.de solut. quem & ad hoc expendit Bal.& dicit no.in rub.extra de procu.col.4. versi.dolus cōmissus, & in c.pen.& ibi Pan.in ij.no.extrà de cler.nō residen.& in c.ne quis arbitretur,& ibi gl.vlt. xxij. q.ij. { & voluit Bal.in rub.extra de sum.trin.col.j.in fi.vbi & ad hoc allegat l.qui seruū.ff.de verb.obl. & idē Bal.loquens in promissione, consi.104.supersunt, libr.j.& cōsi.396. quidā habens vnū filium,col.2.lib.3. } cum aliis multis collectis à Barba.consi.xx.illud afferam, col.12.lib.2. & consi. 73.omnia quæ facitis,col.13.lib.3. { & Corn.cōsi.cij.visis in causa.} & Iason in d.l.quod Seruius, col.3.versi.circa tertiū.ff.de cōdi.ob caus.& in l.is qui putat,col.2.vers.tu potes.ff.de lib.& posth. { & cōs.lx.lib.2.vbi suprà.} & Ant.Rube.qui hoc latissimè probat,cōs.197.viso instrumēto,col.j. *Etiā in omnibus actibus et dispositionibus.*

168 ¶Id quod etiam adstruunt Stoici aliàs promissorum cōsiliorumque tenacissimi,ex quibus Seneca ille Stoicorum Stoicissimus (si ita nobis loqui permittimus) lib.5. de beneficiis multa in hanc sententiam scribit: Non mutat sapiens consilium,omnibus his manentibus quæ erant,cum sumeret.Ideo nullum vnquam pœnitentia subiit,quia nihil melius illo tempore fieri potuit, quàm quod factū est: nihil melius constitui,quàm quod cōstitutum est. Cæterùm ad omnia cū exceptione venit,si nihil inciderit quod impediat.Ideo omnia illi succedere dicimus,& nihil cōtra opinionē accidere,quia præsumit animo posse aliquid interuenire,quod destinata prohibeat.Et paulò pòst.Promisi beneficiū,nisi si quid incidisset quare nō debeā dare.Quid enim si quod illi pollicitus sum,paria sibi me dare iusserit?Si lex lata erit,ne id quispiā faciat,quod me amico meo facturum promiserā.Promisi tibi filiā in matrimoniū,postea peregrinus apparuisti, nō est mihi cū externo connubiū.Eadē res me defendit,quæ vetat. Tunc fidē fallā,tunc inconstātiæ crimē audiā, si cum eadē omnia sunt,quæ erant promittente me,nō præstitero promissum &c. Post quæ illud concludit,Omnia esse debent quæ fuerunt cum promitterem,vt promittentis fidem teneam. Vidésne lector quàm multis confirmet Seneca quod diximus, omnia intelligenda esse, rebus , quæ erant,manentibus? Et de hac re multa Tullius lib.3.officiorum. *Stoici promissorum tenacissimi.*

169 ¶Et vt intelligas quantum ponderis apud nostros id habeat, Bal.in d.l.clari.C. de fideicom.dicit ꝙ statuentes possunt mutare aut reuocare statutū,quod ipsi irreuocabile fore statuerāt, nisi illud iurauerint nō mutaturos aut reuocaturos,quia tūc id facere nō potuerūt, per allegata illic ab eo. Quod intelligendū est,inquit,nisi iusta causa interueniat,quia semper in iuramēto inest ea clausula,rebus sic se habētibus. Sed audi quid subiungit,quod lectores maximè volui expendere.Nā hoc postremū dicit procedere,licet verba statuti dicerēt, ꝙ statutū sit præcisum & immobile. Nā quæ de nouo emergūt,nouo indigēt auxilio.l.j.in prin.ff.de vētre inspic.& l.de ætate.§. ex causa. ff.de interrog.act.Ex quibus intelligis nihil adeo esse præcisum,firmum immobile, quin semper intelligatur,rebus sic habentibus. Et hoc pro not.refert Philip.Deci.in rubr.C.qui admit.col 2. *Semper in iuramento inest clausula, rebus sic manentibus.*

170 ¶Quid plura? iuramentum nunquam trahitur ad non cogitata.c.quintauallis,extra de iureiur.& voluit gl.in c.veniens,in verbo,præsciuisset,& ibi Bal.eo.tit.& rursum gl.in c.ad nostram, le ij.in verbo,in mente,per illum tex.& in c.pen.eod.tit.& in c.ij.extra de renun.Bar.in l.si quis pro eo, in viij.casu.ff.de fideius.& consi.xc.dilecto domino,col.3,versic.præterea posito.Bal.in l.ij.in ix.q, C.de rescin.vend.& in c.ij.extra de renun.& in c.cùm contingat,in vij.conclusione, extra de iureiur.& consi.437.quæritur si factum fuit,col.j.libr.j.Signo.consil.lxj. quæstio talis est, potestas, col.2.versi.nūc veniamus.& cōsi.ccl.super dubiis,col.5.versi.itē non videbitur.Fede.Senen.cōsi. cxcix.quæritur an domina Margarita. { & consi.cclxxxj.casus talis est statuto,col.j. } Ang.consi. clxxij.Ludouicus.col.j.Imo.in c.debitores,extra de iureiur.Cardi.Flor.consi.xcij.fauendo pupillis,col.penul.versi.quæ ad iuramentum,Paul.Castren.consi.cccxlij.considerandum est,col.3. lib.1. & d.consi.ccccxlviij.in fi.eod.lib.1.consi.ccclxxvij.ad primum videtur dicendum dispositionem, col.2.lib.2.Rom.consi.xxij.pro propositæ, col.1.& consi.ccclxxix.circa primum,col.2.versic.nec etiam obstat.Alex.in l.sciendum,col.x.versi.& certè videtur.ff.de verbo.obli. Calca.qui hoc latè probat consi.xxv.Titius nobilis,col.xv,versi.non obstat quod dicitur.cum multis seq.Soci.cōsi. *Iuramentum nunquam trahitur ad non cogitata.*

ciij.in casu conuentionis.col.2.versi.adde quod idem est.C.de transact.Steph.Bertran.cōsi.ccclxj. Christi & c.viso consultationis themate,in prin.lib.1.

Nec ad ea de quibus uerisimiliter iurās non disposuisset.

171 ¶Imo nec ad ea de quibus verisimiliter iurās nō disposuisset,si expressum fuisset tex.est optimus lin c cum iuramento.& ibi glos.extrà de homi.quem ad hoc citat Pau.Cast.d.consi.cccxlij.col.3. lib.1.& consi.ccclxxxv.siue dicamus istā quictātiam,paulò ante fi.eo.lib.1. Quod & idem propè voluit Bartho.Brixi.q.36.cum causa cuiusdam.Panor.in d.c.veniens,col.3.versic.ij.membro,extrà de iureiur.vbi etiam est bonus tex.& Aegid.Bellamer.consi.xvij.contrahens matrimonium, col.3.versi.item iuramentum.& Alber.Brunus consi.lxxxij.super difficultate, col.vlt. Idque generale est, vt quantumlibet generalis dispositio non trahatur ad ea de quibus verisimiliter non erat specialiter dispositurus.l.obligatione.ff.de pigno.cum similib.Scribitque Ange.consi. ccxlix. super primo quæsito,col.pen.versi.pro hac parte,nullam adeò generalem esse dispositionē, quæ trahi debeat ad nō verisimilia.quod & alibi diximus.Et facit gl. illa in l.tale pact.§.vlt.ff.de pact. de qua tam multa scripsimus suprà nu.56.incip.inter tam multa.Sed nō verisimile est donantem iurando voluisse liberos excludere, per ea quæ suprà latissimè diximus in princ.Igitur.

Iuramenta quæ à notariis communiter apponuntur, non sunt trahenda ad aliquod pondus.

172 ¶Denique non omittendū,quòd iuramenta in omnibus pènè instrumētis apponūtur à notariis ex more stiloq;,etiā si partes nūcupatim non iurauerint,ac nec de iurādo quidē cogitauerint,vt omnes sciunt videntque quotidie.Ideo nō sunt attēdenda nec trahēda ad aliquod pondus aut momentū,ex sentētia Barba.expressim de iuramēto loquentis,consi.xliij. sempiterna dignū est memoria.col.6.versi.capio modo secundā dubitationē,lib.2. { & Franc.Rip.in l.cēturio, col.26. nu.82.ff.de vulga.& pup.} per id quod in simili dicitur de aliis clausulis per Bar.in l.j.in vj.q.ff. de iure codi.& latè diximus suprà nu.126.incip.ad huius tamē posterioris. { Et idē quoq; nuncupatim voluit in iuramēto Ant.cuius ipse Barba.nō meminit,in c.cū cōtingat,in iiij.casu prin. & ibi etiā Panor.in ix.casu extrà de iureiur.de quo tamen vide quid dicat Alex.cōsi.125.visis & consideratis,col.2.versic.& ita dicit,iunctis iis quæ dicit,col.8.versi.nec obst.quod notarius lib.3.

An iuramentum in donatione appositū obstet huic legi.

173 ¶Et ita,videlicet iuramentum in donatione appositū nihil huic legi obstare, quo minus locum habeat,respondit Old.consi.238.cum mulier donatrix,in fi.& iterum consi.cclxxviij.licet quantum ad claustrales,col.3.versi.ad tertiam conclusionem, Io.And.in addit.Spec.in rub.de donat. col.2.versic.an propter liberos,dum paulò pòst subiungit,& hic addo, & in titu.de instru.edi.§. porrò.in vlt.addit.quæ est in pen.col.Bar.in d.l.Titia Seio.§.imperator,in vlt.q.& ibi etiam Bal. in fin.& Rapha.Co.ff.de leg.ij.vbi & Bar.ipse dicit ita se cōsuluisse cum Recuperato de Sancto Miniato,& Fran.Pisano.Idē quoque voluit Albe.hic col.1.vbi dicit ita de facto cōsuluisse Bal.in l.j.in vlti.q.C.de inof.dona.& idem Bal.consi.ccxxv.punctus quidam donauit, lib.v.Pet.Anch. in c.vlt.& ibi etiā Ant.col.vlt.Imo.tum col.7.versi.item aduerte pro intellectu.tum col.11.versi. quid si in donatione,& ibi quoque Barbat.extra de donat.idem Imo.in l.j.in fi.ff.eo.& in c.cùm contingat,char.penul.extrà de iureiur.Ro.consi.cclxix.non est dubium,in prin.Pau. Castr.cōsi. cccclxxxv.super hoc puncto plura videntur,ad fi.lib.2.Pet.Ferra.in tit.forma libel. quo agit.pro donatione,in verbo,irreuocabiliter,col.3.versi.patet ergo ex præmissis.Corn.cōsi.clxxvj.in præsenti consultatione,col.vlt.lib.2.& consi.ccxxiiij.placent mihi,col.2.versi.nec obstat iuramentū, eo.lib.2.& consi.xj.eiusdem principij,col.2.versi.nec obstat iuramentū.eo.lib.2.& consi.xj.eiusdem quoque principij.col.9.versi.& ideo iuramentū,& iterum col.11.versi.ex quibus elicio,lib.3. & consi.xxx.consideratis his,in fi.lib.4.& Alex.consi.lxxj.consideratis his quæ narrantur,ad fi. lib.4.Fran.Cur.senior consi.j.circa primum,col.3.& seq.vbi plus tenet,quòd expressè nō potest huic l.cum iuramento renuntiari de cuius veritate satis constat ex præmissis. & Vincen. Paleo. inter consi.eiusdem,consi.iij.& si subtilissimè,col.2.versi.nec me mouet.Fran.Areti.consi.xxiiij. quatuor dubia,col.1.in prin.& iterum col.2.versi.nec obstat iuramentum. Soci.consi. cxlvij.visa facti contingentia,col.v.versi.circa tertiam,lib.1.& consi.ccxv.visa prædicta,col.2.versi.nec ob.si diceretur,lib.2.quod errore impressorum repetitū est in lib.4.consi.xxij.quibus locis dicit hanc esse communem opi.idem Soci.cōsi.xx.in facto præsupponitur,in fi.lib.3.& consi.cxxvj. visum fuit,col.4.eo.lib.4.Iason consi. {cxxv.Bartholomeus.col.2.versi.tertiò facit,& iterum col.4.vers. non obst.tertium,lib.1.& consi. } ccxxx.factum sic se habet, col.3.lib.2.& Philip.Deci.in l.j.col. pen.versi.secundò quod dictū est.C.de pact.& in l.si donatione,col.v.versi.tertia cōclusio gl.C. de collat.& consi.cxl.cuius superscriptio incipit,donatio inter virum,ante fi.& cōsi.cccxlv. visis his quæ suprà accuratè,col.1.& cōsi.cccl.visis allegationibus,col.3.versi.vltimò nō obstat.& cōsi. seq.in casu proposito,col.vltima, versi.vltimò nō obst.dum allegat Oldra.& Rom.vbi suprà.& rursum cōsi.ccclxvj.pro declaratione,col.3.versi.nō obstat quod dicitur de iuramento.& consi. cccclxxiiij. in casu proposito,col.3,versi.vltimò nō obstat.dum etiā illos allegat,& cōsi.ccclxxix. requisitus,col.pen.versi.præterea illud dictum.& consi.ccccviij.in præsenti consultatione,col.2. { & cōsi.dxxxvj.in causa quæ agitatur Mantuæ,col.51.versi.& prædicta cōditio.} & Anto.Bauer. in tract.de viribus iuramēti,col.3.Ant.Petru.in tract.eiusdē tit.in xj.defectu,in fi.Steph.Bertran. consi.cclxxxiiij.viso casu mihi exhibito,col.2.lib.2.& cōsi.ccclxxxiij,viso casu superiùs,eo.lib.2. & consi.cxxxv.viso cōsultationis themate,col.3.lib.4. { Carol.Ruin.cōsi.xcviij.visa renūtiatione, col.8.nu.19.lib.1.& cōsi.cvij.Iesu,ad fi.eo.lib.1.& cōsi.clxix,de tribus col.2.nu.7.eod.lib.1.& cōsi. clxxiij.quæritur primò,col.7.versi.nec etiam iuramentum,eo.lib.1.& consi.lx.de re quidem,col. v.nu.15.lib.4.& consi.cxl.circa casum,col.3.num.5.lib.4.} Franc.Ripa in hac ipsa.l.& iterum lib. 3.respon.cxv.licèt donatio,col.pen. { & Paul.Parisi.consi.lxxij.videtur,col.2.nu.15.lib.1.& consi.

seq.dona

seq.donatio,col.8.nu.18.} Nec alium reperi alterius sententiæ præter And. Alciat.in l.pacta quæ contra.C.de pact.qui hac ratione tantùm mouetur,quòd hæc reuocatio nõ fit fauore filiorum, sed ex coniectura donantis:ideóque iuramentum eam reuocationem impedire.Qam sentẽtiam dicit esse receptiorem,id est,vt nostri pinguius dicunt,cõmuniorem,vt hîc maximè, si vnquam aliàs,conueniat illud Horatianum,

Quandoque bonus dormitat Homerus.

174 ¶Sed hîc quæri potest,retenta ea opi.quæ vult posse donantem huic l.renuntiare,quæ communior est. An si in donatione fuerit apposita clausula, quod extendatur iudicio siue arbitrio sapiẽtis,poterit notarius huiusmodi renuntiationẽ opponere.Soc.consi.147.cuius exordium est,visa facti contingentia,in fi.lib.j.dicit,quòd fortè poterit,per ea quæ ponunt doct.de clausula derogatoria,& aliis in l.illa institutio.ff.de hære.insti.Tu tamen super hoc cogita.neq; enim id ausim asserere.Tum quia huiusmodi clausula non est ex natura donationis,ideóque nõ videtur posse intelligi & extendi per notarios, ex not.latè per Alex.post alios antiquiores consi.xxvij.viso & prohibito,col.2.versi.aut volumus quòd in illo instrumẽto,& multis seq.lib.2.Tum quia nemo sapiens iudicaturus est instrumentũ donationis ita fieri,vt in eo apponatur , quod verisimiliter nunquam donans apposuisset,si de eo cogitasset,arg.l.j.C.quæ res pigno.oblig.pos.& c. vlt.de offi.vica.lib.6.cũ simil.& bene facit tex.in l.si libertus ita.ff.de oper.liber.vbi si quis rẽ permiserit alterius arbitrio,nõ aliter ratum est arbitrium,quàm si æquum, & secũdum mentem personarũ arbitrio substituentium fuerit arbitratus.Et ita etiã à nobis stat Fran.Ripa hîc,in postrema omnium quæst.hac tantũ ratione,quòd renuntiatio est facti: quæ autẽ in facto consistunt,in manu sapientium non sunt posita,secundũ Bar.in d.l.illa institutio.ff.de hære.instit.Tu tamen vide hîc quæ scripsi in nostro tractatu constituti possess.parte tertia,limitat.xxxj.eadémque vlt.

Clausula,quæ non est ex natura donationis, nõ potest extendi per notarios.

Quæ in facto consistunt, nõ concernũt sapientem.

175 ¶Satis,vt opinor, satísque lector optime diximus de ratione l.nostræ , & eius appendicibus , ex quibus tanquam ex iactis fundamentis,mox cõsurget reliquum opus.Reliquum est enim (quod suprà in principio polliciti sumus) vt verba leg.nostræ interpretemur , non ea quidem omnia, sed ambigua tantùm,aut interpretamenti indiga.

S I.

1 O N admodum interest hîc scire naturam vímque huius dictionis,*si*,quãdo ad intellectum l. nostræ parũ pertineat. Ideóque nec hîc sigillatim de ea scribere decreuimus.Verùm si quis aliàs id nosse cupit,legat tex.gl.& doct.in l.qui promisit.ff.de cond.indeb.tex.in l.quandocunque.§.non solùm,& ibi etiam Bart.Alex.& Ias.qui adducit infinitas concord.ff.de verb.oblig.& in l.centesimus si ita stipulatus,& ibi quoque Bar. col.1.Alex.col.2.& Ias.col.5.versi.in ij.parte,eod.tit.gl.in l.iij.in gl.vlt.& ibi Bar.in j.oppo.& Ias. col.3.ff.de leg.j. omnino Bartol.in l.j.in j.q.per totum,& ibi etiam Imo.Pau.Cast.& Socin.ff. de condi.& demon.& Bar.& Bal.in l.quibus diebus.§.Termilius.ff.eo.Bart.in l.j.§.j.in vlt.oppo.ff. de tutel. & in l.si Titio.ff.quando dies lega.ced.& in l.cùm stipulatus sim mihi & Proculo , in prin.col.1.in vlt.oppo.ff.de verb.obl.& in l.si ita quis promiserit,in prin.& ibi Ias.eo.tit.& in l.si decẽ,post prin.versi.quæro quid si dixi si potuero,eodẽ quoque tit.{ & in l.ita stipulatus,col.vlt, versi.iij.principaliter quæro,eod.lib.} & in l.fideiussor obligari.§.vlt.in fi.ff.de fideius.& in l.extraneum,post Pet.& Cyn.& ibi quoque recentiores.C.de hæred.instit.Bal.in l.vlt.C. de diuer. rescr.& in rub.C.de inst.& subst.col.1.vers.redeo ad materiã.& in l.ex his verbis,col.1.C.quãdo dies lega.cedat. { & in l.hæc venditio,in addi.ad fi.ff.de act.emp. } Signo.consi.ccxxvj.in themate quod,col.2.versi.item monosyllaba si Ang.in l.sub conditione,col.2.ff.de solu.Pau.Cast. in l.in ratione.la ij.§.tametsi.ff.ad leg.Falci.Rapha.Co.Imo.& Soc.in l.quibus diebus.§.quidam Titio.ff.de cond.& demon. { Alex.consi.cxxvij.viso processu,col.1.lib.7.Corne.consi.clxxviij. videtur in hac,paulò ante fin.lib.3. } Soci.consi.cxxj.visa contingentia,col.2.vers.sed iterũ,lib.1. Corne.consi.cxxxiij.quamuis videatur,col.vlt.versi.& dictio si,lib.2. { Card.Alex.in c.versi, nu. 10.extra de cõdi.appo. } Iason in l.stipulatio ista.§.inter certam,in ij.no.ff.de verb.obli.& Fran. Purp.in l.j.nu.675.ff.de offi.eius cui mand.est iurisd.

Natura vísque dictionis, si.

2 ¶Apud Oratores autem præter vulgarem illam significationem,confirmatiuè ponitur,vt in eo Terentij loco,in Andria ; *Si te in germani fratris dilexi loco*. Quod Priscianus annotauit , & nostri quoque confirmant in id citantes leg.Titium & Mæuium.§. à matre.ff.de admi.tuto.& l.videamus,in prin.ff.de in lit.iuran. { & l.iij.& ibi Bart.ff.de leg.j.& l.qui Romæ.§.Flauius.ff.de verb, obligat. } & l.si pater,vbi Bald.not.C,quan,prouo.non est necessa.Quod quando procedat cognosces ex Bar.in d.l.j.ff.de condi.& demon.& Alex.consi.ccxij. ponderatis his quæ in themate,col.vlt,lib.6.

Apud Oratores confirmatiuè ponitur.

3 ¶Sed & apud Hebræos hæc coniunctio, אם *si*,etiam non semper dubitationẽ,aut conditionem significat,sed & affirmationem,quin & iurandi verbũ aliquando est,Ezech.2.Ac si illi audierint. & Psal.94.si introibunt in requiem meã,id est,non.Itaque etiam cum dicitur negatiuè Esa.v. si non domus multæ in solitudine earum desertæ fuerint,& iterum c.14.Si non vt putaui ita erit, Et Psal.31.Si non posui,& humiliaui animam meã.Et Hier.xxij.si non ponam te in solitudinem.

Apud Hebræos affirmationẽ significat.

Et id

Et id quidem locutionis genus stomachum & aposiopesim habet patheticam. Sed &, si ita nunc est, hebraismus est, pro si ita fieri oportet. Gen. 43. & cùm scribitur Gen. 28. si fuerit dominus mecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo. id est, quoniam quidem certus sum Deum mihi adfore, & quasi deprecatiuum est, nam prius Deum agnouerat.

4 *Terentii locus explicatus.* ¶Porrò Donatus interpretans illum Terentij locum in Andria, à nobis suprà citatum, *Si te in germani fratris dilexi loco.* sic nos, ait, tunc loqui, cùm præposuimus aliquid, & tamẽ nolumus exprobrare, vt etiam in eo loco Virgil. lib. 9. Aeneid.

Si qua tuus vnquam pro me pater Hyrtacus aris
Dona tulit. Et alibi lib. 4. eiusdem operis,
Si bene quid de te merui.}

LIBERTIS.

1 *An hec lex intelligenda sit etiã in extraneis.*

Vid si extraneis? erit ne tunc & huic l. locus? Id quod nos abundè affatimq́; si quid aliud in hac l. tractare statuimus, veluti omniũ ad ipsius vsum & vtilitatẽ pertinentium fundamentũ. Quid enim profutura est l. nostra, si ad patronos tãtùm & libertos pertineat? cuiusmodi hodie pauci sunt in toto orbe Christiano, si qui sunt, cùm è diuerso olim tempore nostrarũ legum propè plures erant serui, ac liberti, quàm ingenui. Ex quo & maxima earũ pars constat seruorum libertorumq́; tractatione. Sunt enim de his tãtùm multi tituli, imò verò libri integri. Sed & nullus propè alius est titulus, quem non videas seruis ac libertis inspersum. Igitur vt ad rem accedamus, dicit l. nostra, libertis, quasi aliud sit, si extraneis donatum fuerit. Tum quidem primũ, quòd non otiosum ac superuacuũ videri debet, quod lex nostra nuncupatim loquitur de patrono & libertis, nulla aliorum mentione facta, argu. l. si quando. ff. de lega. j. & ca. si Papa. de priuil. lib. 6. cum aliis multis simi. & concor. à me propè superfluenter collectis in nostris comment. tit. xxij. §. ix. in gl. ij. in 6. q.

2 *Verbis legis deficientibus deficit et ipsa lex.* ¶Nam & vbi verba legis deficiunt, deficit & ipsius dispositio. l. iiij. §. toties. & ibi Bar. & alij. ff. de dam. infect. & l. ita autem, in prin. & ibi etiam Bart. ff. de administ. tuto. & l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusat. & l. j. §. loquitur. ff. de magi. conue. & l. Fulcinius. §. j. ff. qui. ex caus. in pos. eat. & l. vlt. C. de præd. curia. lib. x. & c. indemnitatibus. §. sed cùm eas, de electio. lib. vj. quẽ text. dicit ad hoc omniũ optimum Io. Ana. in capit. ij. extra de maledi. & id etiam voluit gl. in ca. quoniam, in verbo, qui simul, extrà de vi. & hone. cleri. j. in gl. magna, in fi. de senten. exc. Signo. consi. xxiiij. si quæratur, col. ij. versi. quartò probatur. Bald. in l. j. col. ij. in iiij. oppo. C. si quis omis. cau. testa. & in c. quia propter, col. iiij. ver. in tex. ibi tres, extra de elect. & consi. ccclxxxiij. Bertonus, col. ij. lib. v. & consi. ccccxcv. quædam domina Helena, col. ij. eod. lib. v. Pet. Ancha. in c. indemnitatibus. §. vlt. in viij. not. per illum tex. de elect. lib. vj. Card. Flor. loquens in casu huic l. proximo. consi. xx. cùm in testamentis, versic. iiij. Ioan Ana. consi. xcv. visis & ponderatis, col. ij. versi. circa primum. Raph. Fulgo. consi. cxxiij. S. & P. ciues, col. ij. & consi. ccxxij. nobiles quidam. & Raph. Co. consi. xliij. ab arbitrali, ante fi. Rom. cõsi. cccclxij. quo ad decisionẽ, in fi. Pau. Cast. consi. xxxiij. de iure cõmuni dicta hæreditas, in prin. lib. j. Domi. cosi. lxv. Iesu Christi. & c. discutiã, col. j. Imo. consi. xxxvj. in casu præmisso, in primo dubio, cũ aliis multis cõcor. adductis ab Alex. in d. l. iiij. §. prætor, col. pen. ff. de dam. infe. & Maria. consi. xxx. quãuis ex his, col. vj. vers. v. & iterum col. ix. versi. item patet. & Barbat. in c. significãte, col. j. extrà de rescr. & consi. ij. clementissimi Dei, col. iij. vesi. præterea nos nõ sumus, lib. j. & consi. 14. à Ioue principium, col. 3. lib. 3. & consi. xxviij. cuius est simile initium, col. 7. versi. restat nunc videre, eo. lib. 4. & latius consi. xlv. Deum inuocent, in prin. eo. lib. iij. & consi. ij. à Ioue principium, col. vij. præterea faciat, lib. iiij. & consi. lvj. omnium potentissimi, col. ij. eo. lib. iij. & aliàs sæpissimè. Cepola causarũ ciuilium consi. xliij. clarissimè. col. ij. & Fely. in c. nonnulli char. pen. vers. verba legis, extrà de rescr. & Steph. Bertran. consi. xij. inspecto processu, nu. 4. lib. j. & cõsi. ccclxxiij. Christi, & c. viso consultationis themate, in prin. eo. lib. j. & cõsi. xcvij. voluissem, post prin. li. ij. & cõsi. cxliij. viso processu, col. j. eo. li. ij. & alibi sæpe. nihil enim frequẽtius est in illius cõs. & Hipp. Marsi. in l. qui falsam. nu. 66. ff. de falsis. & sing. ccccxxxix. cui non cõueniunt verba, & in omnibus propè consi. Idq́; adeò freques est apud nostros, vt vix vllum consiliũ reperias, in quo nõ repetatur. { Illud tãtùm adiecerim, id procedere etiamsi verba dispositionis pro maiori parte cõueniant, vt videre licet ex Hiero. Grato, consi. lxij. ex themate, col. ij. versi. v. cõfirmatur, lib. j. per ea quæ & nos dicemus inferius in hac ead. gl. nu. 112. his autẽ.}

Etiam si pro maiori parte conueniat.

3 *Lex expressisset, si ita intellexisset. Et statutum.* ¶Quoniam & si de extraneis quoq; lex nostra intellexisset, æquè id expressisset, vt de patronis & libertis, vt in simili dicitur in c. inter corporalia, post mediũ, extr. de trãsla. præla. vbi hæc verba adscribuntur, vnde si circa trãslationẽ idẽ fieri voluisset, quòd de cessione dixerat, & de trãslatione poterat expressisse, & ibi Bal. col. ij. no. inquit, allegationẽ aduocatorum, qui dicunt, si statutum hoc voluisset, dixisset, & in c. ad audientiã, extr. de deci. vbi penè similis est sentẽtia, cũ si. Et hoc argumẽti genere vtitur { gl. in c. ad audientiam, in verbo, obuẽtiones, in fi. de eccle. ædifi. & in c. vlt. in gl. vlt. ne cle. vel monachi. } Signo. consi. clxxij. testator in suo, col. j. versic. cũ agitur in prima. & cõsi. clxxiij. A. pater instituo, col. ij. versi. cũ igitur. & cõsi. clxxxiij. in quæstione, versi. quartò

quartò si princeps.& Bal.consi.ccij.præmissis duobus.post princ.lib.1.& consi.cccxxviij. cùm in causa.col.vlt.lib.3.& consi.ccccxl.factum proponitur esse tale.Fran.col.2.ver.sed Pet.dicit.lib.3. Pet.Anch.cõsi.cxx.pro clariori decisione.& Imo.in l.cùm ex causa.ff.de re iud.& in c.cùm contingat.col.4.vers.præterea Papa.extrà de iureiur. & consi.xxviij.viso instrumento. circa med. & consi.xxxj.ad primum dubium.in ij.dub.Pau.Cast.consi.cv.si non interesset. circa med.lib.2. & consi.ccxxiiij.legatum prædictum.col.j.eo.lib.2.Cepo.causa.ciui.consi.xxv.ex quæstione prædicta.col.7.vers.item probatum est.& consi.seq.orta fuit.col.5.ver.secundò moueor.& consi.lxvj. eodémque vlt.Titius procreauit.col.x.Io.Ana.consi.xxij.ad probandam.col.2.ver.est etiam multum.Alex.consi.v.circa primum dubium.col.2.ver.nec ad hoc ob.lib.3.Philip.Fran.in sua disputatione petitorij incip.ex nobilissima.col.v.ver.quartum remedium.Barb.in repe.l.cùm acutissimi.col.pe.C.de fideicom.& consi.xiij.clementissimi Dei.col.vlt.lib.1.& consi.lxj.scribitur Sap.7. col.pe.eo.lib.1.& consi.xxviij.à Ioue principium.col.vlt.lib.3.& consi.50.illud afferam.col.pe. eo. lib.3.& alibi sæpe.& Soci.in l.2.col.2.versi.ex qua conclusione.ff.de leg.j.& consi.cxcj.licet difficultates.col.5.versi.confirmantur præmissa.& iterum col.vlt.ver.quartò ex serie. lib.2. & consil. ccxxvij.præsens consultatio.col.vlt.ver.secundò ego respondeo.eo.lib.2.& cõsi.v.in primo consultationis articulo.col.2.ver.quartò & vltimò.lib.4.& sæpe aliàs.& Lud.Bol.consi.lx.stat statutum.col.3.ver.v.ad idem.Ias.consi.cxl.quod est primũ.lib.12.inci.spectabilis dominus.col.5.vers. ad idem facit.& consi.cxlij.venerabilis.col.6.ver.quintò facit.eo.lib.2.Philip.Dec.consi.ccccxlij. in causa in qua.col.2.ver.non obstat ergo primò.& doct.sæpè,præsertim in consi. Et bene facit tex.in l.ex his.& ibi no.Bal.post Iac.Are.& Cy.qui eam l.legit cum l.Nesennius.ff.de excu.tut. & in l.liberto. §. largius.ff.de ann.leg. {& in l.1.§.sin autem ad deficientis.C.de cadu.tollen.}

4 ¶Verba enim legis inspicienda sunt,nec vltra ea est ipsius dispositio trahenda.l.quod constitutum.ibi,quantum ad verba eius.ff.de testa.mil.vbi Bar.in prin.dicit eam l. solere allegari in materia statutorum,quòd scilicet à verbis statutorum non receditur.Cui consonat text.in l.si seruũ. §.non dixit prætor.ff.de acq.hær. {quem in id dicit not.Bal.consi.ij.verba statuti.col.j.lib.1.Et ex eo dicit ipse Bal.consi.ccccviij.quidam ciuis Florentinus.col.j.lib.j.quòd à quo remouētur verba legis,remouetur & eius amissio. Sed & ex eo dicit idem} Bal.consi. ccxxviij. ad euidentiam premittendum est quòd duplex.lib.3.quòd verbis legis debemus esse contenti.& consi.xcix.super primo quæsito.col.j.lib.4.quod lex,inquit,non dicit,nec nos dicere debemus.Ad quod etiã illũ tex.dicit sing.Barb.in l.si ita stipulatus essem abs te.col.pe.ff.de ver.obl.Sed & ex eo idem de statuto dicit ipse Bal.in l.omnes populi.paulò ante fi.ff.de iust.& iur.quod statutũ,ait,non dicit, nec nos quoque dicere debemus:quod idē asserit ipse Bal. {in l.j.col.pe.C.de hær.inst.&} in d. c.inter corporalia.circa med.de transl.præl. {& consi.xv.omnis assessor.col.2.lib.2.& consi.cclvj. quanquã allegationes.in prin.lib.2.& consi.ccxcviij.quæritur vtrum vsurarius.col.ij.eo.lib.2.} & Corn.consi.cclxxxviij.in hac consultatione.col.ij.ver.quia statutũ.lib.1.& Barb.cons.lxxxj.præclarè & luculenter.col.ij.lib.4.Sed & per illum tex.idem Bal.cõsi.ccccxlvij.ad euidentiã premittendum est quis dicatur.col.3.ver.sciendum.li.5.quòd non possumus interpretari constitutionē id disponere,quod non loquitur.A quibus non longè abest quod {tradunt Iac.Bel.& alter Iac. But.inter consi.Bal.consi.cxxxiiij.hæc quæstio fuit.col.ij.lib.4.quòd verbis statuti seruire debemus sine extranea interpretatione.Et ipse} tradit idem Bal.in c.significante.col.2.ver.sed quid si statutũ.extrà de app.quòd debemus inhærere verbis statutorũ,nec aliter interpretari quàm statuta loquantur.Quod & voluit ipse Bal.in l.ita nobis.ante fi.C.de adul.vbi declarat quomodo id intelligitur.& in l.cum ancillis.col.2.ver.sed pone quòd statuto.C.de incest.nupt. quòd non possumus recedere à verbis & determinatione statuti.Et quòd vbi statutũ non determinat, nec ego determino:quia seruandum est prout iacet.Et statim post,in ver.pone quòd ille, quòd non attenditur ratio statuti,sed casus formaliter dispositus.Et in l.testamentũ.in fi.C.de test.quòd statuta tantum disponunt quantum loquuntur,& nihil præterea.Et in l.si furiosi per illum tex.in verbis,de furioso non loquitur.C.de nup.quòd vbi statutũ non loquitur,cessat dispositio illius, quod dicit menti tenendum.& in c.j.in fi.tit.de ali.feu. quòd tenaciter verbis statutorũ inhærendum est,nec licet illis addere aut detrahere.& hoc vltimum etiam dicit Bal.in l.maximũ.col.pe. ver.in contrariũ.C.de lib.præte.Et idem Bal.{consi.cccclij.statuto ciuitatis.col.2.vers.ad vltimã. lib.1.vbi dicit,quòd in statutis magis verba ponderamus, quàm mentem imaginariã & incertã. & consi.cccxviij.ponitur quòd dicitur.col.3.lib.3.à verbis,inquit,statuti nõ est recedendũ, quod & idem dicit consi.xciiij.ver.statuto,ad fi.lib.5.& consi.xcv.cõsiderandum est in fi.eo.lib.5.verba, ait,statuti consideranda sunt,quia vbi statutum non loquitur,stamus iuri cõmuni.} consi.xciiij. viso statuto.ad fi.dicit quòd à verbis statuti non est recedendum.Quod etiam voluit Pet.Anc. consi.lxix.contra donationē.col.2.ver.sed ego saluo.& Corn.cons.xc.scrupulosa videtur.col.pe. ver.accedat.li.3.Soc.cons.cviij.in hac cõsultatione.col.4.ver.ad hoc quod no.li.1.Phil.Dec.consi. cccxxxiij.licet propositi mei.col.ij.ver.quibus tamē nõ obstantibus.Nam & in re dubia debemus seruire verbis edicti.l.j.§.si is qui nauē.ff.de exer.act.Quod & ad statuta trahit ipse Bal. ibi in vtraque lect.& in c.vlt.col.j.ext.de eo qui mit.in poss.si enim (inquit in posteriore loco) statutũ aliud voluisset,aliud scripsisset,per d.tex,& rursum cons.ccccxxxiij.circa quæstionem.col.j.lib.5.

5 ¶Et id quidem generale est,vt videlicet non solùm in legibus & statutis, de quibus semper locuti

Verba legis inspicienda, nec ultra ea dispositio illius trahenda.

Statutũ quod non dicit, nec nos dicere debemus.

Verbis statuti seruiendũ sine alia interpretatione.

Statuta tantum disponũt quantum loquuntur.

Verba ubiq; consideranda. cuti sumus, sed & alias semper verba sint consideranda, nec ab illis recedere liceat cùm clara sint. l. non aliter. in prin. ff. de lega. iij. & l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. e. tit. vbi dicitur, cùm in verbis nulla est ambiguitas, non debet admitti quæstio voluntatis. & in c. quomodo. xxxj. dist. & in c. si presbyter. de consec. dist. vlt. & in c. vlt. extrà de verb. sign. cum simi. Ideo præcipitur in l. si quis *Et stipulationis.* stipulatus sit Stichum. in prin. ff. de verb. oblig. sermonem stipulationis inspici. quem text. ad hoc expendunt Pau. Cast. Fran. Aret. & Ias. ibi, & Maria. cõsi. xxx. prosequendo ordinem. col. j. & ante eos Bal. consi. cccxcvij. quia sermo commodus. in prin. lib. 3. In quam etiam sententiam est tex. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ad fi. eo. tit. de verb. oblig. vbi hæc verba scribuntur. Plerunque enim in stipulationibus verba, ex quibus oritur obligatio, inspicienda sunt. Et harum duarũ postremarum legum autoritate subnixus Pau. Cast. consi. clxiij. in præsenti causa, quę vocatur, col. j. *Et concessionis.* versi. secundò dico. lib. 1. respondit inspiciendum esse tenorem regiæ concessionis in eo casu, de quo consulebatur ad quod etiam alleg. l. fideiussores magistratuũ. §. pro Aurelio. ibi, lecta subscriptione. ff. de fideiuss. Cuius etiam legis arg. dicit Bal. {consi. xxxij. quidam nobilis, col. ij. li. 1. consideranda esse verba contractus, & paulò pòst, lector, inquit, instrumenti habet solutionem quæ- *Et cõtractus.* siti, & consi. clxxxij. locata fuit, col. vlt. eo. li. 1. dicit id quod solet dici, verba esse intelligenda secundum naturam contractus, tum demum procedere si verba ipsa patiantur, non aliàs. Sed & *Et sententia.* idem Bal. eiusdem l. arg.} in l. ab executione. col. vlt. C. quorũ app. non reci. verba sententię ponderanda esse, sicuti & contractus. Cui subscribit quod dicit Bar. in l. Iulianus. col. 4. versi. prædicta vera. ff. de condi. indeb. quòd ex sententia nihil infertur, nisi quatenus ipsius verba importãt ex necessitate, per l. si iudex. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & l. j. C. de ord. cog. quem sequitur Fulg. consi. cxl. præsuppositis duobus statutis, in 2. dub. Et ita eos aduocat, licet de verbis nõ loquantur, Phil. Dec. in l. ius nostrum. col. 3. versi. secundò regula. ff. de reg. iur. {& consi. cccxxij. visis consiliis. in prin. & consi. cccxlviij. de duobus. col. 3. versi. sed breuiter. Sed eandem sententiam ex illis iuribus posuit Alex. cuius ipse Dec. mentionẽ non facit, consi. clxxiij. opportunè consideratis, col. j. versi. & sententia. lib. 2.} Porrò quod de verbis sentẽtiæ dictũ est, cõfirmat quod dicit Bal. in c. cùm in vestri. post prin. extrà de elec. quòd tenor sentẽtię est forma ipsius, per l. cùm eorum. C. de sen. & interl. iud. {& quod etiá dicit idẽ Bal. in l. licet. post prin. C. de iud. ꝙ à forma sententiæ nõ est recedendũ, & sequitur Soci. consi. xcj. cõcludo dictũ. col. 3. versi. quę verba. li. 3.}

6 ¶Sed & per d. §. pro Aurelio. dicit ipse Bal. in c. Rodulphus. col. 2. vers. & ego dico. extrà de rescr. *Quod scriptura non dicit, nec nos dicere debemus.* quod non dicit scriptura, nec nos dicere debemus {quia scriptura probat suos limites, dicitque eum tex. not.} Ex eòque alibi respondit idem Bal. consi. clxxxij. locata fuit. col. vlt. lib. 1. quòd licet ad naturam dispositionis debemus recurrere, vbi de mente disponentium dubitamus. l. interdum. & l. inter stipulantem. §. sacram. & l. ita stipulatus. ibi, propter ipsius rei naturã. ff. de ver. oblig. hoc tamen procedit, si verba ipsius dispositionis patiantur, non aliàs. Sed & per eundem consuluit idem Bal. consi. clxxx. ad euidentiam est præmittendum quòd quandoque. in fi. lib. 2. *Tutius est in dubio non recedere à verbis cõtractus.* tutius esse in dubio non esse recedendum à verbis contractus, quod etiam voluit Phil. Dec. in l. semper in stipulationibus. col. 1. in fi. ff. de reg. iur. & consi. cccv. modicum esse arbitror. col. j. vbi & ad hoc alia quædam alleg. & cõsi. cccxxviij. in proposito. col. 2. versi. secundò principaliter. & consi. cccxlvij. prima facie. col. 2. versi. secundò quia dictum fuit. & late consi. ccccxxiij. negari nõ potest, in prin. & consi. ccccxxxv. in causa mihi commissa, post med. & latissimè omnium Fran. Cur. senior consi. xlix. memoriæ recolendæ. col. ix. versi. ad demõstrandum. & consi. seq. quod est eodem exordio, col. 24. versi. primò igitur, & col. seq. Quibus concinit quod dicit idẽ Bal. {consi. cclxx. in materia casuum, col. 2. lib. 5. quòd à tenore contractus non est recedendum, per d. §. pro Aurelio. &} consi. ccccxxxvij. quædã puella fuit dotata, paulò ante fi. lib. j. {Intuere (inquit) subtiliter verba contractus, & paulò pòst,} quòd à quo remouentur verba contractus, remouentur & intra ipsius, per tex. qui non multum mihi facere videtur, in l. qui tabernas. ff. de contrah. emp. & quod tradit ipse Bald. in l. lecta. col. 2. versic. ex prædictis. ff. si cert. peta. singula verba contractus & instrumenti esse ponderanda, nec nostrum esse addere vel detrahere. Quod & ipsum ex eo reassumit Socin. consi. lxvj. frustra plenitudini. col. 2. versic. sed præmissis. lib. j. Sed & denique per d. §. pro Aurelio. dicit Bal. consi. cccxviij. ponitur quòd electio, col. 2. versi. porrò. libro 3. quòd scriptura seipsam, cuiusmodi sit, ostendit.

7 ¶Nec interim prætermittere debemus alios tex. huc spectantes, videlicet l. stipulatus es. ibi secundum ea verba stipulationis. ff. de fideiuss. & l. sancimus. ibi, nisi pacti tenor ad hoc reclamauerit. C. e. tit. & l. vlt. ibi, stipulationis paternæ tenor. C. com. vtriusque iudi. & l. vt inter. ibi, iuxta pacti tenorem. C. de inut. stip. & l. si operas. in fine, cũ dicitur, pacti tenor seruabitur. C. de sol. & l. vlt. ibi, pro tenore communis militantium placiti. C. de pig. {& l. vlt. ibi, vel pactionum tenor. C. de reb. ali. non ali. & l. pe. ibi pro tenore stipulationis. C. de vsur.} & l. ad probationem dominij. ibi, quem tenor scripturæ designat. C. de prob. Ex qua dicit Bal. in l. ex hoc iure. col. 2. in fi. 6. q. ff. de iusti. & iur. quòd non est recedendum à tenore contractus. Et alibi dicit idem Bal. in l. quoties. *Verba contractus sunt forma ipsius.* quę est vlt. col. j. vers. & ex hoc elicitur. C. de suis & leg. quòd verba cõtractus, sunt forma ipsius, quæ dat esse rei, nec ei aliquid addi potest, aut detrahi. {& ad hoc est bonus tex. in l. in conuentionalibus. in prin. ff. de ver. obl. vbi forma, dicuntur verba contrahentium.} Sed & idem Bal. cõs. cclxvj. proponitur quòd quidam Antonius. col. 2. lib. 1. negat recedendum à forma verborũ contractus.

tractus. { per d.l.quicquid,& l.blanditus. Et idem dicit Bal.in consi.ccccxxxiiij.pactum inter locatorem,col.j.eod.lib.j.& consi.72.si quæritur,lib.3.& consi.321.viso instrumento, colum.ij.lib. 4. } & similiter Raph.Co.cõs.164.prælatus certæ ecclesiæ,col.vlt.& allegat etiam d.l. quicquid. Ex qua etiam asserit Signo.cõs.lxj.quæstio talis est,potestas,col.3.versi.tertio,nullam dispositionem vltrà egredi,quàm verba patiantur. Et alia multa de verbis contractus seruãdis scribit Marian.consi.18.prosequendo ordinem,in princ.& eius filius Soc.cons.74.in præsenti, col.3.lib.j.& cons.88.considerata,in prin.eo.lib.j. { & Ias.cons.159.super facto,col.ij.lib.ij.& consi.220. testator fecit,col.antep.vers.sextò facit,eo.lib.ij.& cons.29.dominus Nicolinus,col.pen.vers.quintò facit,lib.3.& consi.seq.col.2.vers.tertiò facit. }

8 ¶ Sed & tu adde tex.in c.porrò,extr.de priuil.in illis verbis,quod totum ex inspectione priuilegiorum plenius animaduertere potes,& iterũ ibi,volumus priuilegiorum suorum seruare tenorem. Ex quo generaliter no.gl.ibi,nõ esse recedendum à forma verborum.& ex eo quoque Bal. in l.j.§.si is qui,in lect.anti.in fi.ff.de exe.act.tradit tenorem priuilegiorũ esse ad vnguem seruandum. De quo etiam nõ est deterior tex.si non melior,in c.recepimus, eo.tit.de priuil.vbi dicitur, inspiciẽda sunt ergo ecclesiarũ priuilegia,& ipsorũ tenor diligentiùs attẽdendus.& in c. cõsiderauimus,ibi,cõtra tenorẽ priuilegiorũ,ext.de elect.& in c.vlt.ibi,tenor indulgẽtiæ,ext.de trãsla. præla.ex quo no.Bal.ibi,in iij.not.singula priuilegiorũ verba esse põderanda : { & idẽ Bal.in l.ij. col.ij.versi.vlteriùs quæro.ff.de cõstit.prin.in j.lectu.vbi dicit verba priuilegiorũ esse põderãda. } vt nõ abs re dixerit idẽ Bal.in c.eã te,col.3.in prin.ext.de rescr.quòd ad quem casum verba priuilegij nõ porriguntur,nec ipsum quoque priuilegium porrigitur.& Pet.Anch.cõsi.171.casus talis est,quidã dominus Ricobinus, { Ant.& Pan.post Inn.in c.per venerabilẽ,qui filij sunt legit. } atq; etiã Pau.Cast.cons.34.super primo dubio,post prin.lib.2.asserũt in vniuersum tenorẽ priuilegiorum esse sequendum. Id quod etiam facit Cepo. consilio causarum ciuilium lxvj. Titius procreauit,col.2.& ante eos Bal.consi.355.præmittendum est ad euidentiam quòd priuilegium, lib.j.& ante omnes glos.in c.vt apostolicæ , de priuil.lib.6.& in clem.j.in verbo, excolendas,ad fin. de deci.

Tenor priuilegiorum ad unguem seruandus.

9 ¶ Postremò adde tex.in c.j.ibi,propter tenorem inuestituræ,tit.de duob.fratri. vbi Bal.dicit eum tex.egregium,ex eoque no.quòd tenor inuestituræ derogat omni naturæ feudorum.& tex.in c. si cui,ibi,tenorem inuestituræ sequendũ,tit.de extraor.cap. Corra.quos tex.ad hoc quoque expendit ipse Bal.in d.l.quoties,col.j.C.de suis & legi.& in prælud.feud.in iiij.diuisione, vbi dicit semper esse recurrendum ad tenorem inuestituræ,quæ vim contractus ostendit, per illos text.& idem Bal. { in c.j.col.3.versi.porrò si dominus,tit.de feud.guard.& } in c.j.§.denique,col.j.tit.quę fuit pri.cau.bene.amit.vbi dicit à tenore inuestituræ non esse recedendũ,per priorẽ illum tex.& cõsi.207.quæstio est,spurius,col.2.vers.in cõtrarium videtur,lib.2.vbi & ex illis tex.tradit potiùs esse inspiciendũ tenorem inuestituræ,quàm generalem naturã feudi.& consi.251.considerãdum est quòd quãdo emphyteusis,eo.lib.2.vbi dicit,in duobus locis tenorem inuestituræ esse potentiorem omni natura,nec eũ restringendũ esse,sed indefinitè interpretãdum,prout verba sonãt, & consi.275.quòd pro regula,col.4.eo.lib.2. { & cons.330.in hoc concordati sunt,post prin.lib. 3.vbi tradit naturam feudorum cedere naturæ verborũ,& ab ea regulari,per d.c.j.de eo qui sibi & suis fili. } & Rom.consi.33. viso inuestituræ tenore,ad fi.versic.dicit no.illum priorem tex.& iterum consi.499.in casu propositæ consultationis.Pau.Cast.cons.176.videtur dicendũ,in prin. lib.1.vbi & illud asserit,tenorem præferri omni naturæ feudorũ,& cons.146.viso pũcto, in prin. lib.2. { & cons.245.in casu præsenti,col.j.eo.lib.2. } & consi.338.ad primum quæsitum,col.j.vers. ex his apparet,eo.lib.2.Io.Ana.cons.7.visis & ponderatis,col.2. vers.secundũ præmitto.& cons. 37.viso puncto,in ij.dubio.& cons.84.videndum est,col.j.Marti.Laud.in cap.j.col.j.titu.qui feud. dar.poss.vbi dicit vnam esse maximam (vt ipse loquitur) in feudis,primùm omnium inspiciendum esse tenorem inuestituræ , quia derogat iuri feudali.Cepo.causarum ciui.consi.24. propter guerrã,col.j.Alex.siue is est Barb.quod magis credimus ex stilo,inter consi.ipsius Alex.consi.52. circa hanc,col.4.versi.& si quispiã,lib.4.idem Barba.cons.4.scribitur 1.Regum,col.7.lib.1.& cõsi. 40.praeclarè scribitur,col.2.eo.lib.1.& cõsi.43.eiusdẽ principij,eo.lib.j.& cons.seq.scribitur apud prophetã,col.2.eo.lib.1.& cõsi.51.scripsit sapiẽtiæ,col.antep.eo.lib.1.& consi.x.sapiẽter scribitur, col.j.lib.2.cons.sequ.illud afferã,col.8.eo.lib.2.& cons.26.sapiẽter scripsit,col.j.eo.lib.2.& cõsi.33. scripsit psalmista.col.3.eo.lib.2.& cõsi.36.sapienter scripsit,col.2.eo.lib.2.& cõs.38.præclarè scripsit,col.x.eo.lib.2.& cõsi.50.præclarè scriptũ est,col.6.eo.lib.2.& cons.lxj.illud afferã,col.j.eo.lib. 2.& cons.86.magnus dixit,col.2.lib.4.& aliàs sæpe in cõsi.Soci.cons.67.visis inuestituris, col.2. vers.quorum volũtas,& rursus col.v.vers.quartò hæc cõclusio,lib.j.Fran.Curt.senior d.cõsi.49. vbi suprà.& cõsi.seq.etiam vbi suprà.& cons.63.primo aspectu,col.j.vers.sed istis textibus.Fran. Cur.iunior cõs.j.facti cõtingentia,col.3.& cõs.20.præsupponitur in facto,col.vlt.Ias.consi.78.vt opportune,post prin.lib.j.& cõs.114.ad obiecta,col.3.vers.nã ad tenorem,eo.lib.j.& cons.180.circa primum dubium,col.3.vers.tertio moueor,lib.2. { & cõs.233.præsens consultatio, col.5. versi. sextò ad prædicta,eo.lib.2.& cons.j.nobilis,col.3.vers.primò moueor,lib.3. } & cons.17.dubium facere videntur,in prin.& iterum col.2.versic.sed præmissis,lib.3.& cons.117.in causa & lite,col. pen.vers.item per inuestituras, lib.3. { & consi.136.præsupponitur.col.3.versic.item ista est vna,

Tenor inuestituræ potiùs inspiciendus, quam generalis natura feudi.

cod.lib.4.} & inter consi.Alber.Bru.consi.ix.dominus Ioannes,col.j.& iterum ij.& ipse Brunus consi.xxxix.circa antedictũ casum,col.2.& cõsi.xlj.viso instrumento inuestituræ,col.2.vbi multa prope ad verbum ex Curtio seniore,vbi suprà,illius tamen nomine suppresso,deprompsit: & Phil.Dec. { cõsi.cclxiij.in contractu emphyteutico,in princ.vbi & id dicit procedere in emphyteuti.& } consi.cclxix.consultus,col.2.versi.in quo tamen. & dicto consi.cccxxviij. & ccccxxxv. & consi. { cccclxviij.superiori anno,col.2.vers.& vlterius,& consi. } dcxiiij.in causa feudali,col.1. & consi.dclxxx.cuius est idem initium,post prin.Hippo.Mar.consi.xcix.largiri,col.2.lib.j. Sed & præter duos illos tex.qui tantùm ab illis citantur,habes & alium clarisimè probantem tenorem inuestituræ communem feudi rationem vincere,in c.j.§.præterea,vbi & hoc expendit Bald.titu. quid sit inuestitu.

10 ¶Nec ea quidem tantùm obtinent in legibus,statutis,contractibus,sententiis,priuilegiis, feudorum cõcessionibus,de quibus iam satis,vt opinor,locuti sumus,sed & in testamentis,cõpromissis,& arbitriis,libellis,rescriptis,instrumentis,actis,& quibusuis aliis dispositionibus:quādoque de testamentis loquũtur d.l.nõ aliter.& d.l.ille aut ille.§.cũ in verbis.ff.de leg.iij. supra allegatæ. sed non erat silentio ac disimulanter prætereũdus text.iubens verba testamentorum esse subtiliter cõsideranda,in §.nos igitur,in authen.de restit.fideicõ.vbi ita scribitur in antiqua eademque vulgata,qua vtimur editione,vnde subtilius testamẽtum cõsiderantes,verbis ipsius inuenimus,&c. quem quidem tex.in hoc expendit Bal.in d.c.j.col.3.versi.post annũ,tit.de feud.guard. sed verba Græcæ constitutionis Iustinianæ hoc ipsum planius significāt.ea sunt huiusmodi, ὅθεν λεπτότερόν τι καὶ ἀκριβέστερον τοῖς τῆς διαθήκης ἐπιστήσαντες ῥήμασιν &c.id est,ad verbũ , vnde subtilius pariter & diligẽtiùs testamẽti cõsiderantes verba. ex quibus planè probatur verba ipsa testamenti & subtiliter & diligẽter esse cõsideranda.{ quem etiā tex.ad hoc citat vbique Iason in suis lectu.& præterea cõsi.xliij.videretur prima consideratione,col.2.versi.sed præmisis,lib.3.& cõsi. lxxix.super vsufructu,in prin.eo.lib.3.& consi.cxliij.agitur in præsenti, post prin.lib.4. } Ideoq; Bal.ipse alibi,videlicet in l.si cũ dotem.§.si pater,in fi.ff.solu.mat.cautè,ait , inspicias verba testamenti.& rursum consi.cxxij.verba testamenti sic dicũt in fin.lib.j.asserit multos decipi,qui non ponderāt verba testamentorum,quæ in se magnũ pondus habent , ad cognoscendum quid est. ex quibus multa reassumit & commendat Iason in l.si ancillas,in fi.ff.de leg.j.& consi.lxvj.viso testamento antedicto,in prin.lib.3.Quibus adde Pau.Cast.consi.lxxj.ad primũ,in fi.lib.2.vbi dicit non esse recedendum à verbis testatoris.Et huc quoque faciũt quæ dicemus inferius in hac eadem gl.nu.20.incip.quin & si in casu.

Verba testamentorũ inspicienda.

Et subtiliter consideranda.

Et diligẽter.

Verborũ pondus ad cognoscendum multum facit.

11 ¶De compromisis & arbitriis probat tex.in l.non distinguemus.§.de officio.ff.de arbit.& in c. cùm in iure,ibi,iuxta compromisi tenorem,extrà de electio.& in c.exanimata,ibi,contra formā compromisi,extra de confirm.vtil.vel inutil.& in c.cùm olim,in fin.ibi,iuxta tenorem arbitrij, extra de præscri.& in c.Raynaldus,ibi,prout forma compromisi , extra de test. { & dicit Bal.in l.Pedius,per illum tex.ff.de arbit.quòd à forma compromisi nõ est recedendum,etiam si forma seruata iuris effectũ nõ habeat,& consi.cccxviij.practica,col.j.lib.j. dicit quòd à verbis laudi non est recendum,& allegat l.Celsus.ff.de arbit. } De libellis autem est tex.in l.ij.ibi,ex iis quæ in libello complexa sunt,& ibi recentiores,qui hoc annotant.C.de instit.& subst. { & dicit Bal.cõsi. cxc.Sempronius Maufredi,col.2.lib.2.quòd à verbis libelli non est recedendum,per l.vlti.C.de fideic.lib.& l.cùm precũ.C.de lib.caus. } De rescriptis verò dicit gl.in d.l.Pedius.§.in seruũ.ff.de arbit.& post eā Bal.in l.cùm magistratu,in prin.C. quan.prouo.non est neces.quòd iudices non debent discedere à verbis rescriptorum.Cui simile est quod tradit idem Bal.in rub. extra de offi. dele.col.pen.post Inn. quòd iudex delegatus non potest interpretari rescriptum , nisi quatenus verba ipsius rescripti patiuntur.& bene facit quod scribit ipse Bal.in c.cùm olim,col.3. versi.not. quòd in delegato,eod.quoque tit.& in c.cùm ordinem,col.5.versi.quæro nũquid certa,extrà de rescr.vbi dicit quòd papa non censetur in suis rescriptis vti certa scientia, nisi verbis id cõcipiat, per l.Gallus.§.j.ibi,ex verbis concipi posit,& l.cõtractus.C.de fid.instru.& idem Bal.in c.significante,in prin.eo.tit.extrà de rescrip.tradit quòd vbi non cõueniunt verba rescripti,nec rescriptũ quoque cõuenit.De instrumentis,præter id quod suprà diximus ex Bal.in d.l.lecta.ff.si cert.pet. notum est illud eiusdem Bal.in c.per venerabilem,col.pen.versic.quid si est expressum, extrà de elect.quòd non cātat instrumentũ,nec ego cantabo. { & simile est quod scribit idem Bal. consi. cccxvij.hæc materia.col.2.versi.præterea videndum,lib.j.quod instrumentum non dicit,nec nos dicere debemus,per d.l.si fideiussores magistratuũ.§.j.& idẽ quoque dicit cõsi.clxxxix. creditor, post medium,lib.2. } & bene facit quod tradunt iidem Bal.& Ang.in l.si binæ.ff.de inof.testam. & in d.l.ad probationem dominij.C.de probati.& in l.si quis inficiatus.ff.deposi.& in l.vlt.in fi. per tex.ibi.C.de fals.cau.adiect.leg.vbi dicit quòd nihil aliud inquiri debet , nisi quod in instrumẽto scriptũ est.& in c.cùm venerabilis , in fi.extra de excep.& consi.xv.omnis assessor, col.2. versi.quintò,lib.2.Ang.in l.interest.C.de solu.qui & ipsi loquũtur de eo quod instrumentũ cantat.& est optimus tex.in c.cùm dilecti,ibi,ex tenore instrumenti,extra de dona.cum aliis multis cõcord.à me traditis in nostris commẽtariis cõsuetudinũ tit.xxix.in gl.ij.in ij.fal.De actis denique, { nā & hæc postremo loco dicta sunt, } Bal.qui vbiq; est,in c.vlt.ad mediũ,extrà de proba.quod non loquũtur,inquit,acta,nec nos loquimur.& consi.ccclv.quidā nomine A. col.j.lib.j.vbi dicit quòd

A forma compromisi non est recedendum.

Nec à uerbis rescriptorũ.

Nec à tenore instrumenti.

quòd non possumus plus vel minùs loqui, quàm acta loquuntur. }

12 ¶Et ita quidem hæc omnia obtinent, vt potiùs actus pereat, maneátque inutilis, quàm à verbis discedatur, si nullo modo rei & negotio conuenire possunt, per l. tutores. §. j. cum ibi no. per Bar. ff. de administ. tut. & l. fideicommissa. §. si filio. & ibi etiam Bar. ff. de leg. iij. & voluit Franc. Aret. in l. à Titio, col. vlt. ff. de verb. obli. & consi. lxvj. viso puncto, col. 2. versi. sed tamen vt omnia, vbi ad hoc dicit sing. tex. in d. c. tutores. §. j. & Iason in l. quoties in stipulationibus, in iiij. limitatione. ff. de verb. obl. vbi & de hoc dicit esse tex. optimum in l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pup. subst. & idē Iason in l. si tibi pecuniam, in fi. j. no. ff. si cer. pet. & in l. si quis in fundi vocabulo, quæ est iiij. in prin. col. antep. versi. ego vltra scribentes. ff. de leg. j. {& prioribus adde tex. in l. Seiæ. ff. de tuto. & curato. dat. ab his. } Sed tu super hoc vide omnino { tex. ponentem tutelam procur. in l. pater Seuerinam. §. cōditionem. ff. de condi. & demon. & } And. Alciat. qui mihi in ea re cæteris rectiùs intellexisse videtur, in l. 2. de verbo. sign. char. ij. Sed id nolui prætermittere, vt intelligeres quàm religiosum nostri putant à verbis discedere.

Vsq; adeo ut actus potius pereat, quam a uerbis discedendum sit.

13 ¶Sed & hoc ita procedit, vt in quibus casibus permittitur interpretatio vel declaratio cuiuspiam rei, vt puta, iudicis est suam sententiam, actoris suum libellum declarare vel interpretari: ea certè declaratio siue interpretatio ita debet fieri, vt verbis cōueniat, nec ab iis, cum clara sunt, recedatur: aliàs reiicitur, vt voluit Bar. in l. ab executore, col. 2. vers. item si verba. & ibi etiā Imo. & Ang. Aret. ff. de app. & idē Bar. in l. duobus. §. ergo si quis ff. de iureiur. Bal. in l. ea quæ. C. commi. vel epi. & in l. volūtatis, col. vlt. versi. quæro si statutū. C. de fideicō. & in l. certo generi. §. j. per illum tex. ff. de serui. vrb. præd. & in d. hac lege, col. j. versi. quæro nunquid iudex. C. de senten. ex peric. reci. } in rub. extra de offi. deleg. col. pen. & in c. postremo, extra de appel. dum dicit, quòd vbi de significatione vocabuli tractatur, non est recurrendum ad arbitrium iudicis. Ang. in l. si quis intentione. col. vlt. versi. vltimò scias. ff. de iudi. Imo. consi. xxj. in casu præmisso, col. ij. versi. nec obstat prædictis, lib. 2. Domi. in c. licèt. versi. præmissæ, in iij. no. de testa. & Pau. Cast. cōsi. cccxxxviij. quia exceptiones, col. ij. lib. j. Fran. Are. in l. v. §. stipulatio, col. j. versi. sed huic rationi. ff. de verbo. obli. & in l. quicquid astringendæ, in prin. col. vlt. vbi hoc dicit no. & ibi etiam Iason col. 2. in iij. no. per illum tex. ff. eo. & idem quoq; Are. in l. edita, col. 2. versi. intellige tamen quòd declaratio, & ibi etiam Fran. Purp. col. 18. nu. 100. C. de eden. & ipse Are. consi. lvj. post absolutum primum consilium, paulò ante fi. & consi. lxxix. diligenter consideratis, in ij. dubio Alex. in l. diuortio, col. 4. versi. item dictum. ff. soul. mat. & consi. xxviij. visis & accuratè ponderatis, col. pen. versicu. non obstat quòd magis sensus, lib. j. & consi. lvj. viso processu, col. 4. versi. nec etiam potest dici, lib. 2. & consi. ccxvij. nec arguendi sumus, in fi. eo. lib. 2. & consi. clxvij. visis & pōderatis his, col. 2. vers. non obstat dum quartò, lib. 7. Soci. in l. naturaliter. §. nihil commune, col. 7. versi. sed tu cōsidera. ff. de acqui. pos. Barb. cōsi. xxxviij. præclarè scripsit, col. 12. versi. & si quispiam dixerit, lib. 2. Steph. Bertr. consil. cclxix. viso processu, nu. 4. lib. v. Phil. Dec. in l. in ambiguis. ff. de regu. iur. Ludo. Bolo. in tract. de indulgentiis, col. 17. nu. 83.

Iudex ita debet interpretari suam sententiam, ut uerbis conueniat.
Item actor suū libellum.

14 ¶Quibus adstipulatur tex. no. in c. cùm dilecti, extra de accu. vbi declaratio siue interpretatio debet fieri non perimendo, sed exponendo quæ dicta sunt. quem ad hoc no. & commendat Bal. in sua marg. in verbo interpretatio, & in l. j. in fi. C. de libe. præt. & in l. si de interpretatione, in prin. ff. de legib. vbi ex eo. text. dicit quòd interpretatio debet esse verisimilis, vt scilicet exponat, non perimat. Nam & Dy. in c. nō sunt partium, de reg. iur. lib. 6. negat interpretationem nō verisimilem esse admittendam, & post eum Bal. in d. l. si quis ambigua, in vtraque lect. & ibi quoq; Ang. ff. de iud. & Fely. in c. super quæstionum, col. j. ext. de offic. dele. Quæ omnia etiam cōfirmat illud Tullij, libr. 2. de inuentione, quo loco disserit de controuersiis, quæ in scripto versantur. Cùm scriptum est, inquit, apertè, tum iudicem legi parere, non interpretari legem oportere. Et facit etiam optimè tex. in c. si pater, ibi, dummodo earum verbis conueniat, de testa. lib. 6.

Interpretatio debet esse uerisimilis.

Iudicem legi parere, non eam interpretari oportet.

15 ¶Ex quo fit quòd declaratio siue interpretatio verborum nō dubiorum, quæ scilicet illis nō congruit, nō cēsetur esse declaratio prioris dispositionis, sed noua atque alia quædam dispositio, quæ non tollit ius alteri quæsitum ex illa priori dispositione, secundum Petr. Ancha. consi. cccxcviij. præmitto proclariori, in fi. Pau. Cast. in l. hæredes palā. §. si quid post, col. 2. ff. de test. & cōsi. 22. visa quadā scriptura, col. vlt. lib. j. & consi. cxlviij. viso & examinato pūcto, col. vlti. eo. lib. j. & apertiùs cōsi. 340. præmissis allegationibus adhæreo, col. j. eo. lib. j. & Phil. Dec. in d. l. in ambiguis. ff. de reg. iur. { & in l. edita, col. 12. vers. & quod supradictū est. C. de eden. } & in c. cùm venissent, extrà de iudi. & ante hos Bal. quem nullus citat, in c. j. col. 3. versi. itē qui interpretatur, extrà de constit.

Interpretatio uerborum non dubiorū, cēsetur noua quædam dispositio.

16 ¶Sed & vt ex aliis item scriptoribus aliquid in rem nostrā mutuemur, hæc mirè fulciunt quæ à Quintiliano seniore, scilicet auo, vt multi cōtendunt, eius qui institutiones oratorias scripsit, eleganter tradita sunt aduersus iuris interpretes, qui in legum interpretationibus à verbis earū recedunt, voluntati mentique earū, vt ipsi causantur, seruientes. Hæc ipsius verba sunt { ex declam. cclxiiij. } Manifestū est nihil posse calumniæ admittere verba legis ascripta. Nūc peritissimi litiū homines ad interpretationem nos iuris adducunt. Nō enim hāc esse legis voluntatē quæ verbis ostenditur, quorū ego prudentiam miror. Tātum vicerunt illos maiores nostros, illos cōditores iuris, illos qui rudem ciuitatem legibus ac iure formarūt. In hoc approbare conantur defuisse his sermonem, defuisse consilium. Et paulò pòst, Hoc dico, iudices, perniciosissimam esse ciuitati

Quintiliani senioris locus aduersus iuris interpretes.

Perniciosissima ciuitati legū interpretatio.

hanc legum interpretationẽ. Nam si apud iudices hoc semper quæri de legibus oportet, quid in his iustum, quid æquum, quid cõueniens ciuitati, superuacuũ fuit omnino leges scribere. Et credo fuisse tempora aliquando, quæ solam & nudam haberent legum æstimationẽ. Sed quoniam ingeniis hæc in diuersum trahebantur, nec vnquã satis cõstitui poterat quid oporteret, certa forma, ad quam viueremus, instituta est. Hanc illi autores legũ complexi sunt: quam si mutare, & ad vtilitates suas peruertere licet, omnis vis iuris, omnis vsus eripitur. Nã quid interest, nullæ sint, an incertæ leges? Et cætera quæ sequuntur. Sed & multa in hanc sententiã adfert Tullius in eo. lib. 2. de inuẽtione. Nõ oportere de eius voluntate nos argumẽtari, qui ne id facere possemus, iudiciũ nobis reliquerit suæ voluntatis: multa incõmoda consequi, si instituatur vt à scripto recedatur. Nã & eos qui aliquid scribant, nõ existimaturos id quod scripserint, ratum futurum: & eos qui iudicent, certũ, quod sequãtur, nihil habituros, si semel à scripto recedere cõsueuerint. Scriptori neque ingeniũ, neque operam, neque vllam facultatẽ defuisse, quo minùs posset apertè perscribere id, quod cogitaret: nec fuisse ei graue nec difficile certã aliquam causam excipere, si quicquam excipiendũ putasset. Deinde & ipsis iudicibus iudicãdi, & cæteris ciuibus viuendi rationes perturbatum iri, si semel à legibus recessum sit. Nã & iudices neque quid sequantur, habituros, si ab eo quod scriptum sit recedant: neq; quo pacto alios improbare possint, quòd cõtra legem iudicarint: & cæteros ciues, quid agãt, ignoraturos, si ex suo quisque cõsilio, & ex ea ratione quæ in mentem aut in libidinem venerit, non ex communi præscripto ciuitatis vnamquanque rem administrabit. Indignissimúmque esse, quam rem verbo & literis mutare non possis, eam re ipsa & iudicio maximè commutare. Hæc Tullius carptim ac vellicatim. { Sed & idem ad fi. Partiti. ora. multa in hanc sententiam scribit. }

Incertæ, an nullæ sint leges, nihil interest.

17 ¶Et hæc quidem optima ratione. Nã quorsum sunt nomina seu verba, nisi vt demonstrent voluntatẽ dicẽtis? vt eleganter veluti interrogando asserit iuriscõsultus in l. Labeo. ff. de supel. legat. Cui concinit tex. in c. is autẽ. xxij. q. ij. Et vt dicit Bal. in l. sed & reprobari, in prin. per tex. ibi. ff. de excu. tut. ex loquela hominis animus iudicatur. quod dicit summè notandum. Quæ sententia est Aristotelis, si is est, nã Andronicus Rhodius eũ esse negat, sed Boetius & cæteri asserũt, circa initium lib. j. περὶ ἑρμηνείας, id est, ex traductione Laurentiani, de elocutione, aut vt vertit Boetius ipse, de interpretatione. Quã quidem Aristotelis sententiã ita traducit ipse Boetius, Sunt ea quæ sunt in voce, earũ quæ sunt in anima passionũ notæ. Quam & ex ipso Aristotele citat ipse Bal. in l. { de quibus, col. vlt. ff. de legib. & in l. } j. §. vbi autem, col. vlt. versi. no. tex. in §. finautẽ ad deficiẽtis. C. de cad. tol. vbi & ipsum quoq; Boetiũ simul citat. & in c. mandatũ, col. j. extrà de rescri. & sine autore ipse Bal. in c. bonæ, le j. col. j. extrà de postu. præla. { & consi. cxxxiiij. mihi Bal. col. j. lib. 4. } Et ex Aristotele. { Alber. in d. l. Labeo, nu. 4. Alex. consi. lij. circa hanc, col. 2. lib. 4. } Maria. consi. 7. nunc quæsitorum, col. j. & cõsi. x. quamuis quæstiones, col. etiam. j. & cõsi. xj. circa præsentem, col. pen. Fran. Cur. senior consi. 50. memoriæ recolendæ, col. xxvj. versi. consequenter stabit. & Barb. consi. iiij. scribitur primo regum, col. pen. lib. j. & consi. xiiij. clementissimi Dei, col. 3. & iterum col. 6. eo. lib. j. & consi. xxxiiij. clementissimi patris, col. 2. eo. lib. j. & consi. xxxvj. illud in medium referã, col. 2. eo. lib. j. & consi. x. sapienter scribitur, col. 3. versic. & si quispiam dixerit, lib. 2. & consi. xj. illud afferam, col. 15. lib. 2. & consi. xxiij. sapientissimus dixit, col. j. eod. lib. 2. & consi. xviij. præclarè scripsit, col. x. eo. lib. 2. & cõsi. lvj. sapiẽter scribit psalmista, col. 7. eo. lib. 2. vbi & alia multa in id allegat. & cõsi. ix. vbi Christus, col. pen. lib. 3. & cõsi. xx. bene etenim cuncta gerũtur, col. pen. eo. lib. 3. & consi. xxxix. similis exordij, col. 2. eo. lib. 3. & consi. xlij. deum inuocent, col. 3. eo. lib. 3. & consi. lxxiij. magnanimus, col. v. lib. 4. & consi. lxxxij. clementissimi dei, ante fi. eo. lib. 4. & consil. lxxxvj. magnus dixit, col. 2. eo. lib. 4. & Ias. consi. cxlij. venerabilis, col. x. in xj. ratione, lib. 2. & cõsi. clxxj. visis & diligenter, col. 2. versic. secundò facit, eo. lib. 2. Ex Boetio autem citat Bald. ipse in l. iurisgentiũ. §. pactorũ, col. j. ff. de pact. & sine autore idem Bal. in tract. schisma. col. 7. versi. perspicaciter ergo videamus. & Barb. consi. xvj. clementissimi dei, col. 4. versi. cum ergo istud. lib. 4.

Ex loquela hominis animus iudicatur.

18 ¶Et alibi sæpe idem Bald. citat illud Cassiodori, Nullum est maius mentis nostræ testimonium, quàm qualitas inspecta verborũ. videlicet in l. generaliter, in primo no. C. de nõ nu. pec. & in l. ad cognoscendos. C. de ingenu. manu. & in l. tres denuntiationes col. j. C. quo. & quan. iud. & in c. j. titu. de conten. inter me & domi. in addit. & in c. super literis. col. 2. ext. de rescrip. & in rub. ext. de testi. Subditque in postremo loco verbũ vulgi dicere, Loquere, & cognoscam te. { & cõsil. clx. facta fuit inuestitura, lib. j. & consi. cccv. verba principis dicũt, col. j. eo. lib. j. } Et illud quoque Cassiodori dictum ex Bal. aduocat Alex. imò Barb. si stylo credimus, inter consi. ipsius Alex. consi. 52. circa hanc dubitationẽ, col. 2. lib. 4. & idẽ Barb. in l. si ita stipulatus essem abs te, col. vlt. ff. de verb. obl. & in c. omnipotẽs, col. 2. ext. de accu. & in omnibus propè locis suprà citatis. & præterea cõsi. xliiij. sapiẽter scripsit, col. j. lib. 2. & Maria. locis etiã supra designatis. & Iason in l. neq; professio, col. 2. versi. subdit vlt. loco. C. de testam. & in l. si quis filium, col. 2. versi. tertiò intellige. C. de lib. præt. quibus locis, & d. consi. cxlij. vbi suprà, lib. 2. & alia Bal. dicta in eam sententiam adfert, quæ videre poteris. & Fran. Cur. iunior consi. v. facti cõtingẽtia, col. 7. versi. prædictis tamen omnibus. & Phil. Dec. in d. l. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur. & d. consi. cccv. col. j. & Hipp. Marsi. in l. 1. diuus Adrianus, col. j. ff. de sicar. & in l. j. nu 31. C. eo. tit. & consi. xxj. vocem meam, col. 3. num. 21. lib. j. & Ferdin. Loaz. qui vnum Franc. Cur. citat, in repe. §. j. colum. 9. Insti. de iusti. & iure. Quibus

Loquere, & cognoscã te.

denique

denique illud Euangelicum addiderim, Loquela tua te manifestum facit. Et quòd tradit Tullius lib. de legib. j. orationem esse mentis interpretem. Et paulò ante etiam Lucretius lib. 6. quo loco Athenienſium peſtem deſcribit, vocat linguam animi interpretem.

Atque animi interpres manabat lingua cruore.

{ At Bald. conſi. clx. facta fuit, lib. j. dicit linguam eſſe tubam cordis. & quod verbum non ſonat, pro nullo habetur. & conſi. ccccxc. ponitur quòd quidam Nicodemus, col. j. lib. quod verbũ non ſonat, nec ſentit quoque. }

Loquela tua te manifeſtũ facit.
Lingua animi interpres.
Item tuba cordis.

19 ¶Tum ſecundò, vt ad alias rationes pergamus, quòd hæc l. noſtra donationẽ perfectam reuocãs videtur eſſe exorbitans, vt noſtri loquuntur, nõ prorſus ineptè, cum & Auguſtinus lib. de ciuitate Dei. ix. c. 4. verbo exorbitãdi vſus ſit, cũ dicit quòd exorbitet ab itinere ſapiẽtiæ, & lege iuſtitiæ. Idémque in commentariis in Euangelium Ioan. tractatu xlvij. dicat hoc verbum ita dici, quaſi extra orbitam fieri. vt exulare extra ſolum, expirare extra ſpiritũ: vt interim relinquã tex. hoc verbo vtentem in c. ad noſtrã, ext. de appel. & in c. j. verſi. ille verò, de fili. presb. lib. 6. { & in §. opponitur, iterúmq; in §. huic oppoſitioni. j. q. vij. quibus locis dicitur exorbitare à fide, } & neſcio an alium talem cõperies. Quæ hîc ideo obiter volui dicere, quia id verbũ frequens ſit apud noſtros iuris interpretes, exiſtimeturq; à quibuſdã nõ eſſe ſatis probum. Græci autem pro verbo exorbitãdi ἐξοχνέομαι dicunt. Sed vt redeamus, videtur ergo hæc l. noſtra exorbitãs eſſe à regulis iuris cõmunis, quod aliàs ſtatuit donationes fore perpetuas & irreuocabiles. l. Ariſto. §. vlti. ff. de dona. l. fine. C. eo. l. ſi donationẽ, hoc ipſo tit. de reuo. don. vbi nec reſcripti quidem autoritate reuocari nõ poſſunt. & l. cũ ancillam. C. de cond. ob cau. & l. cum te ſpõſæ, & l. ſi mater. C. de don. an. nup. & l. ſi donationis. C. de cõtr. empt. & l. vlti. C. de vſuca. pro dona. & l. ſenatus. §. ſed mortis. ibi, nullo caſu reuocetur. ff. de don. cau. mor. & c. non enim. xxij. q. ij. & c. verum, extra de cõd. appo. & no. gl. in c. in cauſis, in verbo, integra, extra de elect. { Bal. conſi. cccxxvij. pridie, in prin. lib. vbi dicit donationẽ perfectam neque tolli neque mutilari poſſe. Sunt igitur, vt id repetã, perpetuæ & irreuocabiles donationes, } ſicut & cæteri contractus. l. ſicut. C. de actio. & oblig. & l. de contractu, & l. nõ eſt. C. de reſcin. ven. & l. in cõmodato. §. ſicut autem. ff. commo. & c. licèt, ext. de voto. Ideo qui dicit donationẽ perfectam nõ poſſe reuocari, habet regulam pro ſe, & intentionẽ fundatã, vt expreſsè dicit Rom. cõſi. 171. pro deciſione, col. vlt. verſi. ſecũdò quia regulam habeo. & faciunt no. per Bar. Sal. & alios in l. vlt. ff. de cond. cauſ. dat. & doct. in l. iuriſgentiũ, in princ. & Soc. in l. qui Romæ. §. Flauius Hermes, col. 4. verſ. prima concluſio. ff. de verb. obli. Similiter ſtatuit ius commune, actum ſimpliciter factum, cenſeri purũ, ac ſine die & conditione l. libertis libertabúſque. §. vlt. ff. de ali. & cib. legat. & l. j. ff. de cond. & demonſt. & l. j. §. ſi quis ſimpliciter. & l. eum qui calendis. §. quoties, & l. interdũ. { & l. ſi ita ſtipulatus fuero, ſi Titius. §. Chryſogonus, in fi. } ff. de verb. obl. & l. omnia. ff. de legi. & l. in omnibus obligationibus. ff. de reg. iur. & tex. omniũ optimus in c. j. in fi. xxxiij. q. viij. cum ſi. Et hoc nuncupatim in donatione reſpõderunt, aliud tamen agentes, Old. cõſi. cxiiij. factum eſt tale, quædam mulier, verſ. iuxta hoc etiam & Pan. cõſi. lv. in quæſtione quæ vertitur, col. 2. verſic. ſed his non obſtantibus. lib. j. per l. perfecta. C. de donat. quæ ſub mod. vbi etiam eſt tex. ad hoc expreſſus. & l. iij. hoc noſtro titu. de reuo. donat. { Et hoc quidem adeò procedit, vt ne princeps quidem in ſuis donationibus ſiue cõceſsionibus iam perfectis conditionem apponere non poſſet, vt per And. Iſer. multa in id allegantem in c. j. ad fin. tit. de capi. qui cur. vend. & Luc. Pen. in l. qui fundos. C. de omni agro deſer. lib. xj. }

Qua ratione hæc lex exorbitans dicatur.
Verbum exorbitare.
Donationes perfectæ non reuocantur.
Regulam habet pro ſe & intentionem fundatam.
Et ſtatuunt ius cõmune. Et cenſentur pure.

20 ¶Quin & ſi in caſu huius legis noſtræ cenſeatur eſſe tacita quædam cõditio & voluntas donantis, vt ſcilicet tum demũ donatio rata ſit, ſi donans nullos ſuſceperit liberos, ſiue ea reuocetur ſi poſtea liberos ſuſceperit, ſecũdum ea quæ diximus ſupra in præfati. huius l. nu. 6. Tamen ea voluntas non prolata, ſed in mente retenta nihil ſuapte natura operari debet, ex regulis iuris communis. c. j. ibi licèt voluntatem habuerit, & ibi gl. & Panor. extrà de eo qui mit. in poſſ. & l. quidã cum filium. ff. de hære. inſtit. vbi nõ ſufficit teſtatorem voluiſſe, niſi & ipſe diſponat, & hoc not. Bal. Imo. & alij ibi. Ex quibus Bal. illud præterea no. quòd non ſufficit aliquid eſſe in intentione. Dicitque, & poſt eum Imo. ex hoc limitari omnia iura mundi, quibus cauetur voluntatẽ teſtatoris eſſe ſeruandam. & Alex. qui hoc multum commendat in l. ſi quis filium, ad fin. & ibi quoque Iaſon col. j. C. de libe. præt. & idẽ Iaſ. in l. ſi res obligata, col. 6. verſi. ego teneo. ff. de leg. j. { & cõſi. xxx. in præſenti, col. 3. verſi. tertiò facit, lib. 3. & cõſi. 96. iſte eſt valde difficilis, col. 3. verſi. eiuſdem initij, lib. 4. & cõſi. 154. viſo teſtamẽto, col. 3. lib. 4. } & alibi ſæpe. & Soc. cõſi. vj. in præſenti cõſultatione, col. 4. verſi. ex qua cõcluſione, lib. 3. & cõſi. 69. viſo teſtamento Ioãnis, poſt prin. eo. lib. 3. & Fran. Cur. ſenior conſi. 43. quia inquit Bal. col. 11. verſi. quia non ſufficit. Et Steph. Bert. conſi. 340. ponitur in facto, nu. 9. lib. j. & Phil. Dec. in l. nõ omnis, col. j. ff. ſi cer. pet. & in l. cùm quid, col. v. eo. tit. & in l. ſemper in ſtipulationibus, col. j. ff. de regu. iur. & conſi. 15. cuius ſuperſcriptio incipit, an appellatione filiorũ, col. 3. in prin. & cõſi. 63. ſubſtitutio, col. 2. verſi. & ratio manifeſta eſt. & conſi. 89. viſo puncto, col. 3. verſi. cõfirmatur hoc. & conſi. 95. cuius ſuperſcriptio eſt, ſubſtitutio, ad fi. & conſi. 186. quoniã ex facto, col. j. & conſi. 205. in cauſa iſtorũ, col. 2. verſi. ſed his non obſtantibus. & conſi. 211. ſubtilis eſt caſus, col. 2. verſic. prædictis. & conſil. 218. in caſu ad me tranſmiſſo, col. 3. verſic. & ne prædictis. & conſi. 248. viſa petitione, col. vlti. & conſi. 287. in ciuitate, col. 4. verſi. ſed ſupradictis. & conſi. 290. domina Blaſia, col. pe. verſi. primò nõ obſtat. & conſi. ſequen. col. 4. verſi.

Voluntas non prolata nihil operatur.

& pro fundamento.& consi.cccxiij.pro resolutione,col.2.& consi.ccclxij.punctus de quo quæritur,ante medium.& consi.ccclxix.iuridicas,post prin.& consi.ccclxxvij.visis & diligenter consideratis,col.2.versi.quia ad hoc respondetur.& consi.ccclxxxiij.in casu proposito,col.vlt.versi.non obstat quòd volunta.& consi.ccccxij.viso eleganti consilio,col.2. {& cõsi.ccccl xv.perscrutatis,nu.7.& 8.& consi.477.viso consilio,ad fi. } & alibi sæpe:nam is ferme in hoc totus est.

21 De eadem re. ¶Et hanc quoque sententiam fulcit tex.in l.qui ex liberis,quæ est penul.§.vlti.ibi,nec putauerit quisquam nuda voluntate constitui testamentum.ff. de bon.poss.secun.tab.& in l.iubemus.C.de testa.vbi testator volebat plures instituere hæredes,puta tres aut quatuor,idque cõstabat, & tamen non nisi duos instituit. Certè illi tantùm habentur pro institutis, non etiam alij quos scribere voluit.Et ad hoc eũ tex.expendit Pau.Cast.consi.cclxiij.videtur dicendum pro matre, col.1.Et alius quoque tex.quem & ipse Dec.nonnunquam citat in d.l.Gallus.§. quidem rectè, ibi,vt ex eo casu valeat,qui ex verbis cõcipi possit.quem etiã expendit Bald.consi. clxxxij.locata fuit, col.vlt.lib.j.vbi ex eo dicit,quòd finibus verborũ debemus esse contenti.& rursum in c.secundo requiris,col.j. extrà de appel.vbi ex eo supplet illum tex.in verbo,intẽtioni,quasi nõ satis sit intentio,nisi ea verbis exprimatur.ad quod etiã citat tex.quem dicit sing.in l.si alij, in fi.ff.de vsufr. leg.ibi,plus valet scriptura,&c.Per quem & ipse Bal.alibi,scilicet in c.mandatũ,col.1.ext.de rescr. asserit linguam cordi cedere,& sub iugo mentis verba consistere,tanquam sub proprio originali & digniori,dum tamen (inquit ex eo tex.) non recedatur à verbis.Et statim post subdit,tacitam voluntatem cohærentem expressæ,haberi pro expressa, sed in corde retentã nihil operari.Quin ex eo tex.respondit ipse Bal.consi.xxiij.Titius in testamento, col.2.lib.j.non esse recedendum à rigore verborũ testamenti.Sed & ex eo dicit idem Bal.in c.licèt de vitanda,col.2.versi.apparet, extrà de elect.quòd non minùs verba quàm ratio magistralis debet attendi: quia ea ratio nõ est tex.legis,sed opinio quædam doctorũ.Sed & alibi scribit idem Bal.in l.proponebatur, in ij.opp. ff.de leg.ij.id haberi pro omisso,quod nõ emittitur à testatore in scriptura vel prolatione verborum dispositiua.Et rursus in l.voluntatis,ad fi.C.de fideicõ.tradit non credendũ testatorẽ quicquã velle,nisi id quod expresserit.quod & idẽ prodit id l.j.§.sin autẽ ad deficiẽtis.C. de cad.tol. per tex.ibi,qui ad hoc est optimus.Ita enim illic scribitur. Nã si contrariũ volebat testator,nulla erat difficultas scribere.Et idẽ quoq; voluit Soc.cõsi.iiij.quantũ ad primũ,col.3. versi.non enim præsumere debemus,lib.4.& Ias.consi.cxl.quod est primum,lib.2.inci.spectabilis dominus, col. v.versi.quintò facit.& consi.cxliij.dominus Augustinus,col.6.versi.nonò & vltimò, eo.lib.2. & consi.ccxx.testator fecit,col.7.ver.quintò in fauorem,eo.lib.2. { & cõsi.ccxxviij. testator tres filios,col.3.versi.secundò pro eadem,eo.lib.2.} & cõsi.239.eodemq; vlt.factum sic se habet,spectabilis vir.col.4.versi.sextò multũ me mouet,eo.lib.2 & cõsi.29.dominus Nicolinus, col.pe.versi. quintò facit,lib.3.& consi.66.nobilis miles,col.8.versi.secundò principaliter,eo.lib.3.Aut.Rubeus consi.ij.facti series.col.2.Idem autẽ Bal.in elegantissimo eruditissimoq; illo tract.schismatis, quẽ posuit sub rubri.C.si quis aliq.testa.prohi.col.9.versi.in cõtrarium,nã illud tradit mentẽ in corde retentã nihil operari in actibus humanis,per l.quicquid astringẽdæ.ff.de verb.obli.& l.potuit. C.de iure delib.quo etiam in loco col.j.in vj. oppo.dicit idem Bal.quòd actus exterior requiritur ad declarandum interiorẽ animi motum,quia cõsensus mentalis tantùm, neque verbo,neque facto demonstratus non accõmodatur actibus hominum,nec reddit ipsos actus essentialiter perfectos.Et facit quod in pulchro casu respondit Pet.Anch.cõsi cclxvj.iste magister, dum illic verba cuiusdam testatoris,relicta post tergum mente,obseruat.& quod scribitur in l. cogitationis.ff. de pœnis,cum si.nam vereor,ne iam nimius in hoc sim.Et idem ante omnes voluit gl.in l. codicillis,quæ est pen.§.insulam.ff.de leg.ij.Ex qua no.Bal.ibi,reseruationem in mẽte retentã nihil operari,nisi verbis exprimatur.Et facit quod tradit ipse Bal.in l.mutũ,in fi.per gl.ibi.ff.de acq.hære. quòd voluntas nõ declarata,sed in mente retẽta non inducit aditionem hæreditatis, nec in foro cõscientiæ ad quicquã tenetur tanquã hæres,quod dicit no.& idem quoq; voluit Bar.in l. gerit. ff.de acqui.hære. { & Io.Fab.in §.vlti.Instit.de hæred.qualit.& differ.vbi & idẽ dicit de ratihabitione mentali.& Iason in l.j.col.j.C.qui admit.ad bon.poss. }

Tacita uoluntas cohærens expressæ habetur pro expressa.

Mens in corde retenta nihil operatur in actibus humanis.

22 ¶Vnum tãtùm dixerim,horum esse rationem in promptu,quoniã animi cogitatio,quæ in lucem non producitur,censetur esse abortiua, estque tanquã posthumus existens in vtero,qui nisi nascatur,& in lucem proferatur,nihil est,l.vlti.C.de posth.hære.instit.Ita enim eleganter dicit Bald. ipse in l.j.col.9.versi.circa secundum capitulum.C.qui admit.atque iterũ in d.tractatu schismatis. col.x.versi.amplius sciendũ est.quod admodum cõmendat Ias.in l.j.col.2.versi.gl.mag.ff.de cõdi. caus.dat.& in l.quod quis.ff.de condi.inde.& in l.si ita legatum.§. illi si volet.ff. de leg.j.& consi. ccxxxix.eodemque vlt.factum sic se habet,spectabilis vir.col.4.versi.confirmatur, quia propositum.lib.2. { vt in consi.xxij.in quæstione vertente col.2.versi.confirmantur prædicta.

Animi cogitatio est tanquã posthumus existens in utero.

23 ¶Vt interim } omittam illam rationem, homines sæpe errare in cõiecturanda mente tacita propter nimiam subtilitatem,& quia disponentis animum nõ videmus.Ita enim pulchrè voluit idẽ Bal.in l.precibus.col.7.versic.dixi ergo de duabus.C.de impu.& ali.substit.vbi & illud subdit ex Aristotele in Ethicis,Ignorantes sicut longè distãtes speculari. illudque Boetij, Eius quod multipliciter exponitur,veritas ignoratur.Et illud dictũ Bal.commẽdat Fran.Curt.senior consi.lxiiij. antiquissima,col.11.versi.quia in vltimis voluntatibus. { & idem Iason in l.licet imperator, col.3.

Ignorãtes sicut lõgè distãtes speculãtur.

ff.de

ff.de leg.j.& consi.cxlij.agitur,in prin.lib.4.& consi.cliij.viso testamento,post prin.eo.lib.4.& in addi.consi.clvij.circa col.eiusdem additio.j.eo.lib.4.Illud autem Boetij citat & idem Bal. in l.nec quicquam.§.vbi decretum,post prin.ff.de offic.procur.& in l.data,col.x. versi. interdum propter fraudem.C.qui accu.non poss.& Iason in l.cùm prolatis,col.vlt.ff.de re iudic.Quibus adde) & eundē Bald.in l.j.col.7.versi.modo sequitur alia.C.de confess.vbi dicit quòd de mente hominis nullum est directū testimonium,estque nota verè soli Deo,l.iurisgentium.§. pactorū.ff. de pact. Porrò ipse Bal.in consi.452.statuto ciuitatis Mantuæ,col.vlt.lib.j.respondit in statutis ponderari magis verba,quàm mentem imaginariam & non certam,per d.l.si alij.ff.de vsuf.leg. Et in rubr. extra de offic.iudi.col.2.versi.ad officium hæc scribit,ad officiū iudicis pertinet inspicere verba, quia mens occulta in corde nihil est.Et vt dicit Alcia.in l.nominis.§.verborum.ff.de verb.signi. plerunque fallimur,dum legis rationem per coniecturas nos assecutos credimus.

De mente hominis nullum est directum testimonium.

24 ¶Et hæc quidem potissimùm obtinent in voluntate retenta in mente alterutrius partium,& nō vtriusque actum gerentis,quia tunc haud dubie ea non attenditur, pro nihiloque reputatur,l.si repetendi,& ibi gl.& doct.C.de cond.ob cau.& l.iij.§.si quis quasi,& ibi etiam doc.ff.eod. & d.l.quod quis.ff.de cōdi.inde.& l.cum in plures.§.locator.ff.locat.prout illum tex.doct. intelligunt. & l.si maiores,& ibi quoque doc.C.de transa.& no.gl.in l.codicillis.§.j.in verbo; ea mente.ff. de leg.ij.Barb.in l.cùm quid,col.2.ff.si cert.pet.& in l.si ego,in ij.oppo.ff.eo.tit.Bal.in c.3.extrà de iureiur.Pan.in c.ex parte,col.2.extrà de conuer.cōiug.cum si.Nec enim voluntate vnius retractandus est contractus,ar.l.ab emptione.ff.de pact.& l.nihil tam naturale.ff.de reg.iur.cum simi.

Voluntate unius, contractus nō est retractandus.

25 ¶Quòd si hæc voluntas in corde retenta esset aliquo modo consideranda,nō ita tamen vt ex ea deberet reuocari donatio ipso iure,per l.si instituta.§.vlt.ff.de inof.test.iūcta l.vlt.ff.de hære.insti. vbi Bart.ex illis duabus legibus simul iunctis hanc veluti sententiā pronunciat,quòd falsa causa nuncupatim inserta & expressa in testamēto vitiat dispositionem ipso iure: sed si ea nō fuit expressa,sed tantùm in mente retenta,non vitiat ipso iure. Quod & in effectu voluit Bal.ibi , in ij. opp.At in casu l.nostræ donatio ipso iure reuocatur,vt dicemus latissimè infra in verbo,reuertatur,in prin.Ergo ad id ipsum requiritur volūtas expressa,nec debet sufficere tacita, si ad regulas iuris cōmunis respicimus.Ex quo consequens est,q̄ si fiat ex tacita,id fit cōtra ius commune.

Falsa causa nuncupatim expressa in testamento uitiat dispositionem. Secus si sit in mēte retenta.

26 ¶Ex iis planè conficitur,quod suprà assumpsimus,hanc l. nostrā esse exorbitantem à iure cōmuni.Id quod expressim (vt autoritatē ad rationes addamus) asserit Imo.in l.filio præterito,col.11. versi.& pro hoc etiam facit.ff.de iniust.testa.& Rom.consi.xxvj.pro decisione eorū,col.2.versi. concludo ergo,vbi & ex hoc dicit quòd debet intelligi propriè & strictè. Corn.cōsi.cxlv.in hac consultatione,col.v.versi.tertio respondet,lib.j.& consi.clvij. pro decisione,col.8.versi.tertiò respondet,lib.2.& cōsi.244.videtur prima frōte dicendū,col.v.versi.tertio respōdet,eo.lib.& cōsi. 4.dubia sanè mihi,col.2.versi.his tamē nō obstātibus , lib.3.& consi.11.in præsenti cōsultatione, versi.nec etiā videtur,& col.pen.versi.nec obstāt ea,eo.lib.3.& cōsi.194.videtur in præsenti, col. 1.eo.lib.3.& cōsi.206.viso suprascripto themate.col.8.versi.cōcurrit etiā , eo.lib.3.& cōsi.225.antequam aggrediar,col.v.versi.nec ob.d.l.eo.lib.3.& in authen.ex causa,col.9.versi.tertio respondet,& ibi quoque Alex.col.x.versi.vnde tutior responsio.C.de libe.præter.& rursum ipse Alex. consi.xl.super primo dubio,col.pen.versi.circa quartū,lib.4.Fran.Aret.in l.Titius,in prin. col.4. ff.de libe.& posth.Soci.in l.j.ad fi.C.de pact.& in repe.leg.cùm auus,col.8.versi.tertiū eorum relatum.& iterū col.56.in viij.q.versi.quo autem ad secundum.ff.de cōdi.& demon.& cōsi.53.viso instrumento,cum in multis locis,tum col.6.versi.postremo alio fundamēto,lib.4.& cōsi.93.testamentum præmissum,col.4.versi.tertio modo respōdetur,eo.lib.4.Steph.Bert.consi.205.si est verum,col.vlti.lib.2.Iason in l.ex hoc iure,in xvj.effectu obligationis antidoralis.ff.de iustit.& iur. & consi.171.viso instrumento dotis,col.6.versi.non ob.etiam prædictis,lib.4. Nam & exorbitantem esse l.cùm auus.ff.de cōdit.& demon.& similes quæ maximam habent cum lege nostra cognationem,affirmat Imo.in d.l.filio præterito, col.9.ver.item non obstat ratio.ff. de iniust.testa. & in d.l.cùm auus,& ibi etiam Soc.col.21.versi.sextò infertur,& alibi sæpe.ff.de cōdi. & demon. & Fran.Aret.in l.generaliter.§.cùm autem,ad fi.C.de insti.& substit.& Phil.Dec.cōsi.416. in testamento,col.2.Ideoque eā non esse extendendam vltra terminos eius respondit Pau.Cast.cōsi. xiiij.si cōtingat dictam differentiam,col.vlt.lib.j.Et adeo quidem est exorbitās lex nostra, vt Gaspar Cald.vir non spernendæ autoritatis ex facto cōsultus,dum nō recordaretur huius l. ex diametro respōderit cōtrarium ob alias iuris cōmunis regulas,videlicet donationem nō reuocari ob liberos postea natos.Nā donatio,inquit,perfecta nō debet reuocari ex superueniēti casu, nec repetitur tacita cōditio futurorum liberorum à iure subintellecta.Et licèt deficiat voluntas post donationē,tardè venere bubulci,cùm facta sit donatio irreuocabilis, nec dependeat reuocatio à sui nuda voluntate.Et respondet ad no.in authen.ex causa.C.de libe.præte.& in l.filio.ff.de iniust. testa.& quædam alia,quæ antè allegauerat pro diuersa sententia.Nam ea,inquit,loquuntur in vltimis voluntatibus,in quibus voluntas est ambulatoria,non sic in actibus inter viuos.

Hæc lex exorbitans dicitur à iure cōmuni.

Et ob id non extendenda est.

27 ¶Si igitur l.nostra est exorbitans,consequens est eam esse restringendam, & nō extendendam, l. ius singulare,& l.quod verò contra.ff.de legi.& l.si verò.§.de viro.ff.solu.matri.& ea,quæ à iure communi,extrà de regul.iur.lib.6.cum si.Nec tum quidem,cùm subest eadem ratio,ex sententia glos.in cap.in fidei,in verbo,inquisitionis,de hæred.lib.6. & est optimus tex.in cap.constitutio-

nem,& ibi gl.in verbo,prorogamus,de regula.lib.6.præsertim cum sit latæ sententiæ, vt dicemus inferius in verbo,reuertatur,in prin.Ideoque omnino extendenda non est, secundum ea quæ dicemus in eodem verbo,in vj.discrimine latæ & ferendæ sententiæ.

28 *Maximè de extensione unius personæ ad alias non expressas.*

¶Idque maximè vbi agitur de extensione vnius personæ ad alias non expressas: quādoquidem vbi aliàs fit extensio ex verisimili & præsumpta mente cōtrahentis,aut aliter disponētis, secundum no.in l.tale pactū.§.vlt.ff.de pact.& in l.vlt.C.de inst.& substi.& in l.Titius §.Lucius.ff. de lib.& posth.cū si. tamen hoc non procedit in extensione vnius personæ ad alias,sed vnius tantùm casus ad aliū,vt voluit Raph.Co.in l.cōmodissimè.ff.de lib.& posth.Franc.Aret.& Ias.in l. Gallus.§.& quid si tantùm,vterque col.v.ff.de libe.& posthu.Ias.in l.cùm res.ff.de leg.j.& consi. ccxx.testator fecit,col.4.versi.sed istis non obstantibus,lib.2.& consi.228.testator tres filios, col. 2.versi.sed præmissis non ob.eo.lib.2. { & consi.29.dominus Nicolinus,col.3.versi. tertiò & fortius,lib.3.& cōsi.seq.testator Ioanni,col.pen.versi.quintò pro ista parte.} & cōsi.66.nobilis miles, col.9.versi.tertiò principaliter,eo.lib.3.Phil.Dec.consi.ccxj.subtilis est casus,col.pen.& consi.218. in casu ad me transmisso,col.3.versi.& ex his comprobatur.& cōsi.cclxxiij.in casu proposito,in fi.col.pe.& consi.cclxxxviij.in ciuitate,col.3.versi.secūdò propius.& cons. ccxcj.visis,col.4.vers. secundò præmitto. & consi.cccxiiij.pro resolutione, col.2.& consi.ccclxxvij. visis & diligenter consideratis, col.2.versic.quia ad hoc respondetur.& consi.cccxciiij.pro vera resolutione,col.4. versi.sextò & vltimò. { & consi.cccclxv.perscrutatis,nu.1.} & Hipp.Marsi.sing.cccccxcix.licèt dispositio.& nouissimè And.Alciat.omnium legum interpretum elegantissimus,lib.3.de verb.sig. col.3.& Anto.Rub.consi.xxxj.præsupponitur in facto,col.2.in fi.

29 *Confirmatio eiusdem.* *Generalis institutio filiorū non trahitur ad filium quem testator ignorat.*

¶Qui quidem omnes hanc doctrinā depromunt ex l.si quis ita.§.si quis cū ignoraret.ff.de testa. tute.vbi testator dans tutorem filiis suis,non intelligitur dedisse ei filio quem ignorat se habere, vel credebat decessisse:quanquā verisimile est,si sciuisset illum se habere,nō minùs ei voluisse de tutore prouidere,quàm cæteris.Cuius tex.& aliorū autoritate subnixus Accursius in d.l.Titius, in prin.in verbo,oportet,ante fi.ff.de lib.& posth. tradit generalē institutionem filiorū nō trahi ad filiū quē testator ignorabat se habere,licèt omniū eadē esset ratio,eademq; affectio,eademque omnino omniū verisimilitudo,per l.iij.C.de inof.test.Quam gl.sequuntur Dy.Old.Nicol.Neap. Alb.Ang.Raph.Co.in d.l.Titius.Dy.Cyn.Iac.Aret.Alb.& Bar.in d.§.si quis cū ignoraret.Cyn. in l.si pater,in iij.q.C.de hære.instit.Bal.& Alex.in l.sicut certi.C.de testa.milit.Fran.Aret.in d.§. & quid si tantùm,col.v.Et huc respiciunt eiusmodi extensionem personarum improbantia,quæ scripsit Oldra.consi.xxj.thema tale est,testator.Io.And.in addit.Spec.titu.de testa.§.vlt.in vlti.q. inci.quinta quæstio talis est.Pau.Cast.in l.ex facto.§.pen.ff.ad Treb.& consi.xcvij.ne impropriis vtamur vocabulis,lib.2.& tex.in l.si pater filium,& ibi Imo.Alex.& alij recentiores, ff.de vulga. & pupil.substi.

30 *Fauorabilia non trahūtur de una persona ad aliam.*

¶Ex quo illud fit,quòd si etiam hæc l.esset fauorabilis,& ita extēdenda,de quo postea dicemus, non tamen de vna persona ad aliam,sed tantùm de vno casu ad alium, vt expresse in specie huius l.nostræ videtur voluisse,aliud tamen agens,Franc.Aret.in d.l.Titius.ff.de libe.& posthu.& Soc.d.consi.xciij.col.4.lib.4.Ideo cùm ea nuncupatim loquatur de patrono & liberto, non debet trahi ad alias personas.

31 *Maior est ratio reuocandæ donationis liberto quàm extraneo.*

¶Tum postremò,quoniam multo maior est ratio reuocādæ donationis factæ liberto,quàm extraneo,præsertim propter liberos patroni. Libertus enim à domino accepit summum beneficiū, vt scribit Tullius in iij.in Verrem actione,hoc est libertatem,rem certè inæstimabilem.l.libertas. ff.de reg.iur.cum si.ad quam ab eo euectus est,manentque adhuc quædam vestigia prioris seruitutis.l.vnius.§.seruus.ff.de q.& l.seruus.C.eo.Ob idque debet patrono,& ipsius vxori,liberis, & hæredibus etiam extraneis honorem,obsequia,reuerentiam,operas,alimenta,& alia id genus plurima.l.j.& ij.C.de in ius voc.& l.officio.C.de nego.gest.& l.etiam libertis,& l.libertos.C. de obseq.patr.præst.& ff.eo.ferme per totū.& ff.& C.de oper.libe.etiā per totū.& l.j.in prin.ff.de offi. præfec.vrb.& l.si quis à liberis.§.solent,& aliis sequen.vsque ad fi.l.ff. de libe.agnos.cū si.etiam si liberi sint emācipati,hæreditateq; paterna abstineant.l.filij.ff.de iure patr.& l.si operarū.ff.de ope. libe.Vide tamen l.cū patronus.§.cùm libertus,eo.titu.Sed quod amplius est,eadem prope priuignis patroni debent, l.neque. C.de obseq.patro.præst.Nec tantùm viuis patronis,sed & mortuis quoque reuerentiam & honorē exhibere tenētur.l.apud Celsum.§.aduersus,in duobus locis, ff. de dol.mal.except. Et hæc quidem omnia,etiam si pactione data manumissus sit,l.etiam qui.C. eo. { licèt in contrariū faciat tex.in l.si quis à liberis.§.si quis à liberti liberto. ff. de lib.agnosc. }

Liberti ob ingratitudinem reuocantur in seruitutem.

Nec potest patronū ac ipsius hæredes accusare,l.vlt.C.qui accu.non pos.cum si. { Nec aduersus eos testificari,l.lege Iulia.ff.de legib. Ac ne quidem cōtra hæredes extraneos,gl.in l.libertorū. C. de testib.& Saly.in d.l.lege Iulia.ff. eo.tit.} Nec potest patronū in adulterio vxoris deprehēsum occidere,quē aliàs potuisset.l.si adulteriū cum incestu.§.liberto.ff.de adul.Ex quo no.Dy.Albe.& Ange.quòd non etiā potest patronum bannitum ex statuto interimere, quod & idem dicit ipse Alber.in iiij.parte statutorum q.vj.item quod si ex statuto.& iterum q. xxvij.item supposito. & Gaudi.in tract.maleficiorū,in rub.de bannit.& malefi.vers.continetur in statuto.Potestq; in seruitutem ob ingratitudinem reuocari.l.alimenta.§.j.ff.de libe.agno.cum si. { Etiam minor.l. non solùm.iuncta gl.vlt.& ibi Bal.in omnibus lect.ff. de in integ.restit.Imò etiam pupillus proximus

tamen

tamen pubertati, glo.in l.si arrogati,in verbo,redigatur.ff.de tutel.Etiamque } de iure cano.c.de famulis,extr.de ser.nō ordi.Idque etiā propter leuē.l.ij.C.de lib.& eorum lib.& no.gl.in §.illud verò,in verbo,restituimus,in authē.vt liber.de cæt.quæ declarat quomodo id intelligatur. & gl. in c.octaua.xij.q.ij.& Inn.in c.de famulis,extr.de ser.non ord. { & Io.Fab.in l.j.C.de ingra.liber. Quod } primum apud Romanos Claudius Cæsar sanxit,vt Suetonius tradit, aut Nero,vt Tacitus scribit lib.13.Nam apud Athenienses multis antè seculis idem obseruabatur. De qua re Valerius Maximus libro rerum memorabilium ij.c.j.hæc elegantissimè,vt cætera omnia, descripsit. Age,quid illud institutum Athenarum,quàm memorabile,quòd cōuictus à patrono libertus ingratus iure libertatis exuitur? Supersedeo te,inquit,habere ciuem tanti muneris impiū æstimatorem,nec adduci possum,vt credam vrbi vtilem, quem domi scelestum cernam. Abi igitur, & esto seruus, quoniam liber esse nescisti.De quo aliquid,sed per transennam audiuerat Bal.qui in l.j.C.de ingrat.liber.scribit, quòd quidam Græcus Philosophus,qui primitus introduxit reuocationem in seruitutem,sic ait,Esto seruus,quia liber esse nescisti.quem ad verbū nullo addito refert Iason in l.ex hoc iure,in ij.effectu obligationis antidoralis.ff.de iustit.& iur.vt ex hoc possis intelligere Iason.non tam humanitatis scientē fuisse, quàm multi opinantur.Nec solùm liberti reuocantur in seruitutem propter ingratitudinem,sed & libertorū filij.l.vlt.C.de liber. & eorum libe.Idque tam patre viuo quàm mortuo,ex sententia gl.& Ang.ibi.& Inn.in d.c.de famulis, in fi.extrà de seru.non ordi.Sed & nō tantū à patronis reuocātur liberti in seruitutem,sed ab eorū liberis,& hæredibus.l.liberti,eo.tit.& l.qui manumittūtur.C.de ope.libe. Etiam si patronus damnatus fuerit.l.etiā liberis.C.de obse.pat.præstan.Imò verò etiā si patronus pro eo beneficio pecuniam acceperit.l.Titius puerū.ff.de obse.à libe.præstan.quē tex.ad hoc expendit Pau. Cast.in l. digna vox, post medium.C.de legi.& Roma.qui cum dicit aureum.Roma.sing.cccclix.an dux Mediolani.& Soc.cōsi.iiij.super quæst.col.v.vers.postremò multùm clarè,lib.3.& Catel.qui præterea illum dicit singularem in memor.incip.ingratitudo.& rursum in memor. incip.exemptus. Quanquā in diuersum vrget tex.in l.j.C.de libe.& eorum liber.& apertius in l.si tuis,C.de ope. libe.de quibus nihil dicūt Ro.Pau.Soc.& Catel.Sed & denique id procedit,etiā si patronus omne ius liberto remiserit. poterit enim nihilominus libertus ob ingratitudinē reuocari in seruitutem.l.ij.& iij.eademque vlt.C.de bon.liber.& in d.§.illud verò,& ibi glo.in verbo,restituimus,in authen.vt lib.de cætero. Nec tantùm libertus ipse,sed & eius filius adeo ingenuus (vsque adeo sunt liberti & eorum liberi patronis obnoxij) in seruitutē ex ingratitudine reducitur.l.vlt.C.de lib.& eorum lib.& §.si verò decretū,iuncta gl.in verbo,filios, in auth.de nupt.vbi & id no.Ang. Leuisque correctio datur patrono in libertum.l.prætor edixit.§.præterea.ff.de iniur.Nec potest libertus aduersus patronum testificari.l.libertorum.C. de test. { Hæcque etiam procedunt, siue quis manumiserit sponte,siue necessitate.l.intestato.§.j.ff.de suis & legi.hæred.

Valerii Maximi elegans ea de re locus.

Esto seruus, quia liber esse nescisti.

32 ¶Proinde videmus etiam aliàs facilius reuocari quæ patronus in libertum contulit,vt patet ex l. 1.C.hoc eo.tit.de reuo.don.vbi non solùm donatio facta liberto reuocatur etiā ex leui causa, videlicet ex sola negligentia præstādi obsequij sed & id quoque,quod ex pecunia donata nomine liberti emptum est.In qua re duo sunt specialia, quæ vocamus: vnum,quòd ex sola negligentia reuocatur donatio,cū aliàs non negligentia ipsa,nō alia leuis causa donationem reuocet,sed grauis tantùm,nec ea tamen omnis,sed quinque tantū,quæ adscribuntur in l.vlt.infrà eo.tit. Alterum,quòd patronus vendicat rem quā libertus suo nomine emit ex pecunia à patrono donata, cum aliàs res empta ex pecunia donata nō reuocetur.l.qui vas,in fi.ff.de furt.quod mirabile dicit Azo in summa,hoc eo.tit.post prin.& Host.in summa,tit.de don.§.qualiter reuocetur,versi.si patronus & Gof.etiam in summa eo.tit.paulò ante fi.Idque dicunt speciale in patrono & liberto gl.Bal.& alij in d.l.j. Sed & alibi quoque non tantum habet roboris & virium, quod in libertos nostros contulimus,quàm quod in extraneos.l.Titio centum,§.Titio centum,le ij.ff.de cond.& demon.& l.fratres,C.de inof.testa.& l.datum.C.de legat.

Donatio facta liberto ex leui causa à patrono reuocatur.

Speciale in patrono & liberto.

33 ¶Ex quo etiam fit quòd donatio inofficiosa facta à patre, reuocatur à filio vsque ad legitimam tantū.l.j.& ibi no.C.de reuo.dona.sed facta à liberto,reuocatur à patrono integrè l.si libertus,in fi.ff.si quis in frau.patro.quia vt dicit Fran.Arc.in d.l.j.duriùs agitur cū liberto propter reliquias præcedentis seruitutis.Et facit etiam quòd libertus faciliùs præsumitur donare patrono,aut per cōsensum remittere scilicet cōsentiendo alienationem rei suæ patrono,quàm extraneus, vt dicit Bar.in l.si fundum per fideicommissum,col.j.ff. de leg.ij.iuncta d.l.si fundū.facit item quod aliàs facilius debent liberti cedere filiis patronorū,in iis quæ ab ipsis obtinuerunt,quàm extraneis,vt satis declarat tex.in l.Pamphilo,in prin.ff.de leg.iij.ibi,sententiā defuncti à liberto decipi satis inhumanū est,iunctis præcedentibus, & sequentibus.Et magis deberur hæreditas liberti patrono quàm legitimis hæredibus.l.legitimos.§.j.& ibi Bald.expressè.ff.de legi.tuto.& l.non vsque adeo. ff.si quis à parent.manumis.fuer.Imò etiam quàm filiis. Bald.in l.quandiu,quæ est iij.in fin.ff.de acqui.hære.per d.l.non vsque adeo,& l.vlt.ff.si quid in frau.patr.}

Donatio inofficiosa reuocatur à filiis vsque ad legitimam.

Secus si facta sit à liberto.

34 ¶Adde ad hanc postremam rationem,tantū iuris habere patronum in libertum,vt multò maius id sit,quàm quod habet pater in filium,vt voluerunt Petr.à Bel.& Io.Fab.in §.seruitus,Instit.de iure perso.quod & hinc videre licet,quòd patronus libertum,qui se vendidit eo ignorante, potest reuocare,l.iiij.ff.de lib.cau.non autem pater filium,vt voluit glos.in d.§.seruitus. Item potest patronus

Plus iuris habet patronus in libertum, quàm pater in filium.

patronus à liberto alienata in fraudem ipsius reuocare,nõ sic pater alienata à filio,vt de vtroque est tex.in l.2.ff.si à parent.quis manu.fue.cuius hoc initium est,non vsque adeo exæquandus est patrono parens,vt &c.ex quibus verbis planum est, quod ex Pet.& Fab.diximus,non tantã esse patris in filium potestatem, quantam patroni in libertum. Ex quo & illud confestim assumitur, donationem liberto factam à patrono,nõ tam firmis subniti radicibus, quàm quæ fit extraneo, eamque facilius reuocari,cum & donatio facta à patre filio possit liberè reuocari, nec nisi morte confirmetur,l.donationes quas parentes.C.de donat.inter vir.& vxor.Ideo & ea quæ liberto fit à patrono facilè etiam reuocari debet.

35 *Hæc lex locũ non habet in extraneo.* ¶Hæ igitur rationes non leuiter stabiliunt quod in prin.huius gl.diximus, hanc l. procedere tantum in donatione,quam facit patronus liberto , vt interim prætermittam aliam rationẽ notissimam quidem illam,sed nõ inefficacem:quia cum l.nostra loquatur expressim de huiusmodi donatione,quæ facta est liberto,cẽsetur diuersum intelligere & statuere in alia donatione,argumẽto illo à contrario sensu in iure fortissimo,l.j.§.huius rei.ff.de offi.eius cui mãd.est iurisd.Præsertim cum ita argumentando redimus ad ius commune , quod statuit donationes suapte natura fore perpetuas & irreuocabiles, vt suprà diximus. Ideoque facilè amplexanda est hæc argumentatio atque interpretatio,quæ nos ad illud ius cõmune reducit,& adeò ad regulam propriãque donationum naturam,ar.l.si vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pact.& c.ab exordio xxv.di.& quod voluit gl.in c.statutum,in verbo,numerandũ,de præb.lib.6.& Bar.in l.omnes populi,in iij.q.quartæ partis principalis,vers.iuxta prædicta.ff.de iustit.& iur.cũ multis similibus aggregatis per Fel. in c.omnes,col.4.versi.sed fortè in casu isto,& multis seq.ext.de consti.& in c.cum accessissent, col.4.versi.hanc declarationem,eo.tit.& quæ nos etiam congessimus in nostro tractatu primogenituræ,in xxiiij.q.principali. {nu.5.& id præsertim,& 3.seq.}

Argumentum à contrario sensu.

36 *Hæc lex regulã in donatione patroni cõstituit, non uerò exemplũ aliquod.* ¶Et hæc quidem maximè obtinent,quando dici nõ possit in hac l.facti contingẽtiam, vt nostri loquũtur,aut exemplũ aliquod proponi,nec enim ea decidit tanquã casum aut speciem aliquam relatam,sed veluti regulã in donatione patroni cõstituit vt apertissimè demõstrant verba ipsius l.quæ sunt huiusmodi: Si vnquã libertis patronus filios non habẽs bona omnia vel partem aliquam facultatũ donatione fuerit largitus,&c. Vidésne his verbis regulam legémque statui in ea donatione quã fecit antea, aut postea facturus est patronus liberto? nec illic exemplum aliquod proponi,nõ magis quidẽ,quàm cùm ita in l.statuitur. Si quæ vnquã loca ad sacrũ dominiũ pertinẽtia cuiuslibet temeritas occupauerit, secundũ veteris sensus fidẽ in sua iura retrahantur.hæc enim sunt verba l.vlt.C.ne rei domi.Vel cũ ita etiã dicitur, Si quãdo vsus exegerit vel porticus vel quaslibet ædes ætatis senio seu fortunis cõcussas casibus reparare,liceat &c. nã & ita quoque scribitur in l.si quando.C.de ope.publ.suntque sexcẽtæ aliæ eius formæ leges,& in C.& in ff.& propè frequentiores,quàm aliæ nullæ,quibus apertè cognoscitur nullũ exẽplum ad eas sanciendas fuisse relatũ.Nec enim ex cõtingentia facti obtigisse videri debet , quod cõditionaliter profertur, vt de alio casu loquens asserit Philip.Dec.in addit.l.posthumo,col.eiusdem addi.2.C. de bon.poss.contr.tab.ex no.Bal.in authen.matri & auiæ,col.j.C.quan.mul.tutel.offic.

37 *Exemplum non facit ius.* ¶Hæc autem diximus,quoniam exemplum aut facti cõtingentia non ius facit , nec regulam restringit,nec ex ea licet argumentũ sumere,vt multis placuisse video,& inter cæteros gl.in c. auditis,in verbo,ex post facto,extr.de elec.& in c.abbate sanè.§.sed & ad hæc,in verbo,in iudicio, in fi.& ibi Domi.etiam in fi.de re iud.lib.6.& subobscurè gl.in l.j.in iij.lect.C.quan.non pet.par. & ibi Ias.& Phil.Dec.qui adducũt multas cõcor.ille col.j.vers.& propterea tu iuuenis hic col.4. versi.in eadem gl.ibi,idem tamen.& est optimus tex.in l.damni,la ij.§.vlt.ff.de dam.infec.& in l. j.§.quod vulgò.ff.de vi & vi ar.& in l.fine.§.qui non iustè.ff.de excu.tut.& in c.j.& ibi gl.j.extr. ne cleric.vel monac.& in c.si papa,in fi.de priui.lib.6.

38 *Confirmatio eiusdem.* ¶Imò verò,vt ad l.nostrã redeamus,& si exemplũ tale fuisset ad imperatorẽ relatum,quis tamen dubitat imperatorẽ ipsum,si id generaliter intellexisset in omni donatione,nedum in ea quæ fit libertis à patrono,id ipsum nũcupatim statuisse , præsertim cùm nõ mediocrem scrupulũ nobis interiecisset verius quàm reliquisset,vtrũ id generaliter esset intelligendum,ideoque ipsa manca fuisset & mutila,quod minimè dicendum est,l.j.C.de his quibus vt indig.aut certè nimiũ ambigua,cõtra l.cõmunium,in prin.C.de natu.lib.& l.vlt.C.de indi.viduit.& c.vlt.& ibi Bal.col.vlt. ext.de cõsti.& c.abbate,extra de verb.sig.& c.erit autem lex.iiij.dist.nihil enim magis proprium est legis,quàm claritas.§.j.versi.nos omnia igitur,in auth.de test.imper.

39 *Exemplum nonnunquam ius constituit.* ¶Porrò & quãdo legislator omnino innititur exẽplo aut specie proposita,vt hìc manifestè facit, si quod exẽplum fuit propositũ,tunc etiã ius & regula ex eo cõstituitur, per cle.j.de prob.& ita voluit Imol.in c.cũ apostolica , in verbo datur intelligi,extrà de his quæ fi.à præl.sine cons.ca.& Alex.in l.j.in princ.col.12.versi.tertiò fallit,in fi.ff.de offi.eius cui mand.est iurisd. Iason & Phil. Dec.in d.l.j.C.quan.nõ pet.par.& idẽ,& Ias.in l.qui Romæ.§.Callimachus,col.4.vers.itẽ aduertẽ.ff.de verb.obl.& Phil.Dec.in c.2.col.2.vers.fatetur tamẽ Ab.ext.de offi.dele.Vt interim omittam,quòd semper exẽpla etsi nõ restringant regulam, tamẽ declarant in quibus casibus loquatur,ex gl.no.quæ ad hoc solet allegari,in c.quod Dei timorẽ,ext.de stat.mo.& vt dicit Bal.cons. 357.nulla mulier se nubat,col.pe.versi.sed quid est si ista,lib.j.exẽpla sicut digitus rẽ ostendunt, & tactui quodammodo subiiciunt,per l.j.ff.de præscr.verb.& §.sed cum magis,Instit.de grad.

Et hanc

40 ¶Et hanc sanè sententiam, videlicet nostram hanc l. habere locum in ea donatione quã facit patronus liberto tantùm, maxima autoritate affirmant gl. in c. vlt. xvij. q. 4. & gl. in c. vlt. & ibi quoque Inn. & Host. de dona. & idem Host. in summa, eo. tit. §. qualiter reuocetur, versi. item reuocatur. Gof. etiam in summa ad fi. eo. quoq; tit. Azo item in summa, hoc eo. tit. Guil. Cu. prout illum referunt Bar. & alij in l. j. C. de inof. dona. Cy. qui illum ibi sequitur in j. q. ad fin. & ibi quoque Io. Fab. & Saly. qui tamen dicit quod consulendo nõ sequeretur, cum opinio cõmunis sit in contrarium, & ibi item Raph. Fulg. Idẽ Cy. hic, dum se illuc remittit, & hic itẽ ante illũ Pet. à bella Pert. loquens tamen sub dubio fortè. & Io. Fab. etiã hic, atque Bal. in duobus locis, primum quidem in summario, & iterum in casus positione. { & Raph. Fulg. etiam hic. & ipse Bal. } & in l. si totas, ad fi. & ibi quoque ante eũ Pe. à bella Pert. C. de inof. dona. & idem Bald. in l. cùm acutissimi, col. j. C. de fideicõ. & clanculum in l. j. col. j. in iij. C. si in fraud. patr. & apertiùs in auth. ex causa, col. 3. vers. item non ob. & ibi quoq; Imo. C. de lib. præt. idem Imol. in l. filio præterito, col. 11. versi. item non obstat quòd habetur. ff. de iniust. testa. Petr. Iac. in sua pract. tit. de condit. ex lege pro re dona. cõp. col. vlti. vbi tamẽ dicit credere se, quòd alia op. seruaretur in iudiciis. Archiep. Embrun. in sua summa, tit. de donat. §. qualiter reuocetur, versi. item reuocatur tota donatio. Raph. Fulgo. in l. fratres, per illum tex. C. de inof. test. & consi. lxv. hoc capite, Titius cõiugem non habens, col. 2. versic. ad argumenta. Monald. in sua summa, tit. quib. cau. dona. reuo. versi. j. & ij. & Card. Alex. in c. naturales, col. 2. ver. quarto pater non habet nisi filium, tit. si de feud. fuer. cont. int. domi. & ag. & ante eos quisquis est, qui interpretationes legib. Codicis Theodosiani subiunxit. Ita enim hanc l. ad verbũ interpretatur: Si quis filios nõ habens, bona sua vel partem bonorum libertis donauerit, si is qui donauit, filios postea habuerit, donationes libertis factæ ad integrum vacuantur. Et etiã Anianus, aut quisquis is fuit, qui Alarici regis iussu ipsius Theodosiani Codicis leges in epitomen coegit, cuius in hãc l. hæc verba sunt: Si patronus filios nõ habens, aliquid libertis dederit, & postea susceperit liberos: quicquid largitus fuerit, reuertatur in eiusdem donatoris arbitriũ. Et hanc opi. de iure esse veriorem asserunt Cor. consi. iiij. dubia sanè mihi, col. 3. lib. item iij. & Soci. consi. liij. viso instrumento, col. ij. versi. his tamen nõ obstantibus, lib. 4. Quamuis tamen dicant, quòd eam iudicando aut consulendo non sequerentur, cùm opi. communis sit in contrarium. *Comprobatio eiusdem sententiæ.* *Lex Codicis Theodosiani.*

41 ¶Contrarium enim, videlicet hãc l. procedere & in donatione facta alteri quàm liberto, voluerũt expressè Accur. Bar. qui ita dicit se obtinuisse, Bal. sibi cõtrarius in ij. lect. in ij. locis, Saly. etiam sibi contrarius, & Ang. hic. Dy. quem retulit Cy. in d. l. j. & ibi quoque Bar. col. 2. & Ang. & Pau. Cast. C. de inof. donat. idem Dy. Bar. Bal. & Imo. sibi etiam contrarius in l. Titia Seio. §. imperator. ff. de leg. ij. Archi. in c. vlt. xvij. q. iiij. Io. And. in d. c. vlt. col. 2. & ibi etiam Collect. nõ semel. { Io. Calde. in repe. col. j. & ij. } Imo. item nõ semel. { scilicet col. 2. versi. in ea. gl. ibi in totum, & alibi sæpe, } & Pan. & Barb. extr. de dona. Bar. in d. l. si totas. C. de inof. dona. Iac. Bel. & Ang. in authen. de immens. dona. Pau. Cast. consi. cccccxxxiiij. incip. respõdeo per ordinem, in vlt. dubio. lib. j. Ioan. Plat. in §. j. in fi. Instit. de dona. Corn. in d. auth. ex causa, col. 9. versi. nec obstat d. l. & cõsi. 15. ex quo dictus Franc. col. 5. versicu. tamen sunt extendenda, lib. j. & consi. cxcv. in hac consultatione, col. vj. versic. nec obstat d. l. eo. lib. ij. & cõsi. clviij. pro decisione, col. 8. versic. item donatio, lib. 2. & consi. xj. in præsenti consultatione, col. vlti. lib. 3. vbi & hanc dicit esse communem opi. & consi. ccxxv. antequam aggrediar, col. v. versi. non obstat. d. l. si vnquam, eo. lib. 3. Franc. Aret. in l. Titius, in prin. colum. 3. ff. de liber. & posthum. & consil. xxiiij. quatuor dubia, in primo dubio, Soci. consil. xlvij. visa facti contingentia. in iij. dubio. lib. j. & consi. xciij. testamentum præmissum, colum. 4. versic. & ad primã rationẽ, lib. 4. Guid. Pap. consi. clvj. in quadam causa, col. j. vbi & ita dicit tenuisse Pet. Heliæ in repet. huius l. ex qua & illum alibi sæpe aduocat, sed ea nõ reperitur. { Caro. Ruin. cõsi. cxl. circa casum, col. 3. nu. 5. lib. 4. } & Steph. Bertr. cõsi. cclix. adhærẽdo, lib. j. & idẽ denique tenẽt vel expressè vel tacitè omnes quotquot de hac l. locuti sunt, nisi ij quos pro priori sentẽtia citauimus, & alij fortè pauci, si qui sunt, neque enim omnes legimus, nec si legissemus, recordaremur. *Contrariæ sententiæ autores.*

42 ¶Mouentur qui hãc posteriorem opi. sequuntur, hac potissimum ratione, quòd huius l. ratio est illa præsumpta ac verisimilis voluntas donantis, qui scilicet verisimiliter nõ donauisset, si liberos habuisset, aut habiturum se cogitasset. Ideoque sub hac cõditione donauisse videtur, si liberos nõ susciperet, per l. cum auus. ff. de cõd. & demon. cum si. allegatis suprà in prin. l. Quæ ratio obtinet nõ solum in donationibus quas patroni faciunt libertis, sed & in aliis quoque. Et huc, inquiunt, spectant duo tex. videlicet in l. si totas. C. de inof. don. & in c. vlt. xvij. q. 4. qui quidẽ loquentes de hac reuocatione donationis ex liberis postea susceptis, nullum de patronis aut libertis verbũ faciunt, imò ille nuncupatim de donatione facta filio ipsius donatoris loquitur, hic autem ecclesiæ. *Ratio eiusdẽ.*

43 ¶Nec obstat quod voluntas vnius tantum nõ expressa non attenditur, quia illud procedit, si non sit alia legis prouisio, vt in casu l. nostræ, & d. l. si totas, & d. l. vlt. quarũ basis est verisimilis illa mẽs donantis, & quæ ob eam subintelligunt tacitam illam cõditionẽ, vlteriusque procedunt disponendo. Nam & aliàs voluntas tacita siue in corde retẽta, si à iure sit præsumpta, æquè operatur ac expressa, vt dicit Bal. in l. j. §. si is qui. ff. de exer. act. ita intelligẽs tex. ibi cum gl. & l. ij. ff. ad munic. Vel potest etiã dici, quòd illud procedit in contractibus & aliis actibus, qui æquè ex voluntate duorũ proficiscuntur. At donatio maxima ex parte dependet ex voluntate donantis, vt quæ absenti & ignoranti fieri potest, l. nec ambigi. C. de dona. & c. si tibi absenti, de præb. lib. 6. Ideo non debet mirum *Responsio ad contraria argumenta.*

mirum videri, si voluntas illius tantũ tacita satis sit, ex doctrina Bar. & aliorum, in l. cũ quid. ff. si cert. pet. & in l. quicquid astringendæ. ff. de verb. obl. Nam quod de testamento dictum est, quod dependet ex voluntate vnius testatoris, cuius tamen voluntas nõ sufficit sine dispositione, potest negari id verum esse, per tex. in l. si quis ita. §. non solum, ibi, & quidem nuda voluntate. ff. de adi. lega. & expresse voluit Bar. in d. locis nuper allegatis. & Pau. Cast. consi. cclxiiij. videtur dicendum pro matre, lib. ij. Aut si verum est, id certè alia ratione obtinet, quòd videlicet & ipsum testamẽtum fieri nõ potest ex sola voluntate etiã expressa, nisi ad actum ipsum dispositionis, & eius quidem solennis, processum sit, per tex. in §. ex eo autẽ, Inst. quib. mod. testa. infir. & quæ diximus suprà, nu. 20. inci. quin & si. & dicemus infrà in verbo, susceperit liberos nu. 220. inc. contrarium tamen in casu. Donatio autem solo donantis consensu & voluntate perficitur citra instrumentum aut aliam quamuis solennitatem. Vel denique dici potest, quòd hîc sit voluntas & præsumpta mens vtriusque, & donantis & donatarij, quam lex fingit interuenisse, vt nuncupatum dicit Imo. in c. cum contingat, char. vlt. vers. attẽde tamen quia dicit, extrà de iureiur. & Pau. Ca. cõsi. cccclxxxv. super hoc puncto, in prin. & iterũ col. ij. lib. ij. Nam & debuit etiã donatarius cogitare, quòd donans nõ ita donasset si de liberis cogitasset. Ideoque hæc vtriusque mẽs præsumpta habetur pro expressa. l. j. §. vlt. ff. de cond. inde. & l. triticũ. ff. de verb. obl. Nã & vbi lex exprimit aliquid tacitè agi inter cõtrahẽtes, id pro expresso habetur, etiã si in mente fuerit retentũ. d. l. cùm quid. ff. si cert. pet. & gl. in c. quemadmodum, in verbo, conditio, extr. de iureiur.

Vbi lex exprimit tacitè aliquid agi inter cõtrahentes, pro expresso habendum est.

44 *Responsio ad contraria.*

¶Nec verum est, quod dictum est, legem exorbitantem nõ debere trahi ad aliũ casum ex eadem ratione, quia contrarium simpliciter tenuit Bar. in l. si constante, in ix. q. primæ partis. ff. sol. mat. cum cõcordant. ibi adductis per Alex. col. 4. versi. item inquantum, Bart. & per Barb. in c. iurauit, extra de prob. & Cor. consi. ccxliij. in hac consultatione, ante fi. lib. 4. & Fely. in c. quoniã frequenter, in prin. extr. vt lit. non cõtest. & Phil. Dec. in c. cũ dilecta, in v. no. ext. de confir. vti. vel inutil. & latè etiam And. Alcia. lib. ij. de verb. sig. char. ix. quo loco differit de limitatoria dispositione.

45 *Confirmatio eiusdem.*

¶Quorum sententia ex eo pulchrè cõfirmatur, quod voluerũt Pet. & Cy. in l. iura non singula. ff. de legi. quod quãdo in pluribus casibus eadem est ratio, tunc ea ipsa decidit omnes illos casus, nõ quidem per extensionem. Imò sicut genus comprehendit species, l. semper generalibus. ff. de reg. iur. sic generalis ratio diuersas species casuum emergentium. Sed quãdo rationes sunt specie differentes, similes tamẽ, tunc est extensio, id est quædã progressio de termino ad terminũ per adæquationẽ siue paritatẽ. quod & idẽ voluerũt ipsi Pet. & Cy. in l. quod verò, eo. tit. & ibi quoq; Bal. qui id dicit frequẽter allegari in practica, quòd vbi est eadem ratio, nõ dicitur extensio, sed proprius intellectus l. nominis & rei. §. verbũ ex legibus. ff. de verb. sign. vbi verbũ ex legibus, sic accipiẽdum est, tã ex legum sentẽtia, quàm ex verbis. & rursum idẽ Bal. in auth. post fratres, fratrúmque filios. C. de legi. hære. vbi dicit quòd ratio debet attendi tãquam virtus intrinseca legis, & tãquam genus prædicãs de suis singulis speciebus. & in l. data opera. col. { v. versi. quædã est. } C. qui accu. nõ pos. vbi dicit, quòd illud tacitè videtur inesse, in quo eadem ratio reperitur, etiam in materia pœnali, per l. his solis, ibi, satis tacitè cautũ. C. hoc tit. de reuo. donat. quæ verè loquitur in materia pœnali, simul & exorbitãti, & per l. vlt. C. de indi. vidu. Subditque q vbi est eadem ratio, ibi nõ dicitur similitudo, sed eadẽ lex. l. illud. C. de sacro. eccl. & idẽ Bal. in auth. quas actiones, col. ij. C. eo. tit. vbi dicit quòd tacitè cautũ intelligitur, quãdo eadẽ ratio reperitur, per d. l. his solis. quod & idẽ dicit ipse Bal. cõsi. 433. domina Ioanna, paulò ante fi. lib. 3. & in c. quia V. ad fi. extr. de iudi. vbi dicit sing. tex. in ea l. his solis. & idem Bal. { in rub. C. de naut. fœnore, vbi dicit quòd vbi est similis ratio, est idem statutum, per d. l. his solis, quã ad hoc dicit meliorem totius iuris & idem Bal. in l. per diuersas, col. j. in fi. C. de mand. vbi per illum eũdem tex. dicit nõ videri omissum, quod eadem ratione concluditur. & } in repe. l. de quibus, col. 12. versi. item nota quòd nõ dicitur. ff. de legi. vbi dicit quòd cùm multa habent eãdem rationem, licèt de vno fiat mẽtio, videtur fieri exemplariter, nõ restrictiuè, nec dicitur extendi cõstitutio, etiam odiosa, quãdo extenditur ex mẽte ipsius: quod perinde est ac si diceret, ex ratione. Nam ratio legis dicitur mẽs illius, secundum Dy. in c. vlt. ad fi. de reg. iur. lib. 6. Cy. in l. nõ dubium, in j. q. C. de legib. & ibi clariùs Bar. col. 3. & Bal. col. 4. per tex. in l. cum mulier, vbi etiam Bar. in prin. Alex. in v. not. & alij. ff. sol. mat. idẽ Bal. in l. j. col. pen. in prin. eo. tit. vbi dicit de hoc esse meliorẽ tex. totius iuris, in l. scire oportet. §. aliud autẽ, vers. sed & si maximè, in illis verbis, mẽs legislatoris. ff. de exc. tut. vbi & hoc not. ipse Bal. cũ aliis multis cõcor. à me congestis in cõmentariis nostrarum consuetudinum, tit. ix. §. xxvij. versi. neque id mirũ. Sed vt redeamus ad principale propositum, iterũ Bal. proferimus in l. omnes populi, col. 7. versic. tertiò quæro quæ sunt illa. ff. de iustit. & iur. vbi dicit, quòd non videntur discrepare quæ in ratione conueniunt: quia ratio est cõiunctio diuersorum casuum ad eundem finem tendentium. & rursum in eandem l. col. pen. versi. secundò not. dicit, quòd vbi est eadem, nõ propriè dicimus statutum extẽdi, quia tacitè inest. allegat gl. quæ hoc idem dicit in c. j. in verbo, Italiæ, de tẽpo. ord. lib. 6. & quam ad hoc sing. Pan. in c. nihil, col. 5. versi. nec ob. si dicũt, ext. de elect. & Pet. Anc. & Alex. in l. curatoris. C. de neg. gest. Sed & huc spẽctat. quod scribit Bal. in l. tutela, in prin. per illũ tex. ff. de legi. tut. Ang. in l. ij. ff. de dona. quòd id quod venit ex ratione legis, venit ex ipsa lege, non ex extensione. quæ sententia est d. §. verbum ex legibus, & Pet. Anch. consi. cxij. superstite domina, col. j. Pau. Cast. consi. cccclxj. pro declaratione, col. pen. lib. j. & iterum consi.

Vbi est eadem ratio, non dicitur extẽsio, sed proprius intellectus.

Non videtur omissum quod eadẽ ratione concluditur. Ratio legis mens illius dicitur.

consi.lxxxiiij.præsens casus,col.ij.lib.2.vbi & illud subdit,gl.in auth.quas actiones.C. de sacrosa. eccl.loqui in casu diuersarum rationum,licet similium.Nam fauor publicus,& fauor pius sunt di uersi specie,licèt similes.Ideóque quamuis l.vlt.eo.tit.quæ loquitur de vtroque, corrigatur per d. auth.quas actiones,in hoc quod de pio & ecclesiastico statuerat,non propterea in hoc corrigitur, quod de publico dixerat, quia id esset extendere legem correctoriam ex simili ratione. Male igitur,inquit,allegatur ea gl.quòd ex identitate rationis non extēditur lex correctoria,sed ita debet allegari,quòd ex paritate vel similitudine rationis id fieri nō debet.& Cor.con.xc.scrupulosa,col. ij.in prin.lib.3.& Alex.consi.lxxv.videretur in præsenti,col.j.lib.5.& latè consi.lxxxix.circa primū dubium,col.3.versi.istud etiam,& seq.lib.6.& Io.Fran.de Pauinis in extrau.vas electionis,in verbo,prorogamus,per illū tex.de censib.vbi & hoc dicit procedere in cōstitutione pœnali.& Ias. in l.à Titio,col.vlt.ff.de verb.obl.& cōs.141.Christophorus,col.6.versi.in primis ergo,lib.2. & Phil. Dec.cons.301.in causa quæ Ferrariæ agitatur,col.2.& cōs.372.visis & diligenter declaratis,col.iij. & Hipp.Marsi.qui alios citat,cōs.61.post redditum,col.ij.lib.1.& Catel.Cotta.in memor.incip.rationis identitas.& ante hos gl.in c.j.in verbo,Italiæ,de temp.ord.lib.6.quæ dicit quòd vbi est eadem ratio,& penitus omnimoda similitudo,non propriè dicimus extēdere, etiam in pœnalibus.

Ex paritate rationis non extēditur lex correctoria.

46 ¶Nec id quidem mirum est,quoniam ratio legis est ipsa lex,secundum Bal. in c.dilectus filius ab. ext.de rescrip.& consi.ccccixvij.de iure communi,in fi.lib.2.& Pan.in c.ij.col.pe.extr.de prob.& in c.j.col.5.ext.de re iudi.cum aliis multis si.à me congestis,in d.§.27.versi.alibi autem dicit. Aut certè si non sit lex integra,est tamē potior illius pars,scilicet anima & spiritus legis, vt dicit Bal. consi.cclxxv.quod pro regula,col.3.vers.si autem ratio,lib.2.& in l.si quis seruo,col.vlt.versic. ex his apparet.C.de furt.vbi dicit,quòd sicut homo est ex anima & corpore,sic & lex ex mente siue ratione,& ex verbis.verba autem tanquam corpus & superficiem esse,rationem verò vt animam & spiritum.& idem Bal.{in l.vlt.in xv.quæstio.C.de hæred.inst.vbi dicit,quòd viua ratio est anima ipsius scripturæ.& rursus.}in c.j.col.iiij.versic.itē statuta,extr.de constit.vbi dicit quòd virtus legis in substantia rationis cōsistit,quia mens legis idē est quòd anima & spiritus ipsius scripturę. nam scriptura sine mente nihil est.& idem propè post eū dicit Panor.in d.c.nihil,vbi suprà citauimus.ext.de elect.& cōs.j.facti cōtingentia,col.3.vers.vlt.adduco,lib.1.& cōs.75.primo est videndum,col.4.eo.lib.1.& idem voluit Pet.Anc.in repe.c.j.in 5.q.principali,extrà de cōst.Maria. Soc. cōs.30.quāuis,col.3.ad fi.& cons.35.circa prædictā consultationē,col.ij.& Barthol.eius filius.cons. 241.circa primā difficultatem,col.12.vers.præterea & tertiò.& Fran.Cur.senior cons.9.Ticinensi statuto,col.viij.versicu.quia verba statutorum.& iterum consi.xlv.statuto,seu consuetudine,col. vj.versi.quia mens & ratio.& consi.lij.super testamentis,col.viij.versi.& ideo ne excludantur.

Ratio legis est potior ipsius pars.

47 ¶Ex quibus & illud confestim sequitur,potiùs esse inspiciendā mentem siue rationē legis, quàm verba ipsius,vt planè ac perspicuè ostendit tex.in d.l.scire.§.aliud.ff.de excusat.tut.cuius hæc verba sunt,sed & si maximè verba legis hunc habent intellectū,tamen mens legislatoris aliud vult. & in l.iij.§.conditio.ff.de adi.leg.vbi scribitur,sed melius est sensum magis quàm verba amplecti, & ibi concord.in gl.& in l.pen.ff.ad exhib.vbi eleganter scribitur,non oportere ius ciuile calumniari,neque verba ius captari,sed qua mente quid dicatur,animaduertere cōuenire.& in l.credendum.ff.qui petant tut.ibi, incidit in constitutionis verba , sed ex sententia excusatur.& in l.ij.§.si mater,vers.quid si curatores.ff.ad Senatuscons.Tertul.ibi,verba rescripti deficiunt,sed dicendū est eandem esse rationem.Et rursum in versic. quid ergo si non fuerint l.eiusdē,ibi,puto licèt verba deficiunt,sententiam constitutionis locum habere.& in l.sed sciendum.ff.ad legē Pompe.de parrici.vbi ita scribitur.Sed & nouercæ & sponsæ omissæ sunt,sententia tamen legis cōtinentur. Et in l.si quis adulteriū.§.j.ff.de adult.cum dicitur,ex sententia legis tenetur,quāuis verbis non contineatur{& in l.nihil,ibi,verbis quidem legis non liberatur,eod.tit.Et in l.diuus.§.item senatus. ff. ad leg.Corn.de fals.vbi ita scribitur,diuus Pius ita rescripsit , sententiam magis sequendam esse huius senatusconsulti,quàm scripturam.Et in l.impuberem.§.qui liberti.ff.eod.tit. vbi hæc verba adscribuntur,Qui liberti assignationem sua manu adscripserit, non verbis, sed sententia senatusconsulti tenetur,& in l.j.§.incidit,ibi,non ex verbis,sed ex sententia.ff.ad S. C. Turpillia.& in l. in bello.§.si quis seruā.ff.de capti.& postlim.reuer.& in l.miles.§.si paterfami.ff.de castrens. pecu. in l.quamuis.ff.de in ius vocan.ibi,licèt edicti verba non patiātur.& in l.cùm hic status.§.si sponsus.ff.de donatio.inter virum & vxor.cùm dicitur quāuis verba orationis minùs sufficiunt,tamē dicendum est donationem ad sententiam orationis pertinere.& in l.filium quem,quæ est pen.§. videamus.ff.de bonor.poss.contr.tab.ibi,quāuis edicti verbis collatio inducatur, ex mente Prætoris denegandā esse respondetur.& in l.si à domino.§.si prędo.ff.de peti.hær.ibi,quantū ad verba. & quæ sequuntur.& in d.l.Gallus.§.& quid si tantum,ibi non pertinent ad legem Velleiam, sed ex sentētia legis,&c.& in l.Labeo,ad fi.ff.de sup.leg. vbi prior & potentior est mens quàm vox.} Suntque sexcentæ huiusmodi leges. Ideóque scribitur in l. non dubium.C.de legi.in legem eum committere,qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem. Quod depromptum est ex l.fraus.ff.eo.tit.vbi ita scribitur,quod distat ῥητὸν καὶ διανοίας,id est,dictum à sententia(siue,vt est in antiqua veterum codicū traductione,verbum ab intellectu)hoc distat fraus ab eo quod contra legē fit.Nam in l.contra fraudem,quæ illam præcedit,ita scriptum est.Contra legem facit, qui id facit,quod lex prohibet:in fraudē verò legis facit,qui saluis verbis legis sententiā eius circum-

Ratio legis potiùs inspicienda quàm uerba.

In legem quis committat.

uenit.facit & tex.in l.quāuis,in fi.cùm dicitur,licèt edicti verba non patiātur.ff.de in ius vocād.

48 *Idem de iure Canonico.* ¶Suntq; etiam & in hanc sententiam multi tex.iuris pontificij,vt in c.sedulo.xxxviij.dist.vbi dicitur,quòd sententia præponitur verbis,sicut animus corpori.Ex quo probatur id quod diximus in præcedenti versi.mentem ac sensum animum esse,verba corpus.& iterum in c. Marchion.j.q. 1.dicitur Euangelium non in verbis esse,sed in sensu.& in c.humanæ.xxij.q.5.& in c. intelligentia.& c.propterea.& c.in his,extra de verb.sign.& in c.si postquam.de elect.lib.6.& vbique concord.in glo.vt videbis. *Euangeliū nō in uerbis, sed in sensu.* Quibus adde & tex.in cle.j.vers.cæterùm,cùm scribitur, non virtutem & mentem,sed nudum verborum insectans corticem,sensumq; confundens &c. Nā, vt tradit Bal. in c.mandatum,post prin.extrà de rescrip. semper recurrendum est ad intentionem disponētis, quia lingua cedit cordi,& sub iugo mentis verba constituit,tāquam sub suo proprio originali & digniori.De quo etiam multa per Archid.in cap.is autem.xxij.quæst.ij.& Ang.consil.ccclxxxix. totum dictum statutum,col.ij.Panor.cons.lxxv.primò est videndum,col.iij.lib.1.Maria.consi.35. circa prædictam,col.iij.Soc.eius filium.consi.lviij.visis priuilegiis,col.ij.vers.his tamen nō ob.lib. 1.& consi.cij.in præsenti,col.iij.eo.lib.1.Barba.consi.x.sapienter scribitur,col.v.lib.2.& consil.lviij. illud adferam,col.v.lib.3.Georg.Nata.in repe.c.quamuis,col.pen.versic.quarto eodem modo, de pact.lib.6.Hipp.Marsil.in d.l.sed sciendum,col.j.& seq.ff.de parri. & in l.si quis viduam , col.iiij. vers.quinimo mens statuentis.ff.de quæstio.& cons.lxxxv.post redditum,col.j.vers. primò dico, lib.ij.quos tu videbis,ne quæ semel iam collecta sunt,iterum colligam.Et ante hos per gl.in d.c.si postquam,in verbo,mente,de elect.lib.vj.quæ ex eo text. colligit constitutionem etiam pœnalē extendi ad casum ex mente ipsius,licèt non ex verbis in ea compræhensum,nec tunc dici extensionem fieri,de quo ibi multa per Pet.Anch.Imo.Domi.

49 *Quintiliani senioris hac de re locus.* ¶Quibus omnibus adde quod Quintilianus senior,quem & in diuersa parte citauimus , scribit decla.cccxvij.In omnibus legibus solam spectare oportet scribentis voluntatem.Verba enim ambigua,& in plures intellectus ducta sunt,scribendarum legum causa voluntas fuit. *Scribendarum legum causa, voluntas.* Ergo id vnum spectare conuenit,propter quod scriptæ sunt.De qua re etiam multa Quintilianus Iunior li.Oratoriarum institut.vij.cap.item septimo,& Tullius,quem & nos in alia sentētia etiam eodem loco citauimus,videlicet lib.ij.de inuentione. *Elegātissimus Tullii hac de re locus.* Inter quæ hæc sunt,Non omnia scriptis,sed quædam quæ perspicua sunt,tacitis exceptionibus caueri:legem in sententiis,non in verbis consistere : iudicémque eum legi obtemperare,qui sententiam eius,non qui scripturam sequatur indignū esse: eodem affici supplicio eum,qui propter aliquod scelus & audaciam contra legem fecerit , & eum qui honesta aut necessaria de causa non ab sentētia,sed à literis legis recesserit.Et in oratione pro Aul.Cecinna,An cum voluntas,inquit,& consiliū & sententia interdicti intelligatur,imprudentiam(alij impudentiam legunt, & melius meo iudicio) summam aut stultitiam singularem putabimus in verborum errore versari , rem & causam & vtilitatem communem non relinquere solum,sed etiam prodere? An hoc dubium est,quin neque verborum tanta copia sit,non modò in nostra lingua,quæ dicitur esse inops,sed ne in alia quidē vlla,res vt omnes suis certis ac propriis vocabulis nominentur?neque verò quicquam opus sit verbis,cum ea res cuius causa verba quæsita sint,intelligatur.Quæ lex,quod senatusconsultum,quod magistratus edictū,quod fœdus aut pactio,quod(vt ad priuatas res redeam)testamentū,quæ iudicia,aut stipulationes,aut pacti & cōuenti formula non infirmari aut conuelli potest,si ad verba rem flectere velimus,consiliū autem eorum qui scripserūt,& rationem & autoritatē relinquamus?Sermo hercule & familiaris & quotidianus nō cohærebit,si verba inter nos aucupabimur.denique imperium domesticum nullū erit, si seruulis hoc nostris concesserimus,vt ad verba nobis obediant,non ad id quod ex verbis intelligi possit,obtemperent.Exēplis nunc vti videlicet mihi necesse est harū rerum omniū?Non occurrit vnicuiq; vestrū aliud alij in omni genere exemplū,quod testimonio sit, nō ex verbis aptū pendere ius,sed verba seruire hominū consiliis & autoritatibus?Ornatè & copiosè L.Crassus homo lōgè eloquentissimus,paulò ante q̄ nos in forū venimus, iudicio centūuirali hanc sentētiam defendit,& facilè,cùm contra eū prudentissimus homo Q.Mutius diceret,probauit omnibus,M. Curiū, qui hæres institutus esset ita,mortuo posthumo filio,cū filius nō modò nō mortuus,sed ne natus quidē esset,hæredē esse oportere. Quid? verbis satis hoc cautū erat?minimè.quæ igitur valuit?voluntas,quæ si tacitis verbis nobis intelligi posset,verbis omnino nō vteremur.quia non potest,verba reperta sunt,nō quæ impedirēt,sed quæ indicarent voluntatē.Et subdit quibusdā interiectis,secundū Crassum aduersus Q.Mutiū fuisse iudicatū. Nec enim Crassū ita causam egisse, vt cōtra iurisconsultos diceret,sed vt hoc doceret,illud quod Sceuola defendebat, nō esse iuris:& in eā rē non solū rationes adferret,sed etiā Q. Mutio socero suo multisq; peritissimis hominibus autoribus vteretur.Hęc ille,qui & alia multa in ea oratione scribit,vt ostēdat mentē ac sententiā legū esse verbis & scripto anteponendā. (Qua etiā in sententia fuit Aristot.dū scribit lib. 1.rhetoric.ad Theodect.æquū esse nō legem,sed scriptorem legis,ac nō verba, sed sententiā spectare.

50 *Confirmatio eiusdem loci.* ¶Porrò illa contentio(neq; enim hoc omittere potuimus)Crassi ac Scæuolæ & ab eodem Tullio memorata fuit lib.1.de oratore,iterúmque in secundo,& in Topicis in loco à similitudine,atque etiam in Bruto(de claris oratoribus,non semel.)& à Fabio lib.7.oratoriarum institut.c. item vij. & à recentioribus quoque legum interpretibus tractata fuit, qui & ipsi crebriori calculo in sententiam Crassi pedibus ierunt , Nam si posthumus,inquiunt,institutus hæres fuerit, ac eidem,si

postea

postea moriatur,Titius substitutus,nec posthumus natus sit,erit tamen locus, vt sic mentē verbis præferamus,substitutioni.Ita enim voluit Guill. Cug.in l.precibus,in materia vulgaris subst. C.de impub.& ali.substit.Ray.Forli.in tracta.substit.in materia vulgaris.Bald.in eodem tractatu, etiam in materia vulgaris,col.viij.versicu.quæro facta est pupillaris,vbi & id dicit voluisse Franc. Pisa.Bart.in l.j.col.vij.versi.vlterius quæro quid si substitutio.ff.de vulg.& pupil.subst. & ibi etiā Alex.& Ias.ille col.xiij.versi.nec obstat.d.l.quòd si filius,{alter col.x.versi.circa secūdum} hic col. iiij.versi.sextò adde,vbi id dicit not.& iterum col.xv.versic.vltimò quærit Bart. { & ipse quoque Bart.consi.xlviij.Gallus Fallopi.col.ij.versi.præterea pro dictis.}Idémque tenet Albe.qui ita dicit vidisse se obseruari in quæstione facti,in repet.rubr.eiusdem tit.col.xxxj.& seq.Bal.in l.cum quidam,quæ est vlt.col.ij.versi.quæro quidam credens.& ibi etiam{Ioan.Fab.ad fi.&} Corn.col.iiij. versi.quintò fallit.C.de instit.& substit.Idem Bal.{consi.xxxix.testator habens,col.ij.versi.secundum est,lib.&}subobscurè consi.cxxvj.ad intelligentiam,ad fi.lib.1.Pet. Iac.in tit.de vulg. & pupil.substit.quando expirent,sub rub.secunda summa ex prædictis,col.iij.versi.item est notādum. Ang.in l.lex Cornelia,in fi.ff.de vulg.& pup.subst.{Petr.Ancha.consi.ccclvj.ex serie testamenti.} Raph.Fulg.consi.xlix.ex facto proponitur,vbi hoc negat procedere in vxore substituta, propter speciales quasdā ac priuatas in eum casum rationes,& iterū cons.xc.in quæstione Ioānis,in prin. Imo.in l.ab exhæredati,quæ est antep.§.vlt.ff.de leg.j.{Vide ibi Bal.& Pau.Cast.} per illum text. quem & ad hoc plerique omnes citant,& similiter tex.in l.ventri,iuncta gl.ff.de ventre inspicien. & in l.si nemo.§.vlt.ff.de testa.tutel.& est casus à contrario,in d.l.vlt.C.de inst.& subst.& idem quoq; tenet{Alex.consi.188.viso processu agitato,col.2.versi.condescendo ad secundū,lib.3. Calca.cons.102.pro parte,col.vlt.& consi.seq.contra.& Anto.Rosellus inter consi. illius consil. 104. omnipotentis.}Fran.Aret.in l.si mater.§.si filius,col.3.versic.si autē substitutio.ff.de vulg.& pup. subst.& in l.quādiu institutus,col.vlt.versi.aduerte tamen.ff.de acq.hær.Corn.cons.276.viso suprascripto themate,col.5.versi.& propterea,lib.3.Fran.Cur.senior cons.52.in vlt.dubio.{Soc.vide tamen quia statim allegatur pro contraria parte,in l.j.col.x.vers.circa secundū.ff.de vulg.& pup. subst.Caro.Rui.in repe l.Gallus.§.& quid si tantùm.ff.de lib.& posth.& cōsi.176.viso testamēto, col.6.nu.4.lib.2.}& Steph.Bert.cōsi.174.nemini dubiū,in 2.dub.lib.3.& Ias.consil.148. nobilis & generosus,in 1.dubio.lib.2.& cons.203.Vanotus,col.4.vers.tertiò facit,eo.lib.2.& cōsi.220. testator fecit,col.2.vers.& pro ista,eo.lib.2.& cōs.66.nobilis miles,col.4.vers.quartò principaliter.lib. 3.& Lancel.Politus in tract.substit.in materia vulgaris.in 7.q.princ.in multis locis.Phil.De.cons. 227.in casu ad me transmisso,col.4.versi.tertiò principaliter.& seq.{& cōs.238.proponitur quòd nobilis,col.2.versi.& hoc.confirmatur.}& Andr.Alc.lib.3.de verb.signi.in 2.q.3.axiomatis, quem miror hoc in loco non meminisse antiquæ illius cōtrouersiæ,cum sit antiquitatis scientissi.{Et id satis probat tex.in d.l.ab exhæredati.§.vlt.ff.de leg.j.& l.ventri,iuncta gl.ff.de ventre inspi.& l.si nemo.§.vlt.ff.de testa.tut.& tex.à contrario sensu,in d.l.vlt.C.de instit.& substit.} Et facit quod in simili tradunt Bar.Ang.Imol.& vulgò alij recentiores in d.l.quamdiu institutus.ff.de acq.hęred.& Saly.in l.si testamēto,col.3.vers.sed tunc quæro supposito.C.de impub.& ali.substi.& Ias. consi.152.præsens dubium videtur formari,in 1.dubio,lib.1.& consi.287.casum istum,col.1.lib.2. Et quod scribitur in l.si extraneus.ff.de condi.cau.da.{Idq; tenent omnes suprà citati indistinctè & simpliciter,præter Bart.& paucos quosdam,qui in hoc distingunt,vt apud eos videre licet.

51 ¶Quanquam non defuerunt qui Mutium illum secuti diuersum censuerunt,videlicet Oldr.cōs. clxxvij.testator in suo vltimo testamento.& Ioan.Andr.in addit.Specul.tit.de testa.in additione incip.huic quæstioni,vers.occurrit etiam casus.& Ang.sibi contrarius cōsi.xciij.visis & inspectis, n iij.eodémq; vlt.dubio.& Pet.Anch.cons.ccclvj.ex serie testamenti,per totum.& Pau.Ca. cons. ccxix.visis & consideratis,col.j.lib.j.& expresiùs cons.ccccxciiij.vidēdum est vtrum fides,col.ij. vers.secundò nunc videndum,eo.lib.1.vbi tamen in seq.vers.id temperat,nisi apposita fuerit clausula codicillaris,vt ibi per eum.{& consi.xcvij.ne improprius,eo.lib.2.} Roma.in d.l.quamdiu institutus.ff.de acq.hære.& Alex.{sibi contrarius}cons.omniū primo perspectis verbis, col.5.versi. quarto probatur.lib.1.{& Corn.sibi itē contrarius consi.xxviij.aliàs,in litera E.lib.1. } Soc. {vide tamen,quia suprà allegatus fuit pro contraria parte.}in l.j.col.xij.in iij.limitatione, & iterum col. seq.in viij.limitatione in duobus locis.ff.de vulg.& pup.substi.{& Fely.in c.trāslato,col.pe. versi. sed prædicta,de const.& Caro.Rui.sibi contrarius,consi.clxxv.postquam,col.iiij.nu.5.lib.2.& nouissimè Vigli.§.j.in verbo,ipsi filio sit hæres substitutus,Instit.de pupilla.substit.vbi id sciēter admodum disputat.}Verùm prior vt communior est,ita verior.De quo etiam vide Corn.cōsi.149. licet in hac,lib.3.& Soci.consi.lij.dominus,& c.vt veram &c. col.ij.versi.iij.& col.seq.versi. quintò,col.vlt.vsque ad fin.lib.1.& consi.cclix.visis & consideratis,per totum,lib.2.& ibi Fran.Pepi.in subscripti.& eundem Soc.consi.lxxvij.visis testamento spectabilis,per totum{& Phil.Dec.consil. ccxxvij.col.j.versi.& quia ista conditio,iunctis his quæ scribit in fin.}& ante hos signo.cōsi.cvij. quidam Maragonus,col.5.versic.nunc venio ad tertiam,cum multis seq.Vide.Soc.consi. lxxvj.in fi.lib.3.& consi.clxxvj.col.pe.lib.3.& Vigli.in d.§.j.Institut.de pupilla.substitutio.

Qui Mutium secuti contrariū censeant.

52 ¶Sed non solum in eo casu,sed & aliàs semper in substitutionibus & testamentis mēs & voluntas potius,quàm verba inspicienda sunt,vt probatur in l.hęredes mei.§.cum ita.ff.ad Trebel.vbi ita scribitur,neptis prima quidem facie propter conditionis verba admitti non videbatur,sed cū

Sēper in substitutionibus & testamentis

Testatoris uoluntas inspicienda.

in fideicommissis voluntatem spectari conueniat, &c.{& in l.cum filiofami.§.vlti. ff.de leg.j.vbi ita scribitur,voluntas ergo facit,ne in testamento scriptum valeat.}& in l.pen. ibi, sola voluntas seruatur in fideicommissis.ff.de lega.j.& in l.cum pater.§.donationis,ibi,voluntatis intentio. ff.de lega.ij.& in l.fideicommissa.§.item si quis.ff.de legat. iij. vbi scribitur in fideicommissis præcipuè spectandam seruandámque testatoris voluntatem.{& in l.Pamphilo,in prin.eo.tit.vbi dicitur nō videri quidem quantum ad verba testatoris pertinet,fideicommissum Pamphili vt restitueret,sed cùm sententiam defuncti,&c.} & in l.quisquis eod.titul.vbi dicitur voluntatem defuncti,maximè in fideicommissis,valere.& in l.quisquis mihi.ff.de verb.signific. vbi ita scribitur:Mihi Labeo videtur verborum figuram sequi,Proculus mentem testantis.Respondi,non dubito quin Labeonis sententia vera non sit.{Per quam dicit Bal.consi.cviij.domina Ioanna,col.iij.versi.sed in contrarium,lib.3.quòd non debemus meram figurā verborum sequi sed mentem, quod & idem dicit per illum ipsum tex.consi.cxxj.à capite,col.v.ver.sed hîc aduertendum,eo.lib.3. vbi subiungit mentem magis constare ratione quàm verbis,per l.iurisgentium.§.pactorū.ff.de pact.Et probatur item}in l.ex facto proponebatur.§.rerum.ff de hære.instit.ibi,& facit quidem totum voluntas defuncti,& in l.in conditionibus primum.ff.de condit.& demonst.vbi scribitur, in conditionibus primum locum obtinet voluntas defuncti,eáque regit conditiones.Ex qua dicit Bal.in c. cùm in vestri,in prin.extr.de elect.quòd voluntas facit formā & conditionem.& in l.pater Seuerinam,in prin.ff. eod. vbi in conditionibus testatorum voluntatem potius quàm verba spectari oportet. & in l.emptor.§.ancillā.in fi.cùm dicitur,filiam defensio tuebitur voluntatis.ff.de rei vendi.& in l.si quis ita.§.conditio.ff.de adim.leg.vbi ita scribitur,sed melius est sensum magis quàm verba amplecti. & in l.si peculium.§.si seruus.ff.de pecu.leg.vbi scribitur,verba secundum voluntatē testatoris exaudiēda sunt.& in l.si quis filiū.C.de liber. præter.vbi cùm manifestissimus sensus est testatoris,verborum interpretatio nusquā tantum valet,vt melior sensu existat.& in l.cum virū.C. de fideico.vbi in fideicommissis voluntas magis quàm verba plerunque intuenda est.& in l.cum quæstio,in fi.prin.C.de leg.vbi vestigia voluntatis testatoris sequenda sunt. & iterū in fi.illius l. ita scribitur;In omnibus etenim testatoris voluntatē,quæ legitima est,dominari cēsemus.Et in l. cum antiquitas.C.de vsufr.vbi ante fi.ita scribitur, voluntati testatoris per omnia obediendū est. & in l.quidā.C.de neces.ser.hære.instit.vbi & ita scribitur,quia semper vestigia voluntatis sequimur testatorū.Ex eáque pulchrè dicit Bal.quòd lex pedetentim vadit post mentē testatoris,sicut venator post leporē.quem ad hoc omnes quotidie allegant.& in §.nostra autem,Instit. de legat. vbi ita scribitur,& non verbis,sed voluntatibus eorū fauentes,cum aliis multis ac prope infinitis iuribus.Et hoc vbiq; à nostris doct.inculcatur,vt per Bal.in l.quoniā indignum.C.de test.vbi ex ea.l.no.non esse curandū de verborum qualitate,dūmodo constet de mente testatoris.& in l.precibus,col.x.versi.sequamur igitur.C.de impu.& ali.subst.& in l.vlt.col.ij.C.de impu.& ali.substi. vbi dicit quòd ex coniecturata mente defuncti recedetur à vi & natura conuentionis verbalis. Ang.cons.ij.certum est.col.pe.& consi.clxix.super puncto suprascripto,col.j. vbi dicit mētem & rationem testatoris esse considerandam,etiā si sit contra verba ipsius.quod dictū pro not.reassumit Ias.in l.iurisgentiū.§ prætor ait,col.pe.ff.de pac.Sed & adde Raph.Fulg.cons.xcij. Antonius, col.ij.Pau.Cast.in l.proponebatur,per illum tex.ff.de lega.ij.& cons.cxxiij.viso testamento,circa medium,lib.1.& Cepol.causarum ciuilium,consi.xlix.circa primum dubium,col.ij.versi.& est ratio.& Corn.consi.vij.nudis & incompositis,col.ij.versi.& ideo attenta,lib.1.& cōsi.cclxxv.in præsenti,col.ij.versi.licet autem,lib.4.& Soci.qui multa allegat cons.j.Franciscus,col.iij.versi.& puto, lib.4.& cons.xxvj.cum super,fermè per totum,eod.lib.4.& Barb.consi.vj.vbi Christus,col.3.lib. 3.& Guid.Pap.cons.cxxxv.consilium pro nobili,col.iij.& Soc.in d.l.in conditionibus,in j. not.ff. de condi.& demon.vbi ex hoc dicit fieri vt disiunctiua in coniunctiuā resoluatur,& verbum directum in obliquū:& è diuerso,quod fortius est,obliquū in directū:nempe vt mētem ac voluntatē testatoris seruemus,vt de primo est tex.in l.Lucius.ff.de hær.insti.& in l.generaliter,in prin. C.de insti.& subst.De secundo,in l.Scæuola.ff.ad Treb.De tertio in l.tractabatur.ff.de mil.test.Et vt ad cæteros pergam.Ias.in d.l.si quis filiū,C.de lib.præt.& in l.si pater,col.vlt.ff.de vulg.& pupil.substi.vbi & hinc dicit prodiisse quæ statuuntur in l.cū auus.ff.de cōdi.& demon.& in l. cum acutissimi.C.de fideic.in quibus mens etiā tantū coniecturata præfertur verbis.quæ quidem iura magnā habent(quod iā suprà sæpius diximus)cum l.nostra familiaritatē.& Franc.Curt.senior. cons.lxiij.antiquissima,tū col.iij.vers.in quo passu,tum col.ix.ver.mens enim prædominatur. & Cur.iunior cōs.43.Ser Iacobus,col.antep.versi.attende ergo.Ias.cōsil.132.Salomon,col.pe.lib.1.& cons.140.spectabilis,col.6.vers.in primis,lib.2.& cōs.141.Christophorus,col.7.vers.tertio pro eadem,lib.2.& cons.seq.venerabilis,col.ij.eo.lib.2.& consi.228.testator tres filios,col.ij.vers.quartò facit,eo.lib.2.& consi.66.nobilis miles.post prin.& iterū col.ij.lib.3.& consi.143.spectabilis,col.iij. versi.sed præmissis.lib.4.& consi.cliij.testator habens,col.v.ver.tertiò principaliter, eod.lib.4.& Philip.Dec.consi.xv.an appellatione.col.ij.versi.ad cuius rei.& cons.xxiij.cuius superscriptio incipit,an & quādo,col.j.& consi.182.in casu occurrenti,col.ij.versi. quibus tamen non obstātibus. & consi.clxxxvj.quoniam ex facto,col.ij.vers.sed tamen prædictis.& cōsi.ccxxvij.in casu ad me transmisso,col.iij.& consi.cccxcix.conclusionē,col.iij.& consi.xxv.in casu proposito,col.pe.vers. sed tamen prædictis.& Fort.Gra.in repe.l.Gallus.§.& quid si tantum,col.xlviij.ver.aduerte. ff.de

Etiā si sit contra uerba ipsius.

lib.&

lib.& posth.& doct.vbique.Quibus concinens Plinius Iunior iuris non imperitus,lib.4.Epist.ad Sabinum,maluit cum magno suo incõmodo seruire volũtati cuiuspiam testatricis, quæ illũ cum Sabino ipso reliquerat hæredem,quàm mera verba testamenti cum suo cõtrà commodo sectari: suasitq; Sabino,vt idem faceret,confidens illum,vt inquit,suæ accessurum sentẽtiæ,cùm religiosissimè soleret custodire defunctorũ voluntatem,quam bonis hæredibus intellexisse,pro iure est.

53 ¶Aut certè mentem & voluntatem testatoris esse verbis iungendã,si non voluntatẽ ipsam verbis præferamus, apertè probatur ex l.si ancillas,in fi.ff.de leg.j.vbi ita scribitur,& nec verbis,nec voluntati defuncti accõmodata hæc sentẽtia est.& l.ab omnibus,in fi.prin.eo.tit.Cuius hæc verba sunt. Cùm & significatio verborum non repugnet huic sententiæ,& voluntas testatoris congruat.& l.Mæuia.ff.de man.testa.ibi,neque contextum verborum totius scripturæ testamenti,neque mentẽ testatoris eam esse. Quæ iura ad hoc admodũ cõmendat Iason, in d.l.si ancillas,quã legit cum l.si ancilla.ff.de leg.j.Et postremum etiã commendat & dicit egregium, idem Ias.in d. l.si quis stipulatus sit Stichum,in iij.not.ff.de verb.obl.Cui adde & alium no.tex.in l.talem.§.j.in fi.ff.de hære.insti.cũ dicitur,non enim hunc casum testatorem voluisse excludere palam est, neque verba omnino repugnant.& in l.miles.§.quidam.ff.de adul.cum dicitur , opinionẽ quidem tuam & verba legis & sententia adiuuant.& in l.vlt.ff.qui pet.tuto.ibi , nec verbis,nec sententia constitutionis in pœnam incidit { & in l.impuberem.§.vlt.ff.ad leg.Corn.de fal.cùm dicitur, neque verbis senatuscõsulti,neque sententia continetur.& in l.nõ solùm verba,quæ est iij.in prin. C.de adult. } Vbi non solùm verba legis Iuliæ de adulteriis,sed etiam sententia attenditur. {& in l.diui.ff.de iur.pat.ibi,magis visum est nepotem neque verbis neque sententia excludi. } Quanquam ex iis multi de legibus loquantur.Sed nihil in ea re interest.{Aut etiam si quis pertinaciter contendat mentẽ omnino præferendã,certè id procedere debeat , modò ea mens ex verbis concipi possit,non aliàs,Bal.in repet.l.& si post tres,col.5.vers.sed quid si tacitã diem. ff. si quis cau. & dicemus pleniùs infrà in hac eadem gl.nu.70.vt interim omittam,vt ibi videre poteris.}

Mens & uolũtas testatoris uerbis iungenda sunt.

54 ¶Et quoniam suprà ex Tullio diximus id quoq; obtinere in omnibus & publicis & priuatis dispositionibus,certè etiam constat id procedere & in statutis, quæ aliàs strictè sunt interpretanda & propriè,vt tamen in his sententiam scripto anteponamus,id est mentem & rationem statuentium,verbis statutorum. Id quod voluerunt Cy.& Bald.in l.j.ff.si cer.pet.Bar.in l.contra legem. ff.de legi.vbi dicit quòd licet offendere verba statuti,vt mens seruetur. & in l.omnes populi, in vj.q.prin.ver.iuxta præmissa quæro.ff.de iust.& iur.vbi dicit quòd verba statuti improprientur, vt mentem sequamur, Ang.consi.lxix.Martinus Io.de Floren.col.pen.& consil.cxix. statuto Tudertinæ ciuitatis,col.vlt.& consi.cxlvij.viso themate,circa med.& consil.clxx. idẽ statuimus, col. 1.& Pet.Anc.in repe.c.j.col.xvj.extra de consti.Ant.in c.nouit,extra de iud.Pau.Ca.consi.cxlviij. viso & examinato,col.j.lib.j.& consi.cccxx.quod in causa,col.ij.eo.lib.j.Soci.consi.cviij.supposito statuto,col.iij.ver.xiiij.confirmatur,lib.iij.& consil.cxxvij.rectè & iustè,col.iij.versicu.secunda conclusio,lib.4.& doc.vbique in suis consi.dum statuta interpretantur.

Ratio statuẽtiũ prævalet uerbis statutorum.

55 ¶Sed & in rescriptis,quæ & ipsa sunt stricti iuris.c.significante,& ibi glo.& c.Rodolphus,& c.significauit,extra de rescrip.& c.P.& G.extr.de offi.delega.Hoc quoque procedit ex sententia glo. in c.si propter tua,in verb.intentionis,per tex.ibi,de rescr.lib.6. quam ad hoc commendat & dicit not.Ias.in d.l.iurisgentium.§.prætor ait,col.pe.ff.de pac.Sed & est alia glo.in c.mandatum,etiã per tex.ibi,extra eo.de rescr.Et alia quoque in c.dilecti filij,in verbo,nec fuit intentionis,eo.tit.& in c.exposita,in verbo,intentionis,per illũ tex.extra de arbit.& in c.cum dilecti,in verbo, intentio,per illum text.extra de don. Item & alia in c.paratus, in verbo, si verba.xxiij.q.j.Quin etiam Bal.in c.ij.col.vlt.versi.item quòd potius,extr.de rescr.loquens in casu illius c.in quo duo quædã copulatiuè fuerãt posita in rescripto,quod inibi inseritur,asserit potius esse inspiciendã mentem, quàm copulam verborum.Et idẽ Bal.in c.conquerente,col.ij.versi.quæritur gl.ext.de restit.spo.dicit post Imo.mentem rescribentis præualere verbis rescripti,arg.d.l.quisquis mihi.ff.de verb.sign. Et idẽ quoque Bal.in l.ex facto,in iiij.no.ff.de vulg.&.pup.asserit ex eo.text.semper ad mentem rescribentis esse recurrendũ.Quod & tradit Barb.qui alios citat,consi.iiij. scribitur primo regum, col.7.lib.1.& consi.xxiij.scripsit propheta,col.x.eo.lib.1.& cons.xliij.præclarè scribitur.col.xvj.eo. lib.& cons.xiij.sapiẽter scripsit,col.vlt.lib.2.& alibi sæpe.& Soc.d.cons.xxvj.lib.4.qui ad hoc etiã alleg.c.exposita,ext.de arbi.& alia quædã iura.& ante hos Inno.in c.cũ ecclesiasticæ,extra de except.vbi Fely.& Dec.in fi.afferunt multas alias concor.& idẽ Fely.in c.causam quæ,col.8.vers.secunda declaratio,ext.de rescri.& ipse Soc.in l.non omnis,col.j.ff.si cer.pet. { atq; etiam ipse Deci. consi.cccxix.viso consilio,col.ij.} Quibus adde text.præter eos quos suprà ex aliis adduximus,in c.ad aures,ibi,cùm non sit intentionis nostræ,& quod ibi not.Bal.circa med.extra de rescri. & in c.super eo,& ibi gl.in verbo,intentionis,ext.de offi.deleg.& in c.vlt.ante fi.ext.de dila.cũ dicitur, nostræ intentionis non fuerat,& in c.licèt,ibi,quia tamen intentionis nostræ non fuit, & ibi etiã gl.in verbo,nec esse debuit,ext.de offi.ordi.& in c.dudũ ecclesia,ad fi.vbi in duobus locis eadem verba adscribuntur,extra de elect.& in cap.dilecto,& ibi gloss.in verbo,intentionis,extra de verbor.signific.& in c.cum causam,& ibi etiam gloss.in eodem verbo , extra de præbend. & in cap. vlt.eod.tit.& in c.proposuit,ibi,intentionis nostræ non fuit,extra de cons.præbend. & in c. cum in illis,in similibus propè verbis.& ibi etiam gloss.de præbend.lib.6.& in c.indemnitatibus.§.vlt.

Idem in rescriptis.

ibi,intentionis nostræ nequaquam extitit,de elect.lib.6.

56 ¶Et idem de priuilegiis probat tex.in c.ex multiplici,& ibi etiam gl.extr.de deci.& iterum in c.dilecti.& ibi item gl.co.tit.& alia gl.in d.c.mandatum,extr.de rescript.Et idem de excõmunicatione tradit Pan.in c.præterea,col.pe.extra de appel.dum dicit quòd sententia excommunicationis magis regulatur à mente proferentis,quàm à conceptione verborum.De quo tamẽ vide quę dicam infra in verbo,reuertatur,nu.257.limita secundò,& seq.Sed & de iuramento,vt in eo mentem ac intentionẽ iurantis inspiciamus,est tex.in c.ad nostram.liij.ibi, habens in mente, extra de iureiur.{& gl.in c.veniens,in verbo,præsciuisset,eo.tit.}Et ne tu putes hoc intentionis vocabulũ, quo in hoc ver.tam sæpe vsi sumus,in hoc significatu malè accipi,vide Plinium, qui ita quoque accipit epist.lib.j.xxix.His tu,rogo,intentionẽ scribentis accommodes. Et Papinianũ iurisconsultorum elegantissimũ,in l.cùm pater.§.donationis.ff.de legat.ij.Non enim,ait,quæri oportet,cum quo de supremis qui loquatur,sed in quẽ voluntatis intẽtio dirigatur{& rursum in l. cùm vnus, in princip.ff.de alimen.legat.cùm dicit intentionem quidem defuncti prima facie refragari.}

Idem in priuilegiis. In excommunicatione. In iuramento. Intẽtionis uocabulum.

57 ¶Similiter & in testimoniis,siue testiũ dictis,ac dispositionibus mentẽ & effectum verbis ipsis esse præferendũ,satis constat ex eo quod scribit Bald.omniũ iuris interpretum & copiosissimus & subtilissimus,in c.cum ecclesia Sutrina,col.ij.ver.quintò not.extra de causa pos.& proprie. Id scilicet quòd testes vacillantes præsumuntur periuri,si vacillant verbis & mente, non etiã si verbis tantũ,per l.testamentum.C.de testa.quæ tamen l.mihi non admodũ huc facere videtur.Sed is ingenio est adeo subtili,quod iam diximus,ac veloci,vt nonnunquam illũ per aera ferri videas,nec tamen intelligas quò cursum suum dirigat.Quanquam in hoc nihil est,cur nõ ei accedamus. Et illum etiam in hoc nuncupatim sequitur Fran.Cur.senior in tract.testium,in xlvj. conclusione.

Idẽ in testium dictis.

58 ¶Idem quoque obtinere in pactis & contractibus(quod iam ex Tullio diximus)probat etiã text. in l.vlt.C.quæ res pig.obli.pos.vbi scribitur,iustum esse voluntates contrahentium,magis quàm verborum conceptionem inspicere,& ibi no.Bal.& in l.ita stipulatus.§.item si quis ita stipulatur, ibi,ex sententia contrahentium.ff.de verbo.oblig.& in l.in venditione, in fi.ff.commu.præd.Ex quo gl.ibi in verbo,veritus sit,nota,inquit,causam verborum , & mentem contrahentium inspiciendam,non tantùm verborum significationem.quam gl.not.& commendant Bal.& Pau.Cast. ibi.Et tex.in l.promittendo,in prin.ff.de iur.dot.vbi dicitur,magis res quàm verba intuẽda sunt. & in l.j.in fi.C.vt actio.ad hær.vbi ita scribitur,ne propter nimiam subtilitatem verborũ latitudo voluntatis contrahentium impediatur,& in l.in conuentionibus.ff. de verb.sign. vbi in conuentionibus contrahentiũ voluntatem magis quàm verba spectari placuit.& in l.sed Celsus.§.si fundus.ff.de contrah.empt.vbi scribitur,in emptis enim & venditis potiùs id quod actum est, quàm id quod dictum est,sequendum est.Ex quo etiã not.gl.sensum magis quàm verba spectari. & in l.fistulas,in prin.eo.tit.vbi scribitur,respondi apparere id actũ esse, licèt scriptura non contineretur,& alij infiniti tex.in eam sententiã.Quam & vbiq; sequuti sunt nostrates legũ docto.& in cęteris gl.in l.blanditus.C.de fideiuss.Bal.in l.quamuis,col.j.vers.item not.mentẽ.C.de fideic.& in l. etiã,per illum tex.in j.not.C.de iur.dot.& in l.sub pretextu specierũ,col.pe.versi. iuxta præmissa. C.de transa.& in rub.extra de pact.col.ij.versi.nota causam.& cõsi.cvij. quòd ista donatio.col.ij. lib.2.{& consi.cxcv.laudare vos,col.pe.eo.lib.2.}& consi.ccccxvij.in facto proponitur,col.ij.lib.5. vbi dicit quòd statur intentioni contrahentium,quicquid verba sonent.& consi.cccclxxxvj.super eo primo puncto,eo.lib.5.vbi dicit quòd sicut voluntas testatoris in omnibus dominatur ex suo testamento dependentibus,ita & voluntas contrahentium in dependentibus ex contractu.Ang. d.consi.ij.certum est,col.pen.Anto.in c.nouit,extra de iud.Imol.in l.vlt.ff.de hære.instit. Panor. in c.pastoralis,in fi.extra de dec.Pau.Cast.consi.cxlviij.viso & examinato,col.1.lib.1.& cons. cxc. nouiter reuocatur,col.ij.versi.certum est enim.lib.2.& consi.ccclxvij.filius iste,eod.lib.2.& Ioan. Ana.consi.lviij visis instrumentis,in prin.Alex.in l.si tibi pecuniam.in iij.not.& ibi Ias. latè post prin.ff.si cert.pet.& consi.xxxiiij.viso instrumẽto,col.j.ver.quibus non obstantibus,lib.2.& cõsi. cxxv.attentis verbis inuestituræ,in fi.lib.5.& consil.lxxxij.quoniam abunde,col.j.lib.6. & Corn. consi.xl.viso processu,col.4.lib.4.Soc.consi.xliiij.in præsenti consultatione,col.iij.versi. præterea hæc conclusio,lib.1.& consi.xlvj.eo.lib.1.repetito consi.ccxij.cum in præsenti,col.vlt.vers.confirmatur non solum,lib.2.Ias.consi.lxxxiiij.verba conuentionis,col.ij.versi.moueor in primis, lib.3. Phil.Dec.in l.cum quid,col.v.ff.si cer.pet.& in l.semper in stipulationibus,in prin.ff.de regul.iur. & consi.xxvj.cuius superscriptio incipit,debitor creditoris,col.vlt.versi.& profectò.& cons. lxiij. substitutio facta,col.pe.versi.vlteriùs hoc idem.& consi.clxxxiij.in controuersia,col.vlt. & consi. seq.an valeat pactum,col.iij.& consi.cxc.circa primum,col.ij.versi.sed tamen prædictis. & consi. cclxxiij.in casu proposito.col.j.versi.& pro fundamento.& latissimè Stepha. Bertr.cons.j.Christi & c.viso consultationis themate,col.2.lib.2.& consi.clix,cuius est simile initiũ,in j.dubio,in fi. lib.2.& consi.cclxxxvj.viso casu prædicto,col.j.eo.lib.2.Io.Neuitz.inter cõs.feudalia.Alber.Brun. consi.xij.comederunt,col.v.Anto.Rubeus consi.cxlix.in contractu matrimonij,col.iij.versi.præmissis tamen.& consi.clj.viso contractu,col.ij.versi.præmissis & similibus. { Sed & idem in sententiis iudicum,vt scilicet mens iudicantium sit sequenda,magna authoritate voluit Bal.in l.imperator,per illum tex.ff.de postul. Quod tamen intelligendum est , si verba conuenire possunt, per ea quæ diximus suprà nu.12.sed & hoc,& quæ dicam infrà nu.70. vt interim.}

Idẽ etiam in pactis & contractibus.

¶Denique

Idem in mandatis.

59 ¶Denique id etiam in mandatis obtinet, per l.vlt.in fi.ff.mand.Ex qua dicit Bald.in rubric.extrà de offi.deleg.quòd verba mandati recipiunt interpretationem.& est etiam bonus tex.in c.eam te, & quod ibi tradit Bal.col.2.verſ.ſed contra hoc oppo.& iterũ col.vlt.verſ.item opponitur mandatum,extra de reſcrip.& in c.ad hæc,extra de poſtu.prælа.& ibi etiam Bal.col.2.verſ.ibi manda uerimus,qui & ad hoc allegat l.ſi hominem.ff.mand.& ipſe Bal.in c.vlt.col.ij.extra de offi.deleg. dicit in mandatis magis attendi finalem cauſam formæ,quàm verba præciſa,per tex.ibi,quod dicit no.& in rub.extra de procur.in prin.dicit eſſe magis attendendam vtilitatem mandati,quàm formam:per d.l.ſi hominem.& in c.j.col.iiij.verſ.quæro pone, extra de lite non conte. vbi dicit quòd licet procuratori offendere verba mandati,vt mentem non offendat,per d.l.ſi hominem, quam dicit ſing.Et facit in l.ſi quis mihi bona.§.ſed ſi mandauit,{ibi,ſi ex parte,}ff.de acqu.hær. vbi habens mandatum ad vnum poteſt & aliud facere.in quo maior eſt ratio.nec deterior fit cõditio mandantis.Quem tex.ad hoc not.Bal.{Franc.Aret.& Alex.qui eum §.legunt cum §. ſi coram,& alij}recentiores ibi:& Pau.conſ.4.circa primum dubium,col.2.li.j.{& Alex.in l.ſi quis impuberem,col.2.verſ.ſed & illud.C.de iu.delib.vbi ex eo tex.dicit ſatis eſſe, vt mandatum in pinguiori forma impleatur.& Iaſ.qui idem dicit in l.qui quartam,col.1.ff.de leg.1.}Et tex.in l.iam tamen.§.in hac ſtipulatione,ibi,quaſi iuxta mandatum.etſi non mandatum fuerit. ff. iudica. ſol. & in c.in cauſis,& ibi gl.in verbo,poſtulatio,extra de electio.& glo.in c.cùm olim abbas,in verbo, protinus.extra de offi.deleg.& gl.in c.nullus,in verbo,ciuitatis,verſ.item quid ſi data eſt.lxj. diſt. & in c.licèt ergo,in verbo,præcepiſſet.8.q.j.& in c.innocens,in verbo,clementior.xxij.q.4.& Iaſ. qui multa allegat,conſ.ccij.magnificus Baro,col.pe.verſ.non obſt.dum tertiò,lib.2.vbi ex hoc in pulchro caſu conſuluit.Quod magis mirum eſt propter ea quæ ſcribit Aulus Gellius lib. noctiũ Atticarum j.cap.xiij.de mandato ad viuum(vt ſic dixerim)obſeruando,nec in rem etiã vtiliorem commutando.Cui concinens D.Ambroſius in lib.de Paradiſo,cap.xij. tradit nihil vel cautionis gratia iungere nos debere mandato. Si quid enim addas,vel detrahas , præuaricatio videtur eſſe mandati.Pura enim & ſimplex mandati forma ſeruanda.Hæc ille.Nos autem dicimus fines mãdati diligenter eſſe cuſtodiendos.l.diligenter,ff.mandati.& formã mandati exacta diligentia eſſe obſeruandam.c.cùm dilecta,in fi.ext.de reſcr.nec ab ea eſſe recedendum, ſiue res ipſas reſpiciat, ſiue perſonas,ſiue locum,ſiue tempus,vt dicit Bal.in l.1.§.igitur.ff.de excer.act.per tex.ibi,& in l. qui Romæ.§.Callimachus.ff.de verb.oblig.Siue etiam reſpiciat qualitatem mandati.c.cùm veniſſent,extra de eo qui mit.in poſ.vbi Bal.col.ij.no.quòd non ſolum ſeruandum eſt mandatum,ſed & qualitas illius.& allegat etiam c.Piſanis,extrà de reſtit.ſpol.Ex quo etiam not. Panor. col. xiij. verſ.nota geſta corruere.quòd non ſolùm corruunt geſta ex defectu formę mandati,quando expreſsè fit contra ipſam formam mandati,ſed etiam quando fit citra aut præter formam. & alleg. etiam tex.cum glo.in c.ſi cui,de elect.lib.vj.& c.prudentiam,extrà de offi.deleg.{vbi & hoc quoque voluit Io.And.in verbo,citra.}Quanquam illum tex.in d.c.Piſanis,ad hoc dicit ſing.Bald.in c.j.ſtatim poſt prin.ext.de re iudi.{& ibi latè Fely.col.2.& idem Fely.etiam latè in c.cùm dilecta, col.xj.verſ.amplia primò,extrà de reſcript.} Sed & de eo quod dictum eſt præter formam , vide {ipſum Bal.conſ.cccxviij.ponitur quòd electio.col.iij.verſ.prætérea,vbi traditur, lib.iij.vbi etiam dicit per illum tex.in d.cap.ſi cui,paria eſſe aliquid fieri contra,vel præter formam.&}gl.Hoſt. & Pan.in c.cauſam,extrà de re iudi.Tu autem ad illos tex.adde & alium bonum tex.in l.illud.§. ſed ſi ita.& ibi Bart.ff.quod cuiuſque vniuer.Hęcq́; etiam procedunt,vt non liceat recedere à forma, etiam ſi mandatori expediat.l.ſi quis pro eo.ff.mandà.Sed & ſi is ad cuius fauorem mandatũ eſt, velit,rẽſque adferat minus præiudicij.c.cui de non ſacerdotali.§.ſimiliter,& §.vlt.de præb.lib.vj. vbi & eius ea redditur ratio,quia mandati fines diligenter ſeruari oportet. Ideo ad alios caſus quàm ad expreſſos non extenditur.Et ad hoc quod dictum eſt de minori præiudicio,facit etiam tex.in l.ſi pupillorum.§.ſi prætor.ff.de reb.eo.{vbi & idem probatur in ſententia.} & c. vlt. extrà de verb.ſign.{& quod voluit gl.in clem.j.in verbo,infra menſem, verſ.ſed quæritur , de conceſ. præb.& ibi Imo.col.4.verſ.iuxta prædicta.}Ex quo pleríque dicunt in mandatis non eſſe locum argumento de minori ad maius,nec è diuerſo. de quo per Philip. Dec.in l. non debet cui quod plus eſt,in v.fallent.ff.de reg.iur.& in c.in eo quod plus ſit.in vj.fal.eod.tit.{& Soc.in l.j.§. ſi ſtipulanti,col.ij.verſ.tertiò limita,poſt alios ibi.ff.de verb.obli.}Ex quo tradit Bal.in l.non abſtulit, ad fi.C.de nouat.mandati verba verè & propriè eſſe intelligẽda.Nã & mandatũ ex ſuapte natura reſtringi debet.c.cùm in illis.§.cum autẽ,de præb.li.6. Et tamẽ vides in eo quoq; mentẽ verbis præferri.Ex quibus ſatis arbitror ex noſtris legibus ac legũ interpretibus eſſe confirmatum quod ſcribit Tullius,in omnibus diſpoſitionibus & publicis & priuatis ſcriptũ ſentẽtiæ & mẽti cedere: vt iã ſatis ac propè ſuperfluẽter reſpõſum videatur iis quæ in priori op.diximus de vi & robore verborũ.{vide Bald.in l.ſi quis mihi bona.§.ſed quid ſi.ante fi.& in §.corã.in prin.ff.de acq.hęr.

Mandatum ad uiuum obſeruandum.

Fines mãdati diligenter cuſtodiendi.

Paria ſunt aliquid fieri cõtra uel præter formam.

In mandatis non eſt locus argumento de minori ad maius,nec è diuerſo.

Mãdatum ex ſuapte natura reſtringi debet.

60 ¶Horum autem multæ rationes reddi poſſunt quas ex Steph.Phede.in ſuo eleganti libro de legũ interpretatione,parte j.in princ.& hic haud grauatè adſcribere duximus.Prima , potior eſt finis quàm ea quæ ſunt ad finem:natura autem conceſsit verba ad ſignificandam mentem,non mentem ad verba exponenda.l.Labeo.ff.de ſupel.lega.& c.ſecundò requiris,extra de appel. Secunda, ea quæ per ſe ſubſiſtunt,potiora ſunt quàm ea quæ ab alio dependent.At verba è mente dependent,non mens à verbis.l.in conditionibus.ff.de condi.& demon,& c.intelligẽtia, extra de verb.

Rationes præcedentium.

Potior eſt finis quàm ea quæ ſunt ad finem.

Quod perſe-

ctū est alteri præstat. signifi. Tertia, quòd perfectū est alteri præstat: At mens perfectior est, quia multa sunt quæ magis intelligi quàm verbis edici possunt. l. ratum. ff. de sol. & l. quò enim tutor. §. Iulianus. ff. rē rat. habe. & quia plura sunt negotia, quàm vocabula. l. natura, de præscrip. verb. Quarta, quæ certa sunt, ea sunt potiora, quàm incerta & obscura. At mēs certior est quàm verba, quia nec falli nec fingi potest, verba autē possunt. l. fraus. ff. de legib. & l. non dubiū. C. eo. Quinta, ea quæ sine alio esse possunt, potiora sunt iis quæ sine alio esse non possunt. At mens sine verbis esse potest. l. nutu. ff. de lega. iij. non verba sine mente. l. ij. ff. de reb. dub. vbi enim mentem abesse credimus, verba pro nihilo habentur. l. non solùm. ff. de actio. & obliga. & c. tua nos, extra de sponsa. Sexta, quæ sunt similia melioribus, potiora sunt iis quæ sunt similia deterioribus. At mens animæ similis est, verba autem corpori. c. sedulo. xxxviij. dist. de quo & nos suprà diximus. Vnde illud oraculum Pauli, litera occidit, spiritus viuificat. Hæc prope Phederic.}

Mens animæ similis.

61 *Lex exorbitans extenditur cùm est fauorabilis.*

¶ Igitur vt repetamus quod longo tam diuerticulo quàm adminiculo reliquimus, aut non verum est quod dictum est in illa priori op. legem exorbitantem non esse trahendam ad alium casum ex eadem ratione siue mente: aut si verum est, vt plerique contendunt: tamē non procedit in cōstitutione fauorabili, si credimus gl. in l. si constante, in verbo, mariti, in prin. & ibi Bar. in ix. quęst. primæ partis. ff. sol. mat. vbi Alex. qui id probat, col. iiij. adducit multos concordantes tex. & gl. vt similiter facit in l. si ex toto, in prin. ff. de leg. j. & in l. si à primo. ff. de libe. & posthu. & Franc. Aret. in l. moribus, col. vij. vers. & quod in materia. ff. de vulg. & pup. vt vbique videre in promptu est. Nec enim in re ab omnibus concessa diutius immorari statuimus. Quin etiam videmus constitutionem correctoriam, quæ plus restringenda est, extendi, cum est fauorabilis, ex eadem ratione, per l. illud, cum gl. C. de sacrosan. eccl. de quo etiam plene per eundem Bart. in d. l. si constante, vbi suprà, & ibi etiam Alex. col. iiij. vers. item quantum.

62 *Etiam ad aliam personā.*

¶ Nec id tantùm procedit, vt lex exorbitans trahatur ad alium casum, sed etiam ad aliam personam. Nam & de extensione personarum loquitur d. l. illud, cum gl. & etiā l. vlt. iuncta gl. in verbo captiuorum. C. de sacrosan. eccl. & plenè declarat Imo. l. si verò. §. de viro, in iij. prin. art. ff. sol. mat. & Fran. Aret. in d. l. moribus, vbi suprà. & in l. Gallus, in prin. col. 4. ff. de libe. & posth. & ante hos Ang. in d. l. Gallus. §. & quid si tantùm, col. 2. per l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. & posth. & l. vlt. C. de posth. hær. insti. & nouissimè Ias. consi. cliij. testator habens, col. v. vers. confirmatur optimè, lib. 4.

63 *Hæc lex dicitur fauorabilis.*

¶ Hæc autem l. est fauorabilis, sicuti attestatur Corne. cons. xj. in præsenti consultatione, col. pen. vers. nec obst. lib. iij. & Franc. Aret. in l. Titius, col. iiij. ff. de libe. & posth. qui ob id dicit facilè eam extendendam esse, vt & post eum asserit Soc. cons. xciij. testamentum præmissum, col. iiij. vers. tertio modo, & iterum vij. vers. & sic tollitur illud, lib. iiij. & in l. cùm auus, col. lvj. vers. octauò quæritur. ff. de conditio. & demon. Sicuti & ipsa l. cùm auus, à qua & hæc, vt sæpe diximus, prodiit, est quoque fauorabilis, & latè interpretanda, vt apertè probat l. cùm acutissimi, ibi, nos huiusmodi sensum mirati, plenissimum ei donamus euentum. C. de fideicom.

64 *Responsio ad contraria. Ratio principalis huius legis.*

¶ Nec denique obstat, vt ad cæteras rationes alterius sententiæ veniamus, quòd maior est ratio reuocandæ donationis factæ liberto ob natiuitatem liberorum, quàm extraneo. Nam ratio principalis ac præcipua l. nostræ est illa verisimilitudo præferendi filios aliis, quæ æquè obtinet in donatione facta extraneis, atque in ea quæ facta est libertis. Ideo & ad extraneū trahitur, etiam si maior esset ratio in liberto qui expressus est in lege, vt in simili videmus & l. j. C. de his qui ante aper. tab. vbi dispositio illius l. loquentis in successione testati, trahitur ad casum intestati, vt dicunt gl. & doct. ibi: licet in casu testati sit maior ac validior ratio, quàm in causa intestati, quamuis ea l. sit exorbitans, vt & ex ea nota. Corn. cons. cxcvij. non alienam, col. viij. vers. & quod ab identitate, li. 3. Et est etiam bonus tex. in l. j. §. j. iuncto §. ex his. ff. de verb. oblig. vbi lex qua statuitur, eum qui hominem promisit, non liberari soluendo partem, trahitur ob paritatem rationis ad hęredes promissoris, quamuis fortior sit ratio in ipso promissore quàm in hæredibus: vt qui aliàs tenentur tātùm pro portionibus hæreditariis, cùm promissor insolidum teneatur. Id quod subtiliter, vt semper aliàs, expendit Soci. ibi, & post eum Alcia. in lib. j. de verb. sign. col. 3. & iterum in l. nominis. §. verbum ex legibus, in verbo, sententia. ff. eod. lib. Idque præsertim obtinet in fauorabilibus, vt dicit idem Alciat. lib. ij. eiusdem operis, col. x. per c. vlt extra de simo.

65 ¶ Quanquam negari potest fortiorem maiorémve rationem esse, vt reuocari debeat donatio facta liberto, quàm si facta sit extraneo, imò nec parem quidem, cum verisimiliter maior sit patronorum affectio atque amicitia in libertos, quàm in extraneos, illisque quàm istis magis consultū esse velimus, vt qui veluti in ære nostro sunt, quibus & nos & liberi in certa parte succedimus, vt patet per totum tit. ff. de bon. liber. & inst. de succes. libert. {& omnino quidem illis intestatis, si sui desint. l. intestato. ff. de suis & legit. hæred.} Hinc legimus & libertos imperatorum ad tantum diuitiarum & honorū fastigiū à patronis euectos, vt cæteros omnes facilè post imperatores ipsos superarent. Cuius rei exempla nobis plurima suppeditarunt Suetonius, & Tacitus. Plinius autē li. 33. c. x. tradit res Claudij libertos, Pallantem, Callistum, & Narcissum, opulentiores Crasso fuisse, Quiritum post Syllam ditissimo. Et de ipsius Narcissi diuitiis est illud Iuuenalis Saty. xiiij. ad fi.

Tres Claudii imper. liberti opulentiores Crasso.

Nec Crassi fortuna vnquam, nec Persica regna
Sufficiunt animo, nec diuitiæ Narcissi,
Indulsit Cæsar cui Claudius omnia.

Ex qui

Ex quibus non obſcurè Iuuenalis anteponit,aut certè æquat Narciſsi diuitias domini largitione partas,Crœſi ac Perſarum regum opibus,qui cæteras ſuperaſſe creduntur. Sed & de Pallantis ipſius diuitiis,potentia,& honoribus videre licet apud Plinium Iuniorem lib.vij.epiſtol.ad Montanum,& rurſum lib.viij.ad eundem.De quo eſt & illud eiuſdem Iuuenalis Saty.

Ego poſsideo plus ... Pallante & Licinis.

De eorum quoque & aliorum libertorum Claudij potentia & opibus multa Suetonius ipſe in Clodio c.28.& Tacitus lib.xij.& Sextus Aurelius Victor.& inter cæteros memorant omnes Felicem,quem dicunt Iudææ prouinciæ fuiſſe præpoſitum,addit Suetonius,trium reginarum maritum.Cuius etiam,vt de hoc obiter dicam,meminerunt Acta Apoſtolorum capi.xxiiij.vbi ſcribitur Paulum ad Felicem Præſidem Iudææ fuiſſe perductum. Et fortè etiam cùm Iuuenalis quo loco nuperrimè citauimus,Liciniorum mentionem facit,intelligit de Licinio Auguſti liberto, quẽ, cæteróſque tradit Suetonius in ipſo Auguſto c.lxvij.in honore & vſu maximo habuiſſe. Ex quo illud conſequens eſt, non tam facilè concedendam eſſe reuocationem donationis factæ liberto, quàm prorſus extraneo,tum ob amicitiam,per ea quæ dicemus inferiùs,cum tractabimus de donatione facta amico : tum quia non tam graue præiudicium infertur filiis ex ea donatione facta liberto,cui & donans & liberi ſunt ex certa parte ſucceſſuri,per ea etiam quę dicemus infra,dum etiam diſſeremus de donatione facta inter virum & vxorem.Ex quo ſequitur quòd ſi nihilominus hæc donatio facta liberto reuocatur,maiori ratione ea quoq; reuocanda eſt,quę fit extraneo.

Diuitiæ Narciſsi. *Felix libertus Iudeæ præfectus.* *Licinius Augusti libertus.*

66 ¶Hæc ſunt quæ pro poſteriori ſententia faciunt.Quibus tamen facile eſt reſpondere. Nam primùm d.l.cùm auus,& ſimiles loquuntur in teſtamentis & vltimis voluntatibus,quæ faciliùs mutantur & reuocantur,quàm actus inter viuos,vt dicit Bart.loquens in caſu legis noſtræ , licèt ad aliud propoſitum,in auth.ex cauſa,col.iij.& ibi quoque Ang.& Pau.Caſt.C.de libe.præt. & idẽ Bart.in l.j.in vj.q.ff.de iur.codic.& in l.filio præterito.ff.de iniuſt.teſta.& in l.tale pactum.§.vlt.ff. de pact.& in repet.l.1.in ij.q.v.q.prin.C.de ſacroſ.eccl.& conſ.ccx.omne illud,in duobus locis.& conſ.235.Lapus fecit teſtamentum,& alibi ſępe.& Bal.in l.ſi totas.C.de inoffi.dona.& conſ.424. præſuppoſito quòd dictus teſtator.lib.iiij.& Card.Flor.conſi.xx.cùm in teſtamentis,in primo dubio.Et id quidem optimo iure,cùm potentius ſit pactum,quàm teſtamentum.l.j.ff.de pact.& l.ſi mihi & tibi.§.in legatis.ff.de lega.1.& l.ſi quis in principio teſtamenti.ff.de leg.iij.

Reſpõſ. ad poſteriorem ſententiam. *Vltimæ voluntates facilius reuocantur, quàm actus inter viuos.* *Potentius eſt pactum quàm teſtamentum.*

67 ¶D.autem l.ſi totas.C.de inoffi.dona.loquitur in donatione omnium bonorum, vt ſatis indicat illud verbũ,totas,& proinde etiam inofficioſa;ideóq; ponitur ſub tit.de inoffi.dona.nec tamen ea totũ reuocat,vt lex noſtra facit,ſed tantùm aduſque legitimã.Igitur nihil huc ad noſtrã l. pertinet.D. autem c.vlt.xvj.q.4.ſimpliciter etiam loquitur in donatione omniũ bonorum,& de iure poli,nõ fori,vt ibi nũcupatim dicitur,quaſi aliud ſit de iure fori.Idcirco ille tex.ab iſta parte ſtat.

Verbũ, totas, indicat donationem inofficioſam.

68 ¶Nec vlteriùs procedit l.noſtra,vt conſideret aut alterius tantùm,aut vtriuſque voluntatem,niſi in ſuo caſu,videlicet in donatione factã liberto.neque enim de alia loquitur.Ex quo datur reſpõſio tribus illis rationibus,quas ſuper tacita vnius aut vtriuſque voluntate ſuprà adduximus nu. 43.incip.nec obſtat quòd voluntas.Quanquam etiam & illud dici poteſt ad ſecũdam rationem, qua diximus donationem vnius tantùm donatoris voluntate & cõſenſu niti,id falſum eſſe quãdo donatio non niſi vtriuſque & donantis & donatarij conſenſu perficitur,vt patet ex l.abſenti, & ibi not.ff.de donat.& glo.in l.illud,in verbo,alia cauſa,in fi.& ibi Bart.etiam in fi. C. de ſacroſ. eccleſ.& gl.in l.j.C.de donat.cau.mort.& Oldr.conſi.cxlix.ſuper j.quæſt.in fi.& Petr. Iac. tit. de cond.ex leg.quæ pro re dona. compe.col.j. vbi etiam dicit non ſufficere pręſentiam ac taciturnitatem donatarij.& Bart.in l.j.paulò ante fi.ff.de acq.hæred.& in l.quod ſeruus.ff.de ſtipul. ſeruo. & Bal.in l.mater,col.vlt.verſ.item quæritur.C.de rei vend.& in l.ſi totas.C.de inoffic.dona. vbi loquitur nuncupatim in caſu l.noſtræ.& Ioan.Fab.in §.legatũ,in fi inſtit.de lega.& Raph.Fulgo. conſ.xciij.ad id de quo.col.j.& Paul.Caſt.conſ.cccxxxix.dico non obſtante,col.ij.lib.j. & conſil. clxiiij.in præſenti cauſa quæ vocatur,col.vij.verſ.item non obſt.quòd gratia,lib.ij. & latè conſil. cxlv.viſis his quæ narrantur,col.iij.verſ.ſecundò videndum eſt,eod.lib.2.& latè Rom.conſ. 295. donatio patris.& Franc.Aret.conſ.xvij.conſideratis,col.4.verſ.ſed ex ſecundo capite,col.vj.verſ. ex nouo etiam capite.& eſt tex.omnium optimus in l.in omnibus rebus.ff.de act.& oblig. & in l.ſi quis.C.de don.& in l.ſi ego.ff.ſi cert.pet.& Socin.in l.j.in fi.prin.ff.ſi ex noxa.cau.aga.Quod etiam intelligit Tullius, cùm ita ſcribit in Topicis, Quo in genere etiam Mancini cauſa defendi poteſt,poſtliminio rediiſſe,deditum non eſſe,quoniam non ſit receptus.Nam neque deditionem neque donationem ſine acceptatione intelligi poſſe.(de qua re etiam mentio facta eſt in l.vlt.ff. de legatio.) Ideóq; Signo.conſ.cx.teſtator in teſtamento,col.iij. verſ.præterea remiſsio tradit remiſsionem quæ habet vim donationis,vt latè dicemus in gl.donatione largitus.nume.(173.tamẽ ego contrarium,& ſeq.) cum ſit in vltima voluntate,dependere ex vnius voluntate.l.in conditionibus.& l.pater Seuerinam.§.conditionum.ff.de conditionib.& demonſtrat.At eam quæ fit inter viuos,dependere ex duorum voluntate,per l.j.§.j.ff.de pactis,& alia quædam iura.

Hæc lex procedit tantùm in donatione facta liberto. *Donatio non niſi utriuſque conſenſu perficitur.* *Adeò ut nec præſentia ac taciturnitas donatarij ſuffi.*

69 ¶Quæ autem tam copioſè diximus de mente verbis præferenda,facilè diluuntur ex iis quæ diximus in princ.huius gl.videlicet,verba,cum clara ſunt & minimè ambigua,vti ſunt in l.noſtra, haud dubiè ſequenda eſſe,etiam ſi mens & ratio repugnare videntur , quod & præter ea quæ in id citauimus,probat tex.omnium optimus & apertiſsimus in l.proſpexit.ff. qui & à quib.(& l. ſi

Verba clara & minimè ambigua præualent voluntati.

alij,

alij,ff.de vsufruct.leg.per quam dicit Bal.donsi.ccxxxvij. Titius in testamento,col.ij.lib.j.non recedendum esse à rigore verborum.} Quod si sint dubia, aut possint ad diuersos sensus trahi tūc mens consulenda est,& sequenda,etiam si impropriari verba conueniat:de quò affatim & eleganter Bart.in l.non dubium.col.3.vers.secundum dubium.C.de legib.& in l.in ambiguo,in pe.oppo.ff.de reb.dub. dum dicit tum demum voluntati verba seruire, cùm ea habent plures significationes.ea enim accipienda est,quæ congruit voluntati. Secus si vnam tantum significationem habent.& Bal.in l.iurisgentium.§.pactorum,col.j.ff.de pact.& in l.cùm virum,col.iij.vers.deinde not.C.de fideic.& Ang.cons.2.vers.præmitto primò,col.ij.vers.finaliter non obstantibus.& cons. 283.inaduertentia,col.vlt.Collect.in c.ad audientiam.extrà.de decis.{ Imol.cons.c.in quæstione, & lite quæ vertitur,col.j.vers.hanc partem.} Pau.Cast.cons.lxxj.ad primum breuiter,in fi. lib.2. & cons.cclxiiij.videtur dicendum pro matre,col.2.eo.lib.2.& Fran.Aret.cons.lxvj.viso puncto,& dubiis,col.2.vers.sed tamen his.& Alex.in l.si quis filium,ante fi.ibi,vltimò not.C.de liber.præter.& cons.cxxxix.circa primum dubium,col.2.vers.solum restat , lib.vj.& Francisc.Curt.senior cons.xliij.quia inquit,col.xj.vers.illud enim quod dici solet.{Ias.cons.ccxxviij.testator tres filios, col.vlt.lib.ij.}& omnium elegantissimè Alciat.lib.2.de verb.signifi.& in l.nominis.§. verbum.ff. eo.tit.& omnium primam glo.in c.is autem.xxij.quæst.ij & in c.cùm dilectus,in gl.pe.& ibi quoque Imol.& Pan.extrà de consuetud.

Secus si sint ambigua.

70 ¶Vt interim omittam id quod tam pulchrè quàm verè scribit Bal.in repet.l.& si post tres. col.v. vers.sed quid si tantùm.ff.si quis cau.quòd non minus operatur mens quàm verba , dummodo mens ipsa ex verbis concipi possit,per l.Gallus.§.quidam rectè.ff.de liber.& posthu. & alia quædam iura.quod & repetit in l.etiam,in j.not.C.de iur.dot.Et quod per eundē tex. asserit ipse Bal. {in l.cùm Aquiliana.ff.de transact.verba esse sicut corpus,& mētem sicut animam, vnde ait,prçualet mens,dum tamen ex verbis colligi possit,per d.§.quidam rectè.secus si ad eam mentē verba nulla interpretatione trahi possint,per d.l.si alij.ff.de vsuf.leg.& l.Labeo.§.idem Tubero.ff.de supel.leg.& ipse Bal.}in c.secundò requiris,post prin.ext.de appel.id quod scribitur in eo.c.intentioni verba deseruire,ita intelligi,si intentio per interpretationem verborum colligi potest, aliàs secus.ad quod etiam allegat tex.quē dicit sing.in d.l.si alij,ff.de vsufruc. leg.Ex qua etiā dicit idē Bal.in l.j.in fi.C.de libe.præte.mentem esse præferendam verbis, nisi mens esset omnino contra verba.Cui adde tex.in c.cùm dilecti,ibi,ex tenore instrumenti euidenter apparet, quòd hæc fuit mēs & intētio.& c.extra de donatio.& similē tex.in c.petitio,extra de procur.cùm dicitur,nos igitur ex tenore ipsius instrumenti liquidò cognoscentes,quòd intentio facit,&c. & in c.super,ext. de offi.deleg.vbi ita scribitur,intentionis igitur nostræ fuit , sicut ex tenore constitutionis potest liquidò deprehendi.Quódq; tradit idem Bal.in c.vlt.col.j.extra de aucto.& vsu pal.talem prçsumi voluntatem,qualem verba declarant,per not.in l.recusari.ff.de acq.hæred.& in c.porrò,extra de priuileg.{& idem Bald.consi.cxlij.quidam dominus Pasinus,col.2.lib.2.tradit,non esse recedendum à mente,dummodo tamen colligi possit ex interpretatione & mysterio verborum.}

De eadem re.

71 ¶Hic verò quantū ad hanc rem de qua tractamus,nihil est verbis nostræ l.apertius,nihil clarius, nihil lucidius.Quis enim vnquam fando audiuit sub nomine & appellatione patronorum & libertorum alios prorsus extraneos intelligi?Et tamen debet sensus esse manifestissimus,vt à verborum proprietate ob eum discedamus,vt scribitur in l.si quis filium,quæ est iij.C.de liber.præterit.quam inter præcipuas omnes citant ad defendendam mentē aduersus verba.{Idq; est quod scribitur in l.non aliter.ff.de lega.iij.non aliter recedi à significatione verborum oportet , quàm cùm manifestum est aliud sensisse testatorem.& vt alibi dicitur in l.ille aut ille,eo.tit,cùm in verbis nulla est ambiguitas,non debet admitti voluntatis quæstio }Et vt scribit Bal.in l.j.§. si is qui. in lect.antiq.in fi.ff.de exerc. actio. Nisi tibi clarum sit de mente, nunquā recedas à verbis legis vel statuti.De quo etiam est bonus tex.in l.prædia.§.liberto.ff. de fund. instruct. cum scribitur, respondi verbis quæ proponerētur,contineri,nisi manifestò contrariam voluntatem cohæredes approbent.& in l.j.in fi.C.de cond.inser.vbi ita scribitur,conditionem ascriptam fideicommisso defecisse manifestum est,nisi alia defuncti voluntas euidenter probetur.{Et facit etiam gl.in c.prçtereà,in gl.vlt.& in c.vlt.in verbo,moderationis,extra de verb.signifi.

Non temerè recedendū est à verbis huius legis.

72 ¶Et negari potest, quòd ratio principalis & præcipua huius nostræ l.sit illa præsumpta donantis volūtas,ad hoc vt ex ea sola reuocetur donatio in casu illius:cùm videamus aliàs facilius reuocari donationem factam liberto,quàm extraneo,vt suprà diximus & probauimus.Ex quo etiam tollitur quod diximus de amicitia patronorum & libertorum,ac de horum successione,ideo probabilius est,& verisimilius,vtranque rationem simul & copulatiuè in hoc casu considerari,videlicet mentem donantis,& quòd donatio est facta liberto,quæ facile reuocatur:proptereáq; nisi vtraq; concurrat,non est locus huic l.nec ea cessat,nisi cessante vtraque per text. no.in c.quoniam frequenter.§.porrò,iūcto §.si autem,ext.vt lit.non conte.& ibi Pan.in loco posteriori,in fi.qui illū text.ad hoc reputat sing.& in §.sed & si quis,& §.si verò nullius.& §.vlt.vers.ex vtroq;, in auth. de inst.fid.& caut.& voluit Bald.in l.generaliter,in 2.oppo.quando loquitur de pluribus causis, quarum quælibet per se influit.C.de episcop.& cleric.cum simil. quæ videre poteris in illis nostris commentariis,tit.ix.vers.xxvij.in xx.limitatione. { Neque à ratione alienum existimare debes(id enim in transcursu dicere voluimus)quòd suprà distinxi liberto ab extraneis, quando & id lex

Duæ rationes coniunctæ cōsiderantur in hac lege.

id lex faciat, scilicet in l. exigendi. ibi, siue libertus, siue extraneus. C. de procurat.}

73 ¶Quid plura? certè si omnes rationes obtinerent in extraneis, vt in libertis, essentq; omnia in omnibus eadem, aut paria: tamen non videretur propterea hæc nostra l. loquens de libertis trahi aut extendi debere ad extraneos. Nam quando constitutio valde innititur æquitate, contra regulas iuris communis, cuiusmodi hæc l. nostra est, vt latè suprà diximus, non debet trahi ad alium casum, etiam ex eadem ratione, secundum Ioa. And. in c. ij. vt lite penden. li. vj. quem sequitur Pan. in c. proposuisti, col. pe. de probat. & Ias. in l. à Titio, in fi. prin. ff. de verb. oblig. vbi ex hoc limitat quæ suprà diximus, quòd cum est eadem ratio, idem est ius, non per extensionem, sed per interpretationem, & quia id tacitè cautum videtur, vt scilicet istud non procedat in isto casu. { & rursus consi. xlij. prima consideratione, col. vlt. lib. iij.}

Vbi eadem est ratio, idē est ius, non per extensionem, sed per interpretationem.

74 ¶Ex quibus vides lector optime, rem hanc esse admodum ambiguam: tamen omnibus non oscitanter perspectis,

Nunc adeò quæ sit dubiæ sententia menti, Expediam.

Neque enim dubito, quin si ad merum ius respicias, verior sit & probabilior ea sentētia, quę hác l. asserit in ea tantùm donatione procedere, quæ à patrono facta est liberto, de qua nuncupatim loquitur, & ita quidem nuncupatim, vt si filum phrasimq; l. consideres, facilè intelligas de ea tātum donatione loqui velle. At alia op. humanior est & receptior, vt iam diximus, & asserunt etiā multi ex iis qui priorē sequuntur, & eam practica & vsus ita mordicus retentat, vt ab eius faucibus eruere nemo queat. Ideóq; sequendam & consulēdo & iudicando arbitramur, sicuti etiam id faciendum autumant plerique ex iis qui sunt prioris illius sentētiæ, vt suprà diximus. Et aliàs videmus legem nuncupatim loquentem de libertis trahi & ad alios, videlicet l. vlt. C. de crim. expil. hære. vt ibi videre licet ex gl. & Bal. Sed quod ad intellectum d. l. si totas, & d. c. vlt. xvij. q. iiij. pertinet, si quid amplius scire desideras, vide quæ mox continenter subiiciam in duab. seq. quæst.

Autoris hac de re sententia.

75 ¶Quæro igitur, si pater quispiam donauerit filio, quem vnicum habebat, & postea ei nascuntur alij, an sit locus huic l. Certè hic est proprius casus d. l. si totas, vbi expresse dicitur, quòd huiusmodi donatio reuocatur vsque ad legitimum bonorum subsidium filiorum postea natorum. In quo certè à casu l. nostræ differt, quòd hic totum reuocatur, vt lex nostra exprimit, & dicemus postea latiùs, & ita eam l. si totas, intelligunt Bart. Ang. & alij ibi post Dyn. in l. j. C. eo. tit. de inof. donat. & idem Bart. in l. Titia Seio. §. imperator, & ibi etiam Bal. Alber. Imo. & Pau. Cast. ff. de leg. 2. & Iacob. Bel. & Ang. in auth. de immen. dona. Io. And. Ant. Imo. non semel, & Pan. in c. vlt. de donat. Archid. in d. c. vlt. xvij. q. iiij. Bal. in l. defuncto, col. j. vers. quæro an filius. C. si in fraud. patr. Bal. in ij. lectu. Saly. & Ang. hîc. Petr. Ferra. in tit. forma libel. quo agi. pro dona. in verbo, irreuocabiliter, col. 2. Nicol. Mil. in suo repert. in verbo, donatio, vers. pen. Corne. consi. xv. ex quo dictus Franciscus, col. j. lib. item j. & cons. xj. in præsenti consultatione, col. vlt. lib. iij. vbi ita dicit communiter teneri. Alex. cons. ciij. circa primam dubitationem, col. iiij. lib. iij. Guid. Pap. cons. xxiiij. viso facto, col. viij. vers. si autem diceretur. Soci. in repe. l. cùm auus, col. xix. ff. de cond. & demonst. & d. cons. lij. col. 2. vers. habemus secundò, lib. iiij. & d. cons. xciij. col. v. vers. quinto modo respondetur, lib. 4. & Iason consi. clxxj. viso instrumento dotis, col. 2. vers. non obst. etiam, & col. seq. vers. sed præmissis, lib. iiij. {Steph. Bertr. consi. xxix. visis instrumentis, in ij. dubio, li. 4. & Carol. Ruin. cons. cxxiiij. videtur, col. 4. num. 13. lib. 1. & cons. lxij. ex duobus, col. vlt. vers. secundò dicitur, li. 2. & cōs. cxxxj. in themate, col. viij. vers. præterea quamuis, lib. iij.} & plerique omnes, qui tenent l. nostram procedere in donatione facta extraneo. Hoc enim dicunt interesse inter hanc l. & d. l. si totas, quòd hæc intelligatur de donatione facta extraneo, & propterea tota donatio reuocatur: At d. l. si totas, de donatione facta filio, & ideo ad legitimam tantùm reuocatur. & hæc est communis opinio. Qui verò tenent hanc l. intelligi tantùm in donatione facta liberto, prout ipsa loquitur, ita eam à d. l. si totas, discriminant, atque dissepatant, vt hæc intelligatur de donatione facta liberto, & ideo in totum reuocatur: illa autē de donatione alij cuius facta, siue filio, siue extraneo, & ita totum non reuocatur, quia plus iuris est patrono in libertum quàm in alium.

An donatio facta filio reuocetur per natiuitatem aliorum, & quatenus.

76 ¶Et sicut l. non procedit cùm donatio facta est filio, ita nec l. cùm auus. ff. de condit. & demonst. & l. cùm acutissimi, C. de fideicom. & similes huic l. nostræ (quod iam sæpius diximus) cognatæ, habent locum cùm substitutus est filius testatoris, sed cùm extraneus, secundum Bal. in l. cùm quidam, post princ. C. de impub. & ali. substit. & eundem subobscurè in l. generaliter, §. cùm autē, col. 2. vers. vltimò quæro. C. de instit. & substit. dum dicit, responde, vt in l. Scæuola. ff. ad Trebellian. quæ quidem l. id quod nunc dicimus, videtur innuere, nisi ex ea l. cùm auus, & similibus suppleatur. Sed & idem nuncupatim voluit Guid. Pap. consi. xxvij. attendentes, col. 2. vers. nec potest dici, vbi ad hoc solum Barb. citat. & iterum cons. clxv. nobilis & potens, in fi. & cons. ccxv. vertitur quæstio, col. vlt. vers. nec obstat quod pars. & latius consi. seq. latiùs extendendo & iterum consi. ccxviij. indubitanter, in quinto dubio. quibus duobus postremis locis plerosque alios citat, quos inibi videre poteris. & subobscurè Philip. Dec. in d. l. generaliter, col. 2. C. de instit. & substi. Sed tu vide Alexand. in l hæredes mei. §. cùm ita, col. viij. vers. & ex prædictis. ff. ad Senatuscons. Trebel. & quæ dicam infra in verbo, donatione largitus, vers. ccxciiij. incip. quod si dicatur, vbi teneo contrarium, post alios multos.

L. cum auus, & similes procedunt in extraneo.

77 ¶Attende lector optime, quia nondum quempiam legi, qui aliter teneret, quàm quod suprà diximus,

ximus,scilicet donationem factam filio reuocari per natiuitatem aliorum liberorum, vsq; ad legitimam tantùm,præter Fran.Rip.hic in xlvij.quæst.qui tenet integrè reuocari pro virilibus postea natorum portionibus, quia si pater de aliis filiis nascituris cogitasset,verisimiliter eorum portiones huic filio non donauisset,cùm præsumatur velle æqualitatem seruare inter liberos.l.illud. C.de collat.& l.vlt.C.com.vtri.& l.quæsitum.§.sed & ipse.ff.de fund.instr.præsertim vt tollat iurgia & contentiones inter eos.l.cùm oportet. §. sin autem. C. de bon. quæ libe. Cui adde & alia multa quæ latè de hac re congessi in tracta.primogenituræ,in iiij.q.Subditq; Ripa, quòd tenēdo hanc opinionem,quæ humanior est,potest responderi ad d.l.si totas, quòd loquitur quando pater cogitauit de aliis filiis nascituris:quod hinc patet,quoniam collocata est sub tit.de inof.donat. Ideo debet intelligi secundum naturam illius tit.l.imperatores.ff.de in diem addi.Et hoc nec prorsus absurdum,nec omnino à ratione alienum esse arbitror.Nam si pater non cogitauit de liberis, pleniùs consultum est per hanc l.nostram,quæ totum reuocat.At si cogitauit,non est locus huic l.sed remedio illius tit.si fuerit inofficiosa,prout erat in d.l.si totas,in qua totas facultates suas donauerat.Ideo cogita:neque enim ausim tam facilè discedere ab ea opinione:quæ iam veluti transiuit in rem iudicatam. Et vide interim quæ dicā infra in verbo,filios nō habēs,in primo dubio.

Pater præsumitur æqualitatē velle seruare inter liberos.

78 ¶Sed vnum non omiserim,quòd si sequaris eam communem sententiam,quam omnino sequi, velis,nolis,necesse est(facilius enim clauam è manu Herculis extorseris,quàm hanc tam persuasam ac receptam tot seculis opinionem deiicere posis)eam quoque intelligas procedere, etiam si donatio facta sit filiæ,quæ fortè ex statuto non est successura patri.nam nec ea reuocabitur,nisi vsque ad legitimam filiorum postea natorum, licèt ea quodammodo censeatur extranea, ex sententia Bart.in l.j.§.sciendum,per illum text.ff.de suis & leg.& in l.j.§.si pater. ff. de coniung. cum emancip.lib.cum sim.Nam in eo quod illi à patre donatum est,dicitur retinere iura suitatis, vt nuncupatim declarat Alex.consi.cxxxj.transmissum ad me est consiliū,lib.j.& Ias.in l.si emācipati.C.de collat.& cons.clxxj.viso instrumento dotis,col.vj.vers.non obstat etiam,lib.4.vbi & ipse expreßim in casu nostræ l.id respondit,quod suprà diximus,scilicet donationem à patre factam filiæ,quæ ex statuto ab ipsius successione repellitur, non integrè reuocari ex l.nostra, sed tātùm ad legitimā.ex d.l.si totas.ad quod & alia quædā allegat,& inter cætera quod tradit Imo. in c.vlt.colum.3.extrà de don.quòd quando donatio facta est à patre filio emancipato, qui non est suus.§.sui.Institut.de hæred.qualit.& differ.non tamen dicitur facta extraneo,nec in ea habet locum l.nostra.

Donatio à patre facta filiæ reuocatur tātùm usq; ad legitimam.

79 ¶Sed quid si quis donauit ecclesiæ,aut alteri piæ causæ,& postea suscepit liberos, vtrum etiā sit locus huic l.gl.in c.irascitur.xiij.q.2.videtur velle quòd sic, dum dicit honestum esse, vt ecclesia natis liberis reddat quod sibi antè donatum est,per d.c.vlt.xvij.q.4.Nam si id honestum est,idē quoque necesse est ecclesiæ obseruare,per id quod voluit glos.in cap.hoc ius.xij.quæst.2. iuncta alia glo.in l.semper in contractibus.ff.de reg.iur.& quod etiam scribunt Host.& Ioan.And.in c. continebatur,extrà de his quæ fi.à præla.{Petr.Anch.cons.cxxij.ex narratis,circa medium.} maximè cùm ecclesia sit cultrix atque auctrix iustitiæ,vt dicit tex.in cap.j.§.j.tit.de alien.feud.quem ad hoc elegantem dicit Bal.in c.si duobus,col.2.extrà de appellat.& omnis fraudis expers.ca.per tuas,extrà de donatio.& quod ibi dicit Pan.in vlt.not.Et hanc opin. in nostro casu sequi videtur Pet.à Bel.Perti.in d.l.si totas.C.de inoffi.donat.& Cyn.in l.j.in vlt.quæst.C.eo.tit.Henri.Bohe.in c.vlt.col.j.in fi.& ibi etiam Collect.col.iij.vers.quid si duo.& Barb.col.pen.vers.adde secūdò,extrà de donat.Petr.Iacob.in sua practica,tit.de conditio.ex lege,quæ pro re donat. compet. col.vlt.& Oldr.cons.cclxxvj.licèt quantum ad claustrales,col.2.vers.ad tertiam quæstionem.nam ibi loquitur de donatione facta ecclesiæ. Bart. in repet.l.j. in 2.q.v.q.princ.C. de sacrosan. eccles. Bal.in auth.si qua mulier,col.2.in iij.not.C.eod.tit.& cons.ccxv.punctus quidam donauit,lib.v. & apertè Maria.Socin.in tract.oblationum,in xv.libello.vers.vlt.circa secundum.& Barb.con.lv. præclarè scribitur,col.viij.vers.præterea faciat faciliùs,& vers.seq.lib.2.Iason cons.ccxij.alta & valde profunda,col.vlt.lib.2.& cons.ccxxx.factum sic se habet,col.ij.vers.sed præmisis,eod.lib.2.& cons.cxlj.visa longa,col.pe.vers.concluditur ergo,lib.4.& Fort.Gratia.in lib.de vltimo fine iuris, char.xvj.vers.his itaque præsuppositis,cum multis seq.& Fab.Gioch.in repet.auth.nouissima,in xiiij.quæst.princ.in fi.C.de inoffi.testa.vbi etiam dicit ita se tenuisse in repet.huius legis,in secūdo princ.art.in 2.q.Quam tamen repet.inuenire non potui, & credo nondum fuisse impressam, cùm Ioa.Neuiza. nuper omnes repet. & tractatus hactenus impressos priuato in eam rem libello commemorauit,in quo nullam huius mentionem facit.

An donatio facta ecclesiæ reuocetur per natiuitatem filiorum.

80 ¶Et in hanc partem facit quod in simili dicunt pleriq; locum esse l.cùm auus.ff.de condit.& demonstr.quæ,vt suprà diximus,ex eodem fonte oritur,quo & l.nostra, etiam si fuerit substituta ecclesia.In quibus sunt Ricard.Mal.Bald.Pau.Castr.Ioan.à monte Sperello,& Corn.in l.cum acutissimi.C.de fideic.Bal.{cui Ang.subscripsit,cons.cccxxvj. considerato duo,} in fi.li.4.Raph.Co. in d.l.cùm auus,& ibi quoque Soci.in repet.col.xviij.vers.secundum corrolarium,vbi & ita dicit consuluisse patrem suum Marian.in consi.inci.Iacob.de Camerino.& illi subscripsisse omnes ferè solennes doctor.Italiæ.Et ita certè reperio ipsum Maria. consuluisse, consi.xxiiij.cuius factum incipit,casus talis est,quidam Iacobus.consi.autem initium est,circa prædictam consultationem. col.vij.vers.18.ibi,non obstat quòd sit substitutum hospitale.Idem quoq; tenuit Pet.Anch.consi. lxxiij.

L. cùm auus. habet locum etiamsi fuerit substituta ecclesia.

lxxiiij.contra Philip.faciunt.& Pau.Cast.consi.xiiij.si contingat dictam dominam Lesam, col.j. lib.1.& consi.ccccix.casus iste frequenter contingit,col.j.& ij.lib.2.vbi & in hanc partē dicit consuluisse doctor.Bononienses & Perusinos,& collegium Auinionis,& Alex. in l.ex facto.§.si quis rogatus,le j.col.v.in vj.fallen.ff.ad Trebel.& consi.xcij.super eo de quo quæritur.col.ij.versi.posset etiam responderi,lib.3.& cōs.xxxviij.perspectis his quæ in themate,col.iij.in prin.lib.6. Corn. {consi.xxxj. placet mihi.col.ij.in fi.lib.1.&}consi.cclxxvj.viso supradicto themate,col.ij.versi.nec curandum,& iterum col.v.versic.& iuuantur præmissa,lib.3.& consi.ccxxj. quanquam prima facie,col.vlt.versi.per quam rationem.{Bapt.Cacia.in l.generaliter.§.cùm autem.C.de instit.& substit.}Barbat.in d.c.vlt.col.pen.vbi suprà,extrà de donat.& in repe.c.Raynaldus,col.xxiij. & mult. seq.de test.& consi.xiij.clementissimi Dei,col.vj.versi.& adduco illud quod voluit,lib.1.& consi. xxxv.clementissimi Dei,col.j.eod.lib.1.& d.consi.lv.præclarè scribitur,col.vij.versic. & adduco, lib.2.& consi.xxxviij.difficile est,col.iij.lib.quoque 3.& consi.xlvj.cuius est simile initium, col.iij. eod.lib.3.& consi.lxxxj.illud referam,col.j.eodem lib.3.& Aluisius Tentor inter consilia Lauren. Calca.consi.xlvij.incip.Christi nomine repetito,col.iij.Soci. in l.ij.col.pen.versic.postremò. ff.de vulg.& pup.& consi.cxcj.licèt difficultates,col.pen. versic. tertiò ex eo quia ista donatio,lib.2.& consi.ccxxvij.præsens consultatio,col.vlt.eo.lib.2.& consi.xxvj.cùm super,col.vlt.lib.4.Felyn.in c.in præsentia,col.j.ext.de proba.Ludo.Bol.in addi.consi.Io.Ana.cōsi.lxviij. casus de quo agitur, col.ij.versi.nec dicatur etiā.D.Bened.in repet.c.Raynutius, in verbo,si absque liberis moreretur, nu.23.& seq.de test.{Car.Rui.consi.cvj.viso,col.iij.nu.4.lib.2.& consi.clxxxij.in facto,col.iiij.ver. secundò respondetur,eo.lib.2.& consi.cxxxj.in themate,col.viij.nu.8.versic.præterea quāuis,lib. 3.}Iaso.d.consi.ccxij.alta & valde profunda,col.ij.versic.& in istis terminis,lib.2.& consil. xxxix. Ioannes Vayrolus col.vj.versi.prædicta veriora.lib.3.Philip.Dec.in l.fœminæ.char.xiiij.in primis, ver.& ex ista.ff.de reg.iur.& in l.precibus,col.vj.versic. sed tamen in contrarium.C.de impub.& ali.subst.& consi.ccxcj.in casu proposito,col.vlt.& consi.ccccxvj.in testamēto,col.j.& hoc quoque sentit non obscurè Bar.in l.filio præterito,col.iiij.versi.præterea hoc persuadet æquitas.ff.de iniust.test.dum loquens de legatis factis ecclesiæ,allegat d.l.cùm auus.

81 ¶Facit similiter,quòd cum posthumus ignoranter præteritus est in testamento patris,legata non conseruantur ex auth.ex causa.C.de lib.præt.secundum op.Bar.& multorū ibi,quos postea nuncupatim citabimus:quoniam si pater,inquiunt,cogitasset de posthumo,verisimiliter non legasset. Certè id etiam obtinet in legato facto ecclesiæ:aut alteri piæ causæ,vt voluit Bart.in d.l.filio præterito,quo loco proximè citauimus,& ibi quoque Bal.& apertius idem Bar.in repe.d.l.j.in ij.q.v. q.prin.& ibi quoque Bal.etiam in repe.col.antepe.versi.super quarto quæsito,& ibi item Alex.in addi.Bar.col.pen.C.de sacros.eccl.& idem Bar.in d.auth.ex causa,& ibi quoque Bald.& Ange.& ipse Bar.consi.xxiiij.Cechus condidit testamentum,versi.tertiò.vsque ad fi.consi.& Bal.in l.j.col. pen.versi.vlteriùs quæritur.C.de inof.don.& consi.clxxxiiij.quidam dominus Rambaldus, lib.3. Pet.Anch.in c.si pater,col.iij.in vij.not.de testa.lib.6.& Card.Flor.consil.xx.cum in testamentis, in primo dub.& Corn.consi.clviij.pro decisione,col.x.versi.item tertiò fallit,lib.2. Barba.d.consi. lv.præclarè scribitur,col.8.versi.& adduco quod voluit,lib.2.Soc.in repe.d.l.moribus, col.pe.ver. confirmatur hoc idem.ff.de vulg.& pup.

Posthumo ignorāter præterito legata non conseruantur. Idem in legato ecclesiæ.

82 ¶Verùm sunt & multi verendæ auctoritatis,qui contrà negant hanc legem habere locum in donatione facta ecclesiæ, ita scilicet, vt integra donatio reuocetur natiuitate liberorum,secundum hanc l.sed tantùm vsque ad legitimam portionem.& ita voluit gloss.in d.c.vlt.& ibi etiam Arch. xvij.q.iiij.ita intelligentes tex.ibi.Sequitur Bar.sibi præter morem contrarius,in l.Titia Seio.§.imperator,col.ij.versi.quæro dixi quòd donatio,& iterum col.vlt.vers.quæro.l.si vnquam,loquitur, & ibi etiam Raph.Co.ff.de leg.ij.Bal.sibi item,sed ex more,contrarius.Ange.qui ita dicit fuisse determinatum Bononiæ,Saly.Pau.Cast.& Alex.in addi.Bar.in d.l.j.C.de inof.don.Imo.nō semel,& Panor.in c.vlt.de don.Ro.in repe.auth.similiter,in 8.priuilegio piæ causæ inter contractus. C.ad leg.fal.vbi facit illā gl.fin.Cor.cons.xj.in præsenti consultatione,col.vlt.lib.3.& consi. xxx.in hac consultatione.col.ij.lib.4.Barb.in repe.d.l.cùm acutissimi,col.xxxvij.ver.restat nunc examinare. C.de fideic.Calcane.cons.xiij.pro parte negatiua.col.iij.ver.quintò si donantur.Iason in d.auth.si qua mulier,col.j.C.de sacros.eccl.& in l.generaliter.§.cùm autem,col.j.C.de inst.& substi.Fely.in d.c.in præsentia,col.xxij.versi.quartò quæro,de proba.Corset.in suis sing.in verbo,donatio,sing. incip.licèt donatio,vbi & illā gl.dicit sing.Matth.Affli.in const.Siciliæ incip,auctoritatem,col.iij.

Qui cōtrà negant hanc l. habere locum in donatione facta ecclesiæ.

83 ¶Et hæc posterior sententia hac ratione fulcitur.Nam si donatio facta filio non omnino reuocatur per natiuitatem liberorum,sed tantùm vsque ad legitimam,vt diximus in præcedenti q.consequens est,vt nec similiter donatio facta ecclesiæ,quæ habetur loco filij.c.in presentia,de proba. nec videtur liberis postponenda,arg.l.sancimus.C.de sacros.eccle.cùm si.Imò verò anteponēda, præterquam in legitima,vt patet ex d.auth.si qua mulier,& ibi Bal.Saly.& recen.eod.tit.& voluit Bar.in l.j.col.xij.in j.q.v.quæst.prin.C.eo.& expressiùs Ant.consi.xxv.ad primū dubium,col.vlt. Pet.Anc.consi.xlvj.prima facie videtur.Franc.Areti.consi.xij.in causa Nicolai.Alex.in l. pactum quod dotali,col.ij.& ibi etiam Ant.ab Alex.& Soc.circa mediū.C.de pact.& eundem Alex.consi. xxxviij.viso themate de quo,col.iij.ver.ad confirmationē.lib.1.& cons.xlv.habito,col.vlt.eo.lib. 1.& con.lxvj.viso testamento.col.iij.ver.vnde dicit,lib.2.& Soc.consi.cl.Domine labia,& c.& nos

Ratio eiusdē opinionis.

introducere,&c.col.pe.ver.nec dirigimus,& Iason in l.tale pactum.§.vlt.col.iij.versic.non ob.au-ctoritas.ff.de pact.& in l.licet,col.j.C.eod.& in l.hac consultissima.§.si quis autem,col.ij.in iij.lim. C.de testa.{& cõs.cxl.spectabilis,col.x.versi.præterea posito,lib.2.}Phil. Dec. in d.c.in præsentia. col.xxxij.versi.& circa istam primam quæstionem.& consi.ccccxxvj.in duobus dubiis,col.ij.ver. venio ad secundum.{& consi.cccclxxx.in casu qui contingit,in fin.& con.cccccxxix.Philippus, col.vlt.versi.sed responderi.}& alibi latius dicemus.

84 ¶Quæ ratio tutior videtur & probabilior,quàm quod diximus ecclesiam haberi loco filij,quia illud tantùm procedit,cùm quis ingreditur monasterium,secundum{glo.& propè omnes in auth. rogati.C.ad Trebel.}Dy.& Ang.in l.si quis ita.§.ea lege.ff.de verb.oblig.Cyn.in l.j.in vlt.q.C.de inof.donat.& Bald.in d.authen.si qua mulier.& in l.cùm acutissimi.C.de fideic.& consil. lxxxv. quæritur vtrum ille,circa medium,lib.1.& d.consi.ccxv.lib.5.& Pet.Iac.d.tit.de cond.ex lege quæ pro re donat. comp.ante fi.{Ang.consi.vij.in dei nomine,ex dicto themate,col.ij.& Fran. Aret. consi.liij.diligenter discussis,col.iij.versi.descendo igitur ad tertium.}& Laurent.Calca. qui alios refert consi.vij.quia à me quæsitum est,col.xiij.versic.item non est verum. Estque eius rei ratio. nam qui ingreditur monasterium,se suáque omnia offert,deuouet,dedicat monasterio, auth.ingressi.C.de sacros.eccle.Cepol.causarum ciuilium consil.xxxvj. quidam habens feudum,col.ij.in fi.Ideo videtur tantùm diligere monasterium,imò magis quàm filium:nulla enim est maior dilectio,nulla charitas,nulla donatio,nulla liberalitas,quàm cum donator venit in domũ, & cùm datum idem est penitus, cum dante, & cum denique quis seipsum donat.§. nec Moyses,de conse. dist.ij.& c.j.§.vna,in princ.extr.de sum.tri.& fid.catho.& cle.si dominũ.§.ô singularis,de reliq. & vene. sanc. Non mirum igitur, si hoc casu monasterium sit loco filij,non etiam aliàs. Sed nec id quoque semper procedit,vt scilicet monasterium quod quis ingreditur,habeatur loco filij, vt dicam latè infrà in verbo susceperit liberos.versi.xlvj.inci.imò verò quod habeatur. Imò sunt qui nullo casu id obtinere asserunt,vt dicam in eadem gl.versi.seq.

Quo sensu monasteriũ dicitur esse loco filii.

85 ¶Ideóque & in eo quod diximus in casu d.l.cùm auus,etsi multi tenent contrariũ,videlicet eam l.& similes non habere locum,quando ecclesia est substituta.vt pulchrè consuluit Pet. Anch.sibi contrarius d.consi.xlvj.& latè Barb.sibi etiam contrarius in repe.d.l.cùm acutissimi,col.xxv.ver. quartò istud summarium,cum multis seq.per quatuor chartas,& iterũ char.pe.versi.quid si testator.& consil.lxxj.illud in mediũ referam,col.6.versi.nunc est videndum,& col.8.versi.nec obstat cum dicitur.lib.3.vbi vacillanter loquitur,sed ita tamen,vt in hanc partẽ inclinare videatur.Fely. sibi itẽ contrarius,in c.ecclesia sanctę Mariæ,col.38.ver.quartò,quia saltem vno casu,de const.Iason sibi contrarius in d.auth.si qua mulier,col.ij.& in d.l.licèt inter priuatos,col.j.vers.secũdò facit.C.de pact.vbi hoc dicit sing.& in l.tale pactũ.§.vlt.col.iij.versi.& propterea per hanc doctrinã. ff.eo.& in l.generaliter.§.cum autem,col.j.versic.secundo correlario.C.de insti.& substi.& in l.si quis id quod,col.iiij.ver.secundò & notabilius.ff.de iurisd.om.iud. vbi ita dicit se consuluisse Pisis,{vt certè consuluit,consi.cxl.spectabilis dominus,col.x.ad fin.& iterum col.vlt.versi. præterea & valde ad propositum,lib.2.& Phil.Dec.sibi contrarius d.consi.529.col.ij.versic.sed breuiter respondetur.& Carol.Rui.sibi quoque contrarius,consi.iij.de pluribus,col.pen.num.23.lib.2.}

De eadem re.

86 ¶Quanquam ipse Petr.Anc.quem veluti authorem & antesignanum huius op.cæteri laudant & sequuntur,non eam simpliciter asserere videatur in d.consi.xlvj.ex quo illi eum citant,quoniam inibi & alia multa in eam op.suadentia concurrebant, præterquam quòd substituta fuerat ecclesia,vt etiam animaduertit Socin.in d.l.cum auus,col.xv.versic.potest & secundo loco, & rursum col.ij.versi.vel secundum.ff.de condi.& demon.& in d.consi.cxcj.licèt difficultates.col.pe. lib.2. & Corn.consi.cxcvij.non alienam,col.vij.ver.potest etiam dici,lib.3.& alibi in hac re admodum dubitauit ipse Pet.videlicet in d.c.in præsentia,extra de proba.& rursum alio in loco non obscurè priorem opin.tenuit,vt suprà diximus.Ex quo nihil illi officit ipsius Pet.auctoritas.

De eadem re.

87 ¶Sed vt vlteriùs procedamus,nõ omnino etiam expeditum est,quod diximus in casu d. auth.ex causa.C.de lib.præt.quando multi negant illud procedere in legatis ad pias causas , quoniam inquiũt,verisimile est testatorem huiusmodi legata reliquisse,etiam si cogitasset de posthumo, quia prima charitas incipit à seipso.l.præses.C.de serui.& aqua.& anima cunctis rebus est anteponenda.d.l.sancimus.C.de sacros.eccl.Et in hac opin.fuerunt Bal.Ang.& Imo.in l.filio prçterito.ff.de iniust.testa.& iidẽ omnes in l.Titius,in prin.ff.de lib.& posthu.Ang.in l.militis codicillis.§. miles in supremis.ff.de testa.milit.Ang.Pau.Ca.Alex.Cor.& Ias.in d.auth.ex causa.Ioan.Ana.consil. xxviij.visis & ponderatis,col.pe.vers.ex quibus omnibus,& ibi Lud.Bolo.in addit.col.iiij.versic. plus dico.Pau.Ca.consi.xv.incip.do.col.iij.in fin.lib.2.Barb.in repe.d.l.cum acutissimi,char.pen. C.de fideic.Fran.Aret.con.xcij.viso legato,col.j.& Ias.in l.precibus,col.v.C.de impub.& ali.substit.Bernar.Laud.in addit.Bart.d.consi.cciiij.& Cat.Cot.in memor.incip. anima cunctis rebus.

Prima charitas incipit à seipso.

88 ¶Sed tu tamen hîc aduerte, quia maxima istorũ pars non loquuntur generaliter in legato facto piæ causæ,sed nuncupatim & specialiter in legato relicto pro restitutione malè ablatorum, quòd haud dubiè dicitur ad pias causas,vt ex se satis patet.& est sententia Bald.& Ang. in l.hæreditas. §.si defuncto.ff.de petit.hæred. Flor. in l.cùm quidam.§.si dies.ff.de vsur.& not.in cle.j. de priuil. cum si.Tamen non est gratuitum,sed necessarium,& veluti quædam restitutio rei debitæ , vt dicit gl.in c.quanquam,in verbo,possunt acquirere,ad fi.de vsur.lib.6.& Bal.in c.ad nostram,col.ij. versic.

Relictum pro restitutione malè ablatorũ, dicitur ad pias causas.

versi.item not. valere,extr.de iureiur.& doc.sæpe.In qua quidem aut necessaria restitutione, aut gratuita donatione non habet locum hæc l.nostra, vt postea latè dicemus in verbo, donatione largitus. Nam & videmus deportatum condemnatum ad mortem, qui simpliciter legare prohibetur l.eius qui.§.insulam.ff.de testa.etiam in fauorem piæ causæ.l. si quis filio.§.irritum.ff.de in iust.testa.& voluit Io.And.in addi.Spec. tit.de instr.edi.§.compendiosè in addi.quæ incipit,quid de damnato,& iterum in §.nunc aliqua,versi.xv.eo.tit.& Bal.consf.ccccxlviij.quæritur in primis, col.1.lib.1.cum concor.adductis à me in nostro tractatu priuilegiorum piæ causæ,in lxxvj.speciali,posse tamen id facere pro malè ablatis,non quidē vt valeat tanquam testamentum, & habeat vim relicti,sed tanquā confessio facta inter viuos,& iure debiti,secundum Ioan.And.in d.c.quanquam,in gl.quæ incipit,dominus meus,de vsur.lib.6.in nouella.& sequitur Pet.Anc.ibi, col.v.in 14.not.vbi hoc limitat procedere cum constat de malè ablatis,& ibi quoq; Domi.in versi.omnes autē,col.6.vers.sed pone quòd quis.Sequitur etiam Bal.in l.vlt.col.3.vers.& ideo.C.si à nō compe.iudic.& consi.382.dicit lex,post prin.lib.j.& consi.244.proponitur quòd quidam nobilis, post medium,lib.5.& consi.447.ad euidentiam præmittendum est quis dicatur,colum.vlt.eo.lib.6.& consi.476.testamenta & relicta,eo.lib.5.vbi id negat alibi in iure reperiri.& Collec.in c.Ioannes, col.v.versi.sed quid si quis,ext.de testa.& Rom.consi.164.hæc quinquaginta.& consil.199. præsens statuti particula. col. vlt.& ad hoc allegat optimum text.in l.si seruo.ff.de hæred. instituen. vbi non præstat beneficium : qui impendit debitum. Ex quo not.Bald.quòd si gabella ex statuto solui debet ex legato,ea non debetur ex relicto facto pro malè ablatis,quia id non est propriè legatum.Sequitur itē illud Ioan.And.dictū August.in addit.Ang.Aret.in tracta.malefic.super verbo,caput à spatulis amputetur.& D.Bened.in repet.c.Raynucius,in verbo, si absq; liberis moreretur,le j.nu.30.& iterum in verbo,mortuo itaque testatore,le j.nu.187.Sed & aliàs legitima quā non potest minuere fauor piæ causæ,vt in auth.si qua mulier.C.de sacrosan.eccl.tamen diminui potest pro exoneratione conscientiæ,vt voluit Soci.qui alios citat,in repet.d.l.moribus, col.pen. versi.vno tamen casu.ff.de vulg.& pup.& in l.cùm auus,col.xx.versic.tertium correlarium. ff.de condit.& demon.& Catel.Cot.vbi supra.Et hac ratione etiam in casu.d.auth.ex causa,idem Bal. in d.l.j.col.iiij.versi.modo venit circa voluntatem.C.de sacrosanct.eccle.expressim distinguit inter relicta pro restitutione malè ablatorum,& alia legata piis causis facta,vt scilicet in illis debeātur,etiam si posthumus fuerit ignoranter præteritus,non etiam in aliis.quod & facit Petr. Anch. in d.cap.si pater,in vij.nota.de testa.lib.6.Soc.in d.l. { cùm auus, } vbi supra. Et ita videntur intelligere ij,quos supra proximè citauimus.Ideo tu in hac re cogita. *Non præstat beneficiū qui non impendit debitum.*

89 ¶Maximè,quia non videtur verum,quod suprà dictum est,magis fauendum esse ecclesiæ, quàm liberis,præterquam in legitima,cùm iura simpliciter statuant hæreditatem filiis deberi iure naturæ.l.ex scripto,in fine,ff.vnde liber.cum aliis suprà in princ.allegatis.sitq; notum illud diui Pauli ad Galat.c.iiij.Filius,ergo hæres.Illúdque quod dicitur Augustini:quicunque vult exhęredato filio ecclesiam facere hæredem,quærat alterum qui suscipiat,non Augustinum,vt scribitur in c.vlt. xvj.q.iiij.quod dictum de consilio intelligit gl.in l.Papinianus.§.j.ff.de inoffi.testa. & in l. si quis ad declinandam.C.de episco.& cleric.in consilio autem non est necessitas.c. quod præcipitur.14. q.j.Idcirco non videtur quòd illud consilium restringatur respectu legitimæ, in qua est necessitas, vtpote quam pater non potest sine causa auferre.§.aliud quoque capitulum,in auth.vt cum de appel.cog.Et in materia d.l.cùm auus.& d.l.cum acutissimi,hoc probatur,vbi tex.prouidet liberis,nepotibus,& posteritati,quibus nō debetur legitima,quia stantibus filiis nepotes & alij descendentes non debent necessariò institui vel exhęredari.l.Gallus.§.in omnibus,in fi.ff. de libe.& posthu.l.posthumorum,in prin.ff.de iniust.testa.ex quibus Phil.Dec.sibi cōtrarius in l.licèt, col. ij.in iij.not.{C.de pact.}& iterum in l.generaliter,col.iij.versi.retenta tamen.C.de institut.& substit.rursúmque consi.cccxcj.{in casu proposito,}in fi.illud asserit,quod dicimus non verum esse, quòd magis sit fauendum ecclesiæ,quàm liberis,excepta legitima. *Non est magis fauendum ecclesiæ quàm liberis. Filius,ergo hæres. Pater nō potest filio sine causa legitimā auferre.*

90 ¶Sed & quòd simpliciter fauorabilior sit causa liberorum,quàm ecclesiæ tenet Bald. in l.iubemus, col.j.C.de testa.Pet.Anc.in c.ij.ext.de testa.& in rubr.eo.tit.lib.6.col.ij.versi.ex quo infero.& iterum in d.c.si pater.in vij.not.eo.tit.lib.6.Ro.in repe.auth.similiter,in vltimo speciali contractuū, in fi.& iterum in xviij.speciali testamentorum.C.ad leg.Falc.{Io.Ana.& Fely.in c. si quis episcopus,de hæreti.}& Maria.qui alios allegat,consi.xxiij.circa prædictam consultationem,col.7.vers. decimooctauo.& in tractatu oblationum.in xv.libello,in primo membro,post prin.& Barb.cōsi. xiij.clementissimi Dei,col.vij.versi.modo si vnus,lib.1.& consi.xxix.illud afferā in medium, col. ij.eod.lib.1.& consi.xxxiiij.clementissimi patris,col.j.eod.lib.1.& consi.seq.clementissimi Dei,col. iij.nec obstat cum postea dicitur,& iterum col.vj.versi.nec ob.cum dicitur,& seq. eo.lib 1.& cōs. lv.præclarè scribitur,col.vij.& seq.lib.ij.& consi.xxxviij.difficile est,col.iij.lib.3.& consi. xliij.illud in medium,col.v.eod.lib.3.& consi.xlvj.difficile est,col.iij.eo.lib.3.& consi.lxvj. illud in medium referam,col.vj.eo.lib.3.& consi.seq.illud in medium afferam.col.iiij.versi. etsi quispiam opponat, eo.lib.4.& consil.lxxj.illud in medium referam,col.viij.versi.nec ob.cum dicitur,eo.lib.3.& cons. lxxx.illud referam,col.j.eo.lib.3.& consi.lviij.omnipotentem,char.vj.versi.& faciat quod voluit, lib.4.vt & alios multos citat{Cor.cons.xxxj.placet.col.ij.lib.1.}Pet.Bel.in speculo principum,titu. de materia executi.vlt.volun.§.videamus,char.pe.& Bene.Cap.consi.xix. punctus fuit quidā Pe- *Maior fauor liberorum quàm ecclesiæ.*

trucius,col.2.verſ.ſed his non ob.& conſ.xxij.punctus quidam Tadeus,ad fi.& conſ.lxvj. pūctus quidam Bernardus,col.iiij.verſ.vnde ſi in dic.& Cor.conſ.clvj.de duabus hęreditatibus,col.iij.lib. 2.& d.conſ.cclxxvj.col.ij.quo loco ſupra citauimus,lib.4. & con.226.quanquam prima facie,col. vlt.verſ.præterea etiam,lib.4.Iaſon ſibi contrarius,d.conſil.212.col.vlt.lib.2.Phil.Dec.in c.j.col.x. verſ.ſexto à ſimili ratione,ext.de probat.& in l.vlt.col.pen.verſ.ſextò infertur. C.de eden.& in l. licet,col.2.& ibi Alciat.in verbo,fauore.C.de pact. Et in hanc ſententiā Auguſtinus in epiſto.ad ad Ediciam, eā increpat,quòd cùm haberet filium, magnam tamen facultatum partē in eleemoſynas profudiſſet,citatque illud Apoſt.j.ad Timoth.v. Quiſquis ſuis non prouidet, fidem denegat,& eſt infideli deterior. Vide tamen quæ dicam infrà in verbo,donatione largitus,in xvij.q.

91 *De eadem re.*

¶Ex quibus etiam fit,vt licèt aliàs monaſterium quod quis ingreditur, excludat ſubſtitutum ſub ea conditione,ſi inſtitutus decedat ſine liberis,per §. ſed hoc in præſenti, in auth.de ſancti.epi.& in authen.niſi rogati.C.ad Trebel.hoc tamen nō procedit,cum ſubſtitutus eſt filius teſtatoris,vt voluit Bald.in d.auth.niſi rogati, col.ij.& conſi.cxcvj.teſtamentum Puciarelli,lib.1. {vbi ita dicit fuiſſe iudicatum.}& Raph.Fulg.conſ.liij.quoniam ſuperiùs,in fin.Alex.conſi. cxxj.viſo themate, col.iiij.verſi.in hanc partem,lib.2.& latè Iaſ.d.conſi.ccxij.{col.ij.verſi.ſed prædicta, lib.2.}

92 *An reuocationi huius legis locus ſit in donatione facta magno cuipiā amico.* *Nulla amicitia tam fœlix quæ imitetur fraternitatē.*

¶Quid autem in donatione facta magno cuipiam amico? An vi huius l.noſtræ reuocatur filiorū natiuitate? Bald.hic in caſus poſitione videtur ſentire quòd ſic,dum ita caſum format, Patronus, inquit,habebat libertum,quem valde diligebat,&c. Et hoc confirmat,quod voluerunt Guil.Bald. & Ang.in d.l.tale pactum.§.vlt.per illum text.ff.de pact.quòd qui donat fratri,aut alteri coniunctæ perſonæ,cùm non habet liberos,ſuſceptis poſtea liberis reuocatur donatio. de quo & illic eſt optimus text.loquens de fratre. Porrò nulla amicitia poteſt eſſe tā fœlix,quæ imitetur fraternitatem,vt eſt Quintiliani ſententia decl.cccxxj. Quis enim, vt apud Salluſtium dicit Mycipſa, amicior,quàm frater fratri? Et multis antè ſeculis ſcripſerat Heſiodus,

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. Id eſt,
Sed nec germano quiſquam eſt æquandus amori.

Cuius rei exemplum nobis reliquit Herodotus in Thalia de muliere (ea Intaphernis vxor fuit) quæ optione ſibi facta à Dario,fratrem,aut maritum,aut filios morti adiudicatos eximēdi,fratrem elegit,maritóque ac liberis antepoſuit.{Sed & Antigone apud Sophoclem aſſerit ſe fratrem viro ac filiis anteponere.his enim amiſsis alios facilè comparari:fratrem verò,ſi parentes obierint,nunquam tibi naſciturum eſſe.Id quod etiam refert Ariſtot. lib.rhetor.iij.c.46.} de qua re plura diximus in xxij.cauſa minuendę pœnæ.

Antigone fratrem uiro ac filiis antepoſuit.

Igitur vt ad rem redeamus,ſi id obtinet in fratre,in quo tam arcta eſt coniunctio,tanta amicitia,vt quod illi donatum eſt,reuocetur natiuitate liberorū,multò magis in alio amico extraneo debet procedere:& id quidem iure optimo, quando nulla eſt amicitia,nulla coniunctio,quæ paternam æquet,aut vincat.l.vlt.in prin.C.de cura.furio. nec ſui quidem ipſius.l.iſti quidem.§.vlt.ff.quod met.cauſ.& ſuprà poſt prin.abundantiſsimè diximus. Ideo cum huius l.fundamentum ſit veriſimilis illa mens & affectio parentum in liberos, qua cenſetur velle ipſos cæteris præferre,vt etiam ſæpius iam diximus:quæ tanta poteſt eſſe amicitia, vt donans veriſimiliter velit alium præferre ſuæ poſteritati ? niſi aut merita, aut id genus alia intercedant,quæ ceſſare faciant hanc l.vt dicemus poſtea.

93 *Plus iuris habemus in amicos, quàm in alios.*

¶Et hanc ſententiam non mediocriter ſuſtentat,quòd aliàs id quod fit ob amicitiam,minus efficax eſt,faciliúſque reuocatur,quàm quod fit nullo amicitiæ reſpectu, tanquam ſcilicet plus iuris habeamus in amicos,quàm in alios,per gl.in l.j.in verbo,quod genus,in fi.ff.de preca. quæ dicit precarium ſimile eſſe contractui,quem ſæpe fieri videmus,ſcilicet dum donat quis alicui in amicitiā,poteſt enim reuocare quando velit. Et illam gl.expendit & ſequitur Rapha Co.ibi.& ex ea Iaſon in l.j.col.ij.verſ.alibi reperio.ff.de in litem iurand.id not.quod ſuprà ex ea diximus,& declarat qualiter intelligatur.{& idem quoque Iaſon qui eam glo.dicit mirabilem,in l.dedi, quæ eſt iij.§.ſi liber,in x.not.ff.de cond.ob cauſ.}

94 ¶Vt interim illud omittamus,quòd ſi donatio facta amico non reuocatur ex hac l.nunquam aut vix ei locus eſſet. Quotus enim quiſque donat inimico ? Niſi fortè vt illum eo delenimento, ac veluti hamo vt piſcem capiat ac fallat, vt eſt in veteri prouerbio apud Euripidem in Aiace Flagellifero,

Ἀλλ' ἔστ' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα. Id eſt,propè ad verbum,
Sed eſt vera mortalium parœmia,
Inimicorum dona,non dona eſſe,& inutilia. Ita autem in carmen vertit Eraſmus,
Quin verum id eſt mortalium prouerbium,
Non eſſe dona,dona quæ veniunt tibi
Ab hoſte,verùm inauſpicata ac noxia.

Inimicorū donus non dona.

De quo Eraſmus ipſe multa Chiliadis j.centu.iij.c.xxxv. Sed cui addere potes illud Maronis lib 2.Aeneidos huc haud dubiò alludentis,

Timeo Danaos,& dona ferentes. Et paulò antè,
Aut vlla putatis
Dona carere dolis Danaum?

Item

Item illud Ecclesiastici 34. Dona iniquorũ non probat altißimus. Cui accedẽs lex 12. tab. Impius, inquit, ne audeto placare donis iram deorum. Quam quidem legem interpretans Tullius lib. 2. de legibus, Donis, ait, impij ne placare quidem audeant deos, Platonem audiant, qui vetat dubitare, qua sit mẽte futurus Deus, cùm vir nemo bonus ab improbo se donari velit. Aliàs autem nullus aut pauci donãt inimico & malè merito. l. nec adiecit. ff. pro socio. & l. j. de anno. ciuili. lib. 11. & voluit Bal. in l. illud, col. pe. in iiij. q. C. de sacro. eccl. (& Alex. consi. cxxvj. in hæsitatione, col. j. lib. 4.) & dicemus infrà in verbo, donatione largitus, in j. declaratione donationis remuneratoriæ.

95 ¶ Verùm Soc. consi. xxxix. in quæstione quæ vertitur, col. vlt. lib. 3. videtur voluisse contrarium in valde amico, cui verisimile est donantem donaturum fuisse, etiam si cogitasset de liberis. Quod & confirmatur ex eo quod dicit Bal. in auth. ex causa, col. 4. versi. item non ob. & ibi post eum Cornel. col. xj. vers. quintò fortè fallit. C. de lib. præter. q; licèt aliàs legata facta à testatore non cogitãte de posthumo, non conseruentur vi illius auth. ex multorum sententia, vt sæpe suprà diximus, & dicemus infrà latiùs: tamen hoc non obtineret in legatis factis coniunctis personis, quibus verisimiliter testator legauisset, etiam si de posthumo cogitasset. tunc enim conseruantur legata, arg. l. cùm alienam. C. de lega. quod & sequitur idem Corn. consil. cxciiij. videtur in præsenti consultatione, col. iij. versic. sed dato sine præiudicio, lib. 3. Id quod etiam obtinet in legatis factis amicis: cum d. l. cùm alienam, qua innituntur Bal. & Corne. trahatur etiam ad amicos, ex sententia Guil. Cu. Fulg. Pau. Ca. Alex. & Ias. in ea ipsa l. & Barb. in repe. cap. Raynaldus, col. cxviij. de testa. Quibus optimè suffragantur verba illius l. cum dicitur, vel aliæ personæ.

Legata relicta coniunctis personis conseruãtur etiã posthumo præterito.

96 ¶ Nam amicitia necessitudini siue consanguinitati anteponenda est, aut certè non posthabenda, ex Platonis illius philosophorum Dei sententia, atque etiam Ciceronis, cuius hæc verba sunt lib. 1. Offic. Sanguinis coniunctio & beneuolentia deuincit charitate homines. magnũ est enim eadem habere monumenta maiorũ, eisdem vti sacris, sepulchra habere communia: sed omnium societatum nulla præstantior est, nulla firmior, quàm cùm viri boni moribus similes sunt familiaritate coniuncti. Sed & idem in Lælio hanc eandem sententiam hac ratione comprobat: Ex propinquitate beneuolentia tolli potest, ex amicitia non potest. sublata enim beneuolentia, amicitiç nomen tollitur, propinquitatis remanet. Ergo illud in quo necessariò beneuolentia permanet, anteponendum est ei, à quo beneuolentia remoueri potest. Valerius autem Maximus grauißimus & ipse autor, c. 7. lib. 4. ita exorditur, Contemplemur nunc amicitiæ vinculũ potens & præualidum, neque vlla ex parte sanguinis viribus inferius, hoc etiam certius & exploratius, quia illud nascendi fortuitum opus, hoc vniuscuiusq; solido iudicio incoata voluntas cõtrahit. Itaq; celerius sine repræhensione propinquum auersere, quàm amicum: quia altera direptio vtique iniquitatis, altera leuitatis crimini subiecta est. Cùm enim deserta sit futura vita homini nullius amicitiæ cincta præsidio, tã necessarium præsidiũ temere assumi non debet: semel autem apprçhensum, rectè sperni nõ conuenit. Isocrates orator eximius ad Demonicum effert miris magnisq; laudibus Hipponicum ipsius Demonici patrem, quòd magis approbabat amicos, quàm propinquitate vlla deuinctos, existimabátq; ad societatem esse potentiorem natura legem, mores genere, delectum necessitate.

Amicitia anteponẽda est necessitudini.

97 ¶ Ex Theologis D. Ambrosius, qui inter primos statuitur, plerunq;, ait, amici se potius beneuolentiæ quisque committit, quàm fratris necessitudini. & D. Thomas, qui facile primas inter scholasticos obtinet, differens in ij. ij. q. xxvij. de ordine charitatis, censet cõiunctos sanguine in iis duntaxat quæ naturam ipsam concernunt, amicis anteponendos, ex cæteris postponendos. quẽ sequitur Ant. Florent. in iij. parte summæ, tit. vj. c. v. §. vj. At alibi idem D. Thomas, in eo scilicet opusculo, quod scribit de dilectione Dei & proximi, simpliciter asserit amicitiam plerunque consanguinitati præponderare. At quem non immerito Theologis, & forte etiam diuis annumerabo, Salomon Prouerb. xviij. c. Vir, ait, amicabilis ad societatem magis amicus erit, quàm frater.

Item secũdum Theologos.

98 ¶ Sed ne nostros iurisconsultos, & legumlatores silenter prætereamus, Leges nostræ pluris existimant amicitiam, quàm illam fraternitatem, quæ cæteris necessitudinibus, vt suprà diximus, præponitur, vt quæ sanxerunt magis amicitiæ atque consortij rationem esse habendam, quàm fraternitatis, ad metiendam iudicandámque qualitatẽ rerum à fratre, eodémque commilitone donatarum in l. cum allegas. C. de castren. pecu. lib. 12. vbi si frater ex cõmilitio amicior factus fratri commilitoni quippiam donauerit: id in peculio castrensi habendum est, considerata potius qualitate amicitiæ quæ ex commilitio processit, quàm fraternitatis. estq; in eandem rem text. similis, nisi quòd generaliter de agnatis loquitur, in l. pen. in prin. ff. eo. tit. Quarum legum autoritate suffultus Alber. in l. sed & hæ personæ. ff. de in ius vocan. dicit amicitiam plus habere ponderis, quàm fraternitatem. Cui planè concinens Homerus ille omnis virtutis parens Iustiniano in procœmio ff. dictus, censet fidum amicum non esse fratri postponendum.

Et iurisconsultos.

Si quis forsan amicus sit gratúsque bonúsque,
Quandoquidem is non inferior vel fratre putandus.

Sunt enim versus illius huiusmodi in fi. lib. 8. Odysseæ,

ἤ τίς που καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδὼς
Ἐσθλὸς, ἐπεὶ οὐ μέν τοι κασιγνήτοιο χερείων
Γίνεται ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ.

99 ¶ Et hæc quoque ex eo fulciuntur, quòd licèt id quod interest, ob affectionem coniunctionis san-

Id quod interest ratione amicitiæ est fortius eo quod interest ratione coniunctionis sanguinis.

guinis aut aliàs, non tanti sit, vt quis pro altero stipulari possit, per id quod voluit gl. in l. fideiussoris, in verbo, neque enim, & ibi Bart. {& alij. ff. de pac.} & idem Bart. in l. quod dicitur. ff. eod. tit. & in l. j. col. 7. vers. vidimus suprà triplex interesse. C. de sent. quæ pro eo quod inter. {Nicol. Neapo. qui eam glo. dicit singularem, in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbor. oblig.} & est bonus tex. {in l. quod dictum, vbi Ang. & Raph. Fulg. not. ff. de pact. &} in l. iij. §. sed & si fortè. ff. iudica. sol. Tamē habemus glos. quæ id negat procedere in eo quod interest ob amicitiam. id enim satis esse, vt pro altero stipulari possit, ea est in l. si vnius. §. j. in verbo, videamus. ff. de pactis. & ibi Bal. Ang. {Pau. Cast. & Alex. & Iason consi. xlj. in duobus, col. pen. versi. vel aliter & secūdò, lib. 3. Ex quo & ipse.} Ias. id animaduertens in l. j. col. ij. versi. capio gloss. ff. de iureiuran. illud not. quod dicit mirabile, id quod interest ratione amicitiæ, esse fortius eo quod interest ratione coniunctionis sanguinis. Sed tu tamen illum vide in d. l. si vnus. §. j.

100 *Amicitia semper ordine scripturæ prælata.*

¶Porrò videmus apud nostros iurisconsultos, qui ordinem scripturæ inspiciendum iubent, in l. generaliter. ff. de fideico. liber. cùm si. ferme semper amicitiam consanguinitati in ordine scripturæ prælatam. l. sed si plures. §. in arrogato, in fi. ibi, amicus vel cognatus. ff. de vulg. & pupil. & l. si seruus plurium. §. vlt. ibi, legatarij charitas & necessitudo. ff. de leg. j. & l. Theopompus, ibi, amici mei & cognati. ff. de dot. præleg. & l. affectionis, ibi, amicos vel necessarios. ff. de donat. Quod & fecit Esdras ille Propheta & Scriba Hebræus c. iiij. Non meminerunt, inquit, cum biberūt, charitatem, nec fraternitatem. & Dauid Ode xxxvij. Amici mei & proximi mei aduersus me appropinquaue runt, &c. {& Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino: Quod is simulatque sensit de amicorum cognatorúmque sententia, Romam confugit. & Sallustius in bello Iugurthino de Micipsa loquens, cùm sibi finē vitæ adesse intelligeret, coram amicis & cognatis huiuscemodi verba fertur habuisse, {nūc quoniam mihi natura finē vitæ facit, per hanc dextrā, per regni fidem moneo, obtestórq; te, vt hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, charos habeas: neu ma lis alienos adiungere, q̄ sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neq; thesauri præsidia regni sunt, verùm amici: quos neq; armis cogere, neq; auro parare queas, officio & fide parantur. Quis autē amicior, q̄ frater fratri? aut quem alienū fidum inuenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego regnum vobis trado firmū, si boni eritis: sin mali, imbecillum. Nam concordia res paruæ crescūt, discordia maxime dilabūtur. Hactenus ille. Qui locus cū isto collatus maximā huic rei lucē adfert.}

101 *De eadem re.*

¶Quid, quod ex sententia nostrorum doctor. amicitia superat parentum affectionem? quæ causa est nostræ l. quod ex hoc clarè liquet, quod scribit Bart. in l. alimenta. §. j. ff. de ali. & cib. legat. per text. ibi. quòd licèt appellatione filiorum non veniant filij filiorum, id est, nepotes, l. quod si nepotes. ff. de testa. tutel. & l. filij. & l. iusta. ff. de verbor. signifi. cum si. fallit tamen in nepotibus, quos testator præ singulari amore vt filios nominabat atque tractabat, habita scilicet potiùs ratione amicitiæ, quàm sanguinis. & hoc sequitur Alex. ibi in addit. Bart. & Roman. in repet. l. si verò. §. de viro, in xxxv. fal. ff. solut. matr.

102 *Quicquid in iure statuitur inter coniūctos idem obtinet inter amicos.*

¶Vt iam non mirum sit, quod plerique ex nostris censuerunt, quicquid in iure statuitur inter coniunctos & necessarios ratione affectionis sanguinis, id quoque obtinere inter amicos. ita enim dicit Panor. in cap. requisisti, per glo. ibi, extrà de testam. & Alexan. in l. exigendi, col. ij. versic. & id quod dicitur, & ibi etiam Iason col. ij. & iterum col. v. C. de procur. Barbat. in l. sciendum, colum. xxxiij. versi. ego tetigi istum passum. ff. de verbo. oblig. & in cap. cum M. Ferra. de constit. & in c. ex parte decani, & in c. nonnulli, de rescrip. & in c. coram. de offic. delega. & in repe. c. Raynaldus, col. cxviij. versi. vndecimò limita, extrà de testa. & consi. lxxv. sapienter scribitur, col. iiij. lib. 4. Felyn. in c. quoniam ab. col. iij. versi. capio illud, extr. de offic. deleg. & Iason. in l. Titia, col. vj. versi. vltimò circa istam partem. ff. de verb. oblig. & consi. lxx. constat ex instrumento, col. vlt. lib. 1. & in l. si res obligata, col. ij. versi. adde aliud. ff. de leg. j. Alciat. in l. latæ. §. amicos. ff. de verbor. signifi. Hip. Marsi. in repe. rub. ff. de fideiuf. nu. 234. Ioan. Montefer. in repe. l. frater à fratre, col. vj. in iiij. not. ff. de cond. indeb. quod & probatur ex multis quæ abundanter collegimus in iam d. causa. xxij. minuendæ pœnæ, vbi & inter cætera omnium abundantissimè tractauimus vtrum amicus pro amico admittatur sine mandato.

103 *In testamento inter liberos semper intelligitur clausula codicillaris.*

¶Sed illud hîc non omittemus, quod ad hunc locum maximè pertinet, quòd quemadmodum liberi non etiam extranei capiunt legata ex testamento minùs solenni. l. vlt. C. fam. her. & l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. Nempe quia in huiusmodi testamento condito inter liberos, semper intelligitur clausula codicillaris, vt voluit glo. not. in l. cohæredi. §. cum filiæ, in verbo, non valuit, in fi. & ibi Imol. & alij recentiores. ff. de vulg. & pupil. subst. Idem Imol. in c. Raynutius, col. xxvij. extr. de test. & Alex. huic rei hanc rationem assignans in d. §. ex imperfecto. Ita etiā amici veluti ius liberorum obtinentes, ex testamento quoque minus solenni legata capiunt, vt voluit gl. no. in l. in testamento. ff. de fideic. liber. quam sequuntur & sing. dicūt Bal. in l. si iure. C. de testa. manu. Mathes. no. xlj. nota mirabilem doctrinam, & Barb. cōsi. iij. illud referā in medium, col. iij. lib. 3. Ias. in d. l. cùm alienam, col. ij. in iij. limitatione. C. de leg. & in l. j. col. v. versic. & clarum est. C. de sum. tri. in leg. Ticinensi. & in l. non dubiū, col. vlt. ver. ideo tu respondeas. C. de testa. & sequitur simpliciter ipse Barb. in repe. l. cum acutissimi, col. xj. & consil. xxij. clementissimū Deum oro, col. iij. vers. primò dicitur, lib. 4. vbi & dicit aliam esse similē, licèt prior illa reputetur sin. in d. l. si iure. C. de testa. manu. & pro iis esse tex. in d. l. cum alienam, quem negat in d. l. cùm acutissimi.

ab vllo

ab vllo vsque ad sua tempora fuisse in id expensum. Verùm pace illius dixerim, illum ad hoc lõgo antè interuallo citauerat glo.in d.l.in testamento. quo etiam in loco multo melior est textus in eam rem,in illis verbis,pios tamen filios debuisse manumittere eam,quam pater dilexisset.quẽ & ad hoc dicit sing.Ro.in repe.l.si verò §.de viro,in xxvj.fal.in prin.ff.sol.matr. & cons.clxxix. amplissime doctor,col.pe.vers.ad quod dicendum moueor.& Mathes.d.not.xlj.

104 ¶Ex illa autem glo.in d.l.in testamento,dicit Bal.in d.l.si iure.C.de testa.manu.quòd ardor liciti amoris habet vim clausulæ codicillaris.quod etsi tamen Bal.ipse non audeat constanter asserere, nisi vbi adesset fauor libertatis,id tamen haud cunctanter,ac sine discrimine affirmant & commendant Ro.in duobus locis suprà citatis.& Alex.in d.l.cum alienam,col.2.& ibi Ias.in d.3.limitatione & Barb.in d.l.cùm acutissimi,col.xj.& in repe.d.c.Raynaldus,col.cxviij.vers.xj.limit. & in rub.de rescrip.in cle.col.viij.& in tract.de præstan.card.in 3.q.j.partis,col.j.ad fi. & iterum col. xiiij.ad fi.& d.cons.iij.col.v.lib.iij.& cons.lxxvij.præclarè scribitur , col.2.lib.iiij.Soc.qui hoc dicit sing.cons.lviij.Ioannes,col.iij.vers.accedit cum prædicta.lib.1.Ias.qui hoc propè vbique dicit sing. in d.l.j.C.de sum.trini.& in l.exigendi,in iij.not.vers.secundò facit.C.de procur.& in d.l.non dubium.C.de testa.& in l.eam quam,col.vj.vers.prima fallentia,& iterum col. ix. vers.circa decimũ casum.C.de fideic.& in l.verbis ciuilibus,col.iij.vers.tertius casus.ff.de vulg.& pup.{& in l.si mihi & tibi.§.in legatis,col.vlt.ff.de lega.1.}Fely.in c.j.ad fi.ext.de testi.dum simpliciter allegat Bal. in d.l.si iure.Ant.Bauer.in repe.l.cum filio,char.iij.col.vlt.ff.de leg.j. & Catel. Cotta in memor. incip.amor licitus.Alciat.in d.l.latè.§.amicos.ff.de verb.signifi.Panthal.Calde.in repe.l.ij.col.lxxj. vers.secundo loco.C.de rescind.vendit.& Hippo.Marsi.vbi supra,& D.Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo,testamentum,lib.iij.nu.46.extr.de testa.& ante hos ipse Bald. cuius non meminerunt,in sua marga.in verbo,codicillus,vers.pen.vbi & ad hoc dicit illam glo.sing. *Ardor liciti amoris habet uim clausulæ codicillaris.*

105 ¶Porrò clausula codicillaris tollit remedium huius l.vt sentit Bal.in l.vlt.col.vlt. vers. item non obstat,iunctis his quæ priùs dixerat.C.de codic.& expressè tenet Corn.cons. cxciiij. cuius exordium est,in præsenti consultatione,col.2.vers.concurrit etiam,lib.3.Ex quo illud consequens est, vt tandem ad principale propositum redeamus,vt hæc l.non habeat locum in hoc casu.Id quod etiam confirmatur ex eo , quod singulariter voluit Barb. in repe.l. cùm acutissimi,col.xj.& iterum col.xl.& seq.quòd ea lex loquens in filio hærede instituto & rogato hęreditatem restituere, habet locum in valde amico:quod quidem dictum nuncupatim sequitur & dicit mirabile D.Benedi.in repe.c.Raynutius,in verbo,si absque liberis moreretur,num.4.extr.de testa. sequitur etiã Alcia.in d.§.amicos.Illudq; refert Ias.in d.l.exigendi,col.v.vers.adde etiam illud , vbi tamen hoc non firmat,& ipse alibi subobscurè reprobat,videlicet in d.l.Titia,in prin.col.vj.ff.de verb.oblig. & apertiùs Socin.in repet.l.cùm auus,col.iij.vers.secundò infertur.ff.de condit.& demon.vbi respondet omnibus rationibus Barb. *Clausula codicillaris tollit huius l.remedium.*

106 ¶Et certè etiam in nostro principali casu aduertendum est,quòd Socin. d.cons.xxxix.lib.iij. non asserit solã amicitiã satis esse,vt cesset huius l.nostræ præsumptio & dispositio. Neq; si assereret, verum esse crederem,tum per ea quæ suprà in prin.huius q.diximus,tum quia omnia quæ diximus de æquanda aut præponenda amicitia consanguinitati,intelliguntur in iis tantùm,quę nihil ad naturam pertinent,vt etiam diximus ex diuo Thoma Aquina.At naturæ simul & parentum votum filios ad bona ipsorum parentum admittit.l.scripto,in fi. ff. vnde liberi. Ideo & hîc liberi amicis sunt præferendi.Quod probè intelligens Solon Atheniensium legislator permisit pro voluntate cuiusque,nisi superessent filij,hæredem constitui:& sic visus est,vt ait Plutarchus,amicitiam propinquitati,& gratiam necessitudini,etiam in successionibus bonorum præferre,prætterquam tamen filiorum,quos is nuncupatim excepit. *Liberi amicis præferendi.*

107 ¶Quòd si cum magna amicitia alia quoque concurrerent,ex quibus verisimile esset arbitrio boni viri donaturum fuisse qui donauit,etiã si de futuris liberis cogitasset,vt in casu de quo loquitur Soci.ipse d.cons.xxxix.tunc non dubitarem quin cessaret huius l.dispositio,per ea quę suprà diximus in prin.nu.84.incip.nec solùm cessat.Ideo & Bald.hîc in ij.lec.in addi.& Ang.etiam hîc dicunt,quòd si donatio est parua,& donans & donatarius sint magna affectione cõiuncti,ita vt verisimiliter donans hanc donationem fecisset,etiam si cogitasset de liberis,certè non reuocabitur per natiuitatem liberorum.Vides igitur Bald.& Ang.cum magna affectione coniungere modicitatem doni,vt nõ habeat locum hæc l.An autem sola modicitas,& qualis sufficeret,dicemus plenè infrà,in verbo,omnia,vel partem aliquam,vbi videbis.Ad id autem quod diximus de clausula codicillari,responde ex iis quæ diximus suprà in prin.vers. {lxxxj. incip.nam soli omnium, & seq.& in nostro tractatu priuilegior.priuilegio lxxxv.}piæ causæ. vbi apertè ostendi simplicẽ amicitiam non habere vim clausulæ codicillaris. *Nisi alia quoque concurrant.*

108 ¶At longe maius dubium est in donatione quam facit vir vxori,aut è diuerso vxor viro. Nam hæc coniunctio atque amicitia cæteras facilè superat,cum sint vir & vxor vnũ corpus, vna caro, vna penè anima,vt plenè disseruimus in nostris legibus cõnubialibus:sitq; scriptum, Relinquet homo patrẽ suum & matrem,& adhærebit vxori suæ.vt suprà diximus in prin.huius l.nu.12.incip.sed vt redeamus.Quibus & illud addiderim,quod Ang.cons.cix.incip.in dicto testamẽto,col. 2.sing.asserit,id quod dici solet de vxore relicta domina & massaria,per gl. & doct.in auth. quod locũ.C.de secund.nupt.cùm si.habere locũ & in matre similiter relicta domina & massaria, cùm *An sit reuocationi huius l. locus in donationibus inter uirum & uxorem.*

quis,inquit,magis adficiatur erga vxorem quàm matrem. Si igitur in vxore obtinet, multò magis in matre. Et ante illum in eadem sententia fuit { Bart.subdubius tamen,& Bald.constanter} in l.Titia cùm testamento.§.vlt.ad fi.ff.de leg.ij.

109 *Ratio donationis inter virũ & uxorẽ probibitæ.*

¶Ex hoc autem ingenti virorum amore in vxores, proni ipsi sunt ad donandum vxoribus.quod animaduertentes iurisconsulti,huiusmodi donationes inter virum & vxorem prohibuerunt,adiicientes hanc inter alias rationem,ne mutuo amore se spolient.l.j.& seq.ff.de donat. inter virum & vxorem.Igitur si viri non retrahantur ab his donationibus propter suam ipsorum spoliationem,nec propter filiorum quoque,verisimile est eos retrahi,cùm præsentior,proximior,propior sit ipsorum causa,quàm filiorum,ar.l.2.C.de pat.qui fili. distra.præsertim nondum natorum , de quibus hæc lex loquitur,& vt est in vetere prouerbio , γόνυ κνήμης ἔγγιον,id est, genu sura propius,& simpliciùs apertiúsque apud Terẽtium in Andria, *Heu proximus sum egomet mihi*.Ex quo fit,quòd cùm verisimiliter non desinat pater ob filios donare vxori,non habeat locum hæc l.ex iis quæ diximus in præced.q.& alibi sæpe.

110 *Huiusmodi donationes natiuitate liberorum non reuocantur.*

¶Præterea in huiusmodi donationibus non tantùm vertitur filiorum præiudicium,quàm si aliis extraneis esset donatum,cum filij æquè sint verisimiliter suæ matri,cui à patre donatum est,successuri,ac patri ipsi:nam sperandum est quòd bona matris ad filios sint peruentura,ar.l.nam & si parentibus,in prin.ff.de inoffi.testa.& l.scripto,ff.vnde lib.cum si.Ex quo etiam verisimile est,patrem vxori donauisse,vel si de liberis cogitasset.Et licèt possit cõtingere,quòd pater donãs prior decedat relicta vxore donataria,& liberis communibus,ita quòd tunc interesset liberorum donationem factam non fuisse.quia confestim post mortem patris, non expectata morte matris , res donatas accepissent tanquam ex hæreditate patris:tamen id obstare nõ potest,quoniã attenditur verisimilis mens donantis,quæ fuit tempore donationis,& ex ea vel reuocatur,vel nõ reuocatur donatio tempore natiuitatis liberorum,quicquid postea contingat , vt not. per Bart.& alios in l. Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.2.& dicemus latè infra{in verbo,omnia vel partem aliquam,nu. 34.incip.verũ attende lector,&}in verbo,susceperit liberos.nu.161.incip.sed hoc rursum in dubiũ vocatur,cum multis seq.Ex quo etiam non obstaret,si diceretur quod vxor post mortem patris posset alium virũ ducere,ex quo & alios pariet liberos,qui sibi sicuti & liberi ex priore matrimonio in re donata succedent,fortè ex statuto vel consuetudine,quia de iure communi soli filij patris qui donauit,succederent,per l fœminæ.C.de secund.nupt.quia etiam id quod superuenit,nõ attenditur,sed sola mens quæ fuit tempore donationis,vt diximus.

111 *Eiusdem confirmatio.*

¶Et per hæc Phil.Corn.consi.cxciiij.videtur in præsenti,col.ij.vers.& maximè hoc dicẽdum videtur,& col.seq.vers.item secundò valent,lib.3.negat reuocari huiusmodi donationes factas vxoribus natiuitate liberorum.In qua etiam sententia est Alex.cons.clxij.visis his quæ copiosè,col.ij. vers.nec obstat,li.vj.vbi dicit de hoc esse casum in §.dotes,in auth.de nupt.& in l.j.C.si dos con. mat.vbi si mulier in contractu matrimonij fecit pactum cum marito,quòd ipsa præcedente, maritus lucretur dotem,si ipsa præmoriatur superstitibus ex eo matrimonio liberis,nihilominus tenet pactum,& lucratur maritus dotem.Nam vt dicit ipse Alex.ex hoc verisimiliter non infertur magnum damnum liberis successionem paternam tandem habituris.& ita hac re donata potituris ex præsumptione l.vt cauetur in d.l.scripto,in fi.ff.vnde libe. Sed circa hunc casum vide quæ dixi suprà in præfat.nostræ l.nu.69.incip.sed hæc intellige,vt videlicet.& quæ dicam latiùs infrà in verbo,donatione largitus,in x.quæst.Sed & hanc eandem oppo.vt videlicet hæc l.non procedat in donatione viri & vxoris.tenet Fran.Ripa qui solum Corn.citat,lib.3.respon.c.ij.col. vlt. ea quam diximus ratione , quòd filij sunt successuri donatario.

112 *Donatio inter uirum & uxorem. Hæc lex non habet locum in donatione inualida.*

¶His autem Corn.& Alex.rationibus,& alia adiici potest,minimè, ni fallor,contemnenda. nam istæ donationes inter virum & vxorem,nullius sunt momenti,per totum tit.ff.& C.de dona.inter vir.& vxo.& ita quidem nullius momenti,vt ipso iure non valeant,per tex.expressum in l.3. §.sciendum.ff.eo.tit.sed id tantùm habent,quòd morte donantis confirmantur, iuribus vulga. At hæc l.nostra non potest habere locum,nisi in donatione valida,ex qua statim transfertur dominium in donatarium,nullo donanti relicto arbitrio,vt patet ex illis verbis nostræ l.reuertatur in eiusdem donatoris arbitrio,quæ non possunt adaptari nisi ad ea bona quæ desierunt esse donantis,ab eóq; veluti abierunt & in dominium donatarij transierunt,rursumq; ac retro ad donãtem

Reuertendi uerbum.

redeunt.nam id significat verbum,reuertendi,vt scribit Bart.in l.vt quisq;.C.de omn.ag.deser.li. xj.per tex.ibi,{& Lucas Pen.in l.restaurationi.C.de diuers.præd.eo.lib.xj.}& Soci.& Philip.Dec. in l.j.ille ad fi.hic col.3.vers.quantũ verò.C de pact.{& ante hos gl.in l.interdum.§.vlt. ff.de acq. poss.&} Rabi Moyses Aegyptius lib.Perplexorum j.c.xxiij.in id trahens illud Oseæ v.Ibo, & reuertar in locum meum.Cui simile & illud Ezech.j.Animalia ibant,& reuertebantur.nec minus id probat illud{Exodi iiij.vadam,& reuertar.& iterũ vade,& reuertere,&}Deut.xx.Vadat & reuertatur.& Prouerb.iij.Vade & reuertere,& illud quoq; Matth.xij.Reuertar in domum meam, vnde exiui.quod repetitur in c.reuertar.de pœni.dist.4.& illud Tullij Philip.ix. statim post princip. Ser.Sulpitius cum aliqua perueniendi ad M.Anto.spe profectus est,nulla reuertendi.Et hoc probatur in verbo,redeundi,quod est eiusdem significationis,in cap.contra Christianos,& ibi glo.j.

Redeundi.

de hæreticis,li.6.& in l.ex facto,ad fi.ibi,ituras & redituras.ff.de hære.instit.{& in d.l. qui mittũtur.§.vlt.ibi,dum eat in castra,& redeat.ff.ex quib.caus.maio.}& apud Ciceronem Phil.2. Celeriter

ter isti & redisti.& Phil.xij.Isse & redisse me putatore.Et in oratione pro P.Sestio, Hũc ego redditum repudiarem,qui ita florens fuit,vt verear,ne quis me studio gloriæ putet idcirco exisse,vt ita redirem.Et Exod.xxxij.Ite & redite de porta ad portam.Et in verbo,reddendi:quod vt manifestum est,eiusdẽ est naturæ,in l.j.§.eleganter.ff.depos.& in l.cum quidã vxori.ff.de lega. 2.{& in l.3.§.si quis seruũ,& iterũ}in l.Stichũ.§.si hæres.ff.de statulib.& in l.verbũ reddẽdi.ff.de verbo. signi.quod scribit Alex.in l.si vel metus.col.1.C.de his quæ vi met.caus.fiũt.{& cons.xcij. perspectis,col.2.vers.hoc etiã facit,lib.j.}& Soci.cons.cclij.in causa domini.col.v.vers.sed præmissis nõ ob.li.2.Ex quo est illud Tullij in ij.in Verrẽ actione,Idẽ iste prætor monumẽta antiquissima partim regũ locupletissimorũ,quæ illi ornamẽto vrbibus esse voluerunt,partim etiã nostrorũ imperatorum,quæ victores ciuitatibus Siculis aut dederunt,aut reddiderunt,spoliauit.{& in 3. in eũdem acti.Cogita,quo loco sis:quid dare populo Rom.quid reddere maiorib.tuis debeas.}& lib.j. Officiorũ.Duo inquit,sunt genera liberalitatis:vnũ dandi beneficiũ,alterum reddendi.{& in oratione ad Equites Ro.antequã iret in exiliũ.Neq; enim peto,vt mihi detis vitã,sed datã repeto,vt reddatis.Et Plinius Iunior lib.epist.viij.ad Rufinũ epistola,cuius exordium est,Falsum est.Neque reliquisse opes filiæ,sed reddidisse quibus auctus per filiam fuerat.Et in Panegyrico:Ille illi imperium dedit,tu illi reddidisti. {Et huc quoque spectat illud Virgilij lib.2.Aeneid.

Reddendi, vide in num. seq. in fi.

—illos patefactus ad auras
Reddit equus.
Redditus his terris.

Vbi Seruius,reddit,inquit,quasi debitor:vt Et Horatius lib.carminum j.Ode 3.

Nauis quæ tibi creditum
Debes Virgilium,finibus Atticis
Reddat incolumem precor.}

Et idem de verbo redhibendi l.redhibere,in prin.ff.de ædi.edic.Atque etiam de verbo repetẽdi, in rub.ff.si cert.pet.& in rub.ff.sol.mat.& ibi doc.{Et apud Liuium li.iij.secundi belli Punici.Appius magno conatu nulla re gesta Messanam repetit:nam hinc paulò antè digressus fuerat.}Atq; etiam de verbo restituendi,glo.no.in l.mancipia,in verbo,aduocandum.{C.de ser.fugi.quæ dicit eam l.non habere locum nisi mancipium cum effectu aduocatum fuerit, scilicet si re vera fuerit, propter verbum restituendi,quo ea lex vtitur.Cuius glos. autoritate doct.Iac.But.Fran.Rampo Ang.Saly.Raph.Fulg.& Alex.in addi.Bal.ibi dicunt, quòd statutum vt turbans aliquem in possessione puniatur certa pœna,& restituat possessionem,non habet locum,nisi in eo casu quo potest fieri restitutio,vt quia ablata est possessio.Et id sequitur Roma.qui eam glo.sing.dicit singu. cccccxcj.statutum puniens.& Phil.Dec.in l.j.col.iiij.nu.14. C.de eden.& cons.cclix.visis his, col. pen.in fi.& cons.cccccxl.quæritur,col.j.& cons.591.tex.in l.j.col.j.vers.& prædicta,& Hier.Gratus consi.lxiij.ex themate,col.ij.vers.quinto confirmatur,lib.j.Quamuis aliud dicant Bal.& Pau. Cast.in d.l.mancipia.Sed tamen illam glo.dicit valde no.Soc.in l.de diuisione,col.ij.vers.ex quibus infertur.ff.sol.mat.& ex ea dicit quòd statutum quo maritus debet lucrari partem dotis, & partem restituere,non habet locum in dote promissa tantùm,& non tradita.De quo tamen vide Saly.in l.si constante,col.2.vers.nota ad quæstionem.C.de donat.ante nupt.Ang.cons.clviij.viso pũcto prędicto,& cõs.180.ad euidentiã,col.j.in fi.& Alcia.in l.restituere.de verb.sign.& quę nos diximus in tracta.Retractuũ,in fi.nu.36.imò verò,& seq.& iterum nu.57.ideo sunt.}Quibus succinit illud Terentij in Andria, *Restitue in quem me accepisti locum*.Et de verbo relabẽdi,Domi.cõsi. cxxij.quia reuerende pater, ante fi.Et de verbo reuendendi,Bald.consi. 495. punctus super quo sunt infrascripta statuta,col.iij.vers.tertius casus lib.j.& Domi.d.cons.cxxij.& Corn.cons.338.videtur primo aspectu,col.vlt.ante fi.lib.j.{Et de verbo,recipiendi,habes tex.in l.cùm vir vxori. §. mulier.ff.de dot.præle.cum dicitur,dotem enim recepisse eam magis, quàm accepisse. & in l. qui sic soluit ff.de solut.vbi ita scribitur,non alienantur nummi,qui sic dãtur vt recipiantur.Et apud Tullium in Catone maiore,cùm Salinator,qui amisso Tarenti oppido gloriaretur,& diceret,mea opera Q.Fabi Tarentum recepisti,certè,inquit ridens:nam nisi tu amisisses,nũquam recepissem. Et Liuius 3.decad.lib.7.vbi de eadem re loquens,neque enim,inquit,recipiendũ fuisset,nisi amissum foret,& ante lib.scilicet 6.eiusdem decad.de Syracusis loquẽs,Vrbem recipi non capi.} Ideo illa verba huc congruere non possunt,cum res donata semper manserit in arbitrio , dominio ac voluntate ipsius donantis,vt est tex.expressus in l.sed interim,in princ.ibi,dominium apud eum remanet qui donauit.ff.de donat.inter vir.& vxo.& in l.quæ iam nuptæ, eo.tit. vbi ita scribitur, quæ iam nuptæ maritus donauit,viri manent.& in l.si id.in prin.eo.tit.vbi & similis est text. {& in l.à marito.C.eo.tit.}& in l.si liqueat,ibi,de cuius substãtia prohibente matrimonio non potuit exire.C.de inoffi.donat.Et id quidem hinc clarè apparet,quia eam rem potest maritus non obstante tali donatione quibuslibet obligare,vẽdere,& aliàs alienare.l.si maritus tuus.C.eo.& l.cùm hic status.§.si maritus.ff.eo.& not.in c.vlt.ext.eo.quoq; tit.Et hoc argumenti genere vtitur Soc. in alio tamen casu loquens,in d.l.j.in fi.C.de pact.vt scilicet necesse sit vt res donata facta fuerit ipsius donatarij,vt hæc l.habeat locum,propter verbum reuertatur,quo ea vtitur,quod & similiter facit Ant.Rub.cons.xcix.viso casu,col.j.vers.secundò videtur.& Ias.cons.cliij. in causa mota, col.antepe.vers.nonò principaliter,li.2.Et generale est,vt quibus verba legis non conueniunt,lex ipsa locum non habeat.l.iiij.§.toties.ff.de damn.infect.cum si.à me suprà adductis in prin.huius gloss.

Redhibendi.
Repetendi.
Restituendi.
Relabendi.
Reuendendi.
Recipiendi.
Redit ad principale institutum.

glo.{Quanquam contra hanc rationem videtur esse tex.in l.si inter.ff.de reb.dub.quę vtitur verbo,redeundi,in donatione viri & vxoris,cùm ibi dicitur,si inter virum & vxorem donatio facta fuerit,priore defuncto,cui donatũ est,ad eum res redit,qui donauerat.Et tex.qui loquitur in nostro verbo,reuertendi,in l.si postulauerit.§.pe.& ibi gl.in verbo,reuersum.ff.de adul.vbi reuersuros pro remansuros ponitur,nisi dicas in illis locis vtrunq; impropriè poni,vt aliquando de verbo reddendi scribitur in l.verbum reddendi.ff.de verb.sign.vbi glo.& cæteri,& præcipuè Alciat.}

113 ¶Illam tamen rationem ita confirma:nam quod nullum est iam ab initio,cuiusmodi est hæc donatio,amplius annullari,retractari,reuocari,rumpi,infringi,rescindi nõ potest.l. nam & si sub cõditione.ff.de iniust.rupt.& irri.testa.Igitur hæc l.quæ reuocat,retractat,infringit donationes, non potest procedere in istis donationibus ex se nullis.Ideo & in simili Pau.Castr.cons.lxxxij.in ista donatione,in ij.dubio.lib.ij. hac eadem ratione consuluit, quòd statutum requirens consensum propinquorum in contractibus minorum aut mulierum, non habet locum in donatione viri & vxoris,vtpote quæ sit nulla & inutilis.de quo nos latius diximus in nostris commentariis consuetudinum,in eo §.in quo leges connubiales conscripsimus,in gl.3.in j.q.ad fi. Et hoc quoq; confirmatur,quòd semper aliàs vbi fit mentio de re quapiam,videlicet contractu,instrumento, sententia,testamento,& id genus aliis,intelligitur de validis & vtilibus. l.iiij.§.condemnatum. & ibi docto.ff.de re iudic.& l.2.§.1.ff.quemad.test.ap.cum multis simi.& concord.à me adductis in nostris illis commentariis consuet.tit.2.§.j.in gl.2.in 2.q.& iterùm tit.xxix.in §.j.in gl.2.in 2. declar.

Quod ab initio nullum est amplius retractari non potest.

114 ¶Superioribus quoq; rationibus addi & hæc potest.Nam donatio inter vir.& vxor.liberè potest reuocari & tacite & expressè.d.c.vlt.de dona.& l.à marito.C.de don.inter vir.& vxo.cum si.cum igitur donans munitus sit communi auxilio,& mero iure atque ordinario,cum libitum fuerit,nõ debet ei tribui auxilium huius l.extraordinarium,aut(si mauis loqui cum Tullio,lib.v.epistol. ad Atticum)extraordinarium,quanquam & extraordinarium etiam sit verbũ ipsius Tullij in actione in Verrem iij.non semel,& iterum in iiij.& vij.& in oratione ad Pontifices pro domo sua, & in epistola ad Brutum,& in Phil.3. iterúmque in xj.sæpissime,& in oratione pro P.Sestio,& pro Roscio Comœdo.Sequitur,inquam,non competere hoc remedium extraordinarium quidem & exorbitans à iure communi,vt suprà plenè probauimus.l.in causæ,la ij.in princ.ff.de minor.cum si.nam & videmus remedium inofficiosæ donationis aut testamenti , quod huic est admodum confine & cognatum,non tamen adeò extraordinarium,nec exorbitans,non competere,vbi alio remedio consulitur.l.Papinianus.§.si quis impubes.ff.de inof.testa.& §.tam autem,Instit. eo. tit. Idq; etiamsi aliud quoq; extraordinarium remedium competit, videlicet restitutio in integrum propter improbabilem donationis enormitatem, aut donantis ætatem non legitimam.l. si filius, & ibi Bal.& l.cùm donationibus.C.de inoffi.dona.Adeo hęc remedia sunt extraordinaria,vt aliis etiam extraordinariis cedant.Nam & Bal.ex d.l.si filius , no. remedium magis extraordinarium cessare ob minùs extraordinarium.Ad quod etiam illum text. expendit Soc.cons.clxxvij.suprascripti,col.3.vers.confirmatur ista op.lib.ij.& Ias.qui eum tex.dicit ad hoc no.in l. in prouinciali. §.sed si in loco,col.pen.vers.vltra Bart.ff.de no.op. nunti. quanquam id non admittit Zasius in suis singularibus intellectibus iuris, quo loco ordinariorum & extraordinariorum naturam explicat.Sed ego prioribus accedo.Idq; præsertim obtinet,cum non pleniùs siue vberiùs,nõ breuiùs siue expeditiùs,non aliàs vtiliùs aut commodiùs,huius l.remedio succurratur,quàm illo ordinario,si pater ipse voluerit,in cuius voluntate & arbitrio est vtrunq; remedium.Quam ob rem nõ obtinet quod scribitur in l.3.§.ex hoc edicto.ff.nau.caup.stab.& in c.ij.& ibi gl.{in verbo confessione.}de in integ.rest.lib.6.& in gl.l.vlt.C.si aduer.rem iud.& apud Pau.Cast.in d.l.si filius, loquentem in casu illius l.{Pan.in cap.ex parte,col.vlt.de rescrip.}

Donatio inter virũ & uxorẽ liberè potest reuocari. Qui habet cõmune auxiliũ non debet ei tribui extraordinarium.

Remediũ magis extraordinarium cessat ob minùs extraordinariũ.

115 ¶Denique si pater susceptis liberis non expresse reuocet, quod liberè facere potest etiã non susceptis,euidenter ostendit,eo semper animo vel à principio donationis fuisse, vt si de liberis cogitasset,nihilominus donauisset,ar.l.iij.C.de inoffi.test.Super quo vide quæ dicam latiùs infrà,in verb.donatione largitus,quo loco differemus de donatione causa mortis,quæ similiter est reuocabilis.Sed hæ postremæ rationes tunc tantùm locum haberent,si liberi nascerentur patri viuẽti, non etiam si mortuo,aut ignoranti vxorem se prægnantem relinquere.

Quid si nõ reuocet eam susceptis liberis.

116 ¶Hæc omnia eò spectant,vt non habeat hæc l.locũ in donationib.viri & vxoris,quæ fuit Corn. Alex.& Fran.Ripæ vbi suprà,sententia,vt iam diximus.Tamen Fran.& Soci.viri maximæ inter recentiores scriptores autoritatis,dum aliud agunt,possent plerisq; videri fuisse diuersæ sententię vt scilicet hæc l.obtineat etiam in donatione facta vxori.Nam in l.moribus,quæ est ij.vterq; col. pen.citant in ar.hanc nostrã l.ad exclusionẽ matris ob liberos,in casu de quo loquuntur.Verùm ne quis in hoc erret,non in id aduocant hanc l.vt filij præferantur vxori ob illum parentum in filios amorem & affectũ,quo l.nostra innititur,sed ad alium finem,vt ibi videre licet,ne hic frustra immoremur.Sed quod minimè ambiguum est,ipse Franc. Ripa sibi contrarius in hac ipsa l. in xlviij.q.apertè tenet hanc l.obtinere in huiusmodi donationibus,ea ratione motus,quòd vxor donataria,vt est sexus vitio ac natura mobilis,poterit conuolare ad secundas nuptias, & ita filij defraudabuntur.Cui tamen rationi suprà respondimus ex Corn.sentẽtia.Sed & in hac sententia videtur fuisse Ant.Rub.cons.cxj.viso instrumento.vbi nuncupatim loquitur de donatione facta vxori,& præsupponit eam reuocari,nisi aliud obstet,quanquã hanc rem speciatim nõ disputat.

Hec lex non habet locum in donationibus uiri & uxoris.

¶Et pro

117 ¶Et pro hac opi.facit vltra rationem Ripę,quod scribit Ang.legum interpres celeberrimus cons. cxliiij.ad primum dico,col.j.non esse verisimile quòd quis diligat vxorem magis quàm liberos, per l.cùm acutissimi.C.de fideic.& l.generaliter.C.de instit.& subst.ita sentiens eas leges ex quibus gl.hîc,& omnes vbique assumunt depromúntq; rationem & animam huius nostræ l. habere locum etiam in vxore substituta filio,vt videlicet non sit locus substitutioni vxoris,si filio instituto nascantur liberi.In qua sententia ante Ang.fuit glo.in l.Lucius,& ibi Bart.col.j.ff.de vulg.& pupil.vbi dicunt non præsumendum patrem præferre vxorem filio, sed potius filium vxori.& allegat etiam Bart.d.l.cum acutissimi,& l.cùm auus.ff.de cond.& demon.& idem quoque voluit etiamq; l.in l.precibus,in gl.vlt.in fi.{& ibi item Alb.col.3.nu.67.in fi.& Bal.etiam in fi.}C.de impu.& ali.subst.& Bart.in l.2.in prin.col.vlt.vers.quartò dixi,& ibi etiam recentiores.ff.de vulg.& pupil.Calca.cons.xxviij.viso dicto casu,col.ij.vers.quartò idem dicit.Alex.cons.lxviij. viso testamento,col.3.vers.& pro hoc etiam,lib.2.Fran.Aret.cons.xl.præsupponitur in facto,col.2. vers.in contrariũ.& iterũ cons.clxvij.eodémq; vltimo,elegãter & subtiliter,col.j.quibus locis etiã allegat d.l.cùm acutissimi.& ipse Corn.cons.239.incip.videtur prima facie.col.ij.li.ij.vbi & citat d.l. cùm acutissimi.& Iason in l.si pater,ante fi.ff.de vulg.& pup.substit.& Steph.Bertr.cons.397. ponitur in facto,col.vlt.li.j. & cõs.xl.cuius est simile initiũ,nu.3.li.2. Ex quo fit quòd non absimili ratione hæc l.quæ ex illis legibus deducta est,locum etiam,vt illæ,obtineat in huiusmodi donationibus.

Non est uerisimile testatorẽ magis diligere uxorẽ quã liberos.

Hæc lex habet locum in uxore substituta filio.

118 ¶Verùm illę leges,quæ illorum sunt vnum aut præcipuum fundamentum,nihil omnino loquuntur de marito & vxore,& contra ea quæ dicunt, ἐκ διαμέτρου pugnat id quod dicit Bart. sibi in hoc contrarius,in l.pater Seuerinam.§.Socrus.ff.de condit.& demon,coniuges se inuicẽ plus diligere,quàm proprios filios.Cui subscribit tex.in l.lex quæ tutores, vers.lex enim non solùm. C. de admi.tut.& quod per illum tex.dicit Bal.in d.l.precibus,col.v.vers.quid ergo si petiit non idoneos.C.de impube,& ali.subst.Et quod apud Quintilianum iuniorẽ,si is est,decla.vj.pater quispiam dicit,Filium & virum habere non poteras,reddidit tibi quem magis amabas,scilicet virum. Nam subdit:Siste iam lachrymas,maritum reducem & incolumem accipe.Et quæ suprà diximus in prin.huius q.Ideoq; & Fran.Ripa qui vtrãq; op.diuersis in locis secutus est,vt suprà diximus: alicubi tamẽ de hoc dubitauit,videlicet in hac ipsa l.in 14.q.in fi.Adeò sibi malè constat in hac re.

Contrarium prioribus.

119 ¶Nec omiserim quosdam,vt audio,esse maximi in Gallia nominis,qui de hac re consulti respondére id esse superuacuum quærere,quoniam huiusmodi donationes quę morte confirmantur,habeant vim relicti siue donationis causa mortis{aut vltimæ voluntatis,}per not.per gl.& docto.in auth.ex testamento.C.de colla.& in l.filiæ cuius.C.fami.hercis.& in l.vlt.C.de vsuc.pro donat.& in l.ij.§.filium,in verbo,pro hærede,& ibi Ang.ff.de vsuca.pro hæred.{& Bal.cons.xxix.casus,vir donauit,col.ij.vers.solutio istam quæstionem,lib.j.}In quibus negant locum esse huic l.Quos satis refellit ea ratio,si nulla alia esset,quòd donationes factæ in vltima voluntate aut causa mortis inter virum & vxorem,iam ab initio valent,vt quęuis alia donatio facta causa mortis inter extraneos:vt de vltima voluntate est tex.in l.vlt.ff.si quis ali.testa.prohi.& in l.ij.& ibi glo.Bart.& alij ff.de dot.præleg.& in l.j.§.pen.ff.de hæred.instit.& in l.vxori vsumfructum.& l.vxori meæ.ff.de vsufruct.leg.& in l.vxori,in prin.& in §.j.ff.de leg.3.& in l.si ita scriptũ,in prin.ff.de lib.& posth. & in l.vlt.C.de instit.& substit.{& auth.præterea,in fi.C.vnde vir & vxor,& l.j.§.sciendum.C.de rei vxor.actio.}& in c.si pater.& ibi Pet.Anch.in iiij.not.de testa.lib.vj. & voluit Bald.in l.j.col. x.vers.viso de essentia.C.de summa trini.& Rom.cons.xxxix.in proposita{quæstione,col.j.vers. quintò quia video.Soc.cons.lxxv.difficultatem,col.j.li.3.& Phil.Dec.ccccxl.quæritur in effectu, in prin.& doct.vbique.}

Effectus donationis inter uirum & uxorem.

120 ¶De donatione autem causa mortis,est tex.in l.sed interim.§.j.& in l.vxori suæ , & in l. {si eum seruum.§.vlt.& l.}si eum qui.§.ex quibus,& in l.quod autem.§.vlt.& duabus ll.seq.ff.de dona.inter vir.& vxor.& in l.vbi ita donatur.ff.de donat.caus.mor.{& in l.si mulier,in prin.ff.de leg.iij.} & voluit Pau.Cast.cons.lxj.notandum est primò quòd licèt,post prin.lib.2.& iterum cons.lxxv. notandum est quòd præfatum,in fi.eo.lib.2.& Alex.qui hoc asserit indubitanter procedere,cõsi. clij.in causa & lite,col.iij.vers.etiam si rectè,lib.vj.& Corn.cons.cxxiiij.licèt in hac consultatione, col.j.lib.4.Fran.Aret.cons.lxxiij.diligenter & maturè,col.ij.vers.secundò quia si ista, & col. seq. vers.non obst.præmissis.& Phil.Dec.consi.cxcvj.in casu proposito,col.j.ver. sed tamen his non obstantibus.Quanquam in hoc vltimo fuerunt qui diuersum censuerunt, vt plenè tetigimus in nostris commentariis in consuetudines Pictonum.tit.xiiij.§.x.in gl.j.in viij.fal. Sed ij quidem errant toto cælo,quando pro priori sententia inter alios tex.vnus sit omni luce clarior in d.l.quod autem.§.vlt.cuius hæc verba sunt,inter virum & vxorem mortis causa donationes receptę sunt. Et si hoc esset dubium,quod minimè est,tamen satis constat donationem inter virum & vxorẽ non semper habere vim,quam habet donatio causa mortis:nam illa per solam rei donatæ obligationẽ reuocatur.l.cum hic status.§.si maritus.ff.de donatio.inter vir.& vxor.& l. si maritus tuus. C.eod.& l.Mæuius.§.fundo.ff.de lega.ij.Hæc autem minimè secundum Ioan. Fabrũ, in §.referri pferunt,Instit.de legat.

Confirmatio eiusdem.

121 ¶Non negauerim tamen hanc donationem inter virum & vxorem in quibusdam habere vim legati aut fideicommissi,quod iam suprà diximus,vt quoniam morte confirmantur,in ea sit locus Falcidiæ,sicuti in legato:l.cùm hic status.in princip.ff.de donat.inter vir.& vxor.& l. in donationibus.

Donationes inter uirũ & uxorem ha-

bent uim legatorum.

nibus.C.ad l.Falcid.Sed hoc sanè non trahendum est ad omnes casus,vt etiam ex iam dictis cõstat.Et quia etiam videmus quòd licèt tex.in d.l.in donationibus,nuncupatim dicat,quòd hæ donationes funguntur vice fideicommissi,tamen non veniunt in fideicommissum vniuersale, nisi sint in testamento nominatæ,vel id nominatim sit dictũ.l. sequens quæstio.& ibi Bart. qui eum tex.dicit sing.& alij.ff.de lega.ij.& voluit Bald.in l.j.in ij.lect.col.iij.eod.tit.& in d.l.in donationibus,& ibi quoque Barb.in addi.illius,qui etiam dicit sing.ad hoc d.l.sequens quæstio,& ibi item Corn.qui ex hoc dicit id quod suprà diximus,videlicet eum tex.in d.l.in donationibus,non procedere quantum ad omnia.& idem Bald.post Dyn.in l.filium,col.viij.vers. secundo op. C.famil. hercis.& Ang.qui etiam illum tex.dicit sing.in l.vlt.ff.de vsucap.pro hæred.& ante hos Ioa.And. in addi.Spec.tit.de dona.§.j.col.2.

112 ¶Nam & in alijs multis casibus differunt huiusmodi donationes à relicto siue legato, aut fideicommisso.Nam primò,hæ donationes(quod iam diximus)reuocantur per solam rei donatæ obligationem,non etiam legata.l.iij.C.de lega.§.si rem.instit.eo.Secundò,in his donationibus requiritur traditio aut vera aut ficta.l.Papinianus.ff.de donat.inter vir.& vxor.De qua tamen latè diximus in nostro tractatu constituti,in j.parte,num.48.hinc etiam fit,& nu.52.nec interim, non itẽ in legato aut relicto,aut alia vltima voluntate.{l.à Titio.ff.de furt.& l.si tibi homo.§.cùm seruus. ff.de lega.j.& l.j.in fin.cum l.seq.iuncta gl.ff.de Public.in rem actio.& l.si mortis causa donatio,in verbo,vendicare, & ibi glo.ff.de donatio.causa mor. cum alijs concord.adductis ab Alex. in l.2. ff.de lega.j.& voluit etiam } Spec.tit.de donat.§.j.col.vlt.vers.donatarius.Bal.in l.si mortis. C.ad legem Falcid.& in l.vt hæredibus.ff.de legat. iij.{& in l.si emancipatis.C.si quis alteri vel sibi.} & Ang.in l.j.col.iij.in auth.de hæred.& Falcid.& Franc.Aret.cons.lxxiiij. diligenter & maturè. col. pen.vers.venio ad quartum. & satis declaratur ex not.per Barto.& alios in l.ij.ff. de donat. caus. mort.cum simil.Tertiò hæ donationes non requirunt aditionem hæreditatis,gl.in d.l.filiæ cuius, in glo.j.in fi.C.famil.hercisc.& ibi docto.ex quibus Ang.negat esse meliorem in iure,sed & eam dicit not.& sing.quanquam alia est in l.post legatum.§.qui mortis,in verbo,legatario,in fin.ff.de his quib.vt indig.& voluerunt etiam doct.in d.auth.ex testamento.C.de collat.Bart.& Bald.in l. 1.per illum tex.C.de donat.inter vir.& vxo.& Bald.{in l.ij.§.si quid.ff.de condit.indebit.&}in l.j. in ij.lect.col.iij.ff.de leg.2.& Pet.Iacob.tit.de in integ.resti.vt pos.agi.rescis.perso.acti.char.pe.vers. secundò differunt.Et est bonus tex.in d.l.sequens quæstio,vbi hoc not.Bart.& Bald.ff.de lega.ij. Legata autem necessariò requirunt aditionem.l.eam quam , & ibi not. C.de fideicom.& l.si tibi homo.§.cùm seruus.ff.de leg.j.cum sim.Quartò,huiusmodi,donationes requirunt insinuationẽ, si excedunt quingentos aureos.l.donationes,quæ est antepen.C.de donatio.inter vir.& vxor.& tenet Petr.Iacob.vbi suprà.& Bald.in d.auth.ex testamento,col.ij.vers.conclude ergo quòd simplex.C.de collatio.& Saly.in l.illud,circa medium,eod.tit.Non etiam legata,vt per Bal.in d.auth. ex testamento,vbi suprà.& Petr.Iacob.tit.de condi.ex leg.quæ pro re dona.compe.col.iij.versic. item nec in vltima,sicuti nec donatio causa mortis.l.vlt.& ibi Bart.Bal.Saly.& Ang.C.de donat. cau.mor.Quintò,ex his donationibus non oriuntur tres illæ donationes quæ dantur pro legato ex l.j.C.commu.de lega.secundum Bal.in d.auth.ex testamento,vbi suprà.Sextò,in confiscatione bonorum donatoris non veniunt res donatæ inter virum & vxor.sicut res legatæ.l.sed si mors, in prin.ff.de donatio.inter vir.& vxo.quem ad hoc dicit vnicum in iure,Bal.in l.executorem,col. x.vers.quæro,quidam timens.C.de exec.rei iudic.& in sua marga.in verbo,donatio,col.2.versic. donatio quæ morte confirmatur.& Paul.Cast.in l.post contractum,in vlt.verbis.ff. de donat. & Ias.in l.si stipulatus fuerim.§.j.col.pen.in prin.ff.de verb.oblig.Est tamen illi similis in l. res vxoris,& ibi not.Ang.C.de dona.inter vir.& vxo.& in l.3.§.sed verùm,vers.nec eo mouemur.& ibi not.ff.de minor.& voluit etiam Bart.in d.l.post contractum,col.iij.vers.& prædicta vera,& ibi recentiores.& Bal.in d.auth.ex testamento,vbi suprà.Septimò,quia quando hę donationes confirmantur morte,retrotrahuntur ad tempus donationis.d.l.antep.C.de donat.inter vir.& vxor. & l.si mortis causa inter.ff.de dona.caus.mort.& l.si is seruus,& ibi Bart.ff.de donatio. inter vir. & vxo.Non item legata.d.l.antep.& iterũ l.ex verbis,& ibi Bal.in prin.C.eo.tit.Quod tamen intelligas,vt illa donatio retrotrahatur quò ad dominium,sed non quò ad fructus,vt not.in d.l.antep. & in l.talis scriptura.§.vlt.per gl.& doct.ff.de leg.j.& per{Bal.in l.si eum seruũ.§.inter virũ. ff. de donat.inter vir.& vxor.}Pau.Cast.in d l.si mortis causa.Licèt sit secus in donatione causa mortis.l.si mulier,quæ est iij.§.sed si habenti,& ibi Bal.ff.de leg.3.Ex quo etiam vides aliud discrimen inter huiusmodi donationes.Sed tu tamen hîc vide Bar.in l.j.§.j.ff.de vsuc.pro dona.Bal.in l.vlt. col.j.vers.modò quæritur.C.eo.tit.Ang.in l.sub conditione,circa medium.ff.de sol.& Fran.Aret. cons.xvij.consideratis,col.viij.vers.venio nunc ad secundum.Octauò,hæ donationes confirmantur morte ciuili donantis.d.l.res vxoris.& ibi Ang.& d.l.sed si mors.in prin.ff.codẽ,& Io.And.in c.vlt.& ibi quoq; alij,præsertim Iac.Zoch.qui hoc plenè disputat,extra de dona.inter vir. & vx. & Barth.Cepol.hæc sunt magna ex parte,in l.vlt.col.xxiij.in paruis,vers.& huiusmodi donator, cũ multis seq.C.de vsuc.pro don.& omnes propè,quos citauimus in vj.differentia.Aliud in legatis,l.eius qui.ff.de testa. Nonò, in huiusmodi donationibus nec traditio quidẽ valet,vt scilicet ex ea transferatur dominium.l.3.§.sciẽdum,& ibi Bal.ff.de dona.inter vir.& vxo.At in legato secus, per l.Lucius,le j.ff.de leg.ij.{& latè diximus in d.tracta.constit.in 2.parte amplia.xxiij.}Et idẽ de dona

Differentia huiusmodi donationum à legato, siue fideicommisso.

Legata necessariò requirũt aditionẽ.

Donatio inter virũ & uxorẽ retrotrahitur quo ad dominium. Secus quoad fructus. Aliter in donatione causa mortis.

In donationibus inter ui-

donatione causa mortis tradit Bald.in l.si eum.§.inter virum.ff.de donati.inter vir.& vxor.Decimò,quia in istis donationibus sufficiunt duo testes:in legatis autem aut septem aut quinque, iuribus vulgatis:& hanc differentiam ponit Pet.Iacob.vbi suprà, de in integ.restitu.&c. Ex quibus planè constat quod suprà diximus, non rectè inferri ex legato siue relicto ad donationem inter virum & vxorem.Nec tamen tam certum atque indubitatum est,quàm illi existimant,id videlicet,non esse locum huic l. in donatione causa mortis aut in legatis, vt patebit ex his quæ dicemus in verbo,donatione largitus.in xiij.quæst.& seq.in quibus hæc latè tractabimus. *rum & vxorē traditio nō est modus efficax transferendi dominium.*

123 ¶Et hîc huius glossæ finis esto, dum priùs aliquid de huiusmodi libertorum appellatione dixerimus,quod ad multorum in iure nostro locorum interpretationem pertinet. Caius, si is est,lib.1. institutionum.c.j.tria libertorum genera fuisse tradit.Nam aut ciues Romani sunt,aut Latini, aut Deditícij.Ciues Romani sunt,qui iis tribus modis,id est testamento,aut in ecclesia,(ita enim vulgò legitur,id quod de autoris nomine inter alia multa me dubium facit. Alciatus autem æde sacra legit)aut ante consulem fuerint manumissi.Latini sunt, qui per epistolam, aut inter amicos, aut conuiuij adhibitione manumittuntur. Deditícij verò sunt, qui post admissa crimina suppliciis dediti,& publicè pro criminibus cæsi sunt,aut in quorum facie vel corpore quæcunque indicia aut igne vel ferro impressa sunt,& ita impressa,vt deleri nō possint.Hi si manumissi fuerint, Deditícij appellãtur Sed inter hæc tria genera libertatum, ideo Ciues Romani meliorem statum habent,quia & testamenta facere,& ex testamento quibuscunque personis succedere possunt.Nã & Latini & Deditícij nec testamenta condere, nec sibi ex testamento aliorum aliquid dimissum possunt vllatenus vendicare.Tamen Latini certis rebus priuilegia Ciuium Roma.libertorũ consequi possunt.Deditícij verò nulla ratione possunt ad ciuium Roma.libertorum beneficium peruenire.Nam Latini patronorum beneficio,id est, si iterum ab ipsis aut testamento, aut in ecclesia,siue vt legit Alciat.æde sacra, aut ante consulem manumittuntur:ciuium Romanorum priuilegia consequuntur.Hæc ille.Ex quibus est illud Ausonij: *Tria libertorum genera.* *Ciues Romani.* *Latini.* *Deditícij.*

Triplex libertas,capitisque minutio triplex.

Et ex iis quidem datur lumen Cornelio Tacito scribenti lib. 13. eos qui vindicta manumissi non essent,aliquo velut seruitutis vinculo teneri.Ex quo potes intelligere solos vindicta manumissos, Ciues Romanos fuisse. De qua re etiam scribit Alexander ab Alexandro vir & legum & literarum humanarum doctissimus,in lib.genialium dierum.iiij.c.x. De his autem tribus libertorũ generibus habes in iure nostro.C.de Dedi.liber.tol.& tit.seq.de Latina liber.tol.& in §. libertinorũ, Instit.de liberti.& in §.vlt.Instit.de success.libert.& in auth.vt liber.de cætero. §.j.In quibus locis eas differentias Iustinianus sustulit.Tu autem interim vide Angelum Politianũ,qui Miscellaneorum centuria j.cap.lxxxiij. quædam adducit ex Græcis institutionibus huc admodũ pertinentia. *Triplex libertas.*

124 ¶Nec prætermiserim Orcinos quosdam libertos in nostris legibus memorari,vt in l.tutela.§. planè,in ij.locis.ff.de legit.tut.& in l.duo socij, ff. de hæred.instit.& in l.iiij.§.hi qui ad libertatem.& iterum in l.cùm quasi.§.quærendum.ff.de fideic.liber.& in l.si is qui,in ij.locis,eod.tit.& in l.ij.in prin.ff.de statulib.& in l.dominus seruum,in prin.duobus locis.ff.de pecul. lega. {& in l.ij.§.per contrarium.ff.de doc.prælegat.}& in l.qui ob necem.ff.qui sine manum.ad libert.per. & in l.cùm testamentum.C.de iuris & fact.ignor.& in l.directis.C.de testam.manum.& in l.j.§.sed & si sub conditione.C.de Lati.libe.tol.& in §.qui autem.Instit.de sing.reb.per fideicom.relict. Nec tamen satis apertè intelligitur qui ij sunt.Nam gl.in d.§.hi qui ad libertatem, exponit Orcini, id est testatoris.Et similiter gl.in l.intestato.§.quòd si necem.ff.de suis & legit hæred. & in l.ij. C.de munic.& origi.lib.x.Glo.autem in d.l.dominus seruum.& in d.§.planè, & rursum in d.l.qui ob necem,itémque in l.cùm verò.§.subuentum,in verbo,directo.ff. de fideic.libert. dicit eos esse Orcinos,qui directò manumissi sunt.id quod etiam voluit gl.in §.j.in verbo,aditu,& in gl.seq. Instit. de eo cui liber.caus.bon.addi.vbi & illud quoque dicit quod gl.superior.Sed & glo.in d.l.cùm testamentũ,dicit Orcinum sic dictum ab orco,id est manumissum ab eo qui tendit ad orcũ,siue ad mortẽ.vel ab orthos quod est rectum, quia directè est manumissus.Quod & idem dicit gl.in d.l. directis.C.de testam.manum.vbi subdit hinc orthodoxum dici.& etiam gl.in dicto §. qui autem, vbi præterea dicit quòd potest dici ab orce,id est capio, quia multa capiunt manumissi in testamento.Alexander ab Alexandro in opere nuper citato lib.3.cap.25.scribit quosdam arbitrari orcinos libertos esse,quos testator post obitum liberos esse iussit,ita vt hæres patronatus ius haberet,non ipse testator:nec aliud dicit.quod est contra primã illam gl.& tex.in d.§.qui autem,quem postea subiiciemus.Alciatus lib.Prætermissorum primo tradit Orcinum libertum dici,qui directã libertatẽ accipit,& quosdã ita dici idcirco tradidisse,ꝙ ab his manumittãtur,qui ad orcum tẽdunt. Sibi autem placere vt orthinum legamus,quoniam ὀρθὸς directum significat.hinc orthodoxi,qui rectæ sunt opinionis in diuinis.Tametsi in Græcis scholijs iuris ciuilis etiam ὀρκῖνος ἀπελεύθερος legatur,id est orcinus libertus,non orthinus.Cælius Rhodiginus lib.antiquarum lectionũ vj.cap. 18.{prioris editionis,& lib.x.cap.quoque xviiij.posterioris,}Orcinos,inquit, libertos Iureconsulti ipsius testatoris interpretantur, qui iam sit in Orci familiam ascriptus, & in peculio Proserpinæ connumeratus,{quod iisdem propè verbis ante eum scripserat Beroald. in cõmentariis Apuleianis lib.3.& nouissimè quoque voluit vir eruditissimus,Gyraldus de Diis Gentium, lib. 6. vbi de Plutone disserit,qui Orcus quoque dictus est.} Nostri legum interpretes passim videntur intelli- *Orcini liberti* *Orcinus libertus, unde dictus.* *Pluto orcus dictus.*

I

gere Orcinos dictos qui directã libertatẽ nanciscuntur:vt præter glo.vbi suprà, voluit Benedict. de Plumbi.in l.si is cui.ff.de fideicom.lib.& in d.l.ij.ff.de statuliber.dum trahit text.illos loquentes in Orcino ad libertatem directam.Et Alber.in suo lexico,in verbo, Orcinus,dum allegat illas glo.{Ioan.Fab.in d.l.directis.C.de testam.manumiss.}Paul.Cast.in d.l.cùm testamẽtum.C.de iuris & fact.ignor.& ante hos Azo in summa tit.de testa.manumiss.post princ. Cuius hæc propemodum verba sunt:Directò quis videtur relinquere libertatem,cùm non ab alio seruũ manumitti rogat,sed velut ex suo testamẽto ei libertatem vult competere. Et dicitur talis seruus Orcinus, quia manumissus est ab eo qui cẽdit ad Orcũ,vel ab orthos,quod est rectũ,quod est melius. Hæc ille.quæ apertè videtur probare text.in d.§.hi qui ad libertatem,cum dicitur,vt qui directã libertatem acceperunt,Orcini sint liberti. Et in d.§.qui autem, vbi ita scribitur, qui ex fideicommissi causa manumittitur,non testatoris fit libertus,etiam si testatoris sit seruus,sed eius qui manumittit.At is qui directò testamento liber esse iubetur,ipsius testatoris libertus fit,qui etiã Orcinus appellatur.Et in d.§.quærendum,sic quoque scribitur,Erit igitur libertus Orcinus, non eius qui fideicõmissariam libertatẽ debebat.Quinetiam scribitur in l.hi quibus.C.de fideicom.liber.quòd hi quibus per fideicommissum libertas supremis iudiciis relinquitur,eorum liberti efficiuntur,à quibus manumittuntur.Cæterùm in d.l.cùm testamentum.C.de iuris & fact.ignor.fit discrimen inter libertum Orcinum,& proprium ipsius hæredis.vbi & hoc annotat Pau.Cast. Et hæc quoque satis declarat d.l.directis.Ex quibus constat Orcinũ dici libertum testatoris, quoniam ei ex ipsius testatoris sola dispositione ipso iure libertas competat,non expectato aliquo facto,aut etiã voluntate hæredis:licèt secus sit in fideicommissaria:vt etiam probatur in d.§.subuentum, atque etiam in l.si seruus,& l.si ancillam.C.de fideicom.libert.& in §.directo,Instit.de sing.reb. per fideicom. relict.vbi ita scribitur,Directò libertas tunc dari videtur,cùm non ab alio seruum manumitti, sed velut ex suo testamento libertatem ei cõpetere vult.{Cæterùm paucis ante diebus in lucem editus libellus,cuius titulus hic est,Tituli ex corpore Vlpiani,in quo & tit.eiusdẽ ij.hęc scripta sunt: Is qui directò liber esse iussus est,Orcinus fit libertus:is autem cui per fideicommissum data est libertas,non testatoris,sed manumissoris fit libertus.} Ex quibus planum fit non esse veram illam sententiam quam Alexander ab Alexan.retulit.Sed ex iis omnibus propè iuribus de Orcino loquentibus vides Orcinum fieri ex testamento,vt nõ abs re dici possit vel Orcinus ab Orco, vel Orthinus à directo.Porrò Petrus Crinitus in quadam epistola ad Alexandrũ Sartium,cuius initium est, Nimis tu mihi, scribit inter capita secundæ Centuriæ Angeli Politiani,quam in lucem morte præuentus non edidit,vnum fuisse de seruis Orcinis,nec aliud addit.

Institutionum Vlpia. hac de re locus.

PATRONVS.

AE C Lex igitur loquitur in masculino genere,cum dicit,patronus. Ex quo videri posset nõ habere locum in fœmina donante,cùm sit exorbitans, vt satis suprà post principiũ glo.præcedentis diximus & probauimus.Ideoq; in ea masculinũ non concipit femininum,iuxta doctrinam glo.in l.si ita scriptum sit.ff.de leg.ij.Bart. & aliorum in l.j.ff.de verb.sign.cum multis cõcordant.à me congestis in tracta.primogenituræ in x.q.{& latiùs in tracta.retractuum.tit.j.§.j.gl.ix.in verbo, *au lignagier*, nu.186.ad hæc istud, & aliis multis ibi designatis.}Tu dic tamen contrariũ,quia licèt hæc l.sit exorbitans,est tamen fauorabilis,& non odiosa,vt etiã in præcedenti gl.diximus vers.lxj.incipiente, igitur vt repetamus. Ideoq; in ea masculinũ cõprehendit fœmininũ, quando etiã in odiosis,modò non sint cõtra rationem,id procedat,vt per Bart.vbi suprà, cũ multis ac propè infinitis si.quæ in dd.locis aggregauimus.Et quia etiã videmus, quòd alia lex in casu nõ longè ab hoc distãti,& ex qua & similibus hæc l.deriuatur,vt iam suprà sæpius diximus, videlicet l.generaliter. §.cùm autẽ.C.de institut.& substit.quæ de patre tantùm loquitur,ad matrem quoq; trahitur,per gl.Odofre. Cy.Ang.Fulgo. Corne.Guid.Pap.Iason.Philip.Dec.& omnes præter Christo. Castel.in ea ipsa l.& Bart.Imo.& Rapha.Co.in l.cùm auus.ff.de cond.& demon.Saly.in l.cum acutissimi,& ibi etiã Barba.in repe. col.xl.versic.sextò istud summariũ.C.fideicom. Petr.Iacob.in sua practica tit.de materia decre.si pater,de testa.li.vj.char.vlt.vers.nunc extra materiã. Corne.consi.cxcvij.non alienam,col.penul. vers.& quòd ab identitate,lib.iij.{Fran.Are.in l.ij.in fi.C.de inoffi.testa.Guid.Pap.cons.lj.factum tale est,col.ij.vers.& licèt.}Socin.in repet.d.l.cùm auus.col.xxix.vers.ex quibus infero vnam nouam.ff.de cond.& demon.Phil.Dec.cons.391.in casu proposito,col.ij.& consi.416.in testamento illustris,col.j.ideo passim videmus docto.in casu l.nostræ consulentes sæpissime ponere casum in donatione facta à muliere,nec aliquid de ea re disputãt, tanquã id illis nullo modo sit dubiũ.Habemus autẽ tex.expressum,appellatione patroni & patronã cõtineri,in l.patroni.ff.de verb.signi.

1 Lex nostra an habeat locum in fœmina donante.

Masculinũ an & quando cõcipiat fœmininum.

¶Non prætermiserim tamen patroni appellationem non tantùm eum significare,qui seruũ manumiserit,qui postea libertus eius dicitur. In qua significatione hîc ponitur, quæ admodum in nostro iure vulgaris est,& vnde est titulus de iure patronat.& de quo Plautus in Asinaria,

2 Patroni appellatio.

—Magis decorum est, Libertum potius quàm patronum onus in via portare.

Text.autem in l.vlt.vers.si verò quidã.C.de testam.manu.apertè ostendit hoc interesse inter appellationẽ domini & patroni,quod inter seruum & libertum,dum dicit, & quem patronũ fallere noluerint, dominum suum & forsitan acerbum sentiant. Sed & in nostris legibus patronus aduocatus dicitur.l.velamento,& l.quisquis, in princ.C.de postul.& l.j.C.de aduoc.diuer. iudic.

& l.sancimus,eod.tit.vbi aduocatus fisci dicitur patronus fisci,& alibi sæpe. Quãquam Asconius Pædianus in diuinationem Tullij,hoc dicit interesse inter patronum & aduocatum,quòd qui alterum defendit in iudicio,aut patronus dicitur,si orator est:aut aduocatus,si aut ius suggerit, aut præsentiam suam commendat amico.Et quòd sit quoddam discrimen inter patronum & aduocatum,apertè ostendit cap.in quibusdam,extra de pœnis.{& c.singulis,col.fin.extrà de statu monach.& illud Tullij in ij.in Verrem actione.Nunc quòd eiusmodi iudicia sint,tantum vnũquemque conferre quantùm sibi patronis,aduocatis,prætoribus iudicibus futurum sit,&c.}Erant apud veteres Romanos patroni,in quorum fidem tutelámq; ac clientelam sese conferebant prouinciales sociíque pop.Romani,& ciues quoque ipsi,qui ob id clientes dicebantur.De qua re longè latéque diximus in nostris commentariis consuetudinum,tit.iiij.§.j.in gloss.j. vbi & nos ipsi apertè ostendimus,hinc feudorum,quæ vocamus,iura orta esse.Ex quo & vasalli,quos appellãt, alicubi clientes dicuntur in ipsis feudorum constitutionibus:vt in c.j.in princ.& iterum in §.inde potest, tit.de ali.feud.& in c.j.tit.de conten.inter domin.& fid.de inuesti.feud.Vnde etiam in nostris legibus clientes dicuntur respectu aduocatorũ,in l.properãdum,ad finem,C.de iudic. quoniam ex Plutarchi autoritate in Romulo , patroni illi suis clientibus litigantibus in obtinendo iure suo & causæ autores & patronos sese præbebãt.Tu autẽ omnino vide quæ scripsimus vbi suprà signauimus,ne hic iterum repetamus.Dicũtur & patroni à Canonibus,qui beneficia (quæ qui puriùs loquuntur,sacerdotia appellant)vel fundant,vt nostri loquuntur,vel augent , de quibus est titulus in decret.de iure patro.Sed & denique dicebantur patroni respectu colonorum, vt patet ex l. Valent.& Valentis imper.in Codice Theodosiano,sub tit.Ne colonus inscio domino &c.Cuius hæc verba sunt,Non dubium est,colonis arua quæ subigunt, vsqueadeo alienandi ius nõ esse, vt si qua propria habeant,inconsultis atque ignorantibus patronis in alteros tranferre non liceat.

FILIOS NON HABENS

1 IGitur si cùm donat,filios habet,non reuocatur donatio ex aliorum natiuitate, arg. huius l.à contrario sensu,quod in iure fortissimum est l.j.§.huius rei.ff.de offic.eius cui manda.est iurisdict.& quia etiam si filios habet qui donat,sumus extra terminos huius l.exorbitantis quidem in suo casu à iure communi,vt suprà sæpius dictũ est, propterea & hic casus ab ea omissus habetur pro omisso , & reuocandus est ad ius commune.l.si verò.§.de viro.ff.solu.matr.cum simi.quod quidem ius commune aliàs statuit donationes fore perpetuas,& irreuocabiles,vt latè diximus in glo.in verbo,libertis,versi. xix.incip. tum secundo.Et ad idem facit tex.in c.vlt.xvij.q.iiij.vbi sunt similia verba. Et est optima vtriusque ratio differentiæ.Nam & cum quis habens filios nihilominus donat,quemadmodum voluit præferre extraneum filiis iam natis,quos non ignorabat,ita & verisimile est quòd etiam prætulisset nascituris,si de eis cogitasset,quia maior solet esse affectio erga filios,qui iam sunt in retũ natura,quàm in nascituros,vt nos docet experiẽtia optima rerum magistra.l.legatis.§. ornatricibus. ff.de lega.iij.& l.ij.C.vt in posses.lega.& c.quàm sit.in prin.de elect.lib.6.& asserit Barb.in repetitio.l.cùm acutissimi,col.ij.& iterum col.xxv.C.de fideic.& consi.lx.illud afferam in medium, col. iij.lib.2.& inter consi.Alex.consi.lij.circa hanc dubitationẽ,col.ij.lib.4.& Marian.consi.xxiij. circa prædictam consultationem,col.iij.vterque per not. per Bart. in l.Lucius.ff. de hæred.instit.Et de hoc est bonus text.quem neuter allegat,in l.qui filiabus,in princ.iuncta glo.& ratione ibi reddita per Dyn.& approbata per Bal.Imo.Raph.& Pau.Ca.& Alex.ff.de leg.j.& in l. qui quartã.§. 1.ff.eo.tit.Et hoc quoq; affirmat Bart.in l.si cum dotem,in princ.col.vlt.ff.solu.matr.& cõs. 227. mater dedit dotẽ,circa medium,per d.l.qui filiabus,& in l.Publius.§.vlt.ff.de condi. & demonst. & Bal.in l.si quis filiabus.ff.de testa.tute.& in l.Titius,in fi.prin.& ibi quoque Angel.ff.de libe.& posth.& idẽ Bal.conf.clvj.clausula codicillaris,col.j.lib.2.& Imo.conf.cxiij. in causa quæ vertitur, col.j.in fi.Rom.{conf.ccxxxj.præmissorum,&}consi.ccccviij.in proposita quæstione,col.j.versic. quintò ad idem Alex.consi.xxix.præclarè subtiliter,col.iij.versi.non obstat etiam prædictis,lib.3. & consi.ciij.circa primam dubitationem,col.iij.vers.secundò respondeo,lib.3.& Corn.consi.239. videtur prima facie,col.iij.lib.2.Steph.Bertr.conf.cccxxviij.quia tempore,nu.3.lib.3.& Fran.Cur. senior consi.xlv.statuto seu consuetudine,col.v.versi.octauò.{& Ias.consi.cxl.col.viij.vers.tertiò facit,lib.2.& consi.seq.in ista difficillima, col.vj. versic.quartò facit,& consi.cliiij.testator habens, col.iiij.versi tertiò quia testator,lib.4.}& Anto.Rubeus consi.xxxj.præsupponitur in facto, col.j.

Argumento à contrario sensu probatur non esse locũ reuocationi donationis.

Eiusdem confirmatio.

2 ¶Quod & hinc liquidò apparet,quòd non est tantus parentum amor, non tanta affectio in liberos recèns natos,quàm in paulò ætate maiores:nec in hos,quàm in prouectiores:crescit enim cũ ætate liberorum,& amor parentum,vt quò sunt annis maiores,eò impensiùs diligantur, vt scribit ille Rabi Moyses Aegyptius , vir in rebus naturalibus & sacris Bibliorum libris peritissimus, in libro,qui dux dubitantium inscribitur,tertio, cap. quinquagesimo, vbi hanc inter cæteras rationem reddit,cur antiqua lege Hebræorum præceptum est,infantes statim,id est octauò die circuncidi,vt patet Gene.xvij.& Leuiti.xij.quoniam scilicet amor parentum adhuc leuis est & debilis.Quòd si infans ad multum tempus cresceret,parentes non tam facilè eos circuncidi ac mutilari permitterent,crescente scilicet eorum amore cum ætate liberorum.Ex quo consentaneum est, & in eos qui nondum nati sunt,non adeò parentes affici.

Maior est affectio in liberos ætate maiores , quã in recens natos.

Ratio antiquæ legis Hebræorũ de circuncisione.

3 *Autores tenentes hanc opin.* ¶Et ita, videlicet l. nostram, vt tandem ad eam redeamus, non habere locum cùm quis donat iam habens liberos, tenet Iacob. Butr. vir non infimæ apud nostros autoritatis in l. j. C. de inoffi. dona. quem sequi videtur, dum illum simpliciter allegat, Philip. Corn. consi. xj. cuius hoc principiũ est, in præsenti consultatione, col. iij. vers. ideo videtur velle, lib. 3. Et idem quoque voluisse videtur Pau. Cast. consi. ccccxxxv. incip. super hoc puncto plura videntur, col. ij. versic. tertiò facit, lib. j. & ante illum Ioan. Fab. quem vnum, si opus sit, multis non verebor opponere, in hac ipsa l. vbi & hoc dicit expressum videri in d. c. vlt. xvij. quæst. iiij. & nouissimè Phili. Dec. in l. posthumo. in addit. col. eiusdem addi. ij. C. de bono. poss. contra tabu. vbi & hoc dicit se consuluisse. & Steph. Bert. consi. ccxxvij. in re sua, col. iij. versi. etiam donationi, lib. 2. dum dicit quòd licèt testamentum sit nullum propter præteritionem filij iam nati, non tamen idem reperitur de donatione, imò potiùs contrarium, in auth. vnde si parens. C. de inoffi. testa. & d. l. j. & l. ij. & l. si totas, & l. si liqueat. C. de inoffi. donat. Quibus patet hoc casu donationem, si immensa sit, rescindi vsque ad legitimam.

4 *Confirmatio eiusdem.* ¶Et simile quippiam voluit Bal. in d. l. Titius, in fi. prin. & ibi quoq; Ang. & Fran. Aret. col. iij. ff. de libe. & posthu. vbi tractãtes, an per auth. ex causa. C. de liber. præter. conseruantur legata rupto testamento natiuitate posthumi ignorãter præteriti: Aut testator, inquiũt, nullũ habebat filium, nec habere sperabat, & non conseruantur, quia non est verisimile quòd testator voluerit præferre legatarios filiis. l. cùm acutissimi. C. de fideic. Aut testator habebat filios, & nihilominus legauit, tũc licèt postea nascantur alij filij, conseruantur tamen legata: quia ex quo testator grauauit iã natos, idem videtur sensisse de nascituris, ad quos minor solet esse affectio: & si de his testator fuisset interrogatus, aut cogitasset, idẽ certè verisimiliter disposuisset. l. tale pactum. §. vlt. ff. de pactis. Et hoc quoque voluit ipse Bal. in l. filio præterito, col. ij. ff. de iniust. testam. & sequitur Alex. in d. auth. ex causa. & cõs. cxlij. circa primã dubitationem, col. iiij. vers. pro quo adde, lib. 2. & consi. 50. circa primam dubitationẽ, col. iij. vers. secundò respondeo, lib. 6. & Corn. consi. clviij. pro decisione, col. x. vers. secundò limitatur, lib. 2. & conf. ccxliiij. videtur prima facie dicendũ, col. 6. vers. præterea quãdo quis legat, eo. lib. 2. {& cõs. liiij. duo in puncto, col. ij. versi. tamen passus, lib. 3.} & cons. 133. in hac consultatione, col. 3. lib. 3. & Bertran. consi. ccxxv. ponitur in facto, col. 2. vers. & supposito, lib. 2.

5 *De eadem re.* {¶Similiterque l. cùm auus. ff. de condi. & demonst. & similes, ex quarum visceribus hæc lex deprompta est, vt sæpe diximus, non habet locum in filiis natis tempore testamenti, vt voluit Ro. cons. ccclxx. in proposita consultatione, ad fi. per l. sicut certi, & l. si cùm in vtero. C. de testa. milit. & idem tenuit & latè probauit Barb. in d. l. cùm acutissimi, col. ij. & xv. seq. C. de fideic. Idem quoque tradit Soci. latè in repe. d. l. cùm auus, col. xxxv. versi. extrà Bart. & multis seq. per v. col. vbi ita dicit consuluisse, vti fecit etiam latè consi. cxcj. licèt difficultates, lib. 2. & Carol. Ruin. cõsi. lxxvij. in facto, col. v. nu. 14. lib. 2. vbi ita dicit tenuisse modernos Perusinos & Senenses in l. generaliter. §. cùm autem. C. de instit. & substit. Sed aduerte, quantum ad hanc rationem, multi tenuere contrarium, & inter cæteros Rapha. Co. in d. l. cùm auus, & latè Ioan. Baptist. Calca. in l. generaliter. §. cùm autem. C. de insti. & substitu. vbi dicit etiam in hanc partem consuluisse ipsum Raph. Com. Maria. Socin. & Thomã nescio quem, & ita certè consuluit ipse Maria. consi. xxiij. circa prædicta, & Cornel. etiam latè cons. cxcvij. non alienam, lib. iij.}

6 *Qui contrariũ sentiant.* ¶Verũ contrarium in casu l. nostræ, apertè voluit Bal. hìc in ij. lec. cuius hæc verba sunt: Quid si pater vnicã filiam viuentẽ haberet, & donauit extraneo substantiã aut partẽ eius, deinde postea filij sibi nascũtur: an talis donatio reuocatur? Ista quæstio fuit pridie de facto. Et videtur quòd nõ, quia hìc litera loquitur quando donatio fit per patrem cũ filios nullos habebat: hic autẽ habebat filiũ vnũ. Tu dic quòd ob identitatis rationẽ habet locum dispositio huius legis eo casu, quo est verisimile patrẽ nõ donasse, si sciuisset filios sibi nasciturros. Fortè enim non cogitauit de filia, quia satis ei remãsit pro ea dotãda: sed filij masculi superueniẽtes egestate laborarẽt: tertius autẽ paterna substãtia gauderet. Hæc ibi Bal. qui & ipse in d. l. j. col. 4. vers. sed quid si tẽpore donationis. C. de inof. donatio. tenet, quòd si donãs qui iam tempore donationis habebat filios, postea & alios quoque suscipiat, hi qui nati sunt post donationẽ, eã reuocãt pro virili sua quisque portione, per id quod in simili dicitur in l. pe. ff. de iur. codic. & idẽ voluit Ang. ipsius frater hic, & Raph. Cu. in l. Titia Seio. §. imperator. ff. de lega. ij. & Card. Flo. cõs. xx. cũ in testamẽtis, iuncto casu illius cons. & Barba. in c. vlt. col. vlt. extra de dona. & Soci. in repe. rub. ff. de libe. & posth. col. vlt. & cons. 215. hoc exordio, visa prædicta facti cõtingentia, col. ij. vers. solũ ergo restat, lib. ij. quod & iterũ repetitur in consi. 22. lib. 4. {& Carol. Ruin. consi. xcviij. visa renũtiatione, col. ix. nu. 21. lib. vj. & d. cons. lxij. col. vj. nu. 15. lib. ij.} & ante hos, licèt non allegent, Old. consi. clxxiij. quidam habens vnicum filium, tenuit simpliciter reuocari donationem factam ab habente filium, per natiuitatem aliorũ.

7 *Eiusdem confirmatio.* ¶Et facit quod in simili voluit ipse Bal. cons. cxxvij. cuius caput est, quidã Ser. Petrus lib. v. quòd si pater non cogitans de posthumis, filium quẽ habebat, instituit, & posthumum præteriit, valent legata pro parte instituti, sed pro parte posthumi nõ valent, nec cõseruantur ex d. auth. ex causa. C. de liber. præterit. Quinimò idem Bal. in d. l. filio præterito, col. ij. ff. de iniust. testa. idem videtur generaliter dixisse in casu d. authẽt. ex causa, dicit enim ꝙ si pater habẽs filios legata relinquit, nõ cogitans de aliis futuris liberis, debentur legata pro portione iam natorum, sed non debẽtur nec conseruantur ex d. auth. pro portione eorum, qui postea nati sunt, per d. l. pen. ff. de iure condici. & hoc quoque sequitur Ro. cõs. clxxxj. pro decisione propositi. in iij. dubio. & bene facit text. quẽ

ipsi non

ipsi non allegant, in l. qui graui, & duabus sequen. ff. de iure codicil.

8 ¶Paul. autem Cast. in d. l. j. col. iij. C. de inoffi. don. volens has contrarias opi. concordes efficere, vt sæpe aliàs, ita dicit, quòd si iam nati tempore donationis erant odio patri donanti, nec is putabat se posthac alios habiturum, vera est postrema Bald. in d. l. j. opin. cum sit eadem per omnia ratio, quæ esset si nullum habuisset: quoniam verisimile est, quòd si cogitasset se habiturum alios gratos liberos, non donauisset. d. l. pactum. §. vlt. & ibi glos. Sed si non habebat odio iam natos & tamen donauit, sicut eos re donata priuare voluit, ita & nascituros voluisse verisimiliter credendum est: & ita, inquit, procedet opi. Iac. But. Quæ Pau. Castr. distinctio videtur placuisse Ant. Rube. conf. xcix. viso casu, col. j. Eáque ex eo confirmatur, quod scribit Card. Flo. conf. xx. hoc initio, Iacobus testator, paria esse in casu nostræ l. de qua ibi loquitur, non habere filium: aut habere odiosum. *Conciliatio contrariarum opinionum.*

9 ¶Denique Corne. conf. xv. ex quo dictus Franciscus, col. iiij. vers. nec obstat quòd tempore primæ donationis, iunctis iis quæ prius dixerat, col. j. lib. j. aliter videtur distinguere. Nam aut donans nihil reseruauit filiis iam natis, & tunc qui postea nascentur, reuocabunt ex hac l. nam cùm filiis natis reseruauerit, verisimile est quòd etiam reseruasset nasciturís, si de illis cogitasset. Incertum autem est quid illis reseruasset: ideo propter incertitudinem totum reuocatur, argum. (licèt nihil alleget) l. duo sunt Titij. ff. de testa. tutel. & l. ij. ff. de liber. & posthu. & l. in tempus. §. quoties. ff. de hæredib. instit. cum simi. Postea verò idem Corne. in eadem col. iiij. vers. & licèt d. l. si vnquam, videtur indistinctè arbitrari nihil prodesse filios natos tempore donationis, quin nati postea reuocent, cùm sit eadem ratio: idque potissimum, si ex natiuitate posteriorum deterior esset natorum tempore donationis conditio, nisi reuocaretur donatio, vt in casu, in quo illud consil. edidit. Nam donator omnium bonorum reseruauerat legitimam filio nato, quæ quidem erat tertia omnium bonorum: nato autem altero filio post donationem minuitur legitima prioris. nam ea erit tantùm tertia dimidiæ. Et hinc quoque melior efficietur conditio donatoris, deteriore facta conditione prioris: quod est absurdum, & contra mentem & affectionem donantis, qui putabat illi reseruasse tertiam partem. *Eiusdem rei distinctio.*

10 ¶Vides lector ex supradictis rem hanc esse admodum ancipitem atque dubiam. Facilè tamen est harum sententiarum discordiam huiusmodi distinctione componere. Nam aut iam nati tempore donationis erant odiosi patri, aut non odiosi. Si odiosi, certè ij qui nascuntur postea de quibus pater donando non cogitauit, reuocabunt. Si autem erant non odiosi, & tunc aut pater aliquid eis reseruauit, aut nihil. Si primùm, postea nati, quibus nihil fuit reseruatum, reuocabunt, aut pro virili eorum portione tantùm, si ex natiuitate posteriorum non sit effecta deterior conditio priorũ in re illis reseruata: aut in totũ, si deterior facta est. At si nasciturís fuit & aliquid reseruatũ, nihil reuocabunt: cum de illis hinc appareat fuisse cogitatum. Aut denique nihil fuit reseruatum liberis natis tempore donationis: & tunc postea nati non reuocabunt. nam qua ratione priuauit iam natos sibi gratos, eadem verisimile est voluisse priuare nasciturós, etiam si de illis cogitasset. *Autoris hac in re distinctio.*

11 ¶Sed & vltimum membrum intelligas velim secundum præcedentia. quod vt faciliùs apprehendas, pone quòd quispiam habens in bonis trecenta, ex illis centum donauit iam habens vnicum filium, nec cogitans de aliis futuris liberis, & ita putans reliqua ducẽta satis esse vnico illi filio, vt honestè possit viuere: postea autem illi nihil tale sperãti nati sunt multi alij filij, verbi gratia tres: certè detractis illis centum donatis, supersunt vnicuique liberorum tam nato ante donationem, quàm tribus illis postea natis, quinquaginta tantùm, ex quibus non poterunt honestè vitam trãsigere, considerata eorum conditione: profectò si id pater cogitasset, aut præuidisset, non ea centũ verisimiliter donasset. Ideo putarem eam donationem reuocari ex ratione nostræ l. Proinde hoc totum reiicio in arbitrium boni viri, æstimaturi, quid, quantúmve pater habens filios vnum aut plures, donaturus aut non donaturus fuisset, si de tot filiis nasciturís cogitasset, iuxta ea quæ pleniùs dicam infra, in verbo, omnia, vel partem aliquam, nu. 28. in huius autem rei. Nec tamen omiserim Anto. Rub. super hoc dubio respondisse, d. consi. xcix. viso casu. (Atque etiam D. Boe. hanc rem tractasse, deci. clix. donatio iuris, in quo me ex hac l. sæpius citat,) sed ita obscurè vtrumque, vt non intelligam, quid intelligant. *De eadem re.*

12 ¶His autem non intempestiuè illud subiiciemus. Quid enim si tempore donationis habeo filiũ, ex quo postea nepos nascitur? nunquid & huius natiuitate reuocabitur donatio, sicuti & natiuitate alterius filij? Nam appellatione liberorum, de quibus l. nostra loquitur, veniunt & nepotes. l. liberorum, in princ. ff. de verbor. signifi. Imò & filiorum quoque appellatione, cùm in fauorem illorum aliquid statuitur. vt ibi not. Bart. licèt aliàs sit dubium: de quo multa diximus in nostro tractatu primogenituræ (in xl. q. in xv. ratione pro nepote contra patruum. Ideoque Pau. Cast. conf. ccccxlviij. tria sunt quæ videntur, col. j. lib. j. consuluit quòd statutum prohibens donare cũ quis habet filios, habet locum & in habente nepotes. quæ res huic nostro casui multum congruit, quia & hic fauore liberorum reuocatur donatio, quemadmodum illic prohibetur. *An nepotis natiuitate infirmetur donatio.* *Statutũ prohibens donare cùm quis habet filios.*

13 ¶Ego tamen in ea sum sententia, vt in hoc casu nepotes non reuocent: quia si filius donantis illorum pater non reuocat, multò minùs & nepos ex eo natus, argu. l. j. §. si dominus, & ibi not. ff. si quis aliq. testat. prohib. & l. si viua. C. de bonis matern. cum aliis multis & text. & doctor. con- *Autoris sententia de nepote nato post donationem.*

cordant. à me latè collectis in dicto tractatu primogeniture. quæstio. xij. & seq. Et cum nepotes habeant patrem in medio, ij non sunt hæredes, & propterea non possunt ex huiusmodi l. reuocare rem donatam, quam habituri non sunt, per ea quæ latè dicemus infrà in verbo, susceperit liberos, nu. 105. incip. item si huiusmodi.

14 *De eodem.* ¶Fateor tamen quod si post mortem filij quis donat, ignorans vxorem illius, nurum scilicet suá, esse prægnantem, postea verò ipsa vxor filij pariat filium, hic certè reuocabit, ac si filius post donationem esset natus, vt qui successurus sit in locum & gradum patris, & præteritus æquè reuocet testamentum, sicut & filius pater ipsius fecisset, per l. posthumorum. ff. de iniust. testament. & l. si auus. C. de liberis præter. Sed & si auus donat, quia desperat filium suum liberos habiturũ, quoniam fortè existimabatur filius esse maleficiatus, aut vxor illius sterilis, tamẽ auo nihil minùs speranti gignit postea nepotes: putat Franc. Ripa. hìc in xxxvj. quæst. locum esse huic l. Et ego illi assentior ex ratione l. nostræ. Cæterùm Guido Papæ, sing. cccclxxj. incip. iuxtà l. si vnquam, hanc quæstionem de nepote nato post donationem nuncupatim mouet, nihil tamen diffinit.

15 *An hæc l. habeat locum, si quis ignoret se habere filios.* ¶Sed & illud in quæstionem vocatur. Si quis cùm donat, habet filios, sed ignorat eos se habere, quia fortè putat eos esse mortuos, vel nescit vxorem peperisse: vtrum sit locus huic legi. Et nemo, vt opinor, negabit re comperta irritam fore hanc donationem, ex mente & sententia huius l. nostræ, quæ verbis est anteponenda, sicut animus corpori. c. sedulo. xxxviij. dist. & diximus suprà in verbo, libertis, versi. xlvj. incip. nec id quidem mirum est, & seq. Nam si donatio reuocetur per susceptos postea liberos ex præsumpta mente donantis, qui videlicet si cogitasset de liberis futuris, verisimiliter non donasset, eadem certe ratione aut etiam maiore videtur irrita fore donatio quam quis facit ignorans se habere filios, verisimiliter etiam non facturus, si eos non ignoraret, l. qui iure militari. ff. de milit. testa. Per quam dicit Ang. consi. cviij. ista q. in iij. dubio, ꝙ nihil refert, non habeas liberos, an habeas, sed habere ignores: id quod etiam probatur in l. sicut certi. & in l. si cũ vel in vtero. C. eo. de test. milit. & in l. pen. C. de iure cod. & optimè in l. Titius. {in prin. & iterum in} §. Lucius, & ibi bona gl. ff. de libe. & posth. & in l. 4. ff. de cond. indeb. {& in l. vlt. ff. de hære. insti.} Et ita voluit idẽ Ang. in §. siue igitur, col. 4. ver. finaliter dici potest, in auth. vt cùm de appel. cog. Fran. Are. in l. ex facto, in prin. col. 6. ver. confirmatur ista cõclusio. ff. de vulg. & pup. subſtit. & consi. clvij. quod est postremum omnium, col. ij. Hincque gl. in l. solemus. ff. de cond. & demonst. intelligit tex. ibi, qui eam conditionem, si liberos habuerit, interpretatur de liberis nascituris, non de natis, vt procedat si liberos natos esse sciebat, qui conditionem apposuit: quòd si nesciebat, etiam nati ipsi sub ea conditione comprehenduntur, per l. iam facta, eo. tit. quod & voluerunt Saly. Raph. & Corn. in l. cum vxori. C. quando dies lega. ced.

Cõditio, si liberos habuerit

16 *Confirmatio eiusdem.* ¶Et ita in casu nostro expreſsim voluisse videtur Bart. dum hanc l. allegat in legatis factis præterito filio, quem testator ignorabat se habere, in repet. l. j. in ij. quæstio. prin. C. de sacros. eccles. Nam tunc, inquit, deficit voluntas relinquentis, per text. in hac l. Si ergo reuocatur donatio, multò magis legata. Ex quibus planè vides quòd Bart. intelligit hoc casu donationem vitiari. Et id quoque dicit ipse Bar. in l. filio præterito, ff. de iniust. testa. & in auth. ex causa. C. de liber. præte. cum concord. illic adductis per recent. Nam & in hac opin. esse videntur & qui tenent cum Bartolo in casu d. authen. & qui contrà tenent. Illi quidem, dum post ipsum Bar. hac l. innituntur: isti autem, dum fatentur hoc sine dubio procedere in casu nostræ l. loquentis de donatione, non etiam in legatis, de quibus loquitur ea authen. & conantur omnibus viribus reddere rationem differentiæ vtrorumque, vt illic omnibus videre licet, & fortè alibi postea dicemus. Et idem etiam voluisse videtur Bal. in l. j. col. iij. versi. quinta opi. C. de inoffi. donat. & expreſsiſsimè omnium Steph. Bert. consi. cxc. Christi & c. viso casu. in j. dub. lib. 1. & iterum consi. cxciij. si verum sit, post prin. lib. 3. Et facit quod in simili scribit Ioan. And. in addi. Spec. tit. de instru. edi. §. nunc autem, in vlt. addi. de rege, qui putans filium suum mortuum, alium instituit. Et quod ex Plauto vetere Comico adferemus infra in verbo, donatione largitus. nu. 264. incip. & hanc quoque sententiam.

17 *Hæc l. non habet locum in filiis natis tẽpore testamẽti.* ¶Illud autem certum est, quòd filij existentes tempore donationis, quos pater donans minime ignorabat, non reuocant donationem, ex hac l. nostra, vtpote cessantibus & verbis, & mente, id est, ratione ipsius. Quæ res quamuis sit adeò aperta & manifesta, vt testimonio aut autoritate nõ indigeat, tamen vt omnibus satisfaciam, approbatur à Paul. Castr. consil. 434. cuius exordium est, respondeo per ordinem, in ij. dubio, lib. 2. & Soc. consi. ccxxvj. q. præsentis consultationis, col. pen. lib. 2. & Phil. Dec. consi. ccclxvj. pro declaratione, col. iij. versi. secundò præmittendum. & omnibus ferè de hac re loquentibus, ne nimius sim in re minime dubia. Quod tamen intelligas secundum ea quæ diximus supra in eadem gl. in vers. xj. incip. sed & vltimum, iunctis duobus præced.

18 *Eiusdem confirmatio.* ¶Sicuti nec l. cùm acutiſsimi. C. de fideicommis. & alia similia iura huic l. nostræ admodum confinia non habent locum in liberis iam natis tempore testamenti, sed tantùm in nascituris, vt apertè videtur probari in l. generaliter. §. cùm autem, ibi, liberorum ex iis procreandorum, & iterum in illis verbis, pater efficiatur, & liberos sustulerit, rursumque in verbis, si de nepotibus cogitauerit. C. de instit. & substit. & in l. sicuti, C. de testa. milit. Et expressè voluit & consuluit Rom. consi. ccclxx. in proposita cõsultatione. & Barb. in repe. d. l. cùm acutiſsimi, col. ij. & seq. vbi ad hoc multa allegat, & in repet. c. Raynaldus, col. vj. versi. faciat etiá, extrà de testa. & latiſsimè Soci. in repe. l.

cùm auus,col.xxxix.vers.extra Bart.ff.de condit.& demon.vbi post multa hinc inde adducta tandem stat ab hac sententia,& secundùm eam dicit se consuluisse,& suo cons.Bald.nouellum subscripsisse,& idem quoque respondisse Ioan.Petrucium,& Bened. Cap. Et ita verè consuluit ipse Soci.cons.cxcj.licèt difficultates,col.j.& multis seq.lib.ij.& Philip.Dec.in d.l.generaliter, col. iiij. vers.nunc regula & cons.ccclxv.viso consilio,col.ij.vers.quartò & vltimò.& cons.seq.col.iij.quibus locis solum Roma.allegat.Et hanc partem confirmat, quòd iure antiquo filia præterita iam nata non rumpebat testamentũ:posthuma verò nõ secus ac masculus rumpebat,vt scribit Caius iurisconsultus,si is est(quod arbitrantur Zasius & Alciatus)libro posteriore Institutionum, c.iiij. Ex quibus planiùs intelliges quod scribitur in §.j.vers.sed non ita, & iterum in §.sed fœminini, Instit.de exhæ.libe.

19 ¶Quanquam contrarium in casu d.l.cùm acutissimi,& similiũ simpliciter tenuisse videtur Raph. Com.in d.l.cùm auus.ff.de condi.& demon.& apertè tenuit Corn.in d.l.generaliter.§.cùm autẽ, col.ij.vbi & Ias.col.iij.dubitat,& idem Corn.latè cons.cxcvij.non alienam,lib.iij.& latissimè omnium tenuit,& xxiij.rationibus secundum eam consuluit Marian.cons.xxiij.circa prędictam consultationem,vbi etiam dicit audiuisse se à fide dignis ita consuluisse Raph.Com. cum hæc quæstio Paduæ de facto contigisset.Quamuis id à nullo ex suis maioribus in propriis,vt ipse loquitur,terminis & in indiuiduo tractatum vidisse se negat.quod vehementer admiratur.Ex quo potes intelligere,quòd illud cons.Ro.qui ante illum fuit,aut non legerat,aut non recordabatur. *Contrarium hac in parte sentientes*

BONA.

1 FESTVS,aut vt alij appellant,Sextus Pompeius hinc bona dici putat,quòd digna sint bonis:sed elegantiùs mea sententia atque conuenientiùs Vlp.noster in l.bonorum,la j. ff.de verborum significatione. bona, inquit,ex eo dicuntur,quòd beant,id est, beatos faciunt.Nam & apud Græcos verbum ὀλβιάζω, beo significat,& dito,& ὄλβιος felix,& diues,& ὄλβος beatitudo,& diuitiæ.Ex quo & apud Latinos diuites beatos appellant probatissimi scriptores.Nam Cicero in oratione pro Annio Milone, sint florentes,ait, sint beati.Et alibi ita exorditur,lib.ij.de inuentione,Crotoniatæ quondam,cum florerent omnibus copiis & in Italia cum in primis beati nominarentur. Et Philip.xiij. Te beatum & florentem esse cupiebant. Et in oratione pro M.Cælio,Primùm lautos iuuenes mulieris beatæ ac nobilis familiares.Et in Sallustium,Vnde,qui modò ne paternam quidem domum relinire potueris,repentè tanquam somno beatus,preciosissimos ortos,villam Tyberinam Caij Cæsaris,reliquasq; possessiones parauerıs? & paulò infrà:Quibus rationibus repente factus es tam affluens,tam beatus?Et Seneca epistola ad Lucilium xxvij.Caluisius inquit,Sabinus memoria nostra fuit diues,& patrimonium habebat liberum & ingenuum : nunquam vidi hominem beatum indecentiùs. Et in vj. controuersia,lib.ij.Insolens malum est beata vxor, cùm immensum pondus auri orba attulerit. Et Iunalis Satyra j. *Bona unde dicantur.* *ὀλβιάζω. ὄλβος. Beati pro felicibus.*

—Vetulæ vesica beatæ. {Vnde & Horatius lib.ij.Sermonum Satyra vj.

—Vtrúmne

Diuitiis homines,an sint virtute beati.

Ex quo intelligis non tantùm ad id diuitias referri sed ad cætera.} Et è diuerso miseros pauperes passim vocamus,quando,vt scribit ex nostris Bal.ex alio,vt reor,autore,in l.vlt.post prin.C.qui bon.ced.poss.Summa miseria est esse mendicum.Ob idq;,vt ille dicit,bonorum cessio in ea l.miserabile remedium vocatur,quòd homines miseros faciat. Et certè cum tria sint bonorum genera,animi scilicet,corporis,& fortunæ,hæc quidem felici adesse oportet, ex sententia Aristotelis li. 1.Ethicorum,& iterum lib.vij.Politicorum,quod & Plato illius præceptor astruebat, teste Laertio.Felicibus enim & beatitudo augetur ex plenitudine horum bonorum, quæ quãtò fuerint cumulatiora,tantò fiet homo beatior,repugnantibus tamen Stoicis,qui ad beatitudinem solam virtutem satis esse maxima autoritate affirmabant.Aristotelem autem è nostris sequitur Soci.cons. xxvj.incip.cùm super,col.vlt.lib.iiij.vbi etiam citat illud Iuuenalis Satyra iij. *Bonorum cessio miserabilis. Bonorũ tria genera.*

Haud facilè emergunt,quorum virtutibus obstat

Res angusta domi.

Nos de cæteris bonis posthac nihil hoc loco dicemus,sed de illis tantùm quæ diuitiis constant, de quibus lex nostra loquitur:quæ quidem tantum beant,id est prosunt,vt interpretatur Vlpianus in d.l.bonorum,quantum è diuerso obest paupertas, quam inter mala & quidem ingentia enumerat Esdras ille diuinus Scriba, lib.iiij.c.xv.quo loco Deum Opt. Max.ita loquentem facit: Immittam tibi mala,viduitatem,paupertatem,famem,gladium,& pestem.Et alibi quoque Dominus ipse,{Leuitici xxvj.& iterum} Malachiæ ij.minatur se egestatem improbis,{ & qui ipsius mãdata non obseruarint,}daturum.{Hincq; illud Prouerb.iiij. c. Egestas à Domino in domo impij. Et eiusdem operis c.xiiij. Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam. } Contrà autem alibi diuitias probis promittit.Nam scribitur Psal.cxj.Gloria & diuitiæ in domo eius.{ & Prouerb. iij. cap.longitudo dierum in dextera eius ,& in sinistra illius diuitiæ.& in c.x.benedictio domini diuites facit.} vt hinc facilè intelligas,non omnino cæcutisse cæcum illum Homerum,cum diuitias Iouis donum esse cecinit.lib.vj.Odyssea: *Paupertas inter mala. Diuitiæ bonis promissæ. Paupertas cõtrà improbis. Diuitiæ donũ Iouis.*

ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν.

Et rursus lib.ij.Iliados in Catalogo ducum:

καὶ σφισὶ θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε κρονίων.

{Et iterum lib.xxiij.eiusdem operis:

—μέγα γάρ οἱ ἔδωκε
ζεὺς ἄφενος.

—Magnas enim ei dederat
Iuppiter diuitias.}

Diuitiæ donū Dei. Nam & D. Augustinus in enarratione Psalm.lxvj.non obscurè asserit diuitias donum esse Dei. Et sancta illa mulier Anna,sancti Samuelis mater,in suo cantico,quod scribitur in 2.cap.lib.1.Regum,Dominus,inquit,pauperem facit,& ditat.

2 Mala quæ dicantur. ¶Neque his aduersatur,quod scribit Ambrosius,& repetitur in cap.illa.xv. quæst.j. paupertatem & ignobilitatem,ægritudinem & mortem nemo sapiens mala dixerit, nec in malorum sorte numerarit.Aliò enim respicit Ambrosius,cuius in eo loco tota dissertatio eò tendit, vt ea duntaxat veluti mala nobis imputanda esse ostendat,quæ voluntaria sunt:cætera verò,quæ vel nolentibus eueniunt,vt paupertatem,& alia,quæ ex eo diximus,non esse tanquam mala nobis adscribenda. Mala enim,inquit,non sunt,nisi quæ crimine mentem implent,& conscientiam ligant.Inibi ergo mala vocat scelera,quibus haud dubiè paupertas non est annumeranda.Illi autem sententię Ambrosij omnino similis est & illa Aeneæ Platonici in Theophrasto,in hunc sensum (nam is Græcæ scripsit)Neque enim ignarus es,aut immemor,paupertatem,& ægritudinem, & mortem neque turpia,neque mala esse.Et subdit,Socrates enim in paupertate gloriatur,ipsamq; diuitias appellat,& philosophiæ tutissimum præsidium.

Paupertas nō annumeratur inter mala.

3 Pauperes beati. ¶Cæterùm Christus beatos pauperes pronūtiat Matthæi v.cap.& alibi Lucæ 6.Væ vobis,inquit, diuitibus.Rursumq; Matthæi 19.Marci 10.& Lucæ 18.interroganti cuipiam quid faceret, vt vitā æternam obtineret,dicentique se illa decalogi præcepta à iuuentute obseruasse,respondit,Vnum tibi deest,vade & vende omnia quę habes,& da pauperibus,& habebis thesaurum in cælo.Móxque conuersus ad discipulos,Diues,inquit,difficile intrabit in regnum cęlorum.Facilius est camelum per foramem acus transire,quàm diuitem intrare in regnum Dei.Nam etiam,vt scribit Ecclesiast.cap.xj.Si diues fueris,uon eris immunis à delicto.Vetus est sententia,Diues aut iniquus, aut iniqui hæres.quam aduocat Hierony. ad Hebidiam in 1.quæst,& rursus in comment.Hieremiæ cap.v.At Saturnus apud Lucianum in epist.Saturnalibus,multis ostendit diuites infeliciores esse pauperibus. Timocreontis est scholium in Plutum diuitiarum Deum, hoc exordio, {ὤφελε ὦ τυφλὲ πλοῦτε,μήτε ἐν γῇ, μήτε ἐν θαλάττῃ, μήτε ἐν ἠπείρῳ φανῆμεναι, ἀλλὰ τάρταρόν τε ναίειν κ' ἀχέροντα,διὰ σὲ γὰρ πάντ' ἀνθρώποις κακά.}Vtinam ô cæce Plute,nec in terra,nec in mari,nec in continente apparuisses vnquā,sed Tartari{& Acherontis } fuisses incola perpetuus. Ex te enim omnia hominibus mala sunt.Ex nostris autē Ioa.Fab.ex autoritate Senecæ in §.j. Instit. qui & ex quibus causis manumit.non poss.Beatissima,inquit,res est voluntaria paupertas.Et qui cum paupertate benè conuenit,diues est.& alia quæ sequuntur. Hucq; spectant duo Aristotelis problemata,si eius sunt,alterum quidem in 4.cap.29.lib.quo quærit,Cur paupertas apud homines bonos potiùs quàm apud prauos esse soleat:Alterum eiusdem lib.cap.8. quo sciscitatur , Cur diuitiæ magna ex parte ab hominibus prauis potiùs quàm bonis habeantur.In quam etiam sententiam est illud Theognidis:

Diues aut iniquus,aut iniqui hæres.

Voluntaria paupertas.

παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ:
ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν.

Id est,vt traducit Erasmus:

Sunt pauci, quibus iisdem & virtus suppetit,& res.
Felix,cui simul hæc sunt data sorte Deûm.

Aræ apud Gades paupertati & artibus consecratæ. Philostratus in vita Apollonij non multò post initium lib.v.atque etiam Aelianus in lib. de prouidentia,tradūt apud Gades aras fuisse paupertati & artibus,quòd illa quidem, vt dicit Aelianus, in bonis moribus homines detineat:hæ verò industrios faciant , vt iam paupertatis id proprium esse noris,quòd homines bonos reddat,vt & Aristophanes hinc potissimùm laudes huius deæ non tam multas quàm veras dederit.Cæterùm D.Chrysostomus homilia secunda , earū quas ad populum de rebus diuersis habuit,multa congessit in laudem paupertatis,ex quibus illud occurrit,Magna possessio paupertas,sapienter ipsam ferentibus,thesaurus qui nequeat auferri, baculus firmissimus,inculpabilis possessio,diuersorium ab insidiis tutum.Idem multas item laudes multáq; commoda paupertatis adscribit Homilia lxxiij.quo loco Annæ orationem interpretatur.Et diuus Cyprianus in sermone de natiuit.Christi.Sed multò plura Apuleius Madaurensis in j.apologia,& Seneca tum epistola lxxxvj.& latiùs epistola xcix.tum in libro de paupertate,& alibi sępe{& quisquis is fuit qui apud Sallustium elegantissimam habuit orationem ad Cæsarem de repub.ordinanda,cuius initium est,Scio ego,& Theophi.Alex.lib.paschali iij. } & è nostris Zasius in commentariis l.ij.ff.de origine iuris,in illis verbis,Huic nec amplæ facultates fuerunt.

Laudes paupertatis.

4 ¶Possent & alia propè infinita ex diuinis ethnicisq; scriptoribus aduersus & diuitias & paupertatem aduocari,quæ hic breuitatis causa de industria prætermittimus, in alio fortè loco copiosius hanc rem tractaturi.Animus enim nobis est librum edere de paupertate,& diuitiis legalibus,quē iam magna ex parte confecimus.Illud tantùm hic dicemus,istas pugnantes,quæ videntur,sententias ita

tias ita in vno coire,si dixeris bona bonis bona esse,malis mala,id est, diuitias viris bonis bonas esse,easdem malis malas.Bonis inquam,qui illis bene vtuntur,malis qui malè. Nam Ambrosius in Lucam lib.viij.Discant,inquit,non in facultatibus crimen hærere , sed in his qui vti nesciant facultatibus.Nam diuitiæ vt impedimenta improbis , ita bonis sunt adiumenta virtutum. Et in iisdem commentariis lib.v.explanans illud à nobis supra citatum,Væ vobis diuitibus, hæc quoque scribit,Licèt in pecuniariis copiis multa sint lenocinia delictorum,plæraque tamen sunt etiã incentiua virtutum.Quanquam virtus subsidia non requirat,& commendatior sit collatio pauperis,quàm diuitis liberalitas.Tamen non eos qui habeant diuitias , sed eos qui vti his nesciant, sententiæ cælestis autoritas condemnat.Et paulò pòst:Non census igitur,sed affectus in crimine est.Sed & in epist.lxxxij.Non census,inquit,diuitem,sed animus facit. Et paulò inferius, Sed nec ipsæ diuitiæ vituperabiles.Denique redemptio animæ viri,diuitiæ eius:quoniam qui pauperi donat,redimit animam suam.Est ergo & in his materialib.diuitiis virtuti locus. Hierony. quoq; ad Saluiam de viduitate seruanda,Vnusquisque non hominum sed rerum pondere iudicandus est, nec diuiti obsunt opes,si eis bene vtatur:nec pauperem egestas commendabiliorem facit,si inter sordes & inopiam peccata non caueat.Ad vtriusque nobis rei testimonium & Abraham patriarcha,& quotidiana exempla suppeditant,quorum alter in summis diuitiis amicus Dei fuit,alij quotidie in sceleribus depræhensi pœnas legibus soluunt.Ante hos Plato lib.j.de Republica scribit, pecuniæ possessionẽ plurimi faciendam esse,non cuiuis homini,sed modesto & ęquo.Sed & Pindarus Pythiorũ Ode 2.asserit diuitias,si cum sapientia coniunctæ sunt,præstãtissimas esse. Hinc scribitur in decretis canonicis,c.hæc autem.xxx.dist.Diuitias cum iustitia & operibus bonis non abiicimus.vbi & gl.quędam in eam sententiam dicit,respondètq; ad illud quod suprà citauimus, Facilius est camelum per foramen acus transire &c.Sed & tu vide gl.in c.clericus.xij.q.j.& in c.j. in verbo,necessitatem.xxj.q.j.& prætereà Origenem,Hilarium,Hierony.etiam interpretantes illum de camelo locum,videlicet Origenem homilia in Matthæũ 8.& iterum lib.vj.aduersus Celsum.Hos autẽ in suis comment.in Matthęum cap.xix.& eundẽ quoq; Hierony.quibus locis suprà citauimus,atque etiam in lib.aduersus Pelagiũ,itémq; ad Hebidiam in j.q. & Augusti. lib.ij. quæstionum Euangelicarũ, q. xlvij.& in enarratione illius loci,Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum.Psal.lj.Bald.in c.nam & concupiscentiam,ad fi.de constit.vbi differit,vtrùm appetere diuitias sit peccatum.Barbat.in l.is cui bonis,col.iij.vers.& pondero,& col.seq. vers.& adde vnum.ff.de verb.oblig.& consi.xlvj.scripsit præclarè,col.j.lib.ij.

Animus quem facit diuitem.

5 ¶Sed nec illud omittendum dicimus,non solùm non laudandos eos esse qui suo vitio aut culpa paupertatem sibi adsciscunt,sed & admodum vituperandos omnium testimonio. Nam primum gl.vt à nostris incipiam,in cap.quæ in ecclesiarum,in verbo,ad inopiam, extrà de constitutionibus,asserit indignum esse ei subueniri,qui sua culpa aut vitio in egestatem incidit, per l.bona fides.ff.deposi.& argu.cap.non satis.lxxxvj.dist.& idem dicit gl.in cap.{ad supplicationem, in verbo,ad sustentationem,de renunt.& in cap.}ex parte,in verbo,prodigalitatis, de consuetudinibus quæ etiam allegat l.si mulier.ff.quod metus caus.vbi metus nihil auxiliatur,qui sibi eum sua culpa intulit.Ex quo Bald.in dicto cap.quæ in ecclesiarum, col.j.per illum textum in verbo probabiliter not.quòd non dicitur quis ad inopiam vergere,vt sibi prosit,& alij noceat , nisi duo probet,scilicet se vergere,& sine culpa sua vergere ad inopiam.Et iterum col.iij.vers.quęro nunquid si propter,dicit,quòd qui ob maleficium etiam aduersus tertium commissum deductus est ad inopiam,perdit beneficium ne conueniatur,nisi quantum facere potest,per l.bona fides, & l.pen.ff. de iure dot.quam ad hoc dicit not.& l.Titius.ff.de procur.& l.siue hæreditaria.ff.de nego.gest.& idem voluit ipse Bal.in d.c.ex parte,per tex.ibi,in verbo,dissipauerit,de consuet.& per d.l.pe.quã & ibi dicit nota.& sensit idem Bal.in cap.sedes,col.ij.vers.sed nũquid per istam clausulam, de rescriptis,cùm per dictam l.pen.dicit quòd ea paupertas nocet, quæ captiosè prouenit. & sequitur Ias.in auth.res quæ.col.vj.vers.tene communem.C.commu.de lega.& Ioa.Montefer. in repet.l. frater à fratre,col.vlt.ff.de condict.indebi.& Ferdin.Loaz.in repe.§.diui.l.filiusfamiliâs.nu.164.ff. de lega.primo,{& Ioa.Lup.in repe.cap.per vestras,§.xxiiij.col.pen.vers.ad idem,extrà de donatio.inter virum & vxorem,{& idem etiam voluit apertè Bart.distinguens tamen inter dolum,& culpam,in l.etiã.§.licèt,per tex.ibi.ff.solu.matrimo.& ibi quoque alij latè tractantes , an & hoc in culpa obtineat.de quo & per{Pet.Aret.in c.j.col.ij.vers.quid dices si maritus,de donat.inter virũ & vxo.}Fely.& Phil.Dec.latè in d.cap.quæ in ecclesiarum,& Ias.in l.quo nomine,circa medium. ff.de condict.indeb.& Baptist.à S.Blasio in tractatu priuilegio.dotaliũ, in 182. priuilegio. Et hoc confirmat tex.in l.vlt.§.vlt.ff.quæ in fraud.credit.vbi beneficium cedendi bonis ad carcerem euitandum,non ei competit qui fraudulenter bona sua dissipauit.quem ad hoc notant & commendant {Bart.} Bald.& Ang.qui dicit sin.ibi,& idem Bald.in l.j.col.ij. vers. quæro vtrùm ille , & ibi quoque Ang.C.qui bonis ced.poss.& in l.is qui bonis,la j.ff.de cessio.bono.& in l.j.col.4.vers.in eadem gl.ibi,maritus.ff.de iure dot.& consi.xxix.beneficium inuentarij,in quib. etiam locis dicit sing.{& consi. ccc.quòd Iacobus,in fi.lib.j.}& etiam no.Dyn.in §.item si quis in fraudem, Insti. de actionibus.& ibi Ioannes Platea.col.j.qui & illum tex.dicit singularem,sicuti etiam facit in l.j. in fin.C. de iur.fisci,lib.x.& not.etiam Bart.in alia.§.eleganter,ad fi.solu.matr.& Bald.in l.j.in v. quæstio.C.si quid in fraud.patron.& in §.vlt.ante fi. & ibi etiam Ioannes Fab. Instit. de actio.& idem

Paupertas nocet quæ in sua culpa prouenit.

Metus nihil ei prodest,qui eum sibi sua culpa intulit.

Beneficium cessionis non competit fraudulento bonorum dissipatori.

idem Bal.conſ.{ccxlix.lib.j.repetito conſi.}cccc.in libris theſaurariæ.col.ij.li.v.vbi dicit quòd falliti(ita enim{à verbo fallendi,vt apertè declarat ipſe Bald.}vocant, qui decoctis conſumptíſque patrimonijs ſolum vertunt,quod eſt verbum imperatoris in l.ſuper.C.de manc.& colo.pat.li.xj. aut vt etiam vtar verbis iuriſconſulti in l.ſi hominem.§.quoties.ff.depoſiti,& in l.vlt.ff. de cura. bonis dan.)foro cedunt,id eſt,vt vulgò noſtri dicunt,*banque route* faciunt.vtrunque iungit Iuuenalis ſatyra vndecima,

Qui vertêre ſolum Baias & ad oſtia currunt.
Cedere namque foro,iam non tibi deterius quàm
Exquilias à feruenti migrare ſuburra.

Solum uertere quid.

{Quanquam ſolum vertere latiùs pateat,ſignificétq; quacunq; de cauſa ſedem locumq; mutare, vt tradit Tullius paulò ante fi.orationis pro Cecinna.}Iſti igitur falliti,vt dicit Bald. non habent beneficium ceſsionis,per d.l.vlt.§.vlt.& arg.d.l.pen.ff.de iure dot.Illum quoque tex.ad hoc not. {Ang.conſ.ccxxix.teſtator,col.ij.}Barb.in dicto cap.quæ in eccleſiarum,col.v.& Socin.ſi is eſt,in tractatu fallent.regula xlvj.incip.cedens bonis,in v.fallent.& iterum regula xlvij.quod eſt eiuſdē initij,in prima fallent.quibus locis dicit illum tex.notab.& Vitalis Camba.in tracta. clauſularum, tit.an poſsit renunciari beneficio ceſsionis bonorum,chart.pen.verſ.ſecundò quia renuntiatio,& Bal.Nouel.in tracta.doti.in vij.parte principali.in xiiij.priuilegio.{& Ioan.Bapti. Sanſeuerinas in tract.de debitoribus ſuſpectis,q.j.col.vlt.verſ.illud ſcio.Illud autem certum eſt obligatum ex dolo vel delicto non gaudere hoc priuilegio,vt per Canoni.in c.Odoardus,de ſolutio.cum alijs pro pè infinitis concord.collectis à Cepol.conſi.cauſarum criminalium ix.quidam ex delicti.} Quin & dicit Bal.in dicta l.j.col.vlt.verſ.iſta autem renunciatio.C.qui bon.ced.poſſ.quòd qui bona ſua ludo conſumpſerit,caret priuilegio ceſsionis bonorum.{ Nouella autem Iuſtiniani conſtitutione cxxxv.ſancitum eſt,eos qui nón ſuprema negligentia aut luxu,ſed caſu fortuito lapſi facultatibus eſſent,non debere ad eam bonorum ceſsionem cogi,quæ cum vlla contumelia fiat, quod & antè non abſimili caſu conſtitutum fuit Codice Theodoſiano,tit.qui bo.ex lege Iulia ced.poſſ.l. 1.}Facit item quod ſcribit ipſe Bald.in cap.ſi qui teſtium,col.ij.extra de teſtib.quòd qui ſuo vitio incidit in paupertatem,non eſt teſtis idoneus,quia non ſolùm rerum,ſed & famæ ſuæ eſt prodigus.Ideo cùm in ſe ſit vitioſus,multò magis & in alios eſſe præſumitur,per not.in l.vlt.C.de ſenten.paſſ.licèt aliàs pauper,vt ipſe ſubdit,non repellatur,{& idem Bal.conſ.clxxviij. quædam:ſunt res,lib.v.ſcribit vxorem non teneri alere maritum, qui ſua culpa incidit in paupertatem, per d.c. ex parte. Et facit quod à multis dicitur, captiuum ob delictum non gaudere priuilegijs datis ob redemptionem captiuorum.de quo tu vide quæ latè ſcripſimus in noſtris legibus connubialibus in glo.vj.nu.278.ſed quæſtionis eſt.& ij.ſeq.}

Fortuito caſu lapſi facultatibus.

Captiuus ob delictum non gaudet priuilegiis datis ob redemptionem captiuorum.

De paupertate ex externis ſcriptoribus.

9 ❡Nec in hanc rem deeſt externorum ſententia:nam Plutarchus in comparatione Ariſtidis & Catonis,multis verbis in iſtiuſmodi homines agit:inter quæ illud grauiter pronũtiat:Paupertas quidem per ſeipſam nulli turpitudini coniungitur.Quòd ſi negligentiæ,intemperantiæ,luxus,impudentiæ ſpeciem præ ſe ferat, probro ac vituperatione non vacat. { Apollyci ſententia eſt, apud Stobæum ſer.xciiij.ὐτὸ πένεσθαι κατὰ φύσιν αἰσχρὸν, ἀλλὰ τὸ δι' αἰσχρὰν αἰτίαν πένεσθαι ὄνειδος. Quam eandem adſcripſit Antonius Monachus,ſed ex Apollonio,to.j.Meliſſæ.cap.xxxiij.Eius autē ſenſus eſt huiuſmodi,paupertas ſecundum naturam non turpis eſt: Sed ea quæ ob turpē cauſam accidit,dedecori eſt.Cornelius Tacitus lib.2.hiſtoriæ Auguſtæ laudat Tiberium Cæſarem,quòd vt honeſtam innocentium paupertatem leuauit,ita prodigos,& ob flagitia egentes Vibidium Varronem,Marium Nepotem,& alios quos nominat,ſenatu mouit.Suetonius autem in Galba tradit eũdem Tiberium prohibuiſſe Caium Galbam fratrem Sergij Galbæ imperatoris ſortiri anno ſuo proconſulatum,quòd facultates ſuas attriuiſſet.idem Tacitus lib. xiij. Neronem veluti clanculũ taxat,quòd Aurelio Cottæ,& Atherio Antonino annuam pecuniam ſtatuit,quamuis per luxum habitas opes diſsipaſſent.Sed & eundem Neronem arguit Suetonius,quòd diuitiarum & pecunię fructum non alium putabat,quàm profuſionem:ſordidos ac deparcos eſſe,quibus ratio impenſarum conſtaret:prælautos veréq; magnificos,qui abuterentur ac perderent.Aelius autem Spartianus tradit Hadrianum imperatorem,cuius reſcripta ſæpius à noſtris iuriſconſultis citantur,ſenatoribus,qui non ſuo vitio decoxerant,patrimonium pro liberorum modo ſenatoriæ profeſsionis expleuiſſe.Et paulò pòſt eundē decoctores bonorum ſuorũ iuſsiſſe catamidiari in amphitheatro,& dimitti,id eſt,vt omnes intelligant,deridēdos exibilandoſq; omnib.in amphitheatro exhiberi, vt hodie obſeruatur in polygamis,qui ſcilicet multis ſimul vxoribus abutũtur,à κατὰ quidē præpoſitione,& μωκάω verbo,quod derideo ſignificat.{Quanquam Ioa.Baptiſta Plantius in cōment.Perſij Saty.v.illic eſſe mendum contendit,& ita legendum,Decoctores bonorum ſuorũ ſi ſuæ autoritatis eſſent, Cato nudari in amphitheatro,& dimitti iuſsit.ſed neſcio quid ſibi velit.Eã autem}pœnam exprimit Suetonius in Auguſto,cùm ſcribit,Pro cætero delictorum genere varijs ignominijs affecit,vt ſtare per totũ diem iuberet ante prætoriũ interdũ tunicatos diſcinctoſq;, nonnunquam cum decempedis,vel etiam ceſpitem portantes.Et hæc pœna,vt id obiter dicam, continet corporis correctionem,vt dicit Card.Flor.conſ.xciiij.reſpondeo quod b.in prin.Sed vt redeamus,Aelius quoq; Lampridius ſcribit Alexandrũ Seuerum illum, cuius in iure noſtro tam multas leges habemus,honoratos,quos pauperes verè & non per luxuriam vidit, ſemper multis commo

Hadrianus ſenatoribus,qui non ſuo uitio decoxerant, patrimonium impleuit.

Quid ſit catamidiari.

Alexander Seuerus quos

commodis auxisse. Similiter tradit Iulius Capitolinus Antoninum philosophum multis senatoribus vel pauperibus sine crimine, dignitates tribunitias ædilitiásq; concessisse. Tullius lib. ij. Officiorum, habenda est inquit, ratio rei familiaris, quam quidem delabi sinere flagitiosum est. Quam sententiam è nostris citant & approbant Io. And. & Pan. in d.c. ex parte, de consuet. & ipse Pan. in cap. j. in ij. not. extrà de donat. Apud eundem Tullium li. iij. eiusdem operis, Hecaton Rhodius disserit sapientis esse, habere rationem rei familiaris. Neq; enim solùm nobis diuites esse volumus, sed liberis, propinquis, amicis, maximéq; reipublicæ. Singulorum enim facultates & copiæ, diuitię sunt ciuitatis. Ex quo profectum videri potest, quod nostris legibus traditur, interesse reipublicæ suos ipsius ciues esse locupletes, §. j. in auth. vt iudi. sine quo. suffrag. Sed vt redeamus ad Tulliũ, is in secunda Philippica illud obiicit Antonio, Tenésne memoria prætextatum te decoxisse? Patris, inquies, ista culpa est; concedo, etenim est pietatis plena defensio. Illud tamen audaciæ tuæ, quòd sedisti in quatuordecim ordinibus, cùm esset lege Roscia decoctoribus certus locus constitutus: qui scilicet fortunæ vitio, non suo decoxissent. Idem in oratione pro Publio Sylla multis nititur C. Cincium ab ea nota vindicare, quæ ei inurebatur, quòd patrimonium suum æris alieni dissoluendi causa vendidisset, nempe quòd non libidine, sed negotij gerendi studio æs illud alienum contraxisset. Idem in oratione pro P. Sestio Gellium quempiam pro magno conuitio gurgitem ac voraginem patrimonij appellat. Apud Dionysium Halicarnasseum lib. 3. originum Romanorum, Martius quartus Romanorum Rex obiurgat malos præsides possessionum suarũ, tanquam non firmos ciues. Et lib. v. eiusdem operis Appius Claudius plebeius veluti magnũ probrum obiicit, quòd cùm ex facultatibus tyrannorum contingentem eis partẽ sortiti fuissent, turpissimis indulgendo voluptatibus, censu excidissent. Tradit Asconius Pædianus Gellium & Lentulum Censores C. Antonium Antonij oratoris filium senatu mouisse ob æris alieni magnitudinem. Sed & Macrobius lib. 2. cap. 4. tradit Augustum & ipsum Censorem equitem quendam Romanum corripuisse, quòd facultates suas minuisset. Plautus in Truculento scribit piaculũ esse misereri nos hominum rem malè gerentium. Apud Nabatheos qui opes suas imminuisset, publicè multabatur: qui verò auxisset, honore afficiebatur, teste Strabone lib. xvj. Similiter apud Abderitas qui patrimonium consumpsisset, sepulchro patris non dignabatur, teste Laertio in Democrito. {Sed & ij aliâs puniebantur, vt videre licet ex Athenæo lib. iiij. cap. xx. vbi scribit Abderitas ipsum Democritum publicè condemnasse, quòd bona paterna absumpsisset.} Ex Solonis legibus hæc vna erat, Qui patrimonij versuram fecerit, is ignobilis obscurusq; esto, vt prodit idem Laertius in vita illius. Cui concinens Athenæus lib. 4. hæc scribit: ὅτι δὲ τοὺς ἀσώτους, καὶ τοὺς μηδὲν ἐκ περιουσίας ζῶντας, τὸ παλαιὸν ἐκάλουν οἱ ἀρεοπαγῖται καὶ ἐκόλαζον, ἱστόρησαν Φανόδημος καὶ Φιλόχορος, ἄλλοι τε πλείους. id est, Quod autem prodigos, siue, vt vertit Budæus seculi nostri decus, patrimoniorum profligatores, eósq; qui nullis facultatibus victitarent, Areopagitæ olim in ius vocabant, multabantq;, narrauerunt Phænodemus, & Philochorus, pluresq; alij. Sed & ex legibus Gręcorum, ei nec publicè concionari, nec aliquo modo cum populo agere licebat, qui matrimonium turpiter consumpserat: vt videre licet ex accusatione Aeschinis aduersus Timarchum. Locrorũ autem legibus cautum erat, ne quis patrimonium alienare posset, nisi euidentem calamitatẽ ostẽderet superuenisse, vt testis est Aristoteles lib. Politicôn ij. c. v. {Sed & apud Lacedæmonios de maiorum vetusta hæreditate terram aut prædia vendere, non parua turpitudo putabatur: neq; verò licebat vt tradit Heraclides in politiis.} Quibus adde & alia multa, quæ in hanc ferme sentẽtiam congessimus in nostris commentariis in Pictonum consuetudines, tit. x. §. xlij. in gl. v. Nec tamen velim intelligas istis denegandam fore eleemosynam, per cap. quiescamus. xlij. dist. & ibi glo. quæ adducit concord. & Ioa. And. Imo. & pleriq; omnes in d. cap. quæ in ecclesiarum, de constit. Fely. in cap. si qui, col. vlt. extra de testib. Quibus succinunt & quæ nos latè diximus de incarceratis ob sua ipsorum maleficia in {nostris legibus connubia. vbi suprà citauimus.} Porrò & de paupertate nos alibi multa diximus, quæ si scire desideras, vide in iisdem commentariis tit. j. §. vj. in glo. j.

Pauperes non luxu uidit, iuuit.

Antoninus senatorib. sine crimine dignitates cõcessit.

Rei familiaris habenda ratio.

Gurges & uorago patrimonii.

Locrorũ lex

7 ¶Ex multis autem quæ suprà diximus, satis constat quid sit decoquere & decoctor. Nam decoquere est bona sua prodigere, consumere, abligurire, profundere, eisq; decedere. Et decoctor, patrimonij consumptor. Id quod obiter dicere volui, quo intelligeres l. quilibet. C. de decurio. lib. x. quæ loquitur de decoctore publicæ pecuniæ. & l. si aliquid. C. de suscep. præpo. & arca. eod. lib. vbi ita scribitur, Nemo id rursus officium gerat, in quo ante decoxit. {& ibi Luc. Pen. qui eam significationem probè intellexit. & in Liure, ad fi. C. de fabric. lib. xj. & in l. ij. in fi. C. de fund. rei priua. In quibus omnibus propè locis Accursius id pro nomine officij, & administrationis intellexit, deceptus fortè errore ac mendo prioris illius l. in qua sic vulgò legebatur: quilibet principaliũ, vel decurionum, vel decoctor publicæ pecuniæ si fraudulentus in asscriptionib. illicitis, &c. Cum sic ex antiquis codicib. sit legendũ, quilibet principalium, vel decurionum, si decoctor pecuniæ publicę, vel fraudulentus, &c. vt etiã monuit And. Alcia. vir nunquam satis laudatus, in annotationib. triũ posteriorũ li. C. & nõnihil quoq; meminit Antonius Nebrissensis in lexico iuris ciuilis. Sed pręter eos vide Budęum in prioribus annotationib. Pandectarum in d. l. si hominem. §. quoties. ff. depo.

Decoctor publicæ pecuniæ.

8 ¶Sed antequam hinc discedamus, occurrit quæstio huic loco non parum conueniens: Vtrũ videlicet appellatione bonorũ, de quibus l. nostra loquitur, nomina & actiones & alia huiusmodi iura contineantur? vt proinde sciamus an hæc l. habeat locum in donatione nominum. Certum est

Bonorum appellatione, an nomina & a-

quòd

lia iura veniant.

quòd ea non veniunt appellatione bonorum mobilium vel immobilium,ſed conſtituunt tertiã quandam ſpeciem,per l.à diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iudic.& l.quam Tuberonis.§.vlt.ff.de pecul.& latè hanc rem tractauimus in{noſtro tractatu Retractuũ tit.j.§.j.glo.vij.in verbo , *ou autres choſes cenſees pour immeubles*,nu.1.& multis ſeq. } Sed nunc quærimus an veniant appellatione bonorum ſimpliciter ſine illa adiectione mobiliũ aut immobiliũ.Quod certè planum eſt ex l.nomen.C.quæ res pign.obliga.poſſ.vbi in generali obligatione bonorum veniunt nomina debitorum.quem tex.ad hoc expendit Bald.conſ.xxv.in quæſtione vertente,in vj.dubio.lib.j. Nec minùs id probat tex.in l.bonorum.§.vlt.ff.de verb.ſignifi.vbi ſcribitur bonis annumerari ſi quid eſt in actionibus,petitionibus perſecutionibus.quẽ tex.etiã ad hoc{expẽdit Alb.ibi.nu.v.& } Pan. in cap.relatum,le ij.poſt prin.de teſta.& in c.vlt.col.v.verſ.nũc verò cũ ſcriberẽ,extra de præſcrip.& cõſ.43.videtur primo dicto,col.2.verſ.tertiò principal.lib.j.& Io.Ana.in c.vlt.in prin.de hęret.& ante hos Sign.conſ.35.caſus talis eſt,quidã.Iac.col.pe.verſ.redeo ad ſextã,vbi & ad hoc citat l. ſi legatus.§.ſi quis bona.ff.ad Trebel.Sed & hoc probat tex.in l.princeps.ff.eo.tit.de verb.ſignif. vbi ita ſcribitur,princeps bona concedendo,videtur etiam obligationes concedere.& in l.j. § .vtrùm autem,verſ.quòd ſi noluit.ff.ſi quid in fraud.patr. vbi actionem de bonis diminuiſſe dicitur , qui obtinere noluit,cùm peteret,{& in l.vlt.ff.de vſu & vſufr.leg.vbi ſi bonorũ vſusfructus legatur, & quod in nominibus eſt,computabitur.& in l.vſufructu.ff.ad leg.Fal.ex quo Alb.ibi not.quòd qui tenetur excutere bona debitoris,iura & actiones eius excutere tenetur.}& in l.ſi conſtante.§.vlt.ff.ſol.mat.vbi publicatis bonis ſimpliciter,publicatur actio quæ ad dotem competebat.& illũ tex.ad hoc not.Bal.Ang.Imol.Ro.& Alex.ibi.Imò eſt tex.generalis in l.ſi ademptis.C.de ſentẽt. paſſ.quo publicatis bonis publicãtur omnes actiones:quẽ & ad hoc expendit Alb.in l.j.in fi.ff.de ſtat.ho.Facit & tex.in l.j.C.de vſufr.vbi ſi quis legauerit vſumfructũ ſuorũ bonorum,intelligitur legare vſumfructum nominũ.quem etiam tex.ad id quod principaliter probare intendimus, annotat{Bal.ibi,& dicit not.idẽ.}Bal.conſ.234.ſtatuto cauetur quòd mariti,lib.ij.vbi tamẽ intelligit, hoc procedere,cùm actiones iam natæ ſunt,vt quia iam ceſsit dies ſoluẽdæ pecuniæ.Aliâs enim, inquit,nõ dicerentur eſſe in bonis,ſed tantùm ſpes agendi,per l.ſpem.C.de dona.& §. ex cõditionali,Inſti.de verb.obli. Cui adde optimum tex.in l.ſubſtitutio.ff.de acq.ret.domi.vbi ſubſtitutio quæ nondũ competit,extra bona noſtra eſt.Ideóq; ſi eam quis repudiat,nõ videtur aliquid alienaſſe,vt dicit gl.ibi,per l.qui autẽ,circa prin.ff.quæ in fraud.credit.ſed eſt tex.expreſsior in l.alienationis.§.qui occaſione.ff.de verb.ſign.Ex quo poſſet videri,quòd ſi quis donaret aut remitteret debitũ conditionale,nõ eſſet locus huic l.loquenti de bonis.Quod vix crederẽ.Super quo tamen vide quæ dicam in glo.donatione largitus,in ij.q.verſ.ſed hoc tamen primo loco intelligas.

De bonis diminuit,qui obtinere nõ vult cùm petit.

Subſtitutio conditionalis extra bona eſt.

9 *Autores eiuſdẽ opinionis.*

¶Sed vt redeam,quòd appellatione bonorum veniant iura & nomina,voluerũt præter eos quos ſuprà aduocauimus,Archi.in ca.ij. in verbo,bonis,de teſt.lib.vj.per l.mulier bona. ff.de iure dot. And.Iſer.in conſtit.Neap.incip.non ſine tit.de orig.iuris.Bart.in l.vlt.verſ.quæro quid ſi legatur, iuncto verſ.ſeq.ff.de vſufr.lega.& Bar.in l.Quintus,la ij.§.argento,& ibi Albe.ff.de aur.& argen. leg.{& idem Alber.in l.ſcribit,in prin.ff.eo.tit.& in l.vxori.poſt prin.ff.de vſufr.leg.}Petr. Anch. conſi.iij.non eſt dubium,circa medium.{& conſ.cj.ex prædicto,col.2.verſ.ſecundò poſito.}Imol. loquens de confiſcatione bonorum,conſ.xxv.in caſu præmiſſo,col.antepen.verſ.nec obſtat prędictis,& multis ſeq.& Card.Flor.conſ.lxxxiij.reuerendiſsimus,in fi.vbi etiam loquitur de confiſcatione bonorum.Pau. Caſt. conſ. cxciij.notandum primò ad euidentiam,in princ. lib.j.vbi reſpondit in generali obligatione bonorum venire nomina debitorum , per multa quæ allegat. & Domi.in c.j.in verſ.contra natos,per illum tex.de ſchiſma.lib.vj.& in c.vlt.§.laici etiam per illum tex.de reb.eccleſ.non alien.eo.lib.vj.{Petr.Ferra.in tit.forma libel.in act.hypotheca.in verbo,ſub eadem obligatione bonorum,col.j.verſ.ſed an in generali.}& Bened.Cap.conſ.xlv.punctus teſtator inter cætera,in iiij.dubio,vbi & ad hoc allegat l.pupillus.ff.de act. tut. quæ nihil mihi huc facere videtur.& Franc.Aret.in l.j.C.ſi aduer.tranſact.& latè Maria.Socin.in tract.oblationum, in viij.libello.q.ij.& tribus ſeq.Bartho.Socin.eiuſdem filius,conſ.cj.viſo teſtamento,col.ij. verſ. non videtur,lib.j.quod repetitur conſ.clxxv.lib.2.Alex.conſ.lix.viſis verbis,poſt princ.lib.vj. & conſ. cxxxvj.viſo inſtrumento abſolutionis,col.ij.eo.lib.vj.Corn.conſ.ix.præmittendum eſt , col.pen. verſi.iura & actiones,lib.j.& conſ.clxxvij.circa hanc conſultationem,col.vlt. verſ.reſtat , lib.ij.& Ang.Aret.in §.j.inſtit.de inutil.ſtipu.{Fely.in c.omnes,col.antep.j.diſt.}& Phil.Dec.in l.qui actionem,verſ.ſecundo iſta regula.ff.de reg.iur.& conſ.ccclxxxj.viſis his quæ accuratè, col.vlt.& cõſ. ccccxlij.in cauſa in qua moleſtatur,col.j.verſ.&primo motu.& col.2.verſ. non obſtat ergo .& D. Benedic.in repe.c.Raynutius,in verbo,cætera bona,in prin.extra de teſta.

10 *Contrarium ſentientes.*

¶Et id quidem omnes vbique concedunt,{præter paucos,ſcilicet Pau.Eliaz.poſt Abb.anti.in cle. 1.de reb.eccleſ.non alien.Collec.in c.nulli,col.2.verſ.ſed nunquid iura,extrà,eo.} in multis locis, vt proinde intelligas id eum ſeriò opinari,videlicet ſing.ccccxxxj.ſi vir & vxor , verſ.in donatione.& conſ.lij.factum tale eſt,Ioanneta,col.ij.verſ.nec præmiſſo.& conſ.lx. ad dubia elicita , in 2.dubio,in fi.& conſ.ccxiiij.circa materiam,col.iij.verſ.addo aliam rationem,& iterum col.6.verſ. & non mirum,& iterum conſ.ccxviij.indubitanter,in viij.dubio.Et tamen ipſe alicubi eſt in diuerſa ſententia,nempe in q.{delph.}ccccxlj.ſuper quæſtione,col.2.verſ.ſed an publicatione.& rurſus q.499. teſtator quidam , verſ.& præmiſſa vera.& ſingu.dccclv.verſ.appellatione bonorum.

Quan

Quanquam pro illa Guid.sententia possit videri facere tex.in c.j.versi.contra natos,ibi,bonis & iuribus publicatis,de schisma.lib.vj.& similis tex.in cle.j.col.vlt.nam ea est admodum longa, de iureiu.& in clem.pastoralis,versi.præhabiti,de sent.& re iudi.& in cle.quia cõtingit,tum in prin. tum in §.vt autem.de statu monach.In quibus locis bona & iura vt separata nominantur. Ideo Imol.in posteriori loco no.in vij.not.quòd appellatione bonorũ non compræhenduntur nomina.Sed his potes respondere,vt dicam postea in verbo,reuertatur,nu.26. incip. sed quod his respondeatur.Tamen postea cõperi Domi.fuisse huius sententiæ,in c.hoc consultissimo.in prin.in iiij.not.de reb.eccle.non alien.Nam is ibi not.ex eo tex.iura non compræhendi appellatione bonorũ.verùm is tex.non id probat.Nam primùm hæc verba adscribit,bona immobilia seu iura,tan quã scilicet iura non compræhendãtur sub bonis immobilibus.quod no.gl.ibi.& id planè fateor esse verũ,vt suprà diximus.At paulo post in eo.c.ponuntur hæc verba,bona ipsa vel iura,quibus videtur Domi.fuisse innixus,sed nõ is videt his verbis,bona ipsa,intelligi tantũ bona immobilia: de quibus antè text.ille fuerat locutus:{& ideo dicit,ipsa ea tantùm compræhendens ac demonstrans,de quibus antè locutus fuerat.}

An appellatione bonorũ meorum ueniant nomina & actiones.

11 ¶An autem veniant appellatione bonorum meorum , nam illud pronomen meorum , quod est possessiuum,facit rem dubiam,vide {Guil.Cu.} Bart.& Bald.in vtraque lect.& Pett.Anch.in suis reportatis in l.j.ff.de stat.homi.& Barth.consi.50.Gilius Petri,post princ.& Bald.in l.vlt.col.pen. versic.item si dono.C.de edict.diui Adr.tol.& consi.cxiij.Andreas,per totum,lib.iij.& Ang.Are. in §.vlti.circa medium,Institu.de iur.nat.gent.& ciuil.& in tract.malefic. versi. & eius bona publicamus,col.ij.versic.& not.quòd facta,ibi,& diligenter aduertas. & Barb. latè consil.36. illud in medium,col.j.& seq.lib.j.& Catel.Cotta in memor.incip.bonis publicatis.& iterum memor.inci. nomina debitorum.& Ias.in l.Gallus.§.videndum,ad fin.ff.de liber.& posthu.& Alciat.in l.nominis,in verbo,rei.ff.de verb.signific.& in l.vlt.in glo.vlt.C.de pact.quibus quidem omnibus videtur non compræhendi. {de quibus stat text.in l.Quintus,la ij.§.argento, & iterum in d.l.scribit, in princ.ff.de aur.& argen.lega.vbi appellatione suorum bonorum non veniunt quæ in credito sunt,siue quæ in actione habemus.Cui accedens Tullius in Topicis,Non si vxori,ait,vir legauit argentum omne,quod suum esset,iccirco quæ in nominibus fuere legata sunt:multum enim differt in arcáne positum sit argentum,an in tabulis debeatur,}

Meorum & tuorum appellatione continentur actiones.

12 ¶Sed illis palàm aduersatur l.meorum.ff.de verb.signifi.vbi ita scribitur,meorum & tuorum appellatione actiones quoque contineri dicendum est.vbi & ipse Alcia.secum pugnãs id dicit obtinere,siue omnia mea dixerim simpliciter,siue cum adiectione vniuersalis substantiui, omnia bona mea,seu omnes res meas.Quæ sententia omnino vera est,vt etiã apertè probat text.in l.si legatus.§.j.ff.ad Trebel.cuius hæc verba sunt,Si quis bona sua vel omnia sua rogauerit restituere, fideicommissariã restitutionem esse intelligendũ est.nam meorũ & tuorũ appellatione actiones quoq; contineri dicendũ est.Ex quibus planè constat appellatione bonorũ suorum actiones con tineri.Et ita etiam voluit Cyn.& Ang.in d.l.j.ff.de stat.hom.Bald.etiã sibi cõtrarius in d.l.j.C.de vsufruct.Barr.sibi item contrarius,qui ad hoc multa allegat,in d.l. Quintus.la ij.§. argento.ff. de aur.& arg.leg.& Pet.Iaco.tit.de act.ex testa.col.viij.versi.item omnia bona.{Bald. etiam sibi contrarius contra Guil.& Cyn.in l.ij.in ij.lect.circa med.ff.de constit.prin.& consi.136.viso testamento,col.ij.versic.item quod dixit,lib.iij.} & Franc.Aret.in d.l.vlt.C.de pact.qua in re acerrimo certamine pugnauerunt D.Stella Consiliarius in senatu Parisiensi regius,& Zasius, viri nostræ ætatis doctissimi,dum antinomiã l.si poenæ.§.j.& l.repetitio.ff.de condit.indeb.variis modis & sensibus amoliri contendunt.Guid.autẽ Pap.d.consi.lij.col.ij.versi.nec præmisso, fuit in noua & mirabili sententia,scilicet quòd appellatione bonorũ simpliciter non veniant nomina,quod iam suprà ex eo diximus,sed bonorũ meorũ appellatione veniant,quod omnibus ex diametro contradicit.

An donatione omnium bonorum compræhendantur iura & actiones.

13 ¶Quid autẽ si quis donat omnia bona sua,quæ habet in tali loco,an veniãt iura & actiones quarũ forte instrumẽta vel debitores sunt in eo loco,vel aliter?Dic breuiter quòd nõ,vt per Bald. in d.l.j.ff.de stat.hom. & cõs.232.super infrà scriptis,in fi.li.2.{& cons.483.qui legat.lib.4.}& Card. Flor.cons.lj.Titius cõdidit testam.in fi.vbi ad hoc dicit esse text.not.in l. Caius Seius.ff.de leg.ij. &{Fran.Aret.cons.54.in causa magistri Blasij,col.vlt.& Alex.cons.31.viso titulo quæstionis,col.3. versi.confirmo per ea,lib.j.quod repetit cons.3.lib.9.nisi quòd huius initiũ est,viso themate quęstionis.&} latè per Corn.qui multos tex.& doct.citat,quos videre poteris,ne hìc diutius immoremur,cons.49.in præsenti consultatione,per totũ,lib.3.& Soc.dicto consi.cj.viso testamẽto, lib.j. repetito consi.175.lib.ij.col.ij.& Ias.{in l.cunctos populos,in ij.lect.col.pen.in fin.C.de sum.trin. &} consi.v.strenui,col.4.versi.secundò pro ista parte.lib.3.{Stepha.Bertr.cons.clxij.visa & sæpius reuisa.lib.j.& consi.186.ponitur in facto quòd Titius,in iij.dubio,eo.lib.j.& consi.74. ponitur in facto,num.3.lib.ij.& Carol.Ruin.consi.clv.viso testamento,in fin.lib.3.} & abundè etiã diximus in nostro tractatu primigeniorũ,q.xlix.Nec tamen omittendus est optimus text.in l.vxorẽ.§.legauerat.ff.de leg.iij.& in l.quæsitũ est.§.j.ff.eo.tit.& l.si mihi Mæuia.eod.quoq; titu.& l.cum de lanionis.§.vlt.ff.de fund.instr.Quod tamẽ intelligit Bened.in c.Raynutius.in verbo,cætera bona.nu.8.de testam.nisi postquam quis disposuisset de aliquibus suis bonis,tandẽ hæc subiungeret,cætera autẽ bona hìc & vbiq; sita relinquo.nam tunc nomina & actiones continerentur, & nihil allegat.Sed tu super hoc vide quæ scripsi in tractatu Retractuum,glo,vij,nu.25.& 30.

K

14 *An etiã feudum uel emphyteusis ueniat tali bonorum appellatione.*

¶Sed vtrùm veniat emphyteusis aut feudũ ea bonorum appellatione? Et certè venit, vt de priore voluit Specu.tit.de loca.§.nunc aliqua, chart.penul.versic.clvj.incip.quæritur vtrum filius. & Bald.qui ex hoc in pulchra quæstione consuluit, consi.clxxxiiij.præmissis verbis cuiusdam statuti, lib.j.& Iason, qui hoc admodum commendat in authen.vnde si parens, col.iij.versi.limita prędicta.C.de inof.test.& in l.si non sortem.§.libertus, col.pe.versi.ego limito.ff.de cond.indeb. vbi hoc dicit sing.& à nemine animaduersum.& in l.Gallus.§.quidam rectè, col.pe. prioris lect.versi.limita prædicta, vbi hoc dicit sing.ff.de lib.& posth.& iterum in posteriori lectu.col.vlt. versi.limita tamen, vbi dicit esse not.quia sæpius habuit de facto.{& consi.clij.super feudo, col.iij.versic.tertio principaliter, lib.ij.vbi id dicit sing.} & consi.ccvij.verba instrumẽti, col.iiij.vers.tertiò bene facit, eo lib.ij.vbi etiam dicit sing.& Catel.Cotta memor.incip.bonorum appellatione. & iterum memor.incipien.emphyteusis non venit, quibus locis id reputat sing.& Philip. Deci.consil.389. visa longa serie, in fin.

15 *Feudum non compræhenditur bonorum suorum appellatione.*

¶Et de feudo voluit And.Isern.in c.j.ad fi.tit.de cap.qui cur.vend.& Cor.vbi suprà.& iterum in memor.incip.filius renuntians hæreditati, vbi & id dicit sing.& Ias.in prælu.feu.col.xv.versi.limita tamen sing.vbi id quoque reputat sing.& d.consi.{clij.vbi suprà, lib.ij.& d.quoq; consi.} ccvij. vbi suprà eod.lib.ij. Sed in hoc posteriore contradicit ipse Ias.in d.§.quidam recte, in vtraq; lect. per text.quẽ in priore allegat, {qui tamen id mihi non probat} in c.in generali, tit.si de feud.fuer. cõtrou.inter do.& agna.& idem voluit {ipse Ias.d.consi.ccvij.vbi supra.lib.ij.& Dec.d.consi.389. in fin.&} Matthæ.Afflict.in decis.Neapo.xiiij.Ioannellus, col.vlt.{& in constit.Siciliæ, incip. apostatantes, col.ij.in iiij.not.& in constit.si quando fortè, col.ij.in ij.not.& in constit.si quis in posterum, col.viij.in v.not.& in constit.comes, col.pen.in iiij.not.quibus duobus postremis locis limitat, nisi fiat mentio omnium bonorum, vt ibi per eum, quanquam & in hoc vltimo tenet contrarium ipse Afflict.in constit.incip.cùm iustitiæ, col.ij.in v.not.vbi & omniũ bonorum appellatione negat compræhendi feuda.vt etiam facit in constit.hac edictali, col.pen.Sed pro priore sententia est glo.in c.j.versic.noui, in verbo, suorum bonorum, in princ.tit.per quos fiat inue. quæ dicit feudum esse in bonis vasalli, arg.l.bonorũ.ff.de verbor.sign.& eã gl.sequuntur Bald. Mart.Laud. & Card.Alex.ibi, & Ias.consi.lvij.visis literis, col.iij.versi.sextò facit, lib.iij.& Philip.Dec.in l.quod euincitur.ff.de reg.iur. Et idem voluit Bald.ipse consi.352.materia feudorum, col.ij.lib.j.} Sed tu tamen, quia id non admodum certum est, vide eundem Matth.{in d.c.j.col.ij.nu.15.tit. de cap. qui curi.vend.} & Guid.Pap.consi.215. vertitur quæstio, & Philip.Dec.in l.j.col.ij.versi.ad prædicta. ff.si cert.petat.in ij.lect. Ex quibus intelliges an l.nostra habeat locum in feudo & emphyteusi.

Nisi omnium bonorũ sit facta mentio.

16 *Bonorum appellatio quid contineat.*

¶Denique quid hæc bonorum appellatio contineat, vide latißimè text.& Andr.Alciat.in l.bonorum.ff.de verb.sign.& in l.uj.& ibi docto.ff.de bonor.pos.tit.generali.& in l.is cui.§.bonorum.ff. vt in pos.leg.& latißimè Philip.Corn.consi.cclx.ad euidentiam huius consultationis, lib.j.& omnino Firmia.in suo lexico, in verbo, bonorum appellatio, neque enim hîc diutius immorandum decreuimus.

OMNIA, VEL PARTEM ALIQVAM.

1 *Hæc l.non habet locum nisi in donatione omnium bonorum.*

SVNT qui hinc trahunt tum demum locum esse huic l. si donantur omnia bona, aut quarta pars bonorum, non etiam si donetur res quæpiam certa aut singularis, veluti castrum, domus, fundus, & cætera id genus. In qua sententia videtur fuisse Salic. hic, dum hanc l.ita summat, donatio quotæ bonorum propter carentiam liberorum, illis susceptis reuocatur. Sed id apertius voluit Bal.in auth.ex causa, col.iij.versi.item non obstat.C.de lib.præt & in l.si cùm vel in vtero, col.ij.C.de test.milit.Alb.Rosat.in l.cùm acutißimi.C.de fideic.vbi & hoc dicit voluisse Mart.Sili. Adducitque etiam d.l.cùm.acutißimi, non obtinere etiam in re singulari, vt dicit probari per eũ text.loquentem de hæreditate tantùm.quod {& tradit Bal.consi.461.punctus talis est, quidam reliquit, ante fi.lib.v.{& Philip.Dec.in l.generaliter, col.iiij versicu.quartò limitatur, de instit.& subst.& consil.lvj.viso puncto, col.j.vbi tamen id declarat. Et} hoc quoque in casu l.nostræ tenet{Cornel.consi.cxcv.in hac consultatione, col.vj. lib.j.&} Franc.Curt.senior consi.j.circa primũ prima fronte, col.vj.& Socin.consil.cxcj..licèt difficultates, col.vj.versi.sed quo ad superiora, lib.ij.{Carol.Ruin.consil.cxl.circa casum.col.uj. nu.5. lib.iiij.} & subobscurè Stepha.Bertr.consi.cxc.Christi, &c.viso casu, in j.dubio.lib.j.& consi.cclix. adhærendo, in fi.eod.lib.j. Et aliàs quoque videmus (vt hoc illis addas) interesse, vtrum res certa, an verò quota pars relinquatur, vt patet ex l.quoties.C.de hæredib.institu.Quin & propriè pars in vna aliqua re propriè non intelligitur.l.quamuis.ff.si quis omis.caus.testa.

2 *Contrarium defendentes.*

¶Contrarium tamen, videlicet quòd hæc l.habeat locum etiam in donatione rei particularis, tenent Alber.& Bald.sibi contrarij in hac l.ille quidem, post prin.hic autem paulo ante fi.in j.lect. & iterum in ij.lect col.ij.& Bart.in l.Titia Seio.§.imperator, col.vlt. versi.quæro.l.si vnquã loquitur, & ibi quoq; Bald.ff.de leg.ij.idem Bald.in l.j.col.pen.versi.secundò quæro.C.de inoffic.don. Imol.in c.vlt.col.v, versic.circa prædicta tamen, extra de dona.Rom.in d.l.si cùm vel in vtero, & ibi quoq; Corn.qui eam legit cum l.sicut certi, in fi.C.de testam.mili.Paul.Cast.consi.435. super hoc puncto, col.ij.versi.secundò facere videtur, lib.ij.Ioan.Plat.in l.j.post mediũ.C.de rei postul. lib.x.Alex.consi.xlj.viso tenore, col.pen.lib.j.& consi.xlvij.abunde, lib.ij. vbi dicit quòd esset periculosum

culosum tenere contrarium, propter autoritatem eorum qui hanc partem tenent. & consil. lxxj. consideratis his, post prin. lib. iiij. & cons. clxij. visis his quæ copiosè, in prin. lib. vj. Corn. {sibi contrarius} in d. auth. ex causa, col. ix. versi. nec obst. d. l. si vnquam, & ibi etiam Ias. col. iiij. vers. tertium dubium. C. de libe. præte. idem Corn. consil. clviij. pro decisione, col. vlt. versi. nec obst. d. l. lib. ij. {& consil. iiij. dubia, col. ij. in princ. lib. iij.} & consil. xj. in præsenti consultatione, col. ix. versic. nam ex quo lib. iij. & consi. cxcvij. non alienam, col. pen. eo. lib. iij. & consi. ccxxv. antequam aggrediar, col. v. versic. nec ob. d. l. eo. lib. iij. & consi. xxx. in hac consultatione, col. iij. versic. nec obstat quod non donauit, lib. iiij. Franc. Aret. in l. Titius, in princ. col. iiij. ff. de lib. & posth. & consil. xcij. viso legato, col. iij. versi. quod autem, & col. seq. versi. quid enim si hæreditas. Soci. sibi cõtrarius in l. cùm auus, col. 29. versic. & pro hac opi. ff. de condit. & demonst. {& cons. cxlvij. visa, col. pen. versi. secundò principaliter, lib. j.} & consi. ccxv. visa prædicta, col. ij. versic. fortiùs etiam, lib. ij. vbi ita dicit fuisse consultum per Io. à monte Sperello, & alios viros solennes in ciuitate Senarum. & iterum consi. xx. in facto præsupponitur, col. vlt. lib. iij. & consi. liij. viso instrumento, col. iiij. vers. tertiò respondetur, lib. iiij. & consi. xciij. testamentum præmissum, col. iiij. {vers. secundò respondetur, eo. lib. iiij. & Ias. in d. l. generaliter. §. cùm autem,} vers. quintò limita. C. de instit. & substit. {& in l. j. col. ij. in iij. not. & ibi quoque Claud. Aquen. col. ij. versi. nota quòd donatio, & Philip. Dec. col. ij. nu. 9. & seq. & Franc. Rip. col. item ij. nu. 6. C. de pact.} Steph. Bertr. sibi cõtrarius cons. lxxxvj. Christi, &c. visis tribus, col. ij. versic. si verò teneremus, lib. ij. & consi. cccxij. difficultas, post prin. lib. iij. {Carol. Rui. cons. xcviij. visa renunciatione, col. viij. nu. 19. lib. j. & consi. cvij. Iesu, col. vlti. ad fi. eod. lib. j. & consi. cxxiiij. videtur, col. ij. nu. 5. eod. lib. j. & consi. clxx. de tribus, col. ij. num. 6. eod. lib. j. & consil. clxxij. quæritur primò, col. vj. versic. non obstat insuper, eod. lib. j.}

3 ¶ Et similiter eius quod Alber. & Bald. dicunt de casu d. l. cùm acutissimi, vt suprà diximus, contrarium, vt videlicet ea l. & similes obtineant in legatis particularibus, sicuti in fideicommissis vniuersalibus, probat tex. in l. generaliter. §. cùm autem, in vltimis verbis. C. de instit. & substit. vbi ita nuncupatim scribitur, quæ omnia & in legatis & fideicommissis specialibus locum habere sancimus. quem text. ad hoc expendunt ibi Paul. Castr. Ioan. Bapti. à san. Seuer. Corn. post princ. Alex. qui dicit sing. & Ias. tum col. j. tum iiij. vbi suprà. sed & illum ad hoc commendat, & dicit sing. Bal. qui hoc quoque tenet, sibi, vt aliàs sæpe, contrarius, in d. l. cùm acutissimi, col. j. versi. quæro si post mortem, & ibi quoque Barbat. in repe. col. xlij. versic. & ampliatur ista l. vbi etiam dicit illum text. sing. & idem Bald. in c. in præsentia, col. iiij. versi. sed certè testator, extrà de probat. & Franc. Are. qui etiam dicit singu. illum text. in d. l. si Titius, col. iiij. versi. pro opinione. ff. de lib. & posthu. & d. consi. xcij. col. iij. versic. tertiò hoc videtur probari. & consi. clvj. diligenter visis, col. v. versi. ex his infertur. Et hoc quoque voluit Imol. in d. l. cùm auus, & ibi latè Soci. col. xiij. versi. ex tertia conclusione. & idem Socin. consi. xciij. col. iiij. versi. & pro ista cõclusione, lib. iiij. & Corn. cons. cxcvij. non alienam, col. vij. versic. & est aduertendum. & multis seq. lib. iij. D. Guil. Bened. in repetit. cap. Raynutius, in verbo, si absque liberis moreretur, le j. num. 2. extrà de testamen. — *Eiusdem confirmatio.*

4 ¶ Et hæc posterior op. probabilior est & verior. Quid enim interest quantum ad præiudiciũ donatoris siue testatoris, & liberorum ipsius, donetur siue relinquatur quota pars, an aliqua res certa maioris fortè æstimationis? Certè nihil. Ideo & in vtroque idem ius seruari debet. l. illud. ff. ad l. Aquil. nam & aliàs dispositio facta super quota trahitur ad certam rem, quando est eadem ratio vtriusque. l. nomen debitoris. §. si filio. ff. de leg. iij. vbi & not. Bart. in fi. quòd quemadmodum præsumitur fraus ex donatione vel alienatione generali omnium bonorũ, aut maioris partis siue quotæ, ita & ex alienatione rei particularis, in qua totum patrimoniũ, aut maior ipsius pars consistit. quod & voluit idem Bart. cons. lxviij. proponitur quod Ioannellus, col. j. & Bald. {in l. j. col. iiij. in iiij. quæst. in fi. C. de inoffi. donat. & in l. sicut. §. superuacuũ, ad fin. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. sol. & in l. qui testamentum. ff. de prob. &} in l. j C. si quid in frau. patr. & in l. ij. C. de repud. hære. {& cons. cxlix. proponitur quòd ex causa, col. j. lib. j. & Petr. Anch. cons. cclj. ex his, col. j.} & Imol. in l. ij. ff. de donat. Et sicut in donatione certæ portionis non continentur debita & credita. l. non amplius. §. vlt. ff. de leg. ij. & l. mulier bona, in prin. ff. de iure dot. ita nec in concessione rei particularis. l. j. §. si hæres, ff. ad Trebel. & l vlt. §. vlt. ff. de contrahen. empt. Nihilq; refert, quantum ad insinuationẽ pertinet, donet quis rem certã, aut quotã bonorũ, vt latè respõdit Dom. cons. xiij. punctus quæstionis talis est, Antonius. {Nec similiter in casu l. vlt. C. de bon. vacã. lib. x. nec itẽ in casu auth. ex causa. C. de lib. præter. & voluit Bart. ibi & Petr. Anch. consi. cxliiij. præfatis, post princ. nec item in casu l. & si non totã. ff. si quis omis. caus. testa.} Et si aliter diceremus in casu l. nostræ, esset imponere legem verbis, non rebus, contra l. ij. C. com. de leg. & c. commissa, de elect. lib. vj. — *Posterior opinio probabilior. Dispositio facta super quota, trahitur ad certã rem. Insinuatio æquè pertinet ad rem certã, atque ad quotam bonorũ.*

5 ¶ Et hanc quoq; partem cõfirmat quòd dictio aliqua, qua vtitur lex nostra hoc in loco, cùm dicit partem aliquã, significare videtur rem quampiã singularẽ vel particularẽ, ex propria ipsius vi ac natura, vt probatur in §. præterea intestatus, instit. de fideicõ. liber. cùm scribitur, vt hæreditatem suam totã partẽmve eius, aut rem aliquam veluti fundũ, hominẽ, pecuniã alicui restituat. Et paulò pòst, Potest rogare vt id rursum alij, aut totũ, aut partẽ vel etiã aliquid aliud restituat. Ex quibus verbis planè intelligis post mentionẽ vniuersitatis aut partis ipsius, hanc dictionẽ adiici ad significationẽ rei cuiuspiã particularis. Et in idẽ tex. est in §. j. in prin. Instit. de societ. cùm scribitur, societatẽ coire solemus aut totorum bonorũ, quàm Græci specialiter κοινοπραξίαν appellant, aut — *Dictionis, aliqua, vis ac natura. κοινοπραξία.*

vnius alicuius negotiationis, veluti mancipiorũ vendẽdorũ, emendorumq; aut olei, vini, &c. Nã & Tullius ea locutione, qua is tex. sæpius vtitur, vt scilicet hãc dictionẽ iũgat cũ dictione vnus, vt in x. Philip. Cur nunquã tam frequẽs senatus fuit, q vnus aliquis tuã sentẽtiam secutus fuit? Et pro Cluentio Habito, Vnum aliquẽ nominate. Et de prouinciis consularibus, Tanquã vnum aliquẽ portum tutũ & clausum teneri. Et in oratione pro P. Sextio, Vnum aliquẽ te ex barbatis illis, exemplũ imperij veteris, imaginẽ antiquitatis, columen reip. diceres intueri. Et in iij. in Verrem actione, Vnũ aliquod de nefariis istius factis eligã. Et actione iiij. in eundẽ. Si deniq; vno aliquo in genere peccasset. Et iterũ v. Vnũ hoc aliquod inconsulto repræhensum. Et de finibus bonorum & malorũ. Vtilitati hominũ plus quàm vnius alicuius aut suæ cõsulit. & eũ secutus Plinius iunior lib. ix. epist. ad Rusticũ, Satius est, inquit, vnũ aliquid insigniter facere, quàm plurima mediocriter. Et apud nos quoq; alio in loco, videlicet {in l. ex iis, & l. nã, vt ait, & l. inciuile. ff. de leg. & l. quęsitũ est. §. pen. ibi, vna aliqua re. ff. de fund. instr. & in l. cuius bonis, in fi. ff. de cur. furio. cùm dicit, vnus aliquis. & in l. & si non totã. ff. si quis omis. caus. testa. vbi dicit, vnã aliquã rem. & in §. si quis vna aliqua re. Instit. de fideic. liber. &} in auth. de armis, versi. hoc autẽ obseruare, ibi, vnũ aliquod armorũ. Sed vt ad nostros redeamus, alius est optimus tex. id quod diximus, apertè insinuãs, in l. si debitor. C. de sent. pas. cũ primo loco dicitur, non totã substantiã, sed aliquid &c. Deinde paulò post subiungitur, Si verò partẽ bonorũ accepit. {& in l. hæc stipulatio, ibi, siue res aliqua, siue hæreditas. ff. vt leg. no. cau.} Ex quibus planè illud cõficitur, quod diximus, dictionẽ illã aliquid, poni ad differentiã totius vel quotæ bonorũ. Quod intelligẽs gl. ibi exponit dictionẽ aliquid, scilicet singulare, vt prædiũ. Nec huic rei cõtradicit, quod nõnulli ex nostris dicũt hanc dictionẽ esse vniuersalẽ, & omnia cõpræhendere. vt dicemus postea nu. 14. incip. mouetur. Nam qui id dicũt, non eò respiciũt, vt hæc dictio denotet vniuersitatẽ, sed vt cõpræhendat quascunq; res singulares, quæ sunt sub vniuersitate, vt ibi declarabitur. Quibus accedit & illud ipsius Tullij Philip. viij. Vt membrorum aliquod potius, quàm totum corpus intereat. {Verùm ne erres lector, hæc ratio non admodum tuta est, quia vt hìc ea dictio iungitur cum dictione partis, nõdum tamen piget eam hìc adscripsisse, cùm pertineat ad rationem & intellectum, & significationem huius dictionis de qua, & alia dicemus postea.}

Vnus aliquis plerunq; coniunguntur.

6 ¶Sed illud in dubium venit, vtrùm hæc lex habeat etiam locũ in donatione cuiuslibet rei etiam modicæ. In qua re non admodum consentiunt nostri doct. Sunt enim qui asserunt hanc legem tum demum procedere, cùm donatio est excessiua, vt dicit Bald. hìc in ij. lectu. post princ. id est, vt alij dicunt, tam magna, vt exhauriat vires patrimonij. Cuiusmodi sententiæ haud dubiè fuerunt Bald. Ang. {& Franc. Aret.} in d. l. Titius, ad fi. princ. ff. de liber. & posthu. dum dicunt, quòd per auth. ex causa. C. de liber. præter. rupto testamento natiuitate posthumi præteriti, quem testator nullo pacto sperabat, non conseruantur legata, si ea sint, quæ exhauriãt vires patrimonij, per hanc l. nostram, quam hinc facile ostendunt esse intelligendam in donatione, quę talis est, vt exhauriat vires patrimonij. Et idem penè in eodem casu voluit idem Bald. in l. Titia, col. ij. versi. secundò quæritur. ff. de inoffi. testam. & consi. 239. quia vltimus passus, col. ij. versi. item est ponderandum, lib. 3. & Ang. in auth. vt cum de appel. cog. §. siue igitur, col. iiij. vbi & hoc dicit expressè, quòd hæc l. habet locum in donatione immensa tantùm. & Paul. Cast. in l. sicut, post princ. C. de testa. milit. & Franc. Aret. d. consi. xcij. col. iiij. versi. modò cum præterito. & consi. vlt. eleganter in primo dubio. & Socin. consil. xciij. testamentum præmissum, col. viij. versicu. ex quibus omnibus, lib. iiij. & Steph. Bertr. consi. ccxxv. ponitur in facto, ante fin. lib. ij. Et idem ferme ante hos voluit Bart. in l. filio præterito, col. iiij. versic. præterea hoc persuadet æquitas, ff. de iniust. testa.

An hæc l. procedat in donatione rei etiã modicæ.

7 ¶Et huc sanè vergit eorum sententia, qui dicunt hanc l. non aliter obtinere, quàm si donentur omnia bona, aut eorum certè maior pars, aut ad minimum dimidia. Id quod voluerũt hìc Rayn. & Bald. in vtraque lect. qui ita etiam dicit consuluisse Richar. Salyc. Quanquam in contrarium, inquit, aliquid facit quod hìc dicit, aliquã. & Guil. Cu. in l. j. col. vlti. & ibi Cy. in fi. j. q. & ipse Bald. col. pen. versi. secundo quæro, & Io. à monte Sperello, C. de inoffi. dona. idem Bald. in l. si cùm vel in vtero, ad fi. C. de test. mil. vbi ita dicit vidisse se consultum à quibusdam doct. Bonon. & iterũ in l. Titia Seio. §. imperator, & ibi etiam Dionysius Bartianus, & Ang. Perigl. ff. de leg. ij. & idem quoq; Bald. in l. propter litẽ. ff. de excus. tut. vbi dicit eam l. facere ad materiã huius nostræ l. vt scilicet habeat locũ in donatione omniũ bonorũ, vel maioris partis. & in l. j. col. j. vers. iiij. tertiò quid si libertus. C. si in fraud. patr. dum loquens de alienatione omniũ bonorũ vel maioris partis, hanc l. citat. {& in l. militis codicillis. §. miles in supremis, ff. de milit. testa. vbi nuncupatim loquitur de dimidia parte.} & Pet. Iaco. in sua pract. tit. de condi. ex lege quæ pro re donat. compe. in fi. & Pet. Anch. in c. frequens, in vij. not. de resti. spol. lib. vj. Pau. Cast. in l. ij. ante fi. C. si in fraud. patr. Rom. in repet. Auth. similiter, in viij. priuilegio piæ causæ inter contractus. C. ad leg. Falc. Ant. ab Alex. & Franc. Aret. in l. j. ille in vlt. not. hic autem in j. not. & iterum col. vlti. versic. præterea non haberet. C. de pact. idẽ Fran. Aret. d. cons. xcij. col. iiij. vers. quid enim si hæc, Alex. qui in hãc sententiã inclinare videtur, licet nõ omnino cõstanter asserat, cons. xl. super primo dubio, col. v. lib. iiij. & clariùs in l. ex facto, in prin. col. v. vers. ex prædictis mihi videtur. ff. de vulg. & pupil. Bened. Capr. cons. clvij. fuit dispensatũ, col. ij. vers. quod & tertiò deducitur. Corn. cõs. iiij. dubia satis, col. ij. ver. & licèt, lib. iij. & cons. 194. videtur in præsenti, col. j. lib. iij. Barb. in c. vlt. col. vlt. ext. de don. So. cõs. ccxxvj.

Qui teneant hãc l. tantùm obtinere in donatione omnium bonorũ, uel maioris partis.

ccxxvj.quæstio præsentis consultationis,col.ij.libr. item ij.& consil.liij.viso instrumento, col.iiij. versi.tertiò respondetur,cum multis seq.lib.4.& d.consi.xciij.col.viij.versi.& secundùm hanc distinctionem,eod.lib.4.Ioan.Igne.in repet.d.auth.ex causa,col.lxxxix.versi.& per hęc non obstabunt.C.de lib.præte.Corsc.in suis sing.in verbo,donatio,sing.incip.licèt donatio. & Iacob.à sancto Georgio.in l.tale pactum.§.vlt.in fi.ff.de pact.Steph.Bertr.d.consi.cccxij.difficultas,col.j. lib. 3.{& Ioan.Roger.Monta.in repet.l.hæres absens.§.si quis tutelam,nu.io.ff.de iudic.} Quin Bald. in l.j.ff.de iure codic.affirmat hanc l.habere locum in donatione inofficiosa tantùm.

8 ¶Horum præcipuum est fundamentum text.hîc in istis verbis,quæ nunc commentamur,videlicet bona omnia,vel partem.Nam partis appellatio de dimidia intelligitur.l.nomen filiarũ. §.portionis,& l.rectè.§.vlt.ff.de verbor.signific.& l.si stipulatio.§.qui in decem.ff.de solu.& l.de ætate.§.si interrogatus.ff.de interro.act.quæ l.loquitur de confessione partis.& l. plane.§. si ita Titio,iuncta gloss.ff. de legat.j. vbi etiam intelligitur id procedere in dispositione testatoris, id quod expressè annotant Franc.Aretin.& Ias.ibi,quod & probat apertius text. in l.etiam. ff. de vsufruct.{& in l.testator.§. Lucius,& ibi Iacob.& Albèr.ff.de lega.ij. & in l.cùm quis decedẽs.§. nuptura.ff.de leg.iij.} Facit & text.in l.si pœnæ.§.si falso.ff.de cond.indeb.& in l.permittendum. ff.si pars hæred.pet.& in l.non intelligitur.§.deferre,qui est vlt.iuncto §.præcedẽti.ff.de iure fis. & in l.edicto,in princ.eo.tit.& in l.inter.§.vlt.ff.famil.herciscun.& c.ij.§.j.iuncto princ.c.de deci. lib.vj.& in c.j.in princ.tit.de alien.feud.vbi Bald.col.j.in ij.not.asserit per eum text.hoc procedere etiam in statuto & consuetudine,quod monet tenendum menti,& sequitur Barb.ibi,&{Fran. Aret.&} Ias.in d.§.si ita Titio.& rursum{Idem Iason}in l.de pupillo.§.qui renuntiat, col.j.ff. de noui oper.nuntiat.In quibus locis id etiam dicit{ipse Iason} procedere,si de certa parte fit mentio.nam & de dimidia peræquè intelligitur,ac si de parte simpliciter diceretur,per l.si qui aduocatorum,in verbo,certæ partis,cũ gl.ibi.C.de postul.quod & idem dicit Ias.ipse in l.qui filiabus. §.si quis ita,col.j.ff.de leg.j.{& idem voluerunt ante eum,licèt non alleget.Dyn.& Abb.in l.j.per eum text.ff.de bon.liber.} Quibus adde & quod voluit gl.in l.si rem aliquis,in verb.totam.ff.de rei vend.quòd qui in libello partẽ alicuius rei petit,dimidiã petere videtur.quam sequũtur Bart. Alb.Ang.& alij ibi.& quod voluit gl.in c.priusquam,in prin.xxviij.dist. Ex qua cognosces hoc quoque procedere,cùm fit mentio de parte vniuersitatis.& ad hoc eam expendunt & dicũt no. {Franc.Are.&}Ias.in d.§.si ita Titio.Et quod etiã dicit Bald.consil.liiij.casus breuis & arduus,col. vlt.li.j.quòd si testis simpliciter testificetur de parte,intelligitur de dimidia, & ita dicit cõsuluisse Bart.cuius tamen in eam rem cons.non reperi.Et idem voluit neutrius mentione facta Matthæ. Afflict.decis.Neapo.xliiij.de tribus.col.vlt.versi.sed in hoc est.Et quod prętere a dicit Paul.Cast. cons.ccclx.incip.Bart.in quodã consi.lib.j.Bart.ipsum cõsuluisse in cons.incip.domina P. quòd si quis confitetur precium alicuius rei ad se pro parte peruenisse, intelligitur de dimidia.Tamen Bart.in cons.cxxiiij.incip.punctus quæstionis talis est, domina P. quod haud dubiè Paul.voluit allegare,vt vtrobiq; videre licet,nullã facit mentionẽ huiusmodi appellationis partis, licet subobscurè senserit,& ita illũ simpliciter sine mentione partis allegat idem Paul.cons.ccxcvj.visis actis & actitatis coràm domino Astorgio,col.j.lib.j.Et quod denique consuluit Lud.Bolo.consi. xlij.Ser Alberto,col.vlt.quòd si dictũ sit,quòd solutio facta fuit pro parte vtriusque pignoris,intelligitur de dimidia parte vtriusque.{pro quo vide gl.quæ vult & id quod diximus procedere in contractibus in l.tale pactũ.§.vlt.in verb.portio.ff.de pactis,quam & ad hoc annotat Fran.Are. in d.§.si ita Titio.& idem quoque in sententiis,vt si iudex condemnet partem restituere,intelligitur de dimidia,vt nuncupatim voluit Angel.in l.defuncta.ff.de vsufruct. & repræhendit Bart. aliud dicentem.} Ex quibus vides,vt summatim colligã,appellatione partis venire dimidiã & in legibus,& in statutis,& consuetudinibus,& in testamentis,in libellis & cõfessionibus, testiũ depositionibus,contractibus,& sententiis.Id quod etiã apud oratores obseruatum esse video. Nam Fabius Quintilianus,aut quisquis is fuit,orator tamẽ eximius, in ij.declamatione,cui titulus est, Cæcus in limine,quam primùm partem dimidiam bonorum appellauit,eandem postea simpliciter partem nominauit,tanquam nihil intersit,partem dimidiam,an partem simpliciter dicas. Vides inquam & id procedere,etiam si de certa parte fit mentio,atque etiam si de parte vniuersitatis:tanquam id vbique obtineat.

Partis appellatio de dimidia intelligitur.
Etiam in confessione partis.
Et in dispositione testatoris.
Et in statuto.
Et consuetudine.
Etiamsi de certa parte fit mentio.
Etiam cùm fit mentio vniuersitatis.
Et in teste.
Et in solutione.
Et in contractibus.
Et in sententiis.

9 ¶Ex quo & illud manasse videtur,quòd cùm principium sit dimidium totius, ex antiquo Græcorum prouerbio,cuius meminit Plato lib.de legi.vj.Aristot.lib.Moralium primo,{cap.vij.& Lucianus in somnio.} & ex latinis scriptoribus Horatius in epistolis,cùm dicit,

Dimidium facti qui bene cœpit habet.

quem corruptè allegat gl.in l.j.ff.de orig.iur.& Ausonius in epigrammate ad Cupidinem, quod ex Græco traduxit. Certè etiam partis appellatio,quæ suapte natura dimidium significat, vt diximus,etiam pro principio plerunque à viris doctissimis vsurpatur.Virgilius lib.8.Aeneidos,

Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni. Et Cornelius Celsus lib.medicinæ iiij.c.xj. Parsque sanitatis est vomitum esse suppressum. Id quod etiam annotauit,& ex Græcorum imitatione in sua dictione,μέρος,ortum probauit Budæus vir cum cæteris in rebus, tum maximè in huiusmodi obseruationibus admirabilis,in suis commentariis Græcæ linguæ.

Principium dimidiũ totius.
Pars pro principio.

10 ¶Præterea,vt ad alias rationes nostrorum doctor.pergamus,Imperator hic in nostra l.facit men

tionem omnium bonorum,vt intelligamus eum loqui & intelligere de donatione immodica. Aliàs enim quorsum pertinerent tot verba,bona omnia,vel partem aliquam facultatum,si reuocaretur quælibet pars?Sufficiebat enim generatim aut simpliciter dicere, si aliquid donatum fuerit.Et ita debemus legem interpretari,vt quodlibet verbum aliquid operetur, nec videatur fuisse frustra positum.l.ait prætor,la j.& ibi Paul.Cast.Alex.& Ias.ff.de iureiur.& l. postliminium.§.vlt. ff.de capt.& postli.reuers.& cap.pastoralis,& ibi not.extrà de appel.cum simil.

Verbũ quodlibet in lege operari debet.

11 ¶Adde & his verbum,largitus,quod postea in duobus locis sequitur in l. nostra. quod quidem propriè significat profusam quandam & abundantem donationem,quæ videlicet larga est admodum & liberalis,ac propemodum prodiga. Nam vt scribit Tullius lib.2.Officiorũ, Omnino sunt duo genera largorum,quorum alteri prodigi,alteri liberales.Et hinc quoque largitio,de qua est & illud ipsius Ciceronis in eodem lib.Prouerbium,Largitionem fundum non habere.Quo significatur stulta & immodica liberalitate quantaslibet facultates effluere: vt hinc possis aperte cognoscere quid largior,largus,& largitio significent. Ideo & Ausonius in Ecloga de vita humana,largitorem vsurpauit pro prodigo,& illum parco veluti opposuit.

Largiendi uerbum, uide infrà num,22.

Largitio.

Largitor.

Vitam parcus agas,auidi lacerabere fama. Et largitorem grauius censura notabit.

{& Terentius opponit largitatem parsimoniæ in Heautontim.

Largitas.

Vehemens in vtramque partem Menedeme es nimis,
Aut largitate nimia,aut parsimonia.}

Et Virgilius copiæ vocabulo,quod per se abundantiam ac multitudinem significat,adiecit & largi vocabulum,vt augeret significatum. Ita enim scribit lib.11.Aeneidos,

Larga copia.

Larga quidem semper Drance tibi copia fandi.

Hinc quoque largiter aduerbium pro multum & abundanter ponitur,vt patet in l. vlt. C. de fal. caus.adiect.legat. Et apud Suetonium in Augusto, cùm scribit,ne Græcarum quidem disciplinarum leuiore studio tenebatur, in quibus & ipsis præstabat largiter. & M. Brutum in epistola ad Atticum,quæ est inter epistolas Tullij ad ipsum Brutum, Sed persuade tibi de voluntate propria mea nihil esse remissum,de iudicio largiter.{Et apud ipsum Tullium in oratione ad Equites Romanos,antequam iret in exilium,Tamen in animis,& memoria vnam largiter relinquã.} & apud Plautum in Epidico,Mostellaria,Rudente,non semel, & Truculento. Et Iulium Cæsarem lib.j. commentariorum belli Gallici, Neque solùm domi,sed etiam apud finitimas gentes largiter posse. Sed & largè in eadem significatione scribit Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino, Non pauca suis adiutoribus largè effuseque donabat. Et Lucretius lib.5.

Largiter.

Quando omnibus omnia largè Tellus ipsa parit.

{Et similiter largitùs eodem quoq; sensu apud Afranium Poetam antiquum,apud Nonium Marcellum. Quid lachrymas largitùs pro loquente,& Apuleium antiquitatis veluti renouatorem ad fin.lib.xj.eiusdemque vlt.asini aurei,instructum teletæ comparo,largitùs. Cæterùm} text. in auth. vnde si parẽs.C.de inoffic.test.quam primò immensam donationem vocauerat, mox largitatem appellat. Et animaduertendum est l.nostram(quod iam diximus)eo verbo vsam fuisse in duobus locis , & ita quidem, vt simpliciùs ac breuiùs loqui potuisset per vnum verbum donandi , verbi gratia,cùm primo loco dicit,fuerit donatione largitus,dicere potuisset,donauerit , & cùm postea dicit,largitùs fuerat,donauerat,vt non obscurè intelligas, non abs re bis largiendi verbo largiori verborum circuitu vsum fuisse,vt in simili tradit glo.in clemen.j.in verbo,diœcesanis, de iure patro.& Domin.consi.xxxiiij.graduatus,col.ij.versic.nec sine ministerio.

Largitùs.

12 ¶Nec prætermittenda est & alia ratio,quæ est Pet.Anch.in d.c.frequens,de restit.spoliato. lib.vj. Nam accidentia non curantur,nisi adsint in toto,vel in maiori parte,vt dicunt Io.Mon. & Ioan. And.in d.c.frequens,per text.in l.seruus legatus.ff.de legat.iij. Ex quo dicunt interpretationem d.c.frequens,æquam esse,cùm negat reum criminis posse vti exceptione spoliationis,nisi qui tota sua substantia aut maiori parte illius est spoliatus:Sicuti in simili non excusatur quis à tutela, ratione litis aut controuersiæ,nisi ea sit de omnibus bonis,aut maiore eorum parte. l. propter litem.ff.de excusa.tut.& §.propter litem,Instit.eod. Nec excusatur emphyteuta aut conductor à solutione pensionis,nisi qui amisit omnes vel maiorem partem fructuum,vt not.glo.in l.j.in verbo,particulare,& ibi Doctor.C.de iure emphyt.& doct.in cap.potuit,extrà de loca. Nec dicitur iustus metus,nisi omnium bonorum,aut maioris partis.c.abbas,iunctis no.per Ioan. And.& alios ibi,extrà,quod met.caus. Nec præsumitur alienatio facta in fraudem,nisi omnium bonorum sit, aut maioris partis.l.omnes,§.Lucius.ff.quæ in fraud.cred.cum sim.

Accidentia nõ curari,nisi in toto uel maiori parte.

13 ¶Contrarium tamen , videlicet quòd hæc l.habeat locum in donatione quæ est infra dimidium bonorum,tenent & alij non infimæ autoritatis , & ex iis quidem multi, qui priorem partem tenuerunt.ij autem sunt Bald.& Raphael Coma.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de legat.ij. Imol.in c.v,versi.sed circa prædicta,extrà de donatio.Roma.in l.si cùm in vtero,{quam legit cum l.sicut certi,col.vlt.} & ibi quoque Corn.ad fin.C.de testam.milit.Paul.Cast.cons.ccccxxxv.super hoc puncto,col.ij.versi.secũdò facere videtur,lib.ij. Ale.sibi contrarius cons.lxxj.consideratis his,col. ij.versi.nec ob.etiam,lib.iij. & cons.clxij.visis quę copiosè,col.j.lib.vj.Fran.Arc.in d.l.Titius.col. iiij.ff.de lib.& posth.Cor.cons.xj.in præsenti,col.ix.vers.nã ex quo,lib.iij.& cons.xxx.in hac consultatione.col.iij,versi.nã verbũ,lib.iiij.Barb.in l.j.§.& harũ,col.ij.ff.de verb.obl.& in repet.Rub.

Hæc l. locum habet in donatione etiam quæ est infra dimidium bonorum.

C.qui

C.qui admit.char.vlt.Socin.conſ.ccxv.ipſa prædicta facti contingentia,col.3.verſ.ſtante ergo dicta quantitate.lib.2.quod & iterum repetitur in conſ.xxij.lib.iiij.Franc.Curt. ſenior, ſubobſcurè tamen,conſ.50.memoriæ recolendæ dux, col.pen. verſ.ſecundò ponderatis.Iaſ.in l.j.col.ij.in iij. not.& ibi Philip.Dec.col.2.verſ.ſecundò ad l.{& Franc.Ripa,col.ij.nu.v.& vj.} C. de pact. & idẽ Iaſ.in d.auth.ex cauſa,col.iij.verſ.tertium dubium.C.de liber.præte.& conſ.xxix.nunquam putaui,col.ij.lib.j.& Steph.Bertr.{ſibi contrarius.}conſ.lxxxvj.Chriſti,&c.viſis tribus,col.ij.verſic.ſi verò,lib.2.{Carol.Ruin.conſi.cxl.circa caſum,col.iij.nu.5.lib.iiij.Clau.Aquen.in l.j.col.ij.verſ.nota quòd donatio.C.de pact.}

14 ¶Mouentur maxima ex parte,quia hæc l.non dicit ſimpliciter partem , ſed cum illa adiectione, aliquam.Ideo in qualibet parte etiam infra dimidiam poteſt intelligi,ſecũdùm gl.quam ſing.omnes penè aſſerunt,in cle.j.in verbo,aut earum parte,extrà de for.compe.Quam præter eos,quos nunc citauimus,annotat,& dicit ſing.Card.ibi,in ix.q.& etiam idem voluit. Laur. Pau. Liaz. & Genz.& Innoc.col.iij.ibi.& Bald.in c.quoniam,quod eſt iij.& ibi etiam Philip.Dec.col.j.de teſti. vbi tamen Bald.eam gl.non allegat,dicuntq; vterque per illum tex.vtentem his verbis, quibus de cauſa ſcire aliquid ſenſeris. Quod ſatis eſt quantumcunque modicum ad cauſam conferre.& idem Bald.{in l.antiquæ,in prin.verſ.ſecundò quæro.ff.ad S.C.Velleia.vbi tamen nihil allegat,&} in c.j.§.cùm autem,col.ij.verſ.quæro vtrum ſit differẽtia,& ibi quoq; Matt.Laud.& Card.Alex. poſt prin.tit.de contr.inue.ſiue,vt in aliis codicibus ſcribitur,ſi de inue.feud.controu. fue. vbi & ad hoc Bald.allegat tex.ibi,& in l.cùm filius.§.pater.ff.de lega.2.Pet.Anch.qui ex hoc cõſuluit in pulchro caſu,conſ.clx.præſupponitur in themate,col.ij.Imol.in l.plures.ff.de.damno infect.& in l.filio præterito,col.8.verſ.& pro hoc facit.ff.de iniuſt.teſt.vbi per hoc dicit,quòd licèt aliàs verbum circumſcriptio,ſimpliciter prolatum intelligatur de ea,quæ eſt ex propoſito,per gl. ſing.in l.item ſi precio.§.vlt.ff.locat.quod & probatur,vt hoc illi addas,in l.exceptiones quæ perſonæ,in fin.vbi id nuncupatim not.Socin.col.vlt.in 4.not.ff.de excep.& in l.j.cum gl.in verbo,circũſcriptis.ff.de reſtit.in integ.& voluit etiam Card.Florent.conſ.xx.cùm in teſtamentis,circa medium. Tamen cum tex.in §.ſin autem hæc obſeruata fuerint.in auth.vt cùm de appellat. cog. vtatur iis verbis,vel aliquam circumſcriptionem in parentum ſubſtantiis patiãtur:intelligitur de omni circumſcriptione,ſiue ex propoſito,ſiue ex reipſa,propter illam dictionem,aliquam,per gl.ſuprà allega.& idem Imo.conſ.omnium j.col.3.verſ.ſed certè poteſt dici.vbi ex hoc facit diſcrimen , cùm quis ſimpliciter iurat non contrauenire,& cùm addit hæc verba,aliqua ratione.Domi.in d. c.j.§. 2.in fi.& ibi quoque Phil.Fran.qui illam gl.in d.cle.dicit ſing.de decim.lib. vj. & vterque in cap. indemnitatibus.§.cæterùm,in prin.per illum tex.de elect.eo.lib.& ipſe Domi.conſ.vj.quia diffusè,col.ij.vbi etiam ad hoc allegat gl.in c.auaritiæ,in verbo,pro parte,de elect.lib.vj.quæ tamen nihil facit.& iterum conſ.lxv.Ieſu Chriſti & c. diſcutiam,col.pe.verſ.item ſub iſtis,vbi per eam gl. dicit,quòd dictio aliquis,ſignificat diſtributionem & ſingularitatem.& Panorm.in c.paſtoralis,in prin.paulò ante fi.de offi.deleg.vbi & Hoſtien.ante eam gl. idem dixerat,& ibi quoque Felin. & idem Pan.qui eam gl.iubet menti tenendam,in c.ſuper eo,in ij.not.& ibi Card.Alex. col.j. de eo qui cogno.conſan.vxor.ſuæ.& idem quoq; Pan.in ſua diſput.incip.Augerio,col.7. verſ.puto tamen in caſu noſtro,vbi hoc trahit ad caſum c.præterea,de iure patro.vbi hæc verba adſcribũtur, vim aliquam decernimus non habere. ex quibus dicit apertè innui, nullius penitus eſſe roboris, nec habere aliquam particulam virium,per d.gl.{Ro.in l.plures,poſt prin.ff.de damno infecto.}& Alex.in addit.Bart.in l.ſi quis in ſuo,de inoffic.teſta.& conſ. cij. viſo themate ſuprafcripto,col.2. verſ.ſic etiam videmus,lib.vj.Barb.in l.4.§.Cato,col.xxj.mihi autem videtur.ff.de verb.oblig.vbi per hoc dicit,quòd qui feudi partem etiam minorẽ dimidia alienat,cadit toto feudo,propter tex. in l.imperialem,poſt prin.tit.de prohib.feud.alienat.per Feder.vbi dicitur,quòd qui aliquam partem alienat,cadit feudo quod & idem tradit ipſe Barb.conſ.36.ſapienter ſcripſit,col.pen.lib.2.vbi & illã gl.dicit ſing.{de quo tamen vide quæ ſcripſi in tracta.de vtroq; retractatu.tit.j.§.xxiij. gl.j. nu.21.& 22.}Sed & eam gl.quoque ſequitur ipſe Barb.qui & eam dicit valde ſing.conſi.lj.ſcripſit ſapientiæ fons,col.xiiij.verſ.præterea præfatum ſtatutum,lib.j.vbi ex hoc dicit quòd ſtatutum ita loquens,aliquo modo alienauerit,intelligitur etiam de impropria alienatione,propter illã dictionem,aliquo modo,quæ diminuit de proprio ſignificato.Benedict.Cap.conſi.xxxviij.& ſi viſo & conſiderato.Corn.conſ.xlj.videtur in hac conſultatione,in principio,col.ij.lib.j. vbi & hoc dicit, quòd licèt appellatione donationis ſimpliciter non veniat donatio cauſa mortis : tamen ſi cum adiectione dictionis,alicuius,proferatur,ita ampliatur donatio,vt quamcunque comprẽhẽdat,etiã in cauſa mortis.& idem Corne.conſ.xcj.viſa narratione,col.7.verſ. poteſt etiam ponderari, eod. lib.j.& conſ.cxcv.in hac conſultatione,col.v.verſ.ideo licèt quando , eod.lib.j.{& conſ.clviij.pro deciſione,col.viij.verſ.non obſt.prima ratio,lib.ij.}& conſ.ccxxv.antequam aggrediar, col.v.lib. 3.& conſ.cexliij.circa primum,col.2.verſ.nec obſtant allegata,eo.lib.3.vbi & per hoc dicit,quòd ſi ſit prohibitum,ne fiat aliqua alienatio,intelligitur prohibita quæcunque alienatio , etiam ad non longum tẽpus.{& conſ.33.viſa inquiſitione,col.vlt.lib.4.vbi ex hoc dicit quòd ſtatutum puniẽs certo modo facientem vim aliquam,intelligitur de vi etiam impropria,propter illam dictionem aliquam.}& conſ.cvij.videtur in hac conſultatione,col.ij.lib.iiij. vbi & illud quoque de donatione dicit.& Phil. Franc.in cap.indemnitatibus.§.cæterum,in prin.per illum tex.de elect.lib.vj.{&

Dictio aliquã, quam uim in hac l. importet.

Verbum, circumſcriptio.

Dictio, aliquo modo, diminuit de proprio ſignificato.

Franc.Aret.in l.planè,quam legit cum l.si pluribus.§.si ita Titio,in fi. ff. de leg.j.vbi eam gl.dicit not.}& Soc.consi.cxij.multum abundè,col.vj.lib.j.quod & repetitur in consi.clxxij.lib.ij.& idem Soc.consi.cclxxij.non prosequendo,col.v.vers.si primò ista conclusio,eo.lib.vbi ad hoc dicit eam gl.not.& consi.iij.in causa domini Guidi,col.iij.vers.vnde respondeo,lib.3.vbi ex hoc dicit, quòd hæc dictio est vniuersalis,& comprehendit omnia.& consi.cxvij.in facto proponitur,col.iij.vers.si. secundò dicit,eo.lib.iij.vbi ex hoc dicit,quòd illa verba,aliquid impedimenti,verificātur in quolibet vel minimo impedimento.& consi.cxiij.in causa Vbertini,post med.lib.4.{Fel.in c.cum illorum,col.iij.vers.sextò potest limitari,extrà de senten.excom.vbi ex ea gl. dicit quòd licet digitus non sit,nec dicatur membrum secundum Pan.ibi cum simil.hoc tamen fallit si statutũ ita loqueretur aliquod membrum : quia intelligeretur de quolibet. Subdit tamen quod id non affirmat} Iasi.in l.eum qui,circa medium,in vers.tertio pondera.ff.de iurisd.omn.iud.vbi ex hoc dicit,quod cùm tex.in ea l.asserat eum delegare posse,qui in potestate aliqua est:satis constat,quòd qui minimam potestatem habet,potest delegare,propter illam dictionem,aliquam,per gl.supradictã, quã dicit not.& approbatam,reprobátque Fulg.illic contrarium dicentem idem Iasi.in l.legitima, col. 3.vers.secundò pondera tex.ff.de pact.vbi ex hoc declarat tex.ibi his verbis vtentem,aliqua lege, vt comprehendat etiam legem impropriè dictam.Idem quoque Iasi.in l qui filiabus §.si quis ita, col.j.ff.de lega.j.& in d.l.planè.§.si ita Titio,in vij.nota eo.tit.& in l.cætera.§.sed si quis ad opus, col.iij.vers.item circa,eo.tit.{& in l.si stipulatus fuerim.§.cùm stipulamur,col.ij.vers.tertiò principaliter.ff.de verb.oblig.& consi.53.in quæstione vertente inter filios,col.j.quòd licèt cùm quis renunciat alicui iuri suo,intelligitur tantùm de præsenti,per iura ibi allegata.Tamen si statutũ prohibeat renuntiari alicui iuri suo,intelligitur de omni iure,etiam futuro, propter illam dictionem, alicui,per d.gl.quam dicit sing.& hanc dicit esse rationem marmoreã.}& consi.ccxxiiij.principale dubium,col.ij.vers.tertiò istud statutum,lib.ij.vbi ex hoc dicit quòd terminus cui hæc dictio adiungitur,latè & contra propriam eius naturam intelligitur.& consi.cxxx.institutio sancta,col.iij. vers.vnde aduertendum,lib.4.& Steph.Bertr.consi.lxxvij.viso processu causæ,ad fi.lib.j. & consi. c.visis propositis,nu.8.lib.j.& consi.xiij.licèt & olim,nu.6.lib.ij.& Phil.Dec.in l.j.§.si quis,in ij.no. ff.quod quisque iuris.& in auth.qui rem,col.vlt.C.de sacrosi.eccl.& in c.ij.in 4.no.{& iterum col. 3.nu.91.}extrà de fide instru.vbi ex hoc dicit quòd scriptura priuata non tantùm non facit probationem,sed nec præsumptionem quidem,{aut coniecturam,per illum tex.qui dicit,non videtur nobis alicuius firmitatis robur habere.nam illud verbum,alicuius,etiam in minimo procedit. & idem Dec.in l.j.col.{v.vers.vis tota in hoc consistit.}& ibi etiam Fran.Purp.col.lj.vers. primò quòd minores.ff.de offi.eius cui manda.est iurisdict.& idem Dec.in c.cæterùm,col.ij.extrà de rescrip.{& in c.quoniam,in j.not.de testib. vbi ex hoc dicit in casu eius c. etiam eos admittendos, qui solùm facerent indicium.}& consi.xj.quoniam iudicantium,col.2.vers.secundò principaliter. & consi.ccccj.in causa quæ Ferrariæ agitatur,col.2.vers.sed tamen his non obstãtibus,& vers. seq. & consi.ccclxxiij.viso consilio,col.ij.vbi ex hoc quoque dicit,quòd illa verba, in aliquo officere, etiam in minimo præiudicio intelliguntur.& consi.ccccvj.licèt à præclarissimis,col.j.{& consi.455. placet conclusio,col.j.vers.secundò prædictum statutum.& consi.seq.consului aliàs, col.j. Carol. Rui.consi cxxxiij.quia iterum,col.j.lib.j.vbi dicit hæc verba,aliquo modo operatur, vt de dispensatione motu proprio facta intelligatur facta promissio.}& Matth.Afflict.in constit.Siciliæ,incip. Fratribus,col.v.in v.not.& in constit.incip.cultus iustitiæ,in vij.not.& Purp.in d.l.j.C.de pact.& omnium,vt reor,primus Inno.in c.quod nonnullis.in fi.de priuil.& Lud.Gomesius in §.pœnales.col.ij.Instit.de actio.{& Pau.Parisi.consi.lvj.nulla,col.j.nu.8.lib.j.& Hiero.Gratus consi.cxij.prima fronte,col.iij.nu.20.lib.j.}Quibus adde quæ dicam infrà in eadem glosi.in vers.xl.incip. adde præterea,& in verbo,reuertatur,nu.224.incip.nisi dicas illud.

Item, dictio, aliqua.

Dictio, alicuius, de minimo etiam intelligitur.

15 ¶Et de hoc est bonus tex,quem pauci ad hoc expenderunt,in l.hanc legem.ff.de contrah.empt. vbi si in venditione dictum fuerit,si aliquid sacri vel religiosi est,in venditione non comprehendi,id ad modica loca pertinet,nam si totum sacrum sit vel religiosum,nulla est venditio, verùm venditor tenetur quanti interest emptoris,vt dicit glosi.ibi.Et per illum tex.dicit Old.consi.226. quidam episcopus,col.4.vers.secundò vbi donatio,quòd dictio, aliqua,arctat significationẽ orationis ad rem modicam.Est & alius bonus tex.quem etiam nullus illorum præter Dec.allegat,in l.si seruum.§.ait prætor.ff.de acqui.hæred.Ex quo not.Bart.Ang.& recentiores hãc huius dictionis,aliquid,esse naturam,vt in qualibet rei particula,& ita in minimo verificetur,quem tex.etiam ad hoc expendit ipse Philip.Dec.in c.de appellationibus,col.ij.vers.primus est quãdo dispositio, de appel.vbi per hoc dicit semper minimum esse considerandum,vbi dispositio loquitur per hãc dictionem,aliquid.& ex hoc quoque dicit in seq.col.vers.vnde pro conclusione,quòd pro minimo damno datur minori restitutio in integrum,per tex.in l.minoribus xxv.annis.ff. de min. vbi dicitur quòd minoribus succurritur,cùm de bonis eorum aliquid minuitur. quod & idem asserit. in c.maioribus,col.j.extrà de præben.Quanquam plerique omnes tenent contrarium,per l.scio. ff.de in integr.restit.& c.j.iuncta gl.in verbo,detrimentum,extrà eo. tit. & in iis Bart.& alij.in l.si proprietarius,in fi.ff.de dam.infect.Pan.& communiter omnes in d.c.de appellationibus.& ipsemet Dec.in c.quoniã.post prin.de testib.& in l.cùm quid,in prin.ff.si cer.pet.& in d.l.j.§. si quis. ff.quod quisque iur.vbi hoc dicit esse propter subiectam materiam.Et ideo Innoc.in c.coram,in verbo,

De eadem re.

Pro minimo damno datur minori restitutio in integrum.

verbo, interlocuti, post prin. extrà de in integ. restit. dicit quòd minor, vel ecclesia non restituitur aduersus interlocutoriam, per quam perimitur exceptio dilatoria. & sequitur Bal. in d. l. scio. & in l. peremptorias, col. iij. C. senten. rescind. non poss. Sed d. l. scio, procedit, si maiori summæ vel rei præiudicetur, vt illic etiam dicitur. Secus autem in alio minimo damno, propter quod non infertur præiudicium maiori summæ vel rei, puta in re quæ per se minima sit. nam tunc restitutio cōpetit vt voluisse dicitur gl. & Alb. ibi. qui tamen non allegant tex. in d. l. minoribus. Sed vt reuertamur, alius item tex. est id probans quod diximus hanc dictionem in minimo procedere, in l. eorum. §. j. cùm dicitur, dāni aliquid. ff. de dam. infect. iuncta d. l. si proprietarius, in fi. prin. eo. tit. cùm dicitur, eadem erūt & si minimum damnum detur. qui quidem tex. à nullo hactenus ad hoc sunt animaduersi. Et alius quoq; in l. ij. §. merito. ff. ne quid in loco publi. qui verba prætoris quæ sunt huiusmodi, qua ex re quid illi damni detur, ita interpretatur, vt habeat locum qualequale damnum detur. Et similis tex. in l. ij. in prin. iuncto §. si quis igitur. ff. vi bon. rapto. nam quod primùm dixerat, si cui dolo malo hominibus coactis damni quid factum esse dicetur, posteà ita interpretatur, vt si quis interesse sua vel modicè docebit, sit locus illi edicto. {& tex. in l. Gallus. §. in omnibus, ibi ex aliqua re. ff. de liber. & posth. quem ibi ad hoc expendit Franc. Aret. col. 4. in j. no. iuncta l. Papinianus. §. quoniam autem. ff. de inoffi. testa.} Et facit tex. in c. non potest. ibi, aliquod quātumcunque modicum beneficium, de præben. lib. vj. quamuis & in contrariam sententiam posset aliquo pacto trahi. & glo. in l. mulier. §. vlt. in fi. ff. de condit. instit. quæ ad text. qui dicit, quid legatū sit, addit, etiam modicum.

16 ¶ Et hanc significationem non obscurè insinuauit Fabius Quintilianus vt proprietatū ac naturæ verborum doctissimus, cùm scribit in proœmio oratoriarum institutionum, Quare in his quoq; libris erūt eadem aliqua, multa mutata, plurima adiecta. Nam vides illic aliqua, multa, & plurima, veluti per gradus posita, vt scilicet aliqua pauca significet, ad differentiam multorum & plurimorum, quæ mox sequuntur. declarat enim Fabius pauca quædam eadem fore, multa autem mutata, sed plurima adiecta. Et Tullius Philip. xiij. Proximo bello si aliquid de summa grauitate Pompeius, multum de cupiditate Cæsar dimisisset, &c. Nam & hîc, aliquid & multum veluti opposita ponuntur. Sed & idem antè, Philip. scilicet, ij. Sed cùm mihi, inquit, P. C. & pro me aliquid, & in Antonium multa dicenda sint, &c. {Et lib. j. Offi. non multò post prin. Sed cùm statuissem scribere aliquid hoc tempore, multa posthac, &c.} Et Plinius iunior lib. viij. epistolarum in ij. eius li. epistola. Præterea cùm reputarem quosdam ex debito aliquantum, quosdam aliquid, quosdam nihil reposuisse. vbi planè constat illud aliquid, significare minus quippiam, quod non longè à nihilo distat. {Quin Donatus quoque & ipse obseruantissimus proprietatis verborum super eum locū Terentij in Eunucho, *Perfice hoc precibus, pretio, vt hæream in parte aliqua tandem apud Thaidem.* hæc scribit: non enim parte dicit, vt æqua intelligatur}

De eadem re.

Aliquid & multum opposita.

17 ¶ Et huc spectat, quòd hæc dictio, quicquam, quæ eandem, vt omnes intelligunt, significationem habet, quam dictio aliquid, in quātumlibet modico habet locum id quod planè ac dilucidè intelligitur ex iis quæ de ea scribit Guil. à monte Laud. in extrauag. suscepti regiminis, in verbo, & si quicquam, ne sede vacan. Nota, inquit, verbum quicquam, legitur in Euangelio Ioa. 14. in fi. In me non habet quicquam. & in c. quia sæpe, de elect. lib. vj. ibi, Quicquam de bonis perceperint, &c. Et sic nihil excipitur, imò quantumcunq; modicū fuerit quod vsurpatur per istos, cōtra ordinationem prædictam vsurpans, iuxta conditionem suam pœnas inscriptas, incurrit, ar. c. solitæ in fi. de maio. & obed. Hæc ille. Et facit etiam quod de dictione, aliquandiu, scribunt doctor. in c. ij. de restit. spol. li. vj. & Lapus & Domi. in c. cōmissa. §. annus, de ele. eo. li. & Domi. cōs. 78. formātur ista. col. vl. {Et de dictione, quippiā, quę est iis similis, tradit Donatus enarrās illud Terētij in Andria:

Num illi molestæ quippiam hæ sunt nuptiæ?

Quippiam (inquit) significationem minimæ rei habet.}

Quicquam de modico dicitur.

Et dictio aliquandiu.

Et quippiam.

18 ¶ Tamen aduertendum est, lector, circa huiusmodi appellationem partis simpliciter, aut cum illa adiectione alicuius, non omnino esse perpetuum, vt partis appellatione simpliciter veniat dimidia, & appellatione alicuius partis veniat pars minor dimidia. Nam quantum ad primum pertinet, videmus nonnunquā appellatione partis totū contineri, vt in l. cohæredi. §. non videri, vbi id no. Alex. ff. de vulg. & pupil. substit. & in l. Lucius. §. si filiam, & ibi gl. in verbo, dimidio. ff. de leg. ij. & in l. vxori, in prin. ff. de lega. iij. vbi glo. dicit illud procedere ob incertitudinē. quod & not. gl. in d. c. ij. §. j. de decim. {& ibi Domi. ad fi.} l. vj. Pau. autem Cast. consf. clxxx. super eo quod primo loco quæritur, col. ij. lib. j. dicit hoc procedere, cùm eadem est ratio. & facit etiam tex. in l. ij. & ibi Alex. Corn. & Iason C. de hæred. instit. Nonnunquam etiam maior pars dimidia ea appellatione intelligitur, vt in l. j. iuncta glo. in verbo, particulare, quam omnes sequuntur. C. de iure emphyt. Nōnunquam deniq; minor dimidia, atque etiam minima portio: vt in d. c. auaritiæ, iuncta gl. in verbo, pro parte. & Domi. ibi, de elect. li. vj. & in c. j. vers. denique, de censi. eo. li. vj. vbi & hoc not. Domi. in ij. no. dicitq; hoc esse, quia ita de mente loquentis constat. quod & idem dicit ipse Domin. in c. ij. §. j. in fi. de decim. lib. vj. Et in idem est tex. in l. si qui, iuncta glo. in verbo, immensa, quā sequuntur docto. ibi. C. de postulan. & in c. cùm autem, tit. de controuer. inue. vbi Card. Alex. dicit in eo text. ob id minimam partem appellatione partis simpliciter intelligi, quia iam fuerat facta mentio mediæ partis. ad quod etiam allegat l. filius. §. pater, ff. de lega. ij. At Philip. Dec. in l. creditori, in

Autoris de partis appellatione distinctio.

Appellatione partis nonnū quam totum continetur.

Et maior pars dimidia. Et minor dimidia.

tori,in princ.C.de pactis,asserit,quòd si necesse sit hanc partis appellationem de certa quadā parte intelligi,de dimidia intelligitur.Sed si non vrget necessitas,tunc de qualibet parte intelligitur, per tex.ibi cum sim.Idem in l.j.in 3.not.C.de Carbo.edict.dicit hanc partis appellationem de dimidia suapte natura intelligi,sed tamen interdum aliter accipi ob subiectam materiam,per d.l.nomen.§.patronus.ff.de verb.signifi.& d.c.ij.in prin.& §.j.de decim.lib.vj.Quod & idem dicit Ias. in l.planè.§.si ita Titio,col.ij.vers.septimò not.ff.de legat.j.

19 *De eadem re alia distinctio.*

¶Cæterum in hac re Raph.Com.in l.de pupillo.§.qui nuntiat.ff.de nou.oper.nunt.subtiliter admodū,vt aliàs semper,ita voluit distinguere,vt cùm agitur de parte intellectuali, & sic inuisibili, tunc appellatione partis venit dimidia.Secus cum agitur de parte visibili. tunc enim non magis accipitur pro dimidia,quàm pro alia. Ideo ratione incertitudinis debet fieri clarior declaratio , de qua parte intelligatur,per tex.ibi.Quam distinctionem corruptè & inuersè retulerunt Iac.Put.& Hier.Cort.ibi,sed eam verè adscripsit Iason,qui pro illa posteriori parte distinctionis allegat l.domum.ff.de contrah.empt.Sed contra priorem allegat alium tex.in §.vlt.in verbo, partem,iuncta gl.Instit.de vulg.substit.& tandem relinquit cogitandum:vt iam non mirum sit quod scribit Bal. conf.cccxxvj.acturus petitione hæreditatis,col.j.lib.ij.quod nomen partis in iudicio prolatū simpliciter est obscurum,& dicit id scripsisse glo.in l.Pomponius.§.sed criminis.ff.de procur. quam tamen gl.inuenire non potui,nec etiam ibi est §.qui sic incipiat,sed credo illum voluisse allegare glo.in §.sed & is qui in eadem l.quæ volui quòd appellatio rei meæ est incerta,nisi adiiciatur pro quota parte. quod parū aut nihil huc facit.Sed pro Bal.sunt multi tex.videlicet in l.is qui seruū. ff.ad leg.Corn.de falsis,ibi parte dimidia bonorum,quasi scilicet obscurum & ambiguum fuisset, de qua parte intellexisset,nisi adiecisset dimidia.& similis tex.in l.sed & si lege.§.adeo.in fi.de petit.hæred.& in l.Iulianus.ff.de bon.liber.& in l.j.§.vlt.ff.si tab.test.& in l.j.§.j.in ij.locis. ff.de Salui.interd.& in l.j.§.communis.ff.de stip.ser.& in l.senatus.§.senatus.ff.de iur.fisci.& in cle.ij.§.illi verò qui dignitates,de æta.& qualit.vbi tamen ex hoc not.Card.Flor.in ix.not.quod quandoque exprimitur id quod subintelligitur non expressum idémq; reperitur & in aliis sexcentis locis.Quibus concinens Suetonius in Iulio Cæsare,Comitia,inquit,cum populo partitus est,vt exceptis consulatus competitoribus, de cætero numero candidatorum pro parte dimidia,quos populus vellet:pronunciarentur , pro parte altera quos ipse dedisset. Et Tullius in oratione pro Q. Roscio Comœdo sæpius partem dimidiam dicit.& Quintilianus,si is est,decla.ij. Vt sibi,inquit, crederetur promissam dimidiam partem bonorum. Nisi diceres his in locis & similibus adiectam fuisse dimidiæ mentionem ad certiorem rei expressionem,vt plerunque fit ex sententia gl.in c.licèt canon,in gl.j.de elect.li.vj.& dicemus latius infra in verbo,reuertatur,nu.26.incip. sed quod his respondeatur.Nam & videmus quoque nonnunquā ad partem aliquam adiici paruulā. vt in l.habitatores,in prin.ff.loca.vbi ita scribitur,aliquam partem paruulam incommodi sustineret.

Nomen partis in iudicio simpliciter prolatum,obscurum esse.

20 *De eadem re.*

¶Quòd si plura scire velis de huiusmodi partis appellatione,vide tex.glo.& docto.in l.rectè dicimus.§.quod Quintus Mutius,& ibi gl.& doct.ff.de verb.signifi.glo.in §.adeo,in verbo, particularis,Instit.de loca.gl.in cap.j.in verbo,de portione,tit.de conten.inter me & do.& Alb.in suo dictio.in ij. locis.Bart.& Bald.in l.si plures.ff.de dam.infe.Lucam Pen.in l.ij.col.ij.in verbo, partes. C.de metat.lib.xij.(vbi dicit ex Isidori autoritate partem dici à pari.) & Imol.Alex.& Ias.in l. cohæredi.§.non videri.ff.de vulg.& pup.substit.Pau.Cast.conf.430.si quæritur,col.vlt.li.j.Ioa.Plat. in l.meminimus,col.j.C.quan.& qui.quarta pars,vbi etiam differūt quid veniat appellatione particulæ.Alex.in l.si quis in suo.C.de inoffi.testa.& in l.ij.in prin.post Bar.ibi,in j.nota.C.de hæred. instit.Ias.in l.& si post tres,col.ij.vers.limita conclusionē.ff.si quis caut.& in l.pater,quæ est ij.totius tit.col.j.vers.adde & fortius.C.de hæred.instit.& Phil.Dec.in l.j.in iij.no.C.de Carbo.edict.) & conf.lxix.visis duobus consiliis,col.pe.post prin.& iterū col.ij.vers.non obst.allegata.) & Phil. Fran.in d.c.2.§.j.in vlt.not.de deci.lib.vj.& Alciat.in l.appellatione rei.ff.de verb.signifi.Quid autem veniat appellatione duarum vel triū partium,videbis per Bart.in l.interdum.§.j.ff.de hęredi. instit.& in l.codicillis.§.vlt.ff.de vsufruct.lega.& Petr.Anch.& Domi.in d.c.indemnitatibus. §.si verò,de elect.lib.vj.& Panor.in c.cùm homines,in j.not.extra de decim.De verbo autem partiri, vide Luc.Pen.vbi suprà.& Domin.conf.xx.Christi nomine inuocato mihi videtur,col.vlt.

Pars à pari dicta.

Appellatio particulæ.

21 *Appellatio alicuius partis quid comprehendat.*

¶Sed vt redeamus,quantum ad secūdam,videlicet appellationem alicuius partis, videmus etiam eam appellationem non posse interdum intelligi de modica parte,vt in l.Gallus.§. in omnibus, in verbo,ex aliqua parte.ff.de libe.& posth.vbi dicitur , quòd filiusfamil. ex aliqua parte institui debet,quod ad minimum de tota legitima intelligitur,ex iure ff.de quo ea lex loquitur, per l.Papinianus.§.quoniam autem quarta.ff.inoffi.testa.licet hodie per noua iura aliud sit statutum.l.omnimodo.C.eo.tit.Sed Ias.in dicto §.in omnibus,in iij.not.post Franc. Aret.ibi, quem tamen ipse subticet,dicit quòd illud ideo est propter subiectam materiam,arg.l.si vno,in princ. ff.loca.& nihil præterea dicit.Sed ille ipse in l.j.in iij.not.C.de pact.de eadem re loquens. posteaquam & hoc quoque subiectæ materiæ assignauit,confestim subdit id non esse realiter respōdere.tamē Corn. loquens in casu nostræ l.conf.xv.ex quo dictus Franciscus,col.4.vers.quod verbum,lib.j.dicit in hac re respiciendam esse subiectam materiam,vt secundum illam dictio aliqua, vel addat & ampliet,vt videlicet intelligatur de minima quoque parte:vel etiam nihil addat, sed relinquat partis appellationem in sua propria significatione.Et idem dicit ipse Corn.conf.iiij.dubia satis,col.iij.&

Dictio,aliqua addit uel nihil addit secūdum subiectā materiam.

4.lib.

4.lib.3.& Soci.conf.liiij.viso instrumento,col.4.vers.secundo loco, lib.4. vbi ex hac distinctione respondent ad dictionem, aliquam, hic in nostra l.positam, vt videlicet propter subiectam materiam non ampliet, sed relinquat dictionem, partem, in suo sensu proprio. Et iis concinit quod tradit Card.in d.clem.j.in ix.q.de foro compet.intelligens quod dictum est, dictionem hanc aliquã, de quocunque minimo intelligi, dummodo sit aptum illud minimum ad effectum, de quo quæritur, & sequitur Soci.in repet.l.quod dicitur, col.4.vers.sextò contra istam conclusionem.ff.quis & à quo appel. Et si plura scire velis de natura huius dictionis, vide inferiùs vers.xxxvij.incip.finem huic gl.cum seq.vsque ad fi.{Sed ita vt non omittas tex.in l.si post pubertatem.ff.de tut.& ratio.distra.vbi ita scribitur, aliquo tempore, licèt breuissimo.}Sed quantum ad hunc locum pertinet, ego non video quamobrem materia huius l.sit subiecta huiusmodi interpretationi, sed potiùs contrariæ ex verisimili mente donãtis, quam semper veluti scopũ l.nostræ intueri debemus.

Dictio, aliquã de quocunque minimo intelligitur.

22 ¶Ideo vlteriùs progrediendo ad defensionem posterioris opi. quæ dicit hanc l. procedere in donatione minoris partis, quàm dimidiæ, non obstat verbum largiẽdi, quo bis vsa est l.nostra, quia non semper significat ingentem effusamq; donationem, non magis quàm verbum donandi, quippe cùm vtroque verbo leges nostræ promiscuè pro eodem vtuntur, vt in l.& si de tua, & in l.si filij tui.C.de donat.inter vir.& vxor.quæ primùm donandi verbo vtuntur, deinde & largiendi, in eodem casu. Id quod sæpissimè facit Constantius, cuius hæc l.est, in aliis ipsius legibus, vt in l.res vxoris.C.eo.tit.& in l.cùm veterum, & in l.si à sponsa.C.de donat.ante nupt. in quibus eandem liberalitatem nunc donandi aut donationis appellatione, nunc largiendi aut largitionis vsurpat, & in l.j.C.de quad.præscript.vbi donationem vocat largitatem. Et plerunque idem imperator ea loquendi forma peculiariter vtitur, vt pro donare largiri dicat, etiam in re modica: quod videre licet in l.si à sponso.C.eo.de donat.ante nupt. Alibi autem, videlicet in l.si mater, C.de inoffi. donat. Dioclet.& Maximianus Impp.qui ipsum Constant. præcesserunt, hoc verbum vsurparunt in donatione, quæ dimidio quartæ partis totius minor est. Quin in l.matre.C.de nat.li.Arcad.& Hodo.Impp.qui paulò post Constantium imperarunt, eo verbo vtuntur, cùm de semuncia loquerentur, quæ pars est xxiiij.totius assis: vt hinc facilè intelligas id verbum de re modica vsurpari, cùm & quarta pars totius dicatur minuscula.l.si quis in suo, in prin.{& ibi Bald.in prin.}C. de inoffi.testa.{& minima, in l.vlt.C.quando & quib.quarta pars.}Neque enim imperatores semper propriè loquuntur, vt dicemus in verbo.susceperit liberos, in prin. Quin & Tullius proprietatis verborum obseruator diligentissimus, nonnũquam eo verbo in simplici significatione donandi aut munerandi vsus est, vt cùm scribit lib.2. de Inuentione, Itaque tanquam cæteris non sit habitura quod largiatur, si vni cũcta cõcesserit, aliud alij commodi aliquo adiuncto & incommodo muneratur. Idem in oratione pro Cornelio Balbo, Nimiũ, inquit, parcus in largienda ciuitatẽ. In quibus verbis duo sunt in hunc locũ maximè annotanda. Primũ, quòd largiri ciuitatẽ vocat donare ciuitatẽ, id est, donare aliquẽ ciuitate, siue eum ciuẽ efficere. Nam de ea re in tota illa oratione agit. Quæ verba ex sua natura habẽt simpliciter vim donãdi. deinde quòd dicit parcum in largiendo, quod dici nõ posset, si largiri effusè donare significaret. Nam ea verba alioqui male cohærerẽt, secũmq; pugnarẽt. Quin & iuriscõsulti nostri largiri pro cõcedere simpliciter dixerũt, vt largiri tẽpus, in l.si filius.ff.de minorib. Et Tullius in Catone maiore, Quod si quis Deus mihi largiatur, vt ex hac ætate repuerascã. Quin idem in v.in Verrẽ actione vtrunq; iunxit: tamen ego, ait, hoc quod ferri nego posse, Verri iudices concedo & largior. Et in l.j.C.de impo.lucra.descrip. quod primò loco per verbum largiendi dixerat, secundo loco verbo concedendi expressit. Sed & in priore loco notãdũ est, quòd his verbis vtitur, quicquàm de suis opibus largitur. At suprà nu. 17.docuimus eãm dictionem, quicquam, etiã de minimo dici. Et vt nõnihil adferã ex promptuario iuris Canonici, tex.habemus hoc verbo, largiẽdi, vtentẽ in centesima parte potius, in c.apostolicæ, extra de donat.aduocatq; is tex.canonẽ, qui de eadẽ re loquens non eo verbo largiendi, sed donandi vtitur, videlicet in c.bonæ rei.xij.q.ij.vt hinc quoque intelligas, nihil apud nos hæc verba differre. Et alibi sæpe videmus in eo iure largiri pro conferre siue concedere simpliciter intelligi: vt in c.nonnullis, in fi.extrà de cleric.nõ resid.& in c.de multa, extrà de præb.& in c.abbates, de priuil.lib.vj.vbi dicitur elargiri benedictionem, & in cle.dudum.vers.verum, de sepult.vbi non solùm id verbũ de quarta eius rei de qua loquitur, sed & de re necessaria dicitur, quam scilicet quis velit, nolit, dare debet. vt hinc posse intelligas id verbũ pro dãdi verbo accipi, & rẽ quãcunq; cõprehẽdere.{Ex hisq; fit, vt largiri idẽ quod permittere siue pati significet.l.cui legata, ibi, si largiatur portio, ff.de fideic.libe.& in l.accusationis, ibi, si tẽpora largiãtur. ff.de adul. & in hac eadẽ significatione verbũ pati ponitur in l.generaliter.§.quid ergo si plures, ibi, pretiũ patiatur, eo.tit.}

Verbum largiendi, quomodo in hac l.accipiendum sit.

Largiri pro donare accipitur etiam in re modica.

Largiri ciuitatẽ quid sit.

Largiri tempus.

23 ¶Denique non desunt qui tantam inter nostros legum interpretes controuersiam in hac donationis ingentis aut modicæ differentia, hoc modo componere conantur, vt videlicet donatio facta liberto, etiam infra dimidiam partem bonorum, reuocetur susceptis postea liberis: extraneo autem, non reuocetur, nisi quæ æquat aut superat dimidiam partem. Et ita referr Corne. dicto cons.xv.col.4.lib.j.reperisse se quendam præclarum docto.distinxisse, prout etiam certè distinxit Angel.Perig.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de legatis.ij.quem nuncupatim refert ipse Corn.dicto cons.iiij.col.iij.libro item iij.vbi præterea dicit hoc se non absonum reputare. Et ita quoque dicit fuisse responsum à doctissimis viris & Socin.dicto cons.liij.col.iiij. versic. & ad.text, lib. iiij. vbi

Cõtrariarum opinionum cõciliatio.

etiam

etiam dicit hoc posse defendi,licèt non sit de mente doctor.communiter.

Restrictio cõmunioris opinionis.

24 ¶Si eam op.teneas,quę pluribus visa est communior,vt videlicet hęc l.habeat locum in donatione infra dimidiam,ita etiam intelligas procedere, modò res donata non adeo sit vilis æstimationis,vt verisimiliter donans non destitisset à datione propter cogitationem liberorum,vt subobscurè voluit Pau.Cast.in l.j.C.de posth.hæred.instit.iungẽdo locum in quo allegat hanc legem, ei quod antè dixerat.& expressè ante eum Ang.in,§.siue igitur,col.vj.vers.secundo casu,in auth. vt cùm de appel.cog.{& Imo.in d.c.vlt.col.v.vers.circa prædicta tamen,extra de dona.& voluit quoque}Ioan.Bapti.Cacia.in l.si cùm vel in vtero,& in l.sicut certi.C. de testa. milit. vbi ita dicit vidisse iudicatũ in ciuitate Senarum.& Corn.cons.ccvj.viso suprascripto themate,col.8.vers. cõcurrit etiam,lib.3.vbi ita dicit se pluries consuluisse cum aliis doc.egregiæ famæ Senis. & Soci.in l.cùm anus,tum alibi,tum col.lvj.in viij.q.ff.de condit.& demon.& cons.cxlvij.visa facti contingentia,col.pen.vers.principaliter,lib.j.& cons.ccxv.visa prædicta facti contingentia,col.iij. versic, stante ergo,lib.ij.quod & repetitur in cons.xxij.lib.4.vbi etiã dicit ita fuisse conclusum,cum quęstio verteretur in ciuitate Senarum,& hoc esse de mente Ang.in hac l.& idem Socin.cons. xx.in facto præsupponitur,col.vlt.lib.iij.& cons.xciij.testamentum præmissum,col.pen.vers.& secundũ hanc lib.4.vbi ita dicit fuisse consultum per omnes doc.Perusi.& per quosdã Senenses, & fuisse in hanc ipsam sententiam Senis iudicatum.& Phil.Dec.& Alcia.in l.j.ille col.ij.hic in verbo,sustulerat,in fi.C.de pact.& ibi quoque Fran.Cur.iunior col.ij.& seq.nu.8.& 9.vbi refert Curt.seniorem patruum suum cõsuluisse hanc l.non habere locum,nisi ad minimum donetur quarta pars. {& Carol.Ruin.cons.xciiij.visa renuntiatione,col.8.num.19.lib.j.& cons. clxxiij.quæritur primò, col.vj.vers.nec obstat insuper,eo.lib.1.& d.cons.cxl.col.iij.lib.iiij.}

Quæ legata facta in testamento etiam præteritione posthumi conseruentur.

25 ¶Et in simili licèt per auth.ex causa.C.de libe.præteri.non conseruantur legata facta in testamẽto,in quo posthumus aut etiam iam natus fuerit ignoranter præteritus,secundum opi.Bar.& asseclarum:tamen hoc tantùm procedit in legatis tam magnis,vt verisimiliter testator non fecisset, si de posthumis aut iam natis cogitasset.Secus in paruis,quæ etiam fecisset,cogitans de illis,vt sentit ipse Bart.in l.filio præterito,col.iiij.vers.præterea hoc persuadet.ff.de iniust.testam. & apertiùs Bal.in d.auth.ex causa,col.iij.vers.item non obstat,& ibi etiã Pau.Cast.col.ij.& Corn.col.xj. ver. quintò fortè fallit.idem Bal.in l.Titius,in prin.& ibi etiam Franc.Aret.col.vlt.ff.de liber.& posth. Ang.hìc,& in d.§.siue igitur col.4.vers.finaliter dici potest,in authen.vt cùm de appel.cog.Paul. Cast.in d.l.j.C.de posth.hære.instit.& cons.xx.clarum est testamentum,in fi.li.j.& Alex.cons.50. circa primam dubitationem,col.iiij.in fi.& col.seq.lib.vj.Franc.Aret.cons.xcij.viso legato,col.iiij. & iterum cons.vlt.in primo dubio.Barb.in repe.l.cùm acutissimi,col.xlv. vers.pone testator. C. de fideic.Socin.cons.xciij.testamentum pręmissum.col.vlt.vers.ex quibus omnibus,lib.iiij.

Hæc lex non habet locũ in re quapiam modica.

26 ¶Id quod haud dubiè verum est in casu l.nostræ,quia,vt suprà diximus in præfatione l.nostræ,in vers.188.incip.nec solùm cessat.non habet locum hæc lex,cum verisimiliter donans,si cogitasset de liberis,nihilominus donauisset,vtpote cessante ratione huius l.Et ideo sunt & præter eos,quos nuper citauimus,qui simpliciter tenent hanc l.non habere locum in re quapiam modica.Ita enim tenent Ioan.Fab.& Ang.hìc,Imol.in c.vlt.col.v.vers.sed circa prædicta,& ibi etiam Bened.Cap, extra de dona.& Alex.cons.lxxj.consideratis his,col.ij.lib.4.& cons.clxij.visis quæ copiosè,col.j. lib.vj.Corn.cons.xv.ex quo dictus Franciscus,col.4.vers.quia quando fecisset,lib.j.& cons. 194. videtur in præsenti consultatione,in multis locis, lib.3. & cons.ccvj. viso suprascripto themate, col.viij.vers.itaque est aduertendum,& col.seq.vers.concurrit etiam,eo.lib.iij. vbi ita dicit se Senis consuluisse,vnà cum aliis egregiæ famæ doct.Soc.in d.l.j.col.2.vers.& sic colligitur. C. de pactis.& cons.ccxv.visa prædicta,col.ij.lib.ij.Phil.Franc.in cap.frequens.§.illum,in primo notab.vbi non obscurè sentit hanc legem tum demum procedere,si donata fuerit non tantùm maior pars bonorum,sed etiam si magna pars.& Ias.in l.generaliter.§.j.col.4.in fi.v.limitationis.C.de instit. & substi.Philip.Dec.cons.ccclxvj.pro declaratione,col.iiij.vers.in secundo dubio.{& cons.481.viso pũcto,col.2.vers.non obstat.}Steph.Bertr.cons.lxxxiij.Christi,& c.visis tribus,col.j.li.3. Quod

Eiusdẽ ratio.

non ob aliud fit,quàm quòd præsumitur donans rem paruam verisimiliter eam etiam donauisse,si cogitasset de liberis,vt in simili quoque Bart.in l.demonstratio.§.quod autem,in quæstio. 4. & ibi post eum Imo.ff.de condit.& demonst.

Nisi excedat quartam partem bonorum donantis.

27 ¶Et hoc ita nonnulli intelligunt & interpretantur,vt saltem donatio sit vsque ad quartam partẽ bonorũ donantis,ex mente Bald.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.ij.& eius{discipuli.}Imol.in d.c.vlt.de dona.& id apertè expresséque voluit Fran.Curt.senior,vir non infimæ apud nostros auctoritatis,cons.omnium primo,circa primum prima fronte,,col.vj.vers. & saltem sine dubio. Quibus vt non assentior omnino , dum tam exactè & anxiè rem ipsam circumscribunt : sic nec probo sententiam Franc.Aret.non leuis etiam iuris interpretis,in l.Titius,in prin.col.iiij.ff.de libe.& posth.asserentis simpliciter hanc l.nostram habere locum in donatione rei modicæ,sine vllo modicitatis discrimine.

In modica rei consideratione statur arbitrio iudicis.

28 ¶In huius autem rei consideratione,vtrum videlicet res donata dicenda sit modica,vt hæc l.locum non habeat,aut habeat,id certè relinquitur arbitrio iudicis,qui considerabit quantitatem rei & qualitatem personarum,donantis scilicet & donatarij,& an sint coniuncti , necne , & in quo gradu , vt voluit Angel.hìc,& expressiùs in d.§.siue igitur,colum. iiij. in auth. vt cùm de appel.

cog.per

cog.per not.in l.cùm alienam,C.de leg. Et in simili casu Pau.Cast.& Ias.in auth. ex causa. C. de lib.praete.& Barb.in repe.l.cùm acutissimi,col.xlv.C.de fideic.Considerabit item iudex ex sententia Corn.consi.iiij.dubia satis,col.iiij.vers.cùm igitur in casu nostro,lib.iij. vtrùm scilicet donans vnũ tantùm,an plures liberos susceperit,ac vtrùm masculos,an fœminas.Nam verisimiliter quis ita non retraheretur à donando propter vnicum filium,quàm propter multos,vt est bonus text. quem tamen ipse non allegat,in l.si filiæ.ff.de leg.ij.quẽ in hac casu nostro expendit Fran. Aret. consi.xcij.viso legato facto,col.iiij.vers.quid enim si hæreditas.Igitur vt redeamus ad Corn. magis dissuadent à donando plures filij,quàm vnus tantùm,& masculus quã fœmina.Nam filiæ solet sufficere dos cõgrua,ex qua potest honorabiliter,vt ipse Corn.loquitur, viuere secundũ statũ suæ personæ,vt docet experientia.c.quàm sit,de elect.lib.vj. Et congrua dos in dubio ea dicitur, quæ legitimæ respondet,vt voluit Saly.in auth.res quæ.C.commu.de leg.cum aliis concor.quas tibi nuncupatim abscribemus infrà,in verbo,susceperit liberos,versi.xcij.incip.quòd autem filia. Igitur si ex reliquis facultatibus,quæ sunt præter res donatas,filia congruẽ sit dotata,vt hinc possit honestè viuere,debilitatur illa præsumptio,quòd noluisset pater donare,si cogitasset de liberis. Et idem in hoc casu postremo de filia consuluit Paul.Cast.cuius Corn.non meminit, consil.xv. incip.à secundo quæsito,col.iij.versi.facit etiam multum,lib.ij.& ante vtrunque Angel.hîc, cuius tamen neuter mentionem facit {& nouissimè Carol.Ruin.consi.cxxiiij.videtur,ad fi.lib.j.}

29 ¶Et id quidem generale est & perpetuum,vt id relinquatur arbitrio iudicis,sítne tanti res donata,vt verisimiliter ipse donans eã rem non donauisset si de liberis cogitasset,an verò contrà non tanti:vt præter eos quos suprà citauimus,voluit etiam Socin.d.consi.ccxv.visa prædicta facti cõtingentia,col.ij.versi.stante ergo dicta quantitate,lib.ij.quod & errore librariorum iterum repetitur in conf.xxij.lib.iiij.rursumq; idem Socin.consi.xx.cuius caput est,in facto præsupponitur, in fin.lib.iij.& Alciat.in l.j.in verbo,sustulerat,in fi.C.de pactis. *De eadem re.*

30 ¶Sed & idem in casu d.auth.ex causa. C. de lib.præter.cùm videlicet quæritur iuxta sententiam Bart.& sequaciũ,si testator non cogitans de posthumis,aut ignorans sibi liberos esse,legata quędam reliquerit,vtrũ legata sint eiusmodi,vt ea nihilominus reliquisset, etiã si cogitasset de posthumo,aut scisset sibi esse filiũ,an verò cõtrà verisimiliter non reliquisset,id etiam cõmittitur arbitrio iudicis, vt præter & ante Pau.Cast.& Ias.in d. auth.ex causa,quos suprà aduocauimus,voluit etiã expresè Ang.in d.§.siue igitur,col.v.versi.sed posses dubitare,in auth.vt cũ de app.cog. *Eidem simile in legatis relictis.*

31 ¶Quin & aliàs quoq; videmus in cæteris rebus id genus locũ esse arbitrio iudicis,vt cùm quæritur,quod dicatur paruum & leue,aut magnũ & graue incommodum siue damnũ,l.j.cum glos. & ibi etiã{Alber.&} Bald.C.si aduers.vendi.pign.& Ioan.And.in c.vlt.col.vlti. in vj.q.& ibi quoq; Collect.paulò ante fin.Imo.col.ix.versi.sextò tangit,& Barb.col.ij.ext.de dona.{Alex. consi.67. videretur stãtibus,col.j.lib.v.}Quæ item læsio enormis aut modica,secundũ gl.in §.pretiũ.in verbo,diffiniuit,Instit.de emp.& vendi.{Cyn.in auth.qui rem.C.de sacrosan.eccl.}& Saly.in l.vlt.in l.oppo.versi.sed adhuc stat dubiũ.C.de contra.empt.Imo.in c.quintaualllis,col.24.versic. idem si mandatum,& iterũ col.32.versi.qualiter autem dolus,& ibi etiam Panor.col.xvij.versi. venio ad secundum,ext.de iureiur.Alex.in l.si arbitratu,col.vlt.ff.de verb.oblig.& cõsil.cij. super primo, col.iij.vers.nam læsio,lib.ij.{& consi.cl.viso themate,col.ij.vers.secundò potest respõderi,lib.vij.} & Barb.in c.propter sterilitatem,extra de loca.& consi.lj.scripsit sapientiæ fons,col.ij.lib.j.& cons. xxj.præclarè dixit,col.pe.lib.ij.vbi dicit ad hoc esse sing.text.in d.l.j.C.si aduers.vend.pig.Corn. consi.ix.præmittendum est,col.iij.lib.j.& consi.189.in præsenti cõsultatione,col.iiij.vers.præterea licèt,eod.lib.& iterum consi.133.quod est eiusdem initij,col.pen.vers.nec obstat responsioni,lib.3. Philip.Deci.consi.180.visa renuntiatione,col.j.& Anto.Burg.in c.cùm dilecti,col.xij.versi. venio ad secundum,extra de empt.& vendit.Quæ impensa sit magna aut modica.glo.in l.hactenus, in verbo,pertinet,& ibi doct.ff.de vsuf.& in l.omnino,in verbo,modicas,in prin.& ibi Bart.in fi.ff. de impens.in reb.dot.fac.{& Ioan.Fab.in l.iij.C.de rei vxor.actio.Ang.in l.vlti.§.in computatione,col.j.C.de iure delib.& Corn.consi.lxxxj.quanquam in hac,ad fin.lib.iiij.} vtrùm debitum sit paruum an magnum,glo.in §.j.versi.sed & si quis,in prin.& ibi Bart.col.j.vers.an quis propter, & Ang.col.etiam j.vers.item opp.quod debitor,in auth.vt hi qui.obl.se hab.perhi.Bart. in auth. minoris debitor,col.j.versi.sed quæro quæ dicatur,& ibi etiam Bal.& alij.C.qui dat.tut.pos.Quę quantitas sit magna,quæque parua,Bald.in l.j.col.iiij.vers.quæ autẽ sit magna.C.de confes.& latẽ cons.181.primo quæro ad quid,col.j.lib.iij.& Collec.in c.cæterũ,in prin.ext.de donat.{Ang. in l.sed & si susceperit.§.j.ff.de iud.}Alex.{consi.xxxij.viso puncto & dubiis,col.ij.vers. ergo apparet,lib.j.&}consi.xlvij.circa primũ,col.iij.versi.& nimis magna,eo.lib.j.& cons.cxxxj.in causa vertente corã prætore,col.vlt.vers.nimis autẽ magna,lib.j.& Anto.Cors.in tract.de minimis, col.iij. vers.decimosextò.{facit quod scribit Bald.in l.cum contrà,col.ij.vers.itẽ est considerandũ. C. de arbitr.}Quod pretiũ dicatur paruũ siue vile,aut iniustum respectu rei,aut iustũ , vt ex d.gl.in d. §.pretiũ,Instit.de empt.& vendi.voluit expresè{Cyn.post Pet.in l.per diuersas,col.ij.vers.secundò quæritur.C.mand.Guido Papæ sing.decccxxxvij.quando dicatur modicum.}Cepol.qui eam dicit sing.in tract.de simulatione cõtractuum,char.penul.vers.sexta & vlt.opi.vbi & ad hoc alia multa allegat.& idem quoque voluit Barb.d.consi.lj.lib.j.& Steph.Bert.cons.339.non puto,nu.3. lib.j.& consi.237.viso processu,num.3.& seq.lib.ij.& consil.77.si non sine grandi,num.4.lib.iij.

Arbitrio iudicis quid paruũ, quid magnum dãnum.

Quæ enormis læsio,aut modica.

Quæ impensa sit magna,aut modica.

Quod debitũ sit paruũ, aut magnum.

Quæ quantitas parua sit, aut magna.

Quod pretiũ sit paruũ,aut iustum.

Quæ dos magna aut parua. *Quæ beneficia sunt maiora aut minora.* *Quæ lis sit parua, aut magna.*

Quæ dos magna est, quæ parua. vt not. in auth. quod locum. C. de colla. & Bal. in auth. præterea, in fin. C. vnde vir & vxor. Quæ beneficia dicantur maiora, quæúe minora, secundú Guil. à monte Laud. in extrauag. Io. xxij. incip. suscepti, versi. & hoc in beneficiis. & Domi. consi. 85. super primo dubio, col. pen. versi. de habentibus. {Fran. Rip. in c. ad aures, col. j. de rescrip.} Quæ lis siue causa dicatur magna, aut parua, gl. Bart. & Bal. in auth. nisi breuiores. C. de senten. ex breui. recit. & gl. in c. vlt. in verbo, illustrium, post prin. extra de re iud. {lib. vj. Bart. in §. si tibi quoq; ad fin. in auth. de manda. prin.} Bal. in c. edoceri, col. ij. vers. aduerte inquantum, extra de rescrip. & in c. ex ratione, circa medium, extra de appel. & in c. de appellationibus, in fi. {& ibi Card. Alex. col. j. versi. vltimò habetis, eod. tit. Saly. in l. admonendi, col. penul. versi. quando autem magna sit. ff. de iureiur.} Panor. in c. j. col. ij. vers. tertia causa est, ext. de dilat. Alex. consi. xxxij. viso puncto, col. ij. versi. si ergo apparet, lib. j. {Guid. Pap. dec. 564. vtrùm iudex, in fin.} Corsc. in tract. de minimis, vbi suprà, cú aliis concord. adductis per Ias. in repet. l. admonendi, nu. 231. incip. quæ autem dicatur. ff. de iureiu. & Philip. Deci. in d. c. de appellationibus, col. vltim.

Quæ bona tã magna, aut modica, ut excusent à satisdatione.

{Quæ bona alicuius dicantur tam magna aut modica, vt excusent vel non excusent à satisdat. Bal. post alios in l. secundum, in prin. col. iij. vers. tertiò quærit glo. ff. qui satisd. cog. Et in vniuersum quis dicatur pauper quísve diues in illis casibus, in quibus id determinatum non est, glos. in d. authent. præterea, & ibi Bald. Alber. Ioan. Fab.} Saly. Alex. Corn. & alij recentiores. C. vnde vir & vxor. & gl. in §. hinc nobis, vers. si verò absunt, in verbo, substantiam, & ibi Ang. col. j. in auth. de hære. & falci. & Bart. in l. si cõstante, in prin. col. iij. in ij. q. j. partis. & ibi etiam recentiores. ff. solu. matri. {Albr. in l. si quis ad declinandam, col. vlti. C. de episc. & cleri. & in l. paupertas. ff. de excus. tut.} Angel. in l. si verò, §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd. cog. {Pet. Anch. in c. per vestras, col. v. versic. secundo iuxta prædicta. de dona. inter vir. & vxor.} Raph. Co. consi. cxxxj. duo fratres, in prin. Panor. in c. j. col. vlt. versi. vltimò facit, {& ibi etiam Felyn. de accus. & vterque item in c. si qui testium, de testib. Cardi. Alex. in c. quo iure. viij. dist. Phil. Deci. in c. de causis, de offic. deleg. & consi. cxx. cuius superscriptio incipit, presbyter, col. ij. versi. & breuiter, & cons. cxliij. in causa matrimoniali, col. iiij. versi. secundò principaliter. Carol. Ruin. cons. lv. Iesu Christi, col. j. nu. 4. lib. j. Franc. Rip. in l. si constante, col. viij. num. 29. ff. sol. mat. And. Alciat.} in l. quos nos hostes. §. locuples. ff. de verbor. signifi.

Quæ miserabilis persona, quæ non. *Quæ persona uilis, quæ honesta.* *Qui sunt illustres, qui non.* *Quod tempus magnũ, quod modicum.*

Proindeq; etiam quæ miserabilis persona dicatur, quæ minimè, secundum Pet. à Bel. Pert. Bart. & Bald. in l. j. C. quãdo inter pupil. & vid. & Firmia. in tract. de gabellis, part. vij. q. xxvij. {Fran. Rip. in d. l. si constante, vbi suprà.} Quæúe persona vilis, quæ honesta, secundum Cyn. & Bal. in l. Gracchus. C. de adult. {& Ripa vbi suprà.} Quæ itẽ persona dicatur maior, quæ minor, ex sentẽtia glo. in c. sedes apostolica, in verbo, maiores, & ibi etiam Inno. super eodem verbo, Bal. Imo. & Panor. ext. de rescrip. Spec. in tit. de rescript. præsent. §. vlt. col. j. vers. sed quæ sunt personæ. Proindeq; etiam quæ sunt illustres personæ, quæ non sunt, ex glo. in c. vlt. in verbo, illustrium, statim post prin. de re iud. lib. vj. Quod tempus sit magnum, quod modicum. l. si ita quis promiserit. §. Seia, in fi. & ibi glo. in verbo, tempore, Bal. & Ias. col. v. in vij. not. ff. de verb. oblig. glos. in l. vlti. ff. si ag. vecti. & in d. l. si constante. §. si vxor, vbi etiam est bonus text. ff. solu. matr. & gl. in l. & si post tres, in princ. & ibi Bart. Bald. in vtraque lect. Ang. non semel, col. j. & alij. ff. si quis cau. & in l. j. §. quod autem in verbo, actio, & ibi Bart. & Alex. ff. de superfi. & in l. iij. §. emansor. {& in §. desertor.} ff. de re milit. & in c. ij. in verbo, non modicum, & ibi Archid. & alij de rebus eccl. non alie. lib. vj. & in cle. j. in gl. vlt. & ibi Laur. Pau. Genz. Mathe. Guil. & Imo. eo. tit. {Bart. in l. j. ff. de iur. delib. {Bal.} in l. non enim. ff. quib. ex caus. maio. & {consi. 379. punctus talis est, col. ij. lib. 4. Flor. in l. j. §. habitare. ff. de his qui deie. vel effu. Card. Flo. consi. xcv. ad primũ videtur, col. ij. vers. quod autem tempus.} Pet. Anch. cons. lvij. quædã ex prædictis, col. ij. & cõs. cxvj. secundũ ordinem. col. ij. {Barb. in cle. causam, col. xlvj. in paruis, vers. & pro certo, de elect. & cons. xliij. sapienter scripsit, col. iij. lib. j. & Alex. cons. xvij. viso instrumento, col. j. lib. 4. Quodq; sit magnũ, aut paruum interuallũ, quod non longè distat à superiori, Bart. in l. j. §. qui præsens, ad fi. & ibi etiã Ro. ff. de verb. oblig. Pau. Cast. in l. quo enim. §. Iulianus, per illum tex. ff. rem rat. hab.

Quid dicatur incõtinenti factum.

Ideoq; & quid dicatur incõtinenti factũ, vt quis dicatur iustè se defendisse, aut possessionem recuperasse, ex sententia ipsius Barto. in l. iij. §. cùm igitur. ff. de vi. & vi arma. Saly. in l. j. col. vij. versi. quæro secundò, & iterum col. ij. vers. nunc videamus. C. vnde vi. Panor. in c. cùm venisset, in fi. & iterũ in c. olim, le j. col. iiij. vers. dubium tamen est, de restit. spol.

Quando exceptio dicatur incontinenti probari.

Similiter quãdo dicatur nullitas, aut alia exceptio incõtinenti probari, vt impediat executionem sentẽtiæ, aut aliud iudiciũ summariũ, glo. in l. si is à quo, in prin. in vers. hodie, & ibi etiam Bar. ff. vt in pos. leg. & Innoc. in c. veniens, le ij. post prin. & ibi etiã Bal. qui id dicit not. col. j. versi. sed an ista. & Panor. col. v. versi. vlteriùs quæritur, extrà de testi. Bal. in l. iij. §. idem. ff. ad exhi. & in l. si ex falsis, col. iij. C. de transact. & in l. vlt. circa mediũ. C. de ord. cog. & l. ij. C. de edic. D. Adr. tol. & in l. j. C. vt in pos. leg. & in c. cõstitutus, in fi. ext. de appel. & Pet. Iac. tit. super l. fi. C. de edict. diui Adr. tol. in ij. libel. col. ij. {& Guid. Pap. dec. delph. 132. sed probato, col. j. vers. sed nũc insurgit. Et quid incõtinenti dicatur, vt in fraudem factũ fuisse dicatur, Ang. in l. si vẽtri. §. vlt. ff. de priuil. credit. Ro. in l. j. §. j. ff. de verb. oblig. Cepol. in tract. de simulatione contractuũ, in secũdo casu, post mediũ vers. quãdo autẽ dicatur, & Phil. Dec. cons. 235. in causa magnifici, col. ij. vers. quintò præsumitur. Et quid quã citiùs fieri dicatur, glo. in cle. causam, in prin. in verbo, cõmodè, & ibi Card. Flo. in xx. q. de elect. Fran. Rip. in l. si insulam, colum. vij. num. 35. ff. de verb. oblig. Et quod sit tempus, intra quod debet executio terminari.

Quod sit tempus intra quod executio debet terminari.

terminari. Pet. Ferra. in forma execut. sent. diffi. in gl. j. col. ij. versi. quid autem si illud.} Et aliàs semper quando quid dicatur incontinenti siue statim factum, vt per gl. Bald. Panor. & Philip. Franc. in c. an sit, extrà de appel. Bart. Ang. & Imo. in l. quod dicimus, per illum tex. ff. de solut. Bal. in {l. nam & postea, in lect. antiq. ff. de iureiu. & in} c. quia propter, col. vlt. vers. in alia glos. & ibi etiam Panor. in fi. prin. extra de elect. & idem Panor. in c. j. col. vj. vers. gl. in verbo, incontinenti, extra de mutu. pet. & in c. potuit. col. iij. extrà de loca. Ias. in l. lecta, col. iiij. versi. in gl. ibi, l. hæredes. ff. si cert. peta.

Intra quod tēpus post interpellationem quis constituatur in mora.

Et intra quod tempus post interpellationem quis constituatur in mora, ex gl. in l. Aemilius, in prin. in verbo, restitui. ff. de minorib. quā dicit sing. Bal. in c. j. col. ij. in verbo, quàm citius. tit. de no. for. fidel. & in c. cùm olim, col. ij. vers. considera, ipse debet, extra de restit. Sed & est alia similis in l. donatio, in verbo, si non protinus. ff. de nego. gest. quam etiā expendit Ias. in l. si ex legati causa, col. ij. in iiij. not. ff. de verb. oblig. & ibi l. quoties in diem, col. iij. eo. tit. Imò & eius rei textus est in l. si quis filium. §. vlt. ff. de collat. bon. quem annotat Raph. Co. in d. l. quoties, & Alex. post Iacob. Aret. in l. j. §. item si ita. ff. ad leg. Falc. & voluit etiam Bart. in l. si pretium. ff. quando dies leg. cedit. & Ias. qui illam priorem gl. dicit not. in l. eū qui calendis. §. quoties. in fin. ff. de verb. oblig. Et aliàs semper ex quo tempore mora ipsa contrahitur, vt voluit Ioan. And. in c. vlt. in verbo mora, & ibi quoq; Bald. col. ij. vers. nota, hìc dicit, extra de elect. Idē Bal. post Iac. But. in l. tutor si petitus, paulò ante fin. ff. de tuto. & cura. dat. ab his.

Semel mora contracta, intra quod tempus purgari posit.

Et cùm semel mora contracta fuerit, intra quod tempus purgari possit, vt tradit gl. in d. l. & si post tres, in prin. & ibi omnes doct. ff. si quis cau. & glo. in c. potuit, in verbo, celeri, ad fi. & ibi Card. Flo. Imo. col. xij. Panor. & alij, extrà de loca. Bart. in l. si insulam, in ij. opp. ff. de verb. oblig. & Bal. in l. magnā, tum col. j. vers. oppo. ad hanc l. tum col. vj. ver. quæritur primò. C. de contra. & commit. stip. {& in l. sancimus, col. j. C. de fideiuss.} Ang. cons. 312. prout patet ex themate, col. iij. vers. præterea si consideratur. & subobscurè Petr. Anch. consil. xlij. quidam Ser Antonius, col. ij. vers. tertiò reuocatur. Alex. cons. xiiij. viso & considerato, versi. præterea mora, lib. ij. quod repetitur cons. xl. lib. vj. Corn. cons. cij. visis in causa, col. vlt. lib. ij. {Ias. cons. lxxxij. visis, col. ij. vers. & si tenemus, lib. j.} Steph. Bert. cons. xj. etiā si venerabilis, nu. 3. lib. ij. Philip. Deci. in auth. qui rem, col. iij. C. de sacro. eccl. & cons. 158. cuius superscriptio incipit, verba ista ipso facto, col. iij. vbi hāc dicit esse cōmunem opin. Lancel. Gal. in d. l. j. §. qui præsens, col. vlt. vers. hinc dicitur. ff. de verb. obli. Et est optimus tex. in d. l. si ita quis promiserit. §. Seia, in fi. ff. eo. tit.

Quid antiquū dicatur.

Et quid antiquū dicatur, si credimus Ant. in c. illud, extra de præsump. & Alex. cons. lxxix. circa primū de quo quæritur, col. iiij. vers. fortificatur per id, lib. j. & cons.} iij. videtur, col. vij. vers. faciant quæ dixi, lib. ij. {consi. 187. in hac causa, col. i. vers. quis enim Iudex, eo. lib. ij.} & cōsi. ix. viso themate, col. vlt. versi. nec ob. id quod habetur, lib. iij.

Quid diuturnum.

Et quid diuturnū, gl. in l. pe. C. de cōmo. Bart. & alij in l. si pœnā, in fi. ff. de verb. oblig. Et quantū tempus requiratur, emptorem pati venditorem possidere post venditionē vt fraus vel simulatio præsumatur. Bart. in l. post contractū, col. iij. vers. sed quanto tempore. ff. de dona. & in l. sicut. §. superuacuū, col. ij. vers. sed hìc quæro. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solui. Bal. cons. lxx. apparent quædā instrumenta, col. ij. versi. super secundò, lib. j.

Quando quæritur de tempore & interuallo.

Et in vniuersum quoties quæritur de tempore & interuallo, per tex. in l. ab hostibus. §. vlt. cum l. seq. ff. ex quib. caus. maior. & in l. cōtinuus. §. cū ita, in prin. ff. de verb. obli. & in l. de die, in prin. ff. qui satisd. cog. & in c. cùm personæ. de priuil. li. vj. & per gl. in l. si finita. §. non autē, & ibi doct. ff. de dam. infect. & in l. furtū, §. fundi, & ibi Iac. Rau. & Ang. ff. de vsuca. & gl. in l. Lucius. ff. māda. & in §. quod autem ad eas, in verbo, propter absentiā, Instit. eo. gl. in c. inter quatuor, extra de cleri. non resid. & in c. in constitutionē, in verbo, cōpetentia, de sent. excom. lib. vj. Inn. in c. querelam, col. j. in verbo de nouo, & ibi quoque Ioan. And. extra de elect. Archid. Io. And. Domi. & Phil. Fran. in c. ad decimas, de restit. spol. lib. v. Host. in c. quoniā frequenter, extra, vt lit. nō conte. Cyn. in l. j. in j. q. prin. C. vbi cau. stat. Rot. deci. liiij. not. ꝙ vbi dicit aliquis, in antiquis. Bart. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pœn. Bal. & Ang. in l. licet, ad fin. C. de acqui. poss. Bald. in l. si pro ea, in x. q. C. manda. & in l. ordo, col. j. vers. quæro nunquid istud diu. C. de execu. rei iudi. & in l. ij. col. vij. versi. sed quæritur an per negligentiā animi. C. de seruit. & aqua. & in c. oblatæ, col. ij. vers. quæro etiam pro intellectu, extra de appel. & in c. j. §. firmiter, & ibi recentiores, tit. de prohib. feud. ali. per Fede. & in c. ad hæc, & ibi Martin. Laud. & Card. Alex. tit. hìc finit lex Corra. & in l. capite quinto. ff. de adult. & Ange. in l. j. col. ij. C. de ser. fugit. in l. quòd dictū, in prin. ff. de solut. & Ang. & recentiores in l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acqui. hære. Pet. Anch. cons. xcij. tria in fauorem. Rom. in l. si de eo. §. si fortè. ff. de acquir. possess. Dom. in c. pontificis, vij. q. j. Raph. Fulg. consi. vij. iam pluribus annis, col. ij. versi. ad secundum. Panor. post alios in c. cùm in veteri, col. ij. in v. not. extrà de elect. & in c. j. col. vj. quod met. cau. Io. Ana. cons. xvij. visa relatione, col. j. vers. quartò præmitto. Pau. Cast. cons. cclxv. in primo articulo, post medium, lib. ij.

Et de locorū interuallo.

Similiterq; cùm tractatur de locorū interuallo, vtrùm videlicet locus sit tam vicinus aut remotus, vt absentes sint citandi, aut alias, per gl. in c. filius. §. præsenti, in verbo, vicinarū, & ibi Philip. Fran. qui eam dicit not. de pœn. lib. vj. & gl. in cle. causam, in verbo remotis, & ibi etiam Paul. Liaz. Imo. col. x. versi. glo. remotis, & Card. in vers. quòd si forsan, in vj. q. de elect. Inno. in c. calumniā, col. ij. extra de pœnis. Iaco. Aret. & Bart. in l. iiij. §. si tam vicinam. ff. de dam. infect. Bal. in l. si vicinis, in fin. C. de nupt. & in c. cùm inter, circa mediū, vers. quæro à quo loco. Pet. Anc. in c. præsenti, in iiij. no. de præb. lib. vj. Alex. cons. lvij. ponderatis verbis, col. ij. vers. locus autē vicinus, lib. iij.

Quod negotiū cōmissum

Item quod negotiū siue ministerium cōmissum dicatur patrium, siue ma-

gnum. Quæ ciuitas insignis, aut non. Quod crimen leue, aut graue. Quæ feuitia viri in uxorē magna aut nō. Quis metus iustus, uel iniustus. Quæ leuis aut atrox iniuria. Quæ deterioratio rei parua, aut magna. Quæ indicia sufficiant ad torturam.

locus vel ciuitas sit insignis, aut nō insignis, gl. in c. statutū, in prin. in verbo, copia, & ibi doct. de rescrip. lib. vj. Quod crimen dicatur paruum aut leue, quodq; magnū ac graue. {Host. Bal. Imo. & Card. Alex.} in c. proposuit, ext. de appel. Panor. post Anto. in c. at si clerici. §. de adulteriis, col. iij. vers. & quæ dicantur, ext. de iud. & ibi Felyn. & Philip. Deci. qui adfert concor. ille in prin. col. pe. hic in d. §. de adulteriis, col. xx. vers. secunda conclusio. {Et quod proinde furtum dicatur leue aut magnū, Alb. post Iac. in l. respiciendū. §. j. ff. de pœn.} Quæ sæuitia viri in vxorem sit magna aut parua, vt possit prouideri remedio cautionis, aut secus, Panor. in c. literas, col. ij. in vlt. not. ext. de restit. spol. Quis metus tam magnus aut paruus vt iustus vel iniustus dici debeat, gl. in c. consultationi, in fi. extra de spon. & mat. Inn. in c. cùm dilectus, in verbo, mortis, extra de his quæ vi metúsve caus. fi. & Bal. in c. j. col. j. in fi. & in c. Abb. eo. tit. {& cons. 176. Cecilia, col. j. lib. j.} Guil. Archi. Lap. Pe. An. Domi. & Phili. Fran. in c. j. eo. quoq; tit. lib. vj. Bal. in l. ij. in prin. C. de his qui per me. iud. non ap. & in rub. C. de rescin. vend. {& cōsi. 364. quæstio ista, col. ij. lib. iij.} Quæ leuis siue modica iniuria, quæ atrox aut enormis, vt sumitur ex c. peruenit, ext. de sent. excom. & not. Hosti. in summa eod. tit. §. quis possit, versi. septimus, & seq. {Quis item excessus leuis, quísve enormis, idē Host. & alij in c. cùm illorū, extr. de sent. excom. & ante illum glo. in c. cùm illorum, in verbo, sanguinis effusionē, & ibi Felyn. col. pen. extra de sent. excom.} Quæ deterioratio rei parua aut magna, Cyn. in auth. qui rem, statim post prin. C. de sacrosan. eccl. Ias. cons. xvij. in primo dubio, col. j. lib. j. Quæ indicia sufficiant ad torturā, Bart. in l. vlt. col. ij. vers. venimus ad indicia. ff. de quæst. & Bal. cons. xcv. regula iuris est, col. ij. lib. j. & cons. cj. quidam testis, post mediū, eo. lib. j.} Quando dicantur esse multi, vel pauci, vt dicantur facere multitudinē, vel non facere, secundū qualitatem causæ personarum, ex Bal. sent. in c. cùm causam, col. vlt. versi. quæro quid contineatur, & seq. ext. de testi. per gl. ibi, in verbo, effrenata, quam dicit singu. Et generaliter quid multum dicatur, quid modicum, secundum Bald. post Nicol. Mathe. in l. ædem, col. vlt. versic. sequitur in litera, aut cum mali. C. loca. Ex quibus multa potes addere ad Barb. qui nonnulla ex iis & alia quædam allegat in d. c. propter sterilitatē, extra de loca. {& pleniùs in c. vlti. col. ij. extra de dona.} & d. cons. lj. scripsit sapientiæ fons, col. ij. lib. j. & cons. xxj. præclarè dixit, col. pen. & seq. lib. ij. & cons. 37. scribitur sapienter, col. xv. eo. lib. ij. & cons. xxij. Deum inuocent, col. iij. lib. iij. & cons. lxx. illud in mediū recetam, col. vlt. eo. lib. iij. & cons. lxxx. illud referā, ad fin. eo. lib. iij. & latiùs cons. xlv. illud in mediū, col. pen. lib. 4. & Philip. Deci. in d. c. sedes, col. iij. versi. in glo. iij. extrà de rescript. & Steph. Bertr. d. consi. 236. lib. ij. & Panthal. Calde. in repeti. l. ij. col. lxiij. versi. & quòd æstimatio. C. de rescind. vendit. {& Hippol. Marsil. in l. q. in iij. primis colu. ff. de quæst. Ioan. Lup. in repe. Rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. ij. col. iiij. & seq. Matth. Afflict. in c. j. col. v. versi. cui adde quòd in multis, cum multis, cum multis sequen. tit. ex quib. caus. feud. amitta.} Nam sunt alia infinita quæ iudicis arbitrio committuntur, {vt ex illis videre poteris:} sed ea tantùm persequi voluimus, quæ nonnihil ad casum nostrum pertinent, vbi scilicet agitur de modico aut magno, siue quid plus minúsve dicatur.

32 *Valet appellatio ab arbitrio iudicis.*

¶Igitur vt redeamus ad casum leg. nostræ, est in arbitrio iudicātis, quæ donatio magna aut parua dicatur, vt ea locū habeat, aut non habeat. Tamen illud non intempestiuè dixerim, quòd per id non impedietur appellatio, si is perperam ac non rectè arbitratus fuerit, per gl. not. in l. si qua pœna, in verbo, de pœna, paulò ante fin. & ibi Bart. in fin. & latè Alex. in addi. ipsius. ff. de verbor. signific. & glo. in c. super his, in verbo, arbitriū, & ibi Anto. Imol. & Panor. extra de accus. Io. And. in additio. Spec. tit. de citat. §. sequitur, versi. sed nunquid creditur, {Bal. in c. j. col. v. versicu. & scias quod si ista, tit. de mili. vasal. qui contu. est.} Lap. & Domi. in c. ij. de iuram. calum. lib. vj. Imol. in l. ij. ff. de pub. iud. & Pet. Anch. in c. cupientes, in princ. col. ij. versi. quæro dicitur hîc, de electio. lib. vj. {& consi. 421. quidam Ser Antonius, lib. iiij.} Anto. in c. cùm parati, col. iij. & ibi etiam alij, extrà de appellat. Panor. in c. cum venissent, col. ij. versi. hinc est quòd à iudice, extra de iudic. & in c. j. col. ij. versic. venio ad gl. extra de dilatio. Alex. in l. & si seuerior, ad fin. C. ex quib. cau. infa. irrog. & in leg. j. col. pen. versi. item tertiò. ff. de leg. ij. vbi hoc limitat. {& Philip. Franc. in c. cùm speciali, col. ij. versic. intellige quòd ipse iudex, extrà de appel.} & Felyn. qui dicit illam posteriorem gl. singul. in cap. exceptionem, col. j. & ij. extra de excep. vbi etiam distinguit Ias. in l. quod iussit, col. x. versic. secundò quærit Bart. ff. de re iudic. & in j. addi. consi. ix. venerabilis, col. iij. eiusdem addi. lib. j. Philip. Dec. in d. c. sedes. vbi supra, de rescript. {cum aliis multis concor. latè congestis à Fely. in d. c. super his, col. iiij. & seq. de accus. vbi & hoc sex modis limitat, & alia multa huc pertinentia adducit, vt ibi videre poteris.} Et hoc apertè probatur ex eo, quòd dilationes suapte natura sunt arbitrariæ. l. j. C. de dila. verumtamen si malè iudex eas arbitretur, potest appellari. c. j. extrà eo. tit. {Nam & in huiusmodi arbitrariis potest iudex dolum committere, Ioan. And. in c. cum æterni, de re iudic. lib. vj. & Bald. in l. si fugitiui, col. vlt. C. de ser. fugiti.

Dilationes suapte natura arbitrariæ.

33 *An hæc l. procedat in pluribus donat. an in unica.*

¶Sed quæstionis est, si teneas priorem illam op. quæ hanc l. dicit tantùm procedere in donatione omnium bonorum, aut dimidiæ partis: quid si quis fecit plures donationes, quæ quidem singulæ non veniunt ad dimidiam partem bonorum, at vniuersæ simul veniunt ad ipsam dimidiam, aut etiam ad eam partem siue æstimationem, quam quis simul non donauisset, si de filiis cogitasset,

diam aſcenderet. Ergo inquit, idem ius eſt.l.illud.ff.ad leg.Aquil. Alias,vt ſubdit,daretur de facili via fraudandæ huius l.Fraudibus autem obuiandum eſt,l.in fundo.ff.de rei vend.& cap.quantò,de diuor.cum ſimi. Et ad hoc quoque dicit facere quod in ſimili not.gloſſ.& doct. in l.j.C.de inoffic.donat.quòd redditur inofficioſa donatio ſiue ea ſit inofficioſa ſola, ſiue iuncta cum aliis. hoc nuncupatim ſequitur Franc.Ripa hîc in viij.quæſt.col.iij.verſi.ſed hîc ſuboritur.

Fraudibus obuiandum.

34 ¶Verùm attende lector,quia,vt ſuprà diximus non ſemel,hæc l. introducta eſt in fauorẽ parentum,& propter veriſimilem eorum mentem:ideoq; ei poſſunt derogare & tacitè & expreſsè , ex communi op.quæ ſi tenenda eſt,non valet ea ratio fraudis,quã Corn.adducit,quia fraus in ſeſe committeretur,ſi qua eſſet,ſed nulla eſſe poſſet,quia volenti nõ fit fraus.l.nemo videtur fraudare.ff.de reg.iur. Ideo ego ita dicerem,quòd priores donationes,quæ nõ aſcendunt ad dimidiam, ſecundum vnam op.aut quæ non tanti ſunt,vt donans ſi cogitaſſet de liberis,veriſimiliter ab illis retractus fuiſſet,ſecundũ alteram op.non reuocantur per natiuitatem liberorũ.Nihil enim illis obeſſe poſſunt poſteriores donationes,vt in ſimili dicitur in l.ſancimus.§. ſi quis autẽ per diuerſa.C.de donat. Nam cùm ab initio eiuſmodi donationes ſint perfectæ,& irreuocabiles etiam ex natiuitate liberorum,non debent irritari fieriq; reuocabiles ob ſequentes donationes.l.ſi vt proponis.C.de confir.tuto.& l.ſancimus.C.de admin.tut. Illæ ergo tantùm reuocabũtur, quas poſt priores donans ipſe facturus non erat,ſi cogitaſſet de liberis. Eſtq; inſpicienda ipſius præſumpta ac veriſimilis mens,quam habuit tempore ſingularum donationum,non quã poſtea habere poſſet:vt not.Bart.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.ij.& voluit ipſe Corn. conſil.cxciiij.videtur in præſenti,col.ij.& ſeq.lib.iij.& diximus ſupra in verbo,libertis,verſi.cx.incip.præterea in huiuſmodi donationibus.& dicemus poſtea latiùs,in verbo,ſuſceperit liberos,verſi.clxj.incip. ſed hoc rurſum in dubium vocatur,& multis ſeq. {Quin in caſu inofficioſæ donationis communiter tenetur,quod ſi priores donationes ab initio fuiſt validæ,poſteriores tamen reuocantur. ita enim voluit Cyn.in d.l.j.tum in ij.tum in v.& ibi quoque Bart.paulò ante fi.Bal.col.iiij.in iiij.q. Ang. col.ij.& Paul.Caſt.col.iiij.verſi.in glo.j.& prope omnes.C.de reuoc.donat.Et facit quod in ſimili reſpondit Philip.Dec.conſi.xxx.cuius ſupraſcriptio incipit,donatio omnium,ad fin.} Sed tu tamen vide interim quod ſcribit glo.in c.bonæ rei,in verbo quinquageſimam,ante fi.xij.q.ij. & in c.apoſtolicæ,in verbo,reuocari,extrà de donat.& vtrobique doct.

Volenti non fit fraus.

Autoris hac de re ſententia.

Veriſimilitudo mẽtis tempore donationis factæ inſpicienda.

35 ¶Illud quoque hîc non intempeſtiuè quæri poteſt, quid ſi quis donat tantum ſuorum bonorũ, vt pro portione eorum quæ tunc poſsidet,ea non fuiſſet donaturus,ſi cogitaſſet de liberis futuris,tamen poſtea tantum bonorum acquiſiuit,vt ſi ea tempore donationis habuiſſet, non deſtiſſet ab ea donatione,etiam cogitans de liberis. An natiuitate liberorum poſt huiuſmodi donationem & acquiſitionem ſuſceptorũ reuocetur ea donatio?Et videtur quòd non, ex eo quod in ſimili diximus,quòd ſi quis ab initio donauit totum ſuum patrimoniũ,ſed poſtea locupletius acquiſiuit,& totum filio relinquit,non datur ei filio querela inofficioſæ donationis,vt voluit gloſ. in l.j.in verbo ex duabus vnciis,in viij.q.& ibi Cyn.col.v.verſi.quartò quæritur,Bart.in fi.Bald. col.v.verſi.ſextò quæro,Ang.col.ij.verſi.ea gl.ibi authen.vnde Paul.Caſt.col.iiij.verſi.in glo. ibi item contra,& omnes.C.de inoffi.teſta.Ang.in auth.de immen.dona.§.vlt.verſi.itẽ quæro pater donat,& omnes propè,ar.§.quia verò hactenus,in auth.de nupt. vbi in arguendis donationibus inſpicitur tempus mortis donat.& Ale.conſ.14.circa primũ,col.3.verſi.nõ obſtant prædicta,lib.j.

An ob bona poſteà aucta non ſit locus huic legi , in donatione maioris partis bonorũ priùs facta.

36 ¶Ego verò in noſtro caſu aliter cenſeo,vt ſcilicet reuocetur ea donatio ex noſtra l.natis liberis. nam vt diximus in præcedentibus,quęſt.nu.ab hinc 2.& dicendum eſt quoque ſæpius,inſpicitur hoc in caſu noſtræ l.mens,& voluntas præſumpta donantis, qualis fuerit tempore donationis, ſcilicet an eo tempore donaturus fuiſſet,an non fuiſſet, ſi cogitaſſet de liberis , quicquid poſtea contigerit,quod eius voluntatem mutare potuiſſet. Sed ſi eo tempore cogitaſſet de liberis,veriſimiliter non donauiſſet. Igitur aduentitij illi caſus non ſunt conſiderandi,vt etiam in ſimili dicitur in l.Iulianus.ff.qui & à quib.& in l.inſulam.ff.de verb.oblig.vbi primus rei ſtatus,qui in exordio fuit,inſpicitur,nec is ex poſtfacto mutatur. Et quod dicitur in l.in ratione.ff.ad leg. Falci. quod ſi ſemel fuerit locus Falcidiæ eo tempore,quo Falcidia locum habet,ea quidem non tollitur,licet poſtea bona aucta fuerint. Igitur non obſtat quod de inofficioſa donatione diximus, quia in ea tempus mortis inſpicitur,vt not.omnes in d.l.j. Ideo etiam & in eadem ſi poſt mortem bona ſuperuenerint nihil obſtabunt reuocationi. Hîc autem inſpicitur tempus donationis. Ergo & ſimiliter nihil facit quod poſtea ſuperuenit.}

Autoris ſententia.

Primus rei ſtatus inſpiciendus.

37 ¶Finem huic glo.facerem:ſed illud nolui tacitus prætermittere,quod ad vim huius dictionis,aliquam,quam nunc commentamur,pertinet vltra ea quæ ſuprà diximus,eam videlicet ſupponere pluralitatem eius rei cui adiicitur,verbi gratia,ſi Papa ſcribat pro Titio,vt ei de aliquo beneficio in tali eccleſia prouideatur,ſi non ſit niſi vnum beneficium in ea eccleſia,nõ debebitur ex dicta prouiſione,propter illam dictionem,aliquo,quæ denotat,vt diximus,pluralitatem.ita nuncupatim voluit glo.in cle.j.§.ad hoc,in verbo,merito,verſi.dicit etiam,& ibi quoq; Imol. col.pen. verſi.nota etiam quòd verbũ.& Card.Flor.qui illam dicit ſing.in viij.q.& Pau.in fin.de præben.

Dictio,aliqua ſupponit pluralitatem.

per c.quamuis,eod.tit.& lib.& c.nulla,ext.de concef.præben. & c.fcire.vij.q.j. Et huius quoque fententiæ eft Ioan.And.dum d.glo.allegat in c.in generali,de regu.iur.lib.vj.& Do. à Rot. deci. ccxvj.incip.voluerunt & ordinauerunt,in nouis.& Collect.in c.vlt.col.ij.verfi. quid fi canonici, extr.de fortileg. & iterum in c.j.col.x.verfi.fed quid mandatur,ext.de regu.iur.& Felyn. in c. in noftra,col.xvij.verfi.xxiiij.correlarium,extra de refcript. Et illa glo.& fequacium fententia optimè probatur ex illo Terentij loco in Adelphis,

Aperite aliquis actutum oftium. Quo in loco Aelius Donatus vir naturæ ac proprietatis verborum peritifsimus, Vim pluralem,inquit,habet dictio aliquis , quamuis fingulariter dicatur. non eft enim aliquis,nifi de multis:rectè ergo pluraliter dicit Terentius , *Aperite aliquis.* Cui fimile eft illud Plauti in Menæchmo:

Aperite,atque Erotum aliquis euocate ante hoftium. {Et rurfus in Mercatore,

Aperite hoc aliquis.}

In uno tamen ex multis intelligitur.

38 ¶Sed quamuis de multis dicatur,tamen in vno tantùm ex illis multis intelligitur,vt patet ex eo quod pulchrè confuluit Archi.Spalatenfis confi.xxvj.cuius exordium eft.Ser Michael , quòd fi teftator ita ftatuerit,Si Titius voluerit emere aliquam ex meis poffefsionibus,volo vt fi vendant hæredes mei,& Titius voluerit duas aut plures emere,non audietur,nec tenebũtur hæredes mei nifi vnam vendere,propter illam dictionem,aliquam. Ita illum refert,& fequitur Fely.in c. omnes,col.iij.verfi.& iftis adde.j.dif.& Matth.Afflict.in conftit.Siciliæ,quæ incipit,quàm plurimũ, col.iiij.verfi.quartò in capitulis,vbi etiam dicit quòd fi ex ftatuto aut confuetudine pofsit dominus petere à vaffallis fubuentionem pro maritanda aliqua ex filiabus ipfius , poterit pro vnica tantum id petere. Quanquam in illo priori cafu facultatis emendi aliquam poffefsionum,contrarium latè confuluit Raph.Fulg.confi.xlvij.quod fimiliter incipit,Ser Michael.per text.in l.qui filiabus.§.fi quis ita.ff.de leg.j.Cui adde & tex.optimum in l.fi feruum.§. an prætor.ff.de acq. hær. {& quod voluit Raph.Com.in d.§.fi quis ita.} Sed pro priori op.facit illa loquendi formula Ciceroni propria, vnus aliquis, vnum aliquid,de qua diximus fuprà in eadem glo. verfi.v.incip. & hanc partem. Nifi dicas & id facere pro op.Fulg.quafi de multis intelligi poffet, nifi vnius adiectio fieret.{& inde hic Signor.confi.clxxxviij.cafus continens,col.pen.num.14.}

Vnus aliquis.

Tamen effectum difpofitiuũ attribuit in quolibet particulari.

39 ¶At Barto.confi.xvij.Vnnacellus,ante fin.tradit,quòd licèt hæc dictio,aliquis,fit diftributiua plurium,tamen effectum difpofitiuum attribuit in quolibet particulari.vnde fi dico , fi aliquis mihi hæres erit,ifta verba verificantur fiue vnus tantum hæres extiterit,fiue omnes, per l.qui filiabus. §.primo.ff.de legatis primo,& alia quædam iura.ex hocque confulit in pulchro cafu,vt ibi videre licet. Et idem propè dicit confi.ccxlv.eodemque vltim.dominus Cato.Nempe dictionẽ hanc, licèt fit numeri fingularis,ad omnes tamen referri , per d.l.filiabus.§.j. quod multùm facit ad ea quæ diximus in præcedenti verficu.

De eadem re.

40 ¶Adde præterea & aliam huius dictionis naturam , ex eo quod fcribit Signo. confi.cxv.in quæftione Petri,col.j.quòd fi ftatuto cautum fit,quòd fi per inquifitionem proceditur,debet afsignari terminus vnius diei vtilis ad deliberandum,antequam procedatur aliquo modo contra inquifitum:ex quo inquit Signo. inhibet ftatutum aliquo modo vltra procedi,planum eft omnẽ proceffum vlterius factum effe nullius momenti,per l.ambiguitatem.C.de tefta.& quod voluit Dy. in l.relegatorum.§.ficut.ff.de interd.& releg.& Guid.Suz.in materia confuetudinis. de quo & tu vide quæ dicemus infra,in verbo,reuertatur.in lxx.fal.futuri temporis,num.324.incip.nifi dicas. Idem quoq; Sig.confi.clxxj.incip.Ser Antonius,colum.penult.fcribit,quòd fi fit ftatutum,quòd fi appareat inftrumentum,in quo quis donationem aliquam fecerit de fuis bonis immobilibus,illud non credatur effe verum,nec vires habeat , nifi ille cui facta eft,fuerit in poffefsione viuente donatore:hoc ftatutum compræhẽdit omnem donationem,& inter viuos,& caufa mortis, cum dicat,aliquam donationem:quemadmodum etiam,fi qua, compræhendit diftributiuè omnes terminos,per d.l.qui filiabus.§.j.ff.de leg.j.& l.fi neceffarias.§.fi annua.ff.de pig. act. quod & in iifdẽ terminis confuluit Corn.confi.xlj.videtur in hac confultatione , in princ.col.ij.lib.j. quem fuprà adduximus in verfic.xiiij.incip.mouentur maxima ex parte,de quo tamen vide Philip. Dec.in l. fi tibi pecuniam,in ij.no.ff.fi cert.pet.

Si qua , compræhendit diftributiuè omnes terminos.

Aliquis,dictio uniuerfalis.

41 ¶Et alibi quoque videmus hanc dictionem, aliquis , veluti vniuerfalem compræhendere omnes fpecies eius rei cui adiicitur,ex fententia glo.in c.quod clericis,in princ.ext.de for.compet.& expreſsiùs in c.fi propter,in glo.vltim.in princ.de refcript.lib.vj.Hoft.in c.cùm fatis,de offic. Archi. Ioan.Andr.in c.quifquis,de elect.Domi.conf.xxix. Iefu Chrifti nomine repetito,licèt fubtiliter, col.j.& iterum confi.xxxv.attendentes,col.ij.verfic.vnde ex quo,dum allegat glo. in cle.j.de for. compe.rurfumq; confi.lxv. Iefu Chrifti,& cap.difcutiam,col.iij.Soci.in repe.l.fi filius,col.antep. ff.de vulg.& pupil. {& confi.iij.in caufa domini Guidi,col.iij.lib.iij.} Quæ mirum in modũ confirmant quæ diximus in illo verfic.xiiij.mouentur,nuper allegato, & quæ dicemus infra in verbo,reuertatur.d.num.224.incip.nifi dicas. Sed tamen vide text.in l.ij.§.damni quid.ff. vi bonor. rapt.& Paul.Caftr.qui videtur voluiffe contrarium,confil.ccxj.vifo puncto,circa medium,verfi. eodem modo refpondetur,lib.j.

¶Deniq;

bona mobilia pauperibus & illis qui viuenti ipsi seruierunt,conferre : notat nõn omnia eius ecclesiæ bona mobilia posse ab ipso clerico conferri.nam illud verbum,aliqua,denotat quandã moderationem.Ex quo amplia quod suprà diximus,hanc dictionẽ,aliqua,verificari in re modica, vt scilicet non tantum de re ipsa modica diei posit, sed necessariò de re moderata intelligi debeat. *tat quandam moderationẽ.*

43 ¶Sed quod ad externos scriptores pertinet,sæpe videmus eam dictionem,aliquid, maximum & eximium quippiam significare,Terentius in Andria,cum Charinus dixisset: *Aliquid,eximium quippiã significat.*

Interea fiet aliquid spero. subiunxit Byrrhia,
Id aliquid nihil est. Et in Adelphis:
Profectò euadet in aliquod magnum malum. Virgilius lib.ij.Aeneidos,
—Et nos aliquod nomenque decusque
Geßimus. Ouid lib.Tristium j.eleg.ij.
Est aliquid fatoque suo,ferróque cadentem
In solita moriens ponere corpus humo. Et Persius saty.j.ad fi.
Sese aliquem credens. Et Iuuenalis saty.j.
Aude aliquid Breuibus,Gyaris & carcere dignum,
Se vis esse aliquid. Et satyra ij.
Est aliquid quocunque loco,quocunque recessu
Vnius sese dominum fecisse lacertæ.

Et ex oratoribus,is qui primum locum inter latinos obtinet Tullius in prima actione in Verrem, Vt tu tum aliquid esse videare.Et rursum : Cæcilius tum deniq; se aliquid futurum putat,si Halienus minùs vehemens sit.Et episto.ad Atticum lib.iij.epi. lvj. ad fi.Itaque fac, vt me velis esse aliquem.Quod & in sacris literis obseruauimus D.Ioan.j.cap.A Nazareth potest aliquid boni esse?& D.Paulus j.ad Corinth.3.Nec enim qui plantat, nec qui rigat,est aliquid. Et ad Galat. 6.Si quis existimat se esse aliquid,cùm nihil sit,ipse se seducit.Et ex veteri testamento Iudic.v.Est aliquid iniquitas eorum.Sunt & qui hæc verba,quid rerũ,nescio quid,& similia,magnas quasdã res significare,de quo videre poteris Nanniũ Almarianum Miscellaneorum lib.j.Quanquam id scio in nostris legibus,nonnunquam hæc duo copulari,scilicet,modicum aliquid, & modicum quid, vt in l.sed & si.§.item si plures.ff.de instit.actio.& in l.qui bonis,in prin.ff.de cessio.bon.& in l.sacrilegij.§.j.ff.ad leg.Iul.pecu.vti & è diuerso Tullius magnum aliquid etiam copulauit lib.ij.epist. familiar. epist. vj. Graue est enim homini pudenti petere aliquid magnum ab eo,de quo se bene meritum putet.quem vt & insigne aliquid dicitur Terentio in Eunucho:

Et grande aliquid. Persio saty.j.
—Hic pede liber
Grande aliquid quod pulmo animæ prælargus anhelet.

Atque etiam dictionem quid,cum genitiuo magnum quoque aliquid,vt probat illud Cic. act.in Verrem,quid lachrymarum putatis ipsum profudisse Neronem?& Plauti in epidico, *Etiam dictio, quid.*

Tum captiuorum quid ducunt secum,pueros,virgines,
Binos ternos, alius quisque fit concursus per vias.

Terentij quoque in Andria actu ij.Scen.ij.

Dij boni,boni quid porto? Et in Heautontimo.
Modo pitissando quid vini absumpsit mihi? Et rursum Actu 2.Sce.iij.
Non oportuit relictas, portant quid rerum.

44 ¶Nec tamen prætermiserim illud à Grammaticis annotatum,quod satis conuenit cum iis quę diximus,aliquid,rem ambiguam & incertam significare,quod probatur ex illo Plauti loco in Curculione,Phæ.Iam edes aliquid.Curc.Nolo hercle aliquid,certum quàm aliquid mauolo.{Donatus in Andriam Terentij illud enarrans, *Item dictio aliquid.*

Saltem aliquot dies
Profer,dum proficiscor aliquò ne videam. Aliquò,ait,dixit, vt exilium esset incertum.}Cùm econtrario quiddam, rem certam & singularem demonstrat, auctore Boetio. Id quod asserit Laurentius Vallensis,tum lib.ij.aduersus Barptolomæum Facium,{tum in annotat. in Antonium Raudensem,non semel:tum lib.Elegantiarum iij.c. xvj. tum deniq; in Dialecticis lib.2.cap.xxv.atque etiam Nicolaus Sipontius in Martialem. *Quiddam rẽ certam demonstrat.*

45 ¶Quanquam in contrarium}facere videtur tex.in l.si debitor.C.de sent.pass.& in §.prætęrea,Instit.de fideic.liber.prout illos declaraui suprà vers.v.incip.& hanc quoq; partem{ & text.in l.iij.§. vlt.ff.de annu.leg.vbi hæc duo certum aliquid,simul iunguntur.& illud Tullij lib.j.de Inuentione.Demonstratiuum genus est,quod tribuitur in alicuius certæ personæ laudem aut vituperiũ. Et rursum lib.j.Rhetor.ad Herennium,si is est,statim post initium, vbi differit de Oratoris officio,vbi illa eadem verba adscripsit.Sed & sine ea adiectione certi,videmus sæpe ipsum Tulliũ hac nostra dictione vti in re certa:nam lib.4.epist.ad Titum Fabium,Idq; vna,ait,sentẽtia, eáq; dubia potentia alicuius condonatum existimetur.Alicuius scilicet Cæsaris,vt satis eadem epist.indicat, & omnes intelligunt.Ideo vnus ex interpretibus Valla,inquit,dixisset,cuiusdam.Idem lib.j.earũ- *De eadem re.*

dem, ad Lentulum, Cùm de certis quibusdam hominibus loqueretur, vnu ait, illud audeo, quod antea tibi significans, nunc quoque re perfecta & cognita scribere, vehementer quosdam homines & eos maximè, qui & te maximè debuerunt, & iuuare potuerunt, inuidisse dignitati tuæ.

46 ¶Est aliud quoque discrimen, ne & illud prætermittamus, inter has dictiones aliquid & quoddã, quod scilicet, aliquid intelligitur de re modica, vt suprà latissimè diximus: quoddam verò nõ ıtẽ, nisi addatur: vt in l. si cùm dies. §. vlt. cùm dicitur, quoddam modicum tempus. ff. de arbit. Quid autem intersit inter aliquis & vllus, disces ex Prisciano lib. 17.

Discrimen dictionum aliquid & quoddam.

FACVLTATVM.

1 *Facultatum appellatio.*

VIDES, vt quæ bona prius vocauerat, nunc facultates appellat. Nam & aliàs videmus facultates pro bonis vsurpari, non solùm à iurisconsultis, quod frequenter videre licet, vt in l. nec ei. ff. de adopt. & in l. si quis crediderit, ff. de pact. & in l. si plures. §. j. ff. de admi. tut. & in l. cum plures. §. tutor. & l. seq. eod. tit. & in l. quæsitum est. §. j. ff. de leg. iij. & in l. iij. ff. de annu. legat. & in aliis propè infinitis locis. Sed & ab aliis oratoribus præcipuis, quorum facilè princeps Tullius lib. ij. Officiorum, Modus, inquit, largitioni adhibeatur, isq; referatur ad facultates. Et paulò pòst, Liberales autem sunt, qui suis facultatibus captos à prędonibus redimunt. Et iterum lib. iij. eiusdem operis, Singulorum facultates & copiæ, diuitiæ sunt ciuitatis. Facultates igitur bona dicuntur, vt etiam nuncupatim tradit gl. in l. si constãte, in prin. in verbo, non sufficere, & ibi quoq; Bart. in ij. oppo. ff. solut. mat. {& Lucas Pen. in l. omnes, col. 7. in verbo, facultatem C. de decuri. lib. x. & in l. si quis procurationem, post prin. eo. tit.} & è recentioribus Phil. Dec. qui & alia iura allegat, in l. qui se patris, col. 4. vers. not. ibi facultates. C. vnde lib. Quod hinc manauit, vt nonnullis placuit, quoniam antiqui facul, & faculter dicebant, quod posterior ætas facile & faciliter vocauit, vt annotat {Festus Pompeius, atque etiam} Nonius Marcellus auctoritate Pacuuij, Africani, Lucilij, & aliorum. Vnde & facultas nomen ad nostram ætatem permanauit, veluti facilitas agendi quippiam, vt etiam è nostris asseruit Accurs. in d. l. si quis crediderit. ff. de pact. & in d. l. si constante, vbi suprà. & iterum in l. si quis posthumos. ff. de liber. & posth. Cuius contrarium nomen est difficultas: sicuti & huius quod faciliter dicitur, contrarium est difficulter, quo vsus est Columella li. viij. cap. x. Ex quo & Varro in Bimargo, quod vtrùm sit magnum, an paruum: facul, an difficul: & quoniam qui diues est, cuive abunde suppetunt opes ac diuitiæ, facilè agit quod vult, iuxta illud Arbitri Petronij:

Facul, & faculter.

Quisquis habet nummos, secura nauiget aura,
Fortunámque suo temperet arbitrio.
Multa loquor, quoduis nummis præsentibus opta,
Et veniet, clausum possidet arca Iouem.

Regina pecunia.

Cui concinens Horatius auctor grauissimis lib. j. epistolarum ad Numicium ait,

Scilicet vxorem cum dote, fidémq;, & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat.

Et lib. 2. sermonum Saty. 3.

— Omnis enim res
Diuitiis paret: quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, iustus, sapiens, etiam rex.

Et hinc quoque Apuleius lib. Asini aurei ix. scribit pecuniæ difficultates omnes esse peruias, auroq; adamantinas perfringi fores. Ex quo & Statius lib. Syluarum v. non inscite diuitias potentes appellat, cum dicit:

Arabúmq; potentes *Diuitias mallet.*

Potentes diuitiæ.

Et vt ex Græcis auctoribus aliquid quoque adferamus, Aristophanes in pluto multa in eam sententiam effundit, ex quibus hos versus huc adscripsimus,

καὶ νὴ Δί', ἔτι γ' ἐστι λαμπρὸν καὶ καλὸν,
ἢ χάριεν ἀνθρώποισι, διὰ σε γίγνεται.
ἅπαντα τῷ πλουτεῖν γὰρ ἐσθ' ὑπήκοα.

Id est,

Et per Iouem, si quid magnificum, aut splendidum,
Aut elegans mortalibus, abs te vno venit.
Pecuniæ namq; vniuersa obtemperant.

Et Menandri senarius est:

χρυσὸς δ' ἀνοίγει πάντα, καὶ ἀΐδου πύλας.

Id est ad verbum,

Aurum autem aperit omnia, & inferni (siue mauis Plutonis) portas. Quin ex Hebræis Salomõ ante hos omnes illud grauiter, & veluti cum bile pronuntiat in Ecclesiaste cap. x. Pecuniæ obediunt omnia. {Id quod reassumit Bal. in l. singularia, col. 4. vers. vndecimò est speciale. ff. si cer. pet. & Saly. in l. receptiua, col. 3. vers. item no. ibi. C. de constit. pecu. & ante eos} Host. & Ioa. And. in c. significantibus, vterque post prin. extra de offi. deleg. {vbi eius loci autoritate} negant viduam diuitem esse annumerandam inter miserabiles personas. Quod & astruit tex. ibi. Cui tamen aduersatur tex. in c. ex parte, de for. compe. vbi vidua regina Angliæ gaudet priuilegio miserabiliũ personarum. Sed id nihil obest, quando & rex & regina possunt esse pauperes respectu suę conditionis, vt dixi latè in nostro tractu nobilitatis. His autem quæ diximus, adstipulatur, quòd leges nostræ asse

Vidua diues.

stræ asserunt pecuniæ appellatione res omnes contineri.c.totum.j.q.iiij.& l.pecuniæ.ff.de verbo. signifi.& l.receptitia,vers.& neminem moueat.C.de constit.pec.Tanquam scilicet omnes res habere videatur,qui pecunias habet,vt etiam in postremo loco not.Bal.qui ad hoc retulit quod voluit gl.in l.aduocati,in verbo,vitam.C.de aduo.diuer.iudi.videlicet diuitias esse vitam hominis.de qua re latissimè disseruimus in tract.nobilitatis,in comparatione aduocati & medici,vbi id quisque legere poterit.Proinde,vt repetamus,cum diuitiæ tantum habeant virium,potētię,facultatũ, non abs re Latinis Facultates dicũtur,tanquã scilicet rerũ omniũ facultatẽ ac veluti facilitatẽ prębẽtes.In qua re Latini ipsi Græcos,vt sæpe aliàs,imitantur, quibus facilitas dicitur εὐπορία, quo etiam vocabulo abũdantia & opulẽtia significatur.Demosthenes,ἐὰν κολάζητε τούτους δὲ εὐπορίας ποιεῖς.Ex quo & εὔπορος diues & abundans,& verbũ εὐπορέω,habeo facultatem,ditor, abũdo. De quo & idẽ Demosthenes ἄλλοθεν τι χρήματα εὐπορήσας,καὶ ἐκ Μιτυλήνης παρὰ τῶν φίλων λαβὼν τριακοσίους στατῆρας.{Antiqui autem pecuniã deã esse existimabant,vt videre licet ex D.Augustino de ciuitate Dei lib.iiij.c.xxj.& xxiiij.vt magis mirum sit quod Iuuena.cecinit Satyr.j.

Diuitiæ uita hominum.

εὐπορία.

εὐπορέω.

—Et si funesta pecunia templo
Nondum habitas,nullas nummorum ereximus aras.}

2 ¶Verùm è nostris Alberi.in suo vberrimo Lexico tradit opes dici facultates,tanquam facilitates, quòd scilicet facilè labuntur,per not.in l.si cùm dotem,in fi.ff.sol.mat. Cui rationi concinit illud Valerij Maximi in fine lib.vj.Caduca nimiùm & fragilia,puerilibusq; consentanea crepũdiis ista, quæ vires & opes humanæ vocantur,affluunt subitò,repentè dilabuntur:nullo in loco, nulla in persona stabilibus nixa radicibus consistunt:sed incertissimo flatu fortunæ huc atque illuc acta, quos in sublime extulerunt,improuiso recursu destitutos in profundo cladium miserabiliter immergunt.Hæc ille.Cui adstipulatur illud Sallustij in Catilinario,Diuitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis est.Et rursus in Iugur.statim post prin.Præclara,inquit,facies,magnæ diuitiæ,ad hoc vis corporis,& alia omnia huiuscemodi breui dilabuntur.{Plutarch. in oratio. consolatoria ad Apollonium tradit quòd Demetrius Phalereus dicente Euripide diuitias esse instabiles: & caducas,vnamq; diem hæc ad ima deprimere,hæc verò ad summa tollere,alia quidem rectè cũ dicere inquit,melius verò fuisset,si non vnam diem,sed temporis punctum dixisset.Et} optimè facit tex.in l.etiam,ibi,si idoneus subitò lapsus est.ff.de admi.tuto.{& in l.verum,§.si locupleti, ibi, & subitò hæreditas lapsa sit.ff.de minoribus.} Et ex Christianis scriptoribus Hieronymus ad Pãmachiũ de obitu Paulinæ vxoris,scribit opes & momẽto perdi & inueniri posse.Cuius rei exemplum insigne ac memorabile nobis suggerunt sacræ literæ,in quibus Iob ille simplex & rectus & timens Deum derepentè ex ditissimo factus est pauperrimus:ex pauperrimo ditissimus.Et aliud quoque Myron Atheniensis orator apud P. Rutilium Lupum ex Gorgia de figuris sententiarũ lib.ij.Hæc mulier,ait,nuper fuit locuples,potens in amore atq; deliciis necessariorũ,ornatus eius opibus abundabat,magnus ancillarum quæ sequebantur,comitatus appellabatur.Nunc contrà subito & graui casu afflicta vix mediocris ancillulæ dignitatem retinet. Ob idq; confestim subiunxit:O fortuna,quàm vehementer te rerum varietas oblectat, & quàm magno odio est tibi beatæ vitæ perpetuus & constans fructus.Hæc ille.Ex quo fit quod scribit Bart.in l.in confirmando.ff. de confir.tuto.quòd qui antea diues erat,propterea non præsumitur nunc diues esse: quoniã in facili est,vt facultatum fiat diminutio,per illum tex.quamuis gl.teneat contrarium in §.quia verò iam,in verbo,à patre,in auth.de æqual.doti.{& Host.Io.And.Aegid.Bellam.Ant.& Imol.in c. 1.extrà de serut.in ordi.faci.per tex.in l.si creditores,in fi.ff.de priuileg.creditor.Archi.& Dom.in c.vlt.vj.quæst.v.Alb.Rosa.in l.si verò.§.qui pro rei qualitate.ff.qui satisd.cog. Sed tu vide Alciat. has contrarias sententias concordantem,in tractatu præsumptio.regula ij.præsumpt. xxvij. nu.j. & 2.post Alex.ibi ab eo allegatum.}Sed & Bal.in c.dudum.col.j.vers.quæro quæ qualitates,extr. de iureiur.inter ea quæ facilè corrumpuntur,diuitias reposuit.

Facultates tanquam facilitates.

3 ¶Vides igitur opes ac diuitias maximam nobis omnium rerum facultatem siue facilitatem suppeditare,easdémq; facillimè labi & effluere (vt sic vtranq; rationem coniungam) vt non immeritò facultates.id est facilitates dicantur. Sed prior ratio multò conuenientior est, ac peculiarior. nihil enim omnium rerum illud,scilicet facultatem rerum agendarum,magis efficit, quàm diuitiæ:hoc autem, scilicet facilè labi commune est cum multis. Quælibet autẽ res ab eo potiùs denominari debet,quòd sibi specialius est,quàm quod cum aliis cõmune habet. Ex quo videmus stipulationem potiùs à verborum firmitate,quæ propriè ac peculiariter ad stipulationem pertinet,quàm à consensu,qui omnium pactorũ ac conuentionum commums est,nomen accipere.l.j. in princ.& ibi Pau.Cast.Alex.Soci.& cæteri recentiores.ff.de verb.oblig.Sic hominem negat Fab.Quintilianus lib.Oratoriarum institutionum j.c.x.ab humo dictum , cùm id omnibus animantibus commune sit.Id quod & Alciatus noster scientissimè colligit in l.tugurij.ff.de verb.sign.Quanquam ea hominis etymologia auctorem habeat Varronem illum togatorum doctissimum.

De eadem re.

Quodlibet ab eo potius denominatur, quod sibi specialius est.

4 ¶Quid autem intersit inter facultatem & facilitatem,tradit Cornelius Fronto in libello de nominum verborumq; differentiis. Facultas,inquit,locupletis:facilitas artificis est. Itaque diues facultatem habet vel emendi vel redimendi:artifex opera perficiẽdi facilitatem.{At Festus Pompeius in verbo,facul.facilitas(ait)morum est:facultas rerum.Sed & de significatione facultatis, quid nostri sentiant,videbis apud Accursium in §.si verò absunt,in verbo,substantiam,in auth.de hęred. & Falcid.

Differentia inter facultatem & facilitatem.

& Falcid.& Luc.Pen.in locis in princip.alleg.)

5 ¶Postremò in hac mentione facultatum noluimus prætermittere nostrates ponere differentiam inter facultates & prouentus,vt videre licet ex cle.ij.in prin.vbi id not.Pau.Liaz.& Card. Flor. in xvj.not.de religi.domi.quos videas.neque enim in hac re diutius immorari statuimus, vtpote nihil ad nostrum,quod agimus negotium pertinente.

Et inter facultates & prouentus.

DONATIONE LARGITVS.

1 X his verbis satis constat hanc l.locum habere tantùm in donatione., & ea quidem propria,simplici,mera,gratuita,liberali,vt etiã tradit Bal.in ij.lect.& Ang.hîc & Ro. cons.xxvj.pro decisione.col.ij.vers.concludo ergo.& Ias.cons.clxxj.viso instrumento dotis,col.iij.vers.sed præmissis,lib.iiij.& doct.vbique,vt videbimus ex seq. Nam & ea propriè etiam dicitur donatio.l.j.in princ.ff.de donat. & largitio quoque ea propriè est quæ fit gratis,& liberaliter,vt diximus & probauimus suprà in verbo,omnia,vel partem aliquam.nu. xj.incip.adde & his verbũ largitus.Et cum hæc l.loquatur in speciali ac singulari casu,sitq; exorbitans,vt latè diximus in verbo,libertis,nu.19.& seq.consequens est, vt dicunt Roma. & Ias.vbi supra,eam debere intelligi propriè ac strictè de vera ac propria donatione.l. filiusfam. in princip. ff.de donat.cum simil.

Hæc l. strictè de vera & propria donatione intelligenda est.

2 ¶Ex quo illud primùm sequitur, hanc l.non procedere in venditione, quod omnes vbique admittunt.Quod tamen velim intelligas,nisi ea facta fuerit paruo quopiam pretio,habito quidem respectu rei venditæ,quæ scilicet multò pluris valebat.nam huiusmodi (gratiosa) venditio (ita possum appellare post imperatorem in l.ij.C.de fide instrum.& iure hastæ fiscal.lib.x.) reuocabitur ex hac l.peræquè ac donatio,vt voluit Bal.hîc ante fi.j.lec.& iterum in ij.lec.col.ij.&Cyn. in l.j. in vlt.q.& ibi quoq; Bal.col.j.in iij.not.Fulg.& Franc.Aret.col.vlt.vers.verumtamen si venditio, & Iac.à Sanct.Georg.col.j.(Claudius Aquen.col.ij.vers.fortius voluit.)C.de pactis & ipse Bal. in rub.ext.eo.tit.col.ij.vers.quarto an vẽditio.Ang.in l.j.C.de inoffi.test.Rom.in l.si quis cum aliter, col.v.in ix.quæst.vers.attende tamen.ff.de verb.oblig.vbi id dicit sing.Pet.Ferra.in sua practica, tit.forma libel.quo agit.pro dona.in verbo,irreuocabiliter.(Barb.in c.cùm dilecti,col.vlt.de empt. & vendit.)Soc.cons.ccxv.visa prædicta facti contingentia,col.j.lib.ij.quod repetitur in cons.xxij. li.4.& Fran.Curt.senior cons.j.prima fronte videtur dicendum,col.iij.& Philip.Dec.qui Cyn.& Bal.tantùm memorat,in l.imaginaria.ff.de regu.iur.(Carol.Ruin.cons.xcviij.visa renuntiatione, col.ix.nu.20.lib.j.& iterum cons.clxx.de tribus,col.iiij.nu.15.lib.j.& cons.lx.de re quidem, col.v. nu.16.lib.iij.& cons.cxl.circa casum,col.iij.nu.6.lib.iiij.)Pantal.qui & Cy. & Bal. tantùm citat in repe.l.ij.col.xxxvj.vers.duodecimò limita.C.de rescin.vend.(& D.Boer.deci.cxliij. & quò ad secundam,col.iij.in prin.

Hæc l.non habet locum in venditione propriè sumpta.

3 ¶Horum ratio est,quia talis venditio facta minori pretio, pro donatione habetur. l. si vir vxori, in prin.ff.ad S.C.Velleian.& l.si quis donationis.ff.de contrah.empt.& l.j.§.si quis in fraudẽ,cum seq.vsque ad §.si mutuam.ff.si quid in fraud.patr.& l.si sponsus.§. circa.ff. de donat. inter vir.& vxo.& l.cum hic status.§.si inter,vers.plane,&in l.sed si vir.§.si duo.ff.eod.quibus probatur iura loquentia in donatione habere locum in huiusmodi venditionibus:quod & voluit glo.in l.apud Celsum.§.auctoris,in verbo,causa.ff.de except.dol.Pet.à Bel.Perti.in suis no.viij.not.incip.si quęratur,in fi.& in l.j.& ibi Cyn.post eum in vij.q.C.de inoffi.dona.Bal.cons.cclxj.primò queritur, statuto cauetur,col.iij.lib.j.Bart.in l.non vsq;.ff.si à par. quis manu. fuer. & cons.clxj.in nomine domini amen,proponitur,paulò ante fi.Colle.in c.vlt.col.iij.vers.sed quid pater,ext.de donat.Io. Plat.in l.j.col.ij.vers.in tertio dicto.C.de impo.lucra.descrip.vbi dicit censeri causam lucratiuam, cùm res magni pretij paruo emitur.& in hoc dicit not.gl.in d.§.auctores.& Alex.cons.lv. consideratis verbis,col.ij.vers.quod non excedit,lib.j.& Alcia.in l.nominis.§.verbum.ff.de verb.signi. cum aliis multis concord.à me collectis in nostris commentariis in Pictonum cõsuetudines, tit. xiij.§.x.glo.j.in ij.declaratione ij.fal.Quibus adde text. loquentem in conductione vno nummo facta,in l.si quis.ff.locat.vbi & ea instar donationis est Et quod scribit Suetonius in Iulio Cæsare,c.50.Ante alias dilexit M.Bruti matrem Seruiliam,cui & primo suo consulatu sexagies sestertiûm margaritam mercatus est,& bello ciuili super alias donationes amplissima prædia ex auctionibus hastæ minimo addixit,aut vt Budæus in tit.de in diem addic.& quidam alij, & meliùs meo iudicio,legunt,nummo,quod tamen in idem recidit,quãtum ad rem de qua loquimur, pertinet. Nam ex ipsius Suetonij sententia, est veluti quædam donatio, rem amplissimam minimo siue nummo vendere vel addicere.Ex quo etiam illud Horatij lib.sermonum ij.Saty.v.ad fi.

Eius ratio.

Causa lucratiua.

Cõductio uno nummo facta.

Seu fundi siue domus sit
Emptor,gaudentem nummo te addicere,&c.

Quo in loco Porphyrio interpres,Genus,inquit,erat donationis,in qua quando aliquid donabatur,nummum dabant,vt emisse viderentur.Ex nostris autem Accursius scribit hanc venditionẽ vno nummo factam esse imaginariam,in §.præterea,Insti.qui.mod.ius patr.potest sol.& in §.j.in verbo,libripendi.Instit.de testa.(& Philip.Dec.in l.imaginaria.ff.de reg.iur.)Ex quibus magis placet apud Suetonium legi nummo quàm minimo.nihil tamen refert,quod suprà diximus, vtrum horum

Venditio uno nummo facta.

horum legas, ad eam rem de qua tractamus. Quanquam habemus casum in iure nostro, quo huiusmodi venditio habet aliquid momenti, in l. si vsusfructus. ff. de iur. dot. De quo tu vide gl. in l. si quis ante, in verbo, solum teneat, & ibi Bart. & alios. ff. de acquir. poss. Sed & tu vide de his venditionibus factis vno nummo, Cy. post Pet. in l. maritus. circa medium. C. de procur. { & in l. non ideo. C. de hæred. instit. } Bart. in l. vsufructu, col. 4. vers. vlterius not. ff. sol. mat. Collec. in capit. vt mensuræ, quod est ij. ext. de empt. & vendit. cum aliis concord. adductis ab Alex. in d. l. si quis ante. Sed vt redeamus, ex his quæ diximus, fit, vt quod in ea venditione minori pretio facta deest à vero ac iusto pretio, tanquam donatio debeat insinuari, secundum Pet. Ancha. & Imo. in c. cùm causa, ext. de empt. & vendit. & Rom. in l. ij. in prin. col. iij. ff. de verb. oblig. per d. l. si quis donationis. & repræhendit Calder. qui contrarium consuluit, cons. ij. tit. de empt. & vendit. De quo & per Alex. in d. l. si quis cùm aliter, col. iij. vers. item quæsiuit. ff. de verb. oblig. & Firmia. in tractatu gabellarum, in iij. parte viij. partis princ. quæst. xij. & Soc. d. cons. ccxv. col. j. lib. ij. *Insinuatio in venditione minori pretio facta.*

4 ¶Id quod primo loco intelligunt Cyn. Bal. & Soc. sub dubius tamen, in d. l. j. C. de pactis, procedere, si ea venditio ita facta, fuerit animo donandi facta, aliâs secus, quia principale propositum contrahentium est inspiciendum, vt est tex. licèt non allegent, in l. rogasti, in prin. & in l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. & apertè declarat tex. in d. l. si quis donationis causa. ff. de contrah. empt. & in d. l. si vir vxori. ff. ad S. C. Velleian. & in d. l. si sponsus. §. circa. ff. de dona. inter vir. & vxor. Ex quo etiam voluit Ioan. And. & post eum Panor. Barb. & alij in c. ad quæstiones, ext. de re. permu. quòd si pro fundo alterius, ei do alium fundum, & pecuniam, primùm inspiciendum est quid principaliter inter contrahentes actum sit, vt iudicemus, sitne hic contractus permutationis, an venditionis. Id quod etiam voluit Bart. in l. j. ad fi. ff. eo. tit. & in l. Aristo, & ibi quoque Bal. & Pau. Cast. ff. de donat. & idem Bart. in l. si in emptione, in prin. ff. de contrah. empt. Bal. in l. j. col. ij. vers. quid si data est res. C. de rerum permut. vbi & ad hoc allegat optimum text. in d. l. si sponsus. §. circa, vbi & ipse Bal. tradit autoritate illius tex. & l. is qui. C. de his qui propt. met. iud. quod iudicamus actũ secundùm animi præualentiam. quæ postrema dictio (ne tu eam repudiandã in hac significatione existimes) est Pauli iurisconsulti in l. rem actio. §. in omnibus. ff. de rei vendic. Sed vt redeamus, illud idem quod diximus, voluit ipse Bal. cons. lxvj. inter virum & vxorem, in prin. lib. j. Panorm. cons. xv. quæritur an prædictus contractus, col. j. lib. j. cum multis concord. à me congestis in {nostro tractatu Retractuum, tit. j. §. xxx. glo. j. nu. 11.} *De eadem re.* *Actus iudicantur secundum animi præualentiam.*

5 ¶At fortè quis, quantum ad casum l. nostræ pertinet, non simpliciter quid actum sit inter partes, sed primo loco iudicaret eatenus reuocatam esse huiusmodi venditionem minori pretio factã, quatenus res vendita excedit pretium, vt & voluit Fran. Aret. illam Cyn. & Bal. restrictionem siue limitationem reprobans in d. l. j. col. vlt. C. de pact. per id quod in simili dicit Barto. in d. l. non vsque. C. si à parent. quis manumi. fuer. quòd venditio minori pretio facta, in eo quidem quod pluris valet res vendita, quàm sit pretium, donatio est, per d. l. j. ff. si quid in frau. patr. & ideo potest eatenus tantùm reuocari per querelam inofficiosæ donationis. & idem tenuit Bal. in d. l. j. col. antepe. vers. vlterius quæritur. C. de inoffi. don. & Cano. in c. Raynutius ext. de testa. Alex. consil. lv. consideratis verbis. col. ij. lib. j. Et ita quidem loquuntur iura quæ suprà adduximus, vers. 3. & optimè declarat tex. in d. l. si sponsus. §. circa venditionẽ. de donat. inter vir. & vxor. Et bene faciũt quæ infra dicemus super donatione facta ob benemerita, nu. 77. incip. secunda declaratio, & seq. *Contrarium sentientes.* *Venditio minori pretio facta, in eo quod pluris valet res, censetur donatio.*

6 ¶Verùm ego, lector amantissime, hîc subsisto, vt vtar verbis iurisconsulti in l. seruum quoque, in prin. ff. de procur. & in l. si & me. ff. si cert. pet. subsisto, inquam, in casu l. nostræ, quæ omnino respicit mentem donantis, eamq; pedetentim sequitur, vt secundum eam locũ habeat, vel non habeat, vt ex iis patet quæ longè lateq; diximus supra in præfati. num. 63. incip. ex quo fit, & multis seq. Si ergo hic qui minoris vendit, non id facit donationis causa, sed quia putat iusto se pretio vendere, & ita quoque facturus etiam si de liberis cogitaret, quamuis donaturus non fuisset si cogitasset, quid causæ est cur locus esse debeat, huic l. etiam si alio respectu & consideratione hæc esset reputanda donatio? cum iste donare se non putat, nec cogitat, nec vult, sed tantùm vẽdere, id etiã facturus si haberet liberos, aut de futuris cogitaret, vt diximus. Nec mouet quod de querela inofficiosæ donationis dictum est, quia ea competit, etiam si scienter facta sit, vt plenè no. in l. 1. C. de inoffi. test. & dicemus postea latius in verbo totũ, nu. 3. & seq. & in verbo, reuertatur, post princ. Hîc autem secus est, cùm sola cogitatio liberorũ vim huius l. impediat, vt dictũ est supra in prin. l. d. nu. 63. Ideo cogita, & vide etiã interim Calca. cons. 25. Titius nobilis, col. vj. vers. septimò facit, & vers. seq. & Rom. in d. l. si quis cum aliter, in ix. quæst. ff. de verb. oblig. vbi id videtur sentire quod diximus, vt scilicet hæc lex habeat locum in huiusmodi venditionibus, cùm scienter quis vendit minoris, & sic animo donandi, vt ipse nuncupatim scribit, quasi sit secus aliâs. *Autoris sententia.* *Distinctio in venditione minori pretio facta.*

7 ¶Sed hoc tamen secundo loco intelligendum, si modo id quod excedit pretium, tanti sit, vt hinc contractus ex capite læsionis retractari possit. Aliâs enim frustra tractamus de donatione: quia ex natura contractus licet illud retinere. l. item si pretio, in fi. ff. loca. & l. in causæ, in fin. ff. de minor. verbi gratia, fundum pendentem xx. aureos annuos, & qui vera iustâq; ac communi patriæ æstimatione valet quadringentis aureis, vendo ducentis tantùm aureis, & ita non est læsio vltra dimidium iusti pretij, ideo ex capite minoris pretij rescindi non potest. propterea cùm ex natura contractus illud quod excedit, retineri possit: nihil est, cur donationẽ dicere debeamus. Et ita in casu nostræ *Eiusdem sententiæ restrictio.*

Viliùs vendere non est donare. nostræ l.hanc rem limitat & intelligit Fran.Aret.in d.l.j.C.de pact. Cui Adde quod scribit Bal.in rub.C.de contrah.empt.in xij.q.quod viliùs vendere non est donare, etiam si apponatur clausula donationis, quia est actus consecutiuus naturæ venditionis, in qua licitum est contrahentibus suam vtilitatem procurare, nisi excederet dimidium iusti pretij, quia tunc, cùm excederet terminos æquitatis, esset vera donatio totius eius quod excedit iustum pretium, per d.l.si quis donationis. Sed tu super hac re vide etiam quæ dicam postea nu.81.incip.sed super hoc illud est animaduertendum, & duobus seq. *Nisi excedat dimidium iusti pretii.*

8 *De eadem re.* ¶Intellige tertiò, vt non solum id tanti sit, vt contractus inde rescindi possit, sed etiam vt sit eiusmodi, vt ascendat ad dimidiam partem omnium bonorum, secundum eam op. quæ id exigit, aut saltē tale sit, & tantæ æstimationis, quòd verisimiliter venditor noluisset donare, si cogitasset de liberis, secundùm aliā & cōmuniorem op. Nam si in donatione expressa illud obtinet, multo magis in tacita, imaginaria, adumbrata, ne plus habeat viriū tacitū quàm expressum, & imago quàm veritas. l.filio quem pater.ff.de libe.& posth.cum simil. Et vt intelligas quid intersit inter hoc, & illud quod diximus in præcedenti vers. Pone quod quis habens in facultatibus ducentos aureos annuos, vendit fundum pendentem decem tantùm aureos annuos, & ita valentem, si iustè ematur, ducentos aureos, quinquaginta tantùm aureis. Certè is cōtractus rescindi potest ex capite læsionis infra dimidium iusti pretij. Ex capite autem huius l.non poterit, quia non tanti est. is fundus pro portione omnium bonorum, vt si apertè & expresè donatus fuisset, reuocari deberet ob filios postea susceptos, secundum ea quæ plenè diximus in glo.omnia, vel partem aliquam. *Tacitum non habet plus uiriū, quàm expressum.*

9 *De eadem re.* ¶Intellige quarto, quando huiusmodi contractus pro maiori parte esset donatio quàm venditio, verbi gratia, res quæ valet centum aureos, venditur xx.aureis, venditio est vsq; ad illos viginti aureos, in reliquis octoginta aureis donatio. Et ita is cōtractus cēsetur potiùs esse donationis, quàm venditionis. quod si è diuerso pretium excedat id quod abest à pretio, est omnino venditio, habita eius tantum ratione, quod pluris est: {vt expresim voluit Gui.Cu.in l.quæritur, per illum tex. ff.de stat.homin.& Bal.in l.vsufructu, col.vlt.ff.solut. mat.& facit quod} in simili traditur, quòd si species & pretium dentur pro alia specie, si species pretium excedit, censetur esse permutatio: sin contrà pretium excedit speciem, venditio. Ita enim voluit Bart.& alij, in d.l.Aristo, ad fi.ff.de donat.& Cano.in d.cap.ad quæstiones, de rerum permut.cum aliis multis concord.quas ego tibi affatim congessi {in d.tract.Retractuum, vbi suprà, nu.9.si autem non constat.} Et ita in casu l. nostræ nuncupatim voluit Philip. Dec.in d.l.imaginaria.ff.de reg.iur. Et hoc non admodum abest ab eo quod diximus suprà nu.7.quanquam non omnino idem est. *Permutatio iudicatur ex speciei præualentia etiam pretio dato.*

10 *Rursus alia eiusdem sententiæ restrictio.* ¶Intellige quintò, quando simpliciter venditio facta est minori pretio, nullo alterius rei respectu: secus si certæ rei contemplatione. Nam cum ea res sit veluti pars pretij, vt est tex. expressus in l. fundi partem.ff.de contrah.empt.& facit l.sterilis.§.si tibi, ff.de acti.empt.& l.si seruus.ff.de cōdi. furt.& c.cum Ioannes, ext.de fid.instrum. Certè venit in considerationem, vt venditio non debeat censeri facta tantum illo exiguo pretio, quod in contractu interuenit : sed possit rescindi ob eam rem, cuius contemplatione facta est illo modico pretio, per text.in l.cùm te. C. de pact.inter empt.& vend.fact. Nam & ob id res ipsa minoris valet, vt per Pan.in c.cùm aliquibus, col.2.extra de deci.& in c.ad nostram, col.vlt.ext.de empt.& vendit. Maria. in d.c.cùm Ioannes, in vij.no.& in c.vlt.in xxij.prin.art.qu.ix.vers.ix.effectus, extrà de dila.cum aliis multis concord. à me adductis in commentariis nostrarum consuetudinum, tit.xiij.in rubrica. Et facit optimè tex.in l.quin etiam.ff.de calum.vbi accepisse videtur, qui minoris rem emerit calumniæ causa.

11 *Donatio remuneratoria non est propriè donatio.* ¶Secundò hinc sequitur, quòd cum donatio remuneratoria non sit mera, simplex, gratuita, & propria donatio, sed potius quædam permutatio, remuneratio, compensatio, & vt titulus onerosus, vt manifestè probat tex.in l. Aquilius Regulus.ff.de donat.ibi, defendi non merā donationē esse, verū officiū magistri quadam mercede remuneratum Regulū.& in l.sed & si lege.§.consuluit, in fi.ibi, & velut genus quoddam hoc esse permutationis.ff.de petit.hæred.& voluit per illum text. Bal.ibi, & Bart.in superscript.procemij.ff.col.vlt.& in l.per diuersas, col.ij.vers. iuxta hoc quæro. C.mand.& Ioan.And.in addit.Spec.tit.de instr.edi.§.porrò, col.vlt.Alber. in j. parte statutorum. q.cxxij.prædicta materia.Pan.in rub.ext.de don.& in c.per tuas.eo.tit.& cons.uj.nitar in præsenti, col.antepe.lib.ij.Alex.in l.iurisgentium.§.quinimo, col.3.vers.iuxta prædicta.ff.de pactis.& cōs. ccxvij.nec arguendi sumus, col.j.lib.ij.& cons.xliij.visis & ponderatis, col.6.vers.nec obstat quod statutum, lib.iiij.Fran.Aret.cons.xvij.consideratis, col.v.& omnes vbique.

12 *Hæc lex non habet locum in donatione remuneratoria.* ¶Cùm igitur, vt repetamus, huiusmodi donatio remuneratoria, nō sit propria donatio: certè etiā nostra l.nō habet locū in ea, vt voluit Bal.hìc in 2.lect.quā addi.vocant.& Ang.etiā hìc.& Imol. in c.vlt.col.v.vers.sed circa prædicta, ext.de dona.& Pau.Cast.cons.434.respondeo per ordinē, in 4.dubio, li.j & cons.435.super hoc pūcto, col.vlt.vers.quartò facit dubiū, lib.ij.Ro.in repe.l.si verò.§.de viro.in 48.fal.in fi.ff.sol.mat.{& in l.si pater.§.j.ff.de donat.}& cons. xxvj. pro decisione eorū, col.ij.vers.concludo ergo.& cons.426.quod indultum Petri, col.iij.& in l.si pater.§. vlt. per illum tex.ff.de donat.vbi ita dicit cōsuluisse Bal.cons.incip.domina Philippa de Asisio, quod repetire nō potui. Alex.cōs.28.præclarè & subtiliter, ad fi.li.3.& cōs.xl.super primo dubio, col.5.in 3.du.lib. 4.& cōs.clxij.visis his quæ copiosè.col.ij.vers.itē respōdeo, lib.vj.Corn.cōs. 194.videtur in præsenti cōsultatione, col.j.li.3.& cons.ccvj.viso suprascripto themate, col.8.vers.cōcurrit etiā, lib.iij.

lib.iij.Barb.{in rub.ext.de don.col.j.vbi dicit singulare,& mirabile.&}in tract.de præstantia Card. in iij.q.prin.primæ partis,col.vj.versi.faciat sing.dictum,vbi hoc dicit singu.& consi.xj. illud adferam,col.iij.lib.ij.& consi.xxvj.sapienter scripsit,col.pe.eod.lib.ij.vbi & hoc dicit multùm sing. & consi.xliij.quod est eiusdem initij,col.vlt.eo.lib.ij.& consi.ij.illud adferam in medium,col.j.lib. iij.& cons.xxviij.à Ioue principium,col.j.eo.lib.iij.& consi.xlj. Deum inuocent,col.v.in fi.eo.lib. iij.vbi hoc quoq; dicit multùm sing.& consi.lj.clementissimũ Deum,col.vlt.lib.iiij.& inter cons. Franc.Curt.senioris cons.lxvij.sapienter optimus,col.j.Soci.consi.cxlvij. visa facti contingentia, col.vlt.lib.j.& cons.xxxix.in quæstione quæ vertitur,in fi.li.iij.Ias.in l.ex hoc iure,col.xij.in xvj. effectu obligationis antidoralis. {& ibi quoque Claud.Aquen.col.antepen.versi.sextus effectus.} ff.de iusti.& iur.vbi Iason & hoc dicit sing.& idem Ias.in l.si non sortem.§.libertus,in xv.effect. ff.de cond.indeb.vbi & hoc commendat.& cons.cliij.in causa mota per Iacobum,col.ij.versi.secundò præsuppono,lib.ij.& consi.clxxj.viso instrumento dotis,col.iij.versi. sed præmissis,lib.iij. Philip.Deci.in l.si donatione,col.iiij.vers.secundus casus.C.de collat.& consi.xx.in causa istorum fratrum,in princ.& consi.366.pro declaratione,col.iij.versi.venio ad tertium.& consi.dclxxv.cõsuluit,in fi.Anto.Corse.qui & hoc reputat sing.in repet.c.grandi,col.iij.de supplen.negli.prælat. lib.vj.& Catel.Cot.qui & hoc etiam dicit sing.in memor.incip.donatio facta filio.Et Iaco.à Sancto Georg.in l.tale pactum.§.vlt.in fi.ff.de pact.Fran.Rip.hic in xiij.q.& iterum in lib.iij.respõ. c.xiij.incip.duo sunt.And.Alciat.in l.creditores,in verbo,natura,ante fi.ff.de verb.sign. {Carol. Ruin.consi.cj.in præsenti,col.v.num.6.lib.j.& consi.cxxiij.videtur,col.iiij.nu.13.eo.lib.j.} Stepha. Bertr.cons.xlvij.attẽto casu,in ij.dubio,lib.j.& cons.ccv.si est verum,col.vlt.vers.etiam videmus, lib.ij.& consi.312.difficultas,col.vlt.vers.sed aliud est,lib.iij.{& consi.xx.duo sunt,num.3.lib.4.&} consi.135.thema consultationis tale est,col.j.eo.lib.4. }& Ludo.Gozad.consi.v. an in quæstione, col.iij.nu.10.& Hiero.Gratus consi.50.reuerendissime,col.pen.nu.58.lib.j.} Nec reperi qui diuersum teneret,præter Barb.in d.c.vlt.colum.vlti.ext.de donat. vt qui semper aliàs magis contradicere,quàm ad veritatem scribere studeat. Ideo sequere communem omnium sententiam.

13 ¶Quam optimè fulcit d.l.si pater.§.vlt.iuncta glo.in verbo,irreuocabilis.ff.de donat.vbi donatio remuneratoria non reuocatur ob ingratitudinem. Ex quo planè probatur,id quod aliàs est reuocabile,fieri tamẽ irreuocabile,si factũ fuerit ob benemerita. Quem text.ad hoc expendunt Alberic.Ang.& Ro.ibi,& Bald.in l.si cùm mihi.ff.de dol.mal.& in tractatu de pactis,col.xij.versic. item quæro an habeat locum.{& in c.j.§.vlt.circa mediũ,tit.de his qui feud.dar.poss.} & Panor.in c.vlt.col.vlt.ext.de donat.& d.cons.iij.nitar in præsenti causa,col.antepe.lib.ij.vbi illum tex.dicit sing.& Rom.sin.516.donatio reuocatur,vbi illũ item dicit sing. & perpetuò menti figendũ. & d. consi.26.vbi illum dicit not.& consi.293. circa præmissum,ante fin.& d.consi.436.{Ioan.Berber. in viatorio iuris tit.de reuoc.donat.col.ij.versi.nota etiam quòd donatio.} Corn.d.cons.194.lib.3. Barb.qui multum commendat in omnibus consi.supra allegatis,nunc illum valde singu.dicens, nunc literis aureis scribendum.& præterea {in rub.extrà de donat.& in c.j.col.iiij.de constitut.} consi.liij.clementissimi Dei patris,col.iij.lib.ij.& consi.ij.à Ioue principium,col.viij.lib.iij.Alex. {consi.217.nec arguendi sumus,col.j.lib.ij.&} consi.xl.super primo,col.v.lib.4.{Franc.Aret.in l. Iulianus.§.j.col.iij.ff.de verbor.oblig.} & Steph.Bertr.consi.cliij.etiam si verum sit,col.j. num.3. lib.j.{Card.Alex.in c.j.col.vlt.tit.de feud.guar.vbi eam glo.dicit singularem.}Socin.consi.84.accuratissime,col.pen.lib.iij.Fely.in c.nouit,col.x.versic.limita tertiò,ext.de iudic.Ias.qui glos.illius dicit no.in l.si tibi pecuniam,in fi.ff.si cert.pet.& in d.l.ex hoc iure,in ij.effect. vbi & illam dicit sing.{& ibi Claud.Syser.vbi suprà.& idem Iason} in d.§.libertus,in j.effectu & ante omnes illum text.expendit glo.in l.vlt.in verbo,inueniatur.C. de reuoc.donat. quam nullus illorum allegat, præter Rom.in d.§.vlt.{& Ioan.Lup.qui illum text.dicit sing.in repet.rub.de donat. inter vir. & vxor.§.50.col.j. Et idem voluit sine allegati.illius text.& glo.Ang.consi.351.generosus,ad fin.Et nullum reperi,qui huic sententiæ contradiceret,præter ipsum Barb.in c.vlt.col.iiij.versi. & limita,extrà de donat.motum quibusdam rationibus,quas ibi videre poteris.}

De eadem re.

Donatio remuneratoria irreuocabilis.

14 ¶Et per illum text.respondit Rom.d.consi.436.priuilegia concessa à principe ob remunerationẽ, transire in contractum,& fieri irreuocabilia:ad quod & alia multa adducit,quod & idem asserit ipse Rom.in repet.d.l.si verò.§.de viro,in xxiiij.fal.ff.solut.matri.& Andr.Alciat.in lib.j.de verb. signifi.in quo integram illã Rom.repet.multo aptiùs ornatiùs distinctiùs transcripsit,& ante Ro. Bal.in d.l.si cùm mihi.ff.de dol.{Et idem quoque voluit Carol.Ruin.consi.xxix. ponderatis,col. iij.num.3.lib.j.& consi.217.videndum,col.iij.nu.7.eo.lib.j.} Et in simili etiam per illum text. latè consuluit Alex.consi.cj.visis testamentis exceptionis,col.j.& seq.lib.j.quòd quamuis priuilegium exemptionis à principe concessum alicui communitati possit per ingratitudinẽ reuocari,vt nuncupatim voluit Bald.in l.ij.in fin.C.de liber.& eor.liber. tamen si talis immunitas fuerit concessa ob benemerita,nõ potest reuocari per ingratitudinem,quod & voluit ipse Alex.d.consi.229.nec arguendi sumus,col.j.& seq.lib.ij.& Barb.in d.c.nouit,& ibi etiam Fel.col.vj.& seq.& iterum col. x.versi.limita tertiò in priuilegio,ext.de iud.idem Barb.d.consi.ij.à Ioue principiũ,col.4.lib.item iiij.Socin.consi.lviij.visis priuilegiis,col.iij.vers.postremò considerandum.lib.j.{& consi. 84.accuratissimè,col.penul.lib.iij.} & Ias.in d.l.ex hoc iure,in ij.effectu,vbi limitat. & in d.§.libertus,in primo effectu.& cons.cj.immunitas fuit concessa,col.iij.versi.confirmatur,quia in generali,lib.4.

Priuilegia à principe concessa ob remunerationem.

Immunitas à principe concessa alicui cõmunitati reuocatur per ingratitudinem. Secus si concessa sit ob benemerita.

vbi & ad hoc dicit sing.text.in d.l.si pater.{& idem Ias.consi.cxxj.viso themate,col.iiij.versi. ego licèt retulerim,eo.lib.iiij.} & Steph.Bertran.d.consi.ccliiij.lib.iij.& iterum consil.clvij. multa sunt dubia,col.iij.num.8.eod.lib.iij. Quanquam contrarium voluit Franc.Aret.subdubius tamen , in d.c.nouit,col.iiij.versi.intellige autem priuilegium,de iudic.& ante illum Bald. cuius non meminit,consi.483.visa immunitate,in ij.dubio,lib.ij.

15 *Feudum concessum ob benemerita.* ¶Sed & per illum text.dicit Iacob.Ardiz.cuius autoritas in materia feudorum est maxima, in sua summa,tit.qui.mo.feud.amit.quòd feudum concessum ob benemerita, nulla potest ingratitudine reuocari.sequitur Bald.in c.j.col.iij.versi.dicit dominus,tit.si vas.feud.princ.& in c.j.col.j.vers. aut quid si tale,& ibi Mart.Laud.post princ.& Cardin.Alexan.col.ij.tit.an mutus vel imperat. & Panor.d.consi.iij.col.vij.versi.hinc dicit dominus,lib.ij.& iterum cons.xxx.cuius principium est, {videtur primò,} ante fin.eo.lib.ij.vbi ad hoc dicit esse text.cum glo.in d.l.si pater.§.vlt. & Fran. Curt.iunior in tractatu feudo.in v.parte princ.in j.conclus.in fi.{& Ioan.Lup.in repet.rub.de donat.inter vir.& vxor.d.§.50.col.ij.& Zasius in epito.feud.part.x.conclus.iiij.fallen. item iiij. licet contrarium teneat Carol.Moli.in consuet.Parisi.tit.j.§.xxx.num.99.& seq.}

16 *De eadem re. Error apertus Baldi.* ¶Ex quibus clarè liquet toto cælo errasse Guil.Cu.virum alioqui legum peritissimũ,& omnium propè antiquiorum celebratissimum,& Bald.doc.oculatissimum, sed vtrunque de meritis malè meritum,dum in l.si tibi pecuniam.ff.si cert.pet.asserunt contra text.in d.l.si pater, donationem remuneratoriam posse reuocari ob ingratitudinem:quoniam,inquiunt, causa præcedens non est obligatoria,sed potiùs voluntaria,ar.l.generaliter, in ij.responso.C.de secund.nupt. Adeo innatum est omnibus vel in re apertissima interdum errare. Quòd si illi verum dicerent, subuerteretur quicquid vbique scriptum est de remuneratione meritoria.

17 *Confirmatio prioris sententiæ.* ¶Est & in priorem sententiam optimus text.in l.metum autem præsentem. §. sed licèt. ff. quod met.caus.vbi donatio remuneratoria non rescinditur prætextu metus.quem text.ad hoc not.Ro. in d.l.si verò.§.de viro,in xlvij. fal.in fin.ff.sol.matr.& in d.l.si pater.§.vlt.ff.de donat.& d.consil. xxvj.col.ij.versi.secundò quia video,vbi dicit not.& Barb.in omnibus propè locis suprà allegat. in quibus multùm illum commendat,nunc illum singul.nunc solennem dicens.{& Ioan.Lup.in repe.rubr.de donat.inter vir.& vxor.§.50.col.j. vbi per eum text.dicit valde sing.} Sed aduerte, ne erres,quòd metus illic non fuit in hoc incussus,vt donatio fieret, nec ab eo cui donatum est: sed qui alium metuebat,alteri donauit,vt ipsum defenderet,& ab eo metu liberaret.

18 *Multa remunerationis specialia.* ¶Sunt alia multa remunerationis specialia,ex quibus nõnulla collegit Ias.dũ ipsius xviij.aut xix. effectus annumerat,tum in d.l.ex hoc iure.{& ibi etiã Claud.Sciffel.col.antepe.& seq.}ff.de iusti. & iur.tum in l.si non sortem.§.libertus.ff.de cond.indeb. Quæ & ego huc non adscribam,sed ea duntaxat quæ sunt specialia, id est,speciali ipsius fauore contra regulas iuris communis inducta cæteris effectibus relictis,vt nihil ad hunc locũ pertinentibus,& ea quidem cũ auctario non contemnendo præsertim aliorum tex.& doc.Nam alioqui sola remissione fuissem contentus. Sed & illis multò plura non minùs,si nõ magis,memoranda aduciam, quanuis Ias.ipse in d.locis in hoc omnes neruos intenderit,vt quàplurima colligeret.Iam autem quinq; casus ad perpetuam minimeq; reuocabilem actus firmitatẽ spectantes adscripsimus,quæ propius ad materiam l.nostræ accedunt.Cæteri & actus validitatem contra regulas communes respiciunt,quos inferiùs subiicio.

19 *Donatio inter virũ & uxorem ex causa remunerationis ualet.* ¶ VI. ergo casus specialis est,quòd licèt non valeat donatio inter virum & vxorem. ff. & C. de donat.inter vir.& vxor.per totum.valet tamen ex causa remunerationis,secũdum Bart.& Ias. in l.si diuortio.ff.de verb.oblig.Bart.in l.si voluntate.C.de dot.promis.Bald.in leg.ij.§. creditum,in vlti.oppo.ff.si cert.pet.cum aliis multis concordantibus & antiquioribus & recentioribus, quos tibi latè congessimus in commentariis nostrarum consuetudinum.tit.xiiij.§.x.in glos.j.in princ. ij.fal.& in nostro tractatu nobilitatis.cap.xviiij.num.19.hinc fit primum.

20 *Donatio inter patrem & filiumfa. causa remunerationis ualet.* ¶ VII. non longè ab illo diuersus,quòd donatio inter patrem & filiumfa.aliàs etiam prohibita, l.donationes quas parentes.C.de donat.inter vir.& vxor.valet tamẽ causa remunerationis,secundum gl.Bart.Bal.Ang.& alios,in auth.vnde si pàrens.C.de inof.testa.gl.in l.si donatione,vbi etiã Bart.Bal.& alij.{C.de colla.& in l.filium quem.C.famil.herc.& Roffred.Bonon.quæst.Sabba.vij. donatus.in solutione ipsius quæst.& iterum q.xiij.examinemus,& c.in solutione.}Bart.in l.frater à fratre,in prin.& rursum col.vlt.versi.sextò quæro.& ibi post eum Ioan.Montes.in repe. char.v. col.j.versi.quartò.ff.de cond.indeb.Idem Bart.in l.si tibi decem.§.si pactus.{& ibi Bal.in §.si quis, post prin.}ff.de pac.& idem Bart.in l.j.§.nec castrense,col.pen.ff.de colla.bonor.& in l.si quis pro eo.§.j.in fi.ff.de fideiuss.& in tract.de duobus fratribus,col.vj.versi.deinde quæro quid si pater.& Bald.in l.ij.in iij.oppo.C.de inoffi.donat. & in l.si pater,post princ.C.qui bon.ced.pos.& in auth. ex testamento,& ibi Corn.col.ij.C.de colla.& in l.vlt.col.ij.versi.extra oppo.C.de vsuc.pro donat.& in d.l.si mortis,versic.quæro si pater.C.ad l.Fal.& in l.cùm de bonis.C.de don.& in l.cùm virum,col.iij.versi.sed nunquid præsumitur.C.de fideicom.Ange.in §.j.col.j.in auth. de immen. donat.Pau.Cast.in l.Aquilius,col.ij.& in d.l.per diuersas,col.vlt.C.mand.Flor.in l.quæ pater,col. iij.ff.famil.herc.Panor.in d.c.vlt.in fi.de donat.inter vir.& vxor.{Masuer.tit.de don.§.item hoc quod dictum est.}& Alex.d.cons.xx.col.j.lib.iij.Fran.Aret.d.consi.xvij.col.iij.Corn.cons.cxliiij.licèt dicendum videatur,col.ij.lib.ij.& Barb.{in rub.extrà de don.col.j.&} d.cons.xj.col.iiij.lib.ij.& cons. 28.à Ioue principiũ,col.j.lib.iij.& Soc.d.consi.lxvj.col.ij.& Corn.d.cons.cxciiij.col.j.lib.iij.Philip. Deci.

Deci.consi.dcxxxvj.in causa quæ agitatur,col.j.{Io.Lup.in repeti.rub.de donat.inter vir.& vxor. §.50.col.j.} & doct.vbique. Et hunc casum ponit Iaf.in ij.effect.in d.l.ex hoc iure.& in ij.effect. in d.§.libertus.{& etiam Claud.Scysel.in d.l.ex hoc iure,col.xv.in uj.effectu.} Nam & ipsum Iaf. non præteribo,vbi & ipse meminerit.

21 ¶ Verùm vnus omnium Lancel.Poli.politissimæ vir literaturæ super hoc dubitauit,in repetit.d.l. filium quem,chart.xij.col.j.vers.secunda conclusio.C.famil.hercisc. Non enim illi videntur posse procedere aliqua merita de filio in patrem, quæ non sint potiùs ex naturali officio & pietate, & ita ex debito, quàm ex liberalitate, & quæ possint patrem obligare,vt per totum tit.ff.de obseq.pa.præstan. Ego certè arbitrior vix esse vlla filij in patrem merita, quæ superent debitam parentibus pietatem,vt quibus omnia post Deum O.M.debemus.Vnde negat Aristo.lib.ix.Ethico. c.j.parem siue æquiualentem gratiam diis atque parentibus posse rependi. Si quid tamē sit à filiis impensum vltra debitum parentibus officiū,quod ægrè comperies,aut certè vltra id quod pij ex more patriæ filij solent aliàs in parentes conferre,cuiusmodi fortè id fuit quod fecit Aeneas, qui patrem Anchisem humeris suis imponens,flammā inter & hostes illum à morte liberauit, suam interim mortem contemnens,vt elegantissimè describitur à Virgil.ij.Aeneid. Quodq; non absimile fecerunt Amphinomus {siue Amphion,vtrunq; enim legitur.} & Anapias,aut vt alij appellant,Onapis,Emanthias & Criton fratres, cum Aetnæ incendia in Catinensem agrum se protulissent,ij sublatos parentes,humeris per medios ignes euexerunt.Quorum memoriam ita posteritas venerata est,vt sepulchri locus nominaretur campus piorum.autores Aristot.eius lib.qui de admirandis in natura scriptus est,cap.3. Virgil.in fin.eius lib.quem de Aetna scripsit,si ipsius est, Strabo lib.vj.Ausonius illis versibus, *Quis Catinam sileat, &c.* Claudianus in ea elegia quam nuncupatim de piis fratribus inscripsit.Seneca ad fi.lib.iij.& vj.de beneficiis.Solinus c.ix. & Valerius Max.lib.rerum memorabilium v.c.4.quo etiàm loco memorat de Plutone quodam Pinensi iuuene,qui bello Italico cùm obsessæ vrbis suæ claustris præsideret, & Rom.imperator patrem eius captiuum in conspectu ipsius constitutum districtis militum gladiis circundedisset,occisurum se minitans,nisi irruptioni suæ iter præbuisset,is in hostes qui patrem vinctum tenebant, solus impetum fecit,ex eorumq; manibus patrem rapuit.Suntq; & alia huiusmodi multa nō vulgaria filiorum in parentes beneficia ab eodem Valerio ibi relata,quæ si aliquando cōtingant, nihil est quòd filios remuneratione prorsus indignos censeamus.de quo tu vide quæ dicā infrà in quarta declaratione huius donationis remuneratoriæ,vbi aduoco Senecam differentem,an filius beneficium patri præstare possit.& text.apertissimè probantem filios etiā parentes ita suis officiis demereri,vt ad remunerationē parentes ipsi adigantur,in §.j.in prin.in auth.de nō elig.secun.nupt. vbi ita scribitur,plurimumq; à filio experta fauorem,existimauit oportere,ne relinqueret eum sine remuneratione. Ex quo etiam not.Ang.ibi,hanc obligationem antidoralem contrahi non inter alios tantùm,sed & inter parentes & filios.{atque etiā bonus text.in l.de emancipatis,in prin. ibi,hoc à suis genitoribus meruerūt.C.de legit.hæred.& in l.cùm pater.§.rogo.ff.de legat.ij. cum dicitur,rogo filia vt bona tua quandoque distribuas liberis tuis,vt quisque de te meruerit,& in l. j.§.toties,ibi,si etiam iudicium patris meruit.ff.de coll.bonor.& in l.fœminæ,in prin.ibi,contemplatione meritorum.C.de secun.nupt. Pro illa tamen sententia Lanceloti facit quod scribit Bald. in l.si quis filiab.ff.de test.tutel.quòd id quod relinquitur filio,non potest relinqui ob merita, sed tanquam filio.sed credo quòd voluit dicere quòd non videtur relinqui ob merita, quia allegat text.huc pertinentem,in l.tutor.§.quæ tutoribus.ff.de excusat.tutor.de quo dicemus infrà in prima declar.nu.74.sed ij omnes. Et vide etiam quæ dicam infrà num.106.quarta declaratio.

De eadem re.

Aequiualens gratia diis atque parentibus non rependitur.

Aeneæ merita in patrem.

Et Amphionis & Anapiatis.

Etiam Plutonis Pinensis.

Parentes aliquando ad remunerationē adiguntur.

Obligatio antidoralis etiā inter parētes & filios contrahitur.

Quod relinquitur filio, nō videtur relinqui ob merita.

22 ¶ VIII. qui & illi proximus,licet pater nō possit instituere filium spurium,aut nepotem ex eo, secundum sententiam multorum,vt plenè not.in l.vlt.C.de nat. libe. & plenissimè diximus in tractatu primogenituræ in xij.q.{num.14.quod adeo.} poterit tamen id facere ob merita præcedentia,vt sing.voluit Bal.consi.lxvj.cuius hoc initium est,si dicta institutio,col.ij.lib.j.ar.not.in d. autheri.vnde si parens.C.de inoffi.testa.& iterum idem Bal.consi.ccccvj. casus talis est, quidam magister,col.iij.lib.ij.nisi sit idem consil. illic repetitum,quod nos credimus:& ante eum Io.And. quem non citat,in addi.Specul.titu.de succes.ab inte.§.j.versi.quid ergo si habes.{& ante hos omnes Roffre.Beneuen.quæst.Sabba.xiij.examinemus,in solutione illius quæst.quem retulit,loco tamen non designato,Bar.consi.cxviij. Odutius,col.j.& Saly.qui sequitur in d.l. vlt.col.vlt.C.de natural.libe.} Et huius effectus nullam Iaf.mentionem facit,nec aliorum,in quibus illum tacebo.

Filius spurius non potest hæres institui. Nisi ob merita.

23 ¶ IX. licet non possit clericus donare suæ concubinæ,per no.per Bart. & alios in l.affectionis.ff. de donat.cum simil. potest tamen ob merita, vt pulchrè consuluit Petr.Anch.consi.ccxlvij. dubium facit,hac ratione motus,quòd inter personas prohibitas sibi donare,alij contractus non reprobantur,sed valent & tenent,per l.qui testamentum,& ibi not.ff.de probat.& in l.cùm quis decedens.§.pen.ff.de leg.iij.sed huiusmodi donatio est potiùs censenda quædam debiti naturalis restitutio,& sic alius quiuis contractus siue distractus, quam donatio,& propterea non prohibita. Sequitur,numeri tamen illius consi.non recordatus,Barb.in d.l.diuortio,colu. antep.ff.de verb. oblig.vbi hoc multum commendat.& Ferd.Loaz.in addit.Lancel.Gal.in repe.l.centurio.col.v.ff. de vulg.& pup.substit.& Matth.Afflic.in deci.Neap.cij.legatum factū,vbi ita dicit fuisse iudicatū in sacro Neap.consi.idq; esse notatu dignū.{& Ant.Capy.in deci.itē Neap.cij.in causa Hippositæ.

Clericus donans suæ concubinæ ob merita.

Ratio eiusdē.

24 ¶ X. qui præcedenti omnino similis esse videtur. Nam licèt miles quoq; non possit donare concubinæ suæ,l.ij.C.de donat.inter vir.& vxorem,ex quo & illud depromptum est quod de clerico diximus,propterea quod cum dicunt esse militem cælestis militiæ,ideo id quod de illo dicitur,ad hunc esse trahendum,secundum Bart. Bald. & Saly. ibi cum aliis concord.adductis à Fely.in c. cùm ex officij,col.j.de præscr.& Phil.Dec.consi.cxxxij.in casu proposito,col.j.& à me in tractat. Nobilitatis.c.ix.nu.2.& 3. Potest tamen ipse miles donare concubinæ meritorũ gratia,vt responsum est à Bal.quem nullus eorum quos in præced.versi.citauimus allegat,consi.cclxij.recolo me consuluisse,col.j.lib.j.quod iterum repetitur consi.456.lib.v. Et idem de doctore,vt scilicet ex eadem causa possit donare suæ concubinæ,tenuit.Io.Lup.in repe.c. per vestras,chart. xcviij.col.iiij. versi.quinimo quod plus est,extrà de donat.inter vir.& vxor. Et sic erit pro XI. casu speciali.}

Miles non potest donare cõcubinæ suæ.

Nisi meritorũ gratia.

Idem in doctore.

25 ¶ XII. igitur,licèt tutor aut curator non possit donare simpliciter.l.vlt.ff.de cura.furi.& l.tutor ad vtilitatem,& l.Lucius.§.vlt.ff.de administ.tuto.& l.pactum curatoris.C.de pactis, cũ si.potest tamen causa remunerationis.l.cùm plures.§.cùm tutor,& ibi gl.ff.de administ.tutor.& l.qui filiũ. ff.vbi pupillus edu.debeat. Qui quidem tex.sunt pulchri,& admodum notandi.& ita secundum eos respondit cùm ex facto interrogaretur Rapha.Co.consil.cj. cuius exordium est, ducissa Mediolani.{& Rom.consi.50.idem in præfata consultatione,versi.rursus videtur,& ante eos Alber. in l.ambitiosa,num.2.ff.de decre.ab ordi.faci.}

Tutor aut curator remunerationis causa donare potest.

26 ¶ XIII. licèt etiam procurator generalis donare non possit,vt not.in l.præses.C.de transactionibus.& in c.vlt.de offi.vic.lib.vj.potest tamen & ex illa remunerationis causa.l.filius,in prin.ff. de procur.& glo.in d.c.vlt.in verbo,nec regulariter,dum loquitur de magistro.& Bart.in l. ambitiosa.ff.de decret.ab ord.fac.& hanc dicit esse communem opin. Franc. Aret.consil.xxiiij.quatuor dubia,in iij.dubio,vbi tamen dicit quòd de subtilitate iuris posset contrarium dici, & fortè, inquit,esset verius.

Et procurator generalis.

27 ¶ XIIII. prælatus qui etiam prohibetur res ecclesiæ alienare,potest tamen pro remuneratione meritorum in ecclesiam collatorum.l.iubemus nulli.§.scientes,ibi,ad vicissitudinẽ beneficij comorati,arg.à contrario,& ibi glo.in verbo,permissam,Alberi.Bart.& {Paul.Castr.&} alij. C.de sacrosan.eccle.vbi magna eorum pars intelligit in bonis mobilibus.& c.quicunque suffragio,& ibi glo.xij.q.ij.& c.per tuas,ext.de donat.& ibi Panor.in duobus locis,{& Barb.col.j.} & c.relatum, le ij.ibi,iuxta seruitij meritum,& ibi Panor.& alij,ext.de testa.gl.in §.j.in verbo,sancimus,in authent.de alien.& emphyt.& in c.consensus,in glo.j.& ibi Inno.Hosti.& Panor.ext.de reb.ecclef. non alien.Inno.in c.cùm in officiis,col.j.& ibi quoq; Panor.in verbo,remanere,post princ. col.ij. versi.iiij.fallit,ext.de testa.Oldra.consi.ccxxvj.quidam episcopus,col.ij.versi.secundò quia donatio,& iterum col.seq.versic.sed salua reuerentia.Ioan.And.in addi.Spec.in rub.de reb.ecclef. non alien.{Alberic.in l.Diuus.ff.si quid in fraud.patro.} Bart.in l.iusta causa,per illum text.ff.de manu.vindic.Bald.{in l.cùm multa,col.j.C.de bonis quæ libe. vbi dicit quòd papa potest infeudare castra ecclesiæ benemeritis.} in c.de priore,extrà de appellat. { & consi.ccxciij.hæc materia,col. ij.versi.alij dicunt.lib.j.} Rom.in d.§.de viro,in xlviij.fal.in princ.& consi.50.idem in præfata consultatione,Paul.Cast. consi.lxxiiij.in facto isto,in princ.lib.j. vbi & hoc etiam intelligit de bonis immobilibus.& consi.cclxxxv.ad primũ respondeo,ad fin.lib.ij.Panor.in c.ad hæc in ij. not.ext. de testa.& in c.consensus,per glo.j.ibi,ext.de reb.ecclef.non alien.Imol.in clem.j.col. v. versicu. quærit Guil.{& ibi Petr.Ancha.in iij.quæst.}eo.tit.Alex.consi.lvj.consideratis verbis,col.iij.versi. vnde refert,lib.j.& Socin.d.consi.lxvj.col.ij.in fin.lib.j.& d.consi.lxxxiiij.col.pen.lib.iij.& Barb. omnibus ferme locis suprà citatis,& præterea in tracta.de præstan.Cardin.in iij.q.j.partis, col.vj. versi.limita etiam nisi Cardinalis vellet. {Franc.Aret.in l.præses col.ij.C.de transact.} & Angel. Cla.in verbo,immunitas,versi.liij.& Socin.d.consi.viij.col.v.lib.iij.& Alciat.in l.creditores,ad fi. ff.de verb.signifi.Ias.in d.l.ex hoc iure,& in d.§.libertus.& voluit etiam idem Ias.consi.ccxxij.de archiepiscopo,col.ij.versic.bene facit,lib.ij.{& consi.ccxxvij.Carolus olim,col.viij.versic. octauò facit,eod.lib.ij.vbi loquitur etiam de immobilibus,& consi.x.videretur,col.pen.versi.item prædicta,lib.iij.} & latè consi.lxxiij.dubitatur,col.j.ij.iij.& iiij.lib.iij.vbi & concord.adfert.{Philip.Dec. qui id etiam negat procedere in immobilibus,consi.clxiiij.cuius superscriptio incipit,res ecclesię, col.j.& Carol.Ruin.consi.iij.videtur,post prin.lib.j.Io.Lup.in repe.rub.de don.inter vir.& vxor. vbi suprà.} Et hoc confirmat quod dicit Ioan.Fab.in auth.hoc ius,col.ij.C.de sacrosf.eccle.quòd prælatus potest manumittere seruum propter meritum,licèt aliàs non posset, per iura quæ ibi allegat.{vide tamen Alber.in l.iubemus nulli,col.pen.versi.in glo.an ergo,eod.tit.& Franc. Curt. Iunio.in tracta.feudo.in ij.parte prin.in vj.q.col.j.& ij.versi.secundò moueor.}

Et prælatus alienare potest res ecclesiæ pro remuneratione meritorum.

Papa potest infeudare castra ecclesiæ benemeritis.

28 ¶ XV. qui non adeo dissimilis est,licèt prælatus nõ possit mutare naturam feudi,per text. in c. ex parte,& in c.j.§.j.tit.qui feu.dare poss.potest tamẽ ex causa remunerationis:& ideo si feudum ecclesiæ erat solitum concedi ad tempus tantùm, vel in masculos tantùm,potest tamen prælatus in longius tempus cõcedere,& in fœminas,pro remuneratione meritorũ,per tex.in c.ij.§.j.tit. de legib.Corra.in c.j.tit.quemadmodum feud.ad fili.pert.secundũ Iaco.Bel.Nicol.Neap.& Iaco.Aluar.in d.c.j.in prin.tit.qui feud.dare poss.Card.Flor.in d.c.ex parte,in iij.col.& {Ias.qui hoc dicit multùm notandũ in d.l.ex hoc iure,in ix.effect.ff.de iustit.& iure.} in d.l.si non fortè,§.libertus, in vij.effect.ff.de condict.indebi.{& in l.ij.versi.illud etiam bene not.qui est in nu.172.C.de iure emphyt.

Prælatus mutans naturam feudi causa remunerationis.

emphyt.& d.consi.227.vbi suprà,lib.ij.}& Phil.Dec.cons.398. viso casu proposito,col.pen.vers. postremo dato,vbi dicit generaliter multa concedi propter remunerationem, quæ aliàs prohibentur.{Et facit quod scribit Bald.in d.l.cùm multa.C.de bonis quæ libe.vbi tamen loquitur de papa.vbi suprà diximus in ix.casu.}

29 ¶ XVI. minor qui sine decreto non potest alienare rem immobilem,per totum titu.ff. de reb. eorum & C.de prædi.mino. Potest tamen eam donare causa remunerationis,vt asserit posse attentari Rom.in l.si ante nuptias.ff.solut.matri.per tex.in d.c.quicunq; suffragio.quod dictum sequitur & commendat Socin.d.consi.lxvj.& Alciat.in d.l.creditores.ff.de verb.signific. vt minùs mirari debeamus quod eleganter scribitur in l.etiam.§.ex præterito.ff.de manu. vind. quòd minor xx.annis potest manumittere seruum ob illius merita,quia videlicet dominum in prælio adiuuauerit,contra latrones tuitus sit,quòd eum sanauerit,quòd insidias detexerit,& cætera id genus.{quem tex.dicit sing.Barb.in d.rub.de donati.} Super hoc tamē,quod dixi de immobilibus, vide {tex.in l.ij.& ibi Fran.Aret.qui eam legit cum l.j.C.si aduer.donat.& eundē Aret.in l. precibus,in iij.not.C.de inoffi.donat.& in l.si ante,col.ij.& iij.ff.solut.matri.&} consil. xxiiij. incip. quatuor dubia.col.vlt.& Ias.in d.l.ex hoc iure,in xj.effectu.{& ibi Claud.in iiij.effectu,& ipsum Ias.}in d.§.libertus,in ix.effec.quibus locis de hoc copiosè disputat,ideo plura dicere supersedeo. *Idem in minore sine decreto alienante rem immobilem.*

30 ¶ XVII. mulier à statuto prohibita donare sine consensu mariti,poterit tamen ex causa remunerationis,vt in pulchro casu respondit,subdubius tamen Pau.Cast.consi.clxxij.in casu præsenti,in prin.lib.ij.per l.si verò non remunerandi.§.idē Papinianus,in fi.ff.mandat.& not.in l.si fundum per fideicommissum,in princ.ff.de legat.j. Sed id qualiter intelligatur, & an id verum sit, videbis infra nume.193. & hic admodum,& seq. { & in nostris legibus connubialibus,in verbo, *contracter*,num.48.sed hoc sing.& seq. *Et in muliere donante sine consensu mariti.*

31 ¶ XVIII. licèt etiam mulier non possit sibi vllo pacto in dote præiudicare,l.de die,& l.Attilicinus.ff.de pact. dota.cum si.nisi tamen ex causa.l.licèt manente,eo.tit. Certè huius rei iusta causa esse censetur,si ea donet benemerito,vt singu.respōdit Philip.Dec.consi.536.in causa quę agitatur Mantuæ,col.j.versi.venio ad secundum,motus ex his quæ suprà diximus de donatione inter virum & vxorem,& inter patrem & filiumfamil.} *Etiam in muliere præiudicante sibi in dote.*

32 ¶ XIX. decuriones aliàs prohibiti donare res ciuitatis,possunt tamen & eas donare causa remunerationis:nec propterea decretū est ambitiosum,nec reuocari potest,vt no.voluit Bart.in l. ambitiosa,col.ij.versi.quæro vtrum liceat.{& ibi quoq; Alber.nu.2.}ff.de decre.ab ordi.faci.per text. in d.l.iubemus nulli.§.sciētes.C.de sacros.eccles.& d.l.cùm plures.§.pen.ff.de administ.tut.&alia iura.& sequitur Alex.consi.clxj.viso themate suprascripto,paulò ante fi.lib.ij.& consi.xliij.incip. visis & ponderatis,col.j.versi.nec obstat si diceretur,& iterum col.iij.versi.nec obstat quod donatio,lib.iiij.& consi.xxx.ponderatis narratis,in fin.iij.dubij,lib.v.vbi ex hoc respondit ciuitatē subditam principi posse ob benemerita immunitatem perpetuam concedere.& Fely.qui & hoc sequitur in c.accedentes,col.vlt.in ix.conclusione,de præscrip.& Ias.in d.§.libertus,in vj.effectu. & d. consi.lxxiij.dubitatur,col.iiij.versi.similiter decuriones,lib.iij.& d.consi.cj.immunitas,col.iij.vers. quintò & adhuc,lib.iiij. Et hoc maiorem in modum comprobat,quod pulchrè decidit Alber. in I.parte statutorum.q.cxxij. quòd stante statuto, quòd donum aliquod non possit fieri de bonis communis,nisi sex partes consilij concordarent,poterunt tamen quatuor partes ex septem donare causa remunerationis,non obstāte tali statuto. Et ita dicit fuisse determinatum per collegium iudicum Pergami,vbi est huiusmodi statutum. Et idem in simili casu consuluit Alex. d.consil. 44.col.antep.versic.nec obstat quòd statutum communis Rodigij,lib.4. { Sed tu tamen interim vide Bald.consi.383.quando super facto,col.ij.versic.his præmissis,lib.iij.} *Idem in decurionib. prohibitis aliàs donare res ciuitatis.* *Ciuitas subdita principi potest ob benemerita immunitatem perpetuā cōcedere.*

33 ¶ XX. potest iudex mulctas reorum aliaq; ad fiscum pertinentia donare causa remunerationis, per l.diuus,ibi,vel si quid fortiter.ff.de bon.dam.& in l.in mulctarum.C.de modo mul.per quos text.ita voluit Rom.in repet.l.si verò.§.de viro,in xlviij.fal.ff. solut. mat. vbi dicit quòd secundum hoc debet intelligi.quod no.Guil.Cu.& Bart.in l.j.in fin.prin.ff.de iusti.& iur.& Bar.in l.illud.C.de præb.sala.lib.x.& Bal.in l.programma,col.ij.versi.pone quòd præses.C.commi.vel epis. dum dicunt,quòd potestas potest de bonis fisci remunerare illum qui accepit malefactorē, & id quoq; voluit Barb.in d.tract.de præstan.Card.in iij.q.j.partis,col.vj. & in rub.ext.de donat.col.j. *Et in iudice ad fiscum pertinentia donante.*

34 ¶ XXI. qui non longè abest à præcedenti. Iudex potest ob delinquentis merita & beneficia in remp.collata,pœnam vel minuere,vel omnino remittere, per text.in l.ij.§.postea cùm Appius.ff. de orig.iur.vbi cum Appius scriba librum legum Appio surripuisset,populoq; tradidisset,non solùm impunè tulit quòd surripuisset,sed & præmiū ob id quòd populo tradidisset,consecutus est. Et text.non minùs notandus in l.non omnes.§.vlti.ff.de re mili.vbi scribitur ei parcendum esse, qui transfugit,& postea multos latrones depręhendit,transfugasq; demonstrauit.Et posteriorem text.dicit sing.idem Rom.sing.538.nullus nisi princeps,ex illoq; decidit pulchrum casum.Sed & illos text.ad hoc expendit Barb.d.consi.xj.col.iiij.lib.iiij.& d.consi.xxvj.col.pen.eo.lib.ij.Et posteriorem quoq; ad hoc annotat Rapha.Fulg.consi.124.præsuppositis statutis,col.vlt.vbi & ad hoc allegat l.quinq; summates.C.de decurio.lib.x.Sed & illum text.in d.l.non omnes,ad hoc ponderat Alex.consi.xix.circa primum,ad fi.lib.vij.ad hoc quoq; citans l.si quis in graui.§. hi quoq;.ff. de Senatuscon.Sylla.qui & mihi non admodū facere videtur, quamuis & ante eum illū ad hoc *Idem in iudice pœnam minuente uel remittente.*

expenderit Bal.alicubi,vt paulo pòst subiiciemus. Annotat etiam ad hoc text.in d.l.non omnes, Socin.si is est,in tractatu fal.regu.229.lex generaliter loquens. Et est etiam bonus text. si solerter inspiciatur,in l.j.ad fi.ibi,ob merita indulsit.ff.de constit.princip. & similis text. in §.sed & quod principi,versic.plane ex iis. Instit.de iure nat.vbi glos.in verbo,ob meritum,ita illum tex.intellexit,& post eam Ioan.Plat.& Angel.Aret.

Deprecatio quid apud Rhetores. Exempla deprecationis.

35 ¶In hanc sententiam locus est apud oratores,quam deprecationẽ vocant,de qua Tullius lib.veteris Rhetho.2. Deprecatio est,inquit,in qua non defensio facti,sed ignoscendi postulatio continetur.Et paulò pòst huius rei exemplum subiicit, vt si pro aliquo claro aut forti viro, cuius in remp.multa sint beneficia,dixeris,posſis &c. Et lib.j.artis Rhetoricæ ad Herennium,si eius sit id opus. Deprecatio est cùm & peccasse,& consultò fecisse cõfitetur,& tamen postulat,vt sui misereantur.Subditq;,hoc in iudicio non ferè vsu posse venire,nisi quãdo pro eo dicimus,cuius multa rectè facta constent. Additq;,hoc modo in loco communi per amplificationem iniiciemus, ꝙ si hoc fecisset,tamen ei pro pristinis beneficiis ignosci cõuenire.Et eadem propè scribit in lib.ij. eiusdem operis.Hoc genere deprecationis vtitur ipse Tullius in oratione pro Annio Milone statim in exordio,deprecãs inter cætera,vt Clodij interitus Miloni propter multa illius præclara in rempu.merita condonetur. Idem in oratione pro Lucio Flacco refert Marcum Aquilium multis auaritiæ criminibus testimoniisq; conuictum , quia cum fugitiuis fortiter bellum gesserat,à Romanis iudicio liberatum. Cuius etiam rei meminit idem Tullius in septima , eademq; vltima actione in Verrem,statim post prin.& in lib.secundo de Oratore. Et eius autoritate Liuius lib.ab Vrbe condita lx.in princ.si verum retulit Florus in epitome. Addit autem Cicero in ea oratione pro Flacco,se consulem C.Pisonem defendisse, qui quia consul fortis constansq; fuerat,incolumis est reipub.reseruatus:refertq; alios ob idipsum quoque absolutos. Et paulò infrà, Semper, ait,graues & sapientes iudices in rebus iudicandis , quid vtilitas ciuitatis, quid communis salus, quid reipub.tempora poscerent,cogitauerunt.

Historia de M.Horatio.

36 ¶Liuius autor grauisſimus,cuius nuper meminimus,lib.j.scriptũ reliquit,M.Horatium,qui paulò antè imperiũ po.Ro.sua virtute peperisset,quippe qui ter geminos Curiatios interemerat, sororemq; suam,dum rediret à victoria,obuiam sibi factam,mortem vnius ex Curiatiis, cui desponsata fuerat,flentem,gladio trãsfixit,à po.Ro.absolutum fuisse magis admiratione virtutis , quàm iure causæ:vt tamen cædes manifesta aliquo piaculo lueretur,imperatum patri Horatij,vt filium expiaret pecunia publica.Quam historiam etiam conscripsit Aristides Milesius in lib.Italicarum rerum,& Dionysius Halicarnasseus lib.iij. Et Cicero in illa oratione pro Milone.Valerius Max. rerum memorabilium lib.vj.c.iij.& iterum lib.viij.c.j.& Plutarchus in suis Parallelis,vbi & testimonio Demarati rerum Arcadicarum lib.ij.eandem quoque refert historiam accidisse apud Tegeatas.& Festus Pompeius quo loco de sororio Tigillo disserit.

M. Horatius magis admiratione uirtutis,quàm iure causæ à pop. Rom.absolutus.

Lucanus quidam miles apud M.Fabiũ accusatus. Præclarũ Fabij Maximi factum.

37 ¶Aliam historiam huic loco maximè congruentem recenset ipse Plutarchus, tum in vita Fabij Maximi,tum in Romanorum apophthegmatis , quòd cum miles quidam Lucanus apud ipsum Maximum esset accusatus,quòd mulieris amore noctu sæpe in castris vagaretur,cæterum mirabili armorum virtute vir esse narraretur,mulierem quam deperibat,deprehendi eo clam iusſit,& ad se duci. Vt autem adducta est,accersito homine,quòd contra legem,inquit, pernoctes , haud me latuit,ac ne prius quidem latuerat,quòd probitati studeres : quare fortiter tuis ac rectè factis errata condonentur. Reliquum nobiscum eris:habeo enim sponsorem. & adductam muliérculam ei commendauit ac tradidit. Quam rem etiam retulit Plinius , siue is est Suetonius , vt alij contendunt,siue Cornelius Nepos,vt & aliorum est sententia,in lib.de viris illustribus,quo loco de Fabio Maximo scribit & Valerius Maximus lib.vij.c.iij.

Ionathas morte edicto proposita liberatus ob deuictos Philisthæos

38 ¶Sed & id quoque exemplo diuinorum librorum posſumus comprobare. Ionathas enim contra regis edictum fauum mellis ante vesperũ comedit:tamen quia illa ipsa die Philisthæos deuicerat, salutemq; in Israel fecerat,piis populi precibus liberatus est à morte edicto proposita,cuiq; iã per patrẽ fuerat destinatus,sicuti scribitur j.Reg.xiiij.& repetitur in decretis canonicis xxij.q.ij.§.vlti. Et hoc quidem ad hoc propositum ponderauit Ioan.de Lig.in tractatu de bello.c.xxix.

Confirmatio præcedẽtium.

Suadente causa speciali cesſat prouisio generalis.

39 ¶Prædicta confirmantur per id quod pulchrè & eleganter consuluit Bal.consi.liij.item prouiderunt & ordinauerunt,lib.ij.quòd prouisiones generales statutorum recipiunt tacitas exceptiones propter casus emergentes , in quibus oportet specialiter prouideri. vnde suadente causa speciali cessat prouisio generalis. Hinc est quòd propter singularia merita singularis fit prouisio, quæ secundũ generalia statuta non posset fieri,per d.l.si quis graui.§.is quoque,qui legitur cũ §.vtrùm, vbi dicit notab.Bart.quòd si est prohibitum forensi acquirere posſesſionẽ in ciuitate,tamen propter singulare meritum,vt quia multùm operatus est in recuperatione alicuius castri rebellantis, potest hoc ei concedi.hæc Bal.qui ad hoc dicit facere d.l.Aquilius,& l.si pater.ff.de donat.

De eadem re. Berenice meritis suorum absoluta.

40 ¶Quin huic rei tantum tribuere antiquiores,vt non solum propter merita illius propria qui deliquit,sed & maiorum coniunctorumq; ipsius delinquentis,illum mitius punirent,aut impunitum relinquerent.quod hinc constat,quòd Berenice aliis Pherenice dicta cognomẽto Calipatera,cùm virum habitu mentita ludis interfuisset,vbi Pisithodum filium coronatũ vidit,cognitaq;,ac quęstione habita,quòd ad ludos mulieribus interdictos venisset,meritis suorum absoluta est , cũ tamen secundùm legẽ ex Typeo prærupto monte præcipitabãtur quę id fecisse essent deprehensæ.

Autores

Autores Pausanias lib.v.& Aelianus de varia historia.Et apud Liuium lib.3.Appius dum in vincula duceretur,maiorum merita in rempublicam commemorabat,quò pœnā deprecaretur.Nam & merita parentum ad liberos quoq; transeunt,vt eleganter respondit Bal.cons.cccl v.præmittēdum est ad euidentiam quod priuilegium,col.ij.lib.j.Quem ita refert & sequitur Socin.cons.84. accuratissime,col.iij.vers.ex quibus in proposito,lib.iij.Ideóq; & Tullius in eodem lib.ij.de inuētione,quo loco de deprecatione disserit.Oportebit,ait,eum qui sibi vt ignoscatur postulabit,cōmemorarare si quà sua poterit beneficia,& si poterit,&c.Et paucis interiectis,deinde maiorū suorum beneficia,si qua extabunt,proferre.Tacitus autem lib.xj.tradit Plautio Laterano mortē quā ex sceleribus meruerat,fuisse remissā ob patrui egregium meritum.{Marius autē in oratione apud Sallustiū in Iugurtha:Ad hoc(ait)alij si deliquēre,vetus nobilitas, maiorū facta fortia præsidio adsunt.Quint.lib.vj.c.j.Periclitantē(inquit)cōmendat dignitas,& studia fortia,& susceptæ bello cicatrices,& nobilitas,& merita maiorum.Nam & aliàs quoq; videmus apud nos,filios remunerari ex parentum meritis.l.iij.ff.de priuileg.vetera.& l.nemini,vers.filios autem,& l.petitionem,vers. filiis scilicet.C.de aduoc.diuer.iudic.& l.iubemus.vers.& filios.C.de aduoc.diuers.iudi. quos text. ad hoc citat Rom.cons.xxix.in causa maioriæ.}

Merita parentū ad liberos transeunt.

Plautio Laterano mors remissa ob patrui meritum.

41 ¶Quæ omnia velim intelligas,ne tu erres,nisi quis grauissimum atrocissimumq; facinus in rēp. commisisset.Neq; enim magis sua ipsius merita & beneficia à pœna tam scelesti facinoris vindicare debent,quàm olim vindicarunt Manlium Capitolinum ob defensum Capitolium dictum, quin & si sexdecim annorum voluntarium militem pro Repub.se obtulerit,triginta septem militaribus donis à suis ducibus ornatus,viginti tres cicatrices in pectore habuerit, capta vrbe autor in Capitolium fugiendi quadam nocte clangore anseris excitatus Gallos ascendentes deiecerit,patronus à ciuibus appellatus,& farre donatus fuerit,domum etiam in Capitolio publicè acceperit:tamen quoniam regnum affectare,& ita libertatem reipub.opprimere conuictus est,nulla suorum tantorum in rempublicam meritorum ratione habita,ex sententia Rom.Pop.à quo bonam partem legum nostrarum habuimus(ne quis forte contra legem id factū contendat)de saxo Tarpeio præcipitatus est,domus illius diruta,& bona publicata,in eiusq; notam factum senatusconsultum,ne cui de Manlia gente Marco cognomen esset.autores Liuius lib.vj.Valerius itē lib. vj.cap.iij.Plinius,si is fuit,in lib.de viris illustri.& Plutarchus in Camillo. {Et de hac re loquens Portius Latro in declamatione in Catilinam:Recte igitur maiores nostri summis laudibus efferēdi sunt,qui Sp.Melium,qui Gracchos,qui Manlium Capitolinum, qui Drusum,qui Saturninum fortissimos homines & reipublicæ sæpenumero non mediocriter opitulares,quòd deuenissent in affectatæ tyrānidis suspicionē,morte mulctādos esse putauerūt. Nec Spuriū Meliū fauor amplissimus ciuitatis:nec Gracchos aui sui amplissimi viri memoria:nec Mālio celeberrima gloria Capitolij liberati,nec Druso sanctissimi sui penates:nec Saturnino ius sacrosanctæ dignitatis auxilia ta est.Hæc ille.{Quod nimirum confirmat quod in simili tradit Cæpola cautela iij.incip.propter maximā.& quæ diximus in causis minuēdæ pœnæ in 49.causa.vbi hāc rē latissimè tractauimus.

Manlii Capitolini egregia facta.

Idem patronus à ciuibus appellatus.

Idem ob regni affectationem de saxo Tarpeio præcipitatus.

Senatusconsultum factū ne cui de Manlia gente Marco cognōmen esset.

Exemplū eiusdem rei in Sp. Melio.

Et in Gracchis.

Et in Saturnino.

42 ¶XXII.casus assumitur ex l.cum nauarchorum.C.de nauicul.li.xj.vbi remittitur onus soluēdi gabellas propter remunerationem,quod aliàs remitti nec debet nec potest, sicuti per illum text. annotauit Ludouic.Rom.in repetit.d.l.si vero.§.de viro.in d.xlviij.fal.ff.solu.matr & Barb.d.cōs. xj.col.iiij.lib.ij.& d.cons.xliiij.col.vlt.eo.lib.ij.Quod dictum credo esse verum ex iis quę diximus in duobus præcedentibus effectibus.Sed an id probetur ex d.l.cæterorum sit iudicium.

Onus soluēdi gabellas remissum propter remunerationem.

43 ¶XXIII.ex l.item si verberatum.§.j.ibi,item si forte ager.ff.de rei vendi.& l. Lucius.in princ. ibi,partim veteranis in præmia assignatus.ff.de euictio.Ex quibus probatur quòd potest princeps vel ciuitas rē vnius alteri donare & assignare ex causa remunerationis rei bene gestæ pro republica.& ita per illos tex.voluit{Ang.in l.3.§.si is pro quo.ff.quod quisq; iuris.}Fulg.cons.144.Antonius de crimine.col.ij.vers.in oppositum arguitur.Pau.Cast.cōs.178.donatio prædicta.in fi.lib. 1.Ro.cons.310.in casu propositæ consultationis.col.j.Phil.Dec.{cons.269.cōsultus ab illustri,col. 3.dum allegat Pau.vbi suprà}cons.271.in casu transmisso.col.3.vers.vlterius etiā.{& rursus in addit.illius cons.col.vlt.}& cons.286.in causa communitatis,col.3.vers.venio ad secundū, {& cons. 357.in causa magnifici,col.2.versi.considerandum est.}& cons.390.quoniam ex facto,col.v.vers. secundo est ponderandum.{& Ludo.Gozad.qui alios allegat,consi.j.Deus scrutator,col.ix.num. 36.& cons.26.in causa illustrissimorum,nu.10.}Et ex illis iuribus passim nostri doct.tradūt posse principem ex causa publicæ vtilitatis rem alterius auferre,vt Bart.in l.quæcunq;,in fi. C. de iur. fis.lib.x.{Io.Fab.in l.bene à Zenone,post princ.C.de quad.præscrip.} & Bal.in l.rescripta.col.vlt. vers.tertio quæritur.C.si con.ius vel vti.publ.& Alexan. latè cons.xciij. visis & sæpius recensitis, col.pe.lib.v.Sed quod ad causam remunerationis etiam priuatim pertinet,est & alius bonus tex. quem citat Rom.vbi supra in l.ij.C.quib.ex caus.ser.pro præ.lib.accip.vbi ex ea causa cogitur dominus seruum manumittere.Et vt scribit Tullius in oratione pro Cornelio Balbo, Seruos bene de rep.meritos persæpe libertate publicè donari videbamus.

Princeps uel ciuitas donās rem unius alteri causa remunerationis.

Princeps ex causa publica potest rem alterius auferre.

44 ¶XXIIII.erit tex.not.in l.viuus libertus.ff.si quid in fraud.patron.restringens omnia iura prohibentia ne libertus donare possit,quo minùs legitima patronorum pars ad eos perueniat,vt l.j. & per totum.eo.tit.vt videlicet procedat,nisi libertus bene merentibus donauerit:quo casu potest patroni partem minuere,vt illic cauetur,& illum tex.ad hoc not.Bal.in l.ij.in iiij.oppo.C. de

Libertus patroni partem imminuens re muneratiōis causa.

inoffi.dona.& Rom.in repe.§.de viro,in l.si verò,in xlviij.fal.vers.vj.ff.solut. matri.{ Alex. cons. lv.consideratis verbis dicti statuti,col.ij.vers.& subdit ibi,lib.ij.}& Barb.{in d.rubr.de donat. vbi eum tex.dicit sing.&}d.cons.ij.col.j.lib.3.& Corn.cons.clxxviij.in hac consultatione,col.vlt.lib.2. & Iason in auth.vnde si parens,col.vlt.C.de inoffi.testa.& in d.l.ex hoc iure,in x.effectu obligationis antidoralis.ff.de iustit.& iur.& in d.§.libertus,in viij.effectu.Et vide gloss.in l.patronus.ff. de probat.disputantem de intellectu d.l.viuus.

45 *Eadē de causa res subiectæ restitutioni alienantur.*

¶X X V.{quod tradit Iason,qui id sing.in auth.res quæ,col.ij.in v.limitatione.C.commu.de leg. quòd}res subiectæ restitutioni,& quæ propterea alienari prohibentur per{l.vlt.§.sed quia nostra, & seq.C.eo.tit.} possunt tamen alienari ex causa remunerationis,{quia aliàs prohibita alienari,possunt tamen ob hanc causam alienari.}quanquam illud non audet asseueranter asserere,sed cogitādum relinquit,malens aliorum iudicium expectare,quàm litem suam facere,quoniam id expressè cautum non sit.{Sed & hoc ipsum intrepidè tenet Firmia.in tracta.gabel.in iij.parte viij.partis princip.in xxxiiij.quæstio.vbi id dicit sing.idq; ipsum voluisse Bart.in j.constit.ff.in prin.col.vlt. qui tamen id non dixit,sed aliud quod dicemus in seq.vers.}

46 *Et res à iure aliàs alienari prohibitæ.*

Vbi merita adsunt non præsumitur fraus.

¶X X V I.casus erit generalis,vt quæ aliàs à iure alienari prohibentur,possunt tamen ob remunerationem alienari,si credimus Bartol.id generaliter affirmāti in suprascriptione procemij ff.col. vlt.& Pan.in c.per tuas,col.ij.vers.in gl.j.in fi.ext.de dona.& Ias.in d.l. ex hoc iure,in 8. effectu, {& ibi Claud.Scysel.in 4.effectu,& eundem Ias.}& in d.§.libertus,in vj.effectu.{& cons.ccxxvij. Caro.olim,col.viij.vers.octauò facit,lib.ij.& d.cons.lxxiij.col.iij.vers.mouet in primis,lib.iij. Phil. Dec.cōs.ccxxxij.dura & admodum rigorosa,col.ij.vers.accedit etiam,Io.Lup.in d.rubr.de dona. inter vir.& vxo.d.§.50.}Et bene facit quod scribit Bal.in c.edoceri,col.3.vers.si instrumentū dicit donauit,extra de rescrip.quòd vbi merita adsunt,non præsumitur fraus ex aliquo interdicto,per glo.in l.qui testamentum.ff.de probatio.

47 *Insinuatio nō habet locū in donatione remuneratoria.*

¶X X V I I.donatio remuneratoria non indiget insinuatione.l.Aquilius.& ibi gl.in verbo, mora.{Alber.qui dicit alibi se non legisse,{Bart.Imo.& omnes.ff.de donatio.{Dyn.& Alber.in l.si pater.§.vlt.ff.eod.tit.}Oldra.cons.v.Titius dedit duobus.& cons.ccxiiij. ad habendum aliqualē notitiam.& Io.And.in addit.Spec.tit.de instr.edi.§.porrò,col.vlt.Guil.Cun.in l.illud, & ibi etiā Bal. col.pen.q.iiij.& Saly.C.de sacrosanct.eccle.Alb.& Saly.in l.vlt.C.de pact.Bal.in l.ij.ante fin. C.ne lice.poten.& in d.l.si cum mihi.ff.de dolo.& in l.si pater.C.qui bon.ced.poss.& in l. si tibi pecuniam,in lect.antiqua.ff.si cert.pet.& in l.si mortis,versi.quæro an donatio,C.ad legem Falc. & in l.sed & si lege.§.consuluit.ff.de peti.hæred.in vtraq; lect.& ibi quoq; Ang.qui ad hoc dicit singu. glo.in d.l.Aquilius.& idem Bal.{in l.idemq;.§.vlt.ff.mand.&}in addi.Spec.tit.de donat.vers.quid si pater,& Ang.in l.sancimus.C.de donat.& in l.vlt.in prin.C.de iure dot.& in l.cùm multæ,quę est vlt.in prin.C.de donat.ante nupt.& in l.j.§.si pater.ff.pro don.& cons. clxxix. visis prædictis instrumentis,col.vj.vers.venio ad tertium.Flor.in l.quæ pater,col.iij.ff.fami.ercis.& Rom.in d.l.si pater.§.j.ff.de donat.& cons.xxvj.cuius est initium pro decisione eorum,col.j.vers.his tamen nō obstantibus,vbi & ad hoc allegat tex.in auth.eò decursum.C. manda.{ & iterum cons.xcv. viso prius donationis instrumento,in fi.Ang.Aret.in §.aliæ,col.vlt.Inst.de donat.& iterū in §.in personam,col.vij.vers. secundò & principaliter. Instit.de actio.}& Soc.cons.lxv.circa primam quæstionem,col.v.vers.item videtur fuisse facta.& cons.seq.col.ij.lib.j.& Barb.{in rub.de dona.vbi ad hoc dicit sing.gl.in d.l.Aquilius,&}cons.xj.illud afferam,col.iiij.lib.ij.& cons. xxvj.sapienter scripsit,col.pen.eod.lib.ij.& d.cons.ij.in prin.lib.iij.& cons.xlj.Deum inuocent, col.vj.eod. lib. iij. & cons.lj.clementissimum Deum,col.vlt.lib.iiij.& Phil.Corn.cons.cxciiij.videtur in præsenti consultatione,col.j.lib.iij.& Alex.consi.xxx.ponderatis his,col.ij.lib.iij.{Franc.Aret.in l.Iulianus.§.j. col.iij.ff.de verbo.oblig.} & Guil.Pap.q.xcv.dubitabatur,& cons.xxxiiij.nobilis Catharina,col.ij. vers.& si dicatur.& Fortu.Gart.in l.iurisgentium.§.quinimo,col.32.vers.preterea adde.ff.de pact. Ias.cons.cxlix.circa primum consultationis articulum,col.ij.vers.nec obst. si diceretur, lib.iiij.} & Claud.Scysel.in d.l.ex hoc iure,col.ij.in ij.effectu,de iustit.& iure.

48 *Donationes sunt stricti iuris.*

Nisi sint remuneratoriæ.

¶X X V I I I.licèt donationes quodā respectu sint stricti iuris,vt cæteri contractus,l.quicquid. ff.de verb.oblig.tametsi aliàs latissimè sint interpretandæ,per c.cùm dilecti,extra de donat. tamē quæ ob remunerationem fiunt,latiùs prætereà interpretari debent,vt tradit Phil. Dec. cons.468. superiori anno,col.iij.nu.14.& iterum cons.ccccxcviij.viso casu proposito,col.ij.nu.11. vers.accedit,& vtrobiq; per not.per Alex.in l.iij.in princ.col.j.vers.secundò limita.ff.quod quisq; iuris. Et hoc quoque ante hos tenuit Pan.cons.xxx.videtur primò,col.ij.vers.quintò & vltimò,col.ij. lib. 2.& ita quidem vt potiùs præsumatur realis & transmissibilis ad hæredes,quàm personalis,vt pulchrè respondit Pet.Anch.cons.cccxxvij.discurrit materia,col.ij.vers.tertiò debet attendi. Nam & Bal.cons.ccccix.quod dictus,ad fi.lib.v.dicit quòd quæ bene merentibus conceduntur, efficaciùs conceduntur,per l.3.§.hi quoque.ff.de senatusc.Sylla.& l.j.§.j.ff.de iustitia & iur.& ibi Gui.Cu.de quo etiam vide quæ dicemus infrà nu.85.& ego.

49 *Statuta cōprehendunt etiā forenses pro-*

¶X X I X.quod præcedenti congruit,licèt alias statuta non cōpræhendant forenses, sed tantùm ciues,& eos quidem habiles:compræhendunt tamen forenses,& aliàs inhabiles, propter benemerita.verbi gratia,si ex statuto forenses non possunt acquirere bona,possunt tamen ex causa bene meriti,vt si fiat statutum quòd quicunque dederit tale castrum,habeat talem possessionem,forēsis

sis idipsum faciens acquirit eam possessionem, licèt aliàs incapax. Bart. in d.l.iij.§.hi quoq;.quem legit cum §.vtrùm,& ibi quoque Bal.ff.de S.C.Sylla.& dicit præterea ipse Bald.quòd aliàs incapaces beneficiorum suæ ciuitatis,ipsum quoque præmium accipere debent.}

pter benemerita.

50 ¶XXX.licet aliàs in dubio non præsumatur donatio per l.cum de indebito.ff.de proba.cum mul tis simil.& concord.à me citatis postea in ead.glo.nu. 206.incip.in dubio autem. Tamen merita præcedentia faciunt,non tantùm simpliciter præsumi donationē,sed vt actus gestus aliàs dubius præsumatur donatio,per tex.not.in d.l.si verò non remunerandi.§.idem Papin. & ibi glo. Bart. Bal.& alij.& gl.in l.vtrùm ff.de donat.inter vir.& vxo.& in l.quæ dotis,& ibi Bal.ff.solu.matr.& Bal.in l.2.col.j.& iterum in l.generaliter,in iiij.oppo.{ C. de non nu.pec. & in l.ij.in j. quæst.} C. de iure dot.& in l.j.col.iij.vers.quæro circa hoc.C.de confes.& in l.ij.§.creditū,in j.oppo.ff.si cert. pet.& in l.cùm quid,col.ij.& iterum col.vlt.ff.co.tit.vbi & ad hoc allegat l.si testamento.§.j.ff. de fideiuss.& in c.si cautio,col.j.de fide instr.& idem Bal.{cons.ccxcvij.hæc materia,in fin. lib.j. &} cons.lxv.incip.si vnus ex fratribus,in fi.lib.v.& Rom.in repet.d.l.si verò.§.de viro, in xviij.falle. ff.sol.mat.& cons.cxlvj.incip.ista quæstio,col.vlt.& Ang.in d.l.sed & si lege.§.consuluit , in fi.ff. de petit.hære.& Pau.Cast.in l.traditionibus.C.de pact.Firmia.in tract.de episcopo , in iiij.parte, lib.4.in lxj.quæst.in fi.Alex.& Ias.in d.l.si diuortio.ff.de verb.oblig.Corn.cons.j. in hac consultatione,col.ij.vers.& licèt aliàs,lib.j.{& cons.ccxix.licèt videatur,colum.vlt.lib.j.}& d. cons.114. col.j.lib.iij.Ias.in d.l.ex hoc iure,in quinto effectu,vbi ad hoc dicit sing.tex.in d.l.si verò non remunerandi.§.idem Papin.{& ibi Claud.Aquen.col.xj.in quinto effectu,}& idem Ias.in d.§.libertus.in quarto effectu,& ibi ante eum Socin.ad fi.& Hiero.Grat.cons.xciiij.in causa excellentissimi,col.vlt.nu.17.lib.j.vbi dicit quòd asserens contrarium,debet liquidissimè probare.

Actus aliàs dubius præsumitur donatio ob benemerita.

51 ¶XXXI.qui à præcedenti non admodum distat,quòd etiam merita faciunt præsumi remissionē iniuriæ præcedentis,per l.in ipsius.C.famil.herciscund.vbi ex hoc not. Bald. quòd si inimici sibi faciunt inuicem grata seruitia,præsumitur remissa iniuria.Et bene facit quod voluit ipse Bal.in l. liberi.C.de inoffici. testamen. quòd si filius commisit causam ingratitudinis,gratitudo & merita postea secuta tollunt ingratitudinem præcedentem : quod & traditur per recentiores in l.j.ff. sol.mat.& in l.fratres.C.de inoffi.testa.Et hunc casum ponit Ias.in d.l.ex hoc iure, in xij.effectu. & iterum in xix.nam hunc duplicat,& in d.§.libertus,in xj.effectu.

Merita faciũt præsumi remissionem iniuriæ præcedentis.

52 ¶XXXII.licèt in dubio præsumatur rescriptum concessum ad postulationem partis, nō motu proprio,c.si motu,de præb.lib.vj.& not.Bart.& alij in l.si quis iniquum,in princ.ff.quod quisque iur.cum concord.ibi adductis à recentioribus.Fallit tamen cùm præcesserunt merita illius,cui rescriptum concessum est.nam ob ea præsumitur fuisse concessum motu proprio concedentis , vt voluit Guillielmus Cum.in d.l.si quis iniquum.§.si procurator,arg.d.l.si verò non remunerandi. §.idem Papin.ff.mandat.& sequitur Alber.in l.j.in princ.in v.oppo.ff.eod.quod quisq; iur. Alex. qui dicit menti tenendum,Soci.qui dicit not.& Ias.in d.l.si quis iniquum,in prin.ille col.j.in ij.limit.alter col.item j.in j.limit.hic col.ij.in ij.limit.Phil.Dec.col.ij.in ij.item limit. & ipse Iason in d. l.ex hoc iure,in iiij.effectu,& ibi Clau Aquens.col.pe.in viij.effectu,& idem Iason in d.§. si libertus,in iij.effectu,& Lud.Gozad.cons.xxvj.in causa illustrissimorum,col.iij.nu.17.dum citat Alex. in d.l.3.quod quisq; iur.Et bene facit quod dicit Bald. in l.quod fauore , in ij.opposit.post Iacob. But.C.de legib.quòd rescriptum motu proprio concessum,præsumitur concessum ob meritum. Et quod scribit idem Bal.cons.ccccclxxxiij.visa immunitate,circa medium,lib.ij.}

Rescriptum præsumitur concessum ad postulationem partis. Nisi præcesserint merita.

53 ¶XXXIII. qui & non multùm abest à superioribus,licèt aliàs cū in donatione fit mētio mor tis,vt si dono tibi post mortem meam,in dubio præsumatur donatio causa mortis,secundū Bar. in l.vlt.col.iij.vers.tertiò quæro,& ibi quoq; recentiores.C.de pact.per l.Seia.ff.de dote prælega. & l.Seia,& l.vbi mortis.ff.de donat.causa mort.Tamen si merita donatarij præcesserint , præsumetur potiùs donatio inter viuos,vt ita sit efficacior,vt not.voluit Bal.in l.si mortis,ante mediū. C.ad legem Falcid.per not.in d.l.quæ dotis.ff.sol.mat.vbi Alex.col.iiij.& v.adscribit viij.limitationes ad eam regulam,qua diximus donationem in qua fit mentio mortis, præsumi factā causa mortis.Sed hanc tamen prætermisit,non minùs illis omnibus,si non magis,notandam.

Mētio mortis facta in donatione facit præsumi donationem causa mortis. Nisi merita donatarii præcesserint.

54 ¶XXXIIII. Licèt cùm quid donatur officiali,aut prælato,legato,aut alteri, dubitetur an id sit donatum contemplatione sacerdotij vel muneris,an verò personæ,de quo per gl.& doct.in l.qui proprio.§.procurator.ff.de procu.& in l.si verò.§.item quicquid.ff.solu.matr.& Cano.requisisti, extra de testa.cum simi.Tamen reiectis omnibus alijs causis & distinctionibus si donatum sit officiali aut prælato benemerito de donante,id semper præsumatur donatū fauore & respectu personæ non officij siue sacerdotij,vt sing.respondit Bal.cons.cxciiij.præmissis verbis , col.j.in fi.lib. 2.per not.in d.auth.vnde si parens.C.de inoffi.testa.& in d.l.si donatione.C.de collatio.& idem voluit Albe.in l.j.col.j.vers.sed an relictum,ibi,idem si suus.C.de sacrosanct.eccle.& Socin.in l.2. col.iij.vers.circa tertiam.ff.de reb.dub.& vide infrà nu.74.

Donatum officiali aut prælato benemerito, id semper præsumitur donatum fauore personæ,nō officii.

55 ¶XXXV. Licèt in multis casibus sit dubium an appellatione filiorum contineantur nepotes,de quo latè diximus in nostro tract.primige.in qu.xl.nu.54.incip.15.ratio,& 3.seq.& iterum nu.155. incip.23.licèt aliàs,præsertim verò in priuilegiis quæ suaptè natura solent esse personalia, vt not. in l.priuilegia quidem,& in l.in omnibus causis.ff.de reg. iur. & in c.priuilegium,eo.tit.lib.vj. Et quæ item aliàs sunt strictè interpretanda,Bart.in l.vlt.col.2.ff.de constit.prin.& in l.j.ad fin.C.de iur.&

Priuilegia suapte natura personalia. Et strictè interpretanda.

iur.& fact.ignor.Pan.in c.olim.in fi.extra de verb.signi. Tamen si fuerit concessum priuilegium cuipiam & eius filiis ob ipsius merita, haud dubie intelligitur de nepotibus. Ita enim sing.voluit Bal.cons.ccciij.ad euidentiam præmittendum est, quòd appellatione, col.ij.vers.item ista interpretatio, lib.ij. Nam & aliàs cùm agitur de remuneratione, debet fieri lata interpretatio, vt dicemus infrà, nu.85.& ego huic.}

Nisi agatur de remuneratione.

56 *Stipulatio sine causa non valet. Nisi merita præcesserint.*

¶XXXVI. Licèt stipulatio sine causa non valeat, aut certè illi obstet exceptio l.ij.§.circa.ff.de ex cep.dol. Tamen si sint merita præcedentia, valet, vt voluit Bal.in d.l.generaliter, in 4. oppo. C.de non nu.pecu.{& in l.& si inutiliter, quæ est ij.ad fi.C.de fideic.}& Fely.in c.si cautio, col.v.versi. fallit xiiij.& iterum vers.fallit vltimò, extra de fide instr.Ias.nullam Bald.nec Fely.mentionem faciens in d.l.ex hoc iure, in vij.effectu.{& ibi Claud.Aquen.col.pen.in ix. effectu.& idem Ias. } in d.l.libertus, in x.effectu.& Lancel.Gali.in rubr.ff.de verb.oblig.col.xxxvj.vers.item ista obligatio. & Fortu.Gartia.in l.iurisgentium.§.quinimo, col.xxxiij.vers.ego erò de tali.ff.de pactis.

57 *Iudices à subditis non possunt munera accipere. Nisi ex causa remunerationis.*

¶XXXVII. Depromitur ex tex.memorabili in d.l.Aquilius.ff.de donat.Ex quo not.Bart.ibi, in iij.oppo.post gl.ij.quòd licèt iudices non possint à subditis munera accipere, per d.l.j.§.prouincias.C.de contra.iudi.possunt tamen ex causa remunerationis.Quod & sequitur Roma.ibi, post prin.qui id reputat sing.& Ias.in l.in principalibus, col.iij.in vj.limitatione {& ibi quoque Philip. Dec.col.vlt.in iiij.fallent.}ff.si cert.pet.& Paris de Pute.in tractatu syndi.in verbo, contrahere.§. officiales. in fi. Quanquam contrarium censuit Alc.ibi paulò ante fi.& lib. παρέργων.ij.cap.xlix. Nam vt dicit & quidem verissimè, d.l.Aquilius, nō de prætore loquitur, sed de Nicostrato ipsius præceptore, aut rhetore cuius meminit Suidas.Et lex id prohibens generalis est, fierétque facilè fraus ei l.si illam priorem opinio.admitteremus.}

58 *Donans perdit beneficiū ne conueniatur ultra quā facere potest, ex causa remunerationis.*

¶XXXVIII. Licèt donans habeat beneficium ne conueniatur vltra quàm facere possit.l.inter eos.§.is quoque.ff.de re iudic.cum simil.fallit tamen in donatione remuneratoria, vt pulchrè voluit Ang.in l.sed hoc ita, quam legit cum l. non tantum. ff.de re iudic. quod dictum sequitur Alex.in l.sunt qui in id, eo.tit.& in ea.l.non tantum.col.vlt.& iterum pro eleganti reassumit Ro. d.cons.xxvj.col.ij.vers.tertiò quia licet donans.& sequitur etiam idem Rom.in l.si pater.§.vlt.ff. de donatio.& Ioan.Plate.in §.sed & si, col.vlt.Insti.de actio.& Barb.{in d.rub.de dona.vbi id elegās dicit,&}in tract.de præstant.Card.in iij.q.j.partis, col.vj.vbi id dicit not.& d.cons.xxviij.col.j. lib.iij.& d.cons.xlj.col.vj.eo.lib.iij.Ias.in d.l.ex hoc iure, in 7.effectu{& ibi Claud.Aquen.col. pe. in vij.effectu.}ff.de iust.& iu.& idem Ias.in d.l.si non sortem.§.libertus, in 17.effectu.ff.de cond. indeb.& in l.inter eos, col.j.vers.limita not.cum seq.ff.de re iudi.{Io.Lup.in d rub.de donatio.inter vir.& vxo.§.50.col.2.Et vide quæ dicam infrà hac eadem glo.num.144.nec etiam legem.

59 *Donans tenetur de euictione ex causa remuneratoria.*

¶XXXIX. Licèt donans quando incipit à traditione, non teneatur de euictione.l.Aristo, §.vlt. & ibi gl.& Bar.ff.de dona.secus tamen si donauerit causa remunerationis, vt{per tex.in l.idémq;. §.vlt.& l.seq.& l.si verò non remunerandi, in prin.ff.manda.}voluit ipse Bart.post Rayn. & Iac. Aret.in l.Iulianus.§.qui fundum, & ibi etiam{Albe.col.vlt. } Alex.Franc.Aretin.{qui ex hoc dicit sing.limitari d.l.Aristo.}Pet.Besu.& Ias.ff.de verb.oblig.& idem Bart.in l.idémq;.§.vlt.cum l.seq. per illum tex.ff.mand.& Alex.cons.xlvij.cuius est initium, visis instrumētis diuisionis, col.ij.vers. confirmantur prædicta, lib.3.{Ang.Aret.in §.in personam, col.7.vers.secundò & principaliter, Instit.de actio.}& Ias.in d.l.ex hoc iure, in xviij.effectu.& in d.§.libertus, in xvij.effectu, & cons. 34. ad motiua, col.vlt.lib.j.& Ant.Rubeus cons.xcv.viso & diligenter considerato instrumento, col. vlt.vbi & alios allegat qui hoc non dicunt.{Tu tamen hîc vide Phil.Dec.tenentem contrarium in l.si donatione, col.7.vers.postremò ad supradicta.C.de collat.}

60 *Fideiussor causa remunerandi à creditore liberatus.*

¶XL. Colligitur ex l.idémq;.§.vlt.cum l.seq.& iterum prin.l.seq.ff.manda.vbi si creditor fideiussori acceptum tulerit causa eum remunerandi, poterit ipse fideiussor agere mandati aduersus debitorem, secus si simpliciter & non remunerandi causa credito, fideiussori remiserit. Nam & ita per eum tex.voluit Bal.in l.vlt.col.iij.vers.pone aliquis.C. de fructib. & lit.expens. Ex quo patet quòd merita præcedentia faciunt competere actionem, quæ aliàs non competeret.& hunc ponit Ias.in d.l.ex hoc iure, in x.effectu.& in d.§.libertus.in xij.effectu.

61 *Fructus rei pignoratæ cōputantur in sortem.*

¶XLI. Licèt fructus rei pignoratæ cōputentur in sortem.l.j.& ij.C.de pign.& l.j.C.de distract. pign.c.j.& ij.& c.conquestus, extrà de vsur.Tamen obligatio ista antidoralis facit, vt in quodam casu non computentur, videlicet cum dominus à suo vasallo fundum accepit in pignus, abstinēs interim ab eius seruitio, per c.j.extra de feud. Quod licèt loquatur in ecclesia, tamen trahitur per doctor.ad alios dominos, huiusq; rationem reddit Imo.ibi, col.2.vers.vnde alij dixerunt & quintò.Quoniam vasallus præter id quòd obligatur domino secundum consuetudines, & illis deficientibus ex iure scripto, in c.j.tit.de forma fideli. Certè etiam obligatur ad antidora, per d.l.sed & si lege.§.consuluit.ff.de petit.hæred.Tanquam sentiat Imo.illos fructus esse veluti in compensationem remunerationémq; illius obligationis, nec ob id censeri vsuram.Tu tamen super intellectu illius c.j.de feud.præter doct.ibi, vide & gl.in c.conquestus, in verbo, de feudo, in prin.extra de vsuris.Mart.Laud.& Card.Alex.cui cum Imo.conuenit, in c.j.§.item si delator, vtrunque col. 1.tit.quæ fuit pri.causa benefic.amit.{& Rom.sing.cccxxvij.creditor comparat.}

Secus in obligatione antidorali.

62 *Vsuræ non sunt probibi-*

¶XLII. Qui præcedenti proximè accedit, licèt aliàs vsuræ sint prohibitæ, vt no.per Legi.in l.j. C.de summa Trinitate, & per Cano.per totum tit.extra de vsuris.Possunt tamē & aliàs promitti

& exigi

& exigi causa remunerationis, cum videlicet creditor se propter illas onerauit ad aliquid æquale faciendum, vt sentit glo.not.in l.petens, in glo.magna, vers.sed quid si vt aliquid, ibi, sed & si daret vsuras, & ibi clarius Salycet.col.xj.in iiij.quæst.in fi.& Ias.col.antepen. vers.iij.nota.& Philip. Dec.col.vj.vers.& not.gl.hîc.C. de pact. *te causa remunerationis.*

63 ¶ X L I I I. Licet ex multorum sententia pater non possit vni ex liberis feudum relinquere, si credimus Andreæ Isern.in c j.tit.an agna.& in c.j.& ibi quoque Bal.tit.de alien.feu.Oldr.cons. 137. perlectis, in primo dubio, Bart.in l.iurisiurandi.§.si liberi, col.2.ff.de operis libert.cum multis concordant.à me adductis in tractatu Retractuum, tit.j.§.xj.glo. v.num. 22.sunt qui contra. Tamen id nonnulli intelligũt nisi pater filio benemerito reliquerit, arg.d.l.viuus, ff.si quid in fraud. patr. & l.si Ruffinus.C.de testa.milit.vt videre licet apud Bal.in c.j.col.iij.vers.quæro vtrùm pater, tit. de prohib.feud.alie.per Feder.vbi videbis an id sit verum. *Pater potest uni benemerito ex liberis feudum relinquere.*

64 ¶ X L I I I I. Si statuto cautum fuerit, vt ex donatione debeatur gabella, cuiusmodi sunt plurima statuta apud Italos, ea certè nõ debebitur ex donatione remuneratoria, & intrepidè licèt nullo alio antiquiore, si nõ me fallit memoria, præeũte affirmauit Bartho.Firmia.in tract.quẽ priuatim de gabellis edidit, in 3.parte 8.partis principalis, in 34.quæst.quem non vereor etiam solum sequi. *Gabella ex donatione remuneratoria non debetur*

65 ¶ X L V. Licèt donatio absenti fieri non possit sine epistola aut nuntio, vt est tex.expressus in l. absenti.ff.de donatio.Ac ne ecclesiæ quidem aut alteri pio loco, vt not.gl.in l.illud, in verbo, alia causa, in fi.C.de sacrosanct.eccl.cum aliis concor.à me collectis in tractatu priuilegiorũ causæ piç: vbi tamen videbis alios contrarium tenentes. Sed hæc posterior opin.haud dubiè vincit, cùm sit donatio ob benemerita, vt per Alber.in l.ambitiosa, nu.3.ff.de decret.ab ordin.fac.) *Donatio ob benemerita absenti facta sine epistola aut nuncio.*

66 ¶ Cæterùm alios effectus obligationis antidoralis collegit Ang.in d.l.sed & si lege.§. consuluit.& Barb.in c.cum in officiis, extra de testa.& latisimè omnium Ias.tum in d.l.ex hoc iure, tum in d. §.libertus.& Philip.Dec.in c.ad nostrã, col.vlt.extra de prob.& Lancel.Galio.in d.rub.ff.de verb. oblig.quo loco nuper citauimus, & ante hos gl.in c.cùm essent, in verbo, promiserat, & ibi omnes doctor.præsertim Ioan.Ana.& Fely.extra de vsur.& Inno.& Ant.in c.tuam, extra de æta.& qualit.& Ioan.Ana.in c.consuluit, col. vlt. vers. adde prædictis, extra de vsur. Sed quoniam illi nihil speciale habent, proindéq; & nihil ad id, de quo tractauimus, pertinent: ideo eos de industria prętermisimus, quod iam protestati sumus. Sed illis tamen potes addere tex.in l.generaliter.§.quis ergo statuet.ff.de fideic.liber.ibi, aut meritis cuiusque allegatis arbitrari eos oportet. *Alii obligationis antidoralis effectus.*

67 ¶ Illud non omiserim, hanc, quam vocamus obligationem antidoralem, non solis hominibus cõuenire, sed & brutis animalibus, vt sentit glos. in d.l.sed & si lege.§.consuluit.ff.de petitio.hæred. cùm dicit quòd ad hoc mouetur omnis creatura, & ibi etiam Bal.qui dicit id procedere ex generali instinctu naturæ.& Bart.in d.l.ex hoc iure, col.iij.vers.oppo.iterum, & ibi clarisimè (Alb.col. 3.nu.16.) Ias.col.x.vers.secunda principalis.(& Claud. Aquen. col. xiiij. vers. item inquantum.) & Nico.Neapo.in §.j.Instit.de oblig.& Lancel.Galio.in dicta rub.de verb.oblig.vbi suprà. Quanquã Socin.ibi col.j.sentit contrarium. Sed priori sententiæ adstipulatur, quod à Gellio relatum est li.v. noctium Attic.cap.xiiij.ex autoritate Appionis Polyhistoris lib.Aegyptiacorum v.de leone qui Androdo ad bestias damnato gratiam beneficij longo post tempore retulit. quod etiam retulit Aelianus, lib.ij.historiæ anima.vbi illum Androclem vocat. Quodq; Plin.tradit lib.viij.cap.16.de alio leone, & Heliade Samio, & c.seq.de Pãthera ex Demetrio Physico: & de Dracone, & Thoante, & Democrito, & de alio Dracone, & Pindo Macedonis illius filio, qui nomen ei regno dedit. Aelianus lib.animal.ix. Quod item de Elephanto & Indo quopiam tradit ipse Aelianus lib.j.animal.eiusdem operis. Et de Delphino (vt de piscibus quoque loquar) & Cærono Pario refert idem scriptor, lib.quoq; eiusdem tit.x. Et de aquila & agricola idem lib.xiiij.ex autoritate Gratis Pergameni, & Stesichori Poetæ. Et generaliter de cæteris beluis in eodem lib.quo loco differit de accipitribus. Itẽ & de ciconia priuatim, & Heraclide Tarẽtina muliere, li.15. Et quod scribit Pe.Anch. in regula possessor, col.2.vers.est & alia naturalis, de reg.iur.li.6.id procedere ex naturali ratione. *Obligatio antidoralis etiã brutis animalibus cõuenit.* *Leo quidam Androdo ad bestias damnato gratiã beneficii retulit.* *Idem de Delphino & Cerono Pario.*

68 ¶ Sed tamen ne quis erret, id scire debemus, non omnia nobis licere permittive propter ista bene merita iam propè superfluẽter prædicata, vt apertè probatur ex l.semper.ff.qui & à quib.vbi semper in fraudem creditorum libertas datur ab eo qui scit se soluendo non esse, quamuis bene merenti hoc dedisset.& l.viuus libertus.ff.si quid in fraud.patro.vbi libertus nec benè quidem merentibus amicis legare potest, quò patroni partem minuat, quamuis id donare possit, de cuius tamen intellectu vide Bal.in l.ij.in iiij.oppo.C.de inofficio.donat. Vtq; etiam probatur (ex l. si quidem, & ibi Petr.Cy.Bal.Salyc.& alij.C.de actio.& obligatio.vbi mandatum etiam causa remunerationis factum finitur morte vt cætera mandata, & ex d.l.si non sortem.§.libertis, & ibi Bart.col. 2.ff.de condict.indeb.vbi obligatio antidoralis non est satis efficax ad impediendum repetitionẽ rei indebitæ solutæ.quod & voluit gl.in d.l.ex hoc iure, in verbo, obligationes, ad fi.ff.de iust.& iure, atque etiam) ex dictis Bart.in l.iurisgentium.(§.quinimo.) ff.de pact.cùm loquitur de l. si quis argentum.C.de donatio.(De quo tamen vide Raphael.Fulg.in d.§.quinimo, & Imol.in l.ex ædibus.ff.de donatio. Alex. cons.114.perspectis his quæ narrantur, col.ij. vers. nec obstat quod not. lib.vj. Sed & illud quod diximus, satis patet ex not.per eundem Bal.in l.stipulatio ista, §.alteri, in ij.oppo.ff.de verb.oblig.& Bal.in l.quod dictum, in addit.per illum tex.ff.de pact. & in l. filiusfa. in ij.lect.post prin.ff.de dol.mal.) & Ang.in l.quod dictum.ff.de pact.& in §.j.in auth.de nõ elig. *Restrictio donationis remuneratoriæ.* *Vt in libertate in fraudem creditorum data.* *Et in liberto imminuente partẽ patroni.* *Et in mãdato.* *Et in repetitione indebiti soluti.*

secun.

secun.nub.& Ias.in d.l.ex hoc iure,col.pe.vers.adde quòd obligatio antidoralis.& Phil.Dec.in d. c.ad nostrã,vbi suprà de probatio.{Vt tamen non illud speciatim omittamus, interesse remunerationis,vt more Græcorum loquar,non sufficere,vt quis pro alio adstipulari possit,gl.not.in l.si tibi.§.si pactus.ff.de pact.& tex.in l.quod dictum,& ibi Bal.in lect.antiq.Ang. Fulg. & recent.ff. eo.& Ias.in l.huiusmodi,col.pen.vers.sed aduerte.ff.de leg.j.Nempe quod casus priuilegiati semper comprehendantur in generalibus legibus & statutis,nisi in casibus,de quibus loquuntur,reperiantur specialiter priuilegiati,vt diximus suprà in prin.nu.118.& hæc quidem, & latiùs in tractatu Retractuum tit.j.§.j.glo.xiiij.in verbo, *ou equipollent à vente*,nu.96.ego verò.}

Interesse remunerationis non sufficit in stipulatione alteri facta.

69 ¶Sed vereor,ne immodicus fuerim in huiusmodi remunerationis commendatione, quanquàm res est adeò commendabilis,vt modum vix capere possit. Tamen vt veluti lõgo postliminio ad id redeamus quod principaliter tractamus.Cùm huiusmodi donatio remuneratoria non sit pura,simplex,gratuita,sitq; adeò fauorabilis, vt ei multa contra omnes regulas iuris sint concessa, sit & denique l.nostra exorbitans ab ipsis communibus regulis iuris:nil mirum videri debet,si ea loquens quidem simpliciter de donatione,non habeat locum in huiusmodi donatione remuneratoria. Et id certè est,quod tam multis suprà probauimus.Verùm antequam aliò pergamus, id multis modis minime contemnendis declarabimus.

Redit ad principale institutum.

70 ¶Prima igitur declaratio hæc est,vt videlicet procedat quod diximus, donationem remuneratoriam non reuocari ex hac lege,etiam si in donatione non fuerit dictum eam fuisse factam ob merita.Satis est enim merita ipsa intercesisse,vt censeatur donatio facta eorum contemplatione, & ita non reuocetur ob filios postea susceptos,vt expresè voluit in nostro casu Socin.cons.cxlvij. visa facti contingentia,col.vij.lib.j.arg.l.si non remunerandi.§.inde Papi.ff.manda.

Quid si in donatione vere remuneratoria nihil sit dictũ de meritis

71 ¶Et generale est,vt præsumatur donatio facta propter benemerita præcedentia,etiam si id dictũ expresúmve non fuerit,atque etiam in prohibitis,modò ea probentur,vt voluit glo.loquens de donatione inter patrem & filiumfamil.quam sequuntur Bart.& omnes,præsertim Alex.col.2. in l.si donatione.C.de collatio.& idem Bart.in l.si tibi decẽ.§.si pactus,col.j. vers. qualiter cognosc. & ibi recentiores.ff.de pactis,& idem Bart.in l.j.§.nec castrense,col.pe. vers.& hic est aduertendũ. ff.de collatio.bonor.& in tractatu de duobus fratrib.in pen. quæstio. Sign. cons.clxxxvj.in themate præsentibus allegato.Bal.in l.& si mortis,vers.quæro nunquid.C.ad legem Falcid. & in l.j. col.iij.vers.circa hoc.C.de confes.& in l.cùm virum,col.iij.vers.sed nunquid præsumitur.C.de fideicom.& cons.ccxcviij.hæc materia,in fi.lib.j.& in sua margarita,in verbo donatio,col.iij.& Nicol.Neapol.in l.tutor.§.quæ tutoribus.ff.de excusat.tuto.Pet.Iaco. tit. de in integ.restit.vt possit agi rescissoria perso.act.char.pen.vers.item dicitur donatio.{Socin.in l.si non sortem.§.libertus,ad fin.ff.de condit.indeb.}Ias.in d.l.ex hoc iure,in ij.effectu obligationis antidoralis,ff.de iusti.& iure,& cons.cliiij.in causa mota,col.pe.vers.non obstat dum dicitur,lib.ij.Fortu. Gar. in l.iurisgentium.§.qui iure,col.xxxiiij.vers.ego verò de tali.ff.de pactis.

Donatio an præsumatur facta ob merita præcedentia,si dictum non sit.

72 ¶Licèt contrarium videatur voluisse Bal.sibi contrarius in auth.ex testamento, col.j.C.de collat. & apertiùs in d.§.quæ tutoribus,in prin.& in l.vlt.col.2.vers.oportet tamen.C.de vsucap.pro donat.{& in l.si tibi decem.§.si quis,col.j.ff.de pact.& cons.lxvj.dicta institutio,col.ij.}lib.j.quod repetitur omisso initio,in cons.ccccvj.casus talis est,quidam magister, lib.iij.dum dicit, quòd licèt spurius aut nepos ex eo non possit institui hæres tanquam filius aut nepos,ex sententia multorum,vt not.in l.vlt.C.de natur.libe.potest tamen vt extraneus,vt quia meritus est, argu.not.in auth.vnde si parens.C.de inoffi.testa.Verùm in dubio affectio naturalis inducit præsumptionem. quòd vt filius aut nepos fuit institutus.Et in hac quoq; opin.vt scilicet non propter benemerita, sed ob affectionem sanguinis videatur donatio fuisse facta,voluit Rom.sing.dcxlviij.incip.donatum consanguineo.Pau.Cast.cons.cccxlv.circa bona,col.2.vers.secundò videtur obstare, lib.j & cons. ccclxxj. præmittendum est ad euidentiam,col.vlt.eod.lib.j.& cons.cccxxxij.cum statutũ, col.j.eod.lib.j.& Socin.cons.xcj.visa & diligenter ponderata,col.pen.lib.j.& Phil.Dec.in c.quoniã abbas,col.pen.extra de offi.deleg.& in l.à patre,in fi.C.de collat.

De eadem re.

In dubio affectio naturalis inducit præsumptionem.

73 ¶Et facit quod voluerunt Imo.Raph.Co.Pau.Cast.Fran.Aret.Pet.Besu.& Ias.in l.quod dicitur. ff.de ver.obli.quòd si pater stipulatur filio,& exprimit id facere ob merita ipsius,tamẽ cẽsetur id fecisse magis ob filiationem,quàm ob merita,& ita videtur stipulatus fuisse filio tanquam filio,& non tanquam extraneo siue benemerito.ideóque valet huiusmodi stipulatio:quod & idem tenẽt Bal.Raph.Fulg.& Ias.in d.l.si tibi decem,§.si pactus.ff.de pact.{facit item quod post alios multos respondit Phil.Dec.cons.cxx.cuius suprascriptio incipit,presbyter,col.vlt.quòd id quod relinquitur consanguineo pauperi,magis censetur relictum ob consanguinitatem, quàm ob paupertatẽ, ideóque in dubio non censebitur relictum in piam causam.}

Donatio facta filio,an cẽseatur contẽplatione meritorum, an filiationis.

74 ¶Sed ij omnes nuncupatim,quod iam diximus,loquuntur,cùm quis donat filio aut cõsanguineo, tanquam scilicet donantem verisimiliter plus moueat ad donandum causã sanguinis,quàm meritorum,per tex.in d.l.tutor.§.quæ tutoribus,ff.de excus.tutor.quem ad hoc dicit sing.Ro.d.sing. dcxlviij.{Sed ille tex.ne erres,loquitur de meritis sequentibus, non præteritis, quæ plus habent ponderis,vt videre licet ex iis quæ dicemus infra nu.109.quinta ac postrema.}Sed & in idem facit tex.in l.qui habet.ff.de tute.{vbi causa naturalis magis consideratur quàm accidentalis}& in l. Aurelius.§.Titius testamento.ff.de lib.leg.& in c.requisisti,extrà de testam. Nec tamen eorum

De eadem re.

opi.qui

op.qui de donatione loquuntur,cōmuniter tenetur,quoniā gl.ord.& omnes doct. & ex his Bal. ipse sibi cōtrarius, in d.l.si donatione, loquuntur expressim in donatione facta filio aut nepoti, sicuti etiam Bar.in d.§.nec castrense.& Signor.d.consi.clxxxvj.& Bal.in dicta sua margarita,Pet. Iac.quibus locis suprà citauimus.Quin & glo.in auth.licentiam,in verbo,iure cognationis.C.de epis.& cler.& post eā Saly.tradunt,quòd licèt cùm donans prælatus ecclesiæ suo consanguineo, id videtur magis facere cōtemplatione consanguinitatis,quàm ecclesiæ:id tamen non procedit si ante beneficia quædam accepisset ab ipsa ecclesia:quia tūc magis donata videtur ob illa beneficia,quàm ob cōsanguinitatem,& ad hoc Saly.dicit illam gl.sing.sicuti etiam Barbat.in tracta.de præstan.Cardi.in iij.q.j.partis,col.3. versi.limita hoc. { Ad quod etiam vide quæ diximus suprà in xxiiij.speciali.Et dicit generaliter Bald. consil. cxciij. præmissis verbis,col.j.lib.2.quòd potiùs præsumitur donatū ratione meritorum quā sanguinis. } Ad id autem quod de stipulatione patris diximus,vide quæ statim dicam in versi.lxxxiij.incip.sed aduerte quia hæc posterior. *Præsumitur potius donatum ratione meritorum quam sanguinis.*

75 ¶Et huc quoque adde quod sing.in simili voluit & cōsuluit Pau.Cast.consi.v,quicquid dicatur, col.2. versic.videndum est igitur,lib.1.quòd cùm pater non possit donare spurio,nisi in causam alimentorum,vt no.in c.cùm haberet,extra de eo qui du.in mat.& per Bar.in l.vlt.ff.de iis quib. vt indig.cum simili.Certè si pater donauerit filio spurio egenti alimentis,nec adiecerit causam alimentorum,cēsetur tamen in eam causam donauisse,inspecta scilicet qualitate personæ cui donatur,argu.l.plenum.§.equitij.ff.de vsu & habit.& l.cùm hi.§.in annos.ff.de transact.& ita valebit donatio magis inspecta causa,& qualitate donatarij,quàm sanguinis. *De eadem re.* *Spurio nō donatur nisi in causam alimentorum.*

76 ¶Adde item quod suprà latè diximus in xxx. casu speciali remunerationis propter merita præcedentia non tantùm præsumi donationem,sed & actum aliàs dubium censeri ob eadem factū. Et quod tradit Ange.in §.j.col.2.versi.super tex.ibi rursus,in authen.de nō eligen.secun.nub.per illum tex.quòd si donans succedit donatario ex testamento,censetur consequi hæreditatem magis per viam cuiusdam remunerationis,quàm iure successionis. Nā præsumptio est quòd ei donare voluit propter donationem in eum iam factam,per d.§.inde Papi.& etiam præsumptio nostra est,vt benefacientibus benefaciamus.l.sed & si lege.§.consuluit.ff.de petit.hære. *De eadem re.*

77 ¶Sed in hac declaratione illud animaduertendum est, quòd in qualibet donatione præsumūtur merita interuenisse,tanquàm scilicet non esset quis donaturus, nisi primum inuitatus ac prouocatus meritis præcedentibus,per l.nec adiecit,& ibi Bal.ff.pro socio,& l.j.C.de anno.ciuili.lib.11. & voluit etiam idem Bal.in d.l.illud,col.pen.in iiij.q.C.de sacrosanct.eccl.Et tamen,vt ibi subdit Bal.requiritur insinuatio.Quem hoc modo intelligit Ant.Cana.in tracta.insinuationum,in xlv. q.videlicet quòd cum in instrumento donationis nulla est facta mentio meritorum, licèt præsumatur donari ob merita,tamē requiritur insinuatio: quasi scilicet semper requiratur insinuatio: licet merita præcesserint, si nulla eorum sit facta mentio : & sic etiam eadem ratione in hoc casu esset locus huic l.tanquam omnis donatio simpliciter facta sine mentione meritorum, pro pura & simplici habeatur,etiam si merita præcesserint. *In qualibet donatione præsumuntur merita.*

78 ¶Verùm si id ita intelligatur,subuertūtur omnino omnia quæ suprà diximus.Hæc est igitur mea sententia ex supradictis simul iunctis,quòd quælibet donatio præsumitur facta ob quædam merita. Vix enim quis donat non merito.Sed si de illis aliàs non appareat,ipsa donatio pro simplici habetur , & requirit insinuationem, & in ea seruantur omnia iura loquentia de simplici & mera donatione:aliàs superuacua essent ea iura,cùm reperiri non possit donatio simplex,cum in omnibus præsumatur meritum : idq; optima ratione.Nam donatio nō censetur remuneratoria,aut ob merita facta,nisi ea sint quæ æquipolleāt donationi,aut certè ea nō sint indigna, vt dicemus in seq.declaratione.Quî igitur iudicare poterimus de re prorsus ignota? Sunt autem multi adeò ingenuo animo,vt quamuis gratiā largiore cumulo remunerēt. Quod autē non apparet,perinde habendum est,ac si nō esset.l.duo sunt Titij,& ibi Bal.ff.de testa.tut.& l.in lege.ff.de contrah. empt.& l.si fuerit.ff.de reb.dub.& l.cùm ex pluribus.ff.de manu.testa.& c.solēnitates,de j.de consecra.dist.j.cū si.Et facit quod dicemus infra in iij.declaratione.Quod si de meritis præcedētibus appareat,certè etiam si de eis nō fiat mentio in donatione,tamen ea præsumitur facta cōtemplatione eorum,& de ea idem iudicādum,atq; si de eis mentio esset facta,vt suprà in prin.diximus. *Autoris sententia.* *Quod nō apparet,perinde habetur ac si non esset.*

79 ¶Secunda declaratio hæc est,vt donatio propter merita non reuocetur ex hac l.quatenus valent ipsa merita : in eo autem quod excedit,erit huic l.locus,vt nō obscurè voluit Corn.consi.cxciiij. videtur in præsenti,col.j.lib.3.& expressiùs { Barb.in c.vlti.col.vlti.extra de dona.& } Soci.consi. ccxv.in causa contra filios, col.4. in quarto casu,lib.2.vbi ita dicit vidisse consultum à doct.Perusinis.Et idem quoque videtur voluisse ipse Soci.consi.ccxv.visa prædicta,col.1.& seq.eo.lib.& Phil.Dec.consi.xx.in causa istorum,col.vlt.versi.nō obstat septimum, iunctis his quæ ante dixerat,col.2.versi.septimò quia si donatio.& apertiùs consi.366.pro declaratione, col.pen.& Steph. Bertr.cōsi.cxxxv.thema consultationis tale est,col.2. { versi.& istud non haberet,& rursum col. seq.in fi. } lib.4. { Carol. Ruin.consi.xciij. visa renuntiatione,col.9.nu.20.lib.1.& consi.lx.de re quidem,col.v.nu.16.lib.3.& consi.cxl.circa casum,col.3.nu.7.lib.4.} & ante hos Bal.hîc in ij.lect. dum loquitur de donatione facta ob benemerita, & ea quidem cōdigna.& etiam Ang.hîc, quos tamen illi non citarunt,& hîc quoque Fran.Rip.in xiiij. quæst.& iterum lib.3.respon.ca.13.incip. duo sunt,col.2.& rursum c.15. licet donatio,in fi. *An donatio propter merita reuocetur ex hac lege.*

Donatio ob merita in eo quod excedit habetur pura.

80 ¶Et id quidem iure optimo, quãdo & aliàs ſemper donatio ob merita, in eo quod excedit, { cenſetur } mera, ſimplex, gratuita, & pura donatio, vt probat tex. in c. relatum, le ij. ibi, iuxta ſeruitij meritum, extra de teſtamen. & voluit Old. conſi. 226. quidam epiſcopus, col. pen. verſi. ſecũdò vbi donatio. { & conſi. 339. ad habendum, } Io. And. in addit. Spec. in rub. de reb. eccle. non alie. Guil. Cu. in l. illud, & ibi quoque Bal. col. pen. verſi. quartò quæro, & Saly. qui hoc apertius declarat, C. de ſacr. eccle. idem Guil. in l. ſi tibi. ff. ſi cer. pet. Bar. in d. l. ſi tibi decem. §. ſi pactus. ff. de pact. & in l. frater à fratre, in vj. q. & ibi Iaſ. & in lect. & in repet. ff. de condi. indeb. & idem Bar. in l. ſi quis pro eo. §. j. in fi. ff. de fideiuſ. & in auth. vnde ſi parẽs, & ibi etiã Bal. poſt prin. & Iaſ. col. 3. verſi. ſecũdò intellige. C. de inoffi. teſt. Bal. in l. ſi pater tuus. C. qui bon. ced. poſſ. cum dicit in hoc non eſſe conſiderandam affectionem donantis, ſed qualitatem meritorum. { & conſi. ccxcviij. hæc materia, col. 2. verſi. alij dicunt, lib. 1. } Ange. in l. ſed & ſi lege. §. conſuluit. ff. de petit. hæred. Ange. Imo. & Rom. in l. Aquilius. ff. de dona. vbi dicunt donationem remuneratoriam in eo quod eſt ſupra merita, requirere inſinuationẽ, ſi id excedat quingentos aureos. Paul. Caſt. in d. l. ſi donatione, & ibi etiam Alex. & Cor. vterq; col. 2. C. de collatio. Floria. in l. quæ pater, col. 3. ff. fami. herciſ. Alex. cõſi. lv. incip. conſideratis verbis, col. 2. & iij. lib. 1. & conſi. xxj. attentis his quæ in inſtrumento, col. 2. verſi. & ſaltem videtur, lib. 3. & conſi. cxx. viſis narratis. col. 2. eo. lib. 3. Barb. in l. diuortio, col. antepen. ff. de verb. obli. { & in c. per tuas, in ij. not. de donatio. } & conſi. xxviij. à Ioue principiũ, col. 4. lib. 3. & cõſi. lxvij. ſapienter optimus, col. 2. qui & vbique dicit de hoc eſſe gl. ſing. reſtringẽtem omnes leges loquentes de remuneratione, in c. ſi quos. xij. q. ij. quæ tamen nihil mihi ad hoc facere videtur. & Fran. Aret. conſi. ij. intellecta diligenter, col. 2. in fi. & conſi. xvij. conſideratis diligentiſsimè, col. v verſic. ſecundæ autem obiectioni. & conſi. xxiiij. quatuor dubia: in iij. dubio, in fi. Calca. conſi. xxv. Titius nobilis, col. 11. verſi. & propterea ſi ſit donatio. Soci. conſi. xlviij. in præſenti conſultatione, col. pen. lib. 1. & conſi. lxv. circa primam quæſtionem, col. v. verſi. item videtur fuiſſe facta, eo. lib. j. vbi hoc reputat ſing. & iterum conſi. xcj. viſa & diligenter ponderata, col. pen. verſi. ſed magis videtur, eo. lib. j. & conſi. ccxv. viſa prædicta. col. 2. verſi. faciunt not. lib. 2. quod & repetitur conſi. xxij. lib. 4. Cor. conſi. cxliiij. licet dicendum, col. 2. verſi. non tamen ſufficiunt, lib. 2. & conſi. xlv. licèt in hoc iudicio, col. 2. & iterum col. vlt. lib. 4. & conſi. cclxxxix. circa primum, col. antepen. eo. lib. 4. Guid. Pap. ſing. ccclxxv. incip. Saly. in l. illud Iaſon in d. l. ex hoc iure, in primo effectu. ff. de iuſti. & iur. & in authen. vnde ſi parens, col. 6. C. de inoffic. teſtamen. Steph. Bertra. conſi. 100. viſis propoſitis, nume. 6. lib. j. Philip. Dec. conſi. clxxiiij. cuius ſuperſcriptio incipit, res eccleſiæ, col. 1. & conſil. ccij. vt præſens conſultatio, col. 4. & Alciat. in l. alienatum, §. donationis. ff. de verborum ſignifica. Et optimè faciunt quæ ſuprà diximus de venditione facta modico pretio, nu. 2. & 3.

Donatio remuneratoria requirit inſinuationem in eo quod eſt ſupra merita.

Merita æquiualentia rei donatæ.

81 ¶Sed ſuper hoc illud eſt animaduertendum, voluiſſe Bal. in auth. ex teſtamento, col. 2. verſic. ſed contra hoc facit. C. de collatio. quòd ad hoc vt merita vel ſeruitia dicantur æquiualentia rei donatæ, vt ipſe loquitur, ſufficit quòd nõ ſint infra dimidium ipſius rei donatæ, iuxta l. 2. C. de reſcin. vend. Quem ſequitur Roma. in ea ipſa authen. ex teſtamẽto, & ibi etiam Cor. col. 2. & idem Ro. in d. l. ſi donatione. C. eo. { & Fabia. à monte S. Saui ni, dum allegat Bal. vbi ſuprà, in tractatu de empt. & vendi. in viij. q. prin. col. iij. verſic. ſecundò quæro. } Quibus adſtipulatur quod voluit Saly. poſt dominum, vt inquit, ſuum, in l. petens, col. 7. in iij. q. in fi. C. de pact. quòd cùm non ſit prohibita vſura, pro qua creditor vice mutua tenetur æquale aliquid facere, per gl. ibi, ſufficit illud æquale eſſe vſque ad dimidiam partem æſtimationis vſuræ, per d. l. 2. C. de reſcin. vendi. & id ſequitur Alex. in quodam cõſi. incip. egregiè & copioſè, col. 2. allegatus à Iaſon. quibus locis ſtatim citabimus: quod tamen nõ reperi inter conſ. Alex. Et hoc valde ſing. & memoratu digniſsimum dicit Iaſ. in d. l. petens, col. antepe. verſi. iij. not. vbi & illud dictum Bal. reputat ſingu.

De eadem re.

82 ¶Tamen vtrunque & Bal. & Saly. dictum reprehendit ipſe Iaſ. & poſt eum Philip. Dec. in ea ipſa l. petens, ille vbi ſuprà, hic col. 7. verſic. & no. glo. hìc, per ea quæ ſuprà diximus, id cenſeri ac eſſe gratuitum, quod excedit meritum & pretium. Et illud quoque Bal. dictum eadem ratione carpit idem Iaſ. in d. l. ex hoc iure, in primo effectu, licet illud dicat magnum & mirabile verbum. & rurſus in dicta auth. vnde ſi parens, col. vlt. verſi. & per hoc cõfunditur. C. de inof. teſt. & in d. l. frater à fratre, char. vlt. tam in lectu. quàm in repet. ff. de condi. inde. in quibus locis illud tamẽ aſſerit ſing. & ante illum etiam reprehẽdit Alex. multa allegans in d. l. ſi donatione, col. 4. & ibi etiam (quod iam diximus) Iaſ. col. antepe. C. de collat. & ſubobſcurè Cor. ſibi contrarius d. conſi. 289. col. pen. lib. 4. & apertè Soci. d. conſi. xcj. col. pen. lib. 1. & Catel. Cot. in memor. incip. donatio facta filio. & Steph. Bert. conſi. v. donatio, in j. dubio. Id autem tanquam in medio reliquit Pantal. in repet. d. l. 2. C. de reſcin. vend. in xx. fallent.

De eadem re.

In re dubia interpretatio potius facienda eſt ut actus ualeat, quàm pereat.

83 ¶Sed aduerte quia hæc poſterior op. quæ Bal. contradicit, poſſet haud dubiè, vt reor, procedere in donationibus aliàs prohibitis, in quibus & ipſe Bal. loquitur, videlicet inter patrẽ & filium. illic enim facilè committeretur fraus legi, ſi ſufficeret ad validitatem, vt noſtri loquuntur, donationis merita excedentis, vt quod excedit, eſſet infra dimidiã partẽ meritorum. Nã id cederet lucro donatarij. Et fortè in hoc exceſſu pater magis donaret ob affectionẽ paternã, quàm propter merita. & id quidẽ veriſimilius eſt, vt præter eos, quos ſuprà citauimus, in verſic. lxxij. incipiente licet cõtrarium voluit Iaſon in d. l. ſi tibi decem. §. ſi pactus. ff. de pact. vbi hoc dicit ſemper procedere,

cùm

cùm aliàs actus non valeret. Nam regulariter vbi fieri potest duplex interpretatio, eam accipere debemus, per quam actus valet. l. quoties in stipulationibus. ff. de verb. obl. & c. abbate sanè, extrà de verb. signi. cum simil. Ideoque è diuerso glo. & docto. in d. l. si donatione. C. de collat. contrariam, vt diximus in versi. lxxj. incip. & generale est, interpretationē sequuntur, vt videlicet magis præsumatur pater donantis id facere propter merita, quàm ob filiationem: quia ibi aliàs donatio non valeret, vtpote inter patrem & filium. quod similiter expendit ipse Iason in l. quod dicitur, col. 7. versi. secundò quia debet capi. ff. de verb. obli. & ibi ante eum licèt subticeat Imo. & latius Fran. Aret. col. v. versi. extra gl. & nouissimè Io. Crot. qui nullos horum memorat, in repe. l. frater à fratre, col. 18. versi. secunda difficultas, ff. de condi. inde. At cùm pater stipulatur filio benemerito, cēsetur stipulari magis tanquā filio, quàm vt extraneo sine merito, vt diximus in d. versi. licèt in contrariū. Nam aliàs non valeret stipulatio alteri facta. l. stipulatio ista habere licere. §. alteri. ff. de verb. obl. Hic autem in nostro casu nō sumus in prohibitis, cùm liceat de iure cōmuni donare extraneo, & huic l. & expressè & tacitè derogare, ex communiore nostrorum op. Nec aliquid est ob quod quis verisimilius donauit, quàm propter merita, nisi fortè donaret cōsanguineo, ex iis quæ etiam supra diximus. Nec ea merita sunt supra dimidiam rei donatæ. Igitur quemadmodū suprà in eadem gl. in versi. vij. incip. sed hoc tamen secundo loco intelligendum, diximus ex sententia Aret. in l. j. col. pen. C. de pact. de venditione minori pretio facta, si pretium non sit infra dimidiam partē, non reuocatur venditio ex lege nostra: nec huiusmodi etiā donatio, si merita nō sunt infra dimidiam. Nihil enim inter vtrunque interest, scilicet inter id quod excedit pretiū, & inter id quod similiter excedit merita. Imò hæc donatio remuneratoria, omniū, ni fallor, iudicio reputabitur multo fauorabilior, quàm venditio minori pretio facta, ideo cogita.

84 ¶Illud item in hoc meritorum excessu considerandum est, vt sciamus rēsne donata superat, an æquat merita donatarij, inspiciendā esse qualitatem donantis, num diues sit & nobilis, qui (vt est natura nobiliū, si credimus c. j. de dona.) solet multò maiorem referre gratiā. nam & si tūc donatio excedat merita, modò id nō excedat quod in ea re solebat & debebat facere donās ex more diuitum & nobiliū, non dicitur excedere merita, vt eleganter admodum & ingenuè voluit, subdubius tamen, Corn. consi. cxliij. licèt dicendum, col. 2. lib. quoque ij. ex eo tantùm motus, quod voluit Bart. in d. l. si tibi decem. §. si pactus. ff. de pact. tantùm nos debere filiis nostris pro suis in nos meritis, quantùm extraneis, secundum nostram cōsuetudinem, per no. in l. j. C. pro socio. Et idem apertiùs asseuerantiúsque voluit idē Cor. in d. l. si donatione, col. 2. versi. ex quo videtur. C. de collat. vbi tamē hoc restringit, dummodo nō sit multùm excessiua donatio vltra cōmunem multorum æstimationem. Et huc planè extendit quod scribit Barb. in c. fides, col. 2. de rescrip. se sustinuisse quandam donationem à principe factam ob merita, quæ ob id impugnabatur, quòd merita non responderent tantæ donationi. Nam satis est, inquit, ea respondere liberalitati principis, quæ maior esse debet, quàm alterius priuati & inopis.

In meritorum excessu quæ consideranda.

Tantum debemus filiis pro meritis, quantū extraneis.

Donatio à principe facta ob merita.

85 ¶Et ego huic Corn. & Barb. sententiæ eò magis accedo, quoniam legerim apud Seruiū antiquitatis peritissimum, enarrantem illud Virgil. lib. j. Aeneidos,

Ac memor ille Matris Acidaliæ.

Maiores illos nostros sciēter tres illas gratias ita depinxisse, vt vna auersa, duæ nos respicerent, sic docētes profectā à nobis gratiam duplicē reuerti debere, id est, remunerationem largiore cumulatioreque mensura esse rependendā, nec ad calculos expensorum & acceptorum reuocandam, quod & iussit Hesiodus Poeta vt antiquissimus, ita optimus, in eo libr. cui titu. est ἔργα, καὶ ἡμέραι, id est opera & dies. Huius enim illic ea est sententia, quæ acceperis beneficia, ea reddēda.

αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον αἴκε δύνηαι. id est:

Eadem mensura, & melius si possis. Quod & repetiit Tullius ex eo, monēs lib. j. Officiorum, nos imitari debere agros fertiles, qui multò plus afferunt, quàm acceperunt. Ex quo è nostris Guil. Cu. quem sequitur Alex. in l. iij. in prin. ff. quod quisque iuris, tradit quod cùm agitur de remuneratione, latè debet fieri interpretatio. & sequitur Phil. Dec. in c. vlti. col. 2. versi. sed considerandū est, extra de constit. & consi. clxix. consultus, col. 1. { & consil. cxciij. cuius suprascriptio incipit, in successione feudi, col. 2. versi. & etiam in dubio. } & consi. ccccxiij. cōsuluit accuratè, col. 2. vers. & hoc idem, { & cōsi. 614. in causa feudali, col. 2. } & Ferdi. Loaz. in repet. l. filiusfamil. §. diui, fol. 10. col. 2. versic. non obst. etiam. ff. de leg. j. { & Ludo. Gozad. consi. viij. in hac causa. col. 6. nu. 28. } & idem voluit Raphael. Co. consi. clxij prælatus certæ ecclesiæ, col. vlt. { & faciunt quæ suprà diximus, nu. 48. 49. 55. }

Tres gratiæ depictæ.

Quæ acceperis beneficia, memineris reddenda.

86 ¶Quæ quidē & ad nobiles, & ignobiles, diuites, & pauperes pertinere puto. Neq; enim in quibuscunq; illud exigerem, vt remuneratio esset ad amussim æqualis, vt cōfestim quod supra merita esset, cēseretur donatio: sed id tantùm, vt non nimiū excederet. Nā si quippiam modicū superaret, nō propterea dicerem id haberi pro donatione, sed excedere titulo remunerationis, ex iis quæ nuper diximus, & dicemus præterea infra in eadem gl. nu. { 123. verùm & hoc, & iterū nu. 137. sed & quod. Et } quod no. in simili Bar. in l. vlt. col. 2. vers. quis erit modus, ibi, & hoc nisi excedat magnam quantitatem. ff. de his quib. vt indig. & Pau. Cast. consi. cclxxxv. ad primū respondeo, in fin. lib. 2. vbi id dicit relinquendum arbitrio iudicis. Sed hoc tamen magis ad eos spectat qui abunde gratiam referre possunt, præsertim verò ad nobiles, quos magis decet liberalitas, vt

Modicum supra merita donatum cedit titulo remunerationis.

plenè scripsimus & probauimus in nostro tractatu nobilitatis, { ca.xxxvij.eodemque vlt.nu.34. nobilitatis propria,& multis seq. }

87 *An generalis meritorũ mentio prosit ad exclusionem huius legis.*

¶Tertia declaratio in hoc vertitur,An in hoc casu,vt nõ sit locus huic l.nostræ,satis erit ad probãda merita,in donatione generaliter dictũ esse,eam fieri ob merita,sine alia speciali & expressa eorũ declaratione. Quod vt intelligas,illud primo loco scire nos oportet,multũ interesse,vtrùm simus in prohibitis,siue inter personas prohibitas,quæ scilicet sibi donare prohibentur an non. Primo casu negãt omnes quicquam prodesse generalem meritorum mentionẽ,vt donatio dicatur facta ob merita,nisi & aliter probentur.Quòd si ea specialiter declarantur,quidã tenent satis esse,nec aliam probationem exigi.In qua sentẽtia fuit Bal.in l.illud.col.pen.versi.quartò quæro. C.de sacrosan.eccle. { & in l.si tibi decem.§.si quis,post prin.ff.de pact. } & in l.vlt.ff.de exercit. act.& in l.si tibi,col.1.ff.si certum peta.& in l.si pater tuus.C. qui bon.ced.poss.& in l.cùm pater. §.rogo.ff.de leg.ij.& in c.sciscitatus,col.1.& in capi.edoceri,col.3.versi.si instrumentum dicit,extra de rescrip.& in additio.Specu.tit.de dona.§.j.versi.quid si pater,& in sua margarit.in verbo, donatio,col.3.& Ange.& Raphael Coma.in l.Aquilius.ff.de donatio.Floria.in l.quæ pater,col.3. versi.sed an sufficiat.ff.famil.hercis.& Paul.Castren.consil.cccxlv.circa bona quæ fuerunt, col.2. versi.tertiò videtur obstare,lib.1.& subobscurè idem Pau.Cast.consi.cxciij.super isto puncto,col. 3.versi.ad secundam,iunctis iis quæ dixerat col.2.versi.secundo videtur,lib.2.& Guido Pap.singula.ccclxxv.incip.Salyc.versi.etiam quæritur.Vital.Camb.in tractatu clausularum,in rub.an legibus insinuationem exigentibus possit renuntiari,char.vlti. Iason { consi.ccxvij. pro enucleando,col.8.versi.nonò pro ista parte } consi.cliiij.in causa mota,col.5.versi.istud idem,eo. lib.2. { & consi.ccxxvij.Carolus olim,col.8.versic.nonò pro ista parte,eod.lib.& consil. } lxxiij. dubitatur, col.vlti. lib.3.

88 *Iuramentum & specificatio meritorũ probant merita in prohibitis.*

¶Idque præsertim si iuramentum interueniat.Nam sunt qui vtrunque exigunt , & specificationem meritorum,& iuramentũ:vt sit satis ad probanda merita in prohibitis.Et ita voluit Bal.ipse in l.si donatione,col.1.vers.sed quid si pater,& ibi etiam Guid.Papæ,& Iason col.pen.versi.istam regulam.C.de collat.per auth.quod obtinet.C.de probat.& { idem Bal.in l.perpetuo,ad fin.ff.de condit.ob turp.caus. } Ange.in l.pen.§.mulier.ff.solu.matri.& consi.lxxxj.A.fecit testamentum, col.1.Alex.consi.vuj.incip.visis & consideratis,col.vlt.versi. fortificantur prædicta,lib.2.& consil. xviij.consideratis,col.2.versic. quantò magis,lib.3. { Guid.Pap.in tractatu præsumptionũ,col.6. versi.si pater donet. } & Iason in l.frater à fratre,char.vlt.versi.limita tripliciter,ff.de cõdict.inde. in lect.& rursum in repet.col.pen. { dum citat Bal.in illo priori loco.& consi.lxxiij.pro parte negatiua,col.vlt.versic.prædicta fortiùs procedunt,lib.3. quibus locis } dicit quòd ita solitus est tenere,& allegat quod alibi voluit Bal.in præludiis feudorum,in iij.diuisione , quòd si prælatus cũ capitulo confiteatur feudũ,de quo quempiam inuestit,esse antiquum, non statur tali cõfessioni,

Iuramentum cõfirmat confessionẽ prælati in inuestitura feudi.

nisi interueniat iuramentum,quod dictum dicit Iason sing. { in d.l.frater à fratre. } Sed & tu illi adde quod scribit Spec.tit.de succes.ab intest.§.j.versi.sed nunquid donationem. quòd quis non potest donare nepoti ex filio spurio:quia hoc facere præsumitur propter affectionem quã habet ad filium.per l.si fortè.ff.de castren.pec.& alia ibi alleg.vnde, inquit,præsumitur fraus.l.qui testamentum.ff. de probat.nisi donator iuret quòd contemplatione nepotis id tantùm faciat , per d. auth.quod obtinet,& cum eo transit Io.And.in addit.ipsius.Et in hac quoque op.est Anto.Rubeus consi.cxlv.tenor statuti,in fi.

89 *Contrarium asserentes in speciali meritorum declaratione.*

¶ Sed contrarium tamen in primo casu , videlicet non sufficere etiam specialem declarationem meritorũ in prohibitis,tenuerunt Gul.Cyn.& Albe.in d.l.vlt.ff.de exerc.& Bal.sibi contrarius, in l.si tibi,col.2.versi.sed nũquid de istis meritis.ff.si cer.pe.Saly.Alexan. { sibi quoque cõtrarius,} Corne.& alij recentiores,in d.l.si donatione.C.de colla.Rom.& Paul.Cast.in d.l. Aquilius.ff. de don.& Gul.Pap.quæst.delphi.xcv.dubitabatur,& singu.596.inci.not.quòd Guid. ad fi.& Soci. qui illam priorem sententiã dicit cõmuniter reprobari,consi.lxvj.frustra plenitudini , col.3.versi. sed omnia,lib.1.& Barb.cõsi.ij.illud afferam,col.3.lib.3.& Ant. Cana.in tract.insinuationũ,quæst. xlv. { & Steph.Bertr.consi.xlviij.expressè,col.2.in fi.lib.4.& Carol.Rui.consi.xliij.primò quæritur,ad fin.lib.5. } & reliqui,vt reor,omnes quoquot de ea re nuncupatim scripserunt, quorum

In prohibitis non creditur assertioni etiã speciali donantis.

bonam partem nuncupatim aduocauimus in nostris commentariis consuetudinum , quo loco statim citabimus,moti hac potissimũ ratione efficacissima, quia in prohibitis non creditur assertioni etiã speciali donantis,quam ipsam facit vt donatio valeat,quæ aliàs nõ valeret, per d.l. qui testamentum,& ibi gl.& doct.ff.de proba.& in l.cùm quis decedens.§.Titia honestissima fœmina.ff.de leg.iij.ex qua etiam probatur id procedere,quãtumlibet donans sit honesta persona,cum similib.à me latissimè congestis in illis nostris commentariis, titu.xiij.§.x.in j.gl.in prima declaratione primæ fallentiæ.

90 *De eadem re.*

¶Quod tamen miro nouoque modo intellexit Bal.in l.j.col.j.versic.item no.quòd confessio.C. de fal.cau.adiect.lega.procedere in prohibitis siue incapacibus,in quos naturali affectu ducimur, vt in spuriis : secus in aliis,vt in bannitis,nihil tamen allegat.Et id quidem nõ facilè crediderim verum esse,cùm omnia iura omnésque doctor.qui de hac re loquuntur, generaliter loquãtur de incapacibus & prohibitis,nec sit vlla saltem efficax ratio differentiæ.

91 ¶Sed & quod in iisdem prohibitis non sit standum assertioni etiam iuratæ,tenuit Cyn.post Pet.

in l.j.

in l.j.ad fi.C.de sacrosan.eccle.Bar.in d.§.Titia honestissima.& in l.Aurelius.§.vlt.ff.de libe.lega. Io.And.in addit.Spec.titu.de donat.inter virum & vxor.col.vlt.Bal.hîc quoque sibi contrarius in l.j.col.5.versi.ex prædictis.C.de inoffi.donat.& in authen.si qua mulier, col.2.C.de senatusc. velle.& in l.si cũ seruum,col.2.ff.si cer.pet. { in rub.ff.de iureiur.col.vlt.& consi.cccxcviij.quæst. q.col. vlti.lib.1. & } consi.xiiij.Antonius fecit testamentum,col.2.versic.in contrarium arguitur, vsque ad fi.consi.lib.2.& consi.lxxv.spurio,col.1.eo.lib.2.Saly.in l.hac edictali,in prin.in vij.q.C. de secund.nupt. { Pet.Ancha.in repet.c.ea quæ fiunt, col.12.in iij.q.versi.in his etiam casibus,de reg.iur.lib.6.& iterum in c.accessorium,col.6.versi.ex prædictis possumus,eo.tit. } Imo.in c.cùm contingat,in iij.q.x.membri, extra de iureiur.Rapha.Co.consi.xxxj.testator in testamento , col. vlti.Ro.in rubr.de iureiur.in j.conclusione.& consi.xliiij.ex suprà narrato,col.2.& consi.ccxciij. præsupposito quòd dictum legatum,col.2.Pau.Cast.d.consi.cxciij.super isto puncto, col.3.versi. ad tertiam rationem , iunctis præcedentibus,lib.2.& consi.ccclxxxiij.circa primum,col.2.versic. nos autem sumus,eo.lib.2.Fran.Aret.cõsi.lxxiiij.diligenter & maturè,col.iij.versi.sed tamen pro intellectu.& latissimè Guid.Pap.sibi contrarius sing.ccclxxvij.incip.si donans, versi.si in instrumento.Alex.& Corn.& Phil.Dec.qui expressè reprobant Bald.ibi, videlicet in d.l.si donatione. C.de colla.& idem Alex.in l.quod de bonis.§.vlt.in prin.ff.ad leg.Falci. { & consi.lv.consideratis verbis dicti statuti,colum.3.versi.nec prædictis ob.iunctis præcedentibus,lib.1.} & consi.xviij. consideratis,post prin.& iterum col.2.versi.& quamuis,lib.3.& Soci.d.consi lxvj.col.viij. versi.& hæc op.lib.1.Fely.in c.si cautio,col.24.versi.sed est aduertendũ,de fide instr.& in c.sicut, col.14. de re iudi.& Iason,sibi cõtrarius,in d.prælud.feu.col.27.versi.iuxta prædicta, vbi illud dictũ Bal. ibi,de quo suprà diximus,reprobat Dec.consi.ccij.vt præsens consultatio, col.3.versic.non obst. quòd not.Alciat.in l.pacta quæ contra, in v, specie.C. de pact.Ioan. Montefer.in repet.l.frater à fratre, colum.27. versic.quartò fallit.ff. de condictione indeb.Et id credo esse verissimum.Nam alioqui esset liberum cuique legem fraudare,iuramento interposito,contra l. si quis inquilinos.§. vlti.ff. de lega.j. *Nec etiã assertioni iuratæ.*

92 ¶ Secundo autem casu principali,cũ videlicet non sumus in prohibitis,ita putauerim distinguendum. Aut enim post illam generalem meritorum mentionẽ donator dicit se liberè,purè,& simpliciter donare,vt ferè fit.Et hoc casu habemus sententiam Oldr.cõsi.v.cuius initium est, Titius dedi,censeri donationem simplicem,& nõ ob causam,aut remunerationem,& hanc nũcupatim sequitur Alex.consi.xiij.circa primum dubium,col.1.lib.item.j.& cõsi.xl.super primo dubio, col. 5.versi.sed circa tertium,lib.5.& Soc.cõsi. { liij.in præsenti,col.2.versi.optimè etiam , lib.1.vbi in eadem specie consuluit qua Alex.vbi suprà,& idem quoque Soci.consi. } ccxcv.in causa contra filios,col.pen.versi.quintus casus,lib.2.vbi dicit se aliàs cõsuluisse Senis secundum illam decisionem,nec eam habere cõtradictorem. { & Hiero.Grat.consi.50.reuerendissime,col.pe.num.55. & multis seq.lib.1. } Et his libenter accedo,nisi aliter constaret de meritis,quia si ea verè præcessissent,censeretur donatio fuisse facta eorum contemplatione , etiam si nulla omnino de eis fieret mentio,vt latè diximus suprà in eadem gl.versi.lxx.prima igitur, cum multis seq. *Autoris distinctio in non prohibitis personis.*

93 ¶ Aut simpliciter quis dicit se donare propter benemerita,in genere,nec postea adiicit illa verba, purè & simpliciter,& hæc res est admodum dubia,præsertim in casu l.nostræ. Nã Soci.expresse in eo loquens,in d.consi.ccxcv.col.3.versi.tertius casus,& iterum versi.quartus casus, lib.2.tenet etiam hanc generalem meritorum mentionem esse superuacuam,nihilq́ue hîc operari quo minùs l.nostra locum habeat:quoniam generalis assertio dubia est & obscura, vt est tex.licèt nihil alleget,in l.prætor edixit,in prin.ff.de mino.vbi qui generaliter loquitur,obscurè loquitur,& in l.ita fidei.ff.de iure fisci.Obscura autem & dubia locutio siue assertio nõ releuat.l.vbi autem.§.qui illud.ff.de verb.obl.& l.cùm incertis.ff.de leg.j.& l.vlt.C.de anna.exceptio.& ita dicit voluisse Bal. in d.l.illud.C.de sacrosan.eccl.& in d.l.vlt.ff.de exercitor.idemq́ue sensisse Bar.in d.l. si fortè.ff. de castren.pecu.vt ex multis apparet.Primùm,quia Bar.intendit determinare,quãdo verba enuntiatiua meritorum probant,& distinguit vtrùm simus inter personas prohibitas, an non prohibitas.Sed quando donatio est prohibita,Bar.intelligitur loqui quando merita sunt specificata, & non in genere tantùm expressa,vt declarant doct.maximè Alex.in d.l.si donatione. Ergo & ita quoque intelligendus est in alio capite,cùm loquitur inter personas nõ prohibitas,vt ita vnum caput secundùm aliud intelligatur,arg.l.j.& ibi no.ff.de reb.dub.& l.vtrùm,& ibi etiam no.ff. de peti.hære.Deinde quia Bart.allegat l.optimam.C. de cõtrahen.& commit. stipu.quæ loquitur in verbis enuntiatiuis specificè prolatis.igitur debet ita secũdum illam intelligi,arg.no.per eundẽ in l.non solum.§.si liberationis verba.ff.de libe.leg.Deniq; quia Bal.ita videtur Bar.intelligere in d. l.si donatione,vbi tractans quando donatio dicatur esse remuneratoria,dicit,assertio meritorum in genere nõ sufficit.Quando autẽ in specie memorãtur,distinguit inter prohibitos,& nõ prohibitos,per no.in d.l.si fortè,quod & idẽ facit,& quidẽ clarius,Raph.Cu.in d.l. Aquilius.ff.de dona. Sed & ad hæc adiicit Soci.hanc rationẽ.Nam donatio facta ob merita, si excedat quantitatẽ meritorũ,in illo excessu dicitur pura,secundum Guil.Bal.& Saly.in d.l.illud.C.de sacrosan. eccle.cũ concord.suprà à nobis adductis.Et ideo licèt hæc l.non habeat locũ in donatione remuneratoria,habebit tamen locum in illo excessu.Ex quo satis datur intelligi,quòd debent specificè nominari. Et hoc ita cõfirma , quia illa generalitas posset verificari in quolibet vel minimo beneficio, *De eadem re.* *Generalis assertio dubia.* *Distinctio Bart. hac de re.* *Donatio ob merita facta quantum ad excessum meritorum censetur pura.*

propter quod non impediretur huius l. dispositio. Ergo in dubio debet habere locum l.nostra, secundum doctrinam Bar.in l.Titia Seio,§.imperator.ff.de leg.ij.Et hanc Soci.sententiam approbat { Caro.Rui.consi.clxxiij.quæritur primò,col.5.nu.12.& 13.lib.1.& } Anto. Rubeus consi.xcv. viso & diligenter considerato,col.vlt.

94 ¶Verùm Iason & Phil.Dec.in eadem specie & inter easdem partes consulentes,ille quidem cons. cliiij.in causa mota,lib.2.hic consi.xx.in causa istorum fratrum,posteaquàm retulerunt sigillatim Soci.Rationes,quę ipse Decius nuncupatim nominat,non designato tamen ipsius loco,aut numero consil. eiusdem, tenuerunt & consuluerunt cõtrarium,vt videlicet in casu nostræ l.sicuti semper aliàs in non prohibitis,sufficiat generalis meritorum mentio,vt dicatur donatio remuneratoria,sine alia meritorũ probatione,& ita habeat locum l.nostra.Moti, quia Bart.in d.l.si fortè, generaliter & clarè dicit assertionẽ meritorũ fidem facere in nõ prohibitis:& ita eum, inquit,refert & sequitur Pau.Cast.in l.per diuersas,col.vlt.C.mand.& in d.l.Aquilius.ff. de dona.Ergo & generaliter debet intelligi,quia generalis dispositio includit generaliter omnes casus, etiam si in vno maior esse ratio videatur,quàm in alio.l.j.§. quod autẽ.ff.de alcato. & l.in fraudẽ,in fi.& ibi Bal.ff.de testa.mili.& l.j.§.& generaliter.ff.de lega.præst.Et cũ verba Bar.& sequaciũ sint clara,nõ indigent alia interpretatione.l.iij.C.de libe.præte.& l.cõtinuus.§.cùm ita.ff.de verb.obli.Cui adde quæ latè diximus suprà in verbo,libertis,in prin.Item ratio Bar.hæc est,quia cũ personæ non sunt prohibitæ,& possunt liberè donare,& sine meritis,& cum meritis:cõsequens est standũ esse assertioni instrumenti de benemeritis inter contrahentes.per d.l.optimã.C.de contrah.& cõmit. stipu.Quæ ratio pariter & vtroque modo procedit,siue generaliter siue specialiter fiat mẽtio de meritis.Præterea illa specifica meritorũ mentio non videtur ob aliud cõsideranda, nisi respectu probationis:sed cùm partes possunt disponere,statur instrumẽto,nec alia probatio requiritur,vt dictũ est.Et sic cùm iã non agamus de probatione, nihil est ampliùs propter quod cõsiderãda sit illa specifica probatio. Ad hæc tãtùm operatur generalis dispositio in genere,quantùm specialis in specie.l.si duo fratres.ff.de admi.tuto.& l.si chorus.ff.de leg.iij.& l.omnes.C.de præscrip.xxx. anno.cum simil.à me suprà latè congestis,in prin.nostræ l.versi.cxviij.incip.& hæc quidem omnia, & seq.Et licèt in quibusdam casibus dispositio specialis plus operatur: tamẽ ex cõmuni regula intentio nostra fundatur secundum gl.in l.omnis diffinitio.ff.de reg.iur.Et ideo nõ videtur in dubio esse differentia inter assertionẽ specificã & generalem instrumenti. Postremò si specificatio meritorum requiritur inter personas non prohibitas,vt Bar.loquitur, videtur etiam postea probatio necessaria aliter quàm per instrumẽtum.Sed nulla probatio requiritur vltra instrumentum,vt omnes fatentur:ergo nec specificatio: quin sufficit qualiscunq; instrumenti assertio, siue in genere,siue in specie,arg.l.j.in prin.C.de rei vxo.actio.& quod habetur per gl.in l.vinum.ff.si cer.pet.Hæc ferme Ias.& Dec.qui & ipse in eadem fuit sententia in l.si donatione,col.4.versi.secundus casus, iũctis præcedentibus.C.de colla.& eum sequitur & defendit Ripa tum in hac ipsa l.in xv.q.tum quoque lib.3.respon.c.ix.circa primum,col.vlti.Sed quibus rationibus (nã & alias adfert) cæterorum sit iudicium.

In non prohibitis sufficit generalis meritorum mentio.

Secundum est assertioni instrumenti de benemeritis.

Tantum operatur generalis dispositio in genere, quantum specialis in specie.

95 ¶Aduerte lector optime,quoniam Bal.in locis à Soci. citatis nuncupatim loquitur in prohibitis. Ideo nihil ad hunc casum pertinet.Illis autẽ rationibus,quibus Soci.ipse conatur Bar.in suas partes trahere,respõdent Ias.& Dec.in d. consi.propè copiosiùs quã res exigat, cùm de vnius tantũ doctor.licèt maximi,autoritate cõtendatur.Ego verò de hac re nõ admodũ laboro. Sed illud tantùm priuatim breuibus definiã,vtrũ in casu l.nostræ sufficiat generalis meritorũ assertio,quod prima statim fronte videri posset,in præiudiciũ quidem donantis,& donationis à se factæ,quam ita potuit facere,si voluit,vt propter filios postea susceptos nõ reuocetur,vt qui huic l.renũtiare possit,secundum cõmunem opi.Et hæc est Iasonis Deciiq; sententiæ prora,quod dicitur,& puppis.

Autoris sententia.

96 ¶Idque confirmatur vltra Dec. ex eo quod Salyc.subdubius tamen tradit in l.filiæ.C.famil.herc isc.quòd etiam inter personas prohibitas statur assertioni meritorum in præiudicium asserentis, licèt non aliorum,per l.Aquilius,cum glos.ff.de donat.& sequitur Iason in repetitione l.frater à fratre,col.pen.ff.de condi.inde.& d.consi.cliij.col.5.versi.quartò principaliter. { & Phil. Dec.in l.si donatione,col.5.versi.quarta conclusio.gl.limitatur.C.de colla.Et simile quippiam tradit ipse Saly.in l.cùm propria.C.si quis alte.vel sibi,quòd si vxor emit res quaspiam constante matrimonio,& in instrumento continetur de propria pecunia vxoris,patiente & consentiente marito, ei creditur,& cessat præsumptio l. Quintus.ff.de dona.inter virum & vxo. } Nam & quis (vt hoc quoque illi addas) nõ potest venire contra factum suum,quòd etiam de iure nõ tenet l.per fundum.ff.de serui.rusti.prædio.& l.venditor.C.commu.prædio.& voluit Bal.cons.403.Ioannes Simonem,col.pen.lib.3.cum simi.Et facit quod in simili dicimus,quod vendens non potest dicere venditionem simulatam aut factam in fraudem, ex eo quòd diutius remansit possessor rei venditæ,licet tertius id possit facere,Bar.in l.post cõtractum,col.3.versi.sed an venditor.ff.de dona. & consi.65.Petrus Nicole,in prin. { & consi.81.Martinus,ad fi. } & Bal.in l.emptione, circa medium.C.plus val.quod agit. { & Cardi.Floren.in c.illo vos,in ij.no.extrà de pigno. } cum simil. Sed propius hanc Saly.sententiã confirmat vltra Ias.quod scribit Bar.in authen.sed iam necesse, in prin.& ibi quoque Franc.Tyg.in fi.repet.C.de dona.ante nupt.quòd licèt confessio mariti de dote data non præiudicet creditoribus, sibi tamen præiudicat.& sequitur Paul.Castr.consil. 383. circa

In personis etiam prohibitis statur assertioni meritorum in præiudicium asserentis.

Nemo potest venire contra factum suum etiam de iure inualidum.

circa primum,col.2.versi.an autem præiudicet,lib.2.

97 ¶Ego tamen Soci.sententiam secutus,contrariũ verius esse arbitror,tum ea ratione,quam ex eo suprà adduximus de excessu meritorum,qui nullo pacto cognosci potest ex generali meritorum mentione.Cui rationi non satis Iason & Decius facere videntur. Tum itẽ,quia talis assertio nudo sermone effusa,solet in donationibus apponi magis ad colorẽ, & veluti quendam honorem, quàm ad veritatem.Ideo perinde habendum est,ac si nõ appositum fuisset, arg.l.quod venditor. & ibi not.ff.de dol.& l.si quid venditor.& l.seq.in prin.ff.de ædil.edict.& quod scribit Old.cõsi.v. Titius dedit.in fi.iunctis iis quæ latè diximus suprà in prin.l.nostræ,versi.ccxxvj.inci.ad huius tamen posterioris partis,vbi latè probauimus nõ considerãda esse quæ notarij solent apponere ex cõsuetudine quadã,sicuti & solet fieri de huiusmodi meritorũ mentione. vix enim è cũctis millibus vnũ instrumentũ donationis cõperies,in quo id non scribatur.Iunctis itẽ iis quæ diximus in nostris cõsuetudinibus,tit.xiiij.§.x.in gl.ij.versi.sed etiam in illo dubio. Tũ denique, quia ea ratio renũtiationis huius l.quam pro cõtraria sentẽtia adduximus,& quæ veluti fossa est vallũ aduersarũ partium,tum demũ procedit,si specialiter quis renũtiaret huic l.neq; enim generalis renuntiatio omniũ legum & remediorũ,etiam iurata sufficeret, vt latè diximus in prin.etiã l.nostræ,vers.cxv.inci.nunc autẽ restat,& multis sequen.Igitur nec similiter eadem ratione generalis meritorum mentio sufficiet,etiam iurata,vt huic l.derogatum esse videatur,vt etiam voluit hac postrema ratione suffultus Pau.Castr.cuius in ea tam verbosa cõtrouersia nec Soci. ipse nec Ias. ac Dec.nec denique Ripa meminit,consil.435.super hoc puncto plura videntur,col.vlti.versicu. quartò facit dubium,lib.2.Sed & idem nuncupatim etiam respondit Steph.Bert.consi.135.thema consultationis tale est,col.2.versi.sed manet difficultas,cum multis seq.lib.4. *Autoris contraria opin.*

98 ¶Nec quippiam obest illa Saly.sententia in d.l.filiæ,quãdo ea palam coarguitur ab Alex. in d.l.si donatione,col.6.& ibi etiam Iasone sibi prorsus cõtrario,col.pe.C.de colla.& eodem Ias.in lect. d.frater à fratre,char.vlt.ff.de condi.inde. { Sicut etiam repræhenditur alia eiusdem sententia in d.l.cùm propria,à Soci.consi.lxj.circa primum dubium,col.1.lib.4.Nec omnibus placuit id quod dictum est,venditorem non posse allegare venditionem simulatam aut fraudulentam , vt videre licet apud Fran.Aret.consi.lxv.in præsenti consultatione,col.vlt.versi.circa tertium dicendũ est.} Nec etiam omnino certum est quod tradunt Bart.& Tyg.in d.authen.sed iam necesse. vt patet ex scriptis ab eodem Bar.in l.cũ quis decedens.§.Titia.ff.de leg.iij.& Io.And.in addit. Spe.tit.de donat.inter vir.& vxo.col.vlti.Sed & nos de hoc,vtrùm videlicet assertio siue confessio ei præiudicet,qui eam fecit inter prohibitos,latè diximus in commentariis nostrarum consuetudinum, tit.xiiij.§.x.in gl.prima,in iij.limitatione primæ declarationis,vbi videre poteris. Neque enim hìc immorari statuimus,in re,quæ quaqua versum spectet,non est magni momẽti ad id de quo tractamus,propter iam dictas rationes,quæ semper locum habent. *Responsio ad obiecta.*

99 ¶Cæterum Phil.Dec.hac in re,si vnquam aliàs,sibi ex diametro cõtrarius,in consi.366. pro declaratione,col.3.versi.venio ad tertium,cuius etiam Ripa non meminit,asserit tantum abesse vt generalis mentio meritorum faciat cessare hãc l.vt ne specialis quidem id efficiat.Nam licèt donãs, inquit,non sit quãtum ad se persona prohibita,tamen donatarius, qui dicit donationem nõ esse reuocatam ex huiusmodi l.quia sit remuneratoria,tenetur probare veritatem meritorũ, vt dicit concludere Ang.in d.l.si donatione.C.de colla.post Guil.Cu.in d.l.vlt.ff.de exerci.Subditq; hoc efficaci & concludenti ratione probari,quia sicuti in patre,qui nõ potest donare nisi propter benemerita,non creditur assertioni illius speciali, quia de facili posset fieri fraus,vt tenet gl.in d.l.si donatione,quam omnes sequuntur , cum simil.ibi adductis per Alex.pari ratione dicendum est in nostro casu, quòd cum donatio reuocata sit per legem , & talis reuocatio impediatur propter benemerita,debet probari de veritate benemeritorum,nec statur assertioni etiã speciali, quia eadem ratio videtur,quæ in personis,quæ donare prohibentur.Dictum autem Bart.in d.l.si fortè. ff.de castren.pecu.habet locum inter illos in quorum donationibus nõ requiruntur benemerita, vt perpetuò valeant,sed tãtum ex abundanti exprimitur. Secus vbi necessaria sunt benemerita, propter qualitatem personæ,vel propter reuocationem donationis , quæ impeditur propter benemerita.Hæc Decius,vtrobique scenæ seruiens,ac theatro sese accommodans,adeòque non iuristæ,sed litigatoris negotium agens. { & hoc idem videtur voluisse Pau.Cast.à nullo istorũ memoratus,consi.ccccxxxiiij.respondeo per ordinem,in iij.dubio,lib.1.} *Cõtrariæ opinionis autores.* *Donatarius tenetur probare ueritatem meritorum.*

100 ¶Sed vtcunque sit,hæc tamen intellige,vt licet ista assertio meritorum nõ tanti sit, vt propterea sit dicenda donatio ob merita: tamen non adeo exacta certaque probatio meritorũ requiritur, quàm si nulla prorsus assertio interuenisset,quin sufficiunt cũ huiusmodi assertione quædã verisimiles cõiecturæ,ex eo quod in simili elegãter voluit Saly.in l.mater.C.de cõtrah.empt.quòd si maritus emit fundũ pro vxore absente,ex pecunia quã ipse asserit esse vxoris,nõ est standũ huic assertioni,tãquam suspectæ,& factæ inter personas prohibitas,per d.l.qui testamentũ.ff.de proba. cũ simil.nisi,inquit,ex aliqua verisimili præsumptione appareat, quòd vxor verisimiliter hãc pecuniam habuerit. { & sequitur Alex.consi.18.cõsideratis his,col.1.lib.3.& Phil.Deci consi.463.in causa quæ nomine. } Ex eo quoque quod scribit Ange.consil.341. pater emit domum , in j. dubio, quòd licèt confessio patris dicentis se habuisse pecuniam à filiis,sit suspecta, cùm non valeat donatio inter patrem & filiumfamil.tamen si eo tempore filij ita erant aliquod artificium *Ex assertione meritorũ cũ coniecturis præsumitur donatio ob merita.* *Simile in donatione inter uirũ & uxorem.*

edocti, vt satis verisimiliter potuissent sua industria illam pecuniã comparare, standũ esset huic cõfessioni, per no. per gl. Cy. & Bal. in l. cùm oportet, in prin. C. de bon. quæ libe. Et hoc dictum Angeli sequitur { Iason cõsi. clxxxix. circa legitimationem, col. vlti. post prin. lib. 2. & } Phil. Dec. in l. si donatione, col. 6. versi. vlteriùs addo duas. C. de collat. vtrunque autem & Ang. & Saly. sequitur ipse Dec. consi. 96. viso pũcto, col. 2. versi. nõ obstat quòd talis est. & Hipp. Marsil. sing. 610. non statur assertioni. & ante eos Alex. consi. 18. consideratis his, lib. 3. vbi ex iis idem quoq; consuluit in confessione de recepto facta à patre filio spurio. cuius dictum pro singu. sequitur Iason in l. si is qui, col. vlt. ff. de vulg. & pup. vbi & illud dictum Saly. dicit etiam sing. Et idem in assertione meritorum facta in donatione inter virum & vxorem consuluit Philip. Dec. consi. 202. vt præsens consultatio, col. 4. versi. non obstat quod talis donatio.

101 ¶Quibus adde quod ante illos consuluit Bal. cuius tamen nullus illorũ meminit, consi. lxvj. inter virum & vxorem, lib. 1. Quòd si in instrumẽto vir vxori vendat fundum certo pretio, quod confitetur se recepisse ab vxore, non stabitur huiusmodi confessioni, per d. l. qui testamentũ, nisi confessio, inquit, iuuetur aliquibus adminiculis. tunc enim illi stabitur. Et quod similiter consuluit Raph. Cum. consi. xxxj. testator in testamẽto, in primo dubio, quòd licèt confessio de dote recepta facta à marito nõ probet, vt quæ videatur facta in fraudẽ per iura ibi allegata: si tamen maritus erat vir honestus, & dos verisimilis attenta cõditione vtriusque & cõsuetudine, & vxor iuraret, videretur sufficere. Cui cõcinit quod not. voluit Bald. in l. j. col. 3. versi. vnde quæritur. C. de priuil. dot. quòd licèt dos cõfessata, vt nostri appellant, nõ habeat priuilegia veræ dotis, de cuius scilicet numeratione verè cõstat ex sententia gl. in l. assiduis, in verbo, datæ. C. qui pot. in pigno. hab. tamen si vltra cõfessionem interuenirent coniecturæ quædã de numeratione dotis, vt quia vir exhibuit alimenta vxori tanquam dotatæ: certè huiusmodi dos potietur priuilegiis dotis receptæ, per l. cũ vltra, C. de non num. pec. & hoc nuncupatim sequitur Panor. cõsi. lxxiij. in quæstione quæ ad præsens, col. 3. lib. 2. & Phil. Dec. cõs. 436. in causa quæ agitatur Mantuæ, col. 3. versi. sed respõdetur. } & Fran. Aret. in l. j. col. 5. versi. secundus est. ff. sol. mat. vbi hoc fulcit ex eo, quod no. vt ipse dicit, scriptũ est à Io. And. in addi. Spec. in rub. de deposi. vbi intelligit id, quod vulgò dicimus, confessionem nudam & sine causa nõ valere. l. cum de indebito. §. vlt. ff. de proba. & l. nuda. ff. de dona. nisi ex quibusdam possit præsumi causa, per l. si quis ex argentariis. §. si initiũ. ff. de eden. & l. Titia. §. idem. ff. de verb. obli. & §. certũ, Instit. ad legem Aquil. Quanquã de illo Bal. dicto dubitauit Soci. in d. l. j. col. 12. versic. quintò limita. ff. sol. mat. qui tamen dicit vidisse se consultum secundum illam Bal. opinionem à doctissimis viris: nec negat tamen id probari posse ex coniecturis, sed id tantùm asserit, illam non satis esse vrgentem, vt etiam declarat postea col. 15. versi. septimò limita. & ipse alibi simpliciter Bald. sequitur, videlicet in consi. cxxij. circa primum, col. 4. versi. tertiò etiam concludo. lib. 3.

Confessio de pretio recepto à marito an probet. Et de dote recepta.

Dos confessata non habet priuilegia veræ dotis.

Confessio nuda & sine causa non valet.

102 ¶Et facit quoq; quod tradit ipse Bal. { cõsi. 66. inter virũ, lib. j. quòd si instrumentũ factum inter virũ & vxorem cõtineat venditionẽ factam pro pretio quod maritus cõfitetur recepisse ab vxore, aut è cõtrario, si huiusmodi confessio potest iuuari aliquibus adminiculis, ei stabitur, alioquin cõtrà, sed præsumitur donatio propter legis interdictũ per l. qui testamentum. ff. de proba. & alia iura. Et quod itẽ voluit idem Bal. } cõsi. 471. super eo quod quæritur an cõfessio, in fi. iũctis præcedentibus, lib. 5. quòd licèt cõfessio ab vxore facta cõstante matrimonio, per se nõ valeat ad fauorẽ mariti, tamen iũcta cũ aliis cõiecturis probat. Et quod idẽ scribit in authẽ. hoc ius porrectũ, col. pe. versi. quæro verũ in dubio. C. de sacr. eccl. ꝙ cùm ecclesia nõ obligetur ex mutuo, nisi probetur numeratio & cõuersio pecuniæ in vtilitatẽ ecclesiæ, vt ibi cauetur. Certè de hac cõuersione creditur prælato, si cõcurrant quædã cõiecturæ cũ cõfessione illius, puta quia monachi ante nihil habebãt frumẽti, & erãt nudi, nunc autẽ cõstat quòd vixerũt ex frumẽto, suntq; etiã vestiti, ar. l. vlti. C. de ali. pup. præst. Nã licèt id aliũde processisse posset, tamen nõ præsumitur, vt l. si vẽtri. §. vlt. ff. de priui. cred. Quã Bal. decisionẽ ad hoc nostrũ principale negotiũ citat & sequitur Iason d. consi. 154. col. 5. versi. quintò pro ista parte, lib. 2. sed cũ omnino solum allegat: quãuis & ipse Bal. idem asseruerit in l. j. in fin. C. si aduer. credi. Quodque in simili dicit Guid. Pap. in l. si voluntate. C. de collat. quòd nõ creditur patri donanti filiofa. ob merita, nisi sint cõiecturæ meritorũ, quasi scilicet sufficiant cõiecturæ. { Et idem dicit in tracta. præsumptionũ. col. 6. versic. si pater donet. } Et licèt illæ assertiones de quibus loquuntur Bal. Salyc. Ang. & Raph. in illis prioribus locis, sint speciales: tamen non plus habent roboris, quàm generalis in casu de quo loquimur. Illi enim loquuntur in prohibitis, in quibus etiã specialis assertio meritorũ aut alterius causæ nihil prodest, vt pleniè suprà diximus. Hîc verò in casu nõ prohibito, in quo licèt generalis assertio etiã nõ probaret propter specialem rationẽ, quã supra ex Soci. adduximus: tamen in aliis fortè probaret, per rationes Decij. Itẽ coniecturæ, quas nuncupatim adferunt Bal. Saly. Ang. & Raph. sunt admodum leues & frigidæ, vt apertè videre licet. Nos autem arbitrio iudicis relinquimus, quæ, qualésq; cum hac meritorũ mentione, satis erunt efficaces coniecturæ ad credendum merita præcessisse. Quid enim si is qui donauit, adeo auaræ tenacísque naturæ erat, vt nunquam solitus esset donare, nisi ingentia prius merita præcessissent? Nonne si meritorum vel generaliter tãtùm, meminerit, facilè præsumemus ea præcessisse? & certè præsumemus, ar. d. l. cùm de indebito ff. de probat.

Confessio de pretio recepto facta à marito præsumitur donatio.

Nisi sit iuncta aliis coniecturis.

Ecclesia non obligatur ex mutuo.

Coniecturæ in meritorũ assertione relinquuntur arbitrio iudicis.

103 ¶Nec tamen illud interim omittendum duximus, quòd si huiusmodi assertio vel confessio meritorum

ritorum fieret in instrumento guarentigiato,tūc probaret tanquam res iudicata, etiā inter personas prohibitas,vt egregiè dicit Bal.in d.l.j.col.3.versic.idem dico si statutum.C. de priuil.dot. ar.l.res iudicata.ff.de reg.iur.vbi res iudicata habetur pro veritate,quasi scilicet huiusmodi instrumenta habeāt vim sententiæ & rei iudicatæ.de quo latissimè omniū disseruimus in nostris comment.consuetudinū Pictauicarū,tit.xxix.§.j.Et illud dictū Bal.sequitur Panor.consi.73.in quæstione quæ ad præsens,col.4.lib.2.& Soci.qui hoc dicit sing.consi.122. incip.circa primum,col.5. versi.quia cōfessiones,lib.3.Et facit quod in simili tradit Bal.in l.vlt.col.2.versi.& ideo cōsuetudo,iunctis præcedentibus.C.de sponſ.& in l.pecuniæ,circa med.versi.item nota hic.C.de solu.

Confeßio meritorum facta in instrumēto guarētigiato. Instrumentum guarentigiatū habet uim rei iudicatæ.

104 ¶Sed ego de hoc admodum dubito,tum quia facilè fieret fraus,& quidem tā facilè,quàm in alio simplici instrumento, nec tollit guarentigia præsumptionē fraudis.Tum etiā quia iuramentum nihil operatur inter personas prohibitas,vt suprà in eadem gl.diximus,versi.91.inci.sed & quod in iisdē prohibitis.Licèt & ipsum iuramentum,sicuti & guarentigia, habeat etiam vim rei iudicatæ.l.ij. & l.qui iurasse.§.vlt.ff.de iureiur.Imò plus authoritatis quam res iudicata.l.ij.& ibi gl.quæ hoc declarat.ff.de iureiur. Ideoque habet etiā executionem paratā,sicut sententia.l.sed & si possessori.§.vlt.& ibi Bar.Saly.Ang.Fulg.Rom.& Alex.ff.de iureiur.& l.post rē.& ibi etiā Bar.& alij. ff.de re iudi.& idem Bar.Fulg.Pau.Cast.Alex.& alij in d.l.ij.de iureiur.Bal.in l.j.C.col.j.de exec. rei iud.& Mathes.no.xx.nota bonam practicam.Barb.in l.j.§.si quis ita,col.12.versi.& primò quia Bar.ff.de verb.oblig.cum aliis multis concor.adductis per Iasonem,in d.l.ij.& consi.ix.circa primum dubiū,in prin.lib.1.Ant.Corse.in repe.rub.extra de iureiur.in x.priuilegio.& Hippo.Marsi. sing.ccclvj.iuramentum est maxime: { vt tamen ei addas Benedic.in repe.c.Raynutius,in verbo, testamentum,lib.3.nu.33.de test.vbi ex hoc dicit quòd iuramentum habet vim guarentigiæ, vti etiam dicit in verbo,absque filiis moreretur,le ij.nu.193.} Tum denique quia guarentigia habet vim rei iudicatæ in iis tantùm quæ respiciunt executionem,non etiam probationem,de qua hic tractatur,vt ex eo patet,quòd nō magis probat numeratam pecuniā,nec magis ideo impedit exceptionē non numeratæ pecuniæ,quàm aliud etiam publicū instrumentum,vt voluerunt Cyn. & Bal.in l.in contractibus,in prin.ille quidem col.3.in q.4.hic col.vlt.C. de non num.pec.& idē Bal. { in l.qui pecuniam,versi.sed quid de instrumentis,& ibi etiam Ias.col.1.versi.tertiò extende. ff.si cert.pet.& } in addi.Spec.tit.de appel.in iiij.parte.§.restat videre,versi.sed nunquid cōtra,qui est in col.6.Corn.consi.lij.quotidianus,col.1.versi.tamen hoc non obstante,& iterū col.2. versi. licèt enim dubitetur,ante fi.illius versi.lib.1. { licèt secus sit in iudicio cōtrouerso, gl.iuncto tex. in l.j.in gl.ij.post prin.& ibi Saly.in j.& iij.opp.C.de cōfes.} cū aliis multis similibus,quæ latè congessimus in d.nostris comment.vbi supra proximè citauimus,in xv.declaratione.

Guarentigia non tollit præsumptionem fraudis. Iuramentum nihil operatur inter personas prohibitas.

In quibus guarentigia habeat uim rei iudicatæ.

105 ¶Ex quibus nec ego accedo Soci.qui consi.lxvj.frustra plenitudini,col.5. versic.nec obstat quòd talis assertio,lib.1.tradit illud dictum Bal.in d.l.j.de priuil.dotis,tantùm procedere vbi statutū diceret quòd instrumentum guarentigiatum haberet vim rei iudicatæ,non etiam si solùm diceret, quòd haberet executionem paratam.Nihil enim inter hæc quantum ad id de quo agimus,interesse video. Et ideo Maria.ipsius Socin.pater consi.iij.circa præsentem tenet simpliciter,quòd vbi requiritur vera remuneratio,ea non probatur ex assertione facta in instrumento guarentigiato, quia si contractus principalis, inquit,nō valet,nec guarentigia quoque.de quo & nos latè diximus in { nostro tracta.constituti possessorij,in vij.limit.nu.25.& per illum. } Ob idque reprobat ipse Maria.dictum Bal.in d.l.vlt.C.de sponsa.

Autoris sententia.

Cùm principalis contractus non ualet, nec guarentigia quoque ualent.

106 ¶Quarta declaratio donationis remuneratoriæ hæc est,vt ad hoc faciat cessare leg.nostrā,merita siue seruitia sint talia,ad quæ donatarius aliàs non tenebatur,verbi gratia,vxor,filius,libertus debent marito,patri,patrono certas operas & obsequia: ea si præstita fuerint,nō habentur pro meritis,quæ impediāt reuocationem donationis ex nostra l.vt expressè voluit Fran.Ripa.hic in xiij. q.& iterū lib.3.respon.c.xiij.duo sunt,col.2.Cui & ego facilè assentior. Nā cum debeātur ex necessitate vel officio,ita iubēte lege,nō debent eēseri beneficia,quæ exigant præmiū siue remunerationem.Nā donari videtur quod nullo iure cogēte cōceditur.l.donari.ff.de dona.& l.donari.ff. de reg.iur.& ibi cōcor.Et vt scribitur in l.rem legatā.ff.de adi.leg.in necessitatibus nemo liberalis existit.& optimus tex.in l.si seruo.ff.de hære.instit.vbi nō censetur præstare beneficiū, qui debitum impēdit.& in l.proxime.ff.de rit.nupt.cùm dicitur,magis debitā libertatem præstitit, quàm vllum beneficium in mulierem contulit.& in l.vnum ex familia.§.j.ff. de lega.ij.vbi dicitur.Non enim facultas necessariæ electionis propriæ liberalitatis beneficiū est.Quid est enim quod de suo videtur reliquisse, qui quod reliquit,omni modo reddere debuit? & in l. si quis pro vxore.§. si vxor.ff.de dona.inter virum & vxo.ibi,non est ista donatio,cùm pro oneribus matrimonij petantur.& in l.si quis graui.§.vtrùm.ff.de senatuscon.Syllani.vbi Bar.Bal.& Ang.qui eum §.si quis ex stipulatu,& cæteri asserūt officialem qui capit delinquentē aut bannitum ex necessitate officij sui,non habere præmium à statuto præscriptum illos capientibus. Et idem voluit ipse { Bal.in l. ab hostibus,la ij.C.de capt.& postlimin.reuers.& in l.qui sine,in j.lect.in fi.& iterum in ij.in prin. per illum tex.ff.de neg.gest.& } in l.ij.post prin.per illum tex.C.de ope.lib.& consi.cccxciiij.statuto ciuitatis Perusij.libro 1. vbi hoc dicit procedere,nisi verba statuti aliud inducerent,vt in casu de quo ipse loquitur. { & consi.lxiiij.factum sic se habet,lib.2. } Saly.in l.ea quidem,in xvj.q. C.de accus.Panorm.in c.ecclesiis,per illum tex.extr.de censib.Ioan.Ana.in c.de hoc,col.3.versic. in ea

Merita ex necessitate uel officio nō impediunt reuocationem donationis ex hac lege.

In necessitatibus nemo liberalis existit.

in ea gl.ibi,quod fit,& ibi etiam Fely.col.2.versi.in ea gl.in fi.extra de simonia.Aug.Aret.in tra-cta.malefic.in verbo,necnon ad denuntiam Ioannis,col.antepe.versi. quæro secundum Saly.vbi ad hoc dicit sing.tex.in d.§.vtrum. { & rursum in verbo,quòd fama publica præcedente,nu.74. sed nec officialis publicus,& ibi Aug.Arimi.in addit. } Barb.in l.si à fure,col.2.ff.de verb.obli.& consi.xlv.Deū innocent,col.3.versi.& si subtiliter,lib.3.Quibus adde { quod per tex.in d.§. vtrū, tradit Bald.consil.ccccxxxiij.præmittendum est,libr.5.quod non merentur præmium, nisi quæ spōte,& sine vlla necessitate fiunt,& } quæ diximus suprà in verbo,libertis, nu.78.sed tu tamen aduerte.Et quod scribitur apud Senecam lib.6.de beneficiis.Si quis,inquit, coactus aliquid boni fecit,quin nos non obliget,manifestius est,quàm vt vlla in hoc verba impendenda sint.Hęc ibi.

107 ¶Ideoque semper aliàs huiusmodi obsequia ex iure debita,non censentur esse merita,quæ robur vimque tribuant actui,vel quæ vllo modo cōsiderari debeant ad eū præsertim finem, vt donatio ex iis debeat censeri remuneratoria,vt voluerunt Bal.Saly.Paul.Cast.Corn.Iason, & alij recentiores in l.si donatione.C.de colla. { Bal.in l.si tibi decē.§.si quis post prin.ff.de pact.} Saly.in l.filiæ,col.6.vers.quæro donatio facta.C.fam.herci.Floria.in l.quæ pater,col.3.vers.aduerte tamē. ff.eo.tit.Barb.consi.xxviij.à Ioue principiū,col.1.lib.3.& inter consi.Fran.Cur.senioris,consi.67. sapienter optimus,col.2.Corne.consi.144.licèt dicendum,col.2.lib.2. Iason in l.ex hoc iure,in fi. iij.effectus.ff.de iust.& iure.Phil.Deci.consil.ccij.vt præsens consultatio,col 4.Quòd si alia obsequia præstita ab illis fuerint, ad quæ ex lege nō obligantur,ea haud dubiè beneficia sunt & merita consideranda,& præmio ac remuneratione digna,vt sentiūt omnes doct.quos citauimus,& planè probat Seneca ipse lib.3.beneficiorum, dum copiosè disserit post Hecatonē an seruus domino,filius patri beneficium dare possit:& tex.apud nos in l.iusta { & l.etiam.§.j. } ff. de manu. vindi.& in l.j.C.quib.ex caus.ser.pro præ.liber.accip.& l.æris.ff.ad leg. falci. { & in l.testamēto.ff. de hære.instit.& in l.seruos.ff.de ma.testa.& in l.testamento, eo.tit.& in l.si postulauerit.§. iubet lex,ibi,spe meriti collocādi.ff.de adul.} Sed in exēplo vxoris & filij,vide quę latè diximus supra in glo.in verbo,libertis,in quæstionibus quas eo in loco disputauimus vtrū ista lex habeat locū in donatione facta filio,& in donatione facta inter virū & vxo. { Et vide præterea quæ diximus suprà in eadē gl.nu.20.septimus nō longè,& seq.Nec interim prætermittes quod Tullius scribit lib.11.epist.ad Brutū,Magna,inquit,nō dico eius in me officia,sed merita,quibus verbis planè osten dit,merita,dici beneficia gratis impensa, nullo iure cogente.Officia vero,quæ veluti sunt debita.

108 ¶Intellige tamen quæ dicta sunt nisi huiusmodi officia obsequialia essent impensa diutissimè & cum magna cura & solicitudine,& in graui quapiam & longa ægritudine patris,mariti, & aliorū quibus hæc officia debentur.ea enim remuneratione digna sunt,& sunt iudicāda vt alia merita, quæ nostri appellant,vt expressè voluit & consuluit Phil. Dec.consi.ccxxxij.nu.6.in fi.vti eum refert & sequitur Paul.Paris.consi.xc.pro resolutione,col.3.nu.13. lib.3. Quamuis nō reperi in eo Dec.consi.sed credo quòd cum voluit allegare in consil.ccij.vt præsens, col.3.versic.non obstat quòd talia,vbi simile quippiam dicit. }

109 ¶Quinta ac postrema declaratio est,vt donatio ad hoc vt dicatur censeaturque remuneratoria, fiat pro meritis præteritis siue præcedentibus : secus si pro futuris, per id quod voluit Imol.in l. Aquilius Regulus,& ibi quoq; Rom.col.2.ff.de dona.quòd huiusmodi donatio quæ fit pro futuris meritis,si excedit quingentos aureos,indiget insinuatione, per multa quæ ipse Imol.allegat, & sequitur Iason in l.ex hoc iure,in primo effectu antidoralis obligationis.ff. de iustit.& iure.& idem voluit Pau.Cast.consi.345.circa bona,col.5.versi.secundò videtur,lib.j.per tex.apertum,vt ipse dicit in l.donatio.C.de dona.Cuius tamen contrarium tenet Bar.in d.l.Aquilius,per l.vlt.& authen.ibi positā.C.de dona.ante nupt.& l.vlt.in prin.C.de iure doti.quem sequitur Raph.Co. ibi,& Ant.Çana.in tractatu insinuationū,in xlv.q.post prin.& Iason loquens nūcupatim in casu l.nostræ,cōsi.cliij.in causa mota,col.pe.versi.non obstat aliud inquantū dicitur quòd ad hoc,lib. 2.& idē quoq; voluit Fran.Aret.consi. { ij.intellecta diligenter,col.1.versi.ex secūdo,iunctis seq. & iterum consi. } xvij.cōsideratis,col.5.versi.secundæ autē obiectioni. { Alex.cōsi.xij.viso instrumento donationis,col.2.versi.insuper dicta donatio.lib.j. } Quos ego sequi malo.Nam & si hæc fortè impropriè dicatur remuneratoria donatio, quia verbū remunerādi habet vim & significationē retro munerādi,vt de verbo reddēdi scribitur in l.verbū reddendi.ff.de verb.sign.De quo & aliis similibus verbis planè diximus supra in verbo,libertis,versi.cxij.inci.his autem Corn.negari tamen nō potest quin huiusmodi donatio sit onerosa siue ob causam. { Nam vt dicit Bald. consi.xviij.notissimū est,col.2.lib.1.donatio ob causam de futuro est cōtractus, nec cōtinet causam lucratiuā,per l.nō vsque adeo.ff.si quid in fraud.patron. } In his autem donationibus ex crebriori doct.sentētia nō requiritur insinuatio,nec in ea habet locū l.nostra,vt planè dicemus infra in vj.prin.q.Tametsi pro priori sentētia aliquid facit quod scribit Bal.in c.j.col.2.versi.sed Pet. de Cer.titu.de feud.gard.causam impletam fortiùs agere in subiacentē materiam, quàm causam implendam,per d.l.Aquilius.& l.si pater,eo.tit.Ex hocque reprobat,& cæteri post eum,Pet.Cer. qui intellexit textum ibi dantem facultatem reuocādi feudum gardiæ,& quod pro mercede alicuius rei datur post annum,procedere pro mercede siue remuneratione seruitij iam præstiti : secus si præstandi,per quædam iura ibi allegata.

110 ¶Tertio principaliter,vt donationem remuneratoriā maturè relinquamus,& ad alias pergamus. Ex eo

Merita ex iure debita non censentur merita.

Secus in aliis.

Merita. Officia.

Officia obsequialia diutissimè impensa digna sunt remuneratione.

Donatio remuneratoria tantum fieri debet pro meritis præteritis.

Verbum remunerandi. Donatio ob causam de futuro non continet causam lucratiuam. Nec in his opus est insinuatione.

Ex eo quod diximus in prin. huius glo. nostram hanc l. procedere in donatione simplici & pura tantùm, consequens quoque fit, vt non obtineat in donatione mutua & vicissitudinaria, ita scilicet concepta, vt vterque capiat: verbi gratia, si eodem contextu siue (vt loquar cum Cæsare) eodem vestigio tibi dono fundum, & tu mihi vice mutua domũ. Nam ea censetur potiùs quædã permutatio, quàm donatio, vt dicit glos. in l. quod autem. §. si vir & vxor. ff. de donat. inter vir. & vxo. { & Alber. post Iac. But. in l. si donatæ, in fi. ff. de dona. inter vir. & vxo. } Ideoq́ue valet huiusmodi donatio inter vir. & vxor. vt dicit tex. ibi, quem ad hoc expẽdit Bal. ibi, in §. si maritus, cum quo legit. d. §. si vir & vxor. & Rom. consi. cxlvj. ista quæstio, col. 2. vbi eum ad hoc dicit sing. & iterum consi. 517. in casu propositæ consultationis, col. pen. vbi & illum tex. dicit no. & ad hoc præterea allegat l. si mulier. ff. de pact. dotalibus. qui nihil mihi facere videtur. & Barb. consi. lx. illud in medium afferam, col. xvij. versi. præterea quotiescunq;, lib. 6. vbi & ad hoc dicit not. illum priorem tex. & Soci. si is est, in tract. fal. reg. ciuj. cui donatio inter vir. & vxor. in j. fal. { Phil. Dec. consi. ccij. vt præsens consultatio, col. 4. versi. nõ omitto tamen, vbi & illud dicit, huiusmodi donationem nõ requirere insinuationẽ. } cum alijs multis concor. à me latè congestis in cõmentariis nostrarũ cõsuetudinum tit. xiiij. §. xxviij. in iij. & iiij. fal. vbi etiam plenè probaui quod suprà diximus, hanc nõ esse veram & propriam donationem, sed vel permutationem, vel cõpensationem, & propterea eam inter virum & vxorem posse cõsistere, vt diximus: sicuti etiam inter patrem & filiumfa. respondit Alex. consi. ccxvij. ponderatis his quæ in themate, col. j. lib. 6. & Hipp. Marsi. consi. ccvj. dirigere digneris, col. 4. versi. facit ad prædicta.

Donatio recip. procè facta valet inter uirum & uxorem.

Et non requirit insinuationem.

111 ¶Et aliàs quoque videmus mutuas has donationes, & quasuis alias dispositiones plus habere virium & põderis, latiusq́ue ac fauorabilius interpretari. Nã primùm licèt qui conuenit ne teneatur de euictione, tamen re euicta tenetur ad restitutionẽ pretij. l. emptorem. §. vlt. ff. de actio. emp. tamen si est mutua traditio atque pactio, ne euictionis nomine aliquid debeatur, tunc nec pretium quidẽ reddi debet, vt voluit gl. no. in l. si familiæ, in gl. ij. magna, circa medium. C. fam. hercis. quã sequuntur Guil. Suz. qui tamen eã limitat. Bar. qui dicit esse notandam. Bal. qui etiam limitat, in ij. oppo. Ang. qui eam dicit sing. & Pau. Cast. ibi, Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in xj. q. & ibi etiã Ang. qui & eã dicit sing. col. antepe. versi. item nõ venit, & latè Alex. col. xvij. versic. in eadem gl. ibi, nisi fuerim sciens. ff. de verb. obl. Bal. Saly. & Ang. qui & eã quoque dicit sing. in l. si fratres. C. com. vtriusque iudi. Iason qui eã etiam dicit sing. in l. si pater, versi. secundò facit. C. de inof. testa. & consi. ccxj. præsens cõsultatio, col. v. versi. item qui conuenit, lib. 2. & consi. clxxiij. circa primũ, col. 7. versi. item qui conuenit, lib. 4. Hip. Marsil. qui & illam dicit sing. d. cõsi. cvj. col. 4. versi. facit etiam, nam qui conuenit. { & Io. Lupus in d. repet. rub. de donat. inter vir. & vxo. §. 50. col. 3. vers. secundò facit, vbi & eam dicit sing. }.

Effectus mutuæ donationis, aut mutuæ alterius dispositionis.

112 ¶Ad hæc licèt in contractibus non habeat locum ius accrescendi. l. si mihi & Titio. ff. de verbo. obli. hoc tamen intelligitur in cõtractibus ex altera parte tantùm obligatoriis, cuiusmodi est stipulatio, de qua loquitur d. lex. Secus autem in cõtractibus vicissim ac mutuò contrahentes obligantibus, vt emptio, venditio, & similes: nã & in his locus est iuri accrescendi. l. fundus ille. ff. de contrah. empt. Et ita id intelligunt Iac. Raph. & Cy. in l. vlt. C. de inuti. stip. & post eos Alex. in d. l. si mihi & Titio tùm in j. col. tum in iij. col. versic. & prædicta inducuntur, & ibi quoque Iason col. 4. versi. vltra Bar. viij. fallit. { Bald. consi. cccj. proponitur quòd Petrus, col. 3. versi. item regula est, lib. j. & Phil. Dec. consi. cviij. ista videtur, col. vlti. } Ex quibus tamen intelliges, ne decipiaris, quomodo id intelligatur.

An in cõtractibus locum habeat ius accrescendi.

113 ¶Item licet verba præsentis vel præteriti temporis ad futura nõ porrigantur. l. si ita scripsisset. ff. de leg. ij. & l. si stipulatus fuerim. §. cùm stipulamur. & l. si à colono. ff. de verb. obli. & l. si ita. ff. de auro & argen. leg. cum simil. ideoq́ue promissio ab vno principe alteri facta de non receptando bannitos vel rebelles illius, intelligatur de præsentibus tantùm, nõ etiã de futuris, vt dicit Ang. consi. cclxvj. punctus est, in anno Domini, col. pen. tamen si talis promissio sit vtriusque communis & mutua, trahitur ad omnes, vt subdit ipse Ang. vbi suprà, per text. in l. j. in fi. & l. si quis societatem. ff. pro soc. quod & dicit esse de mente Bar. in d. l. si ita, in vj. opp. & sequitur Ias. in d. l. si pater. & iterum in l. j. col. 2. ff. de condict. ex leg. & in d. §. cùm stipulamur, col. 3. versi. quartò no. limita. & d. consi. ccxj. col. v. lib. 2. & cõsi. clxxiij. col. 7. versi. item mutua, lib. 4. vbi dicit sing. Hippo. Marsi. cõsi. cvj. col. 4. vers. & facit etiã pro hac parte. { & Io. Lup. in d. repe. rub. de dona. inter vir. vbi suprà, vers. quartò facit. } De quo tu vide Alciat. in l. verbum erit. ff. de verbo. signi. vbi adfert historiam ex Liuio huic speciei nõ admodum absimilem. { Sed & vide Bal. consi. cxij. quæritur, col. 1. versi. in cõtrarium videtur, lib. 1. vbi tenet, quòd immunitas per contractum cõcessa quibusdam, non extenditur ad bona postea quæsita, quod videtur esse contra id quod suprà diximus. }

Verba præsentis uel præteriti temporis ad futura nõ porriguntur.

114 ¶Præterea licet de iure ciuili ex nuda promissione sine causa etiam iuramẽto firmata nõ oriatur efficax obligatio vel actio. l. vt iurisiurãdi, in prin. & ibi Bar. ff. de ope. libe. & idem Bar. in l. si quis pro eo, in prin. ff. de fideiuss. Tamen cùm partes sibi inuicem & mutuò quicquam promittunt, ac iuramento confirmant, etiam de iure ciuili oritur actio præscriptis verbis, vt subdubius voluit Bal. in c. j. §. item sacramenta, col. vlt. in prin. tit. de pace iura. fir. quod pro singu. refert & sequitur Fran. Cre. no. cxix. ex iuramento & Ias. in d. l. si pater, & iterum in authen. sacramenta puberum, col. 2. versi. & ratio diuersitatis, C. si aduer. vendi. & d. consi. 211. col. v. lib. 2. & cõs. v. strenui, col. v. versi.

Ex nuda promissione etiã cum iuramento non oritur efficax actio. Secus si mutuo promissio sit facta.

versi.quartò facit,lib.3.& d.consi.clxxiij.col.7.versi.item licèt aliàs,lib.4.& Ioan.Lup.vbi suprà, versi. tertiò facit.

An mutua promissio, à minore facta curatori, valeat.

115 ¶Denique & huc accedit quod pulchrè respondit Pau. Cast.cōsi.ccclxxix. primò videndum est vtrum remissio,in ij.dubio,lib.j.valere mutuam remissionem, quam facit minor suo administratori,qui & ei etiam remittit ea quæ pro administratione impendit,argu.d.l.si pater puellæ.& l.de fideicommisso.C.de trāsact.& no.in d.l.si familiæ,in gl.& l.si ea.C.de vsur.Quod an verum sit, nunc nō examino.Sed satis est,quod ad rem præsentem pertinet,ostendere, quantum tribuunt nostri legum interpretes huiusmodi dispositionibus mutuis & reciprocis.

Donatio mutua diuersis temporibus facta non impedit dispositionem huius legis.

116 ¶Igitur vt redeamus ad casum illum l.nostræ,non mirū videri debet,cùm duo sibi vno eodémque contextu aliquid donant, non esse locū huic l. cùm talis donatio non simplex sit, ac pura, sitque exuberantiùs ac fauorabiliùs interpretanda,per ea quæ diximus. Nec abs re dixi,vno eodémque cōtextu. Nam si diuersis temporibus id fieret,verbi gratia,hodie ego dono tibi, & post annum aut aliud tempus tu mihi donas,tunc certè non cēsetur donatio mutua & reciproca, sed vtraq; simplex , proindéque neutra inter virū & vxorem valet,per tex.in l.qui iam nuptæ.ff. de dona.inter vir.& vxo.quē ad hoc dicitur cōmendare Rom.in sing.inci.prohibiti inter se donare. quod tamen reperire nō potui.sed post eū,illum quoq; tex.ad hoc dicit sing.Cepola cautela cxij. aut secundum aliorum computationē,clv. donatio inter vir.& vxo.post prin.& Soci.in d.regula ciiij.& Iason in l.si pater puellæ,col.pen.versi.limita prædictam conclusionem.C.de inof.testa.& Chasse.cōsi.ij.an si maritus,col.ij.Sed & est ad idē tex.in l.cùm hic status.§.si ambo,vt proinde rectissimè dicetur.ff.de dona.inter vir.& vxo.quem necesse est intelligi de donationibus mulieris ex interuallo factis, quæ ideo indigent mortis confirmatione,ne si intelligamus simul factas, sit ille text.prorsus contrarius d.l.quòd autem.§. si vir & vxor,suprà in prin.allegato. { Et ad id quoque optimè facit quod in simili tradit Bal.in l.si viua,col.1.versi.quæstio consuetudo,& seq. C.de bon.mater. quòd si pater aliquid donat filio ob eiusdem emancipationem, & postea filius donat ipsi patri in præmium ipsius emancipationis: aut,inquit,incontinenti redonat,& non requiritur insinuatio:quia donatur ob libertatē.l.si pater.§.j.ff.de donat.& l.vtrùm.ff.de verb. obli. aut ex interuallo,& non requiritur.l.data.C.de donat. }

De eadem re.

117 ¶Sed & hoc tamen quadam moderatione tēperandum esse censeo.Primum,si ex longo quopiā interuallo id fieret. Nam si statim,puta eadem die, vt mox postea dicemus , donatarius donaret donanti,posterior donatio censeretur inesse priori.l.iurisgentiū.§. quinimo.ff.de pact. & l.lecta. ff.si cert.pet.& ibi concord.in gl.quibus adde tex.in c.officij,ibi,incōtinenti subsecuta sunt.extr. de elect. { & alia multa à me cōgesta in tractatu Retractuū,tit.ij.§.j.gl.v.in verbo,in limine contractus.} Ex quo no.Bal.quòd priùs actum videtur,quod incontinenti subsecutū est.Et ita quidem inesse,vt vnus idemque actus,nō diuersus esse censeatur,per l.cùm antiquitas.C.de testa.& l.hæredes palam.§.vno contextu,eodem tit.& l.si ita fuero.§.cùm pecuniā.ff.de nouati.& voluit gl.in l.quærebatur,in prin.in verbo,simul,& ibi Bar.ff.de testa.milit.Cy.post Iac.Aret.in l.testiū, col.pen.versi.sed pone quòd ad probationē.C.de testib.Ang.consi.145.gener à socero,col.2.vers. item ratione.& Alex.consi.liij.viso themate,col.2.lib.2.Et quod vni inest, alteri inesse creditur.l. patris & filij,ff.de vulg.& pup.& l.Titia.§.idem respondit.ff.de verb.obli.& l.si quis ex argentariis.§.si initium tabularum.ff.de eden.& voluit Ang.vbi suprà,& Rom.consi.cccclxv. cōsultatio præsens,col.1.versi.tertiò idē probatur.& Iason in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus,col.16.versi. ego post alios.ff.de verb.obli.& consil.ccxxx.factū sic se habet,col.2.lib.2. Et adeo itē inesse videntur,vt si posteriora repugnent prioribus,ea tollant ipso iure, magis iure fictionis,tanquā scilicet facta aut dicta non fuisse fingantur,quàm iure reuocationis,vt pulchrè dicit Pau.Cast.cōsi. cccclxix.visa dicta facti narratione,col.vlt.lib.2.Sed & adeo denique inesse videntur,vt si statim facta fuerint duo instrumenta inter easdem partes,& in altero eorū locus sit inscriptus, in altero non sit: certè in hoc censetur inscriptus locus,qui in illo appositus est,ita vt non minores vires obtineat,quàm si certus locus fuisset in eo expressè inscriptus,vt singu.voluit Bald. consi.ccviij. præmissis tribus statutis,in ij.dubio lib.1.Et in casu nostro quòd hæ donationes quæ fuerunt factæ in diuersis instrumentis , sed tamen incontinenti , censeantur esse mutuæ,tenuit Guid.Pap. sing.dccclxxviij.donatio mutua,vbi & ita dicit valere inter coniuges.

Vni quod inest, alteri inesse creditur.

Donatio mutua an valeat inter cōiuges.

De eadem re.

118 ¶Quòd si quis refractarius ac peruicax sibi persuadere nō possit esse vnicum actum , negare tamen non poterit alterū alterius respectu & contemplatione, id est,vnum propter aliud factum, per tex.optimum in l.quæ onerandæ.ff.quar.rer.actio.non da.& voluit gl.in l.si ventri.§. vlt.per illum tex.& ibi etiā Bar.ff.de priuil.credi.Cy.in l.si quis posthac, in ij.q.& ibi Bal.& Ang. vterq; col.2.C.de bonis proscrip.Bar.post Iac.Aret.in l.pen.§.si vir,& ibi quoq; Bal.in §.mulier.ff.solu. mat.& idem Bar.in l.post cōtractum,col.3.versi.quintò præsumitur.& ibi recentiores.ff.de dona. Bald.in l.legem,col.j.versi.modò quæritur.C.de pact. { & in l.petens,col.pen.in lect. Perus.& ibi Phil.Dec.in ij.no.eo.tit. } & in l.per diuersas,in fi.C.mand.& in l.quoties, versic.iuxta istam partem.C.de rei vend.Ang.in l.res vxoris,post medium.C.de donat.inter vir.& vxo.Ioan. Ana.in c.tua nos,in ij.no.extra de simo.Fulg.consil.cxcviij.in quæstione,in prin.Alex.consi.xliij.de celeberrima expeditione,circa medium,lib.1.& latè consi.xxv.viso instrumento, col.vlti.versic.nec habent obstare,& aliis seq.lib.2.& consi.xv.viso processu,in fin.libr.3. { Corn.consil.lvij.in causa

vertente,

vertente,col.v.lib.iij.& aliis locis in seq.nu.allegatis.} & Fran.Cur.senior consi.lv.super duobus, col.iij.& Socin.qui & alios citat,consi.ccclxxiij.in præsenti consultatione,col.iij.versi. confirmatur hoc,quia ex quo lib.ij.{& consi.cxxvij.quoniam in præsenti,col.iij.versi. secundò videndum est,lib.iij.vbi nuncupatim loquitur de duabus donationibus siue remissionibus vtrinque factis, qui est casus de quo loquimur} & consi.xxvij.visis instrumentis,col.v.versi.tertia est,lib.iiij.

119 ¶Sed posset dubitari quando hoc casu dicatur incontinenti factū,vt idem actus reputari debeat, aut saltem alter alterius contemplatione factus. Et est frequentior sentētia,id ita videri, si eadem die & loco factum fuerit,hæc est enim sententia Bal.in d.l.pen.§.mulier,paulò ante fi.ff.sol. mat. & in l.petens,col.pen.versi.nunc venio.C.de pact.& in l.si duas,col.j.versi.ext.not.ff.de excusat. tuto.& in l.j.col.vlt.versi.secundò not.C.de ope.liber.Corn.consi.cxcij.licet videatur,col.j. versi. item quia videtur,lib.j.& consi.x.quod dictum secundum laudum,col.pen.versi.& ideo pactum, lib.ij.& consi.36.in hac consultatione,col.ij.versi.& quando fiunt,& seq.eo.lib.ij.{& consi.lvij. in causa vertente,col.v.lib.ij.} & consi.288.viso & diligenter inspecto,col.iiij.lib.iij.& cons.283.pars dicti Ioannis,col.j.lib.iiij.Fran.Aret.in l.lex Cornelia,col.vlt.ff.de vulg.& pup.Guid.Pap.singul. dccclxxviij.donatio mutua,in prin.vbi ex hoc dicit,quòd cum donatio mutua valeat inter coniuges,quòd si ij sibi donent in diuersis instrumentis vna die confectis, censetur mutua donatio. Steph.Bertr.consi.xv.viso instrumento,nu.2.lib.ij.& consi.xxxij.precij vilitas,nu.3.eo.lib.ij.Fran. Curt.senior d.consi.lv.col.iij.Ias.in l.j.§.j.col.vlt.ff.de verb.oblig.vbi id dicit sæpe allegari in practica.Phil.Dec.in l.certi condictio.§.si nummus,col.iiij.vers.secunda conclu.ff.si cert.pet.& cons. cclxxix.placet mihi,col.iij.Hippo.Marsi.in repe.rub.de probat.nu.393. Et est bonus tex.à contrario sensu in l.si ex duobus,in princ.ibi,postera die,& ibi Bart.ff.de verb.oblig.& in l.hac consultissima,in prin.C.de testa.vbi non semel hæc simul iunguntur vno tempore,& vno die. *Donatio mutua inter coniuges facta, quomodo censeatur esse mutua.*

120 ¶Licèt aliud subobscurè videatur voluisse Bar.cons.clxj.proponitur quòd syndicus,col.j.& ipse Corn.consi.cccxlix.eodemq; vlt.lib.j.vbi tenuit quòd si donatio fuerit alicui facta purè & simpliter,& eadem die donatarius promisit donanti dare annuatim certam quantitatē vini & olei,non censetur id fecisse contemplatione prioris donationis,vt ea debeat dici facta ob causam. Verùm Bart.si bene inspiciatur,non est alterius quàm prioris sententiæ,& cum pro ea etiam citat Corn. vbi suprà. Ipse autem Corn.cùm videret priorem illam sentētiam esse verissimam,& quam aliàs semper secutus est,vt diximus,nō illis quidem audet palàm aduersari,sed conatur tantùm probare ex aliis coniecturis,non admodum quidem(nisi errem)efficacibus,aliam fuisse partium intentionem. Et ita quidem illum intelligit Ripa,qui & communem opin.secutus est,in repe.l.vlt. in xxxix.quæst.hoc eo.tit.de reuoc.donat. Verùm in illam sententiā magis vrget quod scribit Ang. in l.vlt.§.simili,per illum text.per locum à speciali.C.de iure doti. quòd si fiunt duæ donationes vicissim inter duos,vtraque indiget insinuatione,nisi expressè dictum sit,quòd vna alterius causa facta est.& eum sequitur Guid.Pap.sing.cccc.versi.angelus. Sed satis constat ex supradictis id falsum esse. Sed de hoc iam propè nimiùm.Verùm si plura nosse cupis,vide quæ affatim scripsimus in commentariis nostrarum consuetudinum.tit.xxiij.in glo.iij.in princ. *Bartoli sententia ea de re.* *Duæ donationes si fiūt vicissim inter duos,vtraque indiget insinuatione.*

121 ¶Item alio modo temperabis quod diximus de donationibus diuersis temporibus à donāte inuicem & donatario factis,vt scilicet in casu de quo locuti sumus,videlicet inter virū & vxorem, aut aliàs inter personas prohibitas,neutra valeat,cùm vtraque censeatur simplex ac pura. Nam de priore nihil est quod dubitandum sit.Posterior autem non potest dici fuisse facta ob remunerationem prioris,quæ cùm simplex esset,nullius erat iam ab initio momenti.l.iij. §. sciendum.ff. de donat.inter vir.& vxor. Ita vt nec ex ea oriatur naturalis obligatio,secundum Bart.in l. cùm lex.ff.de fideiuss.& Bald.in l.j.col.x.versi.viso de essentia.C.de sum.trinit.& plenè diximus in dictis nostris commentariis in prin.§.x.in glo.j.post princ. Ideoq; indigna,quæ remunerari debeat: vt & in simili respondit Iason consi.cxvj.mihi quoque admodum,in fin.lib.iij. Et ita haud dubiè procedit text.in d.l.qui iam nuptæ,& in §.si ambo,suprà alleg.Et inter extraneos & non prohibitos non video quin posterior donatio sit remuneratoria,per tex.in l.si lege.§.cōsuluit, & ibi Ang.in fin.ff.de pet.hære.& l.sed & si non remunerandi.§.inde Pap.& ibi glo.Bart.Bal.& alij.ff. manda.{& expressim Ang.consi.clxxix.visis prædictis instrumentis,col.pen.vers.quando donatio.} & Paul.Castr.consil.clxxj.in casu præsenti,col.j.lib.ij.& Iason nuncupatim de hoc casu loquens consi.cxlix.circa primum,col.ij.vers.nec obstat si diceretur.lib.iiij.& ea quæ suprà diximus in j.declaratione donationis remuneratoriæ. Idcirco videtur hæc posterior tanquam remuneratoria non esse reuocanda,ex hac l.vt suprà latè diximus. Nec item prior,cùm ea iam sit remunerata,essetq; iniquum eam reuocari,nisi & posterior quæ illius ergo facta sit,etiam reuocetur,arg. & eo quidem optimo,l.cū quis,ibi,cum enim affectio.C.de natur.liber. Quod si verum sit,non admodum interest,quantum ad legem nostram pertinet, vtrum mutuæ donationes factæ sint eodem tempore,an ex interuallo. Quinimo Pet.à bel.Pert.in repe.l.donationes,col.vj.in paruis, versi.plus dico.C.de donat.inter vir.& vxor.in ea est sententia,vt si vir & vxor sibi ex interuallo donauerint,valeat vt mutua donatio,per l.vlt.ff.de donat.inter vir.& vxor.& alia quædam. *De eadem re.* *Donatio inter extraneos & non prohibitos est remuneratoria. Nec reuocatur.*

122 ¶Sed quicquid sit in illo casu,certè illud verum est,has mutuas donationes in quibus vterque capit (nam de his loquimur) habere vim mutuæ & non simplicis donationis, in eo tantùm quod vtrinque æquale est.In eo autem quod altera alteram superaret,pro simplici habenda est,ideoq; *Donationes in quibus vterq; capit, habent*

vim mutuæ & non simplicis donationis.

non valet inter virum & vxorem, quemadmodum nec alia simplex, secundum Pet. à Bel. Pert. in repe. d. l. donationes, col. v. in paruis, versi. iuxta hoc quarto. C. de donat. inter vir. & vxor. & Saly. in l. j. C. de donat. ante nupt. Ro. d. consi. 517. col. pen. versi. in cõtrarium facit, vbi ad hoc dicit esse tex. not. rectè intuenti in l. ex annuo. ff. de donat. inter vir. & vxor. {& Fran. Aret. in l. si ante, col. iij. ff. solut. matr. per d. l. ex annuo.} & Socin. loquentem in casu l. nostræ, licèt ad aliud propositũ, consi. ccxv. visa prædicta facti contingentia, col. j. in fi. lib. ij. {Carol. Ruin. consi. clxxix. de tribus, col. iiij. num. 15. lib. j.} & non obscurè Phil. Dec. cons. ccij. vt præsens consultatio, col. iiij. versi. non obstat quòd talis donatio. & est optimus textus in l. ex mente, & in l. lege leonis, & in auth. æqualitas. C. de pact. conuen. & in auth. de æqua. dot. in prin. & penè per totum tit. & in c. vlt. in fin. ibi, quod æquale sit, & ibi glo. & doct. ext. de don. inter vir. & vxor. Et optimè faciunt quæ suprà diximus de venditione facta pro paruo pretio, & de excessu meritorum, in ij. declaratione donationis remuneratoriæ. {Et quod dici solet de permutãtibus beneficia inæqualia, per Ioan. And. in c. 1. ad fi. de rer. permut. lib. vj. in nouel. & Feder. Senen. in tracta. de permutatione benefic. in vlti. q. Petr. Anch. consi. ccclxxxviij. in casu præmisso, col. ij. versi. præterea & tertiò, cum simil.

123 *Modicus excessus in donationib. non attenditur.*

¶Verùm & hoc velim intelligas, vt non ad amussim aut libellam vndiq; exigatur illa æqualitas. Nam si in modico quopiã altera pars excedat, non confestim censetur inæqualis ac simplex donatio, vt satis apertè declarat ille tex. in d. l. ex annuo. ff. de donat. inter vir. & vxor. cùm dicitur, si satis immodicum est. Nam & aliàs semper modicus excessus nõ attenditur. l. continuus, in prin. ff. de verbor. obligat. quam ita not. glo. quæ & similia quædam colligit in cap. re verra, in princi. in verbo, mortui sunt, de conse. dist. ij. quod & facit gl. in d. c. si proponente, in glo. j. post prin. vbi & illud assumit ex d. c. re vera, quòd pro modico nec plus nec minus. id quod ita Galli nostri vice prouerbij celebrant, *Pour vn petit ne plus ne moins.* Cuius etiam meminit glo. in proœmio decretalium, in fin. Nam qui de medio illo parum deflectit, non illud reliquisse videtur, nec ob id carpendus est, ex Aristotelis sentẽtia lib. Ethicorum ij. c. ix. eodemq; vlti. & iterum lib. iiij. c. v. Quam approbat è nostris Io. Cald. in c. cùm ex iniuncto, col. vlt. ext. de hære. & Bald. in l. ij. in xij. q. C. de rescin. vend. & in l. quicunque, col. ij. de ser. fug. & in l. j. col. vlti. ff. de legi. & in c. cùm adeo, col. ij. & in c. si proponente, ad fi. ext. de rescrip. & consi. cxliiij. præsupposito communis Papiæ statuto, col. ij. lib. j. quod repetitur consi. 436. lib. v. & Rom. in repe. l. si verò. §. de viro, in iij. fal. ff. solut. matr. & Io. Ana. in c. vlt. col. ix. vers. adde etiam prædictis, ext. de collu. detegen. & Barb. cons. 58. omnipotentem & immortalẽ Deum, col. xv. lib. 4. Ad quod allegãt omnes l. quãuis. ff. de cond. & demon.

124 *De eadem re.*

¶Ideo & aliàs parum & nihil æquiparantur, vt per illum ipsum tex. dicit ipse Bal. in auth. præterea, paulò ante fin. C. vnde vir & vxor. & Cor. qui ad hoc etiã dicit allegari tex. in c. de multa, ext. de præb. consi. lxiij. videbatur, col. vlt. lib. j. & consi. lxxvij. licet multùm, col. vlt. lib. ij. consi. xxix. in præsenti consultatione, col. ij. lib. iij. & Socin. consi. cviij. in hac consultatione, col. iij. lib. j. vbi & ad hoc allegat alia iura. Quibus adde tex. in c. licèt causam, de probat. & in c. insinuante, ext. qui cler. vel mona. & glo. in cap. super eo, ibi, aliàs vbi æqualitas est, vel modica etiam excellentia, admittuntur, ext. de testib. cum aliis multis ac propè infinitis concord. à me adductis in nostris cõmentariis consuetudinum Pictauicarum. tit. vj. §. v. in glo. v. vbi latissimè ostendi modica nõ esse consideranda. Quanquam huic refragari videtur illud Ouidij in epist. Heronis ad Leandrum,

Exiguum, sed plus quàm nihil, illud erit.

125 *Dispositio l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de test. qua permissum est testari inter liberos sine iuris ciuilis solennitate, an procedat cum liberi inæqualiter sunt instituti.*

¶Verùm ad eam nostram sententiam pertinet, quod cùm inter nostros iuris interpretes magna sit contentio vtrum dispositio l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. qua permissum est testari inter liberos sine solennitate iuris ciuilis, procedat cùm liberi sunt inæqualiter instituti: tamen illud propè conuenit, quòd si sit modica quæpiam inæqualitas, perinde est ac si nulla esset, & habet locum d. §. vt per Fran. Curt. in suis collectis ibi, & latè Anton. Rube. consi. vj. viso & diligenter considerato. & iterum consi. seq. viso dubio quod fit. Cæterum quod ad casum l. nostræ priuatim ac peculiariter pertinet, huc optimè faciunt quæ suprà diximus de venditione minori pretio facta, & de remuneratione excedẽte merita. Nam vt illic diximus, excessus in modico non facit locum huic l. Et vide etiam quæ dicam infra in quæst. seq. in fin.

Hæc lex in qua donatione habeãt locum.

126 ¶Quartò & principaliter ex supradictis etiã infertur non habere locum l. nostrã in alia donatione mutua quidem illa & reciproca, sed non vt in præcedenti, in qua vterque capit vt dictum est, sed ita quidem facta, vt ex incerto dubioq; euentu alter tantùm capiat, vt si conuentum sit, vt superstes ex duobus aliquid consequatur. Nam & quod huiusmodi conuentionibus consequimur, ex causa lucratiua non censemur cõsequi, vt expressè voluit Petr. Anch. consi. cj. ex prædicto themate, col. ij. & iterũ consi. ccxcj. super pluribus, col. iij. versi. non obstat quod Iac. & vtrobique per l. si pater puellæ. C. de inoffi. testa. qua cautum est, non grauari filios ob reciprocum fideicommissum inter filios à patre iniunctum, neque illis ob id competere querelam propter æqualem spem, dubiumq; rei euentũ. Quem tex. Pet. Cy. Bal. Saly. Pau. Cast. & Ias. ibi, in id trahũt, vt valeat donatio mutua siue reciproca inter coniuges facta superstiti ipsorum. Et ita quidem valeat, vt etiam non indigeat traditione aut confirmatione mortis, secundũ Pau. Cast. ibi, cuius dictum sequitur Iason ibi, atque no. dicit Cepola. d. cautel. cxij. aut ex aliorum computatione, clv. incip. donatio inter virum. & sing. reputat Hipp. Marsi. sing. 50. incip. donat. inter vir. & vxor. cum aliis multis concor. à me latè accumulatis in illis nostris commẽtariis vbi supra nuper citauimus.

Sed

Sed noluimus hic prætermittere, idem quod Petr. Anch. in d.c. consi. videlicet huiusmodi donationem nō esse lucratiuam siue gratuitā, sed onerosam, voluit glo. quem ille non allegat, in l. licèt inter priuatos, in verbo, mortis causa, ibi, hic autem onus propter vicissitudinem. C. de pact. vbi & Alex. & alij recentiores eam annotarunt, & eam dicit Iason nor.

117 ¶Et adeò quidem huiusmodi reciproca donatio nō censetur mera & gratuita donatio, vt si excedat summam quingentorū solidorum, non indigeat insinuatione, vt voluit Oldra. consi. cxxxix. incip. ad habendum aliqualem notitiam, in fi. & Io. And. ipsius discipulus, ingratus tamen, qui nullam magistri mentionē eo in loco, sicuti nec ferè semper aliàs fecit in addi. Spec. tit. de instr. edi. §. porrò, col. vlt. versi. fuit etiā alia quæst. per d. l. licèt inter priuatos. C. de pact. & Ang. neutrius mentione facta, in l. hæreditarium. ff. de bon. auct. iud. pos. & in l. sancimus, & ibi etiam Bald. in addi. in prin. versi. occurrit quid si duo. C. de don. & idem Ang. in l. vlti. §. similiq; modo. C. de iure dot. & in l. cum multæ, quæ est vlti. in prin. C. de donat. ante nupt. & consi. clxxix. visis prædictis instrumentis, col. vij. eademq; pen. Alber. in l. vlt. col. j. versi. sed quæ species contractus, & ibi etiam Saly. col. pen. versi. iuxta hoc quæro. C. de pact. {ipse Saly. in l. si quis pro redemptione, in fi. C. de don.} Gaspar Calde. consi. j. tit. de donat. incip. an si duo. Imo. & Ro. in l. Aquilius, col. vlt. versi. ex prædictis resultat. ff. de donat. Alex. Ias. Philip. Dec. Rimi. & Claud. in d. l. licèt inter priuatos. C. de pact. Alex. consi. lxxxiij. visa facti narratione, col. v. versi. & omissis non necessariis, & seq. & iterum col. pen. versi. non obstat etiam. lib. ij. & cons. xx. ponderatis his, col. ij. versi. est etiam attendendū, lib. 3. & consi. xxviij. ponderatis verbis, col. j. & iterū col. vlt. in fi. eo. lib. iij. & consi. 133. stantibus his, col. 1. versi. ex his habetur, lib. 7. & cons. 148. visis & pōderatis, col. ij. versi. hoc specificè, eo. lib. vij. Anr. Cana. in tract. insinuationum, part. ij. q. lij. Ias. in d. l. si pater puellæ. & consi. v. strenui, col. vij. versi. secundò respondetur, lib. iij. & consi. clxxiij. circa primum, col. vij. versi. item reciproca, lib. iij. {D. Benedict. in repe. c. Raynucius, in verbo, duas habens filias, num. 204.} Phil. Dec. consi. ccij. vt præsens consultatio, col. iij. versi. non omitto tamen. & Fran. Curt. iunior consi. xv. circa præmissum, col. vlti. & Steph. Bertran. consi. lvij. etiam si verum esset, num. 6. lib. ij. & consi. lxxxviij. viso instrumento, col. ij. lib. ij. & consi. cclxxx. Christi, &c. viso casu de quo suprà, col. iij. versic. sed fortè, eod. lib. ij. & consi. ccclxxxv. ponitur in facto quòd dudū, col. ij. versi. sed opponetur, eod. lib. ij. & Hippo. Marsi. consi. cvj. dirigere, col. iij. versi. patet etiam, lib. ij. Cui tamen sententiæ refragari videtur tex. in d. l. cum multæ. §. similiq; modo. cum auth. eo decursum. C. de donat. ante nupt. Sed illi respondent Ang. & Salyc. ibi & idem Ang. d. cons. clxxix. & Rom. in d. l. Aquilius. Alex. d. consi. 83. lib. ij. & Ias. in d. l. licet. Nec me tamen latet Signo. à nullo illorum memoratum, ex facto consultum respondisse contrarium, in consi. clxxxj. factum sic se habet, nobilis vir. col. iiij. versi. nec huic obstat. Sed væ soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem se, vt scribit Salomon Ecclesiastæ iiij. & vt nostri quotidie clamant, Vox vnius, vox nullius.

Quæ donatio censeatur mera & gratuita.

Vox unius, vox nullius.

118 ¶Cæterùm superiora confirmat tex. not. in d. l. de fideicom. C. de trans. vbi minor non restituitur aduersus mutuam & vicissitudinariam fideicōmissi remissionem, nec ex hoc dicitur esse circumuentus, propter dubium euentum, licèt postea ex euentu lucrum fideicommissi amiserit. Quam l. Bar. ibi dicit pulchram & notabilem, & Bal. notatu dignam, & alibi sing. idem Bal. videlicet in l. cùm Archimedoram, col. j. versi. vnum scias. C. vt in pos. leg. & etiam Ang. consi. 287. factū super quo, col. iiij. Ex eaq; dicunt Saly. Pau. Cast. Alex. {Fran. Aret.} Ias. & cæteri recentiores, quòd quādo quis ex conuentione potest consequi damnum & lucrum, licèt postea ex euentu damnū passus sit, non ex hoc læsus dicitur, etiam si sit minor: quia huiusmodi damnum debet compensari cum vtilitate, quam ipse consequi poterat, si euentus aliter cecidisset: quod & ipsum per illum tex. atque etiam per d. l. si pater puellæ, voluit Bal. consi. 404. factum proponitur esse tale, Franciscus decessit, col. j. versi. secundus casus, lib. iij. & Sal. in l. j. in iiij. not. {& ibi quoq; Alex. col. ij. versi. nota quòd pactum, & Soci.} C. de pact. {Pet. Anch. in repe. c. j. col. xxxvj. in paruis versicu. circa tamen istam, extra de consti. & consi. clix. rationes, col. vlt.} & Raph. Co. consil. lxxij. visis pactis, col. vlti. versi. nec porrò intelligo. & Pau. Cast. consi. 379. primò videndum est, vtrum remissio, in ij. dubio, lib. j. & consi. cxcj. visis & diligēter examinatis, col. vlt. versi. nec censetur, lib. ij. Ro. consi. xxvj. pro decisione, col. j. versi. item & duplici ratione. & {Fran. Are. in l. cum proponas, la j. C. de pact. & in d. l. si pater puellæ. & Soci. in l. si antè, col. j. ff. solu. matr.} Fran. Curt. senior consil. lxxx. eodemq; vlti. super quotidiano, col. iij. & Philip. Deci. consi. 287. in ciuitate Placentiæ, col. vlt. & Ias. {consi. 233. præsens consultatio, col. vij. versi. item istæ conuentiones, lib. ij. &} consi. xvij. dominus Ioannes, col. vlt. versi. item istæ transactiones, quod inculcatur inter consi. Alber. Bruni. consi. ix. {& idē Ias. consi. lxiij. per reformationem, col. vlt. versi. quartò facit, eo. lib. 3.} Et faciunt quoq; scripta ab Ang. in l. qui cum tutoribus, col. ij. ff. de transact. & in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. oblig.

Minor nō restituitur aduersus mutuā & vicissitudinariam fideicommissi remissionem. Nec ex hoc dicitur circūuentus.

119 ¶Ex quo & Georg. Nat. in tractatu statutorum excludentium fœminas dotatas à successione, in xxij. q. ij. quæst. princ. tradit, quòd & si dubium sit vtrùm pater possit per fideicommissum substituere filiæ in ea dote, ob quam excluditur: aliis tenentibus non posse, & inter hos Marsi. Sil. apud Ioan. And. in addit. Spec. tit. de instru. edi. §. vt autem: aliis contrà affirmantibus, quos illic aduocat. tamen haud dubiè asserit id fieri posse, respectu plurium filiarum, quas sibi inuicem pater substituit, quia huiusmodi substitutio nullam grauat, per d. l. si pater, & d. l. de fideicommisso. & quod suprà diximus de insinuatione.

An pater possit per fideicōmissum substituere filiæ in ea dote ob quam excluditur.

130 ¶Sed & huc vergit quod pulchrè dicit Ioan.Fab.in l.j.col.vlt.versi.quid si duo.C.de inoffi.don. quòd donatio vicissitudinaria,qua scilicet præmoriens donat superstiti,videtur esse magis venditio,quàm donatio,instar illius qui emit iactum retis,per text.in l.emptio.C.de contrahen.emptio. & in l.emptorem.§.vlti.ff.de actio.empt.& in d.l.de fideicommisso. Et illum quidem ita allegat, & sequitur Guid.Pap.consi.ccxiiij.circa materiam,col.v.versic.sed restat aliud.& consi.seq.vertitur quæstio,col.j.& iterum consi.ccxviij.indubitanter,col.antepen.versi.ad octauum.& sing. decclxxviij.versic.si duo donent.

Donatio uicissitudinaria ui detur magis esse uenditio, quā donatio.

131 ¶Postremò huc quoque spectant & alij tex.quos nondum citauimus,apertè quoque probantes multa permitti ratione incertitudinis,dubiiq; euentus {lucri vel damni,} quæ aliàs non valerent. & inter cæteros tex.in l.si ea pactione,& ibi glo.vlt.Cyn.& alij.C.de vsur.& in l.si ea lege, & ibi etiam glo.& Bald.eo.tit.ex quibus intelliges hunc euentum dubium tollere suspicionem,imò crimen ipsum vsuræ.de quo & {per Cyn.& Bal.in d.l.si pater puellæ.C.de inoffi.testa.Host.in summa de vsur.§.an in aliquo,versi.quid de his.Ioan.And.in addi.Spec.in rub.eiusdem tit.Bal.consi. cxxxviij.& quòd dictus,in prin.lib.iij.vbi id ad multa allegat.Laur.Rodulph.in c.cõsuluit,in xv. q.de vsur.Petr.Anch.in sua disputa.incip.antiquis & modernis temporibus Rom.consi.423.pro pleniori discussione,col.ij.versi.quintum considerandum.Pau.Cast.& recentiores, in d.l.de fideicommisso,&} plenè per Cano.in c.in ciuitate.& in c.nauiganti,quod est vlti.ext.de vsur.in quibus locis est & de hac re bonus text. Sicuti etiam tollit crimen simoniæ,vt per Card. Alex.in c. quod autem,col.ij.versi.si autẽ quod do.viij.q.iij.& facit etiam tex.in l.sancimus.§. si quis autem talem.C.de don.& quod no.Bald.in repe.l.ij.col.ij.vers.huc accedit.C.de rescind.vendi.quòd læso ob remissionem incerti euentus non habet locũ ea l.ij.per d.l.si pater puellæ, & alia quædam iura.& sequitur Panta.ibi etiam in repet.in xxxiiij.limit.illius leg.quæ est xxx.col.&{quod præterea tradit Bald.consi.ccxcij.quia ex facto,col.ij.versi.& ex hoc,lib.v.} Pau.Cast. consil.ccxxix. visis & ponderatis,col.ij.versi.tertiò quia prima concessio,lib,j.& consi.ccl.quod ista fuit, colu.ij. eod.lib.j.& consi.cclxxxix.præsens dubium,col.iij.versi.tertiò obstat,eod.lib.i.

Confirmatio præcedẽtium.

132 ¶Vt interim illud omittamus,quòd licèt non valeat pactum aut conuentio inter viuos de hæreditate viuentis.l.hæreditas.C.de pactis conuen.& l.ex eo.C.de inuti.stipul.cum simil. valet tamẽ si inter duos fratres ita fiat,vt altero decedente sine liberis,alter eius bona habeat,aut aliter vicissim,secundum Oldra.d.consi.cxxxix.Ang.d.consi.clxxix.Guid.Pap.consi.xxxj.viso ad plura, col.j.& alios multos ex iis quos citauimus suprà versic.ab hinc vj.incip.& adeo quidam.& vltra eos latè Ioan.Camp.in tractat.doti.in vlti.parte quæst.lxxix.incip.quia dictum est suprà,vbi constanter tenuit valere pactum appositum in diuisione bonorum inter fratres , vt extantibus filiis masculis ex eis,fœminæ non succedant,nec ex testamento,nec ab intestato. Nec enim id pro re iudicata accipimus,cùm in contrarium esse videatur text.apertus in l.licèt,& ibi Bart.Bal.& alij, qui hoc admodum commendant.C.de pactis,& idem Bart.consil.ccxij. promitto tibi , cum aliis multis concord.à me congestis in tractat.primigeniorum.quæst.vj.

Pactũ siue cõuẽtio inter uiuos de hereditate uiuentis an ualeat.

133 ¶Et hæc quidem omnia eò tendũt,vt ostendam huiusmodi donationem reciprocam, siue vicissitudinariam,ex qua etiam alter tantùm,id est superstes capiet,non dici gratuitam,& merè lucratiuam,sed potiùs onerosam,& ob causam:ideoq; nec in ea locum esse huic l.nostræ, per ea quæ diximus in prin.huius glo.& dicemus in duabus seq.q. Et id nuncupatim,ne & in hoc autoritate careamus,asseruit seculi nostri decus Phil.Dec.in d.l.licèt inter priuatos,col.vlt.versi.& ex prædictis,iunctis præcedentibus.C.de pact.& Steph.Bert.consi.j.Christi,&c.viso consultationis themate,nu.110.lib.j.& iterum consi.cccxij.difficultas,col.ij.versi.sed aliud est,lib.iij. Et de hoc videtur esse casus in d.l.j.C.de pactis,vbi quod datum est vt remittatur quippiam maius,quod incertum est,an futurum sit nécne,non reuocatur per susceptionem liberorum,cùm potuisset contingere vt id non euenisset,idq; propter incertum ac dubium euentũ.{Licèt subobscurè aliter sensisse videatur Rom.consi.xxvj.pro decisione,in iij.dubio,iunctis præcedentibus,dũ defendit huiusmodi mutuam donationem non esse obnoxiã huic l.quia ea esset,vt in ea dicebatur,remuneratoria,& renuntiatum huic l.fuerat,nec aliquod fundamentum in hoc ponit,quòd esset mutua.}

Donatio reciproca potius debet dici onerosa quàm gratuita.

134 ¶Sed hæc omnia velim intelligas procedere,nisi dispar admodum spes esset capiendi lucri illius, verisimiliusq; multò ac faciliùs lucrum ad vnum,damnum ad alterum esset peruenturum.Quid enim si alter esset adeo ægrotus,vt nulla propè spes sit aut vitæ,aut conualescentiæ:siue tam senex esset,quàm Plautinus ille Capularis Acherontius, aut Terentianus ille Silicernius:alter contrà ætate florenti,& prosperrima valetudine?Ego tunc dicerem,donationem siue remissionẽ vicissitudinariam ab iis factam ad commodum superstitis,censendã esse simplicem,ac ab illo ægroto & morti vicino tantùm factam. Id quod in non absimili casu respõdit Raph.Co. consi.cxiiij. Antonius Benedicto filio,col.iiij.versi.ad tertium,ar.l.verum.§.si locupleti.ff.de minor.& not. in l.si mino.xxv.ann.filiosa.ff.eo. Idemq; & aliis similib.casib.tenuerunt Fran.Aret.Riminal.Phil. Dec.& Alcia.in d.l.de fideicom.C.de transf.ita intelligẽtes eam l.& idem Alcia.in d.l.j.in fi. prin. C.de pact.& Phil.Dec.{consi.xj.quoniam iudicantiũ,col.iij.versi.postremò considerandum est, vbi loquitur de duobus,quorum alter habebat liberos,alter non habebat, nec spes erat vt posset habere,&} consi.lxxxvj.viso puncto,col.iij.versi.respondeo tamen,vbi nuncupatim loquitur de mutuo fideicõmisso duorum, quorũ alter senex erat,alter iuuenis;& ideo non est par & æqualis

Donatio siue remißio uicissitudinaria facta ad commodum superstitis, censenda est esse simplex.

causa remittendi fideicommissum, per ea quæ allegat.

135 ¶Et ante omnes Petr. à bella Perti. in repet. l. donationes, col. v. in paruis, versic. iuxta hoc quæro. C. de don. inter vir. & vxor. vbi nūcupatim tradit quòd vt valeat donatio mutua à viro & vxore facta superstiti de omnibus bonis, requiritur quòd sint æqualis propè ætatis. secus si alter multùm senex esset, alter multùm iuuenis. {Quamuis contrarium voluit Bart. in l. de fideicōmisso, loquens in casu dictæ l. sed pro priori opp.} facit text. in c. ij. de renunt. lib. vj. & in l. filiæ meæ, & ibi Bald. Imol. & Alex. ff. solu. matr. {& in l. cùm hi. §. modus, ibi, pro ætate eius, qui trāsigit, & valetudine. ff. de transact. & in l. is qui ex causa. ff. de fideicom. cùm dicitur interest eum nonnunquam à sene potiùs manumitti, quàm à iuuene, & Bal. consi. 397. casus talis est, quidam dominus Leo, in fi. lib. j. cùm dicit quòd in reciprocis magnam coniecturam facit æqualitas, & debita proportio, per l. in testamento. C. de testam. milit.} & quod scripserunt Do. à Rot. deci. 361. præsumitur permutationem, in antiquis. Bald. in auth. nisi rogatus, col. vlt. C. ad Trebel. & in c. in præsentia, col. antepen. versic. quid si quis ingreditur, & ibi etiam Fely. col. xvj. versi. & per istam glo. ext. de probat. {Pet. Anch. consi. 430. fuisset expediens. Ioan. Ana.} in c. audiuimus, col. ij. {ex. de collus. deteg.} & alia multa quæ scripsimus in nostris consuetudinibus. tit. xiiij. §. xiij. in glo. iij.

Donatio mutua à uiro & uxore facta superstiti de omnib. bonis ut ualeat, requiritur ut sint propè æqualis ætatis.

136 ¶Nec abs re suprà diximus, cum multùm dispar res sit. Nam & si non omnino par est, sed tantùm in modico dispar, vt quia fortè vnus alterū tribus aut quatuor annis præcedit, non propter hoc desinit talis dispositio esse fauorabilis, haberiq; pro reciproca, vt probat tex. in d. l. de fideicōmisso, in qua vnus minor erat, alter maior, sicuti & scitissimè expēdit Ang. in l. qui Romæ. §. duo fratres, col. vj. versic. quintò hæc interpretatio. ff. de verb. oblig. & d. consi. 287. col. iiij. vbi in id dicit singu. d. l. de fideicommisso. Et idem quoque voluit Alex. qui Ang. non memorat, consil. 83. visa facti narratione, col. pen. versi. nec illi responsioni, lib. ij. vbi alia quædam allegat, quæ videre poteris. & Ias. qui solum Alex. nuncupat, consi. v. strenui, col. viij. versi. non ob. vltimò, lib. iij. Quibus addes quæ nos suprà diximus de donatione mutua inæquali, num. 123. incip. verùm & hoc. Et facit etiam text. in l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupil. substit. de reciproca substitutione facta duobus filiis, alteri quidem puberi, alteri impuberi. Et quod de leuiter ægroto permutante beneficium respondit Petr. Anch. consi. 388. in casu præmisso, col. j. & ij.

De eadem re.

137 ¶Sed & quod in superiori capite diximus de alia donatione mutua, in qua vterque capit, vt scilicet ex vtraq; parte sit æqualis, aut non multum distet ab æqualitate: hic quoq; repetitū esse volumus. Quid enim si vir & vxor, aut etiam alij duo extranei, alter quidē multùm diues, alter contrà admodum pauper, sibi mutuò, scilicet superstiti eorū donant omnia bona sua: nunquid ea donatio censenda est mutua, præsertim in eo quod altera excedit? Et certè nō, vt expressim tradit Pe. à bel. Pert. quo loco suprà in præc. vers. citauimus. super quo vide quę diximus in præced. illo cap.

Donatio inter duos æquales sibi mutuò facta quādo non censeatur esse mutua.

138 ¶Cæterùm non prætermiserim, vt ad casum nostræ l. redeamus, Fran. Cur. iuniorem d. consi. xv. circa præmissam, col. pen. versic. præterea & secundò, satis inaduertenter, ne erranter dicam, sensisse hanc nostram l. habere locum & in huiusmodi donationibus reciprocis. Nam illic asserit donationem, de qua inibi loquitur, esse reuocatam per natiuitatem liberorum donantis ex hac l. Loquitur autem in donatione reciproca, de qua hîc loquimur, vt scilicet ad superstitem bona quædam peruenirēt, vt clarè liquet ex processu illius consi. Sed Curtius ipse de ea re magis locutus est, vt ostenderet renuntiationem huius l. non obesse quin locum habeat, de quo suprà in prin. l. diximus, quàm vt cogitaret vtrùm in tali donatione locum haberet, vt videre licet apud eum. Sed id si tamen præmeditatus & ex animo atque etiam conceptis verbis dixisset, non illi accederem.

Fran. Cur. iunioris hac de re opinio.

139 ¶QVINTO etiam sequitur hanc l. non habere locum in quacunque donatione onerosa, & quæ fit gratia vtriusque & dantis & recipientis, vt est text. optimus in l. j. C. de pactis. vbi hoc not. Bald. in iij. not. Fulg. in vlt. not. Fran. Aret. col. vlt. versi. dicit etiam hic. & Ias. etiam in iij. not. & Philip. Deci. in ij. not. Et ita quoque illam l. intelligit Alex. consi. xl. cuius exordium est, super primo dubio, col. j. lib. iiij. & consi. clxij. visis his quæ copiosè, col. ij. versi. item respondeo, lib. vj. & ita etiam voluerunt Ioan. Fab. & Ang. hîc.

Hæc lex non habet locū in donatione onerosa.

140 ¶Neque enim in huiusmodi donationibus (si donationes vocari debent) habet locū remedium inofficiosæ donationis, vt per Bart. in l. non vsque. ff. si à paren. quis manu. fuerit. Nec dispositio l. cùm acutissimi. C. de fideicom. ex cuius ratione & anima veluti ex traduce hæc l. nostra prodit, vt suprà sæpiùs dictum est. ita enim voluit Bald. in ea l. in fin. per d. l. j. C. de pact. & Ioan. Bapt. in l. generaliter. §. cùm autem, in viij. quæst. C. de instit. & substit. & Socin. in repet. l. cùm auus, col. lv. in viij. q. in princip. ff. de condi. & demon. & consi. xciij. incip. testamentum præmissum, col. v. in princ. lib. iiij. Quæ omnia velim intelligas, vt procedat secundū mensuram onerum. Nam quod excedit, pro donatione simplici habetur, & in eo locus est huic l. vt nuncupatim consuluit Steph. Bertr. consi. xx. duo sunt, col. j. lib. iiij. & id quoque diximus in præcedentibus casibus, & dicemus in casu etiam seq. vt statim videbis.

Remediū inofficiosæ donationis non habet locum in onerosis donationibus.

141 ¶SEXTO hinc generaliùs sequitur, hanc l. non obtinere in quauis donatione ob causam, vt voluit Bald. hîc in quibusdam lecturis, & Ang. etiam hîc. {Rip. in xiij. q.} Alex. consi. xxix. præclarè subtiliter, in fi. lib. iij. & d. consi. xl. col. v. versi. circa tertiū, lib. iiij. Corn. consi. iiij. incip. dubia satis, col. iiij. in fi. lib. iij. & cons. xxvj. viso suprascripto themate, col. viij. versi. concurrit etiam, eo. lib. iij. Fran. Aret. in d. l. j. in primo no. & ibi quoque Alciat. in verbo, sustulerat, {& Rip. col. ij. nu. 5.} C.

Hæc lex non habet locū in quauis donatione ob causam.

de pact.in id etiam trahentes (præter Ripam,) illum tex.& ibi item Soc.col.ij.versi.secunda conclusio,vbi dicit ita se vidisse consultū per doctissimos viros.& idem Soc.cons.147.visa facti cōtingentia,col.vlt.lib.2.& cons.295.in causa contra filios,col.3.vers.circa secundā difficultatē,lib.2.& cons.53.viso instrumēto,col.4.versi.secūdo quòd l.lib.4.Phil.Dec.cons.181.satis nota est quæst.in fi.(& Carol.Ruin.consi.123.quia agitur,col.3.nu.7.lib.j.& consi.124.videtur,col.4.nu.13.eo. lib.j. & consi.lxij.ex duobus,col.vlt.nu.12.lib.ij.& consi.lx.de re quidē,col.v.nu.15.& 16.lib.iij.& cons. cxl.circa casum.col.iij.nu.60.lib.4.& Paul.Parisi.consi.xxvj.ex tenore,col.viij.num.80.lib.ij.)

142 *Donatio ob causam nō reuocatur ob ingratitudinem.*

¶Nam & aliàs donatio ob causam non reuocatur propter ingratitudinem,vt voluit glo.in l.vlti. in verbo,inueniatur,& ibi doct.C.de reuoc.donat.& doc.in c.vlt.extrà de donat.& Alex. consi. xl.super primo dubio,col.vlt.vers.frustra etiam quæritur,lib.iiij.Ioan.Fab.& Ang.Aret.in §.sunt præterea,versi.idem est si quis,post princ.Instit.de actio. Quippe cum huiusmodi donatio non sit propriè donatio,vt probatur in l.j.post prin.& in l.hoc iure.§.j.& §.vlti.ff.de donat.nec etiam largitio,de qua l.nostra loquitur.nam largitio omnem causam etiam honoris excludit, vt apertè probat illud Plinianum lib.naturalis historiæ xxxiij.c.x. Nam quòd Agrippæ Menenio sextantes æris in funus contulit,honoris id necessitatisq;,non largitionis esse dixerim. Ideo Bart. in l. ij.C.de donat.ob cau.tradit,quòd licèt donatio simplex sit cōtractus nominatus,tamen donatio ob causam est innominatus:nam non est propriè & simpliciter donatio,sed datio ob causam.

143 *In donatione ob causam nō requiritur insinuatio.*

¶Hincque negant iuris interpretes insinuationem requiri in ea donatione,vt per glo.Bart.& alios in l.Aquilius.ff.de donatio.Petr.Iacob.in tit.de condit.ex lege,col.iij. (Bald.consi. 354. quæritur vtrum in priuato,paulò ante fin.lib.uj.Angel.consi.173.visis prædictis instrumentis,col.vj. versi. venio ad tertium,& sequen.) Imol.in c.vlt.col.x.versic.an autem in donatione,extra de donat. cum alis concord.adductis per Alexan.consi.xij.viso instrumento,col.ij.lib.j.& consi.xxj.attentis his quæ in instrumento,col.ij.versi.sed videndum est,lib.iij.& consil.cxiij. perspectis his quæ narrantur,col.vlt.lib.vj.& consi.ccxvij.ponderatis his quæ in themate,col.ij.versic.& non requiritur,eod.lib.vj.(Ang.Aret.in §.aliæ,colum.vltim. Institu.de donat.) Ias.consi.clxxj.viso instrumento dotis,col.v.versic.quartò patet,lib.iiij.

144 *Leges statuētes donantem nō teneri, nisi in id quod facere poßit,nō habent locum in donatione ob causam.*

¶Nec etiam leges statuentes donantem non teneri,nisi in id quod facere possit,vt in l.inter eos. §.j.ff.de re iud.cū si.habent locū in donatione ob causam,vt voluit Ang.in l.sed hoc ita,in prin. & ibi etiam Alex.per gl.ibi,in verbo,matrimonio,iuncto tex.ff.eo.idem Alex.in l.sunt qui in id, col.j.versi.item quod dicitur,eo.tit.& in l.non tantum,col.vlt.eo.quoque tit.Ro.consil.xxvj.pro decisione eorum,col.ij.vers.tertiò quia licèt donans,vbi loquitur tamen de donatione remuneratoria,quæ ipsa est ob causam.Io.Fab.& Ioan.Plat.& Ang.Aret.in d.§.sunt præterea,versi. idē est si quis,& ibi quoque Ias.in versi.sed & si quis,Insti.de act.& Ias.in d.l.inter eos,col.j.versi.limita notabiliter.ff.de re iud.& cons.118.contra donationē,col.ij.vers.itē ista donatio,lib.4.& Phi.Dec. in l.diuus Pius,col.j.versi. & ista regula.ff.de reg.iur.Sed & alia quædā huc adfert Franc.Rip. hic in xiij.q.quæ videre poteris. Et vide etiam quæ dixi suprà num.58.incip.licèt donans.

145 *Explicatio præcedētium. Donatio facta sub conditione,dicitur donatio simplex.*

¶Sed hæc primùm intelliges procedere,cùm causa donationi apposita, respicit fauorem donantis,& ita excludit liberalitatem. Secus si ea causa non impediret quò minùs donatio dicatur libera,& ex liberalitate procedere,vt si dono tibi decem,vt ex iis tibi domum emas,& similes : nam tunc donatio,non obstante tali causa,diceretur libera ac gratuita,in eaque obtinerent omnia statuta de donationibus loquentia,vt dicit Angel. in d.l.sed hoc ita.ff.de re iudic.Ioan.Fab.& Ias.in d.§.sunt præterea,vbi suprà.Insti.de act.Pau.Cast.in d.l.j.ff.de don.vbi dicit quòd donatio facta sub cōditione,si nauis venerit ex Asia,dicitur donatio simplex, quia à mera liberalitate procedit.

146 *Pater emancipando filium perdit patriā potestatem.*

¶Et hinc fit,quòd cùm emancipando pater perdat,& è diuerso filius lucretur, & accipiat beneficium,vt probat tex.in l.j.C.de ingra.lib.lucretur,inquam,filius,& perdat pater rem vterque inæstimabilem,scilicet patriā potestatem.l.filiusfa.§.secundū vulgarem.ff.de leg.j.(quo in loco Bal. ex hoc dicit,quòd ideo debet fieri emancipatio apud iudicem instar donationis immensæ,quæ respicit insinuationem apud acta.) Et ita quidē lucretur filius,vt si contra emancipationē pronunciatum fuerit,potest petere resti.in integ.l.ij.C.si aduer.rem iud.(E diuerso autem non restituitur aduersus ipsam emancipationē,cum per eam consequatur libertatem.Cy.in l.ex causa.§.Pompo. ff.de cap.diminu.Bal.in l.non omnia,in vtraq; lectu.ff.de minorib.) Ideo pater ex emancipatione præmium consequi debeat.l.si viua,ibi,præmiū delatæ emancipationis,& ibi Pau. Cast.C.de bon. mater.(& ibi Bal.& Paul.Cast.qui ob id dicunt quòd donatio in continenti facta patri à filio in præmium emancipationis,non requirit insinuationē,quod suprà ad aliud diximus.Et est etiā bonus tex.in) l.cùm oportet.§.cùm autē,ibi,quasi remunerationis gratia à filio accipere,& ibi Barr. & alij.C.de bon.quæ liber.& in §.hoc quoq;,ibi, quasi pro pretio quodammodo emancipationis, & ibi Ang.Aret.Insti.per quas perso.nob.acquiri.& quod voluit gl.in §.præterea,in verbo,patrono,& ibi Ang.Aret.col.pen.Instit.quib.mod.ius patr.potesta.solu.& Bal.in l.quāuis,circa mediū. C.de fideic.& in c.corporaliter,col.vlt.paulò ante fin.extra de transla.episc.& consi.452.de patria potestate,lib.ij.Alber.Ang.Imo.Alex.Franc.Aret.& Ias.in l.vtrùm turpem,vbi est bonus text.ff. de verbor.obliga.(& D.à Rota decisi.clxxviij.emancipatus,in j.addit.in nouis,) & Fabia.Giochi, in repeti.authent.nouissima,in vij.quæst.princip.colum.ij.versic.adde vlteriùs.C.de offic.prætor. vbi dicitur , cùm sese intelligant plus debere , à quibus se meminerint vinculis sacris exutos.

Donatio à filio patri facta in præmium emācipationis non requirit insinuationem.

Nam

Nam & pater emancipando filium, pietatem exercere dicitur. l. quod & lex. §. si eum quis. ff. de libe. ho. exhib. Et liberalitatem, vt dicit expressè tex. in l. vlt ibi, liberalitatis titulo. C. de emancipa. liber. vbi Bal. in fi. dicit eum tex. esse meliorem totius iuris. & alius tex. in l. iubemus, in illis verbis, in quos talis liberalitas collata sit. C. eod. tit. vbi & Ang. id not. & confirmat. Nam pater, inquit, emancipando facit filium sui iuris, tribuit ei potestatem testandi, faciendiq; cæteros actus similes, facitq; vt illi acquirantur non solum aduentitia, sed etiam profectitia. Et subdit, quia ergo pater liberalitatem exercet, non ei expedit donare filio in emancipationis præmium, sed moris est addere liberalitatem liberalitati. Hæc Ang. Cui adde tex. in l. j. in prin. ff. si à paren. quis manu. fuer. ibi, quia à parente beneficium habuit bonorum quærendorum, {& in l. filio. ff. vt leg. no. caue. vbi etiã emancipatio patris beneficium dicitur. Id quod etiam dicit Bal. in l. ij. ad fi. C. si aduer. rem iudi. & tex.} in l. de emancipatis, in prin. cùm dicitur, hoc à suis genitoribus meruerunt. C. de legi. hære. & in l. vlt. in fi. C. de sen. pas. vbi scribitur, & filij emancipationem à patribus cum officiis petant, vt libertatem non damnationis, sed lenitatis paternæ testem habeant, & quæ scribuntur à Bal. col. 2.

Pater emancipando filium facit eum sui iuris, & tribuit ei potestatem testandi.

147 ¶Quæ cum ita sint, certè donatio quæ fit filio in præmium emancipationis, vt fit plerunque, est veluti simplex & libera, & non ob causam, vt etiam optimè probat tex. in l. vlt. in verbo, liberalitatis, C. de emancipa. liber. vbi id not. Bal. qui ad hoc dicit illum tex. esse meliorem, quàm qui sit in iure & voluit etiam Dy. in auth. ex testamento, & ibi etiam Bal. col. iij. vers. secundum capitulum. & Barb. in addit. illius, {& Phil. Dec. col. iij. vers. nec obst. si dicatur.} C. de collat. {vbi ex hoc dicunt, huiusmodi donationem esse conferendam.} Sign. cons. xx. factum sic se habet, dominus vicecomes, in ij. dubio. Cyn. qui hoc dicit tenere omnes & antiquiores & recentiores, ob idq; asserit huiusmodi donationem requirere insinuationem, in l. vt liberis. C. eo. tit. & ibi etiam Iac. But. Bart. Ioan. Fab. Bal. Ang. Pau. Cast. Raph. qui limitat Ro. qui itidem limitat Corn. qui illorum limitationem reprobat. Alex. qui ita dicit communiter teneri, Franc. Aret. qui & hanc dicit esse communem sententiam, & omnes denique præter Iac. Aret. Oldr. Nico. Matth. & Alb. qui tenent cõtrarium. Et idem quoq; voluit Guil. Cu. in l. si tibi, & ibi etiam Bal. col. ij. vers. quæritur vtrum in casu. ff. si cert. pet. Odof. in l. precibus. C. de inoffi. dona. & in auth. vnde si parens. C. de inoffi. test. Spec. tit. de dona. §. j. vers. quid si pater emancipans, & ibi Bald. in addi. {Collec. in c. ij. col. 2. vers. quid si pater, extra eo. tit.} Bar. in l. j. §. nec castrense, col. pen. vers. finaliter de iure dico. ff. de colla. bo. & in d. l. cum oportet. §. cùm autem, & ibi etiam Raph. & Corn. C. de bon. quæ lib. Iac. But. & Bal. in fi. in l. & si mortis causa, ad fi. C. ad leg. Fal. Bal. in l. data. C. de donat. & in l. illud, col. 3. vers. tertiò quæritur. C. de sacro. eccle. & in l. si deportatus. in fi. C. de bo. proscrip. {vbi & illud dicit de conferenda huiusmodi donatione.} & cons. cccclj. nobilis marchio, col. ij. lib. j. Pau. Cast. in d. l. si viua. C. de bon. mater. Pan. cons. cxvj. illud de iure quæritur, col. j. lib. 2. Raph. Fulg. cons. ccxvij. viso exemplo, col. 2. vers. ad secundum Alex. cons. cxlij. circa primam dubitationem, col. 8. in iij. dubio, li. ij. quod repetitur in cons. ciij. lib. iij. & iterum cons. 50. lib. vj. & idem Alex. latissimè d. cons. xxj. attentis his quæ in instrumento, col. iij. vers. non obst. id, lib. iij. Vital. Camb. in tract. clausularum, in rub. an legibus insinuationem exigentibus possit renuntiari. char. pen. vers. item quæro si pater donat. Corn. cons. xlv. licèt in hoc iudicio, col. vlt. lib. iiij. Barb. cons. lxxx. illud referam, col. vj. vers. nec est considerandum, lib. 3. & Guid. pap. in suis sing. ccclxxv. vers. quæritur si pater. & clanculum in cons. xxiij. viso facto. col. v. vers. sed vlteriùs, iuncto prin. cons. & seq. vers. & Ant. Canar. in tract. insinuationum, q. 50. Ioan. Corsc. & D. Aufre. in addi. ipsius in deci. Tholo. q. cccclx. item fuit quæsitum an donatio. Ioan. Montesfer. in repet. l. frater à fratre, col. pen. in xlj. q. ff. de condit. indebit. & Fabia. Giocch. in repeti. d. auth. nouissima, in iij. q. 9. q. prin. C. de inoffi. testa. Quanquam vltra eos quos suprà diximus, reclamat & Oldr. cons. cxxxviij. thema tale est, Durandus, in iij. cadémque pen. q. {& Bal. secum pugnans in l. cùm quis, in fi. ff. de condi. cau. dat.} & Rapha. Co. cõs. 28. de fundo dato, post prin. & Barb. sibi contrarius cons. xxxv. li. iij. à Ioue principium, col. 6. vers. restat nunc videre, & seq. li. iij. Sed prior sentẽtia vt numero & autoritate, ita & ratione est potior.

Donatio quæ fit filio in præmium emancipationis, est veluti simplex & libera, & non ob causam.

148 ¶Intelliges secundo modo, quod dictum est hanc l. non procedere in donatione ob causam, secundum & alias declarationes primi & secundi articuli, videlicet venditionis minori pretio factæ, & donationis remuneratoriæ. vt scilicet hoc procedat quod nunc diximus in donatione ob causam, vsque ad concursum siue concurrentiam, vt nostri loquuntur, oneris siue causæ ob quã fit donatio, id est, in eo quod concurrit cum onere aut causa in donatione inscripta, vt loquar cum iurisconsulto in l. quid ergo, in princ. ff. de lega. j. Nam in eo quod excedit eam causam siue onus, censetur pura & simplex {& gratuita} donatio, vt respondit Stepha. Bertran. cons. xlvj. viso casu, ante fin. lib. ij.

Hæc lex quatenus non procedat in donatione ob causam.

149 ¶Ideóq; in eo requiritur insinuatio, vt {voluerunt Io. Fab. & Ang. Aret. in §. idem est si quis, vterque col. j. Instit. de actio. & Barb. in rub. extr. de dona. paulò ante fi. &} post longam disputationem tenuit Imol. in l. Aquilius. ff. de donat. & latè Corn. cons. xlv. licèt in hoc iudicio, col. 2. vers. his tamen non obstantibus, & iterum col. vlt. lib. iiij. & Franc. Aret. cons. 2. intellecta diligenter, col. 2. vers. item nec videtur, vbi & alios in id citat. & cons. xvij. consideratis, col. v. vers. secundæ autem obiectioni. & ante hos Guil. Cu. & Saly. in l. illud. C. de sacr. eccl. vt refert & sequitur Guido Pap. in sing. 375. inci. Saly. in l. illud. Habétq; locum in eo excessu priuilegium, ne conueniatur donans in id quod facere non potest, secundũ Phil. Dec. in d. l. diuus, col. 2. vers. & si donatio. ff. de reg. iur.

In donatione ob causã quãdo requiratur insinuatio.

150 {¶Atque etiam, vt tandem ad speciem legis nostræ veniamus, dispositio huius locum habet, vt dicit expresè idem Corn. d. cons. iiij. col. iiij. in fi. lib. iij. {Steph. Bert. cons. xx. duo sunt, nu. 4. & seq. lib. iiij. & Carol. Rui. cons. xcviij. visa renunciatione, col. ix. nu. 20. lib. j. & cons. clxix. de tribus, col. iiij. nu. 15. lib. j. & cons. lx. de re quidem, col. v. num. 16. lib. 3. & d. cons. cxl. col. iij. nu. 6. lib. 4. vbi allegat Alex. vti à nonnullis citatur, in quodam cons. non impresso, incip. cōsideratis his quæ in themate narrantur.} & Alci. in d. l. j. vbi suprà. C. de pact. ita tamen, si id quod excedit, æquat dimidiā partem omnium bonorum, secundum vnam opi. Aut saltem tale sit, quod verisimiliter donans non donauisset, si cogitasset de liberis, secundum aliam opinio. iuxta ea quæ diximus in illis primis casibus, quæ illic, si opus sit, videbis, ne huc iterum frustra repetam.

151 *Hæc l. utrum habeat locum in donatione tacita & præsumpta, aut ficta, sicut in expressa & uera.*

¶Septimo principaliter vltra ea quæ dicta sunt, dubitari potest. Vtrum hæc l. habeat locum in donatione tacita & præsumpta, aut etiam ficta, sicut in expressa ac vera? Et videtur quòd non, cum hæc l. sit exorbitans, vt plenè docuimus supra in verbo, libertis, statim post princ. ideóque etiam restringenda. l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr. cum aliis multis concord. illic à me adductis. Ac sic in vera tantùm ac propria donatione intelligenda, non in ficta aut aliàs impropria, per iura etiam ibi allegata.

152 *L. si quis argentum, C. de dona. cum sit exorbitans, non habet locum in donatione præsumpta.*

¶Sicut etiam videmus in simili, quòd cùm l. si quis argentum. C. de donat. sit exorbitans, vtpote inducens actionem ex nudo pacto contra regulam iuris communis, ideo non habet locum in donatione præsumpta, {& tacita} vt voluerunt Ray. Bal. Ang. Pau. Cast. Alex. & Ias. in l. iurisgētium. §. sed cùm nulla. ff. de pact. Bart. post Guil. in eadem l. §. quinimo, col. vlt. & ibi etiam Alex. col. pe. & latè Ias. col. viij. vers. tertiò videndum est, idem Bar. Ang. & Pau. Cast. in l. si tibi decem, in princ. eo. tit. Bal. in l. 2. §. appellata. ff. si cert. pet. & in l. vlt. in v. oppo. C. eod. tit. & in l. si pacto quo pœnā, col. 2. vers. quæro exemplum. C. de pact. & in tractatu de pactis, col. xj. vers. nunc videamus. Salyc. in l. legem, in vj. q. & iterum in l. si creditori. {& ibi quoque Franc. Aret. qui id sing. dicit.} C. eod. {& ipse Saly. in l. quod si maritus. §. j. paulò ante fi. ff. de constit. pecu.} Bal. in d. l. si quis argentum. §. sed & si quis vno, in additio. illius l. & ibi quoque Ang. C. de donat. & Ant. & Imo. in cap. qualiter, ext. de pact. Idem Imo. & Rom. in l. in ædibus. §. j. col. vlt. vers. tu adde quartum. ff. de donatio. Pau. Cast. in l. hactenus. §. j. ff. de constit. pec. & in l. quæ dotis. ff. sol. mat. {Et in l. generaliter, col. iij. vers. sed contra oppo. C. de non nu. pecu.} Corn. {cons. 23. viso puncto, col. 3. vers. & per hanc rationem, li. j. &} cons. ccliiij. videtur in hac consultatione, col. iij. eod. lib. j. & cons. ccc. placet mihi cō clusio, col. j. vers. quod saltem videtur, eo. lib. j. {& cons. ccxxix. ostenso, col. vlt. eod. lib. j.} & consil. clxxxv. tria principaliter, col. iij. & iterum iiij. lib. 2. {& cons. cxxxv. de pluribus, col. v. in litera o, li. 3. & cons. cxxix. visis verbis, col. ij. eo. lib. 3. & cons. ccxxxviij. viso puncto, col. ij. eo. lib. 3.} & consil. cclxxxviij. quanquam consultationem, col. iiij. lib. iiij. Fran. Aret. in l. j. col. ij. ff. de lega. j. { & in l. licèt, in fi. C. de pact.} Alex. in l. si aliquam rem, ad fi. Et ibi Claud. Serg. col. v. vers. tamen sustinēdo. ff. de acq. poss. & in l. à Titio, col. ij. ff. de verb. oblig. {& cons. cxxix. super primo dubio, in fi. lib. 7.} & Soci. in l. j. §. si quis, col. iij. in ij. locis, eod. tit. & in l. j. col. 3. vers. secunda conclusio. ff. de legat. j. & Ias. in l. j. §. si quis ita, col. pen. vers. confirmatur. ff. de verb. oblig. Phil. Dec. in l. semper qui non prohibet, col. j. ff. de reg. iur. & in rub. C. de pact. ad fi. vbi dicit ita se consuluisse, sicuti verè consuluit, cons. ccxlvij. in causa quæ iam diu, col. 2. & vlt. & Fran. Purp. in l. rogasti. §. si tibi, col. 8. vers. quintò ampliatur. ff. si cert. pet. Lancel. Gali. in Rub. ff. de verb. oblig. col. xvj. vers. hoc tamen { casu. & Hiero. Gratus cons. xxv. in præsenti casu, col. iij. nu. 23. lib. j. Tu tamen hìc vide Angel. Aret. in §. in personam, col. 7. vers. tertiò principaliter, Instit. de actio.}

153 *Nec l. ult. C. de sacrosanct. eccl. quæ trāsfert dominiū ex solo titulo sine traditiōe.*

¶Nec similiter l. vlt. C. de sacros. eccle. quæ transfert dominium ex solo titulo, sine traditione, cōtra l. traditionibus. C. de pact. obtinet in donatione tacita & præsumpta, vt voluit Spec. tit. de loca. §. nunc aliqua, vers. lij. & Bal. in additio. ipsius, vers. seq. {& iterum in additio. illius, in tit. de confessionibus, §. nunc videndum. col. ij. vers. confessio facta in iudicio.} Barto. in d. l. si aliquam rem, col. 3. vers. habui in hac ciuitate. ff. de acq. possess. Ant. in c. ex parte, col. vij. de confessio. prout eos allegat, & sequitur Ias. in d. l. vlt. in iij. notab. de sacrosanct. eccl.

154 *Nec statutum disponens donationē factā inter uirū & uxorē nō confirmari morte.*

¶Nec denique statutum disponens donationem factam inter virum & vxorem, non confirmari morte, contra l. j. & l. donationes. C. de donat. inter vir. & vxor. habet locum in donatione tacita & præsumpta, vt pulchrè & eleganter consuluit Soci. cons. cxxij. cuius initium est, circa primū consultationis articulum, col. v. vers. nec obstat statutum, lib. 3. per not. per Bart. & Imo. in d. l. si aliquā rem. ff. de acqui. poss. & in d. l. iurisgentium. §. quinimo. ff. de pact. dicitq; de hoc esse casum in l. seruum filij, in fi. ff. de lega. j. secundum intellectum Bart. in l. j. eo. tit. {Quibus adde quod dicit Bald. in l. ait prætor. §. vlt. ff. de neg. gest. quòd donatio tacita fieri potest inter absentes, siue nuntio, vel epistola, per textum ibi licèt secus in donatione expressa, ex quo vides non rectè concludi ab vna ad alteram.}

155 *Autoris ea de re opinio.*

¶Verùm his non obstantibus, ego asseueranter opinor hāc l. procedere in donatione præsumpta, ac tacita, perinde ac in expressa & vera, sicuti etiam nuncupatim voluit Bal. hìc paulò ante fin. j. lectu. & iterum in ij. lect. col. 2. Nihil enim inter vtranque interesse video, quantum ad rationem l. nostræ pertinet. Imò eadem est vbique ratio, vt reuocari debeat per natiuitatem liberorum ob præsumptam voluntatem donantis. Ideo & idem ius obtinere debet, l. illud. ff. ad leg. Aquil. cum simil. præsertim cùm etiam in exorbitantibus & correctoriis fiat extensio (si extensio dici debeat) ex eadem

ex eadem ratione, vt latè diximus suprà in verbo, libertis, vers. xliij. incip. nec verum est quod dictum est. idque maximè ad casum qui ex lata significatione potest comprehendi in lege vel statuto, vt probatur in l. filium habeo, in princip. ff. ad Maced. iuncta l. iuxta. ff. de verb. signif. & iunctis etiam not. per Bart. in l. liberorum, in ij. quæst. princ. eod. tit. & expresse voluit Cy. in l. j. C. quę sit long. consu. & expressius Imol. in l. si verò. §. de viro, in prima fallen. exorbitantium. ff. sol. matrim. & dicemus latius in seq. q.

156 ¶Nec solùm eadem est ratio, sed maior esse videtur reuocandæ donationis præsumptæ & tacitæ. nempe de qua non verè, non patenter, non apertè liqueat, sed tantum ex præsumptione: quæ nonnunquam fallax est, & de re non vera, ideoq; facilè tollitur (scilicet) per aliam præsumptionē l. diuus. ff. de in inte. restitutio. & l. licèt imperator. ff. de lega. j. & l. non solùm. §. denuò. ff. de ritu. nupt. & l. mater, & ibi Ang. & Saly. C. de calum. (& c. cùm inter R. seniorem, & ibi gloss. in verbo, episcopus, de elect. & c. quia verisimile, & c. illud, & c. literas, de pręsumptio. & c. in nostra, de testi.) c. ex transmissa. extrà qui fil. sint legit. (Ex quo Bal. cons. cclix. verba inquisitionis, col. 2. vers. itē in expurgatione, lib. j. dicit facilius elidi præsumptiones & coniecturas, quàm veras probationes.) Vnde etiam facilius reuocari retractariq; potest ac debet, quàm expressa ac vera donatio, quæ scilicet nuncupatim & expressè fit verbis certum mentis conceptum exprimentibus. l. Labeo. ff. de supel. lega. & cap. is autem. xxij. quæstio. 2. Ideo tex. est not. in l. vlt. in princ. ff. de legat. 2. probans donationem tacitam faciliùs reuocari, quàm expressam. quam ad hoc expendit Bal. ibi, atque etiā in l. filium. col. viij. vers. secundò op. C. famil. ercisc. Qua etiam ratione Innoc. Ant. Imo. & Panor. in c. j. ext. quod met. cau. asserunt professionem expressam difficilius retractari, quàm tacitam & præsumptam: sicut & tacita seu ficta offensa facilius aboletur quàm expressa, vt scribit Bart. in l. athletæ. §. dat remissionem. ff. de excus. tuto.

Donatio præsumpta & tacita, quia non nunquam fallax est, ideo facilè tollitur per aliam præsumptionem.

Offensa ficta & tacita facilius aboletur quàm expressa.

Confirmatio præcedentiū.

157 ¶Si ergo vera & expressa donatio reuocatur ex præsumpta mente donantis, multò magis & tacita & præsumpta, tum quia pręsumptio pręsumptionem tollit, quod iam diximus. Tum quia aliàs plus haberet momenti & roboris præsumptio aut fictio, quàm veritas, contra legem, filio quem pater. ff. de lib. & posth. & l. liber homo. ff. de stipu. ser. & l. electio. §. si is. ff. de noxa, & latè no. (Bar. & alij,) in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. (Bal. qui alia iura allegat, in l. & hæredi. §. nos autem, col. j. ff. de pact. cum simil.) Et etiam plus virium tacitum quàm expressum, cum sint vel eiusdem ponderis, vt not. in l. cùm quid. ff. si cert. pet. & l. 3. ff. de leg. 3. vel etiam expressum tacito potentius. l. nonnunquā. ff. de condit. & demon. & l. expressa. ff. de reg. iur. & latè diximus in nostris legibus connubial. in gl. v. Et quod proximè huc accedit, habemus etiā tex. probantē, donationē expressam plus habere viriū & ponderis, quàm tacitā in l. donationes, la j. C. de donat. inter vir. & vxor. quā ad hoc expedit Flor. in l. quæ pater, col. vlt. ff. famil. ercisc. Et hinc videmus quòd expressum facit cessare tacitum & præsumptum. vt de primo est tex. in l. cùm ex filio. §. vlt. & ibi latè Ias. ff. de vulg. & pup. Et de secundo in l. Clemens patronus. ff. de hæred. instit. & l. si ita. ff. de lib. & posth. & voluit Bal. in l. in multis, paulò ante fi. ff. de stat. homi. & in l. vlt. C. de donat. ante nupt.

158 ¶Ad hæc si verum amamus, non rectè videntur loqui, qui donationem præsumptam & verā distingunt, cùm negari non potest, quin præsumpta sit etiam vera. Quid enim est præsumptio, nisi quædam species probationis? & præsumpta donatio, nisi donatio quæ ex præsumptione procedit? Quid autem præsumptio est, nisi liquidissima probatio? Nam & id voluit gl. in l. si tutor, in fi. & ibi Bald. C. de peric. tut. quam gl. dicit valde not. & meliorem de iure Imo. in l. quæsitum. ff. de re iudi. & in l. in tempus. §. j. & iterū in l. si ita quis hæres. ff. de hæred. instit. & sing. eam dicit Floria. in l. patronus, in princ. ff. de probatio. & Barb. in l. sciendum, col. x. ff. de verb. oblig. & aliis locis propè infinitis. & eam sæpe citant & commendant doct. vt Bal. in l. ita demum, ad fi. C. de procu. & in l. j. in iij. oppo. C. si in fraudem patro. (& cons. cxciij. statuto ciuitatis Alex. col. 2. lib. 2.) & cōs. cccclxxxiij. viso statuto, ante fi. lib. v. Pau. Cast. cons. cxvj. viso compromisso, col. iij. vers. sed hoc posito, lib. j. & cons. cclxxxiij. super isto negotio, col. iij. eo. lib. 2. & cons. lxxiiij. in causa mota per Dorotheam, col. 2. vers. item est alia, li. ij. Alex. in l. manifestè, in ij. not. ff. de iureiur. & in l. absentē, ff. de pœn. & idem propè voluit Ang. in l. si præter. §. Marcellus, col. j. ff. de re iud. & doct. vbique. & ad hoc optimè faciunt multi tex. probantes præsumptionem esse euidentem, manifestam, liquidam probationem, videlicet in l. j. ibi, liquidò probatur, cum gl. & ibi Ang. (& Alex. C. de testam. mil.) & in l. licèt imperator, in prin. & ibi Bart. Ang. & alij. ff. de leg. j. (quem ad hoc dicit meliorem de iure. Barb. in repe. c. Raynaldus, col. cxliiij. de testa.) & in l. sed si non alias. ff. eo. tit. qui quidem tex. est optimus, licèt à paucis annotatus. & in l. si quis locuples, ff. de manu. testam. & in l. j. C. de cōdi. inser. (& in c. j. & ibi Pan. de cleri. nō resi. & in c. cùm dilecti, & ibi quoq; Pan. in j. no. de don. & in c. decernimus, iuncta gl. in verbo, manifestū, iij. q. iij.) cum aliis si. & concord. plenè adductis per (Alex. in d. l. j. C. de testa. mil. &) Barb. in c. super quæstionum. §. intentionis, col. ij. de offi. deleg. Fel. & Dec. in rub. extr. de proba. illum quidem col. 2. in 2. conclusione, hunc col. xvij. etiam in 2. conclusione. & Hippo. qui & alios doc. citat in l. si fortè, post princ. C. de sicar. & cons. vij. summi cæli, col. v. vers. sed in casu nostro, lib. j.

Præsumptio quid.

Præsumpta donatio quid.

159 ¶Quibus adde quod egregiè dicit Bal. in l. j. col. iij. vers. quæro quid si statutum. C. de fideic. quòd si statutum requirit probationem instrumentalem, sufficit præsumptio ex instrumento, quæ fit ex dispositione l. cum de in rem verso. ff. de vsur. per l. iij. C. de apo. pub. lib. x. quod dictum commendat

Statutum si requirat probationē instru-

mentalē suffi cit præsumptio ex instrumento, quæ fit ex dispositione.

mendat Barb. in repe. l. cùm acutissimi, col. 7. post prin. C. de fideic. & dicit multùm singu. Ias. in l. sciendum, col. 8. versi. tertiò vltra. Bart. ff. de verb. oblig. & cons. xxv. quidam testator, col. ij. lib. j. & not. Dec. in d. rub. de prob. vbi suprà citauimus. quibus tamen locis vterque disputat, vtrum præsumptio dicatur vera & propria probatio. quanquam illud dictum Bal. reprobat Ias. sibi cōtrarius in l. certi condictio, in prin. col. viij. ad medium. ff. si cert. pet. post Rom. in l. j. C. de test. mil. Sed & adde quæ scribit idem Ias. post alios in l. si pluribus, col. iij. vers. sextò pondera. ff. de leg. j. & in d. L. licèt imperator, in iij. not. eod. tit.

160 *Filius iuris præsumptione probatur.*

¶Ex quibus planè liquet, quòd res quæ est probata præsumptione, æquè vera est atque ea quæ aliis documentis & probationum generibus est probata. Quod & hinc quoque manifestè apparet, quòd quis probatur filius alterius, iuris præsumptione, quia scilicet natus est ex vxore illius, iuxta l. filium diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur.

161 *Neque id certa probatione ostendi.*

¶Neque enim vera ac certa probatione id ostendi potest, vt attestatur iurisconsultus in lege Lucius. ff. de condit. & demonst. & Homerus naturæ & iuris vtriusque peritissimus, qui libro primo Odysseæ ita facit Telemachum respondentem Mineruæ sciscitanti, an esset Vlysis filius,

μήτηρ μὲν τ᾽ ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
οὐκ οἶδα, οὐ γάρ πω τὶς ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω. id est,
Mater me genitum ex illo mea dicit: at ipse
Nescio. nanque suum verè scit nemo parentem.

Et latissimè diximus in nostris commentariis consuetud. tit. xxvij. §. iij. in glo. j. post prin.

162 *Est tamen uerus filius.*

¶Hic, inquam, filius, non ideo dicitur improprius filius, sed verus, alioqui nullus esset verus filius: in cóque habent locum statuta quantumlibet exorbitantia ac correctoria. Et de hoc casu loquēs tex. in l. imperatores. ff. de prob. hanc præsumptionem appellat veritatem, vt inibi annotat Accursius in gloss. vltima.

163 *Dolus præsumptus idem debet operari quod uerus.* *Donatio uera esse præsumitur, quæ ex præsumptione iuris procedit*

¶Similiter iura quibus cauetur, quòd in actionibus bonæ fidei super dolo iuratur in litem, vt l. in actionibus. ff. de in lit. iu. cum sim. licèt sint exorbitantia & odiosa, cum regulariter non credatur iuramento aduersarij: obtinent etiam in dolo præsumpto, l. tutor qui repertorium, in prin. ff. de admi. tuto. {& Bal. in d. l. in actionibus, col. vlt. nam dolus (inquit) præsumptus idem debet operari quod verus: quia præsumptiones legum habentur pro liquidissimis probationibus. Et idem Bald. cons. cxciij. statuto ciuitatis Alexandrinæ, lib. 2. asserit maleficium, quod probatur per tacitam cōfessionem vel præsumptionem, esse verum maleficium, per tex. in l. si tutor. C. de interdic. matri. & ea quæ suprà diximus numero præcedenti, pręsumptionem esse liquidissimam probationem. Et in simili quoque dicit Bald. post Azo. in l. si culpa. ff. de rei ven. titulum tacitum siue præsumptum esse verum titulum.} Ex quibus conficitur, quod suprà diximus, donationem veram esse, quę ex præsumptione iuris procedit: sicuti in simili possessio vera, quæ ex actu ficto prouenit, per not. per Bart. in l. si is qui pro emptore, in fi. ff. de vsucap. cum concord. à me collectis in { nostro tracta. constit. possesso. in ij. parte, in j. amplia. nu. 2.

164 *Præsumptus actus nō tātū habet fauoris ac roboris, quantū uerus ac certus.*

¶Postremò si verum esset, quòd lex simpliciter loquens non traheretur ad actum præsumptum: tamen id tantùm obtineret, quando lex disponeret in fauorem ipsius actus, ob id quòd præsumptus non tantum haberet fauoris ac roboris, quantum verus ac certus, vt diximus. Secus si cōtra ipsum actum disponeret. Nam lex annullans, infirmans, irritans actum, trahitur etiam ad actum præsumptum, per l. qui ad certum. ff. loca. Et hinc videmus, quòd leges prohibentes donationes inter virum & vxorem, procedunt in donatione præsumpta, vt voluit gl. in l. si donationis. C. de contrah. empt. & ibi Saly. qui eam ad hoc expendit. & Soci. cons. lxvj. frustra plenitudini, col. j, li. j. Et leges requirentes insinuationem in donationibus, eas alioqui irritantes, habent etiam locum in donatione præsumpta {& tacita} ex sententia Bart. in l. j. in vlt. oppo. ff. de dona. & in l. vlt. in prin. per illum tex. C. de iure dot. vbi dicit id esse menti tenendum, {& Bald. cons. ccxxxj. præsupposito statuto, lib. j.} & Ang. cons. xciiij. cum lis & quæstio, col. antepe. vers. hoc igitur articulo, { licet ibi aliud dicat de ficta donatione.} Raph. Fulg. cons. lxxij. supposita bulla, col. vlt. vers. nec nocet, iunctis pręcedentibus. & Pet. Ferra. tit. forma libel. quo agi. pro dona. in verbo, solenniter, col. iiij. vers. deinde quia prædicta. & Anton. Cana. qui vnicum Bartol. locum citat in tract. insinuationum. q. xliiij. Et statutum prohibens donationem sine præsentia iudicis, locum habet in donatione pręsumpta, vt latè consuluit Corne. consil. clxxxv. tria principaliter, colum. iiij. versic. his tamen non obstan. lib. ij.

165 *Lex annullās & prohibens nō tantū trahitur ad actū præsumptum. sed etiam ad fictum.*

¶Nec ad præsumptum quidem tantùm trahitur lex annullans siue etiam prohibens, sed ad fictū quoq;, vt & de eo quoque hîc loquamur: tam ne plus operetur fictio quàm veritas, quod iam suprà diximus, tum quoque, quia quod verè fieri non potest, nec fictè quidē etiam potest: siue ea impossibilitas sit ex natura. l. adoptio. ff. de adop. & l. confessionibus. ff. de interro. actio. & Bart. in l. si is qui pro emptore, col. xij. vers. sequitur eius quod est possibile. ff. de vsucap. vbi & alia iura allegat. {& rursum in l. eandem. in prin. col. j. ff. de duob. reis, vbi id declarat Ang. & Imo. in l. sub conditione. ff de solut.} & Petr. Anch. cons. xxij. subtiliter & copiosè, col. ij. cum sim. Siue ex iuris dispositione. l. Gallus. §. si eius. {& ibi Imo.} ff. de lib. & posth. & l. talis scriptura. ff. de leg. j. Bal. {cons. 243. quidam nobilis nomine Antonius, col. 2. lib. j. &} cons. cccxcix. de principali instrumento, col. 2. lib. v. & Bart. cons. lxxv. viso instrumento, post medium, cum multis concord. adductis à Iaso. in

d. l. si is

d.l.si is qui pro emptore,nu.29c.& seq.Licèt contrarium asseruerit Alciat.lib. Paradoxorum iij. c.xvj. & in l.intelligendum.ff.de verb.signifi.de quo nos alibi latiùs differemus.

166 ¶Porrò d.l.si quis argentum.C.de dona.& d.l.vlt.C.de sacr.eccle.de quibus locuti sumus in prio ri op.disponunt ad actus confirmationem:ideoq; cum actus verè probatus plerunq; sit magis efficax,quàm qui est præsumptiuè tantum probatus,vt diximus , non est mirum si lex noua dans nouum robur actui claro,apparenti,& expresso,non habet locum in tacito & expresso,quæ ratio non procedit in lege è diuerso disponente ad actus infirmationẽ,quin potius tẽdit in contrariũ.

Lex noua dãs nouum robur actui claro & expresso, non habet locum in tacito.

167 ¶Cæterùm qui dicunt d.l.si quis argentum,non habere locum in donatione præsumpta, innitũtur ratione,quæ hic nihil omnino facit,quoniam,inquiunt,concurreret circa idem duplex specialitas,videlicet quòd præsumeretur donatio,contra regulam.l.cum de indebito.ff.de prob. cum si. Item quòd ex nudo pacto oriretur actio,contra l.legem.C.de pact.cum simil.quod fieri nec debet,nec potest,per not.in l.j.C.de dot.promiss.& per Bart.in d.l.si is qui pro emptore.col.pen. ff. de vsucap.Et idem quoque dici potest de d.l.vlt.C.de sacrosan.eccl. quòd scilicet præsumeretur donatio,& ex dicta donatione transferretur dominium sine traditione,contra regulam d.l.traditionibus. C.de pact.

Opinio eorũ qui dicunt l.si quis argentũ non habere locũ in donatio ne præsumpta.

168 ¶Ex quibus clarè patet,non obstare quod dictum est,dictas ll.non procedere in donatione præsumpta si id tamen verum sit.Nam quantum ad d.l.si quis argentum,contrarium asserit gl. in d. l.si tibi,in prin.ff.de pact.& in d.l.hactenus.§.j.ff.de consti.pecu.quam simpliciter sequuntur Bar. sibi contrarius,& alij præter Pau.Cast.ibi,sequitur etiam Raph.Fulg.in d.l.iurisgentium.§.quinimo,col.4.& ibi etiam Fortu.Gartia.col.xxxiiij.vers.tertiũ dictum. & Marti. Laud.in eadem l.in d.§.sed cùm nulla.& Ang.Are.in §.in personã,col.antep.vers.quartò principaliter,Inst.de action. vbi dicit illam posteriorem gloss. esse ad hoc not.& menti tenendam. & clanculum voluerunt Iac.But.& Bar.in l.receptitias.C.de const.pec.vbi & hoc expresse voluit Guid.Pap.& Fran.Are. in l.2.col.2.vers.ad tertium.iunctis præcedentibus.ff.de leg.j.

Confirmatio præcedentiũ.

169 ¶Quantum verò ad l.vlt.C.de sacro.eccl.similiter contrarium tenuerunt omnes quos supra pro contraria parte adduximus ex Iasone,qui eos malè citauit,præter Bald.qui verè fuit illius partis in loco ibi citato.Sed & hoc quoq; vltra eos voluit Bart.in l.cùm falsa,circa medium.C.de iur. & fact.igno.& Bal.sibi contrarius in l.ad probationem,col.vlt.vers. quæro quid si animo. C. locat. {& in l.si constante.§.si vxor.ff.sol.mat.} Ang.in l.qui rem,eo.tit.& §.emphyteusim,in fi.in auth. de non ali.aut permut.Pau.Cast.cons.xj.super primo quæsito inquantum,col.1.lib.2.Alex. in d.l si aliquã rẽ,col.x.vers.ex quo infert Bart.&{ibi quoque Fran.Ripa col.xij.nu.36.} ff.de acq.poss.

170 ¶Et hæc quoque posterior pars ex eo confirmatur,quòd statutum ex quo maritus lucratur certam partem dotis,procedit etiam in dote præsumpta,quamuis sit non modò exorbitans, sed & correctorium iuris communis.Ita enim non obscurè sentit Bart.in disputa. incip. mulier habens magnum patrimonium,ferè per totum.& expressiùs voluit Bal.in l.cum citra,per gl.ibi.C.de iure doti.& in l.nulla,col.j.vers.sed pone.C.eo.& latè cons.cij.mulierem maritus duxit , lib. iiij.& Pau.Cast.cons.lx.visis statutis communis Vincentiæ,in ij.dubio,lib.ij.Rapha.Com. cons.cix.domina Ioanna,in primo dubio,ea ratione motus,quòd præsumptio innititur veritate , per ea quæ habentur in l.vlt.ff.quod met.cau.in l.sine possidetis.C.de proba.& idem quoq; voluit Pan.cõs. xlvj.tria mihi ostensa dubia,in secundo dubio,lib.j.{& Alex.cons.cxxij.viso processu,col.ij.li.7.} & Soci.cons.lxxx.præsens consultatio,col.vlt.lib.iiij.Fran.Curt.iunior,cons.iiij.super controuersia,col.vj.vers.hæc verissima.Et id ego verius esse arbitror,licèt contrarium teneat Bal.& hîc sibi contrarius,cons.cccxxxiij.quia ista dos non fuit vera,lib.iiij.{& non obscurè Ias.cons.50.pro nobilibus,col.2.lib.j.}Ex quibus potest videri malè consuluisse Soci.in statuto prohibente donationem inter virum & vxorem morte confirmari:de quo diximus in priori sententia.Et facit etiam tex.in c.veniens ad nos,{& iterum in c.is qui,}ext.de sponsa.& mat.ex quibus no. Pan.in priore loco,in pen.no.{in j.no.}quòd matrimonium præsumptum tantam vim habet,quantam verum. Nam ibi si vtrunque concurrat,& verum,& præsumptum, præfertur non quidem verum præsumpto,sed quod ex iis est prius tempore.Hincq; dicit inferri,quòd dispositum in casu vero,habet locum & in præsumpto:ad quod etiam alleg.no.in l.si possessor.C.de relig.& sump. fun. & l. certè.ff.de præc.{& illum quoq; tex.in d.c.is qui,ad id quod diximus expendit Phil. Dec.consil. dclxxxj.viso puncto,col.j.}Et hîc etiam vide quę latè scripsimus in nostris legibus cõnubialibus, in glo.v.in verbo, *contracter*, in iij.quæst.quæ est sub nu.lvij.

Statutum ex quo maritus lucratur certam partem dotis, procedit etiam in dote præsumpta.

171 ¶Octauò quæro,An hæc l.habeat locum in simplici renuntiatione siue remissione alicuius rei aut debiti.Et primum videtur quod non.quia remittere non est propriè dare aut donare.per l.Iulianus ait.ff.de condit.& demon.vbi conditio dandi non impletur per remissionem.Quem tex.aureum ad hoc dicit Fel.in c.veniens,le j.col.2.vers.secundò intellige,ext.de testi.Et bene facit tex. in l.si pignus.ff.quæ in fraud.cred.vbi si pignus vir vxori remiserit,vel è diuerso, nulla fit donatio.& ideo,inquit glo.ibi,valet huiusmodi remissio.& adducit concord.Et licèt constante matrimonio maritus nõ possit reddere dotem vxori,nisi in certis casibus,cum id sit instar donationis. l.j.C.si dos constan.mat.potest tamen citra illos casus & indistinctè remittere dotem promissam nondum datam;vt tradit gl.no.in l.si constante,in verbo,firma,& ibi Ray. & Bal. in vtraq; lect.

Hæc lex an habeat locum in simplici renuntiatione siue remissione alicuius rei aut debiti.

qui

qui eam no.dicit in posteriore.C.de donat.ante nup.& Rom. qui illam dicit sing.in l.quamuis. ff. sol.mat.& sing.dej.tu habuisti.Ex quibus constat,non omni cui negatur facultas donandi,negari quoque remittendi,sicuti è diuerso non omni cui donare conceditur, remittere quoque concedi,vt per gl.in c.statutum.§.notarium,in verbo,remissione,de rescri. lib.6.

172 *Et an remissio indigeat insinuatione.*
¶Ex quo etiam fit,vt talis remissio non indigeat insinuatione,sicuti vera donatio indiget.ex sententia (Placen.& Azonis,vterque in summa tit.Instit.de don.) Ioan.And.post Guil.Suz.in addit. Spec.tit.de instru.edi.§.porrò,in vlt.addi.quæ est in col.pen.Bal.in l.j.col.2.vers.sed quia confessio indiscreta.C.de confes.& in l.illud,col.uj.vers.secundò quæritur.C.de sacro.eccl.vbi dicit hãc liberationem non exigere insinuationem,nisi in ea exprimatur quòd fiat causa donationis.Iaco. But.& Saly.in l.creditori.C.de pact.(idem Saly.in l.sancimus,in prin.in antep.q.C.de don.) Pet. Ferra.in tit.forma libel.pro dona.in verbo,solenniter, col. iij.vers.quid autem dices. Et videmus etiam quòd donatio absenti fieri non potest,nisi per nuntium vel epistolam.l.absenti.ff. de don. & diximus latè suprà in verbo,libertis,nu.(68.nec vlterius.) Liberatio autem fieri potest,glo. in l. non solùm nostrum.§.si liberationis verba,& ibi Bart.& alij.ff.de libe.leg.& Bald.in d.l.illud,quo loco nuper citauimus,(& in l.is qui hæres,in prin.ff.de acq.hære.& in l.generaliter,col.vlt.in xij. quæst.C.de non nume.pecu.& cons.cccxlj.maritus,col.j.lib.j.& cons.xiiij.Antonius fecit. versic. nonò quia maritus,lib.2.& cons.ccxlij.suadeo,col.j.lib.iij.vbi id dicit procedere,etiã si fiat in nulla voluntate,per d.§.si liberationis,) cum simi.Ideóq; cùm hęc l.sit exorbitans,vt latè probauimus supra in verbo,libertis,(num.19.tum secundò,& multis seq.) & loquatur nuncupatim de donatione:consequens est eam esse trahendam ad remissionem,quæ non est propriè donatio.l. si verò.§.de viro.ff.sol.mat.cum simi.

173 *Autoris opinio.*
¶Tamen ego contrarium in casu l.nostræ verius esse existimo,secutus Corn.hoc expresse volẽtem cons.xj.in præsenti consultatione,col.pen.vers.nec obstant ea,lib.iij.& Socin.cons.xx. in facto præsupponitur,col.vlt.lib.iij.(& Carol.Rui.cons.xcviij.visa renuntiatione,col.viij. vers. non ob.igitur primò,lib.j.& cons.lx.de re quidem,col.v.num.14.lib.3.& cons. cxl.circa casum de quo quæritur,col.3.nu.v.lib. 4.) Nam remissio,siue liberatio,siue etiam renuntiatio gratis facta , vim prorsus donationis obtinet.l.contra.§.si filius.ff.de pact.l.j.ff.de trans.& l.si mulier,& ibi Bald. & Alex.ff.de condi.ob cau.& l.peculium,la prima,in prin.& ibi Bart.ff.de pecu. & l. si fundum sub conditione.§.Titio fundum,& ibi gl.& doct.ff.de leg.j.vbi & illud probatur procedere in conditionibus,quæ aliàs tanquàm ad Polycleti regulam implendæ sunt.Ea autem loquitur in casu d.l. Iulianus ait,quam pro priori parte adduximus,ex eáq; & ex no.à doc.in vtroque loco facilè intelliges eam nõ obstare huic nostræ sententię.Sed & id quod diximus,remissionẽ habere vim donationis,probat item tex.in l.sicut.§.an pacisci.ff.quibus mod.pig.vel hyp.sol.& in l.si mulier, & ibi Bald.ff.de leg.3.& in l.si in stipulatum,& l.Modestinus,& ibi doct.& l.quidã,in prin.& l.in ędibus,etiam in prin.ff.de dona.& l.si donationis,& ibi Bal.C.eo.& l.si quis delegauerit.ff.de nouat. & l.iij.§.sciendũ,& l.si sponsus.§.si maritus duos,& l.cum hic status.§.si inter,vers.planè.ff.de donat.inter vir.& vxo.& l.si maior.C.de transac.& l.si donationis,quæ est ij.C.de accepti. & voluit glo.in l.si inter,in verbo,nec donationis,& ibi Bal.C.de solu.Ioan.And.& Pan.in c. ex insinuatione,extra de iure patro.vbi ex hoc dicunt,quòd cum remittitur ius patronatus etiam cum patrono,requiritur cõsensus episcopi,cũ id donare sit.Bart.in l.vlt.in prin.ff.de his quæ in frau.cre. (vbi & ex hoc dicit procuratorẽ nõ posse renũtiare exceptionibus peremptoriis,quãuis possit dilatoriis,) & in l.si vnus.§.pactus,col.v.vers.dicatis vos.ff.de pact.& in l.si de certa,col.j.vers.vlteriùs.C.de trans.Bal.(& Saly.in l.pactum curatoris.C.de pact.vbi ex hoc dicũt,procuratores quoque nõ posse renũtiare non solùm exceptionibus peremptoriis,sed nec declinatoriis quoq;, nisi tamẽ tacitè procedẽdo ad vlteriora.& idem Bal.in l.& hæredi.§.nos autẽ.ff.de pact.&) in rub.ext. de procu.col.iiij.vers.an possit constitui,vbi ex hoc dicit,quòd procurator nõ potest facere pacẽ, cum remissio iniuriarũ sit donatio,& cons.341.maritus prædiũ dotale,col.j.lib.j.& cons.293.factũ sic proponitur,domina Bartholina,col.2.vers.cõtra nãq;,li.3.Sign.cons.26.quæstio talis est, col.2. vers.itẽ habes,& cõs.c.quæstio dubitalis,col.ij.vers.quartò arguitur.Ang.cõs.xciiij.cum lis & quęstio,col.pe.vers.videndũ igitur restat,vbi ex hoc dicit,quòd si ex statuto debeatur gabella ex donatione,debetur & ex remissione siue liberatione debiti.(Pet.Anch.cons.cccvj.efficax,col.ij.) Pan. cons.lxxxij.conditoris,& c.quanquàm in his,ad fi.lib.j.& latè Alex.cons.xxij. viso instrumento, col.pen.lib.j.& latissimè Cal.cons.xxv.Titius nobilis,in multis locis illius consi.

Remissio habet uim donationis.

In remissione iuris potronatus requiritur consensus episcopi.

174 *Donare qui nõ potest, nec potest gratis remittere.*
¶Et ideo qui non potest donare,non potest gratis remittere,vt voluerunt Bal.& Saly.in l.j.C.de pact.Bal.(in l.j.ad fi.C.de bon.mater.vbi loquitur de procuratore,&) d.cons.cccxlj.col.j.lib.j.Pau. Cast.cons.cccxlij.considerandum est primò,col.j.ad fi.lib.j.& cons.xxxij. circa primum in princ. 3.dubij,lib.2.Pan.in d.c.veniens,le j.in iij.nor.de testib.Soc.cons.xliij.visa prouisione , paulò ante fi.lib.j.Propterea nec potest administrator etiam liberam habens potestatem,remittere.d.l. contra iuris.§.si filius.ff.de pact.& l.filiusfam.in prin.ff.de dona.& Bart.in d.l.vlt.in prin. ff. quæ in frau. cred.Bal.in l.præses,col.ij.vers.venio ad quæstionem.C.de trans.& in l.si procurator, col.j. C.dę procur.cum sim.Quod & de prælato scripserunt Io.And.Card.Flor.& Imo.in c.ij.de don.Bald. in d.l.præses,vbi suprà.Maria.cons.xviij.prosequẽdo ordinem,col.pe.vers.item probatur.Ex quo etiam Bald.ipse in l.vlt.§.col.ij.vers.sed nunquid procurator.C.de tem.app.negat procuratorem posse

Procurator non potest re

posse renuntiare appellationi, quia istud, inquit, donare est. Et subdit idem esse de prælatis ecclesiarum. Quæ etiam fuit sententia eiusdem Bal. in l.j.§.si procurator, col. vlti. & in c. ex parte. C. de rescript.} & Ang. & Imol. in l. ab executore. §. vlt. ff. de app. & latè Alex. consi. cxv. attentis narratis, col. j. lib. v. {& Ias. in d.l. contra. §. si filius, col. j. ff. de pact.} licet quidam contradicant, {Corne. consi. cclxxiiij. insurgit, col. ij. versic. sed renuntiatio, lib. iij. Ex quorum dictis intelliges etiã id procedere in procuratore qui per litis contestationem factus est dominus litis. *nuntiare appellationi.*

175 ¶Sed nec aliàs potest procurator liti renuntiare, vt affirmat Ang. in l. bonorum. ff. rem ratam habe. illa ratione quam diximus, quia donare non potest. Nec exceptionibus domino competentibus, secundum Inno. in c. cùm olim, le j. paulò ante fi. ext. de offi. deleg. per d.l. contra. §. si filius. & Bart. in d.l. vlti. ff. quæ in fraud. cred. Bal. qui & illa eadem ratione mouetur, in d.l. pactũ curatoris. C. de pact. {& in l. nam & nocere, in iij. not. ff. de pact. in vtraque lect.} & in d.c. cùm olim, col. ij. versi. quæro nunquid. & Pau. Cast. consi. cxcvj. super primo quæsito dicendum est, col. j. vers. nec obstat consensus, lib. ij. vbi & hanc eandem rationem adfert. Sicuti nec prælatus renũtiare potest exceptionib. ecclesiæ competentibus secundum Ioan. And. in c. exposita, ext. de arbit. & in c. grauis, col. ij. super verbo, acceptum, in prin. ext. de deposi. & in c. vlt. col. penul. versi. quid si prælatus, extra de solut. Domi. consi. cxxix. primum an prædicti, col. j. vbi postea declarat, & ex hoc illud quoque dicit quod suprà diximus, ex Bald. non posse prælatum renuntiare appellationi. Et facit etiam ad hæc omnia tex. in l. non abstulit. C. de nouat. Nec minùs punitur qui remittit debitum ecclesiæ, quàm qui donat, secundum Ioan. And. in c. si quorundam, & ibi Ant. col. j. extra de solu. Et tam cõmittit simoniam qui remittit, quàm qui donat, vt probat text. in d.c. veniens, & ibi gl. j. Panor. in iij. not. & alij, ext. de testib. & eam glo. ad hoc dicit sing. Barb. consi. xlj. illud adferam in medium, col. xvj. versic. item est etiam ponderandum, lib. j. Sed & de hoc est text. in c. talia, & ibi etiam glo. in verbo, impunitatem. viij. q. iij. & voluit etiam glo. j. in c. ordinationes. j. q. j. {& in c. ea quæ, in prin. j. q. iiij.} in c. pen. & ibi omnes propè doct. ext. de simo. Et nihil refert vtrùm quis accipiat, an actione liberetur, vt quid calũniæ causa faciat. l. quinetiam, & ibi glo. ff. de calum. quem tex. dicit not. Bal. in c. pen. circa medium, ext. de elect. trahitq; ad id quod diximus de simonia. *Nec liti. Nec exceptionibus domino cõpetentibus. Prælatus renuntiare non potest exceptionibus ecclesiæ competentibus.*

176 ¶Et quicquid suprà diximus ex quorundam sentẽtia, certè huiusmodi remissio, siue renuntiatio quæ excedit quingentos aureos, requirit insinuationẽ sicut donatio, vt probat tex. in l. in ædibus. §. j. ff. de don. & voluit gl. in l. j. §. j. & ibi Bal. tam in prin. l. quàm in eo. §. vbi dicit no. & ita vidisse consultũ & iudicatum. ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. & in l. si quis obligatione, & ibi Dyn. Ray. & Phil. Dec. ff. de reg. iur. Bart. in d.l. Modestinus, & ibi etiam Imol. Ro. qui distinguit. Pau. Cast. & alij recentiores. ff. de don. Bal. in l. contra. §. si filiusfa. in iij. not. ff. de pact. & in l. tale pactũ, in prin. & ibi etiam Ang. eo. tit. & idem Bald. {in l. si tibi decem. §. j. de pign. col. vlt. eo. tit. & in l. j. in princ. & iterum in §. j. ff. quibus mod. pign. vel hypoth. sol. vbi ita dicit fuisse iudicatum & in l. j. in ij. no. per illum tex. ff. de trans. &} in l. pactum, in xviij. q. C. de collat. & in l. si donationis, per illum tex. & ibi etiam Ang. C. de dona. & ipse Bal. in d.l. si inter. C. de sol. vbi ita dicit fuisse consultum per Bart. & Fran. Pis. & idem Bal. Guil. Cu. in d.l. si mulier, & ibi quoque Alb. & Alex. qui adfert concord. & Ias. ff. de cond. ob cau. idem Bald. in l. si sponsus. §. circa venditionem. ff. de don. inter vir. & vxo. & iterum in l. si quis pro vxore. §. si vxor, eo. tit. {& in l. quinetiam. ff. de calum.} & consi. 231. præsupposito statuto, lib. j. & iterum consi. cclxj. primò quæritur, statuto cauetur, col. ij. in ij. dubio, & rursum in fi. consi. eo. lib. j. & consi. 186. ad euidentiam præmittendum, col. iij. lib. ij. & consil. 375. certum est quòd filia, col. j. lib. iij. vbi etiam dicit Bart. ita sæpius consuluisse, & consi. 352. ita statuimus, col. ij. versi. an pactum, lib. v. vbi & illud item dicit Bart. ita sæpius consuluisse: cuius tamen in id consilia non reperi, idem Bal. in tract. de pact. col. xij. versi. item quæro pactum liberatorium, & in sua marg. in verbo, insinuatio, & Ang. in l. pacta quæ cõtra. C. de pac. vbi dicit ita fuisse iudicatũ Perusij, & in l. si vnus. §. pactus ne peteret, col. pen. versic. secundò quæro. ff. eo. tit. vbi ad hoc dicit sing. gl. in d.l. si quis obligatione. & idem Ang. in l. Nesennius. §. vlt. & ibi Alex. ff. ad leg. Falc. & idem Ang. in d.l. si constante. C. de don. ante nupt. vbi & ex hoc reprehendit gl. ibi, quam suprà citauimus, sicuti etiã facit Cy. ibi. Sed & idem voluit ipse Ang. consi. lix. quidã paterfa. col. vlt. & consi. 77. plures creditores, in fi. & d. consi. 94. cũ lis & quæstio, col. pen. versi. hoc igitur articulo. Imo. tum in l. j. tum in l. Aquilius Regulus, col. ij. vers. extra glo. ff. de don. & in l. si accepto. §. j. ad fi. ff. de acceptil. & in rub. ext. de don. & in c. cùm contingat, char. antep. ext. de iureiur. & in c. vlt. col. x. versi. an autẽ in donatione, ext. de don. Io. Plat. in §. j. Insti. de don. Pau. Cast. in l. j. post mediũ. ff. de don. & consi. 385. siue dicamus, col. j. lib. j. Io. Ana. in c. cùm tu, in col. pen. versi. quartò quæritur, ext. de vsur. Ang. Aret. in §. aliæ, col. vlt. Instit. de don. Alex. qui hanc dicit esse cõmunem opin. & Soci. qui idem dicit, & Phil. Dec. in d.l. creditori. C. de pac. idem Alex. in l. si quis accepto. circa medium. ff. de cond. ob cau. & consi. 137. in causa & lite vertente inter Lancelotum, col. vlt. libr. ij. Calc. d. consi. xxv. Titius nobilis, col. vij. & multis seq. & consi. lvj. in causa dominæ, col. iij. versi. septimo, quia si talis. Barb. consi. xlj. illud adferã, col. xvj. versi. item est etiam, lib. j. & latè cõsi. xvj. præclarè scripsit, col. xj. vers. quinimo plus videtur, & seq. lib. ij. Ant. Cana. in tract. insinuationum q. xlvij. {Soc. consi. xcij. viso instrumento, col. vlt. lib. iij.} Felyn. in d.c. veniens, le j. in iij. not. de testib. Ias. qui super hoc consuluit nuncupatim, cons. cxcix. quæritur an liberatio, lib. ij. & consi. cxlix. circa primũ, col. iij. vers. nec ob. si diceretur, lib. 4. Matth. Afflі. in tract. protomixeos, in glo. j. *Remissio siue renuntiatio quæ excedit quingentos aureos, requirit insinuationẽ.*

versi.quartò facit,lib.3.& d.consi.clxxiij.col.7.versi.item licet aliàs,lib.4.& Ioan.Lup.vbi suprà, versi. tertiò facit.

115 *An mutua promissio, à minore facta curatori, valeat.*

¶Denique & huc accedit quod pulchrè respondit Pau. Cast.cõsi.cccclxxix. primò videndum est vtrum remissio,in ij.dubio,lib.j.valere mutuam remissionem, quam facit minor suo administratori,qui & ei etiam remittit ea quæ pro administratione impendit,argu.d.l.si pater puellæ.& l.de fideicommisso.C.de trãsact.& no.in d.l.si familiæ,in gl.& l.si ea.C.de vsur.Quod an verum sit, nunc nõ examino.Sed satis est,quod ad rem præsentem pertinet,ostendere, quantum tribuunt nostri legum interpretes huiusmodi dispositionibus mutuis & reciprocis.

116 *Donatio mutua diuersis temporibus facta non impedit dispositionem huius legis.*

¶Igitur vt redeamus ad casum illum l.nostræ,non mirũ videri debet,cùm duo sibi vno eodémque contextu aliquid donant, non esse locũ huic l. cùm talis donatio non simplex sit, ac pura, sitque exuberantiùs ac fauorabiliùs interpretanda,per ea quæ diximus. Nec abs re dixi,vno eodémque cõtextu. Nam si diuersis temporibus id fieret,verbi gratia,hodie ego dono tibi, & post annum aut aliud tempus tu mihi donas,tunc certè non cẽsetur donatio mutua & reciproca, sed vtraq; simplex, proindéque neutra inter virũ & vxorem valet,per tex.in l.qui iam nuptæ.ff. de dona.inter vir.& vxo.quẽ ad hoc dicitur cõmendare Rom.in sing.inci.prohibiti inter se donare. quod tamen reperire nõ potui.sed post eũ,illum quoq; tex.ad hoc dicit sing.Cepola cautela cxij. aut secundum aliorum computationẽ,clv. donatio inter vir.& vxo.post prin.& Soci.in d.regula ciiij.& Iason in l.si pater puellæ,col.pen.versi.limita prædictam conclusionem.C.de inof.testa.& Chasse.cõsi.ij.an si maritus,col.ij.Sed & est ad idẽ tex.in l.cùm hic status.§.si ambo,vers proinde rectissimè dicetur.ff.de dona.inter vir.& vxo.quem necesse est intelligi de donationibus mulieris ex interuallo factis, quæ ideo indigent mortis confirmatione,ne si intelligamus simul factas, sit ille text.prorsus contrarius d.l.quòd autem.§. si vir & vxor,suprà in prin.allegato. { Et ad id quoque optimè facit quod in simili tradit Bal.in l.si viua,col.1.versi.quæstio consuetudo,& seq. C.de bon.mater. quòd si pater aliquid donat filio ob eiusdem emancipationem, & postea filius donat ipsi patri in præmium ipsius emancipationis: aut,inquit,incontinenti redonat,& non requiritur insinuatio:quia donatur ob libertatẽ.l.si pater.§.j.ff.de donat.& l.vtrùm.ff.de verb. obli. aut ex interuallo,& non requiritur.l.data.C.de donat. }

117 *De eadem re.*

¶Sed & hoc tamen quadam moderatione tẽperandum esse censeo.Primum,si ex longo quopiã interuallo id fieret. Nam si statim,puta eadem die, vt mox postea dicemus, donatarius donaret donanti,posterior donatio censeretur inesse priori.l.iurisgentiũ.§. quinimo.ff.de pact. & l.lecta. ff.si cert.pet.& ibi concord.in gl.quibus adde tex.in c.officij,ibi,incõtinenti subsecuta sunt.extr. de elect. { & alia multa à me cõgesta in tractatu Retractuũ,tit.ij.§.j.gl.v.in verbo,in limine contractus.} Ex quo no.Bal.quòd priùs actum videtur,quod incontinenti subsecutũ est.Et ita quidem inesse,vt vnus idemque actus,nõ diuersus esse censeatur,per l.cùm antiquitas.C.de testa.& l.hæredes palam.§.vno contextu,eodem tit.& l.si ita fuero.§.cùm pecuniã.ff.de nouati.& voluit gl.in l.quærebatur,in prin.in verbo,simul,& ibi Bar.ff.de testa.milit.Cy.post Iac.Aret.in l.testiũ, col.pen.versi.sed pone quòd ad probationẽ.C.de testib.Ang.consi.145.gener à socero,col.2.vers. item ratione.& Alex.consi.liij.viso themate,col.2.lib.2.Et quod vni inest, alteri inesse creditur.l. patris & filij,ff.de vulg.& pup.& l.Titia.§.idem respondit.ff.de verb.obli.& l.si quis ex argentariis.§.si initium tabularum.ff.de eden.& voluit Ang.vbi suprà,& Rom.consi.cccclxv. cõsultatio præsens,col.1.versi.tertiò idẽ probatur.& Iason in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus, col.16.versi. ego post alios.ff.de verb.obli.& consil.ccxxx.factũ sic se habet,col.2.lib.2. Et adeo itẽ inesse videntur,vt si posteriora repugnent prioribus,ea tollant ipso iure, magis iure fictionis,tanquã scilicet facta aut dicta non fuisse fingantur,quàm iure reuocationis,vt pulchrè dicit Pau.Cast.cõsi. cccclxix.visa dicta facti narratione,col.vlt.lib.2.Sed & adeo denique inesse videntur,vt si statim facta fuerint duo instrumenta inter easdem partes,& in altero eorũ locus sit inscriptus, in altero non sit: certè in hoc censetur inscriptus locus,qui in illo appositus est,ita vt non minores vires obtineat,quàm si certus locus fuisset in eo expressè inscriptus,vt singu.voluit Bald. consi.ccviij. præmissis tribus statutis,in ij.dubio lib.1.Et in casu nostro quòd hæ donationes quæ fuerunt factæ in diuersis instrumentis, sed tamen incontinenti, censeantur esse mutuæ,tenuit Guid.Pap. sing.dccclxxviij.donatio mutua,vbi & ita dicit valere inter coniuges.

Vni quod inest, alteri inesse creditur.

Donatio mutua an valeat inter cõiuges.

118 *De eadem re.*

¶Quòd si quis refractarius ac peruicax sibi persuadere nõ possit esse vnicum actum, negare tamen non poterit alterũ alterius respectu & contemplatione, id est,vnum propter aliud factum, per tex.optimum in l.quæ onerandæ.ff.quar.rer.actio.non da.& voluit gl.in l.si ventri.§. vlt.per illum tex.& ibi etiã Bar.ff.de priuil.credi.Cy.in l.si quis posthac, in ij.q.& ibi Bal.& Ang. vterq; col.2.C.de bonis proscrip.Bar.post Iac.Aret.in l.pen.§.si vir,& ibi quoq; Bal.in §.mulier.ff.solu. mat.& idem Bar.in l.post cõtractum,col.3.versi.quintò præsumitur.& ibi recentiores.ff.de dona. Bald.in l.legem,col.j.versi.modò quæritur.C.de pact. { & in l.petens,col.pen.in lect. Perus.& ibi Phil.Dec.in ij.no.eo.tit. } & in l.per diuersas,in fi.C.mand.& in l.quoties,versic.iuxta istam partem.C.de rei vend.Ang.in l.res vxoris,post medium.C.de donat.inter vir.& vxo.Ioan. Ana.in c.tua nos,in ij.no.extra de simo.Fulg.consil.cxcviij.in quæstione,in prin.Alex.consi.xliiij.de celebertima expeditione,circa medium,lib.1.& latè consi.xxv.viso instrumento, col.vlti.versic.nec habent obstare,& aliis seq.lib.2.& consi.xv.viso processu,in fin.libr.3. { Corn.consil.lvij.in causa vertente,

vertente,col.v.lib.iij.& aliis locis in seq.nu.allegatis.} & Fran.Cur.senior consi.lv.super duobus, col.iij.& Socin.qui & alios citat,consi.cccxxiij.in præsenti consultatione,col.ij.versi. confirmatur hoc,quia ex quo lib.ij.{& consi.cxxvij.quoniam in præsenti,col.iij.versi. secundò videndum est,lib.iij.vbi nuncupatim loquitur de duabus donationibus siue remissionibus vtrinque factis, qui est casus de quo loquimur} & consi.xxvij.visis instrumentis,col.v.versi.tertia est,lib.iiij.

119 ¶Sed posset dubitari quando hoc casu dicatur incontinenti factũ,vt idem actus reputari debeat, aut saltem alter alterius contemplatione factus. Et est frequentior sententia,id ita videri, si eadem die & loco factum fuerit,hæc est enim sententia Bal.in d.l.pen.§.mulier,paulò ante fi.ff.sol. mat. & in l.petens,col.pen.versi.nunc venio.C.de pact.& in l.si duas,col.j.versi.ext.not.ff.de excusar. tuto.& in l.j.col.vlt.versi.secundò not.C.de ope.liber.Corn.consi.cxcij.licet videatur,col.j. versi. item quia videtur,lib.j.& consi.x.quod dictum secundum laudum,col.pen.versi.& ideo pactum, lib.ij.& consi.36.in hac consultatione,col.ij.versi.& quando fiunt,& seq.eo.lib.ij.{& consi.lvij. in causa vertente,col.v.lib.ij.} & consi.288.viso & diligenter inspecto,col.iiij.lib.iij.& cons.283.pars dicti Ioannis,col.j.lib.iiij.Fran.Aret.in l.lex Cornelia,col.vlt.ff.de vulg.& pup.Guid.Pap. singul. dccclxxviij.donatio mutua,in prin.vbi ex hoc dicit,quòd cum donatio mutua valeat inter coniuges,quòd si ij sibi donent in diuersis instrumentis vna die confectis, censetur mutua donatio. Steph.Bertr.consi.xv.viso instrumento,nu.2.lib.ij.& consi.xxxij.precij vilitas,nu.3.eo.lib.ij.Fran. Curt.senior d.consi.lv.col.iij.Ias.in l.j.§.j.col.vlt.ff.de verb.oblig.vbi id dicit sæpe allegari in practica.Phil.Dec.in l.certi condictio.§.si nummus,col.iiij.vers.secunda conclu.ff.si cert.pet.& cons. cclxxix.placet mihi,col.iij.Hippo.Marsi.in repe.rub.de probat.nu.393. Et est bonus tex.à contrario sensu in l.si ex duobus,in princ.ibi,postera die,& ibi Bart.ff.de verb.oblig.& in l.hac consultissima,in prin.C.de testa.vbi non semel hæc simul iunguntur vno tempore,& vno die.

Donatio mutua inter coniuges facta, quomodo censeatur esse mutua.

120 ¶Licèt aliud subobscurè videatur voluisse Bar.cons.clxj.proponitur quòd syndicus,col.j.& ipse Corn.consi.cccxlix.eodemq; vlt.lib.j.vbi tenuit quòd si donatio fuerit alicui facta purè & simpliciter,& eadem die donatarius promisit donanti dare annuatim certam quantitatẽ vini & olei,non censetur id fecisse contemplatione prioris donationis,vt ea debeat dici facta ob causam. Verùm Bart.si bene inspiciatur,non est alterius quàm prioris sententiæ,& eum pro ea etiam citat Corn. vbi suprà. Ipse autem Corn.cùm videret priorem illam sentẽtiam esse verissimam,& quam aliàs semper secutus est,vt diximus,nõ illis quidem audet palàm aduersari,sed conatur tantùm probare ex aliis coniecturis,non admodum quidem(nisi errem)efficacibus,aliam fuisse partium intentionem. Et ita quidem illum intelligit Ripa,qui & communem opin.secutus est,in repe.l.vlt. in xxxix.quæst.hoc eo.tit.de reuoc.donat. Verùm in illam sententiã magis vrget quod scribit Ang. in l.vlt.§.simili,per illum text.per locum à speciali.C.de iure doti. quòd si fiunt duæ donationes vicissim inter duos,vtraque indiget insinuatione,nisi expressè dictum sit,quòd vna alterius causa facta est.& eum sequitur Guid.Pap.sing.cccc.versi.angelus. Sed satis constat ex supradictis id falsum esse. Sed de hoc iam propè nimiùm.Verùm si plura nosse cupis,vide quæ affatim scripsimus in commentariis nostrarum consuetudinum.tit.xxiij.in glo.iij.in princ.

Bartoli sententia ea de re.

Duæ donationes si fiũt vicissim inter duos,vtraque indiget insinuatione.

121 ¶Item alio modo temperabis quod diximus de donationibus diuersis temporibus à donãte inuicem & donatario factis,vt scilicet in casu de quo locuti sumus,videlicet inter virũ & vxorem, aut aliàs inter personas prohibitas,neutra valeat,cùm vtraque censeatur simplex ac pura. Nam de priore nihil est quod dubitandum sit.Posterior autem non potest dici fuisse facta ob remunerationem prioris,quæ cùm simplex esset,nullius erat iam ab initio momenti.l.iij. §. sciendum.ff. de donat.inter vir.& vxor. Ita vt nec ex ea oriatur naturalis obligatio,secundum Bart.in l. cùm lex.ff.de fideiuss.& Bald.in l.j.col.x.versi.viso de essentia.C.de sum.trinit.& plenè diximus in dictis nostris commentariis in prin.§.x.in glo.j.post princ. Ideoq; indigna,quæ remunerari debeat: vt & in simili respondit Iason consi.cxvj.mihi quoque admodum,in fin.lib.iij. Et ita haud dubiè procedit text.in d.l.qui iam nuptæ,& in §.si ambo,suprà alleg.Et inter extraneos & non prohibitos non video quin posterior donatio sit remuneratoria,per tex.in l.si lege.§.cõsuluit, & ibi Ang.in fin.ff.de pet.hære.& l.sed & si non remunerandi.§.inde Pap.& ibi glo.Bart.Bal. & alij.ff. manda.{& expressim Ang.consi.clxxix.visis prædictis instrumentis,col.pen.vers.quando donatio.} & Paul.Castr.consil.clxxj.in casu præsenti,col.j.lib.ij.& Iason nuncupatim de hoc casu loquens consi.cxlix.circa primum,col.ij.vers.nec obstat si diceretur.lib.iiij.& ea quæ suprà diximus in j.declaratione donationis remuneratoriæ. Idcirco videtur hæc posterior tanquam remuneratoria non esse reuocanda,ex hac l.vt suprà latè diximus. Nec item prior,cùm ea iam sit remunerata,essetq; iniquum eam reuocari,nisi & posterior quæ illius ergo facta sit,etiam reuocetur,arg. & eo quidem optimo,l.cũ quis,ibi,cum enim affectio.C.de natur.liber. Quod si verum sit,non admodum interest,quantum ad legem nostram pertinet, vtrum mutuæ donationes factæ sint eodem tempore,an ex interuallo. Quinimo Pet.à bel.Pert.in repe.l.donationes,col.vj.in paruis, versi.plus dico.C.de donat.inter vir.& vxor.in ea est sententia,vt si vir & vxor sibi ex interuallo donauerint,valeat vt mutua donatio,per l.vlti.ff.de donat.inter vir.& vxor.& alia quædam.

De eadem re.

Donatio inter extraneos & non prohibitos est remuneratoria. Nec reuocatur.

122 ¶Sed quicquid sit in illo casu,certè illud verum est,has mutuas donationes in quibus vterque capit (nam de his loquimur) habere vim mutuæ & non simplicis donationis, in eo tantùm quod vtrinque æquale est.In eo autem quod altera alteram superaret,pro simplici habenda est,ideoq;

Donationes in quibus vterq; capit, habent

O,

uim mutuæ & non simplicis donationis.

non valet inter virum & vxorem,quemadmodum nec alia simplex,secundum Pet.à Bel.Pert.in repe.d.l.donationes,col.v.in paruis,versi.iuxta hoc quæro.C.de donat.inter vir.& vxor.& Saly. in l.j.C.de donat.ante nupt.Ro.d.consi.517.col.pen.versi.in cõtrarium facit,vbi ad hoc dicit esse tex.not.rectè intuenti in l.ex annuo.ff.de donat.inter vir.& vxor.{& Fran.Aret.in l.si ante,col. iij.ff.solut.matr.per d.l.ex annuo.} & Socin.loquentem in casu l.nostræ, licèt ad aliud propositũ, consi.ccxv.visa prædicta facti contingentia,col.j.in fi.lib.ij.{Carol.Ruin.consi.clxxix. de tribus, col.iiij.num.15.lib.j.} & non obscurè Phil.Dec.cons.ccij.vt præsens consultatio, col.iiij.versi.non obstat quòd talis donatio.& est optimus textus in l.ex mente,& in l.lege leonis,& in auth.æqualitas.C.de pact.conuen.& in auth.de æqua.dot.in prin.& penè per totum tit.& in c.vlt.in fin.ibi, quod æquale sit,& ibi glo.& doct.ext.de don.inter vir.& vxor. Et optimè faciunt quæ suprà diximus de venditione facta pro paruo pretio,& de excessu meritorum,in ij.declaratione donationis remuneratoriæ.{Et quod dici solet de permutãtibus beneficia inæqualia,per Ioan.And. in c. 1.ad fi.de rer.permut.lib.vj.in nouel.& Feder.Senen.in tracta.de permutatione benefic. in vlti.q. Petr.Anch.consi.ccclxxxviij.in casu præmisso,col.ij.versi.præterea & tertiò,cum simil.

123 *Modicus excessus in donationib. non attenditur.*

¶Verùm & hoc velim intelligas,vt non ad amussim aut libellam vndiq; exigatur illa æqualitas. Nam si in modico quopiã altera pars excedat,non confestim censetur inæqualis ac simplex donatio,vt satis apertè declarat ille tex.in d.l.ex annuo.ff.de donat.inter vir.& vxor.cùm dicitur,si satis immodicum est. Nam & aliàs semper modicus excessus nõ attenditur.l.continuus, in prin. ff.de verbor.obligat. quam ita not. glo.quæ & similia quædam colligit in cap.re verra, in princi. in verbo,mortui sunt,de conse.dist.ij.quod & facit gl.in d.c.si proponente,in glo.j.post prin. vbi & illud assumit ex d.c.re vera,quòd pro modico nec plus nec minus.id quod ita Galli nostri vice prouerbij celebrant, *Pour vn petit ne plus ne moins.* Cuius etiam meminit glo.in procemio decretalium,in fin. Nam qui de medio illo parum deflectit,non illud reliquisse videtur,nec ob id carpendus est,ex Aristotelis sentẽtia lib.Ethicorum ij.c.ix.eodemq; vlti.& iterum lib.iiij.c.v.Quam approbat è nostris Io.Cald.in c.cùm ex iniuncto,col.vlt.ext.de hære.& Bald.in l.ij.in xij.q.C.de rescin.vend.& in l.quicunque,col.ij.de ser.fug.& in l.j.col.vlti.ff.de legi.& in c. cùm adeo, col.ij. & in c.si proponente,ad fi.ext.de rescrip.& consi.cxliiij.præsupposito communis Papiæ statuto, col.ij.lib.j.quod repetitur consi.436.lib.v.& Rom.in repe.l.si verò.§.de viro,in iij.fal.ff.solut.matr. & Io.Ana.in c.vlt.col.ix.vers.adde etiam prædictis,ext.de collu.detegen.& Barb.cons.58.omnipotentem & immortalẽ Deum,col.xv.lib.4.Ad quod allegãt omnes l.quãuis.ff.de cond.& demon.

124 *De eadem re.*

¶Ideo & aliàs parum & nihil æquiparantur,vt per illum ipsum tex.dicit ipse Bal.in auth.præterea,paulò ante fin.C.vnde vir & vxor.& Cor.qui ad hoc etiã dicit allegari tex.in c.de multa,ext. de præb.consi.lxiij.videbatur,col.vlt.lib.j.& consi.lxxvij.licet multùm,col.vlt.lib.ij.consi.xxix.in præsenti consultatione,col.ij.lib.iij.& Socin.consi.cviij.in hac consultatione,col.iij.lib.j. vbi & ad hoc allegat alia iura. Quibus adde tex.in c.licèt causam,de probat.& in c.insinuante,ext.qui cler. vel mona.& glo.in cap.super eo,ibi,aliàs vbi æqualitas est,vel modica etiam excellentia, admittuntur,ext.de testib.cum aliis multis ac propè infinitis concord.à me adductis in nostris cõmentariis consuetudinum Pictauicarum.tit.vj.§.v.in glo.v.vbi latissimè ostendi modica nõ esse considerenda. Quanquam huic refragari videtur illud Ouidij in epist.Heronis ad Leandrum,

Exiguum,sed plus quàm nihil,illud erit.

125 *Dispositio l. hac consultissima.§. ex imperfecto.C.de test. qua permissum est testari inter liberos sine iuris ciuilis solennitate, an procedat cum liberi inæqualiter sunt instituti.*

¶Verùm ad eam nostram sententiam pertinet, quod cùm inter nostros iuris interpretes magna sit contentio vtrum dispositio l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.qua permissum est testari inter liberos sine solennitate iuris ciuilis,procedat cùm liberi sunt inæqualiter instituti:tamen illud propè conuenit,quòd si sit modica quæpiam inæqualitas,perinde est ac si nulla esset, & habet locum d.§.vt per Fran.Curt.in suis collectis ibi,& latè Anton.Rube.consi.vj.viso & diligenter considerato.& iterum consi.seq.viso dubio quod fit. Cæterum quod ad casum l. nostræ priuatim ac peculiariter pertinet, huc optimè faciunt quæ suprà diximus de venditione minori pretio facta,& de remuneratione excedẽte merita.Nam vt illic diximus,excessus in modico non facit locum huic l. Et vide etiam quæ dicam infra in quæst.seq.in fin.

Hæc lex in qua donatione habeãt locum.

126¶Quartò & principaliter ex supradictis etiã infertur non habere locum l.nostrã in alia donatione mutua quidem illa & reciproca,sed non vt in præcedenti,in qua vterque capit vt dictum est,sed ita quidem facta,vt ex incerto dubioq; euentu alter tantùm capiat, vt si conuentum sit, vt superstes ex duobus aliquid consequatur. Nam & quod huiusmodi conuentionibus consequimur,ex causa lucratiua non censemur cõsequi,vt expressè voluit Petr.Anch.consi.cj.ex prædicto themate,col.ij.& iterũ consi.ccxcj.super pluribus,col.iij.versi.non obstat quod Iac.& vtrobique per l.si pater puellæ.C.de inoffi.testa. qua cautum est,non grauari filios ob reciprocum fideicommissum inter filios à patre iniunctum, neque illis ob id competere querelam propter æqualem spem,dubiumq; rei euentũ.Quem tex.Pet.Cy.Bal.Saly.Pau.Cast.& Ias.ibi,in id trahũt, vt valeat donatio mutua siue reciproca inter coniuges facta superstiti ipsorum.Et ita quidem valeat,vt etiam non indigeat traditione aut confirmatione mortis,secundũ Pau.Cast.ibi, cuius dictum sequitur Iason ibi,atque no.dicit Cepola,d.cautel.cxij. aut ex aliorum computatione. clv. incip.donatio inter virum.& sing.reputat Hipp.Marsi.sing.50.incip.donat.inter vir.& vxor.cum aliis multis concor.à me latè accumulatis in illis nostris commẽtariis vbi supra nuper citauimus.

Sed

Sed noluimus hic prætermittere, idem quod Petr. Anch. in d.c. consi. videlicet huiusmodi donationem nõ esse lucratiuam siue gratuitã, sed onerosam, voluit glo. quem ille non allegat, in l. licèt inter priuatos, in verbo, mortis causa, ibi, hic autem onus propter vicissitudinem. C. de pact. vbi & Alex. & alij recentiores eam annotarunt, & eam dicit Iason not.

117 ¶Et adeò quidem huiusmodi reciproca donatio nõ censetur mera & gratuita donatio, vt si excedat summam quingentorũ solidorum, non indigeat insinuatione, vt voluit Oldra. consi. cxxxix. incip. ad habendum aliqualem notitiam, in fi. & Io. And. ipsius discipulus, ingratus tamen, qui nullam magistri mentionẽ eo in loco, sicuti nec ferè semper aliàs fecit in addi. Spec. tit. de instr. edi. §. porrò, col. vlt. versi. fuit etiã alia quæst. per d.l. licèt inter priuatos. C. de pact. & Ang. neutrius mentione facta, in l. hæreditarium. ff. de bon. auct. iud. pos. & in l. sancimus, & ibi etiam Bald. in addi. in prin. versi. occurrit quid si duo. C. de don. & idem Ang. in l. vlti. §. similiq; modo. C. de iure dot. & in l. cum multæ, quæ est vlti. in prin. C. de donat. ante nupt. & consi. clxxix. visis prædictis instrumentis, col. vij. eademq; pen. Alber. in l. vlt. col. j. versi. sed quæ species contractus, & ibi etiam Saly. col. pen. versi. iuxta hoc quærro. C. de pact. {ipse Saly. in l. si quis pro redemptione, in fi. C. de don.} Gaspar Calde. consi. j. tit. de donat. incip. an si duo. Imo. & Ro. in l. Aquilius, col. vlt. versi. ex prædictis resultat. ff. de donat. Alex. Ias. Philip. Dec. Rimi. & Claud. in d.l. licèt inter priuatos. C. de pact. Alex. consi. lxxxiij. visa facti narratione, col. v. versi. & omissis non necessariis, & seq. & iterum col. pen. versi. non obstat etiam. lib. ij. & cons. xx. ponderatis his, col. ij. versi. est etiam attendendũ, lib. 3. & consi. xxviij. ponderatis verbis, col. j. & iterũ col. vlt. in fi. eo. lib. iij. & consi. 133. stantibus his, col. 1. versi. ex his habetur, lib. 7. & cons. 148. visis & põderatis, col. ij. versi. hoc specificè, eo. lib. vij. Ant. Cana. in tract. insinuationum, part. ij. q. lij. Ias. in d.l. si pater puellæ. & consi. v. strenui, col. vij. versi. secundò respondetur, lib. iij. & consi. clxxiij. circa primum, col. vij. versi. item reciproca, lib. iiij. {D. Benedict. in repe. c. Raynucius, in verbo, duas habens filias, num. 204.} Phil. Dec. consi. ccij. vt præsens consultatio, col. iij. versi. non omitto tamen. & Fran. Curt. iunior consi. xv. circa præmissum, col. vlti. & Steph. Bertran. consi. lvij. etiam si verum esset, num. 6. lib. ij. & consi. lxxxviij. viso instrumento, col. ij. lib. ij. & consi. cclxxx. Christi, &c. viso casu de quo suprà, col. iij. versic. sed fortè, eod. lib. ij. & consi. ccclxxxv. ponitur in facto quòd dudũ, col. ij. versi. sed opponetur, eod. lib. ij. & Hippo. Marsi. consi. cvj. dirigere, col. iij. versi. patet etiam, lib. ij. Cui tamen sententiæ refragari videtur tex. in d.l. cum multæ. §. similiq; modo cum auth. eo decursum. C. de donat. ante nupt. Sed illi respondent Ang. & Salyc. ibi & idem Ang. d. cons. clxxix. & Rom. in d.l. Aquilius. Alex. d. consi. 83. lib. ij. & Ias. in d.l. licet. Nec me tamen latet Signo. à nullo illorum memoratum, ex facto consultum respondisse contrarium, in consi. clxxxj. factum sic se habet, nobilis vir. col. iiij. versi. nec huic obstat. Sed væ soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem se, vt scribit Salomon Ecclesiastæ iiij. & vt nostri quotidie clamant, Vox vnius, vox nullius.

Quæ donatio censeatur mera & gratuita.

Vox unius, uox nullius.

118 ¶Cæterùm superiora confirmat tex. not. in d.l. de fideicom. C. de transf. vbi minor non restituitur aduersus mutuam & vicissitudinariam fideicõmissi remissionem, nec ex hoc dicitur esse circumuentus, propter dubium euentum, licèt postea ex euentu lucrum fideicommissi amiserit. Quam l. Bar. ibi dicit pulchram & notabilem, & Bal. notatu dignam, & alibi sing. idem Bal. videlicet in l. cùm Archimedoram, col. j. versi. vnum scias. C. vt in pos. leg. & etiam Ang. consi. 287. factũ super quo, col. iiij. Ex eaq; dicunt Saly. Pau. Cast. Alex. {Fran. Aret.} Ias. & cæteri recentiores, quòd quãdo quis ex conuentione potest consequi damnum & lucrum, licèt postea ex euentu damnũ passus sit, non ex hoc læsus dicitur, etiam si sit minor: quia huiusmodi damnum debet compensari cum vtilitate, quam ipse consequi poterat, si euentus aliter cecidisset: quod & ipsum per illum tex. atque etiam per d.l. si pater puellæ, voluit Bal. consi. 404. factum proponitur esse tale, Franciscus decessit, col. j. versi. secundus casus, lib. iij. & Sal. in l. j. in iiij. not. {& ibi quoq; Alex. col. ij. versi. nota quòd pactum, & Soci.} C. de pact. {Pet. Anch. in repe. c. j. col. xxxvj. in paruis versicu. circa tamen istam, extra de consti. & consi. clix. rationes, col. vlt.} & Raph. Co. consil. lxxij. visis pactis, col. vlti. versi. nec porrò intelligo. & Pau. Cast. consi. 379. primò videndum est, vtrum remissio, in ij. dubio, lib. j. & consi. cxcj. visis & diligẽter examinatis, col. vlt. versi. nec censetur, lib. ij. Ro. consi. xxvj. pro decisione, col. j. versi. item & duplici ratione. & {Fran. Are. in l. cum proponas, la j. C. de pact. & in d.l. si pater puellæ. & Soci. in l. si antè, col. j. ff. solu. matr.} Fran. Curt. senior consil. lxxx. eodemq; vlti. super quotidiano, col. iij. & Philip. Deci. consi. 287. in ciuitate Placentiæ, col. vlt. & Ias. {consi. 233. præsens consultatio, col. vij. versi. item istæ conuentiones, lib. ij. &} consi. xvij. dominus Ioannes, col. vlt. versi. item istæ transactiones, quod inculcatur inter consi. Alber. Bruni. consi. ix. {& idẽ Ias. consi. lxiij. per reformationem, col. vlt. versi. quartò facit, eo. lib. 3.} Et faciunt quoq; scripta ab Ang. in l. qui cùm tutoribus, col. ij. ff. de transact. & in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. oblig.

Minor nõ restituitur aduersus mutuã & uicissitudinariam fideicommissi remissionem. Nec ex hoc dicitur circũuentus.

119 ¶Ex quo & Georg. Nat. in tractatu statutorum excludentium fœminas dotatas à successione, in xxij. q. ij. quæst. princ. tradit, quòd & si dubium sit vtrùm pater possit per fideicommissum substituere filiæ in ea dote, ob quam excluditur: aliis tenentibus non posse, & inter hos Marsi. Sil. apud Ioan. And. in addit. Spec. tit. de instru. edi. §. vt autem: aliis contrà affirmantibus, quos illic aduocat. tamen haud dubiè asserit id fieri posse, respectu plurium filiarum, quas sibi inuicem pater substituit, quia huiusmodi substitutio nullam grauat, per d.l. si pater, & d.l. de fideicommisso. & quod suprà diximus de insinuatione.

An pater possit per fideicõmissum substituere filiæ in ea dote ob quam excluditur.

130 *Donatio uicissitudinaria uidetur magis esse uenditio, quā donatio.*

¶Sed & huc vergit quod pulchrè dicit Ioan.Fab.in l.j.col.vlt.versi.quid si duo.C.de inoffi.don. quòd donatio vicissitudinaria,qua scilicet præmoriens donat superstiti,videtur esse magis venditio,quàm donatio,instar illius qui emit iactum retis,per text.in l.emptio.C.de contrahen.emptio. & in l.emptorem.§.vlti.ff.de actio.empt.& in d.l.de fideicommisso. Et illum quidem ita allegat, & sequitur Guid.Pap.consi.ccxiiij.circa materiam,col.v.versic.sed restat aliud.& consi.seq.vertitur quæstio,col.j.& iterum consi.ccxviij.indubitanter,col.antepen.versi.ad octauum.& sing. dccclxxviij.versic.si duo donent.

131 *Confirmatio præcedētium.*

¶Postremò huc quoque spectant & alij tex.quos nondum citauimus,apertè quoque probantes multa permitti ratione incertitudinis,dubiiq; euentus (lucri vel damni,) quæ aliàs non valerent. & inter cæteros tex.in l.si ea pactione,& ibi glo.vlt.Cyn.& alij.C.de vsur.& in l.si ea lege, & ibi etiam glo.& Bald.eo.tit.ex quibus intelliges hunc euentum dubium tollere suspicionem,imò crimen ipsum vsuræ.de quo & (per Cyn.& Bal.in d.l.si pater puellæ.C.de inoffi.testa.Host.in summa de vsur.§.an in aliquo,versi.quid de his.Ioan.And.in addi.Spec.in rub.eiusdem tit.Bal.cons. cxxxviij.& quòd dictus,in prin.lib.iij.vbi id ad multa allegat.Laur.Rodulph.in c.cōsuluit,in xv. q.de vsur.Petr.Anch.in sua disputa.incip.antiquis & modernis temporibus Rom.consi.423.pro pleniori discussione,col.ij.versi.quintum considerandum.Pau.Cast.& recentiores, in d.l.de fideicommisso,&c) plenè per Cano.in c.in ciuitate.& in c.nauiganti,quod est vlti.ext.de vsur.in quibus locis est & de hac re bonus text. Sicuti etiam tollit crimen simoniæ,vt per Card. Alex.in c. quod autem,col.ij.versi.si autē quod do.viij.q.iij.& facit etiam tex.in l.sancimus.§. si quis autem talem.C.de don.& quod no.Bald.in repe.l.ij.col.ij.vers.huc accedit.C.de rescind.vendi.quòd læso ob remissionem incerti euentus non habet locū ea l.ij.per d.l.si pater puellæ, & alia quædam iura.& sequitur Panta.ibi etiam in repet.in xxxiiij.limit.illius leg.quæ est xxx.col.&(quod præterea tradit Bald.consi.ccxcij.quia ex facto,col.ij.versi.& ex hoc,lib.v.) Pau.Cast. consil.ccxxix. visis & ponderatis,col.ij.versi.tertiò quia prima concessio,lib.j.& consi.ccl.quod ista fuit, colu.ij. eod.lib.j.& consi.cclxxxix.præsens dubium,col.iij.versi.tertiò obstat,eod.lib.j.

132 *Pactū siue cōuētio inter uiuos de hæreditate uiuentis an ualeat.*

¶Vt interim illud omittamus,quòd licèt non valeat pactum aut conuentio inter viuos de hæreditate viuentis.l.hæreditas.C.de pactis conuen.& l.ex eo.C.de inuti.stipul.cum simil. valet tamē si inter duos fratres ita fiat,vt altero decedente sine liberis,alter eius bona habeat,aut aliter vicissim,secundum Oldra.d.consi.cxxxix.Ang.d.consi.clxxix.Guid.Pap.consi.xxxj.viso ad plura, col.j.& alios multos ex iis quos citauimus suprà versic.ab hinc vj.incip.& adeo quidam.& vltra eos latè Ioan.Camp.in tractat.doti.in vlti.parte quæst.lxxix.incip.quia dictum est suprà,vbi constanter tenuit valere pactum appositum in diuisione bonorum inter fratres, vt extantibus filiis masculis ex eis,fœminæ non succedant,nec ex testamento,nec ab intestato. Nec enim id pro re iudicata accipimus,cùm in contrarium esse videatur text.apertus in l.licèt,& ibi Bart.Bal.& alij, qui hoc admodum commendant.C.de pactis,& idem Bart.consil.ccxij.promitto tibi, cum aliis multis concord.à me congestis in tractat.primigeniorum.quæst.vj.

133 *Donatio reciproca potius debet dici onerosa quàm gratuita.*

¶Et hæc quidem omnia eò tendūt,vt ostendam huiusmodi donationem reciprocam, siue vicissitudinariam,ex qua etiam alter tantùm,id est superstes capiet,non dici gratuitam,& merè lucratiuam,sed potiùs onerosam,& ob causam:ideoq; nec in ea locum esse huic l.nostræ, per ea quæ diximus in prin.huius glo.& dicemus in duabus seq.q. Et id nuncupatim,ne & in hoc autoritate careamus,asseruit seculi nostri decus Phil.Dec.in d.l.licèt inter priuatos,col.vlt.versi.& ex prædictis,iunctis præcedentibus.C.de pact.& Steph.Bert.consi.j.Christi,&c.viso consultationis themate,nu.110.lib.j.& iterum consi.cccxij.difficultas,col.ij.versi.sed aliud est,lib.iij. Et de hoc videtur esse casus in d.l.j.C.de pactis,vbi quod datum est vt remittatur quippiam maius,quod incertum est,an futurum sit nécne,non reuocatur per susceptionem liberorum,cùm potuisset contingere vt id non euenisset,idq; propter incertum ac dubium euentū.(Licèt subobscurè aliter sensisse videatur Rom.consi.xxvj.pro decisione,in iij.dubio,iunctis præcedentibus,dū defendit huiusmodi mutuam donationem non esse obnoxiā huic l.quia ea esset,vt in ea dicebatur,remuneratoria,& renuntiatum huic l.fuerat,nec aliquod fundamentum in hoc ponit,quòd esset mutua.)

134 *Donatio siue remißio uicissitudinaria facta ad commodum superstitis, censenda est esse simplex.*

¶Sed hæc omnia velim intelligas procedere,nisi dispar admodum spes esset capiendi lucri illius, verisimiliusq; multò ac faciliùs lucrum ad vnum,damnum ad alterum esset peruenturum. Quid enim si alter esset adeo ægrotus,vt nulla propè spes sit aut vitæ,aut conualescentiæ:siue tam senex esset,quàm Plautinus ille Capularis Acherontius, aut Terentianus ille Silicernius:alter contrà ætate florenti,& prosperrima valetudine?Ego tunc dicerem,donationem siue remissionē vicissitudinariam ab iis factam ad commodum superstitis,censendā esse simplicem,ac ab illo ægroto & morti vicino tantùm factam. Id quod in non absimili casu respōdit Raph.Co. consi.cxiiij. Antonius Benedicto filio,col.iiij.versi.ad tertium,ar.l.verum,§.si locupleti,ff.de minor.& not. in l.si mino.xxv.ann.filiosa.ff.eo. Idemq; & aliis similib.casib.tenuerunt Fran.Aret.Riminal.Phil. Dec.& Alcia.in d.l.de fideicom.C.de trans.ita intelligētes eam l.& idem Alcia.in d.l.j.in fi. prin. C.de pact.& Phil.Dec.(consi.xj.quoniam iudicantiū,col.iiij.versi.postremò considerandum est, vbi loquitur de duobus,quorum alter habebat liberos,alter non habebat, nec spes erat vt posset habere,&c) consi.lxxxvj.viso puncto,col.iij.versi.respondeo tamen,vbi nuncupatim loquitur de mutuo fideicōmisso duorum, quorū alter senex erat,alter iuuenis:& ideo non est par & æqualis

causa

causa remittendi fideicommissum,per ea quæ allegat.

135 ¶Et ante omnes Petr.à bella Pert.in repet.l.donationes,col.v.in paruis,versic.iuxta hoc quæro. C.de don.inter vir.& vxor.vbi nũcupatim tradit quòd vt valeat donatio mutua à viro & vxore facta superstiti de omnibus bonis,requiritur quòd sint æqualis propè ætatis.secus si alter multùm senex esset,alter multùm iuuenis.{Quanuis contrarium voluit Bart.in l.de fideicõmisso,loquens in casu dictæ l.sed pro priori opp.} facit text.in c.ij.de renunc.lib.vj.& in l.filiæ meæ,& ibi Bald. Imol.& Alex.ff.solu.matr.{& in l.cùm hi.§.modus,ibi,pro ætate eius,qui trãsigit, & valetudine. ff.de transact.& in l.is qui ex causa.ff.de fideicom.cùm dicitur interest eum nonnunquam à sene potiùs manumitti,quàm à iuuene,& Bal.consi.397.casus talis est,quidam dominus Leo,in fi. lib.j.cùm dicit quòd in reciprocis magnam coniecturam facit æqualitas,& debita proportio, per l.in testamento.C.de testam.milit.} & quod scripserunt Do.à Rot.deci.361.præsumitur permutationem,in antiquis.Bald.in auth.nisi rogatus,col.vlt.C.ad Trebel.& in c.in præsentia , col.antepen.versic.quid si quis ingreditur,& ibi etiam Fely.col.xvj.versi.& per istam glo.ext.de probat. {Pet.Anch.consi.430.fuisset expediens.Ioan.Ana.} in c.audiuimus,col.ij.{ex.de collus.deteg.}& alia multa quæ scripsimus in nostris consuetudinibus.tit.xiiij.§.xiij.in glo.iij.

Donatio mutua à uiro & uxore facta superstiti de omnib. bonis ut ualeat, requiritur ut sint propè æqualis ætatis.

136 ¶Nec abs re suprà diximus,cum multùm dispar res sit. Nam & si non omnino par est , sed tantùm in modico dispar,vt quia fortè vnus alterũ tribus aut quatuor annis præcedit, non propter hoc desinit talis dispositio esse fauorabilis,haberiq; pro reciproca,vt probat tex.in d.l.de fideicõmisso,in qua vnus minor erat,alter maior,sicuti & scitissimè expēdit Ang.in l.qui Romæ.§.duo fratres,col.vj.versic.quintò hæc interpretatio.ff.de verb.oblig.& d.consi.287.col.iiij.vbi in id dicit singu.d.l.de fideicommisso. Et idem quoque voluit Alex.qui Ang. non memorat, consil.83. visa facti narratione,col.pen.versi.nec illi responsioni,lib.ij.vbi alia quædam allegat, quæ videre poteris.& Ias.qui solum Alex.nuncupat,consi.v.strenui,col.viij.versi.non ob.vltimò,lib.iij.Quibus addes quæ nos suprà diximus de donatione mutua inæquali,num.123.incip. verùm & hoc. Et facit etiam text.in l.iam hoc iure.ff.de vulg.& pupil. substit. de reciproca substitutione facta duobus filiis,alteri quidem puberi,alteri impuberi. Et quod de leuiter ægroto permutante beneficium respondit Petr.Anch.consi.388.in casu præmisso,col.j.& ij.

De eadem re.

137 ¶Sed & quod in superiori capite diximus de alia donatione mutua,in qua vterque capit,vt scilicet ex vtraq; parte sit æqualis,aut non multum distet ab æqualitate:hic quoq; repetitũ esse volumus.Quid enim si vir & vxor,aut etiam alij duo extranei,alter quidē multùm diues,alter contrà admodum pauper,sibi mutuò, scilicet superstiti eorũ donant omnia bona sua:nunquid ea donatio censenda est mutua,præsertim in eo quod altera excedit?Et certè nõ,vt expressim tradit Pe. à bel.Pert.quo loco suprà in præc.versi.citauimus.super quo vide quę diximus in præced.illo cap.

Donatio inter duos æquales sibi mutuò facta quãdo non censeatur esse mutua.

138 ¶Cæterùm non prætermiserim,vt ad casum nostræ l.redeamus,Fran.Cur.iuniorem d.consi.xv. circa præmissam,col.pen.versic.prætereà & secundò,satis inaduertenter,ne erranter dicam , sensisse hanc nostram l.habere locum & in huiusmodi donationibus reciprocis.Nam illic asserit donationem,de qua inibi loquitur,esse reuocatam per natiuitatem liberorum donantis ex hac l.Loquitur autem in donatione reciproca,de qua hîc loquimur,vt scilicet ad superstitem bona quædam peruenirēt,vt clarè liquet ex processu illius consi. Sed Curtius ipse de ea re magis locutus est,vt ostenderet renuntiationem huius l.non obesse quin locum habeat,de quo suprà in prin.l. diximus,quàm vt cogitaret verùm in tali donatione locum haberet,vt videre licet apud eum.Sed id si tamen præmeditatus & ex animo atque etiam conceptis verbis dixisset, non illi accederem.

Fran.Cur.iunioris hac de re opinio.

139 ¶QVINTO etiam sequitur hanc l.non habere locum in quacunque donatione onerosa, & quæ fit gratia vtriusque & dantis & recipientis,vt est text.optimus in l. j. C. de pactis. vbi hoc not.Bald.in iij.not.Fulg.in vlt.not.Fran.Aret.col.vlt.versi.dicit etiam hic.& Ias. etiam in iij.not. & Philip.Deci.in ij.not. Et ita quoque illam l.intelligit Alex.consi.xl.cuius exordium est, super primo dubio,col.j.lib.iiij.& consi.clxij.visis his quæ copiosè,col.ij.versi.item respondeo,lib.vj. & ita etiam voluerunt Ioan.Fab.& Ang.hîc.

Hæc lex non habet locũ in donatione onerosa.

140 ¶Neque enim in huiusmodi donationibus (si donationes vocari debent) habet locũ remedium inofficiosæ donationis,vt per Bart.in l.non vsque.ff.si à paren.quis manu.fuerit. Nec dispositio l.cùm acutissimi.C.de fideicom.ex cuius ratione & anima veluti ex traduce hæc l.nostra prodiit, vt suprà sæpiùs dictum est.ita enim voluit Bald.in ea l.in fin.per d.l.j.C.de pact.& Ioan.Bapt.in l.generaliter.§.cùm autem,in viij.quæst.C.de instit.& substit.& Socin.in repeti.l. cùm auus, col. lv.in viij.q.in princip.ff.de condi.& demon.& consi.xciij.incip.testamentum præmissum,col.v.in princ.lib.iiij. Quæ omnia velim intelligas,vt procedat secundũ mensuram onerum. Nam quod excedit, pro donatione simplici habetur,& in eo locus est huic l.vt nuncupatim consuluit Steph. Bertr.consi.xx.duo sunt,col.j.lib.iij.& id quoque diximus in præcedentibus casibus, & dicemus in casu etiam seq.vt statim videbis.

Remediũ inofficiosæ donationis non habet locum in onerosis donationibus.

141 ¶SEXTO hinc generaliùs sequitur,hanc l.non obtinere in quauis donatione ob causam, vt voluit Bald.hîc in quibusdam lecturis,& Ang.etiam hîc.{Rip.in xiij.q.} Alex.consi.xxix.præclarè subtiliter,in fi.lib.iij.& d.consi.xl.col.v.versi.circa tertiũ,lib.iiij.Corn.consi.iiij.incip. dubia satis,col.iiij.in fi.lib.iij.& consi.xxvj.viso suprascripto themate,col.viij.versi.concurrit etiam,eo.lib. iij.Fran.Aret.in d.l.j.in primo no.& ibi quoque Alciat.in verbo,sustulerat,{& Rip.col.ij.nu.5.} C.

Hæc lex non habet locũ in quauis donatione ob causam.

de pact.in id etiam trahentes (præter Ripam,) illum tex.& ibi item Soc.col.ij.versi.secunda conclusio,vbi dicit ita se vidisse consultũ per doctissimos viros.& idem Soc.cons.147.visa facti cõtingentia,col.vlt.lib.2.& cons.295.in causa contra filios,col.3.vers.circa secundã difficultatẽ,lib.2.& cons.53.viso instrumẽto,col.4.versi.secũdo quòd l.lib.4.Phil.Dec.cons.181.satis nota est quæst.in fi.(& Carol.Ruin.consi.123.quia agitur,col.3.nu.7.lib.j.& consi.124.videtur,col.4.nu.13.eo. lib.j. & consi.lxij.ex duobus,col.vlt.nu.12.lib.ij.& consi.lx.de re quidẽ,col.v.nu.15.& 16.lib.iij.& cons. cxl.circa casum.col.iij.nu.60.lib.4.& Paul.Parisi.consi.xxvj.ex tenore,col.viij.num.80.lib.ij.)

142 ¶Nam & aliàs donatio ob causam non reuocatur propter ingratitudinem,vt voluit glo.in l.vlti. in verbo,inueniatur,& ibi doct.C.de reuoc.donat.& doc.in c.vlt.extrà de donat.& Alex. consi. xl.super primo dubio,col.vlt.vers.frustra etiam quæritur,lib.iiij.Ioan.Fab.& Ang.Aret.in §.sunt præterea,versi.idem est si quis,post princ.Instit.de actio. Quippe cum huiusmodi donatio non sit propriè donatio,vt probatur in l.j.post prin.& in l.hoc iure.§.j.& §.vlti.ff.de donat.nec etiam largitio,de qua l.nostra loquitur.nam largitio omnem causam etiam honoris excludit, vt apertè probat illud Plinianum lib.naturalis historiæ xxxiij.c.x. Nam quòd Agrippæ Menenio sextantes æris in funus contulit,honoris id necessitatisq́;,non largitionis esse dixerim. Ideo Bart. in l. ij.C.de donat.ob cau.tradit,quòd licèt donatio simplex sit cõtractus nominatus,tamen donatio ob causam est innominatus:nam non est propriè & simpliciter donatio,sed datio ob causam.

Donatio ob causam nõ reuocatur ob ingratitudinem.

143 ¶Hinque negant iuris interpretes insinuationem requiri in ea donatione,vt per glo.Bart.& alios in l.Aquilius.ff.de donatio.Petr.Iacob.in tit.de condit.ex lege,col.iij. (Bald.consi. 354. quæritur vtrum in priuato,paulò ante fin.lib.iij.Angel.consi.173.visis prædictis instrumentis,col.vj. versi. venio ad tertium,& sequen.) Imol.in c.vlti.col.x.versic.an autem in donatione,extra de donat. cum aliis concord.adductis per Alexan.consi.xij.viso instrumento,col.ij.lib.j.& consi.xxj.attentis his quæ in instrumento,col.ij.versi.sed videndum est,lib.iij.& consil.cxiij. perspectis his quæ narrantur,col.vlt.lib.vj.& consi.ccxvij.ponderatis his quæ in themate,col.ij.versic.& non requiritur,eod.lib.vj.(Ang.Aret.in §.aliæ,colum.vltim. Institu.de donat.) Ias.consi.clxxj.viso instrumento dotis,col.v.versic.quartò patet,lib.iiij.

In donatione ob causam nõ requiritur insinuatio.

144 ¶Nec etiam leges statuentes donantem non teneri,nisi in id quod facere possit,vt in l.inter eos. §.j.ff.de re iud.cũ si.habent locũ in donatione ob causam,vt voluit Ang.in l.sed hoc ita,in prin. & ibi etiam Alex.per gl.ibi,in verbo,matrimonio,iuncto tex.ff.eo.idem Alex.in l.sunt qui in id, col.j.versi.item quod dicitur,eo.tit.& in l.non tantum,col.vlt.eo.quoque tit.Ro.consil.xxvj.pro decisione eorum,col.ij.vers.tertiò quia licèt donans,vbi loquitur tamen de donatione remuneratoria,quæ ipsa est ob causam.Io.Fab.& Ioan.Plat.& Ang.Aret.in d.§.sunt præterea,versi. idẽ est si quis,& ibi quoque Ias.in versi.sed & si quis,Insti.de act.& Ias.in d.l.inter eos,col.j.versi.limita notabiliter.ff.de re iud.& consi.118.contra donationẽ,col.ij.vers.itẽ ista donatio,lib.4.& Phi.Dec. in l.diuus Pius,col.j.versi. & ista regula.ff.de reg.iur.Sed & alia quædã huc adfert Franc.Rip. hìc in xiij.q.quæ videre poteris. Et vide etiam quæ dixi suprà num.58.incip.licèt donans.

Leges statuẽtes donantem nõ teneri, nisi in id quod facere poßit,nõ habent locum in donatione ob causam.

145 ¶Sed hæc primùm intelliges procedere,cùm causa donationi apposita, respicit fauorem donantis,& ita excludit liberalitatem. Secus si ea causa non impediret quò minùs donatio dicatur libera,& ex liberalitate procedere,vt si dono tibi decem,vt ex iis tibi domum emas,& similes : nam tunc donatio,non obstante tali causa,diceretur libera ac gratuita,in eaque obtinerent omnia statuta de donationibus loquentia,vt dicit Angel. in d.l.sed hoc ita.ff.de re iudic.Ioan.Fab.& Ias.in d.§.sunt præterea,vbi suprà.Insti.de act.Pau.Cast.in d.l.j.ff.de don.vbi dicit quòd donatio facta sub cõditione,si nauis venerit ex Asia,dicitur donatio simplex, quia à mera liberalitate procedit.

Explicatio precedẽtium. Donatio facta sub conditione,dicitur donatio simplex.

146 ¶Et hinc fit,quòd cùm emancipando pater perdat,& è diuerso filius lucretur,& accipiat beneficium,vt probat tex.in l.j.C.de ingra.lib.lucretur,inquam,filius,& perdat pater rem vtraque inæstimabilem,scilicet patriã potestatem.l.filiusfa.§.secundũ vulgarem.ff.de leg.j.(quo in loco Bal. ex hoc dicit,quòd ideo debet fieri emancipatio apud iudicem instar donationis immensæ,quæ respicit insinuationem apud acta.) Et ita quidẽ lucretur filius,vt si contra emancipationẽ pronuntiatum fuerit,pòtest petere resti.in integ.l.ij.C.si aduer.rem iud.(E diuerso autem non restituitur aduersus ipsam emancipationẽ,cum per eam consequatur libertatem.Cy.in l.ex causa.§.Pompo. ff.de cap.diminu.Bal.in l.non omnia,in vtraq; lectu.ff.de minorib.) Ideo pater ex emancipatione præmium consequi debeat.l.si viua,ibi,præmiũ delatæ emancipationis,& ibi Pau. Cast.C.de bon. mater.(& ibi Bal.& Paul.Cast.qui ob id dicunt quòd donatio in continenti facta patri à filio in præmium emancipationis,non requirit insinuationẽ,quod suprà ad aliud diximus.Et est etiã bonus tex.in) l.cùm oportet.§.cùm autẽ,ibi,quasi remunerationis gratia à filio accipere,& ibi Bart. & alij.C.de bon.quæ liber.& in §.hoc quoq;,ibi, quasi pro pretio quodammodo emancipationis, & ibi Ang.Aret.Insti.per quas perso.nob.acquiri.& quod voluit gl.in §.præterea,in verbo,patrono,& ibi Ang.Aret.col.pen.Instit.quib.mod.ius patr.potesta.solu.& Bal.in l.quàuis,circa mediũ. C.de fideic.& in c.corporaliter,col.vlt.paulò ante fin.extra de transla.episc.& consi.452.de patria potestate,lib.ij.Alber.Ang.Imo.Alex.Franc.Aret.& Ias.in l.vtrùm turpem,vbi est bonus text.ff. de verbor.obliga.(& D.à Rota decisi.clxxviij.emancipatus,in j.addit.in nouis,) & Fabia.Giochi. in repeti.authent.nouissima,in vij.quæst.princip.colum.ij.versic.adde vlteriùs.C.de offic.prætor. vbi dicitur , cùm sese intelligant plus debere , à quibus se meminerint vinculis sacris exutos. Nam

Pater emancipando filium perdit patriã potestatem.

Donatio à filio patri facta in præmium emãcipationis non requirit insinuationem

Nam & pater emancipando filium, pietatem exercere dicitur. l. quod & lex. §. si cum quis. ff. de libe. ho. exhib. Et liberalitatem, vt dicit expresse tex. in l. vlt. ibi, liberalitatis titulo. C. de emancipa. liber. vbi Bal. in fi. dicit eum tex. esse meliorem totius iuris. & alius tex. in l. iubemus, in illis verbis, in quos talis liberalitas collata sit. C. eod. tit. vbi & Ang. id not. & confirmat. Nam pater, inquit, emancipando facit filium sui iuris, tribuit ei potestatem testandi, faciendiq; cæteros actus similes, facitq; vt illi acquirantur non solum aduentitia, sed etiam profectitia. Et subdit, quia ergo pater liberalitatem exercet, non ei expedit donare filio in emancipationis præmium, sed moris est addere liberalitatem liberalitati. Hæc Ang. Cui adde tex. in l. j. in prin. ff. si à paren. quis manu. fuer. ibi, quia à parente beneficium habuit bonorum quærendorum, {& in l. filio. ff. vt leg. no. caue. vbi etiã emancipatio patris beneficium dicitur. Id quod etiam dicit Bal. in l. ij. ad fi. C. si aduer. rem iudi. & tex.} in l. de emancipatis, in prin. cùm dicitur, hoc à suis genitoribus meruerunt. C. de legi. hære. & in l. vlt. in fi. C. de sen. pas. vbi scribitur, & filij emancipationem à patribus cum officiis petant, vt libertatem non damnationis, sed lenitatis paternæ testem habeant, & quæ scribuntur à Bal. col. 2.

Pater emancipando filium facit eum sui iuris, & tribuit ei potestatem testandi.

147 ¶Quæ cum ita sint, certè donatio quæ fit filio in præmium emancipationis, vt fit plerunque, est veluti simplex & libera, & non ob causam, vt etiam optimè probat tex. in l. vlt. in verbo, liberalitatis, C. de emancipa. liber. vbi id not. Bal. qui ad hoc dicit illum tex. esse meliorem, quàm qui sit in iure & voluit etiam Dy. in auth. ex testamento, & ibi etiam Bal. col. iij. vers. secundum capitulum. & Barb. in addit. illius, {& Phil. Dec. col. iij. vers. nec obst. si dicatur.} C. de collat. {vbi ex hoc dicunt, huiusmodi donationem esse conferendam.} Sign. cons. xx. factum sic se habet, dominus vicecomes, in ij. dubio. Cyn. qui hoc dicit tenere omnes & antiquiores & recentiores, ob idq; asserit huiusmodi donationem requirere insinuationem, in l. vt liberis. C. eo. tit. & ibi etiam Iac. But. Bart. Ioan. Fab. Bal. Ang. Pau. Cast. Raph. qui limitat Ro. qui itidem limitat Corn. qui illorum limitationem reprobat. Alex. qui ita dicit communiter teneri, Franc. Aret. qui & hanc dicit esse communem sententiam, & omnes denique præter Iac. Aret. Oldr. Nico. Matth. & Alb. qui tenent cõtrarium. Et idem quoq; voluit Guil. Cu. in l. si tibi, & ibi etiam Bal. col. ij. vers. quæritur vtrum in casu. ff. si cert. pet. Odof. in l. precibus. C. de inoffi. dona. & in auth. vnde si parens. C. de inoffi. test. Spec. tit. de dona. §. j. vers. quid si pater emancipans, & ibi Bald. in addi. {Collec. in c. ij. col. 2. vers. quid si pater, extra eo. tit.} Bar. in l. j. §. nec castrense, col. pen. vers. finaliter de iure dico. ff. de colla. bo. & in d. l. cum oportet. §. cùm autem, & ibi etiam Raph. & Corn. C. de bon. quæ lib. Iac. But. & Bal. in fi. in l. & si mortis causa, ad fi. C. ad leg. Fal. Bal. in l. data. C. de donat. & in l. illud, col. 3. vers. tertiò quæritur. C. de sacro. eccle. & in l. si deportatus. in fi. C. de bo. proscrip. {vbi & illud dicit de conferenda huiusmodi donatione.} & cons. cccclj. nobilis marchio, col. ij. lib. j. Pau. Cast. in d. l. si viua. C. de bon. mater. Pan. cons. cxvj. illud de iure quæritur, col. j. lib. 2. Raph. Fulg. cons. ccxvij. viso exemplo, col. 2. vers. ad secundum Alex. cons. cxlij. circa primam dubitationem, col. 8. in iij. dubio, li. ij. quod repetitur in cons. ciij. lib. iij. & iterum cons. 50. lib. vj. & idem Alex. latissimè d. cons. xxj. attentis his quæ in instrumento, col. iij. vers. non obst. id, lib. iij. Vital. Camb. in tract. clausularum, in rub. an legibus insinuationem exigentibus possit renunciari. char. pen. vers. item quæro si pater donat. Corn. cons. xlv. licèt in hoc iudicio, col. vlt. lib. iiij. Barb. cons. lxxx. illud referam, col. vj. vers. nec est considerandum, lib. 3. & Guid. pap. in suis sing. ccclxxv. vers. quæritur si pater. & clanculum in cons. xxiij. viso facto. col. v. vers. sed vlteriùs, iuncto prin. cons. & seq. vers. & Ant. Canar. in tract. insinuationum, q. 50. Ioan. Corse. & D. Aufre. in addi. ipsius in deci. Tholo. q. cccclx. item fuit quæsitum an donatio. Ioan. Monteser. in repet. l. frater à fratre, col. pen. in xlj. q. ff. de condit. indebit. & Fabia. Giocch. in repeti. d. auth. nouissima, in iij. q. 9. q. prin. C. de inoffi. testa. Quanquam vltra eos quos suprà diximus, reclamat & Oldr. cons. cxxxviij. thema tale est, Durandus, in iij. eadémque pen. q. {& Bal. secum pugnans in l. cùm quis, in fi. ff. de condi. cau. dat.} & Rapha. Co. cõs. 28. de fundo dato, post prin. & Barb. sibi contrarius cons. xxxv. li. iij. à Ioue principium, col. 6. vers. restat nunc videre, & seq. li. iij. Sed prior sentẽtia vt numero & autoritate, ita & ratione est potior.

Donatio quæ fit filio in præmium emancipationis, est ueluti simplex & libera, & non ob causam.

148 ¶Intelliges secundo modo, quod dictum est hanc l. non procedere in donatione ob causam, secundum & alias declarationes primi & secundi articuli, videlicet venditionis minori pretio factæ, & donationis remuneratoriæ. vt scilicet hoc procedat quod nunc diximus in donatione ob causam, vsque ad concursum siue concurrentiam, vt nostri loquuntur, oneris siue causæ ob quã fit donatio, id est, in eo quod concurrit cum onere aut causa in donatione inscripta, vt loquar cum iurisconsulto in l. quid ergo, in princ. ff. de lega. j. Nam in eo quod excedit eam causam siue onus, censetur pura & simplex {& gratuita} donatio, vt respondit Stepha. Bertran. cons. xlvj. viso casu, ante fin. lib. ij.

Hæc lex quatenon procedat in donatione ob causam.

149 ¶Ideóq; in eo requiritur insinuatio, vt {voluerunt Io. Fab. & Ang. Aret. in §. idem est si quis, vterque col. j. Instit. de actio. & Barb. in rub. extr. de dona. paulò ante fi. &} post longam disputationem tenuit Imol. in l. Aquilius. ff. de donat. & latè Corn. cons. xlv. licèt in hoc iudicio, col. 2. vers. his tamen non obstantibus, & iterum col. vlt. lib. iiij. & Franc. Aret. cons. 2. intellecta diligenter, col. 2. vers. item nec videtur, vbi & alios in id citat. & cons. xvij. consideratis, col. v. vers. secundæ autem obiectioni. & ante hos Guil. Cu. & Saly. in l. illud. C. de sacr. eccl. vt refert & sequitur Guido Pap. in sing. 375. inci. Saly. in l. illud. Habetq; locum in eo excessu priuilegium, ne conueniatur donans in id quod facere non potest, secundũ Phil. Dec. in d. l. diuus, col. 2. vers. & si donatio. ff. de reg. iur.

In donatione ob causã quãdo requiratur insinuatio.

150 {¶Atque etiam, vt tandem ad speciem legis nostræ veniamus, dispositio huius locum habet, vt dicit expresè idem Corn.d.cons.iiij.col.iiij.in fi.lib.iij.{Steph.Bert.cons.xx.duo sunt, nu.4.& seq. lib.iiij.& Carol.Rui.cons.xcviij.visa renuntiatione, col.ix.nu.20.lib.j.& cons.clxix.de tribus, col. iiij.nu.15.lib.j.& cons.lx.de re quidem, col.v.num.16.lib.3.& d.cons.cxl.col.iij.nu.6.lib.4.vbi allegat Alex.vti à nonnullis citatur, in quodam cons.non impresso, incip.cōsideratis his quæ in themate narrantur.}& Alci.in d.l.j.vbi suprà.C.de pact.ita tamen, si id quod excedit, æquat dimidiā partem omnium bonorum, secundum vnam opi. Aut saltem tale sit, quod verisimiliter donans non donauisset, si cogitasset de liberis, secundum aliam opinio. iuxta ea quæ diximus in illis primis casibus, quæ illic, si opus sit, videbis, ne huc iterum frustra repetam.

Hæc l. utrum habeat locum in donatione tacita & præsumpta, aut ficta, sicut in expressa & uera.

151 ¶Septimo principaliter vltra ea quæ dicta sunt, dubitari potest. Vtrum hæc l.habeat locum in donatione tacita & præsumpta, aut etiam ficta, sicut in expressa ac vera? Et videtur quòd non, cum hæc l.sit exorbitans, vt plenè docuimus supra in verbo, libertis, statim post princ.ideóque etiam restringenda.l.si verò.§.de viro.ff.sol.matr.cum aliis multis concord.illic à me adductis. Ac sic in vera tantùm ac propria donatione intelligenda, non in ficta aut aliàs impropria, per iura etiam ibi allegata.

L.si quis argentum, C.de dona. cum sit exorbitans, non habet locum in donatione præsumpta.

152 ¶Sicut etiam videmus in simili, quòd cùm l.si quis argentum.C.de donat sit exorbitans, vtpote inducens actionem ex nudo pacto contra regulam iuris communis, ideo non habet locum in donatione præsumpta, {& tacita} vt voluerunt Ray.Bal.Ang.Pau.Cast.Alex.& Ias.in l. iurisgētium. §.sed cùm nulla.ff.de pact.Bart.post Guil.in eadem l.§.quinimo, col.vlt.& ibi etiam Alex. col.pe. & latè Ias.col.viij.vers.tertiò videndum est, idem Bar.Ang.& Pau.Cast.in l.si tibi decem, in princ. eo.tit.Bal.in l.2.§.appellata.ff.si cert.pet.& in l.vlt.in v.oppo.C.eod.tit.& in l.si pacto quo pœnā, col.2.vers.quæro exemplum.C.de pact.& in tractatu de pactis, col.xj.vers.nunc videamus.Salyc. in l.legem, in vj.q.& iterum in l.si creditori.{& ibi quoque Franc.Aret.qui id sing.dicit.}C.eod. {& ipse Saly.in l.quod si maritus.§.j.paulò ante fi.ff.de constit.pecu.}Bal.in d.l.si quis argentum. §.sed & si quis vno, in additio.illius l.& ibi quoque Ang.C.de donat.& Ant.& Imo.in cap.qualiter, ext.de pact.Idem Imo.& Rom.in l.in ædibus.§.j.col.vlt.vers.tu adde quartum.ff.de donatio. Pau.Cast.in l.hactenus.§.j.ff.de constit.pec.& in l.quæ dotis.ff.sol.mat.{Et in l.generaliter, col.iij. vers. sed contra oppo.C.de non nu.pecu.}Corn.{cons. 23. viso puncto, col.3.vers.& per hanc rationem, li.j.&}cons.ccliiij.videtur in hac consultatione, col.iij.eod.lib.j.& cons.ccc.placet mihi cō clusio, col.j.vers.quod saltem videtur, eo.lib.j.{& cons.ccxxix.ostenso, col.vlt.eod.lib.j.}& consil. clxxxv.tria principaliter, col.iij.& iterum iiij.lib.2.{& cons.cxxxv.de pluribus, col.v.in litera o, li. 3.& cons.cxxix.visis verbis, col.ij.eo.lib.3.& cons.ccxxxviij.viso puncto, col.ij.eo.lib.3.}& consil. cclxxxviij.quanquam consultationem, col.iiij.lib.iiij.Fran.Aret.in l.ij.col.ij.ff.de lega.j.{ & in l.licèt, in fi.C.de pact.}Alex.in l.si aliquam rem, ad fi.Et ibi Claud.Serg.col.v.vers.tamen sustinēdo. ff.de acq.poss.& in l.à Titio, col.ij.ff.de verb.oblig.{& cons.cxxix.super primo dubio, in fi.lib.7.} & Soci.in l.j.§.si quis, col.iij.in ij.locis, eod.tit.& in l.j.col.3.vers.secunda conclusio.ff.de legat.j. & Ias.in l.j.§.si quis ita, col.pen.vers.confirmatur.ff.de verb.oblig.Phil.Dec.in l.semper qui non prohibet, col.j.ff.de reg.iur.& in rub.C.de pact.ad fi.vbi dicit ita se consuluisse, sicuti verè consuluit, cons.cclxvij.in causa quæ iam diu, col.2.& vlt.& Fran.Purp.in l.rogasti.§.si tibi, col.8.vers. quintò ampliatur.ff.si cert.pet.Lancel.Gali.in Rub.ff.de verb.oblig. col.xvj. vers.hoc tamen { casu.& Hiero.Gratus cons.xxv.in præsenti casu, col.iij.nu.23.lib.j.Tu tamen hîc vide Angel.Aret.in §.in personam, col.7.vers.tertiò principaliter, Instit.de actio.}

Nec l.ult. C. de sacrosanct. eccl.quæ trāsfert dominiū ex solo titulo sine traditiōe.

153 ¶Nec similiter l.vlt.C.de sacrosf.eccle.quæ transfert dominium ex solo titulo, sine traditione, cōtra l.traditionibus.C.de pact.obtinet in donatione tacita & præsumpta, vt voluit Spec. tit. de loca.§.nunc aliqua, vers.iij.& Bal.in addit.ipsius, vers.seq.{& iterum in additio.illius, in tit.de confessionibus, §.nunc videndum.col.ij.vers.confessio facta in iudicio.} Barto.in d.l.si aliquam rem, col.3.vers.habui in hac ciuitate.ff.de acq.possess.Ant.in c.ex parte, col.vij.de confessio. prout eos allegat, & sequitur Ias.in d.l.vlt.in iij.notab.de sacrosanct.eccl.

Nec statutum disponens donationē factā inter uirū & uxorē nō confirmari morte.

154 ¶Nec denique statutum disponens donationem factam inter virum & vxorem, non confirmari morte, contra l.j.& l.donationes.C.de donat.inter vir.& vxor.habet locum in donatione tacita & præsumpta, vt pulchrè & eleganter consuluit Soci.cons.cxxij.cuius initium est, circa primū consultationis articulum, col.v.vers.nec obstat statutum, lib.3.per not.per Bart.& Imo.in d.l. si aliquā rem.ff.de acqui.poss.& in d.l.iurisgentium.§.quinimo.ff.de pact.dicitq; de hoc esse casum in l.seruum filij, in fi.ff.de lega.j.secundum intellectum Bart.in l.j.eo.tit.{Quibus adde quod dicit Bald. in l.ait prætor.§.vlt.ff.de neg.gest.quòd donatio tacita fieri potest inter absentes, siue nuntio, vel epistola, per textum ibi licèt secus in donatione expressa, ex quo vides non rectè concludi ab vna ad alteram.}

Autoris ea de re opinio.

155 ¶Verùm his non obstantibus, ego asseueranter opinor hāc l.procedere in donatione præsumpta, ac tacita, perinde ac in expressa & vera, sicuti etiam nuncupatim voluit Bal.hîc paulò ante fin.j. lectu.& iterum in ij.lect.col.2. Nihil enim inter vtranque interesse video, quantum ad rationem l.nostræ pertinet. Imò eadem est vbique ratio, vt reuocari debeat per natiuitatem liberorum ob præsumptam voluntatem donantis. Ideo & idem ius obtinere debet, l.illud.ff.ad leg. Aquil. cum simil.præsertim cùm etiam in exorbitantibus & correctoriis fiat extensio (si extensio dici debeat)

ex eadem

ex eadem ratione, vt latè diximus suprà in verbo, libertis, vers. xliij. incip. nec verum est quod dictum est. idque maximè ad casum qui ex lata significatione potest comprehendi in lege vel statuto, vt probatur in l. filium habeo, in princip. ff. ad Maced. iuncta l. iuxta. ff. de verb. signif. & iunctis etiam not. per Bart. in l. liberorum, in ij. quæst. princ. eod. tit. & expresse voluit Cy. in l. j. C. quę sit long. consu. & expressiùs Imol. in l. si verò. §. de viro, in prima fallen. exorbitantium. ff. sol. matrim. & dicemus latius in seq. q.

156 ¶Nec solùm eadem est ratio, sed maior esse videtur reuocandæ donationis præsumptæ & tacitæ. nempe de qua non verè, non patenter, non apertè liqueat, sed tantum ex præsumptione: quæ nonnunquam fallax est, & de re non vera, ideoq; facilè tollitur (scilicet) per aliam præsumptionē l. diuus. ff. de in inte. restitutio. & l. licèt imperator. ff. de lega. j. & l. non solùm. §. denuò. ff. de ritu. nupt. & l. mater, & ibi Ang. & Saly. C. de calum. (& c. cùm inter R. seniorem, & ibi gloss. in verbo, episcopus, de elect. & c. quia verisimile, & c. illud, & c. literas, de pręsumptio. & c. in nostra, de testi.) c. ex transmissa. extrà qui fil. sint legit. (Ex quo Bal. cons. cclix. verba inquisitionis, col. 2. vers. itē in expurgatione, lib. j. dicit facilius elidi præsumptiones & coniecturas, quàm veras probationes.) Vnde etiam facilius reuocari retractariq; potest ac debet, quàm expressa ac vera donatio, quæ scilicet nuncupatim & expressè fit verbis certum mentis conceptum exprimentibus. l. Labeo. ff. de supel. lega. & cap. is autem. xxij. quæstio. 2. Ideo tex. est not. in l. vlt. in princ. ff. de legat. 2. probans donationem tacitam faciliùs reuocari, quàm expressam. quam ad hoc expendit Bal. ibi, atque etiā in l. filium. col. viij. vers. secundò op. C. famil. ercisc. Qua etiam ratione Innoc. Ant. Imo. & Panor. in c. j. ext. quod met. cau. asserunt professionem expressam difficilius retractari, quàm tacitam & præsumptam: sicut & tacita seu ficta offensa facilius aboletur quàm expressa, vt scribit Bart. in l. athletæ. §. dat remissionem. ff. de excus. tuto.

Donatio præsumpta & tacita, quia non nunquam fallax est, ideo facilè tollitur per aliam præsumptionem.

Offensa ficta & tacita facilius aboletur quam expressa.

157 ¶Si ergo vera & expressa donatio reuocatur ex præsumpta mente donantis, multò magis & tacita & præsumpta, tum quia pręsumptio pręsumptionem tollit, quod iam diximus. Tum quia aliàs plus haberet momenti & roboris præsumptio aut fictio, quàm veritas, contra legem, filio quem pater. ff. de lib. & posth. & l. liber homo. ff. de stipu. ser. & l. electio. §. si is. ff. de noxa, & latè no. (Bar. & alij,) in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. (Bal. qui alia iura allegat, in l. & hæredi. §. nos autem, col. j. ff. de pact. cum simil.) Et etiam plus virium tacitum quàm expressum, cum sint vel eiusdem ponderis, vt not. in l. cùm quid. ff. si cert. pet. & l. 3. ff. de leg. 3. vel etiam expressum tacito potentius. l. nonnunquā. ff. de condit. & demon. & l. expressa. ff. de reg. iur. & latè diximus in nostris legibus connubial. in gl. v. Et quod proximè huc accedit, habemus etiā tex. probantē, donationē expressam plus habere viriū & ponderis, quàm tacitā in l. donationes, la j. C. de donat. inter vir. & vxor. quā ad hoc expedit Flor. in l. quæ pater, col. vlt. ff. famil. ercisc. Et hinc videmus quòd expressum facit cessare tacitum & præsumptum. vt de primo est tex. in l. cùm ex filio. §. vlt. & ibi latè Ias. ff. de vulg. & pup. Et de secundo in l. Clemens patronus. ff. de hæred. instit. & l. si ita. ff. de lib. & posth. & voluit Bal. in l. in multis, paulò ante fi. ff. de stat. homi. & in l. vlt. C. de donat. ante nupt.

Confirmatio præcedentiū.

158 ¶Ad hæc si verum amamus, non rectè videntur loqui, qui donationem præsumptam & verā distingunt, cùm negari non potest, quin præsumpta sit etiam vera. Quid enim est præsumptio, nisi quædam species probationis? & præsumpta donatio, nisi donatio quæ ex præsumptione procedit? Quid autem præsumptio est, nisi liquidissima probatio? Nam & id voluit gl. in l. si tutor, in fi. & ibi Bald. C. de peric. tut. quam gl. dicit valde not. & meliorem de iure Imo. in l. quæsitum. ff. de re iudi. & in l. in tempus. §. j. & iterū in l. si ita quis hæres. ff. de hæred. instit. & sing. eam dicit Floria. in l. patronus, in princ. ff. de probatio. & Barb. in l. sciendum, col. x. ff. de verb. oblig. & alijs locis propè infinitis. & eam sæpe citant & commendant doct. vt Bal. in l. ita demum, ad fi. C. de procu. & in l. j. in iij. oppo. C. si in fraudem patro. (& cons. cxciij. statuto ciuitatis Alex. col. 2. lib. 2.) & cōs. cccclxxxiij. viso statuto, ante fi. lib. v. Pau. Cast. cons. cxvj. viso compromisso, col. iij. vers. sed hoc posito, lib. j. & cons. cclxxxiij. super isto negotio, col. iij. eo. lib. 1. & cons. lxxiiij. in causa mota per Dorotheam, col. 2. vers. item est alia, li. ij. Alex. in l. manifestè, in ij. not. ff. de iureiur. & in l. absentē, ff. de pœn. & idem propè voluit Ang. in l. si præter. §. Marcellus, col. j. ff. de re iud. & doct. vbique. & ad hoc optimè faciunt multi tex. probantes præsumptionem esse euidentem, manifestam, liquidam probationem, videlicet in l. j. ibi, liquidò probatur, cum gl. & ibi Ang. (& Alex. C. de testam. mil.) & in l. licèt imperator, in prin. & ibi Bart. Ang. & alij. ff. de leg. j. (quem ad hoc dicit meliorem de iure. Barb. in repe. c. Raynaldus, col. cxliiij. de testa.) & in l. sed si non alias. ff. eo. tit. qui quidem tex. est optimus, licet à paucis annotatus. & in l. si quis locuples, ff. de manu. testam. & in l. j. C. de cōdi. inser. (& in c. j. & ibi Pan. de cleri. nō resi. & in c. cùm dilecti, & ibi quoq; Pan. in j. no. de don. & in c. decernimus, iuncta gl. in verbo, manifestū, iij. q. iij.) cum alijs si. & concord. plenè adductis per (Alex. in d. l. j. C. de testa. mil. &) Barb. in c. super quæstionum. §. intentionis, col. ij. de offi. deleg. Fel. & Dec. in rub. extr. de proba. illum quidem col. 2. in 2. conclusione, hunc col. xvij. etiam in 2. conclusione. & Hippo. qui & alios doc. citat in l. si fortè, post princ. C. de sicar. & cons. vij. summi cæli, col. v. vers. sed in casu nostro, lib. j.

Præsumptio quid. Præsumpta donatio quid.

159 ¶Quibus adde quod egregiè dicit Bal. in l. j. col. iij. vers. quæro quid si statutum. C. de fideic. quòd si statutum requirit probationem instrumentalem, sufficit præsumptio ex instrumento, quæ fit ex dispositione l. cum de in rem verso. ff. de vsur. per l. iij. C. de apo. pub. lib. x. quod dictum commendat

Statutum si requirat probationē instru-

mentalē suffi cit præsumptio ex instrumento, quæ fit ex dispositione.

mendat Barb.in repe.l.cùm acutissimi,col.7.post prin.C.de fideic.& dicit multùm singu.Ias.in l. sciendum,col.8.versi.tertiò vltra.Bart.ff.de verb.oblig.& cons.xxv.quidam testator,col.ij.lib.j.& not.Dec.in d.rub.de prob.vbi suprà citauimus.quibus tamen locis vterque disputat,vtrum præsumptio dicatur vera & propria probatio.quanquam illud dictum Bal.reprobat Ias.sibi cõtrarius in l.certi condictio,in prin.col.viij.ad medium.ff.si cert.pet.post Rom.in l.j.C.de test.mil. Sed & adde quæ scribit idem Ias.post alios in l.si pluribus,col.iij.vers.sextò pondera.ff.de leg.j. & in d.l. licèt imperator,in iij.not.eod.tit.

160 *Filius iuris præsumptione probatur.*

¶Ex quibus planè liquet,quòd res quæ est probata præsumptione, æquè vera est atque ea quæ aliis documentis & probationum generibus est probata. Quod & hinc quoque manifestè apparet,quòd quis probatur filius alterius,iuris præsumptione,quia scilicet natus est ex vxore illius, iuxta l.filium diffinimus.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.

161 *Neque id certa probatione ostendi.*

¶Neque enim vera ac certa probatione id ostendi potest,vt attestatur iurisconsultus in lege Lucius.ff.de condit.& demonst.& Homerus naturæ & iuris vtriusque peritissimus, qui libro primo Odysseæ ita facit Telemachum respondentem Mineruæ sciscitanti,an esset Vlysis filius,

μήτηρ μέν τ' ἐμὲ φησὶ τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
οὐκ οἶδα, οὐ γάρ πω τὶς ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω. id est,
Mater me genitum ex illo mea dicit:at ipse
Nescio.nanque suum verè scit nemo parentem.

Et latissimè diximus in nostris commentariis consuetud.tit.xxvij.§.iij.in glo.j.post prin.

162 *Est tamen uerus filius.*

¶Hic,inquam,filius,non ideo dicitur improprius filius,sed verus,alioqui nullus esset verus filius: in eóque habent locum statuta quantumlibet exorbitantia ac correctoria.Et de hoc casu loquēs tex.in l.imperatores.ff.de prob.hanc præsumptionem appellat veritatem,vt ibi annotat Accursius in gloss.vltima.

163 *Dolus præsumptus idem debet operari quod uerus. Donatio uera esse præsumitur, quæ ex præsumptione iuris procedit*

¶Similiter iura quibus cauetur,quòd in actionibus bonæ fidei super dolo iuratur in litem, vt l.in actionibus.ff.de in lit.iu.cum sim.licèt sint exorbitantia & odiosa, cum regulariter non credatur iuramento aduersarij:obtinent etiam in dolo præsumpto,l.tutor qui repertorium, in prin. ff. de admi.tuto. {& Bal.in d.l.in actionibus,col.vlt.nam dolus(inquit)præsumptus idem debet operari quod verus:quia præsumptiones legum habentur pro liquidissimis probationibus.Et idem Bald. cons.cxciij.statuto ciuitatis Alexandrinæ,lib.2.asserit maleficium,quod probatur per tacitam cõfessionem vel præsumptionem,esse verum maleficium,per tex.in l.si tutor.C. de interdic.matri. & ea quæ suprà diximus numero præcedenti,prǽsumptionem esse liquidissimam probationem. Et in simili quoque dicit Bald.post Azo.in l.si culpa.ff.de rei ven.titulum tacitum siue præsumptum esse verum titulum.}Ex quibus conficitur,quod suprà diximus, donationem veram esse, quę ex præsumptione iuris procedit:sicuti in simili possessio vera,quæ ex actu ficto prouenit,per not. per Bart.in l.si is qui pro emptore,in fi.ff.de vsucap.cum concord.à me collectis in { nostro tracta.constit.possesso.in ij.parte,in j.amplia.nu.2.

164 *Præsumptus actus nō tātū habet fauoris ac roboris, quantū uerus ac certus.*

¶Postremò si verum esset,quòd lex simpliciter loquens non traheretur ad actum præsumptum: tamen id tantùm obtineret,quando lex disponeret in fauorem ipsius actus,ob id quòd præsumptus non tantum haberet fauoris ac roboris,quantum verus ac certus,vt diximus. Secus si cõtra ipsum actum disponeret.Nam lex annullans,infirmans,irritans actum, trahitur etiam ad actum præsumptum,per l.qui ad certum.ff.loca.Et hinc videmus, quòd leges prohibentes donationes inter virum & vxorem,procedunt in donatione præsumpta,vt voluit gl.in l.si donationis. C.de contrah.empt.& ibi Saly.qui eam ad hoc expendit.& Soci.cons.lxvj.frustra plenitudini,col.j.li.j. Et leges requirentes insinuationem in donationibus,eas alioqui irritantes,habent etiam locum in donatione præsumpta{& tacita}ex sententia Bart.in l.j.in vlt.oppo.ff.de dona.& in l.vlt. in prin. per illum tex.C.de iure dot.vbi dicit id esse menti tenendum,{& Bald.cons.ccxxxj.præsupposito statuto,lib.j.}& Ang.cons.xciiij.cum lis & quæstio,col.antepe.vers.hoc igitur articulo, { licet ibi aliud dicat de ficta donatione.}Raph.Fulg.cons.lxxij.supposita bulla,col.vlt.vers.nec nocet,iunctis pręcedentibus.& Pet.Ferra.tit.forma libel.quo agi.pro dona.in verbo,solenniter,col.iiij.vers. deinde quia prædicta.& Anton.Cana.qui vnicum Bartol.locum citat in tract.insinuationum. q. xliiij. Et statutum prohibens donationem sine præsentia iudicis,locum habet in donatione pręsumpta,vt latè consuluit Corne.consil.clxxxv.tria principaliter,colum.iiij.versic.his tamen non obstan.lib.ij.

165 *Lex annullās & prohibens nō tantū trahitur ad actū præsumptum. sed etiam ad fictum.*

¶Nec ad præsumptum quidem tantùm trahitur lex annullans siue etiam prohibens, sed ad fictū quoq;,vt & de eo quoque hìc loquamur:tam ne plus operetur fictio quàm veritas,quod iam suprà diximus,tum quoque,quia quod verè fieri non potest,nec fictè quidē etiam potest:siue ea impossibilitas sit ex natura.l.adoptio.ff.de adop.& l.confessionibus.ff.de interro.actio.& Bart.in l. si is qui pro emptore,col.xij.vers.sequitur eius quod est possibile.ff.de vsucap. vbi & alia iura allegat.{& rursum in l.eandem.in prin.col.j.ff.de duob.reis,vbi id declarat Ang.& Imo.in l.sub conditione.ff de solut.}& Petr.Anch.cons.xxij.subtiliter & copiosè,col.ij. cum sim. Siue ex iuris dispositione.l.Gallus.§.si eius.{& ibi Imo.}ff.de lib.& posth.& l.talis scriptura.ff.de leg.j.Bal.{cons. 243.quidam nobilis nomine Antonius,col.2.lib.j.&}cons.cccxcix.de principali instrumento,col. 2.lib.v.& Bart.cons.lxxv.viso instrumento,post medium,cum multis concord.adductis à Ias.in d.l.si is

d.l.si is qui pro emptore,nu.290.& seq.Licèt contrarium asseruerit Alciat.lib. Paradoxorum iij. c.xvj. & in l.intelligendum.ff.de verb.signifi.de quo nos alibi latiùs differemus.

166 ¶Porrò d.l.si quis argentum.C.de dona.& d.l.vlt.C.de sacr.eccle.de quibus locuti sumus in priori op.disponunt ad actus confirmationem:ideoq; cum actus verè probatus plerunq; sit magis efficax,quàm qui est præsumptiuè tantum probatus,vt diximus , non est mirum si lex noua dans nouum robur actui claro,apparenti,& expresso,non habet locum in tacito & expresso,quæ ratio non procedit in lege è diuerso disponente ad actus infirmationẽ,quin potius tẽdit in contrariũ. *Lex noua dās nouum robur actui claro & expresso, non habet locum in tacito.*

167 ¶Cæterùm qui dicunt d.l.si quis argentum,non habere locum in donatione præsumpta, innitũtur ratione,quæ hîc nihil omnino facit,quoniam,inquiunt,concurreret circa idem duplex specialitas,videlicet quòd præsumeretur donatio,contra regulam.l.cum de indebito.ff.de prob. cum si. Item quòd ex nudo pacto oriretur actio,contra l.legem.C.de pact.cum simil.quod fieri nec debet,nec potest,per not.in l.j.C.de dot.promiss.& per Bart.in d.l.si is qui pro emptore.col.pen. ff. de vsucap.Et idem quoque dici potest de d.l.vlt.C.de sacrosan.eccl. quòd scilicet præsumeretur donatio,& ex dicta donatione transferretur dominium sine traditione,contra regulam d.l.traditionibus. C.de pact. *Opinio eorũ qui dicunt l.si quis argentũ. non habere locũ in donatione præsumpta.*

168 ¶Ex quibus clarè patet,non obstare quod dictum est,dictas ll.non procedere in donatione præsumpta si id tamen verum sit.Nam quantum ad d.l.si quis argentum,contrarium asserit gl. in d. l.si tibi,in prin.ff.de pact.& in d.l.hactenus.§.j.ff.de consti.pecu.quam simpliciter sequuntur Bar. sibi contrarius,& alij præter Pau.Cast.ibi,sequitur etiam Raph.Fulg.in d.l.iurisgentium.§.quinimo,col.4.& ibi etiam Fortu.Gartia.col.xxxiiij.vers.tertiũ dictum. & Marti. Laud.in eadem l.in d.§.sed cùm nulla.& Ang.Are.in §.in personã,col.antep.vers.quartò principaliter,Inst.de action. vbi dicit illam posteriorem gloss. esse ad hoc not.& menti tenendam. & clanculum voluerunt Iac.But.& Bar.in l.receptitias.C.de const.pec.vbi & hoc expressè voluit Guid.Pap.& Fran.Are. in l.2.col.2.vers.ad tertium.iunctis præcedentibus.ff.de leg.j. *Confirmatio præcedentiũ.*

169 ¶Quantum verò ad l.vlt.C.de sacro.eccl.similiter contrarium tenuerunt omnes quos supra pro contraria parte adduximus ex Iasone,qui eos malè citauit,præter Bald. qui verè fuit illius partis in loco ibi citato.Sed & hoc quoq; vltra eos voluit Bart.in l.cùm falsa,circa medium.C.de iur. & fact.igno.& Bal.sibi contrarius in l.ad probationem,col.vlt.vers. quarto quid si animo. C. locat. {& in l.si constante.§.si vxor.ff.sol.mat.} Ang.in l.qui rem,eo.tit.& §.emphyteusim,in fi.in auth. de non ali.aut permut.Pau.Cast.cons.xj.super primo quæsito inquantum,col.1.lib.2.Alex. in d.l si aliquã rẽ,col.x.vers.ex quo infert Bart.&{ibi quoque Fran.Ripa col.xij.nu.36.} ff.de acq.poss.

170 ¶Et hæc quoque posterior pars ex eo confirmatur,quòd statutum ex quo maritus lucratur certam partem dotis,procedit etiam in dote præsumpta,quamuis sit non modò exorbitans, sed & correctorium iuris communis.Ita enim non obscurè sentit Bart.in disputa. incip. mulier habens magnum patrimonium,ferè per totum.& expressiùs voluit Bal.in l.cum citra,per gl.ibi.C.de iure doti.& in l.nulla,col.j.vers.sed pone.C.eo.& latè cons.cij.mulierem maritus duxit , lib. iiij.& Pau.Cast.cons.lx.visis statutis communis Vincentiæ,in ij.dubio,lib.ij.Rapha.Com. cons.cix.domina Ioanna,in primo dubio,ea ratione motus,quòd præsumptio innititur veritate , per ea quæ habentur in l.vlt.ff.quod met.cau.in l.siue possidetis.C.de proba.& idem quoq; voluit Pan.cõs. xlvj.tria mihi ostensa dubia,in secundo dubio,lib.j.{& Alex.cons.cxxij.viso processu,col.ij.li.7.} & Soci.cons.lxxx.præsens consultatio,col.vlt.lib.iiij.Fran.Curt.iunior,cons.iiij.super controuersia,col.vj.vers.hæc verissima.Et id ego verius esse arbitror,licèt contrarium teneat Bal.& hîc sibi contrarius,cons.cccxxxiij.quia ista dos non fuit vera,lib.iiij.{& non obscurè Ias.cons.50.pro nobilibus,col.2.lib.j.}Ex quibus potest videri malè consuluisse Soci.in statuto prohibente donationem inter virum & vxorem morte confirmari:de quo diximus in priori sententia.Et facit etiam tex.in c.veniens ad nos,{& iterum in c.is qui,}ext.de sponsa.& mat.ex quibus no. Pan.in priore loco,in pen.no.{in j.no.}quòd matrimonium præsumptum tantam vim habet,quantam verum. Nam ibi si vtrunque concurrat,& verum,& præsumptum, præfertur non quidem verum præsumpto,sed quod ex iis est prius tempore.Hincq; dicit inferri,quòd dispositum in casu vero,habet locum & in præsumpto:ad quod etiam alleg.no.in l.si possessor.C.de relig.& sump. fun. & l. certè.ff.de præc.{& illum quoq; tex.in d.c.is qui,ad id quod diximus expendit Phil. Dec.consil. dclxxxj.viso puncto,col.j.}Et hîc etiam vide quę latè scripsimus in nostris legibus cõnubialibus, in glo.v.in verbo, *contracter*, in iij.quæst.quæ est sub nu.lvij. *Statutum ex quo maritus lucratur certam partem dotis, procedit etiam in dote præsumpta.*

171 ¶Octauò quæro,An hæc l.habeat locum in simplici renuntiatione siue remissione alicuius rei aut debiti.Et primum videtur quod non.quia remittere non est propriè dare aut donare.per l.Iulianus ait.ff.de condit.& demon.vbi conditio dandi non impletur per remissionem.Quem tex.aureum ad hoc dicit Fel.in c.veniens,le j.col.2.vers.secundò intellige,ext.de testi.Et bene facit tex. in l.si pignus.ff.quæ in fraud.cred.vbi si pignus vir vxori remiserit,vel è diuerso, nulla fit donatio.& ideo,inquit glo.ibi,valet huiusmodi remissio.& adducit concord.Et licèt constante matrimonio maritus nõ possit reddere dotem vxori,nisi in certis casibus,cum id sit instar donationis. l.j.C.si dos constan.mat.potest tamen citra illos casus & indistinctè remittere dotem promissam nondum datam:vt tradit gl.no.in l.si constante,in verbo,firma,& ibi Ray. & Bal. in vtraq; lect. *Hæc lex an habeat locum in simplici renuntiatione siue remissione alicuius rei aut debiti.*

qui

posse renuntiare appellationi, quia istud, inquit, donare est. Et subdit idem esse de prælatis ecclesiarum. Quæ etiam fuit sententia eiusdem Bal. in l. j. §. si procurator, col. vlti. & in c. ex parte. C. de rescript.} & Ang. & Imol. in l. ab executore. §. vlt. ff. de app. & latè Alex. consi. cxv. attentis narratis, col. j. lib. v. {& Ias. in d. l. contra. §. si filius, col. j. ff. de pact.} licet quidam contradicant, {Corne. consi. cclxxiij. insurgit, col. ij. versic. sed renuntiatio, lib. iij. Ex quorum dictis intelliges etiã id procedere in procuratore qui per litis contestationem factus est dominus litis.

nuntiare appellationi.

175 ¶Sed nec aliàs potest procurator liti renuntiare, vt affirmat Ang. in l. bonorum. ff. rem ratam habe. illa ratione quam diximus, quia donare non potest. Nec exceptionibus domino competentibus, secundum Inno. in c. cùm olim, le j. paulò ante fi. ext. de offi. deleg. per d. l. contra. §. si filius. & Bart. in d. l. vlti. ff. quæ in fraud. cred. Bal. qui & illa eadem ratione mouetur, in d. l. pactũ curatoris. C. de pact. {& in l. nam & nocere, in iij. not. ff. de pact. in vtraque lect.} & in d. c. cùm olim, col. ij. versi. quæro nunquid. & Pau. Cast. consi. cxcvj. super primo quæsito dicendum est, col. j. vers. nec obstat consensus, lib. ij. vbi & hanc eandem rationem adfert. Sicuti nec prælatus renũtiare potest exceptionib. ecclesiæ competentibus secundum Ioan. And. in c. exposita, ext. de arbir. & in c. grauis, col. ij. super verbo, acceptum, in prin. ext. de deposi. & in c. vlt. col. penul. versi. quid si prælatus, extra de solut. Domi. consi. cxxix. primum an prædicti, col. j. vbi postea declarat, & ex hoc illud quoque dicit quod suprà diximus, ex Bald. non posse prælatum renuntiare appellationi. Et facit etiam ad hæc omnia tex. in l. non abstulit. C. de nouat. Nec minùs punitur qui remittit debitum ecclesiæ, quàm qui donat, secundum Ioan. And. in c. si quorundam, & ibi Ant. col. j. extra de solu. Et tam cõmittit simoniam qui remittit, quàm qui donat, vt probat text. in d. c. veniens, & ibi gl. j. Panor. in iij. not. & alij, ext. de testib. & eam glo. ad hoc dicit sing. Barb. consi. xlj. illud adferam in medium, col. xvj. versic. item est etiam ponderandum, lib. j. Sed & de hoc est text. in c. talia, & ibi etiam glo. in verbo, impunitatem. viij. q. iij. & voluit etiam glo. j. in c. ordinationes. j. q. j. {& in c. ea quæ, in prin. j. q. iij.} in c. pen. & ibi omnes propè doct. ext. de simo. Et nihil refert vtrùm quis accipiat, an actione liberetur, vt quid calũniæ causa faciat. l. quinetiam, & ibi glo. ff. de calum. quem tex. dicit not. Bal. in c. pen. circa medium, ext. de elect. trahitq; ad id quod diximus de simonia.

Nec liti. Nec exceptionibus domino cõpetentibus. Prælatus renuntiare non potest exceptionibus ecclesiæ competentibus.

176 ¶Et quicquid suprà diximus ex quorundam sentẽtia, certè huiusmodi remissio, siue renuntiatio quæ excedit quingentos aureos, requirit insinuationẽ sicut donatio, vt probat tex. in l. in ædibus. §. j. ff. de don. & voluit gl. in l. j. §. j. & ibi Bal. tam in prin. l. quàm in eo. §. vbi dicit no. & ita vidisse consultũ & iudicatum. ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. & in l. si quis obligatione, & ibi Dyn. Ray. & Phil. Dec. ff. de reg. iur. Bart. in d. l. Modestinus, & ibi etiam Imol. Ro. qui distinguit. Pau. Cast. & alij recentiores. ff. de don. Bal. in l. contra. §. si filiusfa. in iij. not. ff. de pact. & in l. tale pactũ, in prin. & ibi etiam Ang. eo. tit. & idem Bald. {in l. si tibi decem. §. j. de pign. col. vlt. eo. tit. & in l. j. in princ. & iterum in §. j. ff. quibus mod. pign. vel hypoth. sol. vbi ita dicit fuisse iudicatum & in l. j. in ij. no. per illum tex. ff. de trans. &} in l. pactum, in xviij. q. C. de collat. & in l. si donationis, per illum tex. & ibi etiam Ang. C. de dona. & ipse Bal. in d. l. si inter. C. de sol. vbi ita dicit fuisse consultum per Bart. & Fran. Pis. & idem Bal. Gul. Cu. in d. l. si mulier, & ibi quoque Alb. & Alex. qui adfert concord. & Ias. ff. de cond. ob cau. idem Bald. in l. si sponsus. §. circa venditionem. ff. de don. inter vir. & vxo. & iterum in l. si quis pro vxore. §. si vxor, eo. tit. {& in l. quinetiam. ff. de calum.} & consi. 231. præsupposito statuto, lib. j. & iterum consi. cclxj. primò quæritur, statuto cauetur, col. ij. in ij. dubio, & rursum in fi. consi. eo. lib. j. & consi. 186. ad euidentiam præmittendum, col. iij. lib. ij. & consil. 375. certum est quòd filia, col. j. lib. iij. vbi etiam dicit Bart. ita sæpius consuluisse, & consi. 352. ita statuimus, col. ij. versi. an pactum, lib. v. vbi & illud item dicit Bart. ita sæpius consuluisse: cuius tamen in id consilia non reperi, idem Bal. in tract. de pact. col. xij. versi. item quæro pactum liberatorium, & in sua marg. in verbo, insinuatio, & Ang. in l. pacta quæ cõtra. C. de pac. vbi dicit ita fuisse iudicatũ Perusij, & in l. si vnus. §. pactus ne peteret, col. pen. versic. secundò quæro. ff. eo. tit. vbi ad hoc dicit sing. gl. in d. l. si quis obligatione. & idem Ang. in l. Nesennius. §. vlt. & ibi Alex. ff. ad leg. Falc. & idem Ang. in d. l. si constante. C. de don. ante nupt. vbi & ex hoc reprehendit gl. ibi, quam suprà citauimus, sicuti etiã facit Cy. ibi. Sed & idem voluit ipse Ang. consi. lix. quidã paterfa. col. vlt. & consi. 77. plures creditores, in fi. & d. consi. 94. cũ lis & quæstio, col. pen. versi. hoc igitur articulo. Imo. tum in l. j. tum in l. Aquilius Regulus, col. ij. vers. extra glo. ff. de don. & in l. si accepto. §. j. ad fi. ff. de acceptil. & in rub. ext. de don. & in c. cùm contingat, char. antep. ext. de iureiur. & in c. vlt. col. x. versi. an autẽ in donatione, ext. de don. Io. Plat. in §. j. Insti. de don. Pau. Cast. in l. j. post mediũ. ff. de don. & consi. 385. siue dicamus, col. j. lib. j. Io. Ana. in c. cùm tu, in col. pen. versi. quartò quæritur, ext. de vsur. Ang. Aret. in §. aliæ, col. vlt. Instit. de don. Alex. qui hanc dicit esse cõmunem opin. & Soci. qui idem dicit, & Phil. Dec. in d. l. creditori. C. de pac. idem Alex. in l. si quis acceptò. circa medium. ff. de cond. ob caus. & consi. 137. in causa & lite vertente inter Lancelotum, col. vlt. libr. ij. Calc. d. consi. xxv. Titius nobilis, col. vij. & multis seq. & consi. lvj. in causa dominæ, col. iij. versi. septimo, quia si talis. Barb. consi. xlj. illud adferã, col. xvj. versi. item est etiam, lib. j. & latè cõsi. xvj. præclarè scripsit, col. xj. vers. quinimo plus videtur, & seq. lib. ij. Ant. Cana. in tract. insinuationum q. xlvij. {Soc. consi. xcij. viso instrumento, col. vlt. lib. iij.} Felyn. in d. c. veniens, le j. in iij. not. de testib. Ias. qui super hoc consuluit nuncupatim, consi. cxcix. quæritur an liberatio, lib. ij. & consi. cxlix. circa primũ, col. iij. vers. nec ob. si diceretur, lib. 4. Matth. Afflι. in tract. protomixeos, in glo. j.

Remißio siue renuntiatio quæ excedit quingentos aureos, requirit insinuationẽ.

colū.versi.sed quæro,quid si parentes.Phil.Dec.consi.402.in causa illustrissimi, col.iij.versic.& hoc etiam confirmatur.& Alciat.in d.l.dedisse.ff.de verb.signi.& Lance.Galio.in rub.ff. de verb. oblig.col.xxxij.versi.item donatio. Et hæc est,vt diximus,communior ac verior.

177 *Liberatio non magis potest fieri absenti quàm donatio.*

¶Quinetiam ex multorum sententia liberatio non magis fieri potest absenti,quàm donatio,cōtra id quod suprà diximus ex aliorum sententia. Ita enim voluit Accursius sibi contrarius in l. idem in duobus,in fi.& ibi Bart.& Bal.sibi item contrarij,& Ang.qui id declarat.ff.de pact.idem Bald.in l.si tibi decem.§.si quis,ante fin.eo.tit.& in l.& hæredi.§.nos autem, col.j.versi.reuoco in dubium,eo.quoque tit.quibus locis id videbis amplissimè tractatū.Sed tu hìc omnino vide Alex. in d.l.in duobus,de pact.& ipsum Fran.Aret.in l.sed si de sua,col.ij.versi.& ad text.responde.ff. de acquir.hære.& ante hos ipsum quoque Bald.in d.l.is qui hæres,in princ.& ibi quoque Franc. Aret.col.ij.versi.vtrùm autem liberatio,eo.tit.& eundem Bald.in l.Labeo.ff.de iureiur.& in l.rescriptum.§.plerunque,in j.lect.ff.de pact.

178 *Renuntiatio inofficiosa æque reuocatur ac donatio.*

¶Similiterq; renuntiatio si sit inofficiosa, æquè reuocatur vt donatio,vt consuluit Bal. consi.183. refutatio facta absque causa,in prin.lib.4.Nam & aliàs si in fraudem facta sit, æquè reuocatur ac donatio,l.j.§.vlt.ff.quæ in frau.cre.& latè Pau.Cast.consi.135.dubium facit,lib.j.Est enim vtriusq; & donationis & remissionis siue renuntiationis eadem ratio,maximè quantū ad casum l. nostræ, pertinet. Ergo & idem ius seruari debet.l.illud.ff.ad leg.Aquil.cum si.Præsertim quia licèt l.nostra sit exorbitans,est tamen fauorabilis,vt abundè suprà disseruimus.Ideo extendenda est ex eadem ratione ad aliū casum secundū Fran.Aret.in l.Titius,in prin.ff.de libe.& posth.& Soci.cons. 93.testamētum præmissum,col.iiij.li.itē iiij.& latè diximus suprà in verbo,libertis.Maximè verò ad eum casum qui potest comprehendi sub lata & impropria significatione casus (expressi,quando & id procedat in odiosis,pœnalibus,& correctoriis,) per l.filium.ff.ad Maced.iuncta l. iusta.ff. de verbo.sign.& in auth.vt hi qui obli.se per.hab.res mino.in prin.& ibi glos.in verbo,ad curationem,& Ang.& etiam (glo.in auth.minoris debitor,in verbo,curatorem.C.qui dar.tuto. poss. &) glo.in c.quia periculosum,in verbo,de episcopis,de sent.excom.lib.vj.& in c.j. de temp.ordi. eo.lib.& in c.j.in verbo,beneficia,& ibi Domi.super ea glo.de rer.permuta.eo.lib.& in cle.j.in verbo,eligatur.& ibi quoque Paul.Liaz.Lap.Anto.& Imol.de elect.& in cle.j.in verbo,gregibus, de deci.Bal.in l.quòd verò.ff.de legi.Imo.Raph.Cu.& Pau.Cast.in l.si verò,§.de viro.ff.sol.mat.Idē Imo.in l.ij.§.si super.ff.de don.cau.mort.& in l.vlti.ff.de hæred.insti.Anto.in c.vlt.col.xxxix.fallit primò quando verba,de consue.Anto.Rosel.in superscrip.cons.xxv.Calca.Titius nobilis,in fi. Barb.qui ad hoc multa adducit inter consi.eiusdem Calca.consi.xxvij.illud afferam in medium, col.x.Alex.in l.iij.§.si procurator,in fi.ff.quod quisquis iur.& in l.cùm ex causa, quam legit cum l.tempus,in duobus locis.ff.de re iud.(in l.ij.col.ij.versi. itē quia lex.ff.de leg.j.& consi.ccxvj.nec arguēdi,col.pen.vers.& potissimè,lib.ij.) & consi.cxiij.perspectis his,col.ij.lib.vj.vbi adducit multos concor.& Soc.in rub.ff.sol.mat.col.j.& in l.j.col.iij.vers.cōfirmo hoc ratione.ff.de vulg.& pupil.substit.vbi & ad hoc alia allegat.(& Fran.Balb.in tract.præscrip.in iij.q.princ.j.part.prin.)

179 *Confirmatio præcedētium.*

¶Cuius rei est optima ratio.Nam cùm res ipsa continetur sub lata significatione verborum,& in ea est eadem ratio,quæ mens legis est,vt est text.melior de iure,in l. scire oportet.§.aliud autem, versi.sed & si maximè.ff.de excu.tut.prout dicit Bal.in l.j.col.pen.ff.sol.mat.cum aliis multis cōcordan.à me citatis in nostris commentariis consuetud.tit.ix.§.xxvij.Sequitur quòd ea res venit ex mente legis,adeoq; ex lege ipsa,nō ex extensione,per l.nominis & rei.§.ex legibus.ff.de verb. signifi.cum multis concord.etiam à me congestis suprà in verbo,libertis,versi.xlv.incip.quorum sententia,propterea hoc casu non agimus de extensione legis exorbitātis,aut correctiuæ(nam & de lege quoq; correctiua loquuntur ij quos suprà citauimus)sed potius de mente comprehēsiua.

180 *Hæc lex procedit in renūtiatione iuris iam quæsiti,et non in renuntiatione iuris futuri.*

¶Sed hoc tamen primo loco intelligas,vt videlicet hæc l.procedat in renuntiatione siue remissione iuris iam quæsiti,prout intelligit Corn.d.consi.xj.lib.iij. Secus autem in renūtiatione iuris futuri,& nondum quæsiti,per id quod pulchrè voluit Bald.in d.l.illud, col.iij.in iij.q.C.de sacros. eccles. Illud intelligens quod suprà diximus remissionem siue renuntiationem indigere insinuatione, procedere quando fit renuntiatio siue remissio iuris quæsiti, non etiam si iuris quærendi: verbi gratia,si filia dotata renuntiat patri,iuxta cap.ij.de pact.lib.vj.talis renuntiatio non est iuris quæsiti,sed quærēdi,id est,vt ipse dicit,obuiat principio acquisitionis,& non est donatio.l.si sponsus.§.si maritus.ff.de donat.inter vir.& vxor.& l.quia autem,& l.Iulianus.ff.si quis omis.cau.testa. Ideo non eget insinuatione. Hæc ferè Bald.

181 *De eadem re.*

¶Et idem voluit (ipse Bal.consi.375.certū est,col.j.lib.iij.&) nulla ipsius Bal.mentione facta,Pau. Cast.consi.419.viso puncto & aliis,col.j.lib.ij.At Bal.in priore loco nūcupatim refert & sequitur Alex.consi.xxix.præclarè subtiliter,col.iij.versi.nec insinuatio,lib.iij.& Calca.qui ipsum Bal. allegat,in quodam consi.d.cons.xxv.col.viij.Anto.Cana.in d.tract.insinuationū.q.xlix.Barb.d.cons. xlj.col.xvj.versi.item est ponderandum,quòd iste,& seq.lib.j.vbi & alia multa colligit , vt probet non tantam haberi rationem iuris quærendi,quantam quæsiti,sicut etiam facit (Fely.in c.quæ in ecclesiarum,col.xix.vers.& ista consideratio,extra de const.&) Ias.consi.237.an rex Romanorū, col.iiij.lib.ij.Phil.Dec.in l.seruus.C.de pact.& consi.cclxix.consultus,col.iiij.versi.& hoc est præsertim. Sed ego multò plura congessi in nostris comment.consuetud.Pictauicarum tit.ij.§.vlt.in glo.iiij.quibus apertè probatur in nulla propè consideratione esse ius quærendum.

¶Quibus

182 ¶Quibus etiam adde quæ diximus in nostris legibus connubialibus, in glo.iij.in j.q. num.28. illud igitur pro constanti, & suprà in verbo, bona, versic.viij.incip.sed antequam. {Et quod dicit Bald. consi.ccclxxv.certum est, lib.j. quòd renuntiare hæreditati, nō est donare, per d.l.si sponsus.§. rogata.ff.de don.inter vir.& vxor.& quod scribit Paul.Cast.consi.cxxv.dubium facit, in princ.lib.j. quòd licèt dicatur renuntiationem factam in fraudem creditorum reuocari, id tamen intelligitur in renuntiatione iuris quæsiti, non etiam quærendi, per d.l.si sponsus.§.sin autem.ff.de dona.inter vir.& vxor.& l.qui autem, in princ.ff.quæ in frau.cred.& l.j.§.verùm autem.ff.si quid in frau. patro.& l.non fraudantur.ff.de reg.iur.}

Renuntiatio facta in fraudem creditorum, reuocatur in renuntiatione iuris quæsiti & nō quærendi.

183 ¶Sed & huc spectat quod ab eodem Bald.scriptum est in c.j.post princi.titu.quid iur. si post ali. quod si dominus remittit vasallo pœnam commissionis feudi, non requiritur insinuatio, quia magis dicitur indulgentia, quàm donatio, per l.Modestinus, & l.in ædibus.§.j.ff.de don. & idem voluit ipse Bald.in l.si mulier, in fi.ff.de condi.ob caus.& sequuntur Marti.Lau.& Card.Alex.qui id dicunt sing.in d.c.j.etiam post prin.& Ioan.Ana.in c.cùm tu, col.penu.versi.quartò quæritur, ext. de vsur.& Alex.in addi.Bart.in d.l.Modestinus.ff.de donat.Ias.in l.ij.col.xxvj.versi.xxxv.quæro. C.de iur.emphyt.{Et facit quod tradit idem Bald.in addit.Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua, versic. xxiij.} Nam etsi etiam feudum esset ipso iure commissum, tamen intelligitur, si dominus voluerit, vt latè dicemus inferiùs, in verbo, reuertatur, num.10. fuerunt tamen. Igitur donec dominus id declarauerit, & sibi incorporauerit, nondum est ius quæsitum.

Dominus remittens uasallo pœnam cōmißionis feudi, an ad hoc requiratur insinuatio.

184 ¶Et idem in omni tali pœnæ remissione, vt scilicet insinuatione non indigeat, dicit Bald. in l.j. col.j.versi.in text.putent.C.si rector prouin.quia non est, inquit, donatio, sed omissio lucrandi, & iterum {in l.si mulier, ad fi.ff.de condict.ob caus.vbi quærit, an si quis mihi teneatur actione iniuriarū ad mille florenos, & ego illi remisi an requiratur insinuatio? & dicit non requiri, quia non erat in bonis meis.arg.l.cùm mancipia.§.cùm emancipatus filius.ff.de collatio.bono.& l.Papinianus.ff.de inoffi.testa.& quia istud est potiùs ad animum non reuocare, quàm donare, per not. in §.vlti.Instit.de iniuriis. Et idem (ait) dico in aliis pœnis maleficiorum, quia remittere in eis non est donare, sed nolle vti lege pœnali, arg.no.in l.peculium.§.si eos.ff.de pecul.& l.diuus.ff.de senatuscon.Sylla.& l.metum.§.ex hoc, vbi glos.ff.quod met.cau.& sequitur Alex.ibi, & iterum quoque ipse Bald.} consi.cclxj.primò quæritur statuto cauetur, ante fi.lib.j.{Imo, in d.l.Aquilius.ff.de donat.} & Rom.in d.l.Modestinus, col.iij.versic.tertium dubium.ff.de dona.{& Alex.in l.mulier. ff.de condi.ob caus.} de quo tamen vide ipsum Bald.in l.si donationis.C.de donat.

Remittere pœnas maleficiis non est donare, sed est nolle uti lege pœnali.

185 ¶Sed vt redeamus, huc proximè accedit quod eleganter consuluit Petr.Anch.cons.ccxxv.cuius exordium est, videtur prima facie, col.iij.quod l.cùm auus.ff.de condi.& demonst.quam iam sæpius diximus esse huic nostræ l.magna quadam cognatione connexam, non habet locum in iure quærendo, quem ita allegat & sequitur Barb.consi.liij.incip.præclarè scripsit, col.xij.versi. modo in proposito, lib.ij. Quanquam in hoc vltimo contrarium tenuit Socin.consi.xciij.hoc capite, testamentum præmissum, col.vij.versi.nec ob.responsio, lib.iiij.per not.per Bartol. in l.hæredes mei.§.cùm ita.ff.ad Trebel.& per doc.in l.pen.C.de impu.& alien.subst.

L. cum auus. ff. de cond. & demonst. non habet locum in iure quærendo.

186 ¶Porrò quod ad casum nostræ l.priuatim ac domesticè pertinet, ne frustra in aliis laboremus, In hanc nostram sententiam faciunt verba huius l.quæ non conueniunt bonis quærendis. Primùm cum dicit bona omnia. Nam ius nondū quæsitum, nondum etiā est in bonis nostris, l.substitutio. ff.de acquir.rer.domi.{vbi substitutio, quæ nondū competit, extra bona nostra est, & etiam arg.l. rem in bonis, eo.tit.} & l.scribit, in prin.ff.de aur.& argen.lega.& l.nemo.§.illud quæritur.ff. pro socio, & l.pretia rerum.ff.ad leg.Falc.& est tex.omnium meo iudicio optimus, in l.profectitia.§.si pater.ff.de iur.dot.{& in l.j.§.verum autem.ff.si quid in fraud.patro.} & expressè voluit Bald.in l.j.col.xiij.versi.sextò arguo.C.qui admi.per d.l.pretia, & in l.pupillorum, col.j.C.de repud.hære. {& nōnihil in c.j.§.iniuria, col.ij.versi.quæro vtrùm, tit.de pac.iura.fir.& Pau.Cast.consi.clxxviij. donatio, col.j.lib.j.Philip.Dec.consi.xxiiij.cuius superscriptio incipit, mulier cui propter inopiam, col.ij.versi.ad hoc responderi.} Item verbum, reuertatur, quod non nisi de bonis & iuribus antea donanti acquisitis intelligi potest, vt diximus plenè & probauimus suprà in verbo, libertis, versi. 112.incip.his autem Corn.& Alex.rationibus. Et ideo cū verba l.nostræ non conueniant istis bonis quærendis, ergo nec in iis habet locū dispositio ipsius l.iiij.§.toties, & ibi Bar.ff.de dam.infect. cum similibus suprà adductis in d.gl.libertis, in prin. Propterea & Soc.ipse consi.liij.viso instrumento donationis, col.pen.vers.quo fundamēto, lib.4.consuluit expressim l.hanc ipsam non habere locum in renuntiatione donationis nondū acceptatæ, & ex qua ideo nullum adhuc ius fuit quæsitum, iuxta no.in l.si ego.ff.de neg.gest.& in c.si tibi absenti, in prin.lib.vj. Et idem in omni iure quærendo voluit ipse Soc.in l.j.ad fi.& ibi quoque Philip.Dec.col.iij.versi.tertiò in d.l.C.de pactis, & Ias.consi.cliiij.in causa mota, col.antepen.versi.nonò principaliter, lib.ij. & Anton. Rubeus consi.xij.visis & diligenter consideratis, col.iiij.versi.secundò principaliter.

Ius nondum quæsitum non est in bonis nostris.

187 ¶Similiter & in casu Bald.in d.l.illud.C.de sacros.eccles.videlicet cùm filia dotata futuræ successioni renuntiat, multi expressè tenuerunt huiusmodi renuntiationem nōn reuocari ex hac l.susceptis postea filiis, propter rationem, quam iam ex ipso Bald.diximus, quoniam scilicet ius nondum erat quæsitum & ita nuncupatim consuluit Corne.consi.xj.in præsenti consultatione, col. iij.versi.nec etiam videtur, iunctis iis quæ dicit col.pen.versi.nec obstant ea quæ adduxi, lib.iij.&

Filia dotata renuntians futuræ succeßioni, huiusmodi renūtiatio reuocari non potest.

consi.ccvj.viso suprascripto themate, col.viij.vers.coadiuuantur,iunctis iis quæ antè dixerat, eo. lib.iij. & ipse Soc.{in l.j.col.j.versi.secunda cõclusio.C.de pact.&} consi.xxxix.in quæstione quæ vertitur,col.vlt.lib.iij.vbi ita dicit vidisse consilitũ à Ioan.Bapt.Cacia.& illius consi. subscripsisse doct.Perusinos,asserentes & hoc quoq; Bal.consuluisse.Et idem quoque tenuit idem Soc.d.consi. liij.col.iij.versi.secundò respõdetur,lib.4.vbi dicit & hoc tenuisse plerosque doct. modernos in l. ij.ff.solũ.matr.qui & ipsi dicunt,vt idem refert,ita quoque consuluisse Ang.Perig. & Leonem à Carpellis. Sed & postea idem Socin.col.v.versi.& per prædicta,dicit ita se Senis consuluisse, & suo consi.subscripsisse Bal.à Bart.Philip.Corn.& alios plures solennes doct.& idem Socin.in d.l. j.ad fi.C.de pact.vbi etiam dicit hoc Senis consuluisse,& esse nouam limitationem ad l.nostram & ibi quoque Dec.vbi suprà.& Fran.Curt.iunior col.iij.num.9.& Alcia.in verbo,sustulerat, vbi & in hoc expendunt eum tex. Idem prætereа cõsuluit Alex.dicto consi.xxix.præclarè subtiliter, col.vlt.lib.4.vbi de hoc dicit esse casum in d.c.ij.de pact.lib.vj.iuncto eo quod voluit glo.vlti.ibi. Nam illic dicitur,quòd si filia,cum datur nuptui,renuntiat successioni paternæ, non poterit nec

Filij an possint uenire cõtra renuntiationem matris factam in contractu dotali. ipsa nec filij ipsius postea suscepti venire contra huiusmodi renuntiationem,vt voluit d.glo. Et id quoque dicit Alex. esse de mente omnium tenentium filios non posse venire contra renuntiationem matris factam in contractu dotali,si veniant ex persona ipsius,vt per Bal. & alios in l. vlt.C.de pact.Imo.in l.qui superstitis,col.ij.ff.de acquir.hæred.cum aliis prope infinitis concord. quos videbis in nostris consuetudinibus,tit.xvij.§.item xvij. Idem quoque expresse voluit Phil. Fran.in d.c.ij.in fi.per glo.ibi,quam dicit menti tenendã,de pact.lib.vj. {Iason consi.cliij.in causa mota,col.antepen.versi.nonò principaliter,lib.ij.vbi & id dicit generale in omni iure quærendo.} Phil.Dec.in l.pactum,col.v.versi.vltimò notandum est.C.de collat.& consi.clxxxj.satis nota est quæstio,in fi.Hercul.in d.l.ij.& ibi quoque Thom.Parpal.in repet.col.viij.versi. & ista ampliatio.ff.sol.matr.{Carol.Ruin.consi.clxix.de tribus,col.j.num.2.& rursus col.seq.nu.11.lib.j. & consi.lx.de re quidem:col.j.num.14.lib.iij.} Anto.Rubeus consi.xcix.viso casu mihi proposito.

188 *De eadem re.* ¶Et hoc proculdubio verum est,non ea tantum ratione,quam de iure quærendo diximus,sed & aliis duabus minimè contemnendis. Primùm enim quia cùm filia renuntiat in contractu dotali, præsumitur cogitasse de liberis,vt plenissimè diximus supra { in præfatione }versi.lxix.incip. sed hæc intellige,vt videlicet quis in dubio. Et ideo non habet locum hæc l. ex communi nostrorũ sententia,vt etiam latè diximus in {eadem præfatione,versi.lxiij.} incip. ex quo fit quòd si donans. Quam rationem vltra eam quam diximus,expendunt Corn.d.consi.ccvj.col.vij.versic. ita

Hæc lex non habet locũ in donationibus ob causam. est aduertendum,lib.iij.& Soc.d.consi.liij.col.iij.lib.iiij.& Phil.Franc.in d.c.ij.de pact.lib.vj. Item quia hæc donatio fit ob causam dotis.In istis autem donationibus ob causam nõ habet locũ hec l.vt suprà diximus in hac eadem gl.Et hanc quoq; in hoc casu rationẽ etiã adferunt Alex.d.cõsi. xxix.lib.3.& Cor.d.conf.ccvj.vbi nuper citauimus.& Dec.in l.j.C.de pact.& d.consi.clxxxj.in fi.

189 *Renuntiatio siue remißio si non fuerit gratuita,non obtinet uim donationis.* ¶Intellige secundò ea quæ diximus in renuntiatione siue remissione libera ac gratuita,de qua & ipsi locuti sumus.quòd si non gratuita fuerit,ea certè non obtinet vim donationis,vt plenè tradunt Bald.& Angel.& alij in l.contra.§.si filius,per text.ibi, qui ad hoc est optimus.ff.de pact. & Bart.in l.j.ff.de transactio.& etiam intelligunt cæteri omnes quos suprà citauimus, & omnibus id palam est. Nam nec donatio non gratuita est propriè donatio.l.j.ff.de donatio. & latè suprà diximus,nec huiusmodi remissio non gratuita requirit insinuationẽ,vt per Anto.Cana.in tract. insinuationum.q.xlvj.{& Ias.in d.l.contra.§.si filiusfamiliàs,col.ij.num.8.ff.de pact.} & ante eos Bald.quem non citant {in d.l.quin etiam.ff.de calumnia.&} in l.si donationis.C.de donatio.& in l.si inter.C.de solutio.{& consi.cclxj.primò quæritur,in fi.lib.j. } Quòd si partim gratuita sit remissio,partim non gratuita,ea etiam partim est donatio,partim non est,vt expresse voluit Bald. d.consi.ccclxxv.certum est quòd filia,lib.iij.& Paul.Cast.consi.ccclxxxv.siue dicamus,col.j.in ij. locis,lib.j.& Alciat.in l.alienatum.§.donationis.ff.de verb.sign. atque etiam ita intelligũt omnes quos supra post princ.huius quæst.citauimus. Et ad hoc quoque optime faciunt quæ suprà diximus in donatione facta viliori pretio,iterumq; in donatione remuneratoria,in ij.declaratione, rursumq; in donatione ob causam,in ij.etiam limitatione.

190 *Renuntiatio simpliciter facta,an præsumatur gratuita.* ¶Sed hoc in loco in dubium vocatur vtrùm si renuntiatio simpliciter facta fuerit,præsumatur in dubio esse gratuita,an contrà non gratuita.Et allegatur Ioan.And.quo loco suprà citauimus,videlicet in addit.Specul.titu.de instru.edi.§.porrò,in addit.vlti.quæ est in penu.col.voluisse onus probandi ei incumbere,qui dicit gratuitam.cum quo conuenire videtur Bart.in l.j.ff.de transact. per d.l.contra.§.j.ff.de pact.& l.iiij.§.nunc de effectu,ff.de lib.legat.& quia etiã quis in dubio donare non præsumitur,per l.cùm de indebito.ff.de prob.& optimè facit l.si donationis.C.de don.

191 *Alleganti qualitatẽ aut causam,de qua nõ constat,incumbit onus probationis.* ¶Ego verò si de simplici renuntiatione constat,crederem ei onus probandi incumbere,qui diceret non fuisse gratuitam,sicuti cùm de donatione etiam simplici apparet,ea simplex & libera præsumeretur,nisi probaretur ob causam facta fuisse.Statur enim ei,quod simpliciter & prima statim fronte apparet.l.cùm precibus.C.de fide instru.quæ loquitur nuncupatim de instrumento donationis. Et alleganti qualitatem aut causam,de qua non constat,incumbit onus probationis.l.ij.ff. de probat.cum simil.Sed tu de hoc omnino vide Anto.Cana.in d.tract.insinuationũ,in d.xlvj.q.

192 *An hæc l.habeat locum in* ¶Intellige tertiò non procedere in renuntiatione (nisi potiùs donatio dici debeat) iuris etiam quæsiti,quæ fieret ad eius commodũ,à quo antè ad donantem gratis prouenerat:verbi gratia,tu

nulli

mihi donaueras fundum, eamq; donationem acceptraueram. Ideoq; mihi erat ius quæsitum, atq; vt nostri per quandam metaphoram dicunt, radicatum, id est, quod iam radices egerit. Nam & Plin. lib. xviij. c. vij. scribit frumenta multis radicari fibris: vt inde obiter scias, id verbum esse latinum. Sed vt ex semita in viam redeam, Postea quam tu mihi quidem acceptāti fundum donasti, eidem fundo renuntio ad tuū ipsius commodū: Certè non est locus huic l. quantus ac qualiscunque is fundus sit. Nam & si aliàs qui perdit lucrū iam quæsitum & incorporatum, vt hoc quoq; verbum cum nostris vsurpem, & eo quidem libentiùs, q & Plin. ipse lib. xxij. c. xxiiij. verbo concorporandi eodem sensu vsus est, vnde & incorporatio in rub. & in l. iij. C. de bonis vac. & incorpor. lib. j. quo etiā vocabulo vtitur Columella, sed in alio sensu, in lib. vj. c. ij. Corporare autem, vt id obiter dicam, aliud significat, nempe interficere & veluti corpus solum sine animo relinquere, vt tradit Nonius Marcellus autoritate Ennij & Actij. Qui igitur perdit lucrum incorporatum, id est, in cætera bona nostra veluti in vnum corpus redactū, dicitur pati damnum. l. ij. §. meritò. ff. ne quid in loco publico, & l. non ampliùs. §. vlt. & ibi glo. Dyn. Bar. Ang. Imo. Alex. & recentiores. ff. de legat. primo, & l. liberto octoginta. ff. de bonis liber. & l. si is cui, in fi. eo. tit. glo. in l. j. §. si quis propter inundationem, in verbo, per in integrum restitutionem. ff. de iti. actuq; priua. Bald. in l. cùm te sponsæ, in princ. post Cyn. ibi. C. de donatio. ante nupt. & in l. iubemus, la j. in fin. C. de sacrosanct. eccles. & consi. 386. proponitur quod frater, lib. j. cū infinitis propè concord. à me congestis in commentariis nostrarum consuetudinum tit. ij. §. vlt. in glo. iiij. Hoc tamen non procedit, cum id lucrum ad eum redit à quo antè processerat. Neque enim videtur pati damnum, incommodum, aut pœnam, ex sententia glo. not. in l. si ita stipulatio facta fuerit. & ibi quoque Bar. & alij, præsertim Ias. in fin. qui hoc multum commendat. ff. de verbo. obligat.

donatione ei facta qui prius donauerat.

Incorporandi uerbum.

Concorporandi & similia.

Lucrum incorporatum perdens damnum patitur.

Nisi ad eum redit à quo processerat.

193 ¶Et hoc admodum confirmat, quod egregiè & eleganter voluit Andr. Pisanus doct. non minus illustris quàm antiquus in l. si tibi pecuniam. ff. si certum pet. quòd si tu mihi donans rem quampiam, quam tibi antè donaueram, hæc posterior donatio, quā tu scilicet mihi fecisti de ea re priùs tibi à me donata, non reuocabitur propter ingratitudinem, sicut aliæ donationes: quoniam tu ob illam priorem donationem eras obligatus naturaliter ad remunerandum, vt est text. in l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de petit. hæredi. ideo postea eandem rem mihi redonando, videris fecisse causa remunerandi. l. si verò non remunerandi. §. idem Papin. ff. mandat. Ex quo consequens est non reuocari ob ingratitudinem, per text. & glo. in l. si pater. ff. de donatio. de quo latè diximus suprà in donatione remuneratoria. Et hanc sententiam sequitur Iason omnium recentiorum doct. antistes, ibi in fin. etiam reclamantibus Guil. Cum. & Alber. in eandem l. Et facit quod suprà diximus de donatione mutua, in qua vterque capit, nu. 105. incip. item alio modo.

Confirmatio præcedētium.

Donatio non reuocatur ob ingratitudinē

194 ¶Illius quoque opin. & hanc nostram in casu huius l. non mediocriter fulcit, quod sing. consuluit Paul. Cast. licèt non omnino constanter, consi. clxxj. cuius caput est, in casu præsenti visis omnibus, col. j. lib. ij. quod in huiusmodi donationibus, eis scilicet factis, qui ante eandem rem donauerant, non requiritur consensus consanguineorum aliàs requisitus à statuto, tanquam hæ donationes plus fauoris & priuilegij habeant, quàm cæteræ de aliis rebus factæ, arg. d. l. si verò non remunerandi. §. idem Papianus, & not. in l. fundum per fideicōmissum. in princ. ff. de leg. j. Quanquam hoc nuncupatim reprobat Ias. in l. cum filiofamil. col. xij. versic. item adde. ff. eod. de lega. j. per tex. in l. ij. C. si aduers. donatio. vbi minor non potest sine solennitate iuris, & ita sine decreto iudicis consentire patri volenti alienare rem immobilem, quā ante à patre habuerat, de quo & nos aliquid diximus in nostris legibus connubialibus in glo. v. num. 54. sed hoc singulariter & seq.

De eadem re.

Minor non potest sine solennitate iuris alienare rem immobilem.

195 ¶Sed & hanc partem non modicum fulcit quòd licèt obligatio antidoralis non impedit repetitionem indebiti soluti, vt voluit glo. in l. ex hoc iure, in verbo, obligationes, ad fin. ff. de iustitia & iure, & diximus suprà in hac eadem glo. nu. 68. incip. sed tamen ne quis erret. Id tamen intelligitur, cùm aliud soluitur. Secus autem si illud idem quod priùs datum fuerat, & ex quo nata erat ea obligatio, per text. sing. in l. si testamento. §. j. versi. propterea quòd creditor, & ibi Dyn. Bar. qui id declarant, & qui eum text. dicunt singu. ff. de fideiuss. Ang. in l. ex hoc iure ad fin. & Ias. in l. si procuratori falso, col. iij. versi. aduerte tamen. ff. de condi. causa dat. Ego autem quantū ad casum l. nostræ pertinet arbitror ei non esse locū in huiusmodi specie, de qua tractamus, per ea quæ suprà diximus tum de donatione remuneratoria, tum de donatione mutua, in qua vterque capit.

Obligatio antidoralis non impedit repetitionem indebiti soluti.

196 ¶Intellige quartò vt lex nostra procedat in renuntiatione siue remissione iuris aut debiti, siue rei certæ & indubitatæ, vt loquitur l. j. ff. de transact. de qua scilicet liquet testibus, instrumentis, aut aliis documentis: secus si de ea nulla aut non idonea, siue dubia sit probatio, quia tunc non est donatio. & eam potest facere tutor aut quiuis alius administrator, vt dicit gloss. in d. l. contra. §. si filius, in glo. vlt. ff. de pact, & in l. imperatores, in glo. j. in fi. eo. tit. & apertè innuit alia glo. in l. pactum curatoris, & ibi Bart. Ang. & Salyc. C. eo. tit. & Bal. {in l. j. col. j. C. de bon. mater. &} in c. cùm contingit, circa medium, extra de transact. Bart. consil. xlvij. nunquid tutor, ante fin. {Angel. in l. pen. col. ij. versic. quinta fuit. ff. de duob. reis. Rom. consi. 50. idem in præfata.} & Petr. Anch. consi. cxxxvj. ex consiliis, post princ. & latè Alciat. in l. dedisse. ff. de verbor. sign. & latè Phil. Deci. consi. cclxvij. non patitur, col. vlt. & apertissimè probat text. in l. præses. C. de transactio.

Hæc lex procedit in renuntiatione siue remissione iuris aut debiti siue rei certæ & indubitatæ.

197 ¶Nam nec talis remissio indiget insinuatione, secundum Bald. Ang. Salyc. subdubium tamen, & Paul. Cast. in d. §. si filius. Ex quibus Angel. dicit glo. ibi esse singul. & Bald. Ang. & Pau. Cast. in l.

Nam talis remissio non indiget insinuatione.

tale pactum, in princ. ff. eo. tit. & Bal. {in l. in personam, in addit. eodem quoque tit.} consi. ccxxxj. præsupposito, lib. j. & Raph. Co. consi. xxiiij. testator filio, col. iij. Rom. in l. Modestinus. ff. de don. Paul. Cast. in l. j. ff. eo. tit. Alex. qui dicit signanter notandum. & Anto. ab Alexan. & Ias. in d. l. pactum curatoris. & idem Alex. in l. Nesennius. §. si debitori, in fi. ff. ad leg. Falcid. & in d. l. si mulier. ff. de condit. ob caus. & Barb. consi. xlj. illud afferam in medium, col. xvj. versic. item est ponderandum, lib. j. & Anton. Cana. in tract. insinuationum, in xlvj. quæst. & Alciat. in d. l. dedisse. ff. de verb. signifi. Et bene facit tex. in l. si tutor, in princ. ff. de iureiu. Et quod voluit Bald. consi. cv. factum tale est, domina Anetana, col. vlti. versic. respondeo quatenus, lib. iij. {nec talis item remissio simoniam inducit secundum Panor. in c. veniens, le j. & ibi Philip. Dec. col. ij. versic. secundo limitatur, extrà de testibus. Angel. Clauas. in summa, in verb. simonia, le iij. versic. xl.}

Nec talis remissio simoniã inducit.

198 ¶ Verùm contrarium, vt videlicet remissio debiti non liquidi habeat vim donationis, nec tutor aut curator aut alius administrator, qui non potest donare, nõ etiam possit tale ius aut debitum remittere, tenent Bald. Salyc. sibi contrarij, & Raph. Fulg. in l. j. C. de pact. & idem Fulg. & Ias. in d. §. si filius. Imol. in l. ex duabus, la ij. col. viij. {& ibi etiam Franc. Aret. col. x. versi. amplius credit.} ff. de duob. re. & Alex. sibi etiam contrarius consi. xxij. viso instrumento syndicatus, col. iij. versic. & dato etiam, & seq. lib. j. & Alciat. sibi contrarius, in d. l. pactum curatoris. C. de pact.

Donare qui nõ potest, nec ius aut debitum remittere potest.

199 ¶ Nam licet, inquiunt propè omnes, nullæ diutiùs appareant probationes, tamen in futurum {inopinatæ quædam} poterunt emergere. l. admonendi. ff. de iureiur. {& l. Lucius. §. vlt. ff. ad senatus. Trebel.} & l. diui, in princip. ff. de pœn. & l. sub prætextu instrumentorum. C. de transact. & l. sub specie. C. de re iudic. { & omnium optimè in l. argentarius. §. cùm autem. ff. de eden. & in l. quidam. §. j. ff. de furt.} cum simil. Ideo satius est rem suspensam relinquere, quàm ius ipsum gratis remittere, quia prosperior fortuna poterit succedere, quæ probationes prima quaque occasione suggeret. Et videmus quòd dubius euentus iuris, de quo non liquet, est alicuius æstimationis, licèt non tantæ. l. Lucius. §. vlt. cũ gl. ff. ad Trebel. & l. in lege falcidia, in prin. & l. Titio. & l. in quantitate. §. j. ff. ad leg. Falc. & l. propter. ff. famil. herc. & l. si seruus, in prin. ff. de cond. furt. & auth. nũc & si hæres. C. de litig. & not. in l. ij. C. de resc. vend. cùm tractatur an in trãsactione habeat locum ea l. & videtur facere tex. à speciali in d. l. tutor, in prin. ff. de iureiu. {& voluit etiam Sig. cons. lxxj. factũ sic se habet: dominus episcopus, col. ij. vers. præterea non est dubiũ. Et faciunt not. per Imol. Pau. Cast. Alex. Fran. Aret. & Ias. in l. seruũ filij. §. si statuliberũ. ff. de legat. j. Corn. consi. ccvj. viso suprascripto, col. iij. versi. & alia spes, lib. 3. & facit etiam tex. in l. si quis vxori. §. vlt. ff. de furt.}

Satius rem suspensam relinquere, quàm ius ipsum gratis remittere.

200 ¶ Ideoq; singul. scribit Bald. in tractatu de pactis, col. xij. versic. item quæro pactum liberatorium, quòd huiusmodi remissio debiti non liquidi, nõ minùs indiget insinuatione, quàm ea quæ fit de liquido, habita ratione pretij, quo vendi potuit. Sed & Signor. in consi. lxxj. factum sic se habet: dictus episcopus, col. ij. versic. sed tu dic, contra tendit, quòd licèt prælatus vel tutor possit remittere debitum non liquidum, tamen in hoc requiritur decretum, per gl. quam dicit ad hoc no. in l. non solùm, in verbo, dedisti. C. de prædi. min. & in l. vlti. glo. vlti. ante fin. C. de transact. & Ioan. And. in c. ij. de transact. & alia quæ ibi allegat. Nam & tantũ censetur esse in patrimonio nostro, quàm æstimatur dubius ille euentus iuris non liquidi, per d. l. in lege, & d. l. Titio, & d. l. si seruus. Et hanc opin. in casu l. nostræ sequitur Ripa hîc in xviij. quæst. Nam verisimile est remittẽtem, si cogitasset de liberis futuris, non tã facilè remisisse, sed expectasse prosperiorẽ probationis fortunã.

Remissio debiti non liquidi non minus indiget insinuatione, quàm ea quæ fit de liquido.

201 ¶ Ego verò huic sententiæ neque omnino accedo, neque planè dissentio, sed id totũ arbitrio iudicis relinquo, qui æstimabit quantitatem debiti, qualisq; is sit qui dicitur debitor litigiosúsne, an alius, qui facilè possit aut non possit interuertere futuras probationes, facilitatemq; aut contra difficultatem futuræ probationis, {ex sententia Bald. in l. in minoribus, in fi. ff. de minor. cùm loquitur de minore transigente super dubio facilè transigendo. & in c. j. in prin. col. iiij. versi. quæro an vasallus tit. de prohib. feud. alien. per Feder. cũ dicit, nam si res possit facilè liquidari, &c. Atque etiam} plúsne an minùs fuisset donans impensurus ad comperiendas probationes, & exigẽdum debitum, quàm commodi ex exactione relaturus, perpenso scilicet laborum, impẽsarum, iudicialisq; tædij calculo, iuxta l. mediterraneæ, & ibi not. per Bart. & Ang. qui eam l. legit cum l. nemo. & Ioan. Plat. & Alex. in addit. ipsius Bart. C. de anno. & trib. lib. x. & quod voluit Ang. in l. j. ff. de duob. reis. {Rom. qui loquitur in remissione debiti à tutore facti. d. consi. 50. versi. item dicendũ.} & Alex. d. consi. xxij. col. iij. versi. & idem videtur, lib. j. Ias. Philip. Deci. & Alciat. in d. l. pactum curatoris. Hæc, inquam, omnia & similia iudex perpendet, statuetq;, vtrum donans verisimiliter remisisset, an non remisisset, si de liberis cogitasset, vt suprà latè diximus in verbo, omnia vel partem aliquam, versi. xxviij. incip. in huius autem rei consideratione, & tribus versic. sequent.

Autoris ea de re sententia.

202 ¶ Intelligit item & quintò Ripa in d. q. xviij. non procedere in remissione debiti vsurarij, per glo. not. {quæ ius facit tutoribus, & curatoribus, & aliis administratoribus remittendi debiti vsurarij,} in l. præses. C. de transact. quem ibi sequuntur & comprobant Bald. col. ij. in ij. quæst. Salyc. Franc. Aret. Ias. & Alciat. in l. pactum curatoris. C. de pact. & Bal. qui illam glo. dicit sing. in l. etiã, ad medium. C. de fideicom. & Ioan. Ana. in c. cùm tu, col. vlt. in v. q. extra de vsur. Et ego id quoq; haud grauatim approbo, tum quia huiusmodi remissio fit ex necessitate bonæ fidei, quã quisque tenetur agnoscere, quod Græci ἐυγνωμονεῖν dicunt, etiã administrator rei alienæ. l. quoties. §. sicut. ff. de admin. tut. & quod not. gl. in c. bonæ, le ij. in verbo, diffidere, ext. de postu. prælat. cum simil. Tum quia fit

Remissio debiti non procedit in remissione debiti usurarij.

quia fit ad exonerationem animæ, quam verisimiliter remittens præfert suis ipsius liberis, ac cũctis rebus. l. sancimus. C. de sacrosanct. eccl. & c. Matthæus, extra de sponsal. & c. præcipimus. xij. q. j. Et ita quòd si id debitum vsurarium iam exegisset, posteàq; debitori relinqueret, non haberet locum l. nostra: quia id magis esset restitutio rei malè exactæ, quàm donatio aut liberalitas, vt plenè diximus, ex multorum sententia supra in verbo, libertis, vers. lxxxviij. incip. sed tu tamen hîc aduerte. cum precedenti. Igitur id multò magis procedit in remissione nondum exacti siue soluti, quæ & non exigit insinuationem, etiam si excedat summam quingentorum solidorum, secundũ Imol. in c. cùm contingat, col. antepen. extra de iureiur. ita limitans quod suprà diximus, remissionem debiti vel iuris requirere insinuationem. Sed & de iure ciuili, quod vsuras permittit, remissio futurarum vsurarum non requirit insinuationem. l. Modestinus. ff. de donat. nec præteritarũ quoque, secundum glo. Bart. & alios ibi.

Remißio futurarum usurarum nõ requirit insinuationem.

103 ¶ Intellige sexto, ex eodem Ripa hîc in xij. quæst. non procedere in renuntiatione litis, contra Socin. aliud expressè tenentem consi. xx. in facto præsupponitur, col. vlt. versic. sed etiam alio, lib. iij. Nam aut, inquit Ripa, quis liti simpliciter renuntiat, & præsumitur id facere non animo quidẽ donandi, sed quia inter agendum animaduerterit sibi ius non esse in re controuersa, secundum glo. in l. si maritus. §. si negauerit. ff. de adult. quam ad hoc reputat not. & sequitur Bal. in l. postquam liti, in iiij. q. C. de pact. & idem Bal. qui dicit menti tenendum in l. transigere, in xj. oppo. eademq; vlt. C de transact. & in c. cùm in vestri, paulò ante fi. extra de elect. Cui adde etiam tex. in l. si aduersarius. & ibi Bal. Saly. & alios. C. de fide instr. quem & ipse Bal. ad id dicit sing. in c. cum venerabilis, col. vlt. vers. sed quid si quis, extra de excep. {& eum quoque in id expendit ipse Bal. in c. j. §. iudices, ad fin. tit. de pac. iur. firm. vbi ex ea dicit quòd renuntians appellationi, fatetur se habere malam causam} & tex. in l. rem non nouam. §. vlt. C. de iudi. & in c. per tuas, le j. in fi. cùm dicitur, non expectata sententia quasi malè conscius cessit, & ibi Ioan. Ana. & Fely. vtrunque in vlt. nor. de simo. & in c. dudum ecclesia, in fi. iunctis præcedentibus, & glo. vlt. extra de elect. & idem etiã voluit Bal. si solerter legitur, in d. c. bonæ, le ij. col. ij. vers. ibi diffidere, per illum tex. extra de postul. præla. Raph. Co. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poss. & Raph. Fulg. & Alex. in d. l. postquam. & idem Alex. in d. l. si pro fundo, ad fi. C. de transact. Fely. in c. olim, ad fi. de rescript. & ipse Soci. d. cons. xx. col. 2. vers. ex quo ergo renuntiaui, lib. iij. Adde item & hanc rationem, quoniã non est verisimile quempiam ei donare, cum quo litigat, per not. in l. suus. C. de repud. hæred. Aut, vt redeamus ad Ripam, renuntiat aliquo dato, & tunc licèt vim habeat donationis, non tamen simplicis, sed ob causam, in qua l. nostra non habet locum, vt & suprà diximus.

Liti qui renuntiat simpliciter, nõ præsumitur id facere animo donandi.

104 ¶ Et ego quidem in posteriore membro Ripæ assentior. quoniã cùm renuntiatio non est gratuita & libera, ea quidem donationis vim non obtinet, vt diximus suprà in hac eadem quæst. vers. 189. incip. intellige secundò. At in priore casu, cùm scilicet quis simpliciter renuntiat liti, res est dubia. Neque enim qui renuntiat liti, continuò fateri videtur ius aduersario esse in re litigiosa, vt probat tex. in l. si te, vbi hoc not. Bal. qui illum tex. dicit sing. C. de ingenu. manu. & voluit etiam Ro. qui illũ tex. dicit sing. in sing. 786. incip. dicit l. postquã. Lancelo. Deci. Ias. & Phil. Dec. in d. l. postquã, vbi & Bar. ante cæteros videtur esse in eadẽ sententia, cùm dicit, quòd si reus renuntiat liti, actor propterea nullam consequitur ex eo actionem, si nullam antè habebat, per l. iurisgẽtium. §. quinimo, & l. si vnus. §. pactus, ff. de pactis. & ita quoq; tenent ipse Bar. & Bal. in d. l. si pro fundo, per illum tex. C. de transact. Bart. Imol. Raph. Com. Alex. Franc. Aret. & recentiores in d. §. nihil commune. Bal. in l. j. col. iij. C. com. de legat. & in cap. pastoralis, in fi. extra de caus. poss. & proprie. Saly. in l. transigere, in ix. oppo. C. de transact. Anto. in cap. cùm dilectus. col. iiij. de caus. poss. & propr. & in c. in literis, col. v. de restit. spol. Raph. Com. cons. cxviij. domina Caterina, col. ij. vers. nec obstat quòd vxor. Pan. in c. solicite, col. iij. vers. contra hunc intellectum, extra de restit. spolia. Cardi. Alex. in summa iij. quæ. col. xv. vers. quid autem si post renuntiationem. & Ias. in l. sicut maior, col. 2. vers. tertio not. {post Bal. ibi in prin.} C. de repu. hære. Quanquam non id probat text. in d. l. si te, quo omnes innituntur, sed id tantùm dicit, eum qui seruitutis quęstionem mouerat, renuntiãdo causæ, nec nocere quicquam nec prodesse ad ingenuitatis probationem. Nam id verum est, etiam si id agens videretur confiteri illũ esse ingenuũ. neq; enim illa confessio eum faceret ingenuũ, qui non est, vt probat ille text. & alius similis, quẽ allegat gl. ibi in l. diui fratres. ff. de lib. caus. Vt omittam quòd si renuntiando liti videatur fateri eum non esse seruũ, non propterea fatetur esse ingenuum, quia potest esse libertinus. Verùm illa sententia confirmatur ex tex. in l. alia. C. de his quib. vt indig. vbi non videtur succumbere qui liti renuntiat, sed tãtùm desistere: quod diuersum est, & ibi hoc not. Bart. Bald. qui dicit not. & Saly. & hoc quoque voluit gl. in l. is qui contra, in glo. j. & ij. ff. de vulg. & pupil. & Bar. in l. post legatum, in prin. col. iij. ff. de his quib. vt indig.

Renuntiatio cum non est gratuita, non obtinet uim donationis.

105 ¶ Sed hîc aduerte, quia videtur esse res diuersa, fateri sibi ius non esse, de qua re loquuntur priores: & fateri ius esse vel non esse aduersario, de quo magna ex parte loquuntur posteriores. Potest enim res esse neutrius, l. si inter, in fin. ff. de except. rei iudic. Sed & super hæc à nostris differitur, vtrùm videatur rem habere pro derelicta, qui liti renuntiat, an non habere, vt per Innoc. in c. veniens, de renunt. & Bart. in l. non solùm. §. liberationis. ff. de liber. lega. Imo. Raph. Co. Rom. Alex. Franc. Aret. Soci. & recentiores in d. §. nihil commune. Sed quantum ad casum l. nostræ pertinet, an videlicet ea habeat locum in huiusmodi litis renuntiatione. Et id quoque opinor ad notionem

Liti qui renũtiat, utrum uideatur habere rem pro derelicta.

eius qui de ea re cognoscet, pertinere: qui æstimabit, an qui renũtiauit, id fecit terrore, odio, & execratione litium, {& molestiarũ forensium:} quia scilicet mauult re carere, quàm litigare, iuxta tex. not. in l. item si res, quæ est iiij. §. non tamen. & ibi not. per Bart. ff. de ali. iud. mut. caus. fac. { & in l. apud Celsum. §. si quis ex vncia. ff. de dol. mal. except.} & c. constitutionem. §. statutum, & quod ibi dicit gl. in verbo, laudabile votum, de verb. signifi. lib. 6. & quod scribit idem Barto. in sua quæstio. siue disput. incip. iudex per imperitiam, col. pen. & Domi. cons. cxxix. circa istud dubium. col. 2. vers. præterea vbi pactum, cum sim. adductis per Alex. in l. iiij. §. vlt. ff. de dam. infect. Quod vix crediderim in eo qui iam litigare cœperit, arg. d. l. rem non nouam. §. vlt. C. de iud. An verò quia sibi credit nullum ius esse in re, de qua lis est. An etiam id fecerit fatigatus expensis & laboribus, iuxta c. nonnulli, in prin. & rursum in c. quia nonnulli, circa medium, extra de rescript. An denique quia cum sciret sibi ius esse, tamen illi in fauorem colligatoris forsitan amici renunciauit: sed & vtrùm verisimiliter omnibus perpensis renuntiasset, si de liberis cogitasset. { nam si verisimile esset id fecisse fauore collitigatoris, id vtiq; haberetur pro donatione, arg. eius quod de liberto renuntiante liti dicitur in l. j. §. vtrùm, vers. quòd si in lite. ff. si quid in fraud. patro.}

206 *Nemo suas fortunas spõte eiicit.* ¶In dubio autem, si nihil aliud appareat, præsumerem renuntiationem potiùs factam ob desperationem iuris, & bonæ fidei agnitionem, quàm ob liberalitatem, secundum ea quæ primo loco adducta sunt: quia cùm nemo ita resupinus sit, vt facilè rem suam iactet & effundat, vt dicit l. cùm de indebito. ff. de proba. Cui concinens Aristoteles lib. iij. Ethicorum, c. j. simpliciter, inquit, nemo suas fortunas spõte eiicit. & facit c. super eo, de renunt. & c. quia verisimile, de præsumptio. Ideóq; in dubio non præsumatur donatio & liberalitas, secundum gl. & Bart. in l. quæ dotis. ff. solut. mat. & in l. cùm quid. ff. si cert. petat. Ita, vt potiùs rem à lege prohibitam quàm donationem præsumamus, vt declarat Bal. in l. vlt. C. de dot. pro. & latè Soci. consi. lxxiij. circa primum, col. pen. lib. j. vbi id dicit probari in l. si tibi. in princ. cum ibi not. ff. de pact. Rursúmq;, vt potius præsumatur error iuris & facti in proprio facto, quàm donatio, per l. sed si me putẽ, in prin. cum gl. ff. de condict. indeb. iuncta l. j. eo. tit. & l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. & voluit gl. in l. generaliter, in verbo, causa, & ibi Ang. col. 2. qui ita dicit se consuluisse. C. de non numer. pecu. Raph. Co. consi. xxxvij. quidam legauit, in fi. Imo. in l. à Titio, col. 2. ff. de verb. oblig. cum simi. traditis ab Alex. cons. xiij. ex his quæ in themate, col. 2. lib. j. & cons. xix. in his quæ in themate. col. 3. li. 4. {& Ias. in l. iurisgentiũ. §. si cum nulla. col. v. vers. circa primũ. ff. de pact.} & in nostris commentariis consuetudinum, tit. xiiij. §. 3. {Et vt etiam potiùs præsumatur stultitia, secundum Bal. in d. l. generaliter, col. ij. in iiij. oppo. C. de non nume. pecun. & Ias. in l. si à substituto. §. j. in fi. ff. de leg. j. & vide Bal. cons. clxxxix. creditor, in fi. lib. 2.} Ac denique, vt non præsumatur etiam ex possessione decennali, iuxta l. cùm de in rem verso. ff. de vsur. vt not. voluit Bal. in l. vlt. C. ne de stat. defun.

207 *De eadem re.* ¶Vnde si posit capi præsumptio aut occasio siue coniectura alterius rei quàm donationis, aut rei habitæ pro derelicta, ea capi debet, per l. si cum aurum, & ibi Bart. ff. de solut. & l. campanus. ff. de oper. liber. & l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pign. actio. & voluit Cyn. in { l. 2. C. de rei vendic. & in l. vlt. in fi. C. de petit. hæred. & in} l. si à patre, in ij. q. C. de condit. indeb. & Signor. consi. xlix. in quæstione, col. j. {Bal. in l. nam & nocere, in ij. lect. ad fi. ff. de pactis, & in l. si tibi decem, in prin. eo. tit. & in l. j. in fi. nouæ lect. ff. de condict. indeb.} Ang. cons. xciiij. cum lis & quæstio, col. antep. ver. quoniam dubitatur. Petr. Anch. cons. 7. in quæstione agitata, col. pe. & cons. xxxij. subtiliter & copiosè super prædicto dubio, col. 2. vers. tertio probo. {& cons. cvj. dubitatur, col. j. & cons. clxxx. visa diligenter, col. 2. in fi. & cons. seq. in prædicto, post princ.} & Pau. Cast. cons. ccclxxvij. ad primũ videtur dicendum dispositionem, col. ij. lib. ij. & Fran. Aret. expressè loquens de re habita pro derelicta (nam cæteri de donatione simpliciter loquuntur) in d. §. nihil commune, col. v. vers. vnde in hoc est instandum. & Soci. qui loquitur de remissione debiti in l. si creditores, col. ij. vers. secundò quia vbi. C. de pact. & docto. vbique tam in lect. quàm in consi.

208 ¶Etiam si leuis sit illa alia occasio aut coniectura, secundum Bal. in l. vlt. col. iij. vers. ibi fortunam. C. de dot. pro. & in l. j. C. ad Trebel. per l. dispensatorem. ff. de solut. & Iason in l. si fundum per fideicommissum. col. v. vers. item pro ista solut. ff. de lega. j. & in l. domos. §. sumptus, post princ. ff. eod. tit. & consi. cxciij. concurro, col. 2. vers. primum quia non solùm, lib. ij. & cons. cxlix. circa primum, col. 2. vers. nec obst. si diceretur, lib. iiij. & cons. lx. visis & diligenter consideratis, col. ij. vers. & cum hîc, eo. lib. iiij. Sed & etiam si capiendo aliam coniecturã actus reddatur inualidus & inefficax, per l. si non sortem. §. si quis falso, iunctis not. per Barto. ibi. ff. de condi. indeb. quam ad hoc expendit Franc. Aret. in d. l. à Titio, col. pen. in fi. ff. de verb oblig. {& Ias. in l. vlt. col. vlt. ff. ad Senatusc. Treb. & in l. si procuratori falso, col. 3. vers. ego dico plus. ff. de condi. caus. da.} Quibus adde quæ diximus supra in præfatione, nu. 128. adde & quod, & seq. Consequens est, vt etiam qui liti renuntiat, non videatur in dubio fecisse animo donandi, & rei habendæ pro derelicta. Ideo nec habebit locum lex nostra, nisi aliud appareat. Quanquam non me latet Suetonium Tranquillum virum proprietatis verborum obseruantissimum, in Caio Caligula, fuisse vsum verbo donandi, cum quis liti gratis renuntiat: & componendi, cum non gratis, sed aliquo accepto: hæc enim sunt verba illius, Pro litibus atque iudiciis vbicunque conceptis, quadragesima summa de qua litigaretur: nec sine pœna, si quis composuisse, vel donasse negotium conuinceretur.

Liti qui renũtiat, nõ uidetur id facere animo donãdi & habendi pro derelicto.

209 {¶Intellige septimò procedere in renuntiatione siue remissione hypothecæ. neque enim ea pro dona

donatione est.l.si pignus.ff.quæ in fraud.cred.& l.j.§.j.& l.Lucius.ff.quib.mod.pign. vel hypoth. solui.& l.quamuis,in princ.ff.ad senatusconsu. Velleianum.& l.etiam.& l.iubemus,in princ.C.eo. tit.Quibus intelliges eum qui donare prohibetur,non prohiberi remittere pignus vel hypothecã, & vbique gl.& doctor.verùm si res ita habet,vt huiusmodi remissio idem præiudicium afferret vt principalis debiti,verbi gratia,si quis totas suas facultates habeat in magno quopiam nomine siue debito,cuius debitor est minimè soluendo,vt qui sua bona omnia in alios alienauit , sed ea tamen huic debito hypothecata:Et hic huiusmodi hypothecam remittit his tertiis, quos vocant, rerum scilicet dominis & possessoribus:peræquè est,ac si debitum ipsum remitteret, cùm inefficax sit actio personalis,quam habet in principalem debitorem.At si debitum remitteret,locus esset huic legi vt diximus suprà in princ.huius viij.quæstio.cur igitur non erit locus in hac remissione pignoris,cùm eadem omnino sit ratio?

Qui donare prohibetur nõ prohibetur remittere pignus uel hypothecam.

110 ¶Intellige octauò,vt non procedat in remissione quartæ.hæc enim non tam donatio est, quàm plenior atque integrior fides & restitutio,atque plenius officium.l.patrem.ff.quæ in fraud.credit. & l.si sponsus.§.si quis rogatus.ff.de donat.inter vir.& vxor.Ideóq; in huiusmodi remissione nõ requiritur insinuatio,vt in donatione requiritur,vt ex facto consultus respondit Bal. cons.cxiij. quædam domina Biolia,in fi.lib.j. vbi & id dicit etiam fortè procedere in quarta debita iure naturæ,per tex.not.in l.si quando.§.vlt.C.de inoffi.test.quem negat alibi reperiri.

In remißione quartæ nõ requiritur insinuatio.

111 ¶Intelligere potes & nonò vt etiã non procedat in remissione vsusfructus,argumento eius quod scribit Azo in summa.C.de bon.quæ lib.col.j.vers.aduentitium , quòd pater potest filiis donare inter viuos & irreuocabiliter vsumfructum quem ipse habet in bonis eius aduentitiis,per tex.in l.cùm oportet.§.non autem,vers.sin autem res.C.eo.tit.quo in loco Bald. col.j. vers. in textu ibi apud filium,eum quoque tex.in id dicit esse optimum,& non esse alibi:redditq; huius rei rationẽ, quia hæc remissio magis valet vt refutatio,quàm vt donatio.Et simile dicit haberi in c.j.de alien. feud.pater.Sed & ibi id voluerunt Bart.Saly.Pau.Castr. qui id dicit perpetuò menti tenendum. & ante hos Gui.Cu.qui illam Bal.rationem priùs adduxerat.Et idem quoque voluit Bald.in l.2. col.ij.in iij.opposit.C.de inoffi.donat.

Remißio usus fructus magis ualet ut refutatio quã ut donatio.

112 ¶Scio tamen nonnullos contrarium ex diametro tenuisse,vt scilicet hæc remissio vsusfructus facta à patre filio non valeat,sed tantùm morte confirmari,vt cæteras donationes,& in his gl.in d. §.sin autem res,in verbo,lucretur,& ibi quoque Albe.& aliam gl.in d.l.2.in glo.j.C.de inoffi. testa.quæ in hanc opin.trahit Azo.licèt sit alterius.Alios quoque eam rem in medio reliquisse tanquam dubios,vt Cy.in d.§.sin autem res.Alios deniq; distinxisse,an pater statim ab initio vsumfructum repudiet,antequam scilicet eum agnouerit,& tunc procedat prior illa op.an pater agnouit vsumfructum,& tunc locus sit posteriori opi.vt per Corn.in d.§.sin autem.Hanc autem rem latissimè omnium differit Ang.ibi quem tu omnino videas.}

Remißio usus fructus facta à patre filio an ualeat.

113 ¶Nono quæro,quia nuper locuti sumus de re habita pro derelicto,Vtrùm in ea re postea ab alio occupata,ac tacita illius effecta,per l.j.& ferme per totum.ff.pro derelict.locum habeat l. nostra, vt scilicet eam rem possimus,susceptis postea liberis,ab eo qui occupauit,condicere?quod videtur ex eo quod diximus in præcedenti vers.Et ego quidem in ea sum sententia, vt si ea res talis sit, quam dominus verisimiliter non habiturus fuisset pro derelicto,si liberos habuisset, aut de futuris cogitasset,est locus huic l.cum istud sit species quædam donationis,vt dicit gloss. in l.vlt.ff.de euictio.& Petr.Iac.in tit.de causis ex quib.feud.amit.col.ix.vers.sed quid si dominus. & est optimus text.quem ea glo.allegat,in l.quod seruus,& ibi Bart.ff.de stipul.seruo.& idem Bartol. in l.j. post princ. ff.si ex noxa.caus.agat.& vtrobique dicit Bart.& post eum Rom.in posteriori loco, quòd gabella æquè debetur ex ea re,ac si aliter esset donata.& sequitur Bertr.in tracta.gabellarũ in vij.parte in xij.q.De cuius rei veritate vide Ang.Imol.& Raph.Cur.in priore loco.Alex.Soci. & Ias.in posteriori.& eundẽ Bertr.in d.tract.gabel.parte iij.octauæ partis principalis in ix.quæst.

Hæc lex utrũ locum habeat in re pro derelicto habita & postea ab alio occupata

114 ¶Et ita quidem res hæc tenet vicem donationis,vt prohibitus aliquid donare,aut aliter alienare, non possit habere pro derelicto:vt asserit Iacob.Butr.in l.j.§.j.ff.si ex noxa.caus.agat.& Bart.in d. l.quod seruus.& Cepol.in tit.de vsucap.pro derelicto.col.v.in prin.vers.ego verò dico,& iterum col.pen.vers.quintò principaliter.& Iason qui id dicit not.in l.filiusfa.§.diui,col.x.vers.iij.no. amplia.ff.de lega.j.in ij.lectu.& in l.si ita quis.§.ea lege,col.vlt.vers.item ad materiã.ff.de verb.oblig. & facit tex.in l.sed & si rem.ff.quæ in fraud.cred.& quod scribit Bald.in rub.C.eod.tit.colum.2. vers.secundò quæro.{& Rom.consi.cxiij.pro decisione casus,in princ.}

De eadem re.

115 ¶Verùm contra supradicta facit quod scribit Guil.Cu.in l.j.post princ.{& ibi quoque Alberic.} ff. de rerum diuisio.quòd quando occupatur res habita pro derelicto , non est opus insinuatione, quę aliàs requiritur in donatione,quia iura indistinctè & sine aliqua solennitate permittunt quẽlibet occupare rem derelictam,vt ff.pro derelict.per totum.& idem voluit Bal.in l.mater , col.vlt. vers.item quæritur.C.de rei vendicatio.{& in l.si mihi.C.de solutio.& cons.ecc.tex.in cap.j.col.j. lib.2.}Nam non est,inquit,propriè donatio , cum in donatione requiratur consensus vtriusque, donantis ,& donatarij,non item cum quid habetur pro derelicto.Et idem Bald. in l.si inter.C.de solut.& in l.j.col.2. vers.quæro circa hæc.C.de confess.vbi etiam dicit quòd non est propriè donatio.& Ang.in l.si id quod.§.id quod.ff.pro derelict.& idem Ang.& Imo.in d.l.quod seruus. ff. de stip.seruo.& Alex.& Socin.in d.l.j.in princ.ff.si ex nox.caus.ag,vbi ita in hoc distinguunt post Guil.

Quando res occupatur pro derelicto non est opus insinuatione.

Guil.Cuma.vbi suprà,vt si quis in fraudem habeat pro derelicto,vt alius rem occupet, id quod præsumitur ex cõnexitate habendi pro derelicto,& confestim occupandi,arg.l.si ventri. §. vlt.ff. de priuileg.credit.& c.officij,extra de elect.vel si coniunctus occupasset,arg.l.data.C.de donat.& tunc habetur pro donatione,aliàs secus.Quæ & ipsa prope fuit sentẽtia Ang.& Imo.in d.l.quod seruus.& Rom.in l.Modestinus.ff.de donat.& Cepol.in d.tit.de vsucap.pro derelict.col.v.in paruis, vers.sed nunquid tales.{& Franc.Aret.in l.possessionem,col.2.ff.de acquir.possess.}

216 *Hæc lex an habeat locum in pactis dotalibus.*

¶Decimo quæro,an hæc l.habeat locum in pactis dotalibus,videlicet quæ fiunt in contractu dotali vel matrimoniali,vt si vxor moriatur superstite marito,ipse maritus lucretur dotem aut partẽ illius,vt sæpe fit apud Italos?Et certè Alex.cons.clxij.visis his quæ copiosè , col.ij. vers.nec obstat quod non debet reuocari,lib.vj.consuluit huiusmodi pactum non reuocari ex hac l.per liberos postea susceptos , duabus rationibus alibi suprà à nobis tactis. Prior est, quia per huiusmodi pactum verisimiliter non infertur magnum præiudicium ipsis liberis. Nam aut pater non transit ad secundas nuptias,& iuris præsumptione huiusmodi dos filiis obueniet,successuris patri,quem lex præsumit filus relicturum.l.scripto.ff.vnde liber.Aut transit,& cogitur reseruare eam dotem liberis primi matrimonij.§.præterea,in auth.neque vir.

217 *Hæc lex non habet locum in donatione onerosa.*

¶Posterior ratio hæc est,quoniam hæc l.non habet locum in donatione onerosa , vt suprà satis dictum est.sed hoc pactum non est gratuitum,sed potius onerosum,videlicet in compensationẽ onerum matrimonij,per tex.in l.j.§.si verò,iuncta glo.in verbo,ad lucrum,& ibi Bal.qui hoc not. & Ioan.Plat.col.iij.vers.in quarto dicto.C.de impo.lucra.descript.lib.x.& voluit gl. nuncupatim de hoc pacto loquens in l.si donaturus,in verbo,duntaxat,& ibi Bal.Rom.ipse Alex. & alij recẽtiores.ff.de conditio.ob causam.Dyn.in l.si cum dotem.§.transgrediamur,& ibi recentiores,ff.sol. matr.Cyn.& Bal.in l.2.C.famil.herciscun.Bal.post Federic.Scal.in l.Titia cum testamento.§. qui inuita,ante fi.ff.de lega.2.Idem Bal.in l.cùm multæ,vers.inter donationes ob causam.C.de dona. ante nupt.{& in l.non sine,post princ.C.de bon.quæ liber.}& in l.hac edictali,in prin.col.3. vers. pone quòd appositum pactum.C.de secund.nupt.& in auth.præterea,col.pen.vers.restat videre, & ibi etiam Franc.Aret.col.vlt.C.vnde vir & vxor.& idem Bal.in l.quod nomine,col.j. vers.sed quid si repetens.ff.de condit.indeb.{& in repet.l.2.col.xxv.vers.si verò quæritur.ff.de iureiur.dũ eam gl.allegat.}& cons.lxxix.casus talis est.Zeno.ante fi.lib.j.{nam & ibi col.2.dicit id lucrũ dotis esse accessorium ad dotem ipsam}& cons.cx.consuetudo vallata,ad fin.lib.2.& cons.ccxxxix. Laurentius fuit confessus,in ij.dubio,in fi.eod.lib.2.& cons.lxiiij.duo sunt,in fi.lib.iij.Angel.in §. quia verò hactenus,ante medium,in auth.de nupt.& Petr.Ancha. cons.cj.ex prædicto themate, col.2.vbi dicit sing.gl.in d.l.si donaturus.Alex.in l.vlt.§.si à socero.ff.quæ in fraud. credi. & in l. iuris ignorantia.C.qui admi.vbi dicit quòd de tali lucro idem debet iudicari,quod de damno vitando.& cons.clxij.visis his quæ copiosè,col.ij.vers.item respondeo,lib.vj.Mathesil.no.lxxiij.nota vnam doctrinam,in fi.{Fran.Aret.in l.j.per tex.ibi iuncta gl.C.de inoffi.dotib.Soci.in l.de diuisione.ff.solut.matri.}Ias.in §.itẽ.si quis in fraudem.col.iiij.vers.an autem dos, Instit.de action. & in l.Nesennius,in iij.not.ff.de re iudic.vbi dicit ad hoc valde sing.& bene signandam d.glo.& in l.ab hostibus.§.j.in fi.ff.solut.matrim.vbi & illam quoque glo.dicit sing.& cons.clxxj.viso instrumento dotis , col.iiij.vers.quod autem ista,& iterum col.vj.vers.ex istis omnibus, lib.iiij. Philip. Dec.cons.ccliij.in casu proposito,col.2.& iterum cons.ccccij.in causa illustrissimi,col.iiij. versic. his tamen & similibus.

Lucrum dotis est accessoriũ ad ipsã dotẽ.

218 *Lucrũ quando trahit originem à dãno de eo idẽ iudicatur quod de damno, & econtrario.*

¶Et hæc ratio confirmatur ex eo quod voluit glo.sing.in l.si duo,in verbo,scire potuit.ff.de acq. hæred.quòd quando lucrum trahit originem à damno,de eo idem iudicamus,quòd de damno, licèt nunc sit lucrum:& econtrario iudicamus de damno,quod à lucro trahit originem,vt de lucro:& ad hoc illam gl.not.& sequuntur Imo.{qui eam dicit sing.Roma.& alij recentiores ibi , & Franc.Aret.in l.Titia,col.iij.ff.de verb.oblig.vbi illam gl.dicit not.{& in cons.cvij.elegantissimè, col.j.vers.præterea quando damnum,vbi eam gl.dicit sing.}& Alex.in d.l.iuris ignorantia.{& ibi quoque Ias.qui eandem dicit not.}C.qui admit.& Soci.cons.v.supradictus insignis doctor,col.3. vers.pro his adduco,lib.iiij.& Ias.in l.inter stipulantem.§.si rem quam,circa medium.ff.de verbo. oblig.{& in l.vlt.col.iiij.vers.item nota ex eo. C. de codicil. vbi eam dicit solennem.} Sed sic est, quòd dos à qua hoc pactum sumpsit originem,est titulus onerosus quantum ad virum.l.ex promissione.ff.de actio.& oblig.& l.pro oneribus,& ibi Bart.C.de iure dot.& l.apud Celsum.§.sed & si mulier.ff.de except.dot.cum simil.Ergo & tale pactum debet etiam dici onerosum, & ita etiam colligit Ias.in l.licèt inter priuatos. C.de pactis. & in d.l.si donaturus.§.j.col.iij. ff.de condit. ob caus.vbi illam glo.dicit sing.Et bene facit tex.in l.si quis.§. si vxor.ff.de donat. inter vir. & vxor. vbi sicut dos est titulus onerosus quantum ad virum,ita & vsuræ dotis.

219 *Statuta deferentia lucrum dotis,introducta sunt propter onera matrimonii.*

¶Ex quo etiam ortum videri potest,quod plerique existimant,statuta hoc lucrum dotis deferentia,cuiusmodi sunt multa in Italia,id facere propter onera matrimonij:quod inter cæteros voluit Bart.in tract.de duob.fratrib.in v.quæstio.& Bal.in l.non sine,& ibi etiam Fulg.in fin.C.de bon. quæ liber. & ipse Baldus in l.2.C. famil.hercisc. & in l.si cum dotem.§.si pater,ante fi.ff.sol.mat. & in c.super literis,col.v.vers.sed quid dices,extra de rescrip.& cons.lxxix.casus est talis , Zeno, col.vlt.lib.j.{& cons.cccxxvij.factum sic proponitur,lib.iiij.}& cons.liij.quædam domina Richabella.lib.v.& in sua margarita,in verbo,dos,col.ij.vers.dos data filiæ.& Ang.cons.180. præmitto ad euiden-

ad euidentiam,col.2.Saly.in l.cùm te.C.de donatio.ante nupt.& Pan. consi.lxxix. stante statuto quo cauetur,col.ij.lib.2.Rom.cons.ccccclxxj.lucrum autem ex dote.& Raph.Com.cons.xlvij. statutum Florentiæ,col.ij.vers.præterea cùm per rationem.Pau.Cast.cons.lix. pro pleniori responsione,col.j.vers.secundò videndum,lib.j.Cepola causarum ciuilium consi.7.punctus quæstionis, col.2.vers.tertiò præmitto.& Franc.Aret.qui hanc dicit esse communẽ opin.in l. si ante nuptias, col.vlt.ff.solut.matrim.Franc.Cre.sing.cliij.statuto cauetur.Card.Alex.in c.significauit, in fi.extrà qui fil.sunt legit.Socin.in l.de diuisione,col.j.vers.circa primum.ff.solut.matr.& cons.cxiiij.viso testamento dominæ,col.2.vers.his tamen non obstantibus,lib.j.& Corn.cons.j.circa primum, col.antepen.versicu.nec multùm confert,lib.iiij.Philip.Dec.qui adducit concord.consi.lxvij.circa propositum & d.consil.cccij.col.iiij.vbi suprà. Ideo consuluit Bald.consil.clxxxiiij.hoc exordio, si qua inquit mulier.lib.iij. quòd si vir non sustinuerit onera matrimonj, non debet lucrari dotem ex d.statuto.quòd & idem tenuit idem Bal.cons.liij.quædam domina Richabella,ante mediũ lib.v.& rursum consi.cclxxiiij.proponitur in facto,eod.lib.v. Id quod etiam tenuit in auth.data, paulò ante medium.C.de dona.ante nupt.quem sequitur Iason, qui postremum tantùm locum allegat,cons.cxxxv statuto ciuitatis,col.vlt.lib.j.

110 ¶Aduerte tamen quòd contra hanc secundam Alex.rationem, & quæ pro confirmatione illius diximus,facit tex.in l.si ab hostibus.§.vlt.in verbo,lucrifacere.ff.solu.matri.& in l.quoniam. §.ad hæc,in verbo,lucra.C.de secund.nupt.& in l.sed si alia lege,in prin.ibi,dotem mariti lucro cedere.ff.de bon.damn.& in l.cùm vir,ibi,si tota dos lucro mariti cessit.ff.de vsucap.& in l.in eum,ibi, dotem lucratur,& iterum in l.Neratius.§.si maritus,cùm dicitur,si maritus lucratur dotem, rursumq́;(in l.si pro rata.§.vlt.ibi,id enim lucrari videtur,iterumq́;)in l.si mulier,in illis verbis, licèt lucri dotem faciat.ff.de relig.& sumpt.funer.& l.Titia, ibi, contentus in retentionem lucri dotis cæteris rebus.ff.de iure dot.& in l.fundum,ibi,& dos lucro mariti cesserit.ff.de fund.dota.(& in l.cùm quis vxori,ibi,dotem fuerit lucratus.ff.de dote prælegat.)& l.ex morte,in princ. ibi, lucrari, iunctis præcedẽtibus.C.de pactis conuen.& in l.j.§.illo proculdubio.C.de rei vxo.act.& in l.vlt. §.simili,in tribus locis.C.de iure dot.& in l.pen.§.vlt.in fi.ff.quod fal.tuto.aut.& in l.j. vers.si verò.C.de impo.lucra.descript.lib.x.& in §.j.vers.prospeximus,in auth.de non elig.secund.nub. & in §.j.vers.duo igitur.& §.sed etiam,vers.si verò incertum.& §.mitiores,vers.si igitur,in fin. & §. has itaque.& §.deinceps.& §.soluto.& §.si verò sit soboles.& alibi sæpe in eo.tit.in auth.de nupt. & in §.quia verò plurimas,in auth.vt lic.matr.& auiæ.& in §.quia verò quædam,eod.tit.& in §.j. in auth.de æqual.dot.& in cap.vlt.extrà de donatio.inter virũ & vxor.qui quidẽ tex.id lucrũ appellant.& quod scribit Ang.in §.ascripto,in fi.in auth.de nupt.quòd illud quod lucratur maritus ex dote,dicitur habere titulo lucratiuo,quia fructus habet propter onera matrimonij,quod & voluit Io.à monte Sperello in auth.ex testamento.C.de collat.& Soci.cons.223.circa præsentẽ,in fi. lib.ij.& Ias.cons.lviij.ad idem pro Ioanne,vers.nec prædictis,lib.j.& cons.ccxv. in quæstione quæ vertitur,col.2.vers.nõ obstat aliud fundamentum,eo.li.j.& Ioa.Montefer.in repe.l.frater à fratre. col.24.in fi.18.quæst.ff.de cond.indeb.(& ante hos omnes Bal.sibi contrarius cons.cclxxvj.verba statutorum,col.j.lib.3.)Ideoq́; plerique voluerunt huiusmodi pactum de lucranda dote requirere insinuationem:sicuti aliam meram ac simplicem donationem,in quibus sunt Azo fons iuris dictis,Cyn.& Bal.in l.vlt.C.de iure dot.& Ant.Cana.in tract.insinuationum.q.xxxix.& seq. *Confirmatio præcedentiũ.*

111 ¶Quæ sententia & ex eo confirmatur,quòd maritus hoc lucrum percipit ex statuto,etiã, si nulla onera sustinuerit,videlicet cùm matrimoniũ momẽto tantùm durauit,secundũ Bal.in l.non tantùm,& ibi etiã Ang.in lect.Flor.& Corn.C.de lega.& eundẽ Ang.d.cons.180.præmitto ad euidẽtiam,col.vlt.Pau.Castr.in d.l.si donaturus.§.j.& ibi Ias.in fi.qui hoc reputat sing.ff.de condit.ob caus.Fran.Aret.in l.2.col.j.ff.solu.matri.& iterũ in d.l.si ante nuptias,col.vlt.eod.tit. vbi hoc pro eleganti allegat.Soci.cons.ccxxiij.circa præsentem,col.2.vers.quibus præsuppositis, & alibi sæpe in eo.cons.lib.2.Laurent.Calca.cons.xxxj.Ant.Parolarius, col vlt. vers.sed his non obstantibus. Ias.in d.l.si donaturus.§.j.col.vlt.ff.de condit.ob caus.vbi hoc dicit sing.& in l.inter stipulantem. §.sacram,col.viij.vers.tertiò matrimonium.ff.de verb.oblig.vbi hoc reputat valde not. & d.cons. cxxxv.(statuto ciuitatis,)in fi.lib.j.vbi & hoc dicit sing.Phil.Dec.in c.de causis,col.iij.vers.& prędicta conclusio,extra de offi.deleg.(& cons.dxxiij.in casu,col.j.)Catel.qui hoc reputat singul.in memor.incip.momentum,& iterum in memor.incip.statuto Mediola.cauetur. *Maritus percipit lucrum dotis ex statuto, etiam si nulla onera matrimonii sustinuerit.*

112 ¶Idq́; etiam obtinet,si needum vxor fuit traducta ad domum viri,per glo.in §.nuptias, in auth. de nupt.& voluit etiam Bart.& Raph.in l.nihil,per glo.ibi.ff.rerum amot.Cyn.Bal.& Fulg. Pau. Castr.& Corn.in d.l.non fine.C.de bonis quæ liber.Bald.& Ang.in l.solet §.quæ virum. ff. de iis qui not.infam.Bal.in l.Deo nobis,col.2.vers.sed iuxta hoc pone,& ibi Raph.Fulg. qui ita se dicit cum multis aliis ex facto consuluisse,& ibi item Pau.Cast.in fi.C.de episcop.& cleri.& idem Bal. in l.sancimus.C.de nupt.& d.cons.cx.consuetudo vallata,lib,2.& cons.(ccxc.quod vir non lucretur,lib.j.& cons.)ccxxviij.ad euidentiam est præmittendum,paulò ante fi.lib.3. dum allegat Bar. in d.l.nihil,& seipsum in d.l.Deo nobis,& expresiùs cons.cccclxvij.factum dignoscitur esse tale,quædam domina.lib.iiij.Raph.Co.in l.si cùm dotem.§.transgrediamur.ff.sol.matr.Anto.in c.j. de sponsali.Pau.Cast.in l.si donaturus.§.j.& ibi Iason col.vlt.ff.de conditio.ob caus. vbi dicit ita vidisse se consultum per omnes.& idem Paul. in l.sed hoc ita.§.j. ff.de re iudic. & in d.l. si ante. quam *Et etiam si needum uxor traducta fuerit ad domum viri.*

quam legit cum l.de diuisione,col.vlt.ff.solut.matr.& in l.si marito.§.j.ff.eo.tit.& in l.cùm fuerit. ff.de condit.& demonst.& ibi quoq; Soci.& idem Pau.Cast.cons.cliij.super primo quæsito licèt dominus,col.j.lib.j.& cons.ccccxxxiij.visis omnibus scripturis,in ij.dubio,eod.lib.j.{ Roma.in l.j. C.vnde vir & vxor.}Mathesil.not.lxxv.nota quòd disponens.Bal.Nouellus in tractatu dotium, in vj.parte principali,in xxxvij.speciali,in fi. Corne.cons.cxlix.licèt meo iudicio per totum,lib.j. Ang.Arct.in §.nuptiæ autem,Instit.de patr.potest.&{latissimè omnium}in §.fuerat,col.xvij.vers. quæro de quæstione quotidiana.Instit.de actio.Socin.d.cons.ccxxiij.lib.ij.& cons.viij. viso elegāti consilio,col.j.lib.iij.{Carol.Ruin.cons.lviij.visis,col.2.nume.4.lib.iij.}Philip.Dec.cons.cclx.quęritur breuiter,col.iij.& Ioan.Campez.in tract.dot.in v.parte,col.vij.versi.statutū de dote lucrāda. & Franc.Purpu.in l.j.col.xix.num.123.C.de summa trinit.& latè Anton.Rubeus consil.xix.stāte statuto quòd vxore. { & Franc.Ripa in rubr.sol.mat.num.67.& multis seq.}

223 *Et etiam si uxor nedum à uiro sit cognita.*

¶Sed & denique obtinet,etiam si needum vxor à viro sit cognita.Nam in hoc sufficit matrimoniū per verba de præsenti fuisse contractum,vt expressè voluit Bal.in d.l.Deo nobis,vbi suprà citaui mus.& ibi etiam Raph.Fulg.qui se dicit ita consuluisse cum aliis multis doc.& Paul.Castr. C. de episcop.& cleric.& ipse Bal.in d.l.non sine,col.j.& ibi quoque Raph.Fulg.Pau.& Philip. Corne. & idem Bal.subobscure,in cap.capellanus,in fi.extrà de feri.dum{vtrobiq; Bald.ipse} aliud dicit, cùm statutum loquitur de matrimonio copulato.& in d.cons.ccxxviij.lib.3.dum etiam distinguit inter matrimonium simpliciter,& matrimonium copulatum.& Saly.in l.cùm te,in fi.{vers.vnum tamen non omitto.}C.de donat.ante nupt.Domin.in c.præsenti.§.vlt.de præb.lib.vj.Paul.Castr. in d.l.si donaturus.§.j.vers.item quid si matrimonium.& in d.l.si ante nuptias,ad fi.ff. sol. matri. {& in l.de diuisione,col.vlt.ff.eo.tit.vbi tamen id declarat.} & in d.l.cùm fuerit.ff.de conditio. & demonstratio.vbi dicit quòd ita communiter tenetur.& cons.cliij.super primo quæsito, licèt dominus,lib.j.{& cons.ccccxxxiiij.visis omnibus scripturis,col.ij.in ij.dubio,in fin. eodem lib.j.} & Panor.cons.lxxix.stante statuto.lib.ij.{Mathesil. d.num.75.}Corn.d.cons.cxlix.lib.j.Alex. consi. cxxix.super primo dubio,col.ij.lib.vij.Dec.cons.ccccccxl.quæritur in effectu,col.vlt.lib.iij. & Stephan.Bertr.cons.ccxxix.Salyc.quem audio.lib.ij.& Fely.qui id reputat sing.in c.tertio loco,col.3. vers.& retenta hac parte,extra de præsumpt.& Campez.vbi suprà & Hippo.Marsil.cons.lxvj.in nomine &c.attento.col.2.vers.& facit,lib.j.vbi hoc dicit sing.Ias.d. cons. lviij.lib.j. vbi hoc miro modo intelligit,modo maritus non esset impotens ad coitum.& iterum d.cons.cxv.in quæstione quæ vertitur,col.j.& ij.eo.lib.j.vbi & hoc intelligit modo coniuges sint apti ad coitum.& latissimè cons.cxxxv.statuto ciuitatis,eo.lib.j.{& Matth.Afflict.decis.Neapol.lxj.fuit lata quædam sententia,vers.tertiò dubitatur,& Ripa.in d.rub.ff.sol.matr.vbi suprà,etiam limitans , nisi statutum loqueretur de copulato matrimonio.}

224 *Matrimoniū copulatū utrū concubitū designet.*

¶Quanquam nec ei quod Bal.dicit de matrimonio copulato,faciens vim in hoc postremo verbo,quasi concubitum designet,assentio,propter tex.in c.vlt.extrà de frig.& malefic. & c.j.& c.2. extrà de matr.contr.contra interd.eccle.& cap.per tuas,qui fil.sunt legit.quibus apertissimè probatur,dici matrimonium copulatum sine coitu.{& in iure ciuili in l.si extraneos,ibi,matrimonio copulato.ff.de condict.ob caus.vbi satis constat ea verba significare matrimonium contractum, quem & in id expendit post alios Corn.in d.l.non sine,ad fi.C.de bonis quæ liber. Nam,& copula est nomen generale,quod vinculum siue nexum significat. Plautus in Epidico: Quæritant me,in manibus gestant copulas secum,subirem.Ouidius,

Copula detrahitur canibus.

à copulando dictum,quod & ipsum generale est:& veluti iungere , colligare , vincire significat. Hinc dicitur copulare amicitiam,societatem,matrimonium,concordiam,dextras, apud Plautum in Aulularia.Et Acron in Horatij carminum lib.j.Ode xiij.enarrans illud ipsius Horatij,

Quos irrupta tenet copula.

Copulæ definitio. *Coire matrimonium etiam citra coitum dicimus.*

Copula(ait)propriè dicitur cuiuslibet rei duplex numerus, vnde tractum est , vt matrimonium copula diceretur.Et si quando intelligimus copulam de coitu,ferè illi addimus,carnalem,vt in c. de illis,de desponsat.impub.& c.insuper,qui matr.accus.poss.& alibi sæpe,nam & coire in matrimonium,etiam dicimus, pro contrahere matrimonium,etiā citra coitum.l.in testamento ita erat scriptum. ff.de condit.& demonstr. vt coire in fœdera apud Virgil.lib.2.Aeneid.

Coeunt in fœdera dextræ.

Et coire societatem dicimus:Tullius in oratione pro Roscio Amerino,Ne diutius vos teneam iudices,coitur societas.Et in Phili.2.vtinam Cnei Pompeij cum Cęsare societatem nunquam coisset.Et Iureconsultus in l.j.& l.ij.§.de illo,& l.iij.& l.v.vj.& vij.& sæpe in eod.tit.ff.pro socio.Sed tu interim vide Bal.cons.cxciiij.incipiam,col.ij.vers.fuit insuper,& Corn.in d.l.non sine,ad fi.C. de bonis quæ lib.{Quod obiter dicere voluimus,licet non huc admodum pertineat,quoniam à nullo quem legerim,animaduersum vidimus,sed omnes passim Bal.referunt,& sequuntur.

225 *Lucrum quod maritus percipit ex dote, nō est semper propter one=*

¶Ex iis autem quæ diximus manifestè liquet quòd huiusmodi lucrum dotis, quod ipse maritus facit,non est propter onera matrimonij.Nam si ob ea esset,certè maritus non lucrifaceret deficientibus oneribus,videlicet cùm matrimonium momento tantùm durat,aut cum nondum traducta fuit vxor in domum mariti,quia deficiente causa deficit effectus.l.generaliter.ff.de episco. & cleric.& c.cùm cessante,de appellat.lib.vj.cum sim.Vnde & ea ratione , quam de matrimonio momen

momentaneo diximus,Soci.vir inter recentiores autoritatis maximæ,& post eũ Hercu.in l.2.ff. solu.mat.asserunt constanter hoc pactum de dote lucranda, tanquam non onerosum,sed merè gratuitum,reuocari susceptis liberis,per hanc l.nostram.

116 ¶Verùm quantum ad tex.in d.l.si ab hostibus.§.vlt.ff.sol.mat.cui maximè innituntur, qui lucrũ esse dicunt quod ex eo pacto quæritur, vtpote qui id lucrum etiam appellat, cùm vtitur verbo lucrificare,vt diximus: illi respondet Rom.in d.l.si donaturus, quòd ibi impropriè lucrũ dicitur: sicuti etiã,vt hoc illi addas, fructus dotis alicubi dicuntur cedere lucro mariti,in l.pro oneribus. C. de iure dotium.& in l.j.§. cúmque ex stipulatu,versicu.fœtus.C.de rei vxoriæ actione.Et tamen haud dubiè eos habet propter onera matrimonij,vt inibi etiam scribitur; & suprà diximus. Vel etiam dici potest,vt dicit Iason ibi, quòd dicitur lucrum habito respectu ad tẽpus præsens, quo delatum est morte vxoris,& sic cessantibus nũc oneribus,cũ defertur. Sed si respiciamus ad onera præterita,nõ lucrũ est.Ego vtranq; responsionẽ ita cõiugo. Nam quodãmodo maritus lucratur,qui ex pacto & statuto illud obtinet,quod de iure cõmuni nõ obtinuisset. Est igitur lucrũ eo respectu,quòd præter ius cõmune cedit lucro ipsius.Veruntamẽ statutũ aut pactũ id lucrũ deferens videtur respicere ad onera matrimonij vix tolerabilia,vt latè dicemus in nostris cõsuetudinibus tit.xxxviij.§.iiij.in gl.ij.in prin.& quibus ferendis ac cõpensandis plerũque nõ sufficiũt simplices fructus dotis à iure cõmuni marito in id concessi.Igitur in eius rei veluti augmentum siue supplementum ac additamentũ pacto nobis prouidemus,aut statuto:quod quidem dotis additamentũ eius naturæ ac vitium esse cẽsetur,vt dos ipsa:& idem de vtroq; iudicandũ est, per tex.in l.etiã.C.de iure dot. { & l.si cõstante.C.de dona.ante nupt.vbi augmentũ dotis gaudet eodẽ priuilegio,ac dos ipsa,& ibi no.Bal.& Saly.& } in auth.æqualitas,ibi.augmentũ quoque.C. de pact. conuenien.& in l.inter socerũ.§.cùm inter.ff.de pact.dotalibus,cùm dicitur,nec separabitur portio dotis, quæ est data additamenti causa.& §.j.& §.aliud.& §.dedimus, in auth.de æqual.dotis. Ex quo no.Ang.ibi quòd omne priuilegium datum principali, porrigitur ad eius augmentũ.& voluerunt Bar.Alex.Iaso.Aquen.& Thom.Parpa.in repet.rub.ff.solu.mat.Idẽ Bar.consi.cxxiiij. punctus quæstionis,col.2. { Bal.in l.si marito.§.vlt.ff.sol.mat. & consi.cccl xix.in primo puncto, in fi.lib.4.Albe.in secunda parte statutorum,q.clvj.item quæro continuando,circa mediũ.} Pau. Cast.in l.cum pater filiæ.ff.de leg.ij.Alex.in d.l.diuortio.§.ob donationes,col.j.ff.sol.matr. {Fran. Aret.in l.rei iudicatæ.§.hæredi,col.vlt.eo.tit.& iterum in l.si in testamento.ff. de vulg.& pupil.} & Thomas Parpa.in l.ij.col.6.in fi.eo.tit. vbi erranter citat l.quoties, pro d.l.etiã.C.de iure dot. nam d.l.quoties,nihil huc pertinet.& Iason in l.quod in rerum.§.si quis post.ff.de leg.j.& consi. cxlvij.præsens consultatio,col.2.versi.item sicut valet,lib.2.& consi.cxxiij.videretur, col.8.lib.4. & consi.clxxj.viso instrumento dotis,col.v.versi.quartò item sicut valet, lib.4.& Anto.Rubeus consil.xxv.præsupponitur in facto,col.2.versi.stante ista conclusione.& bene facit text.in l.si ex toto,in prin.& ibi no.ff.de leg.j. { Et sic vt concludamus,id quod ex eo pacto vel statuto de dote obtinemus,est & lucrũ & onus diuersis respectibus.quod & hinc probatur, quòd id simplex donatio nõ est,quia aliàs superfluò post tit.de inoffi.dona. poneretur titulus de inofficio.dotib. qui intelligitur huiusmodi pacto lucrandi dotem,vt dicit glo.in l.j.eiusdem tit. Sed alio respectu non dicitur titulus simpliciter onerosus,quia tunc nulla querela competeret,vt plenè per Bar.in l.nõ vsque adeò.ff.si à parenti.quis manu.fue.id quod scientissimè annotauit Fran. Aret.in d.l. j.C.de inoffic.dotib.} Et idem dici potest de d.l.quoniam.§. ad hæc.C.de secun. nupt.& aliis iuribus in id suprà allegatis.

Deficiẽte causa deficit effectus.

Fructus dotis alicubi dicuntur cedere lucro mariti.

Statutũ deferens lucrum dotis ad maritum uidetur respicere ad onera matrimonii uix tolerabilia.

117 ¶Illud autem Ang.dictum in d.§.adscripto.in authen.de nuptiis,si verũ est,non obstat, quia dicit,quòd cessante pacto aut statuto vir nõ debet lucrari dotẽ, sed eam reddere hæredibus vxoris soluto matri.Et ideo statutum id deferens est cõtra ius commune,& strictè ob id interpretandũ. Nec ob.inquit,l.pen.in fi.ff.quod falso tutor.auctor.quia concedo quòd vir retinet fructus dotis in compensationem onerum,sed non lucratur dotem:quia istud est lucrum,nõ compensatio onerum.Vides igitur quòd Ang.loquitur de iure communi,cessante pacto aut statuto.At si pactum sit,videtur,vt iam diximus,factum ad augendam illam compensationem onerum matrimonij.Et cùm id lucrum,si lucrũ dici debeat,sumpserit originem à dote,quæ res est onerosa, certè & pro onere accipi debet,iuxta id quod suprà diximus.

Cessante pacto aut statuto,uir nõ debet lucrari dotem.

118 ¶Quod verò de insinuatione huiusmodi pacti lucrandæ dotis dictum in priori op.alij quidam non leuis autoritatis non id admittunt,sed prorsus reiiciunt,negãtes debere insinuari: in quibus sunt Hug.& Petr.à bel.Perti.in d.l.vlt.C.de iure dot.& ipse Bal.sibi,vt ferè aliàs semper, contrarius,in auth.eo decursum.C.de donat.ante nupt. { Franci.Aret.in l.is potest, col.3.ff.de acquir. hære. } Quanquam in hoc non magnam vim pono,quando dependet ex aliis, an videlicet tale pactum sit gratuitum,nécne.

Opinio aliquorũ de insinuatione huiusmodi pacti lucrandæ dotis.

119 ¶Sed & quod de matrimonio momentaneo diximus,scilicet maritũ lucrari dotem ex pacto vel statuto,etiam si matrimonium momento durauerit,id falsum esse multis probauit Iason,sibi etiã contrarius,in d.l.non tantùm.C.de lega.& voluit etiam Thomas Parpalia in d.l.2.col.9. versic. de eo autem.ff.solu.mat.nisi saltem,inquit,vir fecerit expẽsas in nuptiis,vestimentis,& iocalibus. quæ fuit etiam sententia Fely.in c.tertio loco,col.3.versi.& retenta hac parte,extra de præsumpt. & Ioan.Campez.in d.tracta.dotium,in v.parte,vbi suprà citauimus.

Et de matrimonio momentaneo.

230 ¶Similiterque contra illud de ductione ad domum, tenet Bald. sibi item in hac parte contrarius, consi.ccxc.quòd vir non lucretur, factum autem incipit, istæ allegationes, lib.1. vbi tamen subdubitat: & asseuerantiùs consi.clxxxiiij.si qua, inquit, mulier, lib.3.& iterum consi.cc.in causa ista, ad fi.eo.lib.3.Saly.hanc rē fusissimè tractans in d.l.cùm te.C.de dona.ante nup.vbi dicit ita se Florentiæ cum aliis multis consuluisse, prout fecit consi.incip.circa examinationem, vt à nonnullis citatur, neque enim eius consi.vidi, & latè Panor.cōsi.omniū primo, facti contingentia, per totū, lib.1.& in d.c.tertio loco, col.3.& seq.de præsumpt.dū se citat ex eo cōsi.& ibi etiam Fely.& Petr. Ferr.in tit.forma libel.quo agit vxor ad dotē, in verbo, vxor quōdam domini Thadei, col.2.versi. vnde pro eius declaratione, vbi hoc dicit cōsuetudine obseruari. Soci.in l.cùm fuerit.ff.sol.mat. & Phil.Dec.sibi contrarius d.consi.lxvij.col.vlti.versi.non obst.quod no.vbi hanc dicit esse cōmunem opi. Et hi quoq; magna ex parte tenuerunt contrarium eius quod suprà dictū est de vxore nondum cognita à viro: sicuti etiam facit Saly.in d.l.Deo nobis, col.1.versic.ex qua collige argumentum.C.de episc.& cler.& in l.mulierem.ff.de ritu nupt.& Panor.in c.ex publico, col.1.versi. & facit iste tex.extrà de cōuer.coniug.& Corn.consi.248.in præsenti consultatione, col.3.versi. his tamen minimè refragantibus, lib.2.& Hippo.Marsil.sing.cvj.qui de proximo, col.1.

231 *Maritus non sustinens onera matrimonii non consequitur lucrū sibi ex pacto delatum.*

¶Et dicit generaliter Bal.in auth.dos data, col.2.per illum tex.in lect.noua.C.de dona.ante nupt. quòd cùm maritus non sustinet onera matrimonij, nō debet consequi lucrum sibi ex pacto vel statuto delatum. { & idem voluit consi.184.si qua inquit mulier, lib.3.& cōsi.53.quædam domina Richabella, ante medium, lib.5.& consi.274.proponitur in facto, eo.lib.5. } & eum ex primo loco refert & sequitur Io.Ana.in c.salubriter, col.pen.extra de vsur.& Alex.qui id commendat consi. 122.cuius initium est, viso processu, col.4.versi.cōfirmari possent, lib.7. { & cōsi.sequen.quod est eiusdem initij, col.1.& Iason cōsi.135.statuto ciuitatis, col.vlti.lib.1.qui quidem omnes primum illum locum Bal.tantùm allegant, & Hippolit.Marsil.sing.cxiiij.vigente communiter statuto. } & idem voluit Pau.Cast.sibi contrarius, cuius Alex.& Iason non meminit, { in l. si ab hostibus.§.si vir vxorem, col.2.versi.& nota ex ista gl.& ibi quoque Fran.Aret.col.1.versic.secundò per istam gl.ff.sol.matr.vbi ipse Pau.ita dicit se consuluisse, vti & ipse fecit } cōsi.333. visis omnibus scripturis, in ij.dubio, lib.1. { & Ioan.Campez.in tracta.de dote in v.eademque vlti.parte, q.xiij.col.1.vbi id dicit seruari in practica.& nouissimè Pau.Paris.cuius consil.nuper edita sunt anno 1543. consi. lxij.pro vera resolutione, propè per totum, lib.4.

232 *Matrimoniū est proxima & immediata causa lucri dotis.*

¶At confestim occurrit Phil.Dec.tenens aliam partem, scilicet id lucrum esse gratuitum, in l.in eo quod vel is.ff.de regu.iur. Nam causa, inquit, proxima & immediata huius lucri est vir ipse, & matrimonium, vt no.Bal.in auth.ex testamento, col.pen.versi.xiij.capitulum, in duobus locis.C. de colla.pro quo tex.est in l.cum quis.§.j.ff.de dot.rele.vbi dicitur quòd matrimonij causa id lucratus est.& ita per illum tex.voluit Bald.nouellus in tract.dotium, in vj.parte.in xxxvij.priuilegio, col.3.& Soci.consi.ccxxiiij.circa præsentem, col.pen.versi.confirmatur etiam quia talia, lib.iij. Nam & (vt hoc illis addam) dictio, causa, in dubio demonstrat causam immediatā & proximā. l.socium qui in eo, cum l.seq.ff.pro soc.& l.in lege censoria.ff.de verbo.signi.vt per illa iura dicit Fran.Aret.de hoc casu loquens in d.l.si ante, col.vlt.ff.sol.mat. Quæ quidem causa proxima attenditur, vt dicit Bal.de hoc casu loquens cum tamen aliud ageret, in l.ij.ff.fami.hercisc.per iura quæ allegat.& rursus in d.auth.ex testamento, vbi suprà, per l.sed & si plures.§.in arrogato.ff. de vulg.& pup. Cui adde concord.quos multos tibi congessi in { tractatu quem mox tibi edemus eo.tit.cessante causa cessat effectus, in } xviij.limitatione.

233 *Dotis lucrum dicitur aduentitium.*

¶Et hac sanè ratione, quòd causa immediata attenditur, tale lucrū dotis dicitur aduentitium, vt no. Bar.& Raphael.Co.in d.l.cū dotē.§.transgrediamur, in fi. { & ibi quoq; Pau.Cast.col.2.vers. circa vltimū, & Alex.col.vlt. } ff.sol.matr.per tex.in l.j.vbi ipse Bar.Bal.in fi.& Ang.C. de bonis quæ libe.& idem Bal.in d.l.si donaturus.§.j.in prin.ff.de condi.ob caus.& in d.l.ij.& ibi etiā Saly. C.fami.herci. { & Fran.Aret.in d.l.j.C.de inoffi.dotib.& ipse Phil.Dec.cōsi.lxvj.de duobus quæritur, in prin.& cōsi.cccclx.notissima, per totū, vbi tamen id declarat. Pro } quo etiam allegatur l.dotem. { & ibi Bar. } ff.de cast.pecu.quam ad hoc dicit no.Fran. Aret.in d.l.cum ante, { & videtur etiam voluisse gl.in l.quod scitis in verbo dotem.C.de bon.quæ liber.

234 *Matrimoniū cum sit causa proxima lucri dotis, consequens est, ut non ex titulo oneroso, sed gratuito manare uideatur.*

¶Cum ergo onera matrimonij non sint causa proxima illius lucri, sed matrimonium ipsum: consequens est, vt non ex titulo oneroso, sed gratuito manare videatur: ideoque cùm donatio inter virum & vxorem tum demum prohibeatur, cùm donans fit pauperior, non cùm lucrum remittit, per l.sed & si vir.§.quod legaturus, & l.cùm hic status.§.si maritus, le ij.versicu.similes, & l.si sponsus.§.si maritus.ff. de donat.inter virum & vxor. Certè potest maritus id lucrum vxori remittere veluti existens merum lucrum, vt voluit Alex.in l.si socer.§.Lucius.ff.solu.matr.& consuluit Barb.consi.lix.illud in mediū referam, col.9.lib.2.& Soci.consi.cxiiij. viso testamento dominæ, colum.3.versicu.ad secundam rationem, libr.1. Hæc ferè Decius { in d.l. in eo quod vel is, de regu.iur. } qui eadem prope repetit in l.j.col.6.versic.& ex his infertur.C.de secun.nupt. { & consi.lxvij.circa propositum, } & in d.consi.cclx.quæritur breuiter, col.2.versic.sed tamen prædictis, & col.seq.versicu.non obst.quòd illud lucrum.& consi.ccccclxxvij.viso copioso, colum.2. versicu.non obstat. Et in eadem fuit sententia ipse Dec.in l.repræhendenda, in vj.no.C.de instit. & substitu.

Sed

135 ¶Sed aduerte hic lector optime, quia licèt matrimonium sit causa proxima & immediata huius lucri prouenientis ex pacto vel statuto, non tamen ex eo confestim sequitur, quòd onera matrimonij non sint etiam eius rei causa æquè proxima. Nam vnum aliud non excludit, quin potius vnum in alio inest, ex eoque sequitur, vt etiã dicit ipse dicit Dec. secum hic pugnãs, d. consil. 67. col. vlt. versi. nõ obstat tex. Nã si onera matrimonij sint causa huius lucri, certè matrimoniũ etiã causa est, vt in dote videmus, quæ datur propter matrimonium, nec sine eo potest consistere. l. iij. ff. de iure dot. & l. vlt. post prin. C. de dona. ante nup. cum simil. & ob matrimonium etiã tantum fauoris sibi conciliauit. l. j. ff. solu. mat. tanquam scilicet matrimonium sit causa proxima dotis, vt verè est. Et tamen haud dubiè datur ipsa dos propter onera ipsius matrimonij, & est titulus onerosus. Igitur & idem dicere debemus de accessione & augmento dotis.

Non tamen excluduntur onera matrimonii.

Dos datur propter onera matrimonii.

136 ¶Quanquam & Fran. Aret. in d. l. si ante, col. vlt. aliter refellit arg. quod fit ex ea l. cum quis. Nam ibi, inquit, dictio causa, potest capi nõ pro causa omnino immediata, sed pro causa nonnihil mediata, non tamen multũ remota, quæ accipitur tanquàm causa immediata. l. vxori quis. ff. de auro & argen. leg. quã ad hoc expendit Bar. ibi, & in l. ambitiosa, circa med. ff. de decre. ab ordi. fac. Cui adde l. cùm de lanionis. §. asinã. ff. de fund. instr. & d. l. in legẽ censoria. ff. de verb. signi. & eundem Franc. Are. cõsi. 6. viso instrumento, col. 3. versi. nã ista regula. & iterum cõsi. 29. diligenter & maturè, col. 6. Præsertim autẽ id procedit, vt & hoc quoq; adiiciã, quando huiusmodi causa mediata siue remota talis est, quòd sine ea immediata & propinqua nullo modo esset producenda, vt in hoc casu. Nã tunc haud dubiè ea habetur pro immediata, vt dicit Bar. in d. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pup. & Bal. in c. cùm omnes, col. 6. versi. item quia quãdo, extra de consti. per tex. in l. vtrum. §. cùm quidam. ff. de rebus dub. & idem Bal. in c. literis, in iij. no. per illum tex. extra de elect. & dicemus pleniùs in nostro tractatu, cessante causa. &c. in xviij. limit.

Dictio, causa, potest capi nõ pro causa omnino immediata, sed pro causa nõnihil immediata, non tamen multũ remota.

137 ¶Sed vt cunque sit de istis, nihil hîc omnino est curandum, quantum scilicet ad casum l. nostræ pertinet: quandoquidẽ subsit & alia ratio, quam suprà ex Alex. adduximus, propter quam hæc l. non habet locũ in hoc pacto: nempe modicũ liberorum præiudiciũ, de quo latè diximus supra in verbo libertis, in vlt. q. quæ est de donatione inter virum & vxor. vbi videbis. Cui & aliã quoque non leuiorẽ adiicies, quia cum vxor id pactũ in contractu dotali, sibi matrimoniali fecerit, nõ potest esse locus huic l. cùm præsumatur id agens cogitasse de liberis, vt diximus etiã supra in præfatio. versi. 69. inci. sed hæc intellige, vt videlicet quis in dubio, & suprà in hac gl. versi. 188. incip. & hoc proculdubio verum est. Et hanc quoque tertiam rationẽ, quia id lucrum siue pactum de dote lucranda censetur esse factum ob causam, videlicet propter matrimonium. Nam forte vir non contraxisset, nisi eo pacto apposito. At in donatione ob causam non est locus huic l. vt suprà affatim diximus.

138 ¶Ideóque & præter Alex. quem vnũ in princ. huius q. citauimus, multi sunt in eadem sententia, hanc scilicet l. non obtinere in huiusmodi pacto lucrandæ dotis: & inter cæteros Pau. Cast. quem Alex. ipse nõ memorat, in l. ij. ff. sol. mat. per l. j. C. si dos cõstan. mat. qui & ipse dicit hoc esse notandum, & eũ sequuntur ibi idem Alex. Ias. & Thomas Parpal. ex quibus Alex. cõstanter asserit casum hunc nõ esse dubium, & aliis quoq; iuribus probari, videlicet in l. ij. cum gl. ff. de pact. dotalib. cum simil. Et idem quoq; voluit Soci. sibi contrarius, qui Alex. in quodã cons. nõ designato tamen illius numero, allegauit, consi. liij. viso instrumento donationis, col. 4. versi. ad hoc motiuũ, lib. 4. { & Carol. Rui. cõsi. cxxxj. in themate, col. 2. ver. & hinc est etiam, & rursus col. 8. versi. præterea per superuenientiam, lib. 3. } & Fran. Ripa. cuius illa tertia ratio est, hic in xxij. q.

Hæc l. an habeat locum in parte lucrandæ dotis.

139 ¶Vndecimo quæro quid si maritus è diuerso id lucrum dotis quod facit ex pacto vel statuto, remittit vxori, an natis ei postea liberis ea remissio reuocetur ex hac l. Dic breuiter non reuocari, tum quia hæc remissio nõ potest dici mera donatio, cũ valeat inter virum & vxorẽ, vt diximus ex sententia Alex. Barb. Soci. & Deci. num. ab hinc 8. inci. at cõfestim, & præterea voluit Imo. in l. ij. col. item ij. ff. de donat. Tum quia id lucrũ nondum est quæsitum & radicatũ, sed tantùm quærendum post mortem vxoris, si ei maritus sit superstes. Ideoque nec in eo locus est nostræ l. ex iam dictis supra in viij. q. versic. 180. inci. sed hoc tamen. Quod si iam esset quæsitũ, vxore scilicet mortua, & maritus eo iure hæredibus cederet, nõ video quin tũc locum habeat nostra l. ex dictis in d. viij. q. Nec tamen prætermittendũ, eius quod diximus, valere hanc remissionẽ inter virũ & vxorem, contrariũ voluisse gl. in l. si liberis, per tex. ibi. ff. de pact. dot. quã sequi videtur Bal. ibi. & apertiùs Pau. Castr. consi. lix. pro pleniori, col. j. versic. secundo videndum, lib. j. Sed vt dicam quod sentio, is tex. nihil mihi huc pertinere videtur, cum de huiusmodi pacto nuncupatim nõ loquatur, nec si loqueretur, concluderet id pactum generaliter non valere, sed ita demum tantùm, cùm dolo mulieris esset extortum, vt patet ex verbis, per dissimulationem, &c.

Remissio quæ ualet inter uirum & uxorem, nõ potest dici mera donatio.

140 ¶Duodecimo ista dotis mentio me submonet, vt quæramus vtrum donatio quæ fit ab extraneo ad dotandam puellã, vel fauore matrimonij, reuocetur susceptis liberis ex hac leg. Et certè Alex. in hoc priuatim ac peculiare cons. edidit, scilicet cõsi. 71. consideratis his, lib. 4. vbi expressè tenet quòd reuocatur, quia hæc dotis datio facta ab extraneo dicitur esse mera liberalitas, donatio, & titulus lucratiuus, quantũ ad ipsam puellam pertinet, per l. si fraudator, quæ est vlt. §. si à socero, & ibi Bar. ff. quæ in frau. cred. & l. j. §. accedit. C. de rei vxo. actio. & l. ex morte, in fi. C. de pact. cõuen. & l. Mæuia. §. j. iuncta gl. vlti. & ibi doct. ff. sol. mat. & l. vlt. in prin. & ibi Bar. Bal. & Saly. C. de iure

Donatio quæ fit ab extraneo ad dotandam puellam, an reuocetur susceptis liberis.

dot.Cui adde & tex.in l.cùm plures.§.pe.& ibi gl.ff.de admi.tut.& Bar.& Io.Plat.in l.j.C.de impo.lucra.descri.lib.x.& Bar.& Pau.Cast.in l.j.vterq; in fi.C.de inof.dotib.& Old.cõsi.151. si quis verba donationis,& cõsi.245.quidam paterfa.col.2.versi.secũda ratio.Bal.in sua marga.in verbo, dos,col.2.versi.dos data filiæ,vbi dicit sing.ad hoc d.§.si à socero.& in rub.extra de procu.col.2. vbi ex hoc dicit quòd procurator sine speciali mãdato non potest dare dotẽ filiæ domini, cùm donare nõ possit.Ioã.de cane mortuo,inter cõsi.ipsius Bal.cons.371.viso tenore,circa med.lib.4. & ipsum Bal.in l.vlt.C.de dot.promis. { & Corn.cõsi.50.col.5.versi.ideò quatenus,lib.1.& Steph. Bertr.qui alios citat,consi.138.thema consultationis,col.5.versi.fateor autem.lib.4. }

241 ¶Cui inquam,adde & alia duo.Primum,quia huiusmodi dotis datio ab extraneo facta, si excedit quingentos aureos,æquè requirit insinuationem, ac alia quæuis donatio simplex ac gratuita, vt voluit gl.j.in d.l.vlt.C.de iur.dot.quam sic intelligit & sequitur Ioã.Ana.in c.cum tu, col.pe. versi.quarto quæritur,ext.de vsur.Sed tu super hoc vide tex.Bart. Bal.& alios in ea ipsa l.vlti.& Ambro.à vina, in quodam consil.incip.pridem contractum fuit.& Phil.Dec.consi.ccccxiij.viso eleganti consilio,in ij.dubio.

242 *An quis ex donatione mera & simplici possit conueniri.*

¶Secundum,quoniam sicuti quis ex donatione mera & simplici non potest conueniri, nisi inquantum facere potest.l.inter eos.§.is quoque,& l.cũ ex causa,& l.Nesennius.§. vlt.ff.de re iudi. & §.item præterea.versi.sed & si quis,Insti.de actio.ita nec ex huiusmodi donatione,quam facit extraneus ob dotẽ.l. si extraneus,& l.pen.ff.de iur.dot.iũcto d.§.itẽ præterea, versi.itẽ si de dote. Quod ideo fit,vt dicunt Io.Fab.& Ias.in d.versi.sed & si quis, quoniã ea donatio mera est & liberalis,cùm causa illius nihil omnino respiciat fauorem aut vtilitatem donantis,sed tantùm eius cui donatur,iuxta ea quæ late diximus suprà in hac eadem glo.versic.145.incip.sed hæc primùm intelliges procedere.

243 *Dos si repetatur constante matrimonio, est contra ius commune.*

¶Hanc autem Alex.sententiam,vt ad eum tandem redeamus,refert & sequitur Thomas Parpa. in rep.d.l.ij.in prin.col.11.versi.in eadem gl.ibi,item fallit si extraneus.ff.sol.mat.Quamuis,vt ipse dicit,multa inconuenientia inde veniãt,videlicet quòd dos repetitur cõstante matrimonio,contra ius commune.Item quòd matrimoniũ erit sine dote. Postremò quòd fit reuocatio cõtra fauorem publicũ.Adde & tu ad Parpa.in præiudiciũ mariti,respectu cuius dos ipsa est titulus onerosus,vt patet ex iis quæ diximus in præcedẽti gl.& qui ideo verisimiliter illã vxorẽ sine ea dote non duxisset.Et propterea posset dici,quòd licet reuocetur huiusmodi datio dotis in præiudiciũ ipsius mulieris,cuius respectu dos ipsa est mera,vt diximus,donatio,& titulus lucratiuus: nõ tamen in præiudicium mariti,cuius respectu dos cõtrà onus est, nisi dicas imputandum esse viro, qui debuit cogitare dotẽ hanc esse reuocabilem natiuitate liberorũ donantis.Sed in alia donatione,quã extraneus facit spõso fauore matrimonij,esse locũ huic l.expressè cõsuluit Alex. secutus Ias.consi.171.viso instrumẽto dotis,col.2.versi.nec prædictis,& iterum col.5. versi.hinc est quòd quando extraneus,lib.4.Steph.Bertr.nulla tamen Alex.mentione facta,consi.76.viso instrumento,ad fi.l.ij,iterúmque consi.257.siue donatio,eo.lib.2.& rursus consi. 383.viso casu,eod.lib.2.De quo & nos diximus suprà in præfatione,nu.72.secundò intellige.

244 *Donatio facta à patre causa dotis nõ reuocatur per natiuitatem sequentiũ liberorum.*

¶Nec abs re suprà locuti sumus in prin.huius quæst.de huiusmodi donatione facta ab extraneo: nam si fieret à patre causa dotis,certè talis donatio non reuocaretur per natiuitatẽ sequentiũ liberorum,tum quia nõ est mera aut simplex donatio, sed ob causam,vt probatur in l.cũ multæ. C.de dona.ante nup.& ibi gl.in verbo antiqui iuris, & Bald.col.2.Et hinc patet quòd non valet simplex donatio inter patrem & filiamfa.l.donationes.C.de don.inter vir.& vxor.cũ si.valet tamen causa dotis.l.Pomponius Philadelphus.ff.fami.hercis.Et quòd habemus diuersos titulos,de inof.doti.Ex quo & diuersitas vtriusque in potẽtia & effectu satis apparet,per l.si idẽ,& ibi Bart. & Bal.C.de codic.Nec valet simplex donatio sine insinuatione.l.sancimus.C.de don.valet tamẽ causa dotis.l.vlti.in prin.& ibi Bar.Bal.& alij.C.de iure dot.& l.vlt.C.de dona.ante nupt.Ex quibus & aliis quibusdam rationibus Iaso.d.consi.171. nuper allegato asseueranter respondit huiusmodi donationem factã à patre filiæ causa dotis,non reuocari ex hac l.& ante eum Soci.cuius & ipse meminit,consi.147.visa facti contingentia,col.vlt.lib.1. Et idem de donatione propter nuptias facta à patre filiosa.aut emancipato,tenuit Imo.in c.vlt.col.3.versi.tertiò casu,extr.de dona. Sed & idem in ea donatione propter nuptias facta ab extraneo,apertè sentit Steph. Bertr.d.cõsi. 383.lib.1. { Sed huic contradicunt quæ diximus de dote data ab extraneo,neque enim hæc donatio ob nuptias plus habet fauoris quàm dos. }

245 *Donatio facta causa mortis,an reuocetur per susceptionem liberorum.*

¶XII.vtrùm etiã donatio causa mortis reuocabitur per susceptionem liberorũ? Videtur quòd non.nam cùm ista l.sit exorbitans,vt suprà latè docuimus in verbo,libertis, post prin.est strictè & propriè intelligenda.l.si verò.§.de viro.ff.sol.mat.cum si. Ea autẽ de donatione simpliciter loquitur.Ideo de ea tãtùm intelligenda est,quæ propriè donatio est,vt diximus etiã suprà in prin. huius gl.Sed donatio causa mortis nõ est propria ac vera donatio.l.j.ff.de dona.& l.senatus.§.sed mortis.ff.de don.cau.mor.Ideo nec aliàs cõprehenditur sub permissione,quæ fit alicui,vt possit donare.l.filiusfa.vers.sed enim,& ibi no.Ang.ff.de dona.Ex quo etiã Bar.ibi,& ante eũ Iac. Aret. negãt cõprehendi sub statuto loquente simpliciter de donat.quod & voluit ipse Bar.in d.l.j.in fi. eo.tit.& Bal.in authen.eo decursum,ante fi.C.de dona.ante nup.& cõsi.168.inci.ista constitutio, lib.4. { vbi dicit quòd statutum requirens quandam solennitatẽ in donatione minoris,nõ habet locum

locum in donatione causa mortis, } & Corn.consi.cvij.videtur in hac cõsultatione,lib.4.& Iaso. & Phil.Dec.in l.si tibi pecuniam,vterq; in ij.no.ff.si cer.pet.cum si. quæ tibi collegimus in tract. de legib.connubia.in gl.iij.in iiij.q. { Ex quo item Bal.in c.quia G.ad fi.extra de iudi.dicit, quòd si statuto prohibeatur donari forensi,poterit tamen ei donari causa mortis,quod dicit bene notandum,quia sæpe ex facto cõtingit,& id dicit sing.licèt dubitet Iason in l.ij.col.pen.versi.noua. ff.de leg.j.& expresim hanc l.non habere locum in huiusmodi donatione causa mortis, respondit Caro.Ruin.consi.lxij.ex duobus,col.vlt.nu.12.lib.ij.}

146 ¶Verùm Pau.Cast.consi.cccxxxiiij.respondeo per ordinem,in v.dubio,lib.j.expresim cõsuluit hanc l.& in donatione causa mortis obtinere. Nam cũ loquatur,inquit, simpliciter de donatione,& sine dubio habeat locũ in donatione simplici,& inter viuos , multò magis & in donatione causa mortis , quæ minori nititur firmitate. Et hoc dicit voluisse Bar.in l.filio præterito,col. 4.versi.præterea certũ est quòd donatio.ff.de iniust.testa.vbi nihil dicit de donatione causa mortis,sed de legatis,de quibus postea dicemus in sequen.quæst.Sed hoc idẽ in hac donatione causa mortis voluit & cõsuluit Corn.nulla tamen Pau.mentione facta,cõsi.cclxiij.videtur in hac consultatione,col.3.vers.vt in simili videmus,lib.4.motus quidem præter illam rationẽ,aliis duabus. Primum enim,quia est eadem vtriusque ratio,& loquitur lex nostra generaliter.ff.de lega.præstã. & l.si pluribus.ff.de leg.ij.& c.quia circa,de priuil. lib.6. Item quia valet argumentum de contractibus ad vltimas voluntates.l.seruum filij.§.qui chirographum.ff.de lega.j.&l. si ex legati causa. ff.de verb.oblig.& l.vlt.C.de lega.

Hæc lex ex Pau.Cast.sententia habet locũ in donatione causa mortis.

147 ¶Tu autem ad Pau.& Corn.potes addere tex.optimum in l.alienatum.§.donationis.ff.de verbo. signi.vbi ita ad verbum scribitur,donationis verbum simpliciter loquendo omnem donationẽ comprehendisse videtur,siue mortis causa,siue nõ mortis causa fuerit, quem tex.dicit no.Signo. consi.clxxj.cuius exordium est,Ser Antonius quondam, col.3.versi.item quod fortius.Idque est quod voluit Bal. { post Iaco.Ardi. } in c.j.in prin.col.4.versi.quæro si vassallo,tit.de prohi.feud. ali.per Fed.quòd statutum prohibens mulieres donare, comprehendit etiam donationem causæ mortis.Nam licèt cõcessa simpliciter donatione,non cẽseatur concessa donatio causa mortis,per d.l.filiusfa.ideoque vassallus cui permissum est donare,non id possit facere causa mortis , tamen prohibita ecõtrario donatione,includitur causa mortis donatio:quia à quo remouetur genus, & quælibet eius species remota esse intelligitur,per d.l.filiusfa.§. pari autem ratione. quod dicit esse notandum,& sequitur Car.Alex.ibi,& Franc.Aret.in l.qui in potestate,post princ.ff.de testa. { & Barb.consi.23.clemẽtissimũ,col.j.lib.4.vbi id dicit sing.} & Bertha.qui id dicit sin. in tract.Gabe. in iij.parte vij.partis prin.in xij.q. { & Fran.Ripa in l.ij.col.4.num.10.in fi.ff. de leg.j. } Ex quo etiam sequitur,quòd l.nostra loquens simpliciter de donatione,habeat locum in donatione causa mortis,cùm tendat ad ipsius donationis non permissionem,sed potiùs destructionem.

Donationis uerbũ simpliciter loquẽdo omnem donationem comprehendit.

A quo remouetur genus, &c: quælibet eius species remota esse intelligitur.

148 ¶Confirmatur item ex eo,quòd licèt l.si quis argẽtum.C.de dona.disponens, vt ex nudo pacto donationis oriatur actio,& ita exorbitans à iure communi,vt asserunt Ray.Bald.& Ang.in l.iurisgentium.§.sed cùm nulla.ff.de pact.& Bar.in l.si tibi decem millia,in prin.ff.eo.tit.& suprà alibi diximus ver.152.inci.sicut etiam videmus.Et ea tantùm loquatur de donatione simpliciter,sicuti hæc l.nostra.Tamẽ trahitur ad donationẽ causa mortis,vt voluit gl.in l.cùm pater.§.Mæuio, tum in verbo donabat,tum quoq; in verbo,reuocaretur,& ibi etiã Bar.Bal.& alij.ff. de leg.ij.quã Bal.ipse & multi ex iis quos statim citabimus,dixere vnicã & sing.Sed est alia in l.ij.in fi.magnæ glos.in illis verbis,& sit inualida iure veteri. { & ibi Bal.} C.de iur.dot.Et alia quoque,si solerter expendatur,in §.j.in glo.j.Insti.de dona.prout etiam annot.ibi Io.Plat.in ij.no.qui id sequitur & Ang.Aret.col.j.Et alia itẽ in l.vt hæredibus,& ibi etiã Bal.ff.de leg.ij.& voluerunt etiam Dy.qui illam primam dicit sing.& Ang.in l.qui in potestate.ff.de testa.& Cy.in l.j.col.j.& ibi quoq; Bal. post prin.& iterum versi.item hæc l.C.de dona.cau.mort.& idem Cy.in l.vlt.ante fi.C.eo.Bar.& alij in l.j.ff.eod.Bald.in l.cùm hi,in princ. { in vtraque lect. } col.ij.ff.de trans.& in l.ij.& ibi etiam Ang.qui illam dicit sing.Imo.Alex.col.ij.Franc.Aret.col.j. { Ias.col.ij. } ff.de leg.j. & idem Bal.in l.j.in ij.lect.col.3.ff.de leg.ij.& { idem Bal. } in l.si quidem,in fi.C.de actio.oblig. { & in l.si donatione.C.de contrahen.empt. } & in authen.ex testamẽto,col.3.C.de colla.& in l.semũ, circa medium.C.qui test.face.pos.& in l.j.§.sin autẽ aliquid sub conditione, { & ibi quoque Sal.vterque,} in fi.C.de cadu.tol.vbi & illam primam gl.ipse Bal.dicit sing.& in l.executorẽ, col.ij.versi.modò vidi dubitari.C.de execu.rei iudi.& in l.cùm virum,col.j.versi.ex hoc.C.de fideicom.vbi etiam dicit illam gl.sing.& in l.si mortis.C.ad leg.Falci.& in §.aliæ,& ibi etiam Ioã.Fab.Insti.de don.& in c.j.ad fi.extra de confirma.vti.vel inuti.vbi negat illam { priorem } gl.esse alibi,& in c.ex parte decani,col.ij.versicu.& no.quòd mandatum,extr.de rescrip.vbi & eam dicit vnicam cum suo tex.& in c.cùm venisset,col.j.de testi.vbi item illam dicit sing.& in c.cùm contingat,col.6.versi. nunc sequitur,de iureiur.& in tracta.de pact.col. xij.versi.item quæro cum gl.dicat,& in sua margari.in verbo,donatio,col.j.& iterum vlti.& consi.294.quæritur vtrũ vsurarius,post prin.lib.ij.& Aluisius Peru.inter cõsi.ipsius Bal.cõsi.248.an cæcus possit,col.j.lib.v.Collect.in c.pastoralis,col. ij.versi.& pro euidẽtia,extr.de dona.Io.Fab.Ang.& Saly.in d.l.si quis argentũ.§.vlti.& idẽ Ang. in l.licèt inter priuatos,col.ij.& ibi quoque Fulg.Alex. { Fran.Aret.} & Alciat.in prin.C.de pact. & idem Ang.in repe.l.si certis annis,col.ij.eo.tit.& in l.cùm ex causa,& ibi etiam Alex.qui eam l.

Confirmatio præcedentiũ.

legit cum l.tempus.ff.de re iudi.vbi Ange.dicit eam gl.sing.& idem Ang.in l.in ædibus.§.j.& ibi quoque Imo.ff.de dona.& ipse Ange.in disput.incip.Atlensis miles.& consi.clxxxiij.ex themate prædicto,col.iij.versi.item non valet.quod quidem consi.iterum ingestũ est in consi.Petr.Anch. consi.cciij.quo etiã dicit dictam glo.sing.& ipse item Ang.consil.ccclxxxiij.non oportet,col.j.vbi etiam asserit illam gl.esse vnicam, { Petr.Anc.consi.lxxvj.per modum,col.ij.versi.sed ad hoc dubium. } Fulg.consi.clj.viso exemplo.col.vlt.versi.tertiam autem, { & consi.ccxvij.viso exemplo, col.vlt.} Panor.consi.xl.factum in effectu sic proponitur,col.ij.lib.ij.Pau.Cast.consi.lxxv. notandum est quòd præfatum statutum,ad fi.lib.ij.Rom.sing.cccccxxv.sed quæro tu scis. Aegid.Belmer.cõsi.xxxix.factum est tale,dominus Humbertus,col.4.versi.nec mirum, { Petr.Ferra.in tit. for.libel.quo agi.pro dona.in gl.j.col.3.versi.amplius quæritur. } Alex.in l. iurisgentium.§. quinimo,col.pen.& ibi latè & doctè Fortu.Gartia.chart.vlti.ff. de pact.& ipse Alex. in l.qui Romæ.§. Flauius,col.vlti.ff.de verb.obl.& consi.cxiij.perspectis,col.2.lib.6. { Ang.Aret.in §.in personam, col.4.versi.& prædicta procedunt,{ & ibi etiã Ias.col.10.versi.an autem,Instit.de actio. } & idem Ias.in l.si quis cum debitore,in fi.ff.de iureiur. { Corn.in l.ij.col.2.versi.item in donatione.ff. de leg.j.vbi hanc dicit communiorem opi. } Corn.consi.xcij.in hac causa,ad fi.lib.j.& consi.cxxix. videtur prima facie,col.j.lib.ij.& consi.cvij.videtur in hac cõsultatione,post prin. {& iterũ col. 3.versi.nec etiam ibi dictis,} lib.iiij.vbi & illam gl.dicit sing.& cõsi.ccxxxvij.viso themate,col.1. eo.lib.iiij. { Barb.qui hoc latè disputat in rub.ext.de dona.col.2.versi.secundò quæro. } Soci.cõsi. cxij.multùm abunde,col.4.versic.succedit nunc tertia,lib.j.quod repetitum est consi.clxxij.lib.ij. & idem Soci.consil.ccxxxv.visa contingentia,col.3.versi.nec primo obstat,lib.ij. & consil.cxxv. non insistẽdo,col.2.lib.iij.Phil.Dec.in rub.C.de pact.ad fi. {& in l.semper qui non prohibet,col. 1.ff.de reg.iur.& ibi Steph.Bertran.consi.clvj.ex themate,nu.11.lib.iij.& lib.j. } & Anto.Rubeus consi.xciij.viso themate,paulò ante fin.

249 *De eadem re.* ¶Quibus accedo,etiam si diuersum censuerunt Signo.cõsi.clxxj.Ser Anto.col.6.& Imo.sibi contrarius,qui tamen Signo.nullam mentionem facit in d.l.cùm ex causa. & Rom.sibi item contrarius,in l.j.& in l.si mortis.ff.de don.cau.mor.& subobscurè Io.Ana.in ca.quia in omnibus,col.13. versi.tertiò quærit,extr.de vsur.& Ang.Are.sibi quoque contrarius in d.§.j.Instit.de don.& Soc. sibi etiam contrarius , in d.l.ij. { versic.ex qua conclusione. } col.2.ff.de leg.j.& clanculum ante hos gl.in l.j.in verbo,actio,ad fi.C.de dona.cau.mor.

250 *L.cũ auus.ff. de cõd.& demõ.habet locũ in donatione causa mortis, quamuis sit exorbitãs.* ¶Denique huc spectat,quòd l.cùm auus.ff.de cõdi.& demon.& similes, ex quarum intimis præcordiis eruta est hæc l.nostra,suprà in præfatione,vt diximus,habent locum in donatione causa mortis,ex sententia gl.Cy.Bal.& aliorum in l.j.C.de don.inter vir.& vxo.Imo.qui illam gl. dicit sing.in l.si cui.ff.de don.cau.mor.& recentiorum in l.cùm acutissimi.C.de fideic.& in l.generaliter.§.cùm autem.C.de instit.& substit.& Soc.in repe.d.l.cùm auus,col.57.in fin.viij.q.vbi & hoc probat & lege,& ratione,vt ibi videre poteris.Et tamen satis constat eas leges esse exorbitantes, vt hanc nostram l.ex sententia Imo.& ipsius Soc.in d.cùm auus,& latè diximus in verbo, libertis,nu.26.incip.ex his planè.

251 *Hæc l. etiam si sit exorbitans, non impedit tamen quin trahatur ad donationẽ causa mortis.* ¶Ex quibus satis,vt opinor,euidenter apparet non obstare quod in princ.huius quæst.pro contraria parte adductum est,hanc l.esse exorbitantem,quia hoc nõ impedit,quin trahatur ad donationem causa mortis,sicut & d.l.si quis argentum , præsertim cum sit eadem vtriusque ratio, vt dicit Corn.Imò maior est in donatione causa mortis,quod astruit Pau.Sitq; hæc l.fauorabilis , vt sæpius suprà diximus,veniatq; donatio causa mortis appellatione donationis simpliciter, saltem sublata & impropria significatione,quod nemo negat.Ideo hæc l.ad eam trahenda est , per tex. in authen.vt hi qui obli.se hab.perh.res mino.in prin.& ibi gl.& Ang.cum multis concord.à me adductis suprà in eadem gl.versi.clxxviij.incip.similiterque renuntiatio.

252 *Donatio causa mortis non habet effectũ viuo testatore.* ¶Sed vt vides,in hoc vertitur cardo huius quæstionis,an sit eadem in vtroque ratio,si non maior sit in donatione causa mortis.Nam mihi prima statim fronte nõ eadem esse videtur, sed multò maior in donatione simplici:nec item verba huius l.videntur posse aptari & cõuenire donationi causa mortis. Nam quãtum ad verba pertinet (nihil enim refert vtrum istorum priùs examinemus) nõ est incertæ opinionis,donationem causa mortis nõ habere effectum viuo testatore, sed eo tantùm mortuo,fit enim cum donãs habere se mauult,quàm eum cui donat: magísque eum cui donat,quàm hæredem suum.d.l.j.ff.de donat.cau.mort.Igitur cùm donatio ista nõ sortiatur effectum,nisi post mortem donantis,quomodo potest res donata ad eum reuerti, quam nõdum habere desiit? vt suprà in alio casu diximus in gl.in verbo,libertis,in vlt.q.versic.112.incip.his autem Corne.& Alex.& iterum in hac eadem gl.versi.186.incip.porrò quod ad casum.

253 *Minor adultus potest donare causa mortis sine curatore, vide tamen infra nu.258.* ¶Ratio autem in casu nostræ l.multùm est diuersa. Nam donatio simplex suapte natura est irreuocabilis.l.perfecta.C.de dona.cum simi.à me suprà adductis.Ideoque magnũ infertur præiudicium donãti,& ipsius liberis,nisi hoc l.nostræ remedio subueniatur,natis ipsis liberis.At donatio causa mortis liberè potest reuocari,& quidem sola donãtis pœnitentia.l.non omnis,in princ.ff.si cer.pet.& l.mortis causa donatio etiam,& l.qui mortis,& l.senatus.§.mortis causa.ff. de don.cau. mor.& l.Seia.ff.de dot.præleg.Ex quo fit,quòd licèt adultus habẽs curatorem nõ possit donare aut cõtrahere sine autoritate curatoris.l.si curatorem habens.C.de in integ.resti.mino.cum simil. potest tamen liberè donare causa mortis incõsulto,inscioque ipso curatore,vt voluit Bal.& post

cum

eum Alex.in d.l.si curatorem,& idem Bald.in l.j.in princi.circa med.ff. de tutel.& ratio.distra.& consi.cviij.domina Ioanna,col.pe.versi.sextò est videndum,lib.iij.& Ioã.Ana.in c.quia in omnibus,col.15.in iiij.q.extr.de vsur. { Ias.in l.ij.col.3.versi.licèt omnis.ff.de leg.ij. } & And.Alcia. { in l.ij.in prin.nu.11.ff.de verb.obli.& } in lib.iij.de verbo.signi.in v.principali axiomate.Anto.Rub. consi.xxvij.difficultas casus,in fi. { Et facit tex.in l.j.in prin.ff.de tutel.& ratio.distrah. vbi dicit, quòd sicut testamenti factio non est pupillis concessa,ita nec mortis quidem donatio,quasi dicat hæc à pari procedere,& iis permitti donare causa mortis,quibus & testari,& ediuerso. }

154 ¶Nam & idem liberè testari potest.l.ab Aurelio.§.Caius,& ibi gl.in verbo,intra legitimã. {& ibi Bar.in prin. } ff.de libe.lega.& l.si frater.C.qui testam.face.pos.& volunt etiam gl.Bar.Ang.Imo. Raph.Co.Alex.& alij.in l.j.§.fuit quæsitum.ff.ad Treb.& Bal.in l.ea lege,col.4.in ij.q.C.de cõdi. ob caus. { & consil.lxxxiij.an prohibita alienatione,ad fi.lib.ij.& Barb.consi.xxiij.clementissimũ, col.3.lib.iiij.vbi in hoc dicit sing.tex.in d.§.Caius. } Idque siue habeat curatorem,siue nõ habeat, secundũ { gl.& Bar.in d.§.Caius,& } Bal.in c.in præsentia,col.5.versi.nota quòd adultus.extr.de proba.per d.gl. { in d.§.Caius } quam ad hoc dicit sing.& eundem Bal.consi.ccxxxiij.verba statuti,circa med.lib.ij.vbi dicit illam gl.ad hoc no.Sed & id etiã sine autoritate ipsius curatoris, vt { illi satis innuunt,& apertè asserunt Dy.& Albe.in l.cùm pater.§.curatoris.ff.de leg.ij.& idẽ Bal. in l.j.tam in lectu.col.4.versi.deinde quæro quid de prodigo,quàm in repe.col.8.versi. duodecimò quæro.C.de sacrosan.eccle.& in l.ij.C.quando decre.opus nõ est,vbi ex hoc dicit quòd adultus in testamentis habet iura maioris, } in d.l.j.ff.de tutel.& rati.distra.& in c.ecclesia sanctæ Mariæ,de constit.& vtrobique per tex.in d.§.Caius,quem dicit sing.& Pau.Cast.consi.cccxlij. considerandũ est,col.3.versi.nec obst.lib.1. { Et Ias.in d.l.ij.col.3.ff.de leg.j. } Imò vero etiã si curator ipse contradicat.d.l.cùm pater.§.curatoris.ff.de leg.ij.& voluerũt Bal.& alij in d.l.si frater. { Iaso. in l.quæ de legato,col.vlti.ff.de leg.j. } Atque etiã circa alienationem rerum immobiliũ citra decretum iudicis,secundũ Bal.in l.j.in princ.ff.de reb.cor.& in d.l.ij.C.quand.decre.op.non est,& in l.ea lege,col.4.versi.secundò quæro,&ibi Saly.col.pen.versi.quæro quidam donauit.C.de cõdi. ob cau.& idem Bald.in c.j.col.j.versi.quid vbi,tit.per quos fiat inuestit.& } consil.cccljj.in bonis feudalibus,col.2.versi.ad euidentiã,lib.j. { & d.cõsi.cviij.domina Ioanna,vbi suprà,lib.iij.& cõsil. cccx.ad euidẽtiam,in prin.eo.lib.iij. } & Alex.cõsi.ccxv.ponderatis narratis in themate, col.1.lib. 6.& in d.§.fuit quæsitum,col.4.versi.sed iuxta prædicta,& ibi quoq; Iason in fi.qui hoc multùm commendat,& dicit mirabile,sicut etiam dicit in d.l.si frater,in fi.& Phil.Dec.in l.vlti.col.2.vers. & ista conclusio.C.de pact. { & in c.in præsentia,col.2.in xiiij.no.extra de probatio. } & Hippo. Marsi.sing.cccclxv.aliqua sunt,& ex recent.Alcia.in l.verba contraxerunt.ff.de verb.signi.& D. Benedict.in repe.c.Raynutius.in verbo,Adiectæ impuberi,nu.90.ext.de testa. { Nec solùm alienare potest in testamento res immobiles,sed etiam iubere,vt alienentur,Bal.in l.prædium, quam legit cum l.illud.C.quando decre.op.non est,& Ias.in d.l.quæ de legato,vbi suprà. }

Minor liberè testari potest.

Etiam si habeat curatorem.

Et sine autoritate illius.

Etiam si curator contra dicat.

Etiam circa alienationem immobiliũ & sine decreto.

Potestq; etiã iubere in testamento ut alienentur.

155 ¶Ad quæ omnia facit & tex.in l.fundum,quæ est iij.§. minor.xxv.annor.ff.de fund.instru.& tex. omnium optimus,quem nullus illorũ citat,in §.cùm ergo,Instit.quib.ex cau.manu.non licet,qui loquens de maiore xiiij.annis, sed minore xxv.hæc verba adscribit,cui totorum suorũ bonorum in testamento dispositio data est.Nempe cùm nulla hinc læsio oriri potest , quia potest quandocunque , cum voluerit,& ita alio remedio ordinario reuocare. Nam & hanc rationem assignant Ang.Imo.Raph.Co.& Alex.in d.§.fuit quæsitum. Ex eoque negant ei competere restitutionem in integrum aduersus huiusmodi testamentum, cùm via ordinaria sibi consulere possit , scilicet reuocando. { quod & repetit Phil.Dec.cõsi.cclxxix.placet mihi,col.1.& iterum ij.& ante eos voluit Bar.in l.verba contraxerunt.ff.de verb.signifi. }

Ad idem.

Nec in id competit restitutio in integrũ.

156 ¶ Quæ ratio magis obtinet in donatione causa mortis , quæ liberiùs faciliùsque reuocari potest, quàm testamentum.Nam ea sola pœnitentia reuocatur,vt diximus: non etiam testamentum,nisi fiat aliud testamentum æquè solenne,per tex.optimum in §.ex eo solo, Instit.ex quib.caus.testa. infir.& voluit Fede.Senen.aut alius quisquis est,inter consi.illius consi.clxv.glosæ referuntur in dubium.& Bar.in l.de iure.ff.de leg.iij.Igitur cum sit etiam in libero arbitrio donantis causa mortis,post natos liberos donationem reuocare, & id quidem iure communi & ordinario : certè videtur non competere hoc remedium extraordinarium & exorbitans ab ipso iure communi.l.j.§. ait prætor.ff.de dol.mal.cum iis quæ latè diximus suprà in verbo,libertis,in vlti.q.versi.114.inci. superioribus quoque rationibus.

Donatio causa mortis sola pœnitẽtia reuocatur.

157 ¶Et id quidem eò magis,quòd si pater susceptis liberis non reuocat hãc donationem causa mortis, quod liberè potest facere etiã non susceptis:nõ obscurè ostẽdit eo se semper animo fuisse,vel ab initio donationis,vt donaturus fuisset,etiam si de liberis cogitasset,argum.tex.no.in l.iij.C.de inoffi.testa.Nã & aliàs sæpe ex sequentibus colligitur,qualis animus in præcedẽtibus fuerit.l.sed Iulianus.§.proinde, { ibi,intelligẽdumq; ab initio sic accepisse. } ff.ad Maced.& l.post contractũ,& ibi Bar.& cæteri.ff.de dona.& l.si seruus plurium.§.vlti. { & ibi Floria.& Ias. } ff.de leg.j. { & l.si vxori.§.vlt.& ibi no.ff.de leg.iij.& l.sed si maritus.§.vlt.ff.qui & à quib.& l.quædã.ff.de reb.dub. } & l.si concubinam.§.si res amotas.ff.rer.amot.& l.cùm quis,circa fi.C.de natu.libr.& l.venter, in fi.ff.de priuil.credi. { & §.pauonum,ibi,reuertendi autem,Insti.de rer.diuisi.& } c.officij,de elect. & cap.peruenit,& ibi glos.xviij. dist.& c.cùm per bellicam. xxxiiij.q.ij.cum si.& hoc argumento

Donatio causa mortis reuocari potest etiã non susceptis liberis.

vsus est { Bar.in l.cætera.§.vlt.ff.de leg.j.Rapha.Co.consi.v.natura quidam,col.vlt.Petr.Anc.cōsi. 251.ex his quæ superiùs,col.1. } Pau.Castren. { consi.331.in causa Syluestri, col.2.versic.sed ex eo quòd dictus,lib.1.& rursus consi.343.quia ex allegationibus,in fi.eo.lib.1.& } in d.consi.434.col. 1.versi.præterea dico,lib.1. { vbi loquitur nō quidem de isto casu,sed de alio ad hanc l.nostram pertinente,& consil 73.in causa mota per dominam Dorotheam,in fi.lib.2.& cōsil.256.videtur manifestè,col.1.versi.& quia post,eo.lib.2.& cōsi.398.in causa vertente in curia,col.vlt.eo.lib.2. } Sufficit autem si ab initio donationis animus fuerit donandi, etiā cogitanti de liberis,vt cesset l. nostra,quicquid postea contingat,vt no.Bar.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de lega.ij.& alibi diximus,& dicemus posteà abundantiùs. Quin si non præsumens ex eo in præteritū, quod non est necesse,tamen nunc satis constare videtur donantē nolle reuocari donationem, cùm non reuocet:quod etiam sufficit,vt nō sit locus huic l.qui potest & expresè & tacitè renuntiare siue derogare,vt satis ostendimus in prin.& facit quod latè dicemus infrà in gl.susceperit liberos,versi. 211.incip.secundò intelliges procedere,& aliis multis sequen.

258 ¶Cogita tamē,& vide quid dicā in seq.q.& quid etiam dixerim suprà in verbo,libertis,in vlt.q. in qua tractauimus an donatio inter virum & vxorem reuocetur ex hac l.& Archi.in c.quicunque , xvij.q.iiij.qui videtur innuere eum tex.huic similem habere locū in donatione inter viuos tantum.quod & expresè tenuit in casu nostræ l. { Bal.in repe.l.j.col.quæ antepe.præcedit,in iiij. q.C.de sacro.eccl.& Caro.Ruin.consi.123.quia agitur,col.3.nu.7.lib.1.& cōsi.62.ex duobus, col. vlt.nu.12.lib.2.& } Steph.Bertr.cōsi.86.Christi &c.visis tribus,col.ij.versi.sed vbi teneremus,lib. 2.ea tantùm ratione motus,quòd legata non reuocantur per natiuitatem liberorum,cùm alia sit ratio donationis de qua loquitur hæc l.quàm legati:nā donatio plus affert præiudicij , vt quæ sit irreuocabilis: legatū verò posit & expresè & tacitè reuocari:ideoq; lex voluit prouidere in donatione,quia vbi maius periculum,&c.Et idem eadem ratione dicendum colligit in donatione causa mortis,quæ regulariter æquiparatur vltimæ voluntati & legatis,&c.Sed & de hac re differit Anto.Rub.consi.113.viso instrumento,per totū,sed ita confusè & obscurè,vt vix intelligas quid hîc sibi velit. Cæterū super eo quod suprà diximus,quòd minor potest libere donare causa mortis,vide quæ diximus in tracta.de legib.connubia.in gl.iij.in iij.q. { Sed & super eo quod in prin. huius quæst.tractatum est, an appellatione donationis simpliciter veniat donatio causa mortis, vide plenisimè omnium Barb.in repet.rub.extra de donat.col.2.versi.& pondera. }

Legata an reuocentur per natiuitatē liberorum.

Minor potest libere donare causa mortis.

259 ¶ XIIII.vtrùm hæc lex habeat locū in legatis,verbi gratia,Si filius fuerit in testamēto præteritus,irritum est testamentū,legata tamen rata manēt,per auth.ex causa.C.de libe.præte.Quid igitur si post testamentū natus est filius testatori nihil tale cogitanti , aut etiam tempore testamenti habebat filiū,sed sibi ignotū, quia fortè nesciebat vxorem absentē peperisse,aut credebat filium mortuū.Parui enim refert,non habeas filium,an habere te ignores:vt latè diximus supra in verbo,filios nō habens,versi.15.incip.sed & illud in quæstionem vocatur.Nunquid igitur tunc cōseruabuntur legata,per d.auth.ex causa,an verò irrita manebunt ex hac l.nostra? In quam rē multa possent adduci,quæ diximus in præced.q.quæ tu videbis,ne repetam.Sed & tu præterea videbis omnes hanc rem latisime tractantes,tū in d.authē.ex causa.tum in l.filio præterito.ff.de iniusto testa.ex quibus facilè intelliges rem hāc esse admodum obscuram,fuisseque multos qui asserunt reuocari,multos qui cōtra negant,multos item qui (vt fieri assolet in diuersis sententiis) distinctionibus,& alij quidem aliis temperare,& veluti opinionum cōtrouersias cōponere nituntur, & omnes multis magnisq; rationibus subnixos,quas huc adscribere supersedimus,ne quod in vno ac altero loco abundè ac penè superfluēter tractatū ab aliis cōperimus, huc veluti transplantatū inserere videamur.Erimus igitur nunc contenti solam doct. nomenclaturam subscripsisse.

Hæc lex an habeat locum in legatis.

260 ¶Sunt enim qui simpliciter negant d.authen.ex causa,habere locum in posthumis, quin asserunt eorum natiuitate reuocari legata.In quibus est Accur.in l.ij.C.de posthu.hære.instit.Azo præceptor illius,& Iac.But.prout illos retulerunt doct.in d.authen.ex causa,& in d.l.filio præterito. Et hanc quoque sententiam secutus est Rayn.Forl.vt retulit Bar.& alij plerique in d.auth.ex causa, eandem quoq; sequitur Oldr.consi.149.super prima quæstione,in ij.dubio.Cy.& Ray.in l.j.ff.de testa.tute.vt retulit Bal.ibi,sequitur etiam Albe.in l.generaliter.§.ex testamēto.ff.de fideicō.liber. & latisimè Signo.consi.24.si quæratur nunquid.& rursum consil.113.quæstio est an rupto testamento,vbi in fi.dicit quòd legens Bononiæ de hoc cōsultus in quadam quæstione. Neapolitana idem consuluit cum multis aliis doct.& consi.item 220.factum sic præsupponatur quidam ciuis, col.2.vbi & illud idem refert de dicta quæstione Neapolitana.Bart.in l.in confirmando,in fi.ff.de confirm.tut.& in l.qui filiabus,in fi.prin.ff.de leg.j.& consi.xiij.ex facto proposito,col.3. versi.de tertio autem principali dubio,vbi & hoc dicit tenere Dy.Odof.Mar.Sil.Iac.But.Oldr.& alios,{ & Bal.in l.& post litem,in addi.col.pe.versi.super quæstione quæ quæritur.ff.de transact. } & Card. Flor.consi.xx.cùm in testamentis,in primo dubio.

261 ¶Idque etiam affirmant nonnulli nō leuis quidē autoritatis procedere,si in testamento fuerit apposita clausula codicillaris,nihilo enim secius reuocari legata natiuitate posthumorū.Cuius sententiæ fuit Albe.Galio.in sua Margarita,tit.de testa.versi.pone quæstionē de facto. & Spec.vt illū nonnulli allegāt,tit.de instrum.editi.§.compendiosè,versi.pone quidam facit testamentum,& ibi quoque Ioan.And.in addi.ipsius,& Car.Flo.d.consi.20.in ij.dubio,& Soc.consi.93.testamentum præmissum,

Legata reuocantur natiuitate filiorū.

præmissum,col.3.versi.sed tamen his non obstantibus, lib.4.

162 ¶Contrarium simpliciter,videlicet legata non irritari per natiuitatem posthumorum, sed cōseruari ex d.auth.ex causa,tenuit Accursius sibi cōtrarius in d.l.generaliter.§.ex testamento,in verbo,constat.ff.de fideic.liber.& in l.si pater,in verbo,aut fideicommissa,eo.tit.& in l.bona.§. vlt.in verbo,testamentum.ff.de capti. & postli.reuer.& in d.l.j.ff.de testa.tut.& in l.iure nostro.§.vlt.& in l.si pater,eo.tit.& in l.si quis testamento facto.ff.de leg.ij.& in l.j.& ibi etiam Pau.Castr.C.de codi.& in l.j.C.de bon.poss.contra tab.Pet.Iac.Aret.Iac.Ray.Cy.sibi etiā contrarius,Fran.Rampo.& Bal.in d.auth.ex causa.Nico.Mat.Bal.& Saly.in d.l.j.C.de posthu.hære.instit.Pet.Iac.in sua practica,tit.de cōdi.ex leg.omnimodo pro legitima portione debita filiæ,col.17. versi.item posthumo præterito.Bar.secum quoque præter morē pugnans,cōsi.52.in nomine domini Salumben. Ioannelli.Bal.in l. Titia.ff.de inoffi.testa.vbi tamen dicit quòd prima op.continet æquitatem,& consi.215.testamentum,circa medium,lib.4.vbi dicit de hoc esse tex.sing.no.à Iac.Aret.in d.l.generaliter.§.ex testamento.& Ange.consil.211.ex facto proposito,col.2.in iij.dubi.Imol.in d.l.filio præterito.Raph.Fulg.consi.69.punctus talis est,Marianus,in fi.Corn. { consi.158. pro decisione, col.5.versi.præterea lex,lib.2.& } consi.234.placent mihi,col.2.versi.circa secundam,lib.2. & cōsi. 225.antequam aggrediar,col.2.lib.3.vbi dicit se sæpe ita respondisse & tenuisse consulendo & legendo.& hanc op.Ias.in d.auth.ex causa,col.4.dicit esse communem. *Qui contrarium tenuerint.*

163 ¶Sed hæc opi.ita à multis scinditur, vt eam cum priori concordent,vt videlicet posthumus non reuocet legata,secundum posteriorem op.si is fuerit scienter præteritus,quia testator de eo cogitabat,& nihilominus illum præterit.Secus si posthumus ipse,aut etiā iam natus (vt nūc vtrunque cōiungamus) ignorāter fuerit præteritus,quia testator nō cogitabat de posthumo,aut iā natum filiū ignorabat,vel eum mortuū putabat. Nam tunc,inquiunt,nō locus est d.auth.sed huic nostræ l.Ita voluerūt Bar.huius distinctionis veluti antesignanus,& post eū Ang.Paul.Ca.Guid. Pap.& Ioan.à Monteferrato in d.auth.ex causa.Bart.Bald.& Ange.in d.l.filio præterito, Bar.in l. cùm mater.ff.de inof.test.& in l.j.in vj.q.ff.de iure codi.& in l.in cōfirmādo,in fi.ff.de cōfir.tut.& in l.tale pactū.§.vlt.in fi. { per illum tex.} & ibi Ang.& Pau.Cast.ff.de pact. & idem Bar.in repe. l.j.in ij.q.v.q.prin.C. de sacros.eccle.vbi & hoc quoque dicit procedere in relictis ad pias causas, & consi.146.viso prædicto puncto,& consil.204.Cechus condidit testamentum,& consil.220. omne illud,& consi.235.Lapus fecit testamentū Benedict.Plūbi.in d.l.generaliter.§.ex testamēto. ff.de fideicom.liber.Bal.& Ang.in l.Titius,in prin. { & ibi Frā.Are.} ff.de lib.& posth.& ipse Bal. in d.l.j.ff.de testa.tut. { & in l.si totas.C.de inoffi.don.& in l.ij.§.si quid ex te.ff.de cōdi. inde.} & consi.239.quia vltimus passus,col.1.lib.3.& consi.424.præsupposito quòd dictus testator, libr.4. Ang.hic,& in d.l.j.C.de bon.pos.cont.tab.& in l.militis codicillis.§.in supremis. { & iterum in l. qui iure. } ff.de milit.test.& in §.siue igitur,col.4.vers.dici potest,in auth.vt cū de app.cog.& cōsi. 76.posita pro cōstanti,col.vlt.vers.secundò de secundo.& consi.108.ista quæstio,in ij.dub. Petr. Anch.& legēdo & cōsulendo,vt retulit Imo.in d.l.filio præterito.Nam & ita eum cōperi tenuisse in c.si pater,in vij.no.de testa.lib.6.Card.Flo.consi.20.cum testamentis,col.j.versi.quò ad primum.& Rom.consi.122.circa id quod effectualiter,col.2.versi.quo ad secundum,Ioā.Ana.consi. 28.visis & ponderatis,col.2.& ibi etiam Bol.in addi.col.4.versi.de prima præteritione.Alex.cons. 41.viso tenore,col.pen.lib.1.& cōsi.47.abunde per celeberrimos,col.2.versi.quo ad quintū,lib.2. vbi dicit quòd periculosum esset tenere contrariū.Barb.in rep.l.cùm acutissimi,col.3.versic.nihilominus credo.C.de fideic. { & in repe.rub.C.qui admit.col.21.versi.xviij.adduco,} & in repe.c. Raynaldus,col.6.versi.non obstat cum dominus,ext.de testa. { & consil.60.illud afferam,col.2. versi.& ex istis,lib.2. } Fran.Aret.cōsi.24.quatuor dubia,col.1.versi.pro ista cōclusione, { & cōsi. omniū vlt.vbi & ita dicit cōsuluisse Bapti.Sansauer.& hanc esse communem opi.& Steph. Bert. consi.x.viso testamento,per totū,lib.4. } Soc.d.consi.93.quo loco suprà citauimus,lib.4. { Caro. Rui.qui & hanc dicit æquiorē,consi.ij.q.col.1.lib.3.vbi hanc rem latè tractat, & consi.6.quod est eo.initio etiam col.1.eo.lib.3. } & Alcia.lib.1.de verb.signi.char.vlt.& D.Guid. Benedict.in rep.c. Raynutius.in verbo,in eodem testamento relinquens,nu.232.extra de testam.Et ita quoq; videtur voluisse Sign.in illis cons.suprà in prima parte allegatis,si solerter legantur.Et hanc opi.dicit esse seruandam in practica Corn.in d.auth.ex causa , col.x.Et pro ea facit text.in l.idem est,quæ est iij.ff.de condi.inde. *Posthumus an reuocet legata.*

164 ¶Et hanc quoque sententiā probat vetus opinio.Nam apud Plautū antiquum Poetā Comicum in Pœnulo,cùm Iachon Pœnus falso existimans,sed nō iniustis rationibus adductus, filiū suum vnicū,cui in ea fabula Agorastocli nomen est, naufragio aut aliter periisse , patrueli suo bona sua reliquisset,compertumque postea fuisset filium illum testatoris viuere,Milphio tanquam arbiter quidam honorarius hanc confestim sententiam illi patrueli apertè pronuntiauit: *Confirmatio præcedētium.*

Paterna oportet reddi filio bona,
Aequum est habere hunc,bona,quæ possedit pater.

Cui patruelis assentiens atque acquiescens,ita protinus respondit,

Haud postulo aliter,restituentur omnia.
Suam rem sibi saluam sistam.

¶ A quo nec latum quidem vnguem dissidet quod scribit Valerius Maximus , libr.7.capit.item

vij.cuius

vij.cuius tit.est de testamentis,quæ rescissa sunt.Militantis ait,cuiusdam pater cùm de morte filij falsum è castris nuntiū accepisset,aliis hæredibus scriptis decessit: peractis deinde stipendiis adolescens domum petit,errore patris,impudentia amicorum domum sibi clausam reperit. Itaq; depositis armis coactus est in foro togatam ingredi militiam, cum improbissimis hæredibus de paternis bonis apud centumuiros contendit,omnibúsque non solùm consiliis, sed etiam sententiis superior discessit. }

265 ¶Idque dicūt multi ita procedere,vt si ignorāter fuerit iam natus aut posthumus præteritus, irrita sunt legata,etiam si fuerit apposita clausula codicillaris,ita enim voluit Bar.& huius quoque op.princeps in d.auth.ex causa,col.vlt.& ibi Iac.col.pen.& Pau.Pichus,& idē Bart.in d.l.j.in vj.q. & ibi etiam Ang.ff.de iure codi.& idem Bar.in l.pen.eo.tit.& in omnibus consi.supra allega.prærerquam in primo,vbi nihil de huiusmodi clausula dicit.Bald.& Angel.in d.l.si Titius.ff.de lib.& posth.& in d.l.filio præterito.ff.de iniust.rest.Bal.subobscurè in l.qui filiabus,in prin.ff. de leg.j.& apertiùs in d.l.si totas.C.de inoffi.don.vbi ita dicit se consuluisse,sicuti verè cōsuluit,in illis duobus conf.suprà proximè citatis,& præterea cōsi.clvj.clausula codicillaris, col.1.lib.2.& consi.469. proponitur quòd dominus Antonius,ad fi.lib.5.Ang.in { d.l.qui iure. } ff.de testa.mili.& in l.j.ff. de iure codic.& in l.j.per glo.ibi relatam ad tex.C.de codic.vbi id dicit sing.& menti figendum, & ita determinatum fuisse per collegium Perusinum,& d.consi.lxxvj.col.vlt.versi.de tertio veritas est.& etiam consi.51.ex facto proposito,col.3.& consi.cxxxvj.in quæstione vertente,col.vlt.& d.consil.ccx.col.2.in iiij.dubio,& consi.ccclxiiij.visa facti narratione,col.3.Card.Flor.d.consi.xx. col.1.versi.quò ad secundum,Pau.Cast.in l.sicut certi,post prin.C.de testa.mil.& consi.cc.clarum est testamentum,in ij.dubio,lib.1.vbi hoc dicit æquissimum.Alex.d.consi.xlj.col.vlti.lib.1.Corn. consi.ccxliij.videtur in hac consultatione,ad fi.lib.iiij.Fran.Aret.d.consi.xxiiij.vbi hāc dicit esse communem.& rursum latè conf.omnium nouissimo,in primo dubio.Socy.d.consi.xciij.lib.4.& Barba.qui etiam asserit esse communem,consi.lx.illud afferam,col.3.& seq.lib.2.& Ias.in d.l.j.col. vlti.C.de bono.poss.contra tab.& Steph.Bertr.consi.clxx.proponitur in facto, nu.5.& seq.lib.1.& consi.cxcv.ponitur in facto,nu.4.eo.lib.1.& D.Guil.Bened.in repet.cap.Raynutius,in glo.in eodem testamento relinquens,le j.nu.247.& nouissimè Anto.Rub.consi.cxij. viso testamēto mihi exhibito,& iterum cōsil.cxxvj.præsens casus,col.1.& ij.Et hanc op.dicit æquam, licèt non sequatur,Bal.in l.vlti.C.de codicil.

266 ¶Et hanc op.confirmat quod scribit Bal.in conf.cccxix.quidā Nicolaus,col.vlt.lib.5.quòd clausula codicillaris cessat cum cessat voluntas testatoris.De quo & per Phil. Dec.in l.precibus,col.x. versi.vlterius tamē. C.de impub.& ali.subst.& cōsi.ccv.in causa istorū nobiliū,in fi.& consi.248. visa petitione,col.vlti. { & consi. 187.in ciuitate Placentiæ,col.3. } & consi.291. visis & diligenter consideratis,col.2.& alibi sæpe.Nam & ea clausula non tendit nisi ad conseruandam voluntatem testatoris,vt dicit Bal.in l.vlti.col.4.versi.nunc aliqua.C.de codicil.

267 ¶Sunt & qui contrarium tam in primo quàm in secundo asserunt videlicet (vt primum primo loco expediamus) conseruari legata,etiam si posthumus aut iam natus fuerit ignorāter præteritus,videlicet glo.in l.si vxorem prægnantem,iuncto tex.in verbo,ignoranter.ff.de manu.testa.& Fran.Rampo.in d.auth.ex causa,& in repe.d.l.filio præterito,prout ibi illum retulit Imo.qui idē tenet.& Bal.sibi contrarius,in l.si cum vel in vtero.C.de test.mil.& idem Bal.qui hoc dicit præsertim procedere in legatis modicis,& relictis pro anima vel pro cōiunctis,in d.auth.ex causa,& ibi etiā Saly.Fulg.& Cor.qui dicit hanc esse veriorē de rigore iuris, sicuti etiam dicit & latè eam cōprobat cōsi.cxcv.in hac cōsultatione,per totum,lib.1.& consi.168.pro decisione.col.9.lib.2.& consi.244.videtur prima facie dicendum,col.4.versi.nec ob aliud,& seq.eo.lib.2.& consi.cl.prima facie, col.2.versicu.sed hoc non habet obstare,lib.3.& consi.cxciiij.videtur in præsenti,col.3. versi.& licèt magnum,eo.lib.3.& d.consi.ccxxv.antequam aggrediar,col.4.versic.& quia præteritio,cum multis sequen.eo.lib.3 in quibus locis tamen dicit quòd non auderet firmare,propter autoritatem Bar.& sequacium.& rursum ipse Bal.in repe.d.l.j.col.antepen.versi.aduertatis.C. de sacrosf.eccl.& Steph.Bertr.consi.ccxxv.ponitur in facto,col.2.versi.sed quicquid sit, lib.2.& Ioā. Igne.in d.authen.ex causa,char.xix.versi.tertio inuenio.Et pro hac sententia bene facit tex.in l. cùm mater.ff.de inoffi.testa. quæ ex diametro contraria est d.l.idem est.ff.de condi.inde.quod à paucis expensum est: nec video quo pacto ea antinomia tolli possit , nam vtrobique pater falsò putabat filium,quem præteribat,obiisse:& ita re tantùm,& non consilio,vt nostri dicunt,præteribat.Et tamen in vna lege præstari non debent legata,in altera debent.Soluat igitur Apollo.

268 ¶Et hanc partem obseruasse Hetruscos illos Italorū antiquissimos, iurisque & diuini & humani peritissimos,planè constat ex eo quod scribit Liuius lib.1.ab vrbe condi.Lucumo,inquit,Demarathi Corinthi filius erat,qui ob seditiones domo profugus,cū Tarquiniis fortè cōsedisset,vxore ibi ducta,duos filios genuit.nomina his Lucumo atq; Aruns fuerūt.Lucumo superfuit patri bonorum omniū hæres.Aruns priusquam pater moritur,vxore grauida relicta , nec diu manet superstes filio pater:qui cùm ignorans nurū ventrem ferre, immemor in testādo nepotis decessisset,puero post aui mortem in nullam sortem bonorū nato,ob inopiam Egeno inditum nomen. Hæc Liuius.In quibus vides Lucumonē,cùm ignoraret nurū prægnantem esse ex filio Arunte, alteri filio omnia reliquisse,idq; ratum firmumq; mansisse,nec aliquid nepoti ex filio ignorantiā

Posthumus si insciēter fuerit præteritus, irrita sunt legata.

Codicillaris clausula cessat cum cessat uoluntas testatoris.

Qui contrarium tenuerint.

Lucumonis Demarathi Corinthi filii historia.

aui

aui profuiſſe. Eademque ferme tradit Dionyſius Alicarnaſſeus lib. origi. Romanorum tertio.

169 ¶Qui item contrarium dicunt de clauſula codicillari, videlicet quòd ob eam confirmãtur legata, etiam ſi ignoranter fuerit poſthumus præteritus, ij ſunt Dyn. Iac. Aret. & omnes penè ſcriptores ante Bar. vt ipſe refert, in d.l.j. in v.q. ff. de iure codi. Oldr. d. conſi. cxlix. in iij.q. & iterũ conſi. 161. thema tale eſt, Titius filium, in vlt. dubio, Ray. & Bal. ſibi contrarius, in l. ex ea. §. vlti. ff. de teſtam. Spec. titu. de inſtru. edi. §. compendioſè, verſi. item vide Bar. ſubobſcurè conſi. vj. viſo teſtamento, col. 2. Bal. Raph. Co. & Alex. in addi. Bar. in d.l.j. ff. de iure codi. Bal. in l. pen. eo. tit. & in d. authen. ex cauſa, col. 4. & ibi etiam Saly. & Fulg. qui & hanc op. dicit æquam. Alex. { ſibi contrarius, qui eam dicit eſſe cõmunem, } & Ioan. à monte Sperello. ibi. Idem Bal. in l. vlt. col. pen. verſi. ſed quæro nunquid iſta clauſula, & ibi quoque Salyc. C. de codic. & ipſe Bald. in l. ſi ita fuerit. ff. de leg. iij. { & in l. generaliter. §. ex teſtamento. ff. de fideicom. liber. & in d.l. & poſt litem, in addit. col. pen. verſicu. ſuper ſecunda quæſtione. ff. de tranſact. } & conſil. cccxcj. factum tale eſt, quidam nomine Colla. in fi. eo. lib. 3. Saly. in d.l.j. ad fi. & ibi etiam Pau. Caſt. ſibi item contrarius. C. de poſth. hære. inſtit. Ang. ſibi etiam contrarius. d. conſi. cviij. col. vlt. Imo. in d.l. filio præterito, col. 9. & in l. qui filiabus, in prin. vbi & hoc dicit ſenſiſſe Bar. ibi. ff. de leg. j. Pau. Caſt. conſi. xv. incipiendo à ſecundo, col. 2. lib. 2. & conſi. cclxxj. quanquam multa ſcripta fuerint, col. vlt. eod. lib. 2. Rapha. Co. in l. ſi quis cùm nullum, in prin. ff. de iur. codic. Ro. d. cõſi. cxxij. Alex. { conſi. xxvj. circa primũ dubium, col. 3. verſi. vel poteſt reſponderi, lib. 1. & } conſi. xxxviij. in cauſa mota per Ang. col. 2. verſi. & conſtat de iure, lib. 1. vbi hanc dicit eſſe cõmunem opi. & cõſi. cxxiij. diſcuſsis hæſitationibus, col. pen. verſi. vel etiam dato, co. lib. 1. vbi dicit hanc eſſe veram & communẽ op. & conſil. clij. circa primã dubitationem, col. 4. verſi. tertio poteſt reſponderi, lib. 2. quod errore impreſſorum iterum repetitum eſt conſi. ciij. lib. 3. & iterum conſil. 50. lib. 6. vbi dicit hanc eſſe communem ſententiam, idem Alex. conſi. xxx. ponderatis his, col. 1. & ij. lib. 3. & cõſi. ſeq. eiuſdem prin. col. 1. & Corn. ſibi contrarius conſi. cxcv. in hac conſultatione, col. pen. verſic. & idcirco, & ſeq. lib. 1. & conſi. cxviij. videtur primo aſpectu, col. pen. verſi. & licèt Bar. lib. 2. vbi & hoc dicit tenuiſſe Panor. in duobus cõſi. quæ reperire non potui, nec credo fuiſſe impreſſa, niſi ſint ex iis quæ ex Paul. Caſtr. ſuprà citauimus, vtpote quorum ſimilia ſunt initia, quod magis credo. & idem Corne. d. conſil. clviij. col. antepen. verſi. & idcirco. co. lib. 2. & d. conſi. ccliiij. col. 5. & ſeq. eo. quoque lib. 2. & conſi. cxxxiij. in hac conſultatione, col. 3. verſi. ideo inſtitutio, lib. 3. & Bened. Capra, conſi. cvj. punctus cum prout in facto, ante fi. & iterũ cõſi. cxv. Ieſu Chriſti nomine repetito cũ prout, col. 2. Ang. Are. qui ita dicit ſæpius conſuluiſſe, in §. j. poſt medium, Inſt. de codic. Barba. ſibi etiam contrarius, conſi. vj. vbi Chriſtus non eſt, in ij. dubio, per totum, lib. 2. & Iaſon ſibi etiam contrarius, in d.l. qui filiabus, col. vlti. ff. de leg. j. Ludo. Bolo. conſi. lxxiij. Antonius Pergamenſis, col. vlt. { Caro. Ruin. conſi. xix. circa præſentem, col. 3. verſi. ſed præmiſsis, cod. libr. 3. Phil. Dec. latè conſi. cccclxc. viſis & circumſpectis, col. 1. & ſeq. } & Steph. Bertr. ſibi item cõtrarius, conſi. cxxx. Chriſti &c. viſo caſu, nu. 1. lib. 1. & Fran. Ripa hìc in xxj. quæſtio.

Qui teneant ob clauſulam codicillarem cõfirmari legata.

170 ¶Sed circa hanc poſtremam op. debes intelligere, multos ex iis quos proximè citauimus, dixiſſe ſimpliciter clauſulam codicillarem operari, vt debeantur legata etiam ſi poſthumi fuerint ignoranter præteriti: ſed & multos ex iis nõ ita ſimpliciter locutos fuiſſe, ſed nuncupatim intelligentes in clauſula codicillari, quæ ad futurũ quoque tempus refertur, nedum ad præſens, his ſcilicet verbis, ſi non valet, aut valebit &c. Nam ita, inquiunt, teſtator videtur cogitaſſe de futura ruptura teſtamenti, & voluiſſe ſibi aduerſus cauſas rumpentes aut rupturas prouidere. Et ideo ſaltem implicitè & in genere cogitauit de poſthumis, quod ſatis eſt, argu. l. placet, & l. ideoque. ff. de libe. & poſthu. & l. qui iure. ff. de teſta. mili.

De eadem re.

171 ¶Nec deſunt qui iterum diſtingunt, an legata ſunt modica, quæ etiam veriſimiliter legaſſet teſtator, ſi cogitaſſet de poſthumis: & ea non reuocãtur, ſed conſeruãtur ex d. auth. ex cauſa, alioqui reuocãtur, & ita videtur voluiſſe Bal. in d.l. Titius, in prin. ff. de libe. & poſth. Ang. in d. §. ſiue igitur. col. 4. verſi. finaliter dici poteſt, in auth. vt cum de appel. cog. Fran. Aret. in d.l. Titius, col. vlti. & conſi. xcj. viſo legato facto, col. 4. verſic. modò cum præterito, & d. conſil. vlti. in primo dubio. Barba. in repe. l. cùm acutiſsimi, col. xlv. verſi. pone, teſtator. C. de fideicom. Soci. d. conſi. xciij. teſtamentum præmiſſum, col. 8. verſi. ex quibus omnibus, lib. 4. cum aliis cõcord. ſuprà in verbo omnia vel partem aliquam bonorum, verſi. vj. inci. ſed illud in dubium, & iterum verſi. xxv. incip. & in ſimili. {Et cum his conuenit quod tradit Ang. generaliter, conſi. 51. Simon notarius, col. 3. verſi. ſolum igitur, quòd per huiuſmodi clauſulam conſeruantur legata, præterito etiam ignoranter poſthumo, aut iam nato, quem teſtator putabat mortuum, ſi veriſimiliter teſtator legaſſet, ſi de poſthumo cogitaſſet, aut ſciuiſſet filium viuere, per l. pen. ff. de iure codic. }

Legata modica an reuocentur, ſi teſtator cogitaſſet de poſthumis.

172 ¶Sunt & qui diſtingunt inter legata & fideicommiſſa particularia, & vniuerſalia, vt ſcilicet in legatis & fideicõmiſsis particularibus clauſula codicillaris operetur conſeruationẽ legatorum, non etiam in fideicõmiſsis vniuerſalibus. Et ita voluit Iac. Bel in ſua diſput. cuius principiũ eſt, quæritur, pater vel mater condidit teſtamentũ. Quam quidem diſputationem poſuit poſt l. iij. C. de lib. præte. Priorem tamen caſum intelligit procedere, quando teſtator ſciuit poſthumum natum, & potuit mutare teſtamentum. Aliàs enim etiam clauſula codicillaris nihil operaretur etiam circa legata & fideicommiſſa particularia, & cum ſimpliciter refert & ſequitur Alex. d. conſi. cclij. col. 2. & ſeq.

Diſtinctio inter legata & fideicommiſſa particularia & uniuerſalia.

& seq.lib.2.quem & tu in hoc vide d.consi.cxlij.circa primam dubitationem,col.3.versic.& hoc primò,lib.2.Quin Bal.ipse in d.l.si cùm vel in vtero,paulò ante fi.C.de testa.mili.simpliciter dicit legata particularia deberi etiam filio ignorãter prætenito,nõ fideicommissa vniuersalia, nulla clausulæ codicillaris mentione facta.

273 *Qui teneant legata reuocari ex præteritione scienter facta.* ¶Quid? quod nonnulli à cæteris omnibus penè ex diametro distantes tenent reuocari legata ex præteritione scienter facta,nõ etiam cùm fit ignoranter tãquam illic sit maior iniuria, maior impietas,maior dementia in testatore. In quam sententiã dicitur cõsuluisse Signo. & concilium Mediolanense,vt retulerũt Bal.& Imo.in d.l.filio præterito,& idem quoque voluisse Iac.Aret.& Oldr.retulit Corn.d.consi.clviij.col.9.lib.2.Et in hanc quoque sententiam pedibus vadunt, qui asserunt huiusmodi clausulam codicillarem nihil operari in præteritione iam nati, sed tãtùm in præteritione posthumi.Cuiusmodi op.fuit Oldr.in d.l.Titia,vt illum retulit Bal.ibi.ff.de inof.testam.& idem Oldr.& Iac.Aret.in d.l.generaliter.§.ex testamento.ff.de fideicom.liber.prout illos citat Soci.dicto consi.xciij.col.2.lib.4.Et qui item scribunt hanc clausulam nihil etiam operari, cùm testamentum deficit vitio aut culpa testatoris, vt quia præteriuit vel exhæredauit. Secus si alio quopiam vitio extrinseco,videlicet ob defectũ solennitatis. In qua sentẽtia fuit gl.& omnes penè antiquiores doct.in dicta auth.ex causa,& Guil.Cu.in l.vlt.C.de codic. Cy.in l.ex ea.§. ex his.ff.de testa.& Bal.consi.ccclxxxvj.factum super quo,lib.1.& dicto consi.cccxcj.in vltimo dubio,lib.3.vbi hanc dicit esse communem opi.& consi.ccccxxxj.inci.gl.in auth.eo.lib.3.& in d.l.j. ff.de iure codi.vbi ita dicit antiquos doct.communiter tenere,& in d.l.ex ea.§.ex his.ff.de testa. vbi dicat sæpe hãc partem cõsulendo tenuisse.Adeò Bal.fuit leui maleque constante ingenio, iudicioque,vt ex tot ac diuersis contrariisque opinionibus nulla ferè sit,quam nõ alicubi sequatur. Quod vix excusari potest, cùm non hîc tantùm, sed aliàs sæpe sit varius,ac contrarius.Nam id aliquando cõtigisse,vt nonnũquam Accur.& Bart.excusari quodammodo potest: cùm Papinianus verè iuris asylum, ac legalis doctrinæ Thesaurus ab Aelio Spartiano in Seuero Imperatore appellatus,aliquãdo etiam in re eadem in contrarias declinauit sentẽtias, si credimus Iustiniano in l.vlt.versic.sed cùm in secundam.C.de furt. { Et cùm Bal.vbique tam varius fuerit,ausus est tamen cõstanter profiteri non esse sui moris variare,in consi.cxix.factum proponitur,col.2.vers. sed si vnũ,lib.3.Adeò in suis quisq; vitiis cæcutit. } Sed vt redeamus, tu super illa postrema sententia vide doct.hãc rem late tractantes in d.auth.ex causa,super gl.vlti. { Et præterea super hac tota quæstione,Bal.in l.Domitius.§.ex his.ff.de testa.& in l.cùm mater.ff.de inoffi.testa.

274 *Filius adoptiuus succedit patri adoptiuo cum filiis legitimis postea susceptis.* ¶Quæro xv.vtrùm adoptio reuocetur, si adoptanti post adoptionem nascantur liberi naturales & legitimi? In qua re non est opus frustra tempus in longas disputationes trahere. Nam ea dubitationem non recipit:quandoquidem habemus tex.apertissimum in l.si te parens.C. de suis & legit.quod filius adoptiuus succedit patri adoptiuo cum filiis naturalib.& legitimis postea susceptis. Ex quo nemo nõ potest intelligere non reuocari adoptionem natiuitate filiorum naturalium,etiam quantum ad vim succedendi.

275 *Legitimatio filii naturalis an reuocetur per natiuitatem legitimorũ liberorũ.* ¶Quæro xvj.vtrùm reuocetur legitimatio filij naturalis,quam qui purius loquuntur,naturalium restitutionem vocant,natis post eam legitimationem liberis legitimis & naturalibus.Quæ res in legitimatione,quam facit matrimonium subsequens,minime dubia est,vt dicit Bal.in l.cùm quis. C.de natura.liberis.Nam ibi tex.est expressus,quòd filij ita legitimati succedunt cum postea natis,sicuti etiam cauetur in l.diui,eo.tit. Et hoc quoque pro indubitato asserit Bar.& post eũ plerique omnes in l.ex facto,in princ.ff.de vulg.& pup.per tex.in d.l.cùm quis.& in §.j.in authen. quib.mod.natura.effician.legiti.

276 *Baldi ea de re opinio.* ¶Quanquam Bal.ipse in l.eam quam,col.8.versi.denuo dubitatur.C.de fideicom.dicit interesse, vtrùm postea nati sint ex eadem matre, ex qua & legitimati antè fuerant suscepti, an ex alia: vt priori casu legitimatio rata maneat,altero irrita.Quam distinctionem tamen reiicit Raph. Fulg. consil. lxv.cuius caput est,Titius coniugem non habens,& Anto.Rosel.in tractatu legitimationis,in fi.ij.lib.& ferè omnes indistinctè de hac re loquentes.Licet Franc.Aret.in d.l.ex facto, dicat illam esse multum æquam,quia leges multum fauent ei qui matrimonium cõtrahit cum ea, quam iam illicitè compresserat.

277 *De eadem re.* ¶Cæterùm quantum ad alias legitimationes pertinet,res est admodum difficilis, & quæ illustriũ doct.ingenia varie torserit.Nam & dubiã & obscurã eam dicit Bal. cui nihil aliàs propè dubium est,in d.l.cùm quis.C.de natu.libe.& Raph.in d.l.ex facto.ff.de vulg.& pup.vbi ob rei difficultatem non ausus est suum iudicium interponere. & similiter Barba. qui & ipse sibi omnia aperta, clara,& dilucida facit aut fingit,primùm quidem consi.ix.exordio,illud in medium referã,col.4. versi.vnde est inter docẽtes,lib.4.& iterum consi.xlix.incip.clementissimum Deum,col.4.versi. facit etiam ad hoc,eo.lib.4.Quin & eam veluti in medio relinquit Soc.consi.ccxij.prima consultatione,col.4.versi.omitto illam,lib.2.

278 *Substitutio exemplaris expirat susceptis postea liberis.* ¶Verùm Dy.in d.l.ex facto,tenet simpliciter reuocari,tum per illũ tex.in quo substitutio exemplaris expirat liberis postea susceptis,tũ per tex.in hac l.nostra.Nam vt hoc illi addas, legitimatio dicitur donatio siue donum patris & principis,in auth.item sine legitimis.C.de natur.libe.& in §.si verò is qui solùmmodo,in authen.quibus mod.natur.effic.sui.& voluit Bald.in l.2. ad fin. C. si quid in fraud.patro.& in l.prima colum.j.C.de iure aur.annul.& in l.seruis, post medium.

C.de

C.de lega.{& in l.nam ita diuus,col.j.ff.de adopti.} & consi.lvj.an pater,post princip.lib.ij.& iterum consi.cxxix.factum proponitur,colum.ij.versic.circa tertium,eo.lib.ij.& consi.lvj. incipio a secundo,colum.ij.lib.iij.& consi.cij.est considerandum,col.ij.versic.item legitimatio, eod.lib.iiij. Ideoque sicut donatio reuocatur ob ingratitudinem.l.vltim.C.eod.titu.& ita legitimatio, vt dicit Bald.in c.j.§.filij,titu.si de feud.fuer.contr.inter do.& agn.& dicam plenius paulò pòst,versi. cclxxxvij.incip.quinta ratio.

279 ¶Idem autem cum Dyn.in d.l.ex facto,voluerunt Guil.Cu.Alber.& Pau.Cast.in l.tale pactum. §.vlti.ff.de pactis,per text.ibi,de quo suprà in præfatione diximus.dicuntq; ita ipsum Dyn.consuluisse.idem quoque voluit ipse Guil.in l.j.C.de natu.liber.& Oldra.consil.cclvij. factum tale est,in primo dubio,vbi præter hanc l.allegat etiam l.cùm Papinianus.C.de fideicom. & l.generaliter.§.vlt.C.de insti.& substit.& similia quædam iura,de quibus etiam diximus in prin. nostræ l. & præterea quoque cap.dilecti.& c.suggestum,de deci. vbi noua causa superueniens tollit priuilegium.& {Guid.Suza.in l.humilem.C.de incest.nupt.} Bald.in d.l.ij.ad fin.C. si in fraud.patr. dum simpliciter citat Dyn.vbi suprà,& in c.innotuit,col.iij.versi.sed nunquid legitimatio, extra de elect.dum vtrobique se remittit ad Dyn.in d.l.ex facto. Sed & idem apertè tenet Angel.in l. Gallus.§.& quid si tantum.ff.de liber.& posthu.Barb.in repe.l.cùm acutissimi,col.iiij.versic. facit quod pulchrè.C.de fideicom.vbi ita dicit consuluisse Florentiæ.& D. Guil.Bene.in repe.c. Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelpham,num.188.extra de testam. *De eadem re.*

280 ¶Et his subscribere videntur,qui simpliciter negāt legitimatos succedere,si post legitimationem nascantur liberi naturales & legitimi. In quibus est Guid.Suza.in d.l.j.C.de natur.liber.per hanc l.nostram,vt retulit Ioan.And.qui & in eam sententiam non obscurè videtur inclinare,in addit. Spec.tit.de succes.ab inte.§.j.versic.sed ex facto. Et idem quoque palam voluerunt Paul.Cast. & Philip.Corne.in d.l.si te parens.C.de suis & legi.& rursus idem Pau.Cast.consi.xxij.cuius principium est,visis omnibus quæ narrantur,colum.ij.lib.ij. *Qui negent legitimatos succedere, si postea nascantur liberi legitimi.*

281 ¶Sunt tamen maiori numero qui contrà negant reuocari legitimationem natiuitate liberorum, ideoq; legitimatos ipsos succedere cum filiis legitimis postea natis asserunt:cuius sententiæ fuerunt Rayn.Cy.& Saly.hic.Rayn.Bal.sibi vbiq; contrarius,Ang.item sibi diuersus,Imol.Alex. & Ias.qui hanc dicit esse communem & veriorem,& in puncto iuris,& in practica, in d.l.ex facto. Spec.d.tit.de succes.ab intest.vbi suprà,& seq.quoque versi.vbi & ipse Ioan.And. qui alterius factionis est,dicit ita tenuisse Goffr.& Alber.Gal.in sua marg.tit.de natis ex damnato coitu. And. Iser.in c.naturales,& ibi quoq; Iaco.Alua.& Card.Alex.col.ij.tit.si de feu.fuer.contr.inter domi. & agn.{Alber.in rub.C.de nat.liber.col.ij.versi.quod autem nati,& in l.licèt,versi. item quæritur, eo.tit.} Bald.& Ang.qui dicit ita vidisse se sæpius obseruari,& Raph.in d.l.si te parens.C. de suis & legitim. Idem Bald.in d.l.eam quam,col.viij.versic. denuo dubitatur.C.de fideicom.& consi. cccvj.casus quæstionis,{circa medium,}versi.{secundum motiuum.lib.ij.} & in sua marg.in verbo,legitimatio,col.ij.versi.legitimatio iam facta.Collect.in c.vlti.col.pen.versi. quid si quis legitimauit,extra de donatio.Ang.in d.l.cùm quis.C.de natur.liber.Anto.in d.c.per venerabilem,col. xxxiij.& ibi etiam Panor.col.antepen.versi.sed alia quæstio,& Card.Alex.ibi,in d.§. quòd autē, char.xxvij.versi.quæro.xiij.principaliter,& iterum char.seq.versic.quæro.xvj.Petr.Ancha.in d.c. suggestum,de deci.& ibi quoque Panor.col.ij.versic.vltimò scias,qui licèt ponat casum in legitimato per matrimonium, tamen videtur intelligere in omni legitimato, tum per rationem qua mouetur quæ omni legitimato conuenit,tum per doctores quos citat, qui etiam generaliter loquuntur. Idem Pet.Anch.in c.ij.de concessi.præb.lib.vj.Anto.Rosel.in suo tractatu legitimationis,in vlt.q.lib.ij.vbi hanc dicit esse humaniorem partem.Raph.Fulg.in d.consi.lxv.in primo dubio.Rom.d.consi.cxciij.in vlti.dubio,vbi dicit sing.hoc procedere,etiā si in priuilegio legitimandi concesso Comiti Palatino essent illa verba,sine legitima prole,quia ea debēt intelligi de prole existente tempore legitimationis,non de ea quæ postea nascitur.Bened.Capr.consi.clvij. fuit dispensatum,col.pen.versic.nec obstat quod & tertiò. Alex.consi.cxxxviij.opportunè consideratis, col.j.versi.quinimo dato,lib.j.& consi.clxxxvij.videretur prima consideratione,col.v.versi.item respōdeo quod legitimatio,lib.v.Fran.Aret.in l.humanitatis,col.ij.C.de impub.& ali.subst.Fran. Curt.senior consi.cvj.clarus vir,col.x.versicu.quartò comprobantur omnia,& consi.lxxiij.super memorata,col.xv.versi.corroborantur præmissa.Phil.Dec.qui & hanc dicit cōmunem esse opin. consi.cclviij.in casu domini Franc.col.vlt.& consi.xxxvij.viso puncto,col.pen.versi.quartò non obstant,& consi.dlxxvj.pro resolutione,col.ij.versi.& primò clarum est. Et in hanc quoq; inclinare videtur Barb.consi.xlix.clementissimū Deum,col.iiij.versi.facit etiam ad hoc lib.iiij.{Et his fauet lex illa è scholis declamatorū deprompta. Nothus ante legitimū natus,legitimus filius sit: post legitimum natus,tantùm ciuis:cuius meminit Quintilianus lib.iij. Institutio Orat.cap.viij.} *Qui asserant legitimatos succedere cū filiis legitimis.*

282 ¶Horum rationes multæ sunt,sed quas ego in octo concludam,casq; pro virili confirmabo. Prima. Nam cùm legitimatio perfecta fuerit,non debet irritari.l.si vt proponis.C.de confir.tut.& l. sancimus.C.de admi.tut. Nam & quæ viriliter constituta sunt,durant,licet postea contigerit casus,à quo initiū capere non potuerunt.l.pluribus.§.& si placeat,& ibi Bart.& alij.ff.de verb.oblig & l.in ambiguis.§.non est nouum.ff.de reg.iur.& cap.factum legitimè,eo.tit.lib.vj.& ibi concor.. & hoc maximè in priuilegiis,cuiusmodi est legitimatio.c.decet,eo.tit.lib.vj. & ibi etiam concord. *Legitimatio cum perfecta fuerit non debet irritari.*

R

Legitimatio autem cùm primum facta est, statim sortitur effectum, quia facit naturalem legitimum, tanquam si ab initio esset natus legitimus. §. reliqui, in authent. quibus mod. natu. effici. sui. Ergo ex superuenienti casu reuocari non debet, vt etiam optimè probat text. in §. tribus, eod. tit. & in §. sancitum, in authen. quib. mod. natur. effici. legi. vbi licèt per matrimonium sequens filij naturales legitimantur ob filios in ipso matrimonio procreatos: tamen si filij in eo geniti, postea moriantur, non tamen reuocatur legitimatio, quæ iam sortita est effectum. Et ex hoc, inquiunt, tollitur fundamentum, quod ex d. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. substi. depromunt aduersarij, quia ibi exemplaris substitutio fit in fauorem filij furiosi, cui alter substitutus fuerat. Quanquam & ad eam l. potest aliter responderi, videlicet quòd illa substitutio fit in fauorem filij, cui substitutum est. Ideo ne in eius damnum vertatur, susceptis filiis reuocatur. Legitimatio autem fit omnino in fauorem legitimati, & in damnum legitimorum. Ideo casus est longè diuersus.

283 *Legitimatio iam quæsita filiis, nō debet tolli facto patris matrimonium contrahentis.* 284 *Legitimatio non reuocatur per susceptionem liberorũ, ne quis videatur haberi pro parte temporis legitimus.*

¶ Secunda ratio hæc est. Nam legitimatio iam quæsita filiis, non debet tolli facto patris matrimonium postea cōtrahentis, ac alios filios procreantis, nullo legitimatorum accedente consensu aut facto, per l. Stichum. §. vlti. ff. de noua. & l. id quod nostrum est. ff. de reg. iur. & ibi concord. Nec etiam debet gratia illa, vt vocant nostri, natiuitatis, superueniens in personam liberorum postea natorum ex sequenti matrimonio, tollere vel impedire ius legitimationis ante quæsitum. cap. quanuis, & cap. si propter, de rescript. lib. vj.

¶ Tertia ratio. Si legitimatio reuocaretur per susceptionem liberorum, sequeretur quòd quis pro parte temporis haberetur pro legitimo, videlicet ante natos liberos legitimos: & pro reliquo tempore, id est, post natos liberos haberetur pro illegitimo, contra l. si tibi. ff. de adopt. vbi moribus nostris non conuenit filium temporalem habere. & l. ideoque. ff. de manu. test. vbi non potest dari libertas ad tempus. Nec potest quis esse partim legitimus, partim illegitimus. cap. per venerabilem, versic. præterea etiam extr. qui fil. sunt legi. Et dicit glo. in c. cùm inhibitio, in verbo, si ambo parentes, ext. de cland. despon. id quidem monstrum esset, sicuti vt quis partim sit liber, partim seruus, per l. si duobus. ff. de statulib. Ita enim erranter allegat, sed est in l. duobus. ff. de liber. caus. cui concinit & l. si pariter, in fi. eo. tit. & l. vlti. C. de com. manu. {& l. iudicatæ, in princ. & ibi glo. ff. de except rei iudi. & l. l. vlt. & ibi quoque glo. C. de commu. seru. manu.} Et eam glo. sequitur Pau. Castr. consi. cc. visa suprascripta. col. ij. versi. præterea notandum est, lib. ij. vbi ex ea dicit quod legitimatio non potest fieri nisi generaliter, & quò ad omnia. Et hoc generaliter dicimus, quòd quid non potest diuerso iure censeri. l. eum qui ædes. ff. de vsuca. & l. j. versicu. nec ratio patitur. ff. de re. permut. & l. pater. §. si seruus. ff. de castr. pecul. {& l. Titiæ. ff. de condit. & demonst.} & c. cognoscimus, in fi. xij. q. ij. & c. cùm in tua, ext. de deci. & c. quia circa, in fin. extrà de priuileg. & cler. ij. de elect. cum si. nec multò magis duplici iure contrario. l. ius nostrum. ff. de reg. iu. & l. j. §. j. C. de lat. liber. tol. Cuius ar. dicit Bal. in l. senium, in pen. q. & ibi etiam Paul. Castr. & Rom. C. qui testa. fac. poss. quòd pater non potest emancipare filium, quantum ad vnum actum tantū. & sequitur Imo. in l. si is qui pro emptore, col. xj. in ij. q. prin. Bart. & ibi etiam Rom. col. vij. ff. de vsuca. Idem Imo. in l. tam his. §. j. ff. de don. caus. mor. & in l. j. §. in fil j, & ibi Raph. Co. Pau. Cast. Alex. & Ias. in vtraque lect. licèt Bart. ibi dubitet. ff. ad Trebel. Pau. Cast. in l. qui in potestate. ff. de test. Ang. Aret. in §. præterea, col. vlti. Instit. quib. mod. ius patri. pot. solui. Alex. consi. vlti. perlectis verbis, lib. v. Philip. Franc. in rub. de testa. lib. vj. col. xxiiij. versi. quarrò quæritur. Barb. consi. omnium primo incip. ex sacris, col. xxxj. versi. faciat simile, lib. j. & consi. ij. sapienter, col. pen. versi. & adduco simile, lib. ij. & in tracta. de præstan. Card. in j. q. j. q. princ. col. pen. versi. & licèt ista doctrina. & D. Bened. in repe. cap. Raynutius, in verbo, matrem insuper Cleram, num. 27. extrà de testa. & Cepola. consi. causarum ciuilium. lxvj. Titius procurauit, col. x. versi. præterea etiam hoc probatur, vbi & ex hoc dicit quòd quis non potest pro parte esse legitimatus, pro parte autem non.

285 *Adoptio non reuocatur ob filios postea susceptos.*

¶ Quarta ratio, nō reuocatur adoptio ob filios postea susceptos, vt diximus in præced. q. ideo nec legitimatio, cùm filius adoptiuus & legitimatus comparentur, per not. in l. cum in adoptiuis. §. sed ne articulum, in glos. in verbo, tantum modo, & ibi Bal. & alij. C. de adop. & per glo. in l. j. ad fi. in verbo, parentum. ff. ad municip. & in l. filios, in glo. j. in fi. & ibi Bart. etiam in fi. C. de muni. & origi. lib. x. & per Bart. in l. Gallus. §. nunc de lege, in pen. q. ff. de lib. & posth. Signo. consi. xxxix. quæritur nunquid. col. ij. versi. his ita positis. & iterum consi. ccxviij. quidam dictus Ioannellus, col. vlt. Bal. in l. j. col. ij. C. de iure aur. annul. per l. iubemus. C. de natu. liber. & idem Bal. in c. cæterùm, col. pen. vers. item legitimatis, ext. de iud. & in c. cùm dilectus, in fin. ext. de ordi. cogni. & in addi. Spec. tit. de succes. ab intest. §. j. versi. quid de legitimatis. & in sua marga. in verbo, legitimatio, versi. ij. & cij. considerandum ad fin. lib. iiij. & Salyc. inter consi. ipsius consi. xvij. super legitimatione, col. iij. versi. sextò induco, & versi. seq. lib. iiij. & Rom. consi. cxciiij. in proposita conclusione, in iiij. dubio. & Franc. Curt. senior consi. xiij. statuto Ianuæ. & Ias. in l. cum filiosam. col. antepen. versicu. tertiò quærit. ff. de leg. j. & Philip. Dec. consi. cl. dubitatur principaliter, col. ij. versi. sed tamen prædictis.

286 *Plus virium habet legitimatio quàm adoptio.*

¶ Imò verò plus habet virium legitimatio, quàm adoptio, vt est tex. in §. tribus, versi. nostri enim patris, in authen. quibus mod. natu. effici. sui. Quod & hinc probatur, quòd in legitimatione concurrit vtrunque ius ac vinculum, naturæ scilicet, & legis, vt est text. in §. si quis igitur, ante fin. in auth. quib. mod. nat. effi. sui. & no. Io. And. in addi. Spec. tit. de succes. ab inte. ad fi. In adoptione autem alterū tantùm ius inest, videlicet legis, non etiā naturæ. Ex quo planū fit, fortiorem esse legitimationem

mationem quàm adoptionem,arg.authen.cessante,& auth.post fratres autem.C.de leg.hæred.& authen.itaque.C.commu.de succes.& specialiùs in d.l.cùm in adoptiuis, in princ. vbi fit mentiò de eo in quem concurrunt naturalia & ciuilia iura. Ex quo not.Bald.concursum rationis ciuilis & naturalis plurimũ operari,ideoq; duo vincula vno esse fortiora.Quod & intelligens idem Bal. in l.neque absens.ff.de adopt.fauorabiliorem dicit esse legitimationem,quàm adoptionem : cum hæc sit agnatio datiua,illa autem inhæreat naturali agnationi. Et idem Bald.in l. si te parens. C. de suis & legi.quod plus est legitimatum esse,quàm adoptiuum,quia legitimatus habet naturalia primordia. Et idem voluit Petr.Anch.consi.ccxxv.videtur prima facie dicendum, col.iij. & iterum consi.ccxc.in successione,col.vlt.{& Anto.in c.per venerabilem,col.xv.versic.secundò quia filius,extrà qui fil.sunt legi.} & Raph.Fulgo.consi.lxv. Titius coniugem,col.ij.versicu. ad secundum.& Panor.consi.lxxxvj.in quæstione quæ vertitur,col.j.versi.& facit ad materiam,lib.j.Alex. consi.ij.visis codicillis,col.viij.versi.non obstat.ij.arg.lib.j.vbi & hoc allegat l.legem.C.de nat.libe. Barb.consi.lxviij.omnipotentem immensum,col.vlt.lib.iiij.Socin.consi.ccxxv. quæstio præsentis consultationis,col.iiij.versi.præterea filius,lib.ij.vbi etiam de hoc dicit esse text.in d.§.adoptionis, in authen.quib.mod.natur.effi.sui.Iason in d.l.Gallus.§.nunc de lege,col.vlti.& in l. si is qui pro emptore,col.liiij.versic.tertiò principaliter.ff.de vsuca.vbi etiam ad hoc allegat text.in d.§.tribus, in authent.quibus mod.natur.effic.sui.& idem Iason in l.adoptiuum,quam legit cum §.vlt.l.ij.ff. de in ius vocan.& in rubr.ff.de liber.& posthu.col.ij.versi.confirmo.& consi.xl.absolui aliàs,col. iij.versic.non obst.etiam dum,lib.iij.& Ludo.Bolo.in addi. Mathesi.in tracta. de success. ab inte. char.vij.col.iiij.in addit.incip.hæc conclusio,& in addi.consi.Io.Ana.consi.xxvij.longa profectò. Philip.Dec.consi.ccclxvj.pro declaratione,col.iij.versi.non obst.quod suprà.Et hoc confirmatur, quia filius adoptiuus non excludit filias ex statuto repellente fœminas existentibus masculis, vt voluit Ioan.Ana.consi.xxvij.viso casu mihi proposito,cum concord.quos videbis in glo.susceperit liberos,versi.xj.incip.nec etiam statutum. Et tamen filius legitimatus eas excludit,vt plenè dicemus in eadem glos.susceperit liberos,num.80.incip. hinc quoque fit. de quo tamen vide quæ dicam {in illa eadem glo.num.88.& quanuis multi.}

187 ¶Quinta ratio,Libertas semel collata liberto,ampliùs auferri aut reuocari non potest.l. Papinianus.§.vlti.cum l.seq.ff.de inoffi.testa.& l.sicut.C.de liber.cauf.& §.causas,Instit.quib.mod.manu. lice.cum simil. Ergo nec legitimatio,quoniam libertus & legitimatus æquiparantur.§.j. in auth. vt liber.de cæte.& §.si quis ergo non habens,iuncto §.liceat,in authen.quib.mod.nat.effi.legi.Legitimatio enim est veluti quædam species libertatis,vt dicit Bald.in l.post mortem. §. neque adoptare.ff.de adop.in ij.lect. Propterea etiam idem Bald.in c.si filij nati,in fi.tit.si de feud.fuer.cont. inte.do.& agn.dicit quòd quemadmodum propter ingratitudinem potest libertus reduci in pristinam seruitutem.in l.ij.C.de libert.& eorum liber.ita filius legitimatus in pristinã naturalitatem sequitur & commendat Rom.sing.ccxxiiij.vltimò quæritur.& id aureum dicit Fran.Cremon.no. xix.tu scis quòd ex omnibus causis.& sing.Iason in d.l.ex facto,col.v.versi. tertiò pro opinione. & in l.ex hoc iure,in secundo effectu obligationis antidoralis.ff.de iust.& iure.& in l.dedi.§.idem erit,col.vlti.ff.de cond.ob caus.& Philip.Dec.in l.vlt.col.vj.versi.ext.glo.C.de pactis.& Catel. in memor.incip.ingratitudo filij,& in alio incip.legitimatio reuocari potest.& Ferdin.Loaz.in repe. §.diui.l.filiusfam.char.xx.col.j.versic.istam communem opin.ff.de leg.j.& D.Guil.Bene.in repe.c. Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens,le ij.post princ. ext.de testa. Quibus adde quod pulchrè consuluit Raph.Co.aut quisquis alius est,inter consi.illius,consi.lxxxvij.stante dicto statuto,col.j.circa medium,& iterum col.iij.post princi.quòd ita libertas & legitimatio æquiparantur,quòd si ex statuto non requiritur insinuatio instrumenti manumissionis,ita nec legitimationis,quia vtraque sunt paria,paribusq; initiis orta ac producta,vt ipse eleganter declarat.

Libertas semel collata liberto, amplius reuocari non potest.

188 ¶Sexta ratio,Legitimatio hoc casu non potest reuocari,nisi ex præsumpta voluntate patris, quæ est huius l.nostræ ratio & fundamentum,vt latè suprà diximus:voluntas autem & affectio considerantur inspecto iure naturali,& non ciuili.l. hos accusare. §. in omnibus.ff.de accusa. Ergo ad omnes filios par præsumitur affectio,quia natura non facit differentiam inter legitimos & naturales.d.§.si quis verò non habens,in authen.quibus mod.natu.effici. legi. & §.si quis ergo filios, in auth.quibus mod.natu.effici.sui.& bene etiam facit l.adoptiuus.§ seruiles,versi.vnde nec vulgò.ff.de ritu nupt.per quam dicit Petr.Ancha.consi.ccxxv.videtur prima facie,col.pen.quòd proles naturalis habetur pro legitima quò ad naturale fœdus.& Bald.in cap.quæ in ecclesiarum, col. vltim.extra de constit.dicit,quòd filius illegitimus communis est amor & natura,per d.§.in omnibus.& idem Bald.in l.j.col.v.versi.expedita est.C.vnde vi.asserit,quòd quis sicut potest se defendere,ita & filium siue legitimum siue illegitimum,quia natura communis est,per d.§.in omnibus,nec potest,inquit,constitutio naturam immutare.nec coarctare naturales stimulos.l. amcissimos.§.Lucius.ff.de excusat.tutor.& facit l.ij.& iij.ff.de liber.causa,hæc Bald. Et idem econuerso, vt scilicet filius possit defendere patrem naturalem vt seipsum,tenet idem Bald.in l.cùm acutissimi,col.ij.versicu.quæro quid si per statutum.C.de fideicom.per d.§.in omnibus. Dicitq; eadem ratione eum qui occidit patrem aut filium naturalem, puniri vt parricidam : quod & ipsum asserit ipse Bald.Bart.& recentiores in l.parentes.ff.de in ius vocan. vbi & ipse Bald. dicit singul. text.in d.§.in omnibus,& rursus idem Bald.in l.ius ciuile, columm.ij.versicu. & illa faciunt.ff.de

Voluntas & affectio considerantur inspecto iure naturali & non ciuili.

iustit.& iure.& in l.cùm acutißimi,colum.ij.versicu. quæro quid si per statutum.C.de fideicommissar.& in l.quisquis,colum.ij.versicu.præterea de spurio.C.ad legem Iulia.maiest.& in c.naturales,col.vltim.versicu.quæro vtrum pater,titu.si de feud.fuer.controuers. {& consil.ccclvij. ad euidentiam,col.ij.versic.præterea sicut patri,lib.v.vbi & eadem ratione dicit non licere alimenta denegare filiis naturalibus.} & Imol.in l.ex facto.§.si quis rogatus,& ibi recent.ff.ad senatuscon. Trebel.& in l.Lucius.§.vlti.ff.de legat.ij.

189 *Filius naturalis non potest uocare patrē in ius sine uenia.*

¶Et bene facit {text.in l.vxorem.§.codicillis.in fi.ff.de legat.iij.vbi pietas quæ propriè est parentum & filiorum,dicitur quoque de illis naturalibus tantùm &} text.in d.l.parentes.vbi nec filius quidem naturalis potest vocare patrem in ius sine venia,quia,vt ibi dicitur,vna omnibus seruanda reuerentia. Ex hocque dicunt Guil.Cu.Bald.& Angel. & propè omnes nihil interesse inter filium mere naturalem & legitimum in his quæ meram naturam tangunt, {cuiusmodi est reuerentia & affectus naturalis.} Et quod denique voluit idem Bald.in l.j.colum.xiiij. versicul. pone filius.C.de confess.quòd sicut pater legitimus & naturalis potest reuocare confeßionem criminis à filio factam,& probare contrarium,per multa iura quæ illic allegat,ita & pater merè naturalis,cùm natura sit communis,per d.§.in omnibus. Et facit etiam quod scribit idem Bald.consi. cclxvij.ad euidentiam præmitto,col.iij.versi.præterea sicut patri,lib.iij.Ne interim prætermittam sæpe accidisse vt naturales filios & illegitimos parentes impensius ament quàm legitimos,vt scribit Plutarch.in Parallel.cap.xlij.& seq.

190 *Legitimatus per rescriptū nihil differt à legitimato per matrimonium.*

¶Septima ratio. Si filij non reuocant legitimationem factam per matrimonium,quod nemo negat,vt diximus,non debent etiam alias legitimationes reuocare,cum legitimatus per rescriptum, nihil differat à legitimato per matrimonium,vt dicit Bart.in d.l.ex facto,per text.in §.illud. in fi. in authen.quibus mod.natu.effici.legi. Et quod plus est,nihil differunt legitimati,siue per rescriptum,siue per oblationem curiæ,à legitimis,per text.in §.sit igitur licentia,in auth. quibus mod. natu.effici.legi.& §.quoniam.in authen.quib.mod.natu.effi.sui.

191 *Legitimatio non reuocatur nisi ex tacita conditione intellecta in legitimatione.*

¶Octaua eademque postrema ratio hæc est. Nam si legitimatio reuocaretur ex hac l.ob natiuitatem legitimorum,id fieret ex tacita conditione intellecta in ipsa legitimatione, videlicet,si pater post eam non susciperet liberos,vt latißimè,& multorum illustrium doct.autoritate diximus suprà in præf.nostræ l.versicu.vj.incipien.hinc dicunt plerique omnes. Legitimatio autem cùm sit actus legitimus,non potest recipere conditionem. l. actus legitimi.ff.de reg.iur. & cap. actus, eod.titu.lib.vj.& vtrobique concord.

192 *Donatio perfecta reuocatur per natiuitatem libe. donantis.*

¶Sed aduerte lector optime,quoniam hæ rationes nō tanti sunt ponderis nec tam vrgent,quàm prima fronte videntur,si paulò acutiùs ac penitiùs inspiciantur.Nam quantùm ad primam pertinet,videmus donationem omnibus numeris perfectam & absolutam , nihilominus natiuitate liberorum donantis reuocari,vt hìc dicitur,& in l.tale pactum.§.vlti.ff.de pact. vt hinc poßis facilè ac manifestè intelligere,perfectionem actus nihil obesse , quò minùs nostra l. locum habeat, nec iura è diuerso in illa prima ratione allegata obtinere in hoc casu. Nam etiam est admodum dissimilis ratio:primùm enim hìc fit reuocatio ex præsumpta voluntate eius qui actum facit:nec in illis iuribus dicitur contrarium,sed illud tantùm,quòd non fit reuocatio actus perfecti ex inhabilitate & impotentia superueniente præter voluntatem disponentis: vt qui volet ea iura cum l.nostra concordare,ita poßit dicere,actum perfectum non reuocari ex superuenienti casu præter voluntatem disponentis , per illa iura , sed bene ex præsumpta illius voluntate , per hanc l. Quam differentiam,siue distinctionem malis appellare,subtiliter vt aliàs semper expendit & declarat Franci.Aretin.in d.l.ex facto,colum.v.& in d.l.humanitatis.C.de impub.& ali.substitu. & Socin.consil.ccxxvj.quæstio præsentis consultationis,colum.penul.versi. sed ista responsio,lib.ij. Licèt sibi adscribere videatur Iason,qui eam posuit veluti à se compertam,vt qui nullam Aretin. mentionem faciat,in d.l.ex facto.

193 *Legitimatio facta sub conditione,reuocatur per liberos legitimè susceptos.*

¶Item factum legitimè non reuocatur eo casu, quo censetur factum:sed legitimatio quæ censetur facta sub conditione,si pater non susciperet legitimos filios,non censetur facta quò ad effectum succedendi eo casu,quo nascerentur filij legitimi:sicut fideicommissum datum simpliciter à filio vel nepote,non videtur datum, si filius vel nepos habeant liberos.l.cùm acutißimi. C. de fideicom.cum si. Igitur cùm hoc casu censetur facta, non tractatur de reuocatione actus perfecti,ex quo deficit conditio.

194 *Si ex hac l.excludantur extranei, in quo excludentur filij naturales?*

¶Quòd si dicatur,quòd in hac l.& in d.l.cum acutißimi,excluduntur extranei,quod non est in hoc casu,in quo excluderentur filij,licèt naturales,vt respondet Imol.& alij quidam recentiores, in d.l.ex facto. Id certè est contra tex.in d.l.cum auus.ff.de cond.& demon.vbi excluditur etiam filius testatoris substitutus per subauditam conditionem,si alter filius decederet sine liberis,vt ex pendit Raph.Co.ibi & Bal.qui dicit no.in d.l.cū acutißimi,col.j.vers.quæro si pater,& ibi quoq; Saly.& Pau.Cast.{& Barb.} in repe.col.xxvj.vers.nihilominus subtilißimus,& seq.vbi illum tex. dicit ad hoc sing.& etiam Ang.in l.ex facto.§.si quis rogatus,& ibi Alex.col.v.versi.in eandē glo. ibi,ex descendentibus.ff.ad Trebel.Imo.& Rom.in l.si cui.ff.de don.caus.mor.& idem Ro.consi. ccclxx.in proposita consultatione,col.j.Pau.Cast.in l.filiusfa.§.cum quis.ff.de leg.j.in lect.Bononiensi.& in l.cum quidam,col.ij.vers.vltimò quæritur.C.de impub.& ali.subst.& cons.xiiij.si cōtingat dictam dominam Lisam,col.j.lib.j.& cons.cxcviij.super primo quæsito,col.j.lib.ij.& consi.

cccix.

cccix.casus iste frequenter contingit,col.ij.versic.nec ob.l.cum auus,eo.lib.ij.& Alexand.in l.generaliter.§.cum autem,& ibi etiam Ioan.de monte Sperel.& Corne.col.j.& Iason col.item j.versicu.vltra tres extentiones.C.de instit.& substi.& idem Alex.consi.v.circa primum dubium, col.ij.versic.& illud esset verum,lib.iij.& consil.xxxviij.perspectis his quæ in themate,col.vlti.lib.vj.& Fran.Aret.consi.clvj.diligenter visis,colum.v.versi.ex his infertur.& Corne.{consi.lxxxiij.videtur in hac consultatione,col.ij.lib.j.vbi in hoc dicit sing.d.l.cùm auus.&} consi.cclxxvj.viso su prascripto themate,col.v.versi.& iuuantur præmissa,lib.iij.{& consi.xlij.videtur prima facie, col.j.lib.iiij.} & Barb.qui illum text.ad hoc dicit valde sing.in repe.cap.Raynaldus,col.xxiij.versicu.præterea adduxi ratio nem,extra de testa.& consi.lxj.scribitur sapientiæ septimo,col.iiij.versi.nec videtur illud,lib.j.& consi.lxiij.præclarè scribitur,lib.ij.vbi illum text.ad hoc dicit sing.& consil.lxxxv.quod est eiusdem initij,col.penul.versi.capio primum,lib.iiij.& Franc.Curt.senior consil.xlv.statuto seu consuetudine,col.viij.versi.quia dispositio.& iterum consi.xliij.antiquissima, col.xij.versi.non ob.secunda obiectio.& latè Socin.in d.l.cùm auus,col.xvij.versic.primum correlarium.ff.de condit.& demonst.& consi.clxxxij.licèt filia,col.ij.versi.confirmatur & secundò,lib.ij.& consi.vj.in præsenti consultatione,col.j.versic.secundo,lib.iij. vbi hanc dicit esse communem opinionem,& Iason consi.cxlj.Christophorus,col.iij.versi.ad idem & fortiùs, & iterum versicu.quarto in fauorem,lib.ij.& consi.seq.venerabilis,col.viij.versic.nonò in fauorem,eo.lib.ij.{Philip.Dec.consi.ccccclxviij.domina Daria,col.vlt.vers.non obst.quòd neptis.Carol.Ruin.consi.cxxxj.in themate,col.iij.num.4.lib.iiij.}& Steph.Bertran.consi.xiij.viso consultationis themate,ad fin.lib.iij.& Bart.Chasse.consi.liij.ex facto,col.ij.versi.primo sic,& iterum col.v.vers.duodecimò videtur.& consi.lxvij.nobilis & potens,col.v.versi.& primò ad primum.{& Lud.Gozad.consil.iiij.prima facie,col.iiij.num.15.} Et ad hoc allegant Imol.& Rom.in d.l.si cui, & alij nonnulli gloss.quam dicunt singul.in l.j.C.de donat.caus.mort.quæ nihil de hac re loquitur.

195 ¶Sed tu tamen interim vide quæ dixi suprà in verbo,libertis,nume.176.incip.& sicut hæc l. vbi videbis alios diuersum tenentes. Sed hæc opin.verior est,& text.claro comprobatur,vt diximus. Sed & illud quoque quod suprà diximus in prin.præced.versi.est contra iura, quæ magis fauent extraneis,quàm filiis naturalibus quantum ad succedendum patribus naturalibus,quia extraneus adoptari potest in filium,& ita succedit,vt toto tit.de adopt. filius autem naturalis adoptari non potest,vt succedat.l.legem.C.de nat.liber.& §.& nos non latuit,in auth.quib.mod.natur.effi.leg.& §.generaliter,in authen.quib.mod.natu.effi.sui.Itaque si subintelligitur conditio ad excludendum extraneum,debet magis subintelligi ad excludendum naturalem. *Iura magis fauent extraneis quàm filiis naturalibus quoad successionem.*

196 ¶Nec videntur valere responsiones,quæ in loco dantur ad d.l.ex facto, quia quantum ad primã, licèt ante mortem filij furiosi,cui substitutio facta est,& cuius ideo ipsa substitutio censebatur,testamentum,nondum fuisset sortita effectum ante mortem ipsius:tamen potestas reuocandi non erat penès ipsum,sed penes patrem substituentem. Igitur post mortem patris fuit quæsitum ius irreuocabile substituto, licèt conditionale, si furiosus præmoreretur in furore. Nam & in l. nec fratris.C.de don.dicitur quòd quãdo filius donat causa mortis consentiente patre rem ipsius patris,attenditur quò ad confirmationem donationis mors patris,& non filij,quia ipse est qui reuocare potest. Similiter ergo hîc videtur ius quæsitum filio legitimato in vita patris: habet enim in hæreditate paterna ius in spe,per text.in l.nec ei.§.vlti.ff.de adop.& not.per Bart.in l.is potest.ff.de acquir.hæred. Igitur sicut superuenientia,vt ita cum nostris loquar,liberorum excludit vnum casum,ita & alterum. In refellenda autem secunda responsione diutius non immorabor, quando & iis qui eam partem sequuntur,pro qua est adducta, non placeat,Alex.dico in d.l.ex facto.& Franc.Aret.in d.l.humanitatis. *Filius legitimatus quomodo habeat ius in hæreditate paterna.*

197 ¶Non obstat etiam secunda ratio, qua dictum est legitimationem iam perfectam & consummatam non esse reuocandam ob factum ipsius patris naturalis postea matrimonium contrahentis, & ex eo liberos procreantis. Nam si ea ratio esset alicuius momenti,idem dici posset de donatione etiam perfecta,scilicet eam non posse reuocari facto donantis postea filios procreantis: quod ex diametro est contra casum l.nostræ. Idque fit ob conditionem tacitam & subintellectam,qua deficiente deficiunt & cæteri actus. *Conditione tacita deficiẽte, deficiunt & cæteri actus.*

198 ¶Tertia quoque ratio non magis vrget,quoniã ab initio quis legitimari potest quò ad quædam tantum.§.filium.& §.seq.in auth.quib.mod.nat.effi.legi.vbi etiam dicitur quòd legitimatus per oblationem curiæ,quò ad quædam habetur pro illegitimo,sicuti ibi not.Ang.& c.innotuit,extra de elect.& per Hostien.Anto.& alios,in c.per venerabilem,extra qui fil.sunt legi.Bart.in l. quæsitum.ff.de acquir.hæred.in lect.anti.Rom.in l.qui superstitis,eod.tit.& in l.pactum.C. de collat. Franc.Cre.not.xvj.incip.pater potest,cum aliis multis concord.congestis ab Alex.Ias.& Philip. Deci.in d.l.pactum.& eod.Alex.consi.xxv.circa primum dubium,col.iij.versic.accedit ad prædictorum confirmationem,lib.j.& consi.xxx.iuxta ea quæ aliàs, lib.iij.& Fran.Curt.seniore consi.xvj.clarus vir,colum.iij.& iterum consi.lxxiiij. super memorata, col.vij. & ipso Ias. in l.j.col.xij.versic.pro hac eadem parte.C.de iur.emphy. Apud quos etiam reperies legitimationem ita fieri posse,vt legitimatus vel non,succedat omnino,vel succedat in certa re tantùm:quod huc maximè pertinet,sed de hoc postea etiam dicemus versi.cccxix.incip. Ideoque. *Legitimari potest quis quò ad quædã tantum.*

199 ¶Sicuti etiam emancipatio,de qua & in ea iij.ratione locuti sumus, potest fieri quo ad quædam

Emancipatio potest fieri quo ad quædã tantum.

tantum,ex sententia Oldra.consi.xxvj.cuius caput est,pater consensit filiæ.& Ioan.And.illius discipuli,qui ne latum quidem digitum ab eo ferme discedit , quanuis rarissimè eum memoret , in addi.Specul.tit.de instru.edit.§.porrò,versic.quid si filiafamiliàs & Franc.Aret.qui multum commendat dubitans tamen,in l.placet.ff.de acquir.hæred.& in l.qui in potestate,col.vlti.ff. de testi. Cep.caut.cxiij.incip.filiusfa.versic,dixi in præsenti.& iterum caut.cxlvij.hoc exordio, est magna quæstio,versic.de iure communi.& Georg.Nat.in repe.c.ij.colum.ij.versi.quartò facit,de pactis, lib.vj.Et dicit Imol.qui contrariam sententiam sequitur,in l.j.§.in filij.ff.ad Treb.vidisse se consilia excellentium doct.ita tenentiũ,& est optimus text.in l.si ab eo,vbi no.Ang.C.de legi.hære. Et hæc sententia haud dubiè obtinet,cùm id fit ex legis dispositione,quæ potest facere,vt quis sit in patris potestate,vel sit legitimatus quantum ad aliquid tantùm,vt apertè probatur ex iuribus in præcedenti versic.allegatis,& voluit etiam Barb.qui alterius est sententiæ, ita tamen vtranque concordans,in tract.de præst.Card.in j.q.j.quæst.princ.colum.penul.vbi & alia iura allegat.Hoc autem de quo tractamus,vt scilicet quis sit pro parte temporis tantùm legitimus,faceret l.nostra legitimationem reuocans.

300 *Adoptio non reuocatur per natiuitatẽ liberorum naturalium.*

¶Quarta ratio de adoptione ex eo facilè refellitur,quod diximus suprà in responsione primę rationis,quia magis fauemus extraneo adoptato,quantum ad successionem patris adoptiui,quàm naturalibus ipsius liberis,qui adoptari non possunt vt succedant,vt ibi diximus, & probauimus. Propterea nihil est quod mirari debeamus,si adoptio non reuocetur per natiuitatem liberorum naturalium & legitimorum,legitimatio autem reuocetur.

301 *Libertas auferri non potest sine iusta causa.*

¶Quinta item ratio non concludit:tum quia quod dictum est,libertatem auferri non posse, intelligitur sine iusta causa,vt cauetur in multis ex illis ipsis iuribus ibi allegatis. Hæc autem causa reuocandi legitimationem,admodum iusta est & legitima,per hanc l. & similia iura. Tum quoque quia libertas est multo fauorabilior,quàm legitimatio. Illa enim inter pias causas,quibus nihil fauorabilius est,annumeratur.l.j.§.vlt.ibi,ad hanc rationem pietatis,& ibi Bald.C.de commu. seruo.manu.& in l.contra voluntatem,ibi,iura pietatis.C.de testa.manu.& voluit Bart.in l. si cui annuum,post princ.ff.de annu.legat.cum aliis multis concor.à me latè congestis in nostris commentariis consuetudinum,tit.xvj.§.j.in glo.vlti.paulò ante fin. Imò & cæterarum omnium piarum causarum fauorabilissima,vt plenè dicemus infra in xvij.quæstio.quæ hanc sequitur.Legitimatio autem non pia causa est. Item libertas non impeditur propter existentiam liberorum legitimorum & naturaliũ,vt videre licet in d.l.Papinianus.§.vlti.& l.seq.ff.de inoffi.testa. Legitimatio autem impeditur.§.illud,in authen.quib.mod.natur.effi.sui.Ex quibus apertè conficitur,non semper,nec in omnibus pares esse libertatem & legitimationem , nec rectè ab illa ad hanc argumentum duci. An autem reuocetur libertas ob natiuitatem liberorum ex hac l.dicam in d.seq.q. vbi & alia quædam huc pertinentia dicemus.

302 *Matrimonium frænum libidinibus passim & sine delectu uagãtibus apposuit.*

¶Sexta ratio,quæ astruit eundem parentũ affectum & amorem in naturales, qui est in legitimos, posset habere locum,si natura ipsa mansisset in illa sua prima libertate variæ libidinis, nec fuisset quibusdam vinculis,{ limitibus,cancellis } coercita ab ipsamet natura progredientibus,id est matrimonio,quod frænum libidinibus passim ac sine delectu vagantibus apposuit,{& iniecit.} Nam postea quàm ius gentium ac ciuile disposuit,ne succederet filius ancillæ cum filio vxoris, Gene. xxj.cap.& ad Galatas iiij.& repetitur in c.dicat aliquis.xxxij.q.iiij. vt interim omittam quæ Romanorum legibus in eam rem constituta sunt.C.de natur.liber.per totum.certè affectio paterna censetur iis iuribus velle se conformare , vt etiam anteponat legitimos simul & naturales merè naturalibus,per not.per Bart.in l.hæredes mei.§.cum ita,col.j.versi.& aduerte quòd requiritur.ff. ad Trebel.cum concord.ibi adductis per Alex. & recentiores, & quos multos tibi colligemus in verbo,susceperit liberos,versic.cj.incip.sed illud hîc quæro.

303 *Cogitare quisque id præsumitur , quod lex disponit.*

¶Ex quibus vnum hoc adscripserim huic loco accommodatissimum,quod dicit Bald.in l.precibus.col.antepenult.versi.procedo vlteriùs.C.de impub.& ali.substit.quòd quis præsumitur cogitare id quod lex disponit,arg.l.si duo.ff.de acquir.hære. Et hinc videmus in casu nostræ l.cuius ratio est illa præsumpta voluntas donantis,qui si cogitasset de liberis,non donasset , ideo censetur donasse,si liberos postea non susciperet,quòd ea non procedit in filiis naturalibus postea natis,vt dicemus in d.glo.susceperit liberos,versi.lvj.incip.sed & quod naturales : tanquam scilicet non censeatur illos voluisse reuocare,etiam si de illis cogitasset.quod nõ ob aliud est,quàm quòd lex eos hîc non considerat,propterea nec pater considerasse,nec eorum rationem habuisse censendus est. nec enim etiam aliàs in dubio quis intellexisse videtur de filiis naturalibus.l.vlti.ff.de iure dot.quia nec lex quoque de illis in dubio intelligitur.l.generaliter.§.cùm autem,in fin.C.de instit.& substit.quæ loquitur in casu non admodum nostræ l.dissimili.

304 *Legitimatio quæ fit per matrimonium est cæteris multo fauorabilior & efficacior.*

¶Septima ratio non valet,quia multò maior est ratio,cur legitimatio quæ fit ex matrimonio, nõ reuocetur per filios postea susceptos,quàm quæ fit aliis modis,quoniã præsumitur quòd propter affectionem filiorum naturalium natorum ante matrimonium pater ducat matrem ipsorum, vt dicit tex.in glo.& l.cum quis,& in l.nuper.C.de nat.libe.& in §.vlt.in auth.quib.mod.nat.effi.legi.& in §.tribus,in auth.quib.mod.natu.effi.sui. Et huiusmodi legitimatio per matrimonium est multò cæteris fauorabilior,& efficacior:plusq; roboris habet & ponderis,vt patet ex multis,quæ latè congessimus in nostro tractatu de iure primigeniorum. q.xxxiiij. Et si res ita habeat, vt in

quibusd

quibusdam nihil differant cæteri legitimati à legitimato per matrimonium, imò nec à legitimo quidem, vt dictum est in ea septima ratione: hoc certè tantisper obtinet, dum durat legitimatio, vel eo tantùm casu quo censetur fuisse facta. At hìc aut resoluitur ipsa legitimatio, aut in hûc casum non censetur fuisse facta, per l. nostram.

305 ¶Denique octaua eadémque postrema ratio nihil facit, quoniam legitimationem posse fieri sub conditione, præsertim ea conditione, quæ hìc subintelligitur, videlicet si pater legitimos & filios naturales non susceperit, non incertæ est opinionis: nam id expressè consuluit & eleganter probauit Raph. Co. cons. xcviij. supposito tenore, cui subscripsit Pau. Castr. ibi multáq; vterq; in eam sententiam allegant, vt cuique videre licet. & idẽ Pau. in rubr. C. de iure aur. annul. ante fi. & Phil. Dec. in l. si super, in ij. not. C. de transactio. Quibus & illud adducere potes, actus legitimos, conditiones intrinsecas & legales, cuiusmodi ista est, recipere, vt dicit Bal. in l. si quis à certo, vers. opponitur quòd acceptilatio. ff. de cond. ob caus. & in l. iij. ff. de leg. iij. & in l. cùm iudex. C. de senten. & Rom. cons. ccccj. vt declarationem, col. ij. cum concord. allegatis ab Alex. in l. à diuo Pio. §. in venditione, col. v. vers. quarta solutio. ff. de re iudicata. *Legitimatio quæ fit sub cõditione nõ est incertæ opinionis.*

306 ¶Hæc sunt quæ pro vtraque parte aut iam adducta sunt, aut adduci possunt. Verùm antequam vlteriùs progrediamur, nostrumq; iudicium interponamus, illud sciẽdum est, eos quos suprà pro posteriori opini. citauimus, diuersimodè locutos fuisse. Nõnullos enim simpliciter dixisse legitimatos succedere patri, etiam si ei nati fuerint filij legitimi post legitimationem. Alios item simpliciter legitimationem non reuocari, nulla distinctione facta, fueritne legitimatio facta per matrimonium, an per rescriptum, an per oblationem curiæ. Alios verò discrimen fecisse inter eam quę fit per rescriptum, & eam quæ fit per oblationem (de alia quæ fit per matrimonium, taceo, quia iam suprà de ea diximus in prin. huius quæstionis.) Illam enim quæ ex rescripto est, negant reuocari, sicuti nec eam quæ est ex matrimonio, cùm parem vim habeant, per d. §. illud, in fi. in auth. quibus mod. nat. effi. sui. & in §. si quis ergo, in authen. quibus modis natu. effi. legi. Istam autem quæ fit oblatione curiæ, reuocari voluit Bar. qui tamen dubitanter loquitur, in d. l. ex facto, & ibi quoque Ang. quod & videtur voluisse Roma. d. cons. cxciiij. & Dec. d. cons. cccvij. quos ideo hìc autores laudauimus, quia vix alios reperias. *Legitimatio ex rescripto non reuocatur.*

307 ¶At solus omnium, nisi nos fallat memoria, Pau. Cast. in d. l. ex facto, contrà omnino asserit legitimationem per rescriptum reuocari. illa enim fieri non potest extantibus filiis legitimis & naturalibus, si id principi dissimuletur. d. §. si quis verò non habens, in auth. quibus mod. nat. effi. legi. & d. §. illud, nuper alleg. & suprà alibi diximus, & paulo post quoq; dicemus. Per oblationem autem fieri potest. §. si quis igitur fuerit, & §. seq. eo. tit. Ex quo patet legitimationem hanc plus habere roboris, præsertim respectu filiorum legitimatorum. Et ideo sicut nati illam impediunt, ne fiat: ita factam faciliùs reuocant. Huic autem nihil obsunt, & ita etiam non reuocant. Sed ad hanc rationem quidam respondent faciliùs impediri faciendum, quàm factum reuocari. l. patre furioso. ff. de iis qui sunt sui vel alien. iur. Nam & ex Ouidij sententia lib. v. de tristibus, (eleg. vij.) *Legitimatio ex rescripto, ex Baldi sententia, fieri non potest extantibus liberis legitimis.*

Turpiùs eiicitur, quàm non admittitur hospes.

Quæ nuncupatim autoris nomine suppresso citatur in cap. quemadmodum, extra de iureiur.

308 ¶Quocunque me verto lector candidissime, est cælum vndique, & vndique pontus, nec satis video in tanto támq; turbulẽto fluctu opinionum, ne ventorum dicam, dextrorsúmne, an sinistrorsum nauis ducenda sit, quò in portum satis tutum conferre nos possimus. Si tamen in dubiis sententia libera cuique est, ego in hac re ita dicendum puto. Quòd si pater & princeps legitimãs cogitarint de filiis ipsius patris legitimis, non reuocatur legitimatio per liberorum susceptionem, succedítque legitimatus cum postea natis. Et hoc membrum, vt appellamus, minimè dubium est, per ea quæ suprà in princip. huius l. diximus, in versic. 63. incipiente, ex quo fit quòd si donans cogitaret. & multis seq. *Autoris ea de re opinio.*

309 ¶Si verò non cogitauerint, id quod verisimilius est, nisi pater ita rem ipsam narrauerit, vt possit constare, ipsum posse ducere vxorem, & procreare liberos: tunc certè non succedunt ita legitimati cum legitimis natis ante vel post donationem, per iura & rationes suprà post princ. huius quæstio. allegatas, atque etiam per tex. in §. si quis ergo, circa medium, in auth. quibus modis natu. effici. legiti. & in §. illud, ibi, quid enim si ad sacerdotium, in auth. quibus mod. natu. effi. sui. Quibus satis videtur, quòd tum demum possunt legitimari naturales per rescriptum, quando ille qui petit eorum legitimationem, est destitutus omni spe procreandorum liberorum. Si ergo Imperator legitimans hæc ignorauerit, redditur rescriptum subreptitium, quia si fuisset expressum, verisimiliter princeps non concessisset, cùm id expressè prohibeatur de iure communi, præsertim in aliorum præiudicium, arg. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. pub. *Naturales quando per rescriptũ possint legitimari.*

310 ¶Sed fac ita non esse à iure constitutum, sed illud tantùm, quod nuper diximus, non valere legitimationem factam per rescriptum principis ignorantis liberos legitimos iam extare, vt præter Pau. Castr. in d. l. ex facto, suprà à nobis citatum, voluit Ioan. And. in addit. Specul. tit. de success. ab intest. §. j. vers. item scias. Iacob. Bel. in §. & quoniam, in auth. quibus mod. natur. effici. sui. Saly. in auth. item si quis. C. de natur. liber. Petr. Anch. cons. ccxlj. ex tenore priuilegij, col. j. Ant. in cap. per venerabilem, col. xiij. versi. credo tamen quòd non valeret, & ibi etiam Iacob. Zochi. col. x. & *Legitimatio facta per rescriptũ principis ignorãtis extare legitimos liberos, an valeat.*

Panorm.col.vj.verſ.his præmiſsis,ibi,per hoc etiam dico,extra qui filij ſunt legi.& idem Auton. conſ.ij.repetito conſ.xlix.viſis literis,poſt princ.& Raph.Co.conſ.cxvj.Innocentius,col.2.Rom. conſ.cxciiij,in propoſita concluſione,in ij.dubio.Mart.Laud.in ſua diſputatione,incip.Augerius Seio,in qua poſuit tractatum legitimationis.Pau.Caſt.in l.Gallus.§.& quid ſi tantùm,col.penult. verſ.ſed aduerte,& ibi etiam Franc.Aret.col.antepe.verſ.ſed quæritur pro pleniori.ff.de liber. & poſth.& idem Pau.conſ.clxxx.ſuper eo quod primo loco quæritur,quis ſuccedat,col.2.& 3. lib.j. & conſ.xxij.viſis omnibus quæ narrantur,in prin.lib.2.& conſ.xxxiij. ſuper primo dubio videtur,col.2.verſ.ſecundò principaliter,eo.lib.2.& conſ.ccccxxix.præſuppoſito,col.2.eo.li.2.& Alex: conſ.xxv.circa primum dubium,col.3.verſ.fortificantur,lib.j.& conſ.lxvj.conſideratis,his col.pe. verſ.ad idem adduco,eo.lib.j.{& conſ.lx.viſa legitimatione,col.pe.verſ.tertia ratio,li.ij.}& Franc. Aret.conſ.clxvj.eodémque pen.magnifici & excelſi domini,col.vlt.& Barb.conſ.ix. illud in medium referam.col.iiij.verſ.vnde eſt inter docentes , lib.iiij.& conſ. xlix. clementiſsimum Deum, col.j.& ſeq.eo.lib.iiij.& Nico.Peru.in tract.ſucceſ.ab inte. char.viij.col.j. verſ.ſed nunquid requiratur. Corn.conſ.xxxiiij.in hac quidem,col.j.verſ.& quod legitimatio,lib.j.{& latè conſ.xciij.primo aſpectu.col.3.verſ.primò & principaliter,& multis ſeq.lib.2.}Fran.Curt.ſenior conſ.xix. viſo priuilegio,in 3.dubio.vbi adducit alios concord.& iterum conſ.xxxv.ſtatuto,ſeu in capitulis,col. ix.verſ.& ideo exprimere,& ſeq.Cui adde Cepolam conſi.cauſarum ciuilium. lxvj. eodemq; vlt. tunc procreauit,col.pen.verſ.circa ſeptimum.& Card.Alex.qui etiam adfert concor.in d.c.per venerabilem.§.quod autem,col.xv.verſ.& licèt non requiratur. & Phil. Dec. conſ. lij. viſo eleganti conſilio,in fi.& conſ.lxxxv.cuius ſuperſcriptio incipit,de gradibus,col.pen.verſ. tertiò quæritur. & conſ.cclxxxviij.quæritur in effectu,col.2.verſ.ſecundò non obſtat,& conſ.cccvij. viſo pũcto, col.2.verſ.vnde non obſtat.& col.ij.verſ.ſecundus caſus.& conſ.cccxcij. quæritur an filia legitima,col.iij.verſ.ſed tamen his non obſtantibus.& conſ.ſeq.conſului,col.iij.verſ. & hoc confirmatur.& Steph.Bertr.conſ.cxij.viſis quibuſdam,col.iiij.nu.28.lib.2.

311 *Legitimatio quæ fit conſentiẽte parte eſt ualida.*

¶Nec aliquem reperi qui diuerſum ſentiat,præter Fed.Senen.conſ.lvij.videtur mihi quòd in priuilegio.Bal.conſ.lvj.an pater qui dicit,lib.2.& Iaſ.conſ.cx.contra legitimationem,col.iij.verſ.moueor in primis.lib.iiij.Guido Pap.conſ.clxxvj.pro diffinitione,col.2.verſ.plus dico,vbi dicit quòd cùm patre viuente & conſentiente fit legitimatio,non eſt neceſſe fieri mentionem liberorum.& allegat Bart.in d.§.& quid ſi tantum,col.vlt.Sed is admodum fallitur.nam Bart.non id dicit , ad quod eum allegat,ſed illud tantum,quod cum fit legitimatio patre viuente & conſentiente,non opus eſt citari liberos legitimatos.quod longè diuerſum eſt.

312 *De eadem re.*

¶Igitur vt reaſſumam,ſi id verum eſt,vt non valeat legitimatio facta reſcripto principis ignorãtis liberos legitimos extare,vt certè verum eſt:id ſanè ſatis eſt ad probandum quod aſſerimus,tũ quia ſi ab initio non valet legitimatio,ob exiſtentiam,vt vocamus liberorum, de quibus non eſt facta mentio:conſequens eſt eam reuocari,ſi poſtea ſuſcipiantur liberi , de quibus non fuit cogitatum,argumen.l.in tempus.ff.de hæred.inſtit.& l.eum qui.ff.de iuriſdict.omnium iud.cum ſimilib.aggregatis in { noſtro tractatu conſtituti poſſeſſorij,in iij.parte numero 3. & ſequent.} quibus plenè probatur nihil referre aliquid fieri tempore prohibito, aut idipſum cadere in tempus prohibitum. Tum quod eſt multò efficacius , ſpecialiuſque ad caſum noſtrum pertinet , quia paria ſunt ad præſumendum deeſſe voluntatem excludendorum liberorum,diſponentem ignorare liberos extare,& liberos poſt diſpoſitionem naſci,vt clarè probatur in l.qui iure militari.ff.de teſta. milit.& in l.ſi cum vel in vtero.C.de teſta.mili.& latè diximus ſuprà in verbo,filios non habens, in verſi.15.ſed & illud.Igitur quemadmodum exiſtentia liberorum ignorata impedit,ne taliter legitimati ſuccedant,ita & ſequens natiuitas debet impedire.Quòd ſi quis dicat eam l.qui iure militari,& ſimilia iura loqui,quando diſpoſitio non eſt perfecta , quia adhuc viuebat teſtator : huic confeſtim reſponderi poteſt quod ſuprà diximus in reſponſione primæ rationis , perfectionem actus in hoc caſu non conſiderari per hanc l.

313 *Principis reſcriptum ita debet interpretari, ut nõ lædat ius commune.*

¶Ad hæc gratioſum reſcriptum principis ita debet interpretari , vt minùs lædat ius commune, quàm fieri poteſt,modò poſsit aliquid operari,vt probatur in d.l.ex facto,& in cap. paſtoralis,in princip.extrà de appellationib.cum ſimilib.Satis eſt ergo quòd princeps qui concedit gratiam illi de quo ſpes eſt quòd poſsit procreare liberos,videatur eam conceſsiſſe contra ius , quod prohibet iſto caſu reſcriptum concedi,vt ſuprà diximus. Sed vt minùs lædatur ius commune , ita debet intelligi reſcriptum , vt videatur facta conceſsio in caſu minùs præiudiciali, ſcilicet cùm filij non naſcentur.

314 *Ceſſante cauſa priuilegii ceſſat priuilegium.*

¶Præterea præſumpta cauſa huius priuilegij,ſcilicet legitimationis, eſt defectus , ſiue carentia , vt noſtri loquuntur,liberorum legitimorum & naturalium,vt ſatis conſtat ex iis quæ diximus. Ergo illorum ſuperuentus illam reuocat : nam ceſſante cauſa priuilegij , ceſſat priuilegium. l. cura. §.deficientium.ff.de iure immunit.& l. Titia Seio.§.vſuras,& ibi gloſſ.& Bartol.ff.de legat.ſecundo,cum aliis multis ſimilibus,à me late collectis in eo tractatu,cui titulum fecimus,ceſſante cauſa ceſſat effectus.

315 *De eadem re.*

¶Denique ne tu lector optime exiſtimes hanc quam diximus diſtinctionem , nunc primùm me excogitaſſe,ne ſomniaſſe dicam, ita expreſsè ſecundum eam conſuluit Bald. à nullo eorum qui

eam

eam rem tractarunt,quos viderim,memoratus consf.cccvj.cuius est exordium, casus huius quæstionis talis est,A.coniugatus,col.2.in 2.dubio,lib.item ij. vbi tamen nihil allegat, sola sua ipsius autoritate contentus,vt sæpe aliàs.Et idem tamen voluerunt Pau.Cast.& Franc.Aret. in d. l.ex facto,ante fi.& rursum idem Pau.& Corn.in d.l.si te parens.C.de suis & legitimis.

316 ¶Sed hoc ita intellige, vt tunc reuocetur legitimatio,cùm non fuit cogitatum de liberis,ad eum tantùm finem,vt non succedat legitimatus cum liberis, vt etiam diximus. Neque enim reuocabitur quantum ad statum personæ, quæ admittatur ad honores & magistratus, & alia naturalibus interdicta, cùm hoc non tendat in præiudicium legitimorum,& ideo cessent omnes rationes quas suprà adduximus,quæ tantùm respiciunt commodum & incommodum liberorum. Et ita expresè voluit Pau.Cast.in d.l.ex facto.& iterum consf. xxij.hoc capite,visis omnibus, col.2. lib.2.& Iason in l.tale pactum.§.vlt.col.2.vers.item per istum tex.ff.de pactis.{& Bened.in repet. c,Raynutius,in verbo.& vxorem nomine Adelasiam,num.189.de testa.Nam & in simili, si quis filius naturalis fuerit legitimatus,nulla facta mentione aliorum filiorum legitimorum,tametsi dicitur huiusmodi legitimatio non valere,vt latè diximus suprà,nume.310.tamen & id intelligitur, vt faciat præiudicium filiis legitimis.nam in cæteris valet legitimatio, vt expresè dicit Cardina. Florent.c. per venerabilem,col.xiij.vers. ego dico, & ibi quoque Cardin.Alexand.in §.quod autem,colum.xiij.versic.reuertor nunc, extrà qui filij sunt legit.& Carol. Ruin.consil.lxxxviij.quia Matthæus,col. iij.vers. quia igitur, lib.iij.} Et ita quoque sensisse videntur ij qui simpliciter negant huiusmodi legitimatos succedere cum legitimis postea natis,nulla facta mentione de reuocatione ipsius legitimationis. *Legitimatio nõ reuocatur quantum ad statutum personæ.*

317 ¶Nec id quidem absurdum videri debet, cùm effectus succedendi sit separatus atque distinctus ab ista legitimatione personæ.Quod hinc videre licet,quòd licèt tollatur effectus succedendi,remanet tamen legitimatio integra & perfecta,vt consuluit Soci.consf.ccxlvj.eleganter & subtiliter, col.iij.vers.secundò prima legitimatio,lib.2.quod & repetitur inter consf.Francisc.Curt.senioris, consf.xviij.eiusdem initij:& ipse etiam Curt.consf.lxxiiij.super memorata, col.xvij. vers.secundò respondemus.& Philip.Dec.in l. solet, col.ij.versi.& vlterius. ff.de iurisdict.omn.iudi. & in l. pactum,col.v.vers.& vlteriùs considerandum est.C.de collat.& consil. cclviij.in casu domini Francisci,colum.vlt.vers.non obstat quòd successio,& consf.264. reuocantur in dubium,col.iij.versic. secundò alia ratione,& consilio ccclxvj.pro declaratione.col.ij.vers. quartò concludunt. Nam & ius ipsum succedendi à filiatione discretum est,& separatum,vt not.Bart.in l.is potest.col.2.vers. est & aliud,& ibi post eum Pau.Cast.Franc.Aretin.Iason & alij.ff.de acquir.hæred. & idem Paul. Cast.consf.ccciiij.primum dubium de quo quæritur,col.iiij.paulò ante fi.{j.dubij.lib.j.Alex. consf. iiij.ponderatis,col.vlt.lib.j.& Franc.Curt.senior consf.lxxiiij.super memorata,col.ij.& Carol.Rui. consf.lxxxvj.attenta,col.2.num.v.lib.3.& consi.seq.col.iiij.num.6.eo.lib.iij. *Effectus succedẽdi licet tollatur, remanet tamen legitimatio integra & perfecta.*

318 ¶Quod & hinc}patet,quòd filius potest renuntiare successioni patris viuentis.c.quanuis,de pactis.lib.vj.& tamen non desinit esse filius.Ex quo etiã dicit Bald.in auth.in successione,circa medium,in vers.vltimò quæritur.C.de suis & legi.quòd renuntiatione agnatio non tollitur à radice,licèt tollatur à successione,per l.ius agnationis.ff.de pactis.Sicuti etiam ius cognationis ab ipsa cognatione est seiunctum,vt ex eo patet,quòd ius ipsum cognationis tolli potest,vt not.gloss.in §.quod autem,Instit.de cap.dimin.{Bald.in l.ius naturale,in priori lectio.col.vlt.ff.de iustit.& iure.}& Ro.consf.lxxxij.quò ad id de quo quæritur,non autem ipsa cognatio.l.iura sanguinis. ff. de reg.iur.& l.abdicatio,cum gl.C.de patr.po.& no.in d.l.ius agnationis.ff.de pactis. *Agnatio per renuntiationẽ non tollitur à radice, licet tollatur à successione.*

319 ¶Ideòque legitimatio ea lege nuncupatim fieri potest, vt legitimatus non succedat simpliciter, vel non succedat æqualiter cum cæteris filiis legitimis,vt voluit Ioan.And.in addit.Specul.tit.de successio.ab intesta.§.j.vers.sed ex facto quæritur,& Angel. { & Paul. Castr.qui hanc appellat dispensationem.}in l.si ab eo,per illum tex.C.de legi.hæred.Ant.in c.per venerabilem,col.iij.& iterum xxx.vers.sed est dubium an pater,& ibi Iaco.Zochi.col.iiij.extr.qui filij sunt legit.Pau.Cast. qui ita dicit se & Raynu.Forl.consuluisse,in d.l.pactum,col.2.versi.& eadem ratione quæritur,& ibi etiam Alex.col.item 2.vers.facit etiam,& Corn.col.penul.versic.sextò limita,& Philip.Dec.C. de collat.& idem Raynu.& Paul.Castrens.in l.solet.ff.de iurisd.omni.iudic.Roma.& Franc.Aret. in l.qui superstitis.ff.de acquir.hæred.Cepola consi.causarum ciuilium lxj.orta iam diu,colum.vlt. Alex.in l.j.§.in filij.ff.ad Trebel.& consf.xxv.circa primum dubium,lib.j.& consf.xxx.iuxta ea quę aliàs,lib,iiij.& consi.omnium postremo,lib.v,& Soci.d.consf.ccxlvj.in princ.& Fran.Curt. senior. d.consil.lxxiiij.colum.vij.versic.circa quem passum,& Franc.Crem.no.xvj.incip.pater potest legitimare.{& Iason consil.clxij.in causa contradictionis, colum.j.lib.j. & Philip. Dec. consf.cclvij. quæritur an legitimatus,in princ.& Stephan.Bertrand. consi. clxix. existimo,numero 7. lib.2.& Geor.Nat.in repetitio.c.quanuis,col.2.versi.fallit secundò,de pactis,lib.vj. *Legitimatio ea lege fieri potest,ut legitimatus non succedat simpliciter.*

320 ¶Nec illud prætereundum putauimus,quod præterea sing.dicit Paul.Castrens.d.consi.xxij.lib.2. quòd si legitimus post legitimationem natus postea moriatur viuente patre, legitimatio reassumit effectum succedendi ac si talis filius natus non fuisset,arg.l.posthumus,in princ.ff.de inoffi. testament.Si enim tunc reconualescit testamentum,quod eius natiuitate fuerat omnino ruptum, vt ibi dicitur: fortiùs legitimatio,quæ non rupta est, sed tantùm perdidit effectum succedendi *Legitimatio quando reassumat effectũ succedendi.*

cum

cum legitimo, ne illi fieret præiudicium, illum effectum recuperare debet cessante ea causa. Imò fortiùs dicit ipse Pau.quòd si is filius legitimus moriatur post mortem patris,antequam successerit, aut transmiserit ad alium, etiam tum recuperat legitimatus huiusmodi effectum succedendi, arg.l.2.§.sed si sint.ff.ad Tertul.Licèt secus sit in testamento,per l.si filius in potestate.ff. de libe. & posth.Hæc Pau.{Et facit quod idem ipse tradit, consi.xxxiiij. super primo dubio videtur dicendum quòd legitimatio,col.2.vers.secundò principaliter,lib.2.}Sed tu vide hîc quæ dicam infra,in glo.{in verbo,susceperit liberos,num.225.}incip.tertiò intelliges quod diximus.

321 ¶Hęc quæ diximus de legitimato per rescriptum,arbitror & in legitimato per oblationem curiæ procedere, siue quis seipsum obtulerit, siue à patre oblatus fuerit. Nam primo casu non potest quis seipsum offerre vt legitimetur,existentibus legitimis.§.si quis igitur fuerit, & §. sequent.in authen.quibus modis naturales efficiantur legitimi. Et ideo locum habent omnes rationes quas suprà attulimus in legitimatione per rescriptum.Legitimatio autem quæ fit per oblationem patris,licèt in hoc cæteras vincat, quòd potest fieri existentibus legitimis, vt cauetur iisdem iuribus: tamen non hinc propterea sequitur, quòd ea non reuocetur ob liberos postea susceptos, quatenus cedit in eorum præiudicium. nam videmus in casu l.nostræ, quod licèt pater habens liberos donare possit:tamen si quis non habens donet,reuocatur donatio susceptis postea liberis ob præsumptionem & verisimilem mentem donãtis.Ita quoque cum hîc verisimile sit patrẽ carentem liberis legitimis hanc oblationem fecisse,qua legitimaret filium naturalem, quoniam legitimis careret,vt suprà diximus in legitimatione per rescriptum:certè qua ratione alię reuocantur quò ad successionem per superuentum legitimorum,eadem & hæc quoque.Et ita nuncupatim tenet Franc.Aret.in d.l.ex facto,col.vj.versic.circa tertium.ff.de vulg.& pupil.motus hac ratione,quòd licèt pater habens filios legitimos, possit tamen per oblationem curiæ legitimare filios naturales:tamen si ignoret se legitimos habere, non videtur illis voluisse præiudicatum iri, sicut diximus in exhæredatione,in l.Tit.in princ.& quod ibi not.Bart.ff.de liber.& posth. Et similiter in prouisione quam facit testator filiis,in l.si quis ita.§. pen.ff.de test. tutel. & quod not. Bart.in l.qui filiab.ff.de lega.j.Ergo nec nascituris quoque censetur velle præiudicium fieri, per d.l.qui iure militari.ff.de test.mil.

Quæ procedunt in legitimato per rescriptum, eadem procedũt in legitimato per oblationẽ curiæ.

322 ¶Attende lector,vis vt is totius rei summam breuiter contrahã,quæ scilicet suprà tam longis verborum ambagibus comprehendi intelligimus,quò & tu facilius omnia intelligas?Hæc sanè summa omnium est.Legitimatio quæ fit per sequens matrimonium,nullo modo reuocatur per liberos postea natos,siue quantum ad effectum succedendi,siue quantum ad alios.Sed nec aliæ legitimationes,quæ videlicet fiunt aut per rescriptum,aut per oblationem curiæ,reuocantur natiuitate liberorum legitimorum, quantum ad statutum personæ, quin ita legitimati admittantur ad honores & cætera naturalib.interdicta:verùm reuocantur quantum ad effectum succedendi,nisi princeps & pater cogitarint de liberis nascituris. Tamen si filij postea nati moriantur viuente adhuc patre,aut etiam eo mortuo antequam successerint, aut ad alios transmiserint, legitimati hunc effectum veluti postliminio quodam recuperant.

Declaratio præcedentiũ.

323 ¶Quæro xvij.vtrùm reuocetur libertas seruis data ob natiuitatem liberorũ ex hac l. Et primùm quidem videtur reuocari,cùm non minùs serui nostri dicantur esse in bonis nostris, quàm cæteræ facultates nostræ,vt probatur in l.rem in bonis.ff.de acquir.rer.domin.& in l.possessionum. C.com.vtriusq.iudic.& quod voluit Bal.in l.liberi libertæq;, col.vlt.vers. quæro an vassalli. C. de oper.liber.Cuius autoritate Iason consi.ccvij.verba instrumenti,col.iiij.vers.tertiò bene facit, lib. 2. dicit libertos esse in bonis nostris. Nam & appellatione rerum nostrarum serui continentur.l. omnia.§.cum ita.{& ibi Bal.Imol.& Pau.Cast.}ff.de lega.2.& l.vlt.in fi.C.de verb. significat. vbi etiam probatur seruos esse in patrimonio nostro:quod & probatur in l. vt tantum. §.j.ff.de seru. corrupt.Appellatio autem rerum idem continet quod bonorum,nisi bonorum latiùs pateat, per tex.in l.vlt.ff.de vsufruct.legat.{Et ne dubites,est tex.expressus id probans quod diximus appellatione bonorum nostrorum seruos quoque contineri,in l.Paulus.§.vlt.ff.de pigno. quem in id expendit Hippol.Marsi.in l.j.§.si seruus,in j.not.& iterum in.§.in causa etiam,in j.not.ff.de quæstion.}Nec tantùm serui,sed & eorum libertates,posteaquam manumissi sunt, censentur esse ex bonis & rebus nostris,l.verbis legis.ff.de verbor.signific.Quin non solùm serui ipsi veniunt appellatione rerum nostrarum,sed & cæteri homines nostri, quos vocamus, scilicet nobis aliqua ratione subditi,veluti vassalli,& alij id genus,vt asserit Barb.consi.xxvj.sapienter scripsit, col.iiij. vers.sed si quis opponat,lib.2.per not.per And.Baru.& Bart.{ adde & Ioan. Plat.} in l.senatorũ. C.de dignit.lib.xij.& voluerunt etiam nuncupatim Guil.Cu.Cyn.& Bald.in vtraque lectu.quos ille non citat,in l.j.ff.de stat.homi.& ipse Bald.in{d.l.omnia.§.cum ita,per illum tex.}ff.de legat. 2.& Alciat.in l.rei,quæ est v.in glo.j.& iterum in l.sequen.in verbo,rei.ff.de verb.signific.& bene facit tex.in l.talem.§.vlt.& ibi Bart.Bal.& alij.ff.de hæred.instit.& in c.autoritate,ibi,aut suorum hominum liberorum.de priuil.lib.vj.

Libertas data seruis vtrum reuocetur ob natiuitatem liberorum.

Serui appellatione quinam comprehendantur.

324 ¶Quanquam{tex.est qui videtur probare appellatione rei non venire personam, in l.serui electione.§.j.ibi,cùm res aut persona legatur,& ibi Ias.colum.2.vers.secundò pondera. ff. de legat.j. & glo.in l.in hoc,in verbo,non valere.ff. famil. hercis.dicit libertos non esse de bonis.&} Bald.

ipse in

ipse in c.j.col.j. versic. pone arbiter, extra de arbitr. asserit libertates diuidi non posse, quia non sunt in bonis nostris patrimonialibus, per l. quædam mulier. ff. famil. hercisc. Et dicit idem Bal. in l. qui filios. C. quæ res pign. obligar. poss. filios nostros cæterosque homines liberos non esse in bonis nostris. {quod bene probat tex. in l.j. ff. de rei vendi. & in l.j. & ibi Fran. Ripa. in vj. nor. ff. de interdict. & in l.j. & ij. C. de patr. qui fili. distrah.} Sed quicquid sit de libertis, & aliis liberis, constat ex supradictis seruos contineri appellatione rerum ac bonorum nostrorum. De bonis autem loquitur lex nostra. Igitur obtinet in rebus huiusmodi.

Libertates quare diuidi non possint.

315 ¶ Verùm Sali. hîc ad fi. apertè sentit non reuocari, hac ratione motus, quia libertas concernit personas, & non res, sicuti legitimatio, quæ non reuocatur, vt etiam diximus plenissimè in præced. quæst. Quam rationem & tu ita confirma. Nam libertas est fauorabilior, quàm ipsa legitimatio, etiam in his quæ respiciunt liberos legitimos: quoniam filij legitimi impediunt legitimationem. §. illud, in auth. quibus modis natur. effic. sui. Non etiam libertatem, l. Papinianus. §. vlt. & l. seq. ff. de inoffi. test. & plenius diximus suprà in eadem glo. versic. 301. incip. quinta item ratio. Si ergo non reuocatur legitimatio, multò minùs libertas fauorabilior filiatione, quę est nostræ l. vnicum fundamentum, vt suprà sæpius diximus. Id quod etiam ex multis manifestum fit. Nam primum tempus certæ ætatis semper & sine defectu facit diem fauore libertatis. l. si ita scriptum. ff. de manu. testa. At fauore filiationis non facit, nisi duo interueniant. l. si cui legetur. §. hoc autem. ff. de legat. j. & l. Seius Saturninus. ff. ad Trebel. In qua quidem illud etiam tempus videtur appositum fauore solius filij, per l. in fideicommissi. §. cum Pollidius. ff. de vsur. & l. si ita legatum. §. Pegasus. ff. de legat. ij.

Libertas cōcernit personas & non res.

Filii legitimi impediunt legitimationem.

316 ¶ Deinde magis fauetur piæ causæ quàm filiationi, excepta legitima, per authent. si qua mulier, vbi not. Bald. Saly. & recentiores. C. de sacrosan. eccles. cum aliis multis concord. collectis suprà in verbo, libertis, versi. lxxxiij. incip. & hæc posterior sententia. & hæc est communis opinio, licèt aliqui negent. Quam & super ea quę inibi diximus, ita probamus. Nam testamentum nutu factū ad pias causas valet, vt voluit glo. ord. in c. cum tibi, & ibi omnes doct. extra de testa. Bald. in l. j. col. ij. in lect. & iterum in repetit. col. antep. super quinto, & ibi etiam Fran. Aret. col. vlt. C. de sacros. eccle. cum multis concor. à nobis latè congestis in {tractatu priuileg. piæ causæ, in viij. priuileg.} Et tamen non valet huiusmodi testamentum inter liberos factum, secundum Bald. Ang. Fulg. Paul. Castr. & alios recentiores in l. iubemus. C. de testam. cum aliis concor. eo. in loco à nobis adductis.

Piæ causæ magis fauetur quàm filiationi.

317 ¶ Item licet pactum de futura successione non valeat fauore filiorum. l. vlt. C. de pactis. valet tamē fauore piæ causæ, secundum Bald. ibi, col. pen. versi. venio ad secundam quæstio. & Alex. & Ant. ab Alexand. in l. pactum quod dotali. C. de collat. & eundem Alex. in l. pactum, col. ij. versi. tertiò fallit. C. de pactis. & consil. clij. in causa & lite, colum. 3. versicu. subdo etiam, cum aliis quoque multis concord. à me adductis vbi supra in xcviij. priuilegio piæ causæ. vbi tamen videbis quid de hac re sit dicendum.

Pactum de futura successio ne valet fauore piæ causæ.

318 ¶ Præterea videmus dominium transferri in piam causam ex solo titulo sine traditione. l. vlt. & ibi omnes doct. latè. C. de sacrosf. eccle. & l. j. & ibi glo. & doct. C. de donat. quæ sub modo. Tamen non transit in filium. l. ij. C. si quis alteri vel sibi. & l. siue emancipati. C. de don. Ex quibus planè conficitur, quod superiùs assumpsimus, piam scilicet causam esse fauorabiliorem filiatione.

Dominium transfertur in piam causam ex solo titulò sine traditione.

319 ¶ Libertas autem est pia causa. l. j. §. vlt. ibi, ad hanc rationem pietatis, & ibi Bal. C. de com. ser. manu. cum aliis si. à me latè congregatis in ea ipsa glo. vlt. ante fin. Nec solùm quidem pia causa, sed etiam fauorabilior alia quauis causa pia. Quod hinc etiam apertè videmus quòd legata ad pias causas non minuunt legitimam filiorum. d. auth. si qua mulier, ibi, legitima nulli diminuta, & ibi quoque docto. & id nuncupatim respondit Alex. consi. xviij. non minuitur legitima, in princip. lib. iiij. Et tamen legata libertatum non solùm minuunt, sed & prorsus tollunt & extingunt legitimam ipsam. l. Papinianus. §. quarta autem, & ibi Raph. Fulgo. in iij. nota. & Pau. Cast. qui dicit illum textum in hoc mirandum. ff. de inoffi. testa. & ita etiam illum tex. expendit ipse Paulus conf. ccccxvij. ista domina sancta, col. ij. lib. j. & conf. ccccl. visa dicta facti narratione, in fi. li. ij. vbi ex eo dicit non per omnia par esse testamētum inter liberos, & testamentū ad piam causam. Ias. in locis quæ statim subiiciam, & præterea in l. quidam existimauerunt, col. iiij. ff. si cert. pet. & in l. si vnus, col. ij. vers. tu considera fortius. C. de testa. & Ioan. Neuiza. inter conf. feudalia Alber. Bruni. conf. xij. patres comederunt, col. antep. versi. tertiò quia agitur. & ante omnes glo. in §. j. versic. non licebit, in verbo, relinquat, in auth. de trien. & semiss.

Libertas est fauorabilior alia quauis pia causa.

320 ¶ Verum est tamen, ne id omittam, quod gl. & communiter docto. in d. §. quarta, dicunt, quòd hodie legata libertatum non minuunt legitimā, per text. in §. prohibemus, in d. auth. de trien. & semiss. quamuis ille §. non loquatur de libertate. & gloss. ibi etiam aliter tenet. Et si de ea loqueretur, non minùs tamen probaretur per d. §. quarta, libertatem esse fauorabiliorem quauis alia pia causa, licèt in eo casu esset correctus per d. §. prohibemus. Neque enim correcta lege censetur correcta ratio legis, quin ex ea argumentum possit assumi ex gloss. ord. in c. nouit, in verbo, quicunque, extr. de iudic. cum simil. Sed & illud quod diximus, satis probat tex. in l. primo gradu. ff. quæ in frau. cred. vbi legatum hæreditatis valet, si non sit factum in fraudem, etiam si hæreditas non sit soluendo, quanuis aliud sit in legato alimentorum, vt ibi dicitur, licèt haud dubiè sit pium, per tex. in l. Mela. ff. de alim. & cib. leg. & glo. in l. si cui annuum. ff. de annu. leg. cum multis simil. à me collectis in nostris

Legata libertatum nō minuunt legitimam.

nostris commentariis {consuetudinum Pictauiensium,}tit.xvj.§.j.in gloss.vlt.ante fin.Et ita illum tex.in d.l.primo gradu,ad hoc annotauit Benedict.Plum,in l.Antonius,ad fi.ff.de fideicom.libe. & Barb.qui ex hoc nuncupatim infert quod diximus, libertatem esse cæteris legatis fauorabiliorem.in l.si ita stipulatus essem abs te,col.antepe.ff.de verb.oblig.vbi & ad hoc citat Ang.in reper. l.eam quam,col.v.versi. addit.& quantum.C.de fideicom. vbi videtur asserere libertatem magis esse piam causam,quàm quasuis alias.{Quod & hinc patet,quòd libertas concedi potest absenti, etiam sine nuntio,vel epistola.l.j.§.sed & si quis,& ibi not.Bal.C.de Latina lib.toll.& Fran.Arec. in l.vtrùm,col.2.ff.de verb.oblig.Et tamen absenti donatio piæ causæ fieri non potest,secundum gl.in l.illud,in verbo,alia causa,in fi.& ibi Guil.Cu.Bart.Bal.& Pau.Cast.C.de sacrosf.eccl.& Ioan. And.in addit.Spec.tit.de instru.editio.§.nunc aliqua,vers.sed an pauperes,cum aliis concor.à me collectis in d.tractatu priuilegiorum piæ causæ,in xciiij.priu legio.Vide tamen Carol.Rum.cons. iij.de pluribus,col.pen.num.22.lib.ij.vbi tenet piam causam esse fauorabiliorem libertate.}

331 *Confirmatio præcedētium.*

¶Igitur vt concludamus,si pia causa est fauorabilior filiatione,& alia quauis pia causa,consequēs est libertatem esse fauorabiliorem filiatione. Id quod sentit (ne autoritate etiam careamus) licèt obscurè,Bart.in d.l.si cui legetur.§.quod autem,& ibi apertè Ias.in fi.ff.de legat.j. & rursus idem Ias.in l.si fundum.§.Stichum,col.j.in fi.eo.tit.& Philip.Dec.in l.quoties dubia.ff.de reg.iuris. Vt non immeritò dicatur antiquos legumlatores multa etiam contra communes regulas fauore libertatis statuisse.§.vlt.Instit.de dona.& l.generaliter.§.si quis seruo.ff.de fideicom.libert.libertásq; omnibus rebus est fauorabilior.l.libertas omnibus.ff.de reg.iuris, & ita quidem omnibus rebus, vt etiam vitæ anteponatur,vt probatur ex l.vlt.C.de patria potestate , vbi patribus quibus olim ius erat vitæ ac necis in liberos,libertatem tamen eis eripere non licebat,tantum inquit ea l.libertati à maioribus impensum est.Nam & Diogenes Cynicus aliquādo interrogatus quid omnium rerum esset in vita optimum, { παῤῥησία } inquit,id est, libertas. {vt vertit} Ambrosius interpres Laertij, {& Erasmus in Apophthegmatis. Quod tamen non placet Francisco Robertellio,quòd παῤῥησία non simpliciter libertatem significet,sed libertatem loquendi.Sed ei respondet,docetq; optimè versum fuisse Nannius Alcmarianus Miscellaneorum lib.viij.} Cæterùm Buris & Spartis Lacedæmonij apud Plutarchum in Apophthegmatis,tam ingens esse bonum libertatis dicebāt, vt nemo sanæ mentis cum regno Persarum commutaret. Tullius autem Philippica ij. Seruitus, ait,postremum malorum omnium,non modò bello,sed morte etiam repellendum.Idemque sæpius censet mortem seruitute potiorem,vt Philippica 3.x.& xj.Et Sallustius in Catilinam,ex sententia C.Manlij,libertatem,inquit,nemo bonus, nisi cum anima simul amittit. Ex quo Vlpianus in l.intercidit,in fi.ff.de condit.& demonst.seruitus,inquit,morti assimilatur.quod & repetit in l. seruitutem.ff.de reg.iur.Iustinianus autem in §.si vero decretum.in auth.de nupt.scribit seruitutem non procul à morte differre.Valens quoque Imperator in codice Theodosiano,l.j.C.de parentib.qui filios suos distraxe.Cui,inquit,non ingenuo mori satius est,quàm iugum seruile perferre?At Apollonius Thyaneus apud Philostratum lib.7.Pro libertate,inquit, mori leges iubent. Id quod etiam bruta animalia intelligunt.Nam Aelianus lib.v.animalium,tradit de Onocentauro,quòd si capiatur,non ferens seruitutem,libertatis desiderio ab omni cibo abhorret,& fame sibi mortem consciscit.quod & à Pythagora narratum esse Crates testatus est. Vnde & iurisconsulti dicunt infinitam esse libertatis æstimationem.l.non est singulis.§.infinita.ff.de reg.iur. & alibi libertatem rem esse inæstimabilem.l.libertas,eo.tit.cum concord.ibi adductis.& alibi scribitur libertatis æstimationem ad infinitum extendi.l.procurator.§.vlt.ff.rem ratam habe.Cæterùm Pindarus Isthmiorum Ode viij.pronuntiat beatos homines, qui libertate fruuntur. Ex quibus omnibus illud relinquitur,quòd filiatio superueniens non tollit libertatem iam concessam.{ad quod facit tex.optimus,}in l.alieno.§.j.ff.de fideicom.lib.{iunctis iis quæ diximus suprà in verbo,filios non habens,num.5.& seq.Et faciunt quoque}quæ diximus in præced.q.in quinta ratione , & in responsione illius.Et quod alibi dicemus,libertatem difficillimè reuocari,infrà in verbo, reuertatur.versi.265.incip.parum absuit.{& quod suprà tractauimus in verbo,libertis,vtrum hæc lex habeat locum in rebus donatis piæ causæ.}

Parentibus olim erat ius vitæ necisq; in liberos.

Mors seruitute potior.

Filiatio superueniens non tollit libertatem cōcessam.

332 *Hæc lex utrū habeat locum in publicatione bonorum facta à patre nondum susceptis liberis.*

¶Quæro xviij.vtrùm hæc l.habeat locum in publicatione bonorum facta à patre nondum susceptis liberis,si postea suscipiat?De qua re nuncupatim loquens Bart.in l.j.ff.de bonis damnato.constanter asserit eam reuocari per hanc l.nostram.quem expressim secutus est Francisc.Curt.senior cons.omnium primo,prima fronte videtur,col.iij.etiam per hanc legem.Quod vt intelligas,scire debes liberos delinquentium impedire integram bonorū publicationem,d.l.j.& iterum l.vlt.ff.de bonis damnat.& l.vlt.C.eod.tit.quod primus sanxit Hadrianus Imperator,vt retulit Aelius Spartianus in vita illius. Si ergo quispiam non habens liberos delinquat , ob idque omnia bona sua publicet,natis postea liberis reuocatur publicatio,catenus quidem,quatenus impediuissent, si tēpore publicationis extitissent.Sed non video quid ea res ad hanc l.pertineat , quæ in præsumpta voluntate donantis omnino fundatur , nisi etiam dicas hunc qui delinquit , verisimiliter non id perpetraturum fuisse,si cogitasset de liberis futuris:quæ res an consideranda sit,videant cæteri.

333 *Filii quare*

¶Quanquam illud scio,inter plerasque causas,quæ reddi solent,cur nonnunquam filij puniantur ex delictis parentum , illam quoque adscribi , vt parentes qui filiis magis quàm sibi ipsis sæpius metuunt,

metuunt,iuxta l.isti quidem.§.vlti.ff.quod metus causa, deterreantur à sceleribus, quorum pœnam in suos ipsorum liberos irrogari non ignorant. Nam & hãc rationem huic rei inter cæteras assignant Zenze.in extrauag.Ioan.22.incip.dierum,in verbo,quomodolibet.& subobscurè Pan. in c.vergentis,in vlti.not.extra de hæred. Id quod longo ante interuallo elegantissimè,vt cætera omnia,scripsit Tullius in quadam ad Brutum epistola. Nec verò,ait,me fugit,quàm sit acerbum, parentum scelera,filiorum pœnis lui. Sed hoc præclarè legibus comparatum est,vt charitas liberorum amiciores parentes reipublicæ redderet. De quo & nos latè diximus in nostris commentariis consuetudinum Picta.tit.xiij.§.ij. Sed quod ad casum l.nostræ pertinet,Bal.in d.l.vlt.C. de bon.proscript.tradit ex eo text.in verbo, relicti , quòd concepti post condemnationem non potiuntur priuilegio illius l.id est,non impediunt integram bonorum publicationem,sed ij tantùm qui iam nati sunt,aut certè concepti:quod omnino illius Bart.ac Curt.sententiæ aduersatur. *nonnunquam puniantur ex delictis parentum.*

334 ¶Quæro xix.Verùm etiã l.nostra obtineat in iis quæ quis ludo amisit , tanta quidem æstimatione,vt verisimiliter tanti non lusisset,si liberos habuisset,aut se habiturum cogitasset. Tanquam scilicet id quæsitum esse ex causa lucratiua censeatur. Nam si ex causa onerosa,haud dubiè locus non esset l.nostræ,vt plenè diximus suprà in versi.cxxxix.incip.quintò etiam sequitur.Igitur super hoc,vtrum videlicet censeatur causa lucratiua,an onerosa,vide Bal.in l.j.ad fin.versic. extrà quæro,& ibi Alex.& Barb.in addit.C.si in fraud.patro.& eundem Bald.in rub.C.de condict.ob turp.caus.in ij.q.quæ quidem rubr.vulgò legitur eodem tenore & sine interuallo cum l.vlti.titu. præced.& eundem quoque Bal.in auth.ex testamento,col.iiij.in x.cap.ibi,quid dices de vsuris.C. de collatio.Imo.in l.si quis cum sciret.ff.de vsuca.pro empt.{Rom.in l. quòd seruus.ff.de acquir. possess.} Ang.Aret.in tract.malefic.in verbo,Metidore,de mali.dadi.col.v.versicu. quæro an vincens.Barbar.consi.lxv.illud in medium referam,col.j.lib.iij.Paris.Puteum in tractatu de ludo,col. xvj.versic.an quæsitum per ludum.Sebast.Constant.in tractatu eiusdem tit.char.vj.Ias. in l.si arrogator,col.ix.versic.secundò principaliter not.ff.de adopt. {& in §.item si quis,num.28.& seq. Institu.de actio.} Philip.Dec.in l.in eo quod vel is,col.ij.versi.similiter acquisitum.ff.de regu.iur. Paul.à monte Pico,in repet.l.post contractum,col.j.& iterum col.ix.ff.de don.& Ioan.Montese. in repeti.l.frater à fratre,in xxxiiij.q.ff.de condict.indeb.Fabia.Gioch.in repet.auth. nouissima,in xxiij.q.princ.col.ij.versic.sed nunquid perditum.C.de inoffi.testa.& Franc.Ripam in c.sæpe,col. xvj.versic.nonò dubitatur,extra de restitu.spol. Et in multis ex dictis locis etiam comperies, an amissa à patre in lusu,reuocentur à filio ob suam legitimam, quæ res huc proxime accedit. Sed & tu vide quæ diximus supra versi.cxxviij.incip.cæterũ superiora confirmant. Illud autem certum est,ludentem,ea quæ ludo amisit,censeri alienasse,vt pulchrè tradit gl.in l.iij.§. miles qui in bello.ff.de re milit.quam pro not.sequitur Bald.in sua Margar.in verbo,ludus, versic.iij. dicitque eam facere ad ea quæ not.in l.quoties.C.de fideicommiss. *Hæc lex an obtineat locũ in iis quæ quis ludo amisit.*

335 ¶Quæro xx.Verùm & hæc l.procedat in concessione feudi?Quod quidem videtur,cùm feudum sit quædam donatio,nempe quod dicitur beneficium,vt patet in c.j.§.j.tit.de feud.cogn. & in c.j. in princ.& per totum tit.non semel,in tit.quib.mod.feud.amit.& in aliis locis infinitis feudorum. Ideo & Bald.in rubr.C.de condict.ex lege,col.vlti. dicit,quòd feudum magis accedit beneficio, quàm contractui. Et alibi idem Bal.in c.vlt.extra de aucto.& vsu pal.dicit quòd feudum retinet nomen beneficij,etiam si pretio concedatur,licet propriè non sit feudum,id quod pecunia redimitur,quia honore & amore debet concedi.c.j.tit.de feud.dat.in vicem leg.com. Sed & dicitur beneuola actio,in c.j.§.in primis.tit.in quibus caus.feud.amit. ad differentiam scilicet cæterorum contractuum onerosorum,& datorum,respectiuorum,vt nostri appellant,quæ scilicet fiunt respectu & contemplatione cuiuspiam rei.de quibus in l.cùm te.C.de pact.inter empt.& vendi. Nam hanc huius appellationis rationem ponit Card.Alex.post antiquiores,in præludiis feudorũ,col.v. versic.item dicitur beneuola.Quia licèt,inquit,feudum videatur datũ respectiuè propter seruitia quæ debet vasallus,tamen quia beneficium præstat seruitio,dicitur beneuola concessio,per l. Titius puerum.ff.de obseq.lib.& alia quæ inibi allegat.Propterea & Bald.etiam in proœmio feudorum,col.iiij.versi.pro intellectu,& post eum Iaco.Aluar.& alij dicunt quòd feudum potest appellari gratia,vt quod plurimum habeat gratiæ.de quo etiam per Mart.Laud.in c.j.col.j.versic. circa primã partem,tit.qui feud.dar.poss.Franc.Aret.in l.continuus.§.si ab eo,col.vlti.ff.de verb.oblig. & Alex.in l.si mihi & Titio,col.ij.versi.adde quod idem.ff.eod.& consi.vij. attentis & ponderatis,col.j.lib.vj.Socin.consi. clxvij.non inutilis,col.j.lib.ij.& consil.iij.super quæstione, col.iij.lib. iij.consi.lxvj.visa donatione.col.ij.& alibi sæpe in eo.consi.eo.lib.iij.& aliquid etiã consi. lxxxvij. visis inuestitura,col.viij.versic.quartò,vt dictum est,eo.lib.iij.& consi.xxij.visa prædicta facti contingentia,col.ij.versic.confirmo etiam,lib.iiij.& Franc.Curt.seniorem consi.xlix.memoriæ recolendæ dux,col.xvij.versic.quia concessio feudi,& consi.50.eiusdem initij,col.xxix.versic. quartò corroborantur,in fi.& iterum col.xxxij.versi.coadiuuantur præmissa,& rursum col.xxxvj.versi. sed contrarium,& col.xliij.versic.quartò respondemus,& Ias.in repet.l.re coniuncti,char. penul. versicu.tertia limitatio,ibi,sed ad hoc potes dicere.ff.de leg.iij. *Hæc lex an obtineat locũ in concessione feudi.*

336 ¶Ideoq; scribitur in c.j.§.prædictis modis,tit.quæ fuit pri.causa benefi.amit.quòd ex quibus causis ingratitudinis donationes reuocantur,etiam feudum reuocatur : quod quidem intelligitur de meris & liberis,cùm cæteræ quæ ob causam fiunt,non reuocẽtur ex illis causis ingratitudinis,vt voluit glo.in c.vlt.& ibi doct.C.de reuoc.dona.cum simil.à me suprà adductis,cum de donatio- *Feudum reuocatur ob ingratitudinem.*

S

ne ob causam locuti sumus. Quinimo sunt, qui censent faciliùs ac leuiore de causa feudum reuocari, quàm simplices donationes: nam in hac est sententia Franc.Ripa in interpret.l.vlt.C.hoc tit.de reuoc.donat.in vj.ix.& xj.quæst.{& ante eum Ioan.Fab.quem tamen is non allegat, in §. sciendum est, post medium, Instit.de donat.} Ex quo etiam Inno.in c.j.extra de feud.scribit feuda concedi de gratia, ideoque ea facilè reuocari.

337 Feudum an sit donatio.
¶Sed contrarium quoque videtur: nam feudum non est donatio, {vt scitißimè annotant Mart.& Card.Alex.in c.j.in fi.tit.de fra.de no.bene.inuesti.nam id, inquiunt, patet ex diuersitate verborum, quę denotat diuersitatem rerum.l.si idem.C.de codicil.atque etiam ex diffinitione vtriusque quæ admodum est diuersa, vt not.in proœmio feudorum. Hincque dicunt l.j.si imperia.liber.soci.lib.x.quæ loquitur de donatione non esse trahendam ad feudum. Et hoc quoque apertè probatur ex eo quod in donatione re euicta non est locus euictioni, nisi ea inceperit à promißione. l.Aristo.§.vlt.& ibi glo.Bart.& alij.ff.de donat.cum similib. Secus autem in feudo. nam eo euicto semper tenetur dominus, siue sciens, siue ignorans rem esse alienam, eam in feudum concesserit, nisi vasallus sciens fuerit, cap.j.tit.de inuestitu.de re ali.facta.

338 Concessio facta à principe, uidetur potius facta titulo donationis quā feudi.
¶Igitur vt repetamus, feudum non est donatio,} sed datio ob causam, vt etiam dicit Oldr. consi. clix.ex præsenti themate, col.j.versi.in contrarium, per l.j.ff.de don.vbi & illud dicit, quòd in dubio concessio facta à principe, videtur potiùs facta titulo donationis quàm feudi, vt maior sit liberalitas propter qualitatem concedentis: vt hinc etiam poßis intelligere aliud esse donationē, aliud concessionem feudi. Et illud dictum sequitur Alb.in rub.C.de don.vers.item quæro de quæstione ardua.& Phil.Dec.{in auth.ex testamento, col.ij.versi.sed certè.C.de collat.& consi.} xxxij.cuius superscriptio incipit, an fœmina dicatur, col.ij.& consi.cclxix.consultus, col.j.& cons.ccviij.ad clariorem demonstrationem, col.ij.versic.postremò aduertendum est, & consil.289.non est parui ponderis, col.iij.versi.ix.& consi.468.superiori anno, col.iij.& consi.498.viso casu proposito, col.ij.versi.& ex his patet.{& Caro.Ruin.consi.38.quoniam, col.ij.num.4.lib.j.& consi.seq.visis, col.j.& col.v.versi.sola igitur, eo.lib.j.} Cùm igitur feudum non sit donatio, sed datio ob causam, vt diximus: ideo pro seruitio feudali competit condictio ob causam, vt asserit Bald.in c.j.§.porrò, col.ij.versi.quæro quo iure, & ibi etiam Card.Alex.in §.item qui domino, col.ij.versic.extra glo.titu.quæ fuit pri.cau.bene.amit.& idem Bald.in c.si cautio, col.ij.versic.item fallit in feudo, extra de fide instru.& est text.licèt non alleget, in c.j.tit.de feud.sine culp.non amit.

339 Vasallus an eximatur à capitulis iuramenti fidelitatis in feudis liberis.
¶Et dicit Ioan.And.in addit.Spec.in rub.de præscrip.col.vlt.quòd in feudis quantuncunque franchis, vt ipse appellat, siue liberis nunquā eximitur vasallus illis capitulis iuramenti fidelitatis. Imò nec valeret, inquit, infeudatio ita facta, vt vasallus liber esset ab omni seruitio & onere: nec si quid tale fieret, diceretur infeudatio, sed quædam libera donatio, & sequitur Pau.Cast.consi.cccxj.circa id quod primò quæritur, col.j.lib.j.{& Alex.consi.xxx.quoniam omne datum, col.vlt.lib.j.} & Card.Alex.in prælud.feud.col.xj.in iij.diuisione feudorū, & idem propè respondit ipse Pau.Cast. consi.clxiiij.in præsenti causa, col.vlt.versi.nec obst.quòd in feudis, & seq.lib.ij.& ante hos omnes Oldra.consi.ccxxiiij.factum est tale, quidam miles, col.j.versi.huius autem verbi, à quo haud dubiè hoc assumpsit Ioan.And.eius discipulus, licèt subticuerit, vt propè semper aliàs {& eum nuncupatim citat & sequitur Bal.in c.j.in princ.col.vlt.versi.alia quæstio, tit. de cap. qui cur vendidit. & Ias.qui nec Ioan.And.nec aliorum præterquam Bal.meminit, consi.lviij.in causa mota per spectabiles, col.iij.in ij.fundamēto, lib.j.vide tamen Bal.in l.ij.in xvj.q.ff.de rer.diuisio.vbi dicit quòd si dominus liberat vasallum ab omni seruitio, feudum non videtur extinctum, quia vasallus promeruisse, non demeruisse præsumitur.l.si conuenerit.ff.de pact.& l.quoties.ff.de vsufruct. Igitur inquit remanet feudum, quod ad alia, & redit ad dominum, mortuo vasallo sine hærede.}

340 Autoris ea de re opinio.
¶Et ego sanè huic posteriori sententiæ accedo, vt scilicet hæc nostra lex non habeat locū in concessione feudali, cùm non sit mera & libera & simplex donatio, in qua tantùm lex nostra habeat locum, vt diximus, in prin. Et videmus in aliis iuris articulis multum interesse inter feudū & donationem. Nam in feudis fœminæ non succedunt.c.j.§.hoc autem notandum.titu.qui feud.dare poss.cum simil. At in donatione, quæ etiam habet speciem quandam concessionis feudalis, succedunt, vt per Bal.qui hanc differentiam nuncupatim adscribit consi.ccclj.in bonis feudalibus, lib.j. & Ang.consi.ccxlij.super puncto primo, in fi.Alex.consi.xxiij.ponderatis his, col.iiij.versi.nec dicatur quòd fœminæ, & Philip.Dec.dicto consi.xxxij.{& consi.lxxx.cuius suprascriptio incipit, de gradibus, col.ij.versi.præterea non videtur, & consi.cxciij.cuius suprascriptio incipit, in successione, col.j.} & dicto consi.ccviij.& rursum consi.cccxc.quoniam ex facto, col.iiij.versi. tertiò in eadem, & latè consi.ccccxiiij.consuluit accuratè, fermè per totū. Et in concessione feudi, quantuncunque fuerit libera, non requiritur insinuatio, quæ in donatione requiritur, secundum Bal. in c. peruenit, le ij.quod est tertium totius tit.in fi.extrà de iureiur. Sed & quòd aliàs multùm intersit inter simplicem donationem & concessionem feudi, latè differit Socinus dicto consi. lxvj. lib.iij. Cæterùm quod dictum est feudum reuocari ex iisdem causis ingratitudinis, nihil huc pertinet. Nam non propterea sequitur quòd ex iisdem aliis causis quàm ingratitudinis reuocetur. Quod autem dicit Ripa faciliùs feudum reuocari, intelligitur etiam de causis ingratitudinis, vt ipse loquitur: innititurq; in ea re iureiurando vasalli, quo obligatur domino ad tutandum illius honorem, c.j.tit.de no.for.fideli. Quæ res nihil ad hanc l.nostram eiusq; rationes facit.

In concessione feudi, quantūcunque fuerit libera, non requiritur insinuatio.

341 ¶Verùm si res ita concessa tantæ esset æstimationis respectu oneris siue seruitij, vt verisimiliter dominus

dominus non ita concessisset,si habuisset liberos,aut se habiturum cogitasset, posset dici esse locum huic l.in eo quod excederet iustam & cõsuetam onerum compensationem, vt in omni donatione ob causam consuluit Corn.consi.iiij.dubia satis,col.iiij.in fi.lib.iij.Nam in eo excessu causæ reputatur donatio simplex ac mera,secũdum eundem Corn.qui in id multa allegat,consi.xlv. licèt in hoc dubio,col.ij.& vlti.lib.iiij.& latiùs diximus supra in eadem glos.cùm de donatione ob causam disseruimus.Cùm autem conceditur feudũ pro mercede aut pensione annua,id non propriè feudum est,secundum Bal.in l.si quam,circa medium.C.de ope.liber.& in l.liberti libertæq;, col.vlti.versi.item not.quòd si instrumentum.C.eo.tit.{& in c.j.in verbo,libellarium,in fin.tit.de pace Constan.} Id quod reputat singu.Ias.consi.xlv.factum sic se habet,serenissimus,col.ij.versi. secunda ratio,lib.j.{& sequitur idem Ias.consi.lvij.in causa mota,col.iij.versic.tertiò principaliter, lib.j.& consi.lxiij.vidi motiua,col.ij.versi.secundo respondeo,eod.lib.j. & consi.lxxviij. circa primum,col.iij.versi.tertiò quod ista,eo.lib.j.} & idem voluit {Rom.consi.lxx.visis themate & quæstione,col.ij.versic.rectiùs autem puto.} Iacob.Aluar.in c.in princ.col.vlti. titu. quid sit inuestitu. Cepol.causarum ciuilium consi.xxij.consultus pridie.col.ij. De quo tamen eundem vide consil. eiusdem operis xxxvj.quidam habens,col.iij.versic.item quod dicit.

In excessu causæ, reputatur donatio simplex & mera.

342 ¶Quæro xxj.Si quis scienter indebitum soluerit, cessat repetitio ex condictione indebiti.l.j.ff.de condict.indeb.& ibi concord.in glo.Verùm verò id reuocetur ex hac l.natis postea liberis ei qui illud indebitum soluit,cùm non haberet liberos?Quod vtique videtur. Nihil enim omnino interest dones,an soluas indebitum scienter,præter verborum differentiã:rei autem nulla est. Nam qui indebitum consultò soluit,donat.{l.j.ff.de condict.indeb.&} l.cuius per errorem.ff.de reg.iur. & l.si fundum.§ seruus.ff.de vsuc.pro empt.{& l.qui se debere.ff.de condict.causa data.} & voluit Bal.in l.cum pater.§.Mæuio,col.j.ff.de leg.ij & Signo.consi.cxlv.in quæstione vertente inter Iulianum,col.ij.versic.aut igitur dicemus,& omnes vbique. Ex quo & huiusmodi solutio insinuationem requirit,vt alia simplex donatio,secundum Bart.Ang. & Paul.Castr.in l.j.ff.de donat. & Philip.Deci.in d.l.cuius per errorem. Id intelligentes,cùm etiam recipiens scit esse indebitum, sicuti soluens:nam si ignoret,non est donatio,cùm non consentiat, quod in donatione requiritur, quod & voluit Bal.in l.falsus,col.antepen.versi.quartò quæritur,& ibi Ang.in repet.col.iiij.versi. sed contra istam.C.de furtis,& idem Ang.in l.dispensatorem,circa medium.ff.de solutio.{& in l. si tibi.ff.si certum petatur.} Paul.Castr.Alex.col.vj.Ias.in ij.not.in l.si ego,per illum text.ff.si cert. pet.& idem Paul.Alex.& Ias.in d.l.j.ff.de condict.indeb. Christo. Castel.& cæteri recentiores in l.si procuratori falso.ff.de condictione causa data,{& Alex.in l.si aliquam rem,col.iij.ff.de acquir. poss.} & ante omnes glo.in dicto §.seruus,in fin.glos.vlti.ff.de vsucap.pro empt.& quæ diximus suprà in verbo,libertis,versi.lxviij.incip.nec vlteriùs procedit,& quod in simili scribit Calc.cons. xxv.Titius nobilis,colum.vj.versic.octauò pro ista parte.de quo tamen vide Philip.Dec.in d.l.si ego. Quantum autem ad casum l.nostræ pertinet,nemo non videt & ipsius rationem in hoc casu habere locum,vt in quauis alia donatione.

Indebitum qui cõsulto soluit donare dicitur.

343 ¶Quæro xxij.Quid si quis consentiat alteri donanti rem suam,an habeat locum l.nostra?Quod non videtur:nam lex nostra loquitur de donante. Aliud autem est donare,aliud donationi consentire.l.si pater.§.vlt.ff.de manu.vind.per quem respondit Signo.consi.cxlv. in quæstione vertente,col.ij.quòd si ex statuto mulier non possit vendere sine aliqua solennitate,poterit tamen citra eam solennitatem vendenti consentire. Quod & idem penè voluit Bal.in rubr.C.de pact. in fi.quem sequitur Picus ibi,& Laur.Calca.consi.j.viso consilio,col.xiiij.& iterum consi.lxxiij. quòd dictis filiabus,col.ix.in princ. Sed per eundem tex.dicit idem Bald.in l.vlt.ad fin.C.de suis & legitimis,quòd consensus præstitus alienationi,non dicitur alienatio. Et idem Bald.in l.ij.col. antepen.versi.xix.quæro.C.de rescind.vend.quòd nõ dicitur propriè venditor, qui consentit venditioni,nec illi competit remedium ex illa l.& sequitur Anto.Burg.in c.pen.versic.decimononò dico,extra de emptio.& vend.vterque per tex.quem ipse Burg.dicit not.in d.l.si pater.§.vlti. Cui & tu adde alium tex.in l.aliud.ff.de reg.iur.vbi ita scribitur,aliud est vendere,aliud vẽdenti consentire,& in l.vlt.C.de pact.& in l.iubemus.§.œconomus.C.de sacrosan. eccles. vbi fit discrimen inter contrahentem & consentientem contractui.& in l.si minor,la j.ff.de manu.vindic. Ex qua not.glo.ibi,quòd potest quis alij consentire in eo quod per se facere non poterat. Ex eoque no. Bened.Plum.quòd qui non potest manumittere,potest tamen manumittenti consentire.

Inter donare & donationi consentire differentia.

344 ¶Propterea & Philip.Dec.consi.cxxiiij.placet mihi,col.iij.versi.quintò statutum,interrogatus an statutum prohibens vendere,haberet locũ in consentiente venditioni,respondit non habere.Sed & ante eum And.Iser.in c.j.in prin.& ibi etiam Mart.Laud.col.iij.vers.sed quid si dedit,& Card. Alex.col.v.versic.eiusdem initij,tit.de prohib.feud.alien.per Feder.tradunt quòd si princeps interdicat legato suo,id est,vt loquimur,locum tenenti,alienatione,non ex hoc prohibetur consentire alienationi,per d.l.aliud. Et hoc etiam sequitur Iacob.à sancto Georg.in tractatu feudorum, in verbo,vicariusq; perpetuus,col.ij.versi.sed pone dux vel rex.Et optime facit quod voluit glo. in l.cùm pater.§.libertis,in verbo,alioquin.ff.de leg.ij.quòd licet conlibertis relictum fuit prædium ea lege,ne id alienarent,atque in familia libertorum retinerent,quo casu is qui non alienauit,cæterorum alienantium partes potest petere,non etiam is qui alienauit,vt ibi scribitur:si quis tamen eorum alterius alienationi consenserit,eam quidẽ partem cui consensit,petere non potest:

Statutum prohibens uendere, an habeat locum in consentiente uenditioni.

aliàs autem quibus non consensit, potest: quãuis nullas potuisset, si suam ipse alienasset: tanquàm aliud sit alienare, aliud consentire alienationi. Et illam sequuntur Bart. & Bald. qui eam commendat, & monet notandam. & pro ea allegat Bald. d. l. si pater. §. vlti. ff. de manu. vindic.

345 *Inter legare & legãti consentire quæ differentia.*

¶Et facit quod scribit Ang. in l. j. ad fin. C. commu. de legat. quòd cùm legatum transeat in legatarium ipso iure, modò res legata sit testatoris, non item si sit aliena, etiam hæredis, glo. in l. si hæredis seruum. ff. de legat. j. & ibi concord. per Bartol. & Ias. Ideo vt subdit Angel. si quis legat rem alienam cum consensu domini, non transfertur dominium in legatarium, cùm speciale sit in legante domino, non etiam in consentiente: nam & aliud est legare, aliud leganti consentire, per d. l. aliud, & hoc singul. dicit Ias. in l. j. colum. antepen. versicu. tertiò requiritur. ff. de legat. j. & not. in l. si fundum per fideicommissum, col. vlti. versic. aduerte etiam, eo. tit. Idque etiam si alienaret rem hæredis cum consensu ipsius hæredis, vt voluit Barto. in l. cum quis decedens, in princ. per illum text. ff. de legat. iij. Bald. in d. l. j. col. iiij. versic. quæro testator, in v. not. C. commu. de legat. & Ias. in d. l. j. vbi suprà, de leg. j. & in l. huiusmodi. §. qui seruum, col. ij. versic. tertius casus, eod. titu. & in l. si hæredis, col. ij. versic. amplia istam regulam. ff. de legat. j.}

346 *Donare cui non conceditur, nec donãti consentire permittitur.*

¶Verùm in ea sum sententia, vt æquè reuocetur huiusmodi donatio ex hac l. quantum ad ipsum consentientem, ac si ipse donauisset, per text. in l. cùm quis. ff. de reg. iur. vbi cui donare non conceditur, nec donanti quoque consentire permittitur, & ibi concord. in glo. quibus adde & text. in l. ij. C. si aduers. don. Ex quo not. Fran. Aret. nihil interesse, dones, an donanti consentias. Hincq; not. Bald. ibi, quòd qui non potest ex statuto vendere sine aliqua solennitate, nec vendenti quoque consentire poterit. Et sequitur Salyc. ibi, & Firmia. in tract. de episcop. in iij. parte, lib. iiij. col. xxxv. versic. sed nunquid prohibitus. & Barb. in c. si quis presbyterorum, per illum tex. iuncto c. præcedenti, extra de reb. eccle. non alien. & iterum in c. peruenit. de empt. & vend. & consi. lj. scribit sapientiæ fons, col. xv. versi. & facit quod voluit, lib. j. & consi. xlj. Deum inuocent adiutorem. col. antepen. versic. secundò ostendo, lib. iij. & Fran. Are. in d. l. vlt. col. j. & seq. & ibi quoque Phil. Deci. col. iiij. C. de pactis, & idem Dec. in d. l. aliud. ff. de regu. iur. & Socin. consi. ccxxx. viso testamento, col. iij. versi. postremò non omitto, lib. ij. & Fabia. à monte sancti Sabini, in tract. de empt. & vendi. in 25. q. iij. quæst. prin. & Alciat. in d. rub. C. de pact. & Alber. Brunus in repertorio statutorum, in verbo, insinuatio, col. ij. in fin. versi. statutum dicit quòd donatio, vbi ex hoc dicit, quòd non satis est insinuare donationem tanquam factam à donante, sed oportet insinuari tanquam factam à consentiente.

347 *Probibitio nõ fit à statuto propter uenditionem, sed propter iuris effectum.*

¶Reprehunduntq; multi ex his Iacob. Butr. qui contrarium tenebat, ob id tantùm, quòd licet ius commune prohibens venditionem posset trahi ad casum similem, videlicet ad consensum venditionis, per l. non posset. ff. de legib. non tamen ius municipale contrariũ iuri communi trahendum est ad similia. Ex quo etiam satis liquet, quòd ex sententia ipsius Iacob. Butr. id quod diximus, procederet in l. communi, vt est l. nostra, atque etiam in iure municipali non correctorio iuris communis: quanquam & alij omnes trahunt ad quodcunque statutum. Nam vt dicit Barb. vbi suprà, prohibitio non est facta à statuto propter ipsam venditionem, quæ in facto consistit: sed propter iuris effectum, quæ inde oritur, videlicet alienationem quæ ex ea procedit, quæ ratio habet locum & in consentiente.

348 *Alteri qui cõsentit, sua iura perdit.*

¶Nam, vt hoc illi addas, qui alij consentit, sua iura perdit, vt dicit l. cùm quædam. C. de administ. tuto. & bene facit l. nihil. §. j. ff. de lega. j. & not. per Bart. Bald. & alios in l. si fundum per fideicommissum. ff. de leg. j. & tex. in c. pastoralis, extrà de donatio. & in c. j. §. præterea, & ibi glo. in verbo, regressum, tit. quib. mod. feud. amit. vbi etiam Bald. alia ad id iura allegat, & inter cætera l. sicut. §. venditionis. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. soluit. quam dicit sing. in eo, vt id quoq; procedat, cùm quis consentit, vt de re sua testetur, quam etiam ad hoc dicit sing. idem Bal. in l. venditioni, post prin. C. de vsuca. pro empt. & in l. quoties ab omnibus, col. ij. versi. quæro quid si quis consenserit. C. de fideicõ. & in l. si tibi. §. de pign. {col. ij. versi. quid si testator. ff. de pact. & in c. j. §. donare, col. ij. versi. sed hoc dictum non videtur, tit. quali. olim feud. ali. pot. & consi. lxxxix. dominus Thomas, col. ij. versi. ad euidentiam, lib. j. & Ias. consi. xiij. casus talis est spectabilis, col. j. lib. j. & consi. lvij. in causa mota per spectabiles, col. iij. vers. quartò & vltimò, eo. lib. j. & consi. lxxxix. aggrediar, col. iiij. versic. aggredior nunc sextum, eo. lib. j.} Et eam quoque ad id citat ipse Bal. in l. vlt. col. pen. versi. est quintus casus. C. vnde legit. {& in l. j. col. iiij. versi. sed hic quæro nunquid. C. de sacrosanct. ecclesi. & in l. cùm alienam. col. ij. versi. sed pone quòd testator, & ibi quoque Salyc. col. ij. versic. primum dubium, & Ias. col. etiam ij. C. de leg. & in l. senium, col. j. C. qui testam. face. pos. Steph. Bert. consi. cccxxix. ponitur, num. 4. lib. j. & consi. clxxiij. quia difficultas, col. vj. nu. 15. lib. iiij. & ante omnes Ias. in l. si quando. §. & generaliter, col. iij. C. de inoffic. testa. & in l. cùm proponas, la j. num. 7. C. de pact. & in d. l. quoties. C. de fideic. & ante hos omnes Bart. in l. cùm quis decedens, in princ. post medium. ff. de leg. iij.} Sed & alius est similis text. in d. c. j. in princ. vbi & ipse Bald. col. pen. ad id expendit, tit. de prohib. feud. alien. per Feder. {Et id quoque voluit, licèt eum text. non alleget, Rom. in l. quæ dotis. ff. solu matr. De quo & tu multa videbis per Ias. post alios antiquiores in l. si fundum per fideicommissum, colum. penult. & vlti. ff. de legat. j.}

349 *Qui consentit alij donãti rẽ*

¶Et qui consentit alij donanti rem } ipsius consentientis, donare ipse videtur. l. si liqueat, & ibi Bald. in ij. not. C. de inoffi. donat. {vbi ex hoc dicit quòd debet fieri insinuatio talis donationis, tanquàm

tanquam factæ,non quidem à donante,sed à consentiente domino,& sequitur Fran.Aret.consi. cxxvij.eximie,col.iij.versic.secundò hoc patet. Et} voluit etiam Bart.per multa iura in l.quæ dotis,col.iij.versic.iij.pone,& ibi omnes post eum.ff.sol.matr.& in d.l. si fundum per fideicommissum,in princ.& ibi quoque Rom.& cæteri.ff.de leg.j.& Paul.Castr.consi.cccxix.visis & examinatis,col.vlt.lib.ij.per l.in ædibus.§.filiusfamiliàs.ff.de don.vbi est text.optimus.{& Matthæ.Afflict. in tract.Protomixeos,col.xviij.versic.xix.} Et semper aliàs qui alienanti consentit,& ipse alienare videtur,vt dicit Bald.in c.j.§.illud,versi.quæro ergo,tit.de prohib.feud.alien.per Fede.& Ang. in lect.Flor.Fulgo,Corn.& Ias.in l.quoties.C.de fideicom.

ipsius consentientis, donare ipse uidetur.

350 ¶Et ita quidem,vt ipse id propriè facere censeatur,ac si ipse faceret,cùm sit dominus rei,vt dicit Bald.in l.si vt proponis.C.de ser.pign.dat.manu.per l.si fundus.§.si nesciente.ff.de pign. secus si non esset dominus,per d.l.si pater.§.vlt.ff.de manu.vindic. Quod discrimē apertè intelligit Bar. in d.l.vlt.col.j.C.de pactis.cùm dicit,quòd qui non potest per se actum facere,nec potest facienti cōsentire,cùm habet plenum ius in re,aliàs secus,per illa eadem iura. quod & idem asserit ipse Bartol.consi.lxx.reuerendissime domine,col.j.vbi hoc dicit infallibile.{& Bal.consi.cxxxiij. quædam mulier,circa medium,lib.j.}

Qui non potest actum per se facere, nec potest facienti consentire.

351 ¶Sed & quantum ad casum l.nostræ pertinet,eadem est ratio donantis, & consentientis donationi,cùm par sit præiudicium,vt patet ex iam dictis,& ex l.venditioni.C.de vsucap.pro empt. & l. ij.C.de remiss.pign.& ibi concor.in gl.& per Cor.consi.xlj.videtur in hoc,col.pen.lib.iij.& consi. cxliij.licèt in hac,col.ij.versi.his tamen non obst.eo.lib.iij.Ideoq; eadē est præsumpta ipsius consentientis voluntas ac donātis,vt scilicet consensurus nòn fuisset,si cogitasset de liberis,non magis quàm donaturus. Ergo & l.ipsa habet locum,tum per regulam illam generalem, quòd vbi eadem est ratio,& idem ius est.l.illud,in princ.ff.ad leg.Aqui.cū simil.tum quod specialiter hūc casum respicit,idem iuris est in consentiente actui,& in faciente:vt qui nō potest facere,nec potest consentire,& è diuerso,cùm eadem est vtriusque ratio,secundū Bart.& Bald.in d.l.vlt.C.de pact.& Phil.Dec.in d.l.aliud.ff.de reg.iur.{& consi.543.in casu proposito,col.j.} De quibus & tū vide quæ diximus in nostris legibus connubialibus,in glo.iij.in verbo, *contracter*,in xij.quæst.

Eadem ratio donantis, & consentientis donationi.

352 ¶Quæro vlteriùs,Vtrùm hæc lex habeat locū in confessione facta sine causa in iudicio,& ita efficaci,secundum glo.in l.j.{in verbo,apud iudices,} in fi.ff.de interrog.actio.{per tex.ibi,& in princius l.& in l.voluit.§.quod ait prætor,eo.tit.quam dicit sing.Barb.in repe.rub.de fide instru. col. v.& pro ea quoque est bonus tex.in l.sicut,& ibi Bal.in iij.eodemq; vlt.not.C.de repud. hæred. Et idem quoque sentit glo.& doct.in c.vlt.de confess.& Cyn.in l.generaliter.C.de non numer. pecun.& Bald.in l.confessionibus,col.ij.ff.de interrogat.act.} nam & ea habet vim donationis.l. campanus.ff.de oper.lib.{& l.quidem in iure.ff.de don.} Dicit tamen Bal.in l.illud,col.vlti.versi. octauò & vltimò.C.de sacrosan.eccles.quòd ea non exigit insinuationem,quibusdam rationibus quæ ad hanc l.nostram nihil pertinent,nam si fuit,inquit,facta huiusmodi confessio coram iudice insinuationis,satis videtur esse insinuata.l.quidam in iure.ff.de don.Si coram alio iudice,tunc est quædam donatio emergens vel incidens:& ideo iudex causæ principalis est competens , per l.quoties.C.de iud.& sic semper satis est insinuata. Et eū refert & sequitur Anto.Canar.in tract. insinuationum.q.xlviij.{Et idem quoque,vt scilicet in hac confessione non requiratur alia insinuatio,voluit Bart.in d.l.quidam in iure,& Petr.Ferra.tit.for.libel.quo agi. pro donat.in verbo, solenniter,col.iij.versi.rursum quæritur.}Sed quantū ad l.nostrā pertinet,non video quid intersit inter donationem,& confessionem donationis causa factam,nisi quòd illa est expressa , hæc tacita & præsumpta,in qua quidē hæc l.æquè obtinet,ac in expressa,vt supra latè diximus.in vij.q.princi.

Hæc l.an habeat locum in confessione facta sine causa in iudicio, & ita efficaci.

353 ¶Quæro xxiij.an hæc l.etiam procedat in donatione iuris patronatus facta consentiente episcopo,aliter enim non valeret.c.cura,extra de iure patro.& voluere Hosti.Goffr.Flor.& Panor.in c. illud,eo.tit.Hostien.in summa,eod.tit.§.qualiter transferatur,versi.mihi videtur.Archid.in c.piæ mentis.xvj.q.vij.{Feder.Senen.consi.ccxxv.si opinio,col.j.} Panor.in c.præterea,lij.in j.not.ext. de iure patro.{Paul.Cast.consi.cxciiij.viso statuto communis Florentiæ,col.ij.lib.j.} Vtrùm igitur,vt repetam,sit locus nostræ l.in huiusmodi donatione?Super quo dubio nuncupatim consuluit Philip.Dec.si is est,consi.675.incip.consuluit,vbi negat locum esse. Nam de iure,inquit,patronatus idem iudicatur,quod de causis spiritualibus.c.quanto,de iudic.& cap.de iure,& ibi Pan. col.pen.& d.c.cura,de iure patro.ideo nō potest nisi iudicio ecclesiastico diffiniri.d.c.quanto, nec legibus & constitutionibus laicorum subijcitur,quia à pari procedunt forum laicorum sortiri,& legibus eorum subijci,vt post Innoc.not.Anto.in rub.extra de consuet.versi.vnam regulam habeas. Et facit vltra Decium,quod tradit Archid.in c.quo iure,viij.dist.{ & cap.quæ cōtra,in verbo,peregrini.xij.dist.} & Spec.tit.de constit.§.j.versi.& no.& Calder.in disput.incip. {quidā Florentinus,& in alia disput.incip.statuto ciuitatis cauetur.Bart.Bald.& alij in l.j.C.de summa trin.} & Raph.Com.consi.cxxxix.P.laicus,col.ij.& Alex.{consi.cl.viso themate,col.j.versi.quinimo dato,lib.ij.&} consi.ccix.ponderatis his omnibus,col.j.eo.lib.ij.{& consi.cclvij.viso instrumento donationis,col.iiij.versic.tamen eo ipso,eod.lib.ij.& consi.xliij.videretur prima facie,col.iij.lib.v. & consi.xuj.attentis his,col.pen.lib.vij.& consi.cxlj.viso statuto,col.ij.versic.& ad hoc,eod.lib.vij.& consi.ccxvij.viso quodam,col.iij.versicu.hoc confirmo,eo.lib.vij.Socin.consi.cclxxj.in præsenti, col.ij.versi.ex quibus,lib.ij.& consi.xiiij.capio primum,col.j.lib.iiij.& consi.xxj.circa præsentem,

Hæc l.an habeat locum in donatione iuris patronatus facta consentiente episcopo.

in princip.eod.lib.iiij.& consil.lxxix. si essemus,colum.ij.versicu.secunda principalis,eod.lib.iiij. Iason consi.lxxx.visa facti narratione,colum.j.lib.iiij.

354 De eadem re. ¶Nec obstat,vt subdit} Deci.vt ad eum redeamus,quòd hæc l.videtur facta in fauorem filiorum principaliter,quo casu ex communi conclusione leges & iura ciuilia videntur esse approbata de iure canonico,vt latè per Panor.post alios in c.ecclesia,col.iiij.versi.tertius casus,extra de constit. vbi dicit quòd quando lex ciuilis est generalis & rationabilis,nec contradicit canonibus,si est fauorabilis,est seruanda etiã quò ad clericos,& idem Pano.in c.j.in ij.not.ext.de ope.no.nunci.vbi dicit quòd causa ecclesiæ debet decidi per ius ciuile,si canones deficiant,per illũ tex.& facit etiam text.in c.si adiutorium.x.dist.& quod dicitur,leges per ora principum diuinitus promulgatas. c. vlt.vj.q.iij.& sanctam ecclesiam legum secularium non respuere famulatum,quæ æquitatis & iustitiæ vestigia imitantur.cap.super specula,de priuileg. Quia ad hæc responderi potest,quòd habent locũ in rebus temporalibus & prophanis,in quibus iura ciuilia habent potestatem statuendi.secus videtur in iure patronatus , quod reputatur spirituale,nec potest æstimari.d.c.de iure, & not.Panor.in c.querimonia,de iure patro.vbi & ipse col.ij.ex hoc asserit quòd patronus qui nihil habet in bonis præter ius patronatus,non potest cedere id ius creditoribus , quia non recipit æstimationem,vt dictum est:& sic verba l.non conueniunt,vt not.Bart.in l.iiij.§.prætor ait,in fi. ff.de dam.infect.vbi tradit quòd statutũ loquens de re æstimabili, non habet locum in re inæstimabili.& idem Bart.in l.ita autem,in princ.ff.de administr.tuto.cum multis simil.à me latè congestis suprà in verbo,libertis,nu.2. Ideoq; cum l.nostra loquatur de bonis quæ æstimari possunt, non debet habere locũ in hoc iure inæstimabili.{Adde & quòd id ius simpliciter non est in bonis nostris,secundum Bal.in l.eam quam,ad fi.C.de fideic.& consi.335.quædam mulier,col.j.lib.j.}

355 Donatio an reuocetur etiam de iure canonico quemadmodum de iure ciuili. ¶Sed de hoc admodum dubito,quia non solùm de iure ciuili,sed & canonico quoque reuocatur donatio per natiuitatem liberorum,vt patet ex c.quicunque.xvij.q.iiij. vbi etiam cauetur id procedere in foro conscientiæ:de quo latè dicam infrà in glo.reuertatur,nu.291. secundũ discrimen. & seq.{Quin & si id ius esset tantùm de iure ciuili,tamen quantum pertinet ad personas laicorum,sunt ipsi etiam in re ecclesiastica subditi legibus & statutis laicororum, vt de iure patronatus nuncupatim tradit Pau.Cast.d.consi.cxciiij.in fi.lib.j. Et id generale est in cæteris huiusmodi rebus vt latè diximus in tract.retractuum,tit.j.§.j.in glo.xiij.in verbo,*l'achepteur*,num.8.incip.sed vnum non omiserim.} Nec verum est,quòd id ius non sit in bonis nostris, cũ pro eo habeamus & actionem,& exceptionem,ideoq; in bonis esse dicitur.l.rem in bonis.ff.de acqui.rer.domin.& not.Bart.in l.rem aliquam,col.ij.ff.de pign.act.& in l.cum res.C.si res alien. pign.dat.sit. Ideoq; si quis vendat omnia bona sua,certum est & id ius sub ea vniuersitate bonorum comprehendi. cap.ex literis,& c.cùm seculum,extra de iure patro.& not.in l.in modicis.ff.de contrahen.empt. cum simil. In eoque vt in reliqua hæreditate succedimus.d.c.cùm seculum.& per omnes in c.ex insinuatione,eo.tit.de iure patro. Ex quo præter id quod supra diximus,potest intelligi id esse in bonis,quando hæreditas in bonis esse dicatur.l.licèt,& ibi Bart.& Bald.C.de pact. { Et quòd ius patronatus veniat appellatione bonorum,expressè voluit Pan.in d.c.ex literis,col.vlt.versi.quid autem si dicat,de iure patr.& ante eum non obscurè Bal.consi.xxxij.quidam nobilis,col.j.lib.j.

356 Hæc l.solummodo respicit ad uerisimilẽ & præsumptã donantis uoluntatem. ¶Nec requirit} l.nostra quòd res de qua agitur,recipiat æstimationem,sed tantum respicit ad verisimilem & præsumptam donantis voluntatem,an scilicet donaturus fuisset,necne, si cogitasset de liberis,siue res sit æstimabilis,siue non æstimabilis quantum ad pretium.nam quæcunque res quantum ad affectionem,& voluntatem æstimari potest,vt omnibus perspicuum est. Id autem statui debet à iudice perspectis & cõsideratis personis,cæterisq; rebus ad rem pertinentibus, iuxta ea quæ latè diximus suprà in verbo,omnia vel partem aliquam,& alibi sæpe. {Et huc pertinet quod scribit Bart.in l.iiij.§.toties,quem legit cum §.prætor ait.ff.de dam.infect.quòd stante statuto.vt de quolibet contractu soluatur gabella vj.denariorum pro libra,id statutum non habet locum in contractu facto super re inæstimabili,nisi tamen contineret aliquod interesse æstimabile. Et sequitur Rom.consi.cccccxxxiiij.in quo quæritur an dicti tres.Quasi scilicet nihil referat sítne res æstimabilis,an cuius aliquo modo intersit. Hìc autem multum interest & donatoris & filiorum eius,ne ius ipsum amittant. Ergo non considerandum est quod sit inæstimabile.

357 Hæc l. an habeat locum in donatione rei alienæ. ¶Quæro xxiiij. Vtrum hæc l.habeat locum in donatione rei alienæ,quod non videretur propria donatio,vt dicit glo.in l.ædibus.§.vlt.& ibi Rom.ff.de donat.per tex.ibi,& glo.in §.sic itaque. Instit.de actio.Ex quo etiam videtur,quòd in huiusmodi donatione non requiritur insinuatio,quæ tantùm necessaria est in propriis donationibus,secundum not.per Bart.& alios in l.j.ff.de donat. Et quia etiam res aliena statim potest euinci,& de iure est quid momentaneũ.Ideoq; non potest excedere summã legitimã,nam nõ videtur adesse quod statim aberit.l.magis puto.§.vlt.ff.de reb. eor.cum simil.à me adductis infrà in verbo,susceperit liberos,nu.171.facit & quod,& multis seq.

358 Donans an teneatur de euictione. ¶Tamen Bal.in l.post mortem,col.vlt.C.de fideicom.distinguit vtrùm donans teneatur de euictione,an non:primo enim casu indiget ea donatio insinuatione,quia dari nõ est in obligatione: Secundo casu debet ęstimari nuda possessio,& secundum eam requiretur vel non requiretur insinuatio.l.si mulier.ff.quod met.cau.Conditio autem vsucapiendi nõ æstimatur,quia procedit cũ iniuria alterius.l.denique.ff.ex quib.cau.maio.Nec obst.inquit,glo.in d.§,vlt.quæ dicit hãc non esse propriam donationẽ,imo est quo ad titulum,licèt non quo ad dominiũ.ff.de don.per totum.

Hæc

Hæc ille:quem ſequitur Rom.in d.l.in ædibus.§.vlt.& in l.Modeſtinus,col.iiij.verſic. ſextò quid in donatione.eod.tit.Et hanc quoque diſtinctionem ſeruandam eſſe cenſeo in caſu l. noſtræ,eadem ratione.Et quòd hæc donatio non indigeat inſinuatione,tenet Alex.in addit. Bart. in d.l.in ædibus.§.vlt.per eam glo.quam dicit ſing.

159 ¶Quæro xxv.An & hæc l.habeat locum in donatione ita facta,quia ſcilicet quis vendit domum certo aliquo pretio,donatq; quod ea pluris valet.In qua ſpecie conſultus Socin.reſpondit conſil. ccxv.viſa prædicta,col.j.lib.j.repetito conſ.xxij. lib. iiij. locum eſſe huic l. ſuperuenientibus liberis,per multa quæ illic allegat,& ſequitur Alcia.in l.ij.in princ.num.16.ff.de verb.ſignifica.Quod intellige ſi id quod pluris valet quàm pretium,ſit eius valoris , vt locum faciat huic l. ſecundum ea quæ plenè tractaui ſuprà in glo.in verbo , omnia vel partem aliquam,num. 24. incip. ſi eam opin.& ſeq.Nam & tunc huiuſmodi venditio omnino ſimilis eſt ei quæ facta eſt viliori pretio, in qua habet locum hæc l.ſecundum ea quæ diximus ſuprà in princip.huius gloſſ.num.2.& ſeq. Nihilq; intereſt inter illam & hanc, niſi quòd in illa tacitè cenſetur donatum quod pluris eſt : in hac expreſsè.Tu tamen interim vide quæ de huiuſmodi venditionibus ita factis, vt donet venditor quod pluris eſt,ſcripſimus in tractatu Retractuum, tit.j.§.j.glo.xviij. in verbo , *le pris que la chose aura cousté* , num.11.ſed in hac,cum multis ſequent.

Hæc l.an habeat locum cùm quis vendit domũ aliquo certo pretio , donatq; quod ea pluris valet.

160 ¶Poſtremo illud hîc ſcias,non tantum in illis caſibus quos ſuprà adſcripſimus, ſed aliàs ſemper, vbi quis donando aut renuntiando facit quod ſolitum eſt fieri,ceſſat hæc l. noſtra, vt expreſsè voluit Socin.conſ.liij.viſo inſtrumento, col.iij.verſ. ſecundo reſpondetur. In ídque refert quod alibi diximus,filiam quæ dum dotatur,aut matrimonio collocatur , renuntiat ſucceſsioni in fauorem fratrum,vt ſolet fieri,non reuocari hanc renuntiationem ob filios poſtea natos,cum non fecerit,niſi quod aliàs fieri aſſolet in rebus huiuſmodi.Et facit etiam quod ſcribit Paul.Caſt.conſ. xv.incipiendo,col.iiij.verſ.facit etiam multùm,lib.ij.

Hæc l.in quibus non habeat locum.

ET POSTEA.

1 HAEC dictio,poſtea,poſſet videri non neceſſarium habere interuallum,ſed dici etiam de re quæ fit ſimul ac eodem momento & impetu, ex text.l.quoties.§.ſi quis ita. ff.de hæred.inſtit.Ex quo not.Bart.dictionem hanc non impedire diem hæreditatis & libertatis ſimul cedere.Sed & ex eo not.Bal & recentiores ibi,quòd ſi teſtes deponant Seiũ inſultaſſe Caium,poſtea vulneraſſe, intelligitur non ex interuallo,ſed incontinenti, vt ſic inſultus confundatur cum vulnere , & de ſolo vulnere puniatur,iuxta glo.vlt.in l.qui de crimine.C. de accuſa.& eſt text.in l.illud.§.vlt.ff.ad leg. Aquil. Nam & cum id dictum teſtis ſit ambiguum, interpretatur in mitiorem partem,per cap.in præſentia,& ibi glo.extrà de prob. Et idem tenent ipſe Bal.& recentiores in l.diuortio,in princ.ff.ſol.matr.Raph.Co.& Iaſ.in l.fructus.ff.eod.Alex. conſ.cxvj.in cauſa inquiſitionis,lib.iij.& Barb.in l.j.§.qui præſens,col.iiij.ff.de verbo.obliga. & in cle.literas,col.viij.in paruis,verſ.tertiò faciat,de reſcrip.Sed & ipſe Bal.poſt Dyn.in d.§.ſi quis ita, & ibi etiam Imo.& penè omnes ſcribunt,quòd ſi teſtes deponant quòd teſtator inſtituit Seium, poſtea Sempronium,intelligendum eſt incontinenti , ita vt ſint ambo hæredes. Id quod etiam tenent Raynut.Dyn.Bald.Bart.Albe.Ang.Paul.Caſt.& Raph.Co.in d.l.fructus,Cyn.& Albe.in l.j.ff.ſi cer.petat.Alex.in l.diuortio.in princ.col.iiij.ff.ſol.matr.Barb.in d.cle.literas, col.viij.verſic. ſecundò accedat,de reſcript.

Dictionis, poſtea ſignificatio.

2 ¶Quanquam multi ex illis etiam loquantur in dictione mox,ita videlicet,Seius inſultauit, mox vulnerauit.Siue ita,teſtator inſtituit Seium,mox Sempronium.Sed nihil refert dicas in illis exẽplis,mox aut poſtea,quando hæ dictiones in huiuſmodi locutionibus idem omnino ſignificent, vt probat tex.in l.de ætate.§.ex cauſa.ff.de interrog.act.vbi in eod.caſu quod per mox prius dixerat, ſtatim per poſtea dicit.& in l.& ſi fine.§.ſed quod Papinianus.ff.de mino.vbi ita dicitur, ſi autem minor prius adijt hæreditatem,mox abſtentus eſt.& tex.in l.quod ſi ſeruus.§. ſed & ſi errauit.ff.de in rem verſ.vbi eſt ſimilis tex.& in l.ad peremptorium.ff.de iud.cùm dicitur,vt primò quis petat poſt abſentiam aduerſarij primum edictum,mox alterũ.nam apertè in illis locis mox ſignificari poſtea.Et in l.ij.in prin.ff.ad Velleia.& l.ſi ita fuero.§.j.ff.de noua. vbi ante & mox iũguntur.& in l.æquiſsimum,in princ.ff.de bo.poſſ.ſecun.tab.cum ſimil. & voluit expreſsim Paul. Caſt.in l.j.col.iij.verſ.vltimò not,ff.ſi cert.pet.& Fulg.in l.ſi arrogator.ff.de adopt.& ibi Iaſ.col.3. Nam & dictio deinde,quæ idem ſignificat quod poſtea,vt dicemus infrà nu.9.& iſta dictio mox, idem quoque ſignificant,vt apertè probatur in l.ſi quis filio.§.his autem:ad fi.ff.de iniuſt.teſtam. Quanquam Rom.in d.l.fructus,& poſt eum Franc.Aret.aliter dicunt de dictione mox,quoniam ſcilicet ex ſua propria vi & natura omne interuallum refugiat.Quod fateor,cum pro incontinẽti vel ſtatim ponitur:de quo dicemus infrà in verbo,reuertatur,in xxvij.fal.(quæ eſt in num. 109.) At cùm ordinem ſignificat,vt poſtea & deinde,de qua etiam dictione poſtea dicemus, vtrunque & cum interuallo & ſine interuallo ſignificat,quod videre licet in iuribus ſuprà citatis.

Dictionis mox,varia interpretatio.

3 ¶Sed vt redeamus,certè ſi tex.in d.§.ſi quis ita,ſuprà in princ.aduocatus ſolerter expendatur,diuerſum eius quod inibi ex eo diximus,ex diametro probat,cũ dicit, detracto verbo medio,poſtea, hæc enim ſunt verba illius l.quaſi ſcilicet neceſſe foret eam dictionem detrahi,vt demonſtraretur actus ſimultaneus,vt ita loquar,& non ſeparatus aut interuallatus , vt ſic quoque loquar

cum Ammiano Marcellino, aut intercapedinatus, vt vtar verbo Cælij Aureliani: quanquam aliter intelligit Ro. ibi, qui ex eo tex. not. quòd hæc dictio posita inter ea, de quorũ natura est, quòd in eodem tempore concurrant, non inducit temporis interuallum. & ad hoc dicit illum text. esse valde not. Sed quòd aliàs ea dictio denotet interuallum, probant & alij multi tex. videlicet in l. in bonæ fidei. C. de pact. vbi ita scribitur, in bonæ fidei contractibus ita demum ex pacto actio cõpetit, si incontinenti fiat. Nam quod postea placuit, id non petitionem, sed exceptionem parit. Vides enim has dictiones, incontinenti, & postea, poni vt diuersa. Ideoq; gl. ibi interpretatur postea, id est, ex interuallo. Et tex. in l. qui procuratorem. ff. de procur. vbi confestim & postea etiam scribuntur vt diuersa, & in l. j. §. rem. ff. depo. & in l. j. §. deinde ait prætor. ff. ne quid in loco publ. cùm dicitur, siue statim deterior sit via, siue postea, & in §. vlt. Instit. de iniur. vbi est similis tex. & etiã in §. si ad exhibendũ, Insti. de offi. iudi. Quibus simile est illud Suetonij in Augusto, Nec quicquã vltrà aut statim aut postea inquisiuit. Et rursum (cap. xcv.) Qua fiducia Veletrini & tunc statim, & postea sæpius penè ad exitiũ sui cum populo Romano belligerauerant. Et in Nerone, Neque tamẽ sceleris conscientiã, quãquàm & militũ & senatus populiq; gratulationibus cõfirmaretur, aut statim, aut vnquã postea ferre potuit. Illudq; Spartiani in Hadriano, Patris patriæ nomen delatũ sibi, statim, & iterũ postea distulit. Quibus locis etiã vides statim & postea vt diuersa poni.

Dictio, postea an denotet interuallum.

4 ¶ Sed vt ad nostras leges reuertamur, hoc quoque probat tex. in l. iurisgentium. §. quinimo, vers. idem respõsum. ff. de pact. vbi quod primùm ex interuallo dixerat, mox idem postea vocat, quasi idem sit postea, & ex interuallo. Ideo ibi Ias. col. iiij. vers. quartò nouiter pondera, not. ex eo text. hanc dictionem postea, significare interuallum. & in l. pacisci, ff. eod. tit. cum dicitur, siue in ipso negotio venditionis gerendo cõuenisset, siue postea, & in l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad S.C. Maced. vbi ab initio & postea ponũtur etiam vt diuersa. & est similis tex. in l. antiquæ, in princ. C. ad S.C. Velleia. & in l. nuper, in princ. C. de natur. lib. & in §. si verò decretum, in auth. de nupt. & in §. vlt. vers. sed neque. in auth. de hære. & falc. & in §. dedimus, & iterum §. si autem mulier, in auth. de æqual. dot. Et probatur etiam in l. si quis iniquum. §. illud quoque. ff. quod quisq; iur. vbi tunc & postea ponuntur quoque vt diuersa. Et est similis tex. in l. j. §. rectissimè. ff. de vi & vi arm. Et etiam tex. in l. non erit. §. si neque, & ibi quoq; gl. & Ias. in vlt. no. ff. de iureiur. & in d. l. illud. §. vlt. ff. ad leg. Aquil. vbi postea, & vno impetu, pro diuersis ponuntur, & in l. j. §. idem Labeo. ff. quod vi aut clam, cùm dicitur, Isq; destiterit impræsentiarũ, rursusq; postea facere cœperit. & in l. apud Celsum. §. in hac exceptione. ff. de doli mali except. cùm scribitur, de eo duntaxat excipi oportet, qui admissus sit in ipso negotio quod geritur, non etiam si postea interuenisset. & in l. iij. iuncto §. vlt. l. j. ff. de solut. vbi in re præsenti, & postea ponuntur vt diuersa. Ideóque Bal. ibi exponit postea, id est, ex interuallo, & in l. ij. C. de iurisdict. om. iudi. vbi tempore contractus, & postea, ponuntur vt opposita. Et in l. idémque. §. si cui mãdauero. ff. mand. cùm dicitur, vel ilico stipulata sit, vel etiam postea. Et in l. ex castrensi, in princ. ibi, non statim quidem, sed postea. ff. de castren. pecu. Et in l. ij. §. hoc autem, ibi, nemo neque eorum qui in præsenti iuris peritiam habent, nec qui postea fuerint. C. de vet. iure enucle. Et in l. qui ædificiũ. ff. de seruit. vrba. prædio. cùm dicitur, quæ in præsentia erũt, & quæ postea fuerint. Et l. seq. cum scribitur, quæ nunc sunt, & quæ postea quoq; fuerint. & in l. 2. in prin. C. de quadr. præscrip. vbi est similis tex. & in l. manifestissimi, vers. sed ea, & rursus vers. sin autem nescius. C. de furt. vbi eo tempore, & postea, ponuntur vt diuersa. & in l. j. C. de calum. & in §. vlt. Instit. de nup. cùm dicitur, statim vt nati sunt, in potestate parentis non fiant, postea autem redigantur in potestatem. & in §. j. vers. qua de causa. Instit. de loca. & conduct. vbi etiam ponuntur vt separata. & apud Horatium lib. epistolarum ij. epistola j. ad Augustum:

De eadem re.

An quos & præsens, & postea respuet ætas.

Quibus planè constat, id quod dicimus, hanc dictionem postea, interuallum ostendere: quod etiã voluit gl. in l. pacta conuenta. ff. de contrahen. empt. quæ etiam interpretatur postea, id est ex interuallo, & ibi Bal. in ij. not.) & similis glo. in l. cum fundum, in verbo, postea. ff. de vi & vi arma. & in l. si Titius, in verbo, postea, & ibi quoque Bart. ff. de fideiuss. & (Alber. in l. si vnus. §. pactus ne peteret, col. j. in fi. ff. de pact. Ioan. Fab. in l. per retentionem. C. de vsur.) Bald. in l. j. circa medium. ff. de solutionib. Card. Flor. in cap. cùm Vintonensis, extra de elect. (Panor. subobscurè in c. cura, in vlt. not. de iure patro.) Barb. in l. iiij. §. Cato, col. xxj. vers. & adduco celebrem. ff. de verb. obli. (& in repet. rub. de reb. eccl. non alien. in §. dubio, col. eiusdem vlt. & in c. vlt. col. 2. de precar. & in c. potuit, col. iij. de loca. & in c. illo vos, col. ij. de pignor.) & consi. xxv. scribitur sapientiæ septimo, col. 2. lib. j. & consi. lx. clementissimi Dei, col. 4. eo. lib. j. & Alex. consi. cxlj. viso testamento, col. 2. vers. confirmo ex illa, lib. ij. & consi. omnium postremò, viso processu, ante fin. eo. lib. ij. & consil. xcviij. viso & considerato, col. ij. vers. & hoc modo, lib. j. Franc. Aret. in d. l. fructus, col. pen. ff. solu. matr. vbi videtur sentire, licèt subdubius, hanc esse eius propriam ac peculiarem vim ac naturam. Card. Alex. in c. j. col. 2. tit. quid iur. si post alic. Ias. in l. si quis ante, col. iiij. vers. tu pondera dictionẽ postea. ff. de acq. poss. Phil. Dec. in c. ij. col. vlt. extra de offic. deleg. & in l. certi condictio. §. deposui, in primo not. ff. si cert. pet. & consi. dcxxxix. visa consultatione, col. j. Hiero. Cagno. in l. 2. col. 6. vers. 4. not. ff. de orig. iur. Ant. Burg. in c. si venditori, in princ. extra de empt. & vendit.

5 ¶ Porrò quantum interuallum hac dictione significetur, paruũmne, an longum, non inter omnes conuenit. Alij enim modicum dicunt, ob tex. in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter, vbi gl. Petr. & Bart.

...tio, post-

& Bart.col.j.{Alber.col.quoque j.}ff.ex quib.cau.maio.{& idem Albe.in l.hæc adiectio,post prin. ff.de verb.signifi.& Franc.Aret.in l.cùm quidam.§.suum,col.2.ff.de acq.hæred.}quod & probare videtur text. in l. si fuerit.§.vlt.ff.de reb. dub. qui in vno gemellorum partu vtitur hac dictione postea,inter natiuitatem vtriusque,cùm dicit:nam si postea edita est,cùm tamen ibi adeo modicũ esset interuallum,vt ambigeretur vter prior esset editus.& tex.in l.quidam,post princ. C. de necess.ser.hæred.instit.quæ hac dictione postea, vtitur in re in eodem testamento facta.& in l. Lucius.ff.de hæred.instit.qui similis est,in l.si quis,in princ.ff.de leg.j.vbi ita scribitur, postea eodem testamento vel codicillis.Et in l.imperatores.ff.de manu.testa.quæ non tantùm de re eodem testamento facta,sed de eadẽ ratione vno in testamento apposita,hoc verbo vtitur.& in l.si is quẽ. C.de lib.causa,in illis verbis,sed si postea quàm cognouisti,de sententia iudicis appellasti.Nam illa dictio postea,debet intelligi illico,per text. in l.litigatoribus. C. de appel.aut ad summum intra eundem aut alterum diem,per textum in l.eos.§.si autem,eod.tit.facit & tex.in c.ij. de præscript. lib.vj.cùm dicitur,postea quandocunque,quasi scilicet non fuisset intellectum de longo interuallo,si dictum simpliciter fuisset postea,sine illa adiectione,quandocunque.Et glo.in c.scriptum est, in prin.extra de elect.quæ exponit illum tex.qui dicit postea reuocari,scilicet sine interuallo,quã sequitur & sing.dicit in suo casu Panor.ibi,col.iiij.vers.in glo.j. *ea, an paruũ, aut longum interuallum significet.*

6 ¶Alij autem contra asserunt longum interuallum hoc vocabulo designari,& in iis Barba.in l.si à fure,col.iij.vers.sed ego pondero.ff.de verb.oblig.& in c.cùm M.Ferra.col.xxv.extra de constit. & in repet.rub.de reb.eccl.non alien.char.xxv.& in c.j.extra quod met.caus.& in d.c. in præsentia,extra de probatio.& in c.pen.col.ij.de for.compet.& in c.vlt.extrà de rapto.& Ludo.Bol. cõs. xxxvij.nobilis quidam,col.vj.versi.facit pro hoc.& Hiero.Cagno.in d.l.2.§.postea ne diutius,col. 2.versi.pondera in primis,per illum tex.ff.de orig.iur.Pro quibus faciunt multi alij text. suprà in 2.& iij.ab hinc versi.allegati.& facit etiam tex.in §.j.Instit.de S.C.Tertul.vbi scribitur Claudium quidem primùm, matri ad solatium liberorum amissorum legitimam eorum hæreditatem detulisse.& confestim subdit,postea autem S.C.Tertul.quod diui Adriani temporibus factum est,plenissimè,&c.Nam constat inter Claudium & Adrianum nouem alios imperatores fuisse.Et tex.in l.j.in prin.ff.de mil.test.vbi scribitur Iulium Cæsarem liberam testamenti factionem primùm concessisse,postea vero Titum amplissimam indulgentiam in eos contulisse.At inter Iulium Cæsarẽ & Titum fuerunt nouem imperatores.Et tex.in l.quo enim.§.Iulianus.ff.rem ratam hab.& in l.j. iuncta glo.in verbo,postea.C.si rector prouin.& in l.sancimus. C.de iud. iuncta interpretatione, quam ei dant quos statim citabimus. Nam in ea l.dicitur, quòd si contumax postea apparuerit, non aliter auditur,quàm prius refusis expensis.Quod videtur intellexisse gl.j.in l. & si post tres. ff.si quis cautio.& ibi apertiùs Iacob.Butr.& etiam Iason in ea ipsa l.sancimus,col.iij.in j. limitat. quando non intra modicum tempus comparet.Quod si verum est,necessariò intelligitur illa dictio postea posita in d.l.sancimus longo post interuallo, sed huius diuersum voluit Bald. in d.l. & si post tres,tum in priore lect.col.vij.versi.quintò opponitur,tum in repet.col.pen.versic.in ea glo.in fi.& Ang.col.2.vers.sequitur in gl.ibi,& Pau.Cast.in d.l.sancimus,in princ.& Barb.in cle. literas,col.viij.in paruis,de rescrip.Ex quorum sententia,si vera est,quod nunc non diffinio,hęc dictio postea,intelligitur in d.l.sancimus,siue statim,siue ex interuallo. *Qui asserant hac dictione, postea, longũ interuallum designari.*

7 ¶Ego autem dico ordinem quendam & sequelam vel loci,vel temporis,vel cuiusuis rei ad aliam hoc verbo suapte natura intelligi,vt etiam Priscianus tradit lib. xiiij. & è nostris Alex. cons.cxlj. viso testamento,col.ij.vers.confirmo ex illa,lib.2.Et nunc quidem incontinẽti,& sine interuallo, nunc ex interuallo aut longo aut modico,ex subiectæ rei argumento.Neque enim simpliciter certum aliquod tempus demonstrat,sed prorsus dubium & ambiguum,secundum Dyn.Rayn. Bart. Alber.Raph.Co.Rom.& Ias.in d.l.fructus.ff.solut.matr.Cyn.in d.l.j.col.vlt.in vj.oppo.ff. si cert. pet.Bal.Imol.& alios in d.l.quoties.§.si quis ita.ff.de hæredib.instit.{Bal.consi.lxiiij. quidam promisit,lib.j.Alber.in l.rem quandam,in fi.ff.de dol.mal.dum dicit ex eo text. hanc dictionem non semper denotare interuallum.Alex.consi.ccxxiiij.viso processu,ad fi.lib. 2.&} consil.cxvj.in causa inquisitionis formatæ,col.2.vers.in dubio,lib.iij.Card.Alex.in c.commissum,col.j.in 2.locis,extra de sponsal.& Mat.Philip.Dec.in d.l.bonæ fidei,col.iij.versic. quartò not.C. de pactis. & Matthæ. Afflict.in constit.Siciliæ incip.quæstiones iurisperitorum,in v.not.Et probat tex.in d.cap.2.in illis verbis,postea quandocunque,de præscript.lib.vj.Ob idque Rom.Franc.Aret.& Ias.in d.l. fructus non approbant quod suprà diximus{in princ.huius glo.}de testibus deponentibus testatorem instituisse hæredẽ Seium,postea Semproniũ. Nam cùm inquiunt,incertũ sit ob eam dictionẽ postea, vtrùm intelligatur incontinẽti,& sine interuallo,an cũ interuallo, nec valeat quantũ ad secundũ, si sit ex interuallo:certè ea probatio tanquã ambigua non concludit,per d.c.in præsentia,de proba. & l.matrem.ff.eo.tit.{& l.non hoc.C. vnde legiti.cum similib.}Dicit tamen Ias.quòd durum esset recedere ab opi.Bart.& communiori.At quantum ad priorem illum casum pertinet de insultu & vulnere,nullus hactenus tenuit contrarium, quia etiam cum dubium sit ex eo testimonio , an incontinẽti aut ex interuallo vulnus sit illatum,in dubio quod mitius est sequimur,vt iam diximus, & probat tex.in l.præses,& in l.interpretatione.ff. de feri. Igitur hæc dictio,postea , vt repetamus, dubium & ambiguum tempus dicit. *Autoris ea de re opinio.*

8 ¶Sicuti & dictio antea,quæ illi opposita est , vt planè liquet ex l.commissum. C. de adulter. atque ex illo *Dictio antea,*

dictioni postea, opposita. ex illo ipsius Suetonij loco in Domitiano, paulò post princ. In primísque poeticæ tam insuetum antea sibi, quàm postea spretum & abiectum. Ideoq; & ea denotat interuallum incertum, ob idq; arbitrio iudicis ex subiecta materia æstimandum, vt etiam voluit Bart. in l. j. §. diuus Seuerus, in pe. q. & ibi Alex. in addit. ff. de quæst. & Imol. in l. qui aliena. §. vlt. ff. de acq. hæred. { Vt & de dictione, ante, dicemus postea, num. 19. incipiente, de dictione post. }

9 *Deinde dictio quid significet.* ¶ Similitérq; dictio deinde, quæ idem significat quod post, siue postea, vt probat tex. in l. 2. §. prius, vbi id no. Franc. Aret. col. j. ff. de vulga. & pupil. substit. & in l. tigni. §. si quis cum iudicij. ff. ad exhi. & in l. si filiusfa. in princ. ff. de relig. & sumpt. fune. & in l. si seruum Stichum. §. nunc videamus. ff. de verb. oblig. & in l. edicto. §. cùm ante. ff. de iure fisci, & in l. si seruum. §. vlt. ff. de acquir. hæred. & in l. quibus. §. quidam. ff. de condit. & demonst. & in l. vlt. C. ad leg. Corn. de fals. dum dicitur, primitus ei qui scripturam obtulerit, deinde ei. &c. & in §. vlt. Instit. de lege falcid. cum similib. & glo. in clem. dudum, versi. ac deinde, in ipso verbo deinde, de sepult. Et illud Ciceronis in Pisonem, Qui sis ausus primùm facere, deinde Torquato grauissimo & sanctissimo viro premente confiteri, &c. Et in Philip. xiiij. Nollem primùm reip. causa, deinde etiam dignitatis tuæ. Ideo & Signor. consi. cxv. in quæstione Petri, col. j. dicit hanc dictionem esse ordinis designatiuam, & allegat l. 2. §. deinde cùm census, & iterum. §. post aliquot deinde annos, & iterum §. deinde Cornelius, vers. post deinde. ff. de origine iur. Et idem dicit Bal. consi. ccxcv. primo dicam, post medium, lib. 2. Ex quo etiam post deinde nonnunquam coniunguntur. l. 2. §. post deinde. ff. de orig. iur. vbi Zasius vir nunquam satis laudatus, id intelligens dicit, deinde, abūdare, sed ornatus causa positū esse. Et est similis tex. in l. vlt. ff. commu. prædio. & in l. Seia. ff. de euictio. & in §. his igitur, statim post prin. Instit. de iusti. & iur. & in §. si quis agens. Instit. de actio. & apud Terentium in Andria: Nunc primum fac istæc vt lauet, post deinde quod iussi ei date bibere. Sed & nonnunquā deinde & postea copulātur: vt in l. non quocunque. §. j. ff. de lega. j. {& l. si iure, & l. si tibi. ff. de leg. iij. } & in l. filium. §. si quis contra. ff. de leg. præstan. & in l. j. §. sciendū. ff. de suis & legit. hæred. & in l. & seruorum. ff. de sta. homin. & in l. si plures. §. quamuis. ff. de administ. tuto. & in l. si quis ita. §. si Titio. ff. de adim. lega. & in l. illud, §. si idem. ff. ad leg. Aquil. & in l. sicut. §. superuacaneum. ff. quib. mod. pign. vel hypotheca sol. & in l. quoties. §. vlt. ff. de noxa. actio. & in l. vlt. ff. de castr. pecu. & in l. filiusfamil. §. j. ff. de milit. test. & in l. vlt. ff. iudica. sol. & in l. si indebitum. §. j. ff. rem rat. hab. & in l. illud. ff. de peri. & commo. rei vend {& in l. si alius. §. est & alia. ff. quod vi aut clam, & in l. si cùm testamēto. §. si fundum. ff. de excep. rei iudic. & in l. quamdiu institutus. ff. de acquir. hæred. } & in §. j. instit. de replica.

10 ¶ Ex quibus satis constat hanc dictionem deinde, quod suprà diximus, idem significare quod post vel postea. Ideóque & illa etiam intelligitur incontinenti, & sine interuallo, vel etiam cum interuallo. sicuti & post & postea. Id enim voluit glo. in d. l. 2. §. prius, in verbo deinde, & ibi clariùs Franc. Aret. col. j. ff. de vulg. & pupil. substitutio. & Phil. Dec. in l. pacta nouissima, col. iij. vers. secunda solutio, & ibi quoque Alci. in glo. vlt. col. pen. vers. tertius casus. C. de pact. Ideo Tullius in vltima in Verrem actione, vt amoueret dubium, an statim, vel cum interuallo intelligeretur hæc dictio deinde, ei coniunxit eam dictionem statim, cum ita scribit, Statim deinde iussu Prætoris in crucem esse sublatum. {Glo. autem in l. illud. §. si idem. ff. ad leg. Aquiliam, exponit, deinde, ex interuallo, & ibi Flor. not. hanc dictionem denotare interuallum. }

11 *Hæc lex an procedat cum post donationem nati fuerint donanti liberi.* ¶ Igitur vt ad casum l. nostræ priuatim veniamus, eam censeo procedere quandocunque post donationem nati fuerint donanti liberi, siue incontinenti pòst, si de illis non cogitabat, quia fortè diutius ab vxore prægnante abfuisset: siue ex interuallo qualicunque, aut longo, aut modico, id est, sine vllo temporis post donationem discrimine, nempe ex subiecto l. nostræ argumento, cùm semper & omni tempore post donationem obtineat ipsius l. ratio. Et ita quidem expressim per pauca quædam ex iis quæ diximus, voluit Franc. Ripa hîc in xxxix. q. Et id certè non absimili ratione videre licet in casu l. j. ff. de capt. & postlim. reuer. vbi ita cauetur, Quod seruus eius, qui ab hostibus captus, postea stipulatus est, hoc habebunt hæredes. Nemo enim, vt opinor, dubitabit illud obtinere, siue confestim post domini captiuitatem, siue longo pòst tempore seruus stipulatus fuerit, cùm nihil sit inter vtrunque discriminis. Et idem in l. si ita fuerit. ff. de leg. 3. vbi fit mentio de eo qui postea natus erit, in ve familiam venerit, quive postea cognatus fuerit. Et multa alia exempla in nostris legibus comperies, ex quibus manifestè deprehendes hanc dictionem, postea, omne sequens tempus comprehendere, & propinquum, & remotum.

12 *Dictionum post, et postea differentia.* ¶ Nec me tamen latet, Ias. in multis locis, videlicet in l. si quis ita promiserit. §. Seia. col. iiij. in sexto not. ff. de verb. oblig. & in dicta l. non erit. §. si neque. ff. de iureiur. & in d. l. fructus. ff. solu. matri. & in l. post dotem, col. j. eo. tit. & in d. l. iurisgentiū. §. quinimo. ff. de pactis, sibi fecisse finxisseque differentiam nouam quidem illam, sed admodum vanam, inter hanc dictionem postea, & dictionem post: quæ si vera esset, subuerteret omnia quæ diximus. Ea autem est, dictionem postea, suaptè natura denotare interuallum: pòst autem, minimè, sed pro confestim intelligi. Idq; probat ex dicto §. quinimo, versi. idem responsum, in illis verbis, post emptionem ex interuallo. Nam frustra, inquit, adiectum fuisset ex interuallo, si id intellectum fuisset. { Quod & idem voluit Ioan. Crotus, nulla Iaso. mentione facta, in repe. capit. j. in j. nota. de constitut. lib. vj. per d. §. quinimo. Quibus } adde & alium tex. in l. mulier. §. si hæres, ibi, post multum temporis. ff. ad Senatusconf. Trebel. E diuerso autem, vt & hoc illi addas, iurisconsultus cùm postea addit cōfestim, in l. peregre, in princ.

ff.de acquir.poss.quasi sine ea adiectione intellectum fuisset ex interuallo,ex ipsius Iaso. sententia.Et simile est quod dicitur,postea sine mora,in l.scire debemus.§.si à iure.ff.de verb.obligatio. Et quod Terentius in Eunucho iungit continuo cum postea. Hæc enim sunt verba illius, Hos prius introducam,& quæ volo,simul imperabo, postea continuò exeo. Sed & Iasonis sententiã confirmat, quod voluerunt gloss.& Innoc.in c.congregato,vterque in verbo, postmodum. extra de elect.interpretantes eam dictionem postmodum,antequam diuertant ad alium actũ,ac durante eodem contextu electionis,& quod scribit Domi.in cap.frequens,in prin.de restit. spoliat. lib.6.quòd si testes dicunt aliquẽ possedisse post talem , intelligitur immediatè & sine interuallo.

Autoris ea de re sententia.

13 ¶Verùm ego (pace Iaso.& Croti dixerim)nihil omnino video interesse inter eas dictiones , post, & postea,non magis quidem,quàm inter ante,& antea,quantum ad interuallum , de quo tractamus,pertinet.Ideoq; & dictionem post,sicut postea,ambiguum etiam interuallum significare; secutus Bart.& alios id nuncupatim de dictione post asserentes in d.l.fructus,& Franc.Aretin. in l. Gallus.in princ.col.v.vers.in glo.vltima.& ibi etiam Lancello.Galli.in repetitio.col.vij.versic. itẽ verbum.ff.de liber.& posthu.&{eundem Areti.in d.l.si quis ita promiserit.§.Seia,in secundo notab.ff.de verb.oblig.& in}l.in duobus,in prin.ff.de duobus reis,& Philip.Franc.in cap.j.in primo notab.de constit.lib.vj.& ante hos glo.quæ id apertè sensit,in dicta clem.literas,in verbo,post datam,quam ibi expendit Barb.col.vij.& seq.de rescript.& ex externis scriptoribus Aelium Donatum,virum quidem vnum qui vocum verborumq; naturas ac proprietates optimè calluit , hoc quoque nuncupatim confirmantem in Eunucho Terentij.Idemq; de dictione antè,quæ respondet dictioni post,scribit Bald.consi.clxxix.ad euidentiam est præmittendum,lib.2.vbi dicit quòd significat incertum interuallum:quod & dicit Franc.Aret.in dicta l.ij.§.prius,col.j.ff. de vulga.& pupil.substit.Nam quòd breue aliquando significet,vt hoc illi addam,apertè probat tex. in l.si ita fuero.§.cùm pecuniam.ff.de nouatio.Et quod etiam aliquando longum,probat item text. in l.j. ff.de vi bon.rapto.cum similib.

De eadem re.

14 ¶Nam & quamuis hæ dictiones antè & post sese mutuò veluti respiciant,{tanquam relatiua, siue reciproca,vt patet ex l.si bona.ff.de bonis liber.ibi,post venditionem,& ante venditionem. & l.ij.§.in auo,ibi,ante conceptionem,& post conceptionem.ff.de decurio.& alibi sæpe. & planissimè apud Tullium , si is est,lib.iiij.artis Rhetoricæ ad Herennium , quo loco de demonstratione disserit.Id fieri,inquit,poterit,si quæ ante,& post,& in ipsa re facta erunt,comprehendemus.Hęc ibi.{Et lib.Acade.quæstio.iiij.Et cùm in hoc mundo ornatus hic sit tam mirabilis,innumerabilis: supra,infra,dextra sinistra:ante,post:alios dissimiles,alios eiusdem modi mundos esse.} Sicuti & antea,& postea,se quoque vicissim respiciunt,vt suprà diximus,& probat etiam tex.in l. seruitutes.§.si antea.ff.de seruitu.vrbano.prædior.& in l.2.§.qui ad munera.ff.de vaca.muner.& in l.quoniam.§.si vsus,in fi.ff.de vsufruct.ear.rer.quæ vsu consu.& in l.2.§.sed cùm perspeximus,versiculo admonuimus.C.de veter.iure enuclean.& in l.2.C.de offi.questo.& in §.igitur,vers.in quibus, in procemio Instit.& in cap.nulli,de electio,lib.vj.& illud Tullij statim post principium Oratoris ad Brutum,Multi oratores magni & clari fuerunt,& antea fuerant,nec postea defecerunt. {Et ad Lentulum lib.j.episto.Appius in sermonibus antea dictitabat,postea dixit etiam in senatu palam. Atque illud}Macrobij lib.3.Satur.cap.vj.Delon neque antea,neque postea hoc incommodo vexanam.Tamen sæpissime vnum aliud mutuatur,cum eoq; coniungitur,tanquam nihil inter ea intersit.Videmus enim ante & postea copulari,& è diuerso antea & post:vt in eodem §.in auo,& in eadem l.2.§.in filiis,& in l.libertus.§.filium.ff.ad municipa. vbi ita scribitur, cum antè militasset, vel postea,& in l.ex facto.§.si quis autem.ff.ad senatusconsultum Trebellia.vbi dicitur,quis ante, & quis postea decesserit.& in l.epistolam.§.j.ff. eodem tit. cuius hæc verba sunt , vtrúmne post mortem suam,an antea.& in l.sancimus.§.cùm autem.C.eo.quoque tit.vbi ita scribitur, vel post litem contestatã,vel antea & in cap.tanta,in princ.extra qui filij sunt legit.& in cap. post translationem,paulò ante fi.de renuntiatio.& in cap.duo pueri,paulò ante fi.de desponsa.impube. & in cap.si beneficia.de præbend.lib.vj.& in sexcentis aliis locis, & apud Plinium lib. xxviij. capit. x. foueri,inquit,frigida & antè postea iubent.& ipsum Tullium in iij.in Verrem actione,Si habuisset iste edictum , quod ante istum , & postea omnes habuerunt.{& Terentium in Andria,Nam is postquam excessit ex ephebis , Sosia , liberius viuendi fuit potestas , nam antea Quî scire posses, &c.}

Qui affirmẽt dictiones post & postea esse eiusdem significationis.

15 ¶Imò & ex multis legibus manifestè apparet has dictiones post & postea esse eiusdem significationis & naturæ,videlicet in l.forma.§.quæ post censum.ff.de censibus.vbi quod primo loco per dictionem post dicit,idem statim per postea pronunciat.Quæ post,inquit,censum editũ nata,aut postea quæsita sunt , &c. & in l.j.in princip.ff.quando de pecul.actio.anna.est. vbi etiam post & postea in eadem significatione ponuntur.& in l.j.§.rectissimè.ff.de vi & vi armata,vbi etiã quod per postea primo dixerat,secundo loco dicit per post,& in l.legem.C.de natur.liber.vbi primùm dicit postea,quod paulo post dicit post eandem legem.& in l.j.in princ.ff.de milit.testa.vbi iurisconsultus nunc vna vtitur,nunc alia in re eadem aut simili:adeoq; vtranque confundit,vt clarè cognoscas,nihil illum curasse vtra vteretur.& in §.si ab hostibus,vers.dictum est,Insti.quib. modis ius patriæ potestatis soluitur,vbi primùm scribitur postliminium dici à post & limine,deinde id exponens vtitur dictione postea,pro illo post.hæc enim sunt verba illius loci.Dictum est autẽ

postlimi

postliminium à limine,& pòst, vnde eum qui ab hostibus captus est, & in fines nostros postea peruenit, postliminio reuersum rectè dicimus. Sed & vt ex eodem loco aliter intelligas nihil interesse inter has dictiones post & postea, scias eum locum esse exceptum ex Scæuolæ illius antiqui iurisconsulti sentētia, quam Tullius lib. Topicorum ita adscripsit, Scæuola autē P. filius postliminium iunctum putat esse verbum, vt sit in eo & post, & limen: vt quæ à nobis alienata sunt, cùm ad hostem peruenerint, & ex suo tanquam limine exierint, hinc cum redierint post ad idem limen, postliminio videantur rediisse. Vides enim, vt pro illis verbis Scæuolæ, aut Ciceronis, cum redierint pòst ad idem limen, Iustinianus illa substituit, & in fines nostros postea peruenit. vt iam non dubites ex horum locorum coniunctione nihil referre, siue post siue postea dixeris. Sed est & bonus tex. in §. quibus, Instit. de hæred. quæ ab intestat defer. vbi quod primùm per pòst dixerat, confestim per postea dicit. & in aliis infinitis. Nam & nihil omnino discriminis est inter eas dictiones, nisi quod pòst præpositio est, quæ cū accusatiuo sæpius coniungitur, interdū cum ablatiuo, cum dicitur, longo post tempore. Postea autem, quod ex post conficitur, aduerbiū est, quod nullum casum requirit: tamen & ipsa dictio pòst, interdū quoque aduerbialiter ponitur pro postea, vt in l. siue libertus. in princip. ff. de iure patr. & alibi sæpe, & apud Virgilium lib. j. Aeneidos:

Pòst mihi non simili pœna commissa luetis. Et lib. iiij. Georg.
Atque aliis pòst commemoranda relinquo. Et Terentium quoque in Adelphis,
Pòst faciet tamen.

Sicut & antè, quæ præpositio est, interdum etiam aduerbialiter ponitur pro antea, apud eundem Virgilium in Bucol.

Antè leues ergo pascentur in æthere cerui.

Et de vtroque in illo Tullij loco suprà in ij. ab hinc versi. citato. Et probatur etiam apud nostros in l. si libertus, §. vlt. ff. eo. de iure patronatus, & in l. j. §. emancipatus. ff. de collat. bono. & in l. j. post prin. ff. de bonis liber. & de vtroque est tex. in l. si te parens. C. de suis & legit. & in locis infinitis. {& hæc quidem annotata quoque sunt à Prisciano li. 14. non vno in loco. Et similiter antea nōnunquam ponitur pro antè, vt apud Ciceronem in oratione pro Sexto Roscio Amerino, Cuius antea prædia possedisti, quàm ipsum agnosti. Vides enim ibi antea quàm dici pro antequam.} Idcirco & antiquiores Romani iisdem notis vtrunque, scilicet ante, & antea, significabant, nempe his ANT. vt scribit Valerius Probus. vt ex hoc facilè cognoscas, etiam si nihil aliud sit, veteres illos proprietatis verborum obseruantissimos, nullum omnino discrimen inter vtrunque posuisse, sed passim vtroque sine delectu ac promiscuè, & prout legentibus libuisset, vsos fuisse.

16 *Post contractum crimen capitale donationes factæ valent.*

¶Nec huic nostræ sententiæ, quicquam obest tex. in d. l. iurisgentium. §. quinimo. Nam non ob aliud ibi adiectum fuit, post venditionē ex interuallo, nisi quia dictio post, sicut & dictio postea, vtrunque poterat significare, & post venditionem confestim & sine interuallo, & post venditionem ex interuallo. Ideo ne sine interuallo intelligeretur, subiungit ex interuallo. In qua re vt vnū tibi aut alterum exemplum ex multis proponamus, in l. post contractum. ff. de donat. in qua ita scribitur, post contractum capitale crimen donationes factæ valent, non magis intelligitur de donationibus factis confestim post crimen admissum, quàm de factis ex interuallo. Imò verò quæ confestim crimen sequuntur, magis obnoxiæ sunt reuocationi, aut nullitati, quàm quæ lōgo post tempore sunt confectæ, vt ibi no. per Bart. col. 3. versi. quintò præsumitur. {& Alber. post Oldr. col. 2. vers. Oldra. in hoc,} & alios, ibi, & Bal. in l. si quis in ij. locis. C. de bo. proscrip. {& Pau. Cast. cōsi. 337. primò quæritur posito quòd de vero, col. iij. vers. sextò præsumitur, lib. j.} Sicuti & cùm è diuerso maleficium confestim sequitur alienationem, vt per Bal. in auth. sed iam necesse, col. j. & ibi etiam Ang. in fi. C. de donat. ante nupt. {& eundem Ang. in l. vlt. col. 2. versi. item si donauit ante maleficium. C. de bon. proscript. cum aliis multis concord. adductis à Philip. Dec. cons. ccxxxv. in causa magnifici, col. ij. vers. quinto præsumitur.} Similiter in l. j. C. ex delic. defun. vbi scribitur, Reo criminis defuncto post litis contestationē successores eius teneri, num intelligitur reo confestim defuncto lite cōtestata tantū, an verò etiā lōgo post tēpore? Et certè nemini dubiū nihil interesse.

17 *Dictio post, simpliciter prolata, intelligi potest de longi temporis interuallo.*

¶Quid quòd tex. habemus in l. Paulus. §. Caius. ff. de libera. causa, & in l. perfecta. C. de donatio. quæ sub modo. {& in l. latinus, in prin. ff. de lega. 2.} & in l. qui quadraginta. §. qui ducenta. ff. ad legem Falcid. his verbis vtentes, post aliquantulum temporis, & post aliquantum temporis, quæ idem significant, quod statim post. Ex quo retorquendo argumentum Iason. in eum ipsum, posses assumere, id verbum pòst, simpliciter prolatum intelligi de longo interuallo. Nam aliàs frustra adiectum fuisset aliquantulum temporis, si intellectum fuisset. Quòd si quis neget ea verba, post aliquantulum temporis, significare statim aut confestim post, & ita sine interuallo, legat text. his verbis post statim vtentem, in l. petens. C. de pactis. Seu, inquit, antecessit pactum, seu post statim interpositum sit. & in l. is qui. §. Aristo. ff. quod vi aut clam. vbi dicitur, statim post venditionē cōtractam. & in l. j. ff. iudicatum solui, ibi, post rem iudicatā statim dies cedit. & in l. j. §. dies, ibi, post sententiam dictam statim &c. ff. quando appel. sit. & in §. an seruo, Instit. de legat. vbi in duobus locis dicitur, statim post factum testamentum. & in l. 2. §. constat, ibi, statimq; post sententiam. ff. de pœnis. {& in l. liberto. §. vlt. in fi. ff. de annuis legatis, cùm dicit, confestim post mortem patris. & similis tex.} in l. ideóque. ff. de Carbonia. edicto, ibi. Nam si confestim post patris mortem, & c. Et paulopost subiungitur, Si verò interposito tempore, & cætera: vt facilius hinc agnoscas vim horū

verbo

verborum.& in l.filium,quæ est penul.ibi, confestim post aditam hæreditatem.ff.de optione legata. } & in l.j.§.exactio autem.C.de rei vxo.actio.in ex stipulatu actionẽ transfusa,cùm dicitur, statim post dissolutum matrimoniũ.& Suetonium in Augusto. De reddenda publica bis cogitauit,primò post oppressum statim Antoniũ.Sed & habes tex.in c.causam,extra de electione, vbi scribitur, continuò vnus post alium. & apud Plautũ in Menechmis,Paucis diebus post Tarenti emortuus est.& Cæsarẽ libr.cõmentariorum de bello Gallico iiij.Paucis pòst diebus sese daturos dixerũt.Et iterũ lib.vj.paucis pòst diebus ciuitatẽ recepit.Et paulopost , interim paucis pòst diebus fit ab Vbiis certior.& Tulliũ Philippica j.liberatus cædis periculo paucis pòst diebus.& iterũ Philippica 10.Cassius lapsis paucis pòst diebus, & Salustiũ in Catil. Post paucos dies Lucius senator in senatu literas recitauit.& Corneliũ Tacitum lib.xv.Paucos post dies vni ex illo cõtaminatorum grege denupsit.vt omittamus illam loquẽdi formulam,qua & nostri & alij probatissimi scriptores vtuntur,cũ scilicet dicitur paulopost,vt in §.vlt.in fi.Insti.de exhære.libe.& alibi sæpe. & Plautus in Pseudolo,Paulopost magis ille homo meus est.& Tullius in epist.ad Octauiũ, post etiã paulo tẽporibus ita postulãtibus cedã vrbe.Et rursum,paulo post fugatũ illũ hostẽ &c.Sicuti & de dictione ante,quæ eandẽ vim(vt diximus)habet,est illud ipsius Cęsaris lib.j.Reperiebat etiã Cæsar inquirendo prælĩũ equestre aduersum paucis antè diebus factũ. Et sæpius dixerunt paulo ante optimi scriptores,& omniũ princeps Tullius sæpissime, sed in nullo loco apertiùs declarauit propriã vim & significationẽ huius locutionis,quàm in vj.in Verrẽ actione,cùm scribit, Nuper homines nobiles eiusmodi iudices , quid dico nuper? Imò vero modò, ac planè paulo ante vidimus,&c.Ex quibus planè cõficies per arg.Ias.in eũ detortũ,dictionẽ pòst,suapte natura non statim intelligi,siue cõtinuò,aut intra modicũ tempus.Nã ad quid eæ dictiones adiicerẽtur, si ex illius dictionis pòst,vi ac proprietate intelligerẽtur? sicuti & è diuerso in dictione postea habemus tex.in l.ait lex.ff.ad leg.Aq.cuius hæc verba sunt,& postea post longũ interuallũ mortuus sit.Nã si ar.Ias.est efficax,hauddubiè dictio illa postea suapte natura nullum aut modicum interuallum significasset sine illa adiectione post longum interuallum,quod ipse Iason non admittit.

18 ¶Sed quid in tot ambagibus & inuolucris immoramur,cũ habeamus alios tex.clariùs omni luce probantes id quod asserimus,videlicet dictiones postea & post vtrũque significare,& sine interuallo,& ex interuallo? De priori quidem in d.l.in duobus,in prin.ff.de duob.reis.vbi postea verba,licèt antè prior respõderit, postea posterior,continuò subiungit & hæc verba,si ex interuallo concipiatur.Quasi scilicet illud quod dixerat,postea posterior,posset intelligi & ex interuallo, & sine interuallo,nisi adiecisset,si ex interuallo concipiatur.Id quod annotauit Fran.Are.in prin.ex hoc inferẽs ad id quod suprà diximus de teste deponente per dictionem pòst,& ita etiam apertè innuens nihil has dictiones differre,vt cum trahat illum tex.de vna loquentem,ad alteram. *Dictiones post & postea vtrũque & sine interuallo & ex interuallo significant.*

19 ¶De dictione post,habes & tex.in l.vt iurisiurãdi.§.iurare,le j.ff.de pen.liber.vbi hæc verba scribuntur.Iurare autẽ debet post manumissionem,vt obligetur:& siue statim, siue post tempus iurauerit,obligatur.Vides enim primùm lector amãtissime,vt quod primo loco simpliciter dixerat pòst manumissionẽ,mox interpretatur,siue statim,siue post interuallũ.deinde vides quòd statim & post tempus põnũtur vt diuersa,sicuti etiam fit in l.vlt.§.vlti.ff.quod vi aut clam.& in l.si quis ita.ff.de manu.testa.vbi & glo.interpretans tex.qui ita (vt diximus) loquitur, scilicet siue statim, siue post tempus,hæc scribit,id est siue in testamento,siue postea ex interuallo.Ex quibus etiam illud intelliges,eam gl.eas dictiones post & postea cõfundere & miscere, quantũ ad significationem interualli.Sed & in l.iij.§.Stichus.ff.de statulib. illico & post tempus ponũtur quoque vt diuersa.& in l.generaliter.§.si cui legatum.ff.de fideicom.liber.vbi etiam confestim & post tempus vt diuersa ponuntur.& in l.si patroni.§.qui fideicommissariam.ff.ad senatusc.Trebel.vbi est similis tex. { sicuti etiã est in l.vlt.§.vlt.ff. quod vi aut clam. } Et in l.obligari.§.tutor.ff.de aucto.tut. vbi in ipso negotio,& post tẽpus,vt varia quoque adscribũtur.Et est similis tex.in §.tutor. Insti. eo.tit.vbi gl.expressim intelligit illud post tempus,scilicet nõ modicum. Nam aliàs nõ conueniret tex.vt ibi ostẽditur.& in l.si seruitus.ff.de seruit.vrb.præd.cùm dicitur,siue quod in præsenti, siue quod post tẽpus, &c. Et apud alios quoque probatissimos scriptores post tempus significat cõfecta re,& intempestiuè,siue nõ suo tempore,vt Plautus in Captiuis, Serò post tempus venis. & Tullius in oratione pro P. Quintio,Ego pro te nunc hoc cõsulo post tẽpus,in aliena re,quod tu in tua re,cùm tempus erat,cõsulere oblitus es.Et apud nos in §.fideiussores,Instit.de fideic.ita scribitur. Plus enim est statim aliquid dare,minus est post tempus dare:sicuti è diuerso ante tempus significat etiã nondum tempestiuo tempore. Tullius in v.in Verrem actione, Vt in alienam prouinciam mittat literas ante tempus.Et in epist.ad Octauium,Decreuit in foro statuam , locũ in Senatu,summum honorem ante tempus.& Salustius in Iugur.Ante tempus domo digressos conturbare rem.Et in l.pecuniam,in fi.ff.si cer.pet.vbi ita dicitur, ante tempus petere videor. Et in eadem significatione dicitur ante diem,vt apud Ouidium lib.1.Meta.

Filius ante diem patrios inquirit in annos,
Et lib.iiij.Fastorum:
Et pecus ante diem partus edebat acerbos.
{ & in epistola Sapphus ad Phaonem:
Ante diem lachrymis ossa bibere meas.
Et Statius lib.ij.Syluarum,
Sic tener ante diem vultu gressuque superbo
Vicerat æquales.

{ Et ante hos Virg.lib.iiij.Aeneid.

Sed cadit ante diem. Et alibi eodem libro:

Sed misera ante diem.

Sed vt redeamus,sunt & alij quoque tex.probantes eam dictionem post,interuallum significare. vt in l.j.in prin.& iterum §.j. rursumque in l.cum post mortem.ff. quan.de pecul.actio anna.est. In quibus manifestè apparet eam dictionem significare tempus annale. Et in d.l. post dotem.ff. sol.mat.vbi post dotem datam non potest pater stipulari eam sibi restitui facto diuortio sine voluntate filiæ.Quod hauddubiè intelligendum est ex interuallo,vt etiã gl.& doct.ibi intelligunt, quia incótinenti pater id sibi inuita filia posset stipulari.l.quotiens,eo.tit.Id quidem quoque tex. in l.ij.§.deinde Cornelius.ff.de ori.iur.vbi diuus Augustus xvj.prætores constituit , pòst deinde Claudius duos prætores adiecit.Cũ tamen inter Augustũ & Claudiũ fuerint duo imperatores, Tiberius scilicet & Caligula,qui diutius regnarunt.Et tex.in §.vnũ, in authen.de resti.& ea quæ par.cũ dicitur,post priores nuptias antequã annus expleatur.Quibus verbis apertissimè ostẽditur omne tẽpus quod intra annũ est,cóprehẽdi.Et in c.ab exordio.xxxv.dist.scribitur quòd post diluuiũ lex data fuit per Moysen.Et tamẽ satis constat Moysen secutũ fuisse diluuiũ multis non dicam annorũ,sed seculorum curriculis. Ex quo & Domi.ibi not.in iij.not.eam dictionem post, dici etiã de longo interuallo.Et tex.in c.cũ de appellationibus,in fi.de appel.lib.vj.cũ dicitur,saluis iis quæ super appellationibus post sententiã interpositis sunt statuta.Nã & ea dictio post,illic compræhendit appellationẽ decima pòst die interpositã,ex aliis iuribus , sicuti & scitè annotauit ipse Domi.in eod.c.§.si vero,col.2.ex hoc inferens id quod suprà diximus,hanc dictionẽ pòst significare actũ,qui fit ex interuallo.Et rursum tex.in c.non solũ,eo.tit.& lib.tũ in prin.c.ibi,innouata post appellationẽ.tum in §.illa verò,in illis verbis, quæ post appellationẽ interpositam ante diffinitiuã sententiã innouantur.In quibus locis idem Domi.no. videlicet in priori ad prin.illud idẽ quod in d.§.si verò.Nẽpe quòd hæc dictio denotat actũ qui fit ex interuallo.Et in posteriori etiam in prin.no.has dictiones ante & post, significare actũ & mediatum & immediatũ.Quod & idem dicit ipse Domi.in d.c.frequens,in prin.post mediũ,& ibi quoque Phil.Franc.in iij. not.de resti.spol.lib.vj.per d.c.non solum.Et idem Domi.in c.j.in prin.de consti.eo.lib.& in c.ij. in prin. & ibi ante eum Pet.Anch.de cõfes.eod.quoque lib.& idem Domi.in c.post ordinem, & ibi quoque Card.Alex.vterque in iiij.no.v.dist.& Imo.in l.cùm quidam.§.suum,& ibi etiam Fran.Aret. col.2.versi.in gl.super verbo,post certum.ff.de acquir.hære.& idem Franc.Aret.in d.l. Gallus,in prin.col.5.versi.in gl.vlti.ff.de libe.& posth.vbi illud nuncupatim dicit hanc dictionem vtrũque significare,& ex interuallo,& incontinenti.Et rursum in d.l.ij.§.prius,col.j.ff.de vulg.& pup.vbi idem dicit de vtraq; dictione ante & post.& Card.Alex.in c.si quis post,in j.not.lj.dist.& Claud. Aquensis in l.non solum.§. morte,in j.q.Bart.super materia protestationis,& ibi quoque Anto. Rub.in repe.ff.de ope.no.nun.& Phil.Dec.qui ex hoc consuluit in pulchro casu consi.431. cuius superscriptio incipit,verba directa.col.2.versicu.sed tamen prædictis.& ante hos Bal.cuius nullus illorum meminit,in c.cum tu.ad fi.vlti.no.ext.de testi. dicit quòd actus momẽtaneus nõ recipit has dictiones ante & post.& idem consi.clxxix.ad euidentiam,l.br.2.asserit has dictiones ante & post,posse intelligi & cũ interuallo,& sine interuallo. Ideoque sicut statim & postea ponũtur vt diuersa,vt suprà dictum est in princ.ita & statim & post,vt in l.si voluntas.C. de rescin.vend.vt hinc etiam intelligas nihil omnino interesse inter post & postea.Et tradit Barba.in l.j.§.qui præsens,col.4.ff.de verb.obli.hãc dictionem post ex propria natura denotare interuallum,& allegat quædam loca loquẽtia de dictione postea,tanquã scilicet sentiat nihil esse discriminis inter vtranque.Sed bene facit tex.in ea l.qua Iason innititur,scilicet in l.iurisgentium.§. siue autẽ.ff.de pact. vbi ab initio,& post pactum,ponuntur vt diuersa.

Ante & post dictiones, significãt actũ & mediatum & immediatum.

20 ¶Quæ cum ita sint,idcirco multi dixerũt testes deponentes Titiũ possedisse post Caium,nõ concludere hunc post illum illico,& vt nostri loquuntur,immediatè possedisse,cõtra quàm suprà ex Domi.diximus.Ita enim voluit & ipse Domi.sibi palam contrarius,& post eum Phil.Franc.in d. c.j.de cõst.lib.vj.& idem Domi.in c.vlt.& ibi quoque Card.Alex.vterq; post prin.xxiiij.dist.rursusque vterque in c.qui semel,in ij.not.50.dist.& Barb.in procemio cle.§.hæc sanè,col.j.& Anto. Burg.in c.si vẽditori,in prin.ext.de empt.& vendi.pro quibus est tex.suprà à nobis citatus, in c. causam,ext.de elect.ibi,vnus cõtinuò post aliũ. Et idẽ si testis loquatur per dictionẽ ante,ita scilicet,Caiũ possedisse ante Titiũ vt nõ probet immediatã vtriusq; possessionẽ,affirmat Domi. in { c.Romana.§.cũ autẽ,in ij.no.de appel.lib.vj.vbi nũcupatim dicit posse referri ad actus mediatos, & immediatos,& trahit ad id quod diximus de teste: & rursum in c.j.§.licèt,in iij.not. de procurator. } c.habeatur.xviij.dist.& ipse item Domi.& Card.Alex.in c.si quis etiam,in fi.xxxij.dist.& idem Card.in c.ante sententiã,in prin.ij.q.vj.& Barb.in l.qui ante calendas, col.2.ff.de verb.obli. Et vtrunque voluit ipse Domi.& Cardi.in c.j.post prin.xxvj.dist.& Fely.in c.licet causam,col.6. versi.itẽ de testib.extr.de proba.Et est optimus tex.etiã probans dictionem ante,significare actũ & mediatum & immediatũ,in c.capellanus,vbi Pan.not.in ij.no.ext.de feri. Et facit etiam tex.in c.ex tua,ibi,qui in proximo ante eos ecclesias tenuerunt,extr.de fili.presbyt.& similis text.in ca. Michael,eo.titu.& tex.in c.cùm p.ibi,vnus post alterum instanti vicissitudine,extr.de accu.Igitur cùm hæ dictiones possint vtrunque significare, consequens fit probationem quæ de immediata

De eadem re.

 possessione

possessione debet fieri, hic non concludere tanquam ambiguam, vt suprà diximus in simili, per c. in præsentia, de probat.

21 ¶His adde quòd cùm præpositio à plerunque idē significat quod post, vt in l.ij.§.quod ad magistratus.ff.de origine iuris, cùm dicitur, & veluti secundum locū à regibus obtineat, id est, post reges, vt scienter exponit Zazius, qui & ad hoc citat illud Plinij lib.28. Equarum virus à coitu in lychnis accensum, id est post coitū. Cui adde & eundem Pliniū lib.6.c.vj. Sternuisse à coitu, abortiuum est. { & lib.25.ca.v. Hoc contingere, si à conceptu succus protinus bibatur in passo, paulò post, quarto die à balneo coire eas. } & Plautū in Curculione, Quid anteponis Veneri à ientaculo. & illud Suetonij in Tiberio, A commeatu castra repetentes, id est, post ientaculum, & commeatum. Certè etiā eadem dictio potest significare & statim post, & ex interuallo, vt probat illud eiusdem Suetonij in Cæsare: plebs statim à funere ad domū Bruti & Cassij cū facibus tetendit. Nam si ea locutio à funere simpliciter significasset cōtinuo post funus, frustra Suetonius statim addidisset, vt diximus in simili de dictione post. Quanquā idem Zasius in eadem l.ij.versi.initium, in verbo, à cæde, arbitratus est eā dictionē habere vim immediati temporis, motus autoritate illius loci Suetonij, qui diuersum probare videtur: sicut & illud eiusdem in Tiberio: Sed nō statim pòst à funere ad negotiorū consuetudinem rediit. Neque tamen inficior eam dictionem cùm tempus aut locum diuidit, significare immediatū tempus aut locum, vt si dicatur, à die, à fundo Titij, & similia, vt in l.pater.§.sexaginta.ff.de adult. quam & ipse Zasius citat, cum simil. { Ideoque Fran. Aret.consi.lxxj. diligenter & maturè, col. vlti. scribit quòd ea verba, à prima hora mortis, significant immediatè finita prima hora. } *A dictio, interdum post significat.* *Vel cum interuallo uel sine interuallo.*

22 ¶Quod autem suprà dictū est ex gl. & Inn. in d.c.congregato, de elect. nihil nostræ sententiæ contradicit, quando nō negamus has dictiones, post, postea, postmodum, etiā posse intelligi cōfestim post, & sine interuallo, secundum subiectam materiam. Nam & illic ita intelligi debere suadebat tex.in c.cùm post petitam, extr.eod. quem allegant gl. & Inn. Sed id tantùm dicimus nō necessariò nec ex natura dictionis esse. Quin etiam habemus tex. probantem dictionē postmodum, qua vtitur d.c.congregato, significare etiam interuallum, in l.ij.C.de cust.reor. prout illum intelligūt Iaco.Bu. & Ang.ibi, & Bar.in l.j.§.diuus Seuerus, in pen. & vlti.quæstio.ff.de quæstio. & Barb. qui hoc nūcupatim adscribit huic dictioni, in d.l.si à fure, col.3.ff.de verb.obli. { & in c.potuit, col.7. versicu. & pondera istum, extra de locat. } & consi.liiij. illud adferam, col.pen.lib.j. & consi.lx. sapienter scripsit, colum.antepenul.eo.lib.j. & consi.ix. præclarè scribitur, colum.iiij.libr.ij. & consi. lxxj. eodemque vlti. sapienter magnus ait, col.x. versic. secundò pondero, eod.lib.ij. vbi & ad hoc allegat tex.in c.in præsentia, ext.de probat. quem dicit meliorem totius iuris. & consi.xxv. scribitur sapientiæ septimo, col.3.lib.ij. & est bonus tex.in c.j.ad fi. iuncta gl.in verbo, postmodum, circa medium, ext.quod met.caus. & in c.ex parte B.ext.de corp.vitia. & in c.j.de iur.cal.lib.vj. cùm dicitur, postmodū in qualibet parte litis. Et ipse Bart.in eo.cōsi.ix.lib.ij. ex eo infert etiā dictionem, pòst, significare interuallum, & id quidē longum, tanquā scilicet postmodum & post sint eiusdē significationis. Sed & de dictione postmodū habemus & alios optimos tex.in d.c.nō solùm, ibi, postmodum infra decennium. de appel.lib.vj. & in c.literas, ibi, postmodum anni spatio reuoluto, extra de conces.præben. Ex quo Fran.Ripa in c.cùm M.Ferrar.in xvj.no. dicit etiam hanc dictionem postmodum, denotare interuallum magnum vel modicum secūdum subiectam materiam. Et tex. optimum in c.accusatus.§.licèt verò, de hæret.lib.vj.ibi, & postmodum voluit corrigere dictum suū. Et ibi gl.in verbo, postmodum, interpretatur ex interuallo: quam sequūtur Ioā. Mo.Archi.Io.And.Domi. & Phil.Fran. & tex.in c.commissa, versi.cæterum, iuncta gl.ibi, quæ interpretatur postmodū, elapso anno. de elect.lib.vj. Nec omittamus tex.in l.neque.C.de decur.lib. x.ibi, vel postmodū quoquo tempore, & in c.potuit.extra de loca.cum scribitur, nisi celeri satisfactione postmodum sibi consulere studuisset. Nā si ea dictio suapte natura modicum tempus significasset, frustra hæc verba, celeri satisfactione adiecisset. { Porrò Terētius in Hecyra vtitur hac dictione postmodum, ne quis putet eam barbaram. Neque abs te immeritò esse accusatam postmodū resciscat. Cy. autem in d.l.j.in vj.oppo.ff. si cer.pet. pares facit has dictiones post & postea, asseritque vtranque significare tempus dubium. *Postmodum dictio significat interuallum.* *Etiam magnū & modicum.*

23 ¶Denique vt hoc caput finiam, si plura scire cupis de natura & significatione harum dictionum postea, post, ante, vide tex. & no.in l.eum qui ita.§.qui ita stipulatur. & in d.l.qui ante calēdas, vbi plenè Raph.Co.Rom. & Fran.Aret.ff.de verb.obli. & in l.anniculus.§.ante diē, & ibi docto. præsertim vero Alciat. qui eum locum doctè ac scienter interpretatur.ff.de verb.signi. & gl.j.in c.anteriorum.ij.q.vj. Oldr.consi.xlix. consueuit, col.vlt. versic. quod quandoque ante. Alber.in proœmio ff.in §.illud autem, & ibi etiam Hiero.Cagno. & eundem Alberic.in suo vberrimo lexico, in verbo, postea, latè Bar. & alios post glo.in l.ij.§.creditum.ff.si cer.peta. Bar.Saly.Imol.Franc.Aret. Alex. & alios recentiores in l.si cui legetur.§. hoc autem.ff. de lega.j. & ibi etiam ipsum Francisc. Aret.in prin.l. { Bar.in tracta.de insula, in verbo, quod si vno, col.j. versi. videndum est de ante. } & Bar. & Bal.in l.insulam.§.fructus.ff.solu.matri. { Signo.in repet.l.postquam, col.2. versic. venio ad oppo.C.de pactis. } Bal.in l.ex his verbis, circa medium. C.quando dies legati cedat, & in l.ij. C. ne de statu defuncto. { vbi per eum tex. dicit hanc dictionem tempus præteritum perfectum significare } & in d.c.cùm tu, in vlti.not.de testi. & d.consi.clxxix.ad euidentiam, lib.ij. { Salyc.in *De eadem re.*

l.si pacto,col.5.versi.ad l.nuda.C.de pactis.} Ang.consi.cclxxv.thema super quo consiliũ petitur, col.vlt.versi.nunc venio ad depositionem.& Raph.Co.consil.xcix.quædam possessio,in vlt.dubio.Pau.Cast.consi.cxvij.super primo dubio si quæritur.col.2.lib.j.Card.Flo.consi.cv. consilium redditur,col.2.versic.durat ergo tandiu,& iterum col.pen.versi.ad quintam.Domi.consi.cxxj.attenta forma,col.j.Alex.in l.si quis eum.§.j.col.j.& ibi etiam Fran.Aret.in j.no.ff.de vulg.& pup. & in l.inter stipulantem.§.si Stichum.ff.de verb.obli.& consi.cxlj.viso testamento, col.2.versic. confirmo ex illa dictione postea,lib.& Fran.Aret.in l.si ita quis,in ij.not.ff.de vulg.& pup.Barb. in c.vlt.col.8.de rescri.& in c.post cessionem,col.j.de proba.Soci.in l.sed in illo.§.sed circa, col.2. ff.de reb.dub.& Anto.Corse.in suis singu.in verbo,postea. { Phil.Dec.consil.ccccxxxj. cuius superscriptio incipit,verba directa,circa medium.& consi.cccccxciij.viso puncto,col.2.versi.prædictis tamen non obstant. }

SVSCEPERIT LIBEROS.

1 Suscipere liberos.

Leganter dicit,susceperit liberos , pro genuerit.Tullius Philippica iij. Ipse ex libertini filia suscepit liberos.Et in oratione ad pontifices pro domo sua,Habet vxorem, suscepit etiam liberos. Et in v.in Verrem actione, Susceperas enim liberos non solùm tibi, sed etiam patriæ.Et Virgilius lib.4.Aeneid.

Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
Ante fugam soboles.

Imperator sæpe grosso modo & impropriè loquitur. Et iurisconsulti nonnunquam. Verba quædam non proba à iurisconsultis usurpata. Certiorare. Meliorare. Certificare. Iurisconsultorum summus labor circa uerborũ proprietatem.

{ Corne.Tacit.lib.ij.Ducere vxorem,suscipere liberos,ne clarissima familia extingueretur.Et vndecimo,velut suscipiendorũ liberorũ causa conuenisse.Et apud nostros iurisconsultos sæpissime, vt in l.ex facto.§.quæ autem.ff.ad Trebel. } Nam & Constantij & Constantis tempore,quorum hæc l.est,nondum omnino exciderat nitor atque ornatus Romani sermonis,sed paulò post non elegantia solùm,verùm & puritas quoque linguæ Latinæ prorsus est amissa, passimq; putida barbaries recepta,vt videre licet ex multorum recentiorum imperatorũ legibus:quæ ansam præbuerunt Bald.vt diceret in c.j.§.& quia vidimus,col.6.versi.& interdum,tit.qui feud.dare pos.quòd imperator quandoque grosso modo & impropriè loquitur. quod & post eum vsurpauit Barb.in repe.rub.C.qui admit.col.9.Quod & iurisconsulti quoq; nonnunquã faciũt,si credimus Accursio in l.si ita stipulatus fuero,si Titius,in prin.in verbo,dena.ff.de verb.obli.Quin sunt & qui contendunt verba non admodum proba,nec satis recepta,vt inquiunt,à probatis scriptoribus , vt certiorare,meliorare,certificare,certificario,& alia id genus,à iurisconsultis (quorum tamẽ summus circa verborũ proprietatẽ labor est,vt scribit Fabius lib.5.ad fi.) fuisse vsurpata: vt in l.iij.§.si hæres.ff.de minor.& in l.ita veniunt.§.petitam.ff.de petit.hæred.& in l.iusiurandum ad pecunias,in prin.ff.de iureiur.& in l.si vt certo.§.idem denique.ff.commod.& in l.si quis in pignore.§.j.ff. de pig.actio.& in l.quod & lex.§.is qui nescit.ff.de libe.ho.exhi.& in l.iiij.§.planè.ff.de fideicõ.libe. & in l.si pecuniam.§.si seruum,in prin.ff.de condi.caus.dat.& in l.j.§.eleganter.ff.depositi.& in l. voluit,in prin.ff.de inter.act.& in l.j.§.vlti.in fi.ff.de eo qui pro tut.& in l.si fideiussor, in prin.& iterum in §.hoc idem,in duobus locis.ff.mãda.& in l.sed & reprobari,in prin.de excu.tuto.quanquam illud postremum,vt reor,sit magis interpretis cuiuspiam,quàm iurisconsulti.Nã ea lex (ni fallor)Græca erat.& in l.cum tabernã.§.idem quæsiit.ff.de pigno. { nisi & is locus sit interpretis, non iuriscõsulti. } & in l.j.§.vlt.& l.quæro,in iij.locis.ff.de actio.empt.& in l.j.§.quid ergo si seruus.ff.si quis omiss.caus.test.& in l.vlt.in prin. { in duobus locis.& iterum in §.quæri. } ff. si quis ord.in bon.poss.ser. { quæ lex est Marcelli,ne putes Vlpianũ solum hoc vocabulo vsum fuisse. } & in l.hæredes.§.in testamentis.ff.de testa.& in l.æquissimum.§.inde quæsitũ.ff. de vsufr.in quo loco meliorare scribitur.& in l.j.§.sed ego quæro.ff.quod iussu.& in l.j.§.vlti.ff.de eo qui pro tut. nego.gessit. { Et verbo quoq; meliorandi vsus est imperator in l.sicut.C.de euictio.& in l.si quis authoritate.quæ est pen.C.de omni agro deser.lib.xj.& in l.nemo,quæ est vlt.C.de fund.rei priua.eo.lib.xj.} Sed & medietatis vocabulũ vsurpauit Paulus in l.antiqui.ff.si pars hære.peta.Quãuis Tullius ea voce vti ausus nõ sit,vt ipse asserit in libello de mũdo.Ideoq; excusari possunt ipsorũ iurisconsultorũ interpretes,vt scribit Catellianus Cotta,vir tamẽ minimè barbarus, & Gomesius qui illũ nõ memorat,in §.sic itaq;,col.8.Insti.de act. si & ipsi barbarè ac grosso modo loquuntur,quia permissum est eis ita loqui,vt lex vel imperator loquitur,siue propriè, siue impropriè,vt dicit Bal.in l.j.C.de bon.pos.vnde liber.Quãdo & Tullius ipse parens linguæ Latinæ Plinio dictus,in j.lib.de legibus sese excusat,quòd quoniã in populari ratione omnis sua versaretur oratio,populariter {interdũ} loqui sibi necesse erat. {Idemq; nonnunquã non tã propriis nominibus,quàm notioribus vtitur,vt tradit Boetius in cõmentariis Topicorũ eiusdẽ Tulij.}Et Solõ Atheniensium legislator traditur in suis legibus pingui Mineruа fuisse locutus.Ex quo nonnulli Solœcismũ dictũ putãt.Plato quoq; scripturus de legibus,ita loquitur lib.j.Neq; de his,ait,disputamus,elegãtiã vel ruditatẽ verborũ obseruaturi.quasi scilicet in cõscribẽdis legibus nõ admodũ elegantiam curaret.Galenus autem omniũ medicorum eloquentissimus simul & doctissimus,lib. Therapeuticæ j.scribit nõ admodum referre,nihilq; ad rei scientiã incõmodi afferri,si quis solœcismum committens nominet, modò de quã re nomen pronuntiet,clarè explicet. Cui concinit

tritum illud prouerbium à Gellio libr.xij.ca.v.memoratum, ἀμαθέστερον εἰπὲ καὶ σαφέστερον, id est, rudiùs siue indoctiùs loquere, & apertiùs siue clariùs. de quo multa Erasmus Chiliadis j. centuria i.ca.xxxix. { Proculus autem noster in l.insula, in fi.ff.de acquir.rer.domi.dicit se verbis abuti, vt faciliùs intelligeretur. Et facit l.nec seruus.ff.de peculi. } Id quod cùm semper aliàs obseruãdum sit, cum præsertim cùm res sacras, cuiusmodi sunt leges.l.leges sacratissimæ.C.de legib.tractamus. Nam eæ res sacræ omnem prorsus elegantiam ornatumque aspernantur & abiiciunt, vt videre licet apud Lactantium lib.iij.diuinarum institutionum c.j.& iterum libr.v.c.j.& Eusebium multis in locis præparationis Euangelicæ.

2 ¶Sed vt ad l.nostram ex hoc veluti diuerticulo redeamus, intellige hæc verba, susceperit liberos, scilicet legitimos, simul & veros, simul & naturales. Neq; enim vel legitimi solùm, id est, adoptiui, aut spirituales, vel aliàs ficti, vel etiam naturales tantùm reuocant. Vt de primis, id est, adoptiuis, voluit expressè Pau.Cast.in l.ij.in fi.C.si in fraud.patron.& consi.ccccxxxiij.respondeo per ordinem, col.j.versi.præterea si aliud diceremus, lib.j.& nulla illius mentione facta, Alex.cõsi.xl.super primo dubio, col.vlt.versi.nec puto etiam, lib.iiij.& Soci.consi.ccxxvj.quæstio.præsentis cõsultationis, col.4.lib.ij.Calca.consi.xx.ista quæstio habet tria dubia, col.3.versic.vltimo addunt. Iason in l.generaliter.§.cùm autem, col.5.versi.octauò limita, & ibi Phil.Dec.col.6.versi.septimo ista lex. C.de insti.& substit.& idem Dec.in c.in præsentia, col.15.versic.quartò non habet locum, extr.de probat.& consi.ccclxvj.pro declaratione, col.3.versi.non obstat quod suprà.& consi.ccccxcj.conclusionem, col.j.& Fran.Ripa.hic in xxiiij.q.qui vnum Alex.citat.& Fran.Curt.iunior, qui & illum tantùm citat, in l.j.col.3.nu.9.C.de pact. { & Pau.Parisiens.consi.lxxij.videtur dicendum, col. 4.nu.32.lib.j.& consi.lxxiij.donatio ita, col.4.nu.29.eo.lib.j.Rochus Curt.in tracta.de iure patro. in verbo, ipse vel is à quo, in xxxiiij.q.col.2.versi.sextò facit. Cæsar Lambertinus in tractatu eiusdem tit.in ix.arti.ij.q.prin.ij.partis lib.j.col.2.versi.sextò adducit. } Adoptiui filii an reuocent ex hac l.

3 ¶Et id sanè verum est. Nam aliàs semper esset donanti parata via, quandocunque vellet, infringendi reuocandiq; donationem à se factam: quod fieri nõ debet, vt in simili dicitur in l.nec ei.§.j. ff.de adopt.ibi, ne esset in potestate tutorum (adoptãdo scilicet, nã de hoc loquitur) & finire tutelam, & substitutionẽ à parente factam extinguere. Hæc ibi. Et ita quoque in potestate donantis esset ius alteri quæsitum auferendi per adoptionẽ, in qua fraus facilè confingi potest, vt ex se patet, & attestatur Tullius in ea oratione, quã pro domo sua ad põtifices habuit.& Io.Andr.in addi. Spec.tit.de succes.§.j.col.pe.vers.nec obstat, per tex.in l.cùm in adoptiuis.C.de adop.& in l.vlt.§. ex bonis.ff.de bon dam. Ideoq; etiã cauetur in l.fideicõmissum.ff.de cõd.& dem.fideicõmissum à filiis ita relictũ si quis ex his sine liberis diem suũ obierit, adoptionis cõmento nõ excludi. Et alibi scribitur, quòd is cui in tempus liberorũ aliquid relictum est, nõ potest adoptando illud consequi.l.si ita quis.§.is cui in tempus.ff.de leg.ij.de quibus vide quid scribant glo.Bar.Bal.Ang.Imo. Raph.Co.Pau.Cast.Alex.Fran.Aret.& Ias.in l.posthumus, in prin.ff.de lib.& posth. De eadem re. Adopt. liberi nõ prosunt ad conseq.fideic. in tempus lib. relictum.

4 ¶Nec aliàs prosunt adoptiui filij ad consequẽda priuilegia, quæ dãtur ob liberos.l.ij.§.adoptiui. ff.de vaca.mun.& §.j.versi.sed adoptiui, Insti.de excu.tut.& gl.in l.ij.§.j.in verbo, legitimos, ff.eo. tit. Id quod iuris antiqui fuisse planum est ex ea oratione, quã P.Scipio Censor habuit ad populum de moribus. In qua inter ea quæ reprehendebat, quòd cõtra maiorũ instituta fierent, id etiã culpauit, quòd filius adoptiuus patri adoptari inter præmia patrũ prodesset, vt retulit Gellius lib. v.c.xix.vbi & verba ipsius Scipionis adscribit. Nec tamen potuit Scipio vetus illud ius adeo reuocare, quin & postea, & vsq; ad tẽpora Neronis Imperatoris obseruaretur, vt filij adoptiui prodessent ad cõsequẽda munera, vt planè liquet ex verbis Cornelij Taciti lib.xv. Percrebruerat, inquit, ea tempestate prauissimus mos, { (aut vt alij legunt grauissimus) } cũ propinquis comitiis aut sorte prouinciarum pleriq; orbi fictis adoptionibus adsciscerent filios, præturasque & prouincias inter patres sortiti statim emitterent manu, quos adoptauerant. Qui magna cum inuidia senatum adeunt, ibi naturæ munus, labores educãdi aduersus fraudem & artes & breuitatem adoptionis enumerant. Et paulò pòst, Factum ex eo senatusconsultum, Ne simulata adoptio in vlla parte muneris publici iuuaret. Hæc Tacitus. Quibus adde quæ dicemus infrà in eadem gl. versi. 87.incip. similiter. Nec ad consequenda priuilegia, quæ dãtur ob liberos. Factum S C. Ne simulata adoptio in vlla parte muneris publici iuuaret.

5 ¶Sed vt vlteriùs progrediamur, & ad nostros redeamus, dicit gl.in §.j.in verbo, quale, in auth.de hære.& Falc.& in §.j.in verbo, hoc obseruãdo, in omnibus in auth.de trien.& semiss. quòd constitutio quæ auxit legitimam filiorum, nõ compræhendit filiũ adoptiuum.& sequũtur Ange.ibi, & Iac.Bu.Bar.& alij in l.si arrogator.ff.de adop.vbi Bal.etiam dicit in col.3.iura statuentia filium grauatum restituere, posse duas quartas detrahere, vt in c.Raynutius, & c.Raynaldus, de test.non habere locum in filio adoptiuo, per l.Papinianus.§.pen.in fi.ff.de inof.testa.quod dictũ reputat singulare Campez.in tractatu statutorum repellentium fœminas à successionibus, q.xl.inci.quid in filio. Sed & illud de augmento legitimæ voluit Bened.Capra cõsi.lxxx.punctus quidam Raynalducius, in ij.dubio & iterum consi.cxv.cum prout in facto præsupponitur, col.vlti.& Nicol. Vbal.in tractatu de success.ab intesta.char.iiij.in v.specie filiorum. Quibus accedo, licèt totis viribus eorum sententiam impugnet Barb.in repe.d.c.Raynaldus, colum.36.versi.sed vnum põdera, & duabus col.seq.& ante eum Petr.Cyn.& Alberic.quos non allegat, in d.l.si arrogator.& idem Petr.& Cy.in l.j.C.de adopt.de quo etiam Salyc.ibi, & in authen.nouissima, { col.2.versi.quarto Constitutio quæ auxit legitimam filiorum, non compræhendit filiũ adoptiuũ.

ſecundò an quarta, & ibi etiam Fabi.Gioch.in repe. } in vj.q.iiij.q. prin.C. de inof.teſta.& Iaſon conſi.cxlj.viſa longa & ſerioſa,col.antepen.& ſeq.lib.iiij.

6 ¶Præterea Ang.in d.l.cum in adoptiuis,col.2.C.de adop.ſcribit,quòd ſi ex ſtatuto debeatur gabella ex qualibet acquiſitione,filius adoptiuus tenetur ſoluere gabellam ex eo quod ſibi relictum eſt à patre adoptiuo,licèt filius naturalis non teneatur,vt ſuprà latè diximus in præfati.l.noſtræ, verſ.xix.inci.& ſanè in hæc omnia.& reddit rationē Ang.quia nomen filij ſimpliciter prolatū,& ſine adiectione adoptiui,non cōuenit filio adoptiuo { & ita dicit ſe ex facto cōſuluiſſe. } Et hanc deci.ſequitur Bertha.in tracta.gabel.in v.part.viij.partis princ.in xiiij.q.& Soci.in l.cùm auus,col. 23. verſi.adducit etiam pro communi.ff.de cond.& dem.& Geor.Nat.in repe.c.quamuis, col.pe. verſi.cogitabam,de pact.lib.vj.& Barb.in repe.d.c.Raynaldus,col.29.verſ.præterea ſi dicatur, {& iterum col.36.vbi ſuprà } de teſta.& conſi.xlix.illud afferam,col.2.lib.1. quamuis ipſe contrarium teneat in d.c.Raynaldus, vbi ſuprà in præcedenti verſi.

De eadem re. Nomen filii ſimpliciter prolatum non conuenit filio adoptiuo.

7 ¶Sed & Bal.quoque cōſi.xxiiij.ſtatuto ciuitatis cauetur, lib.1.dicit quòd ſtatutum loquens de filiis,nunquam intelligitur de adoptiuis.Sunt enim,inquit,filij ficti.quod & idem dicit in d.l.fideicommiſſum.ff.de condi.& demon. {& cōſi.cxlvj.titulus principis, col.1.verſi.reſpondeo ad dubia,eo.lib.j. } Quibus adde tex.in l.filio quem,in princ.ibi. { vt veri patris adoptiuus filius nunquam intelligatur,& ibi } ne imagine naturæ { veritas obumbretur. } ff.de libe.& poſthu.ex quo probatur filium adoptiuum non eſſe verum ac proprium filium, ſed veluti imaginariū. Et ad id etiam expendit cū tex.Alex.in l.adoptiuum,in prin.poſt medium.ff.de in ius vocan.& ibi quoq; Soci.qui præterea dicit & probat ex multis, in nulla diſpoſitione venire filium adoptiuū appellatione filij, contra quàm ibi tradit Paul.Caſtren.Sed & hoc quoque probat tex. { in d.l.cùm in adoptiuis.§.ſed ne articulū.C.de adop.in illis verbis,quaſi imaginaria quadā.& } in l.adoptiones, in verbis,perinde quaſi ex vero filio,& iterum in verbo,videatur.ff.de adop.& in l.mulierem, in verbo,perinde.C.eo.quæ quidē verba improprietatem & fictionem denotāt,vt de dictione perinde,eſt tex.in l.qui à patre,& ibi Bar.ff.de confir.tut.& voluerunt glo.& Bar.in l.ſacrilegij.§.j.ff. ad legem Iul.pecu.Bar.in l.j.in prin.ff.de recept.& in l.ſi is qui pro emptore,col.5.& ibi Iaſon nō ſemel.ff.de vſuca.vbi etiam de dictione quaſi. Rom.& Alex.in l.ſi quis vi,in prin.per illum tex. ff.de acqui.poſſ.cum ſimil.De verbo autem videtur,eſt etiā tex.in l.ſi pater filio,& ibi gl.ff.de his quæ in fraudem credi.& in l.ſi duo, & ibi etiam gl.in fi.ff.de acqui.hær.& voluit item gl.in l.naturaliter,in prin.ff.de acqui.poſſ.& Bar.in d.l.ſi is qui pro emptore,cum ſimil.Quibus adde Caiū iuriſconſultum,ſi is eſt,lib.1.Inſtitutionum, titu.iiij.hos adoptiuos filios adfiliatos appellaſſe,tanquam legitimatos dixeris,reſpectu legitimorum:quod euidenter oſtēdit eſſe diſcrimen inter eos, & veros filios,vt inter legitimatos & legitimos.Adde etiam Bal.in c.cùm in cunctis,in fi.extr.de elect.vbi appellat filios adoptiuos filios abuſiuos.Nā de illis loquēs allegat.l.quidā cùm filiū.§.ſed videamus.ff.de verb.obl.qui tex.loquitur de filio adoptiuo.Ex quo ſequitur,nec in eis hāc l.poſſe intelligi,per ea quæ dicemus infrà nu.24.ſed attēde lector,ad fi.& iterū xliiij.& tu quidē confirma. { Sed & idē Bal.in l.ciues.C.de appel.illud dicit,appellatione filiorū nō venire adoptiuos.& Pet.Anc.in c.ſi verò,de ſen.excom.dicit,eū tex.loquentē in filiis,non habere locū in adoptiuis.}

Statutum loquens de filiis nunquā intelligitur de adoptiuis.

Idem in quauis alia diſpoſitione.

Adoptiui filii adfiliati appellantur, Et filii abuſiui.

8 ¶Ideoq; nec etiam filius adoptiuus propriè eſt ſuus patri hæres,vt dicūt & probāt Fran.Aret.& Iaſon in d.l.Gallus.§.ſi eius,vterq; col.3.ff.de lib.& poſth.& idem Aret.in l.Cornelia,col.2.ff. de teſtam.per tex.in §.j.Inſtit.quib.mod.teſtam.inf.cū dicitur,quaſi agnatione ſui hæredis.Nam per illam dictionem quaſi,ſignificatur quòd nō eſt propriè natiuitas quæ producat ſuitatem.Nec etiā præteritus rumpit teſtamētum,cùm ab extraneo eſt adoptatus.d.l.cùm in adoptiuis,verſi.ſed ne articulum,& ibi Bal.& alij.C.de adop.& §.item non aliter,verſi.& ſi decedēs, iuncta gl.in verbo, exhæredauerit,& ibi etiam doct.Inſtit.eo.& §.ſed & ea omnia,Inſti.de hæred.quæ ab inte.defe.& gl.in l.j.in prin.in verbo,adoptiuus.ff.de bon.poſſ.con.tab.Nicol.Vbal.vbi ſuprà.{ Imol.in l.quidam cùm filium, & ibi Franc.Aret.col.5.verſic.contra quam concluſionem. } & Bened. Capra.d. conſi.80.in j.dubio. { De quo tamen vide Bened.Capra.cōſi.115.cùm prout in facto, col.j. } Nec item tenetur pater huiuſmodi adoptiuū filium alere vt naturalem,ex ſententia gl.in d.§.ſed & ea omnia,in verbo,tantummodo,& ibi etiā Io.Fabr.& Ang.Aret.Inſti.de hære.quæ ab inte.defer.& Do.Guil.Bened.in repe.ca.Raynutius,in verbo,& vxorē nomine Adelpham,nu.738.& ſeq.licèt contrarium teneant Spec.& Ioan.And.in addi.illius,in tit.qui filij ſunt legitimi.§.j.verſi.quid de adoptiuo.& Bal.in d.l.cum in adoptiuis,in prin.col.2.verſi.ibi tantummodo.C.de adop.& in authen.niſi rogati,col.4.verſi.ſed tunc ego quæro.C.ad Treb.& Barb.in d.c.Raynaldus, vbi ſuprà & ante eos Plac.vt retulit gloſ.in d.§.ſed & ea omnia.atque etiam Azo,vt etiam aſſeruit Io.Fab. ibi.Nec ei debetur legitima,Bal.in d.l.cùm in adoptiuis,in prin.col.3. verſic.iſtam ergo comparationem. { Fran.Aret.in l.ex facto,in prin.col.9.ff.de vulg.& pup. }

Adoptiuus filius nō eſt propriè ſuus hæres patri.

Præteritus ab extraneo adoptatus nō rumpit teſtamentum.

Nec etiam eū tenetur pater alere ut naturalem.

9 ¶Porrò Bal.ipſe in l.ea lege, col.pen.verſic.quintò quæritur.C.de condi.ob cauſ.limitat pulchrè quidem & no.gl.in l.ſi ita quis.§.ea lege.ff.de verb.obli.quæ & ipſa no.voluit prohibitum alienare in potentiorem,poſſe tamen alienare in filiū potentiorem, de quo latè diximus ſuprà in prin. huius legis,verſi.18.inci.ſed vtcunque habeat.vt ſcilicet ea gl.procedat in filio naturali, nō etiam in adoptiuo.& hoc Bal.dictum ſequitur Bertha.Firmia.in ſuo tracta.de epiſcopo, in iiij.parte lib. 4.in xlv.q. verſi.an autem prohibitus.

Prohibitus alienare in potentiorē,&c.

¶Sed

10 ¶Sed quod propius huc accedit, certè l.cùm acutissimi.C.de fideic.& alia similia iura huic nostræ l.adfinia, non habent locum in filiis adoptiuis, vt scripserunt Pet.Cy.Ray.Albe.Ang.in lect. Flo. Guido.Pap.& Iason.in l.generaliter.§.cùm autem.C.de instit.& substi.Alex.in l.ex facto.§.si quis rogatus, col.6.versi.an autem habeat locum.ff.ad Treb.& Soci.in repe.l.cum auus, col.23.versi.ex quibus videtur inferri.ff.de condi.& demon.Do.Guil.Bened.in repe.c.Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu.149.& iterum in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu.740.in fi.rursumque in verbo, si absque liberis moreretur, le j.nu.10.in princ.de testa.Phil.Dec.in d.c.in præsentia, col. 15.versi.quartò non habet locum, extr.de proba.& in l.precibus, col.6.versi.& pro ista differentia. C.de impub.& ali.substit.& in d.consi.cccxcix.Quamuis contrarium & malè voluerit Fulg.in d. §.cum autem.& Raph.Com.in d.l.cum auus.ff.de condi.& demon.& Barba.in d.l.cũ acutissimi, char.pen.versi.& limitat istam l.& in d.c.Raynaldus vbi suprà.

Similia quædã iura huic l.nõ habent quoq; locum in filiis adoptiuis.

11 ¶Nec etiam statutum præferẽs masculos fœminis in successionibus, obtinet in masculis adoptiuis, vt latè consuluit { Bal.d.consi.xxiiij.& latiùs. } Io.Ana.consi.xxvij.viso casu mihi proposito, & sequitur Lud.Bol.in addi.illius con.& iterum in consi.lviij.dominus Antonius, col.x.versi.ad prædictorum cõfirmationem.& Ias.in d.§.cũ autem, & in l.cum filiofam.col.antepen.versi.tertiò quærit.ff.de leg.j.& in l.adoptiuum, quam legit cũ §.prætor ait, qui est vlt.l.ij.ff.de in ius voc.Phil. Dec.in d.c.in præsentia, vbi suprà & in d.l.generaliter, vbi suprà.C.de inst.& subst.& cõsi.lij.viso eleganti cõsilio, col.j.& d.cõsi.599.& in d.c.in præsentia, vbi suprà.& Io.Cãp.in d.tract.statutorũ repellentiũ fœminas.d.q.xl.Geor.Nata.in repe.c.quãuis, in iij.q.iij.quæstionis prin.quæ est in xlv. col.de pactis, lib.vj.Domi.Bened.in repe.d.c.Raynutius, vbi suprà, in primo loco.Fran.Rip.lib.j. respon.c.iij.in c.filia dotata, col.3.& Cor.qui vt à recentioribus nõ memoratur, ita nec superiorũ meminit, cõsi.85.plura dubia, col.j.lib.iij.& ante eos Bal.cuius nullus etiam eorum meminit, cõsil. 24.statuto ciuitatis cauetur, lib.j.vbi & huiusmodi filium fictum appellat, & iterũ consi.cij.est considerandum, ante fi.lib.iiij.dum dicit in casu huius statuti non præferri legitimatum fœminæ, quia æquiparatur adoptiuo.Et id quoque videtur voluisse Ro.in d.l.si is qui pro emptore, col.8.ff.de vsuc.& nouissimè Albert.Bru.in tractatu etiam statutorum repellentium fœminas, in j.q.xij.artic. Et bene facit quod dicam in seq.versic. { Et text.in simili in l.patrem.ff.de Senatusc.Silla.vbi ita scribitur, patrem adoptiuum matri non obesse plerique probant. }

Statutũ præferens mascu los fœminis in successionibus, non obtinet in masculis adoptiuis.

12 ¶Nec denique concessio feudi & emphyteusis facta pro se & suis filiis, comprehendit filios adoptiuos, vt de feudo est tex.apertus in c.adoptiuus, & ibi Bal.& omnes tit.si de feud.fuer.cont.int. dom.& agn.vas.vbi & ex hoc not. Cardi.Alex. quòd statutum vel consuetudo de simplici non extenditur ad fictũ, tanquã scilicet filius adoptiuus non sit simpliciter filius, sed filius fictus: quod & suprà ex aliis diximus. Et cum id limitetur procedere, nisi adoptio ita fuerit facta à principe, vt adoptatus succedat in feudum, secundũ Bal.ibi.per §.naturales, eo.tit.tamen hæc limitatio ita etiam debet intelligi, vt si sint filiæ, quæ ex pacto possunt succedere in feudo, nec iste quidem ita adoptatus excludat, quin potiùs ab iis excluditur, vt sentit Andr.Iser.in d.c. adoptiuus, & ibi expressè Cardin.Alex. Quanquam etiam cùm filia succedit in feudo, hoc intelligitur deficientibus masculis, nõ aliàs, per c.j.§.filia, tit.de succes.feu.id quod multùm facit ad id quod suprà diximus in præced.versi.Ex illo autem tex.in d.c.adoptiuus, ne illud omittam, dicit generaliter Alex.in d. l.adoptiuum, post prin.filios adoptiuos non compræhendi in priuilegiis.

Cõcessio quoque feudi & emphyteusis facta pro se & suis filiis, non cõprehendit filios adoptiuos.

13 ¶De emphyteusi autem, quòd scilicet illius concessio pro se & filiis, non compræhendat adoptiuos, voluit Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua, versi.lxviij.Rayn.& Imo.in d.l.si ita quis.§.is cui.ff.de leg.ij.Bal.in d.l.fideicommissum.ff.de condi.& demon. { Pau.Cast.consi.cccclxj.visis & diligenter examinatis priuilegiis, col.pen.versi.primò an sub illis. } & Alex.qui id dicit no. & Soci.in d. l.adoptiuum.ff.de in ius voc.& Barba.in d.ca.Raynaldus, vbi suprà, & Iason in d.l.ij.col.67.vers. quartò quærit hîc.C.de iure emphy.Phil.Dec.in d.l.generaliter, col.6 versi.septimò.C.de insti.& substi.Geor.Nat.in repe.d.c.quamuis, vbi suprà.

Comprobatio de emphyteusi.

14 {¶Et huc quoq; pertinent no.ab Ang.in l.j.C.de his qui ante apert.tab.quòd dispositio eius l.nõ habet locum in filio adoptiuo.& Barb.in repe.rub.C.qui admi.char.xvj.versic.sed vnũ est quod circa hũc passum annotatur, patrem scilicet adoptiuũ non posse adire hæreditatem delatam filio adoptiuo, ipso filio existente in extremis, vti facere potest in filio naturali, vt ipse paulò antè tenuerat post alios multos.Similiter idem Ang.in l.iubemus.C.ad senatusc.Treb.tradit eam l.non habere locum in adoptiuis filiis, & sequitur Phil.Dec.consi.cccccx.viso themate, col.vlt.}

De eadem re.

¶Nec tamen prætermiserim quod liberorum appellatio, qua l.nostra hîc vtitur, non pertinet ad adoptiuos filios.Neq; enim temere reperies, nec apud nostros iuriscõsultos, nec apud alios receptæ autoritatis scriptores, adoptiuos liberos, sed filios, nec adoptare liberos, sed filiũ siue filios, sæpius autẽ procreare, gignere, suscipere liberos, quæ verba naturæ sunt, nõ iuris. Tãquam etiã hæc liberorum enuntiatio ius sanguinis tantùm demõstret, filiorum autem & sanguinis & iuris. Quã rem, vt verũ fatear, nondũ à quoquam obseruatam cõperimus, sed si quis solerter eos legat, quos diximus, id facilè depræhendet. Quin ex Aulo Gellio libr.5.c.xix.intelliges extraneos adoptatos in liberorum locum sumi, tanquam ipsi non sint liberi, sed in locũ liberorum assumpti, ac suffecti: ac eosdem filios fieri, veluti ipsi sint filij, quamuis non liberi. Nam statim in prin.illius capitis ita scribit, Cum in alienam familiam, inq; liberorum locum extranei sumuntur, &c. Et quibusdam

Liberorũ appellatio non pertinet ad adoptiuos filios.

interiectis verba rogationis populi adscribit, quæ sunt huiusmodi, Velitis, iubeatis, vti L. Valerius L. Titio tam lege iureque filius sibi fiat, quàm si ex eo patre matreque familiâs eius natus esset. hæc ille. Nā aliud est talem fieri, & aliud pro tali vel loco talis haberi, vt no. per Bal. in proœmio ff. in princ. col. vlti. Et ad id fortè quod diximus, respicit tex. in d. l. fideicommissum. ff. de condi. & demon. & in d. l. si ita quis. §. is cui. ff. de leg. ij. Cuius quidē posterioris autoritate Alb. { in l. quod si nepotes, paulò ante fin. ff. de testā. tut. & } in suo omnium vberrimo lexico tradit simpliciter liberorum appellatione non contineri adoptiuos.

16 De eadem re. { ¶Quanquam alicubi reperies liberos adoptiuos, vt in l. ij. §. liberi. ff. ad Senatusc. Treb. sed is locus euitari potest, vt qui confusim & promiscuè loquatur de liberis naturalibus & adoptiuis, vti etiam l. liberos. ff. de Sena. & l. iij. ff. vnde libe. & l. j. §. liberos. ff. si tab. testa. & Sallustius in bello Iugurth. in oratione Micipsæ ad filios; Ne ego meliores liberos sumpsisse videar quàm genuisse. Nam & ibi promiscuè de Iugurtha filio adoptiuo & aliis filiis naturalibus, vt tamen ad adoptiuū filium referatur verbum sumpsisse: ad naturales genuisse. Et cum parentes dicantur respectu liberorū: patres, filiorū: ideo sæpius reperies patres adoptiuos, vt in l. si dominiū. ff. de fur. & alibi vbique: parentes verò vix reperies. Imò in ea l. inuenies parētem vocatū naturalē, patrem verò adoptiuū, scilicet in l. si te parēs. C. de suis & legiti. Et quod hanc nostrā opi. adiuuat, Phil. Dec. in c. in præsentia, col. 18. versi. si tamen volumus, de probat. tradit quòd si quis stipuletur emphyteusim pro se & liberis, cōprehenduntur etiā filij naturales per l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. At si quis stipuletur pro se & filiis, nō cōprehendūtur. & ita dicit intelligi quod scribit Ang. in l. generaliter. §. cùm autem. C. de inst. & subst. Tanquam scilicet nomen liberorum magis ad naturam pertineat quàm filiorum. Cæterū vix reperies suscipere liberos, vel etiam filios de adoptiuis, nisi etiam promiscuè de naturalibus & adoptiuis loquamur, vt in l. Senatoris filium. ff. de Senat. }

17 *In dubio verba naturaliter potius quā ciuiliter accipienda sunt.* ¶Quin si ea liberorum appellatio adoptiuos quoque cōpræhenderet, nedum naturales: tamen de his tantùm in dubio intelligeretur, non itē de illis. Nam verba quæ & naturaliter & ciuiliter possunt intelligi, debent naturaliter potiùs quàm ciuiliter in dubio accipi. l. vlt. & ibi Bal. Salyc. Paul. Cast. & alij. C. de his qui veni. æta. impe. & l. ex ea parte. §. in insulam, & ibi Bar. & alij. ff. de verbo. oblig. & l. Starius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci. & ca. susceptum, & ibi gl. in verbo, non morte, Domi. in iij. no. & Phil. Franc. de rescri. lib. vj. & no. glo. in c. placuit, le ij. in verbo, mortuus. xvj. q. j. Bal. in c. licèt, in fi. extra de offi. lega. Pet. Anch. in repe. c. vlt. in vlti. q. prin. versi. consuluit etiam, de consti. & Alex. consil. iiij. ponderatis verbis testamenti, col. j. libr. iiij. cum aliis concord. à me collectis in nostro tractatu de iure primogenituræ, in j. q. { nu. 10. sed nec illud, & seq. } & vide quæ dicam infra in versi. 44. incip. & tu quidem, & seq.

18 *Vtrum adoptiui filii, quos pater habet tempore donationis, reuocent ex hac lege.* ¶Aduerte tamen ad vnum casum, quem nondum à quopiam tactum comperimus. Nam semper suprà locuti sumus de adoptione facta post donationem: & in ea quidem tantū obtinet locum maior ac potior pars rationū, quas suprà adduximus, vtpote quia semper posset donās adoptando donationē perfectam & alioquin irreuocabilem reuocare. Quid igitur si tempore donationis pater habebat filios adoptiuos, sed quos mortuos esse falso rumore putabat, id quod nostri doct. idem esse cēsent, ac si nō haberet, quantū ad l. nostrā pertinet, vt latè diximus suprà in verbo, filios non habens, versi. xv. inci. sed & illud in quæstionē vocatur, & seq. postea autē compertū est eos viuere, vtrū reuocetur donatio? Certū est enim adoptiuos parentibus succedere. l. si te parēs. C. de suis & legit. & l. pen. §. si quidem. C. de adop. { Etiam de iure auth. vt per Cy. in auth. in successione. C. de suis & legi. quam tamen legit sub tit. ad S C. Tertul. *Adoptiui parentibus succedunt.*

19 *Etiam in iure patronatus.* ¶Nec id tantùm in cæteris rebus, sed & in iure patronatus ecclesiæ, vt nouissimè voluit Cæsar Lambertinus in tra. de iure pat. in xxiij. art. ij. q. prin. ij. partis libr. j. De quo tamen vide eundē latiùs in ix. art. eiusdem q. j. partis, & lib. post Rochum Cur. in tracta. eiusdem titu. in verbo, ipse vel is à quo, in xxxiiij. q. Et } in regno quoque, etiā cum aliis liberis naturalibus & legitimis, vt in Iugurtha comprobatū est, qui ex adoptione Micipsæ Numidarū regis succesit in regno cū Adherbale & Hiemsale filiis naturalibus ac legitimis ipsius Micipsæ, tam ex eiusdem patris, quàm S. P. Q. R. iudicio, vt videre licet apud Salustiū in bello Iugurthino. Sic & Tiberius Augusto, Nero Claudio, Traianus Neruæ, Antoninus Pius Adriano, & ipsi Pio Antonius Philosophus, & Iustino maiori noster Iustinianus, & alij aliis per adoptionem in imperio successerunt, vt testes sunt Cornelius Tacitus, Suetonius, Dion, Aurelius Victor, Aelius Lampridius, & cæteri imperatorum scriptores. { Quis autem nescit Ioannam reginam Siciliæ adoptasse in filium Alphōsum regem Arragonum, qui ei ob id in regnum succesit? cùm & id è nostris scripserit Bal. in l. mulierem. C. de adopt. prout illum citat Cæsar Lambert. in d. tract. de iure patr. in ij. arti. vij. q. princ. j. partis lib. 1. col. 2. nu. 18. quamuis id non sit scriptum in meo codice Bal. Porrò Galba adoptaturus Pisonem, eleganti oratione probat hunc morem probatissimum more priscorum principum apud Tacitum. } Nam & ipsi adoptiui dicuntur filij regis aut imperatoris, sicuti & senatoris, & decurionis. l. senatoris filium, & l. seq. ff. de senat. & l. cum adoptiuum, quæ est C. de decur. lib. x. vbi & id probatur, filios adoptiuos potiri priuilegiis filiorum. *Et in regno.*

20 *Adeò ut trāsmittant hæ-* ¶Et ita quidem adoptiui succedūt, vt transmittant hæreditatem etiam non aditam ad suos hæredes, sicuti & alij filij naturales & legitimi, secundum gloss. not. in l. seruus alienus, quæ est iij. §. vlt. in glo. mag. in fin. ff. de hære. instit. quam ad hoc dicit sing. Bal. in sua marg. in verbo, adoptio,

versi. ij.

versi.ij.Et vt etiam excludant naturales tantum filios,vt pulchrè voluit Ang.in §. vltima siquidem,post prin.in auth.qui.mo.nat.effi.sui.per illum tex.simpliciter loquentē de legitimis.Excludant,inquā,ascendentes & vxorem,vt scribit Matth.in tract.de succ.ab int.col.6.versi.item dubitatur.& Ang.Aret.in §.sed ea omnia,col.2.versi.quæro an talis,Insti.de hære.quæ ab inte.def.vbi id dicitur obtinere de rigore iuris.& Guil.Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo, & vxorē nomine Adelasiā,nu.748.ext.de testa.& est bonus tex.in l.ij.§.liberi.ff.ad Senat.Tertu.& in l.æquissimum,in prin.eo.tit. Sed & iidem perinde ac naturales & legitimi impediunt bonorum publicationem,si non fraudis causa adoptio facta sit,nempe in reatu,aut in desperatione rerum, vt dicit tex.in l.vlt.§.ex bonis.ff.de bonis dam.Reuocantq; sicuti naturales & legitimi alienata in fraudē. l.vlti.ff.si quid in fraud.patr.& voluit Bal.in l.ij.col.j.versi.quæro an filius.C.eod.titu. & Bar.in l. non vsque.ff.si à par.quis manu.fue. { Raph.Fulg.consi.ccxxviij.Antonius de morando,col.2. } Eisque debetur legitima.l.si arrogator.ff.de adopt.& §.cum autem,Insti.eo. { Et quarta,l.j.§.si impuberi.ff.de collat.bono.& d.l.vltim.ff.si quid in fraud.patron. } Atque alimenta ex quorundam op.vt suprà diximus.Veniuntque ipsi contra testamentum patris,si fuerint præteriti aut exhæredati.l.j.in prin.& l.non putauit.§.si quis emancipatum.ff.de bono.poss.contr.tab.l.filius à patre.§. j.ff.de lib.& posth. { & l.j.§.liberos.ff.si tabu.testam.nullæ extab. } & §.adoptiui,Instit.de exhær. libe.& §.j.Instit.quibus modis testa.infir.& voluit gl.in l.filio quem pater.ff.de lib.& posth.Cyn. in l.impuberem,in fi.& ibi Saly.& Raph.Fulgo.C.de adopt.idem Salyc.in repet.l.si arrogatur.in xiij.q.& ibi quoque Iason char.vlt.ff.eod.& idem Iason consi.cxlj.visa longa, col.antepen.lib.iiij. De quo tamen,& qualiter intelligatur,vide quæ supra diximus,& tex.& glo.in l.certum.ff.de iniust. testam.& Host.in summa de testam.§.qualiter infirmetur,versi.secundo.In eisque habet locum Senatusconsul.Syllania.l.j.§.domini appellatione etiam filiusfamil.ff.de Senatusconsul.Syllanian. Mittiturque venter in possessionem bonorum aui adoptiui.l. j. §. si filius ff.de ventre in possess. mit.

reditatem non aditā ad suos hæredes.

Et impediunt bonorū publicationem.

Et ueniūt contra testamentum patris, si sint præteriti.

21 ¶Suntque & ipsi sui hæredes,quicquid suprà diximus ex aliis , per l.arrogata.§.vlti.ff.de adoptio. & l.cum in adoptiuis.in prin.ibi,sui iuris habere iura.vbi Bal.not.C.eod.titu.& in d.l. certum.in prin.ff.de iniust.testa.& in l.j.§.suos hæredes.ff.de suis & legiti.& in §. inceitatorū.Instit.de hære. quæ ab inte.defe.& voluit { gl.in l.ij.§.vlti.in verbo,non mutat,in fi.ff.de hære.instit.& } Bal.in l. eam quam,col.j.C.de fideicom. { Rom.qui eam gl.dicit ad hoc sing.in l.venter.ff.de acqui.hære. & ibi etiam Fran.Aret.col.15.versi.vltimò adde vbi etiam id dicit esse & propriè & verè respondere ad iura,quæ videntur probare contrarium. } & Iason in consi.cxlj.col.4.versi.secundo principaliter.lib.4. { Eisque defertur tutela legitima,secundum Iac.Raph.Alber.& Bal.contra gl.in l. j.in prin.ff.de legi.tut.Nec ij sine venia possunt patres adoptiuos in ius vocare,vt voluerūt omnes in §.sed ea omnia contra gl.ibi,Instit.de hære.ab intest.& Bened.in repet.c.Raynutius,in d. verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nu.742.extr.de testa.In eisque habet locum l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.qua valet testamentum patris inter liberos cum duobus testibus aut aliàs imperfectum ratione solennitatis,vt voluit Ioā.Fab.ibi,in verbo, à parentibus.Potestq; eis substitui pupillariter.l.si arrogatus.ff.de adopt.& l.sed si plures.§.in arrogato.ff.de vulg. & pupil.Alex.consi.cxxvj.in hac hæsitatione,col.j.libr.iiij. } Sæpeque aliàs veniunt appellatione filiorum etiam in odiosis.l.lege Iulia.§.hoc capite.ff.de rit.nup. { Vti etiam pater adoptiuus venit appellatione patris,etiam in odiosis.l.nec in ea,in princ.ff.de adul.Denique Albe.in l.senatoris filium,versi.item colligo.ff.de senator.quòd si statuto quis possit subrogare filium, in consilio ciuitatis potest quis subrogare filium adoptiuū,per gl.ibi,quæ dicit huiusmodi filium sortiri dignitatē patris,& in id facere gl.in l.adoptiuum,in prin.ff.de in ius voc.& ita dicit fuisse determinatum. }

Adoptiui sunt sui hæredes.

22 ¶Nec hic quidem in ea specie superiùs proposita subest fraus aliqua aut commentum,de quibus loquuntur d.l.fideicommissum.ff.de condi.& demon.& dictus §.ex bonis,nuper citatus. Nec simulatio aliqua , de qua etiam loquitur Senatusconsultum, quod suprà ex Tacito aduocauimus. Ideoque fortè & in eo adoptiuo quem pater,cū donat putat esse mortuum,putarem & ipse locū esse nostræ legi.Nā & Raynutius,in l.Gallus.§.& quid si tantū.ff.de libe.& posth.in ea est op.vt filij iam ante testamentum à filio adoptari faciant deficere eam substitutionem , si filius ipse sine liberis decesserit,licèt non faciat postea adoptatus,per d.l.fideicommissum.& sequitur And. Alciatæ vir eruditionis,lib.iij.de verb.signi.Et hæc erit loco primæ limitationis ad id quod diximus, hanc legem non habere locum in filiis adoptiuis:quæ tamen nō procederet in hoc nostro regno Franciæ,in quo filij adoptiui nullo modo succedunt , vt tradit Masuer. consuetudinum Franciæ peritissimus in tit.de probat.versi.item & si defunctus.& Domi. Guil.Benedi.quo loco nuper citauimus,nu.758.

Autoris sententia de adoptiuo , quem pater,cùm donat, putat esse mortuum.

23 ¶Secundò limita nota.vt procedat quod dictum est filios post donationem adoptatos non eam reuocare ex hac lege,nisi ea adoptio fieret instinctu siue rogatu,& vt nostri loquuntur,ad instantiam donatarij,vt nūcupatim tradit Soci.in l.si cognatis,col.x.versi.tenēdo tamen sol.ff.de rebus dubus,quem sequitur,idque dicit no.Hipp.Marsi.sing.cccl.damnum quod quis. Mouetur autem Socin.ad id dicendum ex solutione quam Bar.in d.l.si cognatis, tradit ad contrarium quod ipse ei l.opposuerat,de d.l.fideicommissum,de condit.& demonst.& d.l.si ita quis.§.is cui in tempus. ff.de lega.ij.suprà à nobis citatis : quibus traditur fideicommissum à filiis ita relictum, si quis ex his sine

Vtrùm adoptio facta post donationem instinctu donatarii reuocet eā ex hac lege.

his sine liberis decesserit, non excludi adoptione filij. Similiterque si relictū sit alicui in tempus liberorum, nō is illud consequitur adoptando. Nam hæc voluimus repetere, vt facilius intelligeres quod hic dicimus. At in d.l.si cognatis, nuncupatim scribitur, quòd si cognatis quicquam legatū sit, id etiam cōsequitur adoptiuus filius. Quæ cum ex diametro cōtraria videretur, Bartho. in postremo loco, col.2. ita id dissoluit, vt ea lex procedat, si aliquis efficitur cognatus facto ipsiusmet testatoris, vt quia ipse quempiam arrogat in filium vel nepotem. Leges autem cōtrariæ procedāt, cum quis efficitur cognatus facto tertij. neque enim tunc admittitur, ne sit in ipsius potestate faciendi alium admitti. Et hanc quoque sol. sequitur Imo. in d.l. fideicōmissum. & Barb. in d.c. Raynaldus, quo loco suprà citauimus. & Geor. Nat. in d.c. quamuis, in iij.q. prin. versic. in contrarium tamen facit. Et pro hac etiam facit text. quem Rapha. Co. in d.l. si cognatis allegat, videlicet in l. si quis posthumos, in prin. iūcta iij. lect. gl. ff. de lib. & posth. vbi institutio posthumi trahitur ad eos quos postea ipse testator arrogauit, vbi & ipse Com. pro simili allegat d.l. si cognatis, & Bart. ibi. Ex eaque solutione id elicit Soci. in d.l. si cognatis, quod suprà diximus ad diximus ad casum l. nostræ, vt scilicet filius à donante adoptatus instante donatario, reuocet donationem.

24 *Solutio contrariorum.* ¶ Sed attende lector. Nam d.l. si quis posthumos (vt hoc primo loco expediā) intelligitur, quando nulli alij erant posthumi, ne aliàs rumpatur testamentum, vt nuncupatim dicit glo. ibi, quam omnes approbant, & reputant not. ac sing. quæ res nihil huc pertinet. Quantum autem ad reliquas leges illa sol. Bartol. qua cum illis concordat dicta l. si cognatis, non videtur concludere, nec quadrare. Nam in d.l. si cognatis, nō de liberis fit mentio, sed de cognatis. Appellatione autē cognatorum veniunt tam ciuiles quàm naturales. l.j. {cognationem.} ff. vnde cogn. vbi ita ad verbum scribitur, vbicunque de cognatis agitur, ibi sic accipimus, vt etiam adoptione cognati facti contineantur, & vt scribitur in l. non facilè. §. cognationis. ff. de grad. affi. quædā cognationes iure ciuili, quædam naturali cōnectuntur. & paulò pòst, ciuilis autē per se sine naturali cognatio, consistit per adoptionē. Propterea nō mirum est, si in d.l. si cognatis, legatum relictum cognatis competat etiā adoptiuis. Liberorum autem appellatio, de quibus loquūtur leges cōtrariæ, nunquā ad ciuiles pertinet, vt suprà diximus. Et quāuis filiorū enuntiatio ciuiles interdum contineat, id tamen abusiuè fit. Nā propriè ad naturales & legitimos refertur, vt probatur in l. filium diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in l. tutelas, in prin. & ibi Bar. ff. de capi. dimi. & suprà diximus. Ideo nō mirum si in dictis legibus contrariis non compræhenduntur filij ciuiles tantum, præsertim cum illic filij ipsi non in dispositione ponantur, sed in cōdictione, quæ propriè ac verè, non fictè intelligenda est. l. Mœuius, & l. qui hæredi. ff. de condi. & demon. ad quod faciunt no. in simili per Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. Quod hic maximè debet obtinere, vbi præterquā quòd filij ponuntur in cōditione hac, scilicet si nati fuerint, vt suprà sæpiùs diximus, etiā sumus in materia stricta contractuum, in quibus verba propriè debent intelligi. l. quicquid astringendæ. ff. de verb. obli. & dicemus infrà versi. 44. & tu quidem confirma.

Appellatione cognatorū ueniunt tam ciuiles quàm naturales.

25 *De eadem re.* ¶ Verùm Soc. ipse qui hæc penitissimè introspexerat, in d.l. si cognatis, non audet discedere à sententia Bar. quam dicit esse communem, singu. & bene signandam, & quæ in practica præualeret, quamuis, inquit, habeat difficultatem. Sed & eam sing. quoque & solennem dicit Fran. Aret. in d. l. si quis posthumos, in prin. col.2. ff. de libe. & posthu. Licèt etiam apertè ea intelligat, quæ contra eam suprà diximus. Et eam etiā, quod iam diximus, nūcupatim sequūtur Imol. & Barb. & Georg. Nat. Et ex hoc quoque infert Soci. id quod suprà diximus, scilicet filios adoptiuos nō admitti ad feudū & emphyteusim cōcessam pro se & filiis, intelligi, nisi adoptati fuerint instāte domino. Et similiter licèt dubium sit, vtrū legitimatus excludat substitutū, idque multas distinctiones & limitationes recipiat, hauddubie tamen excludit, quādo grauatus legitimaret filiū consentiente testatore, secundum illam doctrinā Bar. Nam & videmus (quod eam nō modicū fulcit) quòd legitimatus à testatore præteritus rumpit testamentum. vt no. in d.l. filio quem pater, in fin. ff. de lib. & posthu. cum concor. à me latè congestis infrà eo. versi. 79. incip. ex hocque inferunt. Idem autem quod Soci. suprà dicit de filio adoptato instante siue cōsentiente domino feudi, voluisse videtur Ioan. Fab. quem non allegat, in §. sui, insti. de hær. quæ ab intest. defer. Vt scilicet adoptio filij facta à vasallo consentiente domino, præiudicet ipsi domino in successione feudi, licèt non agnatis.

26 *An filii spirituales donationem reuocent ex hac lege.* ¶ Nec item spirituales ac mystici filij, quos scilicet ex sanctifico fonte leuamus, atq; ita ad alteram genituram, siue regenerationem, quæ παλιγγενεσία dicitur, perducimus. Hi inquam donationem non reuocāt ex hac l. vt qui nobis nullo modo succedunt, sicuti prodidit Ant. in c. trāsmissa, extr. qui fil. sunt legit. & Panor. in c. tāta, col.3. eo. tit. {Marti. Laud. in tracta. de legitimatione, col.9. vers. quinta specie,} & Card. Alex. in c. per venerabilem. §. quod autem, char. xj. in fi. v. q. prin. eo. tit. & Guil. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine {Adelasiam,} num. 761. de testa. Bened. Capra, consi. cxlviij. cum vt præsupponitur, col.2. versic. sunt & secundo. & Nicol. Perusi. in tract. de succes. ab inte. char. iij. versi. septima & vlt. species, & iterum char. xj. col.2. versic. de filiis spiritualibus. & Lud. Bol. in addi. Mathesal. in tract. de succe. ab intest. chart. viij. in addit. incip. vltimus gradus, ver. quid autem in filiis. Quibus in locis Nicol. & Lud. addunt rationem, quæ ad hunc casum maximè pertinet, quia inter eos est quædam gratuita, sancta, ac spiritualis necessitudo, quæ nihil habet cōmune cum bonis istis externis, profanis, & temporalibus. Nec etiam excludit substitutum, vt asserit Bal. in authen. nisi rogati, col. penul. versic. sed tunc quæro. C. ad Trebel. quem

sequuntur

ſequuntur Barb.in c.Raynaldus,col.36.de teſta.& Fran.Cur.ſenior in tract.de teſtib.in { 30.concluſione,ad fin.Phil.Fran.in c.j.in prin.col.ij.de cogna.ſpiri.lib.vj. } Phil.Dec.conſi.cccxcix. concluſionem, col.j.& Ioan.Campe.in tract.ſtatutorum repellentium fœminas,in q.xl.vbi hoc dicit ſing.& Georg.Nat.in c.quamuis,in iij.q.xliij.q.prin.de pact.lib.vj.& Catel. Cotta qui id quoque dicit ſing.in memor.incip.filius ſpiritualis,vbi hoc dicit obſeruari in practi.& Do. Guil.Bened.in repe.d.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nu.761.& iterum in verbo,ſi abſq; liberis moreretur,nu.10.ad fi.ext.de teſta. {& Fran.Ripa,in l.ex facto.§.ſi quis rogatus,col.12.nu.43.ff.ad Trebel. } Quibus ego magis accedo,quàm Barb.ſibi contrario,& aliàs ſemper nouarum opi.admodum cupido,qui ſcilicet in repe.l.cũ acutiſsimi,col.125.verſi.faciat elegans & ſing.C.de fideic.audenter aſſerit filiũ ſpiritualem excludere ſubſtitutos.Et huc faciunt multa quæ diximus in præced.capit.de filio adoptiuo,videlicet fraudis facilitas,& liberorum appellatio, & quæ tradit Alex.conſi.cxxv.viſo themate præmiſſo,col.2.verſi.& dato quòd ſtatutum,lib.iiij.

27 ¶Et ego ſanè in hac ſum ſententia,vt hæc l.nõ procedat in filio ſpirituali: quãquàm multa ſunt quæ diuerſum ſuadere videntur,veluti præferentia aut certè æquantia hanc cõiunctionem ſpiritualem carnali.Nam ſcribitur in c.j.in prin.xxx.q.iij. Ita diligere debet homo eum qui ipſum de ſacro fonte ſuſcepit,ſicut patrem.Et gl.in c.ſeq.incipien.pyctacium,in verbo,multo magis,aſſerit arg.illius tex.patrem ſpiritualem eſſe magis diligendũ,quàm carnalem. Nec huic rei afferre præiudicium quod in d.c.j.ſcribitur,æquè eſſe diligendum. Non enim propterea remouet,quin plus ſit diligendus.Subditque ea gl.paulò pòſt,plus eſſe deferendũ patri ſpirituali in exhibitione reuerentiæ,quàm carnali.Et illam gl.dicit ſing.Barb.in l.ij.col.7.ff.de verb.obl.& in repe.d.l.cùm acutiſsimi, col.114.Licèt huic ſit affinis & alia gl.in c.qui dormierit.xxvij.q.ij. tradens affinitatẽ ſpiritualem maiorem eſſe quàm carnalem.Propterea etiam dicit & alibi gloſ.in c.aut facta,in verbo, parentem,de pœni.diſt.j.per tex.in d.c.pyctacium,non minùs puniendum eſſe qui interimit patrem ſpiritualem,quàm qui carnalem.quem ſequitur Alex.in addi.Bart.in d.l.diuus, & ibi etiam Hippo.Marſi.in fi.ff.de parric.Et ſicut cognatio carnalis impedit matrimoniũ,ita & ſpiritualis,vt per totum titu.ext.de cog.ſpi.Imò plus impedit,ſi credimus Pan.qui in col.4.ext.de purg.cano. tradit magis abſtinẽdum eſſe à cognatione ſpirituali,quàm à carnali, cùm illa ſit hac nobilior & dignior per d.c.j.& d.ca.pyctacium. Vnde,inquit,eccleſia Romana nunquam diſpenſaſſe legitur circa cognationem ſpiritualem,quamuis quotidie diſpẽſet circa carnalem. { Id quod refert & dicit ſingul.Fely.in cap.at ſi clerici,ad fin.princi.de iudic.& Philip.Dec.conſi.cccclxij.viſa legitimatione,col.j.

Autoris hac de re opinio.

Non minus puniendus eſt qui interimit patrem ſpiritualem, quàm qui carnalem.

28 ¶Ex his fit,quòd quemadmodum filius non poteſt in ius vocare parentes naturales ſine venia, ita nec patres ſiue matres ſpirituales,id eſt,ſuſceptores ipſos, qui ſcilicet eos leuãt ex ſacro fonte, vt ſuprà diximus.Quæ fuit ſententia Guil.Cu.Bal. { Ang.Rom.Paul.Caſt.Alex.& Iaſ.in l.generaliter.ff.de in ius voc.ipſius Ang.& Ful.in l.adoptiuũ,per illũ tex.ff.eo. } Phil. Fran.in c.poſtremò,col.pe.de app.& in d.c.j.de cogna.ſpirit.lib.vj.Mart.Laud.in d.tractatu,de legitimatione,vbi ſuprà. Ange. Aret.in §.pœnales,col.4.verſi.ex quo infertur,& ibi etiam Iaſ. col.x.verſi.nunquid ergo,& Ludo.Gomeſ.col.xj.verſi.& omnia prædicta { & Zazi.col.2. } Inſtit.de actio.& D.Guil. Bene.in repe.c.Raynutius,vbi ſuprà in j.gl.nu.765.& Alex.in l.j.in prin.C.de in ius voc.& Baptiſtæ à S.Blaſio,in tract.de acti.in cij.actione. { Pari.à puteo in tracta.ſyndica.in verbo ſuſpicio, col.vlti. } A quibus ſtat quod ſuprà diximus de exhibitione reuerentiæ,& quod item tradit Bald. in c.j.§.vlt.col.4.verſi.dubitatur tandem,tit.de prohi.feud.ali.per Fed.quòd cùm reuerẽtia actionem furti excludat,non poſsit propterea quis patrem ſpiritualem actione furti conuenire, arg.l. non debet.ff.de dol.mal.

Filius non uocat ſpirituales patres in ius ſine uenia. uide tamẽ nu. 36.

29 ¶Et his conuenit quod voluerũt multi maximæ authoritatis, poſſe recuſari iudicem patrem aut filium ſpiritualem aduerſarij.Nã in hac ſententia eſt Spec.tit.de appel.§.nunc dicamus,verſi.circa hoc autem,in ij.parte,& ſubobſcurè in titu.de relat.§.qualiter, in iij.forma inci. ſanctiſsimo & c. nouerit ſanctitas veſtra,&c.& Ioan.And.in c.Romana.§.quòd ſi obiiciatur,& ibi Domi.col.pen. de appel.lib.vj.& in c.cùm ſpeciali,ſuper iiij.gl.& ibi etiã Imo.col.8.& Panor.col.2. verſ.& pone exemplum,& Phil.Dec.col.2.extr.eod.idem Imol.in ca.prudentiã,de offi.dele.Phil.in c. poſtremo,col.vlt.de appel.Firmia.in tract.de epiſ.in iiij.parte,lib.iiij.col.8.verſi.ſecũda eſt,ſi ſit cõpater. &.in ſuo indice,in verbo compater,verſi.xiij.& Iaſon in l.cùm apertiſsimi,col.3.C.de iudi.

Pater aut filius ſpiritualis iudex recuſari poteſt. uide tamẽ nu. 37.

30 ¶Quin ſunt & multi non minoris authoritatis , qui negant eos eſſe teſtes idoneos , & inter hos Bal.in d.l.generaliter.ff.de in ius voc.Fulg.in l.iiij.§.prætor ait,eo.tit. Saly.in l.teſtis idoneus.ff.de teſtib.per tex.in l.ſi quis alumnam,in fi. { & ibi no.} C.de nupt.Alex.conſil.cxliij. quoniã abunde,col.2.verſi.quidam etiam ex illis teſtibus,lib.2. { vbi tamen nutat , } & conſi.xxxiij.viſo proceſſu,colum.pen.verſic.ad hoc etiam accederet,libr.iij.vbi etiam negat ſe in hoc facere magnum fundamẽtum.Phil.Fran.qui hoc dicit ſing.in d.c.j.in prin.col.2.de cog.ſpir.lib.vj.Matthæ. Affli. in conſti.Siciliæ,inci.mores diſſolutè viuentium,verſi.xxx. {Steph.Bertr.conſi.clxxviij.viſo proceſſu,nu.13.lib.2. }

Nec ſunt teſtes idonei. uide nu.38.

31 ¶Sed & Ioan. Fab.in l.j.C.de alen.liber. aſſerit hos filios ſpirituales eſſe alendos. Quod & voluit Bald.ſubdubius tamen,in authen.niſi rogati,colum.vlti.verſic.ſed tunc ego quæro.C.ad Trebel. & ſequitur Philip. Franc.qui id dicit nota.in d.capit.j.de cogna.ſpir.libr.vj.& Nicol.Peruſ. & ipſe ſubdubius,

Hi filii etiam alendi ſunt. uide nu.40.

ſubdubius,in d.tracta.ſucceſ.ab inteſt.vbi ſuprà, { Barb.in repe.ca.Raynaldus,col.37.de teſt. } & Catel.Cot.qui id ſing.dicit in memor.incip.commater.Fran.Cur.in tract.de teſt.cōclu.xxx.ante fi.& Budæus vir nunquàm ſatis laudatus,in lib.j.de philologia,vbi ſcribit proditā eſſe quandam actionem honorariā ad eorum nutricationem,ſi egeant. { & Franc.Ripa in d.l.ex facto.§.ſi quis rogatus,col.12.nū.43.ff.ad ſenatuſ.Trebel.& Ludo.Goz.conſi.xiij.in hac cauſa,col.2.nu.18. }

32 ¶Nec etiam prætereundum quod ab eodem Io.Fab.proditum eſt in §.ſunt præterea, verſi.ſed & ſi quis,col.1.Inſtit.de actio.quòd huiuſmodi perſonæ nō poſſunt conueniri, niſi inquantū facere poſsint , quemadmodum nec parentes & filij naturales,de quibus ibi,& hoc nuncupatim ſequuntur Ioan.Plat.& Ang.Aret.ibi,col.etiam vterque prima.

33 ¶Nec illud item quod ſcribit Bal.in l.j.col.12.verſi.ſed an commater.C. qui accu.non poſ.quòd mulier commater poteſt accuſare occiſorem ſui compatris,tanquam id faciēs cenſeatur proſequi ſuorum iniuriam,quamuis id nulla lege aut decretali,vt ipſe ſubdit,cautum reperiatur.& hoc ſequitur { Rom.loquens de filia ſpirituali,in l.quamuis,col.vlt.ff.de in ius voc. } Io. Ana.in c.cùm dilectus,col.vlt.ext.de accu. { Alex.d.cōſi.34.vbi ſuprà,lib.iij.Bernar. Laud.in addi.Alber.Gand. in tit.qui accu.poſſunt,col.j. } & Iaſ.qui dicit ſing.in d.l.apertiſsimi, col.2.verſi.ſexta cauſa.C.de iudi.& in d.l.generaliter,col.j.ff.de in ius vocan.licèt vtrobique mendoſè citet Bal.in tit.C. vnde vi.& Catel.Cotta,qui & hoc dicit ſingu.& memoria dignum, in d.memor.incip.commater. { & Steph.Bertr.d.conſi.clxxviij.lib.ij.Compatris autem vtitur vocabulo in hoc ſignificatu,vt illud obiter dixerim , Laurent.Valla, vocabulorum obſeruator religioſiſsimus in Barptolomæum Facium. }

Mulier commater poteſt accuſare occiſorem ſui compatris.

34 ¶Quid quòd pulchrè Pau.Caſt.conſi.ccxcv.viſo ſupraſcripto puncto,& contentis in eo, col.4. verſi.& confirmantur prædicta,lib.j.reſpondit,quòd ſicut qui promittit alium defendere aduerſus omnes,non intelligitur promittere aduerſus ſe & ſuos , per not.in c.petitio,extra de iureiur. cum ſimil.ita nec contra compatrem,cùm non minor ſit hæc coniunctio, nec minus habeat virium,quàm carnalis.Et ſicut parcitur ei qui receptat bannitum cognatum,l.ij.ff.de recepta.ita & qui compatrem,eadem ratione.Quæ ſing.ſunt notanda.vix enim alibi ea reperies.

Cōiunctio ſpiritualis non minus habet virium, quàm carnalis.

35 ¶Sed hæc certè minimè obſunt priori ſententiæ,etiam ſi omnia vera eſſent.Nam non cōcludunt ad caſum legis noſtræ,ſicuti nec ad alios,in quibus eſt diuerſa ratio. Nam & videmus quòd licèt coniunctus pro cōiuncto admittatur ſine mandato,non tamen huiuſmodi perſonæ quibus cū eſt nobis cōiunctio ſpiritualis aut aliàs ciuilis tantùm admittuntur ſine mandato,ſecundum Archi. in c.ſtatutum.§.cum autem,de reſcrip.lib.6.Hoſt.in ſumma eiuſdem titu.§. quæ poſſunt, col.26. verſi.nunquid canonicus.Io.And.& Pan.in c.vlti.de procu.Ioan.And.& Domi.in c.nonnulli,& ibi latè Fely.in §.ſunt & alij,col.17.verſi.limita tertiò,extra de reſcript.Ant.in c.ex parte decani, eo.tit.Imo.in clem.religioſus,col.j.per illum tex.de procu.idem Imo.& Anto.in c.cùm M.Ferra. { & ibi quoque Panor.} col.3.nota ſemper hoc dictum,& ibi latè etiam Fely.col.7.verſic.in ea gl. ibi habebat,extra de conſtit.vbi ipſe Fely.etiam intelligit de hac coniunctione ſpirituali , de qua nunc loquimur,dum dicit quòd licèt quantum ad ius reuerentiale non minùs conſideretur coniunctio ſpiritualis quàm carnalis,per dictum cap.pyctatium,tamen quò ad alios effectus nō conſideratur,quod multum facit ad caſum de quo priuatim hic loquimur, adducitque Fely.& alios concord.quos ibi videre poteris.Cui addes Iaſo.idem tenentem in l. { exigendi, } col.3.verſi.xiij. C.de procur.

Quomodo cōiūctus pro cōiuncto admittatur ſine mādato.

36 ¶Nec tamen omnino indubitatum eſt , quod ſuprà dictum eſt,filium ſpiritualem non poſſe vocare patrem & ipſum ſpiritualem in ius ſine venia:quando eius rei cōtrarium teneat Io. Fab.cuius maxima eſt authoritas,in d.§.pœnales , verſic.& in eum,in prin.vbi id negat iure caueri,ideo non neceſſe eſſe veniam petere,licet curialiùs,ait, ſit, vt petatur. { Roma.ſibi contrarius in l.ſed etſi hac.§.prætor.ff.de in ius voc. }

37 ¶Nec mirum eſt quod de recuſatione iudicis ex hac coniunctione diximus , quando legis cauſa faciat reiici iudicem,vt no.in c.inſinuāte,& in c.cum R.canonicus,ext.de offi.deleg. { cū ſi.Quanquam & hoc quoque dubium eſſe aſſerit Io.And.quem ſuprà pro contraria ſentētia adduximus in d.c.ſi Romana.§.quod ſi obiiciatur,de appel.lib.6.Bened.autē in repeti c.Raynutius,in verbo, in eodem teſtamēto relinquens,le ij.nu.20.extr.de teſta.dicit iudicem compatrem tuum demum recuſari poſſe,ſi ex more patriæ tanta ex ea re conſurgat amicitia ſicuti ex conſanguinitate inter propinquos,tanquam ſcilicet amicitia magis in ea re conſpiciatur,quàm ſimplex compaternitas. Illud autem ſcio,hanc recuſationem non admitti in ſenatu Pariſienſi. }

Vtrùm recuſatio iudicis cōpatris tui admittatur.

38 ¶Sed quod dictum eſt de teſtibus,nō eſt verum,ſi credimus Bar.conſi.xcij.in quæſtione vertente inter dominum Simonem,col.3.verſi.nec ob,quòd ipſe eſt,& idem voluit Bal.ſibi contrarius in l. parentes,col.2.verſi.quæro igitur vtrum,& ibi etiam Sal.ſibi item cōtrarius,C.de teſti. { idē Saly. & } Flor.in d.l.teſtis idoneus.ff.eo.Rom.Alex. { ſibi itē cōtrarius,Soci. } & Iaſ.in d.l.generaliter. ff.de in ius vocan. { Io.Plat.in §.teſtes,Inſtit.de teſta. } Io.Ana.in c.cùm dilectus,ad fi.ext.de accuſa.Albe.non ille quidem Roſar.vt vulgus putat,ſed alius cognomēto Maleta,vt videre licet ex Phil.Dec.cōſi.xliij cuius ſuperſcriptio incipit,an reus,col.vlti.Is,inquam,Alb.in tract.de teſtib.in j.parte.j.partis.col.8.in paruis,verſi.ſed quid erit de patre ſpirituali.Alex.in addit.Bart.in l.in legibus.ff.de teſtib.& conſi.xlij.in cauſa & lite vertente , col.vlti.verſicu.nec obſt.quòd vnus,lib.iij. & conſi.

An filius ſpiritualis ſit idoneus teſtis in cauſa compatris.

& consi.cxxv.viso themate,col.ij.lib.iiij.& clxxxvj.viso processu causæ vertentis,col.ij.versi.non obst.etiam si diceretur.lib.vij.Fran.Aret.in c.cùm oporteat,col.iiij.de accusa. Corn.consi.lxj. visa copia,col.iij.versi.ostenso itaque,lib.iij.Cepol.causa.ciuilium consi.v.in quæstione vertente inter Ser Nicolaum,col.iij.vers.nec etiam ex eo.Fel.in c.cùm nuntius,col.j.versi.& inquantum,extr.de testi.Ias.in d.l.apertissimi.C.de iud.& in d.§.pœnales,vbi suprà.{Caro.Rui.consi.lxxxj.viso processu,col.vij.nu.19.lib.iij.} D.Guil.Bene.in repe.d.c.Raynutius,in verbo,& vxorē nomine Adelasiam,versi.767.de testam.Lanfran.Ori.in repe.c.quoniam contra falsam,in materia testium,char. xiij.quo loco disputat de testimonio parentum in causis filiorū,extr.de proba.& D.Aufrerius in tract.de reprobationibus testiū,in litera P.versi. pater spiritualis.{& Vigilius Phrysius in §. pater, in glo.j.in fi.Instit.de testa.Steph.Bertr.sibi contrarius,consi.ccc.nobilis,paulò ante finem,lib.ij.}

39 ¶In hac doct.varietate sequendum esse arbitror quod tradit Firmia.in suo reper.in verbo, compater,vers.xiiij.non omnes esse repellendos,sed eorū fidem minui:quod & ante illum voluit Fulg. consi.xj.emphyteuta irrequisito domino,circa med.& idem quoq; voluit Alex.consi.237.perspectis his,col.vlt.versi.& posito,lib.vj.Quibus accedens Phil.Dec.illos tamen non memorans,in c. cùm speciali,col.ij.versi.tertiò ab.concludit,ext.de appel.post vtranq; illam op.relatam concludit hoc esse relinquendum arbitrio iudicis. Et huius sententiæ esse videtur Alciat. dum simpliciter scribit in l.j.in prin.C.de in ius voc.hos non esse testes omni exceptione maiores.in qua etiā sententia videtur fuisse Fran.Cur.in d.tract.de testib.conclu.xxx.vbi tamen tam obscurus est,vt vix intelligas quam in partem inclinet.{& nouissimè Fran.Rip.in l.admonendi, nu.181.ff.de iureiur.} *De eadem re.*

40 ¶Quod autem postea dictū est de alimentis huiusmodi filiis spiritualibus præstandis maior pars eorum quos in id citauimus,subdubitanter,vt iam diximus,loquuntur,prout etiam expendit D. Guil.Bened.qui & contrarium sentire videtur,in repe.d.cap.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,num.767.de test.vbi & ipse negat in eis habere locum authen.res quæ.C.commun.de leg. Negat item eos habere legitimam in bonis patrum spiritualium. Ac ne dotandam quidem filiam spiritualem,& in vniuersum omnia iura parentum & liberorum in eis locum non habere,prterquam reuerentiæ,constanter affirmat. *An alimenta filiis spiritualibus sunt præstanda.*

41 ¶Vnum autem non omiserim in hac tractatione coniunctionis spiritualis minimè contemnendum,licèt nihil ad casum nostrum pertineat,sed quoniam est in vsu quotidiano,hanc scilicet coniunctionem non posse contrahi per procuratorem,ex sententia Archid.Io.And & Phil.Franc.in c.j.de cog.spir.lib.vj.& eundem Archi.in c.ad limina.xxx.q.j.& in c.non plures,de conse. dist.iiij. Io.And.in c.potest quis,de reg.iur.lib.vj.in Merc.Fed.Senen.consi.xv.quæstio talis est, syndicus. Bart.Ang.Imol.Pau.Cast.Alex.Franc.Aret.& recentio.in l.Gallus.§.forsitan.ff.de libe.& posthu. Alb.in rub.C.de procur.& in suo repert.tum in verbo,compaternitas,tum in verbo,impedimentum,Bal.in l.si quis alumnam.C.de nup.Anto.subobscurè,dū se remittit ad Io.And.in c. veniēs, ext.de cog.spir.{& in c.per venerabilem,col.xvj.versi.& per hoc infertur, qui filij sunt leg.} Ro. sing.hij.quæro an filiatio.{& Io.Corseri.in decisi.tholo.& ibi Aufrer.in addit.illius quæst.clvij. an cōpaternitas,Fel.in c.ex parte decani,col.v.versi.amplia secundo,de rescrip.} Catel.Cotta in memor. incip.statuta quòd bannitus. Quanquam contrarium tenuit Bald.sibi,vt aliàs semper contrarius in leg.j.§.ne autem.col.vlti.versic.quæro solet.C.de cad.tol. vbi dicit id de consuetudine obseruari.& Card.Flor.qui & id dicit.& Panor.post.Martin.Sil.præceptorem Ioan.And.in cap.j. de cog.spir.& ibi quoque Card.Alex.qui & hoc dicit consuetudine obseruari , sicuti etiam dicit Raph.in d.§.forsitan.& Angel.Aret.in §.illud,col.ij.versic.quæro hîc de quæstione,Instit.de nup. An autem procurator ipse efficiatur compater,& an id fieri possit per nuntium, vide per recentiores in d.§.forsitan,& per omnes in d.c.veniens. *Spiritualis cōiunctio an possit contrahi per procuratorem.*

42 ¶Similiter nec aliàs ficti filij reuocant donationem:verbi gratia,monasterium,quod is qui donauit,ingreditur,vicem liberorum obtinet,vt plerisque videmus placere,per tex.in §.sed & hoc præsenti,in auth.de sanctis.epis.vnde deprompta est authen.nisi rogati.C.ad Trebel.& in d.c.in præsentia,de proba.Et id quidem vsque adeo,vt Spec.in tit.de loca.§.nunc aliqua,versi.cliiij.scripserit,quòd si quis acceperit feudum pro se & filiis suis,& postea ingrediatur monasterium,feudum transit in monasterium,de quo tamen tu vide Imo.Pano.& recentiores in d.c.in præsentia.{Bal. & Aluarot. in c.j.tit.de milite vasal.qui ar.bellica depo.} Imò plus voluit glo.in l.si ita quis promiserit.§.ea lege,in verbo,interest.ff.de verb.oblig.quòd prohibitus alienare emphyteusim,potest tamen alienare in monasterium,ipsum in ea re instituendo,tanquam in suum hæredem , cùm sit loco suorum,per d.§.sed & hoc præsenti.Et ita vult ea glo.quod etiam in certa re monasterium habeatur loco filij:quam ad hoc dicit sing.Bal.in c.cùm in magistrū,ext.de elect.& in c.pen.col. 1.ext.de præscrip.& eam quoque sequitur {ipse Bal.consi.cclij.casus talis est,col.ij.lib.iij.& consi. ccccxxvj.super puncto præmisso,col.ij.versi.in contrarium facit,lib.iiij.sequitur item & cōmendat Petr.Anch.consi.clxv.quæstio talis est,col.j. & consi.} ccccxx. quidam Ser Antonius, col.iij. versi.hoc præmisso,{& Imo.in c.in præsentia,col.pen.extra de proba.} Sed & est monasterium tanquam posthumus,vt dicit ipse Bald.in l.filius à patre.§.j.& ibi etiam Imol.ff. de hæredib. instituen. Ideoq; reuocat testamentum priùs factum,vt probat tex.in authen.si qua mulier, & ibi glo.Petr.Cyn.Paul.Cast.& alij recentiores.C.de sacrosanct.eccle.Bald.consi.ix.mulier fecit testamentum,lib.v.Fed.Senen.consi.clxv.glo.referunt in dubium.Imo.in l.j.col.vj.ff.de testa.& in d. *Ficti liberi nō reuocant ex hac lege. An monasterium.* *Monasterium est tanquam posthumus.*

c.in præsentia,& ibi recentiores,qui concor.adferunt.& Rom.consi.ccxxxvj.oppositionem hanc per totum.Bened.Capra.consi.cxlvij.in nomine domini,vt cum præsupponitur,cum si.quod tamen non simpliciter procedit,sed cum distinctionibus per eos in d.locis adscriptis.

43 *Monasterium nō reuocat donationem factam ante ingressum ex hac l.*

¶Tamen indiscriminatim & sine vlla distinctione monasteriū in casu l.nostræ nō reuocat donationem factam ante ingressum,vt expresse voluit solus antiquiorum,quorum nunc meminerim, Alb.Rosa.in hac ipsa l.col.vlt.versi.itē quæro si aliquis,vbi tamē ad hoc nihil aliud allegat,quàm quòd hæc l.habet locum in veris filiis,non in fictis,& ex recentioribus idem firmat Fran.Are.in l.j.col.vij.ff.de testa. per tex.in §.illud,iuncta gl.in auth.de monach.Ias.in auth.si qua mulier,col. vij.versi. si enim testator.C.de sacro.eccl.etiam per tex.in d.§.illud.& nouissime Sebast.Sap. qui neutrum illorum allegat,in addi.Panor.in c.vlt.col.iij.ext.de prob.& Fran.Rip.hîc in xxxiiij. allegans tantùm Albe.& Fel.in d.c.in præsentia,vbi tamen Fel.de hac re nihil dicit.Fran.Cur.iunior in l.j.col.iij.nu.9.C.de pact.qui & vnum Fely.vbi suprà citat. Et idem videtur voluisse Bal.post Mar.Sil.in auth.nisi rogati,col.vlt.versi.denuo pone donaui.C.ad senatuscon.Trebel.

44 *Eiusdem comprobatio. Fictio non habet locum in contractibus.*

¶Et tu quidem hoc confirma,vltra ea quæ diximus in præcedentibus casibus. Nam fictio non habet locum in contractibus,in quibus fit stricta & propria interpretatio,vt dicit Bal.in l.filium, col.j.versi.ita not.quòd monasterium.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.& in addi.Spec.vbi suprà, in d.versi.cliij.per hoc reprehendēs quod suprà ex ipso Spe.diximus,{& Fed.Senen.consi.clxxiij. ego putarem,vbi ex hoc dicit,quòd in statutis monasterium non venit appellatione filij,nec hæredis.}Imo.& Alex.in l.j.§.lex Falcidia.ff.ad leg.Falcid.Igitur cum ex hac l.reuocetur donatio per natiuitatem liberorum,propterea quòd censeatur hîc tacita apposita à donante conditio reuocandi,si ipse liberos postea susciperet,vt suprà latè diximus in præfatio.l.nostræ,versi.vj.incip.hinc dicunt plerique omnes.certè ea debet intelligi de veris & naturalibus filiis,non de fictis , ne magis operetur tacita cōditio quàm expressa, contra leg.qui ad certū.ff.locati.& l.filio.de libe.& posth. cum simil. Et id quidem bene facit ad id quod suprà diximus de adoptiuis & spiritualibus filiis.

45 *Substitutio facta in tempus filiorum intelligitur de ueris filiis non fictis.*

¶Sed & facit quod scribit Pau.Cast.consi.xxx.super puncto isto,in prin.lib.j.quòd substitutio ita facta,si institutus decesserit sine filiis,intelligitur de veris filiis,nō de fictis,ar.d.l.vlt.C.de his qui veni.æta.impe.& l.sancimus.C.de nup.quod & suprà latè diximus. Subditq; illos dici veros,qui nascuntur secundū naturam,fictos verò qui suscipiuntur secundum iuris fictionem:vt hinc plenè intelligas monasterium esse fictum & improprīū filium,vt etiam expresse tenet Bal.in l.cùm acutissimi,col.j.vers.quæro quid si pater.C.de fideic.& in l.fideicōmissum.ff.de condi.& demon. & consi.cxxvij.quidam Ser Petrus in ij.dubio,lib.v.& Cep.causarū ciuilium consi.xxxvj.quidam habens feudum,col.ij.in fi.& Ias.in d.l.si ita quis promiserit.col.iiij.versi.tertiò habes.ff. de verbo. oblig.& apertè intelligunt omnes qui dicunt monasteriū haberi loco filij,quæ verba improprietatem & fictionē denotant.l.iuris ciuilis.ff.de condi.& demon.& not.Bart.in l.si is qui pro emptore,col.v.& iterum col.xv.ff.de vsuca.& in l.si maritus.§.j.ff.de adult.Bal.in prima constit.ff.in fin. princip.& consi.ccclxxiij. cuius initium est,verba Dyn.col.ij.lib.j.cum si. Et si aliter intelligerent aut dicerent, videlicet monasterium esse verum filium,nemo,opinor,tam sanæ mentis est,qui illis crederet.

46 *Quomodo monasterium habeatur loco filij.*

¶Imò verò quod habeatur loco filij,procedit in vltimis tantùm voluntatibus,in quibus loquuntur iura ad id allegata,non etiam in contractibus,secundum Specu.sibi contrarium in eodem tit. de loca.§.nunc aliqua,versi.cxx.quem refert & sequitur Bal.in d.l.filium definimus.ff. de his qui sunt sui vel alie.iur.Salyc.in d.authen.nisi rogati,vbi & hoc dicit tenuisse Ricar.& Anto.in d.c.in præsentia,col.vij.de proba.Ias.in l.pactum inter hæredem,col.j.versic.quartò quia in vltimis.ff.de pact.& in l.quæ de legato,col.iij.versi.nonò in contrarium facit.ff.de lega.j. Non item in sententiis,quod eleganter respondit Angel.consi.ccxxxv.ex quo dictus Albertus.Sed nec semper in vltimis voluntatibus,verùm in casibus tantùm expressis,& ad hunc finem & effectum,vt excludatur qui substitutus est sub conditione,si decesserit institutus sine liberis: in quo tantùm casu loquuntur text.suprà allegati,vt voluit Bald.in d.l.filium definimus,quo loco suprà citauimus.& in d.authen.si qua mulier,in iij.not.C.de sacrosanct.ecclesi.& in d.authen.nisi rogati,col.iij.& vj. & Fulgo.qui id eleganter probat,consi.lij.quoniam superius.& Panormit.in d.c.in præsentia,col.v. versic.not.secundò principaliter,& ibi quoque recentiores.

47 *Qui teneant monasterium nullo casu haberi pro filio.*

¶Sed & sunt qui constanter negant monasterium vllo casu haberi pro filio, & in iis Bartol.in d. auth.si qua mulier,in duobus locis.& in d.auth.nisi rogati,post Ricar.Mal.ibi,& vtrobiq; ferè omnes doct.post eum & rursus idem Bart.in l.si ita quis.§.is cui.ff.de leg.ij.& Anto.in d.c.in præsentia,col.xiij.Ro.in l.stipulatio hoc modo cōcepta.ff.de verb.oblig.& Calc.consi.vij.quia à me quęsitum est,col.xiij.versi.imò secundum veram op.vbi & alios allegat.& iterum consi.xxj.ista quæstio habet tria dubia,col.iiij.versi.modò non obstat,atque etiā consi.lxviij.magister Toninus,col. iij.& Barb.qui id latè probat,consi.xiij.clementissimi,col.vij.versi.præterea facit ad prædicta,lib.j. Nec id,inquiunt,aliquo iure probatur.Nam quod scribitur in d.c.in præsentia, non dictum est à Papa statuente,sed à parte allegante,vt ibi etiam omnes penè recentiores annotarunt,& ante eos Ang.consi.lxxx.hæc quæstio subtilis est,col.ij.versi.confirmatur hoc.Ideoq; ius non facit,vt voluit Io.And.in c.dilecto,col.ij.in verbo, iuramento, & iterum in verbo,quem certū numerum,& ibi quoque cæteri scriptores,extr.de præben. Et quod plus est,non ibi dicitur,quòd sit loco filij,

sed

ſed hæredis,quod eſt multum diuerſum. Id quod etiam expendit Bartol.in d.authen.niſi rogati. Cæterum d.§.ſed hoc præſenti,non id probat,ad quod alij allegant: ſed magis contrarium,dum dicitur,quòd conditio liberorum habetur pro non ſcripta, ſi quis ingrediatur monaſterium. Si enim monaſterium haberetur loco liberorum,conditio haberetur pro impleta.Id quod etiam annotat Bart.conſi.omnium primo,Parmenſis,verſi.quartò.{& Salyc.in authen.ſi qua mulier,col.j. verſic.redeo ad quæſtionem.C.de ſacroſan.eccle.}

48 ¶Tamen hîc illud poſtremo notato,quòd licèt monaſteriũ non totum reuocet vi huius l.tamen ex alio capite reuocabit vſque ad legitimã,vt expreſsè & not.conſuluit Bald.non ſemel,primùm ſcilicet conſi.xviij.notiſsimum eſt quod ratione,in iiij.dubio,lib.j.& iterum conſi.ccxv.cuius caput eſt punctus quidam donauit,in fi.lib.v. quem videas cum iis quæ diximus ſupra in verbo libertis,in ea quæſtione qua tractauimus de donatione facta eccleſiæ. Sed hoc tamen non admittit Franc.Rip.hîc.quæſt.xxxv.vbi citat Bald.in priori illo loco tantum,eiuſq; rationibus reſpondet. Nam Bald.dicit monaſterium tanquam filium reuocare debitum bonorum ſubſidium,& allegat d.authen. ſi qua mulier. Nam non verum eſt,inquit Ripa,quòd monaſterium ſit loco filij. Nec d.authen.procedit in donatione inter viuos facta ante ingreſſum,per d.§.illud, in authen. de monaſt. Sed tu de hoc vide per Saly.& recentiores in d.authen.ſi qua mulier.& Deci.quem ipſe Ripa citat,conſi.xxxj.cuius ſuperſcriptio incipit,quando valeat renuntiatio,col.ij. *Vtrum monaſteriũ ex alio capite donationem reuocet uſque ad legitimam.*

49 ¶EX his item quæ diximus,ſatis conſtat alumnos, quos ſcilicet nutrices propriis vberibus aut alij educant,poſt donationem alteri factam non facere locum huic legi. Nam licet nutrix ſit veluti altera mater,vt apertè patet ex illis Plauti verſibus in prologo Menechmi, *Alumni locũ noſtræ l. non faciunt. Nutrix mater dicitur.*

Adeò forma ſimili pueri,vt mater ſua
Non internoſſe poſſet,quæ mammam dabat:
Neque adeo mater ipſa,quæ eos pepererat.

Cui concinit & illud Virgilij lib.viij.Aeneidos,de lupa loquentis,quæ Remi & Romuli nutrix fuit,

Illic genus omne futuræ
Stirpis ab Aſcanio,pugnatáque in ordine bella
Fecerat,& viridi fœtam Mauortis in antro
Procubuiſſe lupam,gemínóſque hinc vbera circum
Ludere pendentes pueros,& lambere matrem {*Impauidos.*

Quo tamẽ in loco Seruius matrem,inquit,quaſi me matrem, cuius affectum pueris exhibebat.} Et apud Homerum illum naturæ peritiſsimum, Eutimone nutrix Penelopes,ipſam Penelopem filiam appellabat,lib.xviij.Odyſſeæ, *Alumna filia dicitur.*

Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα τέκος κατὰ μοῖραν ἔειπες.

Et lib.ſeq. Euryclea Vlyſſem,quem & ipſa ſuis vberibus enutrierat,filium quoque vocat, *Et alumnus filius.*

{ἦ μάλ' Ὀδυσσεύς ἐσσὶ φίλον τέκος. Et paulò pòſt,}

τέκνον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.

{Et iterum lib.xxij.eiuſdem operis,

ναὶ δὴ ταῦτά γε τέκνον ἐμὸν κατὰ μοῖραν ἔειπες. Iterumq;:

τοὶ γὰρ ἐγὼ τοι τέκνον ἀληθέα καταλέξω.

Sicuti & Telemachum Vlyſsis ipſius filium lib.ij.eiuſdem operis,

τίπτε δέ τοι φίλε τέκνον ἐνὶ φρεσὶ τοῦτο νόημα.

Et iterum lib.ix.eiuſdem operis,

αἲ γὰρ δή ποτε τέκνον ἐπιφροσύνας ἀνέλοιο.} Quin & lib.xxiij. ſtatim circa initium eandem Penelopen quoque filiam nuncupat,vtpote vxorem ſui alumni.

ἔγρεο πηνελόπεια φίλον τέκος.

{Et alibi ſæpe in eodem lib. Et his concinens diuus Paul.1.ad Theſſal.2. Tanquam ſi nutrix foueat filios ſuos. Nam & lib.iiij.Eſdræ,cap.1. Nónne ego vos rogaui vt pater filios,& vt mater filias,& vt nutrix paruulos ſuos vt eſſetis mihi in populum?ideo,& cap.ſeq. Paruuli illi vocantur filij ipſius nutricis cum dicitur,nutrix bona nutri filios tuos.}

50 ¶Vt non immeritò Nonius Marcellus vir ſignificationis verborum ſcientiſsimus, matrem pro nutrice plerunque accipi tradat,{fretus authoritate Plauti,vbi ſuprà.}Ex quo & Alciatus in l.vlt. in verbo,matris.C.de in ius voc.exiſtimat,& alij nonnulli,patrem ac matrem à Græcis πατέρα & μητέρα dici à pa, & ma, quæ ſunt voces infantium,& verbo τηρέω, id eſt,ſeruo, quaſi pueros ipſos ſeruantes,quod eſt commune & nutricum & alumnorum,vt non abs re patres quoque & matres appellari poſsint & debeant. Hincq; negat ipſe Alciatus alumnum poſſe vocare in ius nutricem aut etiam alium educatorem ſine venia. In idque etiã trahit tex.in l.j.ff.de obſeq. à liber. & libert.præ.vbi hæc verba adſcribuntur in §.vlt. Indignus militia iudicandus eſt, qui patrem & matrem,à quibus ſe educatum dixerit,maleficos appellauerit. Nam nomine patris, inquit Alciatus,& matris,etiam educatorem ibi intelligendum eſſe arbitror,ne illa verba, à quibus ſe educatum dixerit,ſuperfluant. Qui tex.quantum ad id faciat,cæteri diiudicent. *Mater pro nutrice.* *Alumnus an poſsit in ius vocare educatorem ſine venia.*

51 ¶Ego verò ſcio horum altorum altricumque amorem & affectum nonnunquàm æquare atque etiam vincere naturalium parentum amorem. Quam rem & Papinius lib.ij.Syluarum in Epicædio in Glauciam Melioris,multis verſibus proſecutus eſt,quos non grauabor huc annectere, *Altorum & altricũ amor in alumnos.*

Fas mihi sanctorum venia dixisse parentum,
Tuq; oro natura sinas, cui prima per orbem
Iura animis sociare datum:non omnia sanguis
Proximus, aut serie generis demissa propago
Alligat,interius noua sæpe accitaq; serpunt
Pignora connexis : natos genuisse necesse est.
Hæc legisse iuuat,tenero sic blandus Achilli
Semifer Hæmonium vincebat Pelea Chiron.
Nec senior Peleus natum comitatus in arma
Troica,sed caro Phœnix hærebat alumno.
Optabat longè reditus Pallantis ouantis
Euander,fidus pugnas spectabat Acetes.
Cumq; procul nitidis genitor cessaret ab astris,
Fluctiuagus volucrem comebat Persea Dyctis.
Quid referam altricum victos pietate parentes?
Quid te post cineres,deceptaq; funera matris
Tutius Inoo reptantem pectore Bacche?
Iam secura parens Tuscis regnabat in vndis
Ilia, portantem lassabat Romulus Accam.

Et subiungit docens non id tantùm obtinere in animantibus:

Vidi ego transfertos alieno in robore ramos *Altius ire suis.*

52 ¶ E diuerso quoque alumnus pro filio à probatissimis scriptoribus vsurpatur , vt tradit Nonius Marcellus in id referens illud Virgilianum lib.vj.Aeneidos,

Alumnus pro filio.

Necnon & Tityon terræ omnipotentis alumnum.

{Sunt qui legunt,vt illud obiter dicam,omniparentis.} Quo etiam in loco Seruius interpres scribit Tityon ipsum secundum aliquos filium terræ fuisse,secundum alios à terra nutritum,ideoq; Virgilium elegisse verbum alumni,quo vtrunque significaret. {Homerus autem à quo Virgilius cum versum accepit,filium esse dicit lib.Odysseæ vij.

ἤγον,ἐποψόμενον τίτυὸν γαιήιον ὑόν.

Et iterum lib.xj.eiusdem operis:

κὴ τίτυὸν ἴδον γαίης ἐρικύδεος ὑόν.

53 ¶Sed & socio} in nostris legibus multa specialia fauore nutricum & alumnorū esse statuta.Nam primum minor viginti annis,qui aliàs manumittere seruum non potest,potest tamen nutricem, educatorem,& alumnum,sicuti & patrem,& matrem,filium,filiámve,fratrem,sororémve.l.si minor,cum iij.seq.ff.de manu.vind.& §.eadem lege,versi.iustæ autem. Instit.qui manu.non lic. vbi ex hoc not.Ang.Arct.quòd nutrix & alumnus æquiparantur aliis coniunctis sanguine.Subditq; alumnum esse de familia,per tex.quem dicit sing.in l.sancimus.C.de nup.In quo memoria lapsus est.nam quanuis in eo.tit.sint duæ ll.eius initij,neutra tamen earum hoc dicit,credoq; illum voluisse allegare l.si quis alumnam,illo eodē tit.de qua statim aliquid dicemus.Sed vt redeamus ad alia,nō omnes mulieres possunt suspectos tutores postulare,sed eæ solæ quæ pietate necessitudinis ductæ ad hoc procedunt,vtputa mater,nutrix,& auia,tex,est in l.j.§.consequens est.ff.de suspect.tuto. Et alibi lex facit similem matri alumnum,qui pupillum instituit,eiq; in tutore dando prospicere voluit.l.Nesennius.§.similis est matri.ff.de excus.tut. Et educatores possunt petere tutores dari.l.si minores,quæ est ij.{in prin.} ff.qui pet.tut. Et alumni capiunt legata ex testamento imperfecto,& minùs solenni.l.in testamento.ff.de fideicō.liber.qui tex. nuncupatim loquitur de alumno,licèt glo.& alij trahāt ad alios amicos:de quo plenè diximus suprà in verbo,libertis, nu. 103.sed illud.Et pater non potest reniti quin filia nubat filio eius qui eam educauit.l.patrem.C. de nupt. Et non potest alumnus eum à quo educatus est accusare.l.iniquum est.C.de iis qui accusa.non poss. Et in generali obligatione non veniunt alumni,vt quos non est credibile pignori specialiter datos fuisse.l.j.C.quæ res pign.oblig.poss.{& l. denique.C.de pign. Et qui alumnum suum retinet,non minùs tenetur quàm qui & suum filium retinet.l.iij.§.si eum,in princ. iuncto versi.proinde.ff.de libe.homi.exhib.} Et facit text.in l.alumnæ.ff.de adi.leg. vbi quispiam in suo testamento alumnam suam admodùm commendat.{& in l.alio.& l.à filio, in princ.&} in l. Stichus,in princip.ff.de ali.legat.& in l.à filia.§.j.ff.ad S.C.Trebel. & in l.quædam cum filium.ff.de verb.obligat.{& l.Lucius.§.Titius testamento.§.Lucius.ff.de leg.ij.} & in l.vxorem.§.Seium.ff. de leg.iij.vbi testatrix quædam anteponit alumnum suum filio fratris,{& in l.quæsitum. §. prædia,&} in l.qui habebat.§.peto,eod.titu.& in l.his verbis.§.alumno,eod. quoque titu. & in l. qui vxori.§.idem testator.ff.de aur.& arg.leg.& in l.pen.§.vlti.ff.de proba. & in l.codicillis. §. Sticho. ff.de annu.leg.& in l.liberto.§.Largius.ff.eod.titu.{& l.Titio centum,in princip.ff.de condict.& demonst.& l.Seiæ.§.Caio,& l.prædia,in princi.ff.de fund.instructo: & l.codicillis,§.j.ff.de vsu,& vsufruct.legat.& l. legem.C.de pact.& l.j.C.de pact. conuen. Nimirum ob hunc tantum amorem & affectum nutricum & alumnorum (licèt & aliæ quoque rationes adferantur) decretis summorum pontificum interdictum est , ne Christianæ mulieres sint nutrices infantium

Specialia fauore nutricū & alumnorū.

Quæ mulieres possint suspectos tutores postulare.

Decretis summorum pontificum inter-

Iudæor

Iudæorum,cap.Iudæi,le ij.& cap.ad hæc,& cap.etsi Iudæos,extrà de Iudæ. Nec id quidem tantùm in domibus ipsorum Iudæorũ,quod omnes astruunt, sed nec alibi quoque ex sententia Io. Ana.Maria.Socin.& Fely.in d.c.ad hæc. Nam tex.in d.c.& si Iudæos,loquitur generaliter,& detestatur Iudæorum familiaritatem , quæ quidem maxima est inter nutrices & alumnos & eorum parentes. Licèt in hoc dicto vltimo contrarium tenuerint glo.Ioan.And.Card.Flor.& Panor.in d.c.ad hæc. Ex lege autem Mosaica non licebat coire cũ nutricibus, si credimus Iosepho lib. antiquitat.Iudaica.iij.nec id tamen in sacris Bibliorum libris cõperi. Et ex his multa quæ in priori editione anni 1535. vsurpauit Franc.Balduinus vir vtique doctissimus in suis Instit.comment.tit. quibus ex cau.manu.non licet,in verbo,nutricem & educatorem.quod ob id tantùm dicere volui,ne quis ea me ab illo suffuratũ fuisse existimet.} faciunt & multa quæ diximus de amore nutricum & alumnorum,in tract.nobil.{cap.xx.nu.83.incip.Plutarchus quoque,& seq.} *dictum est, ne Christianæ mulieres sint nutrices infantium Iudæorum.*

54 ¶Verùm quia isti nutritores & nutrices non patres sunt , aut matres proprij,ac merè naturales, sed tantùm vicem patrum matrumq; obtinent:quod & Seruius enarrans illud Vigilianum suprà citatum,apertè ostendit,cùm scribit,matrem,quasi matrem,cuius affectum pueris exhibebat,& est optimus tex.in l.si quis alumnam.C.de nupt.vbi de alumna loquens,his verbis vtitur,Nec enim homo sic impius inuenitur, vt quam ab initio loco filiæ habuit,&c. quæ verba improprietatem denotant,& fictionem,non veritatem,vt per Bald.in proœmio.ff.in prin.col.vlti.cum simi. vnde & nutrices sunt testes idoneæ in causis alumnorum, vt apertè sentit Bart.in l.si tutela,post prin. C.de in integ.restit.& Bald.in l.parentes,col.ij.versi.quæro igitur vtrùm,& ibi etiam Saly. statim post prin.C.de testibus dum dicunt,quòd educator quandiu educat quempiã in domo sua,non est testis idoneus in causa illius,præsertim graui:& sequitur { Alex.in addit.Bar.in l.in legibus.ff. de testib.} Lanfran.in repetit.cap.quoniam contra,in materia testium,char.xiij.vbi tractat de testimonio parentum in causa filiorum,extra de probat.& Alber.Maleta.in tract.testium, in prima part.j.partis,col.viij.in paruis,versic.vlteriùs dubitatur.{ & nouissimè Vigilius Phrysius in §. pater,in glo.j.in fin.Instit.de testam.ordinan. Sed plus voluit Salyc.in l.testis idoneus. ff. de testib. nunquam istos esse admittendos,vel finita nutricatione,quia semper durat affectio , & amicitia intrinseca,& cordialis,vt ipse loquitur.} Nec habet in alumno locum SC. Syllanianum.l.j.§.domini appellatione filiusfam.ff.de S.C.Syllan. ideo Bart.& Bald. ibi tradunt quòd licèt libra siue catastrum patris prosit liberis etiam emancipatis,non tamen alumnis. *De eadem re.* *Nutrices sunt testes idoneæ in causis alumnorum.*

55 ¶Et quoniam etiam isti nihil pertinent ad bonorum successionem,neque enim sibi inuicem succedũt.l.nutritoribus.C.com.de succes.& ibi Bart.& Bald.& idem Bart.in l.Quintus,aliàs incipit, quo tutelam.ff.de reg.iur.& Bald.in l.cùm in eo,in fin.ff.de pactis,& in l. si quis filio. §. eius qui ad.ff.de iniust.test. Quo in loco tamen Accursius refert pueros Bononienses hos suos nutritores patres vocare solitos. Et est etiam bonus tex.in c.transmissæ,extra qui filij sunt legiti:ex quo nuncupatim not.Panor.ibi in j.not.quòd non tenetur nutritor eum quem in domo sua aluit,instituere vt filium. Nec è diuerso tenetur educatus legitimam educatori relinquere,per text.in l. sancimus,ibi,omnia quæ habuerint.C.de infant.expo.vbi & hoc nuncupatim not.Bald. Nihil est igitur cur dicendum sit istos reuocare donationem ante nutricatum factam. *Nutrices & alumni sibi inuicem non succedunt.*

56 ¶Sed & quòd naturales tantum filij non reuocent donationem ex hac l.cõsuluit expressè Oldr. consi.cclxxviij.licet quantum ad claustrales,in tertio dubio,per l.qui libertinus.§.pen.ibi,ex lege autem nati liberi prosunt.ff.de oper.liber.& in l.generaliter.§.cùm autem. ibi, nisi ipsi liberi sine iusta sobole decesserint,& ibi not. C.de insti.& subst.quo in loco Pet.Dy.Cyn.Ray.Forl.Alex.& Corn.& plerique omnes negant esse regulariter locum illi l.& l.cum acutissimi.C.de fideicom.& similibus,cum filius institutus hæres relinquit filios naturales tantùm.quod & idem tenet Rayn. Forl.Nicol.Neapo.& Bart.in l.ex facto.§.si quis rogatus,& ibi Ang.ad fi.& Raph.Co.ff.ad Treb. & idem Bal.in d.l.cum acutissimi,col.ij.versi.quæro nunquid naturales,& ibi quoque Pau. Cast. post princ.& idem Bal.consi.cclxij.recolo me consuluisse,col.ij.versi.& si dicatur quòd tacitè,lib. j.{quod iterũ repetitur}consi.456.lib.v.{& idem Bal.consi.cxlj.punctus talis est,quidam reliquit, col.ij.eo.lib.v.} & consi.cccclxj.punctus talis est,quidam reliquit,post medium,eo.lib.v.dum allegat d.l.generaliter.& in sua Margar.in verbo,filius,col.iij.versic.filius legitimatus. & Salyc. inter consi.ipsius Bal.consi.xvij.super legitimatione,col.ij.lib.iiij.{Pet.Ancha.consi.cccviij. prima facie videri posset,col.ij.& consi.cccxx.primum dubium,col.vlti.} Paul.Cast.in l.cum auus,non semel. ff.de condict.& demon,& Ioan.Ana.consi.xlvj.circa primum quæsitum,in iij.dubio. Barb.consi. xxvij.scripsit doctissimus,col.xix.versi.præterea facit,lib.j.& Fran.Aret.in l.moribus,in prin.col. pen.ff.de vulga.& pupil.vbi ad hoc singu.dicit text.in d.l.generaliter.§.cum autem.{& consi.clv. periculosum est,col.v.versi.nec dicat aliquis.} Soc.in repe.l.cum auus,char.xiiij.in vij.q.ff.de condict.& demonst. Quinetiam Pau.Cast.& Ias.in d.§.cum autẽ,hoc idem asserunt procedere, vbicunque aliàs illa conditio liberorum exprimitur à lege,licèt secus si à testatore, vt etiam voluerunt Rayn.Forl.Nicol.Neap.Ang.Imol.& Raph.in d.§.si quis rogatus.Bald.& Paul. Cast.in d.l. cum acutissimi.cum aliis concordant. adductis per Corne. in d. §. cum autem. & consil.j. circa primum,col.pen.versi.& in substitutione,lib.iiij.& per recentiores in d.§.si quis rogatus. & Phil. Deci.in l.precibus,col.v.versi.& pro ista differentia.C.de impu.& aliis subst.& consi.ccccxiij.viso eleganti,col.ij. Et similiter donatio inofficiosa non reuocatur à naturalib.liberis tantũ,vt est tex. *Filij tantum naturales non reuocant donationem ex hac l.*

in l.si totas,ibi,ex quocunque legitimo matrimonio,vbi hoc not.Salyc.& Ang.C.de inoffi. don.

57 *Nec inofficiosa donatio reuocatur à naturalibus liberis tantum. Illegitimus nō agnascitur patri.*

¶Sed vt redeamus ad casum nostrum , idem quod Oldra. eius tamen nomine suppresso , tenet Bald.in c.innotuit,col.iij.versic.quæritur nunquid iste,extr.de elect. motus , quia iste illegitimus non agnascitur patri,vt dicit singul.not.in l.j.§.j.ff.de bon.poss.cont.tabu.& in d.§.cum autem. Idem quoque tenere videtur ipse Bald.consi.cxxix.factum proponitur in terminis,col.vlt. versi. item est aduertendum,lib.ij.dum dicit quòd liberi ex legitima vxore procreati reuocant donationem ex hac l.& apertè Paul.Cast.qui neutrius meminit,consi.ccccxxxv.super hoc puncto,post princ.lib.ij.Alex.qui nullum horum memorat,consi.xl.super primo dubio,col.pen.versicu. circa quartum,lib.iiij.vbi tamen non firmat in simplicibus naturalibus,sed audenter asseuerat in spuriis,& Guid.Pap.singu.cccccclxxj.incip.iuxta l.si vnquam.Franc.Rip.qui vnum Alex.citat, hîc in xxv.q.vbi loquitur in spurio tantum. Et hanc sententiam sequitur lex Longobardorum in eam rem nuncupatim lata,in titu.de succes.l.si quis desperauerit. vbi expressè cauetur quòd non nisi legitimi post donationem procreati eam reuocant.

58 *Illegitimus nō est in potestate patris.*

¶Et id quidem hac ratione non modicum confirmatur,quoniam illegitimus non est in potestate patris.§.vlt.Instit.de nupt.{& in §.j.ibi,iustis nuptiis,Insti.de patr.potesta.& ibi Ang.Aret.in ij. not.& l.item in potestate,& l.nam & ciuium.ff.de his qui sunt sui,vel alien.iur.& voluit Bald.in l.Gallus.§.quidā rectè,col.iij.versi.item facit ad aliud.ff.de lib.& posthu. Ideo nec ei pater dat tutorem.l.naturali.ff.de confir.tutor.} nec ipse præteritus rumpit testamentum, cū nec ei debeatur legitima,vt no.glo.in d.l.j.in prin.in verbo,naturales,& ibi Bar.ff.de bon.posses.contra ta. {quam facit singularem Bald.in l.sciendum est,in fine prior.lectu.ff.de inoffi.testam.sed est alia} glo. in d.§.tam autem,in eodem verbo,Instit.de inoffic. testa. Bart.in l.Gallus.§.etiam si à parente,col.j. versi.pro declaratione.ff.de liber.& posthu.Nicol.Neapo.in l.j.ff.de concub.Bal.in l.j.C.quorum bono.vbi ad hoc dicit singu.illam priorem glo.& ipse Bald.in l.humanitatis,col.vlt.versic. sextò principaliter.C.de impub.& ali.subst.& in l.vlt.col.vlt.C.vnde legit.& in l.generaliter.§.cùm autem,post princ.ff.de instit.& substit.& in l.defuncto,colum.j.versic.quæro an filius.C.si in fraud. patro. vbi per eam glo.dicit quòd filius naturalis non potest reuocare alienata in fraudē: & idem Bald.in l.res iudicatæ,col.vlti.C.de re iud.& in l.vlti.C.de natura.liber.per tex.ibi,{& in d.l.Gallus.§.quidam rectè,col.iij.vbi suprà.ff.de liber.& posthu.vbi eam glo.dicit not. & in l.fratres,vbi eam dicit sing.} & in d.c.innotuit,col.iij.de elect. & in c.j.col.pen.versicu.item valeret statutum, de constit.vbi & illam glo.dicit elegantem:& in cap.in præsentia,col.v.versi.scias autem,extr.de probat.vbi & illam quoque dicit singu.& in addit.Specul.tit.de successio.ab intest.col.vlti.versi. an filius bastardus,& versic.seq.& consi.xix.factum sic proponitur,colum.j.lib.iiij.& consi. cccclxxix.quando pater,in fin.eod.lib.iiij. vbi etiam illam glo.dicit singul. sed eam erranter allegat in l.j.ff.ad Trebel. Verùm satis constat ex princip.illius,quòd eam voluit allegare. { & consil.cccvj. proponitur quòd quidam Antoniolus,col.j.lib.v.Ioan.Fab. in l.si qua illustris.C. ad senatuscon. Orphit.} & Angel.in §.vltima siquidem,colum.ij.versicu.& prædicta locum habent, in authent. quibus modis natura.effici.sui.Imol.in l.ex facto,in princ.col.vij.{& ibi Franc.Areti.qui eam glo. dicit sing.col.ix.}ff.de vulga.& pupil.Rom.consi.xxxiiij.licèt naturales,vbi de hoc dicit esse tex. qui verè est ad hoc optimus,in l.humanitatis,ibi,si hic scilicet naturalis pater voluerit.C.de natu. liber.Paul.Castr.in l.si qua illustris.C.de senatusconsul.Orphi.{Ange.Aret.in §.j.col.iij.versi.addo etiam.Instit.de inoffic.testam.Corn.consi.xciij.primo aspectu,col.penul.versic.prout in simili,lib.ij.} Alex.qui & eam gl.priorem asserit sing.in l.in pupillari,col.vlt.eo.tit.& iterum consi.74. viso processu,ad fin.lib.ij.Fran.Curt.senior consi.xiij.statuto Ianuæ,col.iij.versi.spurius,& consi. xxxv.statuto,seu in capitulis,col.j.Guid.Pap.decisio.ccccxxvj.ait lex filio,paulò an fin.& iterum decisio.dcxxxij.eademq; vlti.si donatio.Barb.consi.lviiij.sapienter dicit Psalmista,col.ij.in secundo dubio,lib.ij.& consi.xlix.clementissimum Deum,col.vlt.lib.iiij.Socin.in l.cùm auus , col.vj.& ix.& xxiiij.& alibi sæpe in ea.l.ff.de condi.& demonst.Ias.in authent. si qua mulier,col.antepen. versic.secunda.q.C.de sacrosanct.eccles.vbi & illam glo.dicit sing.& in l.j.col.iij. & ibi Phil.Deci. col.iiij.C.de bon.poss.contr.tab.idem Ias.consi.ccij.magnificus baro,col.vj.versi.sic videmus, lib. ij.vbi & illam dicit reputari sing.Dec.consi.cclxiiij.reuocatur in dubium,col.ij. D. Guil.Bened.in repet.cap.Raynutius,in verbo,Raynutius de clera.num.37.{& iterum in verbo,si absque liberis, tit.ij.num.114.} de testam.vbi & eam glo.dicit singu.& Fabia.Giocchi.in repet.authen.nouissima, in iij.q.iij.item iiij.princ.C.de inoffic.testam. Et est etiam bonus text.in l.vlti.C.de natura. liber. quē ad hoc expendit Bal.ibi,& Ang.vbi suprà,& Alex.in d.l.in pupillari:ibi enim dicit no.& præterea consi.cxxxiiij.æterni &c.animaduersis,col.iiij.versi.vnde dicit,lib.vj. Ex quo illud consentaneum est,vt nec etiam naturalis filius reuocet donationem,quæ plus habet virium,difficiliusq; reuocatur,quàm testamentum,vt voluerunt Bart.Ang.& Paul.Castr.in auth.ex causa.C.de lib. præteri.& plenè diximus suprà in verbo,libertis,versi.lxvj.incip.hæc sunt quæ pro posteriori.

Filius naturalis non potest reuocare alienata in fraudem.

59 *Filius naturalis non excludit filiam ex statuto repellente fœminas ob masculos.*

¶Sed nec filius naturalis excludit filiam ex statuto repellēte fœminas ob masculos,vt voluit Bal. in d.l.cum acutissimi,col.ij.versi.quæro nunquid naturales,& ibi etiam Barb.in repeti.col.xcviij. versic.quærit hic Bald.an filij naturales.C.de fideicommis.& idem Bald.consi.xxiiij. statuto ciuitatis,lib.j.& Socin.in l.hæredes mei.§.cùm ita,col.penul.C.ad senatuscon.Trebel. & multis etiam rationibus confirmat Georg.Nat.in repeti.cap. quamuis, in j.quæst.ij.quæstio.princ.de pactis,lib. vj. &

vj.& Alber.Bru.in tract.statutorum excludentium fœminas,in iij.quæstio.xij. artic.

60 ¶Nec in huiusmodi filio habet locum §.ex imperfecto.l.hac consultißima.C.de testam. secundū quem valet testamentum factum inter liberos coram duobus tantum testibus, aut aliàs imperfectum ratione solennitatis,vt voluerunt Bald.Ang.& Ias.ibi,ex quibus ipse Ang. dicit id respondisse(Franc.Tygri,& alios) doct.Perusinos,cùm quæstio ex facto incidisset.& rursum idem Bal. & Imol.in l.qui testamento.§.mulier.ff.eod.ipse Bal.Saly.& Paul.Cast.in l.vlt. C.famil.ercifcun. idē Bal.in d.l.humanitatis.C.de nat.libe.(& in l.parentes,post mediū,versi.sed quid dicemus.ff. de in ius vocan.& in l.si qua illustris,circa medium,versi.quæro habeo filium.C.ad senatusc. Orphit.& Ang.in l.filio præterito,col.j.versi.secundò,quòd ille;&ibi etiam Imol.char.antep.ff.de iniust.testa.& idem Imo.in l.ex facto.§.si quis rogatus,char.vlt.ff.ad S.C.Trebellia.(Phil.Dec.conf.dcx.viso themate,col.ij.versi.circa primum,& Franc.Curt.senior,conf.lxxiiij.super memorata,nume. clv.De quo tamen latè per Alexan.ibi, & Franc.Aret.in d.l.qui testamento. §.j. Nam alij tenuerunt contrarium,vt per Rom.cons.clxxix.amplißime doctor,col.v.versi.secundò respondeo dictum eorum,& recentiores doc.(post Ioan.Fab.)in d.§.ex imperfecto. & D. Guil. Bened. in d.c. Raynutius,in verbo,testamentum,le j.num. 93.

An §. ex imperfecto. l. hac consultißima. habeat locum in filio naturali.

61 ¶Neque prodest filius(id quod haud dubiè verum est) naturalis patri ad consequenda priuilegia ac munera,quæ dantur ob liberos.l.2.§.j.& ibi glo.& Bald.ff.de excusa. tuto. Nec etiam tenetur pater dotare filiam naturalem.l.vxorem.§.pater naturalis,& ibi Bart.ff. de legat.iij. & voluit idem Bart.in l.si quis à liberis.§.verùm.ff.de libe.agno.& in l.j.col.iij.& ibi etiam Imo.& Rom. qui illū §.dicunt sing.Alex.tum col.iiij.versi.pater enim,tum col.vj.versi.& subdit hic,& Fran. Aret.col. v.versi.super secundo,& alij recentiores.ff.sol.mat.Bald.in l.vlt.col.2.versi.sed nunquid pater.C. de dot.promis.& in auth.res quæ,col.j.C.commu.de lega.& in l.qui liberos.ff.de ritu nupt.& in l. neque mater. C.de iure doti.vbi tamen intelligit,nisi filia esset admodum inops,& in c. super literis,col.2.versi.item pone exemplum,extr.de rescrip.& cons.cclxvij.ad euidentiā præmitto quod concubinarius,col.2.vers.item surgit,lib.j.quod repetitum est in consi.cccclvij.lib.v. Ang. consi. ccix.pro decisione,in princ.Ang.Aret.in §.fuerat,col.xvj.vers.vlteriùs quæro,Instit.de acti.Fran. Cur.iunior consi.x.visa ac diligenter considerata,col.pen.

Filius naturalis non prodest patri ad consequenda priuilegia ac munera, quæ dantur ob liberos.

62 ¶Et id puto verum esse in casu l.nostræ,vt scilicet filius naturalis non reuocet donationem ex ea, quando & de legitimato maximum sit dubium,vt mox subiiciemus,licèt Franc.Ripa,hic in 289. q.nixus sit contrariam sententiam tueri in simplicibus naturalibus,quibus autem rationibus,aliorum sit iudicium:nec quempiam tamen maiorum in suam,neque in aliam sententiam citauit. Sed hæc nostra tamen temperanda multis forte videbitur,vt scilicet procedat in filiis naturalibus respectu patris, non etiam matris,cui etiam cum legitimis succedunt,secundum distinctionem d.l. si qua illustris.Idq; etiam de iure canonico,vt satis innuit glo.in c.nisi cum pridem,in verbo,mãzeres,ext.de renun.& expreßiùs Host.in c.lator,ext.qui fil.sunt legi.& Pan.in c.tanta,col.3.versi. quidam sunt filij spurij,eo.tit.& in c.cùm haberet,ante fi.de eo qui dux.in mat.quā pol.per adult. de quo tamen per Fortu.Gar.in trac.de vltimo fine iuris,char.vij.col.j. vers. octauò principaliter. Nec tantùm matri,sed auiæ paternæ,& aliis coniunctis per lineam maternam.l. Modestinus, & l. hac parte.& l.spurius.ff.vnd.cog.(& voluit Ioa.Fab.post Dyn in d.l.si qua illustris,post princ. & Alber.in l.parentes,ad fi.ff.de in ius vocan.)& latè per Bened.Cap.consi.cviij. cùm vt præsupponitur,col.2.versi.sunt & quintò.(Et è diuerso quoque mater his succedit.l.hac parte , & l.si spurius.ff.vnde cogna.& Saly.in auth.defuncto.paulò ante fi.C.ad Senatuscons.Tertul.) Possuntque de inofficioso ipsius matris testamento dicere.l.si suspecta.§.de inofficioso.ff. de inofficioso testa. & voluit glo.(in §.tam autem,in verbo,naturales,& ibi Ang.Aret.Instit. eod.) in d.l. si qua illustris,in verbo cum legitimis,in prin.(& ibi Ioan.Fab.& Salyc.qui id dicunt tenendum cordi , & Bald.in additio.Spec.tit.de succeßio.ab intest.col.vlt.vers.sed an bastardus.

Autoris opinio de filio naturali in casu huius l.

Naturalis matri, auiæ maternæ, & aliis coniūctis per lineam maternam , succedit cum legitimis.

Adeò ut poßit de inofficioso ipsius matris testamento dicere.

63 ¶In eisq; habet locum dictus §.ex imperfecto,in testamento matris,secundum Raph.ibi,& Alex. col.pen.vers.& hoc videtur procedere.Corn.col.j.in fi.versi.forte tamen opinio.& Ias.col.j. versi. secundò limita.in eo ipso §.Bald.in d.l.si qua illustris,col.2.vers.quæro habeo filium.C. ad senatuscon.Orphi.& in d.l.vlt.C.famil.ercis.& Bened.in d.c.Raynutius,vbi supra in fin.cum princip. seq.numeri.(& ante hos Spec.tit.de instru.edi.§.compendiosè,versi.quid si mulier , & ibi quoque Bald.in additio.Tenenturque mater & auus maternus eos alere & è diuerso,etiam de iure ciuili.l. si quis à liberis.§.idem in liberis.ff.de liber.agnoscen.Geritq; mater eorum tutelam,vt legitimorū. l.vlt.C.quando mulier tut.offi.& si nolit,tenetur illis petere tutores.l. vlt. C. qui pet.tuto. Et illis potest substituere exēplariter.D.Bened.in repetitio.c.Raynutius,in verbo, si absque liberis,lib.2. nu.12.Habentq;)& in eis locum leges aliàs odiosæ respectu matris. l. lege Iulia.§. hoc capite. ff.de ritu nupt.cùm dicitur,tamen iustum patrem intelligendum Octauenus ait: matrem etiam si vulgo conceperit.(Et si mulier acceperit emphyteusim pro se & suis filiis,admittitur filius eius naturalis,nisi ea esset illustris,secundum d.l.si qua illustris , ita voluit Imol.in c.in præsentia , col.ij. vers.quid autem si aliquis,extra de probat.) Tu autem ex materia dictæ l.si qua illustris , facilè intelliges,quid & hic dicendum sit.Quod autem Ripa.in xxvij. quæstio. huius legis tractat de alimentis spurio præstandis,nihil ad hanc legem pertinet , & nos de hoc abunde diximus in commentariis nostrarum consuetudinum,tit.xix.§.item xix.in gl.iij.

Mater tenetur alere filios naturales , & è diuerso.

Et admittuntur in emphyteusim, si mulier acceperit pro se,& suis filiis.

64 ¶Sed in dubium vocatur, nec id quidem intempestiuè, vtrùm si filius naturalis natus ante vel post donationem, natalibus restituatur, id est, vt nostri loquuntur, legitimetur, ex hoc reuocetur donatio ante legitimationem facta? Videtur quòd non, quia legitimatio non potest fieri in præiudicium eorum, quibus est ius antè quæsitum, vt plenissimè not. in l. Gallus. §.& quid si tantùm. ff. de liber.& posth.& optimè probatur in cap. quamuis, de rescri. lib. vj. vbi restitutio, cuiusmodi legitimationem esse dicunt, non ei obest, cui ius est iam quæsitum. Ex quo fit, vt & ipsa non retrotrahatur in alterius præiudicium, per tex. apertum in §. liceat, ibi, & suos de cætero. & iterum ibi, & hoc facto exinde filios, & ibi Ang. not. in auth. quibus modis natu. effi. legi. cum multis simil. quæ latè congessimus in nostro tractatu primogenituræ, in xxxiiij. q. In qua plenè docui naturalem filium legitimatum non præferri in iure primogenituræ naturali & legitimato nato quidem post illum, sed ante legitimationem. Et id quidem optimo iure. Nam fictio non habet locum cùm alterius iactura & præiudicio, vt hinc videre licet, quòd licet actio de dote, quæ non competit constante matrimonio, facto autem diuortio competit, redintegrato matrimonio non competit. l. si mulier diuerterit. ff. solu. matr. nempe quia fingitur non diuertisse. l. plerunque. ff. de ritu nupt. Tamen hoc tantùm procedit, quando dos debetur, vel restituẽda est soli mulieri, vel ei simul & patri, non etiam si extraneo. l. stipulatio de dote. ff. de iure doti. & l. insulam. §. vlt. ff. solu. matr. Quoniam videlicet in illius tertij præiudicium non procedit illa fictio. Et hinc quoque consequens fit, vt legitimatus pro legitimo habeatur quãtùm ad ipsum & legitimantẽ, non etiã quantùm ad tertiũ. §. filiũ verò, in auth. quib. modis nat. effi. sui. Nec enim potest quis legitimari per voluntariam iurisdictionem, nisi citatis iis quorum interest. l. vlt. cum ibi no. per Iac. Aret. ff. de nat. restitu.

Vtrũ si filius natalibus restituatur, ex hoc reuocetur donatio ante legitimationẽ facta.

Fictio non habet locum cũ alterius iactura, & præiudicio.

65 ¶Quòd si quispiam dicat, quòd cùm fit legitimatio viuente & consentiente patre, non requiritur citatio agnatorum & consanguineorum, vt voluerunt Ioan. And. Ant. Cald. Card. Panorm. & alij in c. per venerabilem, ext. qui fil. sunt leg. Bart. quem communiter sequuntur omnes, in d. l. Gallus. §.& quid si tantum. ff. de lib. & posth. Bal. in l. nã ita diuus. ff. de adopt. & consi. lvj. an pater qui fecit, li. j. & inter ipsius cõs. Sal. cõsi. 17. super legitimatione Michaelis, li. 4. & Io. Lig. & Io. Rampo. consi. seq. col. iij. vers. surgit tertius punctus. Fed. Senen. cons. lvij. videtur mihi quòd in priuilegio. & idem Bal. consi. ccclxj. verba Bartholi. in prin. lib. v. cum multis concord. quos videre poteris in nostris consuetudinibus, tit. ix. §. xx. in gl. j. in ij. limita. Huic responderi potest, quòd ratio qua innituntur qui hoc asserunt, videtur concludere contrariũ in hoc casu. Ea enim ipsorum ratio est, quia pater disponendo de rebus suis, potest præiudicare agnatis. Ideo non mirũ si illis non citatis filios possit legitimare. At hìc non potest qui donauit, præiudicare donatario. Quam declarationem in specie ad illam Io. And. Bart. & sequacium sententiam ponunt Imo. & Domi. in c. grãdi, de sup. neg. præl. lib. vj. Idem Imol. prout à quibusdam allegatur, licèt non comperi in eius lect. quæ circunferuntur, in c. nisi cùm pridem. §. personæ, ext. de renun. Petr. Ancha. consil. ccccxxvij. circa primum quæsitum. Alex. in d. §.& quid si tantùm, col. pen. versi. nec obst. quæ hìc not. Barto. ff. de liber. & posthu. & consil. lxvij. consideratis his, col. 4. versi. iuuatur ista conclusio, lib. j. & Dec. consi. lxxxv. cuius superscriptio incipit, de gradibus succedendi, in fi. 3. dubij. Et optimè facit quod voluit Bald. in d. l. nam ita diuus. ff. de adop. & in l. vlt. C. quib. res iudic. non noc. & Angel. consil. xvij. comes Brandisius, cum simil.

Pater disponẽdo de reb. suis potest præiudicare agnatis.

66 ¶Sed vt ad alias quoque rationes transeamus, donationẽ rescripti authoritate rescindi non oportet. l. si donationem. C. hoc eod. tit. Neque enim valent rescripta, quæ ius alterius auferunt. l. quoties. C. de preci. imper. offe. & l. inciuile. C. de rei vendica. cum infinitis similib. Ideóque priuilegia debent semper aliàs intelligi sine præiudicio iuris alteri quæsiti. l. 2. §. meritò, & §. si quis à principio. ff. ne quid in loc. publi. & l. nec auus. C. de emancip. libe.

Donationem rescripti authoritate rescindi non oportere.

67 ¶Præterea quod iam perfectum est, absolutúmq;, ac consummatum, id certe non debet ex superuenienti quopiam casu reuocari. l. si Gaudentius. C. de contrah. empt. & l. si vt proponis. C. de cõfirma. tuto. & l. pluribus. §.& si placeat, & ibi Bart. & alij. ff. de verb. oblig. & latiùs diximus supra in gl. donatione largitus, vers. 282. incip. horum rationes multæ sunt.

Eiusdem comprobatio.

68 ¶Ad hæc si aliter diceremus, esset in facultate donantis reuocare huiusmodi donationem, quæ suapte natura irreuocabilis est, faciendo scilicet legitimari filium naturalem: quod esse non debet, per id quod in simili dicitur de adoptione, in l. fideicommissum. ff. de condit. & demonstr. & supra latè diximus in hac eadem glo. vers. iij. incipien. & id sanè verum est.

De eadem re.

69 ¶Denique, aut hic filius erat natus ante donationem, aut postea natus est. Si primum, non potest esse locus huic l. quantùm ad illum pertinet, per ea quæ diximus suprà in glo. filios non habens. Nec legitimatio sequens illum denuo nasci facit. nam qui natus est, recentari (vt vtar verbo Cn. Marij apud Gellium lib. xv. c. xxv.) id est, iterum nasci non potest, nisi fortè quadam iuris fictione renasci diceretur, qui priori labe originis illegitimæ detersa, veluti natalibus legitimis restituitur. sicuti & apud Cyprianum in secunda ad Donatum epistola, dicitur etiam renasci, qui veluti in nouam vitam lauacro vndæ salutaris animatus, quod prius fuerat exponens, licet manente corporis compage, hominem animo ac mente mutat. Nam & Ioan. iij. scribitur, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, &c. Et de huiusmodi renatis loquitur text. in c. Deus, ad fin. extrà de pœnitent. & remis. & c. maiores, & cap. debitum, extra de Baptis. Et iterum natus sibi videtur, qui exutis maximis ærumnis ac doloribus, maxima sibi gaudia adsciscit. cuiusmodi Egio Plautinus in

Legitimatio non facit denuò nasci.

Quomodo quis dicatur renatus.

capti

captiuis, Dij, inquit, immortales, iterum natus videor, si vera autumas. Et à mythicis cõfictum est Bacchum bis natum fuisse: ex quo illud Ouidij lib. v. tristium ad ipsum Bacchum eleg. iiij.

Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina, bis genito bis cecinere tibi. {Et lib. iij. Metamorphos.
Tuáque bis geniti sunt incunabula Bacchi.} & Ausonij in grypho ternarij numeri,
Qualia bis genito Thebes trieterica Baccho.

Quo quidem significabant futurum sacerdotem statim initiatum oportere renasci. Nam Platonici Bacchum ipsum summum sacerdotem fuisse existimant, in ídque referunt illud Platonis in Phædone,

πολλοὶ τοι ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. Id est,

Multi narthecophori, pauci autem Bacchi. {Quanquam Diodorus Siculus lib. iij. aut vt alij numerant, iiij. illam binam Bacchi natiuitatem aliò refert.} Et idem prope de legitimato nuncupatim scribit Bald. in l. manumissiones, in ij. oppo. ff. de iust. & iure, cum dicit spuritum legitimatum esse legitimum, non quidem factum, sed natum, id est, non de nouo factum, sed detectum, remota scilicet spurietatis, vt ipse appellat, nubecula. {& idem Bald. consi. cclxxiiij. verba, col. ij. lib. j. vbi dicit legitimatos quodammodo censeri renatos.} Sed non satis esset ita nasci aut renasci ciuiliter, quantùm ad hanc legem pertinet, quæ intelligitur de nato naturæ beneficio, non opera legis vel hominis, argu. l. filio. ff. de liber. & posth. Nam & aliàs verba naturaliter sunt intelligenda, non ciuiliter. l. vlt. & ibi Bald. & Pau. Castr. C. de his qui veni. æta. impe. & latè diximus supra in hac eadem gl. versi. xvij. incip. quin si ea appellatio. Si autem post donationem natus est, vt alterum mẽbrũ sumamus, certè ea natiuitas nõ legitima non reuocat, vt diximus supra eo. vers. lvj. incip. sed & quòd naturales, & seq. Nec sequẽs legitimatio auferret ius iã alteri quæsitũ, vt nuper diximus.

Verba naturaliter sunt intelligenda, nõ ciuiliter.

71 ¶Et ita videlicet donationem non reuocari per legitimationem naturalium, expressim tenuit Salyc. hîc, & Bald. in l. j. col. pen. vers. vlterius quæritur. C. de inofficio. donat. & in l. ij. ante fi. versi. quid de filio legitimato, & ibi quoque Paul. Castr. in fi. C. si in fraudem patron. & idem Bald. in cap. innotuit. col. iij. vers. quæritur nunquid iste, extrà de electio. & consil. xix. factum sic proponitur, duo fratres, col. iij. vers. sed in contrarium est veritas, lib. iiij. Salyc. in l. si totas, versiculo iuxta quod quæro, & ibi etiam Ang. C. de inofficio. donat. Pau. Cast. cons. cccxxxiiij. respondeo per ordinem, in secundo dubio, lib. j. Franc. Aret. qui hoc reputat sing. in l. ex facto. in princip. col. vij. vers. & adde ad materiam. ff. de vulga. & pupil. Alex. in l. Gallus. §. & quid si tantùm, col. vlt. versi. circa tertium articulum. ff. de liber. & posth. Barthol. Cepo. in l. irritam, quæ est vlt. col. ij. vers. item adde ad glo. C. de vsucap. pro don. Fran. Curt. senior. consi. lxxiiij. super memorata, col. xxvj. vers. & consequenter. Cardi. Alex. in cap. per venerabilem. §. quod autem, char. xxvij. in fin. xij. quæst. princ. extra qui fil. sint legit. Socin. & Ias. in rubr. ff. de libe. & posthu. ille col. iij. vers. secunda quæstio est, hic col. j. vers. secundò & fortiùs. & subobscurè idem Socin. in d. §. & quid si tantum, col. pen. vers. tertium correlarium, & ibi clarius ipse Ias. in vtraque lect. in priore quidem, char. pen. vers. adde etiam ad istam, in posteriore autem, col. antepe. vers. vltimò adde ad prædictam, & ibi quoque Io. Montefer. char. x. versi. priusquam aggrediar. & idem Soci. consi. cclj. quoniam in præsenti, col. xj. vers. præterea probatur, lib. ij. & ipse quoque Ias. in rub. C. de posth. hæred. instit. & in l. cùm acutissimi, col. 2. vers. pro ista opin. C. de fideicommiss. & in repet. l. si is qui pro emptore, col. lvj. vers. quintò donatio. ff. de vsucap. & cons. cxcij. extorta est, col. v. vers. ad idem bene facit, lib. 2. & Philip. Dec. d. consi. lxxxiiij. in fi. iiij. dubij, dum allegat Bald. in d. l. j. C. de inoffic. donat. & nouissimè D. Ioannes Cirierus nunc senator Parisiensis in suo tracta. primogenituræ. q. xiij. col. vj. vers. item de iure. & Ant. Rubeus consi. cxj. viso instrumento. & Franc. Curt. iunior in l. j. col. 3. num. 9. C. de pact. {& Carol. Ruin. consi. lxix. primo videndum est. col. iiij. num. 12. lib. iij. & consi. cvj. in quæstione, col. iij. nu. 7. eod. lib. iij. Mart. Laud. Innoc. in sua disput. incip. Augerius, char. 16. in paruis, vers. nunquid autem.}

Qui teneant donationem non reuocari per legitimationem naturalium.

72 ¶Si hanc opiniónem teneas, temperabis procedere in aliis legitimatis quàm per matrimonium. Nam ij quos matrimonium ipsum legitimat, reuocant ex hac l. donationem præcedentem, vt asserit Bald. in d. c. innotuit, quo loco suprà citauimus, per c. tanta. extrà qui filij sunt legit. & sequitur Iason in d. rub. ff. de libe. & posth. vbi dicit nusquam alibi hanc decisionem reperiri. & etiam in d. §. & quid si tantùm, in priore lect. quo loco nuper signauimus, vbi & hoc dicit singu. negátque se alibi legisse. verùm & hoc quoque voluerunt Saly. & Ange. in d. l. si totas. C. de inoffic. don. & nouissimè Fran. Rip. hic in xxxiij. q. allegans Bal. & eum quidem solum, in d. l. j. C. de inoffi. don. vbi tamen hoc non dicit. Et id quidem fulcit quod ab eodem Bal. traditum est in l. j. col. pen. versi. item quæro vtrùm filius legitimatus. C. de iure fisci, lib. x. quòd legitimatus ex matrimonio habet querelam inofficiosæ donationis, non etiam ex rescripto. Nec id mirum videri debet, quãdo aliàs huiusmodi legitimatio, quæ fit vi sequentis matrimonij, plus habet roboris, virium, fauoris, quàm aliæ, vt affatim docuimus in nostro tractatu primigeniorum, quæst. xxxiiij.

Quomodo intelligenda sit præcedens opinio.

Legitimatio quæ fit ui sequentis matrimonii, plus habet roboris uirium, & fauoris, quam aliæ.

73 ¶Verùm Alex. ille omnium iudicio in hac nostra iuris prudentia summus, videtur tenere contrarium in d. §. & quid si tantum, quo loco suprà citauimus, hac ratione motus, quòd huiusmodi legitimatio, non trahitur retro in præiudicium legitimè nati, ex sententia Ioan. And. in c. sine culpa, de reg. iur. lib. vj. & Anton. in c. tanta, extra qui filij sunt legit. cum aliis multis concord. à me

abundè

abundè congestis in d.nostro tractatu primigeniorum.d.q.xxxiiij.in quibus est tex. id probans, scilicet legitimationem per matrimonium non trahi retro,in d.c.tanta,in princ.cùm dicitur,tanta est vis matrimonij,vt qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur. nam ea verba,post contractum matrimonium,id apertè denotant,quod diximus,sicuti etiam ex eo textu annotauit And.Alci.in lib.iij.paradoxorum.c.xij.in fin.Sed hæc ratio nihil videtur obstare communi sententiæ,quando non sit necesse legitimationem hic retrotrahi ad reuocandam donationem,quia filius qui post donationem nascitur,eam reuocat,nec fingitur tamen ante natus:quin si ante natus esset,non reuocaret,vt diximus suprà in verbo, filios non habens. Super quo & tu vide quæ dicam infra in versi.85.at substituto,in fi.

Solutio contrarii.

73 *Vtrum habēs filios naturales, si in articulo mortis matrimonium contrahat cū matre eorum, ex eo legitimentur filii.*

¶ Veruntamen opinio Alex.posset sustineri,si quis habens filios naturales in articulo mortis matrimonium contraheret cum matre eorum. Primùm enim sunt qui hoc casu addubitant an valeat huiusmodi matrimonium,& an ex eo legitimentur filij naturales,aliis vtrunq; affirmātibus, aliis contrà negantibus.De quo tu omnino vide Ioan.And.in c.tanta,& ibi Collect.col.vlt.Hēri. Bol.col.2.vers.tertium verò.Card.Flor.col.2.vers.pone quòd in extremis.Petr. Ancha.col.j.in ij. not.Ant.col.3.vers.quæro an solo contractu,& Cardi.Alex.col.iij.vers.ex quo infertur,extrà qui filij sunt legit.& eundem Ioan.Andr.in c.sine culpa,de regul.iur.lib.vj.in Mercur. & ibi quoque Philip.Franc.& præterea Richard.Mal.in sua disput.incip.in quibusdam prouinciis. Cyn. Alber. Bal.& Ang.in l.nuper.C.de nat.liber.Bal.in l.eam quam,col.vj.vers.consueuit quæri.C.de fideicom.& in l.j.col.2.vers.sed hîc quæro.C.de priuil.dot.& in l.sed est quæsitum in vtraque lect. & ibi quoque Ang.Christo.Castel.Raph.Co.Franc.Aret.& Ias.ff.de liber.& posthu. & eūdem Bal. in c.j.§.naturales,col.2.vers.quæro quid de eod.tit.si de feud.fuer.controu.inter domin.& agna.& in c.innotuit,col.pen.vers.ex prædictis apparet,extrà de electio.& in c.quemadmodum, ante fin. de iureiur,& in sua margarita,in verbo,matrimonium,& cons.cccxix.matrimonium,in princ.lib. 4.Ioan.Fab.in l.cum quis.C.de natu.liber.Ang.in §.j.in auth.quib.mod.natu.effic.sui.Imol. in l. si quis posthumos,in princ.& ibi latè Alex.ff.de libe.& posthu.& eundem Imol.in l. Gallus, in prin.ff.eo.tit.& in l.cùm tale.§.Mæuiæ.ff.de condit,& demonstr.Flor.in l.j.col.ij.ff.de proba.Pan. in c.cōmissum,in j.not.de sponsa.& in c.2.in iij.not.de coniug.lepro.Pau.Cast.cons.343. primum articulū,col.j.lib.2.Lud.Sard.in tract.legitimationū,in v.char.vers.primò quæritur.Felyn. in c. in præsentia,col.xv.vers.& per istam glo.& ibi quoque Phil.Dec.col.26.vers.quid autem si quis.extrà de probationib.& ipsum Dec.cons.clxxv.in causa falsitatis,col.vj.vers. quartò non obstat. & cons.cccxcix.conclusionem,in fi.& Carol.Rui.cons.lxxviij.viso ac perlecto,per totum,lib.iij.

74 *Autoris sententia de matrimonio contracto in mortis articulo, an obsit donatario.*

¶ Et si teneamus valere huiusmodi matrimonium,& ex eo legitimari liberos,quò ad honores naturalibus interdictos,& cætera id genus,atque etiam vt admittantur ad successionem patris,quæ est communior sententia,adhuc manet illud dubium,an ea legitimatio reuocet donationem perfectam & consummatam,peræquè ac si hi liberi ita legitimati nati essent post eam, nec eis obsit quòd matrimonium contractum sit in illo mortis articulo. Et certè vt breuiter dicam quod sentio,vix crederem id matrimonium obesse donatario,per ea quæ tradunt Ang.in d.l. sed est quæsitum,& in d.l.nuper.Ioan.Ana.in c.audimus,col.ij.vers.adde etiam quod habetur,de collu.dete. Barb.in addit.Bal.in c.j.§.porrò,tit.qual.olim feu.alien.pot.& consi.lix.illud in medium afferam, col.xj.vers.& adduco quod sapienter,lib.ij.& cons.lxviij.clementissimi Dei patris,col. vlt.versic. præterea adduco,eo.lib.2.& Carol.Rum.consi.ccxj.prima videtur,col.iiij.vers. secundò principaliter,lib.j.& consi.xlvj.quamuis aliàs,col.iij.versi.& confirmatur.li.ij.& consi.clxiij.casus talis est. Sempronius,col.ij.vers.sic igitur & in casu nostro.lib.iij.Atque etiā per text.in l.filiæ.& ibi Bald. Imol.& Alex.ff.sol.matrimo.& in c.ij.& ibi doct.de renunt.lib.vj.Quòdq; in non longè dissimili casu voluerunt Specu.tit.de stat.monach.§.j.eodemq; vnico, ad fin.Bald.in auth.nisi rogati,col. vlt. C.ad Trebel.& in d.c.in præsentia,col.antepen.vers. quid si quis ingreditur, de prob. Petr. Anch.in c.sicut nobis.in j.not.de regula.& cons.ccclxxxviij.in casu præmisso,col.j.& D.Rot.decis.ccclxj.nota præsumitur,in antiquis.Hucq; nonnihil pertinet quod à Valerio Maximo scriptū est,lib.vij. c. item vij. Septitiam matrem Trachalorum Ariminiensium filiis iratam in contumeliam eorum cùm iam parere non posset,Publio seni admodum nupsisse, testamento etiā vtroq; præterito. A quibus aditus Augustus,& nuptias mulieris,& testamentum improbauit.Nam hæreditatem maternam filios habere iussit:dotem,quia non creandorum liberorum causa coniugiū intercesserat,virum retinere vetuit.Quod eo velim dicere,quòd plerique omnes illud matrimonium in articulo mortis contractum improbant,quòd tunc nulla spes procreandorum liberorū.

Augusti decretum super matrimonio inter effœtos propter seniū contracto.

85 *Qui teneant legitimatum reuocare præcedentem donationem.*

¶ At sunt,vt redeamus,qui simpliciter generaliterq; tenuere legitimatum reuocare præcedentem donationem,ex hac l.in quibus est Dyn.vt illum allegat Bal.d.cons.19.col.3.lib.4. vbi tamen Bal. ipse,vt diximus,tenet contrarium.Sed alibi hanc partem sequitur ipse Bal. nulla in parte non secum pugnans,videlicet consi.ccvj. videamus quem sensum,col.j.vers.præterea & fortiùs,& iterū vers.ex quibus euidenter,iunctis iis quæ ante dixerat,lib.ij.Pau.Castr.sibi quoque cōtrarius,cōsi. 435.super hoc puncto plura videntur.col.j.& ij.lib.ij.quo in loco licet loquatur de legitimato per matrimonium,ita tamen de ea re loquitur, vt non obscurè intelligat procedere in omni legitimato.& Soci.sibi contrarius cons.ccxxvj.quæstio præsentis consultationis, per totum lib. 2. vbi solam Dyn.authoritatem ad hanc partem aduocat, quamuis eam rem longè latèque pertractet.

Et idem

Et idem quoque videtur voluisse Philip.Dec.in addi.l.posthumo,col.eiusdẽ addit.j.C.de bono. pos.cõtra tab.vbi ita dicit se consuluisse,vt etiam fecit cons.365.viso cons.col.iij.vers.postremò & col.seq.vers.non obstat quòd legitimatio,& expresśiùs ac latiùs cons.seq.pro declaratione.(& Carol.Ruin.sibi contrarius cons.clxxij.quæritur primò,col.ij.num.6.& seq.vsque ad 11.lib.j.)

76 ¶Et in hanc quoque sententiam clanculum ac veluti tacitis pedibus vadit Saly.inter cons.Bal.d. consil.xvij.super legitimatione, lib.iiij. vbi in hac specie consuluit: Quispiam donauerat sub illa expressa conditione,quam hîc tacitè propemodum intelligimus, videlicet si moreretur sine liberis legitimis & naturalibus.Postea decesśit relicto tantum spurio, qui legitimatus est patre ipso mortuo,& ita iure prorsus quæsito ipsi donatario.Concludit igitur Saly.quòd is legitimatus non facit deficere eam conditionem,cùm fuerit legitimatus patre iam mortuo,non vocatis iis quorũ intererat:quasi videlicet sentiat, quòd si viuente & consentiente patre fuisset legitimatus, secus esset.Et hoc idem apertiùs voluisse videntur Ioan.Lig.& Ioan.Rampo.in consi.seq.in quæstione proposita,col.iij.vers.surgit tertius punctus, Consulentes in eodẽ facto.Nam aut aliquis,inquiũt, legitimatur patre viuente & volente,& nemo necessariò citatur,quia ipsius tantùm patris principaliter interest.l.cum adoptio.ff.de adoptio.Idem si pater testamento id statuerit, auth. si quis.C. de natur.liber.Aut pater nihil de ea re statuit, & nihilominus filius post mortem ipsius se legitimari facit,& eo casu non nocet legitimatio,non vocatis qui ex ea læduntur,& quorum consensus requiritur vt illis noceat.l.pen.ff.de nata.restit.Ex quibus aperte constat horum sententiam esse, quòd si legitimatio facta fuisset à patre,nocuisset donatario:nec aliorum requiri cõsensum,quàm patris,cuius principaliter interest,non aliorum qui lædi possunt.Igitur si hoc obtinet,quãdo donatio facta est sub expressa conditione & voluntate,si decesserit donator sine liberis:multò magis,aut certè non minori ratione idem dicendum est in tacita aut in simili conditione, quia tacita voluntas non tantùm habet roboris,quàm expressa,ex tex.not.in l.vlt.in prin.ff.de legat.ij.

De eadem re.

Tacita non tantum habet roboris,quàm expressa conditio.

77 ¶Hęc posterior sententia his etiam rationibus adiuuatur.Nam legitimatus dicitur verè legitimus, non fictè,secundum Bart.in d.l.si is qui pro emptore, col.xiiij. in iij. q. princ.vers.item quæritur circa prædicta.& rursum versi.& si tu opponis mihi.ff.de vsucap.& in l.si maritus,la ij.§.legis. ff. de adult.& Bal.in l.cùm acutisśimi, col.ij. vers. quæro nunquid naturales. C. de fideicom.& in l. nuper,in fi.C.de natur.liber. Bened. Plumb.in sua disputa.incip.cum statuto Pisano caueatur, in primo dubio.Raph.Co.consi.clxviij.reuerendus pater,col.pen.vers. non obstat. quod dicebatur. Paul.Cast.in d.l.vlt.col.vlt.C.de his qui veni.ęta.impe.vbi dicit omnes in hoc conuenire. & in l. si ita quis.§.is cui.ff.de legat.ij.& in rubr.C.de iur.aur.an.& consi.clxxx.super eo quod primo loco quæritur,col.vlt.vers.nunc videndum est,li.j.& cons.xxxiiij.super primo dubio,col.iij.in prin. lib.iij.& cons.cclij.quæstio ista,col.2.vers.constat autem.lib.2.& Alex.cons.ij.visis codicillis,col.v. vers.comprobatur quia legitimatus,lib.j.quod repetitum est in cons.lxxxvij.lib. 2. Socin.in l.sed si hac.§.patronum,col.iij.vers.quædam & secundò.ff.de in ius vocan. & Ias. in auth. si qua mulier,col.antepe.vers.breuiter teneo.C.de sacrosan.eccle.& in l.j.col.iij.vers.& pro eo facit.C.de bon. poss.contra tab.& in l.hac consultisśima.§.ex imperfecto,col.j.vers.secundò extende. C. de testa. & in l.moribus,quæ est ij.col.4.vers.tu autem aduerte.ff.de vulg.& pupil.substit.& consi. xxxix. Ioannes Vayrolus,col.vj.vers.quintò facit,lib.iij.& Philip.Dec.cons. cclviij. in casu domini Francisci,col.2.vers.& ad hoc facit.& cons.cccxvj.in casu proposito,col.vlt. vers.non obstat. primò.& cons.ccclxv.viso consilio,col.ij.vers.in contrarium autem,& col.pen.vers.solum superest.& cõs. ccccxcix.conclusionem,col.ij.vers.pariter conuenit.

Confirmatio superioris sententiæ.

78 ¶Dicitur & legitimatus suus patri hæres,vt asserit Bart.in l.ij.in prin.vers.item quæro quid si aliquis filius.ff.de vulg.& pupil.& Bal.in l.eam quam,col.ij.C.de fideicom.Raph.Com. d.cons.168. vbi suprà.Ioan.Franc.à capitibus Listæ,inter consi.ipsius Rapha.cons.xcvij. stante dicto statuto, col.ij.Socin.cons.lxiij.viso testamento,col.xj.vers.postremò ad minus, lib. iij.Ias.in d.auth.si qua mulier,col.antep.vers.iij.moueor,vbi id dicit sing.& in d.§.ex imperfecto.& in d.l.moribus, col. v.vers.hinc videmus.ff.de vulg.& pup.subst.& in l.qui se patris,col.iiij. vers. adde etiam quòd dicit.C.vnde libe.vbi negat alibi legisse,quàm apud Bal.in d.l.eam quã.& cons.cliiij.in causa mota, col.antepen.vers.item filius,lib.ij.& consi.clxxxiiij.circa legitimationem,colum.penul.versi.confirmatur,eodem lib.2.& consil.ccij.magnificus Baro,colum.vj.versicu. item filij legitimati, eod. lib.2.Et hoc quidem probat tex.in §.j.ibi,suorum iura nanciscuntur,Instit.de hæred. quæ ab intest.defe.& in §.si quis verò nõ habẽs,ibi ipsos quidem suos facere voluerit. & iterum in §. liceat igitur,in illis verbis,& suos de cætero & sub potestate habere,in auth.quib.mod.nat.effi.legi.& in rubr.quib.mod.natu.effi.sui.nã ponderandũ est verbũ sui.& in l.diui.in 2.locis.C.de natur. liber.

Legitimatus dicitur suus hæres patri.

79 ¶Ideoque & ei debetur legitima,vt dicit Bene. Plum. in disputa. incip. statuto Pisano,in ij.& iij. dub.& Bal.in addit.Spec.tit.de donat.ad fi.& in c.de causis,col.vlt.vers.& ideo spurius, extra de offic.delega.vbi etiam dicit,quòd potest institui coram duobus testibus,sicuti & alij legitimi filij. quod quidem primum sequitur Ias.cons.cliiij.col.antepen.lib.ij.& d.cons.clxxxiiij.vbi suprà, eo. lib.ij.& d.cons.ccij.eod.lib.2.Et postremum quoque sequitur is idem Ias.in d.§.ex imperfecto,vbi suprà.& in d.auth.si qua mulier,col.antepen.vers.secundò moueor,vbi & id dicit sing. & in d.l. si is qui pro emptore,nu.237.ff.de vsucap.& in d.l.moribus,vbi suprà.ff.de vulga. & pupil.substi. vbi id negat alibi se legisse.& Philip.Dec.d.cons.cclviij.col.iij.& cons.cclxiiij. reuocatur in dubiũ, col.j.

Et ei debetur legitima.
Et potest institui coram duobus testibus sicut alii legitimi.

col.j.& Catel.Cot.in memor.incip.spurius legitimatus.& D.Guil.Bene.in repet.c. Raynutius,in verbo,& vxorē nomine Adelasiā,nu.207.& iterū in verbo,testamentū,le j.nu. 83. extrà de testa.

80 ¶Dicitur postremò per legitimationem natus post donationem, sicuti & legitimatus post testamentum dicitur natus post testamentum,tanquam posthumus,id est,vt clariùs dicam, legitimatus obtinet vicem posthumi,vt concludit Bart.in l.Gallus.§.& quid si tantum, col.vlt.ff.de liber. & posth.& Bal.in l.filius à patre.§.filiusfamil.{qui est j.}per illum tex.eo.tit.& in l.si quis posthumos,in princ.{& ibi quoque Pau.Cast.& Alex.} eodē quoq; tit.&{idem Bal.}in l.certum,in prin. & ibi Ang.& Imol.etiam per illum tex.ff.de iniust.test.& idem Bal.d.cons.xxvj.vbi suprà,lib.2.& cons.cij.est considerandum,col.j.lib.iij.& consi.cxix.quidam vxoratus, col.ij.vers.ego credo,li.v. & cons.cciij.incip.punctus quidam substituit,eod.lib.v.

Et obtinet uicē posthumi.

81 ¶Ex hócq; inferunt Bal.Ang.Imo.in d.l.certum, quòd testamentum rumpitur legitimatione filij naturalis,ac si ipse post testamentum legitimus natus fuisset.Id quod etiam affirmat Iaco. Bel. in §.quoniam,in auth.quib.mod.nat.effic.sui.& in disput.quam illic ponit , incip.pater habens filiū, in ij.& 3.dubio.Bartol.in d.l.si is qui pro emptore.ff.de vsucap.{Rayn.Forl.&}Bald.in d.l.filius à patre.§.j.& ibi recentiores.ff.de libe.& posth.&{idem Bal.}in l.cùm in adoptiuis , col.2. vers.caue tibi.C.de adop.& in l.2.paulo ante fi.C.si in fraud.patr.& in addi.Spec.tit.de successio.ab intesta. §.j.ante fi.& cons.cccvj.proponitur quòd quidam,col.v.lib.v.Signo.cons.cxxvij.dominus Guillermus, in princ.& cons.ccxix.factū sic se habet,anno Domini,col.3.vers.itē dicta Cassandra. Alb. in rubr.C.de natur.liber.col.vlt.vers.in secundo articulo.& in auth.ex causa,col.v.nu.14.C.de liber.præter.}Ioan.Lig.& Franc.Rampo.in d.cons.xviij.inter Bald.cons.lib.iiij.Saly.in auth.item si quis,la j.C.de nat.lib.Ang.cons.lxxvj.posita pro constanti legitimantium potestate, post princip. Ant.in c.per venerabilem,char.vlt.vers.alius est effectus, & ibi etiā Card.Alex.in §.quod autem, char.xxv.in xij.quæst.princ.extrà qui filij sunt legit.Petr.Anch.cons.ccxxv. incip. videtur prima facie,col.iij.vers.ad cuius confirmationem & cons.ccxc.in succes.ab intestato. Rapha. Fulg.consi. lxxij.supposita bulla,in primo dubio.Ant.Rosel.in tract.legitim.lib.2.col.antepen.vers.quæro an filius legitimatus.Pau.Cast.cons.xxx.super puncto isto plura subtiliter,col.j.lib.j.& consi.clxxx. super eo quod primo loco,eo.lib.j.Rom.cons.xxxiiij.licèt naturalis.Pan.cons.lxxxvj.in quęstione quæ vertitur,col.j.lib.j.Mart.Laud.in sua disput.incip.Augerius,col.ij. Alex. cons. cxxxix.eleganter fuit consultum,col.j.lib.j.& cons.clxxxix.perlectis verbis,col.vlt.lib.v.Barb.{in addit. Bal. in d.l.posthumo , col.ij.eiusdem addit.C.de bonor.possess. contra tab.&}cons.lviij.sapienter dicit Psalmista,col.2.in 2.dubio lib.2.& cons.xlix.clementissimum Deum,col.vlt.lib.iiij.& cons. lxviij. omnipotentem,col.pen.versi.quintò faciat,eod.lib.iiij.Socin.in l.si cognatis,col.x.vers.3.infero.ff. de reb.dub.Fran.Curt.senior consi.xiij.statuto Ianuæ,col.iiij.vers.legitimatio debetur.& cons.36. vt veritas elucescat.in princ.{& Ias.cons.ccij.magnificus Baro,col.vj.vers.& etiam istos sequitur, li.2.}& Phil.Dec.in l.j.col.4.vers.tertiò intelligitur.C.de bon.pos.cōtr.tab.& cons.{lij. viso elegāti,col.1.& consi.58 cuius suprascriptio incipit,legitimatio infantis,col.vlt.& consi.}cclvij.quæritur an legitimatus,col.1.vers.prædictis tamen.& consi.338.in casu proposito,col.vlt.& consi.344.viso consilio,col.pen.vers.nec obstat si dicatur,cum alijs concord.adductis ab Alex.& Iasone in rubr. ff.de lib.& posthum.& eodem Ias.C.in rubr.de posth.hære.instit.Fab.Giocchi in repet.auth. nouissima, in 3.q.iij.quæstio.princ.C.de inoffi.testa.Ex quibus etiam aut eorum multis intelliges legitimatos habere ius contratabulandi de iure prætorio,atque etiam querelā inofficiosi testamēti.

Testamentum rumpitur legitimatione filii naturalis.

Legitimati habent ius cō tratabulādi, & etiā querelam inofficiosi.

82 ¶Hinc quoque fit,quòd ex statuto quo masculi excludunt fœminas,legitimati eas excludunt,vt legitimi,ex sententia Bald.in d.l.eam quam,col.6.vers.item fuit quæsitum.C. de fideicom. & in l. cùm acutissimi,col.2.vers.idem puto de legitimatis,& ibi etiam Iason , qui dicit ita bis consuluisse,& fuisse iudicatum,eo.tit.Ang.subobscurè,cùm dicit aliter esse dicendum, si statutum loqueretur de filio legitimo & naturali,& ex iustis nuptiis procreato.d.cons.lxxvj.col.2.Pau. Cast.dum allegat Bal.in posteriore loco,in rubr.C.de iur.aur.annul. vbi hoc dicit procedere in omni statuto loquente de legitimo,vt scilicet comprehendat legitimatum.& iterum in l.sed si hac.§. patronum,ante fi.& ibi quoque Alex.Soci.& Iason in v.not.ff.de in ius voca.& rursus idem Paul.in l. si ita quis.§.is cui.ff.de legat.ij.& consi.xxvij.dicēdum est dictam hæreditatem pertinere, in prin. & iterum in fin.lib.2.& d.consi.xxxiiij.super primo dubio videtur dicendum , col.2.in fin.& iterum colum.sequen.ante fin.eod.lib.2.& consi.cij.videndum est primò de ipso Alarico,in fin.eod. lib.ij.Alexand.consi.2.visis codicillis,colum.v.versic. & fortificantur prædicta, lib.1.quod & repetitur consil.lxxxvij.lib.2.& idem Alexand.consil.lx.visa legitimatione, colum.2. versicu.istud idem,eod.lib.2.Corne.& Franc.Aretin.in l.liberos.C.de collat.idem Aretin. in l.Gallus. §.si eius, ad fin.ff.de liber.& posthum.Barbat.d.consil.lxviij.colum.4.versic.capio nunc aliam,lib.4.Socin. in l.cum auus,col.xxiiij.versic.infertur etiam ex præmissis.ff. de condit.& demonstrationib.& d. consi.lxiij.col. antepen.lib.3. & consil.lxv.super proposita quæstione,colum.3.eod. lib.3. Ias.in l. adoptiuum,quam legit.cum §.vlt.l.2.ff.de in ius voc.& in l.cùm filiofamil.col.vlt.ff.de legat.1.& in l.generaliter.§.cùm autem,col.vlt.C.de instit.& subst.& in l.1. col.3. vers. hinc est quòd stante. C.de bon.poss.contra tab.vbi tamen non confirmat.& consi.lxviij.viso themate,col.ix.vers.prætereа posito,lib.3.& Phil.Dec.cons.ccclxv.viso consilio,col.3.vers.secundò hoc in simili. & consi. seq.incip.pro declaratione,col.2.& Alb.Brun.in tract.statutorum excludentium fœminas, in 4.q. xij.arg.

Et statuto quo masculi excludūt fœminas,legitimati eas excludunt,ut legitimi.

xij.arg.& D.Ioan.Ciricrus Senator regius in tract.primogenituræ,in xiij.q.col.iiij.versic. item legitima.{& Carol.Molin.in commen.consuet.Parisien.quos scripsit longo tempore post primam nostrã huius legis editionem,in qua hos omnes citaueram,tit.j.§.viij.glo.j.nu.45.& Lud.Gozad.consi.vj.prima facie,col.v.versic.quintò istud priuilegium.}

83 ¶Et ex hoc postremo dicto facilè potes intelligere,per legitimatos æquè conseruari familiam atque agnationem,ac per legitimos,cùm ratio & veluti fundamentũ illius statuti præferentis masculos fœminis,sit conseruatio agnationis & familię,secundum Cyn.& alios in l.j.C.de adul.cum aliis infinitis à me nuncupatim citatis in commentariis nostrarum consuetu.tit.xx.§.xvij.in gl.j.versic.iij.incip.cuiusmodi statutorum. Et hoc quidem,scilicet familiam & agnationem conseruari per legitimatos expresßim asserit Alex.qui tamen nihil allegat.d.consi.ij.col.v.vers.ad prædicta benefacit,lib.j.& Barb.d.consi.lxviij.col.iiij.versic.tertiò facit.& col.seq.versic. item est masculus,lib.iiij.vbi id dicit voluisse Dyu.in tit.de succes.ab intest.{& Socin.d.consi.lxiij.vbi suprà, lib.iij.} & Philip.Dec.consi.cccvij.viso puncto,col.vlt.& cons.cccxvj.in casu proposito,col.pen.versi.sed prædictis.& d.consi.ccclxv.viso consilio,col.iij.versi.secundò hoc cõfirmatur.& cons.ccccxxxiij.visa copia,col.vlti.{& ante hos Angel.quem nullus horum memorat, consi.xvij. comes Brandisius,col.pen.versic.præterea concludendo & Salyc.in auth.item sine legitimis,col.j.versic.quæro an legitimatus.C.de nat.lib.& in l.imperialis.§.sic itaque.C.de nup.} De quo tamẽ vide eundem Dec.consi.cclxxvij.in causa quæ Lucæ agitatur,col.iiij.versi.ij.& col.seq.versic.sed tamen.

Familia atque agnatio æquè conseruatur per legitimatos,ac per legitimos.

84 ¶Similiter autem in casu d.l.cum acutisßimi,quæ huic nostræ l. (quod iam sæpius diximus) admodum affinis est,& aliàs quoque in substitutione ita facta, si institutus moriatur sine legitimis hæredibus,legitimatus excludit substitutum,vt plenè not.per Alber.& alios in d.l.generaliter.§.cùm autem.C.de instit.& substit.{inter quos Alex.ibi dicit hanc esse commu.opin.} & Iaco.Aret.cuius disputationem in eam rem refert.& sequitur Ioan.And.in addi.Spec.tit.de succes.ab intest.§.j.ad Ang.in sua dispu.incip.quidam nobis genere.Anto.in d.c.per venerabilem,circa medium,versic.aliuś est effectus,extrà qui filij sunt legitimi,& est communis nostrorum calculus, secundum Imol.in l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Trebel.vbi & recentiores adducunt concor. Quibus adde {Petr.Anchar.consi.ccxxv.prima facie,in primo dubio.} Paul.Castr.d.consil.xxx.col.j.lib.j.& Ludo.Bolo.qui etiam alios adfert in addit.consi.Ioan.Ana.consi.xlvj.dubia quæ tacta fuere,in iij.dubio. {Nam & l.hac consultißima.§. ex imperfecto. C. de testa.habet locum in legitimatis vt dicit Franc.Curt.iunior ibi.}

Legitimatus excludit substitutum,si sine legitimis hæredibus.

85 ¶Horum omnium est optima ratio,quoniam legitimati nihil differunt à legitimis, vt est text. ita loquens per illam dictionẽ vniuersalem,nihil,in §.sit igitur licentia,ibi, nihil à legitimis filiis differentes,in auth.quib.modis naturales efficiuntur legitimi,& in §.& quoniam variè,ibi,nihil dissimilis legitimis,in auth.quib.mod.natu.effic.sui.& rursus in §.si quis ergo filios legitimos nõ habens,in illis quoque verbis,nihil à legitimis filiis differentes, in eadem authent. Ponderanda est enim ea dictio,nihil,quæ est vniuersalis negatiua,& quæ debet vniuersaliter operari.l.vlt.ff.de liberis & posthumis.& l.si is qui ducenta.§.vtrùm.ff.de rebus dub.& capit.Deus omnipotens.ij.q.j.& not.glo.in §.j.in verbo,parum,in auth.de hæred.& Falcid.& doct.sæpe. Et ne existimes ea loca authent.fuisse perperam versa in illis negatiuis vniuersalibus,illud te scire velim,Græcum Iustiniani Codicem vti iis dictionibus, οὐδὲν & μηδὲν, quæ & ipsæ eandem vim & significationem habent. Nam in titulo, περὶ τῶν νόθων, id est de spuriis siue naturalibus,vt vocamus, qui quidem titulus is est,qui in nostris Codicibus ita inscribitur,quibus modis naturales efficiuntur sui,in eo inquam titulo,in primo loco suprà à nobis citato,ita scriptum est οὐδὲν ἀπεοικὼς τῶν γνησίων id est, nihil dissimilis legitimis. In alio autem ita, μηδὲν τῶν νομίμων παίδων διαλλάττοντας,id est,nihil à legĩmis filiis differentes,& vt vertit Gregorius Haloander,in nullo à legitimis differentes liberis. Quæ verba denotant nullam esse prorsus differentiam:quod & astruit tex.in l.eum qui in prouincia.§.diuus.ff.de rit.nupt.vbi legitimati perinde habentur,ac si legitimè essent concepti. Ex quo consequitur,quòd omnia iura loquentia de filiis legitimis,habeãt regulariter locum in filiis legitimatis,ex regula quæ de æquiparatis traditur per Bart.& alios in l.j.per illum text.ff.de leg.j. Præsertim cùm legitimatus dicatur verè legitimus,vt suprà diximus. Ideoq; haud dubiè disposita de vno,habent locum & in alio,ex not.per Bart,Imo,& Alex.in l.j.§.lex falcidia.ff.ad leg.falcid.

Vtrùm legitimati differant à legitimis. Nihil, dictio, est uniuersalis negatiua, & debet uniuersaliter operari.

οὐδὲν & μηδὲν.

86 ¶Nec videtur obstare rationes allegatæ pro priori parte;quarum illa prima est & potißima,quòd in præiudicium donatarij non citati nihil operatur legitimatio. Quæ ita facilè refelli potest,quòd quando pater consentit legitimationi filij eo tempore,quo potest præiudicare,& de suis bonis disponere,non est necesse eum vocari cui ius est quæsitum,per id quod voluit Bart. quem omnes sequuntur in d.l.Gallus.§.& quid si tantùm.ff.de libe.& posthu.Sed & si pater disponat vt filius possit post suam mortem petere legitimationem,licèt ipso patre mortuo ius agnato sit quæsitum in hæreditate ipsius,potest tamen filius eo non citato peterę legitimationẽ. Id quod etiam voluit Bal.consi.ccclxj.verba Bart.in princ.lib,v.Ioan.Lig.& Ioan.Ramp.in consi.suprà à nobis citato. Et ita etiam ex istorum sententia potest ab agnato hęreditatem sibi reuocare,vtpote cùm huiusmodi legitimatio procedat ex volũtate & consensu patris,quo tempore poterat agnato præiudicare. At in casu nostro talis reuocatio videtur etiã procedere à tacita mente patris à lege præsumpta eo tempore quo donauit,videlicet quòd si hunc casum cogitasset,nõ donauisset.Quod hunc

Solutio contrariorum.

Hac l. fundatur in hac tacita conditione reuocandi, si donās postea susciperet liberos.

patet, quòd hæc l. fundatur in hac tacita mente & conditione reuocandi, si donās postea susciperet liberos, vt plenè iam sæpius diximus. Quæ conditio intelligitur de filiis legitimatis, sicut de legitimis, vt plenè quoque suprà probatū est in præcedenti versiculo, & aliis superioribus. Et hoc etiam ex eo confirmatur, quod & suprà diximus, filium legitimatum excludere substitutum sub ea conditione, si institutus decedat sine liberis. Nec aliquis eorū qui hoc dicunt, citationem substituti requirunt in legitimatione, quamuis institutus non potuisset disponendo præiudicare substituto, quod non ob aliud fit, quàm quòd auus substituendo sub ea conditione, si filius institutus nō relinqueret liberos, censetur verisimiliter habuisse eandem affectionem ad hunc nepotem legitimatum, quam ad ipsius patrem remota macula genituræ, vt expressè & in hac specie scripsit Petr. Anchar. consil. ccxxiij. videtur prima facie dicendum, colum. penult. arg. l. dedit dotem. ff. de collat. bonor. & not. per Barto. in l. j. de accusat. Nam & quò ad naturale fœdus, vt dicit ipse Petr. Anch. naturalis proles habetur pro legitima. l. adoptiuus. §. seruiles. ff. de rit. nupt. {cum aliis multis quas videbis suprà in verbo donatione largitus, num. 288. incip. sexta ratio.}

87 *Vtrum substituto sit statim ius quæsitum, sicut donatario.*

¶ At substituto, dicet quispiam, non erat ius quæsitum tempore legitimationis, sicuti hîc donatario. Item donatio est actus perfectus, & ex se irreuocabilis: testamentum verò, in quo institutio facta est, reuocabile est ad nutum testatoris. Imò verò quantùm ad primum pertinet, ius erat quæsitum saltem spe, cùm institutus non poterat, vt iam diximus, præiudicare substituto, sicuti de iure primogenituræ dicunt doct. in c. licèt, de voto. Quantùm verò ad secundū legitimatus etiam post mortem testatoris, & ita eo tempore, quo testamentū reuocari non potest, excludit substitutum, vt suprà latè diximus. Præterea non consideratur actus perfectio in hac l. quæ etiā donationem aliàs perfectā reuocat ex tacita conditione. Quamuis & hîc quoq; dici posset nondum esse omnibus modis perfectam, donec illa tacita conditio pendet. Et sic ex iis quæ diximus, potest intelligi tale præiudiciū non induci immediatè & simpliciter ex actu legitimationis, sicuti in d. §. & quid si tantùm. nec ex actu restitutionis, vt in d. c. quamuis, de rescrip. lib. vj. sed ex mente donātis iam à tempore donationis præsumpta, vt videlicet censeatur fecisse donationē sub ea conditione, vt reuocaretur si postea susciperet liberos: tanquā noluerit præferre extraneū propriæ posteritati, quæ affectio pariter filium legitimatum respicit, sicut legitimum, vt nuper diximus. Nec hîc requiritur legitimatio in præiudicium donatarij. Nam nec ideo nocet, quòd retrotrahitur, nec illud etiā necessariū est, sed satis est quòd à tempore legitimationis tantùm pro legitimo habeatur.

Quomodo intelligatur legitimationē præiudicium facere donationi.

88 *Donatio in hoc casu reuocatur ex præsumpta mente donantis.*

¶ Ex quibus planè etiam constat non obstare, quod sequentibus prioris sententiæ rationibus dictum est, donationem perfectam non esse reuocandam, nec authoritate quidem rescripti, ex casu superuenienti, & si quæ aliæ sunt rationes eiusmodi: quia, vt diximus, in hoc casu reuocatur donatio euentu conditionis reuocandi tacitè intellectæ in ipsa donatione, & ex præsumpta mente donantis, quæ æquè locum habet in legitimatis, vt in legitimis.

89 *Vtrum facilius sit adoptare, quàm legitimare.*

¶ Similiter nihil obesse potest, quod de facilitate fraudis dictum est, ex d. l. fideicommissum. ff. de condit. & demonst. loquēte de filio adoptiuo. Nam est longè dissimilis ratio, cùm facilius sit adoptare, quàm legitimare. Potest enim quilibet idoneus adoptare apud simplicem magistratum. l. ij. ff. de adoptio. Legitimatio autem nō facilè, nec nisi à principe impetratur. l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. & §. vlt. in authent. quibus modis natur. effic. sui. & c. per venerabilem, qui filij sunt legiti. Impossibile autem reputatur, quod solus princeps potest concedere. l. apud Iulianum. §. vlt. & ibi doctor. ff. de legat. j. & not. glo. & doct. in l. continuus. §. cùm quis. ff. de verbo. obligat. cum simil. Et ex aduerso adoptio facilè reuocatur per emancipationem, idque confestim, si placuerit, fraude facta. quod animaduerterunt qui illud senatusconsultum fecerunt, de quo locuti sumus suprà in eadem glo. versi. iiij. incip. nec aliàs prosunt. vbi inter cætera breuitatem adoptionis enumerabant. Et Tullius in oratione pro domo sua ad pontifices. Quæ maior, inquit, calumnia, quàm venire imberbem adolescentulum, bene valentem ac meritum: dicere filium, senatorem populi Romani sibi velle adoptare: id autem scire & videre omnes, non vt ille filius instituatur, sed vt è Patriciis exeat, Tribunus plebis fieri possit, idcirco adoptari: neque id obscurè, nam adoptatum emancipari statim, ne sit eius filius qui adoptarit? Idque etiam leges nostræ considerarunt, vt paulo post dicemus. Ideo cessat ratio illius l. fideicommissum, loquentis de cōmento, id est fraude, quæ facilè fieret ad exclusionem alterius, prout etiam eam l. intelligit Bart. in l. si cognatis, col. ij. versic. op. prout hæc l. ff. de rebus dubiis. Et de huiusmodi etiam fraude, quæ fit per adoptionē, fit mentio in l. cùm ratio. §. ex bonis. ff. de bonis damn. {& apud Plinium iuniorem lib. epist. viij. ad Rufinum epistol. incip. falsum est, Consors (inquit) frater in patris potestate emancipatam filiam adoptionis fraude reuocauerat, atque quidem cum opibus amplissimis.

Adoptio facilè reuocatur per emancipationem, fraude facta.

90 *De eadem re.*

¶ Et hoc maximè} procedit in casu l. nostræ: quia quis posset eodem momēto fieri filius adoptione & extraneus emancipatione, vt dicit tex. in d. l. cùm in adoptiuis. C. de adop. & ita per adoptionem reuocaretur donatio, nec tamen reuiuisceret per emancipationem, per id quod in simili dicit Bart. in casu l. nostræ, in l. Titia. §. imperator. ff. de legat. ij. & quæ dicemus infrà in hac ead. glo. nu. 187. incip. in diuersam tamen sententiam. & aliis seq. Quod ita non potest contingere in legitimato. Et hanc fraudis differentiam inter legitimationem & adoptionem non ineleganter descripsit Io. And. in addi. Spec. tit. de succes. ab intest. §. j. versi. item scire debes, qui est in col. pen. {& Alex. consi. ij. visis codicillis, col. viij. versi. non obstat. ij. arg. lib. j. quod iterum repetitur consil. 87. lib. ij.}

& Socin.

& Socin.in d.l.si cognatis,col.ix.versi.secundò ex dictis.ff.de reb.dub.{Et de fraude etiam emancipationis loquitur text.in l.j.§.is quoque.ff.de colla.bon.} Præterea filius adoptiuus non habet iura naturæ,sed tantum ciuilia.legitimatio autem vtraq;. Ideo fortior est legitimatio adoptione, vt diximus suprà in verbo,donatione largitus.{nu.226.imò verò plus.} Et ita quoque responderi potest ad d.l.filio.ff.de lib.& posth.quæ similiter loquitur de filio adoptiuo,qui nō rumpit testamentū,quāuis legitimatus rumpat,sicut diximus,nempe in quo natura simul & lex locū habeāt.

Legitimatio habet iura naturæ,& ciuilia:adoptio ciuilia tantum.

91 ¶Nec postremò obstat,quod dictum est,filiū spurium natum tempore donationis, non posse reuocare , cùm de eo satis pater cogitasse videatur, nec ex hac l.reuocetur donatio, nisi ob liberos postea susceptos:quia ante legitimationem,& sic tempore donationis nondum poterat filius appellari,cum filius sit & dicatur quem nuptiæ demonstrant, & sic qui ex viro & vxore natus est. l.filium.ff.de his qui sui vel alien.iur.sunt.nec talis poterat succedere.Ideo nulla est interim illius habenda ratio quantum ad casum l.nostræ pertinet,sed habendus est,tanquam si nō esset natus. l.si post mortem.§.liberi.ff.de bon.poss.contra tabu. De quo tamen vide quid dicam in sequen.q. Remota autem ea labe originis,censetur de nouo natus,ac veluti posthumus, vt suprà diximus: id est,vt hæc omnia breuiùs dicam, pater tempore donationis non cogitabat de huiusmodi filio tanquam sibi successuro,& qui posset donationem reuocare.

Spurius ante legitimationē non potest appellari filius.

92 ¶At verba,inquies,vt etiam dictum est in illa postrema ratione,naturaliter sunt intelligenda,non ciuiliter. Illud quidem minimè inficior,sed id etiam assero,legitimatum censeri vtroque modo filium,& eum quidem legitimū,scilicet naturaliter & ciuiliter,vt qui habeat vtraque iura,& naturalia & ciuilia,vt suprà etiam diximus:vt interim illud omittā ex iure pendere,non ex natura,quis sit legitimus,vt tradit Bart.in l.si is pro emptore,col.xiiij.versi.item quæritur circa prædicta.ff.de vsuc.& Ang.in l.iij.ff.de instito.Et vt scribit Pet.Anc.consi.ccxxv.videtur prima facie,col.ij.vers. non obst.quòd iste dicatur,verbum legitimū semper sonare in ciuilem intellectum.Et hoc probatur ex l.legitima.ff.de pact.& l.testamenti.& l.si quæramus.ff.de test.& §.liceat autē patri,in auth. quib.mo.nat.effic.legit.quæ iura in id citat Ias.in d.l.si is qui pro emptore, nu.229. Et ideo cum lex hunc facit legitimum,nihil est quod non sit etiam legitimus ad exclusionem donatarij. At in l.vlt.C.de his qui veni.æta.impe.non potest lex facere de minore maiorem. Ideo ibi mera natura, à qua & ipsa res dependet,inspiciatur necesse est.& ita ad illum tex.respondet Ant.in c.cùm vintoniensis, col.ij.in ij.oppo.ext.de elect.& Alex.consi.ij.visis codicillis,col.ix.versi.non obst.l.fin. lib.j.quod repetitur consi.87.lib.ij.& Phil.Dec.consi.clv.cuius superscriptio incipit, an natus ex muliere,col.vlt.& iterū consi.cclviij.in casu domini Fran.col.iij.versi.non obstant suprà allegata. & est ex mente Pet.An.vbi suprà,dū respōdendo ad d.l.vlt.id dicit quod suprà ex eo retulimus.

Ex iure pendet,non ex natura, quis sit legitimus.

Verū lex possit de minore facere maiorem.

93 ¶Et id generale est,vt lex fingēdo aut vtendo verbis fictionis in actu qui pendet à potestate legis,verè id facit,non fictè,vt not.per Bart.in d.l.si is qui pro emptore,in iij.q.prin.quæ est de fictione inductiuè ad fin.ff.de vsuca.& consi.lxij.punctus talis est,quidā effectus ciuis, ipsum Ant. consi.xx.nulla mulier,circa medium. Idque est quod alij dicunt,ea quæ iuris sunt, verè induci à iure,licèt loquatur per verba sonantia in fictionem.quia quæ possunt verè induci,non inducuntur per fictionem.l.in rebus,in fi.& ibi Bal.C.de iure dot.Bart.in d.l.si is qui pro emptore,Corn. consi.ccxliiij.memini,col.ij.versi.ad idem litis,lib.iij.} Non mirum igitur si in hoc casu,qui ex legis dispositione pendet,legitimatus tanquam legitimus est suus patri hæres, si rumpit testamentum,si excludit substitutos ex conditione si sine liberis institutus moreretur,& filias cōmunis patris,ex statuto eas repellente existentibus filiis masculis,non secus quā si ab initio legitimus natus fuisset,vt suprà diximus.Ergo etiā multò maiore ratione debet reuocare donationē ab extraneo.

Ea quæ iuris sunt, uere inducuntur à iure,licet loquatur per uerba sonantia in fictionem.

94 ¶Si hanc posteriorem partem sequaris,eam ita primo loco intelliges,vt procedat in filio naturali legitimato viuente patre. Nam si post mortem ipsius legitimaretur non vocato donatario,certè donatio non reuocatur,ex sententia Salyc.Ioan.Lig.& Franc.Rampo.d.consi.xvij.& seq.inter consi.Bald.lib.iiij.quorum verba suprà adscripsimus,atque etiam Philip.Deci.consil.cclxvj.pro declaratione,col.iij.versic.secundò præmittendum,& expresiùs,col.seq.versi.vltimò non obstat. Nisi fortè fuisset legitimatus post mortem patris ex dispositione testamenti ipsius. Nam perinde tunc valet,ac si viuente & consentiente patre id actum fuisset,per authen.si quis.C. de nat.liber. & voluerunt ipsi Lig.& Rampo.vbi suprà.

Autoris iudiciū in hac posteriori parte.

95 ¶Secundo intelliges,quòd licèt aliàs cum dubitatur an pater donans cogitauerit de liberis,in dubio præsumitur non cogitasse,& ita etiam in dubio habet locum hæc l.vt dicit Bar.in d.l.Titia.§. imperator.ff.de legat.ij.cum multis concord.suprà collectis in præfati.versic.lxvj.incip.sed hîc in quæstionem vertitur,& seq.tamen illud tantū procedit in filiis legitimis & naturalibus, non etiā in merè naturalibus postea legitimatis,vt videlicet propter legitimationem in dubio non reuocetur donatio,sed tum demum,si ex probabilibus coniecturis appareat donatorem motum fuisse ad donandum ob defectum liberorum,quos habere desiderabat,nec tamen legitimè habere poterat,quia habebat vxorem sterilem,cū qua diutius mansit sine liberis,& interim ex vxore alterius spurium suscepit:postea vero mortua vxore sua,& marito illius mulieris,eam ducit vxorem, ob idque spurius ille legitimatur. Ideoq; verisimile est quòd si hunc casum cogitasset,nō donauisset: aut certè donauisset sub ea conditione reuocādi,si filium legitimum,aut ita vt diximus,legitimatum postea habere cōtingeret. Cessantibus autem iis,aut aliis similibus coniecturis,in dubio non

Quomodo in dubio pater donās nō præsumatur cogitasse de liberis.

reuocaret legitimatus donationem sicut legitimus,vt sic in hoc tantum differant legitimati à legitimis,quantùm ad l. nostram pertinet,videlicet in casu dubio,non autem in certo. Ita expressim & singul.voluit & consuluit Paul.Castr.d.consi.ccccxxxv.col.j.& ij.lib.ij.

96 *A quibus refutetur hæc secunda opinio, & circa quæ.*

¶Attende tamen lector,quia rationes quibus potissimũ innititur posterior op.non omnino sunt concessæ. Nam prima,quæ est veluti cæterarum fundamentum, qua scilicet dictum est legitimatum esse verum legitimum,multos habet aduersarios,multasq; rationes quæ eam subuertere videntur,vt videre licet apud {Iacob.Bel.in §.tribus,in authent. quibus modis natur.effic.legitim. Iacobum Butrigar.in procemio C.Bald.in l.eam quam,colum.penult.versicu. quæro vtrùm legitimatio.C.de fideicommis.& in l.quoties,colum.ij.versicu. & hæc faciunt.C.de rei vendicatio. & in l.vlti.C.de his qui veniam ætat.impetra.& in l.si ea quis.§.is cui.ff.de legat.ij. & in addit.Spec. titu.de succesio.ab intesta.§.j.ad fin.&} Benedict. Plumb. in dicta sua disputat.incip.statuto Pisano cauetur,in primo dubio.Signor.consi.ccxviij.quidam dominus Ioannellus,col.penult.versi. præterea legitimatus.& Anto.Rosel.in tract.legitimationum,lib.j.in causa finali,in prin. & Rom. d.l.si is qui pro emptore,& ibi latissimè Ias.in repet.colum.lj.versic. nota diligenter & perpetuo, cum multis sequent.ff.de vsucap.Alex.d.consi.ij.col.viij.& seq.lib.j.Barb.in repet.l. cum acutissimi,char.antepenult.& sequen.C.de fideicommis.& consi.xxvij.scripsit doctissimus, colum.xiij. versicu.capio aliam dubitationem,& multis seq.lib.j.& Socin.consi.ccxlvj.eleganter,col.vlt.vers. tertiò ista conclusio,lib.ij.quod etiam ponitur inter consi.Fran.Curt.senioris,cons.xviij.& ipsum Francisc.Curt.seniorem consi.xiij.statuto Ianuæ,per totum.& consi.lxxiiij.super memorata facti narratione,in tertio dubio.& Phil.Dec.in l.liberos.C.de collat.& consi.cclxxv. in causa quæ Lucæ agitatur,colum.v.versicu.sed tamen supradictis,& seq.cum simil.& consi.cclxxxiiij.viso puncto,colum.penul.& vlti.& consi.dcx.viso themate,col.ij.& seq.vsque ad fin. vbi & ex hoc negat dispositionem d.§.ex imperfecto,in l.hac consultissima.C. de testa. habere locum in legitimatis. {atque etiam consi.cccccccx.viso themate , colum.xij.& seq.} & Ludo.Bolo. consi.lviij. dominus Antonius,per totum,cũ simil.{Innituntur'q; hi omnes,vt diximus , multis magnisq; rationibus, & testimoniis,sed nullum mihi efficacius videtur,quàm text. quem nullus tamen eorum (si me non fallit memoria) citat,in l.j.C. ad legem Viscel. vbi qui ius aureorum annulorum à principe impetrarunt,imaginem tantùm,non etiam statũ ingenuitatis obtinent.} Imò verò sunt qui negant filium legitimatum propriè dici filium,ac comprehendi sub statuto loquente simpliciter de filio. Cuius sententiæ fuit Bald.consi.cij.est considerandum,paulò ante fin.lib.iiij.

Qui ius aureorum annulorũ impetrarunt, imaginẽ tantum , non etiam statutũ ingenuitatis obtinent.

97 *Vtrum sicut legitimatus rumpit testamentũ,ita possit reuocare donationem.*

¶Quod autem postea sequitur legitimatum rumpere testamẽtum,si verum sit,quod tamen non est vsquequaque indubitatum,ac expeditum,vt videre est apud Socin.& Ias. in rubr.ff. de liberis & posthu.& Stephan.Bertran.consi.clx.visa copia,col.ij.lib.iij.Tamen nihil ad hoc nostrũ negotium pertinet,in quo agimus de præiudicio tertij nihil ad patrem legitimantem pertinentis,cum illic ipsius tantum patris præiudicium vertatur,cuius ob id testamentum rumpitur,estque illi liberum confestim,si velit,aliud testamentum facere.

98 *Qui teneant legitimatũ ex rescripto,non repellere fœminas ex statuto eas repellente existentibus masculis,*

¶Et quamuis multi constanter tenuerint legitimatum,etiam ex rescripto,sicuti & legitimum repellere fœminas ex statuto eas repellente existentibus masculis:plurimi tamẽ ex illis ipsis in aliis locis,& alij quoque multò plures ac frequentiores contrarium asseueranter voluerunt,qui vt numero vincuut,ita & ratione. Hi autem sunt Bald.in c.per tuas,extrà de maior.& obed. per text. in §.& quoniam varie,in authen.quib.mod.natu.effic.sui.& idem Bald.consi.ccxiiij. casus est talis,quidam habet vxorem,ante med.lib.ij.& consi.cij.considerandum,ante fi.lib.iiij.Angel. consi. lxxvj.posita pro constanti,col.ij.versicu.venio ad tertium.Bened.Plumb.in sua disput. incip. statuto Pisano cauetur,in iiij.dubio.Anto.in c.tanta,post princ.extr.qui fil.sunt legit.& in c.per venerabilem,char.pen.versi.sed potest esse dubium,& ibi etiam latè Iaco.Zochus in repet.& Card. Alex.ibi in §.quod autem,char.xxvij.versic.quæro.xv.principaliter, col.ij.& alibi sæpe in ea lect. Alter Anto.Rosel.in tractatu legitimationum,in primo libello,sub rubr. causa finali legitimationis,col.j.versic.hìc quæro an stante statuto. & iterum in secundo libello de causa finali vel effectiua {col.xvj.versic.vlteriùs facit.} Imol.& Raph.Co.in l.si ita quis.§.vlti.ff.de leg.ij Raph.Fulg. in l.vlt.ff.de iusti.& iur.& consi.lxij.stante statuto.Rom.in l.necessarius,& ibi etiam Alexan. col. pen.ff.de acquir.hære.vbi ipse Ro.dicit de hoc esse text.aureum in d.§.& quoniam variè , quem dicit se didicisse à Catalano quodam singulari & mirabili viro sibi incognito,dum fortè cum eo peregrè proficisceretur.& idem Rom,in l.si is qui pro emptore,colum.x.versic. circa eandem fictionem,& ibi etiam Iason colum.lvj.versiculo iuxta prædicta.ff.de vsuca.vbi Roma. ipse ita dicit se consuluisse in ciuitate Lucana,priusq; consil.fuisse approbatum à multis celeberrimis doc. Senen.& id quoque procedere in legitimato per matrimonium,contra omnium opin.Paul.Cast. sibi contrarius,in l.vlt.C.de his qui veni.æta.impe.& in l.cùm acutissimi,col.j.ff. de fideicom. in l.ex facto.§.si quis rogatus,& ibi etiam Alexand.col.vlti.ff.ad Trebel.& idem Paul. consi.clxxx. super eo quod primo loco quæritur, colum.vltim.lib.j. & consil.cclij. quæstio ista determinatur, lib.ij.& cons.cccxliij.circa primum articulum,ante fin.eod.lib.ij.Alex.consi.lx.visa legitimatione, col.iij.versicu.sed præmissis non obstantibus,lib.ij.Franc.Aretin.in l.Gallus.§.si eius , in fin.ff.de liber.& posthu.Socin.in eadem l.§.& quid si tantùm,col.pen.& consi.ccxlvj.eleganter & subtiliter,colum.pen.versi.præterea dicta clausula,lib.ij.quod consil.repetitur inter consil. Franc. Curt.

senioris,

senioris,consi.xviij.& ipse Curt.consi.xiij.statuto Ianuæ,post prin.& consi.xvj.clarus vir,col.iiij. & consi.xxxv.statuto seu in capitulis,col.iij.versi.venio modo.& consi.lxxiiij.super memorata, in ij.dubio,vbi & dicit se ita aliàs consuluisse cum Socin.& Vinc.Pale. & ita fuisse iudicatum. & ita sanè comperimus ipsum Pale.consuluisse inter consi.eiusdem Curt.consil.xvij. viso puncto, col.iij.Georg.Nat.in rep.cap.quamuis,col.xliiij.versic. secundò quæro an filius naturalis,de pact. lib.vj.Ias.in l.j.col.xj.versi.item attende.C.quando non pe.par.Philip. Dec. in l.liberos,in fi.C.de colla.& in l.j.col.iiij.versic.tertiò intelligitur.C.de bon.poss.contra tabu.& consi.lij.viso eleganti consilio,vbi in eam rem in specie consuluit.& iterum consi.clv.cuius superscriptio incipit,an natos,col.iij.& consi.cclxxv.in causa quæ Lucæ agitatur,col.pen.& col.seq.versi.iij. non obst. & in addit.illius consi.col.pe.versi.superest tertium,vbi hanc dicit esse cōmunem op.& consi.cccxvj. in casu proposito,col.pen.& consi.ccclxxxiij.viso puncto,col.j.& consi.cccxcij.quæritur an filia, col.ij.vers.non obstant allegata.Lud.Bol.d.consi.lviij.col.vj.versi.his sic præmissis,& col.pe.vers. non obst. etiam doctrina. & in addit.consi.Ioan.Ana.consi.xxvij.longa professio.de quo & nos etiam diximus in nostro tractatu primogenituræ,quæst.{xxxiiij.nu.51.sed redeundo.}

99 ¶Et idem quoque de eo quod dictum est,legitimatum excludere substitutum.Sunt enim & multi verendæ authoritatis,qui contrariæ sunt opinionis,& in his Bald.in l.Lucius,la ij.ff.de hæred. institu.& in l.si ita quis.§.is cuius.ff.de lega.ij.Ioan.Cald.consil.j.tit.qui fil.sunt legit. Salyc. in l. generaliter.§.cum autem.C.de instit.& substit.Imol.in l.ex facto,in princi.ff.de vulga.& pupil.& in l.ex facto.§.si quis rogatus,in fi.princ.ff.ad Trebel.Paul.Cast.in l.cum acutissimi,col.j. versic. secundò quæritur.C.de fideicom. Ex quibus constat rem hanc esse admodum dubiam.

Vtrum legitimatus excludat substitutum.

100 ¶Illud autem,quod ad hoc caput pertinet,non prætermiserim, non tantùm esse dubitationis in filio naturali qui post donationem & nascitur,& legitimatur,quàm in eo qui natus erat ante donationem,& postea legitimatur,duabus quidem rationibus,quæ in hoc obtinēt,non in illo.Nam postquam hic iam natus erat,videtur non posse reuocare ex huiusmodi l.quæ loquitur de liberis postea natis,& quoniam de eo verisimiliter cogitabat,atque etiam de futura illius legitimatione, tum vt sibi succederet,quod est cōmune parētum votum,& naturalis in filios charitas.l. nam & si parentibus.ff.de inoffi.testam.quod & ad naturales porrigitur,cùm par sit in eos affectio.l.hos accusare.§.omnibus.ff.de accusa.cum simil.à me adductis suprà in verbo donatione largitus, nu. 228.sexta ratio.Tum quia etiam non tanta fraus præsumitur in patre quantum ad eum filiū qui natus est post donationem,quod ipse pater diuinare non poterat,quantū ratione illius qui iam natus erat. Ideo Bal.quem suprà nu.70.citauimus in d.l.j.C.de inoffici.donat.in eo tantum loquitur,qui natus erat ante donationē,vt scilicet is non reuocet,si fuerit postea legitimatus:quasi sentiat aliud,si postea natus esset. Et idem quoque sentire videtur{Pau.Cast.d.consi.434.in secundo dubio,lib.j.nam de legitimatione,inquit,potuit donans tempore donationis quo iam natus erat filius naturalis,cogitare,cùm penderet ex suo ipsius arbitrio,& ex causa de præsenti.l. si quis domum.§.hic subiungi.ff.de loca.& l.si vxor.§.diuus,& quod ibi not.Bart.ff.de adulteriis.& l.quod Seruius.ff.de condictione ob causam,perinde ergo habēdum est,ac si cogitasset.d.§.hic subiungi. sed & idem voluisse videtur} Socin.d. consil.ccxxvj.lib.ij. Et hanc differentiam expressim fecit Philip.Dec.in addit.l.posthumo,col.eiusdem addit.ij.C.de bono.possess.contra tab.& dicto consi. ccclxvj.col.iij,versic.secundo responderi.& col.seq.versi.vlti.non obst.cùm dicit quòd hæc l. nostra habet locum in filiis post donationem susceptis & legitimatis,licèt fortè secus esset in natis ante donationem.{& Carol.Ruin.d.consi.clxxiij.quæritur primo,col.iij.num.7.lib.j.} & Francis. Ripa,hic in fin.xxx.quæst.{de quo tu vide Paul.Parisiens.consi.lxxij.videtur dicendum,colum. iij.num.24.lib.j.}

Cur in filio naturali qui natus erat ante donationē,& postea legitimatur, hæc lex nō ita locum habet sicut in eo qui post donationem nascitur, & legitimatur.

101 ¶Sed illud hic quæro,quid si nascitur filius aut filia,quæ non succedit patri,verbi gratia,Florentiæ statutum est,ne filia succedat patri existente patruo. Quispiam igitur fratrem habens,liberos verò non habens,dotat,postea suscepit filiam.ea ex eo statuto non succedit patri, sed ipsius patruus.vtrùm per natiuitatem huius filiæ reuocetur donatio?Et primum videtur quòd non, quia cùm censeatur facta donatio sub conditione reuocandi,si donās susceperit liberos,per l.cū auus. ff.de cond.& demon.& suprà sæpius diximus:sitque statutum repellens fœminas:censetur donās se voluisse conformare ad statutū,vt scilicet liberos intellexisse videatur ex statuto successibiles, non reliquos,ex iis quæ post Dyn.voluerūt Bart.Ang.Imo.Raph.Cu.Pau.Cast.in lect.Pad.Ro. Alex.& alij recentiores in l.hæredes mei.§.cum ita.ff.ad Trebel.dum dicunt quòd stante statuto repellente fœminas extantibus masculis,si quis suo testamēto instituit hæredes suos liberos,non intelligitur instituisse filias,sed tantum filios.& idem voluit Signo.consi.clxxxj. factum sic se habet,nobilis vir,in ij.dubio.Anto.consi.lx.viso puncto & quæsitis,col.j.& ij.Pet.Anch.in l.tres fratres,& ibi Ias.qui dicit sing.in vj.limitatione.ff.de pact.& idem Petr.Anch.in l.sed si hac.§.liberis. ff.de in ius voc.& in rep.c.j.in xiiij.q.prin.versi.sed occurrit iuxta prædicta,extr.de constit.vbi & hoc dicit procedere,etiā si pater instituerit filios suos hæredes in eo quod eos tangit de iure:tanquam censeatur nihilominus intellexisse de iure municipali.& idem Pet.Anch.cons.cxxv.visis & ruminatis,col.pen.versi.secundò principaliter moueor.Raph.Fulgo.cons.xxiiij.domina Catherina,col.ij,versi.porrò quod me magis mouet.Alex.in l.Gallus.§.j.in fi.ff.de lib.& posthu.& consi. cxxvij.viso testamēto,post prin.lib.j.quod repetitur consi.xv.lib.iij.Corn.consi.lv.pro decisione

Vtrum per natiuitatem filiæ reuocetur donatio,stante statuto ne filia succedat patri.

præsentis consultationis,col.pen.lib.j.& consi.ccxcv.videtur in hac cõsultatione,col.ij.versi.persuadetur,eo.lib.j.& consi.xxij.in hac consultatione,col.v.versi.& testator censetur,lib.ij.& consi.cxx.eleganter & diffusè,col.pen.eo.lib.ij.& cons.cxxiiij.ardua primo aspectu,col.v.versi.ad idem no.eo.lib.ij.Bal.à Bart.inter consi.eiusdem Corn.cons.cxx.quòd filia vel nepotes,eo.lib.ij.Barb. in rep.c.Raynaldus,col.iij.versi.ego sæpenumero,& col.xxxij.versi. nota ibi prolem,vbi hoc dicit sing.& iterum col.lxxxvj.versi.sed vnum circa doctrinam,ext.de testa.& in rep.c.Raynutius, char.ij.& iterum & latiùs char.xlvj.eod.tit.& in c.in præsentia,col.lxvij.de prob.& in rub.C. qui amit.col.xcvij.& consi.xliij.præclarè scribitur,col.iij.vers.item concurrit,& iterum col.xv.versi.& moueor ad sic dicendum,lib.j.& consi.iiij.propè inquit Psalmista,col.iij.lib.ij.& consi.lxiij.præclarè scribitur,col.iiij.eo.lib.ij.Maria.consi.xxxvj.rectè ac maturè,col.pen.versic. quintò probatur. Soci.ipsius Mar.filius,consi.pen.abundè & subtiliter,col.j.& ij.lib.j.consi.ciij.suprascripti insignis, col.ij.versi.ex qua responsione,lib.ij.& consi.ccxxvij.præsens consultatio,col.ix.versi.sextò & vltimò,& iterum versi.sed multipliciter,eo.lib.ij.& consi.cclxxx.considerata contingentia,ad fi.eo. lib.ij.& consi.50.viso testamento Pauli.col.ij.lib.iij.& consi.lxiij.visis testamento nobilis,col.viij. versi.confirmatur quia si testamento,eo.lib.iij.& consi.lxix.viso testamento Ioannis, col.vj.versi. præterea in substitutione,eo.lib.iij.& consi.33.viso testamento domini,col.ij.versic. succedebat & tertiò,lib.4.& consi.xlij.subtiliter & abundè,col.iij.versi.sed ad hoc videtur, eo.lib.4. & latissimè consi.lj.visis facti narratione,ferme per totũ,eo.lib.4.& cons.73.capiendo primũ,col.iij.vers.sextò & vltimò,eo.lib.4.Fran.Cur.senior consi.xlv.statuto seu consuetudine,col.iiij.& consi.lij. super testamentis,col.iiij.versi.comprobantur prædicta.Card.Ale.in arbore consanguinitatis quã posuit super c.vlt.ext.de consang.& affini.nu.36. Ias.in l.omnes populi,col.vij.ff.de iustitia & iure,& in l.si quis id quod,col.iiij.versi.octauò sing.limit.ff.de iurisdict.omnium iudic.vbi id dicit sing.& in l.qui filiabus,in prin.col.iij.versic.quintò per istum text.ff.de legat.j. & consi.lxxxiiij. puto quòd quemadmodum,col.j.lib.j.Phil.Dec.consi.cclvij.quæritur,col.ij.versi.& hoc idem.& consi.cclxx. dominus Raynaldus,col.ij.versi.circa primam.& consi.cccxvj.in casu proposito,col.pen.& cons. cccxcvij.viso puncto,col.ij.in fin.Alciat.in lib.j.de verbor. signific.char.iiij.& in l.j.& iterum in l. hæc stipulatio.ff.eod.Anto.Rub.consi.lxiij.circa testamentum.

102 *Filia quæ non succedit patri ex statuto, an tollat substitutionem in tempus liberorum factam.*

¶Qua etiam ratione Paul.Castr.d.consi.ccccix.lib.ij.consuluit in casu d.l.cum auus, quæ proximè ad nostrã l.accedit filiam quæ non succedit patri extante patruo ex statuto,non tollere substitutionem quæ ita fit,si hæres decesserit sine liberis.& idem tenuit ipse Paul.in d.l.cum auus,circa medium.& Ioan.à monte Sperello in l.cùm acutissimi.C.de fideicommiss.& Ioan. Bapt.in l. generaliter.§.cùm autem.in xxiiij.quæst.C.de instit.& substi.Bal.à Bart.inter consi.Corn.d.cons. cxx.lib.ij.& clanculum Corn.in subscriptione illius consi.colum.penul.versi.concurrente etiam. & expressius consi.cxlv.ad euidentiam,in fin.lib.j.& consi.cxcvij.circa primum, col.iiij.eod.lib.j. & consi.xx.in hac consultatione,col.v.versicu.& idem aliàs,lib.ij.& d.consi.cxxiiij. ardua primo, col.v.versi.ad idem no.eo.lib.ij.& consi.primò circa primum,colum.antepen.versi. nam ex quo, & multis seq.lib.iiij.& Socin.in l.centurio,col.vij.versicu.ex qua conclusione.ff.de vulg.& pupil. substit.vbi hoc dicit no.& consi.lv.visis consiliis.col.ij.versic.sed consulentes,lib.iij. & nouissimè Alber.Brun.in tract.statutorum fœminas repellentium , argu.v.q.xij.col.ij.& sequen.vbi dicit ita se consultum sæpius respondisse.

103 *Comprobatio eiusdem.*

¶Ad quod facit optimus tex.in l.vlti.in fi.C.de insti.& substit.vbi requiritur,quòd mater sit hæres filij posthumi,vt possit excludere substitutũ ex tacita pupillari comprehensa in vulgari. & ibi Fulg.& Pau.Cast.atque etiam Bart.in d.l.Centurio,col.j.& ibi quoque Ang.{col.ij.Alex.subdubius tamen,col.xv.versi.sed adhuc contra,& Socin.col.vij.versi.ex qua conclusione.ff.de} vulg.& pul.& idem Bart.in l.ij.in prin.col.vlt.versi.item quòd si mater.eo.tit.cum concord. adductis per Alex.in d.l.Centurio,col.xvj.versi.ex hoc infert,& ibi quoque Socin.col.vij.versic.ex quibus infertur. Porrò illius l.vlti.authoritate,Oldr.in d.l.generaliter,& ibi quoque Alber.col.j.ij.& seq.videntur sequi hanc sententiam,vt videlicet in casu d.l.quæ eadem est cum d.l.cum auus,requiratur vt filius succedat:id quod etiam voluit Bal.in d.l.cum acutissimi,col.vlt.C.de fideicom.Raph. Com.in l.cum auus,& ibi quoque Socin.col.xxx.versi.ex quibus infertur,& iterum col.lij.versi. septimò quæritur.ff.de condit.& demon.& idem Co.in l.filiusfam.§.cum quis.ff.de leg.j. {Licèt Paul.Cast.teneat contrariũ in d.l.cùm auus,circa med. Cæterum illud} generale est,quòd quando persona quæ ex verisimili mente excludit substitutum , non est successura ab intestato , quia eam alius excludit,non excludit illum substitutum,secundum Bald.post Nicol.Matth. in l. cum quidam,col.vlt.& ibi quoque Raph.Fulg.col.item vlti.Paul.Cast.col.j.versic.sed quæro hîc, Ale. col.ij.versic.dicit tamen signanter.Corn.col.j.C.de imp.& ali.substit.Bart.& Imo.in d.l. hæredes mei.§.cùm ita.ff.ad senatusc.Trebel.& Corn.consi.clxxxvj.quanquam præsens consultatio,col.j. versic.vbi autem,lib.iij.vbi & idem dicit se alio anno Asisij cum Bald.à Bart.consuluisse.Alexan. consi.xcij.super eo de quo quæritur,col.penul.versic.nec etiam obstat,lib.iij. {Carol.Ruin.consi. ciiij.postquam,col.vlt.nu.14.lib.ij.& iterum consi.cvj.viso,col.v.num.8.eod.lib.ij.}

104 *Aliud argumentum à ratione huius l.*

¶Præterea vt ad alias quoque rationes veniamus hanc partem astruentes,ratio huius l.nostræ ex omnium sententia ea est, quoniam censetur quilibet donare sub illa conditione reuocandi , si donans postea susceperit liberos,ne videatur anteponere extraneos suæ posteritati, vt suprà latè

& sæpe

& sæpe diximus & probauimus. Quæ ratio non potest habere locum nisi in eo filio, qui potest succedere:& succededo,id quod alteri à patre donatū est, accipere. Ex quo hoc confestim consequitur,nec l.quoque nostram habere locum.l.adigere.§.quamuis.ff.de iure patr.cum simil.

105 ¶Item si huiusmodi filia reuocaret donationem,nihil quidem sibi prodesset,nec patri ipsius quātum ad affectionem paternam pertinet, quæ huius nostræ l.radix est & fundamentū, vt suprà in præfat.diximus.Lex autem nihil frustra,nihil otiosum,nihil superuacuum facit.l.qui bis idem. ff. de verb.oblig.& l.non cogendum.§.vlt.& ibi glo.vlt.ff.de procu. cum aliis simil. à me latè congestis { in nostro tracta.cui titulus est,nihil frustra.} Ex quo fit,vt præteritus non rumpat testamentum,nisi sibi locum faciat,arg.l.nam & si sub conditione.§.rumpendo.& §.sed si à primo. ff. de iniust.test.& l.si post mortem.§.liberi.ff.de bono.posses.contra tabul.Hîc autem sibi locum facere non potest,cum non succedat,ergo nec reuocare potest.

Præteritus non rūpit testamentum, nisi sibi locum faciat.

106 {¶Nam & aliàs cùm quis ex legis vel statuti dispositione priuatur lucro quopiam alterius contemplatione,id lucrum cedit huic alteri.l.post legatum.§.admittere.ff.de his quib.vt indig. & l.ij. §.si duo emancipati,& ibi Bart.ff.de colla.bono.& l.si legatarius,quæ est pen.& ibi omnes, C.de lega.& l.si defunctus.C.de suis & legit.& not.Bart.in l.vxorem.§.hæres,per eum tex.ff.de lega.3. & in l.2.§.videndum.ff.ad Senatuscons.Tertul.& in l.liberorum,col.pen.versi.pone exemplum.ff. de verb.signifi.& in l.seruo legato.§.si testator,& ibi latissimè Iason quem omnino vide in 2.no. ff.de leg.j.Bal.in l.maximum vitium,col.j.C.de lib.præterit.Franc.Rampo.inter consi.illius,cons. lxxxviij.circa secundum,ante fi.lib.iij.Ro.in l.j.col.antepe.vers.secundo quid quando, & iterum col.vlt.vers.sed regula est.C.quan.non peten.par.& consi.xxxij.visa municipali,col.2. versi.item si qua persona.Maria.Soci.cons.v.præsens consultatio, col.2. vers.respondeo ad quæstionem, & multis seq.Carol.Ruin.consi.cvij.ex omni,col.vij.num.x.lib.iij.Philip.Dec.cons.cccccclxxxiiij.visa prohibitione,col.j.Ant.Rub.cons.cxxij.præsupponitur,col.2.Licèt aliud sit in dispositione hominis,siue testatoris.l.vxorem.§.hæres,& ibi Barto.ff.de legat.iij.cum concord. adductis à Carol. Molin.in consuet.Paris.tit.j.§.j.gl.j.nu. 27. Si igitur id lucrum donationis ex hac l. reuocaretur, cederet lucro ipsius filiæ quæ non succedit.Consequens est vt nec ipsa reuocet.}

Et cum quis ex legis uel statuti disposi tione priuatur lucro alterius cōtemplatione, id lucrum cedit huic alteri.

107 ¶Denique paria sunt non succedere,& non esse in rerum natura.l.pater filium.ff.de inoffic. testa. & l.ij.§.sed si sint sui,& ibi Barto.ff.ad Tertul.& l.j.§.sed & si patruus,ibi,pro mortuo habetur.ff. de coniung.cum emancip.liber.cum aliis multis simili.quæ & nos collegimus in nostro tractatu primogenituræ,in liij.quæstio.nu.16.quarta ratio.Ideoq; etiam in simili dicemus statutum,ex quo masculi repellunt fœminas à successione,intelligi,si ipsi masculi, quorum fauore fit ea exclusio, succedunt,non aliàs,vt nuncupatim dicit Bart.in d.l.2.§.sed si sint sui.ff.ad Tertul.& in l.j.§.quidam filium,in iiij.& v.quæst.ff.de bono.poss.contra tabul.cum infinitis propè concordant.à me etiam in vnum coactis in nostris consuetudinibus,tit.xvij.§.item xvij. & dicemus etiam postea. Similiter licet non valeat legitimatio tacitis filiis legitimis,vt plenè diximus suprà in verbo, donatione largitus,nu.310.incip.sed fac ita esse.hoc tamen non procedit si filij illi taciti non succederent ex statuto,vel aliàs:vt videtur voluisse Paul.Castr.cons.xxvij.dicendum est dictam hæreditatem pertinere,lib.ij.& expressim Iason consi.lxviij.viso themate,col.vij. vers.sextò principaliter,& seq.& col.pen.vers.quartò notabiliter,lib.iij.Sed & Ro. cons.xliij.ad primum quæsitum, in iij.dubio sing.respondet quòd auth.licèt.C.de natur.libe.quæ statuit patrem posse totam suam substantiam filiis naturalibus relinquere,cùm non habet legitimam sobolem,procedit etiam cum habet filias quæ renuntiauerunt ipsius successioni secundum c.quanuis,de pactis lib.6.quod quidem,vt subdit,licèt sit nouum,est tamen verissimum,& sequitur Iason d.cons.lxviij.col.ix.vers. confirmo per illud.Denique ex eo fit quod not.tradit.Ang.in §.optimè per illum tex.in verbo,ingratitudinis,iuncta glo.in auth.de nupt.quòd id quod ibi dicitur, quòd pater non potest relinquere vxori suæ secundæ magis quàm vni filiorum primi matrimonij, non habet locum in filia ipsius primi matrimonij à statuto exclusa.Id quod sing.dicit ipse Ang.atque etiam pro singu.refert & sequitur Iason vbi suprà,ad fin.

Paria sunt nō succedere, & non esse in rerum natura.

Statutum repellens fœminas extantibus masculis, quomodo intelligitur.

Vtrum auth. licet,c.de nat. procedat etiā cum habet filias quæ renū ciauerunt ipsius successioni.

108 ¶Contrarium tamen videtur multis item rationibus:quarum hæc prima est. Nam filius naturalis non magis est cognitus de iure ciuili,quàm filia ex statuto exclusa extante patruo: imò verò minùs est cognitus,quod statim probabimus. Filius autem naturalis facit deficere hanc conditionē, si sine liberis quis decedat,vt item probabimus.Igitur & ea filia exclusa itidem facit. Primum autem ex tribus aut quatuor mediis,vt nostri loquuntur,apertissimè liquet. Primo enim filius naturalis nihil capit contra patris voluntatem,vt voluit glo.in l.1.§.1.& ibi Bal.in l.1.C.quorū bono. & est bonus tex.pro ea in l.vlt.in verbo,necessitas,& in verbo,voluntate,& ibi etiam not. Bal.C. de nat.lib.quem tex.& ad hoc expendit Ang.in §.vlt.in auth.qui.mo.nat.effi. sui. cum si. quæ videbis supra in hac eadem glo.num.58.incip.& id quidem.Filia autem capit,velit nolit pater, per l.vlt.C.de dot.promis.

Vtrum filius naturalis sit magis cognitus de iure ciuili, quàm filia ex statuto exclusa.

109 ¶Secundo,quia filius naturalis ab intestato non succedit auo suo.l.vltim.C.de nat. lib.ac ne patri quidem suo naturali,extantibus filiis legitimis,aut etiā non extantibus,nisi in duabus vnciis. authen.licèt.C.eod.tit.Filiæ autem si à successione repellantur,debent dotari,ex sententia Bart.in l. si marito.§.si voluntate.ff.solu.mat.& Laur.à Palatiis in tract.statutorum repellentium fœminas, char.pen.col.iij.vers.quid autem si dicat statutum,cum sim.Neque id simpliciter,sed congruè,se-

Filia cùm à successione repellitur, congruè debet dotari.

cundum Bald.in d.l.vlt.col.ij.verf.fed pone quòd ista filia.C.de dot. promif. & in auth. res quæ verf.quæro ftatuto.C.de com.de legat.{Imo.in l.ftipulatio hoc modo concepta.ff.de verb.oblig. Corne.conf.cccix.circa primum quæfitum,col.iij.verf.ex quibus omnibus lib.iij.}cum fi.arbitrio fcilicet boni viri,vt dicit ipfe Bald.in d.l.vlt.& præterea in l.quæro.{& ibi quoque Bart. ff.de iure doti.& ipfe Bal.conf.lxvij.quia ftatutum tria habet,verf.capitulum de patruo,lib.j.} & Ang. in §.j.in auth.de reftit.& ea quæ parit,cum fi.Et id quidem ad minimum vfque ad legitimam ex cre briori noftrorum calculo,quos ftatim aduocabimus. Quæ quidem legitima afcendit ad quatuor vncias,cùm fola fit in noftro cafu,per auth.nouifsima.C.de inoffi.tefta. Vnde planum fit femper huiufmodi filiam ampliorem portionem confequi,nempe quatuor vncias, quàm filium naturalem,qui vel nihil prorfus confequitur,vel tantum duas vncias.

Et arbitrio boni uiri.

Et ad minimũ usque ad legitimam.

110 ¶Quòd autem filia exclufa debeat dotari adufque legitimam,afferunt And.Ifer. in conftitutione regni.incip.in aliquibus,col.viij.Saly.Fulg.& Iaf.in d.auth.res quæ,per illum tex.idem Saly. in l. fancimus,col.vlt.C.de nupt.& in l.2.col.pen.C.de noxa.& in fua difput.incip. ftatuto cauetur. & Bal.confi.lxvij.quia ftatutum habet tria capita,lib.j.{& conf.lxix.cum ftatutum ciuitatis,col.j. eo. lib.j.{& conf.cccxxiij.materia ifta diuiditur in duas partes,lib.iij. & conf.ccccvij. punctus talis eft, Antonius plures filios,eo.lib.iij.quod quidem conf.idem eft cum illo. lxvij.lib.j. nifi quod in hoc cafus conf.in prin.ponitur.& Ang.conf.ccclviij. dominus Gregorius,in 4.dubio.Raph.Co.conf. {xlv.ftante ftatuto,verf.in contrarium, & conf.feq.}pater filiis,col.vlt.ad fi.Corne.confi.cxcvij. circa primum,col.3.verf.quod maximè dicendum videtur,& feq.lib.j.& conf.xlviij.de pluribus, col.v.verf.circa fecundũ,lib.2.{& conf.lxxvij.licèt multùm vrgeant,col.j.eod.lib.2.}& confi. xcj. quoniam clarè,col.j.& 2.eo.lib.2.& conf.cvij.in hac cõfultatione,col.pe.verf.tamẽ videtur quòd dos,eo.li.2.& conf.cxj.videtur in hac,col.ij.verf.& fi quæris,eo.li.2.& confi. clxij.primo afpectu, col.iij.verf.& fi quæris,eo.lib.2.vbi dicit ita vidiffe fe fæpius confuluiffe cum Bened. Cap.Bald. à Bart.& Io.à monte Sperello,& idem Corn.conf.ccij.circa præfentem,col.iij.verf. legitimè autem dotata.eo.li.2.& conf.{iij.in præfenti confultatione,col.iij.li.iij.& conf.}iiij.dubia fatis,col.4. verf. cum igitur in noftro cafu,eo.lib.iij.& conf.xl.circa hanc,col.pe.verf.ideo puto,eod.lib.iij.& cõfi. 100.non caret,col.ij.verf.tamen his non obft.eo.lib.3.& conf.cxv.in hac confultatione,col.j.verf. & ftatuta,& iterum col.ij.verf.non ergo ob.eo.lib.iij.& conf.ccxc.ardua plurimum,col.4.verficu. circa fecundum,eod.lib.iij.& conf.cclviij.quanquam,col.pen.verf.tamen licet , lib.iiij. & ipfe Bened.Cap.conf.lxxxix.punctus quidam Agnolellus,col.pen.verf.fed dubium cadit.Calc. conf.xj. quòd non præfumatur,col.x.verf.tertio pro ifta fententia,& iterum col.14.verf.& ftatuta. Alex. confi.lxxix.fuper primo dubio,col.j.lib.1.& conf.vij.vifis & diligenter animaduerfis,col.2. verfi. præterea hoc in terminis,lib.2. & conf.lxxxiij.vifo ftatuto,poft prin.lib.4. & confi. lxxxvij. vifis & diligenter animaduerfis,col.iij.verf.præterea hoc in terminis,& iterum col.vlt.verf.non obftat quòd dos,lib.vj.& conf.cxxj.confideratis verbis,col.1.eo.lib.6.Bald. nouellus in tract. dot. char. xxxj.Soc.conf.clxxxij.licèt filia.col.1.lib.2.& conf.ccvij.in caufa dominæ Annæ,col.1.eo.lib.2. & conf.lvij.in caufa reftitutionis,col.7.verf.fed ad hoc refpondeo,lib. 4.vbi dicit ita fuiffe confultũ per doc.Perufinos & antiquiores & recentiores magnæ authoritatis.{& inter conf.Carol. Ruin. in fubfcript.conf.26.videtur,col.1.eiufdem fubfcript.lib.3.}Iafon in l. voluntatis. C.de fideicom. vbi hoc dicit notandum perpetuò.& in auth.nouifsima,in fi.C.de inoffic.tefta. vbi hoc dicit effe diligenter corde tenendum.& in rub.ff.fol.mat.col.6.verf.fecundò quia doc.in priori lec.& Fran. Cur.fenior confi.xxvij.magnificus vir,col.14.verf.venio ad quartum,& iterũ col. 18. verf. quod procedit.& conf.38.vifo ftatuto,col.1.& latius conf.feq.vifis & eleganter animaduerfis , col.2.& feq.& conf.lxxiiij.fuper memorata,char.antepe.verf.octauò principaliter,vbi ita dicit fe frequenter confuluiffe cum Bartho.Soci.Iafon.conf.lxix.quæritur an domina,in fi.lib.1.& confi.cxlij.venerabilis,col.6.verf.tertiò moueor,& feq.lib.2.& Philip. Dec.confi. xxvj. cuius fuperfcriptio incipit,an filia dotata,col.1.poft princ.& col.2.verf.nec obftat quòd dos congrua. vbi eleganter declarat,quomodo id fit intelligendum.& conf.lxxxix.vifo puncto,col.vlt.& conf.cvj.cuius fuperfcriptio incipit,fi pater,col.3.verf.nonò bene facit.& confi.clxxx.vifa renuntiatione,col.2.verfic. fed tamen prædictis,& conf.feq.fatis nota,col.2.verf.fed in cafu. & conf. 276. proponitur quòd dominus,col.1.& iterum 2.verf.fecundò competentiá.& confi.379.requifitus,col.pen.verf. & videtur procedere.& Franc.Curt.iunior conf.x.vifa ac diligenter,col.1.& Catel.Cot.qui hoc commendat in memor.incip.dos data,in fin.

Qui teneant filiam exclusam debere dotari adusque legitimam.

111 ¶De quo tamen{quia non indiftinctè id plerifque procedere videtur,}vide ipfum Socin. confil. cclxxxviij.col.vj.verf.circa fecundam quæftionem , cum multis feq. lib. 2. & Bened. Cap. conf. cxlv. cùm vt in facto præfupponitur,quidam Saulus , per totum. {& Carol. Ruin. confil. xxvij. fuper puncto,propè per totum,lib.3.& conf.lj.cafus ifte,eod.lib.3.& confi.lvj.in præfenti,in fecundo dubio,eo.lib.iij.& confi.lx.de re quidem,in primo dubio,eod.lib.3.}

De eadem re.

112 ¶Et illud quidem optima ratione,nam dos fuccedit loco legitimæ,præfertim cum repellitur filia à fucceſsione,vt voluerunt Guil.Cu.& Bal.in l.j.ff.de iufti.& iur.Ricar.Mal.Cy.& Bald.in l.fancimus.C.de nup.Bar.poft Ricar.Mal.in l.Titio centum.§.Titio centum.col.pen.& alij.ff.de cond. & demon.Ioan.And.etiam poft eundem Ricar.in addi.Spec.in rub.de ftat.mona.col.iij. Bal. in l. non fine,verf.fed nunquid.C.de bon.quæ lib.& in l.huiufmodi.§.fi Titio & Meuio, & ibi etiam

Dos quomodo succedit loco legitimæ.

Imol.

Imo.& Petr.Besut.ff.de leg.j.&(consi lxj.super puncto,post med.lib.j.&) conf.ccccxcviij.factum super quo col.vlt.lib.j.& consi.xxxvj.proponitur quod dominus Antonius.col.j.lib.iiij.& consi. lix.tres personæ,col.iij.eod.lib.3.& consi.ccclxxvij.quidam Alexander,in fi.eod.lib.iij.& conf.99. super primo quæsito,in prin.lib.4.& consi.cccc x.primò videndum in fi.eo.li.4.& consil.498.factum super quo,col.vlt.lib.v.Sal.in l.quoniam nouella,per illum tex.in ij.not. C.eo. & in d.auth. res quæ,in princ.& in l.ob æs.C.de prædi.min.Ang.conf.ccc.punctus talis est,statuto ciuitatis,in prin.& iterum col.2.verf.præterea dos.& iterum consi.cccxlix.consultatio hæc,col.2.Imo.Domi. Phil.Fran.& Georg.Nat.in cap.ij.de pact.lib.6.Card.Flor.consi.lij.ad primum dico,col.2. vers.in cõtrarium.& consi.clj.quod hoc casu,col.2.vers.ad aliud.Pan.conf.xcij.illud indubitati iuris, col. 2.vers.præterea statutum,lib.2.Pau.Castr.conf.lxxiij. repetito conf.cclxv. licèt ista domina Lisa, col.vlt.lib.j.&conf.xliij.substitutio, col.vlt.lib.2.& Bened.Cap.d.conf.clxv.col.iij.Fran.Aret.in l. qui superstitis,col.2.ff.de acq.hæred.& consi.xvij.consideratis,col.antepen.vers. secundò hoc demonstro.Calca.d.conf.xj.col.x.vers.in contrarium facit,& Maria.conf. xxv.dominus Franciscus, col.7.vers.quartò probatur.& eius filius Socin.d.consi. ccvij.in causa dominæ Annæ,col.j.lib.2. Alex.conf.131.transmissum,col.j.vers.quæ quidem dos,li.j.& conf.7.visis & diligenter,col.2.vers. quantò ergo magis,lib.2.Ias.in l.filiusfa.§.diui,col.ij.& iterum col.8.vers.secundo facit,in j.lect. & iterum in ij.lect.col.3.vers.& si diceretur.ff.de leg.j.De qua re etiam per Raph.Cum.conf.cxxiiij. dominus Antonius,per totum.& Pau.Cast.conf.xvj.viso dicto puncto & dubiis,in j.dubio, li.2.

113 ¶Ex quo vtraque & dos & legitima dicitur quasi debita,vt de dote est glo.no.in l.mulier.§. cùm proponeretur,in glo.vlt.ff.ad Treb.De legitima est tex.in l.& quia,ibi,quasi debita. ff. pro soc. & in l.vlt.§.fin autem perpetui,ibi,quasi debita.C.de cur.furio.& in l.j.ibi,tanquam debita.C.de his qui ante aper.tab.& voluit glo.in l.3.C.de iur.& fact.ign.cũ aliis concord. adductis per Alex.in l. lex Cornelia,col.j.ff.de vulg.& pup.subst.& in l.is potest,col.iij.& iiij.ff.de acq.hær.& per Franc. Cur.seniorem conf.lxxxiiij.eodémque vlt.super quotidiano,col.2.& abunde per Ias.in d.l.3. *Dos & legitima utraq; dicitur quasi debita.*

114 ¶Et vtraque etiam censetur esse æs alienum respectu patris,vt de dote voluit Bart.in l.à filia , in princ.ff.ad Trebel.& Bald.in l.vlt.col.vlt.vers.sed pone quòd vnus. C.de iur.doti.per text.quem ad hoc dicit sing.secundum vnam lect.in l.pater filiæ.ff.de euict.(& consi.lix.tres personæ,col.2. lib.iij.& conf.cclxxxiij.pater,post princ.eo.lib.iij.)cum concord. adductis à Socin. in conf. quod positum est post titulum.ff.de exceptio.Et de legitima est tex.in l.Papinianus. §.si quis impubes, & ibi Ang.ff.de inofficio.testam.& voluit Bald.in l 2.ad fin.C.de liber.præteri.& in l.quanquam. C.ad legem falci.&d.conf.ccxxj.lib.4.& Alex.in l.si debitor.ff.eodem.& Barb.conf.50. illud afferam,col.7.lib.4.Iason in d.l.filiusfami.§.diui.col.iij.vers.quintò no.in j.lect.& etiam in ij.lect. col. 3.vers.hinc ex hoc tex.ff.de lega.j.& plenissimè Iason consi.clxxxj.statuto excelsæ ciuitatis , per totum,lib.ij.vbi videbis quomodo id intelligatur,cum simi. *Et utraque censetur æs alienum respectu patris.*

115 ¶Et in vtraque requiritur specialis renuntiatio,vt de legitima scribitur in l.si quando.§.& generaliter,vbi omnes doc.C.de inoffi.testa.cum sim.Et de dote voluit Imo.in c.ij.& ibi etiam Domi. col.pen.& expressiùs Philip.Fran.col.4.vers.quid autem si filia.& Geor.Nat.in repe.col.vij.versi. tu adde ad hoc,de pact.lib.6.& Pau.Cast.d.consi.lxxiij.repetito.conf.cclxv.licet ista domina Lisa, col.vlt.lib.j.& Alex.conf.ccix.ponderatis his quæ in themate , col.vlt. vers.& etiam esset, lib.vj.& Ias.(in l.j.col.iij.vers.tertiò not.ff.sol.matr.& conf.cxlij.in causa contradictionis,col.iij. vers.similiter in generali,lib.2.& consi.4.dominus Baptista,col.4.versi.confirmatur , arguendo, lib.iiij.&) consi.xc.dubitatur an spectabilis,col.(vlt.eo.lib.3.& Carol.Ruin.conf.lxj.ex themate, col.2. nu.3. in fi.lib.iij.)& Philip.Dec.consi.xxvj.cuius superscriptio incipit , an filia dotata, col. vlt.& iterum conf.cvj.cuius superscriptio incipit, si pater,col.pen.vers.decimò. & conf.cccj. in causa quæ Ferrariæ,col.j.(& Ioan.Lup.in repet.rub.de dona.inter vir.& vxor.§.xvj.col.vlt.versic. ampliabis.& Carol.Ruin.in l.Gallus.§.& quid si tantùm,col.50.ff.de lib.& posth.) *Et in utraque requiritur specialis renuntiatio.*

116 ¶Et sicut fructus legitimæ augent legitimam,vt not.in l.Seius.§.repletionem.& in auth.nouissima.C.de inof.test.cum si.Ita & fructus dotis,vt respondit Alex.d.consi.lxix.col.2.vers.& cũ dos, lib.j.& consi.7.visis,& diligenter animaduersis,col.iij.versi.ex prædictis.lib.2.(& Socin.consi.lvij. in causa restitutionis.col.ix.vers.præterea etiam dico,lib.iiij.)& ante eos Bald.consi.ccxxxvij. Titius in testamento,in fi.lib.j.& Bart.in rub.ff.sol.mat.col.vlt.& ibi recentiores,præsertim Rom.& Soci.Et est tex.in l.videamus,la 2.§.ante matrimonium.& §.vlt.ff.de vsur.& in l.dotis fructus.§.j. (& ibi Bald.)in leg.si seruo.ff.de iure doti.& in l.si ante nuptias.(& ibi Franc.Aret.in ij.no.& Soc. in prin.)& l.si marito.§.vlt.ff.sol.mat. *Et sicut fructus legitimæ augent legitimam, ita & fructus dotis.*

117 ¶Similiter sicut legitima sine onere esse debet,l.quoniam in prioribus.C.de inoffi.testa. ita & dos substituta loco legitimæ,secundum Bal.& Saly.ibi,vtrumque in ij.q.& Cyn.in l.j.§.videamus, in fi.C.de rei vxo.acti.Ioan.And.in addi.Spec.tit.de instru.edi.§.vt autem , in addi.incip. sed incidit alia q.Bart.in l.vlt.§.filiæ,per illum tex.ff.de lega.2.(& in l. Lucius. §. maritus. ff. ad Trebellia.) & conf.cclxxiij.factum dicitur esse tale,domina Catharina , col.2.lib.j.(Bald.in l.cùm virum , col.2. vers.sed nunquid filia.C.de fideicom.& in l.quoniam nouella,col.vlt.vers.ad secundum punctũ. C.de inoffi.testa.vbi ita dicit se consuluisse)Imo.in l.Titio centum.§.Titio genero.ff.de condit.& demon.Alex.consi.lv.viso titulo,colum.3. vers.tamen istis non obstantibus,& multis seq.lib.2.& Fran.Aret.conf.xliij.placet mihi conclusio,col.2.& Philip.Dec.d.conf.cvj.col.iij.versi.nonò bene facit. *Et sicut legitima esse debet sine onere ita & dos substituta loco legitimæ.*

facit.(Iason conſ.xliiij.ad dubia,in primo dubio,lib.j.)

118 ¶Tertio,quòd filia excluſa ſit magis cognita,quàm filius naturalis, hinc etiam probatur quia ſi filius naturalis & huiuſmodi filia excluſa concurrerent in ſucceſsione ab inteſtato, præferretur filia filio naturali,vt voluit Bal.in l.cum acutiſsimi,col.2.verſ.quæro nunquid naturales.C.de fideicom.& conſ.xxiij.ſtatuto ciuitatis,li.j.cum aliis concord.ſupra à me adductis in eadem hac gloſ. verſ.59.incip.ſed nec filius naturalis.

Filia excluſa præfertur filio naturali, ſi concurrant in ſucceſſione ab inteſtato.

119 ¶Quarto,quia pater non cogitur dotare filiam naturalem,l.vxorem.§.pater naturalis, & ibi Bar. ff.de leg.iij.& voluit ipſe Bart.in l.ſi quis à liberis.§.verùm.ff.de liber.agno. & in l.j.& ibi quoque Imo.Ro.Alex.& alij recentiores in l.j.ff.ſol.mat.cum concord.à me ſupra adductis in hac eadem glo.verſ.61.incip.neque prodeſt filius. At legitimam & naturalem,quæ ex ſtatuto repellitur,tenetur dotare,vt nuper diximus. Ex quo fit quod ſuprà in principio aſſumpſimus, & nuper repetiuimus,ſcilicet filium naturalem eſſe minùs cognitum,quàm filiam excluſam à ſtatuto.

120 ¶Sed ita res habet,quòd ſubſtitutum,quem filius naturalis,aliàs non excluſiſſet, tamen excludit propter conditionem tacitè intellectam,ex d.l.cùm auus,ſecundum magis communem opin.per tex.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad Treb.Nam licèt ille tex.loquatur in conditione expreſſa à teſtatore,nihil tamē refert,teſtator expreſſerit,an tacitè intelligatur,ex diſpoſitione d.l.cùm auus. Nam ibi præſumitur ſiue ſubintelligitur tanquam à teſtatore expreſſa,vt patet ex verbis d.l.cùm auus.in fi.cum dicitur,quod minùs ſcriptū,quàm dictū fuerat, inueniretur. Ergo idem iudicandū eſt,ac ſi ipſe teſtator expreſsiſſet.l.quoties.§.j.& ibi not.ff.de hæredi.inſti.ſecundum Bart.in d.l.cū auus.& in l.cùm generaliter,§.cùm autem.C.de inſtit.& ſubſti.poſt Cy.ibi.& eſt frequētior doct. ſententia,vt referunt Ang.Imo.Pau.Caſt.& Alex.in d.§.ſi quis rogatus. Ex quibus Ang.ipſe dicit non eſſe ab hac opi.recedendum. Imò verò videtur eſſe maior ratio,vt is filius naturalis faciat ceſſare tacitam hanc conditionem,quàm expreſſam,quæ plus habet virium.l.vlt.in prin.ff.de legat. 2.aut ad minimum non minùs habet virium,per l.cum quid,& ibi not.ff.ſi cert.pet. & l.triticum, & ibi etiam no.ff.de verb.oblig. Igitur vt tandem concludamus primam hanc principalem rationem, Si filius naturalis facit deficere hanc conditionem,multò magis & filia legitima à ſtatuto excluſa,quæ magis cognoſcitur à iure,quàm ipſe filius naturalis.

Quomodo filius naturalis excludat ſubſtitutum.

Expreſſa conditio plus habet virium, quàm tacita. Aut ad minimum non minus.

121 ¶Secunda præcipua ratio hæc eſt. Quando pater ſubſtituit inter filios,intelligitur conditio,ſi ſine liberis inſtitutus deceſſerit,vt diximus.& id quidem peræquè habendum eſt,ac ſi eam conditionē nuncupatim & expreſsim teſtator adſcripſiſſet,vt etiam diximus in præcedenti verſ. Nam id cēſetur tanquam ſi teſtator dixerit,& notarius omiſerit,ſecundum Raph.Com.in d.l.cùm auus.quē ſequuntur recentiores in d.§.cum autem. Sed ſi conditio expreſſa fuiſſet, filia quantuncunq; excluſa à ſtatuto faceret eam deficere,vt ſcribitur in l.filiusfamil.§.cum quis erat rogatus,cum gl. ff. de leg.j.vbi & Bart.& alij & glo.in l.j.in prin.& ibi etiam Pet.Iacob.Aret.Bald.Rapha.Paul.Caſtr. Corne.& communiter omnes.C.de condi.inſer.& Raph.Co.conſ.cxxj. Geraldus, & Ioan. Ana. conſ.xxij.ad approbandum,circa medium,cum ſimi.

Conditio, ſi ſine liberis,intelligitur,quādo pater ſubſtituit inter filios.

122 ¶Et licèt Bart.in eo ipſo §.cum quis erat rogatus,(& Bal.in l.cùm acutiſsimi,col.vlt.verſ.ſed nunquid frater minor.C.de fideicom.Alex.conſi.xiij.circa primum dubium,col.iij.verſ.& iſtam opi.) dicāt quòd illi qui excluduntur ex diſpoſitione legis,vt deportati,fratres minores,& ſimiles non faciant deficere huiuſmodi conditionem: hoc tamen intelligitur de iis qui omnino ſunt incapaces hæreditatū,tam ex teſtamento,quàm ab inteſtato,vt declarant Raph.Co.& Paul.Caſtr.(in d. §.cùm quis erat rogatus,) & eſt ex mente Ang.Imo.& Paul.Caſt.in l.Lucius.ff.de hæred.inſtit.

Et an illi qui excluduntur ex diſpoſitione legis, faciāt deficere huiuſmodi cōditionem.

123 ¶Filia autem non dicitur omnino incapax,licèt ex ſtatuto excluſa,vt quæ primum poteſt capere ex teſtamento,vt voluit And.Iſer.in conſtit.Siciliæ,incip.in aliquibus,& ibi etiam Matth.Afflict. col.v.verſ.quintò quæro.Ang.& Imol.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de lib.& poſth.Pet.Anc. in l.tres fratres.ff.de pact.Raph.Co.conſi.xlviij.ſtatutum Florentiæ, ante fi.Alex.conſ.131.tranſmiſſum eſt ad me, ante fi.lib.1.Bened.Cap.conſ.xix.& ſi viſo & conſiderato,col.3.Soci.conſ.182. licèt filia,col.2.lib.2.& conſi.cvj.in cauſa filiorum,col.v.lib.iij.& diximus latius in noſtris cōmentariis conſuetudinum,tit.xvij.§.xviij.vbi plurimos concord.adduximus. Et hoc clarè ex eo probatur,licèt id non dicant,quòd licèt emancipatus de iure ciuili ff. non admitteretur ab inteſtato. §.emancipati,Inſtit.de hæred.quæ ab inteſta.defe.& §.emancipatos,Inſtit.de exhæred.liber. Tamē ex teſtamēto admittebatur,vt dicit Bar.in l.illud.§.vlt.ff.de bon.poſſ.cont.tab.& Iaſ.in l.pro hærede,col.iij.ff.de acq.hæred.per tex.in l.ſi ex duobus,in prin.ff.eo.& §.cæteri.inſtit.de hære.quali.& diffe. Similiter nepos excluſus ab inteſtato ob filium,ſi inſtituatur,dicitur eſſe ſuus.l.qui in aliena. §.interdū.ff.de acq.hære. Et idē in adoptiuo filio,qui nō ſuccedit contra teſtamentū.ſed ſi inſtitutus ſit,ſuccedit vt ſuus.l.nō putauit.§.in adoptionē.ff.de bon.poſ.cont.tab.& l.cū in adoptiuis, in prin.verſ.ſed ne articulū,ibi,ſui hæredis ius,& ibi Bal.qui id dicit mirabile.C.de adop.& §.ſed hodie,Inſti.eod. Idem deniq; in filio naturali qui ex teſtamento quandoque admittitur.l. matre.& l. humanitatis,& auth.licèt.C.de natu.lib. Contra teſtamentū autem non admittitur,vt eſt glo.no. in l.j.in prin.& ibi Bart.ff.de bon.poſ.contr.tab.& latè diximus ſuprà hac eadē gl.nu.(58. incip.& id quidem.) Ex quo planè liquet excluſionem ab inteſtato non facere excluſionē ex teſtamento.

Filia excluſa ex ſtatuto,nō dicitur omninō incapax.

Comprobatio in emācipato.

Et nepote excluſo ab inteſtato ob filiū. Et in adoptiuo. Idem denique in filio naturali.

124 ¶Et ita quidem capit ex teſtamento filia ſic excluſa à ſtatuto:quòd ſi teſtamentum in quo inſtituitur,ſit imperfectum,illud certè nihilò ſecius valebit,tanquam factum inter liberos,ac ſi maſculos

Vtrū imper-

los aut fœminas non exclusas à statuto instituisset vt expressè voluit & consuluit Ro.cons.clxxix. cuius caput est, amplissime doctor, col.iiij. vers. nõ refragatur secũda ratio.& Raph.Fulg.in l. hac consultissima.§.per nuncupationem.C.de testa.Alex.& Ias.in eadem l.§.ex imperfecto, ille quidẽ col.vlt.hic pe.Quinetiam ibi dicit Io.Petrucius, quòd æquè valet testamentum coram duobus testibus tantùm, in quo est instituta filia à statuto exclusa, ac factum inter liberos ab intestato succedentes. Quod sequitur Soci.cons.cl.Domine labia,& c. & nos introducere , &c. col.2. vers.respondetur quòd prætereundo, lib.j.

fectũ testamẽtum, in quo filia instituitur à statuto exclusa, valeat.

125 ¶Nec solùm potest filia exclusa ex statuto capere ex testamento, sed etiam ab intestato, non extantibus, aut repudiantibus filiis masculis, ob quos repellitur, per text.in l.ij.§. & si sint sui, & ibi Bart.ff.ad Tertul.& in leg.j.§.quidam filium,& ibi etiam Bart.in j.quæst.& iterum in v.ff.de bon. pos.cont.tabu.& voluit Bal.in l.si matre, in postremis verbis.C.de suis & legi.vbi loquitur quãdo filius sit frater minor.& in l.maximum vitium, col.v.vers.item quæro vtrùm statutum.C.de libe. præter.& cons.iij.incip.viso statuto ciuitatis, lib.iiij. vbi in vniuersum loquitur quando filius non est successibilis, cum aliis multis concord.tex.& doc.à me latissimè collectis in nostris consuetudinibus.d.tit.xvij.§.etiam xvij.

Quando filia exclusa à statuto, succedat ab intestato.

126 ¶Imò sunt qui contra Bart.in d.§.cùm quis erat rogatus, constanter asserunt deportatos , fratres minores,& alios prorsus incapaces facere, ne sit locus huic conditioni, si quis decesserit sine liberis, quoniam in conditionibus merum factum attenditur.l.qui hæredi, in princ. & l.Mæuius.ff. de conditioni.& demon.cum simi.Ita enim voluerunt Bal.in cap.in præsentia, col.penult. vers. dicit Bart.extra de probatio.& Ang.in addit.Bart.in l.vlt.C.quando & qui.quar.pars. Salyc. & Rapha. Fulg.in d.l.j.C.de conditio.inser.& Petr.Anchar.cons.cccxcvj.in vnum casum resoluitur dicta donatio.vbi expressè consuluit, quòd frater minor facit deficere eam conditionem in donatione appositam, si donans decesserit sine liberis.

Incapaces faciunt deficere conditionẽ, si sine liberis.

127 ¶Igitur vt & hanc secundam rationem finiamus, Si filia exclusa facit deficere conditionem hanc expressam, vel in testamento, vel in donatione appositam, consequens est, vt & tacitam, videlicet intellectam in nostra l.& in d.l.cùm auus, cum si.Sicuti etiam expressè in casu d.l.cùm auus , voluit Raph.Co.in d.§.cùm quis erat rogatus, vbi hac inter cæteras ratione mouetur , quia inspicitur tempus mortis, quo possibile est quòd exclusi liberi sint hæredes , puta repudiantibus iis qui tales excludunt, vt suprà diximus. Igitur faciunt deficere conditionem licèt non succedant.

Concluditur secũda ratio.

128 ¶Postrema ratio, Filia exclusa ex statuto, intelligitur exclusa ab intestato , non etiam ex testamẽto, vt suprà diximus in præcedenti ratione. Ideo si pater testetur instituta filia hærede , non iam locus est conditioni hic intellectæ in donatione, si donans non reliquerit liberos , cum relinquat filiam hæredem. Nam si ob id quòd ea ex statuto excluditur ab intestato, donans quoque, vt cõformet se statuto, non intelligitur eam excepisse, aut comprehendisse sub ea conditione, si sine liberis decederet, vt diximus suprà in prin.huius quæstio.non absimili ratione, si donans fecerit testamentum,& filiam instituerit, quo casu ius commune vult illam succedere, nec refragatur statutum: censetur ipse donans, qui testamentum fecit, idem quoque voluisse. Igitur fuit in facultate donantis instituendo filiã reuocare donationẽ, sicuti in simili traditur in auth.cõtra.C.ad Trebellia.Qua igitur ratione pater instituendo voluit donationem cessare, quia cessat prohibitio statuti: eadem quando relinquit legitimam , censetur respectu ipsius legitimæ noluisse donationem sortiri effectũ.l.quæ de tota.ff.de rei vendica.Et ita saltem videtur reuocanda donatio, quantum ad computationẽ legitimæ pertinet, quæ filiæ quantuncunq; exclusæ debetur, vt suprà diximus.

Filia exclusa ex statuto, quomodo intelligatur.

129 ¶Ex his patet responsio ad ea quæ pro contraria parte sunt adducta. Sed vt lectores rem ipsam apertiùs explanatiúsq; intelligant, ita potest dici, id quod primo loco dictum est ex Bar. & aliis in d.l.hæredes mei.§.cùm ita.ff.ad Trebel.cum si.procedere cum quæritur, vtrùm persona nõ posita in conditione, excludat alterum ex præsumpta mente disponentis. Nam si ea persona succedat, excludit: aliàs nõ, sicuti declarant Ricard.Mal.Nicol.Mat.Bal.Fulg.Pau. Cast.& alij recentiores in d.l.cùm quidam.C.de impub.& ali.subst.At si quæritur vtrùm persona posita in conditione excludat: Certè siue is hæres sit, siue non sit, excludit, per d.l.filiusfa.§.cum quis.ff.de leg.j.Et ita naturalis excludit, ex crebriore Bart.& aliorum sententia, vt diximus. Et iste quidẽ est casus noster: quoniam conditio hic intellecta ea est, si donans non susciperet liberos aut filios: nec enim dubiũ est, quin exclusa filia sit tamen ex filiis aut liberis, vt dicit tex.in d.§.cum quis erat rogatus.

Vtrum persona non posita in conditione excludat alterum ex præsumpta mente disponentis. Et quid si posita sit in conditione.

130 ¶Porrò sæpe aliàs videmus eos qui non admittuntur, cæteros tamen excludere , per ea quæ traduntur per glo.& docto.in auth.licèt.C.de natu.libe.& est bonus text.in l.2. §. si sit agnatus.ff.ad Trebel.& in l.æquissimum, eo.tit.& glo.in §.sed & si fuerit & soror, Instit.de senatuscon. Tertul. & quod tradit (Hosti.in c.lator.col.2.in verbo, iure successorio, in prin.extr.qui fil.sint leg.) Bar.in l.j.§.si pater, le ij.col.j.& iterum ij.vers.ex hoc concludo ad aliam.ff.de coniug.cum eman. liber.& Bal.post alios in auth.cui relictum, col.2.vers.extrà quæritur.C.de indic.vidu. Quódq; in pulchro casu respondit Paul.Castr.consil.cccvj.circa primum, vers.residuum,& seq.lib.j. & in alio Corne. (consi.x.pertranseamus, per totum, sed maximè col.vij.vers.nec obst.tertia ratio, cum seq.lib.3. & iterum) cons.lxxxv.plura dubia, in secundo dubio d.lib.iij.vt non mirum sit, si filia, etiã si ad nihil omnino admitteretur, quod tamen negamus, excluderet donantem.

An qui non admittuntur cæteros excludant.

131 ¶Quod autem dictum est pro priori parte, cessare huius l.rationem , cùm filia, fauore cuius hæc

Solutio contrarii. conditio censeretur apposita, non caperet rem donatam, non successura patri: id planè constat esse falsum ex iis quæ suprà diximus, videlicet hanc posse capere ex testamento, atque etiam ab intestato patruo repudiante, aut existente incapace. Ex quo & aliæ rationes omnino tolluntur.

132 *Filia exclusa tollit substitutionem factā sub conditione, si sine liberis.* ¶Ideo Soci. excellentissimus legum interpres (ita enim eum appellat Corn. cons. lxxxiij. placèt mihi, in princ. lib. 3.) Soci. inquam, secum in hac re pugnans, d. consi. 182. licèt filia fœmina, li. ij. nō veritus est tenere contra Pau. Cast. Ioan. à mōte Sperello, & Ioa. Bap. suū præceptorē, quos suprà pro cōtraria parte citauimus, videlicet in casu d. l. cum acutissimi, & similiū, filiā quæ ex forma statuti excluditur extante patruo, nihilosecius tollere substitutionem, quæ illic intelligitur esse facta, si institutus non relinquat liberos: quæ etiam cōditio in nostra l. intelligitur. Cuius cons. meminit idē Soci. in l. hæredes mei. §. cùm ita, col. pen. ff. ad Senatuscon. Trebel. vbi & id sequitur. Et idem, licèt nō alleget, tenuerunt Pet. à bel. Pert. in d. l. generaliter. C. de instit. & substit. per d. l. Mæuius. ff. de condit. & demon. & l. quidam cùm filium. ff. de verb. oblig. & Cyn. in l. ex facto. §. vlt. per illū tex. ff. ad Trebel. & Oldra. sibi etiam contrarius, in d. l. j. C. de condi. inser. quos omnes refert Albe. in d. l. generaliter. Sed & idem quoque tenuit Pau. Cast. sibi item contrarius, in d. l. cùm auus. ff. de cōdit. & demon. & cons. xiiij. si contingat dictam dominam, col. j. vers. quantùm ad secundum, lib. j. & Barb. cons. lxvij. illud in medium afferam, col. iiij. vers. & si quispiam opponat, lib. iij.

133 *Statuto loquēti simpliciter de liberis, nihil est addendum.* ¶Quorum sententiam confirmat quod pulchrè consuluit Bal. cons. ccxciij. premissis duobus statutis, in j. dubio, lib. j. quòd stante statuto, quòd vir lucretur dotem si vxor præmoriatur sine liberis, certè vir non lucrabitur si vxor relinquat filiam, quæ non illi succedit, quia fortè repudiat hæreditatem. Nihil enim, inquit, debemus addere statuto loquēti de liberis simpliciter, sine illa adiectione, hæredibus. Nam & si de hæredibus loqui voluisset, hoc dixisset, vt not. in d. l. ex facto. §. vlt. ff. ad Trebel. Additq; huius rei videri casum in d. l. filiusfa. §. cùm quis. ff. de lega. j. & idem consuluit ipse Socin. qui Bal. non allegat, cons. xxxv. visa narratione puncti, in secundo dubio lib. iiij. Quod multùm est notandum ad hunc casum nostrum, quia eadem illius statuti ratio esse videtur, quæ l. nostræ, ne videlicet anteponatur maritus liberis. Et facit quod suprà diximus in verbo libertis, num. 78. incip. sed vnum non omiserim.

134 *Vtrum per filias exclusas, excludatur substitutus.* ¶Sed huc lectores quæso animum aduertite. Nam Socin. ipse, qui id bis tam constanter tenuit, primum in consi. deinde & in lect. tandem tamen non immemor illius suæ sententiæ veluti palinodiam canens, diuersum censuit. Nam in repeti. d. l. cùm auus, char. xiij. vers. septimò quæritur. ff. de condi. & demon. posteaquàm illam sententiam & rationes illius recensuit, ita prope eam rem conclusit. Sed impræsentiarum, inquit, considerandum puto, quòd aliquando & primò quidem sumus in casu in quo lex præsumit aliquid fuisse dictum, licèt non reperiatur scriptum, & sic legis præsumptione probatur dictum à testatore: verbi gratia, quando nepotes erant nati, vel etiam aliter appareret quòd de illis testator ipse cogitauit. Et tunc videtur quòd procedat illa op. quòd etiā per filias exclusas excludatur substitutus, per d. l. filiusfa. §. cùm quis, cum ibi not. ff. de legat. j. Nisi quis diceret huic respondendo, quòd aliud est quando conditio reperitur scripta & expressa à testatore, & tunc procedat tex. in d. §. cùm quis, & ibi not. quia in incertis non certis locus est coniecturis. l. continuus. §. cùm ita. ff. de verb. oblig. Et aliud est quando nō reperitur scripta, quia tūc fortè non habet locum præsumptio illius l. cùm auus, quia ob id à testatore censetur exprimi, vt præferat ab intestato liberos substituto, vt in l. Lucius. ff. de hæred. institu. Nec præsumit lex quòd ad exclusionem substituti apposuerit liberos in conditione, qui non sunt successuri ab intestato, quia frustra hoc præsumeretur, arg. l. j. §. dixerit aliquis. ff. de publ. & vectig. Nec id quoq; fingit lex, quia æquitas non subest. l. j. §. si vir vxori. ff. de acq. pos. Quòd si dicatur, quòd quando exprimitur conditio, etiam frustra illi qui nō sunt successuri, includūtur, & tamē includūtur, per d. §. cū quis. Hîc, inquit, puto subtiliter aduertendum. nam quādo nullo modo sunt successuri, vt deportati & mendicātes, tunc non excluditur substitutus. Sed si possunt succedere, & est substituta persona quæ liberos nō excludit ab intestato: ipsi quidem includuntur, licèt postea non succedāt: quia testator sensit de his qui poterunt succedere, per d. l. Lucius, in fi. cū gl. Ideoq; licet contingat quòd non succedunt, vt diximus: tamē excluditur substitutus ex natura conditionis, ex quo simul fuerunt inclusi. Et ita est casus ibi, qui etiam excludebatur liberis succedentibus. Quòd si substituta esset persona, quæ liberos excluderet ab intestato, verbi gratia, si stāte statuto, quòd agnati excludant filias, pater instituit filios, & eos inuicem substituit, & vnus eorum moritur relicta filia: certè hoc casu non potuit cogitare testator, quòd filiæ exclusæ à substituto succederent ab intestato. Igitur lex non videtur præsumere quòd expressa fuerit conditio, si sine liberis, inclusiua fœminarum, sed tantùm sine liberis qui possunt succedere. Et sic cessant multa quæ in contrarium fuerunt allegata.

135 *De eadem re.* ¶Aliquando & secundò constat, quòd non cogitauit testator de liberis, vel sumus in dubio an cogitauerit, quo casu lex præsumit non cogitasse, per d. l. generaliter. §. cùm autem. Et tunc fortiùs substitutus non debet excludi à filiabus non succedentibus, quoniam non est censendum, quòd lex subintelligat vel fingat conditionē ad exclusionē substituti ex testamēto, cùm liberi non sint successuri ab intestato, sed substitutus, & sic sine effectu aliquid operādi, arg. d. §. si vir vxori, quod maxime procedit, tenendo quòd in terminis d. §. cùm autē, necesse est vt liberi succedāt ad excludendum substitutū, vt suprà diximus: licèt secus sit quādo appareret cōditio expressa à testatore,

Lex nihil fingit. aut subintelligit sine effectu aliquid operandi.

vt in

vt in casu d.§.cum quis. Præterea non admitteret lex ad exclusionem aliorum, liberos, qui ipsi non essent aliquid habituri.l.si post mortem.§.liberi.ff.de bon.poss.cont.tabu.Et præsumitur voluntas testatoris conformis iuri communi.l.si duo,& ibi Bal.ff.de acqui.hære.& Bal.in l.precibus.C.de impub.& ali.substit.

136 ¶Rursus idem Soci.in ea ipsa l.cum auus,char.viij.col.2. versi.ex quibus infertur vna alia cōclusio,postquam retulit Alber.qui distinxerat inter conditionem expressam & tacitam siue præsumptam, vt scilicet primo casu non sit necesse vt positus in conditione succedat,in secundo secus: tandem dicit putare se ita concludendum, quòd aut talis conditio, licet non sit scripta, fingatur vel subintelligatur à lege ex coniectura,pietate ac mente testatoris,quasi si cogitasset,apposuisset: & tunc necesse est vt sint hæredes,vt substitutus excludatur,aliàs non militaret ratio pietatis siue coniecturæ,vel alia,de qua in d.l.generaliter.§.cùm autem,per quam lex debeat hanc præsumptionem inducere:nec æquitas,per quam debeat fingere.d.l.j.§.si vir,& ibi no.Aut præsumitur à lege quòd fuerit dicta,sed omissa à tabellione seu alio scribente,prout dicit Bart.in d.§.si quis rogatus, & tunc quia habetur ac si fuisset scripta,vt suprà dictum est. nec ideo differt ab expressa, succedit dispositio d.§.cùm quis,scilicet quòd etiam non hæredes excludunt.

De eadē quæstione, & de conditione tacita & exēpressa quid operetur.

137 ¶Sed & idem Soci.in repe.d.l.centurio,col.7.versi.posset tamen dubitari.ff.de vulg.& pup.ita etiā de hac re loquitur. Si defertur alicui successio sub conditione tacita vel expressa,si alia persona non extiterit:& is excluditur ob id solùm, quòd superest illa persona posita in cōditione,& non ob id,quòd ea persona habeat potentius ius in successione;& tunc sola superexistentia excludit, licèt persona quæ potest succedere,non succedat. Et ita procedit text.in d.l.filiusfa.§. cum quis. Aliquando & secundò quis excluditur per existentiam personæ etiam positæ in cōditione,quia illa persona habet potentius ius in succedendo:& tunc excluditur,si illa persona superest & succedat.& ita potest intelligi tex.in l.pen.cum ibi no.per Nicol.Mat.Bal.& alios.C.de impub.& ali.substit.Ad quod trahit quod suprà diximus ex Bar.in d.l.j.§.pen.ff.de bon.poss.cont.tab. quòd stante statuto quòd extantibus masculis filia non succedat,quia masculi positi sunt in cōditione ad exclusionem fœminarum,tanquàm habentes ius potentius in successione:ideo si non succedant,non excluduntur fœminæ.Ex quibus,inquit Soci.videtur inferri,quòd cū in terminis d.l.cum acutissimi,intelligatur conditio si sine liberis,quasi ex coniectura ta mente filij habeant ius potentius. Ita demum superexistentia filiorum videtur facere fideicommissum deficere, si liberi succedunt:aliàs non.quod dicit signandum & notandum.

Idē disputat, & persequitur.

138 ¶Ex quibus planè cognoscis Soci.virum ingeniosissimum in hoc casu admodum nutasse,vt qui nunc vnam sententiam,nunc contrariam secutus sit:nunc item quadam distinctione, nunc alia rem ipsam componere conatus sit. Mihi verò,vt rem breuiter definiam, potior semper visa fuit prior sententia in casu legis nostræ,vt scilicet filia quæ nō succedit, nō reuocet donationē præcedentem,secūdum ea quæ statim dicam. Nam ratio huius legis est illa verisimilis & præsumpta donantis voluntas,qui si cogitasset de liberis,verisimiliter nō donasset,aut ea lege donasset, si liberos nō susciperet.quæ ratio hic cessat.Nā si cogitasset de filia sibi nō successura,proindeq; nihil habitura ex ea re quā donat,nō à donatione abstinuisset. { Præsertim cùm nudū nomen filij noceat donatario,vt in simili dicitur in l.ij.§.sed si sine.ff.ad senatuscon.Tert.} Nisi diceres imò filiā aliquid fuisse habiturā,vtpote cùm dos illius quam debet habere nō obstante exclusione statuti, fuisset auctior atque locupletior sine ea donatione. Idcirco & ego arbitror nō integram quidem donationem hoc casu reuocari,sed quatenus tantùm dos filiæ ob huiusmodi donationē minuta est:vt quod iuris est de toto ad totum,idem sit de parte ad partem.d.l.quæ de tota.ff.de rei vend. cum simil.Nā & in simili Albertus Brunus in tractat.statutorum excludentium fœminas à successionibus,in vj.q.ix.ar.asserit huiusmodi fœminas posse dicere donationem patris inofficiosam in eo quod ad dotem quæ eis debetur, pertinet:nihil tamen ad id allegans,quàm quòd in ea est creditrix. Cæterùm si cōtingat hanc filiā succedere nō obstante statuto,videlicet masculis repudiantib.aut aliàs,tunc facit locum huic l. Nam si pater cogitasset de filia sibi ita successura, verisimiliter illi non anteposuisset donatarium. Et ideo manemus in ratione nostræ l.

Autoris sentētia de filia, utrum reuocet donationē præcedentem.

Quo pacto filia reuocet donationem, & quatenus.

Filia in dote est creditrix.

139 ¶Quæro item quid si postquam mulier donauerit,ea cùm moreretur, exciso vētre filium edidit, nunquid is reuocabit donationem? Id quod multis fortè videbitur absurdum quærere, tāquam minimè ambiguum,ob tex.in l.j.§. { sed & si matris. } ff.ad senatusc.Tertul. vbi si matris exsecto ventre filius editus sit, is ad legitimam hæreditatem admittitur. { & in l.j. §. si qua prægnans.ff. vnde cog.vbi ipse parens in ea conditione est, vt matris suæ bonorum possessionē accipere possit, } & in l.quod dicitur.ff.de lib.& posth.vbi ita scribitur,quod dicitur filium natū rumpere testamentum,natum accipe,& si exsecto ventre editus sit. { & ibi id no.Imo qui eam l.legit cum l. commodissimè,& l.posthumus,post prin.ff.de inof.testa.vbi qui exsecto ventre extractus quæri potest,cum si.Et quia etiam aliàs non refert,quis nascatur,an exsecto ventre extrahatur.l.si ego. §.ex omnibus.ff.de public.in rem actio.

Vtrum filius exciso uentre editus, reuocabit donationem quam mater fecit.

140 ¶Sed id } tamen ambiguum facit tex.in l.anniculus amittitur.§.vlti.ff.de verb.sign.cuius hæc verba sunt: Falsum est eam peperisse,cui mortuæ filius exsectus est.quem valde annotarunt { glo.in l.etiam ea mulier.ff.eo.tit.& } Ang.Pau.Cast.Alex.Fran.Aret.& Ias.in d.l.quod dicitur.ff. de lib. & posth.Ex eoque dicunt propè omnes legatum factum mulieri,si pepererit liberos,nō obtinere

Legatum mulieri in tēpus liberorum relictū, non obtinet sectio matris utero. Nec propriè dicitur posthumus.

secto matris vtero. Idemque generaliter & in omni conditione si pepererit aut ediderit liberos, voluit Bal. in l. Arethusa, in fi. ff. de stat. homi. & Ang. consi. lj. Simon notarius, col. 3. & nouissimè Carolus Ruinus in repeti. l. Gallus. §. & quid si tantùm, colum. 24. versic. octauò & vltimò quæro. ff. de liber. & posthu. Ideo & glo. in l. posthumus, in verb. posse quæri, & ibi post eam Ange. ff. de inoffic. testamen. negant eum propriè dici posthumum, qui ita editur. Ex quo etiam D. Guil. Benedict. in repetitio. capit. Raynutius, in verbo, & soboles quam gestabat in vtero. num. 18. extra de testamen. negat hunc comprehendi in statuto loquente de posthumo. Quin & text. est negans eum esse natum, qui ita editus est, in l. si ego. §. partus, versiculo ex omnibus. ff. de public. in rem actio.

Autoris hac de re opinio. Concessio emphyteusis facta pro se, & liberis, comprehēdit exsecto uentre editos.

141 ¶Ego tamen in diuersa sum sententia. nam haud dubiè is natus esse dicitur, qui ita exsecto matris vtero editus est, vt est tex. apertissimus in d. l. quod dicitur, vbi etiam (quod iam diximus) æquè ob id rumpit testamentū, ac aliter natus. quod vltimum etiam probat tex. in d. l. posthumus, nuper allegata: & ita quidem natus dicitur, vt nihil ab aliter nato differat, vt dicit Bal. cōsil. cxxviij. ad intelligētiam, paulò ante fi. lib. 1. Ideoq; si quis acquireret emphyteusim pro se, & liberis ex se nascituris, veniūt liberi exsecto ventre editi, ex sentētia Iac. Ardiz. in sua summa, quem sequitur Bal. qui ita dicit cōsuluisse in ciuitate Lucana, in l. vlt. col. pe. versi. vidi dubitari. C. de suis & legi. per d. l. quod dicitur. vbi & hoc sequūtur Paul. Cast. Alex. & Ias. Ex quibus Pau. dicit hoc procedere in omni materia quantūlibet odiosa & restringibili, quia propriè is natus dicitur per illū tex. quod dicit notandū. Similiter { Albe. in l. j. in fi. C. de posth. hære. insti. dicit, eū dici posthumū, qui exsecto ventre natus est, per eū tex. & in d. l. quod dicitur, & l. posthumus. §. similiq; modo. ff. de inoffi. testa. & dicit } Ang. dicto consi. lj. vbi suprà, { id procedere in omni dispositione loquente in posthumo nato, vt scilicet habeat } locū in posthumo exsecto ventre edito, per d. l. quod dicitur. Plus dicit no. Soci. consi. cxcvij. circa præmissam consultationem, col. 1. lib. ij. quòd cōditio natiuitatis verificatur in eo qui ita editus est, per d. l. quod admodum notandum est, quia conditio debet adimpleri in forma specifica. per l. Meuius, & l. si hæredi. ff. de condi. & demon. Sed & illud dictum Bal. sequitur Fely. in c. sicut ex literarum, in fi. extrà de homici.

Comprobatio sententiæ autoris. An peperisse dicatur, quæ in puerperio decessit.

142 ¶Quæ etiam sententia nostra ex eo nō parum fulcitur, quod consuluit ipse Bal. consi. cxxij. verba testamenti sic dicūt, lib. 1. quòd si quis instituerit ventrem vxoris si filium masculum pepererit, si ea mortua filius ventre exciso detractus sit, habet locū institutio, cùm peperisse dicatur, quæ in puerperio decessit, per dictam l. Arethusa, & l. seq. ff. de statu hominum, & quia par est testatoris affectio: & aliis rationibus, quas veluti nihil ad hunc locū pertinentes omitto. Respondetque ad edictum §. falsum est, quod is procedit in extraneo, non in filio, puta si quis reliquerit mulieri cuipiam extraneæ si masculum pepererit. secus si pater loquatur de filio: cùm sit par affectus, quocunque modo is edatur. Et dicit ipse Bal. idē se antè cōsuluisse in illo ipso casu, sicut re vera fecit in dicto cōsi. 128. in fi. eo. lib. 1. Et alterutrius consi. meminit, nisi de vtroq; intelligeret idem Bal. in d. l. vlti. col. pen. C. de suis & legit. vbi & hoc dicit, quicquid sit quò ad vocis significationē, tamen quò ad rei seu realitatis, vt ipse dicit, effectum cōprehenditur ita extractus ex vtero matris mortuæ. Meminerunt item huius consi. Saly. Corn. & Alex. qui tamen illud non designant, in l. vlt. C. de posthu. hæred. insti. vbi & hanc rationem adiiciunt, quam satis sentit Bal. in dicto consi. 128. & quæ huc bene facit, quòd pater per ea verba, si masculum pepererit, nō videtur præscripsisse modum, quo filius in lucem prodiret, sed quomodocūque natus sit, illi consuluisse. vnde habito effectu non curamus de modo. l. mater. C. de insti. & subst. & quia mētem magis spectamus, quàm verba l. cùm virum. C. de fideicommiss. Et ad d. §. falsum est, alio quoque modo respondet, vt videlicet procedat, vbi mens disponentis non repugnat. aliàs secus. Sed & hoc simpliciter sequitur Alex. in l. commodissimè, ad fi. ff. de libe. & posth. & in d. l. quod dicitur, vbi & Ias. refert & dubitat, asserit tamen durum esse in practica ab hac opi. recedere, cùm non habeat contradicentem. Et pro ea etiam adducit, & huiusmodi rationem, quia si testator fuisset interrogatus de isto casu, aut de eo cogitasset, idem verisimiliter statuisset. ergo habetur pro disposito. l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. & posth. & gl. in l. tale pactum. §. vlt. ff. de pact. cū infinitis propè concord. à me collectis supra in prin. l. versic. 56. incip. inter tam multa. Sequitur item illud Bal. dictum Soci. in l. j. col. 14. in vuj. limitatione. ff. de vulg. & pup. substi. { Fely. in d. c. sicut ex literarū, in fi. de homici. & D. Benedi. in repet. c. Raynutius, in verbo, si absq; liberis, le ij. nu. 31. de testa. } Phil. Dec. in l. si quis prægnantē. ff. de reg. iur. & in additio. l. posthumo, col. eiusdem addit. ij. C. de bon. poss. contra tab. & Alcia. in d. §. falsum est. & iterum in lib. iij. de verb. sig. in 4. axiomate. Et idem in substitutione facta vētri, si masculum pepererit, vt videlicet substitutio habeat locum, si venter fuerit extractus, voluit Bal. d. consi. 128. ad fi. lib. 1. & Lācello. Politus in tract. substitutionum, in materia vulgaris, in vij. q. principali. Et facit deniq; tex. in l. negat. ff. de mort. infe. & in l. j. §. si qua prægnans. ff. ad Tertu. in quibus locis partus appellatur, qui prægnanti mortuæ excisus est. & in l. etiam. ff. de verbo. signi. vbi ita scribitur: Etiam mulier cum moreretur, creditur filium habere, quæ exciso vtero edere possit.

Habito effectu non curamus de modo. Et mens magis spectatur, quam uerba.

143 ¶Et id sanè in casu legis nostræ nuncupatim respondit, aliud tamen agens, ideoque nihil ad hoc allegans, Steph. Bertr. consi. 86. Christi, &c. visis tribus, col. 2. versic. si verò teneremus, ibi, propter natiuitatem filiæ quam postea peperit: seu quæ ab vtero illius cæso extracta est, lib. 1. Quid autem dici possit ad tex. in d. l. si ego. §. partus. ff. de public. in rem actio. allegato pro contraria parte, non

ſatis video, vt euites antinomiam. d.l.quod dicitur. Nam in vno loco, hic exſecto ventre editus, natus eſſe dicitur, in altero non natus: niſi eadem dicas quæ de partu diximus. Conſtat autem & hos Cæſares haud dubiè parentibus aliiſque conſanguineis ſuccedere, ſicuti & cæteros naturaliter natos, vt clariſsimè patet ex legibus ſuprà in prin.allegatis: & fatentur omnes qui de ea re loquuntur. Quare autem hos appellem Cæſares, videbis latè in noſtro tractatu primigeniorum, q. xviij.vbi & alia multa de his videbis.

Cæſares ſuis parētibus, & aliis conſanguineis ſuccedunt ut naturaliter nati.

144 ¶Sed & illud quæri poteſt, an continuò quàm vxor donantis, vel quæ ipſamet donauit, gerit infantem in vtero, ſit reuocata donatio, vt proinde ſint reſtituendi fructus ex eo tempore, ſaltem facta declaratione, ſecundũ ea quæ poſtea dicemus in verbo, reuertatur, nu.273.inci.ſed vt reuertamur. An verò ſit expectãda natiuitas? Videtur ſatis eſſe mulierẽ ferre vẽtrem: quia qui in vtero eſt, perinde eſt ac ſi in rebus humanis eſſet.l.qui in vtero, la premiere, atque etiam la ſecunde.ff. de ſtatu.hom.& ibi concord.in gl.cui adde & tex.in l.intelligendus.ff.de verbo. ſigni.vbi intelligendus eſt mortis tempore fuiſſe, qui in vtero relictus eſt.& in l.illud.§.vlt.& ibi glo.& Bar.ff.de bon.poſſ.cõtra tab.vbi infans qui in vtero eſt, aperit edictum ſcripto hæredi ad cõtratabulandũ, quod etiam voluit ipſe Bar.in l.venter, col.j.ff.de acqui.hære.& Bal.qui hoc dicit no.dignum, in l.ſi pater, in ix.oppo.C.de inſtitu.& ſubſtit. { Iaſon in l.emancipata, in ij.lectu.col.3.C.qui admit. vbi & idem dicit valde notab.Iſque interim obſtat ſequentibus.l.inter.§.quandiu.ff.vnde legit.& in l.j.§.ſi quis proximior.ff.vnde cogna.& l.cùm quidam.§.j.ff.de acquir.hære. Et facit partem iis qui pari gradu ſunt.l.inteſtato.§.vtique.ff.de ſuis & leg.hære. } Nam & is hæres inſtitui poteſt.l. placet.ff.de lib.& poſt, & l.vlt.C.de inſti.& ſubſti.cum ſimilibus. Eiique legari poteſt.l.ſi qui quartam.§.ſi quis.& l.qui filiabus, in prin.& §.ſi quis ita.ff.de leg.j. { & l.j.§.ad eos, verſic.ſed & ſi ſeruo.ff.ad leg.Falci. } cum ſimil. Et donari quoque, vt per Guid.Pap.conſi.lx.ad dubia elicita, in iij. dubio.& conſi.clxxvj.pro definitione, in iiij.dubio. Et ei ſtipulari, vt latè etiam diximus in noſtro tractatu primogenituræ, q.vj.nu.31.at ille. Et ventri quoque cõpetit in integrum reſtitutio.l.etiam ei.ff.de minor.quem ad hoc expendit, & negat eſſe alibi Bal.in rubr.extr.de in integr.reſtit.paulò ante fi. { & Fran.Aret.in l.Pantonius, col.6.verſi.vnde omnibus.ff.de acqui.hære. Iſque mittitur in poſſeſsionem, l.cõmuni.§.ſed & ſi.ff.cõmuni diui.& per totum tit.ff.de vent.in poſſeſ.mitten. Et cum eo fit collatio.l.vlt.ff.de colla.bon. Teneturque mater prægnans petere curatorem vẽtri: & ſi non fecerit, æquè punitur ac ſi non petiiſſet tutorem filio iam nato.l.ij.§.ſi mater, & §.quòd ſi cùm prægnans.ff.ad ſenatuſcon.Tertul.& voluit Bart.conſi.xxij.homo Accurſuli, col.vlt.verſic. reſtat modò, & conſi.xxx.in nomine domini amen. Vanutius, verſi.his ergo duobus, & Bal.cõſi. 288.quidam deceſsit, lib.2.& iterum conſi.432.iſte caſus, tariſsimè, eo.lib.ij.rurſumque conſi. 297. viſis, col.2.verſi.venio ad tertium, lib.iij. Iſque legitimatur per matrimonium.l.nuper.C.de natu. libe.Bal.in l.vlti.ff.de his qui ſunt ſui vel alien.iur. }

Qui in utero eſt, habetur pro nato.

Facit etiã partem iis qui pari gradu ſunt.

Mater prægnans tenetur petere curatorem uentri.

Iſq; legitimatur per matrimonium.

145 ¶Ego verò arbitror non priùs reuocari donationem, quàm is infans in lucem ſit editus. Nam & aliàs venter ante natiuitatem non rumpit teſtamentum, vt ſatis conſtat ex l.j.ij.& iij.C.de poſth. hære.inſti.& l.poſthumo, cùm dicitur poſthumo nato, vbi id not.Iaſon & Phil.Dec.vterque col, 2.in j.no.C.de bon.poſſ.cont.tab.& eſt tex.omnium clariſsimus in l.iij.in prin.verſi.ex his apparet.ff.de iniuſt.teſta.cùm dicitur hoc intereſſe inter filios iam natos & poſthumos, quòd illi iniuſtum teſtamẽtum dicunt, hi rumpunt: illi ſemper, hi ſi naſcantur, nec inueniant ſe exhæredatos. & hoc quoque voluit Bal.in d.l.ſi pater, vbi ſuprà, & in auth.ex cauſa, col.2.verſi.quartò præmitte.C.de lib.præte. { & in l.ſi quis.§.ſi ſuo, col.2.in ij.locis, circa medium.ff.de vulg.& pup.& cõſi. cxcv.laudare, col.2.verſi.ſed quicquid ſit, lib.ij. } & Pet.Iac.in tit.de condi.ex l.omnimodo, char. iiij.col.j.verſi.ſi vero per lineã.Pau.Caſt.in l.cùm poſthumus.ff.de libe.& poſth. { Fran.Aret.in l. vẽter, col.3.verſi.nec eſt inconueniẽs.ff.de acq.hære. } & Iaſ.in l.iij.§.purè.in fi.ff.de lib.& poſth. & in l.quod dicitur, in prin.eo.tit.& Steph.Bertr.conſil.367.viſo conſultationis themate, nu.5.& 12.libr.1. Ex quo conſequens fit, nec hos reuocare donationem, cùm teſtamentum facilius reuocetur ac rumpatur quàm donatio, ſecundum Bar.qui hoc vtitur argumento in caſu l.noſtræ, in authen.ex cauſa, col.3.& ibi etiam Ange.& Pau.Caſt.C.de libe.præte.cum multis concord. à me congeſtis, ſuprà in verbo, libertis, verſi.66. hæc ſunt quæ pro poſteriori.

Venter ante natiuitatẽ non rumpit teſtamentum.

Nec reuocat donationem.

146 ¶Ad hæc vterus ad partẽ hæreditatis non admittitur, donec in lucem prodierit.l.antiqui.ff.ſi pars hære.peta.& apertiùs in l.vtrùm, in prin.ff.de reb.dub. { & in l.ſi duobus.§.vlt.ff.de leg.j. } vt qui hæres nondũ ſit.l.ſi hæres.ff.fam, herci.quã ad hoc expendũt Cy.& Bal.in l.ſi nemo, la ij.§.vlt.ff. de teſta.tute. { & facit tex.in d.l.inter.§.quãdiu.C.vnde legit. } Nec hæres eſſe poſsit, donec naſcatur, vt dicit Bal.in l.cũ quidã, col.j.poſt prin.C.de inſti.& ſubſti.& in d.auth. ex cauſa, vbi ſuprà.C.de libe.præte.vbi etiã dicit quòd dominus eſſe nõ poteſt. Nec poteſt dici eſſe in poteſtate patris.l.vlt.ff.de colla.& l.vlt.ff.de aſsigna.libe. { & in §.cùm autẽ, qui eſt vlti.Inſti.de tute.vbi ita ſcribitur, ſi modò in ea cauſa ſint, vt ſi viuis parentibus naſcerentur, ſui hæredes, & in eorũ poteſtate fierẽt, Bal.qui id dicit no.in l.ſi filius.§.j.in fi.ff.de lib.& poſth. } Vnde etiã necdũ ſuus eſt, { vt ſatis probat tex.in d.§.cũ autẽ.& } l.j.§.toties, ibi, inter ſuos hæredes futurũ erit.& iterũ §.ſed & ſi incertũ, ibi, ſuus futurus ſit.ff.de vẽtre in poſſ.mit. { & in l.Gallus.§.nũc de lege, ibi, qui cũ naſcerentur, ſui hæredes futuri eſſent, & rurſum ibi, ſuus futurus tũc cùm naſceretur, & iterũ §.vlt, ibi, qui cùm naſcẽtur, ſui erũt.ff.de lib.& poſth.& in l.cùm quidã.§.j.ibi, prægnãs quæ eũ paritura eſt,

Nec admittitur ad partem hæreditatis.

Nec hæres eſſe poteſt.

Nec eſt in poteſtate patris.

Nec ſuus eſt.

qui suus hæres futurus est.ff.de acq.hær. } & in l.posthumo.ibi,qui sui futuri essent,si viuo patre nati essent.& ibi Iason,& Phil.Dec.C.de colla.& in d.l.iij.C.de posthu.hære.insti.cũ dicitur,qui si ad lucem fuerit redactus,suus hæres potest existere.& in d.§.cũ autẽ,Insti.de tute.& voluit etiã Bal.in d.l.si pater,vbi suprà.& in l.cùm posthumus.ff.de lib.& posth.& Iason & Phil.in d.l.posthumo,vterq; in j.not.C. de bon.poss.cõtra tab. { In quo apertè errat Alex.qui contrariũ tenuit, scilicet vterũ suum esse,in l.si filius,in prin.col.6.versi.fallit in posthumo.ff.de vulg.& pup. } Et secundum hæc intelligi debet tex.qui posset videri contrarius,in §.posthumi, Insti.de hære. quæ ab intest.defer. { Nec huic debetur legitima.Bal.in d.l.si pater,& consi.xxxix.testator,col.2.lib.1. per tex.in l.vlt.de assigna.libe.Et quæ scribuntur à Fran.Aret.in l.is potest,col.5.versi.nec obstat secundum eum.ff.de acq.hær.Et facit tex.in l.si ventri,in prin.ff.de priuil.credit.vbi priuilegium datũ pupillis & cæteris huiusmodi vt prætereantur cæteris creditoribus in bonis tutoris vel curatoris,non habet locum,cùm vẽtri datus est curator,nisi is in lucem edatur.vide omnino Iason. in l.cùm filiusfamiliàs.§.in hac stipulatione,col.2.versi.sed aduerte.ff.de verb.oblig.}

Nec huic debetur legitima.

147 ¶ Quin etiam is infans nondum pupillus dici potest, dum in vtero est.l. non est pupillus.ff. de verb.sign.Ideoque non ei fit mora:vt per eum tex.dicit Bal.in l.si voluntate,in fi.C.de fideicom. liber.nec illi tutor datur,d.l.j.§.si auus quasi.ff.de eo qui pro tutor.& d.l.si nemo, la ij.§.vlti.ff.de testam.tutel.vbi ex hoc dicit Bal.post Cyn.quòd is cui id munus est traditum,non potest facere pacem cum interfectoribus patris huius posthumi,cum nondum sit tutor,& sequitur Iason in l. pactum curatoris,ante fi.C.de pact.Sed nec is quidem vterus homo est, sed tantùm homo fieri speratur.l. cùm inter.C.de fideicom.libe.vbi & id no.Bal.infertque ex eo non comprehendi vterum in repræsaliis (quas vocant) concessis aduersus hominem alicuius nationis,gentis aut ciuitatis,id est(vt id transeunter dicam) in eo iure prehensionis,quod veteres clarigationem vocabant,si credimus Alciato id asserenti,tum in epistola liminari.C.ad lectores,tũ in l. prouinciales. ff.de verb.signi.post Hermolaum quidem Barbarum. Quanquam aliud mihi fuisse videtur clarigatio, ex Tito Liuio,libro octauo,ab vrbe condi.quo loco de pœna Veliternorum qui toties rebellassent,differit.& Plinio libr.xxij.ca.ij.in fi.vbi ipse Hermolaus id etiam asserit quod diximus: quem videas,& præterea { Seruium interpretantem illud Virgil.lib.ix.Aeneid. *Principium pugnæ.* Illudque x.eiusdem operis post prin.

Vterus nõ est pupillus. Ei mora non fit. Nec ei datur tutor. Nec is homo est. Clarigatio.

Tam res rapuisse licebit.

Alexandrum ab Alexandro,lib.Genialium dierum v.cap.iij. & Petrum Crinitum lib.de honesta disciplina,vij.c.iiij. { Et beatum Rhena.in anno.in Tertu.& Valentinianos,& Beroaldum in Vespasianum Suetonij,c.7. } & Budæum vnicum nostræ gentis atque ætatis miraculum , in annotationibus posterioribus Pandectarũ,in l.aut facta.§.euentus.ff.de pœnis,quo loco etiam id genus prehẽsionis dici apud Græcos Androlepsiã,vel etiam Androlepsum neutro genere tradit authoritate Demosthenis aduersus Aristocratẽ,& Pollucis:nec ei interim displicet, vt latinè pigneratio vocetur,vt vocauit Gregorius Decimus in c.j.de iniuriis,libr.6.vbi ita scribitur in principio,& si pignerationes quas vulgaris elocutio repræsalias nominat,& cætera quæ sequuntur. {Et ita quoque vocat statutum Sabaudiæ,cuius simile est initium in libro secũdo statutorum eius gentis, } quam vulgarem locutionem nostri iuris interpretes sequi malunt, vsq; adeo barbaries ad stomachum rusticitatis facit,vt dicit Budæus vbi supra.Quanquam in d.c.j. vbique legitur pignorationes,sed nihil omnino refert inter vtrunque, quoniam dicimus Latinè pignero & pignoro , licèt antiquiores frequentiùs pignero dicebãt.Sed & huiusmodi oppignerationum in ea significatione fit mentio in iure ciuili,scilicet in authen. vt non fiant pigno.tam in rubro,quàm in nigro.& in §.quoniam verò contingit,in auth.vt nulli iudic. Quibus in locis Græcæ illæ Iustiniani constitutiones id genus præhensionis ἐνεχυρασμὸν vocant.

Androlepsia. Pigneratio.

Pignero. Pignoro.

ἐνεχυρασμόν.

148 ¶ Sed vt reuertamur,id quod diximus,vterum nondum esse hominem , voluit etiam { Alber.in prima parte statutorum,q.cxxxiij.in multis locis,col.2.vers.& hoc iudicant,& Signo.consi.j.statuto ciuitatis, col.2.nu.9.& iterum col.seq.nu.12.vbi etiam probat authoritate sacrarũ literarum, cùm in illis dicitur , conceptus est de Spiritu sancto , natus ex Maria virgine,& homo factus est, quasi scilicet nõdum homo fuerit antequã natus esset. Et idem quoque voluit } Bal.in d.l.si pater,vbi suprà. } & in l.quod dicitur.ff.de lib.& posth.vnde,ait, non comprehenditur sub statuto loquente de occidente hominem. } & in l.ij.in princ.C.de posthu.hære.instit.Nam licèt,inquit, habeat animam rationalem infusam , tamen sola anima non facit hominem sine corporis perfectione & organizatione, { & idem Bal.consi.cccxc.tam profunde,ante fi.lib.ij.& Ioan.Ana.in d. c. } sicut ex literarum,col.2.extra de homici.vbi & illud dicit de repræsaliis. { & Barba.in repeti. l.cùm acutissimi,col.53.versi.quid si testator dixit,si filius meus decesserit sine homine,& iterum versi.& inquantum superiùs.C.de fideic.& in repe.c.Raynaldus,col.49.versi.secundò limita,de testam.vbi dicit ad hoc esse valde sing.tex.in d.l.cùm inter.Sed de hac re est tex.omniũ optimus & expressissimus in l.in lege Falcidia placuit.ff.ad leg.Falc.cuius hæc verba sunt,quia partus nõdum editus,homo nõ rectè fuisse dicitur.Vt tamen nõ omittam Phil.Dec.qui & id quoque voluit consi.cccccxxxv.requisitus,col.j.nu.2.Quibus præter loca suprà adducta succinit illud Domini nostri Iesu Christi apud Ioan.c.vj.Mulier cùm parit,tristitiã habet:cùm autem peperit,non meminit pressuræ propter gaudiũ:quia natus est homo in mundo.quem locum ad hoc quoque expendit

De eadem re.

Vterus non cõprehẽditur sub statuto de occidente hominem.

Partus nondum editus, homo non est.

expendit Alber. in iij. parte statutorum, q. lix. si statuto caueatur, col. 2. }

149 ¶Quid? quòd vterus non solùm non homo est, sed nec animal quoque, vt dicit gl. in d. l. qui in vtero, la j. ff. de stat. hom. per tex. in l. j. §. si quis proximior. ff. vnde cog. quem tamen pro contraria sententia allegat Pet. Iac. tit. de cōdi. ex lege omnimodo, col. 4. { Quanquam scio Galenũ scripsisse librum hoc titulo, vtrùm conceptus in vtero sit animal: in quo idipsum esse probat tum authoritate Hippocratis, tũ duobus legum capitibus: primo, quo ei qui abortus causa fuerit, pœna infligitur, altero quo adire hæreditatē nondũ natis permittitur. Deorum enim inuentũ & donum leges esse. nam omnia certis legibus inter deos omnium ille pater disposuit. Et alicubi in eo lib. dicit id iam potētia esse animal, at tum animal actu fore, cùm in lucem proditum erit. } Verùm sententiæ gl. simpliciter subscribunt Empedocles, Diogenes, Herophilus, & Stoici omnes apud Plutarchum libr. 5. de placitis philosophorum. Sed nec infans in vtero aliud quippiā reputatur, id est, vt breuiter dicam, nihil est, aut certè pro nihilo habetur nisi nascatur, instar cogitationis animi, quæ & ipsa nulla est, id est nullius apud homines momenti, nisi ea in lucem proferatur. Ita enim dicit hanc similitudinē faciens Bal. per d. l. iij. tum in tractatu schismatis, col. x. versi. ampliùs sciendum. tum in l. j. col. 9. versic. circa secundum. C. qui admit. & post eum Iason in l. quod quis. ff. de condi. indeb. & in l. j. col. 2. versi. glos. magna. ff. de conditio. causa data, & in l. si ita legatum. §. illi si volet. ff. de legat. j. de quo & diximus suprà in verbo, libertis, versicu. 22. vnum tantùm dixerim. Nam nec hi infantes qui in vtero sunt, censentur esse in rerum natura, siue in rebus humanis, vt probatur in l. quod in rerum. ff. de lega. j. & in l. vbicunque, in princip. ff. de ventr. in possess. mit. & in l. interdum. ff. de verbor. obligatio. & in l. sed & si plures. §. j. ff. de vulga. & pupil. substitu. & in l. si pater. ff. de solut. { & in l. sciendum, ibi, vel in rebus humanis, vel saltem concepti fuerant, ff. de suis & legiti. & in l. Titius, in fin. eo. tit. } Nisi tamen impropriè: vt probat tex. in l. vel viuo, { cùm dicitur, quodammodo in rerum natura esse existimatur: eod. titu. } & in d. l. qui in vtero, & j. & ij. ff. de stat. homi.

Vterus nō est animal.

Et nihil est nisi nascatur.

Nec censetur esse in rerum natura.

Nisi impropriè.

150 ¶Ex quibus fit, vt qui vterum vel animatum exanimarit, non punitur ex statuto puniente homicidam siue hominis occisorem, de quo latè per Albe. post antiquiores in d. l. qui in vtero, la j. & in iij. parte statutorum, q. lix. si statuto caueatur. {Signo. etiam latè dicto consi. j. } Iac. But. Ang. & Saly. in l. si quis necandi, quæ est pen. C. ad leg. Corn. de sicar. Bal. Pau. Castr. & Alex. in l. quod dicitur. ff. de libe. & posthu. Panor. Ioā. Ana. & Fely. in d. c. sicut ex literarum, extra de homi. Idem Ana. in c. si aliquis, col. j. versic. & ideo facit eo. titu. { Ang. Aret. in tractatu maleficiorum, in verbo, & ex interuallo, &c. nu. 10. quid si quis faciat. } Alciat. in d. l. non est intelligendus. & iterum in d. l. non est pupillus.

Qui vterum exanimat, nō punitur ex statuto puniente homicidam.

151 ¶Hinc quoque fit, vt si ex statuto imponatur vectigal pro quolibet animali, nihil sit ex eo quod in vtero est, soluendum, vt per Bal. in l. vlti. paulò ante fi. C. de libe. cau. Ange. Alex. & recentiores in d. l. in lege Falcidia placuit. ff. ad leg. Falcid. { Albe. in prima parte statutorum, q. cxxxiij. in multis locis, } & latissimè Firmia. in tract. de gabel. in v. q. viij. partis principalis. Ioan. Plate. in §. cùm autem, quem legit cum §. permissum est, col. j. Instit. de tutel. { & Barb. in d. l. cùm acutissimi, vbi suprà, } & ipsum Alciat. in d. l. non est pupillus.

Vterus nihil soluit ex statuto imponente vectigal pro quolibet animali.

152 ¶Nec si decretum sit certum præmium pro quolibet lupo qui capietur, debetur id præmium pro fœtibus qui existunt in vtero lupæ, ex sententia { Guil. Cug. Alber. } Bald. & aliorum in d. l. qui in vtero. ff. de stat. homi. Bal. in l. vlt. C. de libe. caus. { Alber. in d. q. cxxxiij. j. partis statutorum. Signo. d. consi. j. col. 3. versic. sextò probat } Imo. & Alex. in d. l. in lege Falcidia placuit, Ioan. Ana. in d. c. sicut, col. 2. & ibi quoque Feli. de homi. & Ange. Aret. in d. §. cùm autem. Instit. de tutel. & Alcia. in l. quod dicitur. ff. de verb. signifi.

Nec debetur præmium pro fœtibus qui sunt in vtero.

153 ¶Denique nec baptizari debet nec potest qui in vtero est, vt nō obscurè sentit concilium Neocæsariense c. vj. & caput liiij. capitulorum Græcarum synodorum à Martino Braccarēsi episcopo collectorum, & apertè scribitur in c. qui in maternis, & ibi Archi. de consecr. dist. iiij. & voluit gl. in c. si ad matris, eadem dis. Laud. Archi. & Domi. in ca. baptizari. v. dist. { & Card. Flor. in clem. j. §. ad hæc, post prin. de hære. } & è theologis magister ille sentētiarum Petrus Lombardus lib. iiij. dist. vj. & ibi diuus Bonauentura, arg. j. q. j. primæ partis. & Richar. arg. ij. q. j. & cæteri ipsius magistri interpretes, & Alexander Ales ille Theologorum scholasticorum princeps in iiij. parte summæ, q. xvij. membro ij. & Ang. Claua. in verbo, baptismus, in prin. & omnes propè, quos statim in ij. abhinc versi. citabimus. Nam renasci, inquiunt, ex D. Augustino, quispiam nō potest, antequam natus sit. Nec priùs quod spirituale est, sed quod animale, & deinde quod spirituale est, vt scribit diuus Paulus prioris ad Corin. 15. Nec denique conferuntur sacramenta à ministris ecclesiæ militantis, nisi iis qui super terram sunt, vtpote tum primùm ipsi ecclesiæ cognitis, & in foro ipsius constitutis. Nam scriptum est: Quodcunque ligaueritis super terram, &c. & quodcunque solueritis super terram, &c. Matthæ. xvj. & iterũ xviij. ca. & repetitur in c. solitæ, ad fi. extra de maior. & obed. Hi autem infantes qui in vtero sunt, nondũ cēsentur esse super terram, vt dicit Henr. Bon. in c. maiores, extra de baptis. per d. l. quod in rerum. ff. de leg. j. & in d. l. interdum. ff. de verb. obli.

Vterus non potest baptizari.

Vterus nondum est super terram.

154 ¶Cui adde tex. optimum in d. l. iij. C. de posth. hære. instit. probantem eos tum primùm cadere in terram, qui nascuntur. Hæc enim sunt verba illius, licèt illico postquā in terram cecidit, decesserit. Ibi enim in terram cadere, pro nasci ponitur, sicuti { & Sapientiæ vij. ego natus accepi cōmunem

Cadere in terrā dicūtur qui nascuntur.

aerem & in similiter factam decidi terram.} & apud Papinium libr.1. Syluarum, in epithalamio Stellæ & Violentillæ:

Cadere in terram pro nasci.

Tellure cadentem
Excepi, fouique sinu.

Iterumque lib.5. eiusdem operis, in Epicedio in filium:

Tellure cadentem
Excepi, & vinctum genitali carmine foui. Et Lucanum lib.9.
Fiducia tanta est
Sanguinis, in terram paruus cùm decidit infans.

{ Et huc quoque alludere videtur Claudianus lib.1.in Ruffinum:

Quem prima meo de matre cadentem
Suscepi gremio.

Veterum mos in natiuitate infantium.

Quod tractum potest videri ex more veterum, qui vbi infans natus esset, nudum confestim in terra sternebant, Opemque deam, quæ & ipsa terra est, authore { Varrone lib.1. de lingua latina. Festo Pompeio } & Macrobio lib.1.Saturna.ca.x. {& Seruio in x.Aeneidos,} huic officio priuatim destinatã inuocabant, vt nascenti esset auxilio. Cuius rei meminit diuus Aug.lib.iiij. de ciui. Dei.ca.xj.cùm dicit, Ipse opem ferat nascẽtibus, excipiens eos sinu terræ, & vocetur Ops. Et paulo post, Ipse leuet de terra, & vocetur dea Leuana. Et Varro in lib.ij.de vita populi Romani cuius hæc verba sunt apud Noniũ Marcellũ, Natus si erat vitalis, ac sublatus ab obstetrice, statuebatur in terra, vt auspicaretur rectus esse: ac diis coniugalibus Pilumno ac Picũno in ædibus lectus sternebatur. Cuius etiam meminit Politia. Miscellaneorum c.lxxxix. vbi tamen Martianus corruptè loco Marcelli citatur. Ad hũc quoque morem respicit Seneca, si is est, in libello de moribus. Omneis infantes terra nudos excipit. & Plinius { lib.ij.c.lxv. Terra nos, nascentes excipit. Et iterum} statim ab initio libr.vij. hominem tantum nudum, & in nuda humo natali die abiicit ad vagitus &c. Et ipse Papinius lib.ij. Syluarum, in Genethliaco Lucani,

Pilumnus ac Picumnus dii coniugales.

Natum protinus, atque humum per ipsam
Primo murmure dulcè vagientem
Blando Calliope sinu recepit.

Et Suetonius in Augusto cap.v. se esse possessorem ac velut æditiuum soli quod primum D. Augustus nascens attigisset. Et in Nerone c.vj. Natus est exoriente sole penè vt radiis prius quã terra contingeretur. { Et Tertullianus lib.aduersus Marcionem iiij. Non decem mensium cruciatu deliberatus, non subita dolorum concussione cum tanti temporis cœno per corporis cloacam effusus ad terram, nec statim, lucem lachrymis auspicatus.}

Maia dea terra.
Ope quæ & terra.
Fatua cur ita dicta.
Obstetrices unde dicãtur.
Cadere pro nasci græcis similiter.

Et Macro.qui eo.lib.Saturnaliorum cap.xij. tradit ex Cornelij Labeonis sententia, Maiam deam terram esse, & Mercuriũ illi adiungi in sacris, quia vox nascenti homini terræ cõtactu datur, eandemque etiam Opem vacari, quòd ipsius auxilio vita constet & Fatuam à fando, quòd infantes partu æditi non priùs vocem ædunt, quàm attigerint terram. & è nostris Alciatus antiquitatis diligentissimus indagator, simul & solertissimus inuẽtor, in l.hominis.ff.de verb.sign. vbi tamen non videtur intellexisse quæ de Ope eademq; terra dicta sunt. {Ambrosius autem in epistola, ad Syagrium, quæ est omnium lxiiij. tradit obstetrices ita dictas, quòd obsistát, ne fœtus laxatis vteri genitalibus in terram defluat. Nec interim prætermittemus Homerum lib. Iliad.xix. verbo græco cadendi pro nascendi vsum fuisse, quod pauci animaduertunt, ita enim scribit,

ἦ μὲν τὸν πάντεσσι περικτιόνεσσιν ἀνάξειν,
ὅς κεν ἐπ' ἤματι τῷδε πέσῃ μετὰ ποσσὶ γυναικός. Id est, ad verbum,
Certè quidem hunc omnibus circumuicinis dominatum iri,
Qui in die hac cadet in pedibus mulieris. Loquitur autem ibi de Euristeo & Hercule.}

155 *Fauor parentum donãtiũ, non etiam filiorum postea susceptorum cõsideratur in hac l.*

¶ Et quod diximus vterum non cõsiderari, procedit hauddubiè in casu l.nostræ, quæ lata est ad fauorem parentum donantiũ, non etiam filiorum postea susceptorum, nisi forte in quandã consequentiam, vt patet ex iis quæ latè diximus in præfatio.num.92.incip. sed hîc parum attende. & dicemus etiam postea in verbo, in eiusdem donatoris arbitrio.nu.1.2.& 3. Constat autẽ eũ qui est in vtero, tum demũ pro nato censeri, cùm de ipsius iure aut fauore quæritur. Alias autẽ non prodesse antequã nascatur. d.l.quod diximus.ff.de verb.signi. { & d.l.qui in vtero.ff.de statu homi. } cum simi. Ac ne ipsi quidem parenti, vt est tex.expressus in l.ij.§.remittit, versi.qui autem in ventre est, & ibi no.Bal.ff.de excu.tut. { & in l.libertinus.§.posthumus.ff.de ope.liber.& in l.is cui.ff. quando dies lega.ced.& Fran.Aret.in l.qui filiabus, in princ.col.2.ff.de leg.j. vbi dicit primũ tex. quem solum allegat ad hoc esse no. } quãuis certum sit non posse prodesse patri, quin sibi etiam in consequentiam prosit, ex iis quæ latissimè diximus suprà in illa præfatione.

156 *Verùm infans natus, nõ quidẽ totus reuocet donationẽ ex hac lege.*

¶ Verùm maius dubium est, si infans natus est non quidem totus, sed fortè caput, & in his locorum muliebriũ angustiis extinguitur. Nam & hic videtur rumpere testamentum, per text.in d.l. quod dicitur.ff.de libe.& posthu. qui postquam dixit eum qui exsecto ventre editus est, rumpere testamentũ, hæc verba subdit: Quid tamen si nõ integrum animal editum sit, cũ spiritu tamen, an adhuc rumpat testamentũ? & hic tamen rumpit. Quin ex nostrorum ac Theologorũ sententia potest is qui caput tantùm exerit extra vterum, baptizari, quasi iam natus esse cẽseatur, qui caput

omnium

omnium sensuum atque virium animi habitaculum natus est. Ita enim voluerũt Host. in summa titu. de baptis. §. quæ sit eius forma, versic. licèt autem totus, & seq. & iterum versic. quid si mulier. Mathe. Pau. Liazar. & Barba. in clemen. j. versi. ad hoc, de summa trini. Archi. Domi. & Card. Alex. in d. c. baptizari, dist. v. Henri. Bo. in d. c. maiores, de baptis. Lucas Pen. in l. cùm autem, post prin. C. de agrico. & censi. lib. vj. Albe. & Aret. in l. iij. in prin. (& ibi Fran. Are.) col. antepen. ff. de acquir. hære. Alex. in iiij. parte summæ. q. xiij. membro iij. art. j. & iterum q. xvij. membro ij. Diuus Thomas in iiij. sen. dist. vj. ar. j. q. j. Ricar. in eo. lib. dist. iij. ar. iiij. q. iij. Scotus in eodem libr. dist. iiij. mẽbro j. q. iij. Pet. Aur. & Pet. Reginaldetus ex Franciscanis nostri oppidi Fontenaij theologus præstantissimus. quæst. v. Astes. in summa libr. iiij. titu. de baptizandis. Pelbartus Themesmarus lib. 1. Rosarij. q. j. in verbo, baptismus. §. xxxiij. & alij plerique eius notæ Theologi (necdum enim eos pudet pigetque citare, præsertim cùm meliorum deest auctoritas) quos in id tibi congessi in nostris cõmentariis consuetudinum, tit. ij. §. ix. in gl. iiij. vbi affatum capitis dignitatem excellentiamque declaramus, tam ex nostris legibus, quàm aliis scriptoribus, ex quibus hîc multa poteris assumere.

157 ¶Quinimo sunt & qui tenent satis esse vnum aliud membrũ quod exierit extra vterum, baptizari: cùm anima sit tota in toto, & tota in qualibet parte, ex Aristotele de anima & sensu. Et in his est (gl. in c. vulgaris, in verbo, totum, quæ est j. de pœnit. dist. j. & in c. propriè, in verbo, triũ millium, quæ est pen. de consecra. distin. iiij.) Bart. in d. l. iij. C. de posthu. hæred. institu. Ricar. Sco. & Claua. quibus locis nuper citauimus, & alij quos citat Henr. Bo. in d. capitu. maiores. (& præterea Ioan. Corser. in decisio. Tholo. post eum Anfre. in additio. quæstio. clvj. item fuit quæsitum quidam P.) *Etiam si unũ aliud mẽbrũ quam caput, exierit extra uterum.*

158 ¶Verùm ego in hac sum sententia, vt is qui non totus nascitur, non reuocet donationẽ ex hac l. Neque enim & hic rumpit testamentum secundum doct. præsertim Barto. Corne. qui id reputat no. & Franc. Aret. in d. l. iij. C. de posthu. hære. instit. Bar. & Ange. in d. l. quod dicitur. ff. de liber. & posthu. Ange. Aret. in §. posthumi, ad fin. Insti. de exhære. liber. & Alcia. in l. qui mortui. ff. de verb. signi. vbi & hunc tanquàm non natum neque procreatum ex eo tex. censet. Et innituntur omnes d. l. iij. quæ ad hoc est optima, tum in illis verbis, si viuus perfectè natus est. Nã id demũ perfectũ esse dicitur, quod omnibus partibus est cõsummatum, nec ei omnino aliquid deest. l. j. ff. de orig. iur. & ibi concord. in gl. & quæ dicemus infrà in glo. proxima, nu. 9. eodemque vlti. Tu item in illis verbis, si viuus ad orbem totus processerit. Nam qui totum dicit, nihil omnino excludit. l. Iulianus, in prin. ff. de leg. j. Ex hocque dicit Cor. in d. l. iij. post magistrum suum, quòd is qui non totus exit viuus, non succedit ab intestato: quia ius rumpendi testamentũ descendit ex iure succedendi ab intestato. l. maximum vitium, cum ibi no. ff. de libe. præter. *Autoris hac de re opinio.*

159 ¶Quod autem de baptismo dictum est, nihil huc pertinet: quãdo lex Dei non his claudatur cancellis legis humanæ, nullisque includatur limitibus, nullis terminis cõprehendatur, vti etiam attestatur pontifex in cap. j. in princ. de reliq. & veneratio. sanctorum, lib. vj. Suntque tamen qui huius quod dictum est, contrarium opinantur, & in his Guil. Laud. & Cardi. Flor. in dicta cle. j. §. ad hæc, de summa trini. & fide cathol. Quin sunt qui è diuerso addubitant, posśitne infans in vtero matris baptismo flaminis initiari, Nempe Gerson Parisiensis Theologus & Cancellarius in sermone de natiuitate virginis Mariæ: cuius verba hîc subiecimus. Constat, inquit, Deum misericordiam saluationis suæ non ita legibus cõmunibus traditionis Christianæ, non ita sacramentis ipsis alligasse, quin absq; præiudicio legis eiusdẽ posśit pueros nondum natos extra vterũ, intus sanctificare gratiæ suæ baptismo, vel virtute Spiritussancti. Debẽt igitur mulieres prægnantes, similiter & viri sui, per se & alios diligentiùs preces fundere Deo, & ad sanctos angelos custodes hominum & puerorũ in vtero: debent & ad cæteros sanctos sanctásque omnes cõfugere, quatenus infans nondum natus, si fortè moriturus est priusquã ad baptismi fluminis gratiã peruenire valeat, dignetur ipsum dominus Iesus summus pontifex baptismo Spiritussancti præueniẽdo misericorditer cõsecrare. Quis enim scit si fortè exaudiet Deus? imò quis nõ deuotiùs sperare valeat, quòd orationẽ humilium & in se sperantium nequaquã despiciat? Proficit hæc consideratio ad excitationem deuotionis in parẽtibus, proficit ad leuandũ eorum angustiam, dum sine baptismo moritur puer: quia nõ omnis inde spes salutis ablata est. Sed neq; absq; reuelatione datur (fateor) certitudo. Hactenus Gerson. Nec longè ab eo dissentit Astes. vbi suprà, in fi. Porrò secundũ hæc Laud. & Cardin. qui alterius sunt, vt diximus, sententiæ, consulunt, vt quicquid apparet ex puero extra vterũ, imminente periculo mortis baptizetur, propter penetrabilem & occultã operationem spiritussancti: de qua in c. multi, circa medium. j. q. j. Nam & de Hieremia scriptum est, Antequam de vulua exires, sanctificaui te, Hiere. j. & de Ioanne, Et Spiritussancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ. Lucæ j. Qua in re subit illud diui Pauli, O altitudo diuitiarũ sapientiæ & sciẽtiæ Dei, quàm incõprehensibilia sunt iudicia ipsius, & inuestigabiles viæ eius! quis enim cognouit sensum domini? aut quis cõsiliarius eius fuit? Quæ hoc in loco nolui prætermittere, tũ vt ostendã, quod iam diximus, Dei O. M. leges nõ his nostris alligari. Tũ vt obiter eos post Gersonẽ consoler, atq; ad orandũ excitẽ, quibus hi partus infelices atq; inauspicati cõtingũt: sed ita tamẽ, vt interim caueãt ne delabãtur in errorem Pelagij, qui cẽsebat infantes, etiam si nõ baptizentur, habere vitam æternam. Cuius sententiam planè refellit Augustinus epistola xxviij. inci. Deum nostrũ. & iterũ epist. cvj. domino, & c. tandẽ aliquãdo. & lib. de anima & eius origine, primo, c. ix. & seq. & in lib.

Solutio contrarii. *Verùm infans posśit in utero matris baptizari.* *Infantes nondum nati baptizandi.* *Pelagii error.*

de natura & gratia.ca.viij.& seq.& lib.de Genesi ad literam.x.c.xv.& seq.& Ambrosius in lib.de vocatione omnium gentium,primo c.vij.& iterum lib.ij.ca.viij.Nam quod de Ioan.& Hieremia suprà dictum est, & quod item de virgine Maria iampridem sancta ecclesia Catholica asserit,id ex speciali priuilegio fuit,non de lege communi.

160 ¶Nec item obstat dictæ l.quod dicitur.Nam ea non intelligitur de animali quod partim natum est,partim non natum,sed de eo quod nō integrum est omnibus membris,vt quia fortè illi deest manus aut pes,aut aliud,quod tamen in monstrū non tendit.& ita totum quicquid est nascitur,sed non integrū est.Ita enim eum tex.intelligunt Bal.Ang.Pau.Cast.Alex.& Iason,vt etiam dicemus postea in seq.q.nu.209.incip.sed vt redeamus.Et si aliter intelligeretur, pugnaret è diametro cum d.l.iij.C.de posth.hære.instit.Et ex hoc quoque fit,quòd si infans viuus natus est,aut extractus inciso aliquo membro,quod fortè impediebat partum nasci,rūpit testamentum, etiam si statim moriatur,vt tradit Phil.Corn.in d.l.iij.Nam is,inquit,infans perfectus esse dicitur, sicut homo perfectus est pede vel manu amputata,cùm sit animal rationale, & habeat corpus & animam,ex quorum coniunctione homo componitur,vt dicit text.in c.in quadam,extr.de celebr.miss.Ideoque totus in orbem viuus prodiit,qui parte abscissa prodiit, cùm ea pars non iā sit pars hominis,quia tota anima remanet in reliquo corpore,separaturq; ab ea parte abscissa,secundum no.per Bar.in l.stipulationes non diuiduntur,in prin.in iij.opposit.ff.de verb.obl .& in l.si cui.ff. de seruit.Et ita residet Corn.cum quo conuenit Alcia.in d.l.qui mortui.ff.de verb.obli.Et idem dicas eadem ratione in casu l.nostræ,vt scilicet is infans qui nascitur mutilatus aliquo membro, non tamen monstruosus,reuocet donationem.

Extractus inciso aliquo membro, rumpit testamentum.
Et perfectus dicitur.
Idem reuocat donationem.

161 ¶Sed hoc rursum in dubium vocatur,vtrùm filius qui integer totusque nascitur,sed postea ante patrē moritur,reuocet donationē,necne:aut si reuocet,an saltem donatio vires recuperet ex morte ipsius.Et videtur ꝙ sic,ex tex.in l.posthumus præteritus,in princ.ff.de iniust.testa.vbi si posthumus præteritus viuo testatore decessit,licèt iuris scrupulositate, nimiaq; subtilitate testamentum ruptū videatur,tamen poterit hæres scriptus bonorū possessionem secundū tabulas accipere,hæreditatemque obtinere.quem tex.dicunt sing.Alex.& Ias.in l.posthumo,ille in 4.no.hic in ij.C.de bon.poss.secun.tab.& idem Iaso.in l.posthuma.ff.de libe.& posth.& in l.si quis eum.§.j. col.vlti.ff.de vulg.& pup.substit.Quod & procedit non solùm in primo gradu,sed & in secundo,& ita quoque in substituto,secundū gl.no.in l.si à primo,& ibi Ang.& Imo qui illam reputāt sing.ff.de lib.& posth.Ex quo & hìc dici potest,quòd licèt natiuitate filij qui viuo patre mortuus est,donatio cēseatur,reuocata quadam iuris subtilitate,vires tamen morte illius reassumat, remq; ipsam donatarius obtineat,præsertim cùm plus viriū & roboris habeat donatio, quàm testamentum.l.j.ff.de pact.& l.si mihi & tibi.§.in legatis.ff.de leg.j.cum simil. Ideoque etiā difficilius retractetur,secundum Bar.Ang.& Pau.Cast.in authen.ex causa.C. de libe.præter.cum aliis suprà latè collectis in verbo,libertis,versi.66.incip.hæc sunt quæ pro posteriori.aut si retractata fuerit,faciliùs reconualescat,quàm testamentum , cùm actus viuorū magis suspendi possit,quàm morientium.l.vlt.ff.com.prædio.cum simil. Et quia etiam cum decesserit is filius,perinde habendus,est, ac si nunquam natus fuisset.l.j.in j.respon.& §.vlt.& l.ij.& iij.ff.de assignan.liber.

Vtrum filius qui moritur ante patrem, reuocet donationem, & si reuocet an reuiuiscat ex morte ipsius.
Difficilius retractatur donatio, quàm testamentum.

162 ¶Et in simili videmus quòd dos per diuortiū reuocata,redintegratur redintegrato matrimonio.l. post diuortium.ff.de iur.dot.Et tutela vires resumit cessante causa depositionis.l.non solū.§.vlti. ff.de excu.tut.& l.si quis sub conditione.§.si tutor.ff.de testa.tutel.& cùm mulier perdat proprietatem rerū ei à marito relictarū,si nupserit viuente filio ex illo marito,tamē si is filius postea moritur sine filiis,eandē recuperat,vt no.in §.quoniā infirmas,in authen.de nupt.& in §.j.in authen. de non elig.& voluit etiam Bal.consi.cliij.quidam testator,col.j.lib.v. {& Ang.consi.lxxxiij.subtiliter & eleganter,col.vlt.} Cui & simile est quod scribitur in l.fœminæ.§.illud.C.de secun.nup. quòd mulier quæ iterū nupsit,& successit vni ex filiis prioris matrimonij,tenetur cæteris liberis ex eodem matrimonio relinquere.At si ipsi moriantur,id pleno iure obtinebit,poteritque de eo vt libitū fuerit,disponere.& ad hoc eū tex.annotat Bal.ibi,qui & idem voluit in authen.ex testamento,col.2.versi.modò circa istā.C.eo.tit.Ang.in §.j.col.3.versi.restat nunc videre,in authen.de non eligen.Salyc.in authen.vxore mortua.C.de secun.nup.Pet.Anc.consi.cclxxviij.præmittam casus indubitatos,col.j.Nicol.Vbal.in suo tract.succes.ab inte.in ij.parte princ.col.5.versic.item limita nisi omnes.& Steph.Bertr.consi.ccxcj.Christi,&c.viso casu,nu.10.lib.1.& consi.cxcij.ponitur in facto,in ij.dubio,lib.iij. {Et quod etiam in simili dicitur in l.si quo.C.ad Senatusc.Tertu. quòd mulier habens liberos,nubens intra tempora luctus,infamis est, nec ei remittitur infamia, nisi ipsis suis liberis dimidiam partem omnium bonorum suorū purè donauerit:sed liberis mortuis,totum ad matrem ex integro reuertitur.}

Eiusdem comprobatio in dote, quæ redintegratur.
Et tutela.
Ex liberis mortuis totū ad matrem reuertitur.

163 ¶A quibus non longè abest quod pulchrè voluit Bart.in l.sicut in annos,quā legit primā totius tit.ff.quemad.vsufr.amit.quòd cùm maritus relinquit vxorem dominam & vsufructuariā, extantibus liberis,nō videtur relicta proprietas,neque etiā vsusfructus,sed tantùm alimenta, secundū gl.& alios in authen.quod locum.C. si secun.nup.muli.cū aliis multis concord.à me collectis in nostris legibus connubial. { in l.x.nu.5.cæterum apud Græcos}. Certè si postea moriantur liberi,huiusmodi relictum alimentorum conuertitur in proprietatem,aut certè vsumfructum,ac si ab initio nulli extitissent liberi.Quod dictum pro sing.refert & sequitur Barthol.Cep.in tract.serui. lib.1.

Vxor usufructuaria extantibus liberis.

lib.1.c.iiij.versi.col.3.item quid si maritus.Sed & idem voluit ipse Bar. { in l.si ita scriptum fuerit. ff.de manumis.testa.& in l.Titia.§.vlt.ff.de leg.ij.prout illum allegat & sequitur Pet.Anch.in c.si pater,in iiij.not.de testa.lib.6.& consi.clxxxv.quæstio videtur magis dubia,in prin.& rursus ipse Bar.consi.lvj.Bart.fecit testamentum,col.2.in ij.dubio,& inter consi.Bal.consi.cxx. Nicolaus,lib. iij.& ipse Bald.consi.ccccxxvj.conclusiuè veritas est,& consi.seq.mortuo dicto impubere,libr.ij. Ang.cõsi.xcvij.Viuianus,col.vlti.& consi.cix.in dicto testamento,col.2.Alex.cõsi.xlij.viso processu,in fi.lib.ij.& Phil.Dec.consi.cccclxxxv.casus de quo quæritur,col.4.versi.secundò respondetur,quod consi.iterum repetitur,consi.cccccxxxvij.nisi quòd prius est amplius.}

164 ¶Quod multum huc facit.Nam si in hoc casu Bar.relictum sibi vires sumit proprietatis aut vsufructus,quas ab initio non habuit,ob mortem liberorum:certè multò maiori ratione in casu nostro donatio iam à principio omnibus viribus ac partibus integra,omnibusq; modis ac numeris absoluta & perfecta,debet ob mortem liberorum vires quas ipsa ab initio habuit,recuperare,per l.qui ex liberis.§.testamento. { & ibi Bar.} ff.de bon.poss.secun.tab.quam ad hoc not.gl.in l.si testamentũ. { & ibi quoque Bar.& Fran.Aret.ff.de testa.& idem Bar.in l.j.§.si filius.ff.de lega.iij.& Ang.consi.cviij.ista quæstio,col.2.Atque etiam per l.si vnus.§.quod & in } specie.ff.de pact. quã ad hoc quoque citat Albe.quo loco eum statim aduocauimus.atque itẽ ex no.per glo.in l. vlt.§. Lucius,in verbo,perfectam. ff.de dona.per tex.ibi, iuncta l.cũ hic status.§.si maritus ea quæ.ff.de dona.inter vir.& vxor.& l.si maritus tuus.C.eo.tit.quæ & ex hoc fieri dicit,quòd præterito filio iam nato,ipso iure nõ valet ab initio testamentũ: ideoq; & si is filius postea decedat viuo patre, non confirmatur. { §.j.Insti.de exhær.libe.} Verùm præterito posthumo testamentum nihilominus valet ab initio:& licèt natiuitate posthumi rumpatur, tamen si is posthumus viuo patre decedat,recõualescit.per d.l.posthumus.ff.de iniusto testa.Et illã gl.sequuntur & commẽdant Bart. & alij ibi.& est similis gl.in d.l.posthumus. { & ibi etiam Bal.& alia item } in l.ij.& ibi Cy.Bar.& Albe.C.de posth.hære.insti.& in l.si hæreditas.§.qui filium,in verbo,cõfirmatum.ff. de testa.tut. & in l.omnia quæ ex testamento.ff.de reg.iur.& in d.§.j.in verbo,non cõstituat,Insti.de exhære. libe.& voluit etiam Bal.in l.filio præterito,col.pen.vers.secundò quæro,& ibi Ang.in fi.ff.de iniust.test. { idem Bal.si à primo.ff.de libe.& posthu.& consi.ccij.super his,post prin.lib.iiij.} & latè Raph.Co.in repe.l.si filius,in j.oppo.ij.no.ff.de libe.& posth.& Nellus inter consi.Pau.Cast.cõs. ccxiij.si dicta domina,lib.1.& facit quod scribit Soc.in l.j.§.si vir vxori,col.pen.versi.secunda conclusio.ff.de acqui.poss.Ex quo etiam Io.And.in addi.Spec.titu.de testa.§.in primis, in addit.inci. huic quæstioni,versi.occurrit,dicit plus nullitatis habere id quod à principio non subsistit,quàm quod ex postfacto deficit,per d.l.posthumus.ff.de iniust.testa.iuncta l.si filius.ff.de libe.& posthu. Et ea quidem ratio multum congruit donationi quæ ab initio valet,sed postea natiuitate liberorum reuocatur,vt morte eorum debeat confirmari.

Quàm optima ratione donatio ob mortem liberorũ uires recuperare debeat.

Posthumus preteritus si uiuo patre decedat, reconualescit testamentum.

165 ¶ { Super eo tamen quod diximus de vxore relicta domina & vsufructuaria , quoniam à multis in hoc distinguitur,vide omnino Bar.Bal.Imo.Raph.Co.& Flor.in d.l.Titia.§.vlt.ff.de lega.ij.& eundem Bar.d.consi.lvj.vbi suprà,& consi.clxxj.Nicolaus,& consi.ccxliiij. fuit quidam de Assisio,col.vlt.Bened.Plumb.in l.ij.ff.de manu.testa.Bald.in l.iij.§.quid ergo.ff.de vsu & habit.& in l. & si contra tabulas,& ibi Imo.Alex.Franc.Aret.& Ias.ff.de vulg.& pup.subst.ipsum Bal.in l.vlti. col.vlt.C.de indic.vidu.tol.Ang.in d.authen.quod locum,& d.consi.xcvij.& consi.cix.quidã patronus,col.vlti.& consi.cccj.factum tale legitur,in iiij.dubi.Pan.consi.lxxviij.quæstionis punctus in his terminis,col.vlt.in ij.dubio,lib.ij.Rom.consi.cccccxvj.in casu propositæ consultationis, in quo primò quæritur,in j.dubio.Alex.consi.xl.viso themate,& consultatione,in j.dubio,lib.j.Maria.Soc.consi.lxviij.Ioannes,col.vlt.Fran.Cur.senio.consi.xiiij.nobilis testator,per totum,& Iaso. in l.si fundum sub conditione.§.si paterfamiliàs,in j.not.ff.de leg.j.}

Qui cõsulendi super præcedẽti dubio.

166 ¶Et hanc quoque sententiam confirmat quod in non longè dissimili casu dicimus,cessante scilicet causa reuocationis donationis inofficiosæ , cessat & ipsa reuocatio,vt dicit Bald.in l.j.col.2. versi.tertio sic.C.de inoffi.dona.arg.l.j.§.si quis in fraudem.C.si quid in fraud.patro.Nam & aliàs generaliter cessante causa cessat effectus eiusdem:vt scribit Aristoteles libr.ij.Physicorũ, & nuncupatim repetit Romanus pontifex in capi.& si Christus,extr.de iureiur.& alibi sæpe, & nostris quoque legibus probatur.l.generaliter.C. de episc.& cler.cum multis concord.à me congestis in { nostro tractatu,cui titulus est,cessante causa cessat effectus.}

Cessante causa reuocationis donationis inofficiosæ, cessat ipsa reuocatio.

167 ¶Hæc autem maximè debent procedere,si filius post donationem natus,statim moriatur , quoniam natus nõ videtur,qui confestim mortuus est,per tex.quem ita summant,vt cum nostris loquar,Ioan.And.& Panor.in c.nam & ego,extr.de verb.sign.vbi & gl.ex eo no.non videri fuisse, qui parum durauit : & allegat concord.Et hoc planè astruit illud Iob capit.x.Fuissem quasi non essem,de vtero translatus ad tumulũ. Ideoque etiã gl.in c.j.§.quinetiam, in verbo,non admittantur, titu.episc.vel abba.asserit,ꝙ in feudo dato alicui,& suis liberis masculis & fœminis,& in quo propterea nõ succedit fœmina,si masculi aliqui extiterint,per tex.ibi,si masculus post mortẽ patris illico mortuus est,non prohibetur fœmina succedere,tanquã ille nõ videatur extitisse.& hoc sequuntur Iaco.Bel.Rayn.Nico.Neap.Bal.Aluar.Marti.Laud.qui eam dicit sing.& Car.Alex.ibi. Sed & alia est illi similis in c.j.§.vlt.in verbo,omnino extantibus,tit.de succes.feu.quam etiam sequuntur Bald.& Aluar.ibi, Qui in priori loco.& post eos Cardi.Illud præterea dicunt, eum dici illico

Natus non uidetur,qui confestim mortuus est.

Nec uidetur fuisse,qui parum durauit.

Tempus octo dier. indendo nomini statuebatur in ueteri testamēto.

illico, decessisse, qui mortuus est antequam nomen sit illi in Baptismo inditū, cui rei tempus, inquiunt, octo dierum statuebatur in veteri testamento. & allegant Inn. qui tamen hoc nō dicit, in d.c.nam & ego. Sed huc proximè accedit quod scribitur Gene.17.& iterum Leuiti.xij.præcepisse Dominum, infantem octauo die à natiuitate circuncidi, quo etiam die circuncisus est Christus noster. Luc.ij. Cuius legis rationem reddit August. in quæstionibus ex veteri testamento.c.xxix.

Veteres Rom. marib. 9. die, fœminis 8. nomina imponebant.

Dies lustrici, siue lustrati.

168 ¶Nec hinc longè abhorret quòd scribunt Plutarchus in Problematis Romanorum, ca.x.& Aurelius Macrobius conuiuiorum Saturnalium lib.1.c.xvj. { & Festus Pompeius in verbo, lustrici,} veteres Romanos maribus nono die, fœminis octauo nomina imponere solitos, { eosq; dies dicit ipse Pompeius ob id fuisse vocatos lustricos siue lustratos.} addit autem Plutarchus huius rei rationem, quā breuitati studentes prætermisimus. Aristoteles autem lib. de natura animaliū vij.c. postremo, scribit nato infanti ante diem à natiuitate septimum, nomen non imponi. Sunt & qui scribunt Athenis decima die id fieri solitum, qua quidem congregatis consanguineis & amicis peracta re diuina { splendidum } parabatur conuiuium, quod vocabant δεκάτην θύειν.

Qui teneant fœminas in feudo concesso masculis & fœ. succedere, si masculus illico sit mortuus

169 ¶Sed vt ex isto diuerticulo redeamus in viam, illam gl. in d.§. quinetiam, sequitur etiam Bal. in l.j. §. in nouissimo, col.2. versi. quæro nunquid infans. C. de cad. tol. & Pau. Cast. consi. cxcj. visis & diligenter examinatis, col.2. lib.ij. & Iaco. à sancto Georg. in tracta. feud. in verbo, & fœminis, col.2. { Fran. Curt. iunior in j. parte iij. par. prin. col. pen. versi. 27. } & Steph. Bertr. qui & hoc dicit communiter obseruari, consi. 276. Christi, &c. viso casu, col.j. lib.1. & Cep. causarum ciuilium consi. 50. in causa quæ vertitur inter dominam, col. pen. versi. circa secundum. { & Zazius in epitome Feudorum, in viij. parte in ij. parte conclusione ij. }

Mortuus non censetur, qui statim de morte ad uitā reuocatur.

Lazarus an debuisset bona sua recuperare.

170 ¶Et sicut natus non videtur, qui statim mortuus est, ita nec cōtrà mortuus esse censetur, qui statim ex morte ad vitam reuocatur: id quod planè Christi domini nostri auctoritate probatur, qui Io.xj. cap. asserit Lazari infirmitatem non esse ad mortē, quamuis ex ea mortuus sit: quoniā scilicet haud multò pòst ab ea esset suscitādus. De qua re Accursius differens in l. ex his. ff. de legib. tradit ipsum Lazarū debuisse bona sua recuperare, quia nō videbatur mortuus fuisse, qui tā citò resurrexit, per l. iij. ff. de diuor. vbi non videtur vxor à marito diuertisse, quæ breui ad eū redijt. & illā gl. sequuntur Bar. Albe. Bal. & alij ibi. Rom. & Flor. in l. seruitutes. §. si sublatū. ff. de serui. vrba. prædi. Ang. in l. debitor. C. de fen. paf. { idem Ang. } Imol. & Alex. qui addunt concor. in l. si marito. ff. sol. mat. Cui adde gl. ibi similem in l. seruus effectus. ff. de act. & obli. & Barthol. Brix. in suis quæstionibus dominicalibus, q. iiij. esto quòd aliquis sit resuscitatus { Ioā. And. in c. fraternitatis, col.2. in verbo, miraculum, & ibi latè Cardi. Alex. de frig. & malefic. Alber. id latè disputante post alios ibi per eum allegatos, in l. inter stipulantem. §. sacram, col.2. versi. expeditis oppositionibus. ff. de verb. obl. & in l. quod dicitur, post Dy. ibi col. vlt. versi. vltimò colligit. ff. de impen. in re. dota. fact. } & Bal. in l. intercidit, & ibi etiam Pau. Cast. ff. de condi. & dem. & eundem Bal. { in repe. l.j. col. vlt. versic. item incidit. C. de sacrosanct. eccles. & in c.j. col.2. versi. in gl. no. ergo, de elect. } & Bar. à Scarampis inter consi. Albe. Bru. consil. cxij. casus super quo, col. vlt. & consi. seq. venerabilis

Et an uxorem suam.

domine, post prin. In quibus etiam omnibus propè locis comperies, an debuit vxorem suā recuperare. de quo & per glo. & Archi. in c. licitè. xxij. q. vij. { Freder. Senen. consi. xxvj. casus talis est, quidam est ingressus, col.2. Ro. in rub. ff. sol. mat. col.4. versi. an resuscitatus, in j. lect. & iterum in ij. col.7. versi. sed quid de resuscitato. } & Firmia. in tracta. de episcopo, in iiij. parte viij. partis prin

Resuscitatus an recuperet beneficium.

cipalis, libr. iiij. in iiij. q. De quibus etiam vide Guil. Laud. in extra. suscepto, in verbo, vacantium, { vbi tractat, an resuscitatus recuperet beneficium. Bald. consi. ccxliij. quidam nobilis, col.j. lib.j. & Alber. in l. adeo. ff. de acqui. rer. domi. } Panor. in d.c. fraternitatis. Rom. in rub. ff. sol. matr. in vtraque lectura. Iac. Zochi in rub. extr. de sponsal. Franc. Pani. in tract. de offic. & pote. capi. sed. vac. in vltima parte præludij, col.2.

Trāslatio dominii quæ momento durat, non consideratur.

171 ¶Facit & quod in simili dicimus, non considerari translationem dominij, quæ momento durat. l. vlt. §. vlt. in fi. C. de bonis quæ libe. & no. Bar. in l. vlt. ff. de condi. insti. & Ang. in l. voluntas, ad fi. C. de fideicom. vbi ex hoc dicit, quòd prohibitus alienare extra familiā, poterit tamen alienare ea lege, vt incontinēti debeat restitui familiæ: quia non dicitur tunc alienatio fieri extra familiā, quæ momento est penes illū duratura, ar. d. l. vlti. §. fi. quā ad hoc dicit no. Id quod sequitur Iason { in l. vlt. col. antepen. versi. & vltra allegata. C. de iure emphyt. vbi id dicit sing. & } in l. filiusfa. §. diui, in ij. lect. col.10. versi. quartò limita, vbi & ad hoc allegat tex. quem dicit no. in l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Treb. sequitur etiā, ac cōmendat Barb. in l. iiij. §. Cato, col.21. vers. & adduco. ff. de verb. obli. vbi & idē dicit de vasallo ita alienante feudum, vt confestim ad eum reuertatur, ita per hoc limitans tex. in c.j. titu. quid iuris sit si post ali. feud. vas. id recupe. vbi de hoc latissimè per Card. Alex. qui alios eiusdem sententiæ citat. Et de emphyteuta voluere Rom. in l. sequitur. §. item Labeo. ff. de vsucap. & Anto. in c. potuit, col.j. ext. de locat. & Iasōn in l. iij. col.45. C. de iur. emphy. & Hippo. Marsi. consi. cxxxvj. consului proximis diebus, col.3. versi. confirmantur.

De eadem re.

172 ¶Sed tu præter supradictos qui negant considerari momentaneam translationem, adde ipsum Ange. consi. xxxiij. Constantinus, col.j. vbi adfert multa similia. & Paul. Castren. in l. frater à fratre, col.7. & ibi Iason col.2. ff. de condi. indeb. & Barba. in rubr. de reb. eccles. non alien. & consil. xij. scribitur apud Prophetam, col.14. versic. modò testator, lib.1. & Soc. consi. clxxvij. suprascripti, col.3. versi. secundo respondetur, libr. ij. Ideo licèt non valeat donatio inter patrem & filiumfami.

Donatio fieri

& inter

& inter virum & vxorem.l.ij.C.de inof.don.& ff.& C.de dona.inter vir.& vxor.per totum, valet tamen si ita fiat, vt apud donatarium non maneat, sed illico ad alium transferatur.l.si consentiente.C.de dona.ante nupt.& l.profectitia.§.pen.ff.de iure dot.& l.si vxor marito,& l.Sulpitius. ff.de donat.inter vir.& vxo.& voluit Bar.post Iaco.Aret.in l.ij.§.si vero pater, col.j.ff.de dona.& Rom.in l.si donatione.C.de collat.

prohibita, valet, si ita fiat ut illico ad alium transferatur.

173 ¶Ad quod etiam bene facit & quod dicitur à nostris quòd si legetur quicquam alicui, cui etiam dispositione legis quippiam debetur, censetur id legatum factum animo cõpensandi.l.si cùm dotem.§.si pater.ff.solu.mat.cum multis concord.à me latè congestis in nostris cõsuetudinibus tit. xxvj.§.viij.in prin.id tamen procedit cùm legatum debet manere apud legatariũ:secus si alteri sit restituendum.tũc enim non habet locum compensatio secundum Dy.Bart.Bal.Ang. & Alex.in d.§.si pater,Io.Petr.Fran.Aret.Corn.Iaso.Phil.Dec.& Fran.Pep.in auth.praeterea.C. vnde vir & vxor.Bened.Cap.consi.cxliij.cùm de pluribus.col.2.Ad quã sententiam allegãt tex. in d.l.cogi.§. hi qui solidũ.ff.ad Treb.& in l.sed & si mortis.§.itẽ si quis.ff.de leg.praestan.& in d.l.vlt.§.vlt.C. de bon.quę libe.& in d.l.Sulpitius.ff.de dona.inter vir.& vxo.& in l.vxorem.§. pater naturalis.ff. de leg.iij.Id quod intelligunt omnes doc.in d.authen.praeterea,quando restitutio fit incontinẽti, ita vt is cui fuit legatum,nullum ex eo sit habiturus cõmodum:secus si ex interuallo.Nam commodum illius modici temporis imputaretur siue compensaretur, ar.l.in lege falcidia nõ habetur. ff.ad leg.falci.& in l.in quantitate.§.magna dubitatio,vers.in diem,eo.tit.& in l.mulier.§.si haeres, versi.alia causa est.ff.ad Treb.& no.in l.in fideicommisso,eo.titu.& facit tex.à contrario sensu in d.l.sed & si mortis.§.item si quis,dum ibi dicitur,quòd emolumentum ad eum pertinet. & in d.l. Sulpitius.Sed nullus ad id est melior apertiorque tex.quàm in l.generaliter.§.cui legatum.ff.de fideicom.libe.vbi si mihi legatum sit relictum,& id rogatus sim Titio confestim restituere,& praeterea libertatem seruo meo praestare,non esse cogendum me ad libertatis praestationem:quia nihil pretij nomine videor accepisse, cùm id confestim alteri cogar restituere.Quod si fuerim rogatus post tempus restituere legatum mihi relictum,cogendum me seruum manumittere propter medij temporis fructum.

Quo pacto legatum cẽseatur animo cõpẽsandi ei, cui dispositione legis quippiã debetur.

174 ¶Facit idem quod tradit Bal.in l.quoniam nouella.C.de inoffic.testa.quòd licèt cùm pater instituit filiã iam dotatam in legitima,debeat intelligi dote computata, per text.ibi,& in l.omnino.§. imputari,eo.tit.hoc tamẽ procedit,nisi dos ipsa priùs data non sit permansura apud filiã,quia pater stipulatus est eã sibi reddi,vt haeredibus.& sequitur Benedi.Cap.vbi suprà, quod & similiter intelliges,vt in praecedenti diximus.Facit quoque text.in l.cùm dotẽ maritus.ff.ad leg.falci.vbi si dotem maritus alicui legat vt vxori restituat,nõ habet locũ lex falcidia.Et ex hoc no.Pau.Castr. ibi quòd falcidia non detrahitur ab eo cui ita legatum est, vt piae causae restituat:quod etiam voluit Bal.in l.auia.§.Titio,per illum tex.ff.de cond.& demon.cum multis concord.à me collectis in nostris commentariis priuilegiorum piae causae.in xxvj.speciali.Facit denique quod scribit Bal. in l.hac edictali,in princ.col.2.versi.nunc statim succedit.C.de secund.nupt.quòd licèt vir aut mulier contrahens secundas nuptias non possit donare secundae vxori plus quàm vni ex filiis primi matrimonij,per text.ibi,potest tamen ei donare aut relinquere vltra eum modum, si eũ grauet de restituendo alteri,per d.l.cùm dotem.ff.ad leg.Falc.& d.l.Sulpitius.ff.de dona.inter vir.& vxor.Et est etiam bonus tex.à contrario in d.l.hac edictali,in fi.prin. cùm dicitur,omni circumscriptione, si qua per interpositam personam fuerit excogitata,cessante. { & facit itẽ tex.in l.si fidei.ff.de leg. iij.vbi scribitur, si fidei meae committatur, vt quod mihi relictum erat, suprà quàm capere possum,alij restituerem,posse me id capere constat.}

Dos non computatur institutae filiae in legitima, quãdo non est permansura apud eam.

Quomodo uir aut mulier possit donare secundae uxori plus quàm uni ex filiis primi matrimonii.

175 ¶Nec etiam consideratur,vt ad alia transeamus,pretium, quod etiam momento durat temporis. l.pretia.§.vlt.ff.ad leg.falci.vbi & hoc not.Bar.& idem quoq; Bar.in l.si seruus,la ij.in princ.ff.de condi.furt.& in l.j.col.pen.versi.item aduerte ad vnum.C.de sen.quae pro eo quod inter.Nec solutio rei debitae quae momento durat.l.qui sic soluit.ff.de solu.vbi non dicitur soluere, qui postquam soluit,incõtinenti recuperat.Ita enim eum tex.intelligunt doct.Nec videtur versum,quod versum non durat.l.si pro parte.§.versum autem.ff.de in rem verso. vbi gl.allegat multa similia, quae videre poteris cum multis simil.& concord.latè congestis ab Hippo.Marsi.in repe.l.vlti.nu. 155.& multis seq.ff.de iurisd.om.iud. { & in l.ij.in fi.ff.quibus ex caus.in possess.eatur.vbi ita scribitur.Haec verba,neque defenderetur, παραχρῆμα ita scripta sunt,vt neque sufficiat vnquã defendisse,si non duret defensio.& tex.in l.j.§.quod ait praetor nisi.ff.quor.legat.vbi satisdatum accipere debemus,si perseueret satisdatum.}

An pretium quod momẽto durat, consideretur.

Non uidetur uersum, quod uersum nõ durat.

176 ¶Quibus adde tex.in c.j.extra de iudi.ex quo not.Pet.Anch.consi.lxxv.viso diligenter, col.vlti. quòd non videtur venisse,qui statim abit.nã,vt & ipse subdit,fingitur non fuisse in loco,qui manet breui tẽpore.l.ex facto.ff.de haere.insti.& l.seruis vrbanis.ff.de leg.iij.Quod approbat Fabius Quintilianus,si is est,declamatio.xvj.Cuius sententia haec est,eũ penè non venisse,qui statim reuersurus est. { Quod & voluit Bal.noster,consi.ccxcix.proponitur,in prin.lib.ij.per leg.Caesar.ff. de publi.Sicuti } & è diuerso nõ videtur abesse,qui statim rediturus est, { vt dicit ipse Pet. Anch. consi.xc.considero etiã in fi.per d.l.ex facto.Et facit etiam } l.cũ antiquitas, ibi, ex breui tẽporis interuallo.C.quemadmod.testa.ordi.vbi & hoc not.Ange.qui etiam ad hoc allegat l.si longiùs.§. filius.ff.de iudic.& l.penul.in fi.ff.de vaca.muner.Ex hocque effici tradit quod scribit Inno.in c. pruden

Venisse non uidetur, qui statim abit.

Nec fuisse in loco, qui manet breui tempore.

Nec abesse, qui statim rediturus est.

prudentiã,extra de offi.dele.quòd si causa pluribus delegatur cũ clausula,si nõ omnes,&c.& vnus eorũ breui est reuersurus,non possunt alij sine eo procedere,tanquam ipse non censeatur abesse.

177 ¶Sed & ex hoc fit,vt Saly.in l.2.col.antepen.C.de peda.iudic.intelligat tex.in l.j.ff.de offi.eius cui mand.est iurisdict.qui magistratus concedit alteri suam iurisdictionem,mandare, si is abesse cœperit,procedere in diutina absentia, non etiam in breui:tanquam abesse non videatur, qui breui redire debet,per d.l.si longiùs.& eum sequitur Phil.Dec.in d.l.j.col.17.versic.vltimò notandum. Quin si magistratus abfuturus mandauerit,& postea ex absentia reuertitur,statim tamẽ reuersurus,non extinguitur delegatio,vt voluit Cy.in d.l.j.in vij.viij.& ix.q.& ibi quoque Albe.nullam illius mentionem faciens,col.7.& Alex.col.19.versi.in gl.in verbo,proficiscatur.&Dec.dicta col.17.in versi.eiusdem initij.& Fran.Purp.char.xxj.nu.603.Et simile est quod scribit gl.in c.si postquam,in verbo mente,de electio.libr.vj.quòd in casu illius cap.non videtur recessisse, qui statim reuersurus est.quam sequuntur Arch.Io.And.Pet.Anch.Domi.& Phil.Franc. Ex quibus Archi.Domi.& Franc.id no.ad præcepta quæ fiunt à iudicibus,ne quis recedat ex vrbe vel palatio. { & idem quoque voluit Io.Mo.in c.vbi pernotum.col.j.in verbo,pono.de elect.lib.vj.& in c.cupientes.col.12.versi.sed quid si electus.eo.titu.&c.Et facit quod pulchrè respondit Rom.consi.cclxiij.viso puncto cæterisque contentis,excusandum à falso testem, qui deposuerat se cõtinuè stetisse in ciuitate Lucana,cùm aliquot mensibus fuisset extra eam ciuitatem ob pestem ; quæ in ea erat, sed ea cessante confestim rediit.}

Quomodò intelligatur magistratus mandare iurisdictionem cum abesse cœperit. Delegatio nõ extinguitur si ex absentia redeat, statim tamen reuersurus.

178 ¶Et in hoc allegantur præter iura præcedentia,l.si quis ita legauerit.ff.de condi.& demonst.& l.præsens.ff.de procu.& c.sint tibi,de conse.dist.v.Nam & per d.l.si quis ita legauerit, dicit Bal.in l.si pater.§.vlti.C.de instit.& substit.quòd momentum temporis non curatur. Et quod Host.& Io.And.scripserunt in c.ex parte,extr.de cler.non resid.intelligentes eum tex.quo est cautũ,prælatum non residentem,qui vocatus venire noluerit,priuandum esse,& alium eligendum,vt scilicet non sufficiat ad euitandam eam pœnã,venire,& statim abire,quia perinde est ac si nõ venisset, per multa ex dictis iuribus. Et ex hoc quoque consuluit in pulchro casu idem Ange.consil.cclxx.statuto ciuitatis,vt ibi omnibus videre est in promptu.

Momentum temporis non curatur. Vocatus ut ueniat sub pœna,si uenit & statim abit,nõ euitat pœnã.

179 ¶Quibus concinit quod scribit Bar.in l.sicut.§.superuacuũ,col.3.versi.redeo ad ordinem.ff.quib.mod.pign.vel hypot.soluit.quòd si iudex alicui præceperit,vt domum exiret sub certa pœna, & is exiuerit,sed postea iterum ingressus est,incidit in pœnam:tanquam non videatur exiuisse, qui statim rediit.Et quod tradit Bal.in l.j.col.5.versi.quid de errone.C.de serui.fugi.quòd qui fugit è carcere,& pòst statim reuersurus est,non punitur ex statuto imponente pœnam fugientibus.quẽ sequitur Steph.Bertr.consi.lxj.non puto,in fi.lib.ij.& Hipp.Marsi.in l.is qui cum telo, nu.54.C.de sicar.& in repe.rub.ff.de fideicom.nu.373.& consi.cxxij.clementissimi,& c.in præsenti causa, col.j.versi.& ideo dicimus,lib.ij.Et hoc satis confirmat quod scribit Bar.in l.quid sit fugitiuus.§.1.ff.de ædil.edic.de eo qui primum fugit,tamen citatus comparuit.quem sequitur Rom.in l.admonendi,col.24.& ibi quoque Fran.Cur.senior.col.46.versi.secũdò limitatur.ff.de iureiur.Et quod ab eodem Bal.scriptum est in l.j.col.3.versi.sed quid custos.C.de ædil.act.de eo qui exit è carcere causa voti cuiuspiam implendi,statim reuersurus,vt aufugisse non dicatur,quamuis custos qui id permisit,teneatur nisi ex consuetudine excusetur.Et quod idem tradit in c.j.in prin.col.j.vers.sed pone quòd vasallus,tit.quib.mod.feud.amit.quòd vasallus qui dominũ reliquit in bello per momentum,& statim rediit,non punitur feudi amissione,secundum illum tex.

Sic iussus exire domum si exit, sed post ea iterum ingressus est, incidit in pœnam.

180 ¶Et quod à nostris traditum est,quòd si medicus certa mercede promisit curare ægrotũ,qui curatus,vt videbatur,in eandem ægritudinem recidit: certè in dubio si statim recidit,non censetur fuisse curatus à primo morbo,arg.d.l.iij.ff.de diuor.& simil. Ideo nec eam mercedem habere debet: secus si longo post interuallo.ita enim voluit Pileus in xij.q.& Barthol.Brixi.q.lxxiij.medicus quidam.& Dy.Ricar.Mal.Cy.Marti.Sylli.Ray.Bar.Bal.in vtraq; lect.Alber.Saly.& Pau.Cast. in l.Martius.ff.de loca.Spec.tit.de salar.§.vlt.post prin.Io.And.in c.contractus,in ij.q. de regu.iur. lib.vj.in mercu. { Alber.in l.contractus,nu.7.ff.eo.tit.Bal.consi.cclv.quidam fœnerator,col.2.lib.iij. } Imo.Fran.Aret.& Barb.in l.si ita stipulatus essem abs te.ff.de verb.obli.Pet.Anch.Pan. Barb. & Fely.in c.presbyterum,ext.de homi.Hippo.Marsi.consi.vij.summi cæli,col.2.vers.cùm ergo in casu,lib.j.Et quod item tradit Bal.in l.licèt.C.de excep.quòd incontinenti recuperans possessionem,fingitur nunquam fuisse expulsus.

In dubio non censetur curatus à primo morbo,qui statim recidit. Nec medicus qui promisit curare , mercedem habere debet.

181 ¶Huc quoque vergit quod scriptum reliquerunt Dy.Cy.Bar.Bal.& Saly. in l.seruus, per illũ tex. C.de pœnis,quòd si ciuitas fuerit condemnata ad subuersionem murorum, si illis dirutis iterum eos ædificet,non est satisfactum sententiæ , debent enim manere destructi. quod & idem voluit Bar.post Dy.in l.si quis adulterium.§.j.& ibi quoque Ang.per illum tex.ff. de adul.idem Ang.in l.in munerationibus.ff.de sol.& in l.si fideiussor.§.meminisse,& ibi etiam Imo.ff. de leg.j.& idem quoque Ang.cõsi.xxxiiij.Cõstantinus,vbi & alia multa similia congerit.Pet.Anch.in c.ex literis, ext.de cõst.& ibi quoq; Fel.col.8.versi.secũda conclusio,& Phil.Dec.col.4.versi.tertia conclusio. & idem Pet.Anch.in c.commissa,in v.not.de elect.lib.vj.& in c.j.in vj.no.de vsur.eo.lib.vj. & in c.felicis,in vij.no.& ibi etiam Phil.Fran.in prin.col.2.versi.vltimò no.ibi reparetur, de pœnis,eo.lib.vj.Corn.consi.vij.rudis & incomposita,col.vlt.lib.j.& Barb.consi.xxij.Deum inuocent,col.6.lib.iij.Steph.Bertr.consi.ccxxxij.addendo eleganter,ad fin.lib.iij.Quanquam Dom.in d.c.felicis, voluit

Ciuitas condemnata ad subuersionem murorũ, quomodo sententiæ satisfaciat.

voluit contrarium. Sed quis illi crederet aduersus tot talesq; vtriusque iuris interpretes?

182 ¶Adde & quod tradit Bald.post Iaco. Aret.& Oldra.in l.Titio centum,in prin.per illum tex.ff.de cond.& demon.quòd si arbiter iusserit mihi fundum restitui sub pœna,& aduersarius restituerit, sed postea iterum occupat,cadit in pœnam compromissi. Cui germanum est quod scribunt Iac. Butr.Guil.Cu.Bart.Bald.& Salyc.& Fulg.in l.sed & si possessori,versi.proinde.ff.de iureiur.quòd si quis condemnatus ex sententia ad rem restituendã,eam semel restituerit,si postea res ad eum redeat,poterit contra eum peti executio sententiæ, tanquam ab ea non sit liberatus , qui iterum rem recuperauit.& idem voluerunt Cyn.& Bald.subobscurè in l.si quis hæredem.C.de instit. & substit.& clarè ipse Bald.in l.qui licitam,in prin.per illum tex.C.vt lit.peti. & in l. debitori,col.ij. versi.sed videamus.C.de pactis.& in c.cùm in cunctis,col.ij.versi.sed quid si habuit,ext.de elect. & in c.significasti.post princ.extr.de offic.deleg.& in c.quærenti,post medium,eo.tit.& in §.si facta,col.ij.versi.extra quæro,titu.si de feud.fuer.contr.inter dot.& agn.Angel.in l.permisceri, quæ est penul.§.species.ff.de acquir.poss.Nicol.Neap.& Imol.in d.l.si fideiussor.§. meminisse.ff.de legat.j.& Petr.Anch.in cle.ne Romani,de elect.Nellus inter consi.Paul.Castr.consi.cciiij.præsupposito,col.ij.vers.tertiò domina,lib.j.& ipse Pau.cons.seq.ego Pau.& Steph.Bertr.d.cõs.ccxxxij. addendo eleganter,num.14.vsque ad fin.consi.lib.iij.& Soc.consi.cxxxiij.pro facto,col.iij.versic. tertiò & vltimò,lib.j.quod & repetitur in cons.clxxiiij.lib.ij.Hippol.Marsi.vbi suprà Fab.à monte sancti Sauini (in tract.de emptio.& venditio.) in xxxvj.q.iij.quæst.prin.vbi pro hoc dicit esse clarum text.in l.si quasi recepturus.ff.de pigno.actio.& in l.inter Castellianum.ff.de arbit.& in l. ij.§.dominorum.ff.de his qui sunt sui vel alien.iur.

Condemnatus si rem restituerit, & postea ad eũ redeat, an poterit peti exequutio sententiæ contra eum.

183 ¶Et licèt multi tenuerunt contrarium,vt paulò pòst dicemus:tamẽ illud haud dubiè verum est, cùm restitutione facta,res incontinenti reuertitur ad condemnatũ,vt voluerunt Imo.Paul.Cast. Rom.Alex.& alij recentiores in d.§.species.Pau.Rom.Alex.& Ias.in d.l.sed & possessori.quã Ias. legit cum §.si petitor.in d.l.nam postea.Pau.in d.l.Titio centum,in princ.ff.de condit.& demon. & Franc.Aretin.in d.l.si fideiussor.§.meminisse,col.vlti.ff.de legat.j.Corn.consi.lix.placet in hac consultatione,col.j.lib.iij.& Barb.in d.cle.ne Romani,col.cij.in paruis,versi. nota quòd constitutio,vbi ad hoc allegat glo.in c.quoniam,ext.de offic.delegat.& in c.commissa,de elect.lib.vj.

De eadem re.

184 ¶Nec in ordinario tantum iudice id obtinet,sed & in delegato quoque , qui licet postquam tulit sententiam,functus sit officio,præsertim si eam semel fuerit executus.l.iudex.ff.de re iudi.& in c. in literis,extra de offic.deleg.tamen statim executione facta si victus rem iterum occupat,potest ipse iudex delegatus iterum cognoscere,& suam exequi sententiam,vt voluit gl.in d.c. quærẽti, in verbo,ad integrũ annum,ext.de offi.deleg.qui non videtur,inquit,possessionẽ adeptus , qui eã statim amisit.l.nõ videtur.ff.de acq.pos.& ar.l.ij.§.peruenisse,& §.illud.ff.de hær.vel act.vend. Et illam gl.sequuntur Io.And.& Pano.ibi.nam non videtur,vt ipsi dicunt,iudex fuisse executus, ex quo incontinenti executio fuit perturbata,ar.c.diuortium,de pœnit.distin.j.& d.c.j.de iudic.

Delegatus semel exequutus, potest iterum cognoscere si victus rẽ iterum occupat.

185 ¶Neque interim silentio prætermittenda est alia glo.huc etiam pertinens,in d.c.cõmissa.§. annus autem.in verbo,pacificam,de elect.lib.vj. quod non videtur adeptus fuisse pacificam sacerdotij, aut vt nostri vocant,beneficij possessionem,qui statim ex ea fuit deturbatus. Ideoq; non ei currere tempus anni præstituti ad ordinem presbyteratus,per d.c.nam & ego,de verb.signifi. & d.c. diuortium,& d.§.versum autem.& alia quæ allegat.& eam glo.ibi omnes cõmuniter approbant.

Non videtur adeptus possessionem beneficij, qui statim ex ea deturbatur.

186 ¶Denique hanc sententiam in casu nostræ l. adiuuat legis ipsius ratio , quæ est præsumpta mens donantis,qui scilicet si cogitasset de futuris liberis,verisimiliter non donauisset, nec extraneos liberis anteposuisset,vt abunde diximus suprà in præfatione l.nostræ.Quæ quidẽ ratio,siue ea præsumptio in hac specie,de qua loquimur,locum non habet.Nam si cogitasset de liberis statim viuo ipso donante morituris,non propterea donatione abstinuisset. Ergo nec isti liberi reuocant.

Huius legis quæ sit ratio.

187 ¶In diuersam tamen sententiam vrget tex.in l.hæredibus,in prin.ff.ad Trebel. vbi fideicommissum ita factũ,si grauatus viuos liberos non educauerit,deficit procreatis duobus liberis,licèt moriantur ante patrem. Et tex.in l.cùm vxori.C.quando dies legat.ced. vbi cum vxori vsusfructus fundi legatur,& eius proprietas,cùm liberos habuerit,nato filio,statim proprietatis legati dies cedit:nec quicquã obest,si is decedat. Ideo illum tex.ita summant,vt nostri loquũtur,Bal. & Corn. sufficit quòd conditio in momento temporis sit impleta. Et tex.in l.si quis hæredem.C.de insti. & substit.vbi si quis hæres institutus fuerit sub ea conditione,si filia eius nupta fuerit, aut simili, satis est filiam nupsisse,etiam si matrimonium nõ durauerit,quia fortè filia à marito diuertit. Et ideo omnes propè doc.ibi not.satis esse conditionem casualem vel mixtam semel fuisse impletã, licèt non durauerit. Glossa autem ibi generalius not.sufficere factũ fuisse,licèt nõ duret factum. Ex quo Cy.Alber.& Bal.ibi colligunt.quòd si ex pacto mulier debet lucrari dotem,si liberos susceperit,satis est liberos eam suscepisse,quanuis ij statim sint demortui. Id quod etiã voluit idem Alber.in ij.parte statutorum.q.cviij.statuto cauetur quòd mortuo marito. Sed & ex eo.tex. not. Bald.in l.precibus,col.ij.in iij.oppo.C.de impub.& aliis substit.quòd in conditionibus accipimus principium primæ existentiæ,& non curamus successum eius.

Contrarium eius quod suprà disputat.

Conditio casualis vel mixta,quomodo impleatur.

188 ¶Facit tex.in l.ex facto.§.si quis autem susceperit.ff.ad Trebel.vbi ea conditio, si decesserit sine liberis,deficit relictis liberis,etiam si momento superstites fuerint patri. & ita dicit per illum text. Bald.in d.c.j.§.quinetiam,versi.quæro quid si masculus,& ibi etiam Aluar.col.vlt.tit.epi. vel abb.

Cõditio,si sine liberis,quomodo deficiat.

quod reputat sing.Ias.in d.l.si quis hæredem,col.ij.vers.ad idem secundò.C.de inst.& subst.& in l.inter stipulantem.§.sacram,col.viij.versi.ex aduerso.ff.de verb.oblig.& consi.lj.Aluisius,col.vlt. lib.iij.vbi id dicit sing.& consi.lxvj.nobilis miles,col.vj.versic.moueor in primis,eo.lib.iij. Sed & idem voluit ipse Bal.quē Ias.non allegat.in auth.sed & si quis,col.ij.vers.præterea natura cōditionum.C.de secun.nupt.& in l.cùm acutissimi,col.ij.versi.ibi,qui sine filiis.C.de fideic.vbi & ex eo dicit,quòd in casu d.l.cùm acutissimi,ex qua & similibus deprompta est l.nostra, vt diximus suprà in prin.præfa.satis est filium grauatum reliquisse liberos,etiam si postea moriantur,vt faciant cessare substitutionem illius l. Et idem Bald.consi.lvij.item instituo,col.j.lib.ij.& Alex.consil.139. circa primum dubium,col.ij.versic.sed præmissis,lib.vj.& Phil.Dec.consi.cxxxix. viso puncto in quo,col.vlt.& Cepola causarum ciuilium consi.50.in causa quæ vertitur inter dominam,col.pe. versi.circa secundum,vbi & auctoritate illius tex.respondit singu. infantem extractum ex vtero matris mortuæ,& qui illico decedit,ita succedere ipsi matri suæ,vt hæreditatem ad patrem suum transmittat,exclusis consanguineis matris. Adde & tex.in l.quidam in testamento,in prin.& iterum in l.rogo.ff.de fideicom.liber.vbi libertas data sub conditione,si hæres seruū alienauerit,competit confestim quàm alienatus fuerit,etiam si hæres eum redemerit,cùm semel, vt dicit vtraque l.conditio extiterit.& tex.in l.maritus.ff.de locat.vbi sufficit domū quam ædificandam quis promisit,semel esse ædificatam,licèt postea cadat. Et quod not.Bald.in l.si paterfam.col.ij.versicu.ex prædictis.ff.de hæred.instit.per eum text. iuncta l. placet.ff.de acquir. hæred. quòd sufficit quem esse momento hæredem,ad exclusionem substituti vulgaris.

Infans extractus ex utero matris mortuæ,transmittit hæreditatē eius, etiam si illico decedat.

189 ¶Adde inquam pulchrum tex.in l.vlt.C.de indic.vidui.vbi relictum factū mulieri sub ea conditione,si vidua erit,vel viro,si ad cælibatū peruenerit,debetur cùm vir erit viduus,aut mulier, etiā si in viduitate non perstiterint. Et ita illum tex.intelligit Bald.ibi,in ij.not.& Pau.Cast.qui illum dicit sing.refertq; quòd cùm aliquando super ea re esset quæstio Venetiis , decreuissentq; iudices diffinire contrarium,moti ex intentione testatoris,quam dicebant huic rei aduersam videri, viso eo.tex.quem Paul. ipse illis allegauit,in admirationem versi.à proposito destiterunt. Sed & idem per illum tex.voluit Bal.in l.Titius,in prin.ff.de excus.tuto.vbi aliud dicit fore si ita relictū esset, donec vel quousque vidua fuerit.& consil.xlij.præmittendū est ad euidentiam conditionū, lib.v. & Ang.qui latè eā rem distinguit.Imo.Alex.Raph.& recentiores in l.in substitutione.ff.de vulg. & pup.& idem Ang.etiam distinguens,d.consi.xxxiiij.Constantinus,col.ij.& vlt.& Anto.Andarellus inter consi.Pau.Cast.consi.clxxxiiij.ex facto proponitur,lib.ij.& ipse Paul.consi.seq.suprascriptus.{facit & tex.in l.iij.§.sed & si stante.ff.de libe.& posthu.ex quo not.Bald.sufficere, vt secundum testamentum momento valeat,ad hoc vt rumpatur primum testamentum.}

Vtrum relictum sub conditione, si uidua erit , debeatur, etiam si in uiduitate non perstiterit.

190 ¶Et per quædam ex illis iuribus cōsuluit Oldr.consi.xxj.thema tale est, testator habebat fratrem. & iterum consi.cxlj.thema tale est,dominus G.quòd substitutio facta sub cōditione, si institutus non habuerit liberos,expirat natis liberis,& iisdem statim mortuis.& idem voluit eadē penè verba adscribens,licèt nomē illius tacuerit,Io.And.ipsius discipulus,in addi.Spec.tit de testa.§.in primis,ad fi.Cy.in d.auth.sed & si quis,in fi.C.de secun.nupt.Bal.in l.vlt.col.viij.vers.xxv.quæritur. C.de hære.insti.& consi.lvj.an pater qui fecit legitimari,col.ij.versi.viso quodam capitulo,lib.ij.& Rap.Fulg.cons.xlvj.Andreas de Luca,vers.nec rursum prædictis officit.Et Pau.Cast.in d.l.ex facto.§.si quis autē,col.vlt.ff.ad Treb.in lect.Paduana.& in d.l.in substitutione.ff.de vulg. & pup. & consi.324.super secūdo puncto pro declaratione,col.ij.versi.idem dicendū est,& multo magis, lib.j.& cons.xcvij.ne impropriis vtamur vocabulis,col.ij.vers.prima fuit facta,lib.ij.& Pano.cons. xl.venio ad primum dubium,in ij.dubio.lib.j.Alex.qui nullum horū memorat,consi.xxxj. ponderatis iis quæ in themate narrantur,col.j.vers.& quanuis post mortē,lib.iij.Ias.in d.l.si quis hæredem,col.ij.versi.itē facit regula.C.de insti.& subst.& d.consi.lj.Aluisius,col.pen.versi.aggredior secundum,lib.iij.& d.cons.lxvj.col.vj.versi.moueor in primis,eo.lib.iij.& cons.lxviij.viso themate,col.viij.versi.secundò respondetur,eo.lib.iij.{& Caro.Ruin.cons.cxxxj.in themate,col.iij.nu.4. lib.iij.& Phil.Dec.cons.xiij.substitutio facta,col.ij.versi.& licèt liberi,& cons.ccv.in causa istorum mobiliū,col.pen.versi.non ob.quòd in sequentib.& consi.218.in casu ad me trāsmisso,col.ij.vers. vlteriùs,& seq.& cons.cclxix.consultus,col.pen.vers.venio igitur ad secundū.& consi.seq.Dominus Raynaldus,col.j.versi.& vlteriùs.& consi.287.in ciuitate,col.j.& ij.& cons.ccxcj.visis, col.iij. vers.venio igitur.& consi.323.cùm sit quòd nobilis vir,col.ij.vers.venio ad secundū.& consi.377. visis & diligenter consideratis,col.j.& consi.384.in casu proposito,col.vlt.& consil.414.viso eleganti consi.col.ij.& consi.417.licèt in casu,in prin.& col.ij.versi.& respondendo.& Steph.Bertr. cons.cviij.Christi,&c.viso casu,lib.j.& consi.217. Christi,&c.cognito casu,in prin.eo.lib.j.& cons. ccxxij.ex propositis,etiā in prin.eo.lib.iij.& consi.367.Christi,&c.viso cōsultationis themate,col. ij.versi.& licèt testamentū.lib.j.& cons.ccc.supposito,nu.1.lib.iij.De qua re latissimè per Ias.in d. l.si quis hæredem.C.de instit.& subst. Et idem in omni alia conuentione aut pacto facto in casu non existentium liberorum.Nam si tempore mortis existant liberi,licèt postea moriantur,deficit conditio,quia sufficit eos semel extitisse, vt scribit Angel. in §.quoniam infirmas,per glos. ibi in authent.de nupt.

Conditio,si sine liberis,expirat natis liberis,& iisdē statim mortuis.

191 ¶Hanc quoque partem confirmat quod in multis locis asserit Accursius , obligatum ex contractu vel sententia ad rem tradendam,si eam semel tradiderit,esse liberatum, nec reuiuiscere obligationem,

Obligatus ad

gationem,etiam si ea ad illum denuo reuertatur. Ita enim scribit glo.in l.ab emptione,in glo.magna,& ibi Bart.col.ij.ff.de pact.& in l.si cum fundum venderes,in verbo,tradat.ff.de contr.empt. & in l.iij.§.vnde vi,in verbo vendicare,ff.de vi & vi armat.& in l.Claudius,in glo.j.post mediũ, & ibi Bar.ff.qui pot.in pign.hab.& in l.Pomponius.§.sed & si is,in verbo,de rato.in fi.ff.de procur.& authen.sacramenta,in glo.pen.C.si aduer.vend. Quod & idem voluerunt Iaco.Aret.Bart. Imol.Paul.Cast.Ro.& cæteri recentiores in d.l.permisceri,quæ est pen.§.species.ff.de acqui.poss. Bart.Bald.Ang.Paul.Cast.Raph.& Alex.in d.l.si fideiussor.§.meminisse.ff.de leg.j. Pet.Iac.tit.de cond.ex leg.quæ pro re dona.comp.col.ij.versi.item rectè dicitur.Ang.in l. qui restituere.ff.de rei vend.& in l.sed & si possessori,in princ.ff.de iureiur.& d.consil.xxxiij. Constantinus,col.ij.Petr, Ancha.in cle.ne Romani.§.porrò,de elect.Pau.Cast.in d.l.qui pendentem,per illum tex.ff.de acti. empt.Barb.consi.xxij.Deum inuocent,col.v.iunctis seq.lib.iij.Corn.in l. si quis hæredem, col.ij. C.de instit.& subst.& Lanfran.in tract.de arbitris,in xlj.q.vlti.partis principalis.{& Ias.in §.actionum,num.148.Instit.de actio.} Et facit tex.in l.à diuo Pio.§.si post addictum.ff.de re iudic. & in l.Nesennius.§.fundum.iunctis nota.per doct. maximè Ias.in j.not.eod.titu. Nam & generale est actionem aut obligationem semel extinctam non reuocari,etiam si res redierit ad priorem statũ. d.l.inter stipulantem.§.sacram,ad prin.ff.de verbor.obligat.l.qui res.§.aream.ff.de sol.l.Meuius.§. duobus.ff.de legat.ij.c.quæris,de consec.distin.iiij.cum simil.{vide Bart.in l.in numerationibus,ad fin.ff.de solutio.& consi.cclxxxj.præcepit arbiter.}

rem tradendã est liberatus, si semel tradiderit.

191 ¶Nec minùs ad hanc partem facit,quòd si causa semel suum effectũ produxerit,ea postea cessante,non tamen cessat effectus.l.vlt.in prin.ff.de solu.cum multis simil.à me latè cumulatis {in nostro tractatu,cessante causa.} in viij.limitatione. Ex quibus vnum tantum repetam,huic loco,quo de liberis natis & postea mortuis disputamus,accommodatissimũ. Id autem est,quòd excusatio tutelæ ob liberos,non irritatur si liberi postea moriantur,vt latè voluit Io.And.in c.decet,de reg. iur.lib.vj. in Mercur.per multa iura & rationes.& ita dicit fuisse decisum in publica disputatio. & consultum à præstantissimis doc.& id sequitur Bal.in quibusdã addi.quas ibi fecit ad ipsum Ioã. And.& Alber.etiam ibi.nam & is regulas iuris canonici commẽtatus est, quo in loco illam Ioan. And.disputationem ad verbum retulit.& rursus idem Albe.in l.ij.in prin.ff.de excus.tuto.vbi dicit ita se ex facto obtinuisse,& ibi quoque Bal.scilicet in §.non solùm,eiusdem lib.ij.{Imol.consi. lxxvij.visis ac ponderatis.} & Mart.Laud.in tract.de fisco.conclu.cxcviij.habens priuilegium,vbi etiam dicit ita se obtinuisse.Fulg.consi.lij.quidam Antonius.col.ij.ante fi.Pau.Cast.in l.si cum dotem.§.si maritus.ff.solu.matr.Io.Ana.consi.cv.eodemq; vltimo,circa dubium oblatum.& Ias.qui ad hoc multa allegat cõtra Alex.qui ibi solus omniũ tenet contrarium,in l.sciendum.§.vlt.ff.qui satisd.cog.Phil.Dec.in auth.præterea,ad fi.C.vnde vir & vxo.& in l.vlt.in fi.prin.ff.si cert.pet.& in l.omnibus,ff.de reg.iur.& in c.cùm cessante,de app.vbi hoc reputat not. & consi.xxiiij.mulier cui propter inopiam,col.j.versi.quintò accedat.& Hippol.Marsi.in l.etiam,col.j.ff.de quæstio. Et Alex.ipse qui est in hac specie alterius sentẽtiæ,vt diximus,tamẽ dicit in d.l.ij.§.nõ solùm,in addi. Nicol.Neap.quòd hãc & iudicando & cõsulendo sequeretur:sicuti etiã dicit Soc.in d.l.sciendũ.§. vlt.ff.qui satis.cog.Et pro ea etiã videtur esse tex.apertus & expressus in ea psa l.ij.§.oportet,in illis verbis,neq; rursus nocẽt,qui postea moriũtur.quẽ Alb.hic allegat ad casum nostræ quęstionis.

An excusatio tutelæ ob liberos irritetur, si liberi postea moriãtur.

193 ¶Sed & huc spectat quòd à Bald.proditum est in l.si quis posthumos.§.j.col.vlti,in princi. & ibi etiam Franc.Aret.col.pen.ff.de liber.& posthu.quòd si ex statuto masculus expellat fœminam à succesione,sufficit masculum fuisse momento temporis,vt fœmina perpetuò maneat exclusa. & idem voluit ipse Bald.in l.in quibus,col.ij.versi.sed hîc occurrit alia quæstio.C.de secũn.nupt. & Anto.consi.xx.nulla mulier.Franc.Aret.{in l.si is qui,col.ij.ff.de vulg.& pupilla.&} consi.50.copiosè & eleganter,col.iij.versi.vnde videmus.Socin.consi.cxiij.præsens consultatio, col.ij.lib.iij. Phil.Dec.consi.cccix.viso puncto,col.ij.versic.sed tamen dictis Iason qui hoc dicit sing.in d.§.sacram,col.viij.versi.secundò facit.& in l.antepen.col.ij.in prin.C.de instit.& substit.Georg.Nat.in repe.c.quanuis,in xxvj.eademq; postrema quæst.ij.q.princ.de pactis,lib.vj.Stepha.Aufre.in deci. Tholosa.q.ccccclix. item fuit quæsitum in filia dotata.& Catel.Cot.qui & hoc dicit singu.in memor.incip.momentum.& iterum memor.statutum quod extantibus masculis.

Vtrum masculum momento fuisse sufficiat ut fœmina perpetuò excludatur ex statuto.

194 ¶A quo non longè absunt qui simpliciter dicunt fœminam ob masculos semel exclusam,manere perpetuò exclusam,etiam si masculi moriantur,nisi statutũ his verbis vteretur,donec, quousque,quandiu masculi vixerint. Ita enim voluit Bart.in l.vlti.ff.ad Tertul.& Bald.in auth.sed & si quis,col.iij.versi.& per hoc infertur.C.de secu.nupt.& in l.si Pontionilla,& ibi etiã Corn.C.quãdo dies legat.ced.& in l.Gallus.§.& quid si tantum,& ibi etiam Ang.& Fran. Aret.omnes ad fi. ff.de liber.& posthu.& in l.si auus,& ibi quoque Saly.Pau.Cast.& Alex.C.de liber.præter.& idẽ Bal.in l.videamus,in fi.in j.lect.ff.quod met.caus.& in d.c.j.§.quinetiam,ad fin.tit.epi vel ab.& in c.j.tit.de fili.nat.ex mat.ad morg.contr.& consi.cxj.ad conseruationem,lib.ij.& consi.ccclxj. cùm superfit,eo.lib.ij.& consi.ccxv.verba legis municipalis,in j.dubio,lib.iij.& consi.cclxvij.proponitur quod Manfredinus,col.vlt.lib.v.Ang.consi.clxxxiiij.ex forma,col.vlt.& omnes penè doct. in d.l.si quis posthumos.§.j.ff.de liber.& posth.Anto.in c.Raynaldus,per text.ibi,ext.de test. Petr. Anch.cons.ccxx.hæc quæstio iam vulgaris,in j.dubio.{Imo.consi.xxvij.viso quodam instrumento,post medium.} Raph.Fulg.consi.xcviij.visis petitionibus,col.vlt.Pau.Cast.consi.clix. punctus

De eadem re.

istius quæstionis,col.vlt.lib.ij.& d.conſ.cxcj.viſis & diligenter examinatis,col.ij.& iterum iiij.verſ. & idem eſſet,eo.lib.ij.& conſ.ccxc.viſa ſuprafcripta,col.j.eo.lib.ij.& conſ.ccc.viſo quodā proceſſu,col.ij.eo.lib.ij.Alex.conſ.xx.viſo proceſſu,col.{iiij.verſ.nono & vltimo,& iterū col.ſeq.} verſ. non ob.ſextum argumentū,lib.j.& conſ.xxix.quoniā abunde,ante fi.eo.lib.j.& conſi.xliij.conſideratis his,col.ij.verſ.& idem tenet,lib.3.quod repetitur,conſ.liij.lib.vj.Bene.Cap.conſi.39.extant duo inſtrumenta,& conſ.lxxj.punctus,deceſsit quidam.Cor.conſi.404.rem arduā continet,col. x.verſ.accedat ad hanc,lib.iij.& conſ.clx.licèt in hac cōſultatione,col.j.& ij.lib.4.Fran.Are.conſ. cxliij.viſa conſultatione,per totū.& conſ.clix.viſo puncto,col.pen.verſ.circa ſecundum.Maria.in cle.vt hi qui,ſuper verbo,donec,de æta.& quali.& conſ.v.præſens conſultatio,col.j.verſi. ſecūdo loco præmitto.& Soc.illius filius conſ.lxiij.in cauſa vertente,col.ij.& iij.& v.lib.j.& conſ.xcij.circa primum,col.x.verſ.circa quartam dubitationē,eo.lib.j.& conſ.x.conſideratis & bene penſatis, in prin.lib.3.& conſi.33. circa præſentem conſultationē,col.ij.eo.lib.3.& conſil.50.viſo teſtamento, col.j.& iterum vlt.eo.lib.3.Vital.Camb.in tract.clauſularum,in rubr.quando filia repellitur à ſucceſ.in prin.Phil.Dec.conſi.87.pro replicatione caſus,in princ.& conſi.231.quod eſt eiuſdem prin. etiam in prin.& conſi.414.viſo eleganti conſi.col.ij.Laur.à Palatiis in tract.ſtatutorum excludentium fœminas,col.iij.verſi.ſed quæritur ſtante hoc ſtatuto.Iaſ.conſ.ccxx.teſtator fecit,col.vj.comprobatur iſta,lib.ij.& conſi.lxvj.nobilis miles,col.viij.verſicu.confirmo & ſecundò,lib.iij.{Carol. Ruin.conſi.clxvij.prima videtur,col.v.num.11.lib.iij.}

195 *Feudum ita conceſſum ut fœminæ non ſuccedant extantibus maſculis, quomodo accipiatur.*

¶Et in feudis id quoque obſeruatur,vt cùm fœminæ non ſuccedant extantibus maſculis,ſatis eſt maſculos ſemel extitiſſe,etiam ſi poſtea moriantur,vt fœminæ maneāt perpetuò excluſæ,vt not. And.Iſer.Bald.Aluar.& Card.Alex.in d.c.j.§.quinetiam,per illum tex.titu.epiſc. vel abb. vbi ipſe And.dicit etiam procedere,ſi maſculus momēto fuerit. {contra id quod ſuprà diximus.} & Calder.conſ.iiij.tit.de feud.Raph.Cu.conſi.xcix.quædam poſſeſsio,in ij.dubio.Raph.Fulg.conſi.viij. dominus Petrus,poſt princ.& iterum conſi.xij.ad id de quo quæritur,in princ.Paul.Caſtr.conſi. xxix.viſa ſupradicta facti narratione cum dubiis,in prin.lib.ij.& d.conſi.cxcj. col.iiij.eo.lib.ij.Iac. Aluar.inter conſi.feudalia.Alber.Brun.conſi.lxv.ſuper caſu feudali.Alexand.conſi.xxix.quoniam abunde,in fi.lib.j.Phil.Dec.conſi.ccccxc.quoniam ex facto,col.iij.& Franc.Curt.iunior in tractat. feud.in xxvij.quæſt.iij.partis.Anto.Rub.conſ.lvij.præſupponitur,poſt medium.{Zazius in epitome feudorum,parte viij.in ij.particula,paulò ante fi.} Sed hæc duo qualiter procedant,vide Pau. Caſt.conſi.cxcj.viſis & diligenter examinatis,col.ij.verſi.ex his videtur,lib.ij. { His autem duobus conuenit,quod tradit Bald.in l.videamus,in j.lect. in fin. per illum text. ff. quod met.cauſa, ſufficere filiam fuiſſe ſemel dotatam,vt perpetuò excludatur.}

196 *Legatum ſemel reuocatū an aliquando reuiuiſcat.*

¶Ad hæc ſi teſtamentum aut etiam legata fuerint tacitè reuocata,vel quia teſtator ſe dedit in arrogationem,vel quia legatam rem ſponte alienauit,certè ſi poſtea factus ſit ſui iuris,vel in ſecundo caſu rem ipſam alienatam redemerit : tamen teſtamentum manet irritum, & legata reuocata, niſi noua teſtatoris voluntas acceſſerit.l.qui ex liberis.§.teſtamento.ff.de bonor.poſſ.ſecund.tab. & l. cùm ſeruus.ff.de adi. legat. quam ad hoc citat & dicit not. Bald.in l. qui poſt teſtamentum, col.j.verſicu.quæro quartò.C.de legat.

197 *Et quid in teſtamento rupto.*

¶Quid plura?cùm tex.habeamus,quos vix poſſemus refellere,rumpi teſtamentū natiuitate poſthumi præteriti,nec reſtitui ſi illico deceſſerit:ita enim ſcribitur in l.ij.& iij.C.de poſth.hære.inſtit. Idq; etiam procedit ſi filius viuo teſtatore decedat. l.ſi filius qui in poteſtate.ff.de lib. & poſth.& l.qui vxorem.ff.de iniuſt.teſta.& §.j.Inſtit.de exhær.lib.& tradit etiam Caius iuriſconſultus, ſi is eſt,lib.poſteriore Inſtitutionum,cod.tit.de exhære.liber.qui iij.eſt eius lib.poſt prin.Ex quibus planum fit,nec hic quoq; reſtitui donationem morte liberorum,quorum natiuitate reuocata fuerat.

198 *Solutio contrarij.* *Contractus, & alia quælibet diſpoſitio ſemel extincta,non reconualeſcit.*

¶Nec huic rei facit aliquod præiudicium.l.poſthumus præteritus.ff.de iniuſt.teſtam. quam ſuprà in princ.huius quæſtio.attulimus. Nam ibi teſtamentum confirmatur æquitate quadam prætoria,quæ quidem æquitas hic ſcripta non reperitur. Ideo ſtandum eſt regulæ communi,quæ dicit contractum & aliam quamlibet diſpoſitionem ſemel extinctam non reuiuiſcere , ſublata etiam extinctionis cauſa,præſertim cùm fauorabilius ſit teſtamentum , quàm actus inter viuos.l.in teſtamentis.ff.de reg.iur.& cap.cùm dilecti,extr.de donat. Ideoq; & minùs debet trahi æquitas in caſu teſtamenti ſcripta,contra regulas iuris communis ad actum inter viuos,per plenè not.in l. ſi verò.§.de viro.ff.ſolut.matr. Et id quidem maximè,cùm in d.l.poſthumus,non ſimpliciter reconualeſcit teſtamentum,ſed vt ex eo tantùm poſsit peti bonorum poſſeſsio ſecundum tabulas, vt ibi nuncupatim ſcribitur,& not.docto.& latè Bald.conſi.ccxv.teſtamentum,poſt princ. lib.iiij. {& conſi.ccxxxv.proponitur quòd dictus Antonius,poſt medium,verſic.item quod poſthumus, lib.v.& Angel.conſi.lj.Simon notarius,col.ij.verſi.ſed quia dicta.} & Socin.conſi.lxxvij.viſis teſtamento ſpectabilis,col.iij.verſic.& ſi dicatur poſthumus,lib.iij. Quæ quidem bonorum poſſeſſio non poteſt conuenire donationi,de qua tractamus.

199 *De eadem re.*

¶Item æquitas illius l.procedit,cùm venientes ab inteſtato ſunt inſtituti,vt ibi not.Bart. & ex ea colligitur,cùm dicitur,ſi bonorum poſſeſsio data fuerit ei qui rem ab inteſtato auferre poſsit. & voluerunt etiā Bart.Ang.& Pau.Caſt.in l.vxoris.C.de poſth.hær.inſtit.& Raph.Fulg.conſi.lxix. punctus talis eſt,Marianus,ante fi.& Alex.in l.ſi pater,col.pen.C.de inſtit.& ſubſtit.& Phil.Dec. in addit.l.poſthumo,col.eiuſdem addit.vlti.C.de bonor.poſſ.contra tab. Imò verò tantùm,cùm

filius testatoris est institutus,secundum Bal.consi.cxxviij.ad intelligentiam,post princ.lib.j.quod repetitur consi.cxiij.proponitur quòd quidam,lib.v. Quæ res hîc non obtinet,vt interim omittam quæ circa intellectum illius l.scribit Alciat.lib.Paradoxorum tertio.cap.viij.

100 ¶Quod autem præterea dictum est inter rationes prioris partis de cessatione causæ huius l. ob mortem filij,qui reuocauerat donationem,satis superque diluitur ex multis quæ diximus in rationibus posterioris partis. Nã cùm in casu nostræ l.donatio reuocetur ipso iure,vt plenè postea dicemus in verbo,reuertatur,in princ.& ita omnino & integrè effectus sit consummatus & perfectus,non cessat cessante causa,vt suprà latè diximus. *An effectus cesset,cessante causa.*

101 ¶Sed & quod postea dictum est,non sufficere aliquid factum esse,nisi duret factum, non perpetuum est,quin multas magnasq; habet & distinctiones,& limitationes,vt per {Bart.consi.clxxxj. præcepit arbiter} Bald.consi.xlij.præmittendum est,lib.v.& latè Angel.& Corn.in d.l.si quis hæredem.C.de institu.& substit.& eundem Ang.d.consi.xxxiiij.incip.Constantinus.& iterũ consi. clix.Corradus,Petr.Anchar.in c.non potest,col.ij.versicu.iuxta prædicta,de præb.lib.vj.& Corn. consi.vij.rudis & incomposita,col.penult.versi.non obstat quod dicebatur,lib.j.& Barb.d.consi. xxij.lib.iij.& hoc quoque satis liquet ex multis quæ suprà adduximus in hac posteriori parte.Ex quibus facilè potes intelligere,nihil illud hîc obstare. *Factum esse non sufficere, nisi duret factum,quomodo intelligatur.*

102 ¶Denique text.hic nostræ l. non obscurè sentit perpetuò reuocatam esse donationem natiuitate liberorum,quicquid postea contingat de morte ipsorum,cùm dicit,in arbitrio & ditione mansurum. Nam primùm cùm res redierit in ius & arbitrium donatoris , non potest sine aliquo ipsius facto aut culpa eadem re priuari,per l.id quod nostrum.ff.de reg.iur. Deinde id etiam apertè demonstrat verbum illud,mansurum,quod perseuerantiam denotat,& stabilitatem, vt euidentissimè probat illud Terentij in Hecyra: *Verbũ maneo, perseuerantiam,& stabilitatem denotat.*

Manere affinitatem inter nos volo,si vllo modo potest.

præter illud Virgilianum lib.j.Aeneidos,

Manet alta mente repostum
Iudicium Paridis. Et alibi in eod.lib.
Manent immota tuorum
Fata tibi.

Quo in loco Donatus interpres sentiens vim huius verbi,sat erat,inquit,vt diceret, manent tibi fata:sed vt satiaret quod asserebat,addidit,immota. Sed & idem in Terentij Eunuchum illud enarrans,Vt maneam solus cum sola,ita interpretatur,remaneam,perseuerem q; in loco.{Sed nullus omnino locus id apertiùs ostendit,quàm illud Terentij in Hecyra:

Ego Pamphile esse inter nos,si fieri potest,
Affinitatem hanc sanè perpetuam volo.

Quam eandem sententiam paulò pòst repetit iis verbis,

Iamdudum dixi,idemq; nunc dico,Lache,
Manere affinitatem hanc inter nos volo.

Vides enim id quod primùm dixerat perpetuã volo,statim iis verbis repetit, Manere volo,quasi idem omnino sit,perpetuam esse volo,& manere volo.} Vt interim prætermitam text.apud nos id etiam comprobantem in l.aliud est capere,in prin.ff.de verb.sign.vbi dicitur mansurum,quod ita ad nos peruenit vt non restitui postea debeat,& in l.vlt.in fi.ff.de libe.lega.vbi etiam probatur manere id quod durat.& in l.vlt.C.de Lati.lib.tol.& in c.quia in omnibus,in fi.extr.de vsur. {Et facit tex.in l.Caio.§.vlt.ff.de alimen.legat.cùm dicitur perpetuò maneat,quanquam in diuersum trahi posset,& in l.in laqueum.ff.de acq.rer.domi.vbi desinere & manere sunt veluti opposita.} Nam eiusdem significationis est verbũ maneat,quo veteres vtebãtur pro manet. Cecilius in probastaria apud Non.Marc.de mutatis coniugationib.in vultu eodem in eadem maneat malitia. Igitur non maneret res donata in ditione & arbitrio donantis, si morte liberorũ extra ipsius ditionẽ exiret.

103 ¶Et ne post tot tantasq; rationes auctoritate etiam careamus , ita expressè in hoc casu,vt videlicet non confirmetur donatio per mortem filij,tenuit Albe.hîc in duobus locis {& in l.j.ff. de assignan.liber.dum se ad hunc locum remittit} Bart.post Martin.Fan.in l.Titia Seio. §. imperator, col.vlt.versi.quæro pone filij sunt nati,& ibi etiam Bald.ff.de legat.ij.idem Bartol.consi.ccxxxv. Lapus fecit testamentum.Bald.in l.j.col.vlt.C.de inoffi.dona.& consil.clxvij. quidam Franciscus tunc carens liberis,col.j.lib.v.Imol,in cap.vlt.col.vj.versic.quærit etiam Bart.extra de dona Petr. Ferra.in tit.forma libel.quo agi.pro don.in verbo,irreuocabiliter,col.iiij.versi.sed circa hoc quæro.Corne.consi.clxxvj.in præsenti consultatione,col.vlt.lib.ij.{& consi.ccxxxiiij. placet mihi, in princ.lib.ij.vbi id dicit procedere,etiam si incontinenti moriatur.} & consil.iiij. dubia satis,col.ij. versi.per quam rationem,iunctis iis quæ dicit col.vlt.versi.nec obstat quòd donatio,lib.iij. Fran. Aret.consi.xciij.viso legato,col.iij.versi.præterea si donatio.Socin.consi.ccxxvj. quæstio præsentis consultationis,col.iiij.lib.ij.Ias.in d.l.si quis hæredem.col.iij.versic.ad idem facit quintò.C. de institu.& substit.& in d.l.in substitutione,col.iij.versic.ad idem bene facit.ff.de vulga.& pupil.& consi.lxvj.nobilis miles,col.viij.versi.confirmo & tertiò,lib.iij.vbi id quoq; dicit procedere,etiam si filius illico moriatur.{Carol.Ruin.consi.lx.de re quidem,col.vj.num.17. lib.iij.} Philip.Deci.in addit.l.posthumo,colum.eiusdem addit.ij.C.de bonor.possess.contra tabu.& Steph.Bertr.consil. *Qui teneant donationẽ non cõfirmari per mortem filij.*

lxxxiij.Christi,&c.visis tribus,col.ij.lib.ij.& consi.cxxxiij.pro faciliori,col.ij.lib.iiij.{Pau.Parisien. consi.lxxij.videtur dicendum,col.vlti.num.61.lib.j.}

204 *Et qui contrariũ asseuerẽt.*

¶Sunt tamen & qui priorẽ illam partem secuti sunt,vt videlicet rata maneat donatio,si filij post eam nati moriantur ante patrem.& in his est Phil.Dec.sibi contrarius,in l.precibus,col.v.versic. & pro ista differentia.C.de impub.& ali.subst.id dicens voluisse Bal.in d.l.j.C.de inoffic.donat.& Pau.Cast.in l.ij.in fi.C.de posthu.hære.insti.quorum tamen priori contrariũ nuncupatim tenuit, vt diximus in præcedenti versi.vterque autem aliud vnum quod postea dicemus nu.212. sed & hoc expresse quod ansam præbuit Decio eos in hãc partem trahendi.Sed & hanc quoq; partem secutus est Lanc.Gal.in rep.l.Centurio,char.x.col.iij.versi.pro responsione potest dici.ff.de vulg. & pup.subst.vbi nititur respondere ad l.hæredibus.ff.ad Treb.suprà à nobis citatam, cui potissimum innititur Bar.alterius partis antesignanus ex Raph.Com.sentẽtia, sicuti illic videre poteris.

Autoris hac de quæstione opinio.

Neque enim diutius immorari ducimus in re ab omnibus statuta ac iudicata.Ideo explosa hac vnius aut alterius sentẽtia,frequentiorem sequimur,quæ negat confirmari donationẽ morte filij.

205 *Partus vitalis quis.*

¶Eam tamen multis modis intelliges. Primò,vt procedat,modò fœtus natus post donationẽ sit tempestiuus & vitalis,id est,vt imperitiores intelligant,natus tempore legitimo,vt secũdum naturam possit viuere,videlicet septimo mense,vt medici asserunt,& iurisconsulti eorũ auctoritate, in l.septimo.ff.de statu hominum,aut nono,quod communi hominum huius temporis sententia est frequentissimum:aut aliis,de quibus mox dicemus. Quòd si nascatur ante septimũ mensem, vel etiam in octauo,ideoq; vitalis esse non possit,& Philosophorum & medicorũ testimonio, vt postea dicemus,& è nostris asserit Bal.in l.ea quidem,col.iij.versic. ego verò in ista materia.C.de accusa.& consi.cxxviij.ad intelligentiam, lib.j.& consi.cxiij.proponitur quod quidam,in fi.lib.v. Is certè non reuocat donationem,quemadmodum nec rumpit testamentum,per text. in l.quod certatum est,quæ est iij.C.de posth.hær.instit.in illis verbis,si viuus perfectè natus est.Nam perfectè natus non dicitur,qui ita intempestiuè atque immaturè natus est,vt viuere non possit, per d.l.septimo,in verbo,perfectum partum.Et ita de testamento voluerunt Pau.Cast.qui se dicit habuisse de facto in d.l.iij.quã legit cum ij.& Alex.{& Iacó.à sancto Georg.}ibi,& Raph.Co.Christopho.Castel.Ale.Io.Bapt.à sancto Seuer.Lancel.Dec.& Ias.in l.quod dicitur.ff.de lib.& posth.& Raph.Fulg.consi.lxix.punctus talis est,Marianus,col.ij.Cepola causarum ciuiliũ consi.50.in causa quæ vertitur inter dominam,col.pen.vers.circa secundum.Soc.in l.cùm auus,col.antepe.vers. sed quæritur quid si grauatus.ff.de cond.& demon.vbi etiam loquitur in casu illius legis quæ ad nostram proximè pertinet,& dicit se ita cõsuluisse:sicuti fecit consi.cclxxv.in causa fratrum,col. vlti.versi.post absolutum consilium,lib.ij.vbi dicit non esse ab hac opin. recedendum,licet Ang. tenuerit contrarium,in d.l.quod dicitur,sicuti etiam tenuit Bal.cons.cxx.viij.col.ij.lib.j.& d.cons. cxiij.lib.v.Corn.in d.l.iij.& Steph.Bertr.consi.ccxvij.Christi,&c.cognito casu,num.5.lib.j.{& Fel. in c.sicut ex tuarum,ante fi.extra de homic.} Sed & priorem sententiã tenet Phil.Dec. {sibi contrarius,} in l.posthumo,col.iij.versi.prædicta autem.C.de bonor.poss.contra tab.Hippo.Marsi.in l.vlt.nu.160.ff.de iurisd.om.iud.& sing.cvj.qui de proximo,paulò ante fi.& consi.x.casus dubitationis,col.ix.versi.& facit optimè,vbi id reputat sing.& Matth.Afflict.in decis.Neap.q.ccxxxvj. Petr.de S.Iuliano,vbi ex hoc dicit quòd si mulier à patre dotata decedat relicto filio octimestri, & qui ideo statim pòst moritur,non censetur decessisse cum liberis,nec tali filio succedit pater in dote materna , sed pater mulieris potest repetere dotem , ac si nulli ei mulieri liberi nati fuissent.

Octauo mense natus pro non nato.

Nam ille filius octauo mẽse natus,pro nõ nato habetur.Et ita dicit fuisse decisum in sacro Neap. concilio. Idem quoque Alci.alterum nostri temporis decus,in l.qui mortui.ff.de verb.signifi. {& Bauer. & Viglius Phrysius in §.posthumi,Insti.de exhære.libe.& nouissimè longo tempore post meam priorem editionẽ Paul.Paris.Card.dignissimus consi.lvj.agitur,col.iij.lib.ij.}Et facit quod dicitur à Paulo iurisconsulto,si is est,lib.iiij.sententiarum,tit.de intestat.successione: Mattes tam ingenuæ quàm libertinæ ciues Romanæ,vt ius liberorũ consecutæ videantur,ter & quater peperisse sufficiet,dummodo viuos & pleni temporis pariant,{Quodq; tradit Bal.in l.cùm proponas, col.vlt.C.de hæred.instit.fieri non posse per rerum naturam vt abortiuus hæres esse possit.}

206 *Autoris opinio.*

¶Et ego sanè cum priori illa teneo,tum per illum tex.in d.l.quod certatum est,tum etiam per alium tex.expressum in l.ij.C.de posthu.hæred.insti.vbi ad verbum hæc scribuntur,vxoris abortu non solui testamentũ mariti.& est similis tex.in §.posthumi,ibi,abortum fecerit,Instit.de hæred. lib.Quid enim est,si verum dicere volumus,aboriri,id est abortiuum facere,siue abortare(nam & hoc vtitur Iulius Firmicus lib.vj.Matheseos,{lib.vij.in vj.loco,}& ante eum Varro lib.rei rusticæ ij.c.iiij.& iterum xj.) siue etiam abortire, quod Columellæ est,aliud quàm immaturum atque intempestiuum partum,licèt viuum,edere,vt ostendunt verba Gellij lib.noctiũ Atticarum iij.c.xvj. quæ ad hunc locũ maximè pertinent.Ea sunt:Memini ego Romæ accuratè hoc atq; sollicitè quæsitum,negotio non rei tunc paruæ postulante,an octauo mense infans ex vtero viuus editus,statim mortuus,ius trium liberorũ suppleuisset,cùm abortio quibusdam nõ partus videretur mensis octaui intempestiuus. Quibus cõcinens Festus Pompeius,abortũ grauidæ mulieris dici asserit intempestiuè ortũ.Et iis maiorẽ in modũ cõueniũt quæ Sabinus Hippocratis interpres scribit enarrãs illud,vt dicit,eiusdẽ Hippocratis,siue Thessali vel Herophili,vt Galenus arbitratur in lib. περὶ τροφῆς,id est,de nutricatu,ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστι ὀκτάμηνος γένεσις,id est,est autẽ,& nõ est octimestris natiuitas

Abortiri. Abortare. Abortire. Abortiuus partus quis dicatur.

Abortiuus nõ rumpit testamentum.

uitas siue partus, vt traducit Theodorus. Quæ cùm pugnantia secũ viderentur, ita Sabinus ipse declarauit, ἐστὶ μὲν φαινόμενα ὡς ζῷα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, οὐκ ἐστὶ δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα, καὶ ἔστιν οὖν φαντασίᾳ μὲν παραυτίκα ὄντα, δυνάμει δὲ οὐκ ἐστὶ, id est, apparent quidem veluti animalia post abortum, sed nequaquam sunt, quippe quæ statim vita excedant. Itaq; esse quidem tantisper ima ginantur, sed potentia non sunt. Vides igitur hîc primum ἔκτρωσιν, id est, abortum de eo dici, qui intempestiuè, videlicet octauo mense (de eo enim loquitur) etiam viuus nascitur. Vides, inquam, eum non esse inter liberos, ac ne inter animalia quidem annumerandum qui ita natus est, vt qui nihil sit, cùm mox vita excedat, licèt primùm aliquid esse videatur, quia viuus nascitur. Ex quo illud Hippocr. veluti ænigma quoddam, Est, & non est octimestris partus. Ex nostris autẽ Raph. Fulg. d. cons. lxix. apertè declarat eum dici abortiuum, qui intempestiuè, nec suo tempore, quãuis viuus, natus sit. {Nam & hinc ficus abortiui dicuntur, qui nunquam maturescunt, apud Plinium lib. xvj. cap. 26.} Ideò dici veriùs fœminam eum partum eiecisse, quàm peperisse, aut edidisse. l. si ser uus. §. si mulier, & l. Quintus Mutius. ff. ad leg. Aquil. {Et apud Valerium lib. iiij. cap. vj. quod est de amore coniugali, quo loco de Iulia Cæsaris filia partum, inquit, quem vtero conceptum habebat, subita animi consternatione, & graui dolore corporis eiicere coacta est. Et apud Caium Titum Probum in Epitome, de pronomine Opiscus, qui in vtero matris geminus conceptus altero abor tu eiecto incolumis editus erat. Quibus} adde Plinium facientem huiusmodi discrimen inter eie ctum partum, & editum, lib. xj. cap. xxxvij. Cuius eo in loco hæc verba sunt: Vulua eiecto partu melior, quàm edito. Eiectitia vocatur illa, hæc porcaria. Et paulò pòst, Aut post partum, aut quo eiecerint die. Vt iam non dubites quin in primo illo loco legendum sit eiecto partu, non enecto, vt in quibusdam codicibus scribitur. Et ita legit Georgius Merula in inuectiua in Galeotum, & in commentariis in Iuuenalem satyra, ni fallor, vndecima: atque etiam Domitius Calder. in Papi nianum lib. iiij. syluarum: quibus accedo, quamuis Cornelius Vitellius in eo lib. quem scripsit ad uersus Merulam, contendat legendum, enecto, quoniam idem sit eiecto, quod edito: quod om nino falsum esse satis constat ex iis quæ suprà diximus.

ἔκτρωσις.
Ficus abortiui.
Eiicere partum.
Discrimen inter partum eiectum, & editum.

107 ¶Porrò quod eiicere partum in illis locis dicitur pro abortiuũ facere, proiicere dicunt sacræ literæ, Numeri 12. Cicero abigere partum dicit, quod est eiusdem significationis, in Aulo Cluentio Habito. Cuius verba retulit Triphonius noster in l. Cicero. ff. de pœnis. & in eadem quoq; significatione vsurpauit {Columella lib. rei rusti. sexto. cap. 22. &} Vlpia. in l. si muliere. ff. ad leg. Corne. de sicar. {Martianus in l. diuus. ff. de extraord.. crimin.} & Suetonius abigere conceptum, in Domitiano cap. 22. Columella lib. 6. cap. 27. abigere fœtum. Concilium Anciranum cap. 21. excutere ex ceptum. Nisi quòd hoc scilicet abigere, vi & medicamentis fit, illud etiã casu. Fitq; vtrumq; Græcorum imitatione, qui ἐκβάλλω dicunt nunc pro eiicio simpliciter, idq; frequentissimè, nunc pro partum abigo vel eiicio, vt apud Theophrastũ lib. ix. cap. 20. statim post princip. & Galen. lib. 2. de symptomatũ causis. Vnde & ἐκβολὰς, abortus, ἐκβόλιμος, eiectus, eiectitius, abortiuus, apud Aristotelem lib. tertio de animalibus, cap. 4. post princ. & ἐκβόλια medicamẽta, quibus partus abigun tur, de quibus sæpe Dioscorides. Qua etiam voce Græca in ea significatione vsus est Plinius lib. xiiij. cap. xviij. cùm scribit, Thasiam vuam Aegyptus vocat apud se prædulcem, quę soluit aluum. Est contrà in Licia, quæ solutam firmat. Aegyptus & ecbolimam habet abortus faciẽtem. De qua re multa Budæus Gallorum decus eximium, tum in suis annotationibus prioribus, tum in commentariis Græcæ linguæ. {Cæterum Plinius pro eiicere siue abigere dicit egerere, libro septimo, cap. vndecimo. vno abortu duodecim puerperia egesta.} Porrò discrimẽ esse inter parere, & abortum facere, satis docet l. j. §. vlt. ff. de ventre in poss. mittendo. cùm dicit, aut pariat, aut abortum faciat. Nam vt scribit Paulus lib. 4. Sententiarum titulo octauo, Aborsus & abactus venter partum efficere non videtur. Sed vt redeamus, idem quod Fulg. vbi suprà, dicit Soci. in d. l. cùm auus, quo loco suprà designauimus, citans Galenum in Hippocratem libro tertio aphorismorum, c. xiij. & lib. v. c. xxxvij. & iterum cap. 50. & Iulium Firmicum lib. Astronomiæ vj. qui tamen nihil in illis locis tradunt, quod huc pertineat.

Proiicere partum.
Abigere partum.
Abigere conceptum.
Excutere conceptum.
ἐκβάλλω.
ἐκβόλιμος.
ἐκβόλια.
Vua ecbolima.
Egerere puerperium.

108 ¶Illud tamen admonere te volui lector amantissime, antequam vlteriùs progrediamur, illã Hippocratis sententiam à Sabino declaratam, non iisdem illis verbis scribi apud Hippocratem, sed ipsius hæc verba sunt ex libro suprà aduocato, ἐς ἔκπτωσιν σμ οὐκ ἐστι, καὶ ἐστι, id est, ad excisionem siue elapsum quadraginta & ducenti, non est, & est. Quæ verba tamen eadem habent sententiam, nisi quòd ea dilucidiùs Sabinus adscripsit. Nam quadraginta & ducenti dies faciunt octies trigin ta, id est octo menses. medici enim constituunt mensem ex triginta diebus, vt videre licet apud Galenum lib. de Crisibus ij. c. item ij. & iterum lib. Therapeuticæ x. statim post princ. Et id quoque nostræ leges confirmant. l. si maritus præuenerit. §. hæc in maritis, & l. miles. §. sexaginta. ff. de adulter. & auth. iubemus. C. de iudic. & in §. sed & hoc, in auth. vt cum de appellat. cog. cum concord. tex. & docto. à me latè congestis in nostris commentariis consuetudinum Picta. tit. j. §. xij. in gl. 2. nec id quidem abs re. nam tot diebus cùm Luna tardissimè à coitu solis, quod interluniũ dicitur, remoratur, ad suas vices redit, cursumq; conficit. Menses autẽ à Luna dictos Græci asserunt, apud quos mensis μὴν, Luna μήνη dicitur: quod etiam è nostris annotauit Alciatus in l. cum bissextus, in fi. ff. de verb. signifi. {& ex externis Epiphanius lib. hæreseôn j. to. j. sect. xvj.} Quod tamen intellige, ne erres, vt scilicet mensis constet triginta diebus, non tamen prorsus cõpletis. Nam vt scribit

Mensis quot dierum.
Menses à Luna.
μήν.
μήνη.

ipse Galenus in commentariis Præsagiorum Hippoc.lib.iij.cap.iiij.vnusquisque mensis minor est triginta diebus,maior verò nouem & viginti.Id quod in transcursu dicere volumus , ne si quis Hippocratem eo in loco legeret,vt cum Sabini interpretatione conferret deciperetur.

209 ¶Sed vt redeamus,ex iis quę suprà dicta sunt,potest videri malè consuluisse Bal.cons.suprà allegatis,scilicet cons.cxxviij.lib.j.& cons.cxiij.lib.v.videlicet masculum octauo mense natum , & ita non vitalem,vt ipse fatetur,facere eam conditionem deficere,si masculum pepererit.Nam partus dici non potest, qui abortiuus est,vt suprà ostendimus,& asserit etiam Laurent.Calcæ.consil.cv. incip.licèt abundè consultum sit,in prin.Quanquam pro Bal.atque etiam pro Angelo, Corneo & Bertran.quos versi.abhinc quarto supra citauimus,facit text.in d.l. quod dicitur.ff. de liber.& posth.vbi si non integrum animal editum sit , cum spiritu tamen, testamentum rumpit. ea enim sunt verba illius legis.Sed illic intelligitur non integrum animal,omnibus scilicet mẽbris, vt quia fortè ei deest digitus,aut aliud quippiam,quod tamen in monstrum aut prodigiũ non abit,iuxta tex.in l.non sunt liberi.ff.de statu homin.Non autem intelligitur de imperfecto,aut non integro tempore,aliàs pugnaret cum d.l.ij.& d.l.4.C.de posth.hæred.insti.de quo nos latiùs diximus suprà num.169.nec item obstat.{An autem abortiui partus in postremo illo iudicio generali suscitabuntur,reperies apud Diuum Augustinum,in Enchiridio ad Laurentium,cap.lxxxv.}

Abortiuus partus nõ est.

210 ¶Sed hinc non abeundum ducimus,quin primùm lectores doceám, quæ antiqui naturæ scriptores de vitali aut minimè vitali partus tempore opinati sunt,quódue tempus maturum ac tempestiuum partui censuerunt, tum ad huius loci perfectam cognitionem,tum etiam not.à nostris in l.Gallus,in prin.ff.de liber.& posth.Primùm igitur adferemus quæ Plutarchus & Censorinus de ea re ex antiquioribus scripserunt.Ille enim lib.v.de dogmatis Philosophorum,Empedocles, inquit,existimabat,cùm primùm genus hominum è terra enatum est,tantum longitudine temporis diem fuisse propter solis segnitiem,quanta nunc decem sit mensium dies. Procedente deinde tempore,tantum fuisse,quanta nunc septem mensium : propterea decimestres infantes , ac septimestres,natales.Itaque nimirum natura comparante,vno partum adolescere die , qua prima poneretur nocte. Timæus non decem menses,sed nouem esse existimat. Verùm quoniam & ante conceptus menstrua sisterentur,propterea decem existimatos:sic quoque septimestres videri, qui septimestres non sunt , quippe cùm à conceptu quoque vulua nonnunquam menstruis affluat. ignorari enim & post conceptũ purgationũ numerum. Polybus & Diocles empirici vel octauũ mensem agnouere genitalem,etsi languidiorem quodammodo , quoniam permulti ex infirmitate perierint,ferè tamen octimestres non pauci in viros euaserint.Aristoteles verò Hippocratésq; putant,si vulua mensibus expleatur septem,tum denique erũpere infantes,vitalésque nasci:quod si erũpant,nec tamen alantur vmbilico languente(id quod accidere solet, si dolente vulua concrementum partus fiat)tunc infantem tabescere.Sin verò nouem menses in vtero manserit, tum demum numeris omnibus suis consummatum esse.Polybus centũ & octoginta duos dies dimidiatúmque natales efficere,quod semestre tempus esse , quanto tempore sol ab vno solstitio ad alterum perueniat.Septimestres verò ideo dici , quandoquidem sexti mensis dies in septimo implent.Enimuero Mathematici octo omnis genituræ menses dissociabiles esse aiunt , septem verò fœderabiles.Dissociata autem disiunctáque signa sunt,si stellas, quas οἰκοδεσπότας,id est domicilij dominas vocant,maleficas nactæ sunt.Nam si qua harum vitæ viuendique instituti auspicatũ sit,infortunatos non perennaturósque portendit.Abiuncta autem signa , nullóque mutui conspectus cõmercio vincta,numero sunt octo,veluti Aries ad Scorpionẽ abiũctus,& Taurus ad Sagittarium,Gemini ad Capricornũ,ad Aquariũ Cancer,ad Pisces Leo.Denique abiuncta virgo ad Arietẽ.Quare & septimestres vitales & decimestres esse,contrà octimestres enecari propter mũdi dissidentiã.Hæc Plutarchus:cui,antequã Censorinũ capiamus,illud addã,quod ad Mathematicos pertinet,plurimos ex iis illud quoque addere,Infantibus priusquã edãtur in lucem,planetas pręfici,& ita quidẽ,vt Saturnus primum mẽsem sibi adsciscat,Iupiter secundũ,Mars tertiũ,Sol quartũ,Venus quintũ,Mercurius sextũ, Luna septimum:quæ quia partubus præesse dicitur,ideoque Lucina dicta,quòd partus ipsos in lucem prodat,idcirco eo mense septimo partum integrũ facit. Subinde autem peractis septẽ mensibus Saturnus rursum octauũ occupat,qui cùm sit malignum mortalibus sydus,meritóque dicatur filiorum deuorator:ideo rarò contingit,quin natis eo mẽse immineat interitus,præsertim cum & ipsius frigiditas & siccitas multùm vitæ aduersantur.Nono autẽ mense,cùm præualeat ipse Iupiter benignus ac fauẽs humano generi,fœtus omnes absoluti integríque producuntur ad vitam.Et siquando decimũ mẽsem attingũt,tãta est Iouis benignitas,vt tueri partũ possit à Martis malignitate.Quã sententiã etiã à nostris adfert Petr.Iacob.tit.de cõdi. ex lege omnimodo pro legitima portione debita filiis,charta 1.& 2.& Domi.Guil.Bened. in repe. cap.Raynutius,in verbo,& soboles quã gestabat in vtero,nu.24.& seq.extra de testa.Quanquam hæc astrologorum sententia minimè placet Ioanni Pico Mirandulæ , qui eam nũcupatim arguit lib.3.aduersus Astrologos,cap.xvij. Nũc autẽ accedimus ad Censorinũ,apud quẽ in li.de die natali ad Cerelium, Hippo Metapontinus à septimo ad decimũ mẽsem nasci partũ posse existimauit.Nam septimo partũ iam esse maturũ,eò quòd in omnibus numeris septenarius plurimũ possit:siquidẽ septimis formẽtur{dẽtes}mẽsibus,additísque alteris recti consistere incipiamus,& post septimũ mensem dẽtes nobis innascuntur,iidẽque post septimum cadunt annum:decimoquarto autem

Tempora uitalis, aut minimè uitalis partus secũdum antiquos scriptores.

Infantes decimestres , & septimestres.

Octauus mẽsis genitalis.

Septimo,& non uitales nasci.

Semestre tẽpus natales efficere.

Septimestres.

οἰκοδεσπότας.

Abiuncta signa quot.

Planetas infantibus præfici.

Luna cur Lucina dicta.

Octauus mẽsis cur partui infortunatus.

Nonus verò fauens.

Septenarius numerus plurimum potest.

autem pubescere soleamus. Sed hanc à septem mensibus incipientem natiuitatem vsque ad decimum perductam, ideóque quòd in aliis omnibus hæc eadem natura est, vt septem mensibus annísve tres aut menses aut anni ad consummationem accedant. nam dentes septimo mense infanti nasci, & maxime decimo perfici mense: septimo anno primos eorum excidere, decimo vltimos, post decimumquartum annum nonnullos, sed omnes intra septimumdecimum annũ pubescere. Huic opinioni in parte aliqui repugnant, alij in parte consentiunt. Nam septimo mẽse parere mulierem posse plurimi affirmant, vt Theano Pythagorica, Aristoteles Peripateticus, Diocles, Euenus, Straton, Empedocles, Epigenes, multíque præterea. { Et his adstipulatur Homerus qui lib. xix. Iliadis scribit Euristheum illum, qui latè regnauit in Græcia, quíque Herculi labores illos iniunxit natum fuisse septimo mense, sed ita vt eum ἠλιτόμηνον vocet, id est, abortiuum, & intempestiuè natum, Hæc enim sunt verba Homeri: ἠλιτόμηνος.

ὁ δ' ἕβδομος ἑστήκει μείς

ἐκ δ' ἄγαγε πρὸ φόωσδε καὶ ἠλιτόμηνον ἐόντα.

Sed vt redeamus ad Censorinum, Horum} omnium consensus Euiphronem Gnidium non deterret, idipsum intrepidè pernegantem. Contra eum ferme omnes Epicharmum secuti, octauo mense nasci negauerunt. Diocles tamen Caristius, & Aristoteles Stagirites aliter sentiunt. Nono autem & decimo mense, tum Chaldæi plurimi, & idem supranominatus Aristoteles edi posse partum putauerunt. Neque Epigenes Bizantius nono fieri posse contendit, nec Hippocrates Cous decimo. Cæterum vndecimo mense Aristoteles solus recipit, cæteri vniuersi improbarunt. Hæc Censorinus, qui mox subdit rationes Chaldæorum, cur mense septimo, nono, & decimo tantùm posse nasci homines arbitrantur: quas quia sunt longiusculæ, omisimus. Deinde verò subiicit Pythagoræ de ea re sententiam, ex Varrone in lib. cui titulus est, Tubero, idq; multis verbis, sed quę in hoc tendunt, vt ostẽdat generaliter esse partus omnino duos, alterum minorem, quem vocant septimestrem, qui decimo & ducentesimo die post conceptionem exeat ex vtero: alterum maiorem, decimestrẽ, qui edatur die ducentesimo septuagesimoquarto. Cui concinens Paulus noster, si is est, lib. sententiarũ iiij. c. viij. Septimo, inquit, mense natus, matri prodest. Ratio enim Pythagorei numeri hoc videtur admittere, vt aut septimo pleno, aut decimo mẽse partus maturior videatur. A quo non longius aberrans Laertius in vita ipsius Pythagoræ, tradit eum censuisse iuxta rationem Harmoniæ intra septem aut nouem aut decem vt plurimum menses cõsummatum atque perfectum infantem gigni. Ex quibus potes intelligere Pythagoram de septimo mẽse omnibus numeris perfecto, cùm decem & ducenti dies faciant septem mẽses. Quamuis Polybus, quẽ suprà ex Plutarcho aduocauimus, intelligat de septimo mense incepto ex duobus tantũ diebus, & vno dimidiato. Cui concinit Hippocrates in libro περὶ ἑπταμήνου, id est, de septimestri partu, in principio. Ita enim eum librum incipit Græcè quidem, sed in hunc sensum: Partus quidem septimestres centũ & octoginta duobus diebus eduntur & fiunt, particula diei addita. Ex quo est illud Vlpiani iurisconsulti in l. intestato. §. vlt. ff. de suis & legi. hæred. De eo verò qui 182. die natus est, Hippocrates scripsit, & diuus Pius pontificibus rescripsit, iusto tempore videri natum. Ideoq; & secundum hanc sententiam intelligendum est quod scribit Pau. in l. vij. ff. de statu homi. Septimo mense nasci perfectum partum, iam receptum est propter auctoritatem Hippocratis: & ideo credendum est eum qui ex iustis nuptiis 7. mense natus est, iustum filium esse, vbi tamen Accursius asserit nasci perfectum partum 6. mense & vno die, per dictam l. intestato, quæ tamen id non dicit, sed loquitur de duobus diebus supra 6. mensem. Quamuis etiam Hippocr. particulam alterius diei addit, vt diximus, subiungítque eius rei rationem, vt apud eum videre est. Macrobius autem ab iis dissentiens, sed cum Pythagora consentiens, ita intelligit hac in re mensem 7. vt eum perfectum atque completum velit. Ita enim scribit lib. 1. de somnio Scipionis: Humano partui frequentiorem vsum 9. mensium certo numerorum modulamine natura constituit, sed ratio sub asciti senarij numeri multiplicationem procedens, etiam 7. menses compulit vsurpari, quam breuiter absolutéque duos esse primos omnium numerorum cubos, id est, à pari 8. ab impari 27. & esse imparem marem, parem fœminam superiùs expressimus. Horum vterque si per senarium numerum multiplicetur, efficiunt dietum numerum, qui 7. mensibus explicantur. Coeant enim numeri, mas ille qui memoratur, & fœmina, octo scilicet & 27. pariunt ex se 5. & 30. Hęc sexies multiplicata creant 10. & ducentos, qui numerus dierum mensem 7. claudit. Ita est ergo natura fœcundus hic numerus, vt primam humani partus perfectionem, quasi arbiter quidam maturitatis absoluat. Hæc ille: cuius tamen non tanta est apud me authoritas, quanta Hippocratis, qui vt ipse Macrobius eod. libr. asserit, tam fallere quàm falli nescit. Porrò & alia quædam ex ipso Hippocr. postea dicemus, sed primùm adscribere placuit quæ scriptores alij ex antiquioribus prodiderunt. Plinius lib. 7. natur. hist. cap. v. Cæteris, inquit, animantibus statutum & pariendi & partus gerẽdi tempus est. Homo toto anno, & incerto gignitur spatio. Alius 7. mense, alius 8. & vsque ad initia 10. vndecimique. Ante 7. mensem haud vnquam vitalis est. Septimo non nisi pridie posteróve plenilunij die aut interlunio concepti nascuntur. Translatitium in Aegypto est, & octauo gigni. Iam quidem & in Italia tales partus esse vitales. Contra priscorum opiniones variant hæc pluribus modis. Vestilia C. Herdicij, ac postea Pomponij atque Orphiti clarissimorum ciuium coniunx, ex his quatuor partus enixa, Sempronium 7. mense genuit, Suillum Ruffum 11. Corbulonem

Partus duo, maior, & minor.

Septimus mẽsis quomodo accipiendus.

Septem, fœcũdus numerus.

Homo incerto gignitur spatio.

nem 7. vtrunque consulem, & postea Cesoniam Caij principis coniugem octauo. Et paulò pòst, Masurius author est L. Papyrium prætorem secundo hærede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedisse, cùm matre partum xiiij. mensibus diceret tulisse: quoniam nullum certum tempus patiendi statutum videretur. Diuus Ambrosius lib. Hexaemeron v.c.x. Omnes, inquit, animantes præscripta habent pariendi tempora, homo solus indiscreta atque confusa. Varro autẽ scribit matrem illius qui primus dictus est Graecus, duodecim menses filiũ gestauisse: quare quòd legitimum partionis tempus supergressa sit, cumq; diutius quàm sit grauidarum mulierum mos, gesserit partum, Graecum à gestando nominarunt. Aulus quoque Gellius lib. iij. noctium Atticarum, cap. xvj. multa & de hac re scripsit, eam scilicet opinionem pro vera receptam, gigni hominẽ septimo rarenter, nunquam octauo, sæpe nono, sæpenumero decimo mense, eúmque gignendi summum finem, decem menses non inceptos, sed exactos. Id Plautum veterem Poetam dicere in Comœdia Cistellaria his verbis:

Partus 14. mensium.

Graecus cur sic dictus.

Tum illa quam compresserat,
Decimo pòst mense exacto hîc peperit filiam.

Hoc idem tradit etiam Menander poeta vetustior humanarum opinionum vel peritissimus, cuius versus ex fabula Plotio hi sunt:

γύναικα δεκάμηνος. Id est,
Mulier parit decimestris.

Sed Cecilius cùm faceret eodem nomine & eiusdem argumenti comœdiam, ac pleraque à Menandro sumeret, in mẽsibus tamen genitalibus nominandis non prætermisit octauum, quem prætererat Menander. Cecilij versus hi sunt:

Insoletne mulier decimo mense parere?
Pol nono quoque, septimo, atque octauo.

Eam rem Cecilium non inconsideratè dixisse, neque temere à Menandro atque à multorum opinionibus desciuisse, M. Varro vti credamus facit. Nam mense nonnunquam octauo editum esse partum, in lib. xiiij. rerum diuinarum scriptum reliquit: quo in libro etiã vndecimo mense aliquãdo nasci posse hominem dicit, eiusque sententiæ tam de octauo quàm de vndecimo mense Aristotelem laudat authorem. Tandem autem subiunxit Varro antiquos Romanos non recepisse huiusmodi quasi mõstrosas raritates, sed nono mense, aut decimo, neq; præter hos alias partiones mulieris secundum naturam fieri existimasse. Et quibusdam interiectis scribit Gellius cõperisse se vsu venisse Romæ, fœminam bonis atque honestis moribus, non ambigua pudicitia, in vndecimo mense post mariti mortem peperisse: factúmque negotiũ propter rationẽ temporis, quasi marito mortuo postea concepisset, quoniam Decemuiri in decimo mense gigni hominem, non in vndecimo scripsissent: sed diuũ Hadrianum causa cognita decreuisse in vndecimo quoq; mẽse partũ edi posse. id quoque, inquit Gellius, eius rei decretum nos legimus. In quo Hadrianus ita statuere se dicit requisitis veterum philosophorum & medicorum sententiis. Subditq; in satyra Varronis legisse, quæ inscribitur testamentũ, verba hæc, Si quis mihi filius vnus pluresue in decem mẽsibus gignuntur, ij si erunt, ὄνοι λύρας, id est, asini ad lyram, exhæredes sunto. quòd si quis vndecimo mense κατ' ἀριστοτέλη, id est, secundũ Aristotelem, natus esto, Accio idem quod Titio ius esto apud me. Per hoc scilicet significans eodem pariq; iure sibi futurum filium decimo mẽse natũ, quo eum qui vndecimo. Subnectitq; Gellius: Quòd si ita, neq; vltra decimũ mensem fœtura mulierum protolli potest, cur Homerus scripsit Neptunum dixisse puellæ à se recens compressæ:

Romanorum iudicium de partu.

Partus xi. mensium decreto approbatus.

χαῖρε γύναι φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
τέξεις ἀγλαὰ τέκν', ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
ἀθανάτων.

Hi autem versus, vt hoc illi addam, scripti sunt lib. Odisseæ vndecimo, quorum sententia hæc est;

Nunc gaude dilecta, ast cùm se euoluerit annus,
Illustres (neque enim diuûm cubilia vana)
Natos nixa dabis.

Quod tandem ex Phauorini sententia interpretatur nõ de anno cõfecto, sed affecto, id est, qui nõ ad finẽ ipsum, sed proximè finẽ deductus est. Nã & Hippocrates, siue is est Thessalus, aut Herophilus, in libro περὶ τροφῆς suprà citato, cùm & numerum dierum quibus conceptũ in vtero coagulum conformatur, & tempus ipsum partionis nono aut 10. mense definisset, neq; id tamẽ semper eadem esse fini dixisset, sed aliàs ociùs fieri, aliàs seriùs, hisce ad postremum verbis vsus est, γίνεται δ' ἐν τούτοις καὶ πλέον, καὶ ἔλασσον, καὶ ὅλον, καὶ κατὰ μέρος, οὐ πολλὸν δὲ πλέον ἢ ἔλασσον. id est, Fiũt autem in his & maiore & minore temporis spatio secundum totum, & secundum partes, nõ multo autem maiore aut minore. Quibus verbis Gellius significari dicit, quod aliquando ociùs fieret, nõ multò tamẽ fieri ocius: neq; quod seriùs, multò seriùs. Et hæc quidem penè omnia ex Gellio, Sed non omittemus quod idem Hippocrates de eadem re scribit in lib. de Carnibus, paulò ante fi. vbi loquens de vi & potentia numeri septenarij in homine, inter cætera, Puer, inquit, si mense septimo in lucẽ edatur, legitimè natus est, & viuit, habétque rationem & numerum verè & exactè ad septimanas respondentem. mense autem octauo nullus vnquam vixit: sed si nono mense & decem diebus nascatur, & viuit, & verum numerum ad septimanas respõdentem habet. Qua-

tuor enim septimanarũ denarij, dies sunt ducenti & octuaginta. In denariũ autem septimanarũ septuaginta dies incurrunt. Habet autem & septimestris partus tres denarios siue decades septimanarũ, & in vnaquaque decade septuaginta dies. Tres verò septimanarũ decades, ex toto sunt dies ducẽti ac decẽ.} Idẽ in lib. περὶ ὀκταμήνου, id est, de octimestri partu, negat octimestrem partũ posse viuere, nec decimestrem quoque, nisi septẽ quadragenariis dierũ nascatur. Nam prima quadragenaria perfectissimus est, cùm verò plures accedunt, pereunt. nam qui multa pauculo tẽpore sumunt, plurimum laborare coguntur, ex quibus mors sequitur. Et quibusdam interiectis tradit decimestres & vndecimestres partus septem quadragenariis edi, septimestres autẽ anni dimidio. Ex quibus videtur Hippocrates admittere partũ ad vndecimũ mensem posse protendi. Quanquã ipse in lib. περὶ διαίτης, id est, de ratione victus primo, scribit {non in temporis æquali spatio fœtus exornari, sed alios citiùs, alios tardiùs, prout singuli & ignẽ & alimentũ nacti fuerint: quosdã quadraginta tribus diebus, alios quatuor mensibus formari. Similiterq; vitales fieri ac gigni, alios citiùs, septimo mense perfectè, alios tardiùs, perfectè nono mense in lucẽ prodire.} Sed in lib. περὶ φύσιος παιδίου, id est, de natura pueri siue fœtus, non admittit partũ vndecimi mẽsis, rationẽ adferẽs, quoniã nutrimentũ, inquit, & augmentũ quod de matre descẽdit, puero iã satis non est, cùm decem menses transierint, partusq; creuit, qui de sanguine id quod dulcissimũ est, trahit, lactisq; simul aliquantũ haurit: quæ cùm minùs sint quàm opus est, partusq; iã plenus est & maturus, qui plus nutrimenti quàm adsit, cupit, proptereàq; sese agitat, hymenasq; & membranas disrumpit, & in lucem prodit: ideoq; si quæ plusquam decem menses sibi gestasse videntur (nam & hoc, inquit, sæpius audiuimus) falsæ sunt, eo scilicet modo, quem inibi declarat. Et hanc sententiã secutus est Vlpianus in d. l. intestato. §. vlt. ff. de suis & legit. hæred. vbi hæc verba adscribũtur: Post decẽ mẽses mortis natus non admittetur ad legitimã hæreditatẽ. Secutiq; etiam videntur Gallus Aquilius & Scæuola, cũ hanc institutionis formulã adscribunt, in l. Gallus, in prin. ff. de lib. & posth. Si quis mihi ex filio nepos neptísque post mortẽ meã in decẽ mensibus proximis quibus filius meus morietur, natus natáve erit, hæredes sunto. & Tullius in Topicis in loco à similitudine ex Curiana causa, si filius, inquit, natus esset in decẽ mensibus. Quæ quidem formula nihil omnino abest ab ea quã & suprà ex Varrone in Satyra cui titulus, testamentũ est, attulimus. Et ea sanè verba idem significant, ac si diceretur, si intra decẽ menses natus erit, quibus verbis vtitur l. vlt. in princ. ff. de fideic. liber. & l. vlt. C. de posth. hæred. instit. Nam in & intra eiusdem sunt significationis, vt nihil intersit dicas in calendis, an intra calendas, vt videre licet apud Gellium lib. xij. cap. xiij. {& est tex. apud nos in l. j. §. quod dicimus. ff. de successor. edict. & annotauit è nostris Ro. cons. 376. quæstio est nunquid, col. ij. vers. tertia ratio, vbi & alios adducit, & inter cæteros d. l. Gallus, in princ. intelligens id quod diximus, ea verba, in decẽ mensibus, significare intra decẽ mẽses.} Sed vt pergamus vlteriùs, imperator Iustinianus nuncupatim reiicit à successione vndecimestrẽ partũ, qui scilicet vndecimo post mortẽ mariti mense natus est, nec eum legitimũ existimat, impossibile ratus tanto tempore mulierem ventrẽ ferre, vt patet in §. vlt. in auth. de restit. & ea quæ in vnde. mẽs. par. vbi Accurs. hoc ita intelligit, vt si supra decimũ mẽsem, sint tamẽ duo dies in vndecimo, sit partus legitimus, arg. d. l. intestato. §. vlt. quæ loquitur de sex mensibus & duobus diebus: quod & idẽ dicit ipse Accurs. in d. l. Gallus. in princ. in verbo, in decẽ mensibus. & illi assentitur Marius Salmonius vir planè & iuris & humanitatis doctissimus, in posteriore loco, col. xv. vers. quas quidẽ visas. Natura enim quamuis eodem modo semper agat, & perfectè quidem agat, tamen plerunque non potest, vt dicit ipse Salmo. ex Aristotele. Et his apertè suffragatur Hippocrates quẽ suprà ex Gellio citauimus. Sed antequam vlteriùs progrediamur, illud te admonitum velim lector candidissime. Nam quod, quisquis is fuit qui primùm Iustiniani nouellas constitutiones, quas authenticas vulgò vocamus, è Græco (nam ex Græcè scriptæ sunt) traduxit, ita hũc locum vertit, vndecimo mẽse perfecto peperit, ita enim legitur in vulgata editione quam habemus, id certè tale est in Græca constitutione, περὶ τὸν ἑνδέκατον μῆνα πεπαυμένον ἔτεκεν. Quæ Gregorius Haloander ita interpretatus est, sub finem vndecimi mensis peperit. quod significat circa vel paulò ante finem, quãquam dictio sub, nonnunquam & post significat. Ego autem malim vertere ad verbum iuxta vel prope vel circa vndecimum mensem perfectum, siue etiam post vndecimum mensem perfectum. Nam περὶ præpositio accusatiuo iuncta, vtraque hæc significat, vt proinde ambiguum sit in hoc text. vtrum intelligatur post mensem, vel prope mensem completum. Nec ij soli sunt qui vltra decimum mensem partum differri negant. Nam & Ouidius lib. primo Fasto. loquens de anno, qui ex instituto Romuli erat decem tantùm mensium, hæc scribit:

Quod satis est vtero matris dum prodeat infans,
Hoc anno statuit temporis esse satis.

Additque quod & ad hunc locum pertinet:

Per totidem menses à funere coniugis vxor
Sustinet in vidua tristia signa domo.

Quibus significatur fœminas maritos mortuos decem mensibus ex lege lugere, & interim viduas manere debere: quod & tradit Plutar. in Antonio, & patet etiam ex l. si qua ex fœminis, quæ est ij. C. de secun. nupt, quo in loco tamen duo menses additi sunt. Idq; fiebat, ne, quia, vt dicit Bald. in d. l. 2. puer gestabatur in vtero decẽ mensibus, ideo oriretur dubitatio circa partum. l. cõsensu. C. de repud. proindéque, ne inde nasceretur sobolis confusio. §. si verò altera, ibi, circa sobolis confusio

Vndecim mensium partus nullus.

In & intra eiusdem sunt significationis.

Vndecimestris partus reiicitur à successione.

Dictio sub nõnunquam significat post. περὶ præpositio quid significet.

Tempus lugendi marito ex lege.

confusionem rationabilis est suspicio.& §.sic itaque, vers.& si mulier, ibi, propter seminis cōfusionem, in auth.de nupt. Ideo id tempus à morte prioris viri ad secundas nuptias statutum est. Hæc propè Bald. Cui adde tex.in l.liberorum.§.j.ff.de iis qui not.infa.ibi, prætor enim ad id tempus se retulit, quo vir lugeretur, qui solet lugeri propter perturbationem sanguinis. {Sed idem Ouidius, lib.ij.eiusdem operis:

Cur lugentur mariti.

Luna nouum decies implerat cornibus orbem,
Quæ fuerat virgo credita, mater erat. Et alibi eod.lib.
Luna resumebat decimo noua cornua motu,
Virq; pater subitò nuptáque mater erat. Et lib.iij.
Seu quia bis quino fœmina mense parit. Et lib.item v.
Iámque decem menses & puer ortus erat.}

Decimestris partus.

Nec Plautus in loco tantùm à Gellio citato, sed aliàs sæpe decimum mensem vtero portādo prę finiuit. Nam & in Amphitryone ita infit:

Alter decimo pòst mense nascitur puer,
Quàm seminatus: alter mense septimo.

Tanquam scilicet ille decem mensium terminus absoluti ac perfecti partus sit omnium longissimus, hic septem mensium breuissimus. Idémque in ea ipsa fabula:

Amphi. Grauidam ego illam hîc reliqui, cùm abeo. Sosia. Hei perij miser.
Amphi. Quid tibi est? Sos. Ad aquam præbendam aduenis domum,
Decimo pòst mense, vt rationem te dictare intelligo. Item in Sticho,
Nam illa in aluo menses gestauit decem. Et in Aulularia,
Nam tua gnata peperit decimo mense pòst. Et in Truculento,
Mater
Ancillas iubet, quoniam iam decimus mensis aduentat,
Aliam aliorsum ire, præmandare & quærere puerum, aut
Puellam, qui supponantur mihi. Et paulò pòst,
Amicam decimo mense pòst Athenas Atticas viso,
Quam grauidam reliqui meo compressu.

Ex quibus potest videri Plautus hunc terminum arbitratum fuisse cæteris esse frequentiorem, ac veluti ordinarium, quæ est Aristotelis sententia, vt postea dicemus. Sed & Terentius in Adelphis (nam hic locus frequens est apud Comicos) ita scribit:

Virgo ex eo
Compressu grauida facta est, mensis hic decimus est. {Et alibi in Hecyra,
Nam memini ab hinc menses decem fert.}

Sed & apud Theocritum illum Syracusanū Idyllio 26. Alcmena de qua ex Plauto suprà scripsimus, testatur se Herculem decem mensibus in vtero gestasse. Huius enim in eam rem carmē est:

μητέρι δὺς παθέοντος, ἐπεὶ δέκα μῆνας ἔκαμνον.

Sed & idem mos in principio Idyllij xxxj. eundem Herculem decem mensium fuisse dicit, & Iphiclum vna nocte minorem:

ἡρακλέα δεκάμηνον ἐόντα πόχ' ἁ μιδεᾶτις
ἀλκμήνη, καὶ νυκτὶ νεώτερον ἰφικλῆα. Et quæ sequuntur. {Et Euripides in Electra:
Δεκάτῃ σελήνῃ παιδὸς, ὡς νομίζεται.
Decima luna pueri, vt receptus mos est. Et Aristophanes in Cerealibus:
Δέκα μῆνας αὐτ' ἐγὼ ἠνισχον.
Decem menses ipsam ego gestaui. Quin & Virgilius in eam sententiam ecloga iiij.
Matri longa decem tulerunt fastidia menses. Et Canace Ouidiana in epistola ad Macareum:
Iam nouies erat orta soror pulcherrima Phœbi,
Denáque luciferos Luna mouebat equos,
Nescia quæ faceret subitos mihi causa dolores,
Et rudis ad partus, & noua miles eram. {Seneca in Thebaide ita facit Iocastam loquentem:
Per decem mensum graues
Vteri labores, pérque pietate inclytas
Precor sorores, &c.

In quo illud notato mensum pro mensium poni causa metri, vt alibi apud Ouidium. Plato autē libro v. de republ. nullum aliud legitimum pariendi tempus agnoscit, præterquàm decimum, & septimum. Arnobius lib. v. aduersus gentes tradit Agdestum mense decimo natum fuisse. Ante hos Homerus in hymno Mercurij scribit ipsum Mercurium decimo mense natum:

Τῇ δ' ἤδη δέκατος μεὶς οὐρανῷ ἐστήρικτο
εἴς τε φόως ἄγαγεν.

Nec tamen prætermittam quod scribitur Sapien.vij. post prin. In ventre matris figuratus sum caro decem mensium tempore, coagulatus sum in sanguine. Nec quod ab Herodoto scriptum est lib.v. de Aristone Lacedæmoniorum rege, quòd cum eius vxor circa legitimum pariēdi tempus modum, exactis decem mensibus ei genuisset filium, cui Demaratus nomen fuit, eiquę sedenti

in Basilica

in Basilica cum Ephoris quidam famulus nuntiũ nati filij attulisset. Is sciens quo tempore vxorem duxisset, deductis in digitos mensibus, negauit illum esse filiũ. quæ res postea in causa fuit, vt ipse Demaratus regno priuaretur. Verùm postea Herodotus ipse matrem ipsius Demarati loquentem faciens Aristoni per inscitiam huiusmodi rerũ, id illi excidisse. Nam mulieres etiam nouem mensium, ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. Sed quoniam superius sæpe de Aristotelis sententia ex aliis scriptoribus locuti sumus, operæpretium nobis visum est, vt & quæ ipse scripserit proferamus. Is lib. problematon x. c. xlj. Solus, inquit, homo ex omniũ animantiũ genere varia generationis tempora obtinet. Nam & septimo & octauo & decimo mense in lucem venire potest. Cæteris tempus vnum perficiendi sine mora statutũ est. Quo in loco Petrus Aponensis illius interpres doctior quidem quàm elegantior, scribit illum omisisse nonum mensem veluti notissimum, & omnium frequentissimum. Sed & inibi rationem naturalem adducit quare octimestris partus non sit vitalis, ex Auicenna xxj. tertij. quam quia nondũ ad scripsimus, huc ponere voluimus. Nam embryon mẽse septimo ex vtero egressum affectat, quia eius membra iam sunt completa, nec illi satis est ex sanguine qui ad illum nutriendũ per secundinam defluit: nec satis quoque aeris: ideo plurimũ ad egressum colluctatur, atq; ob id fatigatũ redditur imbecillius. Igitur si necdũ refectis viribus octauo mense rursum eundem conatũ petat, oblæsum frequentius moritur. Quam & ipsam rationẽ posuit Albertus Magnus lib. de animalibus x. tract. ij. c. iiij. Subdit autem Apon. & aliam rationẽ astronomicam, quã nos suprà retulimus. Sed redeamus ad Aristotelẽ: qui & in lib. de natura animaliũ vij. c. iiij. Homini, inquit, multiplex pariendi tempus datũ est. Nam & septimo mense & octauo & nono parere potest, & quod plurimum, decimo: nonnullæ etiam vndecimũ tangunt. Fœtus qui maturiùs quàm septimo mense prodeat, nullo modo vitalis est. Qui septimo, vitalis quidem his primus exit, sed magna ex parte imbecillior: quare cunabulis ex lana eũ obuoluũt, & fasciis alligãt. Et paulò pòst, Qui autem mense octauo nascũtur, viuere atq; adolescere in terra Aegypti possunt, & quibusdã aliis locis, vbi mulieres fertiliores sunt, multosq; simul & ferunt facilè & pariunt, etiã si monstrosi sunt: sed locis Græciæ multi intereunt, nec nisi perpauci seruãtur: vnde fit vt si quis seruetur, non octauo mense natus existimetur, sed mulierẽ sui conceptus initiũ latuisse. Et paulò inferiùs, Simili modo & qui diuturniores, quàm vndecimo mense nasci putantur. latet enim mulieres conceptus initiũ, si cùm antè inflatus fuerit vterus, vt sæpe accidit, pòst coierint, atq; conceperint. hoc enim principiũ esse sui cõceptus existimant, quod simile indiciũ attulit. Idem præterea lib. de generatione animaliũ iiij. c. item iiij. Cæteris, inquit, animalibus vnũ est tempus ferendi vteri, homini plura sunt, quippe cùm & septimo mense, & decimo nascatur, atq; etiam inter septimũ & decimũ. Qui enim mense octauo nascũtur, & si minùs, viuere tamen possunt. Et eadẽ ferme adscribit Auicenna illius simia, tum in lib. ix. de animalibus, tum fen xxj. lib. iij. tract. ij. c. j. Sed & illud in priore loco præterea dicit virũ probum sibi retulisse atq; affirmasse, quampiã mulierem post decimumquartũ mensem peperisse puerũ, illiq; dentes statim enatos fuisse. Cæterùm vt ad alios transeamus, Alexãder Aphrodiseus & philosophus & medicus præstantissimus, si is est, quod Theodorus Gaza negat, sciscitatur in problematis lib. ij. c. xliiij. Cur ἑπταμηνιαῖοι, id est, septimestres infantes sunt ζώσιμοι, id est, vitales, ὀκταμηνιαῖοι, id est, octimestres, nequaquã. Quoniam, inquit, septenarius numerus est perfectus, vt testatur Pythagoras, & Arithmetici & musici: octonarius autẽ imperfectus. Itaq; quod tunc prodiit, non aptum est ad vitã: qua ratione etiã monstra viuere nequeunt, quippe quæ nõ sint ex naturæ prouidentia, sed imperfecta, vel per inopiam, vel per redundantiã, & temeritatẽ materiæ in aliam formã contra legem naturæ cõficta. Nihil enim imperfectũ aut tempore, aut informatione, aut ortu à natura procreatur. ideo si quid tale erumpat, nec diuturnũ quidem est. Eduntur autem septimestres ob validissimã vim in vulua informatricem, quam is Græcè δύναμιν διαπλαστικὴν dicit, quæ vtilem moderatumq; sanguinẽ comperiens, fœtũ celeriùs explicat. sed si econtrario est, decimestres exeant necesse est. Numerum autem & septenariũ & denariũ esse perfectum multis probat, quæ mox ipse subiunxit, vt illic videre poteris. Asclepiades medicus tradit {Naxias mulieres, quæ scilicet eam insulam, quæ Naxos, inter Ciclades dicitur, inhabitant,} solas octauo mense parere solitas, fœtusq; illos vitales esse, Iunonis quidem, quæ puerperis & nascentibus præest, munere: vt quæ sicut Iouis liberis Herculem odio semper est prosecuta, ita Dionysium vnicè dilexit. In cuius gratiã mulieribus eius insulæ illi dicatæ hanc pariendi prærogatiuam dedisse eam affirmant: Aut, vt alij contendunt, quoniã Dionysius ipse ita sit in lucem editus. Ideoq; & ipse sempiterno partus sui testimonio idem suis euenire popularibus voluit. {Arnobius lib. v. cõtra hæreses tradit Cererem à Ioue delusam tauri forma, post mensem septimum peperisse Proserpinam, tanquam subobscurè sentiat de mense octauo.} Galenus in definitionibus medicis scribit ideo fœtus natos septimo mense viuere, octauo nequaquã: quoniam octo, numerus recens est cõiunctus, nõ autem iudicatorius. Septẽ, numerus superfluus, & non cõiunctus, sed iudicatorius. Soranus Ephesius & medicus & philosophus item celebratissimus, Isagogæ cap. xvij. Rationem, inquit, & perfectam hominis formã siue figurã hominis infans in vtero accipit quadragesimo die. Hos autem numeros, vt partus edatur, septies multiplicari oportet. Ita ergo quicunque in vtero materno figuram hominis accipit, in tricesimo die septimo in se nascitur. ergo septies duplices fiunt dies ducenti & decem, qui faciunt menses septem. Si quis autem die quadragesimo figuram hominis ac-

Octimestris partus cur nõ uitalis.

Octimestris in Aegypto.

δύναμις διαπλαστική.

ceperit, nono mense intrante decimo nascitur, hoc est septies quadrageni faciũt dies ducentos & octoginta vnum, qui faciunt menses nouem, & dies decem. Ita ergo septimo aut decimo mense qui nati fuerint, vitales erunt: qui autem non impleuerit numerum, legitimus partus nõ est. Tullius lib. x. epistolarum ad Atticum, Tullia, inquit, mea peperit puerum: ἑπταμηνιαῖον εὐτόκησεν, id est septimestrem fœliciter peperit. Et subdit, Quod quidem est natum, perimbecillum est. Nec prætermittendũ censuimus quod scripsit Philo Iudæus, si is est, de quo est illud Hieronymi prouerbium, ἢ πλάτων φιλωνίζει, ἢ φίλων πλατωνίζει, id est, aut Plato Philonissat, aut Philo Platonissat. Is Philo in libro antiquitatum scribit Deum præcepisse Sarræ, vt ea citiùs restituens Isaac, quem conceperat, eũ redderet ipsi domino mẽse septimo. Et propterea, inquit, omnis mulier quæ peperit septimo mense, viuit filius eius. {Tullius autem lib. de natura Deorum ij. tradit Dianam quæ & ipsa Lucina est, adhiberi ad partus quòd ij maturescunt aut septem nonnunquã, aut plerunque nouem Lunæ cursibus, qui quia mensa spatia conficiunt, menses nominantur.} Denique Abraham Euenatte Astrologus in lib. natiuitatis ita de hac re scribit ex traductione Petri Apostoli, Sunt, inquit, aliqui commorantes vsque ad decimũ mensem, quibus Mars dominatur, egrediunturq́; ex ventre, quoniam Mars naturaliter multis mouetur motibus, isti tamen parũ viuunt. Natus autem in vndecimo mense, quoniã tunc principatur Sol, magis viuit. In quo illi conuenit cum Auicenna lib. ix. de animalibus, quantum ad decimestres parum viuentes. Sed & tu præterea vide in hac re Halyabbatem lib. iij. theoricæ, c. xxxiiij. & omnino ipsum Petr. Aponen. Concil. differ. xlix. & è nostris Socin. consi. lxv. super proposita quæstione, col. j. lib. iij. & Alci. lib. Paradoxorum iij. c. vij. Ex quibus omnibus facilè intelliges quid dicendum est in casu de quo loquimur, & qui ad hanc l. nostram pertinet, quidq́; dicendum sit in disputatis à nostratibus in d. l. Gallus, in prin. {An autem abortiuus faciat cessare priuilegium prælationis statuti, & venter non natus, vide per glo. in l. si ventri, in princ. & ibi doctor. præsertim Franc. Ripam. ff. de priuileg. credito.}

Diana cur ad partus adhibeatur.

211 *Reuocationes non extendun tur ad hæredes donatorũ, qui in uita tacuerunt.*

¶Secundò intelliges procedere quod dictum est, morte filij, qui sua natiuitate reuocarat donationem, eandem non reuiuiscere nisi post mortem ipsius filij, aut etiam eo non mortuo (nihil enim quantũ ad hoc pertinet, referre videtur, nisi quòd maior est ratio in priore) pater diutiùs vixerit, permiseritq́; semper donatarium re donata vti, nec signum aliquod ostenderit immutatæ suæ in ipsum donatarium voluntatis, nec aliquo pacto declarauerit velle donationem reuocari, propter illam sequentem liberorũ natiuitatem, cùm id facere potuisset. Nam tunc censetur tacitè voluisse donationẽ ratam manere, non obstante tali natiuitate, nec poterũt hæredes ipsius eam reuocare. Ita videtur voluisse Host. in summa. tit. de dona. §. qualiter, versi. hæ autẽ reuocationes. Nam cùm primùm enumerasset casus in quibus donatio reuocatur, & in his casum legis nostræ, mox in d. versi. subiungit has reuocationes esse personales, nec extẽdi ad hæredes donatorũ, qui in vita tacuerunt, per l. vlt. C. hoc eo. tit. & l. si pater tuus. C. de inoffi. testa. & cap. vlti. extra de donatio.

212 *De eadem re.*

¶Sed & hoc expressè in casu nostro voluit Bal. in l. j. col. vlt. versi. sed vlteriùs quæritur. C. de inoffic. don. Nam cùm pater, inquit, non reuocauit, videtur decedere in eadẽ voluntate, & ideo hæredes ipsius non possunt retractare, arg. l. vlt. hoc tit. & l. cùm tacitum. ff. de probat. Subiungitq́; ad hoc facere l. nostram, in illis verbis, reuertatur in eiusdem donatoris arbitrio mansurum, quibus ostenditur requiri declarationẽ voluntatis. arg. eorũ quæ not. in l. ij. ff. si age. vect. de qua re postea dicemus in verbo, reuertatur. Ex quibus Bal. rationibus potes intelligere, quòd licèt loquatur in eo casu, cũ filius ante patrẽ mortuus est, videatur tamen intelligere, etiam si mortuus non fuerit, cùm & hic rationes illius obtineãt, sicuti & Host. Sed & idem quoq; voluit Saly. in l. si totas, paulò ante fi. C. de inoffi. dona. Imo. qui hoc dicit esse æquum, in c. vlt. col. vj. versi. quærit etiam Bart. extra de donat. Raph. Co. in l. Titia Seio. §. imperator. ff. de leg. ij. Pau. Cast. in l. ij. ad fi. C. de posth. hære. instit. vbi ita intelligit, vt suprà diximus, videlicet si donãs post natiuitatem declarare & aliter disponere potuit, & nõ disposuit. Aliàs enim si id facere nõ potuit, quia fortè statim factus est furiosus, certè irrita manet donatio. Idem præterea voluit Corn. consi. ccxxxiiij. placent mihi, post prin. lib. ij. vbi nuncupatim refert & sequitur Bal. vbi suprà & idem Corn. consi. iiij. dubia satis, col. v. versi. cõcurrit etiam, lib. iij. vbi dicit quòd pater diu tacendo, & permittendo donatariũ post natiuitatem filiorũ ipsius vti re donata, præstat vrgentem coniecturam tacitæ voluntatis, quòd noluerit recedi à donatione, per id quod in simili dicit gl. in l. athletæ. §. dat remissionẽ, in verbo, nisi priusquam. ff. de excus. tuto. quod si tutor datus in testamẽto postea contrahat inimicitias capitales aduersus testatorem, ita vt ob id censeatur testator huiusmodi tutelã reuocasse, per tex. ibi, tamen si diu post eas inimicitias stetit, & potuit reuocare testamentũ, & nõ reuocauit, satis videtur remisisse, & ita in ea datione perstitisse, arg. tex. optimi in l. in confirmando, & in l. vtilitatem. ff. de confirm. tuto. & in l. tres tutores, in fi. ff. de administratio. tuto. Idem etiam voluit Guid. Pap. sing. ccccxxxix. incip. dispositio. l. si vnquam. & Socin. consi. cxxvj. visum fuit, col. v. versic. quòd autem etiam fauor, lib. iij. vbi loquitur quãdo filius ante patrem mortuus est. & Ias. in l. si mater, col. j. C. de inoffi. testa. & in auth. ex causa, col. vlt. C. de liber. præter. & Stepha. Bertr. consi. lxxxiij. Christi, &c. visis tribus, col. ij. lib. ij. & consi. cclxxxiiij. viso casu, in fi. eod. lib. ij.

213 *Legata quomodo conser-*

¶Et hanc sententiam confirmat quod in simili dicitur, quòd licèt secundùm opin. Bartol. si pater in testamento præterit ignoranter posthumum, aut iam natum, non conseruentur legata ex authen. ex causa. C. de liber. præter. sed reuocentur ex dispositione l. nostræ, vt suprà latè diximus in verbo,

verbo, donatione largitus. in xiiij.q.tamen si pater post natiuitatem posthumi, aut posteaquã notitiam habuit iam nati, diutius vixit, habuitq; potestatem mutandi testamẽti, nec tamen mutauit, censetur velle in eadem priori voluntate decedere, & ita legata ipsa rata firmaq; manere, vt voluit Iacob.Bel.in sua disputat.incip.quæritur quare pater, quam ponit post l.iij.C.de liber.præter. & Ang.consi.xcix.viso themate prædicto, col.vlt.per text.in l.tractabatur.ff.de testa.milit. & expressiùs Pau.Cast.{in l.sicut certi, col.vlt.versi.secundò nisi postquam.C.de testa.milit.} in l.j.C. de posthu.hære.instit.vbi ita dicit se consuluisse, sicuti verè fecit, consi.cc.clarum est testamentũ, in fi.lib.j.& iterum consi.xv.incip.à secundo quæsito, col.ij.versi.per confirmationem prædictorum; lib.ij.rursumq; consi.cclxxj.quanquam multa.col.vlt.eo.lib.ij.& consi.cccxxij.in casu suprascripto, in fi.eo.lib.ij.& vbique allegat id quod voluit glo.in d.§.dat remissionem.& d.l.tractabatur.& præterea l.iij.C.de inof.testa.& etiam quod voluit Bart.in l.lex Cornelia, in fi.ff.de vulg.& pup.vbi loquens in casu illius legis dicit quòd si pupillus viuo testatore mortuus est, & pater nõ habuit tempus prouidendi ac mutandi, & non fecit, tunc, inquit, lex præsumit quòd testator voluerit quòd substitutus pupillariter succederet, per l.quòd si filius.ff.de capt.& postli.reuer. Subiungitq; hanc distinctionem haberi in d.l.tractabatur, idq; probari in d.l.iij.C.de inoffi.testa. Cuius sententiam in ea re secutus est & idem Pau.in d.l.lex Cornelia. Et idem quoque voluit Bart. ipse in l.j.col.vj.versi.vlteriùs quæro pupillus.ff.eo.de vulgar.& pupil.& in d.l.tractabatur, & in l.neque.§.vlti.ff.de testa.milit.& Card.Flor.in c.Raynutius, in materia compẽdiosæ substitutionis, extra de testa. Sed tu de hoc vide omnino recentiores in d.l.j.ff.de vulg.& pupil. *uentur in irrito testamento.*

214 ¶Nam quantum ad casum d.authen.ex causa, vt eò redeamus, vnde paulum digressi sumus, id quod suprà diximus, voluit etiam Roma.eadem in id allegans, consi.cxxij.circa id quod effectualiter, col.ij.versi.primo quia post conditum.& Alex.consi.cxxiij.discussis hæsitationibus, col.vlti. versicu.& hanc opin.lib.j & consi.xxx.ponderatis his, col.j.versic.& subiungit, lib.iij.& consi.seq. eiusdem princ.col.ij.versic.& quod dicta clausula, eo.lib.iij.quibus locis allegat etiam quod voluit Bart.in l.j.in prin.in j.quæst.secundi effectus.ff.de vulg.& pupil. Idem quoque voluit ipse Alex. consi.cxlij.circa primam dubitationem, col.j.lib.ij.quod errore impressorum repetitum est consi. ciij.lib.iij.& iterum consi.50.lib.vj.& Corne.in d.auth.ex causa, col.xj.in vij.limit.& ibi Ias.qui tamen dubitare videtur, in col.pen.& idem Corn.consi.cxix.videtur primo aspectu, ad fin.lib.ij.& consi.ccxliij.videtur prima facie dicendum, col.vj.eo.lib.ij.& consi.clviij.pro decisione, col.penul. lib.ij.& consi.cxxiij.in hac consultatione, col.iij.versic.item concurrit, lib.iij.& consi.cl. prima facie, col.j.versi.& maximè cùm dictus testator, eod.lib.iij.& consi.ccxxv.antequam aggrediar, col. pen.versic.cum itaque in casu nostro, eo.lib.iij.Barb.consi.liij.illud in medium afferam, col.pen. lib.iij.& Ias.in d.l.si mater, col.ij.C.de inoffic.testam.& D.Guil.Bened.in repetit.c.Raynutius, in glo.super verbo, in eodem testamento relinquens, la j.num.247. {Philip.Dec.latè consil.cccxc. visis & circunspectis, colum.iij.versic.venio ad secundum.} *De eadem re.*

215 ¶Ad quod item optimè facit quod voluerũt multi multæ authoritatis viri, id scilicet quod dicitur donationem & feudum reuocari posse ob ingratitudinem aut feloniam, vt nostri appellant, per donantem aut dominum tantùm, non etiam per hæredes eorũ. Vt de primo est tex.in d.l.vlti. infrà eo.& in c.vlt.extr.de dona. Et de feudo voluit glo.in l.omnimodo.C.de inof.testa.{& in c.j. §.item si fidelis, in verbo, concubuerit, & ibi Bal.& alij, tit.quib.mod.feud.amit.} cum simil.procedere ita demum, si donans siue dominus ipse sciuerit, & habuerit spatium reuocãdi. Nam si non fecerit, id videtur remisisse. Ita voluit Io.And.in d.c.vlt.col.pe.in glo.vlt.per illum tex.in verbo, placuit, & ibi etiam Io.Cald.in rep.col.iij.& Collect.col.vlt.versi.quid si vassallus, & Imo.col.vij. versi.in ea glo.in fi.dicit.& Pet.Anch.& Panor.col.pen.versi.in glo.vlt.& iterum versic.in eadem glo.extra de donatio.{Et idem Io.And.in addi.Spec.tit.de feud.§.vlt.col.ij.} Petr.Iacob.tit.de cau.ex quib.feud.amit.col.vij.versi.item tacite.& Cyn.& Salyc.in l.j.in fin.C.de reuocan.dona.And. Iser.Iac.Bel.Bal.& Iac.Aluar.& Card.Alex.in c.j.§.porrò, tit.quæ fuit prima caus.benefi.amit.Iac. Bel.in j.§.item si fidelis, {& ibi Aluarot.} titu.quib.mod.feud.amit.& Salyc.in d.l.omnimodo, in fin.prin.& in l.vlt.{C.de adult.& in l.vlti.} in fi.C.de reuoc.donat.& Panor.consi.iij.nitar in præsenti, in ix.q.lib.ij.& Ro.& Alex. qui hoc dicit sing.in l.rei iudicatæ.ille col.ij.versi.hic, & pro Romano.ff.solut.matr.{idem Alex.consi.clxxxix.in causa, col.ij.versi.imo fortius, lib.vj.} Fran.Aret. consi.xiiij.viso & diligenter considerato, col.vlti.{Carol.Ruin.consi.clix.quia intra.col.iiij.versic. ad istud, lib.j.} Catel.Cot.qui etiam dicit sing.in memor.incip.donatio perfecta.& iterum in memor.incip.vasallus potest priuari.Franc.Curt.iunior, in tracta.feud.in penul.q.quartæ partis, in fi. {Zazius in epito.feud.parte x.quæ est de feudi amissione, char.ix.versi.è diuerso si dominus, de quo tamen vide Bald.in d.l.rei iudicatæ.§.j.ff.solu.matr.} *Feudum & donatio à quibus reuocari possunt.*

216 ¶Idemq; è diuerso, si dominus non reuocauerit fundum beneficiarium à cliente, qui ipse ingratus aduersus eum fuit, non poterit ab hærede ipsius reuocari, vt voluit glos.in d.l.vlti.infrà hoc eodem tit.quam sequuntur Cyn.Bald.& Ange.ibi, & Rapha.Co.consi.clxiij. prælatus certæ ecclesiæ, col.iij.{& Mart.Laud.in cap.j.tit.de lege Corradi, & Caro.Ruin.d.consi.clix.vbi suprà lib.j. & consi.clxv.Iesu Christi, col.v.num.20.eod.lib.j.} cum simil. Ita tamen, si dominus sciuerit ingratitudinem illam viuente cliente, & habuerit facultatem reuocandi ab eo: aliàs poterit & ab hærede, ex sententia Ioan.And.in addit.Spec.tit.de feud.§.vlt.col.ij.& Bal.in l.imperialem.§.insuper, *Ingratitudo aduersus dominum.*

col.vlti.versi.considerata tamen,& iterum versi.ex his etiam apparet,tit.de prohib.feud.alic. per Feder.col.j.& in d.c.j.col.vlt.versic.secundò quærit glo.tit.quib.mod.feud.amit.& Panor.d.cons. iij.& Petr.Iacob.vbi suprà,versi.item econtra.& Pau.Cast.consi.xlvj.viso & examinato,col.ij.lib. ij.{Zazius,vbi suprà. Sed huic contradicit Carol.Ruin.consi.clix.vbi suprà.}

217 ¶Sed & idem propè in casu adulterij dissimulati,siue non vindicati à marito, dum quæritur an hæredes ipsius mariti possunt conqueri,ad lucrandũ vxoris adulteræ dotem,vt scilicet non possint si maritus resciuerit,& potuerit conqueri,nec fecerit,aliàs possint, voluit & consuluit Bald. consi.ccciij.ista dos debet restitui,lib.iij.& Sign.consi.50.in quæstione.& ipsius authoritate Card. Alex.in c.plerunque,in secunda quæst.extra de donat.inter virum & vxor.{Saly.in d.l.vlt. col.j. versi.successiue.C.de adult.} Rom.Alex.& Franc.Aret.in d.l.rei iudicatæ.§.hæredi.ff.solu. matri. licet alij generaliter tenuerunt non posse hæredem conqueri,siue maritus sciuerit, siue ignorauerit,vt per Bal.sibi contrarium,Imo.Pau.Cast.in d.§.hæredi.& Bald.in l.cùm mulier,in xv.oppo. & ibi Imo.col.viij.eo.tit.{& eundem Bald.sibi contrarium consi.clxxxij.Petr.lib.iij. & Fran.Rip. in l.ij.col.iij.nu.10.eo.quoque titul.} de quo & nos latè diximus in nostris consuetudinibus, titu. xxvij.in §.j.in glo.vij.in vlti.q.Et idem econtrario,vt scilicet maritus nõ possit mouere quæstionem heredibus vxoris de adulterio ipsius,cùm non conquestus est in vita ipsius vxoris,si tamen ipse sciuerit:secus si ignorauerit,vt voluit Bald.in l.libertatem,quæ est vlti.C.de adult.

Vtrum in casu adulterij dissimulati per maritũ, hæredes ipsius conqueri possint.

218 ¶Facit & quod in simili scribit Paul.Castr.consi.ccxviij.quòd vxor quondam,col.j.versi. confirmantur autem prædicta,lib.j.quòd si testator habens filium,reliquit aliquid vxori,quod fortè nõ haberet vim pleni vsusfructus propter filium,sed si filium non habuisset,idipsum comprehenderet,secundum not.in authen.quod locum.C.si secun.nup.muli. Certè si filius viuo testatore decesserit,idque sciuerit ipse testator,& habuerit facultatem mutandi testamenti,nec tamen mutauerit,credendum est eum voluisse testari,ac si filium non habuisset,arg.not.in d. §. dat remissionem. & aliorum suprà allegatorum. quod not.ad id quod suprà diximus in hac eadem quæstio. versi.clxij.incip.à quibus non longè abest.

Vxori relictũ imperfectum propter filiũ, quomodo perficiatur, si is uiuo testatore decesserit.

219 ¶Denique huc spectat & quod ab eodem Pau.consultum est consi.ccxiiij.cuius est initium, Ego Paul.de Cast.in lib.j.quòd si quis suo testamento quicquam legauerit pro maritanda puella, si ea viuente testatore maritetur,extinguitur legatum,secundũ Bart.post Dy.in l.Lucius,la j.ff.de leg. ij. Si tamen postea testator qui sciuit illam nuptam,& potuit mutare testamentũ,non tamen mutauit,videtur decedere cum eodem testamento,& debebitur legatum ac si ea nondum nupsisset, per glo.in d.§.dat remissionem,& not.per Bart. in d.l. lex Cornelia. Et idem se & aliàs quoque consuluisse,vt verè fecit consi.cxlviij.proponitur in facto,in fin.lib.ij.etiam per not.in d.§.dat remissionem. Et ad hæc omnia bene facit text.in d.l.si mater.C.de inoffi.testam.

Legatum conditione defecta extinctum quando debeatur.

220 ¶Contrarium tamen in casu d.authen.ex causa,vt videlicet non confirmentur legata,etiam si testator diutiùs vixerit,& potuerit mutare testamentũ,nec mutauerit,voluit expressè Bart.consi. ccx.omne illud,versi.& per hoc non obstat.& consil.ccxxxv. Lapus fecit testamentum,subdens quòd illa coniectura quam suprà pro contraria parte adduximus,tunc assumitur, quando alij filij sunt instituti,secus quando extranei,per d.l.iij.C.de inoffi.testa. Sed & posito,inquit,quòd testator hoc voluisset in illo medio tempore,tamen ista voluntas non fuit legitima,nec facta etiam solenni numero testium,& sic est nullius momenti. Idem quoque voluit Ange.in l.idemq; erit. quam legit cum l.qui iure.ff.de milit.testa.vbi ita dicit consuluisse collegium Perusinum. & rursum in l.j.C.de codicil.vbi item dicit.& in l.j.ff.de iur.codicil.& consi.cviij.ista quæstio principaliter,col.vlti.dicens de hoc esse text.si rectè & sanè intelligatur,in d.l.tractabatur.ff.de milit.test. Nisi,inquit in postremo loco,constare possit ex aliis indiciis, quàm ex diuturnitate & potestate mutandi,quòd testator voluit cum eodem testamento decedere,per text.in d.l.idemq; erit. Et si dicis:Ergo nuda voluntate conficitur testamentũ,contra l.hac consultissima.C.de testa.Respondeo non id mirum esse,quia non conficitur de nouo,sed iam confectum & infirmatum validatur,quod faciliùs fieri potest.l.qui ex liberis,quæ est pen.§.testamento.ff.de bon.poss.secund.tab. vbi est optimus text. Idem etiam voluit ipse Angel.consi.ccclxiij. Pierius fecit suum testamentum,col.iiij.per d.l.tractabatur, & Franc.Aret.in l.Titius,in prin.col.vlti.ff.de liber.& posthu.vbi de hoc dicit esse meliorem text.quàm in d.l.tractabatur,videlicet in l.si filius.ff.de testa.milit.vbi quando nato posthumo ignoranter præterito à testatore,ipse testator vult decedere cum eodem testamento,videtur nouum testamentum facere,& ex hoc conualescit tanquam denuo factum.& hoc quidem in milite toleratur,qui potest testari vt vult: sed in pagano, licèt ex hoc quod non mutatur,videretur induci noua voluntas,tamen inutiliter induceretur,per alium text. quem tamen ipse non allegat,in §.ex eo autem,Instit.quib.mod.testa.infir. Subiungitq; Franc. Aret. vbi suprà,illam quam suprà diximus Ang.exceptionem. Et iterum idem Franc.Aret.consi.xcij. viso legato,col.iij.versi.nec potest releuare,vbi & ad hoc dicit tex.sing.in d.l.si filius,in versic. si verò militante.quem tamen dicit à nemine alio allegatum,sed & ad hoc allegat text.in l.à filio.§. Seia. ff.de adimen.lega.vbi & ex inimicitiis superuenientibus censentur adempta legata: & si testator postea codicillos fecerit,in quibus ea legata expressè non ademerit, tamen remanent adempta. Allegatque etiam ideo præsumi testatorem tacuisse,quia sciebat sibi esse prouisum iuris remedio aduersus prouisionem ante factam, sicut dicimus de creditore qui tacet, quia scit, ius suum semper

An confirmentur legata si testator cùm posset,non mutauerit testamentum.

Miles testatur ut uult.

Legata censentur adempta ex inimicitiis.

semper saluum manere.l.sicut.§.non videbitur.ff.quib.mod.pign.vel hypo.sol. Cui adde & tex. in l.an inutilis.ff.de accept.cùm dicitur,fingamus eum qui accepto ferebat scientē prudentemq; nullius esse momenti acceptilationem,quis dubitat non esse pactum,cùm sensum paciscendi nō habuerit?Rursum idem Franc.consi.omnium nouissimo,eleganter & subtiliter,col.iij.in secundo dubio,vbi & hoc dicit probari non cauillando,vt ipse dicit,literam,in auth.vt nouæ fac. constit. versi.& non accusandos,& versic.seq.vbi dicitur, quòd si aliquis fecit testamentum ante ius nouum cōditum,secundum formam iuris veteris,& postea viuo testatore fiat lex noua,qua statuitur valere testamentum sine noua quapiam forma,valet illud testamentum priùs factum sine illa forma noui iuris, nec debet imputari testatori,quòd post legem nouā superuixerit, & habuerit tempus mutandi testamenti. Et quòd iste sit sensus illius text.attende,inquit, ad rationē quæ in eo tex.adiicitur. Nam ideo non debet imputari, quia posse facere testamentum,non in nobis est,non enim semper potest aliquis testari,cùm aliquando repentina morte impediatur. Ex qua ratione hoc infertur,quòd licèt prima fronte non appareat aliquem fuisse impeditū, cùm videatur habuisse tempus mutandi testamenti,quia tamen sæpe contingit aliquem impediri, ista sola possibilitas excusat. nam etiam potest esse quòd testator non mutauit testamentum,quia sperabat se semper diutiùs victurum. Posteaq; respondet ad d.l.tractabatur, & ad.l.iij.C.de inoffi.test. vt ibi videre poteris. Idem præterea voluit Barb. consi.lx.illud afferam in medium, col.iij.& seq. lib.ij.& Soc.consi.xciij.testamentum præmissum,ad fin.lib.iiij.vbi & illam Ang.exceptionem approbat. Et Iason sibi in eadem l.contrarius,in d.auth.ex causa,col.v.versi.amplia eam procedere, vbi hoc reputat sing.& solum Franc.Aret.allegat.d.consi.xcij.& Steph.Bertr.qui & illum vnum allegat,consi.clxx.ponitur in facto,col.iij.versi.nec opponat,lib.j.& D.Bene.etiam eodem in loco sibi contrarius,in d.c.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens,le j. nu.232. extra de testam.& nouissimè Anto.Rubeus consi.cxxv.præsens casus.

221 ¶Et quia hi omnes loquuntur in casu dictæ authen.ex causa, vt iam diximus:non desunt etiam qui idem asserunt in casu nostræ l. Is est Bal.qui omnia est in omnibus,consi.ccxxxix.cuius initium est,quia vltimus passus,col.ij.lib.iij.vbi illud expresim dicit, quòd cùm reuocata sit donatio natiuitate liberorum ex hac l. idque sciat pater qui donauit, aut certè scire præsumatur, non videtur in ea re perseuerare,quæ iam nullius erat momenti,arg.leg.non solum.ff.de actio.& obli. Adeò est Bald.ingenio feraci ac fœcundo,vt nihil non ab eo discussum ac disputatum sit. Porrò Guido Pap.decis.ccxiij.reuocatio,col.ij.versicu.an reuocatio,in ea quoque est sententia,vt hæres reuocare possit ex hac l.etiam si donans tacuerit. *Idem dicēdum in casu huius legis, quod in casu authent. ex causa.*

222 ¶Sed & hic paulum attende lector. Nam hi casus,scilicet d.authen.ex causa,& nostræ l.videntur admodum diuersi in ea re de qua loquimur. Nam quantum ad casum d.auth. testamentum non ex sola præsumpta voluntate,sed de iure communi rumpitur natiuitate posthumi præteriti. Ideo si testator id resciuit,& potuit confirmare,non confirmando potest videri noluisse vt testamentum valeat,aut certè aliquid ei potest imputari,quod sibi non prospexit,si videbat valere. Hic autem donatio rescinditur non de iure communi,sed speciali & exorbitanti,vt latè diximus suprà in verbo,libertis:idque ex verisimili mente donatoris,quæ hîc cessare videtur, nō ex eo solùm quod nihil dixit,aut declarauit de reuocatione donationis,sed ex eo quoque, quòd permittit donatarium vti fruiq; re donata post natiuitatem filij:quod verisimiliter non faceret,si eo esset animo,vt donatio reuocaretur,arg.leg.cùm de indebito.ff.de prob. Quæ res non procedit in testamento,ex quo ij quibus aliquid relictum est, nihil viuo testatore consecuti sunt. Propterea cùm vltra diuturnitatem temporis in hoc casu illud interuenit:certè potest dici satis esse ad præsumendum donatoris animum,secundum illam Angel.exceptionem,d.consi.cviij.quam nuncupatim sequuntur & approbant Franc.Aret.& Socin.vt suprà diximus. *Solutio contrarij. Casus diuersi.*

223 ¶Item non hîc procedit ratio,quam Bartolus,& alij plerique adducūt de voluntate minùs solenni, quia donatio sola voluntate, id est solo consensu perficitur,nec alia solennitas requiritur,vt in testamento. Ideo in hoc casu nostro putarem conualescere donationem,si pater post natiuitatem filij diutiùs vixerit,nec aliquid de reuocatione donationis declarauerit, præsertim si filius qui eam sua natiuitate reuocarat, mortuus est viuo testatore,isque habuit spatium declarandi. Nam si filius adhuc viueret,non tam facilè præsumerem patrem velle donationem ratam manere. Et cùm multi sint huius sententiæ,quos suprà in principio huius limitationis retulimus, nemo,quem hactenus legerim, nisi me fallat memoria,expressè contradicit, præter Bal.d.consi. ccxxxix.lib.iij.quem non mireris cæteris contradicere,qui sibi vbique contradicit. *Donatio an solo consensu perficiatur.*

224 ¶At cessantibus iis quæ diximus,quia scilicet pater non habuit tempus aut facultatem declarandi,siue quia statim obiit nato aut mortuo filio,siue quia fortè ignorauit natum sibi filium. Certè quanuis ipse non declarauerit velle donationem reuocari,poterit tamen hæres illius hoc ipsum declarare,atque vti huius l.beneficio,vt satis intelligunt omnes quos etiam pro priori parte allegauimus.Et secundum hoc intelligi etiam debent Albe.& Ang.qui hîc in nostra l.dixerunt simpliciter non requiri declarationem patris de reuocatione,quanuis alię reuocationes non fiant nisi expressè,& donatore viuente,quasi hoc ius reuocandi ex nostra l.transeat ad hæredes. *De eadem re.*

225 ¶Tertio intelliges quod diximus donationem,quæ natiuitate filij est reuocata,non conualescere morte illius,vt procedat in donatione in qua etiam locuti sumus. Secus verò in legitimatione, *Legitimatio quatenus re-*

uocetur, & quando uires resumat.

quæ licèt secundū multos,vt suprà diximus in verbo,donatione largitus,in xvj.q.reuocetur saltem quantum ad effectum succedendi per natiuitatem liberorum,vt quælibet alia donatio, ex l. nostra:tamen si postea legitimi,qui eam sua natiuitate reuocarant,moriantur,reassumit legitimatio hanc succedendi vim,quam amiserat illa legitimorū natiuitate,ita scilicet,vt succedat legitimatus patri,ac si nullus ei post legitimationem legitimus natus fuisset,vt pulchrè ac sing.consuluit. Pau.Cast.cons.xxij.cuius caput est,visis omnibus quæ narrantur,col.j.lib.ij.ar.l.posthumus.ff.de iniust.testa. Nam si conualescit,inquit,testamentum, quod posthumi natiuitate omnino ruptum est,multò magis legitimatio,quæ rupta nō fuit, sed tantùm diminuta quantū ad effectum succedendi extantibus legitimis,ne illis fieret præiudicium,hunc effectum recuperat, cessante ea causa. Subditq; etiam idem videri,si post mortem patris filius legitimus moriatur , antequam ipsi patri succedat,ar.l.ij.§.sed si sint.ff.ad Tertul. Licet secus sit in testamento.l.filius qui in potestate.ff.de liber.& posthu. De qua re etiam diximus in d.xvj.q.nu.320.incip.nec illud prætereundum.

Legitimatio nunquam rupta,sed diminuta.

226 *An unus filius sufficiat. Pluralis numerus plures requirit.*

¶Sed de his satis. Nunc autem quærendum ducimus,quoniam verba quæ nunc interpretamur, sunt in plurali numero enuntiata,videlicet susceperit liberos,vtrum necesse sit plures filios suscepisse,an verò vnus tantùm etiam reuocabit?Et videtur quidem primùm aut duos aut plures requiri,per text.in l.vbi numerus.ff.de testibus.& l. qui quartam.§.vlti. & ibi Bart.ff.de legat.j.& l. legato.§.qui plures.ff.de legat.ij.iuncta l.Mæuius.§.eum qui,le ij.& ibi glo.in verbo,eandem rem, eod.tit.& l.iij.in princ.versi.quod si ita,& ibi Bart.ff.de annu.lega.& l.j.ff.de opti.leg.& l.vlt.& ibi Bart.ff.ad Trebel.& l.libertas.§.vlti.& ibi Bart.ff.de manu.testa.& l.inter illam.§.vlti.ff.de verbo. signifi.& cap.is cui.§.j.de præb.lib.vj.& c.pluralis,de reg.iur.eo.lib.& in c.j.post princ.tit.de notis feud. Quibus planè probatur,pluralem numerum vno minimè esse contentum.

227 *An iussus distribuere inter pauperes posit in unū tantùm distribuere.*

¶Ideo Bart.in d.l.j.ff.de opti.leg.dicit,quòd iussus distribuere inter pauperes,nō potest in vnum tantùm distribuere.quod & voluit Bald.in repe.l.j.col.xj.versicu.iuxta hoc quæritur an isti.C.de sacro.eccle.& Paul.Castr.consi.xcij.super primo quæsito videtur dicendum quòd testamentum, col.ij.versi.secunda inspectio,lib.j.& Philip.Dec.consi.cccclxxj.iuridicam,col.ij.versi.secundo.De quo tamen quia non omnino est sine dubio,vide Bald.(in repe.leg.j.col.vlti.versic.sed an executor.ff.de leg.ij.&) in l.vnum ex familia.§.itaque,& ibi Raph.Co.& ipsum Paul.in §.si duos.ff.eo. tit.& ipsum Bal.consi.clxij.quidam Franciscus,in ij.dubio,lib.v.& eundem Pau.in l.cùm quidam, col.ij.versi.nota etiam dum dicit.ff.eod.Rom.sing.ccccli.testator dicit.& Alex.in l.Gallus.§. quid si is.ff.de liber.& posthu.& in d.l.qui quartam.§.j.ff.de legat.j.

228 *Vtrum statutum loquens de hominibus armatis, habeat locum in uno armato.*

¶Sed illam Bart.sententiam fulcit,quod à Bald.proditū est in l.iubemus.§.sinautem.C. ad Treb. quòd statutum eos certa pœna multans,qui domum alterius ingrediuntur cum hominibus armatis, non habet locum in eo qui ingreditur cum vno tantùm armato,cùm statutum pluraliter loquatur de hominibus armatis,& eò grauior maiorq; est iniuria,quò à pluribus admittitur.l.si plures serui.ff.de iniur.quam ad hoc dicit not.& sequitur Philip.Dec.d.consi.cccclxxj.vbi suprà.Super quo tamen vide text.quem pro alia parte citabimus,in l.ij.§.homines,versi.sed & si vnus.ff. vi.bo.rapt.vbi ita scribitur. Sed si vnus homo coactus sit,adhuc dicemus homines coactos esse. Nisi dicas ibi text.loqui de damno,non de iniuria personæ. Nam damnum non augetur ex multitudine,sicut iniuria,vt quibusdam placuit. Sed huic aduersatur Tullius in oratione pro Cecinna. Si tu,inquit,solus,aut quiuis vnus cum scuto,cum gladio impetum in me fecisset , atque ego ita deiectus essem,auderésne dicere interdictum esse de armatis hominibus, hîc autem hominem armatum vnum fuisse?non,opinor,tam impudens esses. Nam vt dicit paulò pòst , in his causis non verba veniunt in iudicium , sed ea res cuius causa verba hæc in interdictum coniecta sunt. Et iterum paucis interiectis , Non maior est iniuria si pluribus armatis, quàm si vno armato fit. Et alia multa in eam sententiam scribit,quæ tu videre poteris.

229 *Protestatio quæ debet fieri in præsentia bonorum uirorū,an recte fiat coram uno.*

¶Et quod idem scribit in c.j.extrà de appel.non satis esse,protestationem,quæ ex eo c.debet fieri in præsentia bonorum virorum (sunt enim verba illius cap.) fieri coram vno , propter illa verba pluralis numeri. Et eum sequitur Præpo.ibi.& Nico.Eueral.in locis legalibus, in loco à numero, in princ. Sed tu tamen de hoc vide,vt quod etiam dubium est,Panor.Peru.& Philip. Dec.ibi,& Specu.locis à Panor.citatis,& Lapum allegat.xxxix.incip.an valeat appellatio, post medium , & vide quæ dicam infrà num.249.& hinc quoque manat.

130 *Aliud exemplum de numero plurali.*

¶Sed redeamus ad Bald.qui consil.ccxlij.cuius exordium est, factum tale est , quidam B. habuit gratiam,lib.iij.consuluit mandatum papæ de prouidendo alicui de beneficio spectante ad collationem quorumcunque non habere locum in beneficio spectante ad collationem vnius tantùm, per d.l.vbi numerus.

231 *Item aliud.*

¶Huc etiam spectat responsum Oldra.consi.cxlij.cuius caput est,factum tale est , testator habens vxorem prægnantem,quòd si testator substituit sororem posthumis,si ij decederent in pupillari ætate , non est locus substitutioni,si vnus tantùm posthumus natus sit, & decedat in pupillari ætate,& censetur esse casus omissus. Quod quidem consil.ad verbum propè transcripsit Ioann. And.illius discipulus sine magistri mentione,quod illi ferè est perpetuum,in addi.Specul.titu. de testam.§.j.colum.penulti.versic.quarta quæstio. De quo tamen tamen vide Franc.Areti. qui hoc reputat sing.in l. placet,col.ij.versicu.pro ista conclusione.& Andr.Alciat.lib.iij.de verbo.signifi. in iij.quæst.quarti axiomatis,quartæ regulæ princ.

132 ¶In quam etiam sententiam Ang.conf.lvj.quidam non suppositus,tradit quòd in statuto Florẽtiæ cauente non admitti accusatorem,nisi satisdet per fideiussores idoneos approbatos ab approbatoribus Communis, non sufficit dare vnum fideiussorem,nec satis est interuenire vnum approbatorem,licèt vterque & fideiussor & approbator sint idonei & soluendo,quanuis ita videatur satisfactum menti statuentium,quæ solùm voluit satis consultum cautumq; esse indemnitati accusati:ideoq; videbatur vnum sufficere,per l.scire oportet.§.qui autem,vers. sed & si maximè. ff.de exc.tut.Sed tamen non satis est.nam quò,inquit,plures sunt idonei,eò quoque magis cautũ est.l.si quis decedens §.vlt.ff.de lib.leg.Et quia statutum in plurali numero loquitur.

Statutum loquens per pluralem numerum, plures requirit, nec unus sufficit.

133 ¶Nec hinc longiùs abest quod idem Ang.alibi consuluit, videlicet cons. cclxxxix.hoc principio, viso facto & statutis,in primo dubio. Quòd si ex statuto requiratur citari proximiores agnatos occisi ad accusationem eius qui illum occidit,non sufficit vnum citari, cùm statutum de proximioribus in plurali numero dicat.

De eadem re.

134 ¶Huc quoque vergit quod censent domini Rot.deci.cccccxxij.incip.nota quòd si committatur, in antiq.(rursumq; decisi.lxxix.committatur causa,in nouis.)quòd si in rescripto facta fuerit potestas citandi in locis vicinis,non satis erit id fieri in vno tantùm loco vicino,sed id debet fieri in duobus ad minimum locis,per d.c.pluralis locutio. Cui omnino simile est quod & tradit Cardi. Flor.in cle.j.in xxxij.qu.de foro compet.quòd in casu illius cle.in vers.si verò dicti episcopi,dum facit potestatem citãdi in ecclesiis,debet fieri ea citatio in duabus.Quanquam illum in diuersum citet Matthæ.Afflic.in constit.Siciliæ incip.multæ leges,col.pen.

Citare in locis uicinis, quomodo accipiatur.

135 ¶Eiusdem monetæ est quod & consultum est à Petr.Ancha. viro vtique laudatissimo, cons.36. cuius caput est,visa quadam petitione, col.j.quòd si statutum requirat aliquid fieri à consanguineis,vt in statuto Forliuij, quo cautum est in rub. de tutoribus dandis pupillis, vt ab aliquibus consanguineis ex parte patris petatur adiunctum dari tutori,allegata aliqua causa suspicionis,vel alia legitima & verisimili causa iudici ostensa:non satis est id ab vno tantùm consanguineo peti. & sequitur Deci.in c.prudentiam,col.j.vers.& super isto text.extrà de offi.deleg.

Et statutum requirens à cõsanguineis.

136 ¶Sed & in hanc sententiam remigrat quod legitur apud Pau.Castr.cons.ccxj. hoc initio,ad primum respondetur,quòd dictum legatum,in ij.dubio,lib.ij.quòd si testator mandauerit hęredi,vt quampiam nummorum quantitatem non exigat,donec maritauerit sorores suas, non satis fecisse videtur vnam tantùm maritando,quia pluralis locutio non verificatur in vno.

Et donec maritauerit sorores.

137 ¶Adde & quod eleganter responsum est à celeberrimo nostræ tempestatis iuriũ interprete Phil. Decio,cons.ccxxij.viso puncto,col.iiij.vers.quintò quòd tale statutum,dum in statuto Lucanæ ciuitatis declarante bona patrimonialia illa esse quę fuerunt suorum per lineam paternam ascendẽtium,asserit necessarium fore,vt ea fuerint patris & aui,nec satis esse patris fuisse, vt dicantur patrimonialia cùm statutum dicat suorum ascendentium,in numero plurali,per d.l.vbi numerus.ff. de testib.& idem quoque voluit ipse Dec.d.consi.cccclxxj.iuridicam,col.ij.

Item statutũ declarans patrimonialia esse quæ fuerunt suorum.

138 ¶Item quod ab alio non etiam spernendo nostri temporis iurisconsulto,quanuis Gallo,Stephan. Bertr.responsum est cons.iiij.visis hincinde propositis,col.viij.in 6.dubio,lib.iij.quòd l.transactionem.C.de transact.qua cautum est,præsentiam amicorum tollere suspicionem metus,habet locũ, tum demum,si non vnus tantùm amicus,sed ad minimum duo interuenerint, cùm text.dicat in plurali,amicis interuenientibus.Et ante eum idem respondit Soci.quem non allegat,cons.cclxiij. capio primum consultationis articulum,col.vj.vers.sed adhuc videntur,lib.ij.Sed credo Bertran. non vidisse opera Soci.vt quem nunquam citauit.

Et præsentia amicorum.

139 ¶His finitimum est & quod scribit Pet.Iac.in tit. de actio.ex empto redhibitoria,col.iiij.quòd in quibus casibus creditur medicis,aut aliis peritis,non vnus sufficit,sed ad minimum duo requirũtur,per tex.loquentem in plurali numero de medicis,in l.semel.C.de re milit.lib.xij.(& idem voluit Bal.per illum tex.cons.cxxxvj.proponitur quòd Titius,col.j.lib.ij.& Cepol.cons.causa.crim. lxij.magnifice,col.2.vers.nec ob.si dicatur, vbi & ad hoc allegat text.in c.significasti,le ij.de homici.in illis verbis,peritorum iudicio medicorum.)Sed tu tamen de hoc vide Barto. in j.constit.ff. in fi.princ.& ibi quoque Bal.col.iij.vers.sed an credatur.(& eundem Bart.in l.j.in prin.ff.de vẽtre inspic.& in leg.j.§.vlt.in ij.col.& ibi alios,& latè Ias.ff.de verb.oblig.& præterea Ange.in l.qui luminibus,in prin.ff.de serui.vrban.prædior.)& præterea Ioa.Ana.in c.significasti,col.v.de homic. cum aliis multis concord.adductis ab Alex.in addi.ipsius Bart.(in d.j.constit.ff.& rursum consil. xxxv.visa scriptura priuata,col.vlt.vers.circa secundum dubium,li.j.& Fely.in c.proposuisti, col. iij.vers.secunda conclusio,ext.de prob.& præterea Guid.Pap.cons.clxxvij.nobilis Petrus, col.ij. vers.& licèt dictus(& decisi.delphina.cccxciiij.de medicis,paulò ante fin.)

Et quid quãdo creditur medicis.

140 ¶Denique vt multa in vnum colligam,facit quod voluit glo.in §.præiudiciales,in glo.magna,post princ.ibi,item quia postea dicit cæteræ,& ibi etiam Pet.Iac.Dy.Ioan.Fab.& alij recentiores,Instit. de nupt.& glo.in c.statutũ.§.insuper,in verbo,paucis.de rescrip.lib.6.& in cle.sæpe, vers.& quia, in verbo,de partium,de verb.signifi.Oldr.cons.clxxvij.testator in suo vltimo testamento.Io.An. in addi.Spec.tit.de testa.§.in primis,in fi.in addi.magna.incip.huic quæstioni, in iiij.q. Barr.in d.l. qui quartam.§.vlt.& in l.qui filiabus,in princ. ff.de lega.j.& in l.vlt.ff.ad Trebel.& in l.si gemina, ad fi.ff.arb.fur.cæsa.& consi.liiij.Angelus Mariæ,col.ij.vers.præterea ex verbis,& col.seq.vers.non ob.quod dicit(Bald.in l.ij.col.ij.vers.item si statutum loquitur.C.de liber.& eorum libert.& cõs.

Qui teneant numerum pluralem non uerificari in uno.

cxxiij.reuerendissimus,col.iij.vers.nunc venio ad ordinationem,& iterum versicu.concludendo igitur,lib.v.}& Pau.Cast.conf.{clx}.viso puncto,col.j.lib.j.& conf.}clxxxix.videtur dicēdum,col. ij.lib.j.& conf.ccxix.visis & consideratis quæ supra narrantur,col.j.eo.lib.j.{& conf.cix.visa petitione,col.j.lib.ij.}& Raph.Co.conf.xiij.Titius instituit Seium.& conf.xvj.Ioannes quondam vitalis.& conf.clxxix.facta fuit quædam transactio,in ij.dubio.Imol.conf.cj.in causa accusationum, col.j.Pan.in c.ecclesia,le ij.col.j.vers.nota ibi ad arbitrium bonorum virorum,extra vt lit.pend.& conf.lxv.casus,quidam Raynerius,lib.ij.Cepo.conf.lxij.magnifice ac generose,col.ij.vers.nec obstat si dicatur.& Corn.conf.lxxij.visis scripturis,col.j.vers.nam si alter , lib.j.{& conf. xxviij.visa petitione,col.ij.in litera g.lib.ij.& Alex.conf.xviij.viso processu causæ vertentis inter Ant. col.iij vers.præterea vltra vnum,lib.j.&}conf.lxvj.in causa & lite vertente,in prin.lib.vij.{ Corn.consi. ccxxvij.visa copia ad fin.lib.j.& Cepol.conf.causarum criminalium lxix.contra,col.ij.versic.præterea quod illa.}& Soc.conf.cxxiij.Sortes habens vnum nepotem,colum.j.lib.iiij.& Philip. Dec. {conf.ccxxij.viso puncto,col.iiij.vers.quòd tale,vbi ex hoc in pulchro casu respondit & } consil. cclxxxvij.in ciuitate Placentiæ,col.vj.versi.sed videndum est.{& consi.cccclxxj.iuridicam, col.ij. versi.secundò principaliter.}& Matthæ.Afflict.in constitut.Siciliæ incip.super incisionibus,col.ij. vers.tertiò quæro.vbi ex hoc dicit illam constitutionē imponentē pœnā incidenti arbores , non habere locum in incidente vnam tantùm arborem.& in constit.incipien.blasphemātibus, in vij. quæst. vbi dicit eam constitutionem punientem blasphemantes sanctos , non procedere in blasphemante vnum tantùm sanctum. & ex medicis Galenus , qui interpretans illum Hippocratis aphorismum lx.libro quinto,Si mulieri vtero gerenti purgationes eant,impossibile est fœtum sanum esse.adnotat Hippocratem dixisse purgationes numero plurali : neque enim vnam tantùm ostendere fœtum pati.{Et ex sacratissimis scriptoribus,Diuus Paulus ad Galatas,cap.iij. Abrahæ dictæ sunt promissiones,& semini eius,non dicit seminibus,quasi in multis,sed quasi in vno, & semini tuo qui est Christus.}

241 *Sufficit unum nasci ad effectum huius l. Liberorum appellatio de uno dicitur.*

¶Tu tamen audenter dicito satis esse vnum nasci,vt expressè voluit Steph.Bertr.conf.cccxij. difficultas,post prin.lib.iij. qui tamen nihil allegat. & tacitè voluerunt omnes penè qui de hac re in consiliis locuti sunt,cùm filij aut filiæ natiuitate donationem reuocatam esse censuerunt ex l.nostra:cuius optima est ratio,quia appellatione liberorum vnus tantùm filius comprehenditur,nec sine liberis est,qui vnum tantùm filium habet.l.non est sine liberis.ff.de verb.signifi.& l.pater Seuerinam.§.ita fideicommisso.ff.de condit.& demon.& l.à filia,in prin.ff.ad senatuscons.Trebel.& in l.is cui.ff.quando dies leg.ced.& leg.j.& ibi Bal.qui hoc dicit procedere ex naturali æquitate.C. de condit.inser.& d.l.iubemus.§.sin autem.C.ad Trebel.& l.j.& ibi Soc.in v. not.& Phil.Deci.in iiij.nota.C.de pact.& l.cùm vxori.C.quando dies lega.ced.& vbique glos.& doc.& l.hæredibus. §.Titius.ff.ad senatuscons.Trebel.& glo.in c.si pater,in verbo,liberis,de testa.lib.vj.Oldra.consi. cxlj.thema tale est,domini G.col.j.§.j.Io.An.in c.Raynutius,col.ij.in verbo,absque liberis,ext. de testa.Bal.in auth.sed & si quis col.ij.vers.præterea indefinita.C.de secund.nup.& conf.clviij.quędam mulier,lib.v.Ang.conf.cxviij.quia pro nepte,post prin.Anto.in repe.c.vlt.in iiij.artic. princ. vers.fallit nonò,extrà de consue.Raph.Co.conf.xxv.Franciscus instituit , col.j. & conf.cvj.mulier instituit maritum,col.ij.alter Raph.Fulg.conf.iiij.ad id de quo quæritur,in prin.& conf.xviij. Solmuntia fecit testamētum,col.ij.& conf.xlvj.Andreas de luca.& conf.lxxxvij.proponitur, col. ij.& conf. xcij.Antonius,col.ij.& consi.cciij.visis instrumento , vbi & hoc dicit procedere in statuto.Pan.qui ex hoc consuluit in pulchro casu,consi.lxv.casus quidam Raynerius,col.ij.vers.venio ad secundum dubium,lib.ij.Card.Flor.consi.lx.pro examinatione puncti,col.vlt.& conf.153. in societate,post prin.Ro.consi.cxlviij.visis themate.Pau.Cast.consi.cclxxxvij.casum istum,col.j. li.ij.Alex.conf.cviij.viso themate,post prin.li.2. & conf.cix.Sempronia testamentum cōdidit,col. 1.lib.ij.& consi.31.ponderatis his,post prin.lib.3.& conf.38.perspectis his,col.j.& seq.lib.6.& conf. 6.attentis verbis,in fi.li.7.& consi.cxxxiij.stantibus his:col.j.eo.lib.7.Franc.Curt.conf.lxiiij.antiquissima,col.viij.vers.tamen adhuc ostenditur.Corn.conf.xcj. visa facti narratione , col.j.lib.j.& consi.j.circa primum,col.antepe.vers.& quando pater,lib.4.& conf.lxviij,licèt hanc consultationem,col.j.eo.lib.iiij.Soci.conf.lv.visis consiliis, post prin.lib.iij.Phil.Dec. consil.50.quia verba testamenti,fermè per totum.& conf.ccclxx.viso testamento , col.j.& consil.ccccxiij. viso eleganti consi.col.ij.Ludo.Bolo.conf.xxxj.Berta suum condidit testamentum,col.j.& conf.lxij.Martinus & Maria,col.6.in v.dubio.Id quod etiam verum est,cum in conditione fit mentio liberorum,vt si dicatur,si quis decedat sine liberis.nam licèt aliàs conditiones sint præcisæ , debeantq; impleri in forma specifica.l.qui hæredi.& l.Mæuius.ff.de cond. & demon. tamen & hoc casu sufficit decedere cum vno filio,vt voluit gl.in l.ex facto.§.si quis rogatus,& ibi Bart.ff.ad senatuscōs.Treb. & gloss.in c. si pater,in verbo,liberos,& ibi doct.de testa.lib.vj. & multi ex iis quos suprà citauimus.Sed & id procedit in statutis quæ aliàs strictè sunt interpretanda, vt patet ex iis quæ scribit Bal.in d.l.j. C.de condit.insert:& multis etiam ex supradictis,& aliis quos postea citabimus.

Statuta strictè interpretanda.

242 *Liberorum appellatio semper plu-*

¶Nec id quidem mirum est,quoniam hæc enuntiatio liberorum semper plurali numero profertur,sicut & pugillares,& codicilli,vt tradit iurisconsultus in d.l.non est sine liberis.ff.de verbo. signifi.& Probus Grammaticus in Catholicis,& Seruius in lib. x. Aeneidos,enarrans illud ; *Natis parce tuis*, & vt scribit Gellius.lib.noctium Atticarum ij.cap.xiij.antiqui oratores, historiæque aut

carminum ſcriptores etiam vnum filium filiámve liberos multitudinis numero appellarunt.idq́; probat authoritate Sempronij Aſellionis,vt illic videre licet.Cui & tu adde Plautum in Aulularia inducentem Euclionem,cui vnica erat filia,hæc loquentem:

rali numero profertur.

Quamobrem ita faceres,meq; meosq́; perditum ires liberos.

Et in Truculento cùm Phroneſium vnicum puerum diceretur peperiſſe,de ea tamen dicit:

Cumq́; es aucta
Liberis,gratulor.

Et Terentius{in Andria,cùm de vno loqueretur,vt ex præcedentibus apertè conſtat:

Domus,vxor,liberi inuenti inuito patre. Et rurſus} in Heautontimorumeno:

Ingenio te in liberos leni puto,
Et illum obſequentem,

Qui locus in hanc rem eſt apertiſsimus,& eum etiam annotat Donatus interpres. Et rurſum in Hecyra,cùm de vna tantùm filia loqueretur,

Qui illum decreuerunt dignum,ſuos cui liberos committeret.

Vbi & hoc expendit Donatus.Et Cicero in iij.in Verrem actione,quem ipſe donatus loco nõ deſignato citat in vtroque illo loco. En cui tos liberos committas. cùm de vno ageretur Malleoli filio.{& in eadem quoque oratione.Cur hunc dolorem cineri eius atq; oſsibus inuſsiſti,vt liberis eius bona patria voluntate patris iure,legibus,tradita eriperes,cùm de vnica P.Amij filia loqueretur vt ex præcedentibus patet.}Et idem Cicero in j.in Catilinam oratione:Occiſus eſt cum liberis M.Fuluius conſularis.cùm is tamen vnicum filiũ haberet,cui facta eſt optio,vt genus mortis eligeret,vt ſcribit Appianus lib.j.{vide D.Auguſtinum impreſsio.Pariſ.Tomo v.fol.205.}

141 ¶Quamuis nonnunquam liberum in ſingulari numero pro filio reperiamus,ſed ſemel tantùm in vniuerſo Digeſtorum operè,videlicet in l.ius autem.ff.de pact.vbi Bart. & Iaſ.id notant. & etiam Socin.in l.ij.col.j.ff.de liber.& poſth.& Cate.Cot.in memor.incip.liberum pro filio.Sæpe verò in C. & Inſtit. vt in l. ſi quis in ſuo teſtamento,in prin.vbi Accurſius id expẽdit.C.de inoffi.teſta. & in l.ſi quis prioris.§.vlt.vbi & Bal.obſeruauit.C.de ſecund.nupt.& in §.hoc quoq; à nobis, Inſtitut.per quas perſon.no.acq.Quæ loca & Iaſon citat in d.l.ius autem.{& quædam ex his Corn. conſ.xlj.videtur in hoc,paulo ante fi.lib.ij.}Ideo & Sipontinus in ſuis in Martialem cõmentariis, ſuper ea epiſtola cuius initium eſt,ſpero me ſecurum,aſſerit quòd liber in ea ſignificatione aliquã do reperitur in ſingulari numero,nullum tamen locum nuncupatim citat.& Laurentius Valla in lib.elegantiarũ,c.cvj.{& in lib.ij.aduerſus Barptolemæum Faciũ} etiam dicit ſe liberum pro filio apud Quintilianum,Paulũ Caiumq́; iuriſconſultos adnotaſſe, nullum tamen locum deſignauit, nec etiam verum eſt quod de Paulo & Caio tradit,quippe cùm d.l.ius autem,ſit Modeſtini , nec in totis Digeſtis alius huiuſmodi locus reperitur,vt inibi tradunt Barto.& Iaſon , qui Laurentiũ nuncupatim in hoc arguit.& Catel.Cot.in d.memor.incip.liberũ pro filio.Quanquã ſunt qui & Vlpianum quoq; ita vſum fuiſſe ſcribunt in l.nemo prædo.§.locupletior.ff.de reg.iur.vbi ita ſcribitur:Locupletior nõ eſt factus,qui liberũ acquiſierit.vbi Accurſius accipit pro filio.& etiã Andr. Alciat.in d.l.non eſt ſine liberis.& Cota vbi ſuprà.de quibus magis miror,cũ illic liberũ non pro filio,ſed pro libero homine haud dubie accipitur,quẽ qui acquiſiuit de facto,non eſt factus locupletior,cùm liber homo non cadat in cõmercium hominũ.l.cùm hæredes.§.vlt.ff.de acq.poſſ.{& l.ſi in emptione.§.liberum.ff.de contrah.empt.& §.j.Inſtit.de inutilib.ſtipul.}& c.ij.ext.de pigno. & ibi concord.Nec rationi recti ſermonis admodũ congruit,vt dicamus acquirere liberos,pro ſuſcipere, vel gignere , vel procreare.{Et vt id concedamus,quia quærere filios legimus in l.ſi te parens.C.de ſuis & legit.Tamen quæ ratio fuit,vt iuriſconſultus ſcriberet,locupletiorem eum non eſſe factum qui liberos genuerit.quis enim vnquam de hoc dubitauit?vt interim omittam nonnullos eſſe qui in ea l.non liberum,ſed libertum legant,inter quos eſt Fortunius Gartia.in l.iuriſgentium. §. & ideo,col.ix.verſ.ſecundò not.ff.de pactis.}Quintiliani quoq; locus nullus eſt, qui ſciam,in oratoris inſtitutionibus.Scio autem eundẽ,ſi is eſt,quod Valla ipſe vbiq; credit,ego nũquam putaui,in ij.declamatione,cui titulus eſt,Cæcus in limine,in hac ſignificatione liberi vocabulo vſum fuiſſe,cùm dicit:Liberi ac parẽtis affectus,non alius mihi videtur affectus.Et ita quoq; vſus eſt Sextus Aurelius victor in Nerua,cùm dicit,Hic Traianum in liberi locum, inq́; partem imperij adoptauit.Sunt & qui huc trahunt illud Ciceronis,in oratione pro Cluentio Habito,Date parenti hunc incredibilem dolorem ex ſalute,ex victoria liberum.

Liberum in ſingulari pro filio reperiri.

Acquirere liberos pro ſuſcipere.

144 ¶Sed vt redeamus,non tantùm in hac liberorum appellatione, ſed aliàs ſæpe videmus pluralem numerum poni pro ſingulari , & quod pluraliter profertur , in vno tantùm æquè ac in pluribus procedere.l.Gallus.§.quòd ſi is,in illis verbis,illis viuis,& ibi Bal.Alex.& alij recentiores. ff.de liber.& poſth.& l.ij.§.exactis.ff.de origi.iur.& l.diuus,in fi.& ibi gl.Bal.& Ang.ff.de petit.hæred.& l.iij.§.negotia,& ibi Bar.ff.de neg.geſt.& l.j.in prin.& ibi Bar.& Bal.ff.de procu.& l.ij.§.homines, verſ.ſed & ſi vnus,& ibi Bart.& iterum §.vel cuius bona.ff. vi bono.rapt.& l.hæredes mei.§.cùm ita.& ibi etiam Bar.ff.ad Trebel.& l.j.§.quamuis.ff.de aſsig.liber.& l.ſi ei cui,in ij.reſpon.iuncta gl. in verbo,his igitur caſibus.ff.de euictio.l.quòd ſi nolit.§.pen.cum gloſſ.in verbo,in his.ff.de ædil. edic.l.quia actionum,cum glo.in verbo,actiones.ff.de præſcrip.verb.& l.j.§.vt initio,& ibi gloſſ. in verbo,capitibus.ff.de poſtul.& l.qui quartam.§.j.& ibi Alex.& Iaſ.ff.de legat.j.& in c.vt priuilegia,&

Pluralis ſæpiſſime pro ſingulari,& pluraliter prolatum, in uno procedit.

legia,& ibi glo.& Pan.ext.de priuile.& in c.j.& ibi glo.in verbo,originalia,de pœniten.dist. iiij.& voluit glo.in l.Sticho.§.idem quæsiit,in verbo,post mortem eorum.ff.de vsufru.lega.& in l.falsa §.vlt.& ibi etiam Bar.ff.de cond.& demon.& in l.vlt.C.de serui.reipub.manu.& in l.j.§.illo procul dubio,in verbo,pactionibus.C.de rei vxor.acti.& in §.j.in verbo,omnes homines,Institu.de iur. perso.& in §.j.in verbo,vtilis,Instit.de vi bon.rapt.& in §.si verò absit,in auth. de hæred. & falc. & in c.ij.ext.de rescrip.& in c.accepta,in verbo,pater,& ibi Pan. extrà de appel.& in cle.j.in verbo,alios,& ibi etiam Pau.Genz.Imol.& Caro.Flo.de renunt.& in c.omnes,& ibi Domi. & Felin. latè.j.distin.& Archid.in c.j.iiij.qu.vlt.Spec.tit.de pri.& secund.decret.§.iam de effectu,versic.sed nūquid sufficeret.Guil.à monte Laud.in extrauag.super cathedrā.§.quòd si fortè,in verbo, quē-piā,de sepul.Luc.Pen.in l.nemo,col.ij.vers.secundò quæritur.C.de cur.pub.lib.xij.cum infi.si.

245 *De eadem re.* ¶Idq; frequens est in sacris literis.Nam quod D.Paulus ad Hebræos c.xj.scribit.Obturauerūt ora Leonum,de vno tantùm Daniele intelligitur.Et quod inibi quoq; dicitur,secti sunt,de solo Esaia traditur.Et quod item dicitur,circuierunt in Melotis,de solo Helia legitur.Et in Psal.2.Astiterūt reges terræ,& principes conuenerunt in vnum,quorum primum de solo Herode,alterum de Pilato intelligitur,vt videre licet ex actis Apostol.c.4.& quod item Matthæus cap.27.& Marcus c. xv.latrones fuisse Christo conuitiatos,cùm vnus tantùm conuitiatus sit,quē alter increpauit,Lucæ testimonio cap.23.Quo in loco Ambrosius & Beda hæc quæ dicimus,annotarūt.Sed & quod scribitur Psal.50.Ecce in iniquitatibus cōceptus sum,de vno tātùm peccato originali intelligitur. Et Matthæi 2.Mortui sunt qui quærebant animam pueri,de vno tantùm Herode intelligitur,vt patet ex eo quod paulo ante in eodem c.scriptum est.Et Exodi xxxij.fecerunt sibi deos aureos.Et Exodi xxxij.Hi sunt dij tui Israel,qui eduxerunt te de terra Aegypti. cùm de vno tantùm vitulo intelligeretur.Quæ loca etiā in eam rem expendit Diuus Augustinus in eo libro,cui Enchiridion titulus est,cap.liiij.& post eum magister Sententiarum Lombardus,lib.ij.dist.xxxiij.

246 *De eodem.* ¶Sed & Poetæ frequentes sunt in eo genere loquendi,vt plurali pro singulari vtantur.Ex quibus vnum,qui instar omnium est,Virgilium satis erit aduocasse.Is lib.vj. Aeneid.cùm de vno Aenea loqueretur,qui futurus erat gener Latini regis,ita scribit:

Externi veniunt generi,qui sanguine nostrum
Nomen in astra ferant. Et iterum postea eodem libro,
Generos externis affore ab oris.

Quod & Seruius interpres illius expendit in priori loco,{Et rursus eod.lib.

Exulibúsve datur ducenda Lauinia Teucris. Et paulo pòst:
Quò thalamum eripiat Teucris.

Cùm etiam de vno eodem Aenea loqueretur.Nam & è diuerso li.xj.soceros ille idem vocat,cùm de vno Latino intelligeret:

Parceret hospitibus quondam socerisq; vocatis.}

247 *Comprobatio eiusdem.* ¶Propterea licèt tex.in l.apertissimi.C.de iudic.dicat in plurali arbitros esse assumendos, qui iudicent de recusatione iudicis,vt etiam in c.secundò requiris,& c.cùm speciali, extrà deappel.& in c.licèt,ext.de for.compe.& in c.suspicionis,ext.de offi.de lega.& in c.si contra,& c.ab arbitris,eo. tit.lib.vj.& in l.legitima,de appel.eo.lib.Sufficit tamen vnum eligi,vt voluit gloss.in d.c.secundò requiris,in verbo,aliquos,dum ita exponit,id est arbitrum vel arbitros,& ibi Pan.col.pen.& alij. & Spec.in tit.de recusa.§.effectus,versi.sed nunquid vna pars.& Georg.Nat.in repe.c.quanuis,in iij.quæstio.princip.de pactis,lib.vj.Et facit optimè tex.in l.cum specialis,quæ est vlt.ibi, arbitrum vel arbitros eligere.C.de iud.

248 *Statutum loquens de pluribus an habeat locum in uno tantùm.* ¶Est & doct.sententia,statutum certo modo puniens producentem falsos testes,habere locum in producente vnum tantùm.Ita enim voluit Cyn.in l.j.C.vti possi.Iac.Bu.& Bart.in d.l.iij.§.negotia,& ibi Ang.qui eum §.legit cum prin.illius l.ff.de nego.gest.& idem Bart.in d.l.ij. §. si vnus , & ibi etiam Dyn.& Alber.ff.vi bono.rapt.& ipse Bart.in d.l.j.& ibi quoq; Bal.ff.de procurator.idem Bal.in dicta l.Gallus.§.quid si is paulò ante fi.& ibi etiam recentiores.ff.de liber.& posth.& in d.l. diuus.§.diuus,& ibi Ang.ff.de petitione hæred.& in cap.mandatum,col.ij.extrà de rescript.Albe. {in l.ij.§.j.ff.de liber.homin.exhib.&} in ij.parte statutorum.quæstio.xxviij.incip.secunda quæstio est.Gandi.in tractatu malefic.in rub.de falsariis,col.iij.vers.item statutum est in ciuitate.{Bonifac. Vitel.in tractatu eiusdem materiæ,tit.de fals.nu.18.} Ang.in l.j.§.j.in prin.ff.de dol.mal.Petr.Anch. & Imol.in c.relatum,le ij.de test.idem Pet.in c.j.de lit.cont.lib.vj.& in c.cùm ab vno , col.ij.in iij. no.de sent.& re iudic.eo.lib.vj.& ipse Imol.in clem.& si principalis,de rescrip.Anto.in repe.c.vlt. col.lix.vers.fallit nonò,ext. de consue.Domi.in c.duobus,quod est pen.col.viij.de rescrip.lib.vj. & in c.si compromissarius,colum.j.de elect.eod.lib.& in c.j.col.iiij.vers.fallit decimò.& ibi etiam Philip.Franc.de tempo.ordi.eod.lib.Ang.Aretin.in d.§.j.col.ij.vers.quod in delictis, Instit.de iur. perso.& in §.j.Instit.de obligat. quæ ex qua.cont.nasc.& in tract.malefic.in verbo,falsario,col.ij. Alexan.in d.l.qui quartam.§.j.ff.de lega.j.Ioan.Bapti.Seuer.in repe.l.omnes populi,in materia interpretationis extensiuæ,quæ est circa fin.in xiiij.fal.ff.de iustit.& iure.Franc.Curt.senior consil. lxix.dominus Ioannes,colum.iiij.vers.credo quòd voluerit Barb.in l.v.§.satisacceptio.colum.vlt. ff.de verb.oblig.& in repe.c.Raynaldus,col.xxxj.vers.& pondera vnum,ext.de testa. { Bened. in repe.cap.Raynutius in verbo duas habens filias,num.142. Carol.Ruin.cons.cxiiij. circa primum, col.iij.

col.iij.num.6.lib.v.Georg.Nata.in d.c.quanuis,vbi suprà.Iason in l.singularia col.3.vers.ad istud notabile.ff.si cert.petat.&(q) cons.cxlv.beatissimus Papa,col.pen.vers.quinimo fortiùs,lib.ij.Cardi. Alex.in d.c.omnes,col.ij.in j.dist.Matthæ.Affli.in d.constit.Siciliæ incip.multę leges,col.iij.vers. tertio not.& in constit.incip.qui falsitatem.post princ.& Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco à ratione legis,in iij.casu princ.colum.ix.vers.hinc est quòd si per statutum. Ex quib. patet & hoc procedere in statutis,& in materia pœnali.Quanquam in hoc casu contrarium tenuit Domi. sibi contrarius,in d.c.omnes.j.dist.

249 ¶Et hinc quoque manat quod voluerunt doct.quòd iuribus quæ requirunt protestationem fieri coram tabellariis siue honestis personis,satisfactum est,si fiat coram vno tantùm.Ita enim voluit gl.in l.vt perfectiùs,in verbo,tabulariorum.C.de anna.except.& Spec.tit.de primo decret. §. iam de effectu,vers.sed nunquid sufficeret.& Ioan.And.in cap.pastoralis,col.ij. in verbo onere , & ibi quoq; Colle.post Ab.anti.col.j.vers.sed cùm loquatur, & ibi etiam Pan.in §.præterea,in fi.ext.de offi.ordi.Rom.& Alex.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de oper.noui nunc.& Alex. consil. lxxxv.animaduersis optimè,col.j.vers.& licèt statutum,lib.iiij.& Ias.d.cons.cxlv. col. vlt. vers.ad idem facit,lib.ij.Quanquam contrarium nuncupatim tenet Bal.in c.vlt. col.j. vers. sed nunquid ista protestatio,extra de appel.per illum tex.loquentem in plurali,{& ibi quoq; Card.Alex.col.ij. versi.nota ex textu.}& vide quæ dixi suprà num.229.incip.& quod idem scribit. *Vide suprà num.229*

250 ¶Ex quo etiam fit quod dicit Bald.in d.l.j.C.de condit.insert.quòd si statutum repellat fœminas existentibus filiis masculis,repelluntur fœminæ existente vno tantùm filio,sequitur Barb.in repe. c.Raynaldus,col.xxxj.vbi suprà,extra de testa.vbi hoc dicit mirabile,cùm istud statutum sit exorbitans.& Maria.qui ita dicit semper vidisse se obseruari,in c.super eo,colum.xxij. de condit.appo. Alex.& Ias.in d.l.Gallus.§.quid si is.idem Alex.consi.cix.super prima consultatione.col.iiij.vers. sextò pro hoc,lib.vij.{Bened.in d.c.Raynutius,in verbo,duas habens filias,nu.cxlj. Ludo. Bolo. cons.xxxij.cor mundum,&c.viso igitur casu,col.j.vbi & alios allegat, quos ibi videre poteris , & præterea}Georg.Nata.in d.cap.quanuis,vbi suprà.Alber. Bru.in tract. statutorum excludentium fœminas à successio.in xij.ar.princ.quæstio.xiij.Philip.Franc.in dicto cap.si pater,col.xxvij.super glo.in verbo,liberis,de testa.lib.vj.Ias.d.cons.cxlv.col.pen.vers.similiter quanuis.lib.ij.Phil.Deci. in d.l.j.in iiij.nota.C.de pactis.And.Alciat.in d.l.non est sine liberis.ff.de verb.signifi. Quanquã Maria.in c.super eo,col.xxij.ext.de condit.appo.asserit vidisse se contrarium consultum , sed noluisse ei consi.subscribere. *An unus tantum filius,fœminas ex statuto loquente de masculis repellat.*

251 ¶Hinc quoq; fit quod tradit idem Bald. post Iac.Bu.in d.l.j.C.de condit.insert.quòd si ex statuto vir lucratur dimidium dotis,si vxor decesserit sine liberis,certè non erit locus huic lucro,si ea decesserit relicta vna tantùm filia.Et hoc quoque sequitur Phil.Fran.in d.c.si pater,vbi suprà.& Ias. in l.singularia.col.iiij.vers.quartò adde bene facere.ff.si cert.pet.& Ant.Corse.in suis sing.in verbo,statutum.sing.incip.statuta Italiæ disponunt. *Idem , conditio si sine liberis,una tantum filia relicta deficit.*

252 {¶Nec hinc admodum abest,quod ab Angelo responsum est,consil.cxviij. auia pro nepte dedit dotem,post princ.quòd si auia quæ dotem dedit,eam stipulata est,sibi restitui , matrimonio sine filiis dissoluto,& postea neptis mortua est relicta filia,deficit conditio,per d.l.j.C.de condit.inser. & alia iura quæ ibi allegat,ideóque dos cedit lucro filiæ ex eo matrimonio procreatæ, vi illius taciti pacti.l.inter socerum.§.cùm inter.ff.de pactis dotal.& hoc dicit voluisse Iac.Bel.per illum §.in quadam sua disputatione. *De eadem re.*

253 ¶Huc item pertinet quod traditũ est à Bal.in c.j.col.vlt.vers.quid si dominus,tit.quid sit inue.vbi quia text.ibi loquitur de paribus,numero multitudinis,quærit quid si dominus non habeat nisi vnum parem,an saltem cum eo debeat alter extraneus interesse.quod videtur inquit, innuere is tex.loquens in plurali.subdit tamen se tenere contrarium,arg.l.cum antiquitas.C.de testa.} *Textus loquens de paribus,quomodo intelligatur.*

254 ¶Sed & ex eodem fonte fluit quod scribit idem Bald.atque etiam Cald.& Card.Flor.in d.c.mandatum,de rescript.quòd si papa mandauerit prouideri alicui de beneficio cum clausula,si pro aliis non scripserimus,gratia nullius erit momenti,si pro vno tantùm reperiatur scripsisse.quod & idẽ voluit ipse Card.Flor.cons.xxx.in hac dubia quæstione,col.ij.vers.pro euidentia.Domi.in c.quãuis le j.col.j.de præben.lib.vj.vbi ita quoque dicit voluisse Archi.ibi,& in c.accepimus,de ætat.& qualit.in quibusdam report.Barb.in d.l.v.§.satisacceptio,col.vlt.ff.de verb.oblig.{Iason in d.l.singularia,col.j.vers.tertiò adde & in d.l.Gallus.§.quid si is.ff.de libe.& posth.& in auth.si qua mulier,num.38.C.de sacros.eccl.Phil.Dec.in c.prudentia.§.adiicimus,per illum tex.de offi.deleg.} & Alciat.vbi suprà.Ex quo etiam intelligis & hoc procedere in materia strictiuris , cuiusmodi sunt rescripta,per c.significante,& ibi glo.extrà de rescript.cum simil. *Clausula , si pro aliis.*

255 ¶Nec ab his dissidet quod asserunt Archidiac.& Ioan.Andr.in c.j. eodémque vnico , & ibi post eos Dom.col.j.vers.quid si vnus solus,& etiam Phil.Fran.in princ.de rerum permut.lib.vj.quòd ille tex.loquens in expectantibus,cùm dicit,numero multitudinis, aliqui beneficia vacatura expectant , habet locum, si vnus tantùm expectet , cùm sit , vt illi dicunt , eadem ratio , ac si plures expectarent. *Tex. loquens in expectantibus.*

256 ¶His concinit quod à plerisq; traditum est,quòd licèt tex.in c.constitutionem , in fin.de sentent. excom.lib.vj.loquens de canonica monitione,loquatur in plurali de dierum interuallis:tamẽ nõ est necesse duos dies pro quolibet termino assignari:sed vel vnum vel duos vel plures, vt iudici videbitur. *Tex. loquens de dierum interuallis.*

videbitur.Ita enim voluit Ab.antiq.in c.facro,extrà,eo.& Guil.Laud.Petr. Anch.& Phil. Franc. in d.c.constitutionem,per tex.in l.inter accusatorē.ff.de publi.iudic.& in l.si cōuenerit, in fi.ff.de pign.actio.Quāuis Domi.in d.c.constitutionē,dubitat; tutius esse existimās duos dies interponi.

257 *Tex.loquens de appellatione facta à iudicibus.* ¶Quod item voluit gl.in cle.j.in verbo,simul,in fi.& iterum in verbo,legitimè;de appellat.quòd ille tex.qui loquitur de appellatione facta à duobus vel pluribus iudicibus ; habet locum & cùm facta est ab vno,qui solus est iudex,quam sequitur Imol.ibi.col.vlt.& Petr.Anch.dum illam allegat in d.c.constitutionem,ad confirmationem eius quod suprà ex eo diximus.

258 *Subscriptio, in qua dicitur Titius & socii.* ¶Sed & hanc partem adiuuat quod à Card.Flor.responsum est cons.cliij.cuius initium est,in societate accidenti,paulò post princi. quod non dicitur falsa subscriptio mercatorum in qua dicitur quòd Titius & socij,&c.licèt ipse Titius vnum tantùm socium haberet,sicut illud,inquit,sine liberis,in vno tantùm verificatur.quod nuncupatim sequitur Iason in d.l.singularia,col.iiij.versic. secundò adde ad istam regulam.ff.si cert.pet.& in auth.si qua mulier,colum.x.vers.istas decisiones.C.de sacrosan.eccle.& d.cons.cxlv.col.pen.vers.similiter quāuis,lib.ij.{& Caro.Rui.d. cons. xiiij.col.iij.num.6.lib.v.}

259 *Leges loquentes de praecedentibus indiciis.* ¶Nec denique prætermittendum quod scribit Bart.in l.si quis alicui,per illum textum,iuncta gl. C.ad legem Iuliā maiest.quòd licèt omnes leges loquantur in plurali de præcedentibus indicijs, sufficit tamen vnum bonum ad torturam.& sequitur &commendat Iason in d.cons.cxlv.in fine, & idem quoque voluit.{Ang.Aret.in tracta.malefi.in verbo,quòd fama publica præcedente, nu. 13.quæro an vnum iudicium.& ante eum.} Signo.cons.ccix.quæstio præsupponitur, col.j.versic. præterea lex licèt,vbi tamen hoc dicit procedere in legibus,non autem in statutis,in quibus verba propriè intelligenda sunt contra quàm suprà diximus, num.248. Sed & in primo contrarium simpliciter tenet Ioan.And.in addit.Spec.tit.de præsump.§.species,versic.violentia.{& Imol. in l. vltim.col.penult.ff.de hæred.instituend.} & Corn.consi.lviij.hoc capite,visa inquisitione , col.ij. versi.& est ponderandum,lib.ij.

260 *Plurale semper uerificatur in singulari,cùm eadē est ratio unius & multorū.* ¶Sed vtruncunque sit in eo casu,illud planè verum est,semper plurale in singulari verificari , vt nostri loquuntur,cùm eadem est vnius & multorum ratio,secundum Archi.Ioan.And.Domi. & Fran.in d.c.j.de rer.permut.lib.vj.Bal.& Pau.Cast.in d.l.j.C.de condit.insert.Imo.& Cardi.Flor. in cle.j.ille col.vlt.hic iiij.in vj.opposi.de renuntiat.Alex.in l.qui quartam.§.j.ff.de legat.j.& in l.si seruus.§.si plura.ff.si quis cautio.Fran.Aret.in l.si quis ante,col.ij.ff.de acquir.hæred. Socin.cons. cclxxviij.in quæstione vertente,col.j.vers.confirmantur,lib.ij.& omnes recentiores in d.l.Gallus. §.quid si is Philip.Fran.in d.c.si pater,de testa.lib.vj.Franc.Curt.d.cons.lxix.q.vbi suprà. Iason in d.l.singularia,col.iiij.in duobus locis.Philip.Dec.in dicta l.j.col.iij.in iiij.not.C.de pact.{ & in l.ij. §.mutui datio,in prin.ff.si cert.petat.} & in c.accepta,col.ij.de appel.& consil. 50.quia verba testamenti,ante fi.& consi.lxxx.visis duobus consiliis,col.ij.vers.quartò de isto casu.& consil. ccclxij. punctus de quo quæritur,col.ij. {& consi. 484. æquitati.col.j. } quod & Tullius astruit in ea oratione pro Cecinna.Hìc autem in casu l.nostræ eadem est reuocationis ratio,siue vnus,siue plures filij nascantur donatori, cum eorum tamen temperamento,quæ diximus supra in verbo,omnia, vel partem aliquam,versic.28.incip.in huius autem rei consideratione.

261 *De eadem re.* ¶Aliàs autem,vtrùm & quando plurale in singulare resoluitur, & ediuerso singulare in plurale & quomodo,vide præter eos quos suprà citauimus,glo.in l.huiusmodi,la j.ff.de verb.oblig.Dyn. in c.pluralis,de reg.iur.lib.vj.Guil.à monte Laud.in extrauag.execrabilis,in prin.in verbo, plures quàm duas,de præben.Ioan.And.in addi.Spec.tit.de testa.§.in primis, in fin. in addit.incip.huic quæstioni.Sign.cons.xcij.dominus marchio,col.j.& iterum iij.& consi. clv.in processu facto , col. iiij.vers.non obstat si dicatur.Bart.& alios in l.si seruus.§.si plurium.ff.si quis cautio.eundem Bar. in l.pen.C.de impu.& ali.substit.Fed.Senen.cons.xlij.testator instituit.Ioan.Fab.& Ang.Areti.in d.§.j.Instit.de iure perso.Bald.Imo.Pau.Cast.& Iason in l.si pater.ff.de vulg.& pupil. Bal.in l.cùm quidam,col.vlt.vers.modò generaliùs quæritur.C.de impub.& ali.substit.Ang.cons.cclxvj.dictū legatum,in j.dubio.Ant.Imo.& Barb.in cle.& si principalis,de rescrip.Ant.in c.cum venerabilis, de except.Raph.Co.consi.xiij.Titius instituit,col.j.& consi.xxxviij.maritus quatuor filiis , col.ij. vers.ex aduerso.& cons.cvj.mulier instituit,col.ij.vers.cæterùm non obstantibus.Imo.in cle. & si principalis,col.j.super glo.de rescrip.Pau.Cast.cons.ccxix.visis & consideratis,col.j. Alex.consil. cxxxvj.viso processu,col.j.lib.v.& d.consi.ccx.col.penul.vers.non obstat dum secundò,lib.vj.& cons.clxvij.visis & ponderatis,col.pen.vers.non obstat etiam,& vers.sequent.eod.lib.vij.Corne. cons.xciij.licèt posset,col.vlt.vers.potest autem,lib.iij.& cons.cclxxvj.viso suprascriptio themate, col.iiij.vers.& ista ratio,eod.lib.iij.& cons.ccccxx.videtur in hac consultatione,eod.lib.iij. & Laur. Calca.consi.omnium primo,viso consi.col.xxij. versi. non obstat quædam responsio,cum duab. seq.col.& omnino Feli.in cap.omnes,col.j.& seq.j.distin.& Soci.cons.xliij.visa prouisione , col.j. vers.quod etiam secundò,& col.ij.vers.non obstat secunda ratio,& ij.seq.lib.j.& Steph.Bertrand. consi.cxlj.Christi,&c.viso casu,in secundo dubio,lib.ij.Phil.Dec.cons.cclxxxvij. in ciuitate , col. 7.vers.sed videndum.& Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco à numero.& ex externis scriptoribus Fabium lib.oratoriarum instit.octauo,cap.vj. quo loco de tropis differit, & iterum lib. ix. cap.iij.vbi de figuris verborum tractat,quibus locis ostendit Oratores & Poetas plerunque numerum singularem pro plurali,& econtrario vsurpare.

¶Sed

262 ¶Sed illud tamen speciatim dicendũ operæ pretium nobis visum est, quod à paucis est animaduersum, quod cum pluralitas pro forma alicubi requiritur, nunquã pluralis numerus resoluitur in singularẽ. ita voluit solus omniũ, quos hactenus legimus, si nõ fallit memoria, Bal. cõsil. cxxiij. cuius principium est, reuerendissimus pater, col. 3. versi. concludendo igitur, lib. v. per l. Pædius. §. in seruum. cum l. seq. & l. sicuti tribus. ff. de arbit. & l. Pomponius. ff. de re iudic. *Pluralitas pro forma.*

263 ¶Quod autem dictum est suprà, satis esse vnum nasci filium, vt sit locus huic l. velim intelligas secundum ea quæ suprà diximus, in verbo, omnia, vel partem aliquam, d. nu. 28. incip. in huius rei consideratione, vt cùm scilicet quæritur, résne donata tanti sit, vt verisimiliter donans nõ fuisset, aut fuisset donaturus, si cogitasset de liberis, inter alia quæ tunc in hoc consideranda sunt, illud est, an plures postea susceperit liberos, an vnum tantùm, vt plenè videbis ex eo loco, ne hîc iterum repetam. *Vide supra nu. 28.*

264 ¶Denique quia hæc l. loquitur de natiuitate filiorum donantis, illud etiam quæro, vtrùm natiuitate filiorum donatarij reuocetur donatio, quam ipse donans alteri fecerat post mortem illius prioris donatarij: verbi gratia, vt planiùs intelligas, Caius donat fundum Titio, tãtisper dum ipse Titius vixerit, & post eius mortem Meuio, vt fit in l. quoties. C. de donat. quæ sub mod. & in l. j. C. de dona. cau. mort. Postea autem nascuntur liberi Titio priori donatario, cum nullos antè haberet: vtrùm reuocetur donatio, quæ est secundo loco facta Mæuio, ita scilicet, vt mortuo Titio, cui primo loco donatũ est, transeat res donata ad ipsius filiũ, nõ ad Meuiũ secundũ donatarium? Et profectò si Titius prior donatarius sit prorsus extraneus, nemo hactenus de hac re dubitauit, & expressè tenuit gl. in d. l. j. post prin. & ibi Cy. Bal. & alij. C. de dona. caus. mor. non esse locum. l. cùm auus. ff. de condit. & dem. & alia gl. in l. ex facto. §. si quis rogatus, in verbo, ex voluntate. ff. ad senatusc. Treb. & ibi Dy. qui eam dicit sing. Alex. & alij, & alia item l. cùm acutissimi, in verbo, deinceps. C. de fideicom. & in l. generaliter. §. cum autem, in verbo, filios. C. de instit. & substi. Bal. cõsi. cccxcj. factum tale est, quidam nomine Colla, lib. iij. Imo. in c. in præsentia, col. 4. versiculo in eadem. ibi, substitutio, extrà de proba. cum simil. *Vtrum natiuitate filiorũ donatarii, reuocetur donatio alteri facta post mortem illius.*

265 ¶At si prior donatarius filius sit donantis, Bal. in l. cùm acutissimi, in fi. C. de fideic. asserit eam l. quæ huic similis est, non habere locum in contractibus, qui gratia vtriusque celebrãtur. quod sequitur Soci. consil. xciij. testamentum, col. 5. lib. iij. Quasi aliud sit in simplici & mera donatione, quæ fit gratia tantùm donatarij, vt ex eo nuncupatim infert Ioan. Bapt. & Phil. Dec. in d. l. generaliter, ille in viij. q. hic col. 4. versiculo, quartò quod hic dicitur. C. de instit. & substi. vbi Dec. ipse ad hoc allegat in ar. hanc l. nostram. Et hoc quoque latè tenuit Soci. in repe. dictæ l. cùm auus, col. 55. versi. octauò quæritur. ff. de condi. & demõ. quia cùm l. nostra, inquit, sit fauorabilis, est extendenda, ex sententia Bar. in l. si constante, in j. q. ff. solu. mat. de qua re latè & nos diximus suprà, in verbo, libertis, nu. {61. igitur vt repetamus, & sequen.} Et quia etiam sicut donator prætulit filium primum donatarium illi extraneo secundo donatario, ita etiam verisimiliter prætulisset nepotes ex ipso filio, si de eis cogitasset. Hucq; etiam trahit tex. in l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & substi. cùm dicitur reliquerit, vel dederit. Nam verbum, ait, reliquerit, ad vltimas volũtates refertur, vt voluit glos. in l. his verbis. ff. de hæred. instit. & probatur in l. j. §. hoc interdictum. ff. de tabu. exhib. Cui adde optimum tex. in l. cùm hi, in prin. & ibi Bar. & alij. ff. de transact. & in §. j. non semel, in authen. vt lice. matr. & auiæ. & gl. in l. iubemus nulli. §. vltimo, in gl. vlt. C. de sacrosanct. eccle. & in §. si verò nullis, in verbo, relictis, & ibi Bar. & Ang. in auth. de hæred. & falcid. & in cle. ij. in verbo, relicti, de iure patron. & Barto. in l. vnum ex familia, in princ. ff. de lega. ij. {& Rapha. Com.} consi. xc. in quæstione Ioannis, col. j. & Anto. consi. xv. visis rhemate, col. j. in fi. Car. Flor. consi. lx. Guaglotus, col. 2. & Domi. consil. xlvj. super isto dubio, col. 2. Verbum autem dederit, ad donationem inter viuos pertinet. l. senatus. §. donatio. ff. de dona. Cui adde tex. optimum vtrũque probantem in l. filia legatorum. C. de legat. Hæc penè Soci. quem sequitur Bartho. Chasse. consi. iiij. ex facto hîc antè deducto, col. 5. versi. decimotertiò facit. & iterum col. 11. versi. decimotertiò pro hac opinio. & col. 17. versi. decimotertiò nõ obstat. Quibus adde Bal. qui & d. l. generaliter. §. cùm autem, dicit etiam & loqui & obtinere in donationibus, in d. c. in præsentia, col. 4. versic. sed certè testator, in illis verbis, plus dico quòd idem videtur, extrà de proba. vbi & ad hoc allegat §. sed hoc præsenti, in auth. de sanctis. episc. Sed contrarium nuncupatim in donatione causa mortis scribit Paul. Cast. in l. si cui mortis. ff. de dona. caus. mort. Id quod dicit not. & perpetuò menti tenendum. Idque voluisse gl. in d. l. j. C. de dona. cau. mort. quæ tamen potiùs contrarium videtur voluisse, si solerter inspiciatur. *De eadem re.* *Verbum reliquerit, ad ultimas uoluntates refertur.* *At uerbũ dederit, ad donationem inter uiuos pertinet.*

266 ¶Scio autem Barb. in repe. l. cùm acutissimi, col. 9. versi. secundò considero. C. de fideicom. & rursum consi. xxviij. clementissimi Dei, col. 2. versi. nec obstat, quod dicitur, lib. ij. illud in dubium reuocasse, vtrùm ea l. quæ loquitur in filio & nepote, habeat locum in filio fratris, concluditque habere locũ, cùm, per multa alia, tum verò maximè, quòd filius fratris etiã nepos dicitur, in quo ea l. obtinet. quæ res admodũ ridicula est, cùm ea nepotis significatio {pro filio fratris} recens sit, & nunquã iureconsultis cognita, sed nec imperatoribus quidẽ, quorũ leges in C. habemus, de quo latè & nos diximus in nostris consuetudinũ cõmentariis, tit. xvij. §. iiij. in gl. iij. Et quia etiã si ea l. non habet locũ in fratribus, vt non habet, sicuti statim dicemus, multò minùs in eorũ filiis, ar. l. si viua. C. de bon. mater. cũ simil. Et etiã Barb. ipsum nũcupatim reprehendit Soci. in d. l. cùm auus, *Nepotis significatio pro filio fratris, recens.*

col.1.2.& 3. { & Philip.Dec.consi.cccccxxix.Phil.col.vlti.} & Bartho. Chasse.consi.lxv.ex facto, col.2.versi.eo etiam maximè.& subobscurè D.Guil.Bened.in repe.ca.Raynutius,in verbo,si absque liberis moreretur,le j.nu.3.extra de testa.Et id quidem non iniuria, quãdo & communi nostrorum calculo,d.l.& similes non habeant locum in fratre ipso,secundum Iaco.Aret.Cy. Alber. Angel.Rapha.Fulg.Ioan.à monte Sperello.Corn.qui hoc dicit clarissimum,& cæteri recentiores in d.§.cum autem.Imo.in d.l.cùm auus. { & in l.ex facto.§.si quis rogatus,col.j.ff.ad Treb.Petr. Anch.consi.lxxj.dubia,circa medium.} Pau.Cast.consi.xiiij.si contingat dictam dominã, col.vlt. lib.1.& Alex.qui adfert concor.cõsi.xxxviij.viso themate,col.2.lib.1. { & Cepol.consi. causarum ciuilium.liiij.quædam mulier,col.2.versi.nec obstat. } Quorum sententiam optimè fulcit text.in l.iij.§.j.ff.de legatis præstandis.Imò nec in patre matréve,cui relictum est,ex sententia Barr.Imo. & Soci.in d.l.cùm auus.eiusdem Imo.& recentiorum,in d.§.si quis rogatus.Rapha.Fran. Aret.& Iason.in d.§.cùm autem,vel reclamantibus Cy.& Ang.ibi.

An sit distinguendũ in hac l.ex qua uxore donans susceperit liberos.

167 ¶Cæterum non illud omiserimus,nihil hîc referre vtrùm donans susceperit liberos ex vxore quã primùm habebat,an ex alia quam postea habuit,vt nuncupatim dicit Bal.hîc in casus positione. Nam & lex simpliciter dicit, & postea susceperit liberos , nec distinguit ex qua vxore. Ideo nec distinguere debemus.l.de pretio.ff.de publi.in rem actio.& l.j.§.quod autem.ff.de ale.lus.& al.cũ simi.Quinimo potior est ratio liberorum ex alia vxore susceptorum,vt reuocent ex hac l.vt latè diximus suprà in prin.l.num.100.incip.tertiò declara,& multis sequen.vbi videre poteris.Sed in hac sententia nuncupatim fuit Cardin.Flor.Alex.consi.xx.cùm in testamentis,iuncto casu illius consi.in quo loquitur de filio nato ex alia vxore quam postea duxit.

TOTVM.

Dictio totum, quid importet.

1 OTVM igitur,id est sine vlla diminutione,vt declarat Bald.aut quisquis est inter consi.illius,consi.iij.factum tale est,quidam nomine Paulutius,col.2.lib.5. per tex.in l.ij.§.ad filiorum.C.quam.& qui.quarta pars.lib.x.& Pau.Cast.consi.cxcij.verba apposita,col.vlt.lib.1.per l.Mæuio.§.à me.ff.de leg.ij. Nam & qui totum dicit,nihil excludit.l.Iulianus,in prin.& ibi Bar.ff.de leg.iij.& l.hoc articulo.ff.de hæred.instit.& l pediculis.§. Labeo.ff.de aur.& arg.leg.&c.solitæ,extrà de maio.& obe.& not.gl.in l.à procuratore.C. manda. cum simil. { cui consentiens D.Paulus ad Hebræos ij.enarrans illud Psa.viij.Omnia subiecisti sub pedibus eius.In eo, inquit quòd dicit omnia,nihil dimisit. } Sicut è diuerso qui totum excludit, nihil non excludit.l.si is qui ducenta.§.vtrùm.ff.de reb.dub.l.vlt.C.de reb.ali.non ali.& no.Bal. consi.cccxlix.statuto Placentiæ,col.vlt.lib.1.Ideoque Ang.Imo.& Ro.in l.damni, postrema,nam sunt tres in eo.tit.eius initij.§.cũ parietem.ff.de dam.infe.dicunt quòd si maritus promiserit totã dotem restituere soluto matrimonio,nõ poterit retinere lucrum quod ex statuto ei deferebatur: quamuis secus esset si simpliciter dotẽ restituere promisisset.quod & voluit Ray.Alex.& Iason in l.post dotem.ff.sol.mat.Bal. { in l.quod nomine de condi.ob caus.} & in l.vlt.C.ad leg.falci.Ang. & Imo.in l.si patronus.ff.de donat. { & in l.damni infecti.§. cum parietem.ff.de dam.infect.} & Alex.qui hãc dicit esse communem opi.consi.v.circa primũ dubium,col.vlt.versi.bene facit, lib. iij.& iterum cõsi.cxxxiij.super quæsitis,col.j.in fi.lib.v.& Phil.Dec.qui & alia quædam similia congerit,cõsi.cxcv.studendo breuitati,col.2.in prin.& Fran.Purp.in l.j.col.21.nu.130.C.de sum. trin. & Iaso.consi.xc.dubitatur an spectabilis,col.2.versi.& quia circa,lib.iij. { Caro.Rui.consi.lvij.quo ad ea col.4.nu.2.lib.1.& consi.lxxxiiij.quoniàm col.6.num.13.lib.1.& consi.cxlviij.pro decisione, col.2.nu.4.lib.iij.& consi.ix.in hac causa,col.pen.nu.24.eo.lib.iiij. } Similiterque si testator iusserit totam suam hæreditatem ad quempiam peruenire , impeditur detractio legitimæ aut Trebellianicæ,vt voluit Bar.in l.Centurio,col.7.versi.quid dicemus dubito,& ibi post eũ Ang.& Fran. Aret.& cæteri recentiores.ff.de vulg.& pup.subst.cum multis concordant.adductis per Alex.ibi, col.24.versi.quarta fuit opi.& col.2.sequen.versi.nota tamen ex verbis.& d.consi.v.col.vlt.vers. circa secundum.vbi & hanc dicit esse cõmunem opi.& respõdet fundamentis & rationibus eorum qui diuersum tenuerũt:de quo tamen vltra eũ vide {Bal.hoc tenẽtem consi.cccxcviij. præmittendum est.versi.quartò,no.lib.iiij.per gl.quã dicit sing.in l.decem.ff.de fideicõ.liber.& Ang. cõsi.cxxv.hoc est testamentũ col.pe.vbi & ad hoc dicit sin.tex.in d.l.decẽ.} & Paul.Cast.cõsi.28. in causa quæ vertitur inter Petrũ,lib.ij.& cõsi.77.visa facti narratione,col.2.lib.ij.Maria.cõsil.14. sequendo ordinem,col.vlt.versi.quare superest.& Barba.consi.xxiiij.illud afferam,col.2.versic.& adduco,lib.1.& consi.lxviij.clementissimi Dei,col.5.versi.præterea faciat simile,lib.ij.& Ias. consi. 84.omissa,col.10.versi.& quidẽ prima,lib.1. quæ diximus in nostro tracta.de legibus connubial. in gl. { j.in verbo *expers*, nu.99.limita quinto & seq.Et tamen vide Rom.contrarium tenentem, consi.32.visa municipali constitutione,col.vlt.& cõsi.75.nescio qua ex re per totum, & cõsi.79. totum fundamentum,etiam per totum,& Franc.Rip.in l.Centurio,nu.131.ff.de vulg.& pup.}

Vtrum testatore iubente totam suã hæreditatem restitui,impediatur detractio.

Socius totum promittẽs reddere.

2 ¶Sed & si socius promiserit totum vel integrum reddere,videtur renuntiare beneficio, ne cõueniatur nisi inquantum facere potest,secundum Alex.dicto consi.cxxxiij.in princ.lib.v.& Ias.in l. sunt qui in id,col.j.versi.limita istũ tex.ff.de re iudi. { Et licet appellatione rei simpliciter,quãdo legatũ ab eo relinquitur qui habet rem cõmunem cum alio,videtur relicta pars testatoris tãtùm.

l.serui electione.§.vlt.ff.de leg.j.tamen si testator,legans rem communem ita diceret, totam eam rem lego, tunc non tantùm partem suam, sed & alterius legasse censetur, vt per l.si ex toto,in prin.ff.de leg.j.voluerunt Dy.Iac.Aret.& Bart.in d.l.serui electione.§.j.& sequitur Phil.Dec.cōsi. lxix.visis duobus consiliis,col.2.versi.ad prædicta tamen facit.}

3 ¶Ex quo & illud consequens est,integram donationem in casu nostræ legis reuocari, cùm scilicet donatum est extraneo,id est,alij quàm filio,aut ecclesiæ,vt & nūcupatim voluerūt gl.& omnes hîc.Alber.Bal.Imo.& Pau.Cast.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de lega.ij.& omnes penè in l.j. & in l.si totas.C.de inoffi.dona.Archi.in c.vlt. xvij.q.iiij. Barthol.Brixi.q.lxvj.quæstiō est,quòd episcopus fuit.Bald.consi.clxvij.quidam Franciscus tunc carens liberis,col.j.lib.v.& consi.ccxv. punctus,quidam donauit,& in sua margarita,in verbo,donatio,col.2.lib.v.Signo.cōsi. clxxj. Ser Antonius,col.pe.Ang.in §.j.col.3.versi. subsequēter quæro,in authen.de immēsis donationibus in filios factis.Imo.in c.vlt.col.5.versic.iuxta prædicta potest quæri,extrà de dona.& Soci.consi. xciij.testamentū præmissum,col.5.versi.quinto modo respondetur,lib.iiij.& quotquot de hac re locuti sunt.nullū enim hactenus reperi,qui diuersum scripserit:nec si omnes dicerent,illorū sententiæ accederem,cùm tex.hic noster in eā rem sit apertissimus. At si filio aut ecclesiæ quis donet,liberi postea suscepti non totum quidem, sed ad debitum vsque bonorum subsidium tātùm reuocarent,vt latè diximus supra in verbo,libertis,versi.75.incip.quæro igitur si pater. & versic. 82.verùm sunt & multi. *Quomodo reuocetur donatio in casu huius legis.* *Et quid si filio aut ecclesia donatum sit.*

4 ¶Sed & si quis sciens se habere filios,immensam inofficiosamque fecerit donationem , ad legitimam tantùm reuocatur,etiam si ea sit inofficiosa re & consilio,vt tradidit Azo,quem secutus est dignus magistro discipulus Accur.in d.l.j.in v.q.& ibi quoque Iac.Ra.Ricar.Malum.Guil.Cum. Cyn.Bal.& Pau.Cast.C.de inoffi.dona.per text.in l.si liqueat,eo.titu.vbi & Accursius ipse idem tenet.& rursum idem Accursius in authen.vnde si parens,& ibi Iaso.in fi.C.de inoffi.testa.Bal.in auth.ex causa,col.3.versi.item non obstat.C.de liber.præter.vel exhære. Ange.in dicta authen.de immensis donatio.in filios factis in prin.col.1. Pau.Cast.in d.l.Titia Seio.§.imperator.ff. de leg.ij. Franc.Aret.qui hoc latè & subtiliter defendit , consil.xlvij.visis & diligenter ponderatis,col.2.& seq.Pau.Pic.in repe.l.post contractum,col.2.ff. de dona. *Inofficiosa donatio si sint filii, quatenus reuocatur.*

5 ¶Verùm maior pars nostrorum id minimè recipiunt,sed ita distinguunt, vt si donatio sit inofficiosa re tantùm,reuocetur ad legitimam vsque tantùm per l.j.& ij.& iiij.& l.cùm donationibus. C.de inof.dona.Si re simul,& consilio,eaque sit facta filio,idem,vt scilicet ad legitimam tantùm reuocetur,per d.l.j.Quòd si extraneo facta sit,totum omnino reuocetur,per l.si libertus.§.pen.ff. de iure patro.Nam si hoc,inquiunt,obtinet in patrono , vt ibi scribitur, multò quidem magis in extraneo.Hæc fuit sententia Hugo.antiqui glossatoris,quem secuti sunt Dy.Pet.à Bella pertica. Bar.Bal.sibi contrarius,Albe.Imo.Com.in d.l.Titia Seio.§.imperator.ff.de lega.ij.Iaco.But.Bart. Saly.& Ang.sibi item diuersus,in d.l.j.C.de inof.dona.Io.And.Collect.Pet.Anc.Imo.& Panor. in c.vlti.extra de donat.Iaco.Bel.in dicta authen.vnde si parens.C.de inoffi.testam. Rom.consi. xxvj.pro decisione eorum , in iiij.dubio.& consi.xcv.viso prius donationis instrumento. Petrus Ferra.in titu.forma libel.quo agitur pro donatio.in verbo,irreuocabiliter,col.2.Soc.consi. cxxvj. visum fuit,ante fi.lib.iij.& inter consi.Fran.Curt.senioris,consi.ij.eleganter & subtiliter, in prin. & ipse Curt.in præcedenti omnium suorū primo,col.vlt.vbi hanc dicit esse communem opin.& Ias.consi.cxv. Barthol.col.vlti.libr.1.vbi dicit quòd ab hac opin.non auderet consulendo aut iudicando recedere.& consi.cxlj.visa longa,col.pen.versi.concluditur ergo,lib.4. *Inofficiosa re & cōsilio, extraneo facta, utrum omnino reuocetur.*

6 ¶Si hanc posteriorem sententiam teneas , eam intelliges vt procedat quando fuit donatio facta extraneo nulla re liberis relicta.At si filio facta sit, aut etiam extraneo,aliquo dato liberis , tunc indiscriminatim reuocatur ad legitimā tantùm,per tex.quantum ad primum pertinet,in d.l.si liqueat.C.de inoffi.donat.& quantum ad secundum in l.j.& l.vlt.C.eo.tit.& l.omnimodo,& l.scimus.C.de inof.testa.& ita in vtroque voluit Bar.in d.l.Titia §.imperator,col.j.ff. de leg.ij.Panor. in d.c.vlti.col.2.extrà de don.Petrus Ferra.quo loco nuper citauimus,& in priori etiam casu voluit Bal.in d.auth.vnde si parens,per tex.ibi, & in d.l.si liqueat. *De eadem re.*

7 ¶Quid autem aliàs totum dicatur, & quando,& quomodo , quia lex nostra hîc totum appellat, copiosè & subtiliter,vt semper aliàs,disseruit Bal.consi.cccxxxv.quædā mulier relicta,col.2.lib.1. Nam aliud est,inquit,totum integrale,vt fundus, & quicquid aliud in sua integritate cōtinetur. l.eum qui ædes.ff.de vsuc.& l.possideri.§.j.ff.de acqui.poss. Aliud est totum numerale, vt decem & viginti.l.si idem cum eodem.ff.de iurisdi.om.iudi.& l.vlt.C.deposi.Aliud est totum generale, quod prædicatur , id est verificatur secundum naturam suæ diffinitionis de qualibet specie sub ea contenta,vel ratione signi quod dicitur vniuersale , siue terminus vniuersalis. Sed apud legistas,vt ipse appellat,magis dicitur generale vel generalis,vel commune appellationis,vt iste terminus animal,secundum Dialecticos:& iste terminus homo,secundum legistas.l.si quid earum. §.inter emptum.ff.de lega.iij.& not.in l.ij.ff.si cer.pet.Denique dicitur totum,id est,totaliter, siue omnimodo.l.ij.§.post originem.ff.de orig.iur.Hæc Bal.qui & eadem propè scribit in l.qui vsumfructum.ff.de verbo.obli.Quo in loco etiam Bar.& latiùs Ias.col.vlt.multa de toto tradiderunt. {Vide tamen ipsum Bar.in l.re coniuncti col.4.versic. quartò dubitaui.ff. de lega.iij.atque etiam ipsum Bal.in l.in rem actio.§.si quis rei.ff.de rei vendi.} *Totum integrale.* *Totum numerale.* *Totum generale.* *Totum id est totaliter siue omnimodo.*

8 ¶Sed & aliàs de significatione huius vocabuli,& quid intersit inter totum & omne,& inter totũ & vniuersum,vide tex.in l.Lucius Titius,cum gl.in verbo,hæreditati,& ibi Bal.ff. de leg.j. & in l.Titia,& ibi Alex.ff.ad leg.Falci.& in l.rectè.ff.de verb.signi.& gl.in l.si vnus.§. pactus ne peteret,in verbo,ipso iure,& ibi Bar.col.2.& Iason.col.4.versi.aduerte etiam.ff.de pact.& gl.in procemio ff.in prin.& ibi etiam Bar.col.j.Alberi.Parpa.& Hiero.Cagnolum, & gl.in l.nihil aliud.ff.de verb.signi.& glo.in §.j.in verbo,totorum,& ibi Ioan.Fab.Instit.pro socio.& Bar.in l.Moschis,in prin.ff.de iure fisc.& in l.j.§.vlti.& ibi Aquen.ff.de verb.obl.Fab.& Ang.Aret.in §.restituta.Insti. de fideicõ.liber. { Lucam Pen.in l.si quis procurationem,col.j.in verbo,totius.C. de decur.lib.x. Stepha.Phedericus in suo opere,de legum interpretatione,parte prima,char.ij. versiculo sed notandum quòd totum } & Rapha.Co.consi.xxxiiij.pater vxori, post prin.Petr.Besu.& Iason.in l. iij.§.filius.ff.de liber.& posthu.& in l.ij.col.j.C.de hæred.instit. { Franc.Aret.in l.Centurio,& ibi Lancel.Galian.nu.355.ff.de vulg.& pup.substi. } & Phil.Dec.in l.omnia,in j.no.ff.si cer.pet.& ex externis scriptoribus Cornelium Nepotem in libello de nominum verborumque differentiis, {& Nonium Marcellum in dictionum differentiis,} & Seruium in primo lib.Aeneidos enarrantem illud:

Differẽtia inter totum & omne, & totum & vniuersum.

Hos tota armenta sequuntur.

Et iterum in 4.super illum locum:

Et tonitru cælum omne ciebo.

9 ¶ Denique Ioan.Mo.in extrauagan. vnam sanctam, in verbo,sponso,de maio.& obed.tradit ex Philosophi sententia, totum & perfectum idem esse, vel proximum secundum naturam. Nam illud est perfectũ,quod totum habet,& nihil ei deficit:& etiã illud totum est,quod omnia habet. Locus autem Aristotelis,ne tu ignores,est in primo lib.de cælo & mundo,& iterum lib.1.Metaphy.De aduerbio autem totaliter,quod à barbaris nostris exprimitur ex toto,vide gl.in c.cupientes.§.cæterùm,in verbo, totaliter.& ibi Ioã.Mo.Archi.Ioan.And.Domi.& Phil.Fran.de elect.lib. vj.& Soci.consi.cclxvj.col.16.versi.secundo etiam eadem conclusio,lib.ij.

QVICQVID.

1 T hæc dictio quoque est latæ significationis, omnia scilicet comprehendens vel minutissima quæque, vt nihil omnino reliqui faciat, etiam si ea dictio,totum,non fuisset apposita. Hanc enim vim esse huius dictionis, { vt apertè voluit Donatus enarrans illud Terentij in Hecyra:

Dictio quicquid, quid significat.

Quicquid id est quod reliquit,profuit. Ad paruitatem (inquit) refertur,vt illud:

At enim id mihi satis est,quod est de me opinionis,quicquid est.

Et } non obscurè vult Guil.à monte Laud.in extrauag.suscepti regiminis,in verbo,& si quicquã, tit.ne sede vacan.vbi loquens de dictione quicquam, dicit nihil excipi,quantũcunque modicum fuerit:& allegat c.quia sæpe,de elec.lib.vj.quod loquitur per hanc nostram dictionem quicquid, dum scribitur,quicquid de bonis perceperint.Tanquã scilicet vtraque dictio,& quicquã,& quicquid,eandem vim habeant,omnia scilicet quantũlibet modica cõprehendentes. { de quo & nos diximus suprà in verbo,omnia vel partem aliquã,nu.17. } Nam etiam gl.in d.c.quia sæpe,dicit, omnia in casu.d.c.vsque ad { ouum restituenda. } quã sequuntur Archi.Domi.& Phil. Franc.Et huc pertinet tex.in l.Mæuio.§.j.ff.de leg.ij.vbi si ita legatum sit, quicquid ad eum dotis nomine peruenerit,tota dos sine ratione deductionis impensarũ mulieri debetur,licèt aliud esset si simpliciter dos legaretur,per l.j.in prin.& l.iij etiã in prin.ff.de dot.prælег. Id enim est propter illã dictionem quicquid,vt expressim scribitur in d.l.Mæuio.§.j.quẽ ibi ad hoc expendunt gl.Dy. Bar. & alij.& Alex.qui illum dicit no.consi.cxxxiij.super quæsitis,col.j.lib.v.& Iason qui & illũ quoque citat pro no.in l.post dotem,col.9.versi.vltimò adde.ff.sol.mat.Sed & ita illum allegat Bal.in l.quod nomine,col.2.versi.sed quid si ex consuetudine.ff.de condi.indeb.vt ex eo possis intelligere,hãc dictionem esse eius significationis,vt idẽ denotet ac si dixeris integraliter,vt ipse loquitur. { Allegat item in id tex.Lucas Pen.in l.j.col.j.C.pub.lætit.lib.xij.vt scilicet sit signũ vniuersale distributiuum omnia comprehendens.ad quod etiã citat l.iij.§. nonnunquam.ff. de vsur.& l. quicquid,in prin.ff.de verb.obli.vnde vt subdit,est signũ effrenatum,nihil excipiens, aut saltem maiorem partem omnium comprehendens.c.quod die,in fi.lxxv.dist.vbi gl.affert.concor.Et eadem propè ponit ipse Luc.Pen.in l.j.in omnibus,post medium,C.de cursu publ.eo.lib.xij.vbi & pro priore dicto allegat legem Lucius.§.hæredum,& §.seq.ff.ad Trebel.

Dictio quicquã & quicquid, eandem vim habent.

2 ¶Sed & his adde text.in l.cùm virũ,ibi,quicquid ex hæreditate,&c.C.de fideic.& ibi Bar.& alios, inter quos Bal.col.2.in ij.opposi.dicit ex eo tex.hanc dictionem,quicquid, esse præcisè vniuersalem,quem refert & sequitur Phil.Dec.consi.xxix.an detur restitutio,col.2.versi.secundò nã cùm, vbi etiam ad hoc allegat text.in l.in fideicommisso.§.cùm Pollidius.ff.de vsur.& in c. cùm causa, in fi.de offic.deleg.& in c.vlti.de rerum permu.& idem quoque voluit Ludo. Gozad.consi.viij.in hac causa,col.5.nu.24.vide Bal.in d.§.nonnunquam,& Franc.Aret.in l.lex Cornelia.ff.de vulg.& pup.& Bar.in l.quæ omnia.§.planè.ff.de procur.Bal.in c.j.col.9.versic.item Oldra. quærit,titu.de capi.qui curiam vend.

Dictio quicquid,est præcise vniuersalis.

¶Est

3 ¶Est autem & alia huius dictionis natura, quam prætermittere noluimus, vt scilicet iuncta verbo futuri temporis faciat conditionem, per tex. in l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de verbo. obli. quem ad hoc expendit & dicit no. Iaſ. in l. Stichum qui meus erat, col. j. verſi. ſecundo amplia. ff. de leg. j.

Et iuncta verbo futuri temporis, facit conditionem.

REVERTATVR.

1 IPſo iure, dicit Accurſius: ex hoc inferens, quòd donator poterit rem ipſam donatã, natis liberis, vendicare, tanquam ipſo iure dominus effectus, vel poſſeſsionem ipſius condicere. Sequuntur Bar. Alex. Io. Fab. Bal. in vtraque lect. Saly. & Ang. hîc. & idem voluerunt Cy. Bar. Ang. Saly. Raph. & Pau. Caſt. in l. ſi totas, C. de inoffi. dona. Bart. in l. j. col. vlti. & ibi quoque Salyc. col. pen. verſic. quæro ſextò, eo. titu. Oldra. conſi. ccxxxviij. cùm mulier donatrix, in princi. Barto. in l. Titia Seio. §. imperator, colum. 2. verſic. quærit gloſ. & iterum verſic. quæro vtrùm quærit lex, & ibi quoque Bal. Imo. & Pau. Caſtr. ff. de lega. ij. Bart. dum hanc l. allegat, in l. quiſquis, & ibi Ioan. Plat. in fin. C. de om. agr. deſer. libr. xj. Bald. conſil. clxvij. quidam Franciſcus tunc carens liberis, col. j. lib. v. & conſi. ccxv. punctus, quidam donauit, eo. lib. v. Imo. in c. vlti. colum. 6. verſicu. in ead. glo. ij. in fi. & ibi etiam Panor. col. 2. & ſequen. extra, de donat. Paul. Caſt. conſi. 435. ſuper hoc puncto, in princ. lib. ij. Pet. Ferra. in tit. forma libelli quo agit. pro dona. in verbo, irreuocabiliter, col. 3. verſic. ſed nunquid eſt neceſſe. Nicol. Mil. in ſuo reperto. in verbo, donatio facta extraneo. Alex. conſi. lxxj. conſideratis his, paulò poſt princ. lib. iiij. Corne. conſi. xv. ex quo dictus Franciſcus, colum. 5. lib. 1. & conſi. clxxvj. in præſenti conſultatione, col. vlti. lib. ij. & conſi. iiij. dubia ſatis, col. j. lib. iiij. & conſi. xj. in præſenti, col. 9. verſi. confert ad prædicta, & iterum col. 11. poſt prin. eod. lib. iij. & conſi. xxx. lib. iiij. Franci. Aret. in l. Centurio, paulò ante fi. & ibi Iaſ. col. penul. ff. de vulga. & pupil. & conſi. xcij. viſo legato, col. 3. Franciſ. Curt. ſenior conſi. j. col. vlti. verſi. capio ſecundũ paſſum. Guid. Pap. ſing. cccxxxix. in prin. & Dec. ccxiiij. reuocatio, col. 2. verſi. an reuocatio. Soci. conſi. xxxix. in quæſtione quæ vertitur, col. pen. verſi. poſtremò poſſunt, lib. iij. & conſil. xciij. teſtamentum præmiſſum, col. 5. verſic. quinto modo reſpondetur, lib. iiij. & Iaſ. in l. cùm acutiſsimi, col. j. verſi. eodem modo ſi quis. C. de fideicom. & conſi. clxxj. viſo inſtrumento, col. j. lib. iiij. Fortu. Garcia in libro de vltimo fine iuris, char. xvj. verſic. item probatur ex affectione, & aliis ſequentibus. & Steph. Bertr. conſi. cxcij. viſo caſu, col. 2. lib. ij.

Donator natis liberis, rẽ donatam ipſo iure uẽdicat, uel poſſeſſionem condicit.

2 ¶Ex quo & illud ſequitur, quòd ſi in donatione fuerit appoſitum conſtitutum, ex quo transfertur vera poſſeſsio, per l. certè. §. j. ff. de preca. & no. Bar. in l. ab emptione. ff. de pact. cũ multis concordan. à me nuncupatim citatis in { meo libello, de conſtituto, in prima ampliatione. } Tamen natis liberis huiuſmodi conſtitutum ipſo iure reſoluitur, ac reuocatur, quemadmodũ & donatio principalis, reditque confeſtim poſſeſsio in donationẽ, vt expreſsè in hoc caſu no. conſuluit Phil. Deci. cõſi. cclxvj. pro declaratione, ad fin. motus, quia aliàs conſtitutũ ſequitur naturã eius actus in quo apponitur, ex ſententia Bal. in l. ex teſtamento, ad fi. C. de fideic. & in c. ij. titu. de feud. dat. in vic. leg. cõmiſ. cum multis aliis concord. quos & ego { tibi congeſsi in dicto tractatu cõſtituti, in ſeptima limitatione. } inter quos cõperies Pau. Caſt. cõſi. x. ſi vera ſunt, col. j. lib. j. vbi dicit, quòd ſublato principali contractu, cenſetur & ſublatum conſtitutum in eo appoſitum. Nam vt dicit idem Paul. in l. j. §. ſi vir. ff. de acquir. poſſ. huiuſmodi poſſeſsio à iure transfertur, & à iure pariter poteſt annullari. Subdit autem Deci. aliud eſſe in poſſeſsione reali, quæ in facto conſiſtit, per d. §. ſi vir. Et idem in eadem ſpecie conſuluit Carol. Ruin. conſi. clxxiij. quæritur primo, in ij. eodemq; vlt. dubio, lib. j. & Hieronymus Gratus conſi. 50. reuerendiſsime, col. antepen. verſi. & vltra ſupradicta, lib. 1.

Et quid ſi in donatione appoſitum fuerit conſtitutũ.

3 ¶Et quod dictum eſt donationem hîc reuocari ipſo iure, procedit etiam in donatione facta vni ex liberis, quæ non tota quidem reuocatur ſuſceptis poſtea aliis liberis, ſed vſque ad legitimum bonorum ſubſidium tantùm, per l. ſi totas. C. de inof. dona. & latè diximus ſupra in verbo liberis, verſi. 75. incip. quæro igitur ſi pater quiſpiam. ſed ea tamen reuocatio fit etiam ipſo iure, vt voluerunt Bar. & Pau. Caſt. in ea ipſa l. ſi totas. Bal. in l. Titia Seio. §. Imperator. ff. de leg. iij.

Etiã ſi facta ſit uni ex liberis.

4 ¶At reuocatio donationis, quæ fit per liberos iam tempore donationis natos, & à patre quidem non ignoratos, aut etiam à poſtea ſuſceptis, ſed de quibus pater, cùm donauit, cogitabat, & ita nõ fit ex hac l. quando illi iſtis caſibus non ſit locus, vt ſuprà alibi abunde diximus, ſed fit, quoniam donatio eſt inofficioſa, certè non fit ipſo iure, ſed opus eſt querela, per l. j. & ibi not. C. eo. titu. de inoffi. teſta. & voluerunt omnes in d. l. ſi totas.

In quibus caſibus donatio nõ reuocatur ipſo iure.

5 ¶Sed quod ad priores illos caſus pertinet, non omnino in cõfeſſo eſt, quòd in caſu noſtræ legis, & d. l. ſi totas, donatio reuocetur ipſo iure. Quin contrarium in vtroque tenuit gl. ſibi cõtraria, in d. l. ſi totas, expendens hoc verbũ, reuertatur, quod videlicet eſt futuri tẽporis, & ideo ferendam ſententiã non latam demõſtrat, vt poſtea latè dicemus, & Barba. in c. vlt. col. pe. verſi. tu adde, extra de donatio. Sed huic obiectioni tacitè reſpõdet Bal. hîc & in d. l. ſi totas, dum dicit huiuſmodi verbum reuertatur, cùm ſignificat iuris miniſteriũ ſiue ſtatutum, vt hîc, eſſe directũ, ideo ipſo iure ſignificari rem fieri. Nã vt id intelligas lector optime, id verbum dicitur directum, quod denotat aliquid fieri ipſo iure, & propria authoritate, atq; citra alterius manũ & operam. Obliquũ autem, quod per alterius manum capi debet, ex doctrina Bar. quem omnes ſequuntur, in l. Cẽturio, col.

Verba futuri tẽporis ferendam ſententiã demonſtrant, non latam.

Verbum directum.

penul.ff.de vulg.& pup.substi.& in l.eam quam,ad fi.C.de fideic.& consi.iij. quod repetitum est consi.clxxxij.Titius condidit testamentum,col.2.& consi.xiij.ex facto proposito,col.3.vers.restat de secundo,& consi.lvj.Bart.fecit testamentum,col.j.& Bal.in rubr.C.de impub.& aliis substit.& in l.vlt.col.4.versi.nunc aliqua.C.de sacro.eccle.& in l.ex parte.ff.de acqui.hære. { & in l.si quis ita.ff.de vsufruct. } & consi.clxxvj.quidam nomine A.col.2.versi.secūdò prætermittendum, lib. iij.& consi.ccxcvj.factū sic se habet,col.2.lib.vj.& omnes propè in c.si pater,de testa.libr.vj.cum simi.Ideoque cùm verba directa dispositionem directam faciant, obliqua verò fideicommissariā ex omniū sententia:certè etiam id quod per fideicommissum competit,nō ipso iure cōpetit. l. si seruus,& ibi doc.C.de fideic.liber.& l.quærebatur.ff.de milit.testa.ibi,apparet eum non ipso iure valere voluisse,sed per fideicommissum.Indeque huiusmodi fideicōmissaria substitutio, quæ scilicet directa non est,precaria dicitur,in dicta l.quærebatur.ff.de milita. testamen. { & in l.cū proponas filios.C.de pact.sicut alibi voluntas precaria in causam scilicet fideicōmissi, in l.cùm proponebatur.ff.de leg.ij.& l. non idcirco.C. de codic. } & verba obliqua dicuntur etiam precaria.l. cohæredi.§.cùm filiæ,& ibi Dy.& Bal.ff.de vulg.& pup.substit.& l.ij.& iterum l.iiij.C. de codi.& l.à patre,vbi Phil.Dec.notat in prin.C. de collat.& l.ij.in prin.C.cōmu.de leg. vbi id optimè declaratur. } & l.si seruus.C.de fideicom.liber.

Verbum obliquum.

Precaria substitutio.

Precaria voluntas.

Precaria verba.

6 ¶Est autem hoc verbum,reuertatur,cōmune,scilicet directum & obliquum,secundum Pet.Iaco. in sua practica,tit.de verbis obliquis,col.j.Bar.in d.l.Centurio,col.vlti.motum ex glo.in l.j.in fin. magnæ gl.ff.de donat.& argu.l.Lucius.§.tres hæredes.ff.ad Treb.& sequitur Franc. Aret.in ea l. Centurio,col.vlt.& ibi quoque Iason col.etiam vlti.& Lancel.Gali.in repet.char.pen.in xiij.conclusione,& voluit etiam Bal.in d.l.vlti.C.de sacro.eccle.& in tracta.substi. col.vlti.Ange.hîc,& in d.l.j.in fi.ff.de donatio.Imo.in c.Raynutius,char.pen.versi.octauò,extr.de testa.Rapha. Co.cōsi. cxiiij.Antonius Benedi.in secundo dubio Pau.Cast.consi.cccxlj.mater ista,post prin.lib.1.Corn. in l.precibus,col.17.versic.verba autem communia.C.de impub.& ali.subst. & consi.clij. in hac consultatione,col.4.versi.per verba reuertatur,lib.ij.Ang.Aret.in §.extraneo,col.2.Instit.de pup. substit.& Stepha.Bertr.consi.ccxlj.viso consultationis themate,nu.7.lib.ij.Guid. Pap.consi.xcvj. casus sub nominibus, in quinto dubio,circa medium.

Verbum reuertatur, commune est.

7 ¶Quin Io.And.in d.c.si pater,de testa.lib.vj.constanter tenuit semper esse directū,per tex.in nostra l.& eum sequitur { ibi Arnaldus à Solerio in repe.col.4.& iterum v. } Domi.ibi,in prin.col. vlt.Cuius etiam opi.videntur esse Bar.& Io.Plat.in d.l.quisquis.C.de om.ag.deser.lib.xj. dū simpliciter dicunt,quòd denotat translationē dominij ipso iure, per illum tex.& etiam Ang.qui idē dicit in §.j.per illum tex.in auth.de resti.& ea quæ par.in prin. Bal.qui ob id dicit significare ipso iure,in hac l.in fi.j.lect. { & in auth.quod mater,nu.3.C.hoc eo.tit. } & Anto.Corse.in suis sin.in verbo,reuertatur.Et bene facit tex.si solerter inspiciatur,in c.j.extr.de schisma.

De eadem re.

8 ¶Tamen quòd sit etiam obliquum,& significans quòd per manū alterius res retradatur, est tex. in l.iij.vbi hoc no.Bar. { & Saly. } C.de pact.inter empt.& vendi.fac.& id etiam { asserit Cy.in l. j.eo.tit.& Rapha. } Co.dicto consi.cxiiij.per illum tex.& consi.xcvj.sub nominibus,in quinto dubio,vbi nihil allegat.Et Fab.à monte Sancti Sauini,in tracta.de empt.& vendi.in vij.q.prin.col.5. versi.secundò quæro.Sed & illius tex.authoritate subnixus Signo.consi.cxxxj. factū sic se habet, col.vlt.negat expresśim hoc verbū habere vim latæ sententiæ.Quod etiam voluit Saly.in l.si totas.C.de inoffi.dona.dum scribit verbum reuertitur,quo ea l.vtitur,significare ipso iure,quia est præsentis temporis:tanquam secus esset in futuro tempore.Et in hanc partem est gl.in d.l.j.in verbo,mortis causa donatio,in fi.ff.de dona.cùm dicit quòd id verbum non habet eā vim,vt posśit agi rei vendicatione,sed tantùm personali,quasi scilicet res non transeat ipso iure.Ex quo etiam negant Bart.Ang.Roma.& Pau.Cast.ibi,in fi.hoc verbum esse directum,& sequitur Franc.Curt. senior consi.xij.Lucius Titius,col.vlt.& idem voluit Bal.dum eā gl.allegat,in l.traditionibus, col. vlt.C.de pactis.Pau.Cast.post Cy.in l.j.in duobus locis,& iterum in l.cum te,ad fi.C.de pact. inter empt.& vendi.fac. { & idem Pau.post Guil.Cu.in l.ab emptione,col.3.versic.adde dicit.ff. de pact. } & apertè innuit idem Pau.consi.lxviij.in casu præsenti puto sic dicendum,post prin.lib.ij. dum dicit quòd dictio,reuersus,denotat ipso iure,quia est præteriti tēporis:tanquā si futuri esset, non eam vim haberet.Et idem quoque expresśiùs voluit Aegid. Bellamera consi.xxxix. factum est tale,dominus Humbertus,col.5.versi.his præmisśis,Barb.consi.xj.illud afferam , col.9.versic. modo in casu nostro,lib.ij.& Guid.Pap.sing.657.licet verba.Iason consi.ccxj.inter quosdam,col. 8.versi.item habet caput,lib.ij.& Phil.Dec.in l.traditionibus,col.3. versi.secunda conclusio.C. de pact.& Franc.Curt.iunior in l.traditionibus,col.3.nu.22.C.de pact. Et hanc quoque partem fulcit tex.in c.j.ibi,liberè ad dominum reuertatur,extra de vsur.& similis text.in c.vbi periculum.§. quòd si præmissa,de elect.eo.lib.vj.& in c.si beneficia,de præben.eo.libr.in cap.felicis,versi.si qua verò,de pœnis,eo.lib.vj.& in cle.j.versi.à feudis,eo.tit.& in c.imperialē,in §.callidis,titu.de prohi. feud.ali.per Fed.nam illa dictio liberè,est latæ sententiæ,vt postea dicemus:ideo si verbum liberè per se fuisset latæ sententiæ,frustra addita fuisset illa dictio,liberè.

De eadem re.

Dictio liberè, est latæ sententiæ.

9 ¶Porrò Corne. dicto consi.xv.col.5.lib.1. hanc rem animaduertens dicit, quòd d.l.si totas,quæ loquitur in eadem materia,vtitur verbo præsentis temporis,dum dicit reuertitur , quod quidem præsens tempus haud dubie est latæ sententiæ, vt postea latè dicemus. Et licet l.nostra loquatur

per

per verbum reuertatur,tamen est aduertendum, inquit, quòd potest esse & præsentis temporis modi imperatiui,& modi subiunctiui,atque etiā futuri tēporis modi optatiui.Ideo interpretanda est,vt sit præsentis temporis,& significet ipso iure,vt scilicet consentiat cum d.l.si totas, quæ,vt diximus,loquitur in eadem materia.Et quamuis aliàs in dubio debeat sumi interpretatio, vt fiat priuatio per sententiam,non ipso iure: tamen in ista priuatione,quæ fauorabilis est,secus est,arg. c.odia,de reg.iur.lib.vj.cum simil.de quo & tu vide quæ dicam infrà nu.252.inci.hæc autem quæ diximus.Vel,vt hoc illi addam,illud non procedit, quando per alia iura constaret rem fieri ipso iure,vt dicemus infrà versi.lxiiij. incip.xij.fallit. *In dubio debet sumi interpretatio, ut priuatio fiat per sententiam, non ipso iure.*

10 ¶Fuerunt tamen qui dixerunt donationem hîc certè reuocari ipso iure,sed ita demum tantùm, si pater id velit,vt retulit Alber.hîc.Et in hac quidem sententia videtur fuisse Bal.in l.j.col. vlti. C.de inoffi.dona.cùm dicit requiri declarationem voluntatis ipsius patris,velítne donationē reuocari,an nolit,arg.no.in l.ij.ff.si ager vecti.vel emphy.Quo in loco Bar.dicit per text.& gl. ibi, emphyteutam propter non solutam pensionem,aut etiā per alienationem factam irrequisito domino,tum demū,cadere emphyteusi,si dominus velit:quod dicit esse multū notandum,& menti tenendū.De qua re est melior atq; expresśior tex.quē & ipse Bar.aduocat,in l.ij.in verbo,volenti. & ibi gl.& iterum in illis verbis,sed omnimodo eum dominus,si voluerit,repellēdo, & ibi etiam idem Bar.Bal.Ang.Saly.& recentiores.C.de iure emphy.& in §.scire autem,in verbo,volentibus, in authen.de non ali.Et hoc quoque voluit ipse Saly.in l.vlt.col.pe.versi.quæro an ipso iure, eo. tit.Spec.tit.de locat.§.nunc aliqua,versi. { xiij.& ibi Bal.& iterū versi.} xlvij.Bar.in l.ij. circa medium.ff.de exceptio.rei iud.idem Bar.& Bal.in authen.qui rem,ille in prin.alter ad fi.C.de sacrosanct.eccle.& ipse Bart.consi.lxxxj.Martinus forniconis,col.2.& ipse Bald.in l.his consequenter. §.j.ff.famil.herciscu.& in l.Mæuius,§.j.in viij.oppo.post Dyn.ibi.ff.de legat.ij.& in l. cùm seruum, col.2.C.de ser.fugit.& consi.cclxxix.factum tale est.A.ante fin.libr.v.& consi.seq. ista inuestitura. { Saly.in l.lex vectigali,per illum tex.in fi.ff.de pigno.} Ang.in §.si verò,versi.sed pone, in auth. de non ali.Anto.consi.xxij.visis punctis,col.j.vers.puto tamen.Domi.in c.licèt canon.§.is etiam, paulò ante fi.de elect.lib.vj.Panor.consi.lxvij. in causa quæ vertitur,col.2.vers. sed his non obst. lib.ij.Imo.in repe.c.vlt.col.25.versi.& adde an per illa,de præscri.& in c.ij.col.7. de feud.& in c. potuit.col.12.versi.sed contra,de loca.& in c.vlt.col.7.vers.secundò potest obiici,de dona.Card. Flor.consi.cv.super præmisso casu,col.2.versi.confirmatur & aliter.& iterum col.7. versi.ad illud de emphyteuta.Rapha.Co.consi.clxiiij.prælatus certæ ecclesiæ,colum.3.Fran.Aret.& Iason in l.si mihi & Titio,in prin.vterque col.vlti.ff.de verbo.oblig.& Alex.consi.ciij.videtur prima consideratione,col.vlti.versi.præterea etiam quando,lib.1.& consi.clxxiij.viso themate & scriptis,colum. vlti.lib.ij.quod repetitur in consi.xcj.lib.iij.& idem Alex. { consi.vj. circa processum causæ vertentis,col.pen.multis in locis,lib.iij.& } consi.cvj.magnifice prætor,col.4.versi. item in casu posito,eo.lib.iij.& consi.cvj.viso themate & instrumentis,col.2.versicu.nec prædictis obst.lib.iiij. & consi.cxiij.viso & diligenter considerato, col.2.versicu.secundò fortificatur,eod.lib.iiij.& consi. cxxviij.viso instrumento,col.vlt.lib.v.& consi.xxvij.viso themate,col.2.versi.quantum autē ad secundū,lib.vj.& consi.cl.in causa appellationis,col.4.vers.nec huic habet obstare,lib.vj & Corn. consi.cxv.licèt in consultatione,col.j.& ij.lib.1.vbi & hoc respōdit obtinere etiam si expresse pactum sit,vt res ipso facto cadat in commissum. { & consi.clxvj.quatuor,col.3.versicu.quia pœna amissionis,lib.ij. } Cepola causarum ciuilium cōsi.xxv.ex quæstione prædicta,col.2. versiculo & ita tenet,& col.seq.versi.nec obst.etiam,& iterum sequen.versic.circa tertium.Soci.consi.ccviij. visis actis,col.3.lib.ij.& Guid.Pap.consi.cxcij.ex facti narratione,in primo dubio,in fin.& Cardi. Alex.in c.j.col.2.tit.quæ fuit pri.cau.bene amit. {Soc.cōs.lxxxij.in causa,col 2.versi.& illud quod dicitur,lib.iij. } & Phil.Dec.in auth.qui rem,col.3.versi.tertiò principaliter.C.de sacros.eccle.& in rub.C.de sacrosan.eccl.paulò ante fi.& cons.cxxxviij.cuius superscriptio incipit,verba ista,col.2. & cōsi.cxlvj.cuius superscriptio incipit,dubia de quibus,col.3.versi.vltimò non obstat, & versic. secundò quia etiam,& cōsi.clxxxv.in causa istorum,col.5.versi.sed breuiter.& consi.ccvj.quæritur an diuisio,col.vlti.& consi.cccclij.visa instructione,col.vlti.vers.non obst. etiam & Iason in l. omnimodo,in fi.C.de inof.testa.& in l.si insulam,col.7.versi.quartò vltra Bart.eo.titu. cum aliis concord.adductis per eundem Iason.in d.l.ij.col.2.C.de iur.emphy.sed hîc multos videbis, quos ipse prætermiserat. *Quomodo reuocetur donatio in hac l. ipso iure. Et cadat emphyteuta ab emphyteusi.*

11 ¶Et idem in feudo quoq; voluit { ipse Spe.titu.de feud.§.quoniam,vers.xxvij. } Bal.in c.quæ in ecclesiarum,col.pen.versi.extrà quæro,de constit.& in c.j.ibi etiam Mart.Laud. Aluar. & Cardi. Alex.tit.de cap.Corra.& in l.vlt.in fi.infrà hoc eo.tit.vbi & illud dicit generaliùs procedere,vbicunq; aliquid ipso iure reuertitur ad dominū,vt semper intelligatur,si dominus hoc velit & petat,per no.in d.l.ij.ff.si ager vecti.& idem Bal.in l.j.in vtraq; lectu.C.de reuoc.donatio. & cōsi.31. proponitur quod Petrus,col.3. { versi.prædicta in feudis,lib.1.quod repetitur consi.cccj.eo.lib.1. } Imo.in c.vlt.col.7.vers.secundò potest obiici,extra de donatio.& in c.ij.extra de feud. & Alex. consi.lxxix.circa primum,col.vlt.lib.1.& cōsi.ciij.vbi suprà,eo.lib.1.& dicto cons.clxxiij.viso themate,col.vlt.vers.& expresśiùs,lib.ij.& cōs.xcj.eo.prin.col.etiam vlt.lib.iij. { & dicto consi.xxvij. vbi suprà,libr.vj. } & consi.xcij.perspectis diligenter,col.6.in fin.v.dubij.lib.vj.Cardi.Alex.in c.j. col.4.tit.quo tempo.mil. & Ias.qui hoc dicit no.in d.l.ij.col.2.& iterum col.6.versi.vltimò contra *In feudo quomodo intelligatur ipso iure aliquid reuerti ad dominum.*

dictum.C.de iur.emphy.& consi.cvij.in præsenti consultatione,col.3.versi.nec obst.si diceretur, lib.iiij.Phil.Dec. { cōsi.cxliij.quoniam ex facto,col.vlti.vers.præterea etiam si ipso iure.&} dicto consi.clxxxv.& dicto consi.ccvj.quæritur an diuisio,col.vlt.& cōsi.cccxlj.viso puncto,col.vlt.& in dicta rubr.de secun.nup.in fin.& Guido Pap.consi.cxcij.ex facti narratione, col.2.& D.Guil. Bened.in repe.ca.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens, le j.nu.88.& seq.extr.de testa.Et sufficit,ne illud ignores,hanc voluntatem domini esse tacitam,vt videre licet ex iis quæ tradit Panorm. dicto consi.lxvij.col.j.& ij.lib.ij.& expresśiùs Anto.in dicto consi.xxij.vbi suprà & Alexander dicto consi.cvj.col.2.versi.nec obst.si dicatur,iunctis præcedentibus,lib.iiij.& Phil. Dec.dicto consi.cxlvj.vbi suprà,& iterum col.4.versi.non obstat secundò,Iason in l.posthumo, col.6.versi.pro ista op.C.de bon.poss.contr.tabu.

Et quæ uoluntas domini requiratur.

12 *Feudum non fit nouum, si dominus remittat cōmissum ob feloniam.*

¶Ex iis autem quæ dicta sunt, illud fit,quòd si dominus nolit feudum paternum vel auitū esse commissum ob feloniam,vt appellant,in se commissam,& ita eam vassallo condonet siue remittat,non per hoc censetur feudum nouum,siue de nouo concessum,quamuis eo iam ipso iure ceciderat:sed manet,vt erat,antiquum,vt voluit gl.in l.quod dicitur necessarias,ad fin.prin.in verbo,creuisse,& ibi Bar.etiam ad fi.& latiùs Alber.ff.de impen.in reb.dota.fact.& gl.in l.peculiū.§.si ære,& ibi { Bar.Bal.& } Pau.Cast.ff.de pecu.& in c.imperialem.§.insuper,in verbo,priuetur,titu. de prohib.feud.ali.per Fed. { And.Iser. } Iaco.Bel.Aluar.Card.Alex.& alij in c.j.tit. de vas.decreæta.Pet.Iac.tit.de cau.ex quib.feud.amit.col.6.versi.ex prædictis causis.Bal.in l.j.in xv.q.ff.de rer. diuisi.& in c.j.§.hoc quoq; tit.de succes.feud.& cōsi.ccl.ad euidentiā,ante fi.lib.ij. { & in additio. Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,versi.xxiij.Imo.in d.c.ij.col.vlt.de feud.Pau.Cast.consi. ccccxxv. ponitur in facto,col.2.versi.secundò videndum est,lib.ij.Io.Plat.in l.sancimus, vers.item facit ad aliam quæstionem.C.de consul.lib.xij.Alex.consi.xxx.quoniam omne datum,col.2.lib.1. } Frā. Aret.in l.filio quem pater,in fi.prin.per illum tex.ff.de libe.& posth.idem Aret.Alex.& Ias.in d.l. si mihi & Titio.Alex.quidem col.5.alij col.vlti.ff.de verbo.obli. Quoniam,vt ibi dicunt Aret.& Ias.si dominus remittit, non dicitur vasallus iure decidisse,cùm non nisi volente domino cadat, quamuis ipso iure cadat:& ideo nō potest censeri nouū feudum.& { Card.Alex.in prælud.feud. in vj.diuisio. } Bar.à Scarampis inter consilia Albe.Bru.consi.cxij.casus super quo,col.vlti.& iterum col.seq.venerabilis dominus,post princ.De quo tamen vide Bald.in d.c.imperialem.§.insuper,col.vlt.& Cardi.Alex.in d.vj.diuisione feud. { & Alex.consi.xxxiiij.visis & pōderatis,col.2. versi.hoc comprobatur,lib.v.& remisśiuè per nos in tracta.retractuum,titu.j.§.xxxij. gl.j.nu.29. quid autem de fundo. }

13 *Verum testamētum ratione præteritionis sit nullum, ita demū si præteritus dicat, & petat.*

¶Simile est autem,quod videmus testamentum ratione præteritionis ita demum tātùm esse nullum,si præteritus ipse dicat,& petat.nō aliàs.l.filio præterito,& ibi gl.& omnes.ff. de iniust.testa. & l.maximū.§.sancimus.C.de liber.præter.& voluit etiā gl.in l.scimus,in prin.C.de inof.testa.& in l.si pater,in gl.vlt.in fi.C.de insti.& substi.& in l.is qui in potestate,in prin.ff. de lega.præst.& in l.si duo,etiam in prin.eo.tit. Spe.vbi suprà.Dyn.in l.Gallus,in prin.in magna dist.ff.de libe.& posthu.Bal.in l.ij.C.de hære.institu.& in l.si constat,post prin.C.de compen.& dicto consi. cccv. lib.2.vbi suprà,& consi.xcix.factum tale est Nicolaus,col.2.lib.ij.consi.cccxciij.ad euidentiam,in princip.eo.lib.ij.& consi.ccclxxxvj.quidam M.decesśit,col.j.lib.v.& Signor.consi.cliij.verum est, col.2.versi.circa secundum.& consi.clxxj.Ser Antonius,col.penul.versic.item esto.& Card.Flo. d.consi.cv.tum primo loco suprà alleg.tum eadem col.2.versic.ad idem Imo.in c.exhibita, col.8. versicu.& per hoc non obstat,extr.de rerum permu. Et id quidem etiam plenè not.in l.posthumo,vbi latisśimè Iason disputat,an hoc sit verum.C. de bon.poss.cont.tab.& in l.ij.C. de posth. hæred.institu.& Ludo.Bol.consi.lxxiij.Antonius Pergamensis,col.vlt.de quo etiam vide Oldra. consi.clxxj.thema tale est,Titius filium,in secundo dubio,& iterum col.3.versi.quintò quæritur. & Raph.Co.in repet.l.si filius,in vij.oppo.primi no.ff.de libe.& posthu.& Pau.Cast. post Bal.in l.sicuti certi,col.2.versi.quæro hìc secundum Bal.C.de testam.milit.& consi.cccxxiij.super primo puncto,lib.1.& Rom.consi.xxiiij.postmodum autem.& Ias.in l.si filius qui in potestate,in primo no.ff.de libe.& posthu.& D. Bened.in repe.d.c.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens,le j.nu.84.cum multis seq.extra de testa.Ex quibus comperies nō id esse omnino certum. Id tamen defendit vetus exemplum testamenti Ebutiæ L.Menenij Agrippæ vxoris,quo alteram ex filiabus hæredem tantùm instituit,alteram præterit. At Aphronia (id præteritæ nomen fuit) cum sorore contendere noluit,testamentumque matris patientia honorare, quàm iudicio conuellere,sanctius esse duxit,atque ita testamentum ratum mansit.quod à Valerio relatum est libr. vj.ca.viij.cui titulus est,de testamentis quæ rata manserunt.

14 *Quomodo intelligatur fieri supplementum legitimæ ipso iure.*

¶Idem quoque dicimus de supplemento legitimæ, quod & ipsum licèt fiat ipso iure, per d.l.scimus.C.de inoffi.testa.intelligitur tamen,si petatur,aliàs verò secus,vt etiam dicit gl.ibi,quam sequuntur Bar.& plerique omnes in eo loco.& voluit quoque glo.in d.l. si is qui in potestate.ff.de leg.præstan.Specu.vbi suprà.& Bald.in d.l.si constat.C.de compen.& Corn.consi. cclxiiij.in hac consultatione,col.j.versi.tamen his non obstantibus,lib.1.& consi.seq.circa primum, col.j.versic. cùm itaque,eo.lib.1.Ias.in l.de pupillo.§.qui opus nouum,col.j.in iij.no.ff.de oper.no.nunt.vbi id dicit generale,cùm quid fit ipso iure,scilicet si petatur.& in l.ex facto,col.ti.versicu.secundò pro op.Bar.ff.de vulg.& pup.substit.

Adducitque

15 ¶Adducitque vtraque illa gl. videlicet in d.l.scimus,& in d.l.is qui in potestate, & aliud accommodatissimum simile de compensatione, quæ quidem fit ipso iure: sed ita tamen, si petatur, per l. vlt.C.de compen.& §.in bonæ fidei.& ibi quoque gl.Dy.& alij.Insti.de actio.Et idem etiam tenuit gl.in l.si quid à fideiussore.ff.de compen.Azo in summa,eo.titu.Pet.& Cy.in d.l. vlt.eo.titu. Spe.vbi suprà & Bar.in l.verum,& ibi Bal.ff.de compen.quàm ipse Bar. primam totius tit. legit, licèt prima non sit.& in d.l.si cõstat,& ibi latiùs Bal.& Saly.eo.tit.idem Bar.in l.gerit,col.8. versi. secundò compensatio.ff.de acquir.hæred.Bal.in l.j.C.de distract.pign.& Corn.d.consi.xv.col.2. lib.1.Sed tu de hoc latissime omnium vide Tyndarum in tract.de compensatione,char.iiij. versi. & per hoc expediuimus.

Compensatio fit ipso iure, si petatur tamen.

16 ¶Quibus & adde alia similia. Nam Falcidia resecat ipso iure.l.linea margaritarum.ff.ad leg.Falci. Sed ita demum,si hæres velit l.patrem.ff.quæ in fraud.cred.& voluit Bal.in l.j.C.ad leg.Fal.Item licet actiones ipso iure trãseant in fideicommissarium,vt probat tex.in l.pen.§.j.in fi.C. ad Treb. Id tamen intelligitur,si velit & petat fideicommissarius.vt patet ex l.j.§.sed & quoties,& l.cogi. §.Metianus.ff.eo.quos in id expendit Ias.in d.l.j.§.de illo,col.2.eo.tit.& ante illum, licèt nõ allegat,Pau.Cast.solus ex antiquioribus,in d.§. Metianus,& Socin.in d.§.sed & quoties, in secundo no.Adde,inquam,quod voluit Bar.in l.si matre.C.de suis & legi. intelligens illum tex.in verbis, ipso iure succedant,si petatur.Et quod subtiliter admodum & elegãter disseruit vir optimus ac doctissimus Io.Igne.senator regius in repeti.l.contractus,col.34. versi.nunc restat articulus, cum multis seq.ff.de reg.iur.& eo tacito,Ludo.Gomessius in §.actionũ,col.8.& multis seq.Insti.de act. dolum dantem causam cõtractui reddere contractũ ipsum nullum,modo petatur,vt apud Igne. latè videre licet:quod ante ipsum,licèt non alleget,voluit Ange.in l.si quis aliam.§.sed & si quis. ff.de solu.& Paul.Cast.consi.ccxcv.si dicta pignora,col.j.lib.ij.Quibus suffragãtur quæ diximus in legibus connubialibus,in gl.vj. { nu.91.his cõfine est. Et generaliter ea quæ fiunt ipso iure, & ita debere intelligi,si petatur,tenet per quædã ex supradictis Franc.Ripa in l.iij.§.hoc autẽ iudicium,col.2.nu.8.ff.de dam.infe.} Sed his tamen repugnat,quod dicemus infrà in xiij. differen.effectum latæ & ferendæ sententiæ.Sed quãtum ad hunc casum nostrũ pertinet,vide quæ diximus suprà in verbo,liberos susceperit,versi.211.incip.secundò intelliges procedere,& multis seq.

Et Falcidia resecat, si hæres uelit.
Et actiones transeunt in fideicõmissarium, si uelit & petat.
Et dolus dans causam contractui reddit ipsum nullũ, si petatur.

17 ¶Sed illud interim non omittemus, quòd cùm ex titulo & traditione simul iunctis transfertur dominium,licèt postea titulus annulletur siue resoluatur aut rescindatur, nõ tamen retrãsfertur dominium ipso sine traditione, per gl.in l.j.in fi.magnæ gl.C.de inoffi.dona.vbi Bal.etiam in fi ad hoc not.& commendat.& idem Bal.in l.j.in vj.q.C.si in fraud.patro.vbi illam dicit subtilem. & consi.cccclxxxij.magnifici viri,col.2.versi.hic primũ quæritur,lib.1.& Alex.consi.x. videretur fortasse,col.j.in fi.lib.1. {& cons.xcij.perspectis,col.j.versi.& nõ ob.si dicatur,lib.ij.vbi alios quoque citat.} & Card.Alex.in l.imperialẽ.§.callidis,col.j.tit.de prohib.feud.ali.per Fed.Ias.cõs.ccxj. inter quosdam,col.pen.versi.item ex alio,col.pen.lib.ij.& cõsi.cxxviij.verba permutationis, col. 2.versi.primò quia vbi,lib.iiij.& Steph.Bertr.qui eam glo.dicit not.consil.viij.etiam si sententia, col.j.lib.1.& consi.cccliij.ad primum respondeo,in fi.eod.lib.1.& consi.cclxxix.ex instrumento, ante fi.lib.ij.

Retransferri dominiũ ipso iure sine traditione nõ potest, licèt contractus annulletur.

18 ¶Quod procedit etiã si ipso iure ex dispositione legis vel statuti contractus annullaretur,vt voluit Bar.in l.si ita quis.§.ea lege,col.2.versi.quæro vtrum prohibitio legalis.& ibi Ias.col.11. versi. istam regulam.ff.de verb.obli.& idem Bar.in l.si hominem.ff.de vsucap.& Bal.in d.l.j.si in fraud. patro.& in l.j. col.3.& ibi Alex.& Thomas Parp.col.quoque vterque iij.ff.solu.mat. & iterum in repet.l.cùm mulier,col.x.versi.de secundo dubio,& ibi quoque Alex.col.pen.versi.tamen si.Bar. hìc.ff.eo.titu.idem Alex. { consi.x.videretur fortasse, col.j.versic.sed præmissis non ob.lib.1.& } cõs.xcij.perspectis his quæ in themate,col.j.lib.ij.Fabia.à monte sancti Sauini,in tract.insinnationum,in xxvij.q.in fi.& Phil.Dec.cons.ccc.visa petitione Philippi,col.2. { Carol.Ruin.cõsi.lxxvj. circa casum,col.3.nu.8.lib.1.Iason cõsi.ccxj.præsens consultatio,col.pen.vers.item ex alio,lib.ij.& cons.cxxviij.videretur in præsenti,col.2.vers.primò quia, libr.iiij.} De quo & tu vide plenissimè Alex.in d.l.j.col.3.versi.ex hac tamen gl.cum multis seq.ff.de sol.mat.vide etiam Bal.in l. omne, col.j.versi.sed quid in contractibus.C.commu.de lega.& in ca.cùm inter,col.2. vers.item renuntiaro,extr.de electio.& Aegid.Bellame.consi.iij.circa materiam,col.8.versi.præterea pro hoc facit, & iterum col.pen.vers.tum quia cum dicitur.& consi.xxxix.factum est tale,dominus Humbertus,col.4.Ex quo palam errasse videri potest Ioã.Ana.dum in c.conquestus, col.3.extra de vsur. tradit quòd per pactum de retrouendendo retransfertur dominium in venditorem ipso iure ex sola oblatione,vt sing.dicit probari in l.si cùm venderet.ff.de pign.actio.

De eadem re.

19 ¶Sed hæc omnia velim intelligas, vt non procedant in iis casibus,in quibus dominiũ ipso iure transfertur sine traditione,de quibus per gl.& doct.in l.traditionibus.C.de pact. Nã tunc in illis etiam retransferretur dominiũ ex statuto annullante contractum, { sine alia traditione, } vt satis intelligi potest ex d.gl.in l.j.& ibi Bal.in fi.C.de inoffi.don.& Bar.in l.& ideo,per gl.ibi.ff.de cõdi. furt.& nuncupatim voluit Ias.d.consi.ccxj. { lib.ij.& d.consi.cxxviij.col.2.versi.confirmatur, lib. iiij.vbi id multis probat.} & Parpa.in d.l.j.ff.sol.matr. { & Ferdi.Loaz.in repet.l.filiusfam.§. diui, char.xxiij.nu.452. } & ante eos Pau.Cast.consi.ccxvj.confirmando,col.2.versic.nec insuper, lib. 1.Nam & videmus quòd sicut in legato trãsfertur dominiũ sine traditione.l.si tibi homo.§. cùm seruus.

Intellige tamen in casib. in quibus dominium non trãsfertur sine traditione.

seruus.ff.de leg.j.& copiosissimè diximus in nostris commentariis consuet.Picta.tit. xvj.§. iiij.in gl.ij. in prin.ita ipso iure retransfertur per actus resolutiuos,per tex.in l.vlt.iŭcta gl.in verbo,remeantibus,& ibi Bar.& alij.C.de lega.& in auth.cui relictŭ,ad fi.in verbo,vendicari.C.de indic. viduit.Et hoc quoque expressim voluit Alex.d.consi.x.tum col.j.versi.& primò,tum col.3.versi. non obstat d.l.lib.1. { & iterum consi.x.videretur fortasse,col.3.versic.non ob.d.l.fin.eod.lib.1.& Fran.Aret.in l.qui absenti.§.j.col.2.ff.de acquir.poss. } & Anto. Rub.consi.lviij. series facti,col.2. & propè omnes quos suprà citauimus. { & faciunt not.per Bart.in l.si vt proponis.C.de condit. ob causam. }

20 *Quando lex aut statutum intelligatur esse latæ sententiæ, aut ferendæ.*

¶Cæterum postcaquam huc peruenimus lector amantissime, libet hoc loco affatim abundeque tractare quando lex aut statutum intelligatur esse latæ sententiæ,aut ferendæ,in vnumque veluti corpus congerere quæ à nostratibus doct.vellicatim diuersisq; locis de ea re scripta sunt, vt hinc faciliùs possint legum studiosi expromere quod in rem suam futurŭ esse putabunt: quandoquidem res est non inutilis,neque contemnenda,sed quæ in cŏtrouersiam quotidie adducitur. Igitur in primis Bal.in l.iubemus.§.vlt.C.de sacrosan.eccl.ita in eam rem distinguit:Aut loquimur in pœna obligatoria,& requiritur sententia.l.si qua pœna,in verbo,virtus.ff.de verb.signi.Aut in pœna afflictiua,& idem l.quòd ad statum.ff.de pœnis.Aut in pœna priuatiua,& idem,nisi sit dictio mox,vel dictio,ipso iure,vel dictio,ipso facto:vt no.in auth.de nupt.in prin.facit l.vlt.C. loca.& c.ij.de reb.eccle.nŏ alie.lib.vj.& cle.j.eo.tit. Quædam est pœna ab actione exclusiua,& tŭc idem l.vlt.C.de iuram.calum.quia requiritur sententia.auth.qui semel.C.quomo.& quand. iud. Quædam est pœna tacitæ cŏfessionis inductiua,& tŭc si potest probare contrarium, intelligitur per sententiam,vt d.l.vlt.aliàs ipso iure.l.quoniam.ff.de his qui not.infa. Quædam est pœna iurisdictionis prohibitiua,vtputa, non reddatur ius.In quo dicit Iac.Aret.in quadam disput.quòd intelligitur ipso iure,nec valet iudicium si contrà fiat.facit l.si seruus.C.de his qui ad eccle. cŏfu. Adde tamen quòd vbi non requiritur sententia dispositiua,si tamen factum reuocatur in dubiŭ, requiritur sentĕtia declaratoria,per l.eius qui delatorem.ff.de iure fisci,& ca.pro humani, de homic.lib.vj.Facit quod not.gl.in authen.de tabel.§.pe.vbi glo.dicit,quòd si tabellio per sententiam legis est priuatus officio tabellionatus,hoc tamen non est declaratum per sentĕtiam hominis, sed est occultŭ,si iste tabellio exercet officium,quia est in quasi possessione officij,valent instrumĕta sua.quod alibi in iure ciuili nŏ habes.Hactenus Bal.vbi suprà.Alexander autem in additio. Bart. in l.imperator.ff.de iure fisci,alia multa in eam rem allegat, vt ostenderet quando quid intelligatur fieri ipso iure,vel per sententiam.multa quoque Barba.in c.si diligenti,col.37. & multis seq. ad 7.col.extrà de for.compet.Omnium autem plurima Feli.in c.Rodulphus,col.15.versi. vltimò quia tex.cum multis sequen.extra de rescrip.& ante hos quædam etiam allegat Bar.in authen.de incest.nupt.in prin.

21 *Verbum aut participium præsentis tĕporis in dubio est canon latæ sententiæ.*

¶Ego verò rem hanc cæteris dilucidiùs vberiusque ac ordinatius tantùm (nam meliùs quis posset?) hoc loco tractare constitui.Igitur vt ad rem accedamus, Verbum aut participium præsentis temporis,vt ordinem Grammaticorŭ sequamur,in dubio est canon latæ sententiæ,vt planè innuit gl.in l.si quis maior,in verbo,infamia,iuncto tex.in verbo,notatur.C. de transact.quam sequuntur Bar.Bal.Saly.Pau.Cast.& recentiores ibi,& expressiùs voluit glo.in l.j.§.afficerentur.C. ne lice.poten.& in l.sicut,in verbo,minimè.C.de testa.mili.& in l.si quis in tantam,in gl.magna, versi.quartò quæro,& ibi Bar.& Ang.vterque col.vlt.C. vnde vi.idem Bart.in l.iubemus nulli.§. sanè si hoc,col.vlt.& ibi Alex.C.de sacr.eccl.& in authen.qui semel,ante fi.C. quomo. & quand. iud.Archi.in c.insolita,col.j.ad fi.xj.q.j.Bal.in l.ij.in addi.in iij.q.& ibi quoque Saly.etiam in iij. q. C.de iure emphy.idĕ Bal.in c.j.§.si quis miles,in verbo,amittat,tit.de feud.sine culp.nŏ amit. {& in additio.Spe.tit.de loca.§.nunc aliqua,in xlvj.q.} & consi.ix.factum tale est,col.3.versi.sed hoc est aduertendum,lib.1.Saly.in l.cum posteaquàm,& ibi Iason in iij.no.C. de pact.& idem Salyc. in l.decernimus.C.de sacro.eccl.& in l.si totas.C.de inoffi.dona.& in auth.incestas.C.de incest. nup.& in authen.hoc amplius,& ibi Corn.col.j.& Ias.col.3.versi.secundo.C.de fideic.Ang.cons. ccclxxj.multùm considero,in fi.Ant.in c.accedentibus,col.pen.extra de priuil. Imo. in procemio decret.& in repe.c.vlt.col.45.in paruis,extr.de præscri.& in c.si quis,extr.de vita & hone.cler.& in c.si quorundam,col.3.extr.de solutio.& in c.vlt.ext.de accu.Raph. Com.consi.clxiiij. prælatus certæ ecclesiæ,col.2.Domi.in c.j.in fi.de iniur.lib.vj.Rom.consi.ccxij.quo ad primŭ,in iij.dubio. & sing.cccevj.fuit à me quæsitum.Panor.in c.cæterùm,col.j.de rescrip.& in c.nonnulli.§.sunt & alij,col.3.versi.sed dubitatio remanet,eo.tit.& in c.quisquis,de elect.& in c.querelam, col.2.de iureiur.& in c.nouit,in fi.de his quæ fiunt à præla.& in rep.§.quia verò,col.7.versic.secundò discutiendum,& seq.extr.de præben.& in c.ij.col.vlt.de solu.& in dispu.incip.Augerio, col.14.versic. contrarium credo.Ioan.Plate.in l.quoties,quæ est penul.col.j.versi.sed quæro nunquid.C.de dignita.lib.xij.Fran.Cre.no.vij.tu scis quòd verbum.Io.Ray.in §.callidis,versi.pœna,in ix.& xj. q. primæ partis prin.titu.de prohi.feud.ali.per Fed.& in §.præterea si quis, in xix.q.eo.tit.Aegidius Bellame.consi.ix.factum tale est,cum esset lis,col.x.versi.item non obstat quod dicit Barb.in l.stipulatio non valet,in prin.ff.de verb.obl.& in addi.Panor.in c.j.extra de adul.Corn.consi.xv. ex quo dictus Franciscus,col.5.versi.tamen est aduertendum. lib.1.& consi.cccxij. in hac consultatione,col.3.versi.cum non solùm,eo.lib.1.Fran.Aret.in c.ij.in v.not.ext.de for.comp.Ias.in l.eam quam,

qua,col.8.verſ.teneo communem.C.de fideic.& in l.manifeſtæ,col.vlti.ff.de iureiur.& in l.poſthumo,col.7.verſi.pro qua op.C.de bon.poſſ.contr.tab.& conſi.liiij.circa primum dubium, col.j. lib.iij.& conſi.cxviij.videretur in præſenti,col.3.verſi.ſecūdò verbum ſit,lib.iij.Phil.Dec.in auth. caſſa,col.j.C.de ſacroſ.eccle.& in l.cum poſteaquā,col.j.in ij.no.C.de pact.& in l.j.col.10.nu. 67. C.de ſum.trini.Fortu.Garc.in lib.de vltimo fine iuris,char.xxiij.verſi.quartus caſus.Fran.Purpu. in l.more,col.antep.verſi.tertiò ampliatur.ff.de iuriſd.om.iud. { Ioan.Crot.in rep.c.j. col.8.verſi. contra tamen principalem,de conſtit.lib.vj.Iaco.à S. Geor.in tract.feud.in verbo,qui quidem in ueſtiti,&c.col.2.verſi.item dubitatur.} Et hæc quidem eſt frequentior noſtratum ſententia.

22 ¶Quam ſi ſequaris,vt ſequendam eſſe arbitramur,temperabis,vel,vt noſtrates non omnino malè loquuntur,limitabis iiſdem modis,quibus & verbum præteriti temporis,de quo ſtatim poſtea dicemus,etiam limitabimus.Nam & eiuſdem (quantum ad hanc rem pertinet) naturæ eſt,atque etiam de vtroque ſimul in illis limitationibus diſſeremus , ex quibus aſſumes quæ huic loco ſub ſeruire cognoueris. *Præcedēs ſententia limitanda.*

23 ¶Sed & tu alio item modo limitabis procedere, niſi alia verba eiuſdem cōſtitutionis quæ verbo præſentis temporis vtitur,aliud inducerent,videlicet ferendam ſententiam, non latam. Nam & tunc id verbum præſentis temporis latam non diceret.Ita expreſsè voluit Saly.in c.cùm poſteaquam.C.de pact.Quod confirma ex iis quæ dicemus in ſimili infra verbo,futuri temporis.verſi. 63.incip.vndecimò fallit. *Et quomodo.*

24 ¶Quanquam ſunt qui ex diametro illi cōmuni ſententiæ repugnant, nempe negantes verbum præſentis temporis eſſe latæ ſentētiæ.& omnes propè ſibi cōtrarij,videlicet gl.in l.j.in verbo,publicatur,& ibi quoque expreſsiùs Bar.ff.de vi priua.Pet.Iac.tit.de cau.ex qui.do.debet amit.prop. in xiij.diſt.feud.col.illius ij.verſi.itē cum dicitur.Ang.in l.j.C. de pœna iudi.qui male iudi.niſi ibi ſit mendum in dictione præſentis.Pet.Anch.conſi.cij.contra dictam donationem,verſi.ſecundò & ſubtiliùs.Imo.in c.ſi diligenti,& ibi etiam Franc.Aret.de foro compet.Domi.ſibi contrarius,& Card.Alex.in c.ſi quis,vterque in fi.xxiij.di.Pau.Caſt.in d.auth.hoc amplius,col.2.verſic.in text. ibi,excluditur Rom.ſingu.ij.licèt verbum præſentis. Et ita etiam ſentiunt Barb.& Corſe.quibus locis.4.col.hinc verſi.ſecūdo citabimus.& Fran.Luca.in tract.de priuil.fiſci.in ij.parte prin.in xij. eademque vlt.q.dum allegat Bart.in d.l.j. *Qui negent uerbum præſentis tēporis eſſe latæ ſententiæ.*

25 ¶A quibus ſtant multi tex.iungentes verbis præſentis temporis huiuſmodi dictiones,eo ipſo,ipſo iure,omnino, videlicet in l.is cui lege,ibi,ipſo iure non valet.ff.de teſtam.& in l.j.ibi,& pleraque ipſo iure non valent.ff.ad ſenatuſc.Velleia.& in c.ſi gratioſè,de reſcri.lib.vj. & in c.ſi poſtquam, ibi,eo ipſo viribus euacuatur,de elect.eo.lib.& in c.clericis,verſi.prælatis,de immu.eccle.eo.lib.vj. & in c.j.verſi.omnem perſonam,de ſchiſma.eo.quoque,lib.vj.Nam ſi verba præſentis temporis, quib.illi tex.vtuntur,fuiſſent per ſe atque ſuapte natura latæ ſentētiæ,fruſtra additæ fuiſſent illæ dictiones,quæ latam ſententiam demonſtrant,vt poſtea dicemus,cōtra l.j.§.ſed hoc ſtudioſum. C.de vete.iur.enu.cum ſimi.Ideoque additas fuiſſe,vt latam ipſam ſententiam oſtenderent. *De eadem re.*

26 ¶Sed quod his reſpondeatur,in promptu eſt,nempe has dictiones adiectas fuiſſe,non quòd verbis deeſſet vis illa latæ ſententiæ,ſed ad maiorem certioremque ac dilucidiorem latæ illius ſententiæ declarationem,vt plerunq; aliàs fit,id atteſtante gl.in re ſimili,in c.licèt canon, in gl.j.de elect. lib.vj.cùm dicit,nec fuit hoc propterea ſuperfluum,cum clariùs exprimat,& ibi hoc quoque not. Domi.& Phil.Fran.& eſt ſimilis gl.in c.j.in verbo,& filio,de ſum.trini.& fide catho.eo.lib.vj.vbi etiam Domi.& Phil.Franc.no.non dici ſuperfluum quod clariùs ac diſtinctius exprimit id quod per ſe intelligitur.nam vt etiam dicit Panor.in c.ſolitæ,col.2.verſi.in gl.in verbo tāquam, ext.de maio.& obed.quādoque verba ponuntur tollendæ dubitationis cauſa, cùm tamen tacitè inſint, per l.qui mutuam.ff.mand.cum multis concor.à me collectis in noſtris commentariis conſuetudinum Picta.tit.ij.c.ij.Modò id vnum non omittamus,quod iuriſconſultus in l.j.§.ſed ſciēdum. ff.de ædil.edic.tradit,ædiles in ſuo edicto tollēdæ dubitationis gratia bis ἐκ διπλασίας,id eſt,ex geminatione,idē(ſcilicet morbi vitiiúve)dixiſſe,ne qua dubitatio ſupereſſet:nā & aliàs videmus nonnūquam binas,atque plures dictiones latæ ſentētiæ coniungi,vt in c.cùm ex eo,in fi.de elect.lib. vj. vbi dicitur, extunc dictā pœnā ipſo iure ſe nouerint incurſuros.Nam dictiones extūc,& ipſo iure,eā vim latæ ſententiæ habēt,vt dicemus poſtea in xliij.& xlvj.fal.futuri tēporis imo & verbum incurſuros,per ſe eandem vim habet,vt dicemus etiā in xlvij.fallen.eiuſdem tēporis. Quin & aliquando videmus quatuor dictiones eiuſdem roboris ſimul iungi,vt in c.excōmunicamus. §.credentes,extr.de hære.vbi dicitur,extunc ipſo iure ſit factus infamis. nā præter illas, extunc, & ipſo iure ſit,per ſe eſt quoque latæ ſententiæ,vt dicemus infra in lx.fal.futuri temporis.ſed & factus vt participium præteriti temporis,de quo etiam dicemus ſtatim nu.videlicet 32. *Solutio contrarii.* *Verba aliquando ponūtur tollendæ dubitationis gratia , quæ tacitè inſunt.*

27 ¶Et ſæpe aliàs videmus has dictiones ipſo iure,omnino,& ſimiles latæ ſententiæ annecti verbis præteriti tēporis,quæ hauddubie ſunt & latæ ſententiæ,vt ſtatim dicemus.nā id videre licet { in l.ſcribit.§.itē ſcripſit,ibi,ipſo iure ſit obligatus.ff.de auro & arg.leg.& in l.in ſuis hæredibus, cùm dicitur,ſtatim ipſo iure hæredes exiſtūt.ff.de ſuis & legit. vbi cū verbo futuri temporis ponūtur hæc duo,ſtatim,& ipſo iure,quæ ſunt eiuſdē ſignificationis, vt poſtea dicemus } in c.quiſquis,& c.congregato,& c.dudum eccleſia,extra de electio.& c.cum olim,de maio.& obed.& c.de multa, de præb.& c.ſtatutum.§.vlti.de reſcrip.lib.vj.& c.j.in fin.de conſue.eod.lib.vj.& in c.j.§.vlti. & c. *Comprobatio eiuſdē, & uide nu.47. inferius.*

auaritiæ,in fin.& c.fundamenta.§.quòd si secus,de elect.lib.vj.& in aliis infinitis locis iuris, præsertim canonici.nec enim omnes voluimus nec possumus , nec etiam necesse est adducere.alios tamen videbis multos inferiùs nu.47.nec hactenus,& aliis multis huius tractationis : nã & talia multa sæpius postea occurrunt , in quibus id tibi præcipuè menti tenendum est , quod in hoc versi. diximus.

28 {¶Quibus addere potes quod scribit Hosti.in c.nimis iniqua , paulò ante fin.extr.de excessibus prælat.satis fuisse dixisse in eo tex.vniuersi,quantum ad mẽtem, additur tamen & singuli vt occurreretur illorũ malitiis qui ad detractandũ bonum obedientiæ,friuolas,licet subtiles occasiones prætendunt,vt patet in c.eam te,extr.de rescrip.ideo si non dixisset,singuli, forsan aliquis assereret,quòd non cõprehenderetur sub hoc nomine,vniuersi:quia scriptum est aliud esse ius vniuersitatis,aliud singulorum.l.sed si hac lege.§.qui manumittitur.ff.de in ius vocan.Ex quo subinfert quòd in literis, instrumentis & priuilegiis nõ possunt nimis specificari quæ specificanda sunt ad malignorum sophisticam interpretationem tollendam,vt ibi, & in c.ad audientiam,extr.de deci. & in c.in his,extr.de priuil.Et hoc quoque repetit Io.And.in d.c.nimis, etiam ante fi. & Fel.qui alia quædam ad hoc adducit in c.venerabili,in ij.no.de offi.deleg.& in d.c.eam te,col.13.versi.ex his infertur. Et facit text.in l.qui mutuam.ff.mand. quòd quæ dubitationis tollendæ causa inseruntur,ius commune non lædunt.}

In literis, instrumentis, & priuilegiis omnia diligenter specificanda.

29 ¶Si tamen hanc posteriorem partem teneas , quæ negat verbo præsentis temporis vim latæ sententiæ inesse,eam temperabis procedere, nisi ratio subiecti argumẽti siue materiæ aliud suaderet. ea enim magis sequenda esset,quàm vis ac natura & proprietas verbi, vt sic esset potiùs ferendæ quàm latæ sententiæ,secundum Imo.in c.si quis,extr.de vit.& hone.cleri.Quod confirma ex iis quæ latiùs statim dicemus in verbo præteriti temporis.in ij.fallen.

Quomodo intelligẽda posterior opin.

30 ¶Limitabis item procedere,nisi verbo,agit,quod est huiusmodi temporis,adiiciatur dictio nihil, ita videlicet,nihil agit,quia hauddubie intelligitur ipso iure,per tex.in l.vlt.in verbo,nihil agit.ff. de libe.& posth.Ex quo not.Bal.quòd sententia lata super libello inepto,est ipso iure nulla,& sequitur Barba.in c.super literis,col.26.de rescr.& in c.prudentiam,de offi.deleg.& consi.xliiij.scribitur apud Prophetam,col.2.libr.1.quibus dicit idem si dicatur,frustra agit, per tex.in l.fideiussor. ff.de neg.gest.& sequitur vtrunque Ant.Corse.in suis singu.in verbo,nihil agit,vbi & pro posteriore dicit facere tex.in l.nisi.ff.de tute.& ratio.distra.vbi Bal.illud idem colligit,quod suprà ex eo diximus, videlicet nullam esse ipso iure sententiam latam super inepto libello. Sed & pro priore est bonus tex.in §.j.iunctis ibi no.per doct.Insti.quib.ex cau.manu.licet.Cæterum de posteriore, videlicet de dictione frustra , latiùs infra dicemus in xxxviij.fallen. Constat autem apud omnes dictionem nihil,esse vniuersalem negatiuam,per l.si is qui ducenta.§.vtrùm.ff.de reb.dubiis , & diximus suprà in verbo,susceperit liberos,versi.83.horum omnium.

Dictio nihil, aut frustra,addita uerbo agit , quid importet.

31 ¶Poteris & tu hanc posteriorem sententiam,si eam sequi velis,iisdem modis limitare, quibus & inferiùs limitabimus,quod statim dicemus de verbo futuri temporis.Nam si ea obtinent in futuro,quod citra omnem controuersiam est ferendæ sententiæ,vt ibi videbitur, multò magis & in præsenti,quod multorum & quidem numerosiorum opinione est latæ sententiæ,obtinebunt.Sed iam ad reliqua pergendum est.

Limitationes unde petẽdæ.

32 ¶Verbum & participium præteriti temporis etiam in dubio est latæ sententiæ,vt de verbo est gl. in d.l.iubemus nulli.§.œconomus,super verbo,priuetur,& ibi Bar.qui dicit illam glo.esse notandam & signandam,& Bal.& alij.C.de sacrosan.eccle.& glo.in l.in criminali,super verbo, habeatur,in fi.& ibi Bald.& Ange.C.de iurisd.om.iudi.& glo.in l.si quis maior,in verbo,priuatus.C.de transact.gl.in d.l.si quis in tantam,quo loco suprà allegauimus,& ibi etiam Bar.& Bald.col.pen.& Ang.C.vnde vi.& gl.in c.ij.§.inhibemus,in verbo,innodari,& ibi Phil.Fran.de hæret.lib.vj.Bart. in d.authen.qui semel,ad fi.C.quomo.& quan.iud.& in l.extat,col.vlti.versi.sed verùm creditor. ff.quod met.cau.& in in l.Mæuius.§.duobus,col.vlti.ff.de leg.ij.& in l.si quis maior.C.de trãsact. Bal.& Saly.in auth.incestas.C.de incest.nupt.in lect.anti. { & idem Bald.in authen.in donatione. C.de secun.nupt.in ij.lect.} & in c.at si clerici,col.pen.extr.de iudic. { & in addit.Spec.tit.de loca. §.nunc aliqua,in xlvj.q. } Salyc.in l.decernimus,post prin.C.de sacrosanct.eccle.Imo.in c.vlti.de transact.& in c.si diligenti,col.2.versi.in gl.perdant,ext.de for.compe.& in c.vlti.col.17.versi.sed certè vbi statutum.extr.de præscri.& in c.si quorundam,col.3.de solu.Mart.Laud.in c.j.§.illud tamen,post princ.& ibi etiam Card.Alex.in §.item qui domino,etiam post prin.tit. quæ sit pri.cau. bene.amit.Anto.consi.iiij.Iesu Christi,&c.viso testamento,in prin.Ioan.Plat.in d.l.pen.col.j. C. de dignit.libr.xij. Aegid.Bellamc.d.consi.ix.& Pan.in c.nouit,in fi.extr.de iis quæ fiunt à prælat. sine consen.cap.Ioan.Ray.in d.§.pœna,in viij.q.primæ partis,tit.de prohib.feud.ali.per Fed.Fran. Cre.d.not.vij.Cor.consi.lxxxix.viso supradicto puncto,col. pen.lib.iij.& consi.xl.viso processu, col.4.versi.ex quibus verbis,lib.iiij. { Ias.consi.xlvj.pro fisco regio,in prin.lib.iij. }

In dubio uerbum & participium præteriti temporis, est latæ sententiæ.

33 ¶De participio voluit glo.in authen.cassa,in prin.C.de sacrosf.eccl.& in d.l.si quis maior,in verbo,priuatus,& ibi Bart.col.vlt.& Salyc.col.j.C.de transact.& in l.vlt.in verbo,constituti.C.loca & in c.cum in cunctis.§.vlt.in verbo,priuatos,ext.de elect.& in ca.quoniam, in verbo,mucrone percussum,ext.de offic.ord.& in c.extirpandæ.§.qui verò,in verbo,priuatum,& ibi quoque Inn. Hostien.& alij extrà de præbend.& in c.ita quorundam , in verbo subiectos,extrà de Iudæ.& in

De participio.

c.grauem,

cap.grauem,in verbo,priuatos,extrà de senten.excom.& in c.administratores,in verbo priuatos. xxiij.q.v.& in c.vlt.in verbo,suspensum,de tempo.ordin.lib.vj.& in clem. sæpe,ad fin.in verbo, irritus,& ibi Imol.col.vlt.de verb.signifi.Innoc.Host.& Io.And.in c.ad falsariorũ,omnes in verbo,innodatos,extra de crim.falsi.Hostien.in c.licet,col.vlt.extrà de voto.Bart.in l. imperato.ff.de iure fisci.Pano.in c.si diligenti,col.viij.super gl.in verbo,perdant,extrà de foro compe.Pau.Cast. consi.lxviij.in casu præsenti puto sic dicendum,lib.ij.Corn.consi.ccxlvj. videtur in hac consultatione,post princ.lib.iij.& Card.Alex.in c.in nomine domini,col.iiij.versic.nota ex text.ibi,à liminibus.xxiij.dist.& Alcia.in l.postquam,in verbo,irritum.C.de pact.

34 ¶Hæc tamen procedunt,nisi lex quæ pœnam imponit, veniat ad interpretationem legis veteris, quæ eandem pœnam imponit,sed non ipso iure:nam tunc verbum præsentis (vt vtrunque iungamus) & præteriti temporis quo noua hæc lex vtitur,ita temperatur à lege veteri, vt canonem ferendæ tantum sententiæ,non etiam latæ inducat,vt voluit Franc.Aretin. qui monet perpetuo menti tenendum,in cap.ij.per illum tex.iuncta glo.in verbo,sequestratus,extrà de foro compet. *Quando canonem ferendæ sententiæ inducant, & non latæ.*

35 ¶Sed hîc tamen aduerte:nam si lex noua nihil aliud operaretur aut induceret,quàm quod semel statutum est in lege veteri, crederem tunc verbum præsentis aut præteriti temporis positum in noua lege esse intelligendum,vt præter id quod iam statutum est,inducat canonem latæ sententiæ,ne frustra fuisse facta hæc noua lex videatur,sed potiùs aliquid noui adderet,per no.per Bart, & alios in l.iiij.§.ait prætor.ff.de dam.infect.cum multis simil.à me latè congregatis in nostro tractatu Retractuum,tit.j.§.ix.glo.ij.num.56.incip. contrarium tamen. Nam si id obtinet in verbo futuri temporis,quod suapte natura est ferendæ tantum sententiæ, vt hoc casu latæ efficiatur, vt postea dicemus in iij.fallent.futuri temporis,multò magis in iis verbis præsentis & præteriti temporis,quæ per se sunt latæ sententiæ. At si hæc noua lex aliquid aliud noui adferat, crederem tũc eam sibi mutuari interpretationem ferendæ sententiæ à veteri lege,ex sententia Aretin. *De eadem re.*

36 ¶Fallit secundo & generaliùs,vbi per alia iura constaret quòd huiusmodi verba præsentis vel præteriti temporis essent ferendæ sententiæ:tunc enim perdunt vim suam,& accipiunt interpretationem ab illis iuribus,vt asserit (Salyc.in l.cùm posteaquam.C.de pact.&) Panor.in d.c.ij.in fi. de foro compet.ita illũ tex.& glo.simpliciter intelligens,indeq; subinde inferens huiusmodi verba esse semper intelligenda secundum subiectam materiam.& rursum idem Panor.in c.si diligenti,col.viiij.in glo.in verbo,perdant.& ibi etiam Imo.col.ij.versic.in glo. perdant,eod.titu.de foro compet.Philip.Dec.in l.j.col.iij.versic.quintò not.C.de secund.nupt.& Alcia.in d.l. cum posteaquam,vbi suprà.C.de pact.Et optimè facit quod in simili dicemus infra in xij.fal.futuri temporis. & iterum in lx.& lxxj.fallent.quod & hac ratione confirmo. Nam hæc verba in dubio sunt eius naturæ,vt sint latæ sententiæ. At si ex aliis iuribus aut ex subiecta materia euidenter appareat latam eo casu esse sententiam,nihil amplius de illo dubio est disputandum, cùm in incertis non certis locus sit coniecturis.l.continuus.§.cum ita stipulatus.ff.de verb.oblig. *Interpretatio uerborum ab aliis iuribus, & ex subiecta materia, quid operetur*

37 ¶Et aliàs etiam videmus verba impropriam significationẽ assumere ex subiecta materia.l.si vno, in princ.& ibi glo.& Bart.& Bald.& iterum l.si lege.ff.loca.l.si stipulatus.ff.de vsur.l. damni infecti,omnium eius capitis postrema,in princ.& ibi Angel.ff.de dam.infect.& l.sed & si possessori. §.j.versic.sed & si rerum.ff.de iureiur.& cap.constitutus,extrà de relig.domi.& per Bart.in l.j.C. de nego.gest.cum multis simili.congestis à (Steph.Phed.in lib.de legum interpretatione, parte iij. char.ij.versic.amplius licèt à verborum,&) Iasone in l.iij.in ij.not.C.de transact.& (in l.stipulatio ista habere licere.§.hi qui sunt,colum.j.& sequen.ff.de verbor.obligat.&) Cano.præsertim recen. scilicet Felin.& Dec.in c.nam concupiscentiam,extrà de constitutio.& in cap.quoniam ab. extrà de offic.deleg.& ipse Dec.in l.quoties idem sermo.ff.de reg.iur.& consi.ccclxxxviij. verba laudi, col.ij.& vlti.& Hippol.Marsil.singu.ccccxx.verba in dubio.Nicol.Eueral.latissimè in locis legalibus,in loco à subiecta materia.& Georg.Nata.in repet.clem.sæpe,in prin.col.ij.versi.quartò limita,cum multis seq.de verb.signifi.& Alcia.qui totum hoc argumentum elegantissimè , vt cætera omnia,tractauit,lib.ij.de verb.signifi.statim post princ. (vt interim non omittamus quod scribit Bald.consi.ccccxxxiiij.pactum,col.ij.lib.j.verba esse intelligenda secundum naturam. *De eadem re.*

38 ¶Idque etiam procedit vbi verba sunt prægnantia,vt nostri appellant:ea enim nihiloseciùs intelliguntur & restringuntur secundũ subiectam materiam ex sententia Alex.consi.xxxv,viso processu,col.iiij.versi.circa tertiam particulam,lib.iiij.& Dec.in d.l.quoties. Sed & procedit in materia in qua sit stricta interpretatio,vt per quædam ex dictis iuribus respondit Alex. consil.v. puto de iure,col.ij.lib.iiij.& Phil.Dec.vbi suprà & iterum consi.cclxxviij.non leuis perplexitas,col.iiij. versi.decimò,& in l.j.in addit.col.eiusdẽ addit.j.C.qui admit.Et id satis probatur ex eo quod suprà diximus ex Bald.in d.rub.de rescript. Et huc etiam faciunt quæ diximus suprà in verbo,præsentis temporis,versicu.xxix.incipien.si tamen hanc posteriorem,& dicemus infrà (num.48.82. 96.108.131.150.166.183.242.) *Verba prægnantia.*

39 ¶Verbum autem & participium futuri temporis est canon ferendæ sententiæ,non latæ,glo.Bart. Bald.&alij in d.l.iubemus nulli,glo.in l.j.(& ibi Franc.Aret.) C.ne lice.poten.& in d.l.criminali, & ibi Bal.Bart.Salyc.Ang.& Pau.Cast.C.de iur.om.iud.glo.in auth.habita,in fi.C.ne fili.pro pat. & in d.l.si quis in tantam,vbi suprà,& ibi quoque Bart.& Ang.C.vnde vi.gl.in c.quisquis, super verbo,fiat,& iterum in verbo,supendantur,& ibi Panor.col.ij.extrà de electio. & glo.in cap.quia *Verbũ & participium futuri temporis, est ferendæ sententiæ.*

propter,in verbo,priuentur,& ibi etiam Panor.extra eo.tit.& in c.ij.in verbo,afficiant,ext.de ali. iud.mut.cau.fac.& in c.si diligenti,in verbo,causam perdant,& ibi Ant.& Pan.ext.de foro comp. & in c.clericus neque:ext.de vita & honest.cler.& in c.cũ tu,in verbo,priuandos,& ibi etiã Host. in prin.ext.de vsur.& in c.vlt.& ibi Io.Ana.col.ij.ext.de hæret.& in c.extirpandæ,in verbo,priua tum,ext.de præb. & in c.grauem.in verbo,abscindat,ext.de exces.præla.& in c.cùm infirmitas,in verbo,arceatur,& ibi Inn.Host.Io.And.& Pano.ext.de pœni.& remis.& in c.cupientes.§.si verò in discordia,in verbo,priuentur,& iterum in §.vel si personas,in eodem verbo,de elec.lib.vj.& in d.c.ij.in verbo,inhibemus,& ibi quoque Phil.Fran.de hære.eo.lib.vj.& in c.in pœnis,in glo.mag. ante fi.de reg.iur.eo.lib.vj.& in extrauag.execrabilis.§.qui verò deinceps,in verbo, ipso iure priuati.Archid.& Card.Alex.in d.c.inolita.xj.q.j.Bar.in d.l.Mæuius.§.duobus,col.vlt.ff.de leg.ij.& in d.auth.qui semel,& in d.l.extat,& in l.imperator.ff.de iure fisci.& in l.j.col.ij.versi.secundo quæro.C.de pœna iudi.qui malè iud.& in auth.vt defun.seu fune.eor.& ibi etiã Ang.vterque in prin. Collect.in c.propterea,col.j.versi.quid si lex,ext.de verb.signi.Bal.in l.j.§.si pecunia.ff.deposit.& in d.l.ij.in addi.in iij.q.C.de iure emphy.{in d.auth.in donatione.C.de secun.nup.in ij.lect.}& in c.cùm in causa,col.j.ext.de iura.calum.& in c.j.§.denique,tit.quæ fuit pri.cau.benef.amit.& in c.j. §.si quis miles,in verbo,amittat,tit.de feud.sine cul.non amit.{& in addi.Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,in xlvj.q.} & in d.consi.ix.col.iij.lib.j.Ang.in §.si quis autem,in auth.de hære.& falcid.& in §.j.ante fi.in auth.vt hi qui obli.se hab.perhi.res minor.& in §.si verò expectet,in auth.de nup.& in §.j.in auth.de incest.nupt.& in §.vlt.in fi.auth.de litig.& consi.xxxvij.multum considero, col. vlt.Pet.Anch. inter consi.Cald.tit.de feud.consi.vj.incip.an ex iniuria,in fi.Saly.in l.cùm postea. C.de pact.& in l.vlt.col.pen.C.de iure emphy.{& in auth.incestas.C.de incest.nupt.& in d.l.decernimus.C.de sacrosf.eccl.}Anto.consi.xxij.visis punctis,col.j.& consi.lviij. constitutione regni, paulò ante fin.Imo.in c.si diligenti,col.ij.versi.in glo.perdant,extra de foro compet.& in d.c.vlt. loco suprà allegato,de præscrip.& in d.c.si quorundam,col.iij.ext.de solutio.& Mart. Laud.in d. c.j.§.illud tamẽ,& ibi quoque Card.Alex.in §.item qui domino,etiam in prin.tit.quæ sit pri.cau. bene.amit.Paul.Cast.consi.viij.quæstio ista vertitur,col.vlt.lib.ij.Rom.d.sing.ij.& consi.ccxij.quò ad primum,col.vlt.Aluar.in c.j.col.ij.tit.de feu.sine cul.non amit.Pano.latè in c.clericis,in primo not.& iterum col.vlt.extrà ne cleri.vel monach.& in c.j.& ibi etiam Ioan.Ana.ext.ne prælat. vices suas.& in c.licèt de vitanda,col.iij.in vij.not.de electio.& in c.vlt.col.ij.extr.de iuram. calum. & in c.in quibusdam,in fin.extra de pœnis,& in c.nonnulli.§.sunt & alij,col.iij. extra de rescript. Roma.consi.ccxij.quò ad primum dubium,paulò ante fin.Cepol.consi causarũ ciuilium lix. spectabiles domini,colum.pen.Ioan.Ray.in d.§.pœna,in viij.& x.q.primæ partis prin.tit. de prohib. feud.alie.per Fede.& in §.præterea si quis,in xix.q.eod.tit.Ioan.Ana.consi.xxxij. vltra alia dubia, in prin.Franc.Cre.d.no.vij.Mathes.not.cxv.nota quòd vbi.Maria.in c.Iudæi,le ij. extra de Iudæ. & cons.xxij.omnipotens Deus adsit,sequendo ordinem,post prin.Alex.cons.xcij.perspectis diligenter,col.v.versic.nisi quando vasallus,lib.vj.Barb.in repet.c.Raynaldus,col xciiij.ext.de testam. & consi.xij.scribitur apud prophetam,col.iij.lib.j.Corn.consi.ccxxxvij.in hac consultatione, col. ij.versic.& quando,lib.j.& consi.cxix.circa primum,colum.vij.lib.ij.& consi.clxv. circa primum, col.vj.versic.& licèt verba,eo.lib.ij.& consil.seq.quatuor vertuntur,colum.ij.versi. quamuis verbum,eod.lib.ij.{& consi.cxcvj.pro parte inquirentis,in fi.eod.lib.ij.} Cepo.consi.xxiij. spectabiles domini,colum.iiij.versicu.sed quando pœna.& Guid.Pap.in statuto Delphinali,incip. si quis per literas,in verbo,mulctabitur,in princ.Card.Alex.in c.j.§.vasallus,titu. si de feud.fuer.contr. inter domi.& agna.& in c.j.§.callidis,col.ij.tit.de prohib.feud.alien.per Feder.& in c. quoniam,col.iiij. distinct.100.& in cap.presbyter,col.vlt.j.q.j.& in c.si quis episcopus. vij.q.j.Ias.in l.rem quæ nobis,colum.penult.ff.de acquir.posses.& in l.j.§.sublata,in priore lect.col.ij.& in ij.lect. col.iiij.ff.ad senatuscon.Trebel.{& consi.cxlviij.videretur in præsenti dubio,col.iij.versic.prædicta fortiùs,lib. iiij. Ex quo Francisc.Curt.iunior in l.traditionibus,col.iij.num.23.C.de pact.dicit verbum futuri temporis sua natura non esse directum.}

40 *De participio.*

¶De participio quoque voluerunt multi ex iis quos suprà citauimus,& alij præterea, & inter eos glo.in l.improbum.C.ex quibus caus.infa.irrog.& glo.in cap.cùm tu,in verbo, priuandus, extra de vsuris.& in d.clem.sæpe,in verbo,irritandis,de verborum signific.Hosti.in d.c.licèt,col.vlt.extra de electio.Panor.in c.cùm ecclesia,col.iij.versi.nota ibi irritandum,extra de caus.poss. & proprieta.Alcia.in c.j.col.j.titu.quæ fuit pri.cau.benef.amit.& omnes vbique.

41 *Futurum tempus ferendam sententiam significat suapte natura.*

¶Vides igitur multos,& eos quidem maximæ authoritatis,& in iis glos.ordin. vtriusque iuris & ciuilis & canonici,in ea esse sententia , vt futurum tempus suapte natura ferendam sententiam, non etiam latam significet:& nemo omniũ quos hactenus legimus,nisi nos fallat memoria,contradicit,præter Barb.qui,vt est leuis atque inconstantis ingenij,contrarium,sibi & omnibus contrarius,probare nixus est,in d.c.si diligenti,extra de foro compet.sed leuioribus argumentis & rationibus,quàm vt opus sit eas palam infringere.

42 *Verbum futuri, quando sit latæ sententiæ.*

¶Fallit tamen ea regula multis modis:Primo vbi natura iudicij intentandi repugnat pœnæ infamiæ,quæ irrogatur per verbum futuri temporis. tunc enim censeri debet imposita ipso iure, ne alteretur (nam & hoc verbo in hac significatione vti authoritate Nasonis Fastorum lib.j. nobis permisi

permisimus) natura actionis & iudicij. Ita eum ad hoc expendit text.in d.l.improbũ.C. ex quib. cauſ.infa.irrog.Franc.Aretin.ſolus omnium,ni fallor,in ea ipſa l.dicitq; ſing.not. Et ad hoc certè optimè facit ille text.iuncta glo.ibi enim dicitur quòd improbum fœnus exercentibus pœna infamiæ irroganda eſt,& glo.ibi intelligit ipſo iure:aliàs enim,inquit,non poſſet infamari,nam cùm condictione indebiti,vel ſine cauſa,vel ex l.iſta tantum poſsit conueniri ad repetitionem vſurarum,& ipſa non infamet, per l.ceſſat.ff.de actio.& obligat. neceſſe eſt vt ipſo iure ſit infamis. & ità illam ſequuntur & declarant Cyn.Bald.& Salyc.ibi.

43 ¶Secundò fallit,generaliùs ex ſententia illius glo.à paucis in hoc annotatæ,in d.l.improbum. vbi lex,vel alia diſpoſitio,quæ vtitur verbo futuri temporis,eſſet illuſoria,nec aliàs poſſet habere effectum,quàm ſi intelligatur ipſo iure. Et hoc ita quidem confirmatur. Nam verbum cuiuſcunq; temporis,ſi non poſsit operari in ſuo tempore,ad aliud trahendum eſt,in quo poterit operari.l.ſi debitor.§.veriſimile.ff.de contrahen.empt.& in l. qui Romæ.§. Augerius, vbi Alex.ff.de verbor. obligat.& l.quoties in ſtipulationibus.ff.eod.iuncta l.cum certus.ff.de vino, trit. & oleo legat.& voluerunt Bart.Ang.& Alex.in l.cum ſtipulamur.ff.de verb.oblig.cum concord.quos videbis in {noſtro tractatu cui titulus eſt,nihil fruſtra.} *Lex uel alia diſpoſitio illuſoria.*

44 ¶Tertiò fallit (& hoc quidẽ ex eodem fonte manat) ſi cùm eſſet lex vel alia diſpoſitio vtens verbo futuri temporis, ſuperuenit alia idem per omnia diſponens, vtensq; & ipſa futuro tempore. Nam tunc,vt iſta poſterior conſtitutio aliquid addat ad primam,erit verbum illud futuri temporis quo vtitur,latæ ſententiæ,ſecundum glo.not.in c.diſpendia,in verbo,proceſſus valeat,de reſcr. lib.vj.quam ibi omnes ſequuntur in eo quod interpretatur illa verba,nec proceſſus valeat,ſcilicet ipſo iure.ſed nullus expendit rationẽ illius.nã aliàs,inquit,nihil videretur hæc conſtitutio addere. *Lex addens ad primam.*

45 ¶Hoc autem generale eſt,vt vltima conſtitutio,ſiue quæuis alia diſpoſitio idem ſtatuẽs quod prima,ita debet interpretari,vt aliquid addat ad primã,ne ſit ſuperuacua,vt not.per Bart.& alios in l. iiij.§.ait prætor.ff.de damn.infect.& in l.ij.ff.de vſucap.cum infinitis propè concord.à me collectis in {dicto tractatu nihil fruſtra.} Quibus addes vnum quod huc proximè accedit, quòd licèt aliàs pactum de nõ petendo non tollat actionẽ ipſo iure.l.ſi vnus.§. pactus ne peteret.ff.de pact. & §.præterea,Inſtit.de excep.& Bal.in rubr.ext.de offi.iud.col.iij.verſ.quarto nunquid per pactũ, cum ſimil.hoc tamen fallit,cùm ſit ei qui aliàs erat tutus exceptione,puta Macedoniani vel Velleiani,quia tunc tollit ipſo iure,ne ſit ſuperuacuum.ita voluit gl.in l.legitima,in glo.magna circa med.{ff.de pact.} & ibi quoq; Odof.Bal.in vtraque lect.qui id dicit not.dignum Ang. Pau.Caſtr. Alex.& Iaſ.qui id aſsignat robori & naturæ duplicis vinculi,& dicit no.& ſing. & omnes propè ad fi.& idem quoq; Iaſ.in d.§.pactus ne peteret,col.ij.verſ.vltra alios.Ex hocq; dicit Anto.Corſ. in tractatu de verbis geminatis,col.vij.verſi.xlv.quòd geminatum pactum de non petendo,tollit actionem ipſo iure,licèt ſimplex non id efficiat Et hoc confirmatur ex his quæ dicam in ſeq.fal. *De eadem re.* *Pactum de nõ petendo quando tollat actionem ipſo iure.*

46 ¶Quartò fallit,vbi etiam in eadem conſtitutione eſſet duplex ſiue geminatum verbũ futuri temporis.Tunc enim eſt latæ ſententiæ. Ita voluit Bal.loquens in iis verbis,caſſentur & irritentur,in tit.de pace Conſtantiæ,in verſi.hoc quod nos,in verbo,caſſentur.quod dictum ſequitur & ſing. dicit Rom.d.ſing.iij.& in repet.l.ſi verò.§.de viro,in xiij.fal.ff.ſolu.matr.& Corn.conſi.lxvij.plenè quidem & egregiè,col.ij.lib.j.& conſi.ccviij.circa præſentem conſultationẽ,col.pen verſ.accedat quod not.eo.lib.j.& conſi.lix.diu poſt conſilium,col.ij.verſi.geminata,lib.ij.vbi hoc dicit no. & conſi.lxxxvj.quamuis videatur,col.ij.lib.iij.& conſi.xcv.diu poſt redditum,col.pen.eo.lib.iij.& conſi.clviij.videtur in hac,col.vlt.lib.iiij.& Alex.in addi.Bartol.in d.l.imperator.ff. de iure fiſci. & conſ.cxvj.viſis quæ ſubtiliter,col.vlt.lib.vj.Barth.Cepo.in l.irritam,quæ eſt vlt.poſt prin.de vſucap.pro donat.vbi id dicit ſing.& iterum conſi.cauſarum ciuilium lxvj.Titius procreauit,col.xij. verſi.quinto modo.Franc.Curt.ſenior conſi.iij.ſuper verbis,poſt princ.vbi & hoc dicit ſingu. & conſi.iiij.cùm impræſentiarũ,col.iiij.verſi.quintò ad idem dum allegat Bald.vbi ſuprà.Soci.conſi. cclxix.materia,col.x.verſi.primò in effectu,lib.ij.& Anto.Cochus inter conſi.illius,conſi.cj. quia per ſupraſcriptos,col.ij.lib.iij.Card.Alex.in d.c.j.§.callidis,col.ij.titu.de prohib.feud.alie.per Fed. vbi hoc reputat not.& in c.quoniam,poſt princ.xviij.diſtin.& Vital.Camb. in tract.clauſularum, in tit.enuntiatiua verba confeſsionis extra ius ad liberãdum,char.iij.verſi.ſecundo,niſi confeſsio. Iaſ.in l.j.in princ.col.ix.in fi.ij.not.ff.de offic.eius cui manda.eſt iuriſd.& in d.l. non dubium, in x.not.C.de leg.& in l.cum poſteaquam,in iij.not.C.de pact.vbi & hoc quoque dicit ſing.& in l. manifeſtè,in fi.ff.de iureiur.{vbi id dicit procedere generaliter,vbi lex vtitur dictionibus geminatis,licet verba non ſint.} & conſi.liiij.circa primum dubiũ,col.j.lib.iij.& Felyn.in c.ſi cautio, col. xij.verſic.& dicit Bald.& iterum in c.Rodulphus,col.xxiij.verſi. prædicta etiam pleniùs, extra de reſcrip.Philip.Dec.in authen.caſſa,col.j.C.de ſacroſact.eccleſ.vbi hoc dicit ſingul. & in c. vt noſtrũ,in iiij.not.ext.de appel.& conſi.cxxxviij.cuius ſuperſcriptio incipit,verba iſta ipſo facto,poſt prin. & conſi.cccxxviij.viſo caſu propoſito,col.j.vbi & hoc dicit ſing.& iterum col.iij.verſic.nec videtur obſtare.Corſe.in d.tract.geminatorum,verſic.lxxvj.qui eſt omnium vlti. Hippo.Marſil. conſil.ij.altiſsimum refugium,col.v.verſic.& quod dicta inquiſitio,lib.j.& Nicol. Eueral. in locis legalibus,in loco à geminatione locutionis vel actus,col.iiij.& Catel.Cot.qui & hoc dicit ſing.in memor.incip.geminatio verborum.& iterum in memoriali huius capitis,verbũ futuri temporis. Ferdin.Loaz.in repet.l.filiusfam.§.diui,col.iiij.verſic.hinc etiam dici ſolet.ff.de leg.j.Ant.Rubeus *Duplex ſiue geminatũ uerbum futuri temporis.*

consi.cxlvij.viso instrumento transactionis,col.pen.Francis.Curt.iunior in l.more,num.95.ff. de iurisdict.omn.iudic. Et id quidem est,vt omnes asserunt,propter verborum geminationem, quæ debet aliquid operari,per illam vulgatam l.balista.ff.ad Trebel.cum aliis multis similibus & concordan.à me latè cumulatis in d.tractatu,nihil frustra.

47 *Qui dissentiãt à præcedenti fallent.*

¶Nec hactenus reperi qui de hac re dubitaret,præter Felin.& Phil.Dec.sibi in ea re malè cõstantes,(illum in c.vlt.col.j.extra de offic.deleg.hunc) in d.l.cùm posteaquã,post medium.C.de pact. ea ratione motos,quòd ratio quæ est in primo verbo futuri temporis,eadem est in secundo & allegant præterea tex.in c.nullus primas.ix.q.iij.vbi dicitur,irritum erit & vacuum.& glo.ibi,interpretatur,irritum,id est irritandum. Et hæc quidem sententia confirmatur ex text.in l. statuimus, in fi.C.de episc.aud.cùm dicitur, extunc irritas decernimus & inanes. Nam dictio extunc,est latæ sententiæ,vt postea dicemus (num.141.quadragesimotertio.) Ideoq; ea frustra apposita fuisset,si illa duo verba geminata latam quoque sententiam significassent. Et in c.dudum,versi.si verò nulla,de præben.lib.vj.vbi est similis tex.& in c.statutum.§.vlt.de rescript.lib.vj.vbi ita scribitur,sit ipso iure irritum & inane.& similis tex.in c.mulieres,quod est ij.in fin.de iudic.eo.lib.vj.& in c.vlt.§.vlt.in fi.de offic.delegat.eod.lib.& in cle.j.§.propter quod,vers.duro,de hæret.& in cle. pastoralis,in fi.de sent.& re iudi.in illis verbis,declaramus fuisse & esse omnino irritos & inanes. nam & hæc dictio omnino,est etiã latæ sententiæ,vt dicemus in fal.xviij.etiam ex tex.& in c.accepimus,ibi,omnino friuolas & inanes esse decernas,extra de pact.& in c.fundamenta.§. quòd si secus,de elect.lib.vj.vbi ita scribitur,irrita prorsus exnunc & vacua nuntiamus.& in c.quorundã, in fi.de electio.lib.vj.cùm dicitur,omnino decernimus irritum & inane.& in c.ij.in fi.de iud.eod. lib.& in c.vlt.in fi.de offic.deleg.eo.lib.& in c.vlt.in fi.prin.de offi.lega.eod.itẽ lib.& in cle.j.in fi. de rescri.& in cle.j.de elect.& in cle.j.ibi,extunc etiã inane decernentes & irritũ,de conces. præb.

Dictio extũc, latæ sentẽtiæ. *Et etiam dictio omnino.*

48 *Solutio contrarij.*

¶Sed si verum esset quod dicunt Felin.& Dec.in prima ratione illius posterioris sententiæ,perirent omnia quæ vbique de verborum geminatione scripta sunt.Text.autem & glo.in d.c.nullus primas,non probant contrarium prioris sententiæ.Nam primùm ea glo.dubitat vtrùm ille tex.intelligatur ipso iure,an per sententiam,vt ibi videre licet. Et si per sententiam intelligatur,fatetur impropriè accipi,sed id fieri propter subiectam materiã,& ex aliis iuribus,iuxta ea quæ supra diximus in 36.versi.incip.fallit ij.& generaliùs.Nam & dictio irritum,simplex & per se,& sine adiectione alterius latam sententiã declarat,vt nuncupatim voluerunt Hosti. & Io.And.in c.tua nuper,in verbo,irrita,de his quæ fiunt à prælat.Bald.in c.constitutus,col.j.in verbo,irritum,extra de rescrip.& in auth.non licèt.post prin.C.de liber.præterit.& iterum in auth.ex causa,col.iij.versic. his igitur.& seq.& ibi recentiores,eo.tit.& in c.j.§.si verò,in verbo,ad irritũ reuocabatur,tit.qual. olim.feu.alien.pot.(Salyc.in l.cùm posteaquã.C.de pactis.) & Cepola in d.l.irritam,post prin.ff. de vsucap.pro donat.& Aegid.Bellam.consi.iij.circa materiam,col.antepen.versi.secundo modo. Panor.in c.quisquis,in j.not.extra de electio.& ante hos glo.in cle.sæpe,ad finem,in verbo, irritus,& ibi Imo.col.vlt.de verborũ significatio.& ante hanc glo.in c.cùm dilecta,in verbo,irritum, extra de rescrip.& alia in c.congregato,in verbo,irrita,de electio.& in c.vlt.in gl.vlt.de sup.negli. prælator.& in c.inter cætera,in verbo,irritũ,de præben.& in c.de iure,in eodem verbo,& ibi quoque Hosti.extra de iure patro.& in c.vlt.in glo.vlt.extra de restit.spolia.& alia in c.inter dilectos, in verbo,irritam,extra de exces.prælat.Et est bonus tex.in l.cùm sententiam.C.de sentent.& interlocut.omn.iudic.quem ita intelligunt Bart.& Ang.ibi in summario. Et satis patet ex his quæ suprà diximus de verbo & participio præteriti temporis,cuiusmodi id est. Et tamen interdum ex subiecta materia impropriatur,& pro irritandum accipitur ob subiectum argumentum, vt præter glo.in d.c.nullus primas,probat etiam tex.in l.j.iuncta glo.in verbo,irrita,(& ibi quoque Salyc.) C.de rescind.vendi.& tex.in l.non omnia,& ibi etiam glo.ff.de minor.(& in d.l.cùm posteaquã, & ibi Salyc.C.de pactis.) Sed & quod plus est,istud interdum procedit,etiam si huic dictioni irritum,sit additum ipso iure,vt nihilominus ex subiecta materia intelligi debeat pro irritandum,vt probatur ex cap.auditis,& ibi glo.in verbo,postfacto,& Host.in verbo irrita,extra de electio. Sed & è diuerso Io.And.ibi volens etiam seruire subiectæ materiæ, exponit irritandam pro irritam denuntiandam.Quod autem cum eo verbo non solùm simplici,sed etiam adiuncto cum alio verbo nonnunquam ponuntur & aliæ dictiones etiam latæ sententiæ vim habentes, id fit ad maiorem certioremq; rei significationem,vt suprà in simili diximus versic.25.incip.sed quod his.

Dictio irritũ, sine adiectione alterius,latam declarat.

Impropriatur tamen interdum ex subiecta materia.

49 *Geminatio nõ est efficax,ubi non est temporis interuallum.*

¶Tamen pro sententia (Felini &) Decij potest & illud adduci,(quod & Feli. ipse affert in d. cap. vlt.de offic.deleg.scilicet,) quòd non potest dici geminatio efficax,& vt nostri dicunt,effectualis, id est,quæ habeat vim & effectum geminationis,vbi non est temporis interuallum, vt clarè patet ex eo quod voluit glo.not.in l.si cõuenerit.ff.de pign.actio.vbi trina interpellatio nullo interuallo facta habet vim vnius tantùm interpellationis,cum aliis multis similibus (adductis à Felin. vbi suprà,& quæ nos latiùs) congessimus in nostris consuetudinibus,tit.v.§.vj.in glos.j.in prima limitatione.Et hac ratione motus Barb.in d.c.vlt.vers.idem quoque,extra de offi.deleg.reprobat dictum Bald.ibi,col.ij.in prin.scribentis quòd licèt papa vel princeps in rescripto dicat,per te cognoscas,nõ per hoc intelligitur electa industria personæ,quin possit alteri subdelegare,quia illud pronomẽ per te,ponitur ad demonstrandũ,non ad coarctandũ.Sed si poneretur geminatè, verbi gratia,si diceretur, tu tu cognoscas,vel per te te cognoscas, intelligitur electa industria personæ.

Nam

Nam vt dicit Barb.nihil operatur illa geminatio,vbi nullum est temporis interuallũ.& idem voluit Thomas Parp.nullam Barb.mentionem faciens,in repet.l.ij.§.quòd si in patris, col.j.ff.solu. matr.{vt non immeritò illam quoque Bald.decis.reprehenderint Card.Flor. & Imol.in d.c. vlti. ille in §.idem in iij.not.hic autem.col.j. Et hoc confirmatur ex text.in l.pediculis.§. Labeo.ff.de auro & argento lega.vbi non mutat substantiam rerum non necessaria verborum multiplicatio, & l.balista.ff.ad Trebellia.secundum vnam lecturam.& quod auctoritate eorum text.scribit Ro. in l.si quis cùm aliter.ff.de verb.oblig.dum reprehendit Bal.qui tradit in l.ij.C.de rescind. vend. tolli remedium eius legis per ea verba,donat omne id & totum quod pluris valet.}

50 ¶Sed huic rei ita respondere poteris,quòd actus hominum, ad hoc vt dicantur geminati , vimq; habeant geminationis,requirunt interuallum,verbi gratia,confessio,interpellatio,solutio, & huiusmodi similia non habent effectum geminationis,etiam si fuerint sæpiùs repetita , nisi habeant interuallum temporis:& ita procedit glo.in d.l.si conuenerit.& alia similia loco prædicto allegata. At in geminatione verborum non requiritur interuallum,per text. in d.l.balista. {secundum communiorem lecturam.& in l.ij.§.quod ait,le ij.ff.qui satisdat.cogant.} & notat per Bart. in repetit.l.j.col.iiij.C.de sacrosanct.eccles.& Bald.in procemio.ff.in princip.colum.vlti.& in c.eam te, de rescript.cum multis simil.quæ videbis in dictis nostris commentariis, tit.xxij.§.ix.in glos.ij.in vj.q. Et ita huiusmodi obiectionem soluit Ias.in d.l.j.in prin.col.ix.in fi.ij.not.ff.de offic.eius cui manda.est iurisdict.& in l.penulti.colum.vlti.C.de pactis.

Actus hominum geminati requirunt interuallum, ut uim habeant geminationis. Secus in geminatione uerborum.

51 ¶Quanquam ipse Decius in d.l.penul.post princi.C.de pactis, scribit huiusmodi distinctionem non habere vrgentem rationem diuersitatis:ideo meliùs ait distingui posse , quòd vbi agitur de declaratione voluntatis,verba geminata magis ostendunt exuberantem voluntatem:sed vbi agitur de præiudicio tertij,videlicet ad conuincendam alterius contumaciam, vel vbi maior deliberatio requiritur,opus est interuallo.& ita procedit glo.in d.l.si conuenerit,& similia. Quæ etiam distinctio huc spectat ad probandum priorem sententiam,cùm agamus de declaratione voluntatis ac sententiæ iurisconsulti,qui vsus est verbis geminatis.

De eadem re.

52 ¶Ideoq; etiam illam Bald.doctrinam in d.c.vlt.de offic. delega. qua scilicet dicit per hæc verba, tu tu,videri electam industriam personæ,quã improbat Barb.ibi,vt suprà diximus,secutus est tamen Panor.ibi,in fi.princ.& ipse Barb.sibi contrarius in aliis multis locis. videlicet in l.j.col.xxij. versic.si dicatur.ff.de verb.oblig.vbi & illam Decij differentiam ponit , quamuis Dec. illius non meminerit.& idem Barb.in l.Stichum aut Pamphilum.§.stipulatio,col.pen.eo.tit.& consi.j.ex fatetis,col.xxij.lib.j.& consi.xxvij.scripsit doctissimus,col.xxj.eo.lib.j.& consi.xxxvij.illud adducam in medium,col.viij.eo.lib.j.& consi.lj.scripsit sapientiæ fons.col.xiij.{versic.& si quispiam.} eod. lib.j.& consi.lix.clementissimi Dei,col.ij.eo.lib.j.& consi.xv.præclarè scribitur, colum.vij.lib.ij.& consi.xxviij.præclarè scriptum est,colum.xiiij.eod.lib.ij.& consi.xxxiiij.præclarè optimus, col.vj. eod.lib.ij.& consi.liij.præclarè scripsit,colum.penult.eod.lib.ij.& consi.lxx.præclarè scribitur,col. v.eod.lib.ij.atque etiam Anton.Corse.illius discipulus in tract.de verbis geminatis,col.ij.versicu. octauò. vbi aliter respondet ad illud quod dictum est requiri interuallum ad vires geminationis,vt ibi videre poteris.& Corne.d.consi.lxvij.col.iij.lib.j.& Ias.in d.l.j.vbi suprà.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd.vbi id dicit singul.& paucis cognitũ.& iterum in d.l.penult.ad fin.C.de pact. & in l.j.§.j.tum in prima lect.ad fin.tum in ij.colum.item ij.versic.sed hoc vltimum, vbi hoc dicit singu.ad fin.ff.de acquiren.posses.& Hippol.Marsil.d.consil.ij.altissimum.col.vj.num.59.lib.j. Nicol.Eueral.in d.locis legalibus,vbi suprà,col.iiij.& Catel.Cot. qui & id dicit singul. memoriali incipien.geminatio pronominis.

Confirmatio eiusdem.

53 {¶Et facit text.in l.peregre.§.vlti.ff.de acquir.posses.cùm dicitur,per nosmetipsos,non per alium. Nam ibi videtur probari per illa verba geminata nosmetipsos,omnino excludi quod per alios nomine nostro fit.Sed id non admodũ tutũ est,quia etiã sine geminatione huiusmodi loquendi formulam repetimus,vt in c.qui accusare,ibi per se nõ per aliũ.iij.q.ix.Quod autẽ pertinet ad illam Ro.sententiam in d.l.si quis cùm aliter,Fran.Aret.ibi,col.pen.versi.item adde in quantum Bart. reiicit illam Ro.rationem,& aliam eius sententiam comprobatam refellit,vt ibi videre poteris.}

Dictio nosmet ipsos, quid importet.

54 ¶Quintò fallit,quando verbum futuri temporis profertur à testatore:verbi gratia, si hæres meus molestauerit vxorem meam,priuetur hæreditate.tunc enim intelligitur ipso iure , nec requiritur sententia. Ita vulgo allegatur voluisse Bald.in l.j.col.vij.in lect.antiq.C.de his qui pœnæ nomin. Sequitur Franc.Cre.sing.vij.tu scis quod verbum,in fin.Alex.in addit.Bart. in d.l.iubemus nulli. §.sanè si hoc,col.pen.C.de sacrosan.eccle.vbi & hoc dicit not.& Ioan.Bapt.Castel.in addi. Rom. in d.sing.ij.& in addit.Alber.in suo repertorio,in versic.verba futuri temporis.& Felin. in c.Rodulphus,col.xvij.versic.priuetur,extrà de rescript.& vide quæ dicam in seq.fallent.

Verbum futuri tẽporis prolatum à testatore.

55 ¶Sextò fallit,quando verba futuri temporis ponũtur in legibus siue aliis dispositionibus conditionaliter loquentibus,exempli causa,si quid tale non fiat,actus coronat , quia tunc intelligitur ipso iure. Ita nuncupatim voluit Ang.consi.xxxvj.pro decisione quæsitorum,col.vlti. ea ratione fultus,quoniam propter conditionis defectum,ipso iure deficit dispositio tam inter viuos, quàm in vltimis voluntatibus.l.Mæuius,& l.qui hæredi.§.vlt.ff.de condit.& demonst.& l.si rem.§.omnis.ff.de pign.actio.& l.Iulianus.§.offerri,& l.qui pendentem vineam.ff.de contrah.empt.Et vide quæ dicã inferiùs in xv.fallent.vbi differemus de forma.Nam & conditio impleri debet in forma

Et positum in legibus, aut aliis dispositionibus conditionaliter loquentibus.

specifica: vt no. in illis primis legibus & secundũ hoc potest intelligi quod dicimus in præced. fal.

56 *Et cùm pœna priuationis imponitur, quæ est tituli resolutiua ob actũ omissum extraiudicialem.*

¶Septimò fallit, quando pœna priuationis imponitur propter omissum actum extraiudicialem ex contractu faciendũ, & huiusmodi pœna est tituli resolutiua, quia intelligitur ipso iure, quamuis dispositio vtatur verbo futuri temporis. Ita voluit Bald. qui omnes legum interpretes acumine ingenij superauit, in d. l. ij. in addit. in iij. quæst. & ibi post eum Salyc. ferme ad verbum, col. iij. versic. & vt hîc clariùs. C. de iure emphyt. per text. ibi, & alios quos allegat & sequitur Felin. in d. c. Rodulphus, extrà de rescript. Nec abs re dictum est, quòd pœna sit tituli resolutiua, quia si non esset huiuscemodi, tunc non intelligeretur ipso iure, sed per sententiã, vt dicunt Bal. & Saly. in eodem loco, per text. in §. si verò tacuerit, in authen. vt hi qui oblig. res minor. se hab. perhi. Et subdunt, quòd in dubio præsumitur tituli resolutiua, quando priuatio est à iure per contractum quæsita, & ipsi contrahenti profutura, vt ibi, quia tunc habet vim legis commissoriæ.

57 *De eadem re.*

¶Iason tamen in d. l. ij. colum. iiij. versic. & ad contraria. & iterum in l. vlt. col. xxxij. versicu. & tenendo hanc opinionem. C. eod. tit. allegans tantùm Salyc. dicit simpliciter id procedere in omissione actus extraiudicialis, nulla distinctione facta, vtrùm pœna sit tituli resolutiua, an verò non sit. Id quod etiam simpliciter dicit ipse Salyc. in d. l. vlt. colum. pen. versic. non obst. l. & Panorm. quem ipse Iason non allegat, in c. si diligenti, col. vij. versic. in glo. in verbo, perdant, de foro compet. & Card. Alex. in d. §. callidis, col. ij. ad fin. titu. de prohib. feud. alie. per Feder. & Ludo. Bolo. qui hoc reputat singul. in addit. consi. Ioan. Ana. consi. xxxij. incip. præstantia domini, in princ.

58 *Et relatum ad iudicem.*

¶Octauò fallit, quãdo verbum futuri temporis refertur ad iudicem, quia tunc est latæ sententiæ, vt voluit Bart. in d. l. extat, col. vlti. ff. quod met. caus. & nulla illius mentione facta Anto. in c. clericis, per text. & glo. ibi, extrà ne cleric. vel monach. Id quod confirmatur ex eo quod tradit Ricard. Mal. in sua disput. incip. statuto cauetur. quam refert Ioan. And. in addit. Specul. tit. de iudic. delegat. §. restat. versi. quid si statuto. & in tit. de procur. §. nunc breuiter, versic. licèt autem. Quòd si statutum mandat iudici, vt causam intra certum terminum expediat, dirigendo scilicet verba in iudicem, quicquid post illum terminum expeditur, nullum est, per multa quæ ipsi allegant.

59 *De eadem re.*

¶Sed illud dictum Anton. in d. c. clericis, etiam sine mentione Bart. vbi suprà, reprehendit Panor. in eo ipso cap. nec id quidem iniuria, vt quod sit contra omnia iura, & etiam contrarium voluerunt Bald. & Salyc. in d. l. ij. C. de iure emphyt. in locis allegat. in præced. fallen. Et hanc opinionem corroborat quod voluerunt Iacob. Aretin. Cyn. Bart. Bald. & recentiores in l. properandum, in princ. C. de iudic. quòd si tempus instantiæ statuitur iudici, & non parti, valet quod facit iudex post tempus, licèt ipse puniatur, per l. j. in fi. C. vt omis. caus. tam ciuil. quàm crimin. & idem tenet Oldra. in quadam disputat. quam adducit Bartol. vbi suprà. & Ioan. Andr. locis suprà allegatis. & Panor. in cap. penult. colum. antepen. extrà de iudic. & in cap. de causis, extrà de offi. deleg. Rom. consil. ccccxv. quo ad primum an syndicus, in ij. dubio. Paul. Castr. consi. clxxxiij. videtur dicendum quòd dicta declaratio, lib. j. vbi & alia similia adfert.

60 *Quando procedat ut uerbum futuri relatum ad iudicem, sit latæ sententiæ.*

¶Potest tamen illa opin. Bart. & Anton. in princ. huius fal. adscripta procedere in vno casu, videlicet cùm lex vtitur verbo priuatiuo potentiæ & potestatis ad iudicem directo, verbi gratia si lex aut statutum dicat, iudex tale aliquid facere non poterit. Nam tunc actus in contrarium factus erit ipso iure nullus, vt dicit Bart. in l. j. C. de dilat. & in l. j. ff. de feri. & Franc. Areti. in cap. in causis, de testib. & Felin. qui hoc egregiè disputat in c. pastoralis, col. vlti. versicu. considera quod aliquando, extra de exceptio. Sed & tu vide quæ latè etiam diximus in nostro tractatu de legibus connubialibus. in glos. iij. in verbo, *ne peut*, in princip. Ex quibus intelliges id semper procedere, etiam si non ad iudicem referatur.

61 *Et directũ ad partem.*

¶Nonò fallit (& id quidem ex diametro præcedenti repugnat) quando verba diriguntur parti, non iudici, secundum Rom. in l. admonendi, col. penult. & ibi quoque Raph. Fulgo. Petr. in repe. Bapt. Cacial. colum. iij. versic. ex quo dicto inferunt. & Franc. Curt. seniorem, col. ix. versicu. secundò not. & Ias. in repet. col. v. versi. eandem opin. tenet. ff. de iureiu. Nam vt inquiunt, vbi lex concedit aliquod beneficium, nec exprimit quòd debeat iudex adiri, cõpetit parti ipso iure, nec necesse est adiri iudicem, per l. de pupillo. §. si is cui, cum glo. ff. de ope. noui nunt. & facit l. quæ sub conditione. ff. de cond. insti. & quod scribit Anto. consi. xxij. visis punctis, colum. j.

62 *Nec non ubi imponitur pœna ex crimine commisso circa bona, & nõ in personam.*

¶Decimò fallit, vbi imponitur pœna ex crimine commisso circa bona, & ex quo nulla pœna irrogatur in personam delinquentis. Tunc enim ipso iure semper intelligitur imposita. Nam cùm ex eo delicto persona non affligitur, non est expectãda sententia, quæ nihil prodesset. l. aliquando. ff. ad Velleia. & facit l. eum qui, in prin. ff. de his quib. vt indig. Quòd si pœna extenditur vltra bona, necessaria est sententia. l. j. C. de his qui ex pub. ratio. lib. x. & l. scire. C. de bonis vacant. eod. lib. x. Hæc Calca. quem vix (vt ingenuè fatear) intelligo consi. lj. licèt his quæ suprà, col. iij. versic. ad tollendum. & iterum consi. lxvj. visis omnibus & ponderatis, colum. j.

63 *Et si appareat ex aliis uerbis mentẽ constitutionis esse, ut inducat canonem latæ sententiæ.*

¶Vndecimò fallit, quando ex aliis verbis ipsius constitutionis vtentis verbo futuri temporis, appareт mentem ipsius constitutionis esse, vt inducat canonem latæ sententiæ. glo. est in d. c. quisquis, in verbo, fiat. extr. de elect. quæ dicit quòd licèt verbum quo vtitur d. c. sit futuri temporis, tamen intelligitur ipso iure, propter verba sequẽtia, non absque dispensatione, &c. & ad hoc ponderant illam glo. Pano. & Domi. ibi, & ad hoc etiã allegat ipse Domi. tex. in d. c. dispendia, vbi & hoc dicit ipse Domi. in v. not. de rescript. lib. vj. & idem Domi. in c. vlt. §. pars verò, in princ. de offic. deleg. eod. lib.

eod.lib.& in c.j.§.vlt.col.j.verf.quæro an deficiens,eod.lib.{Franc.Aret.in l.j.col. iiij. verf.ad tertium.ff.de testa.}& Cardi.Alex.in cap.imperialem.§.callidis,col.ij.tit.de pro. feud.ali. per Fede. & Feli.in d.c.Rodulphus,col.xix.verf.& subdit.extrà eo.tit.Et bene facit quod in simili dicit glo. in c.inolita.xj.q.j.& Saly.in l.cùm posteaquam,& ibi recentiores.C.de pact.

64 ¶Duodecimò fallit etiam quando ex aliis legibus & constitutionibus constat illud verbum futuri temporis esse latæ sententiæ,per glo.in l.j.in verbo,amittat. C.de pœna iudic. qui mal.iudic.quæ exponit illud verbum amittat,ipso iure,quantum ad illum qui iudicem corrupit , per l. venalem. C.quan.prouo.non est necess.& glo.in d.cap.j.§.j.in verbo,reuertatur,tit.de prohib.feud.alien.per Feder.quæ exponit illud verbum reuertatur, ipso iure , quantum ad illum qui feudum alienauit, per iura quæ allegat,& Bald.& Salyc.in d.l.ij.quibus locis suprà citauimus.C.de iure emphyt.Et hoc quidem generale est & perpetuum in omnibus verbis,& dictionibus,vt contra naturam propriam sint vel latæ vel ferendæ sententiæ , propter alia iura quæ id disponunt vel declarant. vt apertè intelligit glo.in c.si quis ex clericis,& ibi Imo.extrà de vita& honest.cleric.& in c. si quis. xxiij.dist.& not.Domi.in c.j.ij.quæst.iij.Panor.in d.c.ij.in fi.de foro compet.& iterum in d.c.si diligenti,col.vij.eo.tit.& quod diximus suprà in ij.fal.præteriti temporis. *Et si constet ex aliis legibus,illud verbum futuri esse latæ sententiæ.*

65 ¶Decimotertiò fallit,vbi quis priuatur ratione status incompatibilis. nam tunc semper ipso iure priuatur,ex sententia Bal.in cap.j.§ qui clericus,in princ.per illum tex. quem ad hoc dicit notab. tit.si de feud.fuer.controuers.inter domi.& agna.Quam sequitur & commendat Fely.in d.c.Rodulphus,col.xxj.verf.quotiens ratione status,extra de rescript. *Et ubi quis priuatur ratione status incõpatibilis.*

66 ¶Decimoquartò fallit,quando sunt verba declaratoria, quia tunc semper sunt latæ sententiæ , vt pulchrè voluit ille Cano.princeps Panor.in d.c.si diligenti,col.vij.de foro compet.per tex.& glo. in c.nouit,extrà de his quæ fiunt à prælat.fine consen.capi. Quæ autem sint ea verba declaratoria,facilè poteris cognoscere ex iis quæ tradit ipse Panorm.in d.c.si diligenti. *Item quando sunt uerba declaratoria.*

67 ¶Decimoquintò fallit , vbi verbum futuri temporis apponeretur in dispositione , quæ induceret formam siue solennitatem formalem,quia illius omissio redderet actum ipso iure nullum,vt not. glo.in cap.cùm dilecta,in verbo.irritum,extra de rescrip.Bar.Bal.& latè recentiores in l. vniuersa. C.de precib.imper.offer.Bart.in l.item eorum.§.sed si ita,per illum tex.ff.quod cuiusque vniuers. Bald.Ang.& recentiores in l.j.& ij.ff.de liber.& posth.& in l.cùm hi.§.si prætor.ff.de transactio.& in l.j.C.qui testa.facere poss.Signo.conf.lxxxvij.factum sic præsupponitur , col.iij.verf.item omnis dispositio.Ang.conf.xxxvij.pro decisione quæsitorum,col.vlt.Domi.in cap.quia propter,col. vj.verf.venio ad verf.vel saltem,extrà de rescrip.Soci.conf.lxxvj.visa facti contingentia,colum.j. lib.j.cum his quæ latè dixi in nostris commentariis consuetu.tit.vj.§.v.in gl.v.in ij.ar.modicorũ. versic.hoc tamen intellige.& quæ copiosissime etiam cumulauit Hippolyt.Marsil. consil.cxxxiij. omnipotens,col.ij.& iij.lib.ij.Idque etiam si actus esset pius & fauorabilis,per l.qui Romæ. §.Flauius Hermes.ff.de verborum obligat.secundum Bald.in l.vlt.post Oldra.ibi.C.si manci. ita fuer. ali.ne manu.& in l.testamentum,in ij.not.C.de testa.{& in l.omnes populi, col pen.ff.de iustitia & iure.& conf.cclxxxiij.visa inquisitione,post medium,lib.j.}& Ias.in l.j.§.sublata , in priore lect. col.ij.verf.istam primam.ff.ad senatuscons.Treb.& conf.cxlix.præsens quæstio,col.iij.verfi. item formæ,lib.ij.& conf.clij.in causa contradictionis,in fi.eo.lib.ij. { & confi.cxcj.placet mihi,colum.j. eod.lib.ij. & Matthæ. Afflict.in constitutio. si quis in posterum,col.ij.} quibus locis Iason & alia Baldi loca in id citat,sed mendosè tamen.Cuius rei ratio satis aperta est ex dicto Aristotelis vbique aduocato:Forma est quæ dat esse rei.ad quod nostrates allegant.l.Iulianus.{§.si quis reus.} ff. ad exhib.atque perfectionem ipsius esse (si ita more Græcorum loqui possumus.) l.iurisgentium, in princ.ff.de pact.per quos tex.ita dicit Bald.in c.vlt.colum.v.versic.quæro vtrùm sit differentia, extrà de consuet. *Item si apponeretur in dispositione quæ induceret formam, siue solennitatẽ formalem.* *Etiã si actus esset pius, & fauorabilis.*

68 ¶Hoc tamen intellige,nisi huiusmodi solennitas quæ omissa est,suppleatur à lege. tunc enim ipsius omissio nunquam reddit actum nullum.aliàs enim ea suppletio esset superuacanea.l.his verbis,cum l.seq.& quod ibi tradit Bald.in j.lect.verf.item not.quòd aliquid.ff.de adop. & l.j.in prin. C.de rei vxor.acti.& expressè etiam voluit Franc.Aretin.in c.super his , col.iij.verf.pro ista opi. facit,extrà de accusat. *De eadem re & quomodo intelligenda.*

69 ¶Intellige ij.in solennitate formali,vt iam diximus , quæ videlicet debet interuenire in ipso actu: secus in alia solennitate,quæ post actum interuenire potest. Nam tunc illius omissio non vitiat ipso iure,etiam si apponantur ea verba,aliàs non valeat,vt voluit Bart.in d.l.vniuersa,& ibi etiam Bald.& Raph.& recentiores.C.de precib.imper.offer.& Bart.in l.j.col.vlt.in princ.ff.de testa.& in l.si ita quis.§.ea lege,col.j.verf.quæro vtrùm prohibitio.ff.de verb. obligat. & in l.cùm lex,col.iij. verf.sed pone quòd lex dicit.ff.de fideiuf.& in l.ij.C.de cano.fru.vr.Rom.lib.xj.& Bal.in l.j.§.vbi autem,col.vlt.verf.& prædicta faciunt.C.de caduc.tol.& in l.hi qui ad ciuilia,col.iij.verfi. ex hoc facit.C.de appel.& in l.ij.col.ij.verf.& scias.C.quan.prouo.non est necess.Imo.in c.exhibita,col.8. verf.tertiò quæritur,extrà de rerum permut.& latè Bertha.qui multos concord.adfert in tractat. gabellarum,in iij.parte viij.partis principalis.quæst.xxiiij.& Cepola causarum ciuilium consil.35. celeberrime,col.j.& Felin.in c.quoniam,col. ij.verf.tu verò attende,extrà vt lite non contesta. & Philip.Dec.qui & plerosq;alios citat,in cap.ij.verf.successiuè,extrà de testib.& Fab.à monte sancti Sauini,in tract.Insinu.in xxvij.quæstio. *Solẽnitas formalis hic accipitur , quæ debet interuenire in ipso actu , secus si post.*

70 *Item quando uerbo futuri, iungitur participium præteriti tẽporis.*

¶Decimosextò fallit, quando verbo futuri temporis iungitur participium præteriti temporis. nã tunc est latæ sententiæ, habita scilicet ratione participij præteriti temporis, magis quàm verbi futuri. Ita expressè voluit Bart. in l. j. ff. de vi priua. & in l. j. §. sed & constitutio, circa medium. ff. de calum. & in l. imperator. ff. de iure fisci. & Imol. in c. j. §. vlt. de elect. lib. vj. secutus Ioa. Mo. Archid. & Ioa. And. ibi volentes hæc verba, nouerit se suspensum, esse latæ sententiæ.

71 *Qui repugnẽt proximè dicto.*

¶Quanquam Domi. ibi, col. prima, vers. quæro an deficiens, tenet expressè contra Imol. per not. in c. in pœnis, de reg. iur. li. vj. Nam quod in d. c. j. illa verba sunt latæ sententiæ, non est, inquit Domi. ex propria eorum natura, sed ex aliis verbis illius tex. quæ planè demõstrant quòd debent intelligi ipso iure. nam mox subditur, quòd si postea administret, sit priuatus. Domin. esse notandum ad statuta. sequitur & commendat Felin. in d. cap. Rodulphus, col. xxj. vers. nouerit se suspensum. Et in hanc partem inclinare videtur Collect. in cap. j. col. iij. versic. aliqui dicunt, extrà de iudic. Et facit in hanc partem tex. in cle. cùm sit, in fi. de magi. ibi, eo ipso nouerit se suspensum. Nam frustra eo ipso dictum fuisset, si ex propria vi aliorum verborum intellectum fuisset.

72 *Comprobatio prioris sentẽtiæ.*

¶Sed pro priore sententia est bona glo. quam nullus illorum allegat, in c. cùm in cunctis. §. vlti. in verbo, priuatos, extra de elect. quæ dicit hæc verba, nouerint se priuatos, intelligi ipso iure, & glo. in c. ij. in gl. vlt. in princ. & ibi (Host.) Imo. & Pan. qui eam not. extra de solut. & alia in c. extirpandæ. §. quia verò, in verbo, priuatum, extra de præbend. quæ interpretatur illa verba, sciat se priuatum ipso iure. & alia in c. si quis, quod est pen. in verbo, suspensos, extra de simo. quæ posteriores loquuntur de his verbis, nouerint se suspensos, & gloss. Hostien. Ioan. And. & Ioan. Ana. qui loquuntur in his verbis, absolutos se nouerint. in c. absolutos, quod est vlt. extra de hæretic. Glos. & Hostiens. loquentes in verbis, sciat se excommunicatum, in c. ij. extra de cleric. excommun. min. & in c. quoniam in verbo, mucrone percussum, extra de offi. ordin. quæ dicit illa verba, nouerit se mucrone percussum, intelligi, ipso iure, & eam sequuntur doct. ibi. Estque illi & alia omnino similis in cap. vt inquisitionis. in fi. in verbo, percussum, de hæret. lib. vj. & itẽ alia quæ loquitur in illis verbis nouerit se suspensum, in c. vlt. in fi. de temp. ord. (lib. vj. & glo. in c. pen. de sentent. excom.

73 *De eadem re.*

¶Et in eadem sententia fuit) Spec. licet admodum confusè, tit. de citat. §. iam de citatione, col. vlt. versi. quid si iudex. & planiùs Oldr. cons. ccxcj. hæ sunt rationes, col. ij. vers. restat ergo videre. vbi voluit quòd hæc verba, noueris potestatem tibi interdictam, denotent interdictionem ipso iure. & Bald. in l. qui volebat. ff. de hæred. instit. vbi loquitur de his verbis, excommunicatum te esse cognoscas. & in Rub. C. com. vel epi. col. ij. versi. modò ego quæro, loquitur in his verbis, excommunicatum se esse noscat. & in cap. præterea requisisti, in ij. not. & ibi etiam Anto. & Panor. col. pen. vers. vlterius quæritur, extra de appel. & Collect. in c. si quem, ad fi. extra de sent. excom. & Imol. in clem. j. col. j. vers. not. quòd per hæc verba, extrà de sequ. poss. & fruct. per illum text. qui nihil ad hoc facit, sed potiùs in contrarium, cùm id exprimit per verba, hoc ipso. & Mathes. no. cxv. nota quòd vbi lex. vbi & hoc dicit generaliter procedere, quando verbo futuri temporis adiungitur participium præteriti. & Domin. sibi contrarius, & Cardi. Alex. in c. Engeltrudam. iij. q. iiij. vbi dicunt per hæc verba noscas vel intelligas te excommunicatum, proferri sententiam excommunicationis. & idem dicit ipse Domi. in c. j. ij. quæst. iij. & Felin. in eodem c. sibi contrarius, videlicet in d. c. Rodulphus, col. xxij. noueris te anathemate percussum. & rursus in c. j. col. vij. vers. nota quòd ista verba, extra de iudic.

74 *De eadem re.*

¶Et est bonus tex. in c. præterea requisisti, & ibi per Panor. post alios, col. penult. extra de appel. & in c. j. de sentent. & re iudic. lib. vj. cùm dicitur, ab executione officij per annum nouerit se suspensum. Nam postea subdit, Sciturus quòd si suspensione durante ingesserit, se diuinis, irregularitatis laqueo se inuoluet. Et in c. j. vers. si quis autem, iuncto versi. vlt. de sentent. excommu. lib. vj. Nam priori loco hæc verba ponuntur, à diuinis officiis nouerit se suspensum. & in posteriori, quòd si contingat eos sic suspensos diuina officia exequi, in irregularitatem incurrunt. Et faciunt etiam quæ dicam inferiùs in lx. fallent.

75 *Verbum futuri iunctũ alii uerbo quod est latæ sententiæ.*

¶Decimoseptimò fallit, quando etiam verbo futuri temporis iungitur aliud verbum, quod suapte natura est latæ sententiæ. tunc enim dispositio intelligenda est ipso iure, magis scilicet inspecto illo verbo quod iungitur, quàm verbo futuri cui iungitur: verbi gratia, verbum subiaceo, etiã in futuro, aut in infinitiuo, quod hoc casu sumit naturam futuri verbi, vt postea dicemus, habet vim latæ sententiæ, vt etiam dicemus in xlviij. fal. Igitur si ita dictum sit, nouerint se excommunicationi subiacere, intelligitur ipso iure, habita scilicet ratione verbi subiacere, magis quàm verbi nouerint, vt voluit glo. in c. excommunicationi, & ibi quoque Pan. extra de rapto.

76 *Et cùm dictio omnino, adiicitur.*

¶Decimooctauò fallit, quando verbo futuri temporis adiicitur dictio, omnino, quia idem est ac si diceret, ipso iure, secundum Bal. in l. j. §. si pecunia, per glo. ibi. ff. depo. sed tu de illa glo. vide quid dicam in seq. fallent. & idem voluit ipse Bal. in l. ij. in addi. in iij. q. & ibi etiam Salyc. col. ij. in fin. & Ias. col. v. vers. secundò pro hac parte facit. C. de iure emphy. & idem Bald. in sua margarita, in verbo. priuatio, vbi facit illam gl. sing. & Archid. in §. qui verò res, in verbo, omnino. x. quæst. ij. Bart. in auth. vt defun. seu fune. cor. in prin. Angl. in §. vlt. in fi. per glo. ibi in verbo, actione, in auth. de litigio. & in l. imperator. ff. de iure fisci. Rom. qui illam gl. ad hoc dicit sing. in primo sing. Dom. & Philip. Franc. in c. j. vterque in vlt. no. de his quæ vi metúsve caus. fi. (idem Philip. in c. vlt. §. vlt. de offi. delega. lib. vj.) Mathes. no. cxij. nota quòd vbicunque. Fran. Cre. sing. vij. tu scis. Barb. cons. 64.

scribitur

scribitur lib.Hester,col.iiij.lib.j.& in repet.c.Raynaldus,col.xlv.& iterum col.clxj. extra de testa. & in c.qualiter,col.iiij.extra de iud.& in c.ex parte,le j.extra de offi.deleg.& ibi etiam Felin. col.j. qui dicit de hoc esse tex.in c.si religiosus,de elect.lib.vj.sed hoc ibi exprimitur.& in l. generaliter, col.6.ff.de verb.oblig.vbi ad hoc allegat multa iura.Marianus in c.Iudæi,le ij.extra de Iudæ.Fran. Aret.in c.si diligenti,col.v.extra de foro compet.vbi ad hoc dicit sing.illum tex.iuncta glo. in d. §.si pecunia,idem Aret.in c.fraternitatis,col.x.vers.in contrarium arguitur,& col.seq.& ibi etiam Felin.col.iij.vers.sed istis non obstantibus,de testib.& in c.cùm venisset,& ibi quoq; Felin.vterq; col.ij.eo.tit.Corn.consi.lix.diu post consilium,col.ij.vers.quod maximè dicendum, lib.ij.& cons. cciij.in hac consultatione,col.ij.eod.lib.ij.Alex.in l.si insulam,col.v.vers.ex hoc infero. ff.de verb. oblig.{& consi.vj.circa processum,col.pen.lib.iij.Corn.cons.lix.diu post consilium, col.ij.vers.& licèt pœna,lib.ij.}Card.Alex.in c.præter,col.ij.vers.quæro an istud.xxxij.distinct.Philip.Franc.in c.quàm sit.§.cæterùm super glo.vlt.de elect.lib.6.& in c.ij.col.ij.in vj.not.de pact.lib.vj.Io.Bapt. Cacia.in l.more,in xxj.quæst.ff.de iurisdictio.omn.iudi.Feli.in d.c.Rodulphus,extra de rescrip.& in c.gratum,ad fi.extra de offi.deleg.& in c.pastoralis,col.pe.vers.quartò,extra de excep.& in c.de regularibus,in ij.not.extra de simon.vbi illam glo.dicit sing.Ias.in l.pen.col.ij. vers.sextò pōdera. C.de pact.& consil.clxviij.statuto inclytæ,col.vlt.lib.ij.Philip.Dec.in c.ad hæc,le j.col.iij.extra de appellat.Fran.Purpu.in l.more,col.antepe.vers.tertiò ampliatur.ff.de iurisdict.omn.iudic. Corse. in suis sing.in verbo,omnino,vbi & ad hoc allegat glo.in l.obsignatione. C. de solut. relatam ad tex.in d.§.si pecunia.Hippol.Marsil.in sua practica causarum criminalium,§.aggredior, num. 113. {Stepha.Bertrand.cons.cxlij.ex themate,col.ij.vers.ad secundum.lib.iiij.}

77 ¶Et quanquam ea glo.in d.§.si pecunia,propè sola in id ab omnibus citetur,à multisq; singu.dicatur,est tamen & alia,& ea quidem expressior,in c.vlt.in fi.in verbo,omnino, quam ibi expendunt & commendant Domi.& Philip.Francus,de offi.delegat.lib.vj. quam & ad hoc obseruauit Franc.Arét.in c.j.col.iiij.vers.aliquando facultas,extra de accusa.vbi & de hoc dicit esse text.in c. iudex,ad fi.de offic.delegat.lib.vj.Est item alia glo.in c.licèt canon,in verbo,carere,de elect. lib.6. nisi dicas ibi hoc esse propter verbum carere, quo etiam vtitur text.ibi, de quo postea dicemus. Alia denique gloss.in c.j.in verbo,vacuamus,quod met.caus.lib.vj.nisi dicas & id esse propter verbum vacuamus,quod est præsentis temporis.Et est bonus tex.si rectè intelligatur, in §.præterea, Instit.de excep.quanquam aliò trahatur à glo.& docto. Sed nullus melior neque apertior tex.est, quàm in l.si non sortem.§.indebitum.ff.de condict.indeb.cùm dicitur, non solùm si omnino nō debebatur,sed & si per aliquam exceptionem peti non poterat. *Comprobatio eiusdem.*

78 ¶Et in hāc sententiam optimè facit,quòd hæc dictio omnino,id operatur, quòd sit parata executio,vt dicit Bart.in l.j.col.vlt.ff.iud.sol.Et quidem executio præcisa,vt asserit Cardi.Alex.in c.tuę fraternitati,col.xij.vers.solutio abbas,extra de sponsal.per not.per glo.in l.Græcè.§.illud. ff.de fideiuss.& in cle.ij.de æta.& qualit.& in clem.j.in verbo,omnino,de vita & honesta.cleric. Vt quæ etiam sit dictio præcisa,vt dicunt Bald.& Saly.in d.l.ij.C.de iure emphy.Bald. in l.vlt.col.j.in iij. oppo. C.de contrah.empt.& in c.si Christus.col.2.extra de iureiur.Ro.in l.quod te.ff.si cert.pet. Barb.qui ad hoc multa allegat,in l.ij.§.& harum.col.ij.ff.de verb.oblig.& consil. xlv. mandato & iussu,col.iij.vers.item adduco,lib.ij.Franc.Areti. qui item multa adfert in d.c.qualiter & quando, le ij.col.vj.versi.est enim omnino,extra de accus.& Alexan.qui item multa adducit in l.precibus, col.j.C.de impub.& ali.substitu.& cons.lxxxviij.in causa dominæ Bartholomeæ,in princ. lib.iiij. {Corne.qui item multos ac multa citat d.consi.lix.col.ij.vers.quod maximè, Franc. Curt.senior cons.xliiij.super contingentia,col.iij.vers.pro conclusione,vbi etiam multa ad hoc aduocat.& Socin.cons.cclix.materia,col.x.vers.primò in effectum,lib.ij.& cons.seq.in causa Bononiensi, col. iij.vers.aliud est,eo.lib.ij.Georg.Nat.in repe.c.quamuis,col.x.num.51.vers.quintò not.de pact.lib. vj.Ias.cons.xxiij. octo dubia,col.ij.lib.iij. Ideo etiam eam vim habet, vt quis præcisè cogatur ad factum,vt voluit Ro.in l.stipulationes non diuiduntur.ff.de verb.oblig.& Felin.in d. c.ex parte, col.j.extra de offi.deleg.& facit quod infrà dicemus de dictione,omnimodo, & quod scribit Oldra.consi.cxliij.thema tale est,dominus B.paulò ante medium. *Dictio omnino, operatur, quòd sit parata executio.* *Et ut quis præcisè cogatur ad factū.*

79 ¶Quod quidem(scilicet præcisè)significat(vt id obiter dicam)vt sine vlla exceptione,& vt vulgò dicimus,sine remedio,& ad vnguem,indistinctè,& sine conditione id fiat. Cicero epistol.ad Atticum lib.viij.epistola cui initium est,Dionysius,Ego nemini,cuius causam non reciperem, nunquam reo cuiquam tam humili,tam sordido,tam nocenti,tam alieno,tam præcisè negaui, quàm hic mihi planè sine vlla exceptione præcidit.Et ex nostris Bal.in rub.extra de constit. colum.2. versi.statuta præcisa,& iterum vers.quid est dicere præcisè,dicit id verbum præcisè significare ad vnguem,omnimodo,& indistinctè.Et sequitur Barb.consi.xxxix.clementissimi Dei,col.iij.lib.ij. & cons.lxxvj.illud in medium referam,col.xj.vers.quintò est aduertendum,lib.iij.& consil. 6.illud in medium adducam.col.xiij.lib.iiij.Et idem propè voluit ipse Bal.{in l.ij.C.de excep.rei iudi. &}consi.clxx.ad euidentiam,lib.iij.de quo & tu vide eundem Bal.in cap.iij.ad fi.& ibi etiam Pan. in vlt.notab.& Card.Flor.de rescrip.& gl.in l.iusiurandum & ad pecunias,in prin.col.xiij. lib.iiij. in verbo,certioretur.ff.de iureiur.& in l.sed & si me putem. §. cùm iter,in verbo, condicam, post princ.ff.de condit.indeb.& in l.cum is qui.§.vlt.in verbo,qui hominem,post princ.eod. tit.& in l. hæreditatem,in verbo,cogēdam.ff.de donat.& in l.j.in verbo,in aliis.C.de sent.quæ pro eo quod interest, *Præcisè quid significet.*

intereſt,quas omnes citat Bald.in ſua margari.in verbo,præciſè,ad interpretationem ſignificationis huius dictionis.Cui adde & glo.in l.Pomponius,in verbo,haberi,poſt princ.ff.de negot.geſt. & bonum tex.in l.j.§.vlt.ff.vt legat.not.caue.& in c.j. extra de plus petit.& in c. contra Chriſtianos,de hæret.lib.vj.{& Ang.conſ.liiij.in quæſtione propoſita,ad fi.Fran.Are.in l.ſi ſtipulatus ſim damam.ff.de verb.oblig.}cum ſim.adductis per recentiores in d.c.ij.de reſcript.& per Iaſ.in l.omnes populi,col.antepen.verſi.item dum Bart.cum multis ſeq.ff.{de iuſt.& iure.

80 ¶Tullius autem,ne id omittamus,lib.ij.de natura Deorum, aliter illud præciſè accepit,Velut à te ipſo heſterno die dictum eſt,auum fatidicam Prouocam fingi, quaſi quandam Deam ſingularē, quæ mundum gubernet & regat,ſed id præciſè, vt ſi quis dicat Athenienſium rempublicam cōſilio regi,deſit illud Areopagi:ſic cùm dicimus prouidentia mundum adminiſtrari,deeſſe arbitror Deorum.plenè autem & perfectè ſic dici,exiſtimato prouidentia Deorum mundum adminiſtrari.Eſt ergo ibi præciſè idem quod conciſè,ita vt aliquid deſit quod intelligitur.vnde & illud Gellij alicubi,obſcurè & præciſè dictum.Et Quintiliani lib.x.qui præciſis concluſionibus obſcuri,Saluſtium & Thucydidem ſuperant,id eſt,abruptis & abſciſis,metaphora inde ſumpta , quòd quæ præciſa ſunt,ea ſunt iuſto conciſiora.

Alia ſignificatio huius dictionis præciſè.

81 ¶Sed vt redeamus,}hæc dictio omnino,de qua loquimur, excludit omnem gratiam & diſpenſationem,vt dicunt{glo.in clem.vt hi qui,de ætate & qualitate.Archidiac.in cap.j. in verbo , perſonis omnibus,de religioſ.domib.lib.vj.}Ioan.And.Pan.Ioan.Ana.col.iiij.& Franc.Aret.in d.c.qualiter & quando,le ij.& ibi quoque Felin.col.iiij.extra de accuſatio.& idem Ioa.And. poſt Archid. in cap.cùm ex eo,& ibi etiam Domi.& Philip.Fran.vterque col.j.de electio.lib.vj. & ipſe Panor. in cap.cùm inquiſitionis.in princ.eo.tit.& in cap.non magno,col.ij.verſi.quæro nunquid , extra ne cleric.vel monach.Domi.in cap.ij.col.ij.poſt alios ibi,de pactis lib.vj.Card.Alex.in cap.de acuſatione,col.liij.verſ.& ideo dicit.ij.q.viij.& in c.ſi quis cum clerico.xj.quæſt.j.Feli.in d.c.de regularibus,extra de ſimo.& in d.cap.ex parte,le j.col.j.extra de offi.deleg.& in c.at ſi clerici.§.de adulteriis,col.ij.de iudic.De quo tamen per Philip.Dec.in cap.at ſi clerici.§.de adulteriis,col.j.extra de iudic.& Philip.Franc.& Georg.Nata.in d.c.ij.vtrunque vbi ſuprà,de pactis,lib.vj.Proinde moræ purgationem non admittit,ex ſententia Ang.in l.vlt.per tex.& gl.ibi.C.de fideicommiſſ.& Alex. in d.l.ſi inſulam,vbi ſuprà.Et ad ſuperiora facit quod de vi huius dictionis tradit glo.in clement. multorum,in verbo,nullius omnino,& ibi Paul.Liaz.Guilhelm.Laud.Genez.& Imo.de pœnis.& Felin.in cap.vlt.col.xxiij.in fi.extra de reſcrip.

Dictio omnino, excludit omnem gratiā & diſpenſationem.

Et moræ purgationem non admittit.

82 ¶Sed hæc omnia intelligas niſi ſubiecta materia aliud ſuadeat,vt videre licet ex cap.j.in fin. & ibi glo.& doct.extra de deſpon.impub.vbi Pan.in fi.illud aſsignat ſubiectæ materiæ.{ Quod confirmare potes ex his quæ diximus ſuprà num.37.incip.& aliàs etiam,& alibi ſæpe:vt tamen interim non omittas,quod ſcriptum reliquit Bal.in l.ſuper rebus,col.1.C.de contrah.empt.& vendit. hāc dictionem omnino,eſſe præciſæ ſignificationis, verumtamen recipere congruam interpretationē per d.l.ſi ſtipulatus ſim damam.ff.de verb.oblig.}

De eadem.

Omnino,præciſæ ſignificationis.

83 ¶Decimononò fallit,cùm dictio vniuerſalis omnis,ex qua aduerbium illud, omnino , conficitur, adiungitur ei rei,qua quis priuatur, verbi gratia,ſi dicatur omni iure , omni commodo priuetur, omne ius amittat,& id genus cætera.nam tunc ipſo iure intelligitur, & ita in his terminis loquitur glo.illa,quam ſuprà in præcedenti fallent.citauimus,in d.l.j.§.ſi pecunia.ff. depoſ.quæ tex. ibi dicentem depoſitarium omni actione liberari,ita exponit,omni,id eſt,ipſo iure.quam tamen omnes paſsim non ad hoc allegant,ſed ad id quod diximus in dicta præcedenti fallent. de dictione omnino,quaſi ſcilicet ſentiāt nihil intereſſe ſiue dicatur iure ſuo omnino priuetur,ſiue omni iure ſuo priuetur.Et ita nuncupatim voluit Ang.in §.vlt.in fi.per glo.ibi in verbo,actione, in auth. de litig.& Barb.in clem.j.col.xiij.in paruis,verſ.not.de clauſula,de elect.

Et cum dictio omnis, iuncta eſt ei rei qua quis priuatur.

84 ¶Tamen Matheſ.nota.cxij.incip.nota quòd vbicunque,conſtanter aſſerit hæc verba,cadat omni iure ſuo,ſiue priuetur omni commodo,& ſimilia non eſſe latę ſententię,ob illam dictionē omni, quamuis dictio omnino eam habeat facultatem,vt latam ſententiam ſignificet : adducitq; apertā rationem diuerſitatis inter vtrunque.Nam cum dicitur,cadat omnino iure ſuo,hæc dictio vniuerſalis omnino,verbum priuādi qualificat,vt ipſe loquutur:at cùm dicitur,cadat omni iure,ea dictio omni,non qualificat verbū ſiue actum priuandi,ſed rem ſiue ius quo quis eſt priuandus.Id quod dicit notandum,quia à paucis eſt tactum.Et idem ad verbum propè retulit & ſecutus eſt Alex. in addi.Bart.in l.imperator.ff.de iure fiſci.Allegat autem Matheſ. gloſſ.in cap.cupientes.§.ſi verò in diſcordia.in verbo,priuētur,de electio.libro ſexto,quæ intelligit illum tex.qui eſt huiuſmodi,omni iure ipſis ex tali electione quæſito priuentur.vt ſcilicet intelligatur per ſentētiam. vbi enim inquit,vult hæc decretalis,quòd ſit canon latæ ſententiæ,bene exprimit. Vides igitur quemadmodum ea glo.apertè ſentit,non ob id conſtitutionem eſſe latæ ſententiæ, quòd in eā dicatur , omni iure priuetur,niſi id aliter exprimatur,ſicuti ſanè exprimitur in c.j.de vita & honeſt.cleri.li.6.cùm dicitur,ipſo iure careant omni priuilegio clericali,vbi glo.in verbo,omni,hoc,inquit,dicit,quoniā multiplex eſt clericorum priuilegium,quaſi dicat,quòd omnibus priuatur , intelligens ſcilicet id quod dicit Matheſ.quòd illa dictio vniuerſalis,omni,determinat illud ſubſtātiuū,priuilegio. Ideo etiam additur,ipſo iure,ad determinationem verbi,quaſi non id intelligeretur ſub verbis , omni priuilegio,ſed fuiſſe aliter neceſſe exprimi,ſecundum dictam glo.in d.c.cupientes. Et in hanc etiā ſenten

Omnis, nō eſt latæ ſentētiæ.

sententiam Cyn.in auth.qui semel,in v.quæst.& ibi quoque Bart.& Bal.col.j.& Angel. & Paul ante fi.C.quo.& quando iudex,intelligunt tex.ibi,cuius hęc verba sunt in fi.ab omni cadat actione,vt scilicet sententia opus sit,nec ipso iure cadat.

85 ¶Cæterùm ad illam rationem Mathes.& hanc addere potes,quòd aduerbia in iure nostro tenent locum formæ,& magis sonant quàm nomina,vt tradit Bal.qui hoc extollit,in c.apostolica,quod est vlt.col.ij.vers.tertiò quæritur,extrà de offi.deleg.per not.in l.Pomponius, de negotiis gestis, videlicet in glo.in verbo,probauero,ad finem,& ibi Bal.col.pen.versic. venio ad ratihabitionem. Sed quantum ad tex.& glo.in dicto §.si pecunia,qui loquuntur in verbo,liberandi,vide quid dicam infra in lxxiij.fallent.(quæ est in nume.240.)Sed & de verbo,cadat,in quo loquuntur Mathes.Cyn.& alij vbi suprà,etiam dicemus in lxj.fallent. *Aduerbia in iure magis sonant quam nomina.*

86 ¶Sed tamen antequam hinc abeamus,non omnino perpetuum esse arbitror quod suprà ex Mathes.diximus.quid enim si ita dicatur,careat omni robore firmitatis,vt scribitur in c. decet.§.vlt. de immun.eccl.lib.vj.& in clem.quia contingit.§. vt autem,de religio.domi.vel etiam simpliciter careat omni firmitate,omnibus viribus,omni robore,& cætera id genus, quis negauerit intelligi ipso iure,& sine ope exceptionis?Nam aliàs nō careret omni firmitate,si quid cōpeteret,ad quod tollendum necessaria esset exceptio,vel sententia.Ideo illud mihi visum est verissimum, quòd si hæc vniuersalis dictio iungatur cum re qua quis priuari debet,videlicet omni priuilegio,omni iure aut actione,& similibus,non ipso iure,significat secundum Mathesal.sententiam. At si adiiciatur verbo quod vim & efficaciam,quam vocamus,siue effectum ac robur actus significat,ita hęc tollere,vt ne sententia quidem desideretur,vt vniuersalis illa vniuersaliter operetur. *Autoris opinio de præcedenti fallētia.*

87 ¶Vigesimo,quoniam dictio prorsus,idem quod omnino,de qua diximus in duabus præced. fallent.significat,teste Donato tum in Andriam Terentij, tum item in Eunuchum, tum postremo in Heautontimorumeno:ideò etiam hæc dictio prorsus,est similiter latæ sententiæ, vel si iungatur futuro tempori,vt voluerunt Hostiens.Ioan.And.& Pan.in cap.in quibusdam, col.vlt.extra de pœnis.Archidiaconus,in cap.ij.post princ.de præscrip.lib.vj.Ant.(in cap.super literis,col.iij.de rescrip.&)in dicto cap.si diligenti,extra de foro compet.& in c.ad aures.(& ibi Feli.col.j.)extrà de præscrip.Domi.in d.c.quàm sit.§.vlt.col.vlt. de elect.lib.vj. Mathes. dicto not.cxij.Corne.consi. cccxij.in hac consultatione,col.iij.vers.quod etiam demōstratur,lib.j.vbi ad hoc dicit facere text. in l.derogatur.ff.de verb.signifi.& in c.sacris,extrà de his quæ vi metúsve causa fiunt.& in d. c.in quibusdam.(& Felin.in c.inquisitionis.in prin.col.j.extrà de accusat.dum allegat dictum capit.in quibusdam.)& Corse.in suis sing.in verbo,penitus,in fi.Et facit quod de ista dictione scribit Pan. in d.cap.ad aures,in vlt.not.de præscrip.& Philip.Dec.cons.cxiij.viso tenore,col.ij.Hippo.Marsi. in sua practica causarum crimiualium.§.aggredior,num.123. *Prorsus,idem quod omnino. Prorsus latæ sententiæ, vel si iungatur futuro.*

88 ¶Vigesimoprimo fallit,cùm etiam verbis futuri temporis additur dictio omnimodo, siue in numero multitudinis omnibus modis,vt de singulari voluit glo.collata ad text.in auth. qui res, in verbo,sed meliùs,& in verbo,irroganda.C.de sacros.eccle.& Ant.in cap.si diligenti,extrà de foro compet.Corn.consi.cciij.in hac consultatione,col.ij.lib.ij.& Franc.Aretin.in d.c.j.col.iiij. extrà de accusat.& Barb.in d.l.generaliter,col.vj.ff.de verb.oblig.& Alex.in l.si insulam,col.v.versi.ex hoc infero.ff.de verb.oblig.vbi loquens de dictione omnino,allegat tex.vtentem hac dictione omnimodo,tanquam eandem vim in hac re habeat,& iterum consi.xliiij.visa facti narratione.col.j.lib. 3.& Hippol.Marsil.in sua practica,vbi suprà. *Omnimodo canon latæ sententiæ. Et omnibus modis.*

89 ¶Est enim & hæc dictio pręcisa,secundum gl.in l.si cum exceptione.§.sed & si quis,in verbo,omnimodo,& iterum in §.quatenus,in eodem verbo,& ibi Bart.ff.quod met.caus.& in l.vbi autem. §.vlt.ff.de verb.oblig.& ibi quoque est bonus tex.& facit præterea tex.in l.Græcè,& quod ibi voluit glo.& Bart.ff.de fideiuss.& in clem.j.& ibi glo.& Petr.Anch.de vita & honest.cleri. cum aliis iuribus in id allegatis à Philip.Dec.consi.ccclvj.in casu dominæ Mariæ,col.j.& quod tradit Bald. consi.ccclxxxix.reperitur quòd quodam,ante fi.lib.v.& in l.si quis argentum.§. sinautem. qui est vlt.circa medium.C.de donatio.vbi dicit quòd hæc dictio facit vt quis præcisè teneatur. (& in l. quoties,in princ.ff.de noxalib.actiòn.vbi ex hoc dicit,quòd hæc dictio facit, vt quis præcisè ad factum cogatur.)& quòd etiam scribit Saly.in l.vlt.col.ij.in iij.oppo.C.de contrah.emptio.Sed & hæc dictio tacitè censetur habere decretum irritans,& tollere facultatem dispensandi, secundum Ant.in cle.j.super glo.in verbo,nullatenùs,& ibi quoque Imo.col.iiij.vers.ex hoc not.de seq.pos.& fruct.Ang.in repe.l.si insulam, col.vij.vers.non obstat.c.potuit,& ibi Alex.col.vj.vers.pro ista op.ff.de verb.oblig.& Barb.cons.lxiiij.scribitur Exodi,col.iiij.vers.idem dicimus,lib.iiij. *Omnimodo præcisa dictio. Et habet uim decreti irritantis. Et tollit facultatem dispensandi.*

90 ¶Vide tamen glos.quæ voluit huiusmodi dictionem,aut si mauis dictiones omnimodo non esse latæ sententiæ,in auth.ad hæc,in verbo,cadat,in princ.C.de vsur.Nam tex.ibi dicit,ab actioné cadat omnimodo.& tamen glo.intelligit,non quidem ipso iure,sed per sententiam, quam adiuuat tex.in l.si à matre.C.de suis & legit.his verbis loquens,omnimodo patri suo matrive suæ ipso iure succedant.Nam si ea dictio,omnimodo,per se significasset ipso iure,frustra illa verba ipso iure, fuissent adiecta.& similis tex.in l.Iulianus noster,in fine,ff.de condit.& demon.cùm dicitur,omnimodo inutile erat legatum ipso iure. *Repugnatur superioribus.*

91 ¶Sed ego priorem sententiam potiorem esse arbitror.Neque enim video,quid possit interesse,siue dicas omnino priuetur,siue omnimodo, nec quantum ad significationem, nec quantum ad *Autoris hac de re opinio.*

determi

determinationem.nam vtrunque determinat,siue qualificat,vt loquitur Mathes. verbum ipsum, non rem qua quis priuatur.Ideo & eadem est in vtroque ratio.Quantum autem ad tex.in d.l. si à matre,& in d.l.Iulianus,potes dicere quod suprà diximus cùm de verbo præsentis temporis loqueremur in vers.xxv.incip.sed quod his respondeatur. {illud autem quod de dictione omnino dicit Bald.à me citatus suprà nume.68.in fi.idem & ipse dicit de hac dictione omnimodo.}
92 *Omnibus modis.* ¶De plurali autem,omnibus modis,voluit glo.in §.j.in verbo modis omnibus.& ibi etiam Bar.& Ang.in auth.vt defun.seu.fune.& Bald.in d.l.j.§.si pecunia.ff.deposi.Ang.in auth.de litig.in fin.& in l.j.ad fi.C.de pœn.iudi.qui malè iudic.& in l.si quis in tantam,col.vlt.C.vnde vi.Rom.qui illã glo.facit sing.d.sing.j.Mathes.d.not.cxij.Maria in d.c.Iudæi,le ij.de Iudæ.Alex.d.consi.xliiij.col.j. lib.iij.Barb.in d.l.generaliter,loco suprà allegat.ff.de verb.oblig.Ioan.Raynu.in d.§.callidis,versic. pœna,in xiij.q.j partis prin.tit.de prohib.feud.ali.per Fed.{Barb.in c.vlt.col.pe.ext.de deposi. vbi & illam glo.dicit singularem.}Soci.in l.Marcellus.§.j.col.iij.ff.ad senatus.Trebel.Iason con.clxviij. statuto inclytæ,col.vlt.lib.ij.Hippo.Marsil.in d.sua practica,vbi suprà. Quibus suffragatur quod tradit Bart.prout eum aliqui allegant,in l.si quis.C.de pos.huiusmodi verba habere executionem paratam,vt rem iudicatam.nec aliam exigi condemnationem.Sed videtur Bart.ibi magis innixus fuisse dictioni illico,de qua postea dicemus,quàm huic de qua tractamus.
93 *Nullo modo.* ¶Vigesimosecundo fallit è cõtrario in illa vniuersali negatiua, nullo modo,quæ etiã est canon latæ sententiæ,vt expressè tenet Iason in l.j.§.sublata,in ij.lect.col.iij.ff.ad Trebel.& d.consil. 168. statuto inclytę,col.vj.vers.item est diligenter,& iterum,col.vlt.lib.ij.& sentit Rom.quem ipse nõ allegat,consi.cccxxvj.in præsenti consultatione,col.vlt.Et hoc mihi placet.Nam si id obtineat in vniuersali affirmatiua,multò magis & in negatiua, quæ semper plus habet virium & roboris, efficaciusque obligat,ac magis præcisè astringit secundũ Archi.in c. si peccauerit.ij.quæst.j. & Pan. in c.nouit,col.xij.vers.secundò quæritur,ext.de iudic.cum multis simil. & concord. à me traditis in nostris consuetudinibus,tit.x.§.v.in prima limitatione & in nostro tractat. primigeniorum , in xxiiij.quæst.num.11.sed nec priuilegio.

Negatiua plus habet uirium quam affirmatiua.

94 *Nullo modo tollit dispensationem.* ¶Porrò ea dictio tantum habet virium,vt omnem etiam dispensationem impediat secundum glo. no.in cle.ij.in priu.in verbo,concedatur,& iterum in vers.illi vero,in verbo,nullo modo,de ætate & quali.quam sequuntur Paul.Leaz.Imo.col.vj.vers.in glo.concedatur,& Domin.in viij. not.d. vers.illi verò.& Ioan.An.in c.cùm ex eo,de elect.lib.vj.Bart.in l.omnes populi,in iij.quæst.iiij. qu. princ.ff.de iustit.& iur.Ang.& Imo.qui illam facit singu. & alij recentiores in l.si quæramus.ff.de testa.Imo.in c.ij.ext.eo.tit.Pan.& Ioan.Anan.& Fely.in c.qualiter.le ij.ille quidem col. vj. hic iij. de accusat.& Pan.in c.non magno,col.ij.vers.quæro nunquid prælatus,ext.ne cleric.vel monach. vbi dicit illam glo.no.Ro.consi.cccxxv.quòd ad primum,col.ij.vers.secundò idem videtur.Barb. qui & illam glo.dicit singul.in repe.cap.testimonium,col.xv.versi.opponitur ad primum , ext.de testi.& in cap.qualiter,col.pen.ext.de iudic.& in c.cùm vicesimum,col.v.ext.de offi.deleg. & cõs. xix.scripsit Propheta clarissimus,col.vij.lib.j.vbi dicit sing.& iterum consil.xxxvij. illud adducã in medium,col.ix.eod.lib.j.Alex.in l.vlt.col.ij.C.de testa.milit.& Franc.Curt. senior qui illam dicit no.consi.xliiij.super cõtingentia,col.iij.recentiores,in l.vlt.C.de testa.Feli.in d.c. Rodulphus, col.xix.de rescript.& in d.c.de regularibus,col.ij.ext.de simo.& in cap. ex parte,le j. col.j. ext. de offi.deleg.& in c.at si clerici.§.de adulterijs,col.ij.vers.idem si diceret ibi.& Philip.Dec.col.v. ext. de iudic.& idem Dec.consi.iij.cuius superscriptio incipit,quando iurisdictio , col.vlt. versi.sextò & vltimò,vbi eam glo.dicit not.& Ias.in d.§.sublata,vbi suprà.{& in l.de pupillo. §. si quis fortè, post medium.ff.de oper.nou.nuntiat.& consi.clxvj.videretur,col.iij.vers.secundò facit, lib.ij.vbi eam quoque dicit not.& cons.seq.motiuis,col.iiij.vers.item illa verba,eo.lib.iij.itémque & consi. seq.in isto subtili,col.vlt.& consi.liij.statuto ciuitatis Florentiæ,col.iiij.vers.moueor in primis, li. iij.& cons.clij.quod est eiusdem initij,col.iij.vers.sed præmissis non obstantibus,lib.iiij.} & consil. clxviij.col.vlt.lib.ij.
95 *Nullatenus. Vniuersalis negatiua omnimodam nullitatem significat.* ¶Vigesimotertio cum dictio nullatenus,eandem habeat significationem , sitq; etiam vniuersalis negatiua,vt dicit Archi.in c.solent,in verbo,sed natura,de conse.dist.iiij.& Dom.consi.xxxv.attendentes,col.ij. & Rom.consi.cccxxvj.in præsenti consultatione , col.vlt. { Ita vt omnimodam nullitatem significet,vt dicit Fran.Aret.in l.j.col.iiij.ff.de testa.}Ea etiam habet vim latæ sententiæ, secundum glo.in auth.si qua mulier,vbi etiam est bonus tex.C.ad Velleia.quam glo. sequitur & dicit sing.Card.Flor.in cap.super literis,& ibi quoque Barb.ext.de rescript.& idem Barb. in repe. c.testimonium,col.x.vers.& ex istis elicio, extra,de testibus,& cons.vij.Christi nomine inuocato, col.iij.lib.iij.& Fran.Aret.in cap.licèt causam,in v.notab.& iterum col.v.ext.de prob.& in cap.de causis,col.pen.& ibi etiam Felin.col.iiij.extr.de testib.& Ias.qui illam gl.facit sing.in l.de pupillo. §.si quis fortè,{circa medium}ff.de oper.nou.nunt.& rursum in l.vlt.col.v.vers.tertiò pro eadem parte.ff.de feri.& in dicta l.j.§.sublata,in ij.lect.col.iij.ff.ad Treb.& consi.vij.adeo copiosè , col.j. lib.j.& d.consi.clxviij.statuto inclytæ,col.vlt.lib.ij.& consi.cxxviij. videretur in præsenti , col.iij. versi.quartò dicitur,lib.iiij.Feli.in cap.pastoralis,col.x.vers. sextò quia dicit,ext.de excep.{ glos. pragmat.sanctio.tit.de collat.§.quod si quis ex dictis,in verbo,nullatenus.}& Corse.in suis sing. in verbo,nullatenus.& Hippol.Marsil.in repet.cap.at si clerici,nume.23.& iterum xxviij. extr.de iudic.& sing.cccccclxxv. anno præterito.Sed & idem voluit glo.in clem.j. in verbo , nullatenus,

de seq.

de seq.poss.& fruct.quæ dicit & post eam Genz.Anton.Imol.& Panor. quod non tenet actus factus contra dispositionem vtentem hoc verbo,quod & idem voluerũt Ioan.An.& Domi.in cap. Romana.§.sententias,& ibi Philip.Franc.de appel.lib.vj.& Imol.& Cardin.Floren.post Mathesi. in cle.j.ille colum.pen.versic.sed an teneat,hic in xxxiij.q.de decis. Quinetiam Genz. Anton.& Imol.in dicta cle.j.de seq.poss.& ibi quoque Card.Flor.in §.si quis autem,in vj.quæst.dicunt per huiusmodi dictionem tolli potestatem dispensandi in contrarium:quod etiam voluit Archid. in c.quoniam,in verbo, nullatenus, de immu.eccles.lib.vj.& in c.j.lvj.distinct.& Collect.in cap.j. in princ.extr.de filiis presbyter.& Imol.in cle.vt ij qui,col.vj.de ætat.& qualit.& Ioann.Ana.in d.c. qualiter & quando,le ij.col.iiij.versi.& quod not.extr.de accus. Ex quibus ipse Ana.& Imol.primo loco asserunt hanc dictionem habere vim decreti. Sed & quòd sit latæ sententiæ,tenet {Petr. Anchar.consi.clxx.principaliter,colum.j.} & Ioan.Ana.in c.quia frustra,col.ij.ext.de vsur.& in d. cap.qualiter,le ij.& ibi etiam Fel.col.iij.extr.de accusat.& in c.si aduersus,col.ij.ext.de hæret.Barb. in repet.d.c.testimonium,vbi suprà,de testi.Ias.in d.l.vltim.vbi suprà,de feri.& in l.scriniarios.C. de testa.milit.vbi tamen illum videas.& Philip.Deci.in c.eam te,col.pen.versi.expeditis nota.ext. de rescript. Et facit quod scribit glo.in clemen.j.in verbo, nullatenus admittatur, & ibi Cardin. Floren.in xix.q.de sentent.& re iudic.

Tollit potestatem dispensandi.

Habet vim decreti.

96 ¶Non tamen omnino sine dubio est quòd sit latæ sententiæ, quando id apertè negat Domin.in cap.j.col.vlti.de iudic.lib.vj.per text.in d.c.quia frustra,extr.de vsur.vbi etiam Panor.in fin.idem non obscurè sentit,& ibi quoque Ioan.Ana.col.ij.& ante hos glos.in c.super literis,in verbo,nullatenus,extr.de rescript.quæ eam dictionem interpretatur,opposita exceptione,tanquam nõ ipso iure,sed ope exceptionis. A quibus stat text.not.iuncta glo.in c.pueri.j.quæst.j. vbi ita scribitur, Pueri ad sacros ordines nullatenus admittantur. Et tamen,vt dicit glo.ibi,si admissi fuerint,recipiunt characterem,cùm ad minores recipi possint.cap.in singulis.77.distin. Et per illum text.& glo.dicit Franc.Aret.in d.c.in causis,col.vlti.extr.de testib.quòd non semper hæc dictio nullatenus,habet vim latæ sententiæ,secundum subiectam materiam.& sequitur Felin.in d.c. pastoralis, colum.pen.versi.considera quod aliquando,de except. Ex quibus illud teneo , hanc dictionem suapte natura eam vim latæ sententiæ obtinere, sed interdum ob subiectam materiam vim suam perdere , secundum ea quæ diximus supra in verbo præteriti temporis.in ij.fal. Quod autem sit de dictione aliquatenus,videbis infra num.224.incip.nisi dicas.

Nullatenus, an sit latæ sententiæ.

Autoris sententia, de hac dictione.

97 ¶Vigesimoquartò fallit cum dispositio vtitur his verbis,nullius momẽti. tunc enim qualicunque tempore loquatur,est latæ sententiæ,ex sententia glo.in c.ij.in fi.de fili.presbyt.lib.vj.& Archid. in c.ordinarij,in fin.de offic.ordin.lib.vj.{Bald.in l.si posthumus.§.vlt.ff.de liber.& posthum.} & Angel.in l.si mulier.§.si dos.ff.quod met.caus.& in auth.sacramenta puberum , in fin.C.si aduers. vendit.& Card.Flor.consi.cxxxvij.redemptoris,& c.ad primum dicimus,col.j.in fin. vbi ex hoc infert,quòd obligatio incarcerati est ipso iure nulla,per tex.vtentem his iisdem verbis, in l.qui in carcerem.ff.quod met.causa,quem text.ita etiam intelligit Panor.in c.ij.col.vlt.versi.excipio duodecimum,extr.quod met.caus. Idem quoque nuncupatim de his verbis voluit & Franc. Aret.in l.j.col.vj.ff.de testa.& in l.qui à latronibus,in prin.col.iiij.eo.tit.per tex.quem dicit ad hoc clarum, in l.non dubiũ.C.de legib.Alex.& Ias.in l.posthumo,ille quidem col.vj.versi.tertia fuit opin. hic verò,col.vij.versi.pro qua op.C.de bon.poss.contr.tabul.Barb.in c.Raynaldus,col.xciiij. de testa. & in l.j.§.si quis ita,col.v.ff.de verb.oblig.& in d.l.generaliter,col.ij.& iterum col.vij.& ibi etiam Ias.in j.not.eo.titu.vbi ipse Barb.dicit de hoc esse text.meliorem totius iuris,in l. an inutilis.ff.de acceptio.Socin.consi.cxv.fundata est intentio,ad prin.lib.iij.Card.Alex.in §.item sacramenta,col. vlt.tit.de pace iur.firm.Ias.in l.seruum.§.Titius hæres,col.iij.versicu.iij.nota.ff.de vulga.& pupil. substi.& in l.ex facto,in fi.eo.tit.& in l.si filius qui in potestate,in primo not.ff.de liber.& posth. & in l.j.§.sublata,in lect.col.j.ff.ad senatusc.Trebel.{& in l.filiusfa.§.diui,in vtraque lect. & vtrobique col.j.& ibi quoque Ioan.Montes.& Ferdi.Loaz.in repe.vterque,col.ij. in ij.limit.ff.de leg.j. & idem Ias.in l.iiij.§.condemnatum,post princ.& ibi quoque Franc. Rip.col.j.nu.2.ff.de re iudi.} Felin.in d.c.Rodulphus,col.xxij.versi.nullius momenti.

Nullius momenti canon latæ sententiæ.

Obligatio incarcerati ipso iure nulla.

98 ¶Sed & ante hos omnes voluit glo.quam nullus,si rectè memini,illorũ allegat, in l. Fulcinius.§. si quis bona.ff.quib.ex caus.in pos.eat.quæ interpretatur hæc verba, nullius momenti ipso iure. & licet subiiciat,vel impetrata in integrum restitutione,tamen priorem sequuntur Bart.& Ang. qui ad eam nuncupatim expendit ea verba,nullius momenti. Posterior autem,vt inquiũt, habet locum in aliis casibus ll.ab ea glo.allegatarum. Sed & est alia glo.expressior in l.si quis plures.ff. de iur.pat.quæ exponit,nullius momenti,id est ipso iure,& in c.in nostra,ad fin. de procur. dum verbum irritandum exponit,id est irritum esse ostendimus propter alia verba præcedentia quæ sunt huiusmodi,qua probata iudicium nullum est & nullius momenti,& cap. Imò verò est tex.à nemine quoque expensus,in eadem l.post prin.quo apertè probatur hæc verba intelligi ipso iure, nec opus esse reuocatione siue restitutione:& etiã text.in l.j.in prin.ff.de fer. vbi postquam dicit sententiam eo casu latam esse nullius momenti,ex hoc mox infert non opus esse appellatione.

Nullius momenti, id est, ipso iure.

99 ¶Et bene facit text.in l.cùm hi.§.si prætor,ibi,transactio erit nullius momenti, iunctis illis verbis postea sequentibus,transactionem esse irritam.ff.de transactio.& in l.j.ff.de iniust.testam. & in l. nec mandante.§.si prætor.ff.de tuto.& cur.dat.ab his.& in l.j.§.quod meus seruus.& iterum in l.

De eadem re.

quod seruus.ff.de stipula.ser.{& in l.si quis Sempronium, in fin.ff.de hæredi.institu.} & in l. ex eo.C.de inuti.stipul.& in auth.sacramenta puberũ,& quod ibi dicunt Cyn.Bart.in fi.Bal.& Ang. C.si aduer.vend.& in §.est autem,qui est ij.in fin.iuncta glo.Instit.de hæredi.insti. Et facit etiam quod de his verbis in alio casu scribit Fran.Aret.in c.ij.de testi. Id scilicet,quòd per eum tex. qui vtitur his verbis,sing.probatur, quòd dictum testis examinati parte non citata nullũ prorsus facit indicium. Et idem ante eũ dicit Panor.ibi,col.vj.versi.sed circa prædicta.quem sequitur Barb. qui & alia multa allegat consi.lxxxiij.supremus dicit Deus,col.ij.in ij.dubio,versic.secundum est, lib.iiij.facit itẽ quod scribit Raph.Co.in rep.l.si filius,in vij.opp.j.no.versi.quid ergo in hac varietate.ff.de libe.& posth.{Facit denique,quod de hac dictione scribit Ang.consi.cclx. dicta interlocutoria,col.j.in fin.quòd id quod est nullius momenti,nullũ omnino potest producere effectum.}

100 *Hæc verba nullius momenti, latam sententiam nõ dicere.* ¶Contrarium tamen,videlicet hæc verba latam sententiam non dicere, tradit Iason sibi contrarius,in d.l.de pupillo.§.si quis fortè,in duobus locis.ff.de ope.noui.nunt. per text. in d.cap.ordinarij,in fin.de offic.ord.lib.vj.vbi est text.in hæc verba,nullius penitus est momenti: quasi scilicet ea verba nullius momenti,non induxissent canonem latæ sententiæ,nisi fuisset adiecta dictio, penitus,quę haud dubiè est latæ sẽtẽtiæ,vt postea dicemus in xxvj.fal.Et idem videtur voluisse ipse Ias.in l.filiusfam.§.diui,in primo not.tam in lect.quàm in repe.ff.de leg. j. dum de hac re loquens simpliciter se remittit ad ea quæ dicit in d.§.si quis fortè.

101 *Comprobatio eiusdem.* ¶Tu autem ad Ias.adde alios text.ei quem allegat,similes,in c.vlti.extra de pactis, & in cap.vlti. in fin.de re iudi.lib.vj.& in d.c.ij.in fi.de fil.presbyt.eo.lib.vj.& in cle.j.de præben.vbi glo.in verbo,nullius,dicit hoc verbum,nullius,esse vniuersale negatiuum, & nihilominus text. illum adiecisse hoc verbum,penitus,& in c.credentes,titu.de statut.& consue.contr.liber.eccl.edi.in feudis. sed est text.melior atque expressior in l.item eorum.§.sed si ita.ff.quod cuiusque vniuer.cùm dicitur,ipso iure id decretum nullius momenti esse.& alij omnino similes,in l.iij.§.vlti. in illis verbis,ipso iure nullius esse momenti.ff.pro socio.& in l.iij.§.sciendum,versi. si stipulanti.ff.de don. inter vir.& vxor.& in l.oratio.ff.de sponsa. Et facit præterea text.in d.l.qui in carcerem,& quod ibi not.Bald.in ij.lect.ff.quod met.caus.quem quidem text.& ad hoc expendit Fulgo. qui & ipse hanc partem sequitur,quanuis Ias.etiam non alleget,consi.cxxij.quidam S.agit,col.j.& ij.facit etiã text.in l.j.§.vlti.C.de com.ser.manu.

102 *Autoris sententia.* *Nullius, vniuersalis negatiua.* ¶Ego verò priorem partem teneo,cùm habeat text. expressiorem ac clariorem , quàm vt refelli possit,in d.l.si libertus,post princ. Et quia etiam,vt diximus ex glo.in d.clemen.j. dictio nullius, est vniuersalis negatiua,quæ scilicet vniuersaliter neget,nec esset nullius momenti,quod ipso iure valeret,imo haberet aliquid momenti,& quia etiam prior illa pars multò pluribus ac crebrioribus calculis innititur. Ad illos autem tex.pro alia parte allegatos dici potest quod in simili diximus suprà in verbo,præsentis temporis,versi.xxvj.sed quod his respondeatur.

103 *Dictio funditus, latæ sententiæ.* ¶Vigesimoquintò fallit,cùm apposita fuerit dictio funditus,si credimus,vt par est credere,glos.in l.decernimus,& ibi Saly.C.de sacro.eccle.& Bart.in tract.de tyrannide,col.iij.in vij.q.in prin.{Sal. in l.vlti,col.j.versi.ego etiam.C.de acquir.possessio.} Domi.& Philip.Franc.in c.quàm sit.§.vlt.de elect.lib.vj.Franc.Cre.d.singu.vij.Corne.d.consi.cccxij.in hac consultatione,col.iij.versicu. quod etiam demonstratur,lib.j.Barb.in d.l.generaliter,in prin.ff.de verbo.oblig.Fran.Aret.in d.c. si diligenti,col.iiij.de for.compe.Iacob.à sanct.Georg.in l.si quis maior.C.de transactio.

104 *Funditus, idẽ significat quod omnino.* ¶Nam & hæc dictio idem significat quod omnino,vel in totũ,tanquam si dicas à fundo, veluti ab imo,nullo prorsus relicto,vt radicitus à radice,stirpitus à stirpe.Plautus in Mercatore, Quod te consiliumq; tuum atque mentem perdit funditus.& Terentius in Andria , Quod si fit, pereo funditus.& Tullius de amicitia , Quæ enim domus tam stabilis, quæ tam firma ciuitas, quæ non odiis atque dissidiis funditus possit euerti? { & etiam in lege ij.C.de prætor.& hono.præto. cum dicitur,funditus iubemus aboleri.& in c.sacratas.xxviij.dist. & in c. nullus episcoporum,xj.q.ij.}

Stirpitus. Et stirpitus in eadem significatione ponitur in l.in rebus,in fi.C.de iure doti.& in l.ij.in prin.C. de peti.bon.subl.lib.x. { Id enim,vt diximus à stirpe significat,qua verè in eum sensum vsus est, quisquis is fuit,qui apud Sallustium orationem habuit ad Cæsarem de repub.ordinan.Nam quæ seditio,aut dissensio ciuilis tot tamq; illustres familias à stirpe auertit?Et ipse Sallustius in Catilina,Carthago æmula imperij Romani à stirpe interiit.& Liuius lib.iiij.belli Macedonici in oratione Portij latronis:Equidem fabulam & fictam rem dicebam esse virorum omne genus in aliqua insula coniuratione muliebri à stirpe sublatam esse.}

Radicitus. Et similiter radicitus,in l.j.C.de formulis,& in cap.ex frequentibus,ext.de instit.vt intelligas eas dictiones & similes eandem vim habere.

105 *Penitus.* ¶Vigesimosextò idem de dictione penitus,ex glo.in l.si qui aduocatorum,in verbo,arceantur,& ibi Angel.& Raph.Fulg.qui eam dicit sing.C.de postul.& Io.And.in c.j.ad fin.& ibi Domi.col.ij. versi.quærto vltimò,& Philip.Franc.in vlti.notab.de postul.præla.lib.vj.& idem Domi.in c. Romana.§.vlti.ad fi.& ibi etiam Philip.Fran.col.ij.de senten.excom.lib.vj.vbi & hoc sentiunt Host. Ioan.Mo.& Archid.Petr.And & etiam Panor.in c.in quibusdam,paulò ante fin. extra de pœnis, per text.in cap.vlti.eo.tit.vbi & ipse Panor.hoc idem not.in vlt.notab.{ & ibi ante illum Ioann. And.& Salyc.in l.vlt.col.j.versi.ego etiam.C.de acquir.possess.Franc.Areti.in l.si colonus, col.j.ff. de acquir.possess.} Perus.in cap.ex tenore,& ibi etiam Philip.Deci.colum.v.extra de appellat. per not.in l.ij.C.de constit.pecu.Barbat.in cap.j.extra de iudic.& in cap.si diligenti, de foro compet.

& consi.

& consi.xxiiij.illud afferam,colum.j.versi.& si quispiam,lib.j.vbi & ad hoc quædam iura allegat. & consi.xxxvij.istud adducam,col.ix.versi.tertiò pondero,eod.lib.j.& Phil. Corn.d.consi.cccxij. colum.iij.lib.j.Mathes.d.singul.cxij.Alex.in l.qui vsumfructum,col.ij.ff.de verb.oblig.& consi.x. visis disponentibus,col.iiij.versic.eodem modo,lib.j.Franc.Aret.in l.j.col.v.versicu.& pro prima responsione.ff.de testa.& in l.vlt.in v.not.per illum text.C.de pactis,& in l.si colonus,post prin. ff.de acquir.possess.& in cap.veniens,col.vlti.extra de accusationib.quibus locis hoc dicit probari per text.quem priori loco dicit not.& menti tenendum,in l. solutum. §. si in sortem,in fin.ff.de pigno.actio.iuncta l.si non sortem,in princ.ff.de condi.indeb.Ang.Aret. in §. quæ de fullone,in iij.not.Instit.de obli.quæ ex delict.nascuntur.{Felin.in c.insinuatum,col.j.de simo.} Iacob.à sancto Georg.in d.l.si quis maior.Ias.in d.l.de pupillo.§.si quis fortè.ff.de oper.not.nunti.Phil.Dec. in authen.cassa,colum.ij.in iij.not.C.de sacrosanct.eccles.& in c.cæterùm,col.ij.ext. de rescript.& consi.cccxxvij.viso casu proposito,col.j.& Hippo.Marsil.in sua practica causarum criminalium. §.aggredior,num.123.& ex Gallis nostris Rebuf.vir optimus atque doctißimus in repet. cap. postulastis,num.149.titu.de cleri.excom.min.

106 ¶Nam & hæc dictio est præcisa,nec recipit limitationem,aut modificationem , vt prodit Angel. consi.xxxj.cuius initium est,viso laudo,col.vlt.per l.ambiguitatem. C. de vsufruct. & l.vlt.C.de edict.diui Adr.tol.& l.vlti.C.de serui.& l.vlt.C.de summa trin.& cap.super eo,de hæret. lib.vj.& idem quoque voluit Alex.in d.l.qui vsumfructum.ff.de verb.oblig.& Phil.Dec.in auth.qui rem, col.vlt C.de sacro.eccle.& consi.cxxxvij.cuius superscriptio incipit,de absolutione,col.j.& consi. cccçj.licèt in causis,col.ij. Et excludit dispensationem Ioan.Ana.in c.qualiter,le ij.col.iiij.versic.& quod not.ext.de accu.vbi præterea dicit quòd habet vim decreti.& Barba.consi.xix. scripsit propheta,col.vij.lib.j. Et vide Roma.consi.lxxxij.quo ad id quod quæritur,in fin. *Penitus,dictio præcisa.* *Dispensationē excludit. Et habet vim decreti.*

107 ¶Et huc quoque facit quòd hæc dictio,si nostris credimus,idem significat quod in totum vel ex toto,quæ est significatio illius dictionis omnino,quæ haud dubiè est latæ sententiæ, vt suprà diximus. Id enim asserit glo.in cle.j.in verbo,nullius,de præben.& Archid.in c.j.post prin. in verbo,penitus,de supp.negli.præla.lib.vj.{& in cap.j.col.ij.in verbo penitus,de cler. ægrot.eo.lib.vj.} & in c.ordinarij,ad fi.de offic.ordi.eod.lib.vj.& Ioan.An.in c.j.in verbo,penitus,de postul.præla. lib.vj.in nouella.& Lucas Pen.in l.vlt.ad fi.C.de decur.lib.x.Cepo.causarum ciuilium consi.lxvj. Titius,num.27.& Alex.consi.xiij.visis & consideratis,col.iij.versi.tertiò respondeo,lib.ij.& consi. lxxij.visis & diligenter ponderatis,col.j.lib.ij.quod repetitur consi.lviij.lib.vj.& consi.lxxij.habita, col.vlt.eo.lib.vj.& consi.clxxiij.visis depositionibus.col.iiij.versi.non obstant allegata,lib.vij. vbi dicit probari ex tex.in leg.j.C.de gladia.penitus tollen.lib.xj.cùm dicitur,omnino gladiatores esse prohibemus,iuncta ea.rub.sed in codicibus qui circunferuntur,in ea rub.tantum scribitur de gladiator.& quod voluit Rom.consi.lxxxj.quod reliqua,ad fin.Maria.Socin.post alios consi.xxj.visis & diligenter lectis,col.iij.versi.item ponderandum est.& Soc.ipsius filius consi.etiam xxj.abunde & subtiliter,col.vlt.lib.iiij.& in l.singularia,col.iiij.versi.quarta conclusio.ff.si cert. pet. & in l. qui vsumfructum,col.iij.versi.sed tu aduerte.ff.de verb.obli.Barb.consi.lxxxvj.magnus dicit,col. vij.versi.capio modò secundum articulum,lib.iiij.& Cepol.consi.causarum criminalium cxxxiij. si vnquam magnifice,col.viij.versi.septimò.& consi.seq.in hac quæstione,colum.ij.{Ias.in l.ij.nu. 171.& tu pondera.C.de iur.emphyt.lib.vj.} & ex Grammaticis antiquioribus Priscianus in lib.de xij.carminibus.c.ix.vbi dicit,penitus significare prorsus,quę dictio idem significat quod omnino, vt suprà diximus,& etiam satis probatur ex l.quidam,ibi,nullo ei penitus relicto.C. de fideicom. & in l.omnimodo,versic.si verò,ibi,nihil eis penitus reliquerint.C.de inoffic.testam.& in l.ij.§. si quid autem,ibi,penitus in nullo peccare.C.de vete.iur.enucle.& in l.j.ibi,nullam penitus habeant potestatem.C.de offi.mag.mili.& in l.lege,ad fi.C.de legi.hære.cùm dicitur, cæteri gradus remaneant penitus semoti.& in l.j.ad fi.C.de iure emphy.vbi in id est tex.optimus.& alibi sæpißime. *Penitus, idem significat quod in totū.* *Penitus, idem quod prorsus.*

108 ¶Contrarium tamen,videlicet hanc dictionem penitus,non esse latæ sententiæ,videtur voluisse glo.in c.quisquis,in verbo,suspendantur,ext.de elect.quæ hæc verba illius tex.penitus suspendantur,intelligit per sententiam:quod & facit Inno.ibi,in eo verbo,& sequitur Panor.ibi etiam in fi. Et alia glo.in d.c.Romana.§.vlti.de senten.excom.lib.vj.vbi licèt tex.ita dicat,in vniuersitatē vel collegium proferri excommunicationis sententiā penitus prohibemus,tamen glo.ibi dicit,quòd si lata fuerit sententia excommunicationis,tenet.Et ex ea glo.dicit Fran.Aret.in d.c.in causis,col. vlti.extra de testi.quòd aliquando hæc dictio non est canon latæ sententiæ secundum materiam subiectam. quod & idem asserit ipse Aret.in l.j.§.sed & si mihi.col.iiij.ff.de verb.obli.& Ias.consi. 173.circa primū consultationis articulum,col.iij.versic.præterea ad dictam,lib.iiij. Ex quo intelligi facilè est ex sua natura eam vim habere,sed ex subiecto argumēto sua vi decedere,iuxta ea quæ diximus suprà in verbo,præteriti temporis,in fin. Et id quidem perpetuum est in omnibus dictionibus & verbis,vt semel id dicam. Nam & idem videmus in dictione omnino,quæ sine controuersia vim habet latæ sententię,eam tamen perdit ex subiecta materia,vt patet in cap.j.iuncta glo.extr.de desponsi.impub. Sed & de nostra dictione penitus,vt hoc addam Aret.habemus tex. in cap.si fortè,in fi.iuncta glo.in verbo,initium,in vlti.solut.de elect.lib.vj. Et idem diximus suprà de dictione nullatenus,in xxiij.fal.& dicemus postea de dictione frustra,in xxxviij.fal. *Penitus , non est latæ sententiæ.* *Solutio contrarij.*

109 ¶Vigesimoseptimò fallit,cùm dictio mox,additur verbo futuri temporis.nam est latæ sententiæ, *Dictio mox, latæ sentētiæ.*

testimonio glo.in auth.de incest.nup.in prin.in verbo,imminere,& ibi Bart.& Ang.& voluit etiã Cyn.& Salyc.in authen.incestas.C.de incest.nupt.Bart.in l.Mæuius.§.duobus,col.vlt.ff.de leg.ij. & in l.imperator.ff.de iur.fisci,& in d.l.iubemus,la ij.§.sanè si hoc,col.vlt.& ibi Bald.C.de sacros. eccle.& idem Bart.in d.l.si quis maior,col.ij.& ibi Bal.col.ij.versi.vlteriùs no.Alex.col.ij.& Fran. Aret.in vij.not.Ias.in xiij.no.& Aquen.col.ij.& Thomas Parpa.in repe.in xxiij.not. & iterum in xxvj.not.& etiam Iacob.à sancto Georg.col.v.& Hiero.Cagno.etiã in repe.char.lxj.nu.144.C.de transact.& rursum Bart.in d.auth.vt defun.seu func.cor.in prin.& Bal.in d.l.j.§.si pecunia.ff.depositi.& in l.j.in fi.ff.si cert.pet.{& in auth.in donatione.C.de secun.nupt.in additio.} & in c.quia propter,col.iiij.versi.ibi mox,ext.de elect.& in c.bonæ,le j.col.vlt.versi.& scias,eo.tit.Ang. in l.in criminali,& ibi etiam Pau.Cast.C.de iurisd.omnium iudic.idem Angel.in l.idemq;.§.sicut.ff.qui potio.in pigno.habe.& in l.si quis in tantam,col.vlt.C.vnde vi,& in auth.de nup.§.si verò expectet.& in auth.vt sine prohi.mat.debi.& in auth.de litigio.in fin.& consi.ccclxxj. multùm considero,col.vlti.{Pet.Anch.inter consi.Ioan.Calde.tit.de verbor.signific.consi.x. futurum tempus.} Pau.Cast.in l.j.col.iij.in vlti.no.ff.si cert.peta.Aluar.in c.j.col.ij.tit.de feud.sine culp.non amit.Io. Plat.in l.penul.col.j.C.de dignit.lib.xij.Rom.in l.j.§.qui præsens col.j.{& ibi Franc. Aret.col.j.in fin.& Barb.col.ij.} ff.de verborum obligatio.Mathesi.d.sing.cxij.Fran.Cre.d.sing.vij. vbi dicit illam glo.singu.Corn.consi.ccxlvj.videtur in hac consultatione,col.pen.versic. itaque dictus,eod. lib.iij.& consi.cclxvj.in hac consultatione,colum.iij.versic.si itaque dictus Antonius.eo.lib.iij. & consi.cccix.circa primum quæsitum,col.iiij.eo.lib.iij.& consi.xl.viso processu,col.iiij.vers.ex quibus verbis,lib.iiij.Alex.in l.diuortio,col.iiij.ff.solu.matri.{& consil.cxxxix. viso puncto,col.ij.lib. vij.Philip.Franc.in c.in pœnis,de regul.iur.lib.vj.} Ang.Aret.in §.extraneo,col.ij. Instit.de pupil. substit.Franc.Aret.in l.si quis hæres,colum.j.in secundo notab.ff.de acquir. hæred. & in c.si diligenti,col.iiij.de foro competen.Anastasius Platus inter consi.Barb.consi.vlti.multos futuros esse, col.iiij.versi.in hoc articulo,lib.j.Card.Alex.in §.callidis,col.ij.titu.de prohib.feud.alie.per Feder. Ioan.Ray.in §.pœna,in viij.q.& iterum xv.j.partis princ.eo.tit.Fel.in d.c.Rodulphus,Phil.Fran. in d.c.quàm sit.§.cæterùm,de elect.lib.vj.& in c.j.in vlt.no.de vit.& hone.cleri.eo.lib.vj.& in c.in pœnis,de reg.iur.eo.quoq; lib.{Ias.in l.ij.col.iij.versi.secundò pondero.ff.de iureiu.&consi.cxviij. in causa & quæstione,col.vlt.lib.j.} Philip.Dec.consi.ccxxxv.in casu magnifici,col.iij.versi.venio igitur ad alia.Steph.Bertr.cons.cclxxv.visis pactis,num.5.Catel.Cot.in memor.incip.mox,in fin. & Hippo.Marsil.in dicta sua practica,vbi suprà,& Pet.Rebuf. in repet.l.diuus,char.xij.versi.nota ibi mox purgasse.ff.ad senatusc.Sylla.Nam & ea dictio habet executionem paratam,vt dicit Ias. in l.ij.col.iij.versic.secundò pondero.ff.de iureiur.quod probat text.in l.si quis posthac,in princ. ibi,veluti manu iniecta mox vendicet.C.de bonis proscrip.& quod ibi scribit Ang.in princ.

Et habet executionem paratam.

110 ¶Nec quempiam hactenus reperi qui neget {hanc dictionem esse latæ sententiæ,} præter Simonem quendam Columb.apud Aegidium Bellamer.consi.ix.factum est tale,cùm esset lis, col.viij. Nam hæc dictio,inquit,habet spatium temporis,quandoque quinque dierum, quandoque vnius anni,quandoque aliorum temporum,per multa iura quæ illic allegat. De quibus & tu vide glos. optimam in c.j.xx.q.ij.& in cap.quia propter,in verbo,mox,& ibi Panor.in fin.princi. de elect.& Bald.in l.fructus,in princ.& ibi latissimè Iason colum.j.ff.solu.matri.& Alex.in l.diuortio, col.iij. & seq.eo.tit.& in l.j.col.x.versi.in glo.in verbo,mox, {& ibi quoque Salyc.col.vlti.} ff.si cert.pet. & Maria.in c.in literis,col.ij.extra de mutuis pet.& Ias.in l.Gallus.§.ille casus,post princ.ff. de liber.& posthu.& in l.si arrogator,col.iij.versi.secundò diligenter.ff.de adopt. vbi colligunt multa diuersa tempora,& ex iis quædam admodum longa,de quibus mox dicitur.

Quis repugnet superioribus.

Mox habet spatium temporis.

111 ¶Sed tu hîc dicito,quòd licèt mox variis modis sumatur secundum subiectum argumentum,eius tamen propria ac genuina vis & natura est,vt accipiatur pro confestim,& sine interuallo,vt apertè sentit glo.in d.c.quia propter,vbi suprà,{& glo.in l.si pater,& ibi Bald.qui eam l.legit cum l.lex Cornelia.ff.de vulga.& pupilla.} & not.Bart.in d.l.j.& ibi etiam Salyc.col.vlti.& recentiores.ff.si cert.peta.& Bal.in l.Gallus.§.ille casus,col.pen.versi.vltimo collige.{ff.de liber.& posth.vbi & ex hoc casu dicit,quòd ex sua propria natura est canon latæ sententiæ,} & Cardi. Flor.consil.xxix. iudex,col.ij.vers.& de arbitro.& Imo.& in l.diuortio,in prin.super glo.in verbo statim,& ibi Ale. col.iiij.ff.solu.matri.& in l.j.ff.de verbo obligatio.& in d.c.quia propter,col.ij. de elect.Ro.Franc. Aret.non semel,& Ias.in d.l.fructus.ff.solu.matr.& in l.apud Iulianũ.§.si Titius,col.ij.versi.quartò pondera.ff.de leg.j.& in d.l.si arrogator,vbi adducit alios concordan.Et id apertè probatur in l.ratum.ff.de solutio.vbi ita scribitur,ratum autem habere dominus debet mox, cùm primũ certior factus est,sed hoc ἐν πλάτει,& cum quodã spatio temporis accipi debet. Nam illud ἐν πλάτει, quod inemendatis codicibus deest,significat quod nos dicere solemus largo modo,scilicet nõ obseruatis iuris angustiis,vt declarat Alciat.in lib.ij.Dispunctionum,cap.xj.& iterum in lib.iij.de verb.signifi.Ex quo potes intelligere,quòd cùm mox denotat interuallum,id fit ex larga & impropria significatione. Et bene facit tex.in l.scimus.§.cùm autem.C.de inoffic.testam.

Solutio contrarij.

Mox quando denotet interuallum.

112 ¶Hanc tamen fallentiam,quam vocant,cum cæteris similibus, velim intelligas,nisi hæc dictio & similes quæ sunt latæ sententiæ,iungerentur verbis necessariò requirentibus sententiam siue ministerium hominis,verbi gratia si diceretur,mox vel protinus condemnetur, vt in l.ij. C. vt lite penden. Extunc condemnetur,vt in capit. excommunicamus.§.qui autem, extra de hæreti.vbi

Quomodo intelligendæ superiores fallentiæ.

Vincen.

Vincen.no.ea verba esse ferendæ sententiæ,quamuis Hosti.Ioan.And.& Ioan.Ana.aliud sentiãt, sed non per illum text.verùm ob alia iura. Idem si dicatur,mox audiatur,vt in l.momentariæ.C. vnde vi.Illico reddat,vt in l.si quis.C.depo.Protinus exigatur,vt in l.missi.C.de exact.trib.lib.x. Penitus absoluatis, vt in c.vlt.ext.de offic.Archid. Protinus absoluendus,vt in c.cùm cõtingat, de offic.deleg.Penitus cassanda,vt in c.tuæ,extra de præben.Penitus rescindatur,vt in c.cùm esses,extra de testa. Protinus absoluatur, vt in c.venerabilibus.§.porrò,versi.idem est etiam,de sent.excus.lib.vj. Mox absoluatur,vt in eo.cap.§.sanè.versi.si verò. Penitus excludatis,vt in cap. quoniam,ext.de fili.presbyr.& in c.cum in ecclesiis,in fin.extr.de maio.& obed. Omnino infirmanda,omnibus modis priuetur,expellatur,deponatur,& cætera id genus,quia tunc nõ sunt latæ sententiæ,nempe repugnante natura verbi,sed accelerant accenduntq; vim executionis,vt per Felin.in d.c.Rodulphus,col.xix.versi.verbum aliàs importans,& rursum col.xxiij.versi.considera quòd aut verbum,ext.de rescript.vbi adducit quædam iura. Nam & iudicium reddunt summarium,vt not.Bart.in l.res quæ.§.j.ff.de iure fisci.& in d.l.si quis,& ibi quoque Bald.& Ang.C.depos.Imol.in l.naturaliter.§.nihil commune,& ibi Ias.num.175.ff.de acquir.possess. {Rom.& Barb. in l.j.§.qui præsens.ff.de verb.oblig.& Fran.Aret.in l.cum res.§.j.col.j.versi.secunda conclusio.ff. de lega.j.& glo.prag.sanctio.titu.de concubi.§.necnon,in verbo,mox. Et} bene facit quod not. Bal.Pau.Cast.& Ias.in d.l.ij.C.vt lit.pend.& Fran.Are.in d.l.si quis maior,col.vlt.C.de transact. Vide tamen quæ dicam de verbis expellatur,& priuetur, infra in lvj.& seq.fal. de verbo autem excludendi,vide glo.in c.cupientes.§.cæterùm,in verbo excludentes,de elect.lib.vj.

113 ¶Vigesimononò cùm dictio confestim sit eiusdem naturæ & significationis, vt probat text.in l. placet.ff.de acquir.hære.vbi hæc dictio nec momentum quidem aliquod patitur. & in l. amissi.§. fideiussores.ff.de fideiuss.& in l.idem est.§.cum igitur.ff.de vi & vi ar.{& in l.vlt.§.vlt.ff.quod vi aut clam,& in l.Titius.§.qui fideicommissariam,ibi,si confestim vel post tempus. ff. ad senatusc. Trebel.} & in §.omnis,& ibi glo.Instit.de verb.oblig. Et illud Tullij,Phil.v. Rem administrandã arbitror sine vlla mora,& confestim gerendam censeo. Et paulò pòst:Bello,inquam,cauendũ est, idq; confestim,legatorum tarditas repudianda est. Ideoq; etiam hæc dictio est latæ sententiæ, vt tradit Bart.in d.auth.incestas.C.de incest.nup.dum quærit vtrum bona ibi cõfiscantur ipso iure, an per sententiam. Et text.inquit,in corpore auth.vnde sumitur ea auth.dicit ipso iure,quia dicit confestim.& idem Bart.in l.j.col.ij.versi.præterea verbum.ff.iudic.sol. vbi dicit quòd hoc verbum importat,vt non requiratur noua sententia.& Philip.Franc.in d.c.in pœnis,de regul.iur.lib.vj.& Franc.Aret.in d.§.qui præsens.{Et tu interim vide text. in l.ij.§. confestim autem.ff.ad senatusc. Tertul.& in l.tutor.§.j.ff.de administr.tuto.vbi cùm primùm dixisset,debuit enim confestim suo officio fungi,postea id interpretatus subdit,non quidem præcipiti festinatione , sed nec moratoria,& Raph.Co.& Ias.in l.de pupillo.§.si quis fortè.ff.de oper.no.nunt.} *Confestim,non patitur aliquod momentum.* *Et importat vt non requiratur noua sententia.*

114 ¶Trigesimò idem quoque in dictione incontinenti,quæ & ipsa idem significat,affirmat ipse Bar. in d.l.imperator.ff.de iure fisci.{Bald.in l.lecta,col.vlti.ff.si cert.pet.} Ang.in d.l.in criminali.C.de iurisd.om.iudi.& in d.l.si quis in tantam,col.vlt.C.vnde vi.& in d.auth.de incest.nup.in prin.& in d.authen.de litigio.quibus locis suprà citauimus.& in d.§.si verò expectet,in auth. de nupt. & rursum in d.l.j.C.de pœna iudic.qui malè iud.& Ang.Aret.in d.§.extraneo,col.ij.Instit.de pupil. sub. Nam vt etiam dicit Bald.in l.lecta,in fi.ij.lect.ff.si cert. pet. cum hæc dictio profertur à lege, trahit secum executionem iuris. Et facit glos.in cle.j.versi.nos igitur,in verbo,incurrant,de vsur. iunctis not.super ea per Paul.Liaz.Guil.Laud.Imo.& Card.Flor.exponentes glo.illam, quæ adiecerat ad verbum incurrant,scilicet incontinenti,id est,ipso iure. {Nam licèt hoc verbum variis modis sumatur ex subiecta materia,vt per glo.& doct.in c.an sit,ext.de appel.& latè Ro.& Barb. in l.j.in prin.ff.de verb.oblig.& tex.in l.j.§.item si ita.ff.ad leg. Falcid. tamen ex propria eius natura(quod etiam de dictione mox,diximus) significat sine interuallo,vt etiam probat glo.in cap. quia propter,in verbo,mox,extra de elect.cùm exponit mox,id est,incõtinenti nullo actu intermedio.& tex.in l.quod ait.§.vlt.ff.de adul.interpretatur incontinenti,veluti vno impetu.} *Incontinenti.* *Trahit secum executionem iuris,cùm à lege profertur.* *Et significat sine interuallo.*

115 ¶Trigesimoprimò idem & in dictione illico, quæ & idem significat,vt patet ex l.idemq;.§. si cui mandauero.ff.mandati.asserit idem Ang.in d.l.in criminali,& in d.l.si quis in tantam, & in d.§.si verò expectet,in authen.de nupt.& in d.consi.ccclxxj.ad fin.Lucas Pen.in l.vlt.col.ij.C.de spect. lib.xj.{& Petr.Anch.inter consi.Ioan.Cald.tit.de verb.signifi.consi.x.an futurum tempus.} Ang. Aret.in d.§.extraneo,Instit.de pupil.substit.Crem.d.sing.vij.Fran.Aret.in d.§.qui præsens.Card. Alex.in d.§.callidis,tit.de prohib.feud.ali.per Fed.& Ias.in l.posthumo,col.vij.versi. pro qua op. C.de bono.possess.contra tab. Et facit tex.in §.filiusfa.versi.sed ex constitutione,iuncta gl.in verbo,illico.Instit.quib.mod.ius patr.pote.sol.& text.in l.vlt.C.de fideicom.liber.cùm dicitur,censemus illico ad libertatem capi seruum. Nam quod ipso iure intelligatur, patet ex iis quæ sequuntur,& illum quidem liberum esse.& in l.vlt.C.de iudi.dum exponit illico,sine vlla dilatione. Et hoc confirmat quod scribit Bart.in l.si quis.C.deposi.hanc dictionem habere executionem paratam vt rem iudicatam,nec requiri aliam condemnationem,quamuis Bald.ibi id neget.Tu autem vide Alex.consi.xlij.viso processu,col.j.versic.nec prædictis obstat.lib.iiij. Et text.simul iungentem,illico modis omnibus,in d.l.si quis.C.deposit. *Illico.* *Vtrum dictio illico, habeat executionem paratam.*

116 ¶Trigesimosecundò in dictione statim,vt quæ eandem significationem habeat.l.j.in fi.ff.de solu. *Statim.*

vbi exponit in re præsenti,id est,statim.& in l.si vsusfructus.§.vlti.ff.quando dies lega.ced.{& in l.finita.§.non autem statim.ff.de dam.infect.vbi statim dicitur cùm non est interuallum,& l.cum quidam.ff.de lega.ij.cum dicitur & statim offerat,sine aliquo scilicet interuallo.} & in l.ex morte, in fin.C.de pact.conuen. Illud quoque obtinet,vt designet latam sententiam,secundum glos.in l.commissa,in verbo,statim.ff.de public.& vectigal.& in l.vlt.in fin.C.de bon.quæ liber.& in §.j. in verbo,statim. Instit.qui.non est per.fac.testa. & in c. cum excommunicato.xj.q.iij.Bart.in d.l. iubemus,la ij.§.sanè si hoc,col.vlt.C.de sacrosan.eccl.& in d.l.Imperator.ff.de iur.fisci,& in d.l.j. {circa medium.} ff.iudic.sol.& in d.l.Mæuius.§.duobus,col.vlt.ff.de lega.ij.& in d. auth.de incest. nupt.& ibi etiam Angel.& ipse Ang.in d.auth.de litigio.& in d.consi.ccclxxj. quibus locis suprà citauimus.& in §.si verò expectet,in authen.de nupt.& in d.l.j.C.de pœna iudi. qui mal.iudic.& Salyc.in d.auth.incestas.C.de incest.nupt.Domi.in d.c.quàm sit.§.vlt.col.vlti.& ibi etiam Philip. Fran.super glo.vlt.de elect.lib.vj.Imol.in c.si diligenti,col.ij.versi.in glo.perdant,ext.de for.compet.& in c.vlt.col.xviij.versic.sed certè vbi statutum,de præscript.{Petr.Anch.inter consil. Ioan. Calder.quo loco citauimus,in præceden.versi.} Aluar.in d.c.j.col.j.tit.de feud.sine culp.non amit. Paul.Cast.consi.lxviij.in casu præsenti puto sic dicendum,post princ.lib.ij.Ioan. Plat.in l.penult. col.j.C.de digni.lib.xij.Philip.Franc.in d.c.j.in vlti.not.de vita & honest.cleri.lib.vj.& in c.si pater,col.xxxij.versic. quid autem sit,de testa.eod.lib.vj.& in c.ij.§.inhibemus,de hæret.eod.lib.vj. Angel.Aret.in d.§.extraneo.& Fran.Aret.in d.§.qui præsens.{ & in l. si quis maior,in vij.not.C. de transact.& in l.qui à latronibus.§.si quis capitali,col.iij.ff.de testa.Alex.consi.cxxxix.viso puncto,col.ij.lib.vij.} Ioan.Rayn.in d.§.pœna,in viij.q.& iterum in xv.primæ partis principalis,tit.de prohib.feu.ali.per Fed.Ias.in l.diuortio,in prin.col.iij.ff.solu.matr.{& consi.cxcj.placet mihi,col.j. in fi.lib.ij.} Fran.Purp.in l.j.char.xxj.versi.& ponderãda est,sub nu.602.ff.de offi.eius cui mand. est iurisd.& facit quod scribit Ang.in l.si quis posthac,col.j.C.de bon.proscrip.

Statim dicitur, cùm non est interuallum.

117 ¶Et est text.de hac re apertissimus,à nemine { ex tot huius sententiæ assertoribus , aut alio quouis} quem legerim,annotatus,si me memoria non fallat,in cap.literas,extra de concessio.præben. cùm dicitur,vtrùm cùm aliquis de vna præbenda eligitur ad aliam , statim prior vacare incipiat, an per sententiam debeat adiudicari.vides enim ibi,statim,& per sententiam,veluti opposita poni,vt proinde statim significet sine sententia,& ipso iure.

De eadem re.

118 ¶In contrarium tamen facit text.in l.in suis.ff.de suis & legi.hæred.cùm ibi dicitur in hæc verba, statim ipso iure hęredes existunt.Nam si dictio statim,sola,ac nullo alio adminiculo suffulta,ipso iure significaret,cur in eo text.ea verba,ipso iure,essent addita?Sed dic ob id fuisse adiecta,vt rem clariorem efficerent,secundum ea quæ diximus suprà in verbo præsentis temporis, versicu.xxv. incip.sed quod his respondeatur.quæ quidem ex eo redduntur certiora,quòd hæc dictio statim, de qua nunc tractamus,hauddubiè ac sine controuersia latam sententiam demonstrat, & tamen ei addita sunt illa verba,ipso iure.

Contrarium eius quod suprà in hac dictione statim. Solutio contrarij.

119 ¶Sed & in diuersum quoque vrget,quòd hæc dictio statim, dicitur etiam de re quæ fit ex interuallo,vt probatur in d.l.diuortio,in princ.iuncta glo.in verbo,statim.ff.de iur.fisci,vbi dicitur de viginti annis. Et aliàs secundum subiectam materiam dicitur de longiori aut breuiori tempore, vt per glo.in c.quicunque,in verbo,statim.lxxvij.distin.& in c.j.extr.de mut.pet.& per Bartol.& alios in l.j.§.qui præsens,in fin.ff.de verbo.{obligat.& Lucam Pen.in l.diui.C.de suscept. præpo. & archar.lib.x.& in l.actuarij.C.de erogat.milit.anno.lib.xij.}

Statim dicitur etiã de re quæ fit ex interuallo.

120 ¶Sed ad hoc dicendũ est quod suprà de dictione,mox,quæ est eiusdem significationis, diximus, videlicet hanc dictionem nõnunquam dici de interuallo,sed impropriè ex subiecto argumento. Verùm ex vi propria nullum habet interuallum,secundum Bald.& Alexan.in d.§.qui præsens.& Imol.in d.l.diuortio,in princ.col.penult.& ibi Iason col.iij.{& Fran.Aret.in l.cùm res.§.j.in iij.no. ff.de lega.j.} & probat text.in l.tutor qui repertorium.§.vsuræ.ff.de admi.tut.& alij suprà in prin. citati,atque etiam optimus text.in l.si quis in suo,in prin.C.de inoffi.testam.vbi & illud præterea satis probatur,hanc dictionem non postulare iudicium aut sententiam,quamuis à nullo illorum qui id dixerunt,fuerit citatus. Quòd si sententia requiratur ex subiecta fortè materia,tunc ostendit summariam cognitionem secundum Bart.& Ang.in l.j.col.j.ff.iudi.solui.

Sed impropriè, ex subiecto argumento.

Nec postulat iudicium, aut sententiam.

121 ¶Trigesimotertiò quod in superioribus dictionibus,idẽ & in dictione protinus,habet locũ , quæ & ipsa est latæ sentẽtiæ,secundũ Host.in c.in quibusdã,ext.de pœnis.& Imo.in d.c.vlt. vbi suprà, de præscr.Domi.& Phil.Fran.in d.c.quàm sit,vbi suprà,de elec.lib.vj.Fran.Are.in l.in illa stipulatione,in prin.per illũ text.& ibi quoq; Ias.col.iij.versi.sextò pondera.ff.de verb.oblig.{& in l.iij.§. in amittenda,col.j.in ij.not.ff.de acq.poss.} Iac.à S.Geor.in d.l.si quis maior,col.v.C.de transact.

Protinus latæ sententiæ.

122 ¶Nam vt dicit Bal.& post eũ Pau.Cast.& Ias.in l.ij.C.vt lit.pend.hæc dictio excludit omne interuallũ & quemcunq; processum,allegantq; no.in simi.in d.auth.de incest.nup.vbi glo.& doct.dicunt de dictione mox,id quod suprà diximus,scilicet habere eã vim latæ sententiæ, tanquã & hi sentiant eandẽ vim & significationẽ vtranq; habere. Sed & gl.in §.illud propriũ,qui est pen.Inst. de adop.exponit protinus,id est statim,quod & idẽ facit gl.in §.j.Insti.de hære.quali.& diffe.& in §.idem iuris,qui est ij.versi.nec in pendenti,in verbo,protinus,Instit.de inuti.stipul.& in l.diuortio,in verbo,si non protinus.ff.de nego.gest.{& in l.eas causas,in princ.ff.de condi.& demonst.} & in cap.cum olim,in verbo,protinus,extra de offic.deleg.& Dyn.in d.l.iij.§.in amittenda, & ibi quoque

Et excludit omne interuallũ,& quẽcunque processum.

quoque Alexand. qui sequitur illud dictum Bald. in j.nota. & Ias.in iij.not. qui item illud sequitur,de acquir.possess.Lucas Pen.in l.Circensium.C.de decur.lib.x.Fran.Aret.in l.j.col.ij.in iij. no. ff.eo.& in l.j.col.ij.in prin.(& ibi quoque Alex.col.vlt.) ff.de verb.oblig.vbi Fran.ipse dicit singu. illud dictum Bald.(& Catel.in memorabi.incipiente protinus.) & ex vetustissimis Grammaticis Caper in lib.de orthographia,& latinitate verborum.In huncq; sensum trahunt ipsi Grammatici illud Virgilianum lib.iiij.Aeneidos:

Protinus ad regem cursum detorquet Hiarbam. Nec tamen id minus probat illud eiusdem,

Protinus Arcadiæ gelidos inuisere fines.

Vbi Seruius exponit vno eodemq; tempore.Atque etiam lib.x.

Traiecto missa lacerto

Protinus hasta fugit,seruatq; cruenta tenorem.

Et apud nos tex.(in l.à quo fundus,& ibi Bal.ff.de dam.infect.&) in d.l.in illa stipulatione si calendis.ff.de verb.oblig.vbi quod per statim prius dixerat,mox per protinus idem dicit.& in l.Lucius Titius.§.Caio.ff.ad senatusc.Treb.vbi è conuerso quod primùm per protinus quæsiuerat,id per statim respondet.(& in l.liberto,§.vlt.ff.de annuis lega.vbi etiam id quod primùm per protinus dicit,per confestim repetit.)& in l.diuortio.ibi,non enim.ff.de nego.gest.Quin & illud Bald. dictum apertè confirmat tex.in l.non abs re. C. vnde vi. cùm dicitur protinus,id est nou expectato iudiciorum ordine.Quem quidem tex.non possum non mirari fuisse à glo. Bal. & aliis suprà citatis animaduersum.

123 ¶Super quo tamen dicto vide Fran.Aret.in (d.l.j.§.qui præsens,)col.ij.versi.secundo inducunt, & tex.illi dicto aduersantem in l.arbitrio,in fi.ff.de dolo mal.cum dicitur,protinus condemnari debet in id quod interest actoris.& in d.l.ij.C.vt lit.pend.vbi similiter dicitur,protinus cōdemnetur. Nam id non potest intelligi ipso iure sine mora ac sententia,cùm repugnet verbum condemnādi.Sed illud facit subiecta materia,quod iam suprà sæpius diximus,atque etiam vis & natura illius verbi,quod ad se trahit,mutatq; propriam naturam dictionis protinus, ob ea quæ diximus suprà in xxvij.fallen.in fin. Et idem potes dicere ad l.j.C. de superexact.lib.x. quæ iubet protinus restitui quod vltra debitum fuerit elicitum à curialib.& ibi Bartol. negat ex hoc tolli tempus quadrimestre,quod datur condemnatis. Nam id etiam facit subiecta materia. Et adde ad omnia præcedentia quod scribit Ang.in d.§.in amittenda,hanc dictionem esse præcisam, quod & repetit Ias. ibi col.iij.vers.tertiam solutionem. *De eadem re.* *Subiecta materia mutat propriam naturam dictionum.*

124 ¶Trigesimoquartò idem quoque in dictione continuò,vt scilicet sit latæ sententiæ,vt nuncupatim affirmant Alex.& Ias.in l.posthumo,ille col.vj.vers.tertio fuit op.hic col.vij.vers.pro qua op. C.de bono.poss.contr.tabu.Pro quibus optimè facit tex.in l.j.in fi.cum seq. & ibi not.per doct.ff. pro socio,& in l.apud Aufidium.ibi,continuo eius fit,iunctis illic not.per Bart. & alios.ff.de opt. lega.Nam & ea dictio omnem moram tollit,vt ibi probatur.& in l.qui vxorem.ff.de iniust. testa. & in l.stipulatus sum damam.ff.de verb.oblig.& in l.j.C.de iis qui se defer.lib.x. & in c.cæterùm, extr.de rescr.Et apud Virgilium lib.iiij. Georg. *Continuò, est latæ sententiæ.* *Et omnem moram tollit.*

Haud mora,continuò matris præcepta facessit. Et lib.iij.Aeneidos:

Haud mora continuò perfectis ordine cunctis. Et iterum lib.v.

Nec mora,continuò vastis cum viribus effert

Ora Dares.

125 ¶Trigesimoquintò & ea etiam obtinent in dictione immediatè,voce non admodum proba , sed qua nostri recentiores vtuntur,quæ si alicubi reperitur,& ipsa denotat aliquid fieri ipso iure , ex sententia Bald.in c.bonæ.le j.col.vlt.vers.& scias,quòd aut text. extrà de elect. Nam & ea aperte reiicit omne interuallum ex vera ac propria significatione.Nam id immediatum est quod est sine medio.(vt tradit Fran.Aret.consi.lxxj.diligenter & maturè,& col.iiij.versi.super secundo dubio, & patet ex not.per Bart.in l.vxori.ff.de auro & arg.leg.& in l.ambitiosa.ff.de decre. ab ordin. faciend.) Atqui si sententia requireretur,esset aliquid medium. *Immediatè,denotat aliquid fieri ipso iure.*

126 ¶Trigesimosextò non solùm in illis dictionibus,mox,confestim,incontinenti,& cæteris supradictis id obtinet,de quibus ideo speciale caput adscripsimus , quoniam & de illis speciatim nostri doctores locuti sunt,sed & in aliis omnibus quæ sunt eiusdem significationis locum habet,cuiusmodi sunt eæ,scilicet,Extemplo,Derepente,(qua dictione vtitur Terentius & alij apud Nonium Marcellum,)Repente,Euestigio,quas duas posteriores copulat Tullius in j.in Verrem actióne,& posteriore vsus est iurisconsultus in l.diuortio.ff.de nego.gest.vbi Accur. non intellexit significatum huius dictionis,quam declarauit Priscianus lib.xviij. Vsus est & pontifex in cap.j. §. verum, de stat.regu.lib.vj.vbi glo.optimè exposuit,statim,vel continuo.Incunctanter,de qua (in l.si rogatus,in princ.ff.de manu.vindic.& in c.ex literis,quod est iij.in fi.ext.de fide instru.)in cap. referente,extrà de præbend.& in cap.vlt.extrà de schisma, & in cap. j. extra de his quæ fiunt à ma. par.cap.& in c.quemadmodum,extrà de iureiur.& in c.cum quis.(quod est pen.) de sentent. excom.lib.vj.(qui quidem tex.loquitur & etiam in casu canonis latæ sententiæ)Indilatè,non admodum latina dictione,sed qua vtitur c.vt inquisitionis,de hære.lib.vj.vbi & Pet.Anch. de ea nonnulla huc pertinētia scribit.Cito,Subito,(De subito,nā & hoc verbo,in eadem significatione vsus est Tullius &antiquiores, vt probat Nonius Marcellus.Actūtū,de quo Virgilius,lib.9.Aeneidos: *Extemplo, Derepente, Repente, Euestigio.* *Incunctanter.* *Indilatè. Cito, Subito, De subito. Actutum.*

Tum cætera reddet
Actûtum pius Æneas.

Quo in loco Seruius, Actûtum, inquit, confestim sine dilatione tẽporis. Et Terẽtius in Adelphis:
Aperite aliquis actûtum ostium.

Ex cõtinenti.
Id autem Priscianus dicit deriuatum ab actu id est celeritate.} Ex continenti. nam & hæc idem significat quod incontinenti, vt probatur in l. iurisgentium. §. quinimo, in princ. ff. de pact. & in l. si purè. ff. de fideic. lib. & in l. quoties, in prin. ff. sol. mat. & in l. sed & si ex parte. §. sed an etiã. ff. quod cum eo. & in l. iij. §. cùm igitur. ff. de vi & vi ar. & in l. si ita fuero. §. cùm pecuniam. ff. de noua. super quo tamen vide tex. in l. vlt. C. de erro. aduo. & si quæ sunt aliæ.

127 *Eæ omnes dictiones, sunt latæ sententiæ.*
¶Nam & eæ omnes quæ eius significationis sunt, vt diximus, sunt etiam latæ sententiæ, vt generaliter tradit Bart. in d. l. imperator, ff. de iure fisc. & in d. auth. de incest. nup. {Bal. in auth. in donatione. C. de secun. nupt. in ij. lect.} & Saly. in d. auth. incestas. C. de incest. nupt. & Ang. in d. l. in criminali. C. de iurisd. omn. iud. & in l. j. C. de pœna iudi. qui malè iudic. Imo. in d. c. vlt. vbi suprà, ext. de præscrip. Rom. & Fran. Aret. in l. j. §. qui præsens. ff. de verb. oblig. Fran. Cremen. d. not. vij. Fran. Aret. in d. l. si quis maior, in vij. notab. C. de transact. {Phil. Dec. in d. cap. in pœnis, de reg. iur. lib. vj.} & omnes ferè quos suprà in illis dictionibus allegauimus. Id quod satis ex eo probatur, quòd in nouellis constitutionibus Iustiniani, quas vulgo authenticas vocamus, quæ Græcè primùm ab ipso Iustiniano scriptæ sunt, ita scribitur in titulo περὶ ἀθεμιτογαμιῶν, id est, de scelestis nuptiis, & vt à nostro interprete quisquis is fuit, non malè traductum est, de incestis & nephariis nuptiis, statim post princ. εὐθὺς μὲν αὐτοῖς τὴν οἰκείων πραγμάτων ἔκπτωσιν ἐπικεῖσθαι. Quod sic ad verbum vertit noster interpres, mox ei suarum rerum casum imminere. Et ibi glo. in illo verbo, imminere, not. id fieri ipso iure propter dictionem mox, quod nos suprà diximus in xxvij. fallen. At Gregorius Haloander, cui debemus illam Græcam nouellarum editionem, & qui eas multò elegantiùs traduxit, ita eum locum vertit, Illi confestim & bonorum suorũ ademptio immineat.

εὐθὺς, & εὐθέως, quid propriè significent.
Nam dictio εὐθὺς, qua Græca litera vtitur, propriè statim significat, sicuti & εὐθέως confestim. Quasi scilicet & hæ dictiones & similes confundantur, nec inter eas quicquam intersit, præsertim quantum ad hanc vim latæ sententiæ, de qua tractamus.

128 *Quænam sit ratio cur hæ dictiones latã denotent.*
¶Nam & omnium huiusmodi dictionum eadem est huius naturæ ratio. Cùm enim lex vult pœnam statim siue continuò aut incontinenti vel mox infligi, non obscurè demonstrat aliam à iudice sententiam non esse ferendam, cùm ea statim proferri non posit, sed priùs requirat causæ cognitionem. Hanc enim rationem reddit Calder. consi. x. tit. de verb. signific. quem refert & sequitur Card. Alex. in d. §. callidis, col. ij. tit. de prohib. feud. ali. per Fede. & idem in effectu dicit Ang. quem Cardi. non allegat, in d. l. j. C. de pœna iudi. qui malè iud. & d. consi. cccl xxj. in fi. Nam sententia, inquit, illico ferri non potest. l. j. C. de iurisd. omn. iud. Et ante hos omnes Cy. in d. authen. incestas. C. de incest. nup. huius etiam reddens rationem. Nam iudicium, inquit, habet multas moras. l. etiam, in prin. ff. vt lega. no. caue. Et sententia cum deliberatione datur. l. hac lege. C. de sentẽ. ex peri. reci. Sed omnium primus Accurs. hanc eandem rationem posuit in d. §. j. in verbo, imminere, & ibi etiam Ang. in auth. de incest. nupt. {Illa autem dictio repentè, id significat, vt non requiratur causæ cognitio, Compostel. in c. quod sicut, de cleri. Alber. in l. sententiis. C. de errore calculi.} Ex quibus & illud fit, quòd si in constitutione apponerentur hæc verba, sine mora, ea esset latæ sententiæ, secundum Fran. Aret. in l. j. §. qui præsens, col. j. in fi. ff. de verb. oblig.

Hæc uerba, sine mora, sũt latæ sent.

129 *Vlterius, latæ sententiæ.*
¶Trigesimoseptimò fallit si cõstitutio vtitur dictione vlteriùs, verbi gratia, ne quis vlteriùs id faciat: nam illud censetur esse ipso iure sublatum, secundum Bal. in c. cùm accessissent, col. iij. versic. ibi, vlteriùs esset, & ibi quoque Barb. extr. de constit. & idem Barb. in c. si diligenti, extr. de for. cõpe. & Corse. in suis sing. in verbo, careo. in fin. & ipse Bald. post Petr. cuius neuter meminit, in l. vlt. C. quib. ex cau. maior.

130 *Dictio frustra importat ipso iure.*
¶Trigesimooctauò idem de dictione frustra, verbi gratia si dicatur, frustra id faciet, aut facturus est: quia intelligitur, si factum fuerit, nullum esse ipso iure, vt voluit Bart. in l. pen. §. ad crimen, in fi. & ibi clariùs Imo. ff. de publ. iud. & Saly. in l. quamuis, col. vlt. C. de adult. & in l. maior. C. de pigno. Domi. post Ioan. And. in c. j. col. vlt. in princ. de accusa. lib. vj. Panor. in c. veniens, col. vlt. & ibi Fran. Are. ext. eod. tit. idem Pan. in c. quia frustra. col. ij. ext. de vsur. dum se remittit ad no. per eum in d. c. veniens. Fulg. consi. cl. quidam ciuis, col. pen. vers. rursum & tertiò. Fran. Aret. in l. verbis ciuilibus, post prin. per illum tex. & ibi Ias. in ij. no. ff. de vulg. & pup. {& in l. Centurio, col. ix. ff. eo. vbi & illud dicit eam dictionem significare deesse potentiam faciendi, & ibi quoq; Ias. col. x. versi. in ea glo. ibi vt modo} Ant. ab Alex. in l. cùm ea quæ. & ibi etiam Ias. ad fin. & Iac. à S. Georg. C. de trans. Barb. in c. prudentiam, de offi. deleg. & consi. xliiij. scribitur apud Prophetam, col. ij. li. j. Alex. clanculum in l. j. §. si quis ita, col. ij. in princ. & ibi apertiùs Franc. Curt. senior, in addi. ipsius. ff. de verb. oblig. Feli. in d. c. Rodulphus, col. xxj. versi. frustra aliquid fieri, extr. de rescript. Corse. in suis sing. in verbo, nihil agit. Et bene facit tex. in l. si tutor. C. in quibus cau. in integ. restit. non est necess. & in l. in dubium C. de tutor. vel cura. qui non satisd. & in l. ex consensu. §. cùm procurator. ff. de appel. & in l. si causa. C. de transact. Quanquam & hic in contrarium adferri posset.

Et significat deesse potentiam faciendi.

131 ¶Contrarium enim voluit Ang. in d. §. ad crimen, col. j. vers. sequitur in tex. frustra. & Domin. sibi contrarius, in c. j. vlt. de iud. lib. vj. per tex. in d. c. quia frustra, de vsur. vbi & Io. Ana. col. 6. versic. in ea. in fin.

ea.in fi.& sic patet.& etiam Maria.in repe.d.c.veniens. & Alexander sibi etiam quoque contrarius in l.si tibi decem.§.de pignore,in fi.& ibi etiam Iacob.à S.Geor.sibi item contrarius, in vtraque lectu.ff.de pact.Pro quibus est tex.in l.si Titius,in prin.ff.de fideiuss.vbi scribitur mulierem frustra pro alio intercedere,& tamen certum est eam mero iure obligari,sed exceptione Velleia. senatusc. actionem summoueri,vt patet ex l.antiquæ.§.vlt.C.ad senatusc.Macedo.& no.Bald. in l.ij.ff.eo.Facit etiam tex.in l.j.C.de non nu.pecu.in illis verbis, frustra cautionem emissam. quæ gl.prima ibi ita interpretatur,bene dicit frustra,quia licet ciuiliter obligetur, tamē habet exceptionem l.cùm vltra,& in l.exceptionibus,eo.tit.& eam glo.sequitur Bal.in d.l.j.in j.oppo.

152 ¶Sed ad hoc dicas ex sententia Imo.Panor.Ioan.Ana.& Ias.vbi suprà in prin. huius fal. dictionē hanc suapte natura habere vim latæ sententiæ,sed aliquando secundum subiectam materiam suā naturam relinquere.De quo & nos diximus pleniùs supra in ij.fal. præteriti temporis. Ex quibus intelliges hoc generale esse & perpetuum in omnibus verbis & dictionibus.Tu autem interim vide tex.in l.tutelam.§.impuberi,ibi, frustra tutorem dabit.ff.de testa.tutel.iuncta l.j.C.eod. tit.& l. iurisperitos.§.vlt.ff.de excus.tuto.Nam ex d.l.j.videtur illam dictionem,frustra,in d. §. impuberi, significare ipso iure,& sine ope exceptionis.Contrà autem videtur ex d.§.vlt. Vide etiam Domi. in c.si pater,versi.testatore,col.pen.in prin.de testam.lib.6.

Solutio contrarii.

153 ¶Trigesimononò fallit in his verbis,authoritate nostra,siue huius nostræ legis authoritate. nā ea cum à iure proferuntur,denotant latam sententiam,vt si dicatur,talem pœnā authoritate nostra subibit.ita tenent Domi.& Cardi.Alex.in c.j.ij.quæst.3.per tex.in c.ij.extra de testib.cog.& in ca. præterea requisisti,& ibi not.extr.de appel.& in cap.excommunicationi,iuncta glo.ext. de rapto.

Hæc uerba, authoritate nostra, cum à iure proferuntur, latā sententiam denotant.

154 ¶Quadragesimò fallit in dictione liberè,vt voluit Bald.in d.c.j.§.callidis,in prin.& ibi Card.Alex. col.ij.in fi.tit.de prohib.feud.ali.per Fede.& Panor.in c.cum in cunctis.§.cum verò,in vlt.not.de electio.Corn.consi.clxv.circa primum,col.v.vers.respondetur,lib.ij.& Barb.con.lj.scripsit sapientiæ fons,col.xvj.versi.& adduco ad prædicta, lib.j.& consi.xj.illud afferam,col.ij.& iterum col. 8. lib.ij.Ioan.Ray.in §.pœna,in viij.& xiiij.& xv.q.primæ partis prin.tit.de prohib.feud.ali.per Fed. vbi ad hoc multa allegat Philip.Franc.in c.si pater,col.xxxij.vers.quid autem sit,de testam.lib.6. Cardin.Alex.in c.j.§.prædictis,col.ij.tit.quæ fuit pri.cau.benefi.amit. Ludo.Bolo.consi.lxvij. cōsortium sancti,col.pen.versi.aliquando etiam denotat.

Dictio liberè, est latæ sententiæ.

155 ¶Nam & hæc dictio eius naturæ est,vt non requirat alterius consensum,authoritatem,factum,vt est tex.in c.de multa,& ibi Panor.col.j.extr.de præben.& in c.pen.& ibi quoque Panorm.ext.de pœni.& remis.cum multis concord.à me cumulatè congestis in nostris commentariis consuetudinum Picta.tit.xiiij.§.j.in glo.iij.Quibus ego addiderim id quod voluit Bald.in c.quæ in ecclesiarum,col.j.vers.ibi,liberam.ext.de consti.id esse liberum,quod ab omni necessitatis obseruantia & solennitate est abstractum,per l.j.ff.de testa.milit.Et idem propè dicit ipse Bart.consil. cclxxxviij. incip.omnis qui rem,circa medium, lib.iiij. videlicet huiusmodi dictionem ab omni necessitate abhorrere,per l.fideicommissa.§.quanquam.ff. de lega.iij. Et quod scribit Aristoteles eius operis cui titulus est μετὰ τὰ φυσικὰ,lib.ij.& eius authoritate diuus Thomas Aquinas,ij.q.xix.c.iiij.id liberum dici,quod operatur sine aliqua re extrinseca.

De eadem re.

Quid sit, esse liberum.

156 ¶Propterea etiam à nostratibus ea dictio reponitur inter eas quæ faciunt substitutionem directā, id est,quæ nullo alterius ministerio indiget,vt per Bart.in l.Centurio,col.vij.versi.item quid si testator,& ibi Ias.col.xix.vers.primò adde.& iterum col.pen.versi.tertiò limita.{& Lancelotus Galli.in repet.nu.347.}ff.de vulg.& pupil.Et vt dicit Bart.in l.precibus,col.iij.versi.quarto quid si dicit.C.de impube.& ali.substit.quòd verbum liberè,eam vim habet, vt quis capiat propria authoritate,& ex manu sua,non alterius.& sequitur Raph.Com.consi.iij.testator B.instituit,col.j.Et in hanc quoque sententiam facit quod scribit Oldr.consi.ccxxvj.grauamina,col.iij.versic. præterea verbum,quòd hæc dictio omnem moram excludit per quædam iura quę allegat.ex quo planè colligitur,quòd aliam sententiam non exigit,per ea quæ diximus suprà in xxxvj.fal.

Liberè, an sit dictio directa.

Dictio liberè omnem morā excludit.

157 ¶Tamen Sign.Homod.consi.cxxxj.cuius exordium est,factum sic se habet,col.vlt.ita de hac dictione loquitur,vt non obscurè sensisse videatur eam non inducere canonem latæ sentētiæ.adeo nulla res in iure nostro sine controuersia reperiri potest,vt aliàs sæpe conquesti sumus.Sed quanuis Homod.mihi inter primos doct.statuēdus esse videatur,& eum solennē doct.appellet Corn. cons.cccxxxvj.constat quòd de iure communi,ad fine lib.j.tamen verum est quod apud Homerum lib.Odysseæ primo Iupiter grauiter pronuntiauit:

Qui cōtrariū tenuerint.

οὐ μὲν γάρ τι δυνήσετ᾽ αὐτία πάντων
ἀθανάτων,ἀέκητι θεῶν ἐριδαινέμεν οἶος.

Quibus significatur Neptunum solùm haud posse aduersus cæteros omnes deos contendere. Nec me tamen latet Barb.in c.ex parte,col.iiij.ext.de feud.in hac quoque op.fuisse,licèt non alleget Sign. Sed mouetur ex tex. in c.dicit dominus.32. q.j. vbi dicitur quòd propter notoriam fornicationem vxor liberè dimittitur,& tamen requiritur sententia,secundum glo. in c.ex parte, in verbo,manifesta,extra de sponsa.Ex quo,inquit,fit quòd hæc dictio liberè,non est latę sententię. Sed multùm fallitur Barb.Nam ea glo.non est vera,& contrarium tenet alia glo.in cap. vlt. & ibi Hostien.Ioan.Calde.& Panor.ext.de adult.vbi etiam Barb.secum pugnans in additio.ipsius Pan. id tenet per tex.in d.cap.dicit dominus,vtentem eo verbo,liberè , ad quem dicit nullum aduertisse.

tiſſe.verùm Panor.per eundem tex.hoc etiam tenet in d.cap.ex parte,de ſpon.& in ca.gaudemus, extrà de conuer.coniug.& ante omnes Innoc.in cap.inquiſitioni,ext.de ſent.excom.Et hic vide quæ de hac dictione latiùs vbi ſuprà citauimus,& iterum tit.xvj.§.iiij.in glo.ij.in ij. ampliatione, verſi.item videtur teſtator,& ſeq.

138 *Pleno iure,latæ ſententiæ. Et ſunt uerba directa.*

¶Quadrageſimoprimò fallit,etiam ſi verbo futuri temporis adiiciantur verba,pleno iure,tūc enim erunt latæ ſententiæ : quod planè demonſtrat illorum verborum ſenſus. neque enim plenum ius dici poteſt,quod alterius operam,miniſterium,ſententiam,iudiciū deſiderat.l.reſtituta.ff.ad Treb. quam ad hoc expendit Ang.conſi.cxxv.ſubſtitutiones dictorum,col.vlt. Ideoque vbicunque in ſubſtitutione ea verba apponuntur,denotant ſubſtitutionem illam eſſe directam,& quæ alterius manum non requirit,vt voluit Bart.conſi.xv.pater habens filium impuberem,ante fi.& Bald. in auth.hæc vſus præſtatio.C.de ſacroſ.eccl.per tex.ibi,& in l.Iulianus,in fi.ff.de rei vend.vbi & hoc voluerunt ipſe Bald.& Ang.& idem Bald.in l.precibus,col.xiij.verſ.procedo vlteriùs. C. de impub.& ali.ſubſti.Ang.d.conſ.cxxv.vbi ad hoc multa iura allegat.& Ant.conſ.liij. quidam magiſter,circa medium.& Pau.Caſt.{in l.mater, col.j.C. ad ſenatuſc.Tertul.& } conſi.xxviij.in cauſa quæ vertitur inter Petrum,col.ij.verſ.nunc ergo ad propoſitum,lib.ij.Franc.Areti. in d.l.Centurio,col.pen.& ibi quoque Iaſ.col.antepe.& Lancel.Galio.in repe.char.pen.ff.de vulga.& pupil.vbi & ad hoc ipſi Aret.& Iaſ.multa allegant.& idem Aret.conſi.clvj.diligenter viſis,col.vij.verſic. & hoc clarè.Corn.conſ.clij.in hac conſultatione,col.iij.verſi.& etiam verba,lib.ij.& conſ.cxlij.circa primum quæſitum,col.iiij.verſ.corroborantur,lib.iiij.{Fel.in c.conqueſtus,col.j.extr.de foro. cōpeten.}Iaſon in l.ſi ita ſtipulatus.§.Titius,col.3.verſ.item iſta verba.ff.de verb.oblig.& Fran.Curt. iunior conſi.lxvij.conſortū,col.vlt.Et quòd hæc verba ſignificent ipſo iure, ſatis videtur voluiſſe Aegid.Bellame.conſi.xxxix.factum eſt tale,dominus Humbertus,col.v.verſi.his præmiſsis.& expreſsim Iaſon conſi.cxxviij.verba permutationis,col.iij.verſi,quintò dicitur,lib.iiij.vbi & ad hoc probandum multa alia congerit de vi & potentia horum verborum. Quibus adde & quæ dicam infra in glo.vlt.num.11.& 12.

139 *De eadem re.*

¶Et ob hæc magis miror id quod à Bald.ſcriptum eſt in l.vlt.col.vlt. C. quib. ex cau.maior. hæc verba,pleniſsimam firmitatem,pleniſsimum robur,pleniſsimam liberationem,& ſimilia eſſe latæ ſententiæ propter illud ſuperlatiuum,per not.per glo.in l.ait prætor.§.permittitur.ff.de minor.Et ita illum ſequitur Fel.in d.c.Rodulphus,col.xvij.extr.de reſcrip.Ponderant igitur Bald.& Fel.ſuperlatiuum,quaſi ſecus ſit,ſi non ſit ſuperlatiuum.Imò verò ſi bene inſpiciatur Bal. videtur & in ipſo ſuperlatiuo voluiſſe contrarium.Nam quod ad poſitiuum pertinet,idem Bald.in l.precibus, colum.xiiij.verſi.procedo vlteriùs.C.de impub.& ali.ſubſti.non obſcurè tenet hæc verba , pleno iure,non facere ſubſtitutionē directam.quem ita refert & ſequitur Bened.Cap.conſi.lxxxiij.punctus Cyprianus de fulgineo,col.ij.& eſt tex.hæc verba,pleno iure, iungens cum dictione ſtatim, in l.in pecudum.ff.de vſur.quod fruſtra feciſſet,ſi pleno iure per ſe id ſignificaſſet.Ideo cogita, & interim vide quæ dicam inferiùs in glo.vlt.verſ.x.incip.quid autem & in hoc caſu,& ſeq.

140 *Hæc uerba, de iure , latæ ſententiæ.*

¶Quadrageſimoſecundò idem & de verbis,de iure,ſi credimus Tancre.& Gof.antiq.decret.glo. in c.cæterùm,extr.de reſcrip.Ille enim dicebat in caſu illius capit.reſcriptum ſecundum eſſe nullum ipſo iure propter ea verba,de iure,ibi poſita.ita enim in antiqua litera dicebatur,nec ſecundæ literæ de iure obtinent alicuius roboris firmitatem. Gof. autem aſſerebat ea verba de iure, poſtea fuiſſe ſublata , ne denotarent ſecundum reſcriptum eſſe nullum ipſo iure. & ita eos refert Ioan. Andr.ibi.

141 *Et tunc, latæ ſententiæ.*

¶Quadrageſimotertiò fallit,ſi appoſita fuerit illa dictio,extunc.ea enim eſt latæ ſententiæ,ſecundum Franc.Aret.in c.ſi diligenti,col.iij.verſ.in glo.poſita ſuper verbo,cauſam,de for.compet.per tex.in ca.cupientes.§.cæterum,ibi,extunc inchoandum volumus fore ſuſpenſos,iuncta glo.ibi in verbo,ſuſpenſos,de elect.lib.vj.& Corn.conſ.ciiij.licèt in hac conſultatione,col.ij.verſ. licet ergo non fuerit,lib.j.Vide tamen tex.in c.excommunicamus.§.credentes , ibi,extunc ipſo iure ſit factus infamis.quaſi ſcilicet ex tunc non induxiſſet latam ſententiam , niſi ipſo iure additum eſſet. & ſimilem tex.in c.cùm ex eo,in fin.de ele.lib.vj.& in extrauag.ſuſcepti regiminis,verſ.quam electionē.& in extraua.execrabilis.§.qui verò deinceps.Sed ad hoc dicito, vt ſuprà diximus in verbo præſentis temporis.{nu.26.}incip.ſed quod his reſpondeatur.

142 *Dictiones, eo ipſo,latam declarant.*

¶Quadrageſimoquartò fallit , ſi adiectæ fuerint dictiones eo ipſo , nam & eæ latam ſententiam declarant.glo.in d.cap.quàm ſit,in verbo,eo ipſo,& iterum in verbo euacuetur,& ibi Domi.in §. vlt.col.etiam vlt.& Philip.Fran.poſt medium,de elect.lib.vj.& glo.in c.cupientes.§. cæterùm , in verbo,ſuſpenſos,in prin.{& ibi etiam Ioa.Mo.col.x.verſ.& ſunt paria,eo.tit.& glo. } in c.indemnitatibus.§.poſtremo.in verbo,ſubiacere,eo.quoque tit.& lib.& in c.ij.§.inhibemus,de hær. eo.li. & in c.in pœnis,de reg.iur.eo.li. & in cle.j.in verbo eo ipſo,& ibi Imo.col.j.& Card.de vi.& hon. & in cle.ij.in eodem verbo,eod.tit.& in d.extrau.execrabilis,verſi.qui verò deinceps,in verb.ipſo iure priuari.& in extrauagan.quorundam, in verb. eo ipſo , de ſen.exc.Arch. in c.cum ex eo , in verb.eo ipſo,de elec.lib.vj.& in c.eum qui,de præb.li.vj.& in c.j.ad fi.de ſepul.eo.li.Ioa.An. in c. quia ſæpe,de elect.eod.lib.in nouel.vbi dicit quòd ſignificant ſine hominis adminiculo. Bald.in l. vlt.col.vlt. C.de ſacroſ.eccl.vbi ex hoc dicit quòd ea verba faciunt ſubſtitutionem directam. & in c.j.§.qui clericus,in prin.& ibi Card.Alex.tit.ſi de feud.fue.contr.inter do. & agn. Imol. in c.ſi diligenti,

diligenti,col.ij.verſ.in gl.perdant,ext.de for.comp.& in c.vlt.col.xvij.verſ.ſed certè vbi ſtatutum, ext.de præſcr.& in cle.j.in ij.no.de ſeq.poſ.& fruct.& in cle.ij.in j.no.de vit. & hon.cler. Cardin. Flo.in cle.j.in v.no.de elec.Imo.in c.vlt.quo loco ſuprà ſæpius citauimus,ext.de præſcr.Matheſ. d.not.cxij.Ro.conſi.cccxxvij.in propoſito caſu,col.ij.verſ.iij.Pan.in d.c.ſi diligenti,col.vij.de for. comp.Franc.Aret.in l.Centurio,in prin.col.pen.{& ibi Iaſ.col.etiam pen.verſ.limita iſtam.} ff.de vulg.& pupil.Alex.conſ.xlix.viſo themate,col.j.lib.vj.Corn.conſi.clxv.circa primum, colum.vj. verſi.tamen fallit,lib.ij.Barb.in d.c.Raynaldus,col.xlv.& iterum col.clxj.de teſta.Philip.Dec.in c. cæterum,col.pen.verſi.v.extr.de iudic.Et idem ſi dicatur hoc ipſo,vt voluit glo.in cle.vlt.in verbo,hoc ipſo,de præben. *Idem in verbo, hoc ipſo.*

143 ¶Quadrageſimoquinto idem de dictionibus ipſo facto,vt eſt glo.in cap.ij.verſic.ſi quis item habitum,iuncto tex.in verbo,ipſo facto,ne cler.vel mona.lib.vj.& in clem. attendentes,in glo.vlt. de ſtatu.mo.& voluit{Ioan.Mo.in d.ca.cupientes,verſ.& ſunt paria,de elect.lib.vj.} Archi. in c.j.in prin.in verbo,ipſo iure,de reſcrip.lib.vj.& in cap.vbi periculũ.§.nulli,in verbo,incurrat, de elect. eo.lib.& in c.j.& ibi Domi.in §.ſacri,per illum tex.de homici.eod.lib.vj.& idem Arch.in c.felicis, in verbo,infamis,de pœnis,eo.quoque lib.& in cle.attendentes,in fi.de ſtatu mo.& Zenzel.in extrauag.Ioan.xxij.incip.dudum.§.illud,in verbo,ipſo facto,de pœnis.Ioan.And.in c.in pœnis, col. pen.de reg.iur.lib.vj.in Mercur.Bart.in l.j.ff.de his qui no.infa.Bald.in d.l.iubemus nulli. §. ſanè, col.pe.C.de ſacro.eccl.& in l.palam.§.qui in adulterio.ff.de rit.nup.& in l.ij.C.de ſecun.nup.& in l.vlt.C.locat.& in c.bonæ,le j.col.vlt.verſ.& ſcias,de elect.& conſi. ccccxc. viſa petitione prædicta,col.ij.& vlt.li.iij.Ang.in d.l.in criminali.Imo.in d.cle.j.in ij.not.de ſeq.poſ.& fruct.& in d.cle. ij.in j.not.de vit.& hone.cler.Cardi.Flor.in cle.j.in prin. in xiiij.not.de pœnis.Rom.d.conſi.427. Pan.in d.c.ſi diligenti.Matheſ.d.not.cxij. Corne.d.conſ.clxv.quo loco ſuprà citauimus, lib.ij.& conſi.lxxxix.viſo ſupraſcripto puncto,col.pen.verſic.poteſt etiam,lib.iij.Alex.conſi.cxxxix. viſo puncto,col.ij.lib.vij.vbi & alia allegat.Philip.Fran.in d.c.quàm ſit.§.cæterùm,col.ij.de elect.li. vj. & in c.ij.in ij.not.de præſcrip.lib.vj.Iaſ.conſ.cxxviij.videretur in præſenti,col.iij. verſic.in primis eſt,lib.iiij.Philip.Dec.qui ad hoc quædam alia allegat,conſil. cxxxviij. cuius ſuperſcriptio incipit, verba iſta,in princ.& iterum conſi.clxxxvij.cuius item ſuperſcriptio incipit , contra tertium,col. iij.verſ.ſtantibus omnibus.& in c.reprehenſibilis.col.ij.ext.de appel. *Ipſo facto, latæ ſententiæ.*

144 ¶Quadrageſimoſexto idem in dictionibus ipſo iure,de qua re nihil dicerem,vt quæ per ſe eſt euidentiſsima,niſi & noſtrates hoc quoque expreſsim annotaſſent.Ita igitur voluit glo.in d.l.in criminali.& ibi etiam Ang.C.de iuriſd.om.iud.& in l.ſi fundum ſub conditione.§.qui fundũ,in verbo,ipſo iure.ff.de leg.j.& in d.cap.j.in gl.j.& ibi Archid.de reſcript.li.vj.& in c.ſtatutũ.§. vlt.in fi. eo.tit.& li.& in d.c.quàm ſit.de elect.lib.vj.& in c.vlt.verſi.officium,in verbo,ipſo iure, de offic. deleg.eo.tit.& in d.c.in pœnis,de regu.iur.eod.lib.& in cle.j.in fi.de reſcrip.& in extrauag. ſuſcepti regiminis,verſ.quam electionem,in verbo,ipſo iure,& in extrauag.execrabilis,verſ.alioqui,in verbo,ipſo iure.& iterum verſ.qui verò deinceps,in eodem verbo.Doc.in d.c.ſi diligenti.{ Ioan. Mo.in d.c.cupientes,vbi ſuprà,de elect.lib.vj.& in c.quanquam , in verbo,ipſo iure,eo.tit.& lib.} Bart.in d.l.j.ff.de his qui not.infa.& in l.j.in fi.ff.de compen.& in d.l.Mæuius.§. duobus, col.vlt. ff.de lega.ij.Bald.in d.cap.bonæ,col.vlt.de elect.& in d.conſ.491.lib.iij.Card. Flor.in cle.j.in prin. in xiiij.not.de pœnis.& conſi.cxxviij.in quæſtione quæ vertitur, in fi.& Collec. in c. propterea, col.j.verſi.quid ſi lex,ext.de verb.ſigni.Domi.& Philip.Franc.in c.j.de vit.& ho.cle.lib.vj.Pan.in c.j.col.j.ext.de re iud.Corn.conſ.ciiij.licèt in hac conſultatione,col.ij. lib.j. Tyndarus in trac. de compenſatione,col.xiiij.verſi.ſed certè eorum ſententia.Ang.Aret.in §.non autem omnes , poſt prin.Inſt.de perpe.& temp.præſcrip.& omnes ferè quotquot de hac materia ſcripſere.& hoc apertè probat tex.in c.quanquã,vbi id not.Dom.in pe.no.de elec.li.vj.& in d.c.ij.in prin.de præſcrip. eo.li.& ibi quoq; not.Domi.& Phil.Fran.& bene facit tex.in §.interdum,in fi.Inſt.de hære.quę ab inte.defe.{Ideoque Bal.in l.quærebatur.ff.de teſta.mil.exponit ipſo iure,id eſt, iure directo.} *Ipſo iure, latæ ſententiæ.*

145 ¶Quadrageſimoſeptimo,vt maturè relictis huiuſmodi dictionibus & aduerbiis,ad verba ipſa veniamus,fallit in futuro verbi incurro,vt ſi dicatur,incurrat ſiue incurret in talem pœnã.nam intelligitur ipſo iure ſine alia ſententia,vt voluit gl.in c.vlt.verſ.pars verò,in verbo,incurrat,de offi. delega.lib.vj.& glo.in c.eos,de ſenten.excom.dum inter caſus excommunicationis latæ ſententię ponit c.j.de relig.domi.eo.lib.& c.j.de iniur.eo.lib.quę eo verbo vtũtur,nec aliquid addunt quod ſignificet latam ſententiam.& in clem.j.in verbo,incurrant,& ibi Paul.Lau.Imol.& Card.Flor.in xxvij.quæſt.de vſur.& rurſum glo.in cle.j.in verbo,excommunicationis,de ſenten. excom. dum etiam inter canones latæ ſententiæ allegat cle.j.de deci. & d.cle.j. de vſur. quæ eo verbo vtuntur ſine adiectione dictionis latæ ſententiæ.& voluit etiam nuncupatim Corne. d. conſi.lxxxix. viſo ſupraſcripto,col.pen.verſ.poteſt etiam,lib.3.{& D.Coſ.Guy.in pragmati.ſanctio.§.quòd ſi aliter, in verbo,incurrat,& iterum in verbo,reddantur,tit.de electio.} *Verbum incurro, eſt latæ ſententiæ.*

146 ¶Tamen contrarium expreſsè voluit Io.Fran.Pauinenſis in extraua.vas electionis,in verbo, incurſurum,de cenſib.Secundum quẽ faciunt multi text.adiicientes huic verbo has dictiones,ipſo iure,ipſo facto,eo ipſo,& ſimiles,quæ inducunt canonem latæ ſententiæ, tãquàm id verbum per ſe non eam vim habeat,ij ſunt in auth.agri,in fin.C.quæ res obl.non poſ.& in c.vlt.ext.ne cler. vel mo.& in c.vbi periculum.§.nulli etiam.& rurſum §.quòd ſi præmiſſa,de elec.lib.vj.& in c.fundamenta. *Qui teneant contrarium.*

damenta.

damenta.§.quòd si secus,eo.tit.& li.& in c.cum ex eo,in fi.eo.quoque tit.& li. & in c.indemnitatibus. §. porrò,vers.sed procuratores,eo.item tit.& li.& in c.ij.de iud.eo.li.& in c.vlt.in fi.de reb. eccl.non ali.eo.li.& in c. quanquam, ad fi.de censib.eo.lib.& in c.clericis,versi.nos igitur, de immu.eccl.eo.lib.& in c.vt periculosa,versi.si quis,ne cler.vel mo.eo.lib.& in c.statuta,de hæret. eo. lib.& in c.j.versi.sacri,de homi.eo.lib.& in c.j.vers.qui verò,de vsur.eod.lib.& in c.felicis.§.præsenti.& iterum §.quapropter, de pœnis,eo.li.6.& in c.quia periculosum,in duobus locis & iterū c.quicunq;,de sent.excom.eo.li.& in cle.j.vers.quis autē,de seq.pos.& fruc.& in cle.j.de reb. eccl. non ali.& in cle.j.vers.nos tā ex iis,& iterū vers.prædictis,de relig.domi. & in cle.ne in agro,quæ est j.§.si quis autē,& rursum §.quia verò,de stat.mo.& in cle.attendentes,quæ est ij.in fi.eo.tit.& in cle.j.vers.nos tā,& iterū vers.predictis,de relig.domi.& in cle.j.vers.verū,de hære.& in cle.j.in prin.& rursum in vers.cæterùm,de priuileg.& in cle.cupiētes,quæ est vlt.§.vlt.de pœnis,& in extrauag.suscepti regiminis,paulò ante fi.ne sed.vac.& in c.agricultores,tit.de statu.& cōsue.in feu.

147 *Solutio contrarii.* ¶Sed ad hos omnes tex.dici potest,id quod suprà diximus vers.xxvj.incip.sed quod his respondeatur,has scilicet dictiones adiici ad hoc verbum ad certiorem demonstrationem significationis. Nec tamen omittemus,quòd Domi.in d.c.vlt.§.pars verò.de offic.deleg.lib. vj.assignat vim latæ sententiæ non illi verbo incurrat,sed aliis verbis eiusdem constitutionis.Nam ex eo no:quòd canon loquens per verba futuri temporis,est latæ sententiæ,quando per verba sequentia apparet legislatorem ita velle.Et sic apertè sentit Dom.hoc verbum incurrat,quo is tex.vtitur,nō esse suapte natura latæ sententiæ.Et idem quoque ante eum voluit Ioan.An.in c.clerici,in verbo,incurrant,& ibi quoq; Pan.in j.no.ext.de cler.excommi.Est tamen alia op.communior:& quod Ioan. An.dicit in d.c.clerici,id fuit quia aliis iuribus id declarabatur,videlicet in c.illud,in fi.eo.tit. iuxta ea quæ diximus supra vers.lxiiij.incip.duodecimo fallit.

148 *Verbum subiaceo, etiam in futuro est latæ sentētiæ.* ¶Quadragesimooctauò fallit in verbo subiaceo,quod & in futuro tempore est latæ sententiæ,secundum glo.in c.si quis suadente,in verbo,subiaceat.xvij.q.iiij.& in c.clericis,in fi.quam sequuntur Io.An.Pan.& omnes recentiores,extr.ne cler.vel mo.& glo.loquens in infinitiuo, {in c.non minùs,in gl.vlt.iuncto tex.ext.de immuni.eccl.&}in c.excommunicationi,in verbo,subiacere, & ibi Inn.Host.Io.And.Collect.Pan.& Io.Ana.ext.de rapto.& in cap.indemnitatibus.§. postremò, in verbo,subiacere,de elect.lib.vj.& in cap.j.in fi.de iniur.lib.vj.& glo.in c.eos,de sent. excom.li. vj.dum inter casus excommunicationis latæ sententiæ allegat c.j.de his quæ vi me.ve. cau.fi. eo. lib.& c.ij.in prin.de hæret.eo.li.6.quæ quidē vtuntur eo verbo in infinitiuo subiacere simpliciter & sine adiectione alterius verbi,quod habeat vim latæ sententiæ. & Hosti.in summa tit. de sent. excom.§.3.& Lapus in tract.de censura ecclesiastica,col.xxiiij.dum vterque etiam inter casus latæ sententiæ annumerat c.licèt,vers.si quis autem,& iterum vers.præterea,ext.de elect.& c. sicut ait,ext.de hæret.& d.c.non minùs.& c.aduersus,ext.de immu.eccl.& c.j.ext.de schisma. quæ similiter hoc vel in præterito vel in infinitiuo,quod idē est,vtuntur sine alia declaratione latæ sententiæ,& voluit expressè idem Hosti.in cap.j.post medium,extrà de sagit.& ipse etiam & Ioan. And.& Pan.in c.dura,extrà de crim.falsi.Lapus in eodem tracta.supra alleg.col.lxix.vers.septimò an hæc verba.& idem quoque vult Collect.in d.c.j.in prin.extra de schismat.& ibi Hostien.Ioan. And.Pan.& Ioa.Ana.dum ita interpretantur eum tex.hoc verbo,vtentem. Idem Pan.in c.nihil. col.iij.vers.in glo.in verbo potestatis,extrà de elect.& in d.c.si diligenti,col.vij.de foro competen. vbi reddit rationem,quia licèt proferatur in futuro, non tamen videtur de sui natura requirere alium actum aut ministerium iudicis.& idem Pan.in dicto c.licèt de vitanda,in vij. not. post antiquiores,& ibi quoque Philip.Dec.col.iiij.etiam in vij.not.extrà de elect.& idem Pan. in c. cùm in cūctis.§.vlt.col.vlt.eo.tit.& in c.vlt.col.iij.extrà de iura.cal.& in dicto c.non minùs,in vlt. not. extrà de immu.eccl.& in c.quia in omnibus,col.ij.vers.extrà glo.extrà de vsur.{Salyc.in auth.itē nulla,col.ij.vers.quæro an bannum.C.de episc.& cler.}Domi.in dicto c.j.vers.ne ante,de his quæ vi met.ve caus.fiunt.dum notat in ij.nota casum ex eo tex.vtente hoc verbo, in quo quis incurrit excommunicationē ipso iure.{Philip.Fran.in c.præterea,col.vlt. extrà de appellationib. } Fel. in c.j.col.vij.vers.nota quòd ista verba.extrà de iudic.{D.Cos.Guy.in pragma. sanctio.§. quod si aliter,in verbo,incurrat,Matthe.Afflic.deci.Neapoli.iij.extat obseruantiā,col.ij.}

149 *Qui contrarium teneant.* ¶Contrarium tamen sentire videntur gl.& Inno.in d.c.dura.& idē Inn.cum quo transeūt Ioan. And.& cōmuniter alij,in ca.cùm & plātare,in fi.extra de priuileg.& apertè voluit Bal.in l.j.col.2. C.de hæred.instit.Quorum sententiam confirmat tex.in cap.licèt,ibi,extunc subiacere, extra de voto.& in c.generali,vers.clericos,ibi,eo ipso subiacere,de elect.lib.vj.& in d.c.indemnitatibus.§. postremò,eo.tit.& lib.vbi est similis tex.& in c.ad apostolicæ.§.nos itaq;,ibi, ipso facto excōmunicationis sententię subiacere,de re iudic.eo.li.& in c.quoniā.§.vlt.ibi,ipso facto subiacere,de immunit.eccl.eo.lib.& in c.vlt.eo.tit.& lib.vbi est similis tex.& in c.j.ibi,extūc subiaceat,de vsur.eo. lib.& in cle.j.de consang.& affinitat.& in cle.nolentes,de hæret.& in cle.j.de sentent.excōmunic. & in cle.cùm ex eo,eo.tit.& in cle.j.de sepult.& in extrauag.Ioan.xxij.incip.dierū.§.illud, tit.de pœnis,& in c.item nulla,tit.de statut.& consuet.in feudis.Nā si id verbū subiacere,esset per se latę sententiæ,superuacuò essent additæ illæ dictiones,extunc,eo ipso,ipso facto,quæ etiam sunt latæ sententiæ,vt supra diximus.

150 *Contrarii solutio.* ¶Sed quantum ad primum,Panormi.in d.c.clericis,ne cleri.vel mona.solos Imo.& Ioan.An. vbi suprà allegans,id soluit,vt suprà diximus in ij.fal.præteriti temporis,videlicet hoc verbum suapte

natura

natura esse latæ sententiæ, sed ex subiecta materia vim suam perdere. Quãtum verò ad illos tex. pertinet, nihil est quod obsit illi sententiæ, vt satis patet ex iis quæ diximus in simili suprà in verbo præsentis tẽporis, versi. 26. sed quod his respondeatur, vt etiam diximus in præcedenti fal. Et ne de hac re dubites, habes tex. apertè probantes hoc verbum esse latæ sententiæ. Nam in d.c. si quis suadente, hæc verba scribuntur, anathematis vinculo subiaceat. quæ verba illius canonis esse promulgatæ sententiæ asserit tex. in c. quod translationẽ, extra de offi. lega. & iterum in c. his quibus, quod est vlt. ext. de offi. iudic. ordi. id quod etiam declaratur in ca. non dubium, & capi. in audientia, & c. quod de his, & c. cum illorum, & c. quamuis, ext. de sen. excom. & c. religioso, in fi. & c. cum quis, eo. tit. lib. vj. vt iam nullus de hac re dubitandi locus superfit. Scias tamen verbum subdatur, quod non longè distat à significatione verbi subiaceat, non esse latæ sententiæ, vt si dicatur, subdatur excommunicationi. non enim erit excommunicatus ipso iure, vt non obscurè sentiunt Host. & Io. And. in c. præterea, in verbo, subdantur, ext. de iure patro. *Verbum subdatur, nõ est latæ sentẽtiæ.*

151 ¶ Quadragesimonono fallit, in verbo, amittat, quod etiam est latæ sententiæ, secundum gl. in l. amissione. §. qui deficiunt, in fin. ff. de cap. minu. & Host. in c. j. in fi. ext. ne prælat. vic. suas & Bal. in l. j. col. j. C. si secun. nup. muli. & Panor. in d. c. cum in cunctis. §. vlt. col. vlti. ext. de elect. & in c. in quibusdam, ante fi. ext. de pœnis. & Cardi. Alex. in §. callidis, col. 2. tit. de prohi. feud. ali. per Fede. { & D. Cos. Guy. in d. §. quod si aliter, in verbo, incurrat, tit. de elect. } & est optimus tex. in auth. licèt. C. de episc. & cler. cùm primùm dicitur, amittant lucrum, &c. & mox subditur, & episcopus habeat licentiam vendicare. Nam hæc postrema verba, quæ id concedunt vendicare, apertè significant, quòd verbum amittant, ante prolatum simpliciter, denotabat amissionem ipso iure factam, vt suprà late diximus in prin. huius gl. *Verbum amittat, latam sententiam declarat.*

152 ¶ Contrarium voluit gl. quam sequuntur Petr. à Bel. Perti. Bar. & omnes in l. si quis in tantam in verbo, amittat, & iterũ in gl. magna, in iiij. q. C. vnde vi. & glo. in l. si qua ex fœminis, quæ est ij. in verbo, amittat, & ibi etiam Bal. C. de secun. nup. & glo. in c. si diligenti, in verbo, causam perdant, post prin. ext. de for. compe. & Archi. in c. ij. post prin. de præscr. lib. vj. Host. in c. in quibusdam, in verbo, amittant, & ibi etiam Pan. col. vlt. extrà de pœnis, & in c. de multa, col. j. in verbo, amitteret, ext. de præb. & Bar. in l. Mæuius. §. duobus, col. vlti. ff. de leg. ij. & in l. j. col. 2. & ibi etiam Ange. ad fi. C. de pœna iudi. qui mal. iud. Bal. in d. §. qui deficiunt. { & in l. extat, col. 2. in j. lect. ff. quod met. caus. } & in l. vlt. C. de loca. & in c. j. §. j. { in verbo, amittat. } tit. de feud. sine culp. nõ amit. Cy. in auth. qui semel, in v. q. C. quo. & quan. iudex. Pet. Iac. tit. de cõdi. ex lege scripta, col. j. & tit. de cau. ex qui. domi. debet amit. prop. in xiij. dist. feud. col. 2. vers. item cum dicitur, & tit. seq. qui est super cõdit. ex moribus col. j. { Bal. in l. j. §. qui deficiũt, col. 2. versi. in eadẽ gl. ff. de cap. diminu. } Domi. consi. xxiij. quia diffusè per patres meos, circa med. Panor. & Io. Ana. in c. j. ext. ne præla. vic. suas. Imo. in c. si diligenti, col. 2. versi. in gl. perdant, ext. de foro compet. Cardi. Flor. consi. xcij. in quæstione quæ vertitur, in iij. dubio. versi. item nõ est verum. & cõsi. cxxxviij. in q. quæ vertitur, ad fi. Raph. Co. consi. clxiij. prælatus certæ ecclesiæ, col. 2. dum dicit, amittit, esse latæ sententiæ, quia est præsentis tẽporis: quasi secus foret, si in futuro pronuntiaretur. Roma. consi. ccxij. quo ad primũ, in vlt. dubio. Aegid. Bellame. cõsi. ix. factũ est tale, cum esset lis, col. 9. versi. item non obstat quod dicit. & cõsi. 39. factũ est tale, dominus Humbertus, col. 5. versi. his præmissis. Io. Rayn. in §. pœna, in viij. x. & xij. q. primæ partis prin. tit. de prohi. feud. ali. per Fed. & in c. præterea si quis, post prin. & iterum in xix. q. eo. tit. & Cardi. Alex. sibi cõtrarius in c. j. in prin. col. j. tit. quib. mod. feud. amit. Franc. Rip. in c. sæpe, col. pen. versi. circa quintam quæstionem, ext. de resti. spol. *Qui sequãtur contrarium.*

153 ¶ In quam sententiam facit tex. in l. j. §. hi quibus, ibi, statim amittere ciuitatem. ff. de lega. iij. & in l. vlt. ibi, penitus amittat. C. de seruit. & in §. vlt. ibi, repente amittat, in auth. de restit. & ea quæ par. in vnd. men. & in c. j. ibi, hoc ipso feudũ amittat, titu. quo tempo. mil. & similis tex. in c. j. tit. de mil. vasal. qui contum. est. & in d. c. in quibusdam, ibi prorsus amittant, extrà de pœnis. & in c. eũ qui, in fi. cùm dicitur, eo ipso amittant, de præben. lib. vj. & in c. cùm secundum, in illis verbis, ipso iure amittat, de hæret. lib. vj. & in cle. j. ibi, eo ipso amittant, de vita & honest. cleri. Sed ego nõ admodũ moror hos text. & similes, vt iam suprà sæpius diximus. Nam & nonnunquam reperimus cum verbo præsentis temporis huius verbi, quod ex frequentiori calculo est latæ sententiæ, vt suprà diximus, etiam alia verba quæ eandem vim habent, fuisse adiuncta, vt in ca. similiter. titu. de leg. Corra. cùm dicitur, eo ipso beneficium amittit. & in c. j. §. qui clericus, tit. si de feud. def. conten. sit inter do. & agn. defun. vbi est similis tex. *De eadem re.* *Autoris solutio.*

154 ¶ Tamen sto ab hac posteriori sententia, quæ crebrioribus suffragiis innititur, & quoniam etiam in dubio debemus potiùs accipere significationem ferendæ, quàm latæ sentẽtię, vt dicemus pòstea in infinitiuo. & in simili dicit Feli. in d. c. Rodulphus, col. xvij. vers. cadat ab omni iure. Et quoniam etiam habemus tex. hanc posteriorem sententiam non obscurè comprobantes, videlicet in c. quia nonnulli, extr. de cleric. non resid. iuncto c. de multa, ext. de præbend. Nam in primo loco ita scribitur, quod si aliter factum fuerit, qui receperit, quod contra canones accepit, amittat. In secundo autem loco, velut aliquid addens ad illam constitutionem, statuit illum amittere ipso iure: quasi id in prima non intelligeretur: id quod intelligunt omnes penè in d. cap. de multa. & Panor. in d. c. quia nonnulli. *Autoris opi.* *In dubio accipienda est potius significatio ferendæ, quã latæ sententiæ.*

155 ¶ Quinquagesimo idem dicendum est de verbo perdat, quod est eiusdẽ omnino significationis. *Verbum per-*

dat, latæ sententiæ. Nam & quòd sit latæ sententiæ, sentit glos. relata ad tex. in c. inolita. xj. q. j. & Ang. consi. cclxxj. hoc capite, multùm considero verba thematis, col. vlt. dum dicit tex. in c. j. tit. de capit. Corra. vti verbo latæ sententiæ, is autem tex. hoc verbo perdat, vtitur. Et apertiùs Petr. Ancha. inter consi. Calder. tit. de feud. consi. vj. incip. an ex iniuria & negligentia, in fin. { & iterum tit. de verb. sign. consi. x. futurum tempus. } Barb. consi. xj. illud afferam, col. viij. lib. ij.

156 *Qui teneant contrarium.* ¶ Sed contrarium etiam voluit gl. in d. c. si diligēti, in verbo, causam perdant, in prin. Imo. & Host. in eo. verbo. Io. And. col. 4. Imo. col. 2. vbi supra, & Pan. col. 8. post alios sequentes eam gl. & Maria. col. 9. versi. circa quartam prin. quæstionem, ext. de foro compet. Archid. in d. ca. inolita, xj. q. j. { Alber. in l. lex vectigali. ff. de pigno. } Bar. in l. j. §. sed & cōstitutio, circa mediū. ff. de calum. Bal. in l. j. §. si pecunia. ff. depo. Card. Flor. cōsi. lxxiij. dominus abbas sancti Benedicti, in j. dubio. & d. cōsi. cxxviij. in fi. Pau. Cast. cōsi. lxxxiiij. quæstio ista vertitur, col. vlt. lib. ij. Rom. cōsi. ccxij. quo ad primum, in vlt. dubio. Domi. d. consi. xxiij. post mediū. Pau. Cast. consi. 84. quæstio ista vertitur, col. vlt. lib. ij. Aegidius Bellamera, d. consi. ix. vbi suprà. Ioā. Ana. consi. xxxij. vltra alia dubia. & Card. Alex. in d. c. inolita, col. 2. versi. in gl. ibi, verius. & facit tex. in d. c. cum secundum, ibi, eo ipso suarū rerum dominium perdant, de hæret. lib. vj. Et mihi hoc placet, vt diximus in præcedenti fal.

157 *Reuertatur, latæ sentētiæ.* ¶ Quinquagesimoprimo fallit, in verbo, reuertatur, quod & ipsum habet vim latæ sententiæ, secundum glos. in hac l. nostra, quæ interpretatur hoc verbum reuertatur, scilicet ipso iure. Sed de hoc iam satis superque diximus suprà in prin. huius glos. & paulopost in versi. quinto, incip. sed quod ad priores, & seq.

158 *Redeat, eandē vim habet.* ¶ Quinquagesimosecundo fallit, in verbo, redeat, quod est eiusdem significationis. Nam & quòd habeat vim latæ sententiæ, non obscurè videtur voluisse Ange. d. consi. cclxxj. multa considero, col. vlti. scribens tex. in l. imperialem. §. præterea si quis infeudatus, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. loqui per verbum latæ sententiæ, dum vasallum priuat feudo, quia per annum & diem nō petiit inuestituram à domino. Is enim tex. hoc verbo redeat, vtitur in hæc verba, feudū ad dominum redeat. Ex quo facilè liquet Ang. velle hoc verbum esse latæ sententiæ.

159 *Et est uerbū directum.* ¶ Et pro eo est tex. probans id verbum esse directum, in l. si duobus. ff. de testa. mili. & ita per eum tex. voluit { Bal. ibi, & } Domi. in c. si pater, in prin. col. 4. versi. glos. in verbo filiæ, { & ibi quoque Arnaldus à Soleno in repe. col. 4. } de testa. lib. vj. Et facit etiam text. in l. Seio, ibi, proprietas ad eā rediret, iunctis illis verbis sequent. soluta priore donatione. ff. de dona. caus. mort. { & in l. lex vectigali, ff. de pign. vbi & id Saly. no. } & in c. ex parte, extra de feud. Nam primùm is tex. iis verbis vtitur, & ad te feudum ipsius redire. quæ quidem verba esse directa, & latæ sententiæ, declarāt alia verba sequentia, quæ sunt huiusmodi: In primo ergo casu feudum liberè concedas.

160 *Vel potius commune.* ¶ Verùm crebriori nostratium doct. calculo est etiam obliquum, proindeque commune, vt per Bar. in l. Centurio, col. vlt. versi. quartò dubitatur. { & ibi etiam Franc. Aret. col. vlti. } ff. de vulg. & pupil. substi. Bal. { in d. l. si duobus, per illum tex. ff. de testa. milit. & } in l. vlt. C. de sacros. eccle. & in d. c. si pater, & ibi quoque Phil. Fran. col. 31. versi. septimò, de testa. lib. vj. Et Imo. in c. Raynutius, char. pen. versi. tractat etiam quintò. & ibi etiam D. Guil. Bened. in repe. in verbo eidem impuberi succederent, extra de testa. & Ang. in l. precibus, col. pen. & ibi etiam Corne. col. 17. versi. verba autem communia. C. de impub. & ali. substi. & est optimus tex. in l. vlt. ff. de vsufru. ear. rer. quæ vsu consum, & vide Bal. in l. ij. C. de donat. quæ sub mod. & tex. in c. quòd à te, in fi. extra de cler. non resid. cùm dicitur via recta redire.

161 *Verbum careat, est latæ sententiæ.* ¶ Quinquagesimotertio fallit in futuro verbi careo, quod est item latæ sententiæ, vt prodit gl. in l. prouidendū, in verbo, foro, quam sequuntur Ang. qui dicit sing. & Rapha. Fulg. ibi. C. de postu. & alia glo. in l. j. in verbo, carebit. ff. ad leg. Iul. de vi priua. cùm dicit semper, supple, hac lege damnatus, quam & ad hoc reputat sing. Fran. Aret. in d. c. si diligenti, col. 3. extrà de foro cōpe. & gl. in c. nihil, in verbo, potestate, quam etiam sequuntur Inn. Io. And. & Panor. col. 4. expressim expendens verbum careat, extra de elect. & gl. in c. quisquis, in verbo, fiat, extrà, eo. tit. dum allegat c. ne pro defectu, in verbo, careant ea vice, eod. quoque tit. & glos. loquens in infinitiuo carere, quod quātum ad hanc rem pertinet, eādem vim habet vt futurum, vt postea dicemus, in c. nouit, in fi. extrà de his quæ fiunt à prælat. quam ibi sequuntur Gofr. & Ioan. Andr. Signo. cōsi. cxxxij. factū sic se habet, in iiij. dubio. Bal. in authen. habita, col. 5. versic. sequitur in tex. dignitate careant. C. ne fil. pro patr. & in c. j. §. denique, super verbo, contemnere videtur, tit. quæ fuit pri. caus. bene. amit. Ang. & Raph. Co. in l. rem quæ nobis. ff. de acqui. poss. idem Ang. in l. in criminali, ad fin. C. de iurisdi. om. iudi. & in l. si quis in tātam, col. vlt. C. vnde vi. & in l. j. in prin. C. de pœna iudi. qui mal. iu. & in §. vlt. in fi. in authen. de litigio. & d. consi. cclxxj. col. vlti. { Pet. Anch. inter consi. } Cald. titu. de verb. signi. consi. x. incip. futurum tempus inducit { & iterum } tit. de feud. consi. vj. { an ex iniuria. } Panor. in d. c. nihil, col. 3. per illum tex. cum gl. in verbo, potestatis, de elect. & in c. quod super, in iij. not. extra de fide instru. vbi etiam loquitur in infinitiuo. Aegidius Bellamer. d. cōsi. ix. col. 9. versi. ad primā igitur rationem, & col. seq. versi. item non obstat quod dicit. Alex. in addi. Bar. in l. iubemus nulli. §. sanè si hoc, col. pen. C. de sacros. eccl. Barb. in c. ex tenore, & ibi Feli. col. 9. versi. considera tertiò. & Phil. Deci. de rescrip. idem Barb. in c. si sacerdos, col. 10. extra de offic. ordi. & in d. c. si diligenti, col. 33. extrà de foro compet. & in cle. j. col. 13. versic. not. de clausula, de elect. vbi dicit glo. in d. l. prouidendum, sing. & in repe. c. testimonium, col. 3. extrà de testib. vbi & illam

illam quoque gl.dicit singu.& consi.xj.illud adferam in medium,col.8.& iterum xiij. post versi. capio aliam dubitationem, lib.ij.vbi ad hoc allegat quædam iura.Corn.consi.ccxlvj.videtur in hac,post principium,lib.iij.consi.xl.viso processu,col.4.versi.& propterea,lib.iiij.Phil. Franc.in c. dispendia,col.vlti.de rescrip.lib.vj.Cardi.Alex.in §.callidis,col.2.titu.de prohib.feud.ali.per Fed. Feli.in d.c.Rodulphus,col.2.vers.careat viribus.& Ant.Corse.in suis sing.in verbo,careo,& iterum in verbo,penitus. { Do.Cos.Gui.in pragma.sanct.titu.de electio.§.quòd si aliter, in verbo, reddantur. }

162 ¶Quibus mirum in modum conuenit quod scribunt Paul.Liaz.& Card.Flor.in cle.in plerisque, post prin.de elect.quod verbum carere,inducit priuationem.Et fortius quod asserit Domi.in c.j. versi.& cum Parisiense,ad fin.de cleri.côiug.lib.vj.quod huiusmodi verbum,careat, denotat totalem priuationem,per no.per gl.in d.cle.in plerisque.nam si totalis sit priuatio,necesse est & priuationem ipso iure induci:quia qui totum dicit,nihil excludit, vt latè diximus suprà in præcedenti gl.in prin.Et facit etiam tex.in d.c.quisquis,extrà de elect.ibi,electionis commodo careat, iunctis iis quæ postea scribuntur in vers.qui verò,in prin.atque etiam tex.in d.c.ne pro defectu, eo.tit.cùm dicitur, eligendi potestate careant ea vice.& continuò sequitur,ac ipsa eligendi potestas ad eũ qui proximo præesse dignoscitur, deuoluatur. quibus verbis posterioribus apertè declarantur priora illa verba,eligendi potestate careant,esse latæ sententiæ. *Confirmatio præcedentiũ.*

163 ¶Sunt tamen qui negant hoc verbo latam sententiam significari,& in his Host.in d.c.nouit.dum tenet contra gl.ibi,& ibi etiam in fin.Panor.sibi contrarius,dum eam gl.sequitur,nõ quidem ob verbum carere,sed ob verbum decernimus,quod est præsentis temporis, & idem Host.in c.vlti. & ibi quoque Bal.sibi contrarius,col.2.de rescrip.exponentes tex.ibi,careant omnimodo,scilicet per sententiam.idem Bal.in c.quantò,in prin.extr.de transla. epi.vbi loquitur de infinitiuo carere,& in c.j.§.denique,col.2. versic.sed an ipso iure,tit. quæ fuit pri.caus.ben.amit.vbi loquitur in participio cariturus.& consi.ix.factum est tale,col.3.versi.sed hoc est aduertendum,lib.1.Domi.in d.c.dispendia,in prin.in iij.& iiij.no.de elect.lib.vj.per illum tex.qui ad verbum careat,addit, nec processus valeat.Aluarot. qui & ipse loquitur in illo participio,in d.c.j.col.j.tit.quæ fuit pri.caus. bene.amit.Rom.qui & ipse de eodem participio loquitur,consi.ccxij.quo ad primum,ad fi.Ioan. Ray.in §.præterea si quis in xix.q.titu.de prohi.feu.ali.per Fede.Mathesa.d.not.cxij. Card.Alex. sibi contrarius,in c.si quis episcopus.vij.q.j.& Ias.in d.l.rem quæ nobis,col.pen.ff.de acq. posses. Hiero.Cagno.in repe.l.si quis maior,char.lxij. nu.147. C.de transact. { Iacob.à sancto Georg.in tracta.feud.in verbo,qui quidem inuestiti,col.2.versi.ad idem adducitur. } *Qui tenuerint contrarium.*

164 ¶Et pro hac op.facit tex.in l.& si legibus,ibi,careat penitus impetratis.C.si cont. ius vel vtilitatẽ pub.& in c.sedes,extr.de rescr.vbi est similis tex.& in c.super literis,ibi prorsus carere omni commodo.& iterũ ibi,carere debeat penitus,eo.tit.& in c.ex ratione, quod est ij.in fi.de æta.& qualit. ibi,omnino viribus carere.& in c.proposuit.ext.de fil. presby.vbi est similis tex.& in c.ad dissoluendum,in fi.extr.de despon.impu.& in c.pen.ad fi.de rescri.lib.vj.& in c.j.de postul.prælat.eo. lib.vj.ibi,viribus omnino carere.& similis tex.in c.vbi periculum,versi.& ius,de ele.eo.lib.& in c. licèt canon,versi.decernentes,& rursus in c.vlt.eo.tit.& lib.& in c.ij.in fi.de renun.eo.lib.& in c. ij.versi.contractus,de reb.eccl.non ali.eo.lib.& in c.j.iuncta glo.de vit.& honesta.cleri.cùm dicitur,ipso iure careãt.eo.lib.vj.Nam in illis iuribus frustra dictiones penitus,prorsus, omnino,ipso iure,adiectæ fuissent,si id verbum per se habuisset vim latæ sententiæ. *De eadem re.*

165 ¶Sed iam satis suprà diximus hos & similes tex.parum vrgere.Sed & ad tex.in d.c.pen.de rescri. lib.vj.illud præterea dici potest, quòd dictio omnino, illic non fuit adiecta,vt latam sententiam significaret,sed vt intelligeretur impetrantem carere impetratis omnino, id est, vt interpretatur glo.ibi,vt nec præbenda illa,nec sequens,nec etiã canonicatus ei debeatur vi illius impetrationis. Ideo nihil huc pertinet. *Solutio contrarii.*

166 ¶Proinde videri potest sequendam esse priorem sententiam,quæ frequentioribus & munitioribus calculis adiuuatur.Quanquam illud verum est,quòd secundum subiectam materiam huiusmodi verbum potest esse ferendæ sententiæ, secundum ea quæ latè diximus supra in ij.fal.præteriti temporis.& alibi sæpe,& expresè in hoc verbo voluit Feli.tum in d.c.ex tenore, de rescri. tum in d.c.Rodulphus,eo.tit.Verùm pro posteriore sententia videtur esse tex.in c.vlt.extr.eod. tit.cùm dicitur,literarum commodo careant,iuncto c.dispendia.eo.titu.lib.vj.quod in hoc videtur ampliare d.c.vlti.ibi memoratum, vt ipso iure impetrans careat commodo literarum, proindeque non valeat sententia, vel processus super his factus,vt apertè declaratur in d.c. dispendia, & ibi per glos.in verbo,ampliantes,& iterum in verbo,processus,& omnes do.quasi scilicet per illud c.vlt.non induceretur nullitas ipso iure sine ea ampliatione. *Quænam sententia sit sequenda.*

167 ¶Quinquagesimoquartò fallit,in verbo,spolietur:quod quia sonat in merum factũ, & iuris executionem,vt videre est,significat ac declarat latam iam esse sententiam, secundum Host. in c.ex tuæ,col.4.in verbo,spoliari, { & ibi quoque Io.And.col.j.in eodem verbo,& Panor. in vj.not.} extra de cleri.nõ resid.Ant.qui id dicit ex facto respõdisse,& Imo.in c.vlt.ext.de postul. eundem Ant.in c.quod in dubiis,in ij.no,iuncto tex.in verbo,spoliandi,extr.de renun.& in c.cũ bonæ,in v.no.iũctis vltimis verbis illius c.quæ hæc sunt,beneficiis nõ differat spoliare,ext.de æta.& qual. & ibi apertiùs Collect.in fin.cùm dicit,ipso iure sunt priuati.Ideo non requiritur sententia, sed *Verbum spolietur, latam sentẽtiam declarat.*

ſpoliatio.& idem Ant.conſi.xxij.viſis punctis & quæſitis,col.j.Panor.poſt Cald.in c.cùm clerici, col.j.ext.de pact.& in c.ex parte,le ij.in iij.not.ext.de cleri.non reſi.Card.Flor.in c.perpendimus, col.47.verſi.ego dico melius,extrà de ſen.excom.Barb.in c.ij.& ibi Feli.col.j.& ij.ext.de reſcr.idē Barb. { in c.cum olim,col.vlt.extrà de rer.permu. vbi reſpondet ad text.eius c.qui videbatur aduerſari huic ſententiæ.& } conſi.xj.illud afferā,col.9.lib.2.& ipſe Fely.in ca.inſinuatum,poſt prin. ext.de ſimo.Phil.Dec.in c.j.in ij.lect.col.5.verſi.& notādum,ext.de iudi. & nouiſsimè Rebuf.noſter in repe.c.poſtulaſtis, nu.250.extr.de æta.& qual.& ante omnes videtur voluiſſe glo.in c.de multa,in verbo,contenderit,iuncto tex.in verbo,ſpolietur,ext.de præb.& ante hanc gl.in l.quoties,quæ eſt pen.in verbo,ſpolientur.C.de dignit.lib.xij.niſi dicas eam non inniti hoc verbo, ſed ſequentibus aliis.

168 *De eadem re.*

¶Quam ſententiam adiuuat quod ſcribit Oldr.ille qui ſuo tempore pater legum eſt appellatus, teſte Pau.Caſtr.in l.is poteſt.ff.de acquir.hære.Old.inquam conſi.cxcv.articuli domini Arnoldi, col.2.verſi.ad primum reſpondetur,ſcilicet in d.c.ex tuæ,de cleric. non reſid.nō eſſe neceſſariam citationem,nec alium ordinem iuris,propter verbum ſpoliare illic poſitum, & ſequitur Panor.in repe.§.quia verò.c.extirpandæ,col.9.verſi.& licèt hoc dictum,extrà de præb.& Feli.in d.c.ij.col. 2.de reſcri. { Et facit etiam tex.in l.ij.ff.de bonis damnatorum.cuius hæc verba ſunt,non vt quis in carcerem ductus eſt ſpoliari eum oportet,ſed poſt condemnationem.}

169 *Quibus contrarium placuerit.*

¶Quanquam Inn.quem & ipſum patrem Canonum vocat Ro.in repe.l.ſi verò.§.de viro,in liiij fal.ff.ſolu.mat.& dominum Canonum,Ioan.Fab.in §.fideiuſſores,col.2.Inſtitu. de fideiuſ.Inno. igitur in d.c.de multa,in eo verbo,contenderit.& ibi quoque Hoſt.ſibi contrarius,in verbo,alio, dicunt expreſsim hoc verbum ſpolietur intelligi per ſententiam.In qua etiam op.fuit Zenze.loquens in caſu d.c.de multa , in extrauag.execrabilis.§.qui verò deinceps,in verbo, ipſo iure priuati.Pet.Iac.tit.de cauſ.ex quibus do.amit.prop.in xiij.diſt.feud.poſt prin.illius di.& Ioā. And.in c.clerici,in verbo,incurrant,ext.de cleric.excom.mini.dum allegat.c.fraternitati,eo.tit.quod vtitur eo verbo.& idem Ioan.And.in c.illud,in verbo,infligendam, eo.titu.dum allegat illud idem c.ad probandum,in eo caſu requiri ſententiam.& Mar. Laud.& Cardi.& Alex.in c.j. ille quidem in §.illud tamen,hic in §.item qui domino,vterque poſt prin.titu.quæ ſit pri.cauſ.benefi.amit. & idem Card.Alex.in c.presbyter,col.vlt.j. q.j.

170 *Comprobatio eiuſdem.*

¶Et pro hac poſteriore op.Felin.in d.c.ij.col.2.ext.de reſcript.multa allegat,ſcilicet c.poſtulaſti, in verbo,ſpolietur,ext.de cler.excom.mini.iuncto d.c.clerici,eo.tit.ibi,non perdit ipſo iure.& c.vergentis,in verbo,ſpoliari,de hære.lib.vj.iuncto c.cùm ſecundum,eo.titu.vbi etiam requiritur ſententia.& d.c.quod in dubiis,de renun.iuncto dicto Inno.ibi exponentis,ſpoliandi,per ſententiā. quod & facit Hoſt.ibi.verùm vnum locum omittit Feli.qui clariùs quàm nullus alius id probat, videlicet in c.cùm olim,in fi.extra de rerum permut.cùm ſcribitur,& illum archidiaconatu curamus ſpoliare,ſuper hoc diffinitiuam contra eum ſententiam proferentes. Tandem autem concludit ipſe Feli.vbi ſupra,vt ad eum redeamus,hoc verbū ſuapte natura habere vim latæ ſententiæ,ſed interdum ob ſubiectum argumentum vim illam perdere, { quod & idem nuncupatim facit in d.c.inſinuatum , col.j.de ſimon. { vt etiam in ſimili diximus in præcedenti fal.& alibi ſæpe in hac eadem gl.

Solutio contrarii.

171 *Verba amoueatis, & remoueatis, ſunt latæ ſentētiæ.*

¶Quinquageſimoquintò fallit in verbis, amoueatis,& remoueatis:quæ etiā ſunt latæ ſententiæ, vt de primo voluit Barb.in d.c.ij.de reſcr.& d.conſi.xj.col.9.lib.ij.De ſecundo idem Barb. conſi. lxx.vbi Chriſtus,col.18.verſi.& eſt accuratè,lib.iiij.in id vbique allegās quod voluit Ant.de verbo ſpoliare,vt diximus in præcedenti fal.tanquam hæc verba amoueatis,ſiue remoueatis,& ſpolietis,ſint eiuſdem ſignificationis & naturæ.Quod & hinc confirmatur,quòd dicit Oldr.d.conſi. cxcv.hoc verbū amouendi eſſe eius naturæ,vt ordo quoque iuris non requiratur, ſicut & verbū ſpoliandi,per no.in d.c.ex tuæ,de cleric.nō reſid. Et hoc quidem probatur authoritate c.propter ſterilitatē.verſi.verū.extrà de loca.quod quidē vtitur eo verbo amouēdi, vt ſcilicet colonus amoueri poſsit ſi nō ſoluat,vel ſi peruerſè cōuerſetur,& aliis quibuſdam caſibus, de quibus etiā in l. æde.C.eo.tit.Et illum quidē tex.ita intelligunt Inn.& Io.And.vterq; in verbo,nō ſoluiſſet,& ibi etiā Collect.col.2.verſi.ſed nūquid malè.vt ſcilicet dominus eū poſsit propria authoritate amouere.quod & ſcribit Bar.in l.creditores,col.pen.verſi.quintò quod colonum.C.de pign.& Alex. conſi.cvj.magnifice prætor,col.2.verſi.circa primum,& iterum col.6.verſi.præterea magis communis,lib.iij.& Phil.Dec.in auth.qui rem,col.3.verſi.circa ſecundam concluſionem.C.de ſacroſ. eccleſ.Ex hoc planè ſignificantes hoc verbum amouendi,non requirere ſententiam.

172 *De eadem re.*

¶Sed tu tamen de hoc,an ſcilicet hæc verba amouendi & remouendi: eam vim habeant,vide & ſolertiùs expende tex.in ca.Titius,ibi,omnimodo remouebitur,tit.ſi de feud.controuerſ.ſit inter domin.& agnat.& in c.cum in cunctis,verſi.inferiora,ibi,ab iſto remoueantur,officio, iunctis no. per Inn.in dicto verbo,remoueantur,& aliis,extrà de electio.ex quibus facilè intelligi poteſt illud verbum illic non eſſe latæ ſententiæ.quod & optimè probatur ex cap.licèt canon,eod.titu.lib.vj. quod quidem cap.mentionem facit de d.cap.cùm in cunctis.& eadem quæ ſuprà diximus, ex eo reſumit,& deinde ad ea iuris executione ſupplenda,vt ſubdit,collationem,de qua ibi, eſſe nullā ipſo iure ſtatuit.Et quo patet quòd per primum nō inducebatur canon latæ ſentētiæ. Et ita eum tex.intelligunt gl.& doct.Vide inquā tex.in ç.per inquiſitionē,in fi.ibi,penitus amouentes,eo.tit.

vbi

vbi primum notanda est dictio penitus,& deinde quod ibi scribit Innoc.in fi.dum ad illud verbum addit,illo tamen citato,&c.Et tex.in c.vlt.in fi.cùm dicit penitus amouēdum,in fi.extra de æta.& quali.& in c. singulis.versi.ordinētur,ext.de stat.mon.vbi est similis tex.& in c.præsentiū, in fin.ibi,studeas penitus amouere,ext.de fil.presb.& in c.vlti.extrà eo.cùm dicitur,prorsus amotis.Super quo verbo Inno.Hosti.& Io.And.addunt, etiam sine ordine iudiciario,si sit notorium, &c.& tex.in c.cùm I.& A.ibi,per sententiam remouerunt,extrà de re iudi.& in ca.ad petitionē, in illis verbis,per sententiam amouentes,extrà de accu.& in capi.qualiter & quando debeat,ibi, amoueatur omnino,extrà eo.tit.& in c.ea quæ,quod est vlt.ibi,amoueantur absq; iudiciorū strepitu,extrà de stat.mon.& in ca.j.de capel.mona.lib.vj.cùm dicitur,ab eisdem nequeunt nisi per episcopos,& ex causa rationabili amoueri.Vide præterea Host.& Ioā.And.de verbo remouendi, loquentes in d.c.ex tuæ,in verbo,spoliari,extrà de cleric.non resid. & Panor.in c. querelam,col. 3. & ibi Barb.in addit.extrà de iureiur.& latissimè Felin.& Phil.Dec.in d.c.ij.col.j.& ij. { extr.de rescrip.& eundem Fel.in c.sciscitatus,col.2.versi.secundò inducit,eo.tit. }

173 ¶Illud autem certum est,verbum deponatur,cuius eadem propè est significatio,esse ferēdæ sententiæ,testibus Host.& Io.And.in c.vlti.in verbo,percussus,extra de baptis.Ad quod facit tex.in c.ij.extrà,de confes.cùm dicitur,ipsum per sententiam diffinitiuam duximus ab omni beneficio deponendum. { Quamuis & in contrariam sententiam is tex.adduci posset, quasi per illud verbum deponendum,non intellectum fuisset per sententiam,nisi id expressum fuisset. }

Verbum deponatur, est ferendæ sententiæ.

174 ¶Quinquagesimosextò fallit in verbo expellatur, quod etiam denotat latam sententiam. sonat enim in factum,non in ius,& sic innuit quòd nō est necessaria sententia priuationis, sed sufficit expulsio facti.Ita enim respondit Panor.consi.lxvij.in causa quæ vertitur,col.2.in prin. lib.ij. vbi ex hoc asserit emphyteutam ob cessationem solutionis in casu c.potuit,extr.de locat. cadere emphyteusi ipso iure,propter id verbum ibi positum.Quod & probatur ex eo quod diximus suprà in versi.abhinc iij.vbi locuti sumus de casibus l.æde.C.eo.tit.nam & ea l.vtitur hoc verbo expellendi,& vt diximus,intelligitur propria authoritate.Quin & Bart.in d.l.creditores.C.de pign.ad id dicendum mouetur authoritate d.l.æde,sentiens euidenter hoc verbum quo ea vtitur,nō requirere sententiā.Quid quòd gl.in d.c.potuit,quod vt diximus,vtitur hoc verbo, super eo ipso verbo,in princ.etiam asserit dominum propria authoritate id posse facere per tex.ibi,& in l.ij.C. de iure emphyt.quæ & ipsa per verbum repellendi , quod idem est,loquitur : quo etiam in loco Accursius in verbo,repellere,in eadem est sententia,vt dominus id possit per se,eius l.authoritate.& eas gl.sequuntur cōmuniter doc.in vtroque loco, adferūtque recētiores in posteriore loco concord.vt inibi videre poteris.Quibus adde {Corn.consi.ccxxxvij.in hac consultatione,col.2. versi.propter canonem,lib.1. } Cepol.consi.causarum ciuilium xxv.ex quæstione prædicta,col.2. vbi etiam huic verbo innititur.

Expellatur, latam sententiam denotat.

175 ¶Verùm Feli.in d.c.Rodulphus,col.23.versi.considera, extrà de rescri.dicit quòd id verbum expellendi adeo significat & requirit exercitium & ministerium hominis,vt si etiam ei iūgatur dictio omnino,aut penitus,aut aliæ similes quæ sunt latæ sententiæ,tamen in hoc vim suam amittunt propter huiusmodi verbum expellendi,sed tantùm accendunt & accelerant vim executionis:de quo diximus suprà in xxvij.fal.vbi de dictione mox tractauimus.Sed & quòd verbum repellendi,quod idem est,vt diximus,sit ferendæ sententiæ in futuro,voluit Bartholo.à Scar.inter consi.Alber.Bruni cōsi.cxiij.eodemque vlt.venerabilis domine,circa medium,& ante illū Zenz. in extrauag.execrabilis.§.qui verò deinceps,in verbo,ipso iure,de præben.Idemque de verbo,arceatur,quod non admodum distat à significatione illius,voluit gl.in c.cùm infirmitas, in verbo, arceatur,& ibi Inn.Host.Io.And.& Panor.extra de pœnit.& remis.Hosti.& Io. And.in c.omnis, in eodem verbo,eo.titu.Et de verbo excludatur,quod & propemodū idem significat,probat tex. in c.apostolicæ,extra de donatio.cùm dicitur,nisi præscriptione vel alia exceptione legitima actio huiusmodi excludatur.

Repellēdi uerbum est ferendæ sententiæ. Et uerbū, arceatur.

Et excludatur, similiter.

176 ¶Quinquagesimoseptimò fallit etiam in verbo,priuetur,quod item significat latam sententiam, cùm ex sua ipsius natura sit priuatiuum,secundum Gofr.Host.Io.And.& Panor.in c.j.extrà , ne prælat.vic.suas.Host.in c.licèt,in verbo,priueris,extrà de voto.Collect.in c.propterea,col.j.vers. quid si lex,extrà de verb.signi.Barb.in d.c.ij.de rescr.vbi ad hoc allegat tex.Bar.& Bal.in l.si quis maior.C.de transact.sed is longè fallitur : ille enim text. loquitur in præterito tempore priuatis: ideoq; ipse Bar. & Bal.post gl.ibi ob id dicunt esse latæ sententiæ,quasi sentiant secus fuisse si in futuro loqueretur. Quin Fely.in d.c.Rodulphus,vbi suprà in præced.fal.idē dicit de hoc verbo, quod & ibi ex eo diximus de dicto verbo,expellatur.

An uerbū priuetur, sit latæ sententiæ.

177 ¶Et quòd id verbum,priuetur,in futuro sit ferendæ sentētiæ tantùm, voluere gl.& alij in l.iubemus nulli.§.œconomus,in verbo,priuetur.C.de sacros.eccl.& gl.in c.cum tu,in verbo, priuādos, extra de vsur.& gl.& Inn.in ca.quia propter,in verbo,priuetur,& ibi quoq; Panor. extra de elect. gl.Inn.& Host.c.præterea quia in tantū,extrà,de iure patro.gl.in c.cupientes.§. si verò in discordia,in verbo,priuentur,& iterum in §.vel si personas,in eodem verbo.& Domi.in vtroque loco, de elect.lib.vj.Host.& Io.And.in d.c.ex tuæ,in verbo,spoliari,de cleri.non residen. idem Host.in d.c.de multa,col.j.in verbo,priuaretur,extrà de præben. Pet.Iacob.in titu.de actio.in rem pro re feud.contra empt.col.4.& in titu.de condictio.ex lege non scripta,col.j.& tit.de caus.ex qui.deb.

Verbum priuetur, ferendæ sententiæ tantùm.

amit.prop.in xiij.dist.feud.post princ.illius dist.Panorm.in ca.quia omnibus,col.2. versicu. extrà glos.extrà,de vsur.& in d.cap.ex parte,le ij. in iij.not.extrà de cleric.non resid.& in cap. clericis, in j.not.extra ne cleric.vel monach. { Ioan.Rayn.in §.pœna,& iterum in §.insuper, col.5.in paruis,versicu.quæro hic habes,tit.de prohib.feu.ali.per Fede.& Ioan.Ana.post Cardin.Flor. } in c. inquisitionis,col.j.versic.vtrum autem homicida, { & ibi quoque Fely.col.item j. } ext.de accus. & ipse Fely.in d.c.ij.col.2.in fi.ext.de rescri.Et facit tex.in auth.sancimus.C.de episc.& cler.cùm dicitur,extunc priuetur.& in §.j.ibi , omnino priuari,in auth.de non eligen.secun.nub. Nam hæ dictiones extunc,& omnino,sunt latæ sententiæ,vt suprà diximus, quæ frustra adiicerentur , si verbum priuetur,esset etiam latæ sententiæ. quanquam hæc ratio non admodum vrget , vt suprà sæpius diximus.Sed vide bonum tex.in c.quanquam,de elect.lib.vj.

178 *Verbũ , adiiciatur , latam sẽtẽtiã & facti executionem respicit.* ¶Quinquagesimooctauò fallit in verbo abiiciatur , quod etiam latam sententiam & facti executionem respicit,secundum Ant.in c.ad audientiam.le ij.extrà de rescrip.& Cald.consi.vj. in rub. de verb.signi.Panor.in c.cum in cunctis.§.clerici,col.4.extrà,de elect.& Cardi.Alex.in c.in nomine domini,col.4.versi.not.ex tex.ibi,à liminibus.xxiij.distinct. Sed tu tamen de hoc potes dicere,quod de verbo expellatur diximus,nihil enim video interesse inter ea, quantũ ad id de quo tractamus, pertinet.

179 *Quænã dicãtur uerba executiua.* ¶Quinquagesimononò fallit generalius in quibuscũque verbis executiuis,vt nostri appellant,id est denotantibus executionem actus , & quæ sua natura habent vim priuatiuam , siue annexam secum priuationem,quæ prolata etiam in futuro tempore sunt latæ sententiæ, vt dicit Ang.in §. vlt.in fi.in auth.de litigio.& consi.ccclxxj.multum considero,col.vlt.Card.de verb.sign.consi.x. futurum tempus inducit.& inter ipsius consi.Pet.Anc.tit.de feud.consi.vj. an ex incuria & negligentia,ad fi.& Bal.in c.quæ in ecclesiarum,col.7.versi.secundo verò casu,ext.de consti.Ant.in d. c.ad audientiam.le ij.col.j.extrà,de rescr.& in c.vlt.col.2.versi.quartò ad declarationem, extrà,de postul.& cõsi.xxij.visis punctis,col.j.Raph.in l.prouidendũ.C.de postul.Panor.in c.clericis,ad fi. extrà,ne cleri.vel mona.Maria.qui loquitur de vulgari vocabulo Italorũ extrascinetur. cõsi.xxij. Omnipotens,&c.sequendo ordinẽ,col.3.versi.quartò hoc probatur,vbi in id multa allegat.Barb. Fely.& Franc.Ripa.in c.ij.extrà, de rescrip.idem Barb.in c.si sacerdos,col.10.extrà,de offi.ordi.& consi.xj.illud afferam,col.8.lib.ij.Card.Alexan.in §.callidis,col.2.tit.de prohib.feud.ali. per Fede. Iason,qui Calde.tantùm allegat,& hanc illius doctrinam dicit no.in l.rem quæ nobis,col.pen.ff. de acqui.poss.quem tamen vide.Quid autem de verbo auferatur, videbis ex glo.in §.si quis autem,in verbo,auferri,& ibi Ang.qui contradicit gl.in authen.de hæred.& falcid.

180 *Verbum , fit, est canon latæ sententiæ.* ¶Sexagesimò fallit in verbo,fit,quod etiam est canon latæ sentẽtiæ.vt si dicatur,fit infamis, anathema fit,vt voluit gl.in l.amissione.§.qui deficiunt,in verbo,relegati,in fi.ff.de capi. minu.& in c.si quis ex clericis,& ibi etiam Inn.& expressiùs Imo.ext.de vit.& hone. cleri.& gl.in c.licèt canon,in verbo,priuatus,de elect.lib.vj.& in c.ij.in verbo,innodetur,in fi.de hæret.eod.lib.vj.& in c.si quis xxiij.dist.Bal.in l.j.col.j.ibi,infamis,& ibi quoq; Phil.Dec.col.3.in 5.no.C.de secun. nup. & idem Bal.in l.si qua mulier,per illum tex.in verbo,fit infamis.C.ad Tertu. Card.Flo.in cle.j.in prin.colum.vlt.in iij.q.de excess.præla.Panor.in c.quisquis,colum.2.ext.de elect.& in.c.clericis, ad fi.extr.ne cleri.vel mona.& in c.ij.ante fi.ext.de for.comp.& in c.si diligenti,col.6.versi. super gl. in verbo,perdãt,& ibi Barb.in addit.illius,eo.tit.& idẽ Barb.cõsi.lxiiij.scribitur Exodi,col.3.modò ita est,lib.iiij. { & Fran. Aret.in l.si is qui,col.2.versic.tu autem aduerte.ff.de vulg.& pup.substit. } Corn.consi.ciiij.licet in hac consultatione,col.2.versi.licèt ergo,lib.j.& Hippo.Marsi. consi.xciij. aperiat,col.2.versi.& facit etiam,lib.ij.& Iason consi.cxviij.videretur in præsenti,col.3. versic.secundò verbum fit,lib.iiij.

181 *Et directum.* { ¶Nam & id verbum est directum,vt dicit Bal.in l.j.ff.de hære.insti.& cõsi.cxcv.super eo quod quæritur,col.2.versi.præterea hic testator,lib.iiij.& inter eius cõs.Petrus Ast.consi.iij.factum tale est,quidam nomine Paulutius,col.2.lib.v.Sed & ipse Bal.consi.cccccxcj.visa petitione, col.j.lib.iij. dicit id verbũ esse substãtiale,atq; essentiale,& veritatem inducere.Et huc pertinet,quòd cùm in vulgata editione Gene.j.c.scribatur,fiat lux,& facta est lux,quẽ locum nostri in id trahunt,vt verbum fiat,sit etiã directũ,& latæ sententiæ,vt postea dicẽmus,nu.208.certè nonnulli ita eum locũ traducunt,Sit lux:& fuit lux.& inter cæteros Augustinus Iustinianus,vir literarum Hebriacarum peritissimus,ad calcem scholiorum, quæ in Psalterium edidit.Ex quo etiam potes intelligere , id verbum,fit,esse veluti subitaneum,ita vt nullam moram recipiat. }

182 *Qui contrariũ tenuerint.* ¶Sed contrarium tenet,qui vbiq; sibi est contrarius,Bal.in c.at si clerici,col.antepen.versi. vtrùm hæc oratio,extrà,de iudi.cùm scribit,his verbis,anathema sit,non declarari latam sententiã.& allegat Archi.in c.sollicitudo.lij.dist.& in c.quicunque.j.q.j.qui tamen nihil dicit in priori loco sed in posteriori scribit dictionem anathema, qua vtitur tex.in eo loco simpliciter , & sine verbo sit, non esse latæ sententiæ.ideo nihil etiam huc pertinet,nisi diceres verbum sit, esse illic intelligendum.Sed & idẽ quod Bal.tenet Ant.Flor.nõ minus theologia quàm iuris canonici peritia clarus, in j.parte suæ summæ,tit.xiiij.q.100.§.vj.col.j.cũ etiam dicit per illa verba,anathema sit, latã nõ esse sententiã,sed quãdam esse comminationem.Sed & quòd id verbũ non sit latæ sentẽtiæ,non obscurè sentiũt Imo.& Domi.in c.j.§.vlt.de elect.lib.vj.dum scribũt verba illius tex.priuatus sit, intelligi,ipso iure,quia secundũ Imo.verbũ priuatus,quod est præteriti tẽporis,facit, vt verbum, sit,assumat

sit,assumat eandem vim. Et secundum Domi.nō id sit ex propria eorum verborum natura, sed quia ex aliis verbis illius constitutionis constat ea intelligi ipso iure. {Et facit in hāc partem tex. in l.ij.§.deinde ait prætor.ff.ne quid in loco public.dum exponit hæc verba sit,fiat.}

183 ¶In qua re Imo.Panor.& Fely.qui Bal.tantùm citat,illi quidem in d.c.ij.de foro compe. hic in d. c.Rodulphus,col.2.versi.sit excommunicatus,de rescrip.tradunt hoc verbum esse latæ sententiæ ex propria vi ac natura, nisi ex subiecta materia aut ex aliis iuribus appareat esse ferendæ, non etiam latæ,quod generale est & perpetuum in cæteris omnibus, vt sæpius suprà diximus, præsertim verò in ij.fal.præteriti temporis,& in xviij.fal.huius futuri temporis,& alibi sæpe. *De eadem re.*

184 ¶Porrò illud hic annotandum,quòd si verbum,sit,iungatur participio præteriti temporis, vt sit excommunicatus,sit priuatus,haud dubiè est canon latæ sententiæ,vt præter Imo.vbi suprà voluit gl.in d.l.in criminali,& ibi Bar.Bal.Ang.Pau.Cast.& alij.C.de iuris.om.iud.Zenzel.in extra. execrabilis.§.qui verò deinceps,in verbo,ipso iure,de præben.Pau.Cast.in authen.hoc amplius, col.2.versi.in tex.ibi excluditur.C.de fideicom.& Cardi.Flor.consi.cxxviij.in quæstione, in fi.& expressissimè omniū Matthes.no.cxv.hoc capite,nota quòd vbi lex imponit pœnā.& ita loquuntur multi ex iis quos suprà in priori parte adduximus,& faciunt quæ diximus suprà in xvj.fal. *Verbū sit, si iungatur participio præteriti temporis, est canon latæ sententiæ.*

185 ¶Huius autem rei,ne id omittamus,est apertissima ratio, quoniā illud verbum sit,etiam in tempore futuro prolatum,si sit iunctū participio præteriti temporis,assumit naturam illius præteriti, vt videre licet ex sententia P.Nigidij vt antiquissimi,ita celeberrimi Grāmatici,quæ est huiusmodi in lib.24.cōmentariorum Grammaticorum,vt retulit Gellius lib.xvij.c.vij. Verbum esse,atq; erit, quando per se ponūtur, habēt atque retinēt tempus suū:cùm verò præterito iungūtur,vim tēporis sui amittūt,& in præteritū cōtendunt,&c. Quæ Nigidij sentētia planè cōfirmatur ex eo quod scribit Iuriscōsultus in l.verbum erit.ff.de verb.sign. Ex quibus patet,in d.c.j.§.vlt.de elect.lib.vj. cū dicitur,ipso iure sit priuatus,& in cle.j.in fi.de rescr.cùm dicitur,sit irritus ipso iure,& in cle.ne in agro.§.cæterùm, de stat.mona.cùm dicitur: eo ipso sint priuati. & in aliis propè infinitis iuris canonici locis,frustra additum esse ipso iure,& eo ipso,cùm satis intelligeretur.nam irritus,habet significationem præteriti,vt ratus, {vt patet ex eo Terentij loco in Phormione: *Verbum sit, quando accipiat naturam præteriti temporis.*

Quod dictum,indictum est:quod modò erat ratum,irritum est.}

Et similiter priuatus,nisi dicas id ad maiorem certioremque expressionem factum fuisse, vt suprà sæpius diximus. Nam & Imo.in d.clem.j.de rescr.in ij.col.not. ex eo text.posse sumi ar.pro & contra,an verba,sit irritus,inducant nullitatem ipso iure,nécne. Sed de hoc verbo irritus, plura diximus suprà num.41. {Et ad illud quod dictum est ex Nigidij sententia,vide tex.in l.is qui.§. quod ait.ff.quod vi aut clam.}

186 ¶Sexagesimoprimò fallit in verbo,cadat,quod est etiam latæ sententiæ,ex sententia gl.in l.vlt.in verbo,cadat,& ibi Saly.col.pen.C.de iure emphy.& Bal.in l.ij.in addit.in iij.q.& ibi quoque Sal. in eadem q.eo.tit.per tex.in l.vlti.vbi & ipse Saly.not.C.loca.& gl.in auth.nullum creden.agri.ad fi.in verbo,cadent.& ibi Iac.Bel.& Bar.etiam in fi.Host.post Hugo.in c.si diligenti,in verbo,perdant,ext.de for.cōpe.And.Iser.in c.statuimus,tit.de stat.& consi.Io.Fab.in auth.statuimus.C. de epis.& cle. {Pet.Anch.inter consi.Io.} Cald.consi.x.inci.futurum tempus,tit.de verb.sig.& iterum consi.vj.an ex incuria,in fi.tit.de feu.Ant.consi.xxij.visis pūctis & quæsitis,col.j.Pan.in c.si diligenti,col.7.ext.de for.cōpe. {Alex.consi.vj.circa processum,col.pen.versic.hoc etiā latè, lib. iij.} Barb.consi.xj.illud afferam,col.8.lib.ij.Guid.Pap.consi.clxxiij.honesta mulier,col.2.Iason in l.rem quæ nobis,col.penul.ff.de acqui.poss.Cepol. Causarum ciuilium consi.xliij.in quæstione, col.2.versi.item illud statutum. {D.Cos.Guy.in prag.sanct.tit.de electio.§. quod si aliter in verbo,reuertantur.} *Verbum, cadat, est latæ sententiæ.*

187 ¶Contrarium tenet gl.in auth.habita.in verbo,cadat,& ibi Saly.sibi cōtrarius,col.pen.vers.quærit sequens gl.C. ne fili.pro pat.& gl.in auth.ad hæc,in verbo,cadat,in prin.C.de vsur.& in l.ij. §.quod si actor,in verbo,cadat.& ibi Bar.& Bal.sibi etiam contrarius.Pau.Cast.& Fran. Cur. senior.C.de iura.cal.& gl.in c.vlt.& ibi etiā Inn.Host.Io.And.Coll.& Pan.sibi item cōtrarius, col. 2.versi.quæro hìc dicitur,ext.eo.tit.Spec.tit.de loca.§.nūc aliqua,versi.47.Cy.in auth.qui semel, in v.q.& ibi Bar.ante fi.Bal.col.pe. {& Saly.etiā,col.pen.versi.quæro ab extrà.} & Ang.C.quo. & quan.iud.Signo.cōsi.cxxxj.factum sic se habet,anno domini,col.vlt.versi.venio ad quartam. {Ioā.Fab.in auth.ad hæc.C.de vsur.} Bar.in §.j.in auth.vt defunct. seu func.eor.in princ.Bal.in auth.qui res,in fi.C.de sacr.eccle.Ang.in §.vlt.in fi.in auth.de litigio. {Salyc.in auth.minores, in xix.q.qui daretur.pos.} Imo,in repe.c.vlt.col.17.versi.sed certè vbi statutum, ext.de præscri.vbi reddit rationem specialem, quare in d.l.vlti.C.de iure emphy.est latæ sententiæ contra naturam propriam.Petr.Anc.sibi etiam contrarius,cōsi.lxiiij.motiua iudicis,circa mediū.Domi.cōsi.xxiij. quia diffusè per patres meos,post medium.Rom.cōsi.ccxij.quò ad primum.col. vlt.versi.quò ad tertium, in duobus locis.Matthes.d.no,cxij.Aluar.in d.§.statuimus,tit.de stat.& consue. Aegid. Bellam.cōsi.ix.factum est tale,cùm esset lis,col.9.versi.item non ob.quod dicit.Fra.Cre.no.vij.tu scis quòd verbum.& Fran.Rip.in c.sæpe, col.pen.ext.de restit.spol. {Corn.consi.clxvj.quatuor, col.3.versi.quamuis verbum cadat,lib.ij. *Qui contrarium teneant.*

188 ¶Quam sententiam confirmat text.in d.l.vltim. C. loca.in illis verbis, sine aliquo facto vel aliqua sententia cadant. Nam si id verbum per se fuisset latæ sententiæ,ad quid addita fuissent ea *De eadem re.*

verba,sine aliquo facto,vel aliqua sententia? Et tex.in d.authen.ad hæc.C.de vsur.ibi,ab actione cadat omnimodo.& in §.vlti.in auth.de restit.& ea quæ par.in vndec.men.ibi, mox cadat.& in §.quia verò Leonis.§.si quis emere,in authen.de non ali.vbi est similis tex.& rursum ibi,in vers. si quis autem,ibi,omnino cadat.& in §.j.ibi,omnino eos fideicommisso cadere,in auth. de restit. fideic.& in §.si verò solū,ibi,statim relicto vsu cadere,in auth.de nupt.& in §.sed & si quis,versi. si verò cùm sit,ibi,omnimodo eo cadet,in eo ipso auth.& in §.j.versi.nos autem,ibi,cadent omnino,in auth.de tabel.& in c.quod olim,in verbo,ipso iure incidāt,ext.de iud.& in c.eos,in prin. de sen.excom.lib.vj.ibi,in eadem sentētiam recidere ipso iure,& in c.clericis.§.prælatis,de immu. eccle.lib.vj.cùm dicitur,in sententiam excomunicationis incidunt ipso facto.& in c.eos qui , ibi, recidere ipso iure,de sen.excom.lib.vj.& in cle.j.ibi,hoc ipso cecidisse,de sequest.possess.& fru.& in cle.vlt.ibi,prorsus cecidisse,de stat.mon.& in cle.j.§.à feudis,ibi, cadat hoc ipso iure.& iterū in §.vltimo ibi,in eandem excommunicationis sententiam recidat ipso facto,de pœnis,& in l.interdum.in fin.ff.de oper.liber.cùm dicitur,ipso iure hæ intercident.Nam hæ dictiones, omnimodo, mox,ipso iure,hoc ipso,ipso facto,sunt latæ sententiæ,vt suprà diximus. Sed huiusmodi tex.non admodū confido, propter ea quæ supra tam sæpè diximus.Tamen in dubio sequerer posteriorem sententiam,ob ea quæ diximus suprà in simili,in xlix.fal.

Dictiones,omnimodo, mox &c.sunt latæ sententiæ.

189 ¶Sexagesimosecundò fallit in verbo,capiat,siue accipiat,siue recipiat,percipiat, quod est latæ sententiæ,vtpote quod sit directum secundum Bar.in l.Centurio,col.3.& iterum v. { & ibi Imo.col. pen.Fran.Aret.col.antepen.versi.circa secundam quæstionem.& } Soci.in v.no.& alij recentiores,per illum tex.ff.de vulg.& pup.substit. { Nam ibi primū Bar.dicit directò substituti, & paulò mox,iure cōmuni capiet,quod intelligitur directò secundū verba præcedētia,& } eundē Bar.cōs. 56.Bar.fecit testamentū,col.j.Bal.in repe.Io.Lig.in c.si pater,& ibi etiā Perus.versi.xviij.& Domi. in versi. testatore,col.pen.versi.quædā sunt verba.& Phil.Fran.col.30.versi.xij.& seq.de testa.lib. vj. & eundem Bal.consi.cxx.in facto proponitur quòd Thomas,col.j.lib.ij.& consi.381. quæstio subtilis est,col.vlt.lib.iij.Ang.consi.xcvij.Viuianus,col.2. { & consi. cxxv.hoc est testamentum, col.pen.versi.nec obstat quòd verba. } Imo.post Flor.in c.Raynutius,char.pen.versi. adde quòd verbum accipiat,ext.de testa.Alex.consi.xlv.habita super his,col.3.versi.præterea dictis filiis, lib. 1.& iterum consi. { xij.attentis verbis testamenti,col.2.& seq.in multis locis,lib.iij.& consi.{ 51.in casu præsenti,col.5.in fi.lib.viij.Corn.in l.precibus,col.6.C.de impub.& aliis substi.&} consi. clij. in hac consultatione,col.antepen.lib.ij.& } consi.cccxxij.ardua plurimùm col.4.versic.& hoc in terminis,& iterum col.8.versi.nec etiam obstat,quod dicit,lib.iij.Soci.consi.cxvj.Spiritussanctus &c.non potest negari,col.2.versi.hìc tamen non ob. lib.1.& consi.lxxx.in quæstione quæ vertitur,col.2.lib.iij.Et in hanc sententiam est tex.prout à quibusdā citatur, in l.Titia cùm testamento.§.j.ff.de leg.ij.

Verbum, capiat, est latæ sententiæ.

190 ¶Verùm ille tex.nihil ad hoc facit,quia illud ita ibi intelligitur, quoniam testator expressè cauit, vt legatarius à seipso caperet.Imò potiùs videretur probare contrarium tanquam scilicet à seipso non potuisset capere,nisi ita cauisset.alioqui enim verbum à seipso, redundaret.Et Bart.ibi ita de ea re loquitur,vt videri velit hoc verbum accipiat , esse commune. { Et est propè similis text.in l.qui statuliberi.§.j.ff.de statuliberis,cùm dicitur,à semetipso libertatem accipere,& iterum non à semetipso accepisse libertatem creditur. } Sed & quòd idem verbum , aut etiam verbum capiat, non intelligatur vt propria autoritate possit capere, sed de manu alterius , tenet expressè Lucas Pen.in l.domini,in prin.C.de agri.& censi.lib.xj. { & iterum in l.cænaticorum.C.de erog. milit. anno. libr.xiij. } per quædam iura,quæ tamen id mihi non probant. { nisi fortè c. licèt.xxiij.dist. cui addere potes illud Plauti,in Curcul.

Verbum accipiat, quomodo intelligatur.

Ibi sunt,qui dant quique accipiunt fœnore.

Et illud Plinij in Panegir.Ipsum quidem qui mediocriter diligat,cui leges amandi non det , sed accipiat. } Ideo Phil.Dec.de hac re dubitare videtur,in l.nō videtur quisquam.ff.de reg.iur.atque etiam Fran.Cur.iunior in l.naturalis,col.3.nu.11.ff.de præscrip.verb.Et vide tex. in l.si quis posthac.in prin.C.de bonis proscri.cùm scribitur,veluti manu iniecta mox vēdicet,aut certè quoquo modo occupatus statim recipiat.Nam si id verbum recipiat,per se fuisset directum, cur cū eo illa verba,manu iniecta,mox,& statim fuissent addita? Nisi diceres quod alibi sæpe suprà diximus in re simili.Et idem quoque dici potest de tex.in §.hoc autem,versi.si minùs,ibi,mox quidē percipiet,in authen.de non ali.reb.eccl.& in auth.de incest.nup.§.j.versi.si verò cōtigerit,ibi, mox illi accipiant.Nā & ea dictio mox,est latæ sentētiæ,vt suprà dictum est.Sed quod suprà diximus,nō magnam vim in hoc repono,quādo & similes dictiones nonnūquam cum hoc verbo præsentis temporis,quod haud dubiè alterius operā nō exigit,coniungūtur,vt in l.sed & si in cōditione.§. vlt.ff.de hære.instit.vbi ita scribitur,à semetipso libertatem accipit.Porrò tex. est probās verbum percipiat,quod est eiusdem naturæ & originis,proindeque & roboris,nisi maioris sit, propter ea quæ dicemus in seq.fal.esse obliquum , & ita desiderans alterius manum atque ministerium,in l. libertis,in prin.ff.de ali.& cib.legat.quē ad hoc expendit & dicit not.Fran.Aret.in d.l.Centurio, char.antepe.Commune autem id verbum,accipiat,esse tradit Rapha.Com.consi.cxxx. magister Ioānes,col.j.in ij.locis { Sunt & alij tex.qui vtūtur hoc verbo accipiendi in relicto fideicōmissario,vt in l.ergo,quæ est iiij.§.hi qui fideicommissariam,& iterū §.hi qui ad libertatem,rursumque

Mox dictio, est latæ sententiæ.

§.seq.ff.de fideicom.liber.Sicuti etiam sunt qui in directo vtuntur, vt in l.si filius,in prin.eo.titu. sed & l.Antonius.ff.eo.titu.in vtroque vtitur,primùm enim dicit, vtrunque directo accepissent, deinde etiam dicit, hæreditatem per fideicommissum acceperant. } Ideo cogita propter autoritatem eorum qui priorem sententiam sequuntur.

191 ¶Vnus omnium,nisi me fallit memoria,And.Alcia.vir nunquam satis laudatus,in l. aliud est capere.ff.de verbo.signi.facit discrimen inter capere,& accipere,vt illud propria autoritate, hoc de manu alterius intelligatur, vt præpositionem ad,pro iuxta,interpretemur. Idque tradit voluisse Moder.in d.l.non videtur quisquam,intelligens de Decio,qui solus ex recentioribus eum locum commentariis ornauit.Qui tamen id non dicit,sed id solùm,hoc interesse inter hæc verba,vt capere,cum effectu intelligatur,ita scilicet vt quis habeat & retineat ad suam ipsius vtilitatem.Accipere etiam,si quis non sic accepit,vt habeat,per tex.qui hoc nuncupatim tradit,in d.l.aliud est capere.& alia quædam similia.Vtrùm verò verbum capere,sit directum,an obliquum, nihil omnino dicit: de verbo autem accipere, tam obscurè loquitur,vt nescias velitne esse directum, an obliquum,vt suprà diximus.Sed ad sententiam Alcia.facit quod tradit Imo. post Stepha.in cle. j.col.2.de hæret.quòd capi quid dicitur,cùm manibus tenetur.per c.vt famæ, & ca.si clericos, de sen. excommun.lib.vj.

Inter capere & accipere quænam differentia.

192 ¶Sexagesimotertiò fallit in verbo sumat,quod est eiusdem significationis,quod illud verbum accipiat,nisi quòd illud vt iam diximus intelligitur,vt quis accipiat,de manu alterius, hoc,à seipso, vt autoritate nescio cuius Papiæ tradit Lucas Pen.in locis suprà nu.ab hinc 2.citatis,videlicet in l.domini,in princ.C.de agric.& censit.lib.xj.& in l.cænaticorum.C. de erog.milit.anno.lib.xij. Et allegat quædam iura quæ non admodum huc faciunt. Et illi refragatur illud Plautinum in Amphitryone:

Saltem,tute, si pudoris egeas, sumas mutuum. & in Asinaria:
Nam si mutuas non potero,certum est sumam fœnore. in Pseudolo:
Tu mihi hercle argentum dabis,abs te quidem sumam.

Illudque Terentianum in Adelphis:

Postremò à me argentum quanti est sumito.}

Sumat uerbũ, est eiusdem significationis cuius est accipiat.

193 ¶Sexagesimoquartò fallit in verbo veniat,deueniat,adueniat,proueniat,perueniat, quæ etiã sunt directa,ex sententia Inno.Host.& Io.And.in c.Raynaldus,in verbo,deuenirent, extra de testa.& Bar.in l.precibus,col.3.versic.quarto quid si dicit.C.de impub.& ali.substi.& Bal.in rub.C. de impub.& aliis substit.col.j.& cõsi.clxvij.thema proponitur,col.2.lib.ij. { Arnaldus à Soleno in repe. c.si pater,col.4.de testa.lib.vj. } Pro quibus est tex.in l.ij.§.peruenisse.ff.de hæred.& actio.vendi. & in l.hæredes mei,in prin.ff.ad Treb. { & in l.si ad patrem.ff. de suis & legit.hæred.} & omnes leges quæ loquuntur de substitutione in hunc modum facta, quicquid ad eum peruenerit, vt l. cùm virum.C.de fideicom.& l.balista,cum seq.ff.ad Treb.

Verba ueniat, deueniat, adueniat,&c. sunt directa.

194 ¶Illud autem maximè debet obtinere in verbo,perueniat,quod est maioris põderis, viriumque, ac roboris,quàm cætera,quia dictio per,ex qua componitur,perfectionem quandam acquisitionis significat.per l.qui concubinam.§.cùm ita legatum.ff.de leg.iij.Nam & aliàs illa dictio per, & in compositione & simpliciter rem integram & omnibus numeris absolutam ostẽdit.l.ij.in prin. ff.de adul.& l.vrbana.§.pernoctare.ff.de verb.signi.& in l.qui procuratorem,in prin.ff.de procu. & gl.in c.veniens ad nos,in verbo,pernoctauerit,extrà de sponsal.& in c.si constiterit,in eo verbo, { & ibi Panor.col.vlt. } extrà de accus.& in clem.causam,in prin.in verbo,vel perlecto, & ibi Card.Flo.in iij.no.de elect.& Arch.in c.j.de vita & honest.cler.lib.vj.& Io.And.in c.si diligenti, extrà de foro compe.& Bar.in l.Celsus,ad fi.de vsuca.Bal.in l.sed & milites.§.planè.ff. de excus. tuto.Ang.in l.pen.§.ad crimen,col.j.ff.de publ.iud.& Imo.consi.cj. in causa accusationum, col.j. Anto.& alij in c.licet causam,de probat.& Cepola consi.xlviij.quanquam per suprascriptos,col. 2.versi.sed quia ista distinctio. { Et apertè probat illud Senecæ tragœdiographi in Thieste:

Leue est miseriæ ferre,perferre graue. Illudque Martialis lib.4.epigram.37.
Negare iussi,pernegare non iussi.

Dictio per, in compositione & simpliciter rem integram & omnibus modis absolutam ostendit.

195 ¶Et nuncupatim de verbo peruenire,vt scilicet perfectionem significet, respondit Signor.consi. clxxj.Ser Antonius,col.3.versi.præterea.d.§.per tex.in l.ij.§.peruenisse.ff.de hær.& actio.vendi.& rursus consi.clxxviij.pater decessit,col.2.versi.præterea dicta hæreditas. vbi & ad hoc aduocat l. vtrum.ff.de petit.hære.itemque consi.ccxxvj.in themate,col.2. versi. item verbum peruenissent, vbi & alia multa iura allegat.Et de eodem verbo etiam Bar.& alij in l.si cui legetur,in princ.ff. de lega.j.& Bal.in l.non putabam,per illum tex.ff.de condi.& demon. { & in l.Centurio.col.2.ff. de vulg.& pupil.} & ex externis scriptoribus Papinius lib.iiij.Syluarum ad calcem eius libri,

Venies charissima coniunx,
Peruenièsque etiam.

Et hoc in vniuersum asserit Priscianus libr.xiiij. & multorum autoritate confirmat Laurentius Valla lib.v.cap.xxx.Quibus addas locum eam in rem apertissimum ex Plauto in Capt.Eg.Quid tu ais? tenax ne pater est eius? Ph.Imò ædepol pertinax. { Et quòd hoc verbum perueniat sit directum,facit tex.in l.j.§.j.& ibi Bal.ex eo no.ff.si quis omis.cau.testa.}

Verbum peruenire perfectionem significat.

196 ¶Sed & quòd hæc verba sint obliqua,& ita requirentia alterius operã & manum,videtur esse tex. in l.

Verba ueniat,

deueniat, adueniat, &c. an sint obliqua.

in l.fideicommissa.§.hæc verba.ff.de legat.iij.& in d.l.hæredes mei,in princip. iuncto §.cùm ita, & ibi Alexan.& in l.hæredibus.§.vlti.& in l.epistolam.§.mulier,& in l. Lucius. §. tres hæredes.ff. ad Trebel.& in l.penul.ff.de solu.& in l.ij.§.peruenisse.ff.de hæred.& actio.vendi. { & in l.libertis.ff. de condi.& demon.& in l.fideicommissaria.§. etiam fideicommissaria.ff.de fideicom.liber. vbi verbum perueniat,dicitur de fideicommissaria libertate. } & in l.hæreditatis, & ibi Barto.sibi contrarius.C.de hære.insti.& in §.manifestum,in prin.in authen.de resti.fideicom.& voluit etiam Pet.Iaco.titu.de verbis obliquis,col.j.Signo.consi.lxvj.factum tale est,reperitur, col.3.in ij. dubio. & consi.cvij.quidam nomine Maragonus,col.9.versic.indubitanter. & iterum consi.cxj. in quæstione seu quæstionibus,col.3.in prin.& consi.clxxxix.quæstio præsupponitur,col.j.versic. redeo ad primum.& consi.ccxxxv.in quæstionibus præsentibus,vbi & hoc dicit tenere Rayn.& Guid. Pap.sing.dcclvij.licèt verba.& consi.xcvj.casus sub nominibus,circa medium v.dubij.

197 *An sint communia.*

¶Ideo ipse Barto.in d.l.Centurio,col.penul.ff. de vulga.& pup.dicit ea verba esse communia, & sequitur Bal.ibi,col.2.versi.idem etiam dico,& Franc.Aret.col.penult.& alij recentiores. & idem dicit ipse Bart.in l.Lucius,col.ij.in ij.quæstio.princi.& ibi etiam Bald.Imol. & alij.ff.de vulga.& pupil.idem Bart.in l.cogi,in princ.ad fi.vers.& per hoc semel,ad Trebel.& consi.xxij.homo.col. 2. vbi dicit hæc verba esse obliqua , aut certè negari non posse , quin sint communia.& { iterum consi.xxxvij.quidam Cola , colum.ij.atque } iterum consi.ccxlj.pater filio impuberi,col.ij. Bald. in l.iam hoc iure.§.sed si alter. ff. de vulga.& pupil.& in l.precibus,col.vlt.versic.item quæritur, & ibi etiam Ang.colum.penul.& Alexand.colum.vj.versic. in ea ibi rogo,& Corne.colum.xvij. versic.verba autem communia,& Franc.Curt.iunior col.xj.nume.39.C.de impuber. & ali.substi. idem Bald.in l.vlt.C.de sacrosanct.eccles.& in repetit.cap.si pater,colum.xv. & ibi etiam Philip. Fran.col.xxxj.versi.ij.& iij.de testam.lib.vj.idem Bald.consi.ccccliiij.à primo puncto, colum.j. Angel.in dicta l.hæredes mei,ibi Imol.& Alex.in §.cum ita.ff.ad Trebellia. idem Angel. in l. ij. per illum tex.C.de bon.quæ liber.& cons.xiij.pro decisione , circa medium.Imol.in dicto capit. Raynutius,in materia compendiosæ substitutionis,in char.penul.versi.vltimatè. Raphael Com. cons.cxxxiij.Bartholomæus instituit,post princip.Cardi.Floren.cons.lx.Quaglotus de bononiis, col.iij.vers.de substitutione.Paul.Castr.consi.clxxij.dubium facit{contra dictum Ioannem , post princ.lib.j.& consi.cccxlj.mater ista,post prin.eod.lib.j.Aegidius bellamc.consi.xxvj.in omnibus autem col.iij.& iterum colum.iiij.versic.Bartholomæus,& consi.xxxix.factum est tale,dominus Humbertus,col.v.versi.non obstant illa verba.Ioa.Ana.consi.xlvj.circa primum quæsitum,col.j. & ibi Ludo.Bolo.in addit.ad princ.Ang.Aret.in §.extraneo,col.j.Institut.de pupil.substit. Alex. consi.lvij.perspectis testamento codicillis,col.ij.lib.ij.& cons.clxij.circa primum,col.iij.vers.quod autem substitutio,eodem lib.ij.& consi.clxxj.viso processu,col.j.eodem lib.ij. vbi dicit esse communem conclusionem,& consi.xxxvj.viso themate,col.j.lib.iij.& consil.xlix.eodem princi.col.j. lib.vij.Franc.Aret.in l.j.col.iij.ff.de lega.j.}Barb.in repet.dicti cap.Raynaldus,col.xxxiij.versi.nota ibi deuenirent,extrà de testam.Bened.Capra,consi.50.punctus quidam Martinus, colum.vlt. Corne.consi.liiij.duo in puncto quæruntur,col.j.lib.uj.& iterum consi.cccvij.videtur prima facie dicendum,col.iiij.eo.lib.iij.Guid.Pap.consi.clxxxvij.credo sententiam.& consi.ccxxvij. falcona. col.vlt.Socin.in l.j.col.vj.versi.aliquando & tertiò.ff.de vulga.& pupilla.& consil. ccxlix.materia præsentis consultationis,col.x.versi.tertia responsio,lib.ij.Franc.Curt.senior consi. xlvj.sæpe reuoluta,col.iiij.vers.fortiùs.Fran.Curt.iunior consi.xv.circa præmissam,col.j.Philip. Dec. in l.qui se patris,col.iiij.versi.quintò not.C.vnde lib.& in l.cùm quidam,col.j. & ibi quoque Iason etiam col.j.C.de impub.& ali.substit.& ipse Ias. consi.iiij.Nicolaus,col.4.versi.tertio principaliter,lib.1. & D.Guil.Bene.in repet.cap.Raynutius,in verbo,eidem impuberi succederent,nume.14.de test. Stepha.Bertran.consi.cxxxv.Christi,&c.viso casu,nu.4.libr.1.& consi. ccxxviij.ponitur in facto, nume.2.eod.libr.1. & consi.xxiij.viso instrumento,col.2.nume.6.libr.iij. Alci.in l. peruenisse , de verb.signi.quanquam non omnes quos citauimus loquuntur de omnibus his verbis , sed alij de vno,alij de aliis.

198 *Confirmatio præcedentiũ.*

¶Et hanc sententiam credo esse veriorem ex tex.suprà allegat.vt interim omittam tex.in l.cum hæres,in prin.ff.de statulib.cum dicitur,statim ad libertatem peruenit. Nam si verbum peruenit, simpliciter prolatum eam vim habuisset,vt intelligeretur ipso iure libertatem cõpetere , ad quid addidisset lex illa dictionẽ statim,quæ & idem prorsus significat,vt suprà diximus?Sed & sunt in eo.tit.alij multi tex.similes,vt in l.iij.§.si quis hæredi,& §.si ita sit,& §.idem Iulianus,& in l.mortuo,in princ.Et est etiam bonus text.in l.ij.C.per quas perso.nobis acquir.ibi,pignus ipso iure & sine aliqua cessione ad dominium contractus peruenire,&c.& in l.vlt.ibi,omnimodo perueniat. C.de condit.insert.Nam vt etiam suprà diximus,hæc dictio omnimodo,ipso iure significat.Sed est tex.omnium optimus,probans verbum peruenire esse & directum,& obliquum,quanquam à nullo comperi fuisse perpensum, in l.si quis seruo.ff.de manu.testa. Hæc autem omnia verba in re de qua loquimur,sunt paria:quamuis sit aliquid quod videatur augere significationem verborum deueniat & perueniat,vt de hoc suprà diximus,& de vtroque Bald.in d.l.Centurio.

199 *Verbum pertineat , an sit directum.*

¶Sexagesimoquintò in verbo, pertineat,quod etiam est directum,si credimus Guid.Pap.consil. xxxj.cuius initium est,viso ad plenum,colum.iij. motus autoritate l.licèt.C. de pactis. vbi & hoc dicit voluisse Bart.qui tamen non id voluit,sed illud tantùm,scilicet videri directum , per illum

text.de

tex.de quo remittit ad ea quæ dicit in d.l.Centurio.ff.de vulg.& pup.substi.declarans non aliud sibi videri,quàm quod dicit in d.l.Centurio. de quo mox dicemus. Et idem omnino dicit ac facit ipse Bar.in l.Seia,in prin.ad fi.ff.de donat.caus.mor.Sed apertè id quod Guid.dicit, affirmat Bal.in d.l.licèt,& in c.cùm Ioannes,col.j.versi.ibi remanerent,extrà de fide instrum.

An vero obliquum.

200 ¶Verùm communis opi.est,hoc verbũ non esse simpliciter directum,sed etiam obliquum. Nam id voluit Bar.in d.l.Centurio,col.vlt.& ibi Bal.& omnes post eum. { & idem Bar.in l.j.ad fi.ff.de dona.& } in l.Lucius.§.filium ex asse,per illum tex.& ibi quoque Bal.ff.de lega.ij. & ipse Bar.in l.fideicommissa,§.si filio,per illum textum,ff.de lega.iij.Cy.& ibi Bar.Bal.Salyc.Ang.& Pau.Cast. in l.j.C.de pact.inter empt.& vendi.Petr.Iaco.in titu.de verbo.obli.col.j.Bal.in l.iam hoc iure.§.sed si alter.ff.de vulga.& pupil.& in repe.d.c.si pater,& ibi etiam Io.Lig.& Phil.Fran.col.31.versi.v.de testa.lib.vj.Saly.Ang.Paul.Castren.Franc,Aret.in j.not.Phil.Dec.in vij. not.& Iason in vlti.no.Fran.Curt.iunior col.j.nu.3.& cæteri recentiores in d.l.licèt.C.de pact.vbi idem omnes penè dicunt de verbo,potiantur.Imo.in d.c.Raynutius,cum nume.125.tum vbi suprà citauimus, & ibi etiam D.Bened.in verbo,eidem imperatori succederent,nu.15.Aegid.Bellame.consi.xxxix.factũ est tale,dominus Humbertus,col.5.versi.his præmissis. Corn.in l.precibus,col.18.versi. verba autem communia.C.de impub.& ali.substi.Ange.Aret.in d.§.extraneo,col.2. versi.octauò verbum pertineat,Insti.de pupil.substi. { Fran.Aret.in l.lex Cornelia,per illum tex.ff.de vulg.& pup.Soci.consi.lxxx.in quæstione quæ vertitur,col.2.versi.præterea & secũdò,lib.iij.vbi idem dicit de verbo,spectare.Bened.Cap.consi.lxxv.punctus Iacobus,col.4. } Guid.Pap.sibi contrarius,consi.cciij.sequuntur vndecim quæsita,in j.dubio.Alcia. in l.verbum illud pertinere,in fi.ff.de verb.sign. { & est bonus text.probans id verbũ esse obliquum,& ad fideicommissum & legatum pertinere,in l.alumnæ.§.vlt.ibi,ex causa fideicommissi pertinere:& iterum in l.filio,quæ confestim illam sequitur,in prin.rursumque in §.j.qui tex.etiam in legato,& fideicommisso,eo verbo vtuntur.}

De eadem re.

201 ¶Ideoque nec id verbum suapte natura significat ipso iure,secundum Paul.Cast.in l.j.in fin.ff.de donat.& Cardi.Alex.in c.imperialem.§.callidis,col.2.tit.de prohi.feud.ali.per Fede.& in c.j.§.domino,col.2.tit.si de feu.defun.conten.sit inter dom.& agna.vasal.Nisi & illud ipso iure ei verbo addatur,vt in l.si vsusfructus.ff.ad leg.Falc.vbi dicitur,ipso iure ad singulas partes pertineant. & in l.j.§.j.in duobus locis.ff.de iure fisci,vbi est similis tex.Nã & frustra ipso iure fuisset adiectũ,si in verbo pertinẽdi fuisset intellectũ. Nisi hic diceres quæ sæpe suprà in simili diximus. { Nam & cùm huiusmodi verbo præsentis tẽporis,quod vt diximus,est latæ sentẽtiæ, interdũ cõperitur dictionẽ statim,quæ & ipsa est latæ sentẽtiæ,fuisse adiectã,vt in l.eius rei.ff.de rei vend.vbi ita scribitur,dominiũ statim ad possessorem pertinet. } Quanquam Bal.in d.§.domino, aliud videatur voluisse cùm exponit pertinere,per sententiã,propter rationẽ quandã specialem,quam ibi ponit.

Cõpetat verbũ sitne directum,an obliquum,an commune.

202 ¶Sexagesimosexto hoc quoque fallit in verbo,cõpetat,quod est eiusdem significationis. Nam & id etiam esse directum probat tex.in l.cum duobus.C.de inoffi.testa.vbi ita scribitur,quamuis libertates & directæ competant, & fideicommissariæ præstari debeant. Vides enim ibi id verbum peculiariter esse attributum libertati directæ,aliud autem verbum separatim fideicõmissariæ assignatum , tanquàm ei non conueniret hoc verbum.Et similis tex. { in l.ergo,quæ est iiij.§.si quis exemplum.ff.de fideic.liber.cùm dicitur directæ libertates non competent , & paulò pòst,nec fideicõmissariæ præstabũtur.Et rursum } in l.generaliter.§.ex testamẽto.ff.de fideic.libe.cũ dicitur, neque directas libertates competere,neque fideicommissarias deberi,vt iam ex duobus illis locis possis intelligere,non id casu contigisse,vt id verbum ad directas priuatim ac propriè referretur, sed studiosè & de industria ita scriptum fuisse. { Et in eam sententiam,vt scilicet sit verbũ directum,videtur inclinare Fran.Aret.qui tamen nihil allegat,in l.Centurio,ad fi.ff.de vulg.& pup.

De eadem re.

203 ¶Verùm & ipsum quoque commune esse asseruit Ange.in l.precibus,col.5.& ibi quoque Philip. Corn.col.18.versic.verba autem communia.C.de impub.& ali.subst.per tex.in §.manifestum, in auth.de restit.fideic.vbi & hoc no.ipse Ang.col.3.versic.vbi competere. { Et idem voluit Franc. Aret.in l.idem est,col.j.ff.de vulga.& pup. } Et facit etiam tex. huic verbo annectens hæc verba, ipso iure,quasi ea non intelligerentur in eo,in l.j.ff.fami.ercisc. { & in l.si ambo, in prin.ff.ad senatusc.Velleia.& in l.j.C.de repud.& in §.nõ autem omnes,Insti. de perpe.& tempo.act.& } in §.si quis autem,in auth.vt liber.de cæter.vbi cum hoc verbo iungitur dictio,mox,& in l.vlt.C.de condit.inser.vbi & cum eo adiicitur dictio,omnimodo. {& alius tex.qui ei verbo etiã in præsenti addit dictionem confestim,& in d.l.iiij.§.addictis.ff.de fideic.liber.& alius , qui ipso iure addit,& in l.generaliter.ff.de noxa.act.& item alius,in l.Caius,ibi directò non competat.ff.sol.mat.

De eadem re.

204 ¶Quin sunt & alij tex.qui id verbum ad fideicommissum referũt,vt in ea ipsa l.iiij.§.item si minor.ff.de fideicõ.liber.Idque etiam in præsenti tempore,vt in l.si quis de pluribus.ff.de reb.dub. Sed & in l.Lucius.ff.de fideic.liber.apertè ostenditur per id verbum non intelligi ipso iure,cùm primum dicit,libertas competit,postea autem subdit,petenti Eroti libertatem.nam vt scribitur in l.sed & si non,quæ est pen.eo.tit.fideicommissaria libertas petitur , directo autem,quia ipso iure competit,non petitur.}

Verbum maneat, an sit directum, obliquũ aut commune.

205 ¶Sexagesimoseptimò in verbo,maneat,vel remaneat,vt nuncupatim voluit de primo Panor.in c.quia in omnibus,col.2.versi.extra gl.extrà de vsuris.de secundo Bal.in d.c.cùm Ioannes, col.j. versi.ibi remanerent,extra de fide instrumen.vbi interpretatur illud verbum ipso iure,& subdit,

& sic

& sic est verbum directum,per l.ij.ff.de pactis dota.& l.si cùm ante.C.de donat.ante nupt.Quo in loco Bal.ipse sibi contrarius,tenet hoc verbum remaneat,esse commune,sicuti etiam facit in l. j.in fi.C.de pact.inter emp.& vendit.& in l.vlt.col.vlt.C.de sacrosan.eccle.& in tract.substit.col. vlt.& similiter Bar.in l.Centurio.col.vlti.versi.quartò dubitatur,& ibi Fran. Areti.& Ias.vterque col.vlti.ff.de impub.& aliis substit. { & idem Bar.in l.tale pactum.§.vlti. post prin.per illum text. ff. de pact. } Pet.Iaco.in d.tit.de verbis obliquis,col.j. { Imo.in c.Raynutius, in materia compendiosæ substitutionis,& ibi quoque Benedict.in verbo,eidē impuberi succederēt.nu.14.de testa. } & Corne.in l.precibus,vbi suprà.C.de impub.& ali.substi.Alex.consi.clxviij. pōderatis narratis, col.2.lib.v. {Benedict.Capra,consi.lxxv.punctus Iacobus & Barto.colum.4.Carol.Ruin.consil. cxxxiiij.viso,col.2.nu.5.libr.ij. } Francisc.Curt.iunior consi.xv.circa præmissam,col.j. Ipse autem Bart.& Angel.in d.l.cùm ante,dicunt quòd si referatur ad possidentem,vt propriè refertur, esse directū:si ad non possidentem,& ita impropriè,est obliquū:quod etiā dicit ipse Bar.in l. prætor, in fi.ff.de collat.bon.& idē ipse in l.tale pactum.§.vlt.in prin.ff.de pact.Et tu interim vide Aegid. Bellame.consi.xxxix.factum est tale,dominus Humbertus,col.5.versic.his præmissis.& tex.{in l. scribit.§.vlt.ibi,ipso iure nō remanebunt.ff.de auro & arg.leg.& in l.j.§.si quis ex mortis, ibi,ipso iure remanet.ff. quorū lega. } in l.bene à Zenone,versi.quia igitur.C.de quadr.præscr.dū dicitur, maneat illico.& in § aliud verò,versi.si autē omnis,ibi, modis omnibus manere, in auth.de non elig.secun.nubēt.& in §.& quia parū,vers.si vero permixtæ,ibi,omnino manere,in auth.de nupt.

206 ¶Sexagesimooctauò in verbo accrescat,quod est directum,secundum Bart.in d.l. Centurio,col. vlt.versi.octauò quæro.& ibi quoque Lancel.Gal.in repe.col.antep.& Bal.in l.vlti.col.pen.C. de sacrosanct.eccle.per tex.in l.qui patri.ff.de acqui.hær.& in rub.& iterum in l.j.C. quando peten. part.& in l.j.his ita.C.de caduc.tollen.& eundem Bal.in tractatu subst.col.vlt. Imo.in ca.Raynutius,char.pen.versi.vltimatè Bar.& ibi etiam Bened.in gl.eidemque impuberi succederent,nu.10. extra de testa.Ang.Aret.in d.§.extraneo,col.2.Phil.Frā.in d.c.si pater,col.xxx.versi.octauò post Bal.ibi,de testa.lib.vj.Corn.in l.precibus,col.16.C.de impub.& ali.substit.

Accrescat verbum an sit directum.

207 ¶Et in hoc non reperio qui huic sententiæ aduersetur,præterquam quòd Barto.in l.codicillis,in prin.per illum text.not.hoc verbum inducere fideicommissum.Sed hæc confestim subiungit, de hoc dic,vt in d.l.Centurio.ff.de vulg.& pup.In qua contrarium tenet,vt diximus.Tamen quòd nō sit directum,nec ideo ipso iure intelligatur, videtur probare tex.in l.æquissimum.§. si duo.ff. de bon.poss.secun.tab.cùm dicitur,ipso iure ei accrescet.& in l.j.§.his ita definitis.C.de cad.tollē. vbi etiam dicitur,ipso iure accrescat.Nam ad quid illud ipso iure adiectum fuisset, si sine expressione intellectū esset,cùm nihil in iure nostro superuacuum sit? quod iam suprà sæpius diximus. Sed dici potest id factum esse ad clariorem apertioremque rei demonstrationem,vt etiam suprà sæpius diximus. { Tu autem de hoc vide omnino Franc.Ripam,in d.l.Centurio,col.pen.versic. verbum autem accrescat. }

De eadem re.

208 ¶Sexagesimonò fallit in verbo, fiat,quod similiter ex sua ipsius natura non requirit factū iudicis, sed est latæ sententiæ,vt voluerunt Bal.& Saly.in l.ij.vterque in iij.q.C.de iure emphy.Quod & idem videtur voluisse idem Bal.in l.vlt.in fi.C.de com.ser.manu.cùm hæc scribit:Nota quòd verbum fiat,significat futurum,& est arg.quòd licèt Papa scribat,fiat,non est perfecta gratia, antequam in modum redigatur,& bulletur.Contrarium est verū,quia nihil est quod causam suspendat,vt not.in procemio lib.vj.in nouella.Hæc Bal.qui & idem in effectu,vt nostri loquuntur,voluit in l.si qua per calumniam,col.2.versi.deinde vos videtis.C.de episc.& cleri.Calde. & Domi. in c.quisquis,de elect.vbi Calde.ipse adfert illud Gene.j.Fiat lux,& facta est lux.& illud Lucæ ij. Fiat mihi secundū verbum tuū.& Feli.in rubr.de consti.col.pen.versi.& ista verificant. & in d.c. Rodulphus,col.19.de rescrip.& Mat.Afflict.decisio.Neapo.ccliij.duo regij consiliarij, col.3.versi. adducitur.& nouissimè Fran.Rip.lib.ij.responsorum.c.xj.inci.de iure sufficit. { & Ludo.Gomes. in commentariis regulæ,de non iudicando iuxta formam supplicationis , sed literarū expeditarum,in xvj.q.col.j.versi.est in primis.Quanquam,ne hoc omittam, sunt qui contendunt in illo priore loco,scilicet Gene.primo,non vertendum esse fiat lux,sed sit lux,& Castellio vertit eum locum,iussit Deus vt existeret lux,non verò dicit vt fieret.

Fiat verbum est latæ sententiæ.
Et significat futurum.

209 ¶Et huc spectat } quod scribit Bal.in d.c.quisquis,paulò ante fin.extrà de electio.quòd verbū fiat, licèt videatur esse futuri temporis,est tamen futuri immediati,quia subauditur aduerbium tunc, quod extremitatem temporis significat.Cui consimile est quod tradit Collect.in c.ex parte, col. 2.versi.quid si vir rogat,extra de sponsa. quòd si quis rogat mulierem vt se sibi in vxorem det, & ea respondet,fiat , contrahitur per id verbum matrimonium de præsenti , licèt sit futuri temporis.Et adfert etiam illud diuæ virginis,Fiat mihi secundum verbum tuum.

De eadem re.

210 ¶Contrarium tamen,vt videlicet hoc verbū fiat,non denotet rem ipso iure fieri,voluit expressè gl.in d.c.quisquis,& ibi etiam Panor.col.2.de elect.& non obscurè sentit gl.in c.si quis, extra de vita & honest.cler.dū exponit tex.ibi,ne sit latæ sententiæ,in hūc modū Sit,id est,fiat.neq; enim est excommunicatus ipso iure.quam gl.ad hoc expendit Barb.in addit.Panor.in c.si diligēti,col. 7.de foro compet.& est similis glos.quam ipse non citat,in c.si quis.xxiij.dist. { & in ca.generali. xxv.q.j.& in c.si quis eadem causa.q.ij. } Et similem etiam interpretationem facit Cardi.Flor. in clemen.j.in prin.col.vlt.in iij.quæst.de exces.prælat.& Ant.Flor.iuris minimè imperitus, tit.xiiij. cap.iiij.

Qui contrarium teneant.

cap.iiij.§.vj.colum.j.vbi dicit in casu de quo loquitur,fit,id est fiat,quia nõ est,inquit,lata sententia,sed tantùm comminatio.

211 ¶Et ego huic sententiæ accedo.nihil enim video in significatione huius verbi, quòd latam sententiam significet,nisi subiectum argumentum aliud suaderet. Et facit text.in l.cum hic status,in princ.ff.de donat.inter vir.& vxor.vbi ita scribitur, ipso iure res fiant eius,&c.& in l. dotis fructus.§.vlti.non semel.& l.seq.ff.de iure dot.vbi sæpius hæc verba adscribuntur, eius statim fiant. & in §.scire autem,ibi,fiant omnino extranei,in auth.de non ali.& in c.monasteria, ibi, penitus fiant alieni,extra de vita & hon.cleri.& in c.clerici,in fi.de exces.præla.vbi est similis tex.tanquã scilicet frustra ei verbo fuissent adiecta illa verba,ipso iure,statim,omnino, & penitus, quæ eandem vim habent vt suprà diximus,si in eo id intellectum fuisset. Quanquam id dici posset factum fuisse ad clariorem expressionem:quod & iam suprà sæpius diximus in aliis verbis. sed & in d.c.dotis.& seq.ea dictio statim,apposita est ad declarationem temporis, & differentiam conditionis,de qua ibi. Et in hanc quoque partem facit quod scribit ipse Collect.in cap.j.col.ij.versi. præterea Papa,extra de regu.iur.vbi tenet contrarium eius quod suprà ex aliis diximus,videlicet non esse perfectam gratiam Papæ per id verbum.{Facit etiam text.in l.ij. §. deinde ait prætor.ff. ne quid in loco publ.dum exponit ea verba,fit,fiat. Et interim vide quid de hoc verbo fiat, apposito in responsione Papæ scripsit Anto.consi.ij.repetito consi.xlix. Visis literis,& domi.consi. lxv.discutiam,col.vlt.Felin.in c.nonnulli,col.viij.versic.addatis,de rescript.}

Autoris ea de re opinio.

212 ¶Septuagesimò fallit in verbo,non audiatur,vtputa si dicatur,non audiatur bannitus aut excommunicatus,ita intelligatur,vt non opus sit exceptione,quin si audiatur,erit iudicium nullum ipso iure,vt disputando tenuit Iaco.Are.in ea disput.incip.quæstio est,si lata est sententia,quem refert & sequitur Io.And.in addi.Spec.tit.de sent.prola.§.iuxta,versi.item est nulla ratione litigatorum.

Verba hæc,nõ audiatur bannitus, quomodo sint intelligenda.

213 ¶Sed tu tamen de hoc vide pleniùs per Bart.in l.cùm lex,col.vlt.versi.tertiò dixi.ff. de fideiuſ.& in d.l.j.§.sublata,& ibi etiam Angel.Imol.Raph.Com.Paul.Castr.Alexan.& Ias. in vtraque lect. ff.ad Trebel.Bal.in l.non dubium,in vlti.q.C.de legib.& in l.planè.ff.de peti.hære.& in d.l.j.col. vlti.versic.quintò quæritur.C.de hær.instit.& in l.j.in fin.C.de pat.pot.& in repet.l.edita,colum. penult.versicu.item quando libellus.C.de eden.& in l.scire.§.consequens,per illum text.ff.de excus.tutor.& in l.cùm lege,& ibi etiam Angel.& Fran.Aret.ff.de testa.& in l.quos prohibet,versi. item iste text.ff.de posthu.& in repet.l.ij.col.xviij.versicu.sed iuxta hoc venit.ff.de iureiuran. & in tit.de pace Constan.in princ.in verbo,non admittimus.& in sua disput. incip. statuto ciuitatis cauetur quòd fœnerator,colum.j.versic.sed dubitatur.Alber.in l.j.C.de iur.& fact. ignor. & in l. vlti.ad fin.C.de ordin.cog.& in vlti.parte statutorum,quæstio.lx.incip.pendet etiam ex superioribus.Ang.in l.venditioni.C.de vsucap.pro empto.Petr.Anch.in c.ea quæ fiunt,colum.vj.& seq. ff.de regul.iur.lib.vj.Imol.in cap.vlt.col.xvj.versic.item etiam attende,extrà de præscript. & in l. cùm prolatis.ff.de re iudic. Nullum in tractatu statutorum,in iij.parte secundi temporis, in iij.q. Rom.consi.xv.plura sunt,in iij.dub.Pano.& Ioan.Ana.in cap.quia frustra,illum in fi.hunc col.iij. extra de vsur.& eundem Ana.in c.ad abolendam,colum.x.extra de hæreti.Maria.in c.j. col.xiiij. in xxj.except.extrà de lit.contesta.& in rept.c.qualiter & quando, le ij.in iij.quæst.arg.viij. extra de accusat.Franc.Aret.in c.j.col.iij.versic.sed supposita communi op.eo.tit.& consi.lxxxv. considerata diligenter.Alexan.latè consi.lxxxj.ponderatis his de quibus, per totum,lib.j.Felyn.in c. pastoralis,col.pen.extra de except.

214 ¶Quid autem si alicui denegetur actio,{vel petitio,}vtrum intelligatur ipso iure,an verò ope exceptionis,vide vltra prædictos doct.quorum plurimi etiam de hoc nuncupatim loquuntur, Archidia.in c.hoc ius,versic.qui verò,in verbo,denegandas.x.q.ij.Bart.in l.ij.in prin.ff.ad Velleia.& in l.j.etiam,in prin.ff.ad Macedon.& eundem Bart.in l.j.§.in operis,& ibi Alexan.col.ij.ff.de noui oper.nunt.Panor.in c.ij.col.j.extra eod.titu.Franc.Aret.in l.generaliter,colum.j. & ij. & ibi etiam Barb.col.vij.versi.octauò adduco,& iterum versic.decimò.ff.de verb.oblig.& Calca.consi.lxxiiij. quod dictis filiabus,col.j.& ij.cum aliis concord.adductis ab Alexan.in d.§.in operis.& præterea Ias.consi.vij.adeò copiosè,col.j.lib.j.& latissimè consi.clxviij.statuto inclytæ,per totum, lib.ij.{& Carol.Ruin.consi.vj.quia in præsentiarum,col.j.num.2.lib.iiij.}

Actio si alicui denegetur, vtrum id intelligatur ipso iure, an ope exceptionis.

215 ¶Quid item si dicatur,non reddatur ius,siue non detur actio?an quod actum fuerit, erit nullum? erit sine ope exceptionis.vide etiam præter eos quos suprà adduximus,qui & de hoc maxima ex parte locuti sunt,Bald.in l.iubemus.§.sanè,col.ij.versic.quædam est pœna iurisdictionis.C.de sacrosanct.eccles.Ang.in d.l.nam & postea,in princ.ff.de iureiur. & in d.l.j.in prin.ff.ad Maced.& in d.l.ij.ff.ad Velleia.Alb.in ij.parte statutorum,quæst.ccxxiiij.incip.quid si statuto cauetur.Card. Flor.in clem.constitutionem.§.vlti.versi.quæro circa proximè dicta,de elect. & Franc. Aret.in l. necessariis,in iij.not.ff.de acquir.hæred. {Quid denique si dicatur,non admittatur, vide latissimè Ias.consi.clxvj.vertitur quæstio,per totum,lib.ij.& duobus seq.consil.}

Quid si dicatur non reddatur ius, an quod actũ fuerit erit nullũ.

216 ¶Septuagesimoprimò fallit in verbo,habeatur:vt si lex vel statutum dicat, habeatur pro confesso,conuicto,priuato.est enim latæ sententiæ,vt voluit Archid.& post eum Ioan.An.Petr. Anch. & Domi.in c.ij.de confes.lib.vj.vbi Pet.And.& Domi.addunt hanc rationem,quoniam ista verba ab eo prolata,cui ius est & facultas inducendi qualitatem,æquipollent istis verbis, talem esse, vt dicit probari in c.ex parte,extra de sponsa.& in c.tanta,extra qui fil.sunt legit. Ergo idem,in-

Habeatur verbum an sit latæ sententiæ.

quit,est dicere haberi pro confesso,& esse confessum. Sed & quòd hæc verba,habeatur pro confesso,sint latæ sententiæ,voluit Panor.in c.vlt.col.iij.extra de iur.cal.

217 ¶Verùm glo.in d.c.ij.in verbo,pro confesso,de confes.lib.vj.post Io.Monach. tenet contrarium. atque etiam glo.in c.si diligenti,in verbo,causam perdant,post princ.& ibi etiam Panor. col.ij.in penult.not.& Maria.in secundo not.extra de foro compet. vbi dicunt quòd per hæc verba, pro condemnato habeatur,& hæc quoque,à communione habeantur alieni,non fertur sententia,sed ferri mandatur.& glo.quæ loquitur in infinitiuo,in d.c.vlt.& ibi etiam Bald.post princ.de iuram. cal.& Bart.in l.j.§.sed & constitutio,post medium.ff.de cal.& in l.eius qui delatorem,post prin.ff. de iure fisci.Iacob.Aret.Iac.Butr.Bart.Paul.Castr.& Franc.Curt.senior in l.ij.§.quod si actor, per illum text.ibi,liceat iudici proferre sententiam.C.de iuramen.calum.Bal.in c.vlt.post prin. & iterum versic.in text.ibi debeat,extra de iuram.calum.& in c.j.col.vlt.versic.econtra differt,extra de lit.contest.& in l.j.col.j.C.de pœna iudi.qui male iud.& in l.vnica,colum.antep.versic. sed nunquid contumax.C.de confes.& in c.vasallus,l.ij.col.j.versic.nota ergo quòd ille tex.tit.si de feud. fuer.contro.Ang.in l.in criminali,in vlti.not.per text.ibi iuncta glo.C.de iurisdi.omn.iudi.Math. not.cxv.nota quòd vbi lex.Alex.in l.j.col.antep.ff.de leg.ij.& in additio.Bart.in l.imperator.ff.de iure fisci. Et hinc fit,vt cùm pœna quæ imponitur ipso iure,transeat in hæredes,non etiã ea quæ requirit sententiam,vt dicemus infrà versic.cccxcvj.incip. quartum quod ipso iure. Certè pœna quæ his verbis imponitur, habeatur pro confesso vel conuicto, non transeunt in hæredes ante sententiam,secundum Bart.in d.l.eius qui delatorem ante fi.versi.tertiò & vltimò,per tex.ibi.ff. de iur.fisci.& in d.l.ij.§.quòd si actor,in fi.C.de iuram.calumn.& Bald.in l.ij.col.vlt.C.de eden.& Panor.in d.c.vlti.col.iij.versicu.item dicit quòd si iste,extra de iur.calum.

Pœna quæ imponitur ipso iure transit in hæredes.

218 ¶Sed tu circa id de quo tractamus,principaliter vide Bald.qui in hac re distinguit,in l.transigere, col.vlt.versic.demum nota.C.de transact.& in l.j.col.iij.versicu.scias autem quandocunque.C.ex delict.defun. Vide præterea Felyn.qui super hoc dubitat,& multa in vtranque partem adducit,in d.c.Rodulphus,tum col.xx.versicu.habeatur pro priuato,tum col.xxiiij.versicu.sed declaratoria, extra de rescript. Neque enim hîc omnia scribere statuimus. Vide denique Hippol.Marsi.in practica causarum criminalium,in §.aggredior,nu.105.& multis seq.& in rub.ff.ad leg.Corn.de fals. num.24.& multis seq.& consi.x.casus dubitationis,col.v.versi.ad hoc enim,& multis seq.lib.j.

De eadem re.

219 ¶Illud autem adiecerim,huiusmodi verbum in actiua significatione,vt si dicatur,habeat,non esse directum,sed vel obliquum,vel certè commune.Nam quòd sit obliquum,probat tex.in l.qui concubinam.§.j.vbi not.Bart.ff.de leg.iij.& in l.fideicommissa.§.si filio,eo.tit. Commune autem esse affirmat Bart.in l.Centurio,col.vlti.versi.tertiò dubitatur.& ibi Iason & Lancel.Gal.in repet.ff.de vulg.& pupil.& Bald.in d.l.vlt.C.de sacro.eccle.& in tract.substit.col.penul.versi. quid de verbo habet.Imol.in c.Raynutius,char.penult.versi.idem de verbo habeat,extra de testam. Phil.Corn. in l.precibus,col.xviij.versic.verba autem communia.C.de impub.& ali.substi.Alex. conf.clxviij. ponderatis narratis,col.j.versicu.& dicendo,lib.v.Ang.Aret.in d.§.extraneo,colum.ij.versic.decimò,Instit.de pupil.substit.{Benedict.Cap.consi.lxxv.punctus Iacobus & Bartol.colum.iiij.Franc. Aret.in l.planè,quam legit cum l.si pluribus.§. si ita Titio.ff.de leg.j. De quo tamen vide ipsum Franc.Aret.} in d.l.Centurio,col.vlti. Non video autem, quid possit interesse inter actiuum & passiuum,quantum ad rem de qua loquimur,pertinet.

Habeatur uerbum,in actiua significatione non est directum.

220 ¶Sed illud tamen minimè est subticendũ,quod subdit Bal.in d.c.j.col.vlt.vbi suprà, & ibi etiam Barb.extra de lit.conte.quòd si cum hoc verbo habeatur,iungeretur verbum sit,verbi gratia,habeatur & sit pro confesso,tunc intelligeretur,ipso iure.quod & idem voluit per tex.in d.c.j.quem ad hoc dicit sing.ipse Barb.consi.liij.præclarè scripsit,col.pen.lib.ij.& consi.seq.clemẽtissimi Dei, col.vlt.eo.lib.ij.& consi.lix.illud in medium afferam,col.ix.eo.lib.ij.& Anton.Corset. in tractatu geminationis,col.iiij.versicu.xxij. Id quod certè neutiquam mihi dubium est,tum quia verbum, sit,etiam solum est latæ sententiæ,ex communiori doct.sententia, vt diximus suprà in lx.fallent. Tum quia etiam si eam vim non haberet, vt quibusdam placuit, tamen propter geminationem verborum,quæ etiam per se essent tantùm ferendæ,fierent latæ,vt suprà diximus in iiij.fal.

Verbum habeatur,coniunctum cum uerbo sit,quomodo intelligatur.

221 ¶Et hoc postremum confirmo ex eo quod scribit idem Bald.in prima constit.ff.in fi.princ. quòd licèt aliud sit esse ciuem,aliud haberi pro ciue:quia illud veritatem dicit,hoc fictionem, vt no.gl. in l.mercis appellatione,& ibi expressiùs Bart.ff.de verb.signifi.Tamen si ita dicatur,sit & habeatur pro ciue,significabunt illa verba simul iuncta veritatẽ,si possunt,per text.in l.j.§.vlti.ff.quod quisque iur.vbi & hoc sequitur Alex.& etiam Barb.in repet.rubr.C.qui admit. ad bon.posses.col. xix.versic.prætерea adduco pro suo consilio,vbi ita dicit sæpius se consuluisse,& in repetit. rubr. extr.de fide instru.col.viij.versi.ergo autẽ,vbi hoc dicit sin.& in repe.l.cum acutissimi,col.x.vers. tu considera,& iterum col.cxvij.versi.secundò faciat.C.de fideic.& in l.iij.col.xiij.versi.ego dico. ff.de verb.obli.& in d.c.j.ad fin.extra de lit.contest.& consi.xiij.Clementissimi Dei, col.vlti.lib.j. vbi id dicit solenne.& consi.lj.scripsit sapientiæ fons,col.xiiij.versi.& si quispiam opponit,vbi id dicit sing.eo.lib.j.& consi.38.præclarè scripsit,col.v.vers.& ista sunt.vbi hoc dicit sing.& iterũ col. xiij.vers.& pondero,lib.ij.& d.consi.liij.præclarè scripsit,col.ante.eo.lib.ij.& consi.liiij.clementissimi Dei,col.vlt.eo.lib.ij.& d.consi.lix.col.ix.eo.lib.ij.& consi.lv.clementissimi Dei, col.j.lib.iij. & consi. lxx.illud in mediũ referam,col.x.versi.modò istud imponit,eo.lib.3.& consi.87.illud referã,col.j. eo.lib.

Differentia inter esse ciuem & haberi pro ciue.

eo.lib.iij.& consi.vj.illud in medium adducam,col.viij.versi.subdit postea,lib.iiij. & alibi sæpe. & Franc.Curt.senior consi.xlix.memoriæ recolendæ,col.xj.versi.& pondero. Ias.in l. patris & filij, in primo not.ff.de vulg.& pupil.substit.& in l.j.col.ix.ff.de officio eius cui mand.est iurisd. vbi & hoc dicit sing.& in l.cum qui,in primo not.ff.de iureiur.vbi id quoque (dicit sing.& in l.prætor ait.§.j.col.j.ff.de oper.noui nunt.vbi item dicit sing.) & consi.xxxv.factum sic se habet de anno, colum.vlti.lib.j.(& consi.cxlv.beatissimus Papa,col.v.versicu.quartò quòd iste, lib.ij.vbi id dicit sing.) Philip.Dec.consi.xlv.in causa istorum,col.ij.versic.& ad hoc specialiter.& Anton.Corset.in tractat.de geminatis,col.iij.versi.decimò adduco.& Hippo.Marsil.consil.ij. altissimum refugium, col.v.versic.& quod dicta inquisitio,lib.j.& Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco à geminatione locutionis vel actus,col.iij.& Carol.Cot.qui hoc item dicit sing.memo.incip.ciuem esse.& alio sing.incip.habeatur. Sed & idem voluit ipse Bald.consi.xxix.ordinamentum,lib.v. & ante eum Bart.in l.si is qui pro emptore,in iij.q.princ.ad fin.ff.de vsucap.

222 ¶Licèt in hoc postremo dicto Bal.more suo sibi contrarius contrariū tenuerit,in c.licèt de vitanda,col.j.versi.ibi,habeatur supple & sit,extra de elect.arg.l.filio quem pater.ff.de liber.& posthu. In quo tamen aduerte quod in multis codicibus Bal.est mendum in duobus locis,in verbo sit,in cuius locum librarij substituerunt,& sic.Bald.autem ibi secutus videtur fuisse Ias.sibi quoq; contrarius in d.l.j.§.vlt.ff.quod quisque iur.& apertissimè sequitur Fran.Cur.senior etiam secum pugnans,consi.xxxv.statuto seu in capitulis,col.xiij.versi.nec in priuilegio dicitur.Sed vtrumcunq; sit in hoc vltimo dicto,certè in eo de quo nunc tractamus,nō dubito,ob ea quæ suprà diximus. Quanquam & in illo sequi malo priorem sententiam:quando & verbum sit, solum ac per se sit præcisè significatiuū substantiæ veritatis,vt dicit nuncupatim Bal.consi.cclxxiiij.verba,col.ij.vers. præterea isti sunt,lib.j.(& ante eum Bart.in l.si maritus.§.j.ff.de adult.& ex recentioribus Corne. consi.ciiij.licèt in hac,col.ij.vers.licèt ergo,lib.j.& ante omnes gl.in l.siue possidetis.C.de probat.) *Baldi locus emendatus.* *Sit uerbū,per se est significatiuum substantiæ ueritatis.*

223 ¶Sed vocatur in dubium,quid si id verbum negatiuè proferatur,puta si dicatur, locum non habeat?Et certè glo.vlt.in c.præsenti,in fi.& ibi etiam Ioan.Mo.Archid.Domi.& Phil.Fran.de sent. excom.lib.vj.asserunt hæc verba,declaramus locum aliquatenus nō habere,quibus is tex. vtitur, esse latæ sententiæ,quæ quidem verba in infinitiuo prolata habēt vim futuri temporis,quantum ad eam rem pertinet,de qua tractamus,vt postea dicemus,cùm disseremus de infinitiuo. Ex quo potes intelligere illud verbum negatiuè pronuntiatum habere vim latæ sententiæ. *Habeat uerbū negatiuè prolatum, an sit latæ sententiæ.*

224 ¶Nisi dicas illud ibi procedere propter dictionem aliquatenus, quæ & ibi illis verbis adiicitur,ita videlicet,aliquatenus locum non habere. id quod videtur sentire Felin.in c.Rodulphus,col.xvij. versic.aliquatenus,de rescript. Quod & confirmare poteris ex iis quæ latè suprà diximus in verbo,omnia vel partem aliquam,versic.xiiij.incip.mouentur maxima ex parte.& versic.seq. & iterum versicu.xl.incip.adde præterea. Nempe dictionem aliquis,aliqua,aliquid,ex qua aliquatenus aduerbium conficitur,rem vel minimam comprehendere. Ideo hæc verba,aliquatenus locū non habere,ita debent intelligi,vt aliquo modo non habeat locum,nec ipso quidem iure, alioqui aliquatenus locum haberet.(Nam & Archid.in c.quamuis,col.ij.in fi.in verbo,aliquatenus,de offic. ordin.lib.vj.interpretatur hæc verba,ne aliquatenus,id est nullo modo. Et id verbum præcisum est,vt dicit Ripa in c.j.num.78.extrà de iudic.per text.in c.accepimus,de pact.) *De eadem re.*

225 ¶Et in simili scribit Phil.Dec.in c.cæterùm,col.ij.extra de rescript. quòd illa verba, non obtineat alicuius roboris firmitatem,important ipso iure,propter illam dictionem,alicuius. Et idem propè dicit Corn.consi.cciij.in hac consultatione,col.ij.lib.ij.vbi si dicatur,aliquo modo non valeat, intelligitur ipso iure. Nam si ipso iure valeret,aliquo modo valeret.Vnde & illud fit,quod Sign.in con.cxv.in quæstione Petri,col.j.dicit,quòd si statutū prohibet aliquo modo procedi, omnis processus contrà factus,erit nullius momenti,de quo nuncupatim diximus in d.vers.adde præterea. Sed & quod hæc dictio,aliquatenus,sit latæ sententiæ,tradit è recentioribus Rebuf.doct.quidem Gallus ille,sed non Italis postponendus,in repe.c.postulastis,nu.250.ext.de cler.excom.min. *De eadem re.*

226 ¶Aut etiam dici potest illud quidem quod diximus de dicto cap.præsenti,obtinere propter verbum declaramus, ibi quoque adscriptum, videlicet declaramus aliquatenus locum non habere. Nam illud est latæ sententiæ duabus rationibus. Primum,quia est præsentis temporis,vt latè diximus suprà in principio huius tractationis,& in simili tradit Panor.loquens scilicet de verbo decernimus,in cap.nouit,extrà de his quæ fiunt à prælat.Deinde quia est declaratorium,secundum ea quæ diximus suprà in xiiij.fal. Nam & illum text.& glo.in id expressim expendit Panor.in c. si diligenti,col.vij.extra de foro compet.vt diximus in d.fal.xiiij. *De eadem re.*

227 ¶Et certè Bart.noster,quem omnes vbique magnis mirisq; laudibus efferunt,in l.extat,col.vlt.ff. de eo quod met.caus.constanter asserit ea verba,ius crediti non habet,quibus ea vtitur, non esse latæ,sed ferendæ sententiæ.nec id quidem negant glos.& cæteri doctor.in d.c.præsenti,cùm non simpliciter innitantur naturæ huius verbi negatiuè prolati,vt apud eos videre licet. Et facit tex. in l.sed & si.§.item si institoria.ff.de instit.act.cum dicitur,ipso iure locū non habet. Quanquam id non admodum vrget,propter ea quæ adeo sæpe suprà diximus,præsertim cum is text.loquatur in præsenti tempore,quod per se est latæ sententiæ,& tamen ei additur,ipso iure. Ideo cogita & vide quæ dicam in tribus seq.fal. *De eadem re.*

228 ¶Sed hoc tamen intelligo, nisi cùm huic verbo iungeretur negatiua vniuersalis,vt si diceretur, *De eadem re.*

nullam actionem, nullam iurisdictionem, nullas vires habeat. tunc enim hauddubie esset latæ sententiæ, per text. in l. ij. C. quan. prouo. non est necess. cùm dicitur, nullas habere vires palam est. Et subdit subinferens: & ideo nec prouocationis auxilium necessarium est. quem text. dicit ad hoc esse meliorem totius iuris Barb. in clemen. j. colum. xiij. in paruis, versicu. nota de clausula eo ipso, de elect. & eum quoque ad id allegat. & alia multa idem Barb. in l. generaliter, col. vij. versic. secundò moueor. ff. de verbor. obligat. & hoc quoque voluit Franc. Areti. in l. j. col. iij. versicu. sed hanc rationem. & paulò pòst versicu. ego aliàs. ff. de testa.

129 *Ad ueritatem uniuersalis negatiuæ requiruntur omnia esse uera.* 130 *Dictio penitus est latæ sententiæ.*

¶ Cuius rei est aperta ratio: nam ad veritatem vniuersalis negatiuæ requiruntur omnia esse vera, vt dicit glo. in cap. nemo potest, le j. in verbo, obligari. in princ. de regu. iur. lib. vj. & Bart. in l. nullam. C. ex quib. causis infamia irrog. & Rom. in d. l. generaliter, de verbor. oblig. & faciunt quæ diximus suprà in xxij. fallent. & aliis duabus sequent.

¶ Quanquam in contrarium vrget tex. in l. eos. §. si quis autem aliquid. C. de vsur. vbi ita scribitur, nullam penitus habet actionem. nam si verba, nullam habeat actionem, intelligerentur ipso iure, frustra addita fuisset dictio penitus, quæ & ipsa est latæ sententiæ, vt diximus in xxvj. fal. Sed ad hoc potes dicere, quod diximus suprà in verbo, præsentis temporis, versicu. xxvj. incip. sed quod his respondeatur. & alibi sæpe, & vide quæ dicam in sequen. fallent.

131 *Verba teneat, obtineat, an sint latæ sententiæ negatiuè pronuntiata.*

¶ Septuagesimosecundò fallit in verbo, teneat, siue obtineat, etiam negatiuè pronuntiato, vt si dicatur, contractus sic factus non teneat, siue non obtineat vires, quia intelligitur ipso iure, ex sententia glo. loquentis in infinitiuo non tenere, in c. ad audientiam, in fi. & ibi Panor. in vlt. not. extra de appel. & alterius glos. in c. statuimus, in verbo, non teneor, de sent. excom. lib. vj. Ioan. Fab. in auth. statuimus. C. de episc. & cleri. Bald. in c. si duobus, col. j. versi. ibi non tenet, extrà de appel. & Angel. consi. xxvj. cuius exordium est, pro decisione quæsitorum, col. vlt. Barb. in c. cæterùm, & ibi Felin. col. vj. versi. non est nullum, extrà de rescript. & Philip. Dec. in c. constitutus, in ij. no. ext. eo. titu. & probatur in l. certa. C. quando prouoc. non est necessa. cùm dicitur, dubium non est firmitatē non tenere. vbi glo. exponit, ipso iure: nam & in text. subiūgitur, & sine appellatione posse rescindi. Ideo Bart. ita illā l. summat, vt nostri loquuntur, impositio mulctæ vltra quàm iudex possit ex sua iurisdictione, est ipso iure nulla. & in c. si motu proprio, de præben. lib. vj. vbi vires nolumus obtinere. Ex quo not. Domi. in pen. not. quòd impetratio in casu illius c. est ipso iure nulla.

132 *De eadem re.*

¶ Tamen Panor. cuius autoritas est maxima apud Cano. vtpote quem summum pontificiæ censuræ præsulem vocet Barb. in repet. rub. C. qui admit. ad bon. poss. col. iij. Panorm. inquam, in d. c. cæterùm, col. ij. versi. capio primam quæstionem, non obscurè sentit contrarium, cùm dicit hæc verba, non obtinent, esse latæ sententiæ, quia sunt præsentis temporis, quasi dicat, aliud esse, si in futuro tempore pronuntiaretur. Et idem etiam sentiunt Tancre. & Gof. ibi, prout illos retuli suprà in xlij. fal. Idem quoque Inno. & Hostien. Compost. Collect. Philip. Petr. Ab. anti. & Bald. ibi, dum dicunt ea verba, nec obtinent alicuius roboris firmitatem, intelligi non quidem ipso iure, sed ope exceptionis. Nam si id verum in præsenti tempore, quid in futuro? Et quod magis mirum est, ea verba alicuius roboris, qualecunque robur videbantur amouisse, & ita latam sententiam induxisse, per ea quæ diximus suprà in præcedenti fal. Ideo vel verior est op. eorum qui dicunt ibi ipso iure intelligi, vel si altera verior est, vt scilicet ope exceptionis intelligatur, id quidem est non propter verba ibi apposita, sed propter alia iura, quæ id ita fieri interpretantur, prout ibi omnes declarant. Nam & aliàs semper id procedit, vt verba cuiuscunque temporis vim suam perdant, assumantq; alienam, alterius scilicet temporis, propter alia iura id declarantia, vt diximus suprà in ij. fallent. præteriti temporis. & iterum in xij. & lx. fallent. futuri temporis.

133 *Autoris ea de re opinio.*

¶ Ego autem vt dicam quod sentio, in his verbis, de quibus loquimur, nihil propemodum video interesse inter hæc verba, non habeat, non teneat, siue non obtineat. Nec contrarium probat tex. in d. l. certa, imò potiùs contrarium. nam si verba, non tenere, ibi posita, idem induxissent, quod ipso iure, non erat opus subiungere illa verba, & sine appellatione posse rescindi. Quin in c. qualiter, in fi. de elec. & in c. dilecti, in fi. de appel. ita scribitur, penitus non tenere, quasi illa verba, quæ quantum ad hoc de quo agimus, habent vim futuri, vt postea dicemus cùm de infinitiuo loquemur, non habeant vim latæ sententiæ, nisi & additum fuisset penitus. Nisi ad hoc diceres quod suprà sæpius in simili diximus: quando & alibi cum hoc verbo, negatiuè concepto etiam in præsenti tempore, quod haud dubiè per se est latæ sententiæ, interdum iunguntur & aliæ dictiones etiam latæ sentētiæ, vt in auth. ad hoc. C. de lati. libe. tol. cùm dicitur, ipso iure matrimonium non tenet. Et vide quæ etiam dicam in seq. fallen. in qua tractamus de verbo huic simili.

134 *Verba teneat, obtineat, tum demū sunt latæ sententiæ, cùm illis iungitur uniuersalis negatiua.*

¶ Sed quod in primo diximus, scilicet in verbo habeat, in præcedenti fal. idem & tu in istis intelligito, vt videlicet tū demum sint latæ sententiæ, cùm illis iungitur vniuersalis negatiua, videlicet nullas vires obtineat: nullo pacto teneat, per tex. in l. si tutor. C. in quibus caus. in integ. restit. non est neces. qui loquitur his verbis nullam, siue nec vllam firmitatem obtineant, id est, ipso iure, vt exponit glo. Nam & in eo tex. confestim subnectitur per modum consequentis. Frustra igitur in integrum restitutionis auxiliū desideras, quando ea ipso iure irrita sunt. & est idem tex. in l. in dubium. C. de tut. vel cur. qui non satisd. nam & eadem l. est in illis duobus locis repetita, nisi quòd in priori loco deest initium. Et in hac sententia sunt Imo. Domi. Barb. & Fel. in c. cæterùm. Anto. in c. ad aures, extra de rescr. & Felyn. in d. c. Rodulphus, col. xxj. versi. nullas vires obtineat, eo. tit.

¶ Septua

235 ¶Septuagesimotertiò fallit in verbo valeat,etiã negatiuè posito,quia intelligitur ipso iure,secundum glo.loquentem in infinitiuo non valere,in cap.si cui,in verbo,non valere, quam sequuntur Io.And.Domi.& Phil.Fran.ibi,de elect.lib.vj.Inno.Compo.Io.And.Domi.Pano.& propè omnes in c.quia propter,extrà de elect.Ioan.And.in c.ecclesia vestra,le ij.in verbo,non valeat,extrà eo. Bal.in c.j.col.ij.versi.quæro dicitur hîc,tit.de ali.feu.Bal.& Domi.in c.nonnulli,col.j.ext.de rescr. Ang.d.consi.xxxv.col.vlt.Domi.in c.dispendia,in prin.in iij.& iiij.not.de rescri.lib.vj.Fran.Are. qui in infinitiuo loquitur,in l.moribus.§.prius,col.j.ff.de vulg.& pup.Io.Ray.in c.j.§.callidis,ver. pœna,in viij.q.j.partis prin.tit.de prohib.feud.ali.per Fed.Corn.consi.cciij. in hac consultatione, col.ij.versi.his tamen nõ obst.lib.ij.Phil.Dec.in c.ij.col.iij.ext.de testi. per tex.in d.c.quia propter, & in cle.j.de in integ.restit.{& Io.Crot.in repe.c.j.col.iij.versi.secundo no.de rescrip.lib.vj.} *Verbum valere, negatiuè positum quomodo intelligatur.*

236 ¶Sed contrarium voluerunt glo.Bart.Bald.sibi contrarius,& alij in l.vniuersa.C.de precib. impe. offer.& glo.quæ loquitur in infinitiuo,non valere,in l.nostram.C.de testa. & alia glo.si rectè & & solerter expendatur,in d.c.dispendia,in verbo,processus,de rescript.lib.vj. de qua diximus suprà in iij.fal.& ibi expressè Philip.Franc.Bart.consi.lxix.viso statuto.Host.in d.c.quia propter,in verbo,non valeat,Bald.in l.hi qui ad ciuilia,col.iij.vers.ex hoc facit.C.de appel.& in c.cum ordinem,tum col.ij.versi.habentes autem,tum col.iiij.versi.item ex prædictis habes,extra de rescript. Panor.sibi quoque contrarius,in d.c.nonnulli.§.sunt & alij,eo.tit.Philip.Fran.in c.j.in ij.not. per illum tex.eod.tit.lib.vj.Barb.consi.xij.scribitur apud prophetam,col.iij.versi.& si quispiam,& iterum col.vj.versi.modò ita est,lib.j.& {Philip.Fran.in d.c.j.in ij.not.per illum tex.de rescri.lib.vj.} Ias.in d.l.moribus.§.prius,colum.j.ff.de vulg.& pup.& idem videtur voluisse Ang.consi.ccclxxj. multùm considero,ad fin.dum dicit quòd verbum futuri temporis est latæ sententiæ,quando lex vltrà procedit id declarando,& allegat dictum c.j.de rescrip.lib.vj.quod quidem vtitur eo verbo, non valeat,sed adiicit ipso iure.sentit ergo Ang.quòd illud verbum non valeat, sine alia expressione non induxisset canonem latæ sententiæ. Ideo autem Pet.An.& Phil.Fran.in d.c.j.ex eo id not.quod diximus,quia frustra additum fuisset,ipso iure,si intellectũ fuisset ex vi & natura verbi. *Verbum futuri temporis est latæ sententiæ.*

237 ¶Sed & sunt alij text.similes,videlicet in l.si libertus,in princ.ibi,ipso iure non valebit.ff. de iure patro.& in l.Labeo.ff.de oper.liber.quæ loquitur per infinitiuum,ita videlicet , ipso iure non valere.& in l.iij.§.sciendum,ibi,ipso iure nil valeat.ff.de donat.inter vir.& vxor.& in c. ex parte, in fin.cum dicitur,penitus non valere,extra de arbit.nam vt suprà diximus,penitus,est latæ sententiæ.& in c.quanquam,in fi.de vsur.lib.vj.cùm dicitur,testamenta aliter facta non valeant, sed sint irrita ipso iure.& in cle.j.§.propter quod,de hæreti.vbi post illa verba,non valebit,continuò subdit,& si secus præsumptum fuerit, nullum sit, & irritum ipso iure. Sed quod iam sæpe diximus, præsertim verò in præsenti tempore,versic.xxvj.incip.sed quod his respondeatur, non magnum est in his text.& similibus fundamẽtum,quod & hinc maximè probatur,quia cum præsens tempus non dubiè sit latæ sententiæ,vt suprà latè diximus:sæpe tamen comperimus hæc verba, ipso iure,addita fuisse ad præsens tempus huius verbi negatiuè prolati,vt in l.Papinianus.§.si ex causa.ff.de inoffic.testam.vbi ipso iure non valet.& similis text.in l.j.ff.ad senatusc. Velleia. & in l.is cui lege.ff.de testa.& in l.si quis posthumos,in prin.ff.de liber.& posthu.& in l. siue generalis,in princ.ff.de iure dot.vbi ita scribitur,ipso iure promissio non valet,cum simil. *Verbum præsentis temporis est latæ sententiæ.*

238 ¶Cæterùm vt redeamus ad illam nostrorum doct.controuersiam,eam sedare nixus est Felin.in d. c.nonnulli.§.sunt & alij,col.xiij.versic.possunt opiniones considerari extrà,secundum doctrinam Bart.& Ioan.Plat.in l.ij.C.de cano.fru.vr.Ro.lib.xj.videlicet quòd si lex simpliciter dicit,non valeat actus,intelligitur ipso iure,vt ibi,& in l.non dubium.C.de legib. At si lex ita loquitur, non valeat,si aliquid factum fuerit,aut omissum, intelligitur pro ope exceptionis. Et se præterea remittit Bart.ad seipsum in l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verb.oblig. vbi & hoc idem quoque posuit. Sed & idem voluit ipse Bart.in d.l.vniuersa,& ibi Ias.in iij.not.C.de precib.imper.offer.& {idem Bart.} in l.cum lex,colum.pen.versi.sed pone quòd lex dicit.ff.de fideiuss.& in l.j.col.vlt.in prin. {& ibi Fran.Aret.col.iiij.in fin.} ff.de testamen.& sequitur Petr.Anch.in d.c.j.in iij.not. de rescri. lib.vj.dum citat Bart.in d.l.non lex,& Fran.Aret.in c.ij.& ibi etiam Feli.col.iij.qui adducit concordan.extra de testi.& Anto.Cors.in sing.in verbo,valeat negatiua præcedente.& vide quæ dixi suprà in eadem glo.{versi.lxix.incip.intellige secundo in solennitate.} Sed hîc tamen aduerte quòd Bar.in d.locis,præsertim in d.l.vniuersa.& in d.l.j.ff.de testa.non illud dicit quod diximus, ita simpliciter,sed ita quidem,vt si lex dicit aliquid non valere propter aliquod omissum, quod debet fieri post ipsum actum,illud non vitiat ipso iure:sed si diceret non valere, si quid sit commissum,quod in ipso actu fieri debet,vitiat ipso iure. Et ita propè omnes videntur intelligere. *Lex si simpliciter dicat,nõ valeat actus, intelligitur ipso iure.*

239 ¶Sed & illud hoc loco notandũ,quòd si huic verbo addatur dictio aliter,ita videlicet,aliter non valeat,apertè ostenditur,illud esse specialiter pro forma,ex sententia Bartol.in l. de his, circa medium.ff.de transact.Iason qui id dicit notandum,in l.de pupillo,in prin.col.j.versic.tertiò pondera.ff.de oper.noui nuntiat.vbi & ad hoc dicit facere text.in l.comparationes,in ij.locis.C.de fide instru.vnde sequitur,quòd si res aliter fieret,nulla esset ipso iure, cùm defectus formę vitiet ipso iure,glo.in cap.cùm dilecti,in verbo,irritum,extrà de rescript.cum multis concordan.à me collectis suprà hac eadem glo.num.67.decimoquintò fallit. Sed tu hæc tamen intelligas secundum ea quæ ibi diximus,& seq.versicu.nam l.vniuersa.C.de precib.impera.offeren.his verbis vtitur,non *Defectus formæ uitiat ipso iure.*

aliter valeant & tamen non ipso iure intelligitur.}

240 *Verbum liberetur, simpliciter prolatũ intelligitur ipso iure.* ¶Septuagesimoquartò fallit in verbo liberetur, siue liberabitur, siue etiã liberari, quod simpliciter prolatum intelligitur ipso iure, per tex. in l. cùm quis. §. j. ff. de solut. cùm dicitur, debitorem non liberari, sed exceptione eum aduersus maritum tuendum esse. quem ad hoc expendit Ias. in l. si insulam, col. ij. versi. quintò pondera. ff. de verbo. oblig. Et ante eum Raph. Com. consi. xxiij. testator filio, col. vlti. Et est similis tex. quem neuter citat, in l. si acceptolatum, in princ. ff. de accept. Et hoc apertè voluerunt Bart. & Ang. in l. & si post tres, ille col. vlti. versic. oppos. extra glo. dicitur, hic, col. j. versi. in tex. ibi, defendi. ff. si quis cautio. cùm intelligunt tex. in d. l. si insulã, qui dicit simpliciter, liberari, vt denotet, ipso iure. Et idem dicunt Bald. & Angel. in l. pen. C. de fideius. eodem modo interpretantes tex. ibi, vtentem etiam simpliciter verbo liberandi, sine alia adiectione.

241 *De eadem re.* ¶Licèt in contrariam sententiam vrgere videatur text. in l. si cùm te, in princ. ibi, ipso iure liberabitur. ff. de pactis, tanquam scilicet superuacuò addita fuissent verba ipso iure, si in verbo, liberari, intellecta fuissent. & similis text. in l. sed & si lege. §. si minori. ff. de petit. hæred. & l. si quid possessor. in princ. ibi, ipso iure non liberauerit. & iterum in §. vlt. eiusdem l. ibi, liberari ipso iure debitores. ff. eo. & in l. si noxale, in princ. & iterum in §. ex iis. cùm vtrobique dicitur ipso iure liberari. ff. de noxa. & in l. si seruus. §. vlti. ff. de furt. vbi est similis tex. & in l. Papinianus. ff. manda. & in l. vlt. ibi, ipso iure liberata sint. ff. de seruis expor. & in l. j. §. cui certum, ibi, ipso iure liberatur. ff. de auro & arg. lega. & in l. minor xxv. annis. addito, ibi, liberati ipso iure. ff. de minor. & in l. Lucius. §. tutelæ, & iterum §. vlti. ff. de administ. tuto. {& in l. conuento, ibi, ipso iure liberatum. ff. de tutel. & ratio. distrahen.} & in l. Græcè. §. & post litem, ibi, ipso iure non liberatur. ff. de fideius. & in l. si seruus. §. cùm mihi, ibi, ipso iure non liberabuntur. ff. de verbo. obligat. & in l. si res, §. vlt. ibi, ipso iure liberatus non sit. ff. de iure dot. & in l. vlti. versi. tales igitur, ibi, penitus liberari, & rursus versic. sin autem nescius, ibi, omnimodo liberari, in duobus locis. C. de furt. & in §. quæ de fullone, Instit. de obligat. quæ ex delict. nascunt. vbi est similis tex. & in l. Iulianus. §. j. ibi, protinus rerum liberari. ff. de verbo. oblig. & in l. stipulatus sum damam, ibi, continuò eum liberari. nam vt suprà diximus, dictiones penitus, & protinus, & continuò, idem significant quod ipso iure. Sed hi tex. & similes parum faciunt, vt diximus in præcedenti fal. & sæpe aliàs, cùm & hìc videamus has dictiones additas ad id verbum præteriti & præsentis temporis. Porrò Sal. Socin. Ias. & Phil. Dec. & Alcia. in l. cùm posteaquam. C. de pact. nuncupatim scripserunt id verbum non esse latæ sententiæ. Sed tu interim vide Ias. in l. eum qui ita. §. qui ita stipulatur, le j. col. ij. versi. limita regulam. ff. de verb. obli.

242 *Verbum futuri temporis an sit latæ sententiæ.* ¶Septuagesimoquintò & vltimò, fallit generaliter, vbi subiecta materia declararet verbum futuri temporis esse latæ sententiæ. tunc enim potius sequẽda est natura subiecti argumẽti, quàm ipsius verbi futuri temporis, vt abundè patet ex iis quæ suprà diximus, tum in verbo præsentis temporis, versic. xxix. incip. si tamen hanc posteriorem, tum quoque in verbo præteriti temporis, versic. xxx. incip. fallit secundo. tum postremò in hoc verbo futuri temporis, in 36. 37. 38. 42. 82. 90. 108. 132. 150. 166. 183. fallent. Ideoque & Panor. in c. super specula. col. j. versic. ex prædictis infero, extra nec cleri. vel monach. scribit ea verba quæ aliàs sunt ferendæ tantùm sententiæ, fieri tamen latæ ex materia subiecta, & idem voluit Franc. Aret. in l. j. col. iiij. versic. & ita responsio. ff. de testa. vbi dicit de hoc esse casum no. & expressum in l. iurisgentium. §. si paciscar. ff. de pact.

243 *Dictio nullus, cõiuncta cum uerbo cuiuscunque temporis, denotat nullitatem.* ¶Septuagesimosextò fallit, cùm dispositio vtitur hac dictione nullus. nam cum verbo cuiuscunq; temporis denotat nullitatem ipso iure, glo. est in c. innotuit, in verbo, nullam esse. extrà de elect. Nam & si verbum esse, quod est infinitiui temporis, omnia tempora comprehẽdat, & in dubio sit ferendæ tantùm sententiæ, vt paulò pòst dicemus: dicit tamen ea gl. ea verba, nullam esse, intelligi ipso iure. & sequitur Ias. consi. cxxviij. verba permutationis, col. iij. versi. tertiò dicitur, lib. iiij. Et facit quod suprà diximus de dictionibus, nullatenus, nullo modo, nullius momenti, quia id non ob aliud fit, quàm quòd hæc dictio, nullus, sicuti & illæ aliæ sunt vniuersales negatiuæ, quæ vniuersaliter & sine vlla exceptione operãtur, gl. in l. nemo potest, le j. in verbo, obligari, in prin. de reg. iur. lib. vj. {& Ro. consi. cxcix. præsens statuti particula, col. j. vbi ex hoc dicit quòd comprehendit omnem casum possibilem cõprehendi.} Et faciunt quæ suprà diximus nu. 228. incip. sed hoc tamen, & seq. & 234. incip. sed quod in primo. & tex. in l. si quis Sempronium, in verbis, nullum effectum habent, iunctis verbis quæ statim sequuntur, momentũ aliquod habebũt. Et glo. {in l. ij. in prin. in verbis, nulla iurisdictio. ff. de iud. & alia glo.} quæ loquitur de his verbis, nullius firmitatis, in cle. vlt. in glo. vlt. de electio. Et tex. in c. j. versi. propter, de iura. cal. lib. vj. vbi dicitur, nõ est nullus, nec etiam annullandus. {Et quod scribit Franc. Aret. in l. j. col. j. versic. præterea potest dici, & seq. ff. de testam. Et quod de dictione, nihil, tradit Saly. in l. vlt. col. j. versi. ego tamen. C. de acq. posses.}

244 *Infinitiuum est aptum comprehendere omnia tempora.* ¶Infinitiuum autem (de hoc enim restat dicere) licèt sit aptum comprehendere omnia tempora, secundum Grammaticos, & ex nostris voluerunt glos. Bart. & alij. in l. v. §. stipulatio, in verbo, daturum. ff. de verb. oblig. Ioan. And. in proœmio lib. vj. & Salyc. in l. si vt proponis, paulò ante fi. C. de condit. ob caus. & Alex. consi. xxviij. visis & accuratè ponderatis, col. ij. versi. & est ratio, lib. j. quod repetitur consi. xxxj. lib. ij. & idem Alex. consi. lxxxiij. viso themate, col. iij. versic. præterea si non apparet, lib. iij. {& Corne. consi. cccvij. in consiliis, col. ij. lib. iij. Et} id quidem probatur in c. eos, in si. j. q. j. tamen in dubio est ferendæ sententiæ, non latæ, vt sic potiùs habeat naturam futuri quàm præsentis aut præteriti, glo. in §. j. in verbo, imminere, in auth. de incest. nupt. & in c. j. in

verbo,

verbo,sustinere.ij.q.iij.& Cardin.Alex.in cap.j.in princ.tit.quib.mod.feud.amit.& in c.domino, col.ij.tit.si de feud.defunct.conten.sit inter dom.& agna.vas.

145 ¶Et id quidem iure optimo{duabus non contemnendis rationibus,nam primùm verba legis vel statuti,quæ scilicet habent significationem præteriti & futuri,cuiusmodi est futurum subiunctiui in dubio pro futuro accipiuntur,vt voluit Bart.in l.omnes populi,char.pe.vers.iusta præmissa. ff. de iust.& iure,Bal.in l.leges.col.iij.versi.an verba statuti.C.de legib.Pan.in c.vlt.col.j.versi.not.iij. extra de constit.Rom.qui alios allegat,consi.ccccxxxiij.quò ad primum,in princ.Ferdin.Loaz.in repet.l.filiusfamiliàs.§.diuus,char.ix.num.187.ex quo singulariter.ff.de leg.j.cum aliis multis cōcord.collectis à Sebast.Sappi.in addit.ipsius Panor.in d.c.vlt.de constit. *Verba legis uel statut.quæ habent significationem præteriti uel futuri, pro futuro accipiūtur.*

146 ¶Deinde quia in pœnis}benignior sit interpretatio,c.in pœnis,de reg.iur.lib. vj.cum concor. adductis per glo.ibi,quæ & ob id dicit quòd in dubio debemus iudicare canonem ferendæ sentētiæ, magis quàm latæ.quam sequitur & dicit sing.Phil.Fran.ibi. Sed est illi similis in c. cupientes.§.si verò,in verbo,priuentur,de elect.lib.vj.& in c.ij.§.inhibemus,in verbo,innodetur, de hæret.eod. lib.vj.& idem voluerunt Petr.Cyn.& Bal.qui hoc dicit no.in l.quæ ex relationibus,in fi.C.de legi.idem Petr.in repet.l.si quis in tantam,col.pe.C.vnde vi.Cy.in l.in criminali.C.de iurisd.omn. iud.& in auth.qui semel,col.ij.vers.quinto quæritur,& ibi.Bal.col.j.vers.quæro ad euidentiam.C. quo.& quan.iud.Ioan.And.in c.ij.de hæret.lib.vj.Petr.Iac.in tit.de actione in rem pro feuda.cōt. emp.col.iiij.vers.si autem ex aliis.& tit.de condi.ex l.non scripta,col.ij.vers.item si dubium sit. & tit.de caus.ex quib.dom.deb.amit.propr.in xiij.dist.feud.col.eiusdem ij.vers.item amittere. & iterum in fi.illius tit.& tit.seq.qui est,super condi.ex moribus,col.j.Bart.in l.Mæuius.§.duobus, col. vlt.ff.de leg.ij.Bal.in l.j.in ij.oppo.& ibi etiam Iac.à sancto Georg.in ij.not. C. ne lic.poten.idem Bal.in l.vlt.C.de cap.dimi.& in l.si quis in tantam,col.pe.vers.super quarto. C.vnde vi. & in l.si qua.C.de secund.nupt.{& in l.trāsigere,col.vlt.C.de trāsact. } & cōsi.ccc j.proponitur quòd Petrus,col.1.lib.1 Saly.in auth.habita,col.antepe.vers.quærit sequens glo.C.ne fil.pro pat. Ant.Imo. Pan.& Fran.Are.in c.si diligenti,de foro compe.vbi illud expressim dicunt,quòd quando verba legis habent significationem præteriti & futuri,debemus sequi mitiorem partē,vt videlicet in dubio sint futuri,& ita ferendæ sententiæ,non latæ.Petr.Anch.in c.j.col.j.versic.& vnum circa hoc scias,de rescrip.lib.vj.& in c.2.in fi.de hæret.eod.lib.6.Imo.in c.1.col.2.de locat.& in c.vlt.col.17. vers.sed certè vbi statutum,extrà de præscrip.Domi.in c.j.§.vlt.col.1.vers. quæro an deficiens, de electio. lib.6.& consil.xxiij.quia diffusè per patres meos,colum.2.Panorm.in c.querelam.colum. 3.extra de iureiur.& subobscurè consi.xl.venio ad primum dubium,col.vlt.lib.1.Aegid. Bellame. consi.ix.factum est tale,cùm esset lis,col.8.vers.item ad istam partem,& iterum col.x.vers.itē non obst.quod dicit Ioan.Ana.in c.1.col.4.extra de sagit.& in c.dura,in princ.extra de crim.fal.Alex. cons.ciij.videtur prima consideratione,col.pen.versi.item posito,lib.j.& cons.cxxiiij. omissis superfluis,col.j.& iterum ad fi.eo.lib.j.Card.Alex.in d.c.domino,& in c.salonitanæ,col.j.lxiij.distin. Iason in l.rem quæ nobis,col.pen.ff.de acquir.posses.Philip.Dec.cons.clxvj.ego Philippus, col.2. & in l.cum posteaquam,circa medium.C.de pactis,& in l.nemo ex his,col.vlt.versicu.non obstat quod dicitur.ff.de regu.iur. & D.Ioan.Selua senator Parisiensis in tract.de iureiurand. col.totius operis pen.& nouissimè vir optimus & mei amantissimus Petr.Rebuffus in repet. l. diuus, char. xiiij.vers.quæro an non vindicans.ff.de senatusc. Sylla. *In pœnis benignior sit interpretatio.*

147 ¶Quod cùm semper aliàs locum habeat,tum verò maximè procedit, cùm pœna à lege, statuto, aut alia constitutione imponitur delictis non perfectis aut consummatis. tunc enim nunquam in dubio videtur esse canon latæ sententiæ,vt nuncupatim asserit Ioan.Andr.in c.j.de homic.lib.vj. quod dictum pro not.citat & sequitur Franc.Aret.in d.c.si diligenti, col. iiij. extrà de foro compet. At quod optimè faciunt quæ latè dicemus inferius in xvij. effectu, siue differentia canonis latæ & ferendæ sententiæ. *De eadem re.*

148 ¶Quin etiam nunquam incurritur pœna priuationis ipso iure,nisi sit iure expressa,vt voluit Inn. in c.bonæ,le ij.col.vlt.ext.de electio.Imo.Pan.& Fely.in c.querelam, extra de iureiur.idem Pan. in c.vlt.paulò ante fi.extra de cleri.non resid.Domi.in cap.quo iure,col.vlt.viij.distin.Rom.cons. cccxxv.hoc exordio,quò ad primum,col.1.vers.secundò quia pœnam.Barb.Fely.& Phil. Dec.in c.ij.extr.de rescrip.{idem Fely.in c.inquisitionis,col.2.extr.de accus.}Card.Alex.in d.c.1.col.1.tit. quib.mod.feud.amit.& iterum in §.item si fidelis,col.pe.eo.tit.Cos.Guy.in tit.de collat.§. taliter, in verbo,residentiæ.Thomas Parp.in repet.l.si quis maior,in iij.q.xvij.not.& ibi quoque Hiero. Cagno.etiam in repet.num.121.C.de transact. *Pœna priuationis nunquā incurritur ipso iure nisi sit iure expressa.*

149 ¶Sed nec pœna priuationis simpliciter imponenda est,nisi à iure exprimatur,vt est glo.omnibus nota in c.vlt.& ibi Pan.qui eam dicit sing.extra de iure patro.& similis tamen glo.in c. cùm vos, in glo.ij.in fi.extr.de offi.ordina.& alia item in cle.2.in verbo,suspensus,de vita & honesta.cleri. & voluit etiam Ioa.Mo.in extrauag.iniunctæ,in gl.vlt.de elect.Pan.in d.c.bonæ,le ij.col.iij.vers. super glo.j.extrà de elect.vbi & illam primam glo. citat & commendat,& in cap.cùm venerabilis,col.viij.vers.circa primum puto,extr.de excep.& in ca.vlt.in fi.extr.de præsump.& Alex.cōs. ciij.col.pen.vers.pro hac facti.lib.ij.& cons.ccxij.ponderatis his,lib.6.& Barb.in tract.de præstan. Cardin.in 1.quæstio.1.partis,col.xix.vbi illam glo.dicit sing.& cons.ix.præclarè scribitur,col.vij. vers.præterea facit,lib.ij.& Ias.in l.j.col.pe.ad fi.C.de trans.Philip.Dec.in rub.extr.de iud.col.1.in *Pœna priuationis non simpliciter impōnenda est. Nisi à iure exprimatur.*

priore lect.& in d.c.ij.col.ij.& ibi quoque Fel.col.item ij.ext.de rescrip.& ipse Fel.in c. at si clerici,in prin.col.ij.ext.de iud.

250 De eadem re. ¶De qua re est tex.optimus in §.cùm igitur,in auth.de non elig.secun.nub.ibi, nec est lex aliquid tale dicens.Cuius authoritate Bald.in auth.ex testamento,col.pen.vers.modo quæritur. C.de secund.nupt.dicit id quod lege non est cautum,non inducere priuationem.& ad hoc quoque not. illum tex.Ioan.Ana.in c.j.col.ij.extr.de maled.& Alex.in l.etiam.§.j.col.iij.vers.confirmo. ff.solu. matri.vbi illum dicit no.& d.cons.ciij.col.pen.vers.pro hoc facit,lib.j.& dicto cons. cxxiiij. in fin. eod.lib.j.& cons.xcij.perspectis diligenter,col.iiij.vers.condescendo ad quintam , lib.vj. vbi dicit illum tex.esse ad hoc not.Barb.in c.j.col.viij.extrà de offi.deleg.& in repet.c.Raynaldus,char.44. extra de testa.Iason latè in l.j.col.vlt.& ibi quoque Aquen.col.item vlt.C.de transact. & ipse Ias. in l.si quis maior,col.2.& ibi Thomas Parp.in repet.in xvij.notab.in iij.quæstio.eo. tit. & idē Ias. in l.illam,col.iij.vers.addo ad regulam.C.de collat.vbi dicit illum tex.esse ad hoc singul. & in l.ex facto,col.ix.vers.contra Bar.ff.de vulg.& pup.substit.& in l.quod te,col.antep.vers.breuiter ego teneo.ff.si cert.pet.& in l.diuortio.§.si fundum,col.ij.vers.ego puto quòd ista.ff.sol.matri.& Fely. in c.translato,col.pen.vers.item vbi imponitur.& in d.c.2.col.j.extra de rescrip.& Fran.Rip.in d. rub.de iudic.col.iij.& Thomas Parp.in repe.l.2.col.7.vers.præterea de adulterio.ff.sol.matrim.& Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco à simili,col.vlt.vbi dicit illum text.non solere ad hoc allegari.Sed & ex illo tex.dicit Bal.in l.si pater,col.iij.vers.aduerte quantum.C.de insti.& substi.quod caret lege,non curat legis minister.

251 De eadem re. ¶Est & tex.quoque optimus in cap.is,qui,in prin.de senten.excom.lib.6.per quem dicit Domin. cons.cv.super dicto dubio,col.ij.vers.secundò arguitur,quòd pœnæ non sunt imponēdæ ex magistrorum opinionibus, sed in casibus tantùm expresis. ad quod etiam allegat c.si habens. xxiiij. q.iij.& ca.Romana,de supplen.neg.præla.lib.vj.& gl.in c.porrò,in vers.separari,de diuor.Cui adde & tu tex.in l.at si quis.§.diuus.ff.de relig.& sumpt.fune.cùm dicitur eum hæredem qui prohibet funerari ab eo quem testator eligit,non rectè facere , pœnam tamen in eum non esse statutā. quem tex.ad hoc quoque not.Barb.cons.xj.scripsit bellissime,col.ij.vers.modò si dicatur,lib.1.& cons.xvj.clementissimi Dei,col.1.eo.lib.1.& cons.xxiiij.illud afferam,col.j.eo.li.j.& cons.xlvj.præclarè scribitur,col.2.eo.li.2.& cons.lj.scripsit sapientiæ fons,col.xvij.vers.capio nunc alium,eo.lib. 1.& consi.lxj.scribitur Sapientiæ septimo,col.pen.eo.li.j.& cons.ix.præclarè scribitur.col.vij.vers. præterea facit,lib.2.& Iason in d.l.diuortio.§. si fundū,vbi suprà.ff.sol.matri.& in d.l.illud,col.iij. vers.addo ad regulam.C.de collat.& Philip.Dec.in d.rub.de iud. & in auth.qui rem , col. 2.C.de sacro.eccl.{& cons.penult.cuius suprascriptio incipit,si statutum,col.2.vers.sed tamen vlteriùs.& cons.clxiij.non fuisset propositi,col.2.vers.& hoc confirmatur.}& ante eos Bal.qui eum dicit no. in l.nemo martyres,post prin.C.de sacros.eccl.Adde item tex.in §.quia verò Leonis, in auth. de non alienan. per quem dicit Bal.in l.super chirographis,in 3.no.C.si cert.pet.quòd pœna nunquā imponitur nisi in casibus à l.expresis,& tex.in l.si seruus.§.prætor ait,vers.non dixit prætor. ff. de acq.hær.& in c.j.§.illud,& §.porrò,tit.quæ fuit pri.cau.amit.benefi. quas & in id expēdit Fran. Cur.consi.64.antiquissima,col.13.versi.quintò etiam respondendo.Adde & glo.in c.1.81.dist. & in summa xv.q.8.quæ dicunt nullum crimen inducere depositionem, nisi specialiter à canone sit expressum.& quod scribit Bal.in l.improbum.C.ex quib.cau.infa.irro. quòd vsurarius nulla pœna criminaliter afficiendus est,cùm nulla lex hoc dicat,& sequitur Saly.ibi,& latè Phil.Dec.cons. clxx.viso themate,col.2.vers.secundò principaliter.

252 *Verbum dubium potius cēsetur ferēdæ quā latæ sententiæ.* ¶Hæc autem quæ diximus,& probauimus,verbum dubiū censeri potiùs esse ferendæ quàm latæ sententiæ,velim intelligas cùm agitur de pœna imponenda,vel aliàs sumus in materia odiosa, in quibus etiam terminis locuti sumus.nam & huc conueniunt omnia quæ in eam sententiam diximus.Quòd si in alia materia loqueremur , in qua fauorabilius esset interpretari verbum dubium in sensu directo,id est,vt ipso iure,& sine alterius adminiculo intelligeretur, ita potiùs esset intelligendum quàm in sensu obliquo,vt expressè voluit Corn.loquēs in casu nostræ legis, vt scilicet quia est fauorabilis,debeat interpretari in dubio ipso iure,cōsi.xv.ex quo dictus Franciscus, col. 5.li.1.Et hac tantū ratione motus,quòd odia restringi,fauores ampliari decet.c.odia,de reg.iu.li.6.

253 *Substitutio, in materia substitutionū, in dubio intelligi debet potius directa quàm obliqua.* ¶Sed & hoc ex eo apertè probatur,quòd in materia substitutionum in dubio debet intelligi substitutio potiùs directa quàm obliqua,vt non obscurè innuit tex.no.in l.vlt.vbi hoc not. Saly. Fulg. Alex.C.de hæred.instit.& est tex.apertissimus in cap.si pater,& ibi Ioan.And.in nouella.Pet.An. col.v.in xix.not.Domi.in vers.præmissæ,in j.not.& Philip.Fran.in 14.not.de testa.lib.6.& voluit glo.in l.verbis ciuilibus,in fi.& ibi Bal.qui eam dicit sing.de iure ciuili,& Ang.qui etiā dicit sing. Pau.Cast.& Alex.ff.de vulg.& pup.substit.& Bart.{consi.13.ex facto proposito , col.3. vers.restat de secundo.&}consi.xv.in nomine,& c.pater habens filium,col.2.versi.ad secundum , { & consi. ccxliiij.fuit quidam de Assisio,col.iij.& Fran.Tigr.inter consil.illius consi.clij.& ego Franciscus.} Bal.in l.Centurio,{col.2.vers.item & ratio,& ibi Ang.col.3.vers.sed huic decisioni. ff. de vulga.& pupil.subst.& idem Bal.in l.precibus,col.13.vers.vnum etiā aduerte.C.de impube. & aliis substi.} & in l.vlt.paulò ante fi.C.de sacro.eccle.{& in l.si quis ita,per illum tex.ff.de vsufruct.& in l.vlt. col.j.C.de hæred.instit.}& in cap.1.col.vlt.in 2.lect.extrà de iudiciis,& consi.xxxv.pater filio,circa medium.lib.2.{& consi.ccccxxiij.verba testamenti,lib.1.& cons.xxxv. pater, in princ. lib.2.& consi.

conf.xxxvij.decreto,in fi.lib.iij.& conf.ccccxxij.statutum,circa med.eo.lib.3.& conf.ccxcvj.pręmittendum est,circa medium,lib.iiij.& conf.clxxv.præmissis verbis,col.1.lib.v.}Ang.conf.cxxv. hoc est testamentum.col.ij.vers.hinc descendit.Raph.Co.conf.ij. proponitur quòd Ser Blancus, col.iij.Petr.Anch.conf.8.difficultas quæstionis,col.1.{Pau.Cast.in l.1.col.2.C.de pact.inter empt. & vend.Rom.consi.cccccij.diligenter inspectis,col.ij.vers.secundò probatur.Fran.Are.conf.clv. periculosum est,col.ij.vers.quòd autem ista pars. Alex. conf.xij.attentis verbis testamenti, col.4. vers.rursus posito,lib.iij.}& Phil.Corn.in l.precibus,col.xvj.vers.dicit tamen Ang. C. de impub. & aliis substit.{& conf.xlvij.videtur prima facie,col.2.lib.1.& conf.ccxcv.videtur in hac,col.ij.eo. lib.j.& conf.cxij quanquam videatur,col.iiij.versi.nam præmittenda est, lib.2.& conf.ccxxxviij. circa primum,col.2.versi.aliud autem,eo.lib.ij.& conf.cccxvj.videtur,col.2.li.3.& conf. cxxxviij. nulli dubium,col.iij.vers.pro quo facit,lib.iiij.& quisquis est inter conf.Alex.conf.xiiij.adsit, col. 5.vers.non enim filij,lib.4.}& Soci.in l.j.col.7.vers.confirmo istam.ff.eo.tit.{& Ias.in l.Marcellus quæ est iij.in prin.col.6.vers.ad tertiam inductionem.ff.ad S.C.Treb.}& Philip. Dec.consi.xcv. cuius superscriptio incipit,substitutio facta,col.ij.& conf.ccclxxj.in causa magnifici militis, col.2. versi.& hoc etiam confirmatur,& iterum col.vlt.vers.non quod potiùs.vbi declarat quomodo id intelligatur.Nam in his fauorabilius est directum,quàm obliquum,vt colligitur ex l.vlt.C.de his qui à non domi.vbi id not.Bald.Et vide quæ diximus supra nu.9.incip.porro Corn.

154 ¶Postremò scias huiusmodi verba,sub pœna excommunicationis,centum librarum , aut alterius rei,vel etiam hæc,sub interminatione anathematis, vel simpliciter sub excommunicatione , non esse latæ sententiæ,{vt non obscurè probat tex.si modò paulò penitiùs introspiciamus,in d. c.relatum,de iure patr.nam ibi primùm dicit,sub anathematis interminatione prohibere cũctis. Subdit autem postea,si quis autem prohibitionis vestræ contemptor extiterit,eum excõmunicationi subdatis,quibus postremis verbis satis ostendit illum nõdum fuisse excommunicatum ex illa interminatione anathematis.& hoc etiam no.glo.vlt.Hosti.Ioan.And.Collect.& Pan.ibi. *Verba sub interminatione anathematis non sunt latæ sententiæ.*

155 ¶Et hoc quoque voluit glo.in c.}cùm esses,in gl.vlt.& ibi Tancre.Inno.Host.& Ioa.And. ext.de testa.& in c.cum ecclesia,in verbo,anathematis,& ibi Host.& Io.And.extra de immu.eccl.& in c. dolentes,in verbo,sub pœna,& ibi etiam Vincen.Hosti.in eodem verbo,& Ioa.And.col.vlt.ext. de celeb.miss.& gl.in c.j.& ibi etiam Pan.& Io.Ana.& alij.ext.de sagit.& in c.sicut tuis.& ibi Collecta.in prin.Pan.Ioan.Ana.& Fel.extra de simo.& in c.ij.ext.de mat.cont.inter eccle. & in c.j.& in c.j.& ibi etiam Inno.ext.de eo,qui fur.ordi.susce.& in cap.salonitanæ.lxiij.dist.& in c.non solùm,in verbo,sub pœna,de reg.lib.6.& in cap.j.in fi.& ibi Dom.de biga.eo.lib.6.& in cle.j.in prin. in verbo,terminationem,de excess.præla.Zenze.in ext.Ioan.xxij.incip. quorundam vers. ideoque omnes,in verbo,sub excõmunicationis pœna.Host.in summa tit.de sagi.vers.sed nunquid,& seq. & iterum tit.de sent.exc.§.iij.in xxiiij.casu canonis latæ sententiæ.Bal.in c.P.& G.col.ij.vers.nota quòd licèt,ext.de offi.deleg.}Pet.Anch.conf.cclj.ex his quæ superiùs,col.2.} Imol. qui hanc dicit esse communem op.in cap.j.col.2.vers.& aduerte,& ibi etiam Pan.ext.de loc.idem Pan.in c.dura,in j.not. extra de crimi. fal.domi.d.conf.xxiij.quia diffuse per patres meos,col.2.Paul.Castr.& Ias.in l.ad diem,in j.no.ff.de verb.obli. {idem Pau.Cast. conf.xcix. quia per suprascriptos,in prin. lib.1.{Cepo.latè conf.criminalium conf.xiij.stante quodam decreto , col.iij. vers.& secundũ istam op.{Alex.conf.ciij.videtur prima consideratione.col.pen.vers.item posito,lib.j.& Barb.in c.Raynaldus,col.cj.vers.octauò adduco,de testa.vbi aliter declarat quàm alij.}Steph.Bertr. conf.xxviij. existentes,nu.5.lib.j.Phil.Dec.in l.non videtur.§.in pœnalibus,in prin.ff.de reg.iur.Et facit quod scribit Inno.in c.cùm in tua.ext.qui mat.accus.poss. *De eadem re.*

156 ¶Sed hoc tamẽ primo loco limitatibis procedere,vbi lex aut iudex illis verbis vtitur, secus si paciscentes aut contrahentes,verbi gratia,si quis promittat sub pœna cẽtum. Hæc enim verba eam vim habent,vt nisi id fiat,quod actum est aut promissum,ea pœna ipso iure debeatur, ad idq; agi possit,per tex.in d.l.ad diem.ff.de verb.oblig.quem ad hoc not.Pau.Cast.& Ias.ibi,& ad hoc quoque facit tex.in l.rescriptum.§.si pacto.ff.de pact.vbi glo.in verbo,vtraque, facit hanc differentiã inter pœnam legalem & conuentionalem.Ex quibus potes intelligere non verum esse quod scribit Fel.in d.cap.sicut tuis,in ij.limitatione,extra de simo. *Pœnæ legalis & conuentionalis differẽtia.*

157 ¶Limita secundò procedere,nisi posteaquam is,cui sub pœna excommunicationis aliquid iussum fuerat,non id fecit,iudex declaret voluisse se excommunicare re non impleta,secundum Host.in d.c.j.extr.de sagit.& Guil.à monte Laud.in d.cle.j.& ibi Imol.col.ij.de excess.prælat.Non nocebit tamẽ talis declaratio impetrationi beneficij,& alus actibus interim factis ante ipsam declarationẽ, cùm agitur de graui aliquo præiudicio,vt asserit Pan.ibi,quia declaratio producit effectum ex eo tempore tantùm quo fit,nec retrotrahitur secundum Ioa.Ana.ibi,quem sequitur Fel.in d.c.sicut tuis,extr.de simo.qui & ad hoc dicit facere glo.sing.in c.apostolicæ,de cleri. exc. quæ dicit valere impetrationem beneficij ab eo factam,qui probabiliter ignorabat se esse excommunicatum. *Declaratio producit effectum ex eo tẽpore tantum quo fit.*

158 ¶Quin Cardi.Alex.in d.c.salonitanæ.lxiij.dist.in nullo casu admittit illud dictum Hostiens. quia non creditur,inquit,verbo iudicis in præiudicium partis,per glo.in c.sicut,ext.de senten.excom. Subditque facere quæ habentur in c.cùm à nobis,ext.de testi.cum simi. Et huic sententiæ accedo, cùm huiusmodi iudicis declaratio siue interpretatio sit contra vim ac naturam verborum per ea quæ latè diximus suprà in verbo,libertis,nume.1.Nam & ipse Hosti. in summa d. tit.de sagit.vbi suprà *Iudicis uerbo non creditur in præiudiciũ partis.*

suprà citauimus, tradit hæc verba non esse latæ sententiæ, nisi proferens aliud intẽderet, subditq; tum demum constare de intentione, si id ipse proferẽs expresserit: aliàs, inquit, non esset à verbis recedendum. At Ioan. And. in d.c.j. de sagit. simpliciter dicit credendum esse iudici, sed antequam declarauerit, excusatur non seruans sententiam. Quanquam Guil. & Imo. in d. cle.j. de exces. prælat. fuerunt in hac sententia, vt facta declaratione effectus pœnæ retrotrahatur.

259 ¶ Limita tertiò, nisi lex aut iudex ita dixerit, sub excommunicatione, quam statim contraueniẽdo incurras. Aut sic, sub pœna excommunicationis, quam ipso facto incurras. Aut etiam sic, sub pœna excõmunicationis, quam exnunc prout extunc, vel simpliciter exnũc (ita enim nostri loquũtur) proferimus, vt de primo voluerunt omnes in d.c. vnico, de sagit. De secundo Pan. post alios in c. præterea requisisti, col. pe. ext. de app. De tertio Pau. Cast. & Ias. in d.l. ad diem. ff. de verb. oblig. De postremo Pan. in c. secũdo, de mat. contr. cons. inter. eccl. Ex quibus potes facilè intelligere, idẽ esse in similibus verbis. Nã & Host. in d.c. sicut tuis, col. 2. vers. sed nũquid hæc verba, dicit quòd si iudex simpliciter dicat, sub pœna excõmunicationis, quã cõtraueniens incurrat, habent vim sententiæ. Idemq; si dicat, sub sententia excõmunicationis. Nã illud verbũ sententia, declarat esse latæ sententiæ, vt voluerũt Host. & Io. An. in c. innotuit, in verbo sententia, ext. de eo qui ord. fur. sus. Sed & idẽ si dicatur, sub interpositione excõmunicationis, vel sub interminatione, vt dicit gl. in d.c. relatum, de iure patro. Sed quantũ ad secundum ea glo. est contra tex. ibi, vt ibi etiã no. Host. & Inn. And. ibi. Idem si post ea verba, sub pœna excommunicationis, hæc & similia subiiciantur, quòd si quis contrà fecerit, sciat se excommunicatum, secundum eundem Host. in c. non minùs, in verbo, sub anathematis districtione, & ibi quoq; Io. An. in illo verbo, districtione, ext. de immu. ec. per tex. ibi, cui adde similem tex. in c. clericis, ext. ne cle. vel mo. & ibi quoque Host. & Io. And.

Excommunicationis sententia quãdo sit latæ sententiæ.

260 ¶ Idem denique si dicatur simpliciter sub pœna, vel sub banno, secundum Host. qui hanc facit differentiam inter hæc, sub pœna excommunicationis vel banni, & sub interminatione excommunicationis vel banni. illud enim esse latam sententiam, hoc minimè. Ita enim voluit in d. c. ij. de mat. contrac. cons. interd. eccles. sed huic omnes aduersantur. Et contra Hostien. facit text. in cle.j. vers. nos tam, de relig. dom. quæ ad illa verba. sub pœna excõmunicationis, mox hæc addit, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto.

De eadem re.

261 ¶ Limita quartò procedere, nisi iudex ipse qui hæc verba protulit, præmiserit causæ cognitionem, vel etiam ea solenniter protulit, scilicet accensis extinctisq; candelis: videtur enim tunc proferri excommunicatio ipso facto, quia à lege non potuit talis solennitas aut cerimonia proferri, vt voluit Ant. & post eum Panor. in d.c.j. extrà de sagit. & Card. Alex. in d.c. salonitanæ. lxiij. dist.

De eadem re.

262 ¶ Limita quintò, nisi ex aliis verbis constitutionis, quę his verbis vtitur, appareret hæc verba esse latæ sententiæ, vt probatur ex glo. in d.c.j. in verbo, sub excommunicatione, ext. de loca. quæ dicit ea verba esse illic latæ sententiæ. quam sequuntur Tan. Vin. & Philip. ibi, & Hostien. & Lapus, qui casum illius c. ponunt inter cæteros casus excommunicationis latæ sententiæ, ille quidem in summa tit. de senten. excom. §. iij. in prin. hic in tract. de censura ecclesiastica, col. xxiiij. Dicitq; Pan. in d.c.j. quòd ea glo. respiciebat ad alia verba eius constitutionis, de qua ille tex. loquitur. Nam aliàs, inquit, non essent illa verba latæ sententiæ. Et generale est, vt verba suã vim mutent propter alia verba eiusdem constitutionis id declarantia, vt diximus suprà in xj fal. futuri temporis.

De eadem re.

263 ¶ Limita sextò nisi priùs esset lata sentẽtia excommunicationis à iure vel statuto, & postea iudex hac interminatione vtitur. Nam tunc infert & aliam excõmunicationem, & ita is erit duplici sententia ligatus. ita voluit Guill. à monte Laud. & Imo. in d. cle.j. de exces. prælat. per c. à nobis, le j. extrà de sent. excom. Sed vt scribit Card. Flor. in d. cle. col. vlt. quæst. iij. d.c. id non probat, nec verum est. in qua etiam sententia est Collec. in d.c. relatum, de iure patro.

De eadem re.

264 {¶ Limita septimò, nisi aliquid fuerit iussum aut prohibitum sub pœna periurij, nam cùm ea pœna ipso iure incurratur, si contrà fuerit factum. c. cùm quidam de iureiu. consequens est eum qui non paret, ipso iure eam pœnam incurrisse l. iij. §. si ad diem. ff. de re milit. Ita voluit Fran. Are. in c. trãsmissa, extrà de foro compet. & sequitur Fely. in c. ij. col. pen. vers. quando autem exprimitur, extrà de sponsal. Qui & ipse respondet ad ea quæ suprà diximus, hæc verba, sub pœna, non esse latæ sententiæ, quia ea procedunt, vbi comminatio potest habere alium effectum, quàm latæ sentẽtię. Hic autem propter præcedens iuramentum contrauentio statim operatur periurium. quod dicit not. quia non est alibi adeo bene declaratum. Quanuis sint alij, vt & idem dicit, qui tenent contrarium, vt ibi videbis per eum.}

Hæc verba, sub pœna, non sunt latæ sententiæ.

265 ¶ Parum abfuit quin omiserim rem ad hunc locum pertinentem. Id scilicet est, quòd cùm regulariter opus est sententia ad aliquid reuocandum: tamen in casu aliàs irreuocabili si valeret mero iure, nullum est ipso iure. verbi gratia, si quid in fraudem creditorum alienatum fuerit, regulariter valet mero iure, sed retractatur actione reuocatoria, vt per totum tit. de his quæ in fraud. credit. & l. si sciens, in fi. ff. de contrah. empt. Tamen quia libertas semel data non reuocatur, vt in l. & si fine. §. sed quod Papinianus. ff. de minor. Ideo ea data in fraudem creditorum, ipso iure nulla est. §. j. Instit. quib. ex caus. manu. non licet. vbi Ioan. Plat. Ang. Aret. & alij recentiores huius rationẽ esse dicunt, quoniam quod difficulter reuocatur, etiam difficulter conceditur, vt not. gloss. in l. si noxale, in princ. in verbo, ipso iure durat. ff. de noxa. actio. {Et huc spectat quod tradit Bald. in l.j. col. 2. C. de necess. seruis hæred. instituend.}

Quod difficulter reuocatur difficulter etiam conceditur.

¶ Penè

166 ¶Penè huius tractationis me cepit fastidium, quod ex eo pedem referre monet. Sed illud priùs dixerim, nō modicum interesse, vtrùm aliquid fiat ipso iure, an verò per sententiā. Sunt enim multi huius rei huius rei effectus, & discrimina. Ex quibus aliquot, & eos quidem memorabiliores & insigniores, prætermissis cæteris, operæpretium visum est subscribere. Quorū etiā multi ad legem nostrā pertinēt. Ex quibus plane intelliges nō rectè scripsisse And. Iser. in c. j. §. callidis, tit. de prohi. feu. ali. per Fed. inuestigationem illam, de qua inibi tractatur, vtrùm vasallus cadat ipso iure, an per sententiam esse inutilem: pro quo tamen est tex. in l. nihil. ff. de regu. iur. vbi ita scribitur, nihil interest, ipso iure quis actionem non habeat, an per exceptionē infirmetur. {& in simili tex. in l. Fulcinius. §. si in diem, & seq. ff. quib. ex caus. in posse. eat. & facit tex. in l. si cum exceptione, in prin. ff. quod met. causa.} Quod vtique verum est in eo primo casu quantum ad effectum, vt dicit glo. {in d. §. callidis.} & Pet. Iac. in tit. de causis ex quib. domi. debet amit. {prop. in fi. & Pet. Anch. cons. 62. duplici respectu, in fi. Et quantum ad d. l. cum exceptione, videbis etiam Bal. ibi, in priore lect.}

Vtrum aliquid fiat ipso iure, an verò per sententiam.

167 ¶Sed & in aliis casibus plurimùm interest, vt ex iis quæ subiiciemus, liquido apparebit. Ex quo etiam ait Bal. in l. j. col. xj. vers. ad principium quæstionis reuertor. C. de confess. quòd plenius ius est tutum esse ipso iure, quàm ope restitutionis in integrū. {quod & ipsum asserit & probat Fran. Aret. in l. Pannonius, col. iiij. vers. secunda ratio istorum. ff. de acq. hæred. Sed & ipse Bal.} in l. metum. §. sed quod prætor. ad fi. ff. quod met. causa. tradit per glo. ibi, quòd {interest alicuius magis nō teneri ipso iure, quàm habere exceptionem. Sed & Ang. ibi tradit quòd} is qui obligatus reperitur ipso iure, licèt se exceptione tueri possit, dicitur damnum pati. quod pro not. reassumit Phili. Dec. in l. non videtur, col. ij. vers. & ex supradictis. ff. de reg. iur. {Sed & hinc fit, vt ea lex nō sit superflua, quæ ipso iure tollit quod exceptione submoueri poterat, secundum glo. in l. si stipuler vt id fiat, in princ. in verbo, si sororem, & ibi Fran. Aret. ff. de verb. oblig. super quo etiam vide quæ scribit idem Aret. in l. qui bis, in prin. & in l. si dari, propè per totum. ff. de verb. oblig.}

De eadem re.

168 ¶Primum igitur discrimen hoc erit, quod cùm quid fit ipso iure, statim ex eo tempore debent fructus restitui, non expectata petitione, aut litis contestatione. quæ fuit sententia gl. in §. j. in verbo, imminere, in fi. quam ibi sequuntur Iac. Bel. Bart. & Ang. in auth. de incest. nupt. per tex. in l. eum qui. ff. de his qui. vt indig. sequuntur etiam Cy. & Bal. in auth. incestas. ad fi. C. eo. tit. de incest. nup. & Ioan. And. in c. felicis. §. nullus, & ibi etiam Pet. Anch. col. pen. vers. quæro post Ioan. And. & ibi quoque Domi. & Philip. Franc. vterque in princ. col. ij. de pœnis, lib. vj. & idem Petr. Anch. in c. ij. in ij. not. de præscrip. lib. vj. {And. Iser. in cap. j. §. si autem dixerit, col. iiij. vers. perditur dominium, tit. quo tempor. miles. & in c. j. §. item si fidelis, tit. quib. mod. feud. amittat.} Petr. Iac. tit. super cōdi. ex moribus, col. j. Petr. Ferra. in tit. for. libel. in caus. spo. pos. in verbo, ipso facto, ad fi. Ioan. Ray. in d. §. callidis, vers. pœna, in xvj. quæst. j. partis prin. & ibi etiam Cardi. Alex. in d. §. callidis, col. ij. titu. de prohi. feud. ali. per Feder. Ang. Aret. in tracta. malef. in verbo, & eius bona publicamus, col. xiij. {vers. & bene aduertas, vbi & eam glo. dicit sing. & ibi August. Ari. in additio. illius.} Alex. in l. j. col. j. C. de his qui. vt indig. Alberic. Brunus cons. xlj. viso instrumento inuestituræ, col. vlt. Matth. Affic. in constit. Siciliæ, incip. paterenorum, col. 4. vers. sed quæro an ista publicatio. {& in constit. incipiente, si dubitatio. col. vj. vers. prima quòd vbi agitur.} Petr. Belluga, qui eam glo. dicit aureā, in speculo principum, tit. de amortiz. §. nunc videamus, col. iij. Pau. à monte Pico in repet. l. post contractum, col. pen. ff. de donat. cum aliis concord. adductis per Fely. in c. Rodulphus, char. pen. vers. limita tertiò respectu fructuum, ext. de rescri. & in c. de quarta, col. xj. vers. faciunt postremò prædicta, ext. de præscri. Petr. Rebuf. in arbor. feudo. in fin.

Cum aliquid fit ipso iure, an statim fructus debeant restitui.

169 ¶Ex quo videtur quòd in casu huius l. debent restitui fructus rei donatæ statim à nato filio. De qua re nuncupatim tractauit Lancel. Gali. in repet. l. Centurio, char. pen. in xiij. conclusione. ff. de vulg. & pup. substit. vbi primùm dicit videri fructus non deberi nisi à tempore quo res est petita, cùm donans nec rem quidem ipsam teneatur restituere, nisi fuerit petita, secundum ea quæ suprà latè diximus in hac eadem glo. vers. 10. incip. fuerunt tamen qui dixerunt, & seq. Postea verò subdit ipse Lancel. hoc esse dubium propter glo. in d. §. j. in auth. de incest. nupt. Tandem concludit, quòd si donatarius ignoraret filios donanti fuisse susceptos, non tenetur, nisi tanquam bonę fidei possessor. vbi verò sciret, casus adhuc, inquit, dubius est, quia iura & doct. qui dicūt fructus statim deberi, cùm quid fit ipso iure, loquuntur quādo quis priuatur ex facto ipsius proprio, vel vbi nūquam habuit dominium in re ipsa. Subiungit tamen postea dicendum esse, quòd ex quo ipso iure est resolutus titulus donationis quam habebat donatarius, teneatur ad restitutionem fructuum.

Fructus rei donatæ an debeant restitui statim à nato filio.

170 ¶Nā etiā aliàs licet supplementū legitimæ nō fiat nisi peteti, vt voluerūt gl. Bar. & alij in l. scimus, in prin. C. de inoffi. testa. & suprà copiosè diximus in hac gl. vers. 14. incip. idē quoq; dicimus. Tamen fructus debēt restitui à tēpore mortis patris, vt no. cōsuluit Card. Flor. consi. 8. præsupposito statuto quòd filiæ, in fi. & voluerūt etiā alij pleriq;, quos Lācel. nō citat, videlicet gl. ordi. in l. in fideicommissaria, in gl. j. in fi. {& ibi Fran. Ripa col. 7. nu. 46.} ff. ad Treb. & Bal. qui & hoc dicit procedere, etiā si ipsi fructus sint bona fide cōsumpti, in l. nō est. C. fami. herci. & cōs. 22. quædā domina Nicolina, col. vlt. li. 2. Ang. cons. cj. considerandū est quòd substitutio, vers. sequitur videre de Margarita, vbi dicit procedere, cùm legitima consistit in rebus corporalibus, & sic in specie certa. Nam si in quātitate, nō nisi à tēpore moræ. {ipse Ang. consi. 349. cōsultatio, col. ij.} Alex. cōs. lxix, super primo dubio. col. ij. vers. super secūdo dubio, li. j. per l. Papinianus. §. vnde si quis. ff. de inoffi. testa.

Legitimæ supplementum nō fit nisi petēti.

testa.& idem Alex.conf.vij.visis & diligenter animaduersis,col.iij.vers.ex prædictis infertur,li.2. & conf.128.sentio fieri dubiũ,col.1.vers.tamẽ istis.{& in fi.}lib.vj.& Bened.Capr.cõsi.88.punctus Angelus olim Martini,col.iij.vers.circa secundũ.{& cõsi.cliij.cum vt præsupponitur,col.j.} Corn. conf.cclxv.circa primum & secundum,col.j.vers.tamen quandocunque, lib.j.per illum eundem tex.& id dicit voluisse Bart.consi.incip.visis statutis,aliàs,proponitur quòd domina.quod tamen reperire non potui.& idem Corne.consil.eiusdem numeri, incipien. in hac videtur, paulò ante fi.lib.iij.per illum tex.{Soci.conf.lvij.in causa restitutionis,col.ix.vers.præterea etiam dico,lib.4.} Steph.Bertr.consi.cccj.quia prout supponitur,ante fi.lib.2.& conf.ccj.ex themate,num.4. lib.iij. & conf.xlvij.cum quinquaginta,num.2.eo.lib.iij.& conf.cccxxij.viso testamento,ad fi. eo.lib.iij. & Fabia.Giocchi in repe.auth.nouissima,in vij.quæst.prin.col.ij.vers.vltimò quæritur, & iterum in vij.quæst.ix.quæst.prin.C.de inoffi.testa.

271 *Emphyteuta quando teneatur ad restitutionẽ fructuũ.*

¶Sed & hæc sententia confirmari potest ex eo quòd plerique dicunt emphyteutam teneri ad restitutionem fructuum ex eo tempore quo resoluta fuit emphyteusis.Cuius sententiæ fuit Specu. tit.de locat.§.nunc aliqua,vers.x.Alber.in l.ij.col.viij.& ibi etiam Ias.col.v.vers. secundò quæro. C.de iure emphyteut. Bald.in l.si pater,in iij.no.C.de vsufruct. Angel. in §.si verò,post princip. ibi,sed quæro tunc,in auth.de non ali.Soci.conf.clxvij.non inutilis,col.iiij.vers. postremò prædicta confirmantur,lib.ij.& Fely.in d.c.de quarta,col.xj.vers.simile est,{de præscrip.& Ias.conf.29. nunquam putaui,ad fi.lib.1. Et tamen certum est hoc casu emphyteutam non priuari,nisi dominus voluerit & declarauerit,vt latè diximus suprà hac in glo. nu.x. fuerunt tamen qui dixerunt. Et id optimè animaduertit Fran.Ripa.in l.j.ff.si hæres.num.xvj.ff.ad Trebel.cùm negat emphyteutam cadere,nisi domino volente.Tamen facta declaratione domini,tenetur nõ solùm ad fructus perceptos à tempore declarationis,sed & à tempore commissi.

272 *Feudatarius tenetur ad fructus perceptos ex die commissæ feloniæ.*

¶Et} simile est quod tradunt Guil.Cu.Ang.Pau.Cast.Alex.& Ias.in d.l.j.per illum tex.quẽ Paul. Cast.dicit perpetuò esse menti tenẽdum.C.de his quib.vt indig.feudatarium etiam teneri ad fructus perceptos ex die commissæ feloniæ.quod & voluit Rom.in l.diuortio,in princ.col.2. ff.sol. matr.{& Martin.Laud.& Cardi.Alex.in cap.j.vterque paulò ante fi.tit.quib.mod.feud.amitta. le ij.vbi id dicunt sing.& Iacob.à sancto Georg.in tracta.feudo.in verbo, doctiq; vasalli promiserũt non committere feloniam,col.xiij.vers.addo vobis.& Zazius in epito.feudor.parte x.} Idq; dicũt Guil.& Pau.Cast.in d.l.j.procedere in clerico,qui commisit delictum,ob quod debet priuari beneficio , vt scilicet teneatur restituere fructus à tempore delicti : quod & videntur voluisse Bald. Ang.& Pau.Cast.in l.prædonis,per illum tex.ff.de petit.hæred.& Bal.in c.pastoralis,col.pe.versi. quæro an excommunicatus,extr.de appel.per d.l.& alia quædam iura.& Domi.in §.j.xlij.distin.& nouissimè Ant.Burg.in c.ad nostram,col.xj.vers.venio modò,extrà de empt.& vendit.& Philip. Dec.conf.cxviij.viso instrumento,col.j.& Hippo.Marsil.sing.ccccxxv.clericus qui commisit. & Fran.Ripa in l.vlt.in lxvj.quæst.hoc tit.de reuo.donat.vbi ex hoc dicit donatarium ingratum teneri ad restitutionem fructuum à tempore ingratitudinis commissæ. Quanuis in clerico contrarium teneat Cardi.Flor.in c.j.ext.de celeb.miss.& ibi quoq; Panor.col.vlt.& Corn.in d.l.j.col.j.& Fely.in d.c.de quarta,{d.col.xj.vers.faciũt postremò,& multis seq.} vbi multa allegat.Et facit etiã tex.in l.hæredem,& in l.eum qui,in prin.ff.de his quib.vt indig.& quod voluit gloss.in §.& hæc quidem,in verbo,relictis,in fi.in auth.de hæred.& falcid.

273 *Donatarius quando teneatur ad restitutionẽ fructuũ.*

¶Sed vt reuertamur ad casum nostrų l.Fran.Ripa in ea ipsa l.in xl.quæst.in qua rẽ hãc nũcupatim tractat,in ea est opinione,quam supra inter cæteras ex Lancel.Gali. adduximus vt scilicet donatarius nõ teneatur ad fructuũ restitutionẽ,nisi à tẽpore,quo primũ resciuit filios esse natos donatori.Ante enim,inquit,erat in bona fide:ideoq; fecit fructus suos nõ extãtes.l.certũ.C.de rei vẽd. cum sim.Cui in hoc quidẽ accedo,vt scilicet nõ teneatur donatarius ad fructus,quãdiu est in bona fide.Sed arbitror non eũ in malã fidẽ cadere cõtinuò quàm sciuit natos liberos,sed tum demũ tantũ,cum donator declarauerit velle donationẽ reuocari,secundum ea quæ diximus supra in d. versi.10.fuerũt tamẽ qui dixerũt.& seq.iũctis & iis quæ etiã diximus in verbo, susceperit liberos, vers.211.incip.secundò intelliges procedere,cum multis seq.quæ videbis, ne hìc iterum repetam.

274 *Confirmatio præcedentiũ.*

¶Nec obstant contraria,videlicet d.glo.in d.§.j.de incest.nupt.& similia,quia vt dicunt Lancel.& Ripa,procedunt cùm resoluitur contractus ex facto eius qui fructus percipit , & ideo confestim fit malæ fidei possessor.Quod autem dictum est de fructibus legitimæ,potest intelligi secundum præterita,si videlicet,& postquam petita fuerit,vt quæ non debeatur nisi petita , vt diximus. nec tex.in d.l.Papinianus.§.vnde si quis.ff.de inoffi.testa.probat contrarium.

275 *Fructus percepti ante natiuitatem liberorum an debeãt restitui.*

¶Cæterum & hìc quoque dubitatum est , an etiam fructus percepti ante natiuitatem liberorum, debeant restitui.Sunt enim multa quæ restitui suadent. Primùm quidem tex.l.nostræ , quæ dicit totum reuerti ad donatorem.Ex quo sequitur & fructus restituendos,per optimum text. in l.balista.ff.ad senatusc.Trebel.vbi propter dictionem , omnem,etiam fructus restituuntur. Nam qui omne vel totum dicit,nihil excludit.l.pediculis.§.Labeo.ff.de aur.& argen.legat.cum multis quæ diximus suprà in verbo,totum,in princ.Additq; hic noster tex.quicquid , quod similiter omnia comprehendit,vt etiam diximus suprà in verbo,quicquid.Nec totum quidem reuerteretur , nisi & fructus restituerentur,qui ex re donata prodierunt : sicuti etiam in simili diximus non plenè

aliquid

aliquid restitui, nisi & fructus restituantur.l. videamus generaliter.§.in Fauiana.ff.de vsur. & l. quòd si minor.§.restitutio.ff.de minor.& l.& ex diuerso.§.j.& ibi gloss.in verbo, restitui.ff.de rei vendic.& l.in condemnatione.§.j.ff.de reg.iur.& l.plus est,& l.restituere.ff.verbor.signific.

276 ¶Ex quo dicit Bald.in rub.C.de fruct.& lit.expen.quòd si iudex in sentẽtia dicat simpliciter condemno te vt restituas rem,intelligitur etiam condemnare ad restitutionem fructuum,propter illud verbum restituas,quod habet plenum significatum. Idq; commendat Iason,& dicit perpetuò ac diligenter not.in §.omnium,in fi.Instit.de actio.{ sed & idem dicit multùm not. ipse Iason in l.iusiurandum §.procurator,col.vj.versi.no.tamen ex iij.parte.ff.de iureiur.} & idem voluit ipse Bald. cuius Iason non meminit, consi.cccccciiij.arbiter & arbitrator, col. ij.versi.modò quæritur, lib.v.& quòd id verbum habeat plenam { significationem,} tenet etiam Archid.referens Goffre. in c.si existens,in verbo,integerrimo.iij.q.ij.& in c.quia sæpe,& ibi Ioan.And.col.ij.in verbo plenè,in nouella.& Domi.etiam col.ij.versi.quæro an si non fuisset,de elect.lib.vj.cum simil. *Verbum, restituas, habet plenum significatum.*

277 ¶Deinde quia huiusmodi donatio censetur fuisse facta sub conditione, si donans non susceperit liberos,vt suprà diximus post princ.nostræ l.& alibi sæpe. Ideo deficiente conditione,susceptis scilicet liberis,perinde est ac si nunquam fuisset donatum.l. si quis fundum.ff.de contr. emptio.& l.necessariò,in princ.ff.de peric.& commo.rei vendit.& l. pecuniam, & ibi Paul. Castr. & Alexand.in vlti.not.ff.si cert.peta.& l.j.ff.de regu. Cato. cum concordan.adductis à Bald. consi. cccclxxviij.quidam Franciscolus,col.j.lib.j.nec nisi existente conditione dominium transferri potuit.l.ei qui ita hæreditatem.ff.de condit.instit.& l.qui hæredi.§.vltim. & ferme per totum. ff. de condit.& demonst.& l.qui absenti.§.j.& ibi Bartol.& alij.ff.de acquir.possess.& cap.super eo,extr. de condi.appo.& ibi concordant.in glo.cum similib. Propterea dicit Signo.consi.cxxvij.in quæstione nullitatis,col.pen.versic.præterea euentus,quòd defectus conditionis semper habet oculos retro,videlicet ad tempus dispositionis,per multa iura quæ allegat. Ideoq; deficiente conditione res restituenda est cum fructib.d.l.necessariò.§.quòd si pendente.ff.de peri.& commo.rei vendit. & l.omnia.§.j.ff.de legat.ij.& not.Rom.sing.ccccxl.fructus percepti, vbi hoc limitat in sing.casu {& Soci.consi.clxx.in præsenti consultatione,col.v.versi.tertium,lib.ij.} & bene facit tex. in l.vbi autem.ff.de in diem addic.{ Nam nec fructus percepti ex re legata pendente conditione,legatario debẽntur.l.filium,quæ est pen.ff.de opti.leg.& ibi concord.in glo.} *Donatio conditionalis quãdo nullius sit momenti.*

278 ¶Postremò,quia cùm titulus est reuocabilis,cuiusmodi est donatio causa mortis,legatum,venditio cum pacto addictionis & in diem,& legis commissoriæ,& similes : reuocatur res cum fructibus.l.eum qui emit,in princip.& l.item quod dictum est,& l.imperator.ff.de in diem addi. & l. is qui.§.si fundus.ff.quod vi aut clam.& l.vlti.ff.de iure fisci.& l.j.§.j.& l.quòd si nolit,in fi. iuncta l.cum autem §.cùm redhibetur.ff.de ædil.edict.& l.lege.ff.de lege commisso.& l. cùm quis. & ibi Angel.& Alexan.ff.de condict.ob causam & l.videamus.§.item & indebitum, & duobus.seq.ff. de vsur. & dicta l.j.& ibi Angel.Paul.Cast.& Alexan.C.de his quib.vt indig.& voluit glo. in l. si mortis causa donatus,& ibi expresśiùs Bart.ff.de donat.caus.mort.Bald. in l. vltim.C.de vsur. & fruct.legat.& consi.ccxciiij.donatio causa mortis,in princ.lib.iij.Panor.in cap.illo vos, col.ij.extr. de pign.Angel.Aret.in §.j.col.vlti.versicu.quæro quando reuocatur,Instit.qui.est permis.fac.test. & Franc.Cre.singul.xv.si legatum soluitur.Anto.Burg.in d.c.ad nostram,vbi suprà, de empti.& vendit. Quibus adde quod scribit Rom.consi.ccccliiij.in re præsenti,colu.vlti.in iij.dubio, quòd cùm titulus ad irritum recidit,res restituenda est cum fructibus,per text.quem dicit singu.in l.filio.§.contra tabulas.ff.de inoffic.testa.quem sequitur Fely.in c.cùm causa,colum.pen.versi.respectu autem fructuum,extra de re iudic. *Titulus quando est reuocabilis, reuocatur tum res cum fructib.*

279 ¶Veruntamen quòd fructus percepti ante liberorum donatoris natiuitatem in casu nostræ l. restitui non debeant,non obscurè sentit Archid.non infimæ vir autoritatis, in cap.vlti.xvij.quæst. iiij.& apertisśimè Franc.Rip.qui Archid.non memorat,hîc in xl.quæst.motus duabus rationibus, quia hæc lex non simpliciter dicit totum reuerti,sed totum quicquid donator largitus fuerat.At non elargitus est fructus,vt qui tempore donationis nondum essent in rerum natura.Et licèt donatarius postea perceperit fructus ex re donata,non tamen vt donatos,sed vt proprios, ac ex re propria collectos. Nam quòd fructus non dicantur donati, probat l.sancimus.C.de donat. vbi nõn computantur fructus in æstimatione rei donatæ. Cui adde in hac ratione text.optimum in l.in ædibus.§.ex rebus.ff.eod.titu.de donat.vbi ita scribitur, ex rebus donatis fructus recepti in ratione donationis non computantur.quem text.ad hoc elegantem dicit Bald.in l.vlt.col.ij.versi. item dat.C.de vsucap.pro donat.{ & alium tex.in l.cùm de donatione.ff.eod.tit.de donat. vbi ita quoque scribit,cùm de donatione quæritur,neque fructus nomine,neque fructuum,neque pensionum,neque mercedis vlla donatio videtur esse facta. Et bene facit tex.in l.quod quis,in prin. ff.de legat.iij. Adde inquam} huic rationi Ripæ,quod in non longè dissimili casu respondit Angelus,consi.cccxxxj.pro consultationis,col.ij.versi.inter has autem. *Fructus percepti ante natiuitatem liberorum an debeant restitui.*

280 ¶Secunda autem ratio Ripæ est,quia lex nostra dicit, reuertatur in arbitrio. ergo loquitur de his rebus quæ aliquando fuerunt in arbitrio siue dominio donatoris. argu.l. verbum reddendi.ff.de verborum significatio.& not.per glos.& alios in rubri.ff.solut.matrimonio.de quo postremo & nos multa diximus suprà in verbo,libertis, versicu.cxij.incipien.his autem Corne. Fructus autem,vt ad Ripam reuertamur,nunquam fuerunt in dominio donatoris. Nec obstat,inquit, quòd *Hæc uerba, reuertatur in arbitrio, quomodo intelligenda.*

donatio censeatur facta sub conditione resolutiua,quia verum est,vt exnunc,non extunc,vt probat id verbum reuertatur.

281 *Donatio inter uiuos cum reuocatur aliqua ex causa, fructus tamen non reuocantur.*

¶His Ripæ rationibus adde quod voluit glo.no.in l.generaliter dicimus.§.planè si minus,in verbo,ex causa.ff.de fideicommiss.libert.quòd cùm reuocatur donatio inter viuos ex aliqua causa,fructus non reuocantur.quam glo.ad hoc not.Bald.in sua margar.in verbo,fructus,in princi. vbi ex ea dicit post Rayn.quòd reuocata donatione per ingratitudinem,fructus non restituuntur.quod not.quia Fran.Ripa tenuit contrarium in repet.l.vlti.in lxvj.quæstio.hoc eodem titu.{ vbi suprà diximus,nume.272.} Sed & illam gloss.ad id quod primùm diximus,expendit { Ioan.Berber.in Viatorio iuris,titu.de reuocat.donat.col.ij.versicul. an autem in casibus &} Iason, qui eam dicit singu.in d.l.cùm quis,quam legit cum l.si hæres,in prin.ff.de condict.ob caus.asseritq; ex ea esse intelligendum quod ibi no.Ang.& Alex.per illum tex.titulum reuocabilem non præstare acquisitionem fructuum,vt scilicet procedat in titulo siue in donatione causa mortis,non etiam inter viuos,sed & illam glo.sequitur & dicit singu.Catel.Cot.in memor.incip.legatum factum à testatore. Et id quidem adeò procedit,vt etiam non reuocentur fructus bona fide percepti ex donatione facta inter virum & vxorem,tametsi errauerit in iure qui percepit.l.fructus,& ibi glo.ff.de vsur.& glo.in l.nec vllam,§.omnibus,in verbo,vxor.ff.de petit.hære.quam ad hoc dicit singu.& trahit ad omnes donationes quæ non valent,sed valere creduntur.Bald.in sua margar.in verbo, donatio,in fi.& alia glo.in l.de fructibus.ff.de donat.inter vir.& vxor.ita intelligens tex.ibi.

282 *Contrarium tenentes.*

¶Sed huic sententiæ obstant text.in d.l.quod dictum est,& in d.l.imperator.ff.de in diem addic. & in dicta l.vltim. ff.de iure fisc. quæ loquuntur de venditione facta cum pacto addictionis in diem,& in d.l.si quod nolit,in fin.& in l.cùm autem §.cùm redhiberetur.ff.de ædil.edict. quæ loquuntur in venditione,quæ redhibitoria actione reuocatur.& ita omnes hæ leges in contractibus inter viuos,& tamen fit restitutio fructuum,vt illis cauetur.

283 *Venditio conditionalis non est pura uenditio.*

¶Verùm quantum ad priores leges pertinet, quæ loquuntur de venditione facta cum illo pacto addictionis in diem,certè multùm interest quibus verbis res agatur. Nam si ita actum est,vt perficiatur venditio,nisi melior conditio afferatur,nõ est pura venditio,sed conditionalis. Ideo nec vsucapit emptor,nec ad eum fructus pertinent.sed si ita actum est,vt meliore oblata conditione, ab ea discedatur,erit pura venditio,quæ sub conditione resoluitur. quo casu emptor & vsucapit, & fructus & accessiones lucratur.text.est ita distinguens in l.2.3.& 4.ff.de in diem addic.{& l.ij.§. Sabinus,& §.si in diem.ff.pro emptor. Hic} autem est pura donatio ac perfecta,sed quæ reuocatur siue resoluitur,si donans postea susceperit liberos. Neque enim facta esse censetur sub conditione suspensiua,ita scilicet,si donans non susceperit liberos , quo casu suspenderetur effectus donationis,donec conditio purificaretur,vt nostri loquuntur. sed conditio quæ hîc intelligitur, est huiusmodi,vt scilicet reuocetur donatio,si donans postea susceperit liberos, vt expressim diximus suprà in præfatione,versi.vj.incip.hinc dicunt plerique omnes.quæ quidem conditio non est suspentiua,id est,non suspendit actum,nec eum facit conditionalem,sed in euentum ipsius resoluit,vt optimè declarant dicta iura cum glo.in d.l.ij.& Card.Flor.consi.xxix.iudex, col.j.versi. quartò verba.& Imol.in cap.illo vos,in ij.nota.per illum textum,extrà de pigno.cum simil. Ideo & optima ratione fructus percepti ante eam resolutionem,fiunt donatarij. Sicuti etiam in simili dicimus de venditione pura,sed ex pacto de retrouendẽdo resoluta siue reuocata.nam & emptor interim facit fructus suos,vt probat tex.in l.ij.& ibi Bald.& Pau.Cast.C. de pactis inter emptor. & venditor.& plenè diximus in { nostro tractatu Retractuum,titu.ij.§.v.in glo.j.num.1. & seq.} Nam cùm interim fuerit dominus,vt etiam in casu l.nostræ,cõsequens est & eum fructus sequi. l.fructus,& l.in fundo,& l.ex diuerso.ff.de rei vendic.& l.fructus.ff.de vsur.cum simil.

284 ¶Et aliàs etiam videmus fructus perceptos ex re fideicommissaria , aut aliàs subiecta restitutioni sub aliqua conditione,vel aliàs,esse interim illius qui grauatus est restituere,ante scilicet conditionis euentum,l.mulier.§.j.& l.in fideicommissaria.ff.ad Trebel.& l.domos,& ibi no. per omnes.ff. de lega.j.& l.quod his verbis,in princ.ff.de legat.ij.& l.filiũ,quæ est pen.& ibi Bart.ff.de opti.lega. & l.Herennius,la j.ff.de vsur.& auth.idem est.C.de hæret.& in §.si quis de prædictis,le ij. versi. si verò posthac,& ibi Angel.in auth.vt cùm de appel.cogno.& not.Bald.Martin. Laud. & Alex. in cap.j.tit.de feud.dat.mini.valua.Ang.consi.cccxxxj.pro consultationis,in princ. Raph.Fulgos. consi.xxiiij.humanissime.& Pau.Cast.consi.xciiij.clarum est in iure,col.ij.versi.quantum verò ad fructus interim perceptos,lib.ij.{ Socin.dicto consi.clxx.col.v.versic.aliquando & secundo, lib.ij.

Euentus conditionis non trahitur retro.

cum simil.Euentus enim} conditionis non trahitur retro,quò ad dominium & commodum fructuum,secundũ Bart.& alios in l.vlti.§.sed quia,cum sequent.C.commun.de legat.per l.j.§.{ serui appellatione,quem pro j.citauit.}ff.de senatusconsul.Syllan.

285 *Conditiones extrinsecæ nõ faciunt actus conditionales.*

¶Præterea & si illa conditio vt suspensiua intelligeretur,videlicet hoc modo,dono,si non habuero liberos,non tamen faceret donationem censeri conditionalem,sed puram , cùm non expressa fuerit,sed tacitè tantùm intelligitur. Nam huiusmodi conditiones extrinsecæ, quæ scilicet tacitè insunt & subintelliguntur,non faciunt actus conditionales,nec eos suspendunt , per textum qui ita nuncupatim exponit conditiones extrinsecas,in l.conditiones extrinsecæ.ff.de condit.& demonst.& in l.aliquando,eod.tit.& in l.cum illud.§.j.in fin.ff.quemadmod. dies leg.ced. & vbique concord.in glo.& præterea in c.significasti,& ibi glo.& doct.extrà de electio.& cap.ij.vbi Panor.

& Card.

& Card.Alex.not.vterque in j.not.extra de sponsal.& voluerunt etiam glo.& doct.in cap.ad audientiam,le ij.ext.de rescript.& in cap.ij.de elect.lib.vj.Bal.consi.lxx.præmittendum est,in fi.lib. iij.cum similib. Idq; etiam si exprimantur.l.muto.§.j.ff.de tutel. Atque etiam si ea tacita conditio subrogetur à lege in locum expressæ ab homine.l.quæ sub conditione.§.vlti.& ibi glo.& Bart.ff. de condit.instit.quem ad hoc admodum commendat Franc.Aret.in l.iij.ff.de legat.j.

286 ¶Quod autem dictum est in posterioribus legibus de venditione quæ per redhibitoriam reuocatur,nō videtur huc pertinere,cùm res ibi redhibeatur ex causa de præterito, quæ scilicet inerat iam à tempore venditionis.neque enim competit redhibitoria ex morbo aut vitio quod omnino post venditionem cōtingit,nulla scilicet præcedente causa,vt patet per totum titu.ff. de ædil. edic.& C.de ædil.actio.etiam per totum , præsertim in l.si apud. Hîc verò fit reuocatio ex causa quæ non suberat tempore donationis , sed quæ eam secuta est. Ideo non mirum, si nec fructus ante causam ipsam percepti restituuntur.

Redhibitoria non competit ex vitio quod post venditionem cōtingit.

287 ¶Nec huic obstat quod hîc dicitur,totum reuerti,etiam si simpliciter id diceretur,nec fuissent adiecta ea verba,quod donatum fuerit,vt illud quoque addam Ripæ. Nam huiusmodi verborum similiumq; enuntiatio fructus antè perceptos non compræhendit,per tex.apertum in l.quod his verbis.ff.de leg.iij.vbi ita scribitur,quod his verbis relictum est , quicquid ex hæreditate bonisve meis ad te peruenerit,cum morieris,restituas:fructus quos is viuus percepit,non venire.Et tex.in l.hæredes mei,in princ.ff.ad Trebel.vbi & ita quoque scribitur , hæredes mei quicquid ad eos ex hæreditate bonisve meis peruenerit,id omne post mortem meā restituant,nihil de fructibus pendente conditione perceptis petitum videri potest.quos text.expendit Rom.sing.xxxvj.quòd licèt legatarius.& ex posteriori Bart.in l.meuio.§.j.in fi.ff.de legat.ij.tradit per hanc dictionē quicquid,non contineri fructus,vt etiam hinc intelligas eam dictionem hîc nihil ad id obesse. Et facit etiam text.si penitus introspiciatur,in l.in fideicommissi.§.cùm Pollidius.ff.de vsur. vbi cùm testator quispiam rogasset hæredem,alteri,cùm certam ætatem complesset,quicquid ex bonis ad eum peruenisset,restituere,respondit iurisconsultus,fructus restituēdos propter alia quædam verba fideicommisso adiecta,tanquā ex illis verbis quæ diximus,non essent restituendi.Quanquam in illis iuribus contrarium potuisset videri propter verbum restituere , per iura suprà allegata in versi.ccxxiiij.incip.cæterùm & hic de quo vide doct.in d.l.plus est.ff.de verbor.signifi.{ & Alcia. in l.hæc verba in stipulatione,in princ.ff.de verbor.signific.

288 ¶Sed hîc quæro,cùm hic donatarius posit deducere aut repetere melioramenta quæ vocamus, Græci ἐμπονήματα vocant,veluti laboramenta , de quibus non semel fit mentio in nouellis Iustiniani Græcis cōstitutionibus,in titulo περὶ ἐκποιήσεως καὶ ἐμφυτεύσεως ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, id est de alienatione & emphyteusi rerum ecclesiasticarum, quo in loco Haloander vertit emponemata , meliorationes, non veritus hoc verbo vti post Vlpianum iurisconsultum in l. æquissimum.§.inde quæsitum.ff.de vsufruct.& Iustinianum in l.ij.C.de iure emphyt. quæ etiam lex emponematum mentionem facit. sed nonnulli eum locum emendare volentes , aliud verbum substituerunt,freti vt reor,autoritate Antonij Bartholini in suis legum annotationibus. ca. xlvj. quos palam erroris arguunt Græcæ illæ Iustiniani constitutiones , vt hinc intelligas , non adeo temere mutanda esse antiqua volumina , etiam si quid occurrat quod fortè non intelligas, sed tantùm admonendos lectores,si quid tibi magis arrideat. Sed vt ex hoc tandem diuerticulo redeamus,cùm donatarius posit deducere vel repetere huiusmodi meliorationes,& alias impensas necessarias à se factas ad perpetuam rei vtilitatem,per dictam l.domos , cum iij.legibus seq.ff. de leg.j. An hîc saltem hæc ipsa compensabit cum fructibus,vt scilicet ea tantùm deducat vel repetat,quæ fructus ipsos excederent? Id quod videtur , per text.in l.sumptus.ff.de rei vendic. & gloss.in l.in fundo.in verbo,deducto,quæ est vlti.post medium,eod.tit.& Bald.consi.cccix.quæritur verùm adulta,in fin.lib.ij.& consil.ccccxviij.ad primum dico,in vij.dubio,lib.iij. cum simil. quibus satis probatur,eos qui ad fructuum restitutionem non tenentur cum sumptibus , tamen eos compensare debere.

ἐμπονήματα quænam dicantur.

Ad fructuum restitutionem qui non tenentur cum sumptibus,eos tamen compensare debent.

289 ¶Tu tamen in hoc casu tene contrarium,vt in cæteris omnibus , in quibus is qui fructus percepit,erat interim dominus,{nam is non tenetur compensare huiusmodi melioramenta,& impensas cum fructibus. Et } etiam si res erat subiecta restitutioni,vt voluit glos.not.in d.l.emptor, in princ.in verbo,superfluum,ad fin.ff.de rei vendic.quam sequuntur Bart.qui eam dicit notandam, Bald.& Angel.qui & eam dicunt singu.& alij recentiores ibi. & idem Bald. Imol. Raphae.Com. Paul.Castr.qui & eam negat esse alibi.Alexan.& Iason qui eam quoque dicunt singu. in d.l.domos,Bald.Angel.Imol.Alexand.qui & ipsi dicunt singu.in l.in insulam.§.fructus.ff.solut. matri. Bald.qui illam item dicit singul.in cap.grauis,colum.ij.versicu. si autem ædificassem,extra de restitu.spol.& consil.ccciij.ad euidentiam præmittendum est quòd creditor , post medium,libr.j.& in sua margarita,in verbo,fructus,colum.j.versi.fructus percepti ex re.& in cap.j. circa medium, { & ibi etiam Cardin.Alex.} titu.de feudo dat.ministr.valua. vbi Bald. dicit elegantem {Salyc.in l.dote.C.de rei vendic.} Alexand.consi.cxxiij.discussis hæsitationibus,ad fin.lib.j.vbi etiam illam dicit singul.{ & consi.cliij.consideratis his post medium,lib.vj.& consi.clxij. visis narratis,col.ij. versicu.nec etiam potest dici,lib.vij.quibus item locis dicit illam singu.} Franc. Crem. singul.cv si feci impensas,vbi & illam quoque dicit singul. { Fely. in cap.cùm causam,colum.vlti. extrà de

Contrarium tenentes.

re iudic.Iason qui eam quoque dicit singu.in l.ij.colum.viij.in vij.not.versicul. itẽm adde prædictis.} Stephan.Bertran.consi.cclxxxiij.Christi,&c.viso casu mihi exhibito, colum.ij.versicu. ad tertium,lib.j.& consi.cccxxiiij.cuius est simile initium,in fin.eod.lib.j.& consi.ccclxxix. eodemq; vlti.Christi,&c.viso consultationis themate,colum.iij.versi.venio ad quartum,eod.lib.j.& consi. ccclxxj dudum fuit,num.2.lib.iij.Matth.Afflict.Deci.Neapol.lxxxvij.magnum est dubium,col.ij. versicu.item ex quo,{vbi dicit not.& Ioan.Lup.in repetit.rubr.de donat.inter vir.& vxor.§.lxij. col.vij.versic.ex istis etiam solet.}

Sumptus qui ad fructuũ collectionem spectant, semper compensantur cum fructibus.

290 ¶Nec abs re diximus suprà sumptus ad perpetuam rei vtilitatem pertinentes. Nam alij qui ad fructuum collectionem spectant,semper compensantur cum fructibus,vt declarat Bald. { consil. clxvij.Titius lib.j.& rursus } dicto consil.ccciij. & id quidem nemo negat. { & probatur in l. fructus,& l.diuortio.§.impendia,qui vltimus est.ff.solu.matri.& ibi concord.in glo.& latisimè diximus in nostro tractatu Retractuum,titu.j.§.xv.glo.j.num.1.& multis sequent.} Igitur vt hoc caput finiam,donatarius lucratur integros fructus, & tamen ex re donata deducit aut repetit integros illos sumptus,qui perpetuam rei vtilitatem respiciunt, nec in eos imputare fructus tenetur, sed in eos tantum,qui ad eorum collectionem pertinent.

Cùm quid fit ipso iure,id tenetur in foro conscientiæ.

291 ¶Secundum discrimen,quia cùm quid fit ipso iure, statim ad id tenetur in foro quod conscientiæ appellant,etiam si pœna sit,quæ quidem aliàs ex sententia glos.in c. fraternitatis.xij.q.ij.cum simalib.non debetur in eo foro. Ita voluit Panor.in ca.j.colum.iij.& ibi Fely.qui hoc admodum confirmat,col.xiij.versic.incipit tamen illa glo.extra de constit.& idem Panor.in c.extirpandæ.§. quia verò,in repetit.col.viij.versicu.ex his dico,& iterum colum.sequen.versicu. & ex prædictis, extrà de præben.& in c.dilecti,col.iij.versic.in glo.fin.ext.de arbit.Barb.in repet.cap. Raynaldus, col.xlv.& iterum col.clxj.ext.de testa.vbi ex hoc conatur probare,hæredem qui non conficit inuentarium,teneri in foro conscientiæ vltra vires hæreditarias.Card.Alex.in d.c.fraternitatis,col. penult.versic.nota ex glo.Fely.in c.Rodulphus,char.pen.versic.limita tertio,extr.de rescrip.& in cap.cùm nobis,col.vlti.eo.tit.Thomas Parp.in repet.l.si quis maior,in ix.q.ext.glo.C.de transact. {Carol.Ruin.consi.iiij.proponitur in themate,col.iij.num.11.lib.v.} Corset.in suis singu.in verbo, pœna,incip.vbicunque pœna,& iterum in eodem verbo,pœna,in foro conscientiæ,in fin.Matth. Affli.in constit.Siciliæ,incip.violentias,col.iij.in ij.q.vbi repræhendit And.Iser.qui ibi tenet contrarium,quoniã vt ipse And.dicit,Theologi non considerant istas subtilitates.Verùm ex Theologorum ipsorum sententia,si quis semel fuerit condemnatus ad pœnam,ea debetur in foro conscientiæ,vt per diuum Thomam ij.q.lxij.arg.iij.& voluit etiam Bal.in l.id quod pauperibus,in ix. q.versi.sed pone testator.C.de episc.& cleri.& Pet.Anch.in c.possessor malæ fidei,col.xxv.versi. tertiò quæro,de reg.iur.lib.vj.& Fely.in d.c.j.col.xiiij.versi.limitatur secundò,ext.de constit.

Semel condemnatus ad pœnam tenetur in foro conscientiæ.

De eadem re.

292 ¶Et hæc communiter tenentur,licèt Philip.Deci.dubitet in d.c.j. col.viij.versicu. prædicta conclusio,extra de constit.atque etiam { Fely.in hac re sibi malè constans in capit.audiuimus, col.ij. versic.sed aduerte,de simoni. tribus rationibus,quas ibi videre poteris & } Stepha.Costa in tractat.de ludo,colum.xij.versic.& limitando prædicta & apertè negat Hiero. Cagno. in repetit.l.si quis maior,chart.pen.num.160.C.de transactionib. Et pro hac parte facit quod scribit Bald. post Nicol.Mathesi.in l.ij.C.de vectig.& commis.quòd cùm res cecidit in commissum,si is cuius erat moriatur,etiam ante quinquennium,non tenetur in foro conscientiæ,per nota.in dicto cap. fraternitatis.Et tamen constat in eo casu rem esse commissam ipso iure,vt patet in eo tex.à contrario sensu,in verbo,vendicari non potest,& not.etiam in l.commissa.ff.de publica. & vectig.{Sed priori opinione suffragatur,quòd si quis ipso iure priuatus sit beneficio,non potest illud ampliùs licitè tenere. Secus si priuandus sit per sententiam,vt patet ex not.per Inno.in c.cùm nostris, de præben.Panor.in cap.item cùm quis,col.iij.versic.hoc vltimum dictum.de restit.spol. & Fely. in cap.inquisitionis,in prin.col.ij.de accusa.}

Donatarius in foro conscientiæ, an teneatur ad rei restitutionem.

293 ¶Sed sequendo communiorem sententiam,videtur in casu nostræ legis, donatarium in eo foro conscientiæ teneri ad rei restitutionem,de quo videtur text.expressus in c.quicunque.xvij.q.iiij. vbi & hoc voluit Archid.& glo.in c.vlt.& ibi Io.And.col.ij. & Collect.col.penult. sed nunquid ille. { Ioan.Cald.in repe.col.j.versi.quintò propter nouam.} & Imo.col.ij.& iterum col.iiij.versi. quintò fallit & Panor.col.ij.super glo.j.extr.de donat.{ & glo.in c.ex transmissa,in glo.vlt.de renunt.dum allegat.d.c.quicunque.} Hostien.in summa eod.titu.§.qualiter reuocetur,versicu. item propter superuenientiam.Oldr.consi.cclxxviij.licèt quantùm ad claustrales,col.ij.versi.ad tertiam quæstionem.Rapha.Fulgos.in l.j.C.de inoffic.dona.Corn.consil.xv.ex quo dictus,colum.ij.lib.j. & consil.xj.in præsenti consultatione,col.iij.versic.tertio dicta donatio,lib.iij.& consi.xxx. in hac consultatione,col.ij.ante fin.lib.iiij.

Donatio facta ecclesiæ non reuocatur per natiuitatem liberorũ.

294 ¶Quod etiam procedit in eo casu,quo donatio non reuocatur nisi ad legitimum bonorum subsidium, vt scilicet nihilominus teneatur donatarius totum restituere in foro conscientiæ. Nam text.in dicto cap.quicunque,loquitur in eo casu, videlicet in donatione facta ecclesiæ, quæ quidem non reuocatur per natiuitatem liberorum,nisi vsque ad legitimam,vt diximus latè suprà in verbo,libertis, versicu.lxxxij.incipien.verùm sunt & multi.& intelligit glos. ibi,& omnes.& nouissimè Fort.Garcia.in tractatu de vltimo fine iuris,chart.xvj.colum.iiij.versicu.his itaque præsuppositis,& sequent.

¶Tertium,

295 ¶Tertium,quod non longè à superiori distat,licèt aliàs ecclesia non iudicet de occultis, capit. sicut tuis,in fin.extr.de simo.& ibi concor. Tamen pœna ipso iure imposita afficit delinquentem quantumlibet occultum,vt voluit glo.in clem.j.§.verùm quia,in verbo,eo ipso,& ibi Card. tum in xij.not.tum in vij.quæst.de hæret.quam sequitur & dicit not.Panor. in c.vlti. in ij.not.& ibi etiam Ioan.Anan.& Fely.extr.eod.titu.& idem Panor.in c.ad falsariorum,colum.ij.& ibi quoque Ioan.Ana.col.v.extr.de crim.falsi.& voluit ipse Panor.in reper.d.§.quia verò; quibus locis suprà in ij.discrimine allegauimus. Tu tamen hîc omnino vide Domi.in cap.perpetuæ,col.ij.versic. super dubio glos.de elect.lib.vj. *Pœna ipso iure imposita afficit delinquentem quantumlibet occultũ.*

296 ¶Quartum,quod ipso iure fit,transit aduersus hæredes, etiam si aliàs non transeat, verbi gratia, pœna non transit in hæredes delinquentis.l.j.ff.de priua.delic.& l.j.C.ne ex delic.defunc.Tamen si ipso iure statuitur,transit. Ita enim voluit eas leges limitãs glo.in l.si quis iniquum.§.quod autem ait,& ibi Bart.Bald.Ang.Paul.Castr.Alex.{Socin. qui id dicit sing.} & fere omnes per illum tex.ff.quod quisque iuris.& Bart.in d.l.j.colum.j.ff.de priua.delic.& in l.ex iudiciorum, circa medium.ff.de accusa.& in l.j.§.sed hæc constitutio,circa medium.ff.de calum.Bald.Ang.& alij in d.l.j.C.ne ex delic.defunct.Bald.in l.quæ sub conditione.§.vltim.in fin.ff.de condit.instit.vbi dicit illam glo.singul.{ & in l.qui à latronibus.§.j.circa medium.ff.de testa.} & in rub.C.de priua.delic.colum.pen.vbi & dicit illam glo.singu.& in l.vlt.col.ij.versic.item op.videtur. & ibi etiam Ioan.Plat.col.quoque ij.C.de iure fisci.lib.x.& idem Bald.in l.imperialem.§.insuper,col.vlti.& ibi etiã Iacob.Aluar.& Card.Alex.col.ij.titu.de prohi.feud.ali.per Feder.Salyc.in l.j.C. si reus vel accusa. mort.fuer.Petr.Anch.in c.j.in j.not.de rescript.lib.vj.& in c.cùm secundum,post princ.de hæret. eod.lib.vj.{ & consi.cclvj.pro clariori,per l.commissa.ff.de public.& dicto c.cùm secundum.iuncta l.j.& ibi Bart.ff.de priua.deli.} Paul.Cast.in auth.hoc amplius,col.ij.versi. in tex.ibi excluditur.C.de fideicom.Panor.in c.dilecti,col.iiij.ext.de arbit.& in c.vlt.col.iij.versi.item si donatio,& rursum col.seq.versi.sed quo ad argu.glo.extrà de dona.& consi.iij. nitar in præsenti causa in ix. dubio,lib.ij.{ Raph.Fulgo. consi.xxiiij.humanissimæ,in fin.} Ioan.Ana.in c.vergentis,col.ij.extr. de hæret.& in c.in literis,col.j.ad fi.extr.de rapto.Phil.Fran.in c.felicis.§.nullus, de pœnis lib.vj. Cepola consi.xxiij.spectabiles domini,col.iij.versi.nec prædictis obstat,Alex.in l.quia tale,col.ij.ff. solut.matr.Ang.Aret.in §.interdum,col.j.ad fi.Instit.de hæred.quæ ab inte.defer.per tex.in l.Caius.ff.de senatusc.Sylla.& idem Aret.in §.non omnes,col.iij.versi.iij.oppo.& versi. secundo casu. Instit.de perpet.& tempo.actio.Fran.Aret.consi.xiiij.viso & diligenter considerato ad fin.Socin. consi.lxvj.visa donatione,col.pen.versi.quintò confirmatur,lib.iij.Anastasius Platus inter consi. Barb.consi.vlti.multos futuros esse,col.v.versi.ad quintum,lib.j.Cepola causarum ciuilium consi. six.spectabiles domini,col.iij.{ & criminalium consi.xxiij.spectabilis,col.iij.versi.nec prædictis obstat.Socin.consi.lxvj.visa donatione,col.pen.lib.iij.} Matthæ.Afflict.in decis.Neapo.deci.cclv.habens feudum,ad fin.Philip.Dec.in l.{ pupillum.§.} in hæredes,in ij.fal.ff.de reg.iur.Iaco. à sancto Georg.in l.si quis maior,col.pen.& ibi etiam Thomas Parp.in repet.in v.q.versi.secundus casus, & Aquen.col.ij.& Hiero.Cagno.in repe.char.lxj.nu.145.C.de transact.Et est optimus & expressissimus tex.in l.cõmissa.ff.de publ.& vectig.quem ad hoc expendit Rom.ibi.& Bart.in d.l.ex iudiciorum & Panor.locis suprà allegatis. Et ex eo colligitur ratio huius sententiæ, cùm ita scribitur ad verbum:Nam quod commissum est, statim desinit eius esse,qui crimen commisit. *Quod ipso iure fit, transit aduersus hæredes.*

297 ¶Quanquam Iason solus omnium,vt videri vult,tenuit contrarium in d. §. quod autem,vbi videbis quibus rationibus moueatur. Sed ante eum in ea sententia fuerat Bald.secum pugnans,cuius non meminit,in l.vlt.col.j.versi.glo.arguit.C.eo.tit.de reuoc.donat.& ibi eum sequitur Fran. Rip.in repet.q.vlti.col.etiam vlt.& Franc.Curt.iunior in tract.feud.in pen.q. quartæ partis principalis. Sed & in hac tacitè,dum aliud agit,inclinare videtur Petr.Ancha. sibi quoque contrarius in cap.ij.col.vlti.de confes.lib.vj. *Contrarium tenentes.*

298 ¶Priorem autem sententiam confirmat eorum op. qui negant id quod dicitur, crimen extingui morte delinquentis,procedere,cùm bonorum pœna ipso iure imponitur. Nam tunc quantum ad ipsa bona non extinguitur. Ita voluit Cy.post Iac.Ray.& Petr.in l.ij.col.ij.in j.q.C. qui testa.fac. poss.per tex.optimũ in l.Caius.ff.de senatusc.Sylla.& Bal.in l.qui à latronibus.§.si quis,circa medium,& ibi etiam Ang.in fi.& Imo.ff.de testa.& Bal.in rub.C.si pend.appel.mors interue.vbi dicit,quòd quando confiscatio fit ipso iure,mors non extinguit pronuntiatũ,nec impedit pronuntiandũ,per d.l.Caius.Platus d.consi.vlt.vbi suprà.{& Ias.consi.xlvj.pro fisco regio,in prin.lib.iij.} *Confiscatio cùm fit ipso iure, mors non extinguit pronuntiatum.*

299 ¶Ex quibus potes intelligere,quòd licèt donatarius mortuus fuerit,antequam donans declarauerit velle se donationem reuocare ob natiuitatem filij,poterit tamen ab hæredibus ipsius reuocare:præsertim cùm hæc reuocatio non fit ob delictũ donatarij. ideo nihil est quod prohibeat competere aduersus hæredem,quãdo regulariter actio transeat & aduersus hæredem, etiam si agatur de reuocatione contractus,per l.ij.ibi,hæres emitteret.C.de pactis inter empt.& vendit.comp.atque etiam de rescissione ex auxilio extraordinario,per text.in l.qui solidum, §.j.& ibi Bald.ff.de legatis ij. Quin & si ex delicto esset,tamen cùm res apud hæredes reperiatur,aduersus eos competit actio.l.j.C.ne ex delict.defun. Quod tamen intelligitur secundũ ea quæ latè diximus suprà in verbo,susceperit liberos,num.211.secundo intelliges,cum multis seq.vsque ad nu.225. An autem possit reuocari à tertio possessore,videbis infrà num.325.sed quæstionis est. *Nihil est quod prohibeat cõpetere aduersus hæredem, quãdo actio trãseat & aduersus hæredem.*

300 *Pœna quæ transit aduersus hæredes passiuè, eaque quæ transit ad hæredes actiuè.*

¶Quintum, quemadmodum transit aduersus hæredes passiuè (ita enim magna ex parte loquuntur quos suprà citauimus) ita quoq; & ad hæredes actiuè, vt etiam expressè voluit Bal. in d. c. imperialem. §. insuper, col. vlt. versicu. ex his etiam apparet, tit. de prohi. feud. ali. per Feder. Panor. in d. cap. vlti. vbi suprà, in priori loco. & ibi etiam Cardin. Flor. de donat. & idem Panor. dicto consi. iij. lib. ij. Paul. Castr. in l. omnimodo, colum. ij. versic. item glo. quæ incipit, C. de inoffic. testa. Card. Alex. in c. j. §. porrò, colum. ij. titu. quæ sit pri. caus. benefi. amit. & Hippol. Marsil. in l. j. num. 64. C. de rapt. virgin.

301 *Confirmatio præcedētium.*

¶Quod & confirmat quòd licèt protestatio extinguatur morte protestantis, nec ad eius hæredes transeat. l. non solùm. §. morte, & ibi Bart. & alij. ff. de ope. no. nunt. de quo & per Bartol. Angel. & alios in l. si intra. C. de non num. pec. & per Cardin. Alexand. in c. solicitudinem, col. xxiij. versic. x. quæro, extr. de appelat. fallit tamen in protestatione, quæ secum trahit executionem, ex sententia Bald. in c. Cumana, col. pen. extr. de elect. Quem sequitur Anto. Rub. in repe. d. §. morte, chart. xvij. col. ij. versicu. subsequenter quærit, vt dicit de hoc videri casum in l. Nesennius. ff. de negot. gestis.

302 *Qui contrarium teneant.*

¶Quamuis Imol. in d. c. vlt. col. vij. versic. secundò potest obiici, de donat. teneat contrarium eius quod diximus, pœnam ad hæredes transire, cùm ipso iure imponitur. Nam licèt, inquit, vasallus priuetur feudo ipso iure ob feloniam, intelligitur tamen, si dominus voluerit, per not. in l. ij. C. de iure emphy. & in l. j. §. vlt. cum l. seq. ff. si ager vectig. & suprà alibi latè diximus. Ideo si dominus non declarauerit voluntatem suam, videtur quòd hæres ipsius non possit auferre. & hoc videtur sequi Ias. in d. l. omnimodo, in fi. C. de inoffi. testa. & Curt. iunior vbi suprà. Quibus adde quòd hæres non potest declarare voluntatem defuncti, vt voluit glo. in l. idem Pomponius. §. vlti. & ibi Bart. Bal. in vtraque lect. & Ang. ff. de rei vend. & gl. in l. inter stipulantem. §. j. in verb. actori, & ibi etiam Bart. Ang. & Alex. qui adfert concord. & etiam Iason col. iiij. ff. de verb. oblig. Inno. in c. cùm dilectus, ext. de suc. ab inte. Spec. tit. de acti. & peti. §. sequitur, versicu. quòd si nolit. & tit. de libel. concep. §. vlt. versi. sed quando. Bart. Bald. & Ang. in l. si quis intentione. ff. de iudic. & in l. si quis à filio. §. si plures. ff. de leg. j. Bart. in l. edita. col. ij. {versi. & intelligo.} C. de eden. & in l. naturaliter. §. j. col. vj. versic. quid si ex coniecturis. ff. de acqui. possef. Bald. in c. j. col. pen. versic. & nota quòd hæres, extr. de consti. {Ang. consi. ccxciiij. punctus est Ser Stephanus} & Petr. Anch. in c. ij. in v. not. de rescrip. lib. vj. vbi not. dicit illam priorem glo. & Iason in l. cum stipulatus sim mihi à Proculo, col. ij. versi. quartò not. ff. de verb. oblig. & consi. cxlviij. nobilis & generosus, col. pen. versi. secundo principali, lib. ij. Et facit tex. in l. centesimis. §. si ita stipulatus. ff. de verb. oblig. vbi & hoc not. Ias. in ij. not. Quod qualiter intelligatur, vide omnino Ias. in l. post dotem, col. ix. versic. secundò vltra scribentes. ff. solu. matr. Quæ res admodum facit ad casum nostræ legis in iis quæ diximus suprà in verbo, susceperit liberos, versi. ccxj. incip. secundò intelliges procedere, & seq.

303 *Constitutio, cum fit alicuius rei priuatio ipso iure, non extenditur.*

¶Sextum, constitutio quæ aliàs extendi posset, tamen non extenditur cùm fit alicuius rei priuatio ipso iure. Quod vt perspicuè intelligas, constitutio pœnalis sæpe extenditur ex eadem ratione, vt per glo. in cle. j. in verbo, præsidenti, de rescrip. & latè per Imol. & alios in l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr. & Domi. & Phil. Franc. in cap. j. de tempo. ordin. lib. vj. & Ioan. Bapt. Seuer. in repetit. l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. cum simil. & probatur ex duobus cap. simul iunctis, scilicet c. cupientes. §. hac generali, de elec. lib. vj. & cap. si postquam. §. cum autem. & §. si verò, & ibi not. eo. tit. secundum Bal. consi. ccccl xxxvj. statutum prouidet, col. vlt. lib. ij. & est text. in c. j. §. porrò, ad fi. tit. quæ fuit pri. caus. bene. amit. quem meliorem totius iuris dicit Bal. ibi in vlt. not. Tamen cùm pœna ipso iure imponitur, nunquam fit extentio ex eadem ratione, vt pulchrè voluit Ioan. And. in c. odia, col. ij. versi. in contrarium, & iterum col. iij. in responsione primi contrarij. { & ibi post eum Alber.} de reg. iur. lib. vj. per §. pœnæ, de pœnit. dist. j. & l. pen. ff. de pœnis. & alia quædam iura, & Bald. in l. de quibus, col. xij. versi. restat videre de prorogatione. ff. de legib. & Pano. in c. vlt. extr. de iure patro. & in cap. non magnopere, col. iij. versic. & per hoc, & istum text. ext. ne cle. vel mona. & Philip. Deci. qui vnum Bald. citat, in c. translato, in j. lect. col. vlt. versic. septimò in pœnis, extrà de constitu.

304 *Cōstitutio pœnalis in æquiparatis licèt extendatur iure antiquo, nō extenditur tamen in consti. latæ sentent.*

¶Similiter licèt in exæquatis siue æquiparatis à iure antiquo extendatur constitutio pœnalis, vt apertè probat glo. in c. postquā, in verbo, prouisione, de elect. lib. vj. & confirmat glo. in c. de multa, in verbo, in eadem ecclesia, quam Panor. ibi commendat, ext. de præben. cum simil. istud tamen non procedit in constitutione latæ sententiæ, ex sententia glo. in c. licèt canon, in verbo, parochialis, de elect. lib. vj. quam ad hoc expendit & dicit singu. Fran. Aret. in l. ij. ad fin. ff. de legatis 1. vbi etiam dicit ad hoc facere text. in c. j. & quod ibi not. ext. ne cler. vel monach. eo. lib. vj. Quod multùm notandum ad ea quæ latè diximus suprà in verbo, libertis, in j. q. cùm disseruimus an ista lex debeat & possit extendi ex eadem aut simili ratione.

305 *Confirmatio præcedētium.*

¶Et hæc quidem confirmat Imol. sententia in c. vlt. col. x. extrà de constitu. quæ est huiusmodi, quòd licèt constitutio iuris antiqui declaratoria addens nouam pœnam non extendatur respectu pœnæ ad præterita, per tex. in c. quoniam, & ibi Anto. Panor. & Ioan. Ana. extr. de simo. & in cap. primo, & ibi etiam ipsi Panor. & Ana. post antiq. extr. ne præla. vic. suas. & vt voluit Petr. Liaz. in proœmio Cle. & Ant. in d. c. vlt. de constit. per glo. in clem. j. in verbo, de cætero, de vsur. Hoc tamen procedit, inquit Imo, in d. c. vltim. quando pœna imponitur ipso iure. Secus fortè, ait, si esset

impon

imponenda per iudicem, per id quod not. Io. Lig. in c. j. extra de constitutionib. Et hæc etiam fuit sententia Goffre. in d. c. j. ne prælat. vices suas. Sed ea non placuit Panor. & Ananię ibi. & ipsi Ana. in d c. quoniam, quos vide.

306 ¶Septimum cùm pœna imponitur ipso iure, sed ante aliquid nominatim debet fieri, tunc necesse est fieri expresßis nominibus propriis, aut aliàs ita manifestis aut indubitatis, vt vicem propriorũ nominum obtineant. Quod si ipso iure pœna non imponitur, satis est fieri per quasdam circunstantias, vt appellant, siue demonstrationes non adeo strictas. Ita voluit Panormit. in c. in Lateranensi, ante fi. ext. de præben. per glo. in cle. j. in verbo, nominatim, de vit. & honest. cleri. & in c. cõstitutionem, in eodem verbo, de sententia excommunic. libro vj. & quod voluit Innoc. in d. ca. in Lateranensi. Sed tu tamen interim vide Franc. Aret. in l. j. col. ij. versic. ad secundam quæstionem. ff. de liber. & posthumis. *Pœna cum imponitur ipso iure, debet fieri expresßis nominibus propriis.*

307 ¶Octauum, vbi quid fit ipso iure, non est locus pœnitentiæ, vt voluit glo. in cle. ne in agro. §. quia verò, in verbo, ipso facto, de stat. monac. quam in eam rem expendit & dicit sing. Bal. in auth. habita, col. vlt. C. ne fili. pro patr. & eam quoque sequitur Panor. in c. non magno, col. iij. versic. tertiò quæro, ext. ne cleri. vel monac. & Rom. consi. cccc xxvij. in proposito casu, col. j. versi. nec est dicẽdum. Alex. in l. si insulam, col. xij. in xj. fallentia. ff. de verb. oblig. & in addit. Bart. in l. j. ff. de his qui not. infamia. & in l. qui ea mente, in fi. ff. de furt. & consi. xiiij. viso & considerato, col. ij. versic. sed sic est, lib. ij. & Philip. Franc. in c. ij. col. ij. super glo. in verbo, mandauerit, in princ. de homici. lib. vj. Barb. in c. si quorundam, col. iij. versi. vtrùm autem, ext. de solut. vbi hoc dicit mirabile ad intellectum illius decretalis. {Franc. Aret. in l. ij. col. ij. C. de in ius vocand. Phil. Deci. cons. cxxxviij. cuius suprascriptio incipit, verba ista, col. j.} & Hippo. Marsil. sing. cccxxvj. pœnitentia in delictis, in fin. {Et idem quoque voluit ea glo. non allegata, Bal. in l. j. §. bestias, post prin. ff. de postul. & in l. non solùm. §. vlt. ff. de aliena. mutan. iudic. cau. fac. & consi. xxxiiij. statuto seu capitulo, col. iij. versi. præterea istud delictum, lib. v. vbi ad hoc multa iura allegat, quæ tu ipse videre poteris. & Salyc. in l. vltim. C. de emphyt.} *Pœnitentiæ non est locus, ubi quid fit ipso iure.*

308 ¶Nonum, quod cum præcedenti admodum conuenit, quòd cùm electio alicuius rei ad aliquem spectat, non licet, variare, quando electio habet vim executionis ipso iure, quia scilicet secũ trahit executionem, per tex. in l. si is cui, & ibi Bart. ff. de legatis ij. & in l. apud Aufidium, & ibi Bart. ff. de lega. j. & glo. in l. statuliberum. §. Stichum. ff. de legat. ij. & glo. in l. si quis stipulatus sit Stichum, & ibi Bart. col. j. vers. ex prædictis, & Franc. Aret. col. j. ff. de verb. oblig. Dynus in l. si seruum. §. sequitur. ff. eo. Bart. in l. eum qui certarum. §. vlt. col. j. & ibi Ang. etiam post princ. & iterum in fin. ff. eo. tit. & idem Bart. in l. serui electione. ff. de lega. j. & ibi etiam {Fran. Aret. &} Ias. qui hoc confirmat ex eo quod diximus in præcedenti versi. Bal. in l. j. col. j. in fi. ff. de lega. j. {Franc. Aret. in l. si quis ex pluribus, post medium. ff. de verb. oblig.} & Ias. in l. non vbique, in princ. col. ij. in ij. no. ff. de eo quod certo loco. *Electio quãdo habet vim executionis, trahit secum executionem.*

309 ¶Et in simili licèt iudex poßit reuocare sententiam interlocutoriam, l. quod iussit. ff. de re iudic. tamen id non procedit in sententia quæ secum trahit executionem, secundum gloss. not. in l. j. §. vlt. in verbo, vel adde, & ibi Rayn. qui dicit sing. & Bart. qui dicit multùm not. & Bal. qui item dicit sing. ff. de prætor. stipul. Rayn. & Imol. in l. pen. eo. tit. Roma. qui & illam dicit sing. consil. 226. vltra pridie allegata, in princ. Panorm. in c. cùm cessante, col. vlt. per gloss. ibi, & ibi quoque Philip. Peru. col. viij. ext. de appel. Paul. Cast. in d. l. quod iussit, & ibi Alex. in ix. fal. & Iason primùm quidem col. j. versi. istam regulam, deinde & latiùs col. viij. vers. secundò, inquantum. idem Iason in l. cùm procurator. §. si dominus, col. vlt. & iterum in l. si opus col. j. ff. de ope. noui. nunt. vbi & illã glo. dicit solennem. & Felyn. in c. si clerici. §. de adulteriis, col. ij. versi. fallit primò, ext. de iudic. {& Fran. Aret. in l. si quis ex pluribus. ff. de verb. oblig.} *Iudex potest reuocare interlocutoriã, quando sentẽtia secum trahit executionem.*

310 ¶Decimum, quod & à superioribus non longè abest, Cùm quid ipso iure fit, non admittitur morę purgatio. l. si is cui, & ibi Bart. ff. de legat. ij. & l. qui ob rem non defensam, & ibi item Barto. {Bald. Salyc.} & recentiores. ff. de condict. indeb. & voluit glo. in c. vlt. quam ita intelligit & sequitur Bal. ibi, col. ij. versi. Ber. tractat. hìc, ext. de elect. & glo. in c. licèt, in gloss. vlt. & ibi Anto. col. j. versic. not. quòd collatio, & iterum col. ij. versi. oppo. quòd hìc mora, extr. de sup. neg. prælat. & glo. in c. vlt. in gl. quoq; vlt. & ibi itẽ Ant. in ij. not. ext. eo. tit. & glo. in c. cupientes. §. quod si per xx. in verbo, expectati, & ibi etiam Ioan. Mo. Archid. Ioan. And. Pau. Petr. Anch. Imo. Domin. & Philip. Franc. de elect. lib. vj. & glo. in c. licèt canon. §. is etiam, in verbo, priuatus, in prin. & ibi. {Ioan. Mo. col. ij. in eodem verbo,} Domin. paulò ante fi. & Petr. Anch. tum col. j. versi. item not. in text. tum col. vlti. versi. quartò quæro, & Philip. Franc. col. vlt. eod. tit. & lib. & Dyn. in l. si seruum. §. sequitur. ff. de verb. oblig. Bart. in d. l. si insulam, in iij. & iiij. quæst. & ibi quoque Bald. paulò ante fi. Ang. col. viij. versi. secundò fallit. Imol. col. xv. Alex. col. xj. versi. vndecimò fallit, vbi hoc multis modis limitat {Iason qui & ipse duobus modis limitat, char. vlt. versic. in iiij. quæstione, } & penè omnes. ff. de verb. oblig. idem Bar. in l. si quis. §. si plures, in fi. ff. iudic. solui. & in l. si quis maior, col. ij. & ibi Bal. col. vlt. & Saly. col. j. Ang. Pau. Cast. Alex. non semel. Franc. Aret. & Iason col. pen. Alcia. in verbo, mox, & penè omnes. C. de transact. {Bart. in l. iam tamen, in prin. quam legit cum l. si quis apud, in fi. ff. iudic. sol.} & idem Bald. in l. & si post tres, col. antepenul. versi. sed venio ad secundum, in lect. & iterum in repe. col. vj. vers. ex prædictis colligo & ibi etiam Ang. qui tamen distinguit, vt videre *Moræ purgatio nõ admittitur, cũ quid fit ipso iure.*

poteris,col.vij. versic. secundò concludit.ff.si quis cautio.& idem Bald.in l.si pacto, quo pœnam. col.pen.versi.ista sunt vera,& ibi quoque Saly.& Alciat.in verbo,vt fiat,in quarto casu.C.de pactis,idem Bald.in l.super.C.de transactio.& in l.magnam,col.vj.versi. secundò fallit. C. de contr. & committenda stipul.& in l.si plures,col.vlt.C.de condi.insert.& in c.capitulum,col.vlt.extr.de rescrip.& in c.j.col.j.circa,& ibi Iacob.Bel.Marti.Laud.tit.quid iur.sit si post ali.vasal.feud. recup. & idem Bald.in c.j.col.j.& ibi etiam Marti.Laud.Card.Alex.col.ij.tit.quo temp.mil.vbi & de hoc est bonus tex.idem Bald.in c.j.in prin.col.ij.versi.quæro quid si vasallus,tit.de prohi.feud.ali. per Feder.{& consi.cccciij.quia dictus consultor,col.vlt.versi & confirmatur , lib.iij.& consil.xciij. hic plura occurrunt,col.j.lib.iiij.}Saly.in tracta.de mora,quem posuit l.semel mora.ff.solu.matri. col.v.in ij.& iij.conclus.negat.& iterum col.xv.in iij.conclus.iudiciaria,itemque colum.xix.in v. quæst.princ.& in auth.habita,col.ix.versi.quæro an locus sit pœnitentiæ.C.ne fili.pro patr.& in l. 2.col.iij.versi.restat nūc respōdere.C.de iure emphy.Ang.in l.quandiu,la iij.col.j.& ibi Fran.Are. col.antepen.versi. etiam glo.not.ff.de acquir.hær.idem Ang.in l.si ex duobus.ff. iudic.sol.& conf. lxiiij.quoniam nihil est,col.j.& consi.cccxxvj.ex themate,col.iij.versi.secundò probatur. & Ant. in c.vltimo,in ij.not.ext.de suppl.negli.prælatorum.eod.titul. & consil.xxxiiij.casus emphyteuta vendens.Imol.post alios in c.potuit,col.xj.versi.sed aduerte quia contra,ext.de loca.Petr.Anchar. in c.quàm sit,in v.no.de elect.lib.vj.{& consi.ccclxxxvij.in themate quædam narrantur.}Roma. d.consi.ccccxxvij.col.ij.versi.tertiò quia vbi est executio.Pau.Cast.consi.xcix.quia per suprascriptos,lib.j.& consi.lxxviij.videtur dicendum præfatum,col.j.lib.ij.& conf. ccxxviij. quæritur primò,col.ij.vers.secundò quia vbicunque,eod.lib.ij.{Raph.Com.dum allegat not.in d.c.cupientes, & in d.c.licèt canon,consi.v.nauta quidam,colum.vlt.}Cepola causarum ciuilium consi.xxv.ex quæstione prædicta,col.vij.versic.secundò probatur. Aegidius Bellamer.consil.ix.factum est tale, cùm esset lis,col.j.& alibi sæpe in eod.consil.Domi.consi.xxiij.quia diffusè per patres meos,col.ij. Alex.consi.xiiij.viso & considerato,col.j.lib.ij.& consi.lvij.perspectis testamento codicillis,col. 4. versi.ex omnibus igitur,eod.lib.2.{& consi.vj.circa processum col.pen.versi.& respondit, lib.iij.} & consi.xl.viso themate,col.j.lib.vj.Barb.{in c.si quorundam,col.2.ext.de solu.vbi id dicit singu. &}consi.lxxxvj.illud referam.col.ix.versi.tertiò faciat,lib.iij.& consi.xlv.illud in medium, col.vj. versi.septimò est ponderandum,lib.iiij.Corn.consi.{cxxj.quanquam videatur,col.iij.in litera,t,& seq.lib.j.& consi.cclxxvj.quoniam post consilium,col.iij.versi.quod maxime procedit,eod.lib.j.& consi.xxv.in hac consultatione,col.vlt.vers.tertiò vbi est tacita,lib.ij.& consi.}ccxlvj. videtur in hac,col.j.vers.& quia ipso iure,lib.iij.& consi.xl.viso processu,col.v.vers.& vbi pœna,lib.iiij.Fran. Aret.{in l.si serui.§.vlt.col.quoque vlt.ff.de verb.oblig.& in d.l.si quis ex pluribus,eo.tit.}in c.at si clerici.§.de adulteriis,& ibi etiam Fely.col.ij.ext.de iudi.& idem Aretin. consi. xciiij.respondeo breuiter,colum.pen.{versi.tertio quoque post lapsum.}vbi dicit ad hoc sing.glo.in dicto §. quòd si per xx.& Franc.Curt.senior.consi.lxiiij.antiquissima,col. vlt. Guido Pap.consil.xxxj. viso ad plenum,in vj.dubio.& consi.cxcij.ex facti narratione,col.1.Card.Alexan.in c.1.col.2.tit.quæ fuit prim.caus.bene.amit.& in c.propter ecclesiasticas,col.ij.versi.ex prædictis. & iterum in c.quoniā, col.vlt.vers.hoc etiam ego.xviij.distin.& Iason in l.2.col.ij.C.de iure emphyt.& in dicta l.huiusmodi.§. Stichum.col.pen.ff.de legat.j.{& in l.prætor ait. §.j.col.vlt.ff.de nou. oper.nuntiatio.} & Philip.Dec.in auth.qui rem , colum.iij.vers.ij. principaliter.C.de sacrosanctis ecclesiis, & consi. cxxxviij.cuius superscriptio incipit,verba ista,col.1.& 2.& consi.cxlvj.cuius superscriptio incipit, dubia de quibus,col.iij.versi.vltimo non obstat.{& consi.clx.in causa monasterij,in fi.}& Stepha Bertr.consi.cclxxv.visis pactis,num.5.lib.1.Hippo.Marsil.in repet.ff.de fideiussor.num.344.Matthæus Afflict.decisi.Neapol.clxxiij.quidam restituit,col.secunda. Nam & aliàs cùm dispositio est consummata,non potest mora purgari.Bal. in l.1.col.v.versi.generaliter not.C.de his quæ pœnæ no.per l.Thais.§.intra.ff.de fideic. liber.Et vt idem dicit in ea ipsa lege,col.pen. terminus qui perimit gratiam,facit vt mora purgari non possit,per dictum §.intra.& l.qui fundum. ff.de contra. empt.& cle.ei quem,de conces.præb.

311 ¶Qua in re tamen subit in mentem dicti Bald.in d.rubr.quid iuris sit,asserentis id procedere,nisi incontinēti purgetur,per l.diuus.ff.de in inte.resti.Quod si verū est,frustrà quæritur,vtrùm quid fiat ipso iure,an per sententiam,quantum ad eam rem pertinet:quia etiam vbi aliàs mora purgari potest,intelligitur,modò id statim fiat,per c.potuit,ext.de loca.& d.l.& si post tres.ff. si quis cau. & no.in d.l.si insulam.Subit item illud eiusdem Bal.in l.cum ancillis,col.ij.versi. ibi patefecit.C. de incest.nup.scilicet dictionē mox,non impedire moræ purgationē intra paucos dies.& sequitur Alex.in l.si insulam,col.7.vers.secundò limita.ff.de verb.oblig.& tamen ea inducit canonem laicę sententiæ,vt diximus supra in xxvij.fallen.Sed non propterea discesserim à sententia tot illustriū virorum , præsertim cùm textuum autoritate muniatur. Sed tu interim vide Alex.in d.l.si insulam,col.xj.& in xj.fal.& Philip.Dec.consi.cxxxviij.cuius superscriptio incipit,verba ista , col.vlt. & Cardin.Alex.in d.c.1.tit.quid iur. sit. Illud tandem dixerim , esse qui intelligant quod dictum est non purgari moram cùm quid ipso iure fit,procedere cùm simpliciter pœna imponitur, secus si ita tum demum,si is ad cuius commodum pœna est,voluerit.Ita enim voluit Domi.in d.c.licèt canon,versi.is etiam,paulò ante fi.de electio.lib.vj.

Dictio mox, non impedit moræ purgationem.

312 ¶Vndecimum,cùm pœna ipso iure imponitur,non mitiùs vt aliàs agitur cum cōfesso quàm cum conuicto,

conuicto,nec è diuerso augetur pœna per inficiationē,per tex.in l.id quod seruo.§.1.vbi & Bart. no.& Alex.in addit.ipsius,qui id reputat sing.ff.de pecu.leg.& idem Barto.in l.qui ob causam.ff. de condi.indebi.& in l.palam.§. vlt.versi.si deprehensa.ff.de rit.nupt.& voluit etiam Bald. in l.ea quæ,in ij.quæst.C.de condi.indebi.vbi hoc dicit not.{& in l.peculium.§.sed & si.ff.de pecun.} & Petr.Anch.in c.perpetuæ,circa medium,de elec.lib. vj. vbi id dicit esse menti tenendum. & in c.1. col.vlt.de homi.lib.vj.Floren.in l.lege aquilia,quæ est ij.circa medium.ff.ad legem aqui.Alex.in l. cum qui,in prin.col.pen.versi.vnum etiam tene.ff. de iureiur. vbi id dicit sing.& menti tenendū. Ang.Aret.in tract.malefi.in verbo,comparent inquisiti, & partem negant , & partem confitentur,col.iij.vbi hoc dicit sing.not.Card.Alex.in c.vasallus,col.j.tit.si de feud.fue.cont.int.do.& ag. Fely. in c.de hoc,col.2.versi.sed limita,ext.de simo.vbi de hoc dicit esse glo.valde no.in c.in primis, in verbo, sponte.ij.q. j.quæ tamen hoc non dicit. & Hippol. Marsil.in l.j.nu.66. C.de rapt. virgi.& in l. de vnoquoque , nume.88.ff.de re iudica.& in repet.rub.ff.de fideiuss.nume.142. *Pœna non augetur per inficiationem.*

313 ¶Verùm Augusti.Ari.in addi.Ang.Aret.vbi suprà,hoc subobscurè reprehendit. Neque enim id, inquit,probatur in d.l.id quod seruo.§.j.sicuti etiam declarat Bald.in d.l.ea quæ.Sed nec text. in d.l.palam.§.vltim. si bene ponderatur.Nam ibi materia est odiosa,hic autem casus est fauorabilis, cùm videlicet pœna minuitur propter confessionem,per ea quæ dicit Bald.in c.j.§.porrò,tit.quæ fuit pri.cau.bene.amit.Et hanc etiam partem sequitur Philip.Dec.in c.at si cleri,in 6.no.in fi.ext. de iud.vbi nullam Augusti.facit mentionem. *De eadem re.*

314 ¶Sed ego priorem sententiam veriorem esse puto.Nam cùm pœna ipso iure imponitur , non videtur quòd propter sequentem confessionem minui possit aut debeat , quod iam quæsitum est. Alioquin etiam eadem omnino ratione esset locus purgationi moræ : quod nemo admittit. Sed illud tamen te monitum volui,maiorem eorum doct.partem,quos iam citauimus , id quidem de quo tractamus,ita scripsisse,videlicet pœnam quæ ipso iure committitur , per inficiationem non crescere. quod non longè abest ab eo quod diximus in hoc casu non mitiùs agi cum confesso, quàm cum conuicto. *Autoris ea de re opinio.*

315 ¶Duodecimum, licèt cùm ciuiliter tantùm agitur,mitiùs sit agendum cum reo ad imponendam pœnam,quàm cùm agitur criminaliter,per l.pen.C.ad legem Corn.de fal.& ar. cap.super literis, ext.de rescri.& c.super his,ext.de accu.& eorum quæ not.per Inno.in c.per inquisitionem, extr. de crimi.fals.& voluit apertè glo.in d.c.ad falsariorum,in verbo,deprehensi.ext.de crim.falsi.nam vt dicunt Panor.& Io.Ana.ibi,fortè diligentius defendisset causam suam, si actum fuisset criminaliter:id tamen non procedit in pœnis ipso iure illatis.Nam tunc qualitercunque sit actum,siue criminaliter,siue ciuiliter,eæ sunt hauddubie imponendæ,secundum eosdem Panormit. & Ioan. Ana.vbi suprà, per gloss.in clemen.j.§.verùm quia,in verbo , eo ipso, de hæret.de qua diximus supra in iij.discrimine. *An mitior pœna imponatur reo cum agitur ciuiliter, quàm cū agitur criminaliter.*

316 ¶Decimumtertium,si quid mero iure valet,sed aliquo remedio possit impugnari aut infringi,valet illius auxilij siue remedij renuntiatio,vt actus quoque valeat.l.vlt.§.vlt.ff.ad Velleia.& voluit Bal.in l.conuenire.ff.de pact.dota.& in c.j.col.ij. versi.sed an possit renuntiari,tit.qui succes. tene. Quòd si ipso iure non valet quod actum est,nihil operaretur renuntiatio,vt possit vim ac robur accipere.d.l.conuenire , & ibi etiam Bald.post Ricar.& Cyn. & l. iurisgentium.§.si paciscar.ff.de pact.& voluit etiam glo.in c.statutum,in prin.in verbo,committatur, de rescri.lib.vj.Cy.Iac.Bu. & Bald.in auth.si qua.C.ad Velleia.idem Cyn. in l. generaliter, quæ est vlt.in iij.q.& ibi quoque Bart.post prin.eo.tit.Bald.in l.antiquæ.§.vlt.eod.quoque tit. & in l.si quis in conscribendo.C.de episc.& cler.& in l.pe.col.ij.C.de pact.& in l.j.C.qui bonis cedere possunt.{& in l.si prædium,col. vlt.versi.sed nunquid ædilitiis.C.de ædili.act.}& in d.c.j.tit.qui succes.tene.& in c. ex transmissa, in fi.ext.de renunti.& in c.constitutus,ext.de transact.Panor.in c.si diligenti,col.iiij.versi.secūdò transit, ext. de for.compe.Alex.cons.cxvj.visis quæ subtiliter,col.vlt.lib.vj.Ias. in l.nemo potest, col.v.versi.tu adde bene facere.ff.de leg.j. *Mero iure si quid ualeat, ualet illius auxilii renuntiatio.*

317 ¶Verùm Barb.consi.xij.& scribitur apud prophetam,col. iiij.versi. & si quispiam allegaret , lib.j. respondit contrariū,per l.j.in prin.de fer.vbi licèt lex vtatur verbo nullius momenti,quod ostēdit actum nullum ipso iure,vt suprà latè diximus,dicit tamen partes posse eo casu renuntiare , vt etiam dicit tex.in l. si feriatis,eo.tit.Ex quo inaniter admodum & gloriosè iactat se Barb.deiecisse in profundum illam quam suprà diximus doctrinam. Et idē dicit ipse Barb.consil.xlij. illud in medium afferam,col.pen,vers.nec ob,quod no.eo.lib.j.& in l.j.§.si quis ita,col. v.ff.de verb.oblig. *Qui cōtrariū tenuerint.*

318 ¶Sed non animaduertit Barb.in illis locis,aut certè dissimulauit in casu illius l.j.& l.si feriatis,actū non esse nullum,nisi cùm fit citra voluntatem partis.Nam si pars ipsa consentiat,valet.Et sic procedit tex.vlteriùs id declarando.Nihil ergo obstat ei quod diximus, vt in simili dicit ipse Barbat. cons.xliij.præclarè scribitur,col.xj.versi.& si quispiam allegaret,lib.j.& cons.xxxviij.præclarè scripsit,ante fi.lib.ij.vbi secundum illius inductionem in casu simili illi text.probant illam quam primo loco dedimus,doctrinam.Nam primùm vetant causas decidi diebus feriatis , deinde subiungunt,nisi id partes consenserint.Quasi partes non potuissent illi prohibitioni derogare,si nō vlteriùs processissent,sed in meris finibus prohibitionis remāsissent,vt dicit idē Barb.postremo loco. *Actus non est nullus nisi cū fit citra uolūtatem partis.*

319 ¶Ideóque ipse Barb.secum palam pugnans in d.cons.xliij.vbi suprà,lib.j.nuncupatim tenet priorem illam sententiam,sicuti etiam facit consi.xxj.& quidam viso puncto,ad fin.eo.lib.j. & consi. xxxvij. *Barbatiæ sententia.*

xxxvij.illud adducam,col.ix.verſ.& ſi quiſpiam dixerit.eo.lib.j.& conſi.lij.luculenter,col.v.verſi. & ſic pondero,lib.ij.dum allegat Bald.in d.cap.1.tit.qui ſucceſ.tene.& conſi.lxx. illud in medium referam,col.v.verſi.tertiò faciat,& multis ſeq.lib.iij.& conſ.lxiiij.ſcribitur Exodi,col.iij.in fi.& iterum col.ſeq.lib.iiij.vbi illud dictum Bald.dicit multum ſing.& in cle.& ſi principalis,char.penult. verſi.adde etiam dubium,de reſcrip.Fuit Barb.magno vir ingenio,ſed inconſtanti & humano,qui nunquam ſinebat conſulenres à ſe triſtes abire.

Donās an poſſit huic l. renuntiare.

320 ¶Quod ſi quis id dicat,priorem illam ſententiam,ſi vera eſt,ſubuertere ea,quæ tam anxiè ac operoſè ſuprà diſſeruimus in prin.l.noſtræ,nu.87.incip.ex his quæ dicta ſunt,& multis ſequen.poſſe ſcilicet donantem huic legi renuntiare. Nam cùm ſit reuocatio ipſo iure ex hac l. vt ſuprà diximus in princ.huius glo.conſequens eſt,vt non ei poſsit donans renuntiare ſecundum illam doctrinam:ſciat hîc donationem non eſſe ipſo iure nullam à principio , ſed rantùm poſtea reuocari ipſo iure.Cui reuocationi ne fiat,ſtatim occurrit interceditq; partis renuntiatio , quod multò facilius eſt,quàm ſi ab initio nulla ipſo iure fuiſſet,per l.qui ex liberis.§.teſtamenti.ff.de bon.poſſeſ. ſecun.tab.& l.ſi vnus.§.quod in ſpecie.ff.de pact.cum his quæ latè diximus in verbo , ſuſceperit liberos,verſ.164.à quibus non longè abeſt.

Actus ſi annulletur ex clauſula decreti irritantis,nihil prodeſt conſenſus aut renuntiatio partium.

321 ¶Illud autem omnino indubitatum eſt apud omnes, quòd ſi actus annullatur ex clauſula decreti irritantis,nihil omnino prodeſt conſenſus aut renuntiatio partium.c.dilecto,ad fi.verſi.niſi fortè, & ibi glo.Inno.Hoſt.Ioan.And.Panor.& alij,ext.de præben.{glo.in c.ſtatutum,in verbo committatur,de reſcri.lib.vj.& ibi quoque omnes propè doct.}Ioan.And.in c.quia fruſtra,col.ij. extr. de vſur.cum multis aliis concord.adductis ab ipſo Barb.in d.cle.& ſi principalis,{& in repe. rubr. de fid.inſtru.col.xxj.verſ.quintò vbicunque lex,vbi ad hoc allegat quoſdam tex.}& conſ.xlj. Deum inuocent,col.antep.verſi.iij.faciat,lib.iij.{& conſi.vj.illud in medium,col.vlt.lib.iiij.}Socin. conſi. lxxxvij.viſis inueſtitura feudi,col.v.verſi.confirmatur præmiſſa,lib.iij.}Fel.in c.cùm acceſsiſſent, col.iiij.verſ.tertia declaratio de conſtit.& in c.ſi diligenti,col.ij.verſ.quartum correlarium, de for. compe.}Iaſ.in l.non dubium,col.v.C.de legi.& in l.inter cætera,circa fi.ff.de libe.& poſthu.& in d.l.pen.C.de pact.& conſi.lxxxv.quando habemus,col.ij.lib.3.Ant.Cor.in ſuis ſingul.in verbo, clauſula vbicunque lex.Hippo.Marſi.conſi.cxxxiij.illumina quæſo,col.iij.verſi.quinimo dico, li. 2.& Lancel.Gali.in repe.l.1.in princ.col.iij.verſ.hinc eſt quòd vbicunque.ff.de verb.oblig.

Barb.ea de re ſententia.

322 ¶Quanquam & huic{quod diximus de conſenſu, } contradicit ipſe Barb.vbique ſui ſimilis,in d. conſi.xlij.col.pen.lib.1.per tex.in d.l.1.de fer.cui iam ſatis reſpondimus.{nu.ab hinc 4.& eſt ratio priorem ſententiam non leuiter confirmans,quòd vbi apponitur ea clauſula decreti irritantis,illud cenſetur inductum pro forma,ex ſententia Baldi , Angeli, & recentiorum in l.j.ff.de liber.& poſth.Petr.Anch.in repet.cap.1.verſi.quæro ſi ſtatuto caueturquòd notarij,extr.de conſtit.Iaſon qui illius ſententiæ rationem adducit,in l.Ius publicum,in fi.ff.de pact.

Quod ſub decreto iuſſum uel prohibitū eſt,eſt in fauorē utriuſque partis.

323 ¶Vt tamen intelligas illud quod diximus procedere,niſi duobus concurrentibus , videlicet quòd id quod ſub eo decreto iuſſum eſt vel prohibitum,ſit merè in fauorem vtriuſque partis,non mixto fauore alterius. Et quòd vtriuſque partis conſenſus accedat,tunc enim valet conſenſus , non obſtante eo decreto,vt voluit Imol.in cap.ſtatutum.§.cùm verò,& ibi etiam Domi.col.v. verſic. not.tamen ex glo.de reſcrip.lib.6.de quo tamen vide omnino Fel.in c.cum dilecta,col.xiiij. verſ. ſed quicquid dicatur,extra eod.tit.}

Quæ hominū ſententiam requirunt, alienari poſſunt, dummodo nō ſit lata ſententia.

324 ¶Decimumquartum,quæ ipſo iure ſunt reſciſſa,reuocata,amiſſa,confiſcata,iam non poſſunt alienari nulla expectata ſententia.Quæ autem hominis ſententiam requirunt , interim alienari poſſunt,dum nondum lata eſt ſententia,vt voluerunt Cyn.& Bal.in auth.inceſtas.C.de inceſt.nupt. Archi.Zenzæ.Ioan.And.Pet.Anch.Domi.& Philip.Franc.in c.cùm ſecundum,poſt princ.de hæret.lib.6.Bart.in l.poſt contractum,col.4.verſ. ſecundum tempus eſt poſt delictum , & ibi Paul.à monte Pico.in repe.colum.xviij.verſi.circa ſecundum tempus,& iterum colum.xx. verſic.tertiò principaliter.ff.de donationibus. Ang.in l.ſi quis poſthac,col.2.verſi. ſecundò limita. C. de bon. proſcrip. Collect.in c.in quibuſdam,col.1.verſ.hodie tamen , extra de pœnis. Petr. Anch. in c. 2.in 6.notab.de præſcrip.lib.6.& in c.felicis,col.pen. verſic. quæro poſt Ioan. & ibi etiam Philip. Fran.in §.nullus,de pœnis,eo.lib.Petr.Ferra.in tit.forma libel.in cauſa ſpol.poſ.in verbo, ipſo facto.Ioan.Ray.in cap.imperialem.§.callidis,verſ.pœna,in xvj.quæſt.iij.par.prin.tit.de prohib.feud. ali.per Fede.vbi ad hoc quædam iura allegat Franc.Aret.in l.ſi quis poſt accuſationem, col.ij.ff. de teſta.Anaſtaſius Platus inter conſi.Barb.conſi.vlt.multos futuros,col.iij.lib.1.Felyn.in c. Rodulphus,char.pen.ext.de reſcri.Philip.Dec.conſi.ccxxxv.in caſu magnifici,col.iij. verſi.venio igitur ad alia.Matth.Afflict.in conſtit.Siciliæ incip.de Pacterenorum,col.4.verſ.ſed quæro an iſta. Ex quo potes intelligere in caſu noſtræ legis non poſſe donatarium poſt natiuitatem liberorum donantis rem donatam alienare.

325 ¶Sed quæſtionis eſt, quid ſi donatarius ante natiuitatem liberorum donantis in alium tertium rem donatam tranſtulerit.An ab iſto tertio poſſeſſore poterit donans ex hac l.rem ipſam vendicare?Quod non videtur,per id quod in ſimili dicitur in l.his ſolis,ſuprà eo. tit. vbi ſi donatarius ante ingratitudinem atque adeo poſtea ante litem motam rem donatam alienauerit , non poterit à tertio res ipſa reuocari.Et in l.dolus.C.de reſcin.vend.vbi ſi res dolo emptoris vendita fuit, & emptor poſtea in alium dominium tranſtulerit , non competit rei vendicatio venditori contra illum

illum tertium. Et glo. ibi in verbo, rei vendicatio, dicit id procedere etiam si dolus dedit causam primæ venditioni, ideóque nulla fuerit.

316 ¶ Cuius l. ar. respondit Alex. cons. xcij. perspectis his, col. 2. vers. secundò respondeo, lib. 1. quòd remedium l. si quis maior. C. de transact. ex qua is qui contractum iureiurando confirmauit, cadit re de qua contractum est, si aduersus contractum quicquam faciat, non habet locum contra tertium, cui contrahens ipse rem vendiderat, & ad hoc quoque alia quædam huic sententiæ concinentia adducit. & eum sequitur Thomas Parp. in repe. d. l. si quis maior, in iiij. quæst. *De eadem re.*

317 ¶ Sed aduerte quia in d. l. his solis, donatio non reuocatur ipso iure, nec competit rei vendicatio, sed tantùm actio personalis, vt declarat glo. ibi. Sed nec cùm contractus est nullus ex dolo competit rei vendicatio, sed tantùm actio personalis ex eo contractu, vt dicitur in d. l. dolus, & ibi glo. vlt. & etiam glo. in l. in contractibus. ff. quib. ex cau. maio. Ideoque non mirum si huiusmodi actiones non sequuntur rem, sed personam tantùm, per l. vlt. §. 1. ff. de contrah. empt. & l. 1. §. si hæres percepto fundo. ff. ad Trebel. & l. eum cui. C. de actio. & oblig. & l. cum precibus. C. de rerum permutati. cum simi. Hîc autem in casu legis nostræ, & ipso iure reuocatur donatio, & competit rei vendicatio, vt diximus in princ. huius legis quæ rem ipsam quocunque vadat, pedetentim sequitur, & competit aduersus quemcunque possessorẽ. l. mater tua, & l. aduersus. C. de rei vend. cum si. *Donatio an reuocetur ipso iure.*

318 ¶ Quin & cùm tantùm actio personalis competit, ea tamen si rem afficit, & rem quoque sequitur & possessorem. l. si ipsa, & l. metum. §. vlt. ff. quod met. cau. & c. cùm contra, extra de pigno. & voluit Bald. in l. ij. in j. q. C. de rescin. vendi. Constat autem rem donatam esse huic reuocationi affectam ex dispositione huius legis. Ex quibus etiam videmus quòd dominus vendicat feudũ quod tendit in commissum, etiam à tertio possessore, vt per Bald. in cap. 1. §. porrò, col. ij. versic. quæro quo iure, & ibi etiam Cardi. Alex. in §. j. item quidem domino. col. ij. versi. si autem ageretur, titu. quæ fuit pri. cau. bene. amit. & ante hos per glo. Iac. Bel. Bald. & cæteros in c. j. tit. de contro. inter do. & empt. vbi est optimus tex. & etiam glo. in c. j. §. callidis, in verbo, reuertatur, & ibi quoque Pe. Cer. Bald. Iac. Aluar. & Cardi. Alex. tit. de prohi. feud. alie. per Fed. vbi tamen hoc dicunt interesse, quòd si res est apud vasallum, is ipso iure amittit: secus si apud tertium possessorem. Nam quantum ad eum opus est sententia, vt ipse tertius possit agere de euictione, per iura per eos allegata. Non poterit igitur dominus, inquiunt, sua autoritate apprehendere possessionem apud aliũ bonæ fidei constitutam: tanquam sentiant aliud esse, si adhuc sit in manibus vasalli. Et idem quoque voluit Pau. Cast. consi. lxviij. in casu præsenti, paulò ante finem, lib. ij. Sed in hoc vide quæ dicam in xviij. discrimine. & quæ scribit Iason consi. cxxxviij. viso diligenter. lib. j. *De eadem re.*

319 ¶ Attende lector: quia si iste secundus habuit à primo eodem titulo donationis, quo ille primus habuit, non tantum est dubij. Nam in casu d. l. ij. de rescind. vendi. plerique omnes tenent, quòd si secundus rem habuit titulo gratuito, vel etiam non gratuito, sed iniusto pretio, & eodem vitio læsionis laborante, quo primus, tunc hauddubie competit auxilium d. l. etiam aduersus hunc secundum & singularem successorem. Ita enim voluerunt Bald. & Saly. ibi, in xiij. q. & nullus (si bene memini) refragatur. Quòd si iusto venditionis titulo aut alio oneroso iste donatarius in alium transtulerit, maius est dubium: cum & in casu illius l. ij. hoc casu non competit remedium illius aduersus tertium ex sententia omnium. Tamen & in hoc quoque casu legis nostræ potest vendicari ab hoc tertio possessore, ea quam diximus ratione, quòd rei vendicatio quæ hîc competit, sequitur quemlibet possessorem, vt in simili, videlicet in casu l. j. C de dona. quę sub modo, tenuit Fran. Ripa in interpretatione l. vlt. in xl. q. hoc eo. tit. Sed hic possessor, à quo res ipsa vendicatur, recuperabit à donatario pretium aut aliud quiduis, quod pro ea re tradidit, etiam si non aliter teneatur de euictione, arg. l. emptorem. §. vlt. ff. de actio. empt. Nam id ipsum pretium non potest recuperare à donante, qui vendicat rem ipsam, vt in simili voluerunt omnes in d. c. cùm secundũ, de hæret. lib. vj. & probatur in l. inciuilem. C. de furt. nec enim habuit venditor ius vendendi. l. in causæ. §. vlt. ff. de minorib. & l. si quis sub hoc pacto. ff. de contrah. empt. *Vẽdicatio rei quæ hic competit, sequitur quemlibet possessorem.*

320 ¶ Sed quid si donatarius non eam rem transtulit, sed pignorauit an ea ad donantem reuertatur libera ab eo onere pignoris? Quod vtique verum est, quia resoluto iure datoris ex necessitate, & sine voluntate illius ad hoc destinata, resoluitur ius emptoris. l. in diem, & ibi Bart. ff. de aqua plu. arc. l. si ex duobus. §. idem Marcellus, & ibi glo. Bart. Bald. & Ang. ff. de in diem addic. & l. lex vectigali, & ibi etiam doct. ff. de pigno. Et ita in casu d. l. 2. de rescind. venditione. voluerunt Bald. & Angel. ibi, ille in xiij. qu. versi. iuxta hoc quæritur, hîc in xv. quæstio. Et in casu emphyteusis aut feudi commissi, & ad dominum reuersi, voluerunt Petr. Iacob. in tit. de actio. quæ in rem pro re emphyt. quæ cecid. in commis. col. x. versi. item est notandum, & iterum col. xix. versi. & est notandum. And. Iser. Alu. & Card. Alex. in c. j. §. quid ergo, tit. de inue. de re ali. fac. Bal. Alua. & Cardi. Alex. in c. rursus, tit. quib. mod. feud. amit. Guid. Pap. deci. ccccxxviij. quidam Antonius, ad fi. deci. cccclxxv. emphyteuta. Ioan. Rayn. in c. imperialem. §. habito, char. iiij. titul. de prohi. feud. ali. per Fed. & Iacob. à sancto Greg. in tracta. feud. in verbo, ita etiam quòd ipsi vasalli, colum. iij. versicu. vlteriùs est quærendum. Et idem quoque in re donata & ob ingratitudinem amissa. voluit Alber. in l. solis, suprà eod. tit. cum aliis multis concord. à me latè congestis in commentariis nostrarum consuetudinum, tit. v. §. ij. in glo. j. & in nostro tract. retractuum, tit. 2. §. 3. glo. j. num. 9. incip. hic autem opportunè, & multis seq. *Datoris iure resoluto ex necessitate, resoluitur et ius emptoris.*

331 *Quæ ipso iure sunt confiscata, non potest quis testari.*

¶Decimumquintum,quod non admodum distat à superiori:quoniam de his quæ ipso iure sunt confiscata,non potest aliquis testari:de alus autem quę sententiam requirunt,testari potest,vt voluit Bald.qui hoc dicit notandum in d.auth.incestas nuptias,C.de incest.nup.{& consil. ccclviij. quidam Lucanus,col.ij.versi.sed tamen huic rationi,lib.j.} Collect.in c.vlt.col.j. extra de pœnis. Alex.in addi.Bart.in l.si quæramus,in fi.ff.de testam.Platus in d.consi.vlt.vbi suprà, & alibi sæpe in eo.consi.Matthæ.Afflict.in d.constit.Siciliæ,incip.de Pacterenorum,vbi suprà, nume.267. Ex quo etiam intelligis hîc non posse donatarium de re donata testari,natis donanti liberis.

332 *Infamia quæ ex iure infertur,etiam ex lata culpa incurritur.*

¶Decimumsextum,Infamia quæ per sententiam infertur,ex dolo tātùm,non etiam ex lata culpa infertur,per §.suspectus autem remotus,Instit.de suspect.tut.Quæ verò ipso iure infertur, etiam ex lata culpa incurritur,per tex.glo.Bart.& Bald.qui hoc dicit esse multùm not.& Angel.& Paul. Cast.qui hoc quoque monet menti tenendum , & in l.liberorum.§.notantur.} ff. de his qui not. infa.glo.in d.§.suspectus,in verbo,non æquè,in fi.& ibi quoque Ioan.Fab.& Ang.Aret.col.ij. & Bart.in l.quod Nerua,col.vij.versi.sol.glo.ff.depo.& Ias.qui trahit & ad alias pœnas,in l.in actionibus,col.vj.vers.adde etiam veram esse.ff.de in lit.iuran.& in l.si quis maior,col.j.vers.ego puto, & ibi Hiero.Cagno.in repe.char.penul.col.iij.versi.mouetur primò,quia vbi.C.{ de transactio. & idem Ias.cons.cxviij.in causa & quæst.col.vlt.lib.j.

333 *Non tam facile infertur pœna latæ sententiæ quā ferendæ.*

¶Quod mirum est,cùm non tam facilè, nec tam leuiter incurramus in pœnam latæ sententiæ, quàm ferendæ,vt patebit ex iis quæ dicemus in seq.discrimine,& diximus supra in vj.& vij.discrimine:& alibi sæpe.Et de hoc vtique miratur Fulg.in d.l.in actionibus,cui nulla huius rei ratio esse videtur.Sed Iason ibi post Bart.in d.l.Nerua,vbi suprà,& Ang.Aretin.in d.§.suspectus,dicit, quòd cum quis ipso iure efficitur infamis,lex adeo rem detestatur,quòd factū magis notat quàm consilium,ita vt non cōsideret vtrùm dolus an lata culpa interueniat.l.palam.§.vlt.ff.de rit.nupt. Secus in sententia iudicis,sed hæc mihi ratio non satisfacit.{Ideo & horum contrarium videtur sentire glo.in l.vlt.ff.quod quisque iur.prout eam allegat Franc.Areti. qui illius in hoc veriorem sententiam putat,in l.cùm quidam §.quod dicitur,col.pe.vers.& aduerte.ff.de acquir.hæred.}

334 *In atrocioribus delictis licèt puniatur conatus proximus delicto id tamen non procedit in pœnis quæ iure ipso imponuntur.*

¶Decimumseptimum,licèt in atrocioribus delictis puniatur conatus proximus delicto,tanquam si delictum esset consummatum,per tex.in l.si quis non dicam,& ibi gloss. & doct.C.de episc. & cler.& l.is qui cum telo.C.de sica.cum simil. tamen id non procedit in pœnis quæ ipso iure imponuntur,vt probatur in cap.cùm in cunctis.§.clerici sanè,ext.de elect.iuncto c.perpetuæ,eo.tit. lib.vj.& id not.Panor.& Philip.Dec.in priori loco,ille in ij.not. vbi dicit id semper esse menti tenendum,hic in iij.& Ioan. Ana. in posteriori loco in nouella , vbi dicitesse bene no.& ibi etiam Petr.Anch.post princ.vbi id dicit sing.& Domi.col.2.vbi dicit valde not.& Philip.Franc.in prin. & idem Ioan.And.in c.in pœnis,de reg.iur. lib. vj.in Mercu. Ioan.Ligna.in tract. de censura ecclesiastica,col.xvj.versi.consequenter quidem de vibrante,& Bald.in d.l.si quis non dicam,col.3. versi.iuxta hoc quæro,{vbi tamen hoc limitat.}& in l.qui autem operas , per illum text. ff.de his qui not.infa.vbi hoc dicit sing.& menti tenendum,& in l.j.§.hæc autem.ff.quod quisque iur.in j. lect.&ibi quoque Alex.col.ij.& Philip.Dec.col.vlt.& idem Bald.{in l.alias,colum.vlt. ff. de iureiur.&}in rub.ff.sol.mat. col.vlt. & in l.eius qui. quæ est ij.col.ij.vers.quæro nunquid si statutum, ibi,tertiò quia,C.si pendente appel.mors interuen. & in l.si quis seruo, in fi.C.de furt.& in l.data,col.xij.versic. item vbi factum.C.qui accu.non poss.& in l.sed & partus. §.Iulianus,post Cyn. ibi.ff.quod met.cau.& in auth.nouo iure.C.de pœna iud.qui mal.iud.& in c.cùm in cunctis,col. vlt.& ibi Cardina.Flor.& Pan.in §.clerici,in iij.not.extr.de elect.{& consi.cxcv.laudare vos , col. 6.versi.item pœna,lib.ij.}& idem Pan.in c.vlt.in iiij.not.per illum tex.& ibi etiam Cardin. Alex. col.ij.versic.quò ad reliqua,ext.de sponsa.& in c.j.col.iiij.versi.& ex prædictis,ext. de eo qui mit. in possess. vbi hoc reputat no. & sing.& Collect.in c.nuper,in fi.ext.de biga.Rom.consi.427.in proposito casu.circa medium.Petr.Anch.{in repe.c.j.char. 76.versi.quæro ergo econtra extra de constit.&}qui hoc reputat sing.in c.j.col.vlt.& ibi quoque Philip. Franc. col.vlt. de hom. lib. vj. {vbi ipse Anch.id dicit sing.}Domin.in c.ij.§.j.de iudi.lib.vj.vbi & hoc dicit notabilissimum.& in c.j.versi.ne autem,& ibi etiam Philip.Franc.vterque per glo.ibi,in verbo,extorserint,de his quæ vi metúsve causa fi.lib.vj.Cardi.Flor. in cle.j.§.si quis,in ij.quæstio.in fin.de reb.eccles.non ali.& Ioan.Ana.in c.j.in iij.not.ext.de adul.Alex.in addit.Bart.in l.qui ea mente.ff.de fur.Franc.Aretin. in l.qui se pupillum,in fi.ff.de acq.hæredit.& in l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo, col.j. ff.de verb.oblig.{& in l.si fugitiui,paulò ante fi.C.de seruis fugitiuis.vbi hoc dicit sing.} Barb.qui hoc dicit singul.in cap.si quorundam,col.iij.versi.vtrùm autem,ext.de solu.Philip.Franc.in c.j. col.4. versi.secundò limita,de homi.lib.vj.Fel.qui vnum tantùm locum Bald.citat in c.j.col.2.versi.fallit quartò,ext.de præsumpt.& in tractatu quib.mod.conat.puniat.in iiij.fal.Ias.in l.vlt. colum.ij.ff. de cond.sine caus.Alcia.in l.sæpe.§.vlt.ff.de verb.signi.Hippo.Marsi.in d.l.is qui cum telo,nu.26. Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco ab ratione legis,in iij.casu principali. col.pe.{Matth.Afflic. in constit.Siciliæ incip.asperitatem,col.ij.versi.octauò fallit,& deci.Neap.276.serenissimus,col.j.}

335 *Beneficio cum quis priuatur ipso iure,statim id bene-*

¶Decimumoctauum,cùm quis priuatur beneficio ipso iure, statim id beneficium conferri potest nulla expectata sententia,nec citato quidem possessore,licèt non aliàs,per text.in c. cùm in cunctis,in prin.in illis verbis,de illis disponendi liberam habeat facultatem,iunctis not. per Bald. ibi, in illis verbis,vbi dicit honestiùs tamen esse eum vocari,ext.de elect.& similis tex.in c. de multa, ibi,libe

ibi,liberè conferat,& ibi omnes,ext.de præb.& in c.ij.& ibi Pan.in iij.no.ext.de feud. & in c.fundamenta,versi.quòd si secus,& ibi gl.in verbo,liberam.& ibi Domi.de elect.lib.vj.& in c.licèt,de præb.lib.vj.& in c.ordinarij,versi.quòd si fortè,& ibi doct.de offi.ordi.eo.lib.vj.& In c.ne captandæ,in fi.de concess.præben.eo.lib.vj.& c.j.versi.sacri,& ibi glo.in verbo, liberi, quæ est glo.vlti.} Io.Ana.& Domi.de homi.lib.vj.& in c.felicis,in prin.versi.si qua vero,& ibi gl.in verbo, disponant,de pœn.lib.vj.facit tex.in c.extirpandæ.§.quia verò,ext.de præb. Et hoc voluit etiam gl. in c.commissa,in verbo,te nolente,& iterum in verbo,iusto,& ibi Domi.de elect.eo.lib.vj.& in c.is cui,in fin.de præb.eo.item lib.Inn.Io.And.& Pan.in c.accepta,de resti.spol.Domi.Rot.deci.cccj. nunquid patronus,in antiq.Bal. {in c.ij.in verbo,amittat,in fi.tit.de feu.sine culpa non amit.& } consi.cxxxiij.quæstionis istius determinatio,ad fi.lib.iiij.Card. Flor.in cle.j.in prin. in xv.not.de pœn.Imo.in c.de multo,col.2.versi.not.quòd vbi per ius,ext.de præb.& in c.exhibita.col.8.versi. tertiò quæritur,extr.de rer.permu.per no.in c.auditis,& in c.inter dilectos, de exces.præla.Rom. consi.ccxij.quò ad primum,in j.dubio,& consi.cccclxxxiij.dubitatur primò,col.3.versi.tertiò hoc demonstratur.Pan. { in c.ij.in iij.no.per illum tex.de feud.& } consi. lxvij.in causa quæ vertitur, col.2.lib.ij. { Mart.Laud.loquens de feudo,in c.si quis miles,post med.tit.de feud.sine culp. non amit. } Ludo.Bolo.in add.consi.Io.Ana.cōsi.præstantia domini, col.2.versi. plus dico.Fran.Rip. in c.sæpe:col.pen.vers.sed dubitatur,ext.de rest.spo.Et simile est quòd hoc casu,cùm scilicet quis est priuatus ipso iure,potest eligi alius absque alia sententia priuationis , per tex.in c.fundamēta. §.quòd si secus,& ibi Domi.qui hoc no.in ij.no.de elect.lib.vj.

116 ¶Ex quo videri potest malè contrarium vtriusque respondisse Lapum Flor. videlicet posterioris de electione,alleg.lxxviij.in Dei nomine vacauit ecclesia,in iiij.q.prioris autem de collatione,tum alleg.xvj.an valet collatio,tum item alleg. } cj.Anastasius, in vj.q.tum quoque & copiosiùs alleg. cxij.sæpe mihi ardua fuit,vbi in id & alios antiquiores citauit.Et eum ita sequitur Barba.in ca.ij. col.4. { versic.nota quòd vasallo. } extr.de feud.& consi.lj. scripsit sapientiæ fons,col.16.versic. præterea adduco ad prædicta,libr.1.& Fran.Curt.iunior in tract.feud.char. antepen.versicu.post enumeratas. Tu autem interim vide Inno.in c.cùm nostris,in verbo,irritum,& ibi quoque alios, ext.de conces.præb. *De eadem re*

117 ¶Non poterit tamen possessor inauditus sua possessione deturbari aut deiici per d.c.licèt episcopus,& ibi gl.omnes,de præb.lib.vj.& c.cùm secundum,& ibi quoque Phil.Franc. in vlt.no.prin. de hæret.eo.lib.vj.Inn.in d.c.de multa,in verbo,cōferat,& ibi etiam Host.in eodem verbo,Ioan. And.in verbo,libere. Collect.col.2. versic.quid si post adeptionem,& Pan.in iij.not.de præb. & voluit Io.An.post Inn.& Host.in c.quia cūctis,in gl.dicit hîc Host.versi.quid si executor,de cōces.præb.lib.vj.& in c.sollicitè,col.2.ext.de resti.spol.And.Iser.in cōsti.Neap.inci.si vasallus à domino,col.3.Bal.in l.si maritus quondam.C.de don.inter vir.& vxo.& in d.c.cùm in cunctis, vbi suprà. { & cons.cxlj.thema huiusmodi subiicitur,col.2.lib.ij.& cōsi.cxxxiij.quæstionis istius,in fi. lib.iiij. } Lapus alleg.lxxxix.in Dei nomine factum super quo, col.19.in paruis, & Imo.in d.c.de multa,vbi suprà,& Card.Flo.cōsi.63.dominus noster,col.2.versi.itē si in forma.& cōsi.74. dominus abbas,col.2.versi.pro hoc est ratio.Pan.d.cōsi.67.lib.ij.Domi.cōsi. 117.in quæstione vertēte, col.vlt.versi.itē ex alio.Io.Ana.in c.ij.col.j.extrà de simo.Alex.cōs.103.inci.videtur prima cōsideratione,col.vlt.vers.vnde dicit,lib.1.Barb.consi.13.à Ioue principiū,col.5.versi.præterea faciat,lib. iij.Matth.Afflic.in c.j.tit.quo tēp.miles.& in c.j.tit.de feu.sine culp.nō amit.& deci.Neapo.xcvij. verùm dominus { & in consti.Siciliæ inci.constitutionem diuæ memoriæ,col.9.versi.quartò no.} *Possessor inauditus non potest sua possessione deiici.*

118 ¶Et huius est optima ratio,nam licèt ipso iure dominium sit amissum aut publicatum,nō tamen possessio,vt { voluit Bal.in l.si quis in tantam,col.pen.C.vnde vi,& in addi.Spe.tit.de loca.§.nūc aliqua,in xlvj.q.& consi.xxxv.quæritur vtrùm pactum,col.2.lib.iiij. & consi.ccclvj.præmittēda, post prin.lib.iiij.Et hoc satis videtur probari ex eo quòd dominiū dotis soluto matrimonio ipso iure reuertitur,sed nō possessio.l.dotis,& ibi Bal.& alij.C.sol.matr. Et quòd legatorū dominium quoq; rectà trāsit in legatariū.l.si tibi homo.§.cùm seruus.ff.de leg.j.& l.cùm pater.§.surdo.ff.de leg.ij.vbi etiā dicit quòd acquiritur legatario ignorāti,& l.legatum ita.ff.eo.titu. cum si.possessio autem minimè.ff.& C.quor.leg.per totū.Et in casu l.vlt.C.de sacros.eccl.vbi dominiū in ecclesiam ipso iure transit ex contractu,non tamen possessio , vt ibi omnes no.& } dicemus quoque postea in xlviij.effectu. Quāquam huius postremi dicti { quo dictum est possessorem inauditum non posse sua possessione deiici, } cōtrarium voluit gl.in c.felicis,versi.si qua verò feuda, in verbo,disponant,quam ibi simpliciter sequitur Domi.de pœnis,lib.vj.Inno.Host.sibi contrarij, in c. accepta,extr.de restit.spol.ipse Domi.in c.vbi periculum.§. præterea,in penul.not.& ibi quoque Phil.Franc.in iij.no.de elect.lib.vj. At prior sententia vt crebrior est,ita verior. *Dominium licet sit ipso iure amissum,nō tamen possessio est amissa.*

119 ¶Quam tamen intelliges , nisi esset notorium quem priuatum esse beneficio , aut nisi possessor vocatus fuisset in sententia declaratiua vel priuatiua,aut etiam in collatione ipsius beneficij.nam his tribus casibus ei potest auferri possessio aliter non vocato,& sine alia causæ cognitione. Primum & secundum voluit Pan.in d.accepta,per tex.quem dicit optimum, in cap.quoniam,extra. de fil.presbyt.Sed & secundum voluit Ioan.And.d.ca.ordinarij , de offic.ordin.libr.vj. & Cardi. Flor.consi.xxxij.T.archipresbyter,col.vlti.versic.ad secundum respondeo.Tertium quoque voluit Ioan.Mo.in d.c.licèt , & ibi quoque Ioan.And.Lapus,Domi.& Fran.qui & alios antiquiores *Trib.de causis aufertur alicui possessio sine causæ cognitione.*

allegant.& ipse Ioan.And.in d.c.quia cunctis.

340 ¶Quartum adde, quando quis esset priuatus solo temporis cursu, verbi gratia, quispiam cõcessit alteri fundum beneficiarium, vel vt vulgò loquimur, feudũ ad viginti annos. certè finito eo tempore, priuatur cliens beneficio ipso iure, l.quæro.§.inter locatorem.ff.locati.l.ij.C.de iure emphy. & c.potuit, ext.de loca.potestque dominus ipsum alteri & conferre, & eius possessionem tradere illo non citato, cùm possit vti sua facultate.l.reo criminis.ff.de solu.& c.cùm M. Ferra.extra.de constitu.hæc Bald.qui & alia ad hoc allegat in c.quæ in ecclesiarum, col.6.versi.an in priuatione feudi, ext.eod.vbi hoc tamen intelligit, nisi lis penderet, ibi illum omnino vide. & illum sequitur { Alex.consi.cxxiiij.omissis, col.j.lib.1.& } Barba.in d.c.ex parte, de feud.& Fran.Cur.iunior, vbi suprà. Et illud quoque quod dictũ est, priuationem quæ fit per lapsum tẽporis, fieri ipso iure, voluit idem Bal.in c.bonæ, le j.col.vlt.versi.& scias quòd aut lex, de elect.quia permissum, inquit, ad tempus, post tempus est prohibitum.l.statuliberum.§.si Stichum.ff.de leg.ij.Et idem Bald.consi. cccj. proponitur quòd Petrus, col.j.& ij.lib.1.

Priuatio quæ fit lapsu temporis fit ipso iure.

341 ¶Et facit quod tradit ipse Bal. { cõsi.cxxvij.quidam nobiles, circa medium, lib.1.& } cõsi.clxxvij. ad euidentiam, in ij.dubio, { eo.lib.1.& cõsi.cccclxvj.Andreas, col.2.in ij.q.eo.lib.1. vbi dicit quòd is qui tempore excluditur, ipso iure excluditur saltem per exceptionem : quia renuntiare videtur ille qui non paret terminis statuti, per iura ibi allegata.Et subdit id se verum putare, siue sit priuatus, siue priuandus, vt ei obstet exceptio. Et quod item voluit ipse Bal. } in l.ea lege, col.3.versi. ego do aliam cautelam.C.de condi.ob caus.& Bart.in l.seruitutes.ff.de seruit.& Ang.qui de hoc multa colligit, consi.cccxj.in themate prædicto, in iij.dubio, { Rom.in l.qui absenti.§.j.ff.de acq. poss.} & Steph.Bertr.consi.omnium j.visǫ processu, col.8.nu.40.lib.1.& Iaso.in l.nemo potest, in priore lect.col.pen.ff.de leg.j.

Renũtiare ille videtur qui non paret terminis statuti.

342 ¶Quamuis de hoc dubitet, & cogitandum relinquat Raph.Fulg.in l.traditionibus.C.de pact. {Et aperte diffiniat contrarium, nisi tamen in vtili dominio, Fran.Aret.in d.l.qui absenti.§.j.col.2. de acqui.poss.vbi eũ omnino vide.Sed pro priori sententia facit quod dicit gl.in c.placuit, in verbo, reuocari.xxj.q.ij. remotum ad tempus ab executione sui officij, finito eo tempore, reuocari ipso iure : sicuti & eum cui ad tempus est interdictum postulare.l. imperatores.ff. de postul. Et quod etiam tradit Bal.in c.j.tit.de controuer.inter domi.& vas.de locatione ad tempus facta. Et idem Bal.in procem.ff.§.hæc autem tria, col j.versi.sed quæritur, adeo præcisam esse naturam temporis limitati, vt relegatus ad certum tempus, finito eo tempore possit liberè & sine iudicis aut alterius licentia, vt ipse loquitur, redire.Et idem quoque scribit ipse Bal.in l.actione.§.Labeo, quem legit cum §.diximus, in fin.ff.pro socio, & consil.xxxiiij. casus talis est, Guido, circa medium, libr.1.& Ange.in l.si vnus.§.si cum reo, in lect.antiqua.ff.de pact.& Philip.Dec. consi.lxj. cuius superscriptio incipit, an vasallus, ad fi.& cõsi.cxlv.quæritur in effectu, col.2.vbi & alia multa in id allegat. Cui addere potes & alia plurima à nobis congesta in tract.retractuum, tit.ij.§.j.in gl.ij.in verbo, *à tel temps*, nu.44.præterea emptor, & multis seq.& præterea Caro.Moli. amicum nostrum intimum in doctis illis commentariis in consue.Parisi.titu.j.§.xxx.nu.172.& ij.sequen.

Fulgosii & aliorum ea de re opinio.

343 ¶Ex quibus omnibus potes intelligere, an donans statim natis liberis possit ignorante ac non vocato donatario rem alteri cedere:quod mihi non admodum dubium videtur, tum per ea quæ diximus in prin.huius ar.tum per ea quæ in re emphyteuticaria quæ cecidit in cõmissum, respondit Rom.consi.ccxij.quò ad primum, per multa quæ ad hoc allegat:quem sequitur Soc.cõsi.167. non inutilis, col.pen.versi.circa sextam quæstionem, lib.2.Sed & illud ex supradictis potes colligere, an etiam donatarius natis liberis possit propria autoritate manum inijcere in rem donatã. Quod mihi vtique non videtur, per ea quæ diximus, iunctis his quæ dicemus inferiùs in 50.discrimine, videlicet requiri sententiam declaratoriam, &c.Ideoque gl.in hac l.in hoc verbo, reuertatur, & doc.post eam, non dicunt quòd donans poterit rem donatam propria autoritate occupare, sed vel eam vendicare:vel eius possessionem condicere, vt latè diximus, in prin.huius gl.& vide quæ dicam in seq.articulo.

De eadem re.

344 ¶Decimumnonum, quod aduersari videtur huic quod in præcedenti discrimine diximus in illo vltimo dicto, quòd in casibus quibus non valet alienatio ipso iure, si quid fiat contra pactum, is qui pactum apposuit, poterit rem propria autoritate occupare, secũdum gl.in §.j.versic.sed si quid tale fiat, in verbo, licentiam damus, in authen.vt de cæter.commut.eccl.rerum.prout eam allegat Franc.Aret.qui eam dicit singu.in l.si ita quis.§.ea lege, col.3.versi.& aduerte quia in casibus.ff.de verb.oblig.De cuius tamen intellectu & veritate vide Iac.Bel.Bart.& Ang.in d.auth.& Bal.in c. j.§.hoc quoque, col.4.versi.& quæramus, tit.de success.feud.& in c.cæterùm, col.2.vers.pone etiam vasallus, ext.de iudi.Ang.Imo.Rapha.Co.& ipsum Aret.in d.§.ea lege.Ang.in l.nemo paciscendo, quæ est pen.ff.de pact.Ro.in l.qui absenti, & ibi Alex.col.vlt.ff.de acqui.poss. Sed quicquid sit in hoc casu, tamen aliud est in casu legis nostræ, vbi donatio ab initio valet, nec quid fit contra pactum donationis, ex quo ea donatio ipso iure non valet, sed tantùm ipso iure reuocatur, natis donatori liberis.

Alienatio an valeat si quid fiat cõtra pactum.

345 ¶Vigesimum, cùm ipso iure tollitur actio, iudex ex officio potest & debet repellere agentem, & absoluere reũ eo non petente: non etiam si ope exceptionis tantùm, & non ipso iure est sublata, gl.in l.vbi pactũ.C.de transact.quam dicit sing.Fel.in c.exceptionem, col.2.in prin.ext. de excep.

Actio cũ ipso iure tollitur,

Sed est

Sed est & alia in l.cum qui ita.§.qui ita,& ibi Bar.& Imo.ff.de verbo.oblig.& alia quoque in l.si vnus.§.pactus,in verbo,in pactis factum,& ibi etiam Barto.latè col.antepenul.versic.tertiò not. quòd ille.ff.de pact. & idem { Barto.in l.lecta,& in l.ita stipulatus,col.vlt.ff.de verbo.oblig. } Bal. in repe.l.& si post tres,col.antepe.versi.consequenter vt scias.ff.si quis cau. { & in l.si cum §. qui iniuriarum,paulò ante fi.ff.eod.titu. } & in l.si non sortem §.j.circa medium.ff.de condict.indeb. & { in l.sub conditione, col.vlti.eod.titu.& consi.lxix.statutum ciuitatis,col.2.lib.1.vbi per priorem illam gl.dicit generaliter,quòd cùm quid sit ipso iure,iudex potest supplere,& consi.lxij.alia vice,col.j.lib.ij.& } consi.cccxcix.de principali instrumento,in fin.libr.v.Ioan.Fab. & expresiùs Ioan.Plat.Ang.Aret.& Ias.in §.in bonæ fidei,Insti.de actio. { Petr.Ancha.consi.cccxxxiij. primò inquirendum,in prin.& consi.ccxciiij.ex prædictis,circa medium } Card.Flor.consi.ciij.casus super quo,col.vlt.versi.per hoc etiam {Imo.in c.inter dilectos,col.3.de dona.dum allegat gl.& Bar. in d.l.vbi pactum,Raph.Fulg.consi.cl.quidam ciues,col.3.versi.postremò.}Pau.Cast.in l.nostrā, col.j.C.de test.& in l.ei qui sc.& ibi etiam Fran.Aret.& Ias.ff.de acqui.hære. { idem Fran.Aret.in l.si filius,col.2.ff.de vulg.& pup. } Ang.Aret.in §.omnis,col.2.versi.& est multùm vtile,Insti.de verbo.obliga.& Iaso.consi.vij.adeo copiosè,colum.j.in fin.lib.1. { Dec.in l.j. col.j.& ibi quoque } Fran.Cur.iunior in l.j.col.2.in iij.not.C.de pact.& not.etiam in l.Marcellus ff.de re iudi. & in c. quia frustra.extr.de vsur.Illud autem non omiserim,Bald.in cap.dilecto,col.2. versic.sed hîc opponitur,extr.de appel.etiam facere singul.illam gl.in d.l.vbi pactum,sed eam aliter intelligere, ac suprà diximus. *iudex potest repellere agētem & reum absoluere.*

346 ¶Sed quicquid sit de ea gl. videmus tamen omnes vbique id tenere quod suprà ex ea diximus, & ego quoque ita tenendum censeo. Sed quod tamen intelligendum est, modò constet iudici ex actis causæ actionem ipso iure non competere actori. Aliàs enim iudex id supplere nec debet nec potest : vt non obscurè sentit.Bart.in l.si ita sit adscriptum,& ibi clariùs Francisc. Aret.in fin.ff. de leg.j. *De eadem re.*

347 ¶Vigesimumprimū,quod proximè accedit ad præcedens,atque etiam ad decimumtertium.Non tantum iudex potest id supplere, sed & si ipse non supplet , certe tacitus processus illius procedentis ad vlteriora,atque etiam tacitus consensus partis id ipsum non opponentis , non firmat actum nullum ipso iure.glo.est ordi in c.j.in gl.j.Lap.ibi & Ant.Petr.Ancha.in j.no.Domi.col.7. versi.& no.istam gl. { & Ioan.Crot.in repet.super gl.j.de rescri.lib.vj. & iterum gl.in c. dispēdia, in verbo,processus,eo.tit.rursumque in c.statutum,in prin.in verbo,cōmittatur , & ibi Archi.& Domi.& Phil.Fran.Iterumque in §.vlt. { eiusdem c. } in gl.vlt.eo.quoque tit.& lib.& in c.vlt.in fi.de offi.deleg.eo.lib.& in cle.j.in gl.vlt.eo.quoque tit.& Barb.consi.lxiiij. scribitur Exodi,col.4. lib.iiij.Io.Bapt.Cacia.in l.more,in xxj.q.ff.de iurisd.om.iud.Socy.in l.j.§.sublata,col.3.ff.ad senatusc.Treb.Sed hoc videtur intelligere gl.in d.c.statutū,in primo loco, quando id statutū est non ob fauorem partiū tantùm,sed & statuentis.id quod sequuntur & dicunt bene no.Domi.& Phil. Fran.ibi,de quo & tu vide Imo.in eo ipso c.§.cùm verò,& ibi quoque eundem Philippum Fran. col.2.in gl.super verbo,non committatur. { Sed tu quoque hîc vide Francisc.Aret. post alios in l. si Titius,col.4.versi.adde inquantum,& seq.vsque ad fi.l.ff.de verb.obli. } *Tacitus consensus partis non firmat actum nullum ipso iure.*

348 ¶Vigesimumsecundum,qui ipso iure compensat, si soluit,potest repetere tanquam indebitum.l. quod dicitur,la j.§.pen.ff.de impen.in rebus dot.fact.Secus si ope exceptionis. Nam solutum nō repetit.l.qui inuicem.ff.de cond.indeb.vbi glo.Bar.& Ias.expressè hanc differentiam ponunt,sicuti etiam faciunt Nico.Fab.Ang.Aret.& Ias.in d.§.in bonæ fidei,Instit.de actio. *Iure ipso qui compensat, si soluit , potest repetere tanquam indebitum.*

349 ¶ { Vigesimumtertium,quod præcedēti est adfine,Cùm quid ipso iure est indebitum,si solutum fuerit,regulariter repetitur,si verò non ipso iure,sed tantùm ope exceptionis est indebitum,tunc cōtrà regulariter non repetitur,vt patet ex amplissimè tractatis in eam rem à Bar.in l.j.per totū, præsertim col.pen.& vlt.ff.de condi.indeb.& ibi quoque Bal.in lectu.antiqua,& cæteri. } *Cū quid ipso iure est indebitū, si solutū fuerit , regulariter repetitur.*

350 ¶Vigesimumquartum,cùm pœna ipsó iure imponitur in aliqua lege,aut alia constitutione prohibitoria aut præceptoria,vt nostri loquuntur , quamuis ea à subditis nondum fuerit subscripta siue accepta (vtroque enim vtitur Tullius libr.ij.de legibus) id est approbata, & vt vulgò dicimus,acceptata,quo etiam verbo vtitur Plautus in Pseudolo,& Tullius in Topicis , ne quis vulgùs malè loqui existimet.Siue item,vt redeamus,ea lex in dissuetudinē abierit,ipsi tamen in eam incidunt,arg.c.vestra,ext.de locat.& in c.ij.de consti.lib.vj.& c.catholica,xj.dist.Secus si nō ipso iure imponitur.c.in istis iiij. dist. Ita voluit Matth.in proœmio cle.in §.vniuersitati. De quo tamen vide Card.Flor.ibi,& Io.And.& Ant.in c.j.ext.de treug.& pac.Pet.Anch.in repet.c.j.in vij. q.prin.versicu.sed hîc quæro reperitur , { qui est in char.xviij.in paruis, } extr.de consti. & Cep. consi.xiij.stante statuto,col.3.versi.& licèt dictus.

351 ¶Vigesimumquintum,vt sit locus iuri accrescendi,requiritur quòd deficiat ipso iure,secus si nō ipso iure,sed ope tātùm exceptionis.Ita voluerunt gl.Bar.qui id reputat mirabile. Albe.qui alios antiquiores citat,Bal.Fulg.qui dicit notatu dignum, Ro.& Ias.qui dicit sing.in l. si duo patroni, in prin. { per eum tex. } ff.de iureiur.Bal.in l.j.§.vbi autem,col.vlti.versic.quæro nunquid in caduco.C.de cad.tol. { Saly.in l.j.in fi.C.qui admit. } Fulg.in l.hac cōsultissima §.ex imperfecto, & ibi quoque Iason col.4.versi.tertiò & vltimò.C.de testam.Pau.Cast.in l.penul.ff.de acqui.hære. { & cōsi.cclxxxvj.quoniam fundamentū.Corn.consi.cccix.multùm latè,col.3. versi.& quoniam *Quid requiratur ut sit locus iuri accrescendi.*

portio,lib.1.Iason.in l.huiusmodi §.vlti.col.ij.ff.de lega.j. vbi & illam dicit censeri singu. & in l.si duobus,in prin.eo.titu.vbi illam dicit no.Socy.qui illam quoque dicit singu.consi.xvj. anno domini,col.3.versi.accedat quia ad hoc,lib.4.& consi.xliij.viso testamento,col.pen.eo.lib.iiij. vbi & eam dicit sing. } Anto.Rub.consi.clvj.circa primum dubium,col.j.Sed tu tamen hîc vide Iason. qui de hoc dubitat in repetitio.l.re coniuncti,char.antepen.versicu. septimus casus.ff.de lega.iij. Quanquam idem in eadem l. chart.sequen.in v.q. Bar.hoc discrimen simpliciter & pro indubitato adfert.

352 *Per æquipollentem actum inducitur idē effectus ipso iure.*

¶Vigesimumsextum,vbi per actum æquipollētem inducitur idem effectus ipso iure:ea quæ aliàs impleri nō possunt per æquipollens,videlicet iuramentum,de quo per Ioan.And.Bal.& cæteros, in c.ad nostram,de iureiur.& Ias.consi.xlj.in duabus,col.2.versic.præterea dominus Ioannes,lib. iij.Et solennitas,vt probat tex.in l.singulos,& ibi Fran.Aret.in ij.not.ff.de testa. Et forma,vt per gl.in cle.j.in verbo quinetiam,ad fin.de concess.præb.Bal.in l.si institorem,ad fi.ff.si cer. pet.idem Bal.Ang.Imo.& recentiores in l.j.ff.de lib.& posth.cum si.adductis ab Alex.ibi. & Fely.in c.cùm dilecta, { col.17.versi.amplia.xj. } extra.de rescr.& Hippo.Marsi.consi.xxix.solamen, col.2.& iij. lib.1.Et conditio in certis casibus,vt per Bal.in c.vlt.versi.secundò quæro,extr.de præsum.Et alia id genus possunt hoc casu impleri per æquipollens , quod scilicet inducit eundem effectum ipso iure.De quo tu omnino vide Fran.Aret.consi.89.longitudo,col.2.versi.tertiò etiam dici potest.

353 *Pœna quādo imponitur ipso iure,magis inspicitur opinio delinquētis quàm veritas.*

¶Vigesimumseptimū,licet in delictis inspiciatur veritas rei,non opinio delinquentis, cum datur opera rei illicitæ secundum Bar.in l.diuus.ff.de sica.per l.qui nocentem.§.pen.de iniur.& est bonus tex.in l.vulgaris.§.si quis æs.ff.de fur.Fallit tamen vbi pœna imponitur ipso iure , quia tunc magis inspicietur opinio delinquentis,vt non ea pœna plectatur , quàm veritas, vt voluit solus omnium quos hactenus legimus , nisi nos fallit memoria,Francis.Areti. qui etiam dicit hoc esse nouum dictum in l.qui se pupillum, in fin.ff.de acqui.hære.hac tantum ratione motus,quòd lex puniens ipso iure strictiùs est interpretanda,per ea quæ diximus suprà in xvij.discrimine.

354 *Cùm quis non ipso iure priuatur,sed expectatur sententia, nō impeditur prosequi ius suū.*

¶Vigesimumoctauum,cum quis non ipso iure priuatur,sed expectatur sententia,non impeditur interim agere,& prosequi ius suum. Secus si ipso iure priuatur,verbi gratia si hæres vt indignus priuatur hæreditate ipso iure , non potest agere familiæ herciscundæ aduersus cohæredes , quin ei obstat exceptio exclusiua iuris ipsius agentis.Quòd si ipso iure nō sit priuatus, potest interim dum per sententiam priuetur,nec repellitur à cohæredibus.Ita distinguit glo.not.in l.his consequenter.§.j.in verbo,non pertinere,per tex.ibi,& alios quos allegat,& ibi quoque Bar. qui monet id esse multum not.Bal.& Flor.qui id reputat sing.ff.famil.hercisc.Bal.in l.j.in fin.C.in quib.cau. in integ.resti.non est neces. { & in c.quæ in ecclesiarum,col.6.versi.ext.nota,extra de constit.vbi & eam dicit sing.& consi.xxvj.punctus,in ij.dubio,dum illam gl.allegat,lib.iij. } & Signo. consi. x.in quæstione vrgente inter Vgetum,col.2.versi.non obstat quintum.& benefacit tex.in c.felicis,post prin.ibi,nullus ei respondere in iudicio teneatur,de pœnis,lib.vj.

355 *Et hoc etiam in causa beneficiali.*

¶Et hoc etiam procedit in causa beneficiali , vt si quis agat petitorio pro beneficio quod semel habuit,admittitur exceptio,quod inducit priuationem ipso iure, non etiam eius quod ipso facto non inducit,sed tantum per sententiam, vt voluit Inno.in c.inter dilectos,post prin.& ibi etiam Panor.col.vlti.qui hoc dicit perpetuò menti tenendum,extrà de excess.prælat.& idem Innoc.in c.cùm nostris,ext.de concess.præb. { Archid.in c.quo iure,vj.dist.& Compost.in c.quod sicut, de elect.& ipse etiam Pan.in c.item cùm quis,col.3.versi.oppo.& videtur,de resti.spol.& in c. } querelam,col.2.versi.sed ego quæro,ext.de iureiur.& in c.si constiterit, col.2.versic.tertiò retentis,& iterum versi.quarto modo,& seq.ext.de accu.vbi hoc no.limitat.& Pet.Anch.in c.j.col.vlt.versi. item no.priuationem,de elect.lib.vj.Sed hic vide quæ dicam in iij.seq.effectibus.

356 *Et id procedit ubi sententia desideratur ad priuationem iuris agentis.*

¶Vigesimumnonum,quod ex præcedenti procedit,de iure tertij opponi non potest,vbi sententia desideratur ad priuationem siue exclusionē iuris agentis. Secus si lex priuet ipso iure.Ita voluit Bal.in d.l.his consequenter.§.j.& in l.cùm seruum,col.2. { & ibi Cy.& latè Franc.Aret.C.de ser.fugi.idem Bal.in l.cùm mulier,col.10.versi.de tertio dubio.ff.solu.matri. & in l.j. post prin.C. quib.res iud.non noce.vbi id dicit plenè no.in l.indebiti.§.vlt.ff.de condi.inde.& in addi. Spec. tit.de loca.§.nunc aliqua,in xlvj.q.& ipse Spe.in eodem §.in xlvij.q.& iterum in lxvj.q.Compostel.in c.mandatum,de rescr.Ros.de Rosel.inter consi.Bal.consi.cccclxv.super prædictis, col.vlti. lib.ij.per gl.in d.l.his consequenter,quam ad hoc dicit no. } Bart.in l.ij.col.j.ff.de excep. rei iudi. Ang.in l.loci corpus.§.competit.ff.si ser.vend.Petr.Anch.in c.j.col.j.de rescrip.lib.vj. & in c.possessor,col.15.versic.vlteriùs quæritur,de regul.iur.lib.vj. { & consi.lxiij.motiua iudicis. circa medium.& consi.ccxxxij.subtilissimè,col.vlt.versi.ad hoc respondeo,& consi. } ccxcvij.efficacibus, col.2.versi.de iure autem domini,vbi tamen postea in col.4. id negat procedere in causa beneficiali,contra id quod suprà in præcedenti capite diximus.& Paul.Castr.consil.367.super eo quod quæritur,paulò ante medium,lib.j.& consi.369.viso & examinato,col.2.lib.ij.Panor.in c. cōquerente,in v.no.ext.de cle.non resid. { Alex.consi.137. in causa & lite vertente inter Lanceloctum, col.pen.versi.præterea prohibitio,lib.ij.Corn.consi.65.licèt præsens,col.pen.in fin.lib.1. & consi. cij.visis in causa magnifici,col.7.versi.non enim potest,lib.ij. } & Barb.consi.lij.viso celebri,col. 5.versi.nō obstat nunc si dicatur,lib.iiij.Soc.in l.j.in j.no.ff.de excep.rei iud. { & in l.qui Romæ. §.Flauius,in fi.ff.de verb.oblig.& consi.82.in causa,col.2.libr.iij.& consi.78.visis actis,post prin. lib.iiij. }

lib.iiij. } & Cepo.causarum ciuilium consi.xliiij.in quæstione,col.2.ad fin.

357 { ¶Et id admodum cōfirmat quod ab ipso Bal.scriptum est in l.si aliena.ff.sol.mat.id scilicet,tum demum de dominio sine iure tertij excipi posse, cùm probatio dominij sine exceptionis allegatione agentem excluderet, per l.vlti.C.de rei vendi.aliàs minimè, nisi excipiens haberet causam à domino, per l.ij.ff.si ager vecti.& d.l.his consequenter.§.j.ff. famil.herciscun. & l.loci corpus. ff.si serui.vend. } *De eadem re.*

358 ¶Sed hæc duo capita debes primò intelligere,cùm quis priuatur ipso iure præcisè,& cum effectu. Secus si effectus priuationis consistit in voluntate tertij,vt in casu d.l.ij.& ibi no.ff.si ag. vect.cū aliis simi.à me adductis suprà in eadem gl.versil.x.incip.fuerunt tamen.Ita enim voluere Barto. Bal.Ang.& Fran.Aret.in illis locis suprà allegatis,& ipse Bar.consi.81. Martinus Forniconis,col. 2. { & ipse quoque Bald.in auth.qui rem,col.2.versic.subsequenter quæro.C. de sacro.eccl.& in addit.Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,in xlvj.q.} & Pet.Anch.in c.cùm secundum,col.j.de hæret. lib.vj.dum de hac re loquens allegat no.in d.l.ij. { Corn.consi.cxv.licèt in hac,col.j.& seq.lib.1.} & Soc.in d.l.ij.col.2.in ij.conclusione.ff.de excep.rei iud.vbi ad hoc multa allegat, & in l.j.§.sed & quoties,col.2.versicu.ex quibus tertiò.ff.ad S.C. { Treb.& d.consi.78.col.2. versi.seq.quando obiicitur,lib.iiij.& ante hos omnes Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,in xlvij.q.in fin. *De eadem re.*

359 ¶ Quod tamen intellige,lector amantissime,ne tu fortè decipiaris, vt procedat, } antequam ille tertius suam declarauerit voluntatē:nam facta declaratione poterit & ille submoueri ob ius istius tertij,vt voluit Ang.in §.si verò,versi.sed tunc pone,in auth.de non alienan. & Cepo. cōsi.xxv. ex quæstione prædicta, col.3.versi.circa tertium dubium. De quo & tu eundem vide consi.eiusdem operis xlv.& si in aliis,col.j. versi.tertiò dicitur. *De eadem re.*

360 ¶Intellige secundò procedere { duos illos præcedentes effectus, } si sententia declaratoria interuenerit.Nam ante eam non potest repelli prosequens ius suum,nec submoueri ex iure tertij. Ita voluit Pet.Anc.in d.c.cum secundum.Sed ipsemet de hoc dubitat in c.ij.in ij.not.de præscri.lib. vj.propter no.per Cy.& Bal.in d.l.cùm seruum.C.de seruis fugit.Sed ita tamen, vt in contrariā sententiam inclinare videatur.Sed & de hoc quoque dubitat idem Petr.Anch.in c.felicis, in viij. notab.de pœnis,& ita quidem,vt priorem sententiam potiorem sibi videri,velit.Adeo sibi in hac re malè constat.Sed hoc ex iis dependet quæ dicemus postea in 50.effectu. *De eadem re.*

361 {¶Idem autem Anch.consi.cxvij.subtiliter,col.j.versi.non obstat si dicatur, exceptionem exclusiuam ipso iure iuri agentis posse opponi,cùm ille qui possidet,agit contra alium.nam cùm tunc constet iudici rem ad alium pertinere,consequenter nec agenti actionem competere.l.Pōponius. §.si is qui.ff.de procu.Sed cùm possessor agit pro iuribus eius rei quā possidet,non videtur posse excludi tali exceptione ante sententiam declaratoriam, per ca.cùm secundum,de hære.lib.vj.& quod not.Io.And.in c.ij.de præscr.lib.vj.Et id erit pro iij.declaratione. *Exceptio exclusiua ipso iure, iuri agētis an possit opponi.*

362 ¶Intellige igitur quartò,vt scilicet ius tertij ipso iure exclusiuū iuris agentis opponi possit in iudiciis ordinariis,non etiam in iudiciis summariis,vt nuncupatim voluit Pau.Cast.in l.ille à quo. §.si de testamento,per eum tex.ff.ad Trebel.& Alex.in l.vlt.col.9.versi.addit etiam vnum.C.de edict.diui Adr.tol.vbi reprehendit ipsum Pau. Castr.qui ibi tenet contrarium sibi interim cōtrarius,& Carol. Rui.consil.cxxx.super puncto,col.vlt.nu.9.lib.ij.Nec obstat, vt subdit Alex.in d.l. vlt.quod not.gl.in l.ij.ff.de except.rei iud.quia loquitur quando reus opponebat de iure proprio ipsius opponentis, ita excipiendo,dolo facis, petens quod mihi restituturus es.Secus si diceret, dolo facis petens quod alteri restituturus es.l.si socer.§.Lucius.ff.sol.matr. *De eadem re.*

363 ¶Intellige quintò vt id ius opponi non possit à spoliante contra agentē aduersus ipsum spoliantem interdicto recuperandæ possessionis, vt nuncupatim & in hac specie ex facto interrogatus respondit Pet.Anch.consi.ccv.cuius exordium est,in quæstione vertente,col.vlt.versic. superest modò videre,per tex.in c.j.extra de restit.spol.& no.per Bar.in l.naturaliter.§.nihil commune.ff. de acquir.possess. *De eadem re.*

364 ¶Intellige & tu sextò & postremò,vt id ius tertij ipso iure exclusiuū iuris agentis possit opponi à reo,non etiam ab actore etiā replicando,quia vis ipsius deduci debet ex iure residente in persona ipsius,per l.in speciali.ff.de rei vend.& l.indebiti.§.sed & si nummi,& ibi Alex.col.vlt.ff. de condi.indeb.Bal.in l.cùm mulier,col.x.versic de tertio dubio.ff.sol.mat.Carol. Rui.qui & ipsum tradit cons.lxxxviij.circa legitimationem,post prin.lib.iij. } *De eadem re.*

365 ¶Trigesimum,quod est finitimum superioribus. Si quis commisit crimē ob quod priuandus est bonis per sententiā,nec ipso iure est priuatus,possunt & debēt debitores ei interim soluere, & liberantur.l.aufertur.§.in reatu.ff.de iure fisci,& l.reo.ff.de solu.Secus si ipso iure sunt priuati,quia tunc fisco soluendum est,qui vicem hæredis obtinet.l.iij.C.ad leg.Iul.de vi publ.& in d.c.felicis, post princ.ibi, nullus ei debita reddere. Quod etiam vtrum procedit ante sententiam declaratoriam,videbis ibi per Pet.Anch.vbi suprà. At vide etiam hîc Cardi.Flor.in clem. pastoralis.§.rursus,ad fi.de sent.& re iud. *Si quis commisit crimē ob quod priuandus est bonis, &c.*

366 ¶Trigesimumprimum,quod non multùm abest ab iis quæ tribus præcedentibus dicta sunt. Qui crimen commiserit,quod priuationē dignitatis non inducit ipso iure,sed tantùm per sententiam, non possunt subditi ante sententiam ab eius obedientia se subducere,nec illius iura denegare,teneantque gesta interim ab eo.cap.nonne.viij.q.iiij.& c.sæpe,extra de appel. Secus si ipso iure esset *Qui commisit crimen quod priuationem dignitatis non*

Inducit ipso iure, &c. priuatus.c.tanta,de exces.prælat.& c.veritatis,de dol.& contuma. Et ita nuncupatim voluit Pet. Ancha.in ad apostolicæ,in xx.not.per illum tex.de sent.& re iud.libr.vj.vbi hoc dicit se didicisse à domino Lapo præceptore suo,dum legeret d.c.sæpe,qui ad hoc,vt dicit allegabat Bar.in tract. de tyranno in vij.q.prin.Et optimè faciunt not.per ipsum Barto.in l.post contractum, tum col.j. vers.& si aduertamus,tum col.3.vers.secundum tempus.ff.de dona.quòd qui crimen cõmisit, ob quod est priuandus bonis,sed tamen non est ipso iure priuatus,non amittit interim administrationem rerum suarum,per d.l.aufertur.§.in reatu.ff.de iure fisci,& ibi sequuntur recentiores.

367 *De eadem re.* ¶Ex quibus omnibus satis intelligis, vtrùm donatarius possit agere contra tertium detinentem rem donatam post natos donanti liberos,vel pro iuribus rei donatæ debitis, & an submoueatur exceptione reuocationis ex hac l.& an liberentur qui ei iura soluerint, sed hic in casu nostræ legis requiritur declaratio donantis.vt latè diximus in prin.huius glo.Ideoque ante eam non video quòd possit donatarius impediri.

368 *Pœna ut incurratur, requiritur monitio præcedẽs.* ¶Trigesimumsecundum,cum ex sententia Innoc.in c.extirpandæ.§. qui verò,extra de præb.vbi pœna statuitur omissioni vel negligentiæ sine die vel tempore: certè vt pœna incurratur,requiritur monitio præcedens,quẽ sequuntur omnes penè ibi,& Bal.in precibus,col.6.versi.non obst. quod no.C.de impub.& ali.substi.& in l.ij.col.2.C.de his quib.vt indig.& Card.Flor.qui id dicit sing.consi.lv.dũ reuerendus.& Pet.Anc.in c.licèt canon,col.j.in fi.& ibi quoque Domi. & Phil. Fran.in versi.is etiã,de elect.lib.vj.& idẽ Petr.Anch.in c.j.col.2. versi.septimò no.de vita & hon. cleric.eo.lib.vj.& consi.lxj.pro clariori cum aliis multis concor.adductis per Alex. { in l. si mora, col.5.versi.subdit hic.ff.sol.mat.& in l.ita stipulatus,col.4.ff.de verb.obl. } & cõs.x.attẽtis verbis testamẽti,circa mediũ,lib.vij.& Fely.in c.ij.col.j.vers.extra gl.de magist.& Matth.Afflict.in decis. Neapo.ccclxx.tria dubia,col.3.versi.secũdò dubitatur.Id sanè tẽperat ipse Inn.in d.c. extirpãdæ, & post eum Host.in verbo,priuatũ,& Io.And.col.vlt.Panor.in repe.d.§.quia verò, col.8.vt scilicet procedat cùm pœna ipso iure imponitur,non aliàs.& idem quoque Panor.in c.excommunicationi,circa medium,extrà de rapt.& Domi.in d.c.licèt canon.§.is autem,de elect.lib.vj.

369 *Contraria ea de re opinio.* ¶Quanquam ne id quidem, Petr.Anch.in consi.lxv.in causa quæ vertitur,in vlt.dubio,in ea est sententia,vt cùm pœna ipso iure imponitur,minus requiratur monitio. Quod & ipsum nõ obscurè sentit Cardi.Floren.in clemen.j. in ix.not.de vita & honest.cleric. { & Fely.post Calde.& alios recentiores,in c.ij.in ij.no.extra de sponsal. } & vide Domi.in c.j. in j.not.de vita & honest. cleric.lib. vj.

370 *Post sententiã non potest episcopus aut alius iudex dispensare.* ¶Trigesimumtertium,licèt cùm canon imponit pœnam,non permittens expresse,nec etiam negans posse ab episcopo dispensari,possit ipse episcopus dispensare secundum gl.in c.postulastis, in verbo : postulatum,extra de cleri.excõm.mi.Inn.in c.dilectus,de tempo.ord.& Ioan.Ligna.& Ioã.Cald.in c.at si clerici.§.de adulteriis,extra de iudi.cũ simil.Hoc tamen non procedit,vbi esset canon latæ sententiæ,secundum Ant.in d.§.de adulteriis ,post Archi.in c.sicut.xv.dist.Nec aliàs generaliter vbi permittitur episcopo dispensare,procedit in canone latæ sententiæ, secũdum ipsum Arch.in c.licèt canon,de elect.lib.vj.Et est optima ratio,quia post sententiã non potest episcopus aut alius iudex dispensare.l.diui fratres.ff.de pœnis,& cap.ideo.ij.q.vij. Sed tu de his vide Pan.in d.§.de adulteriis, col.2.versi.& hoc intelligo,& ibi quoque Fran.Aret.& Fely,col.2.versi. fallit primò,& Phil.Dec.col.4.versi.prædicta conclusio.

371 *Lex siue statutũ licèt possit transferre dominiũ, homo tamen id facere nõ potest.* ¶Trigesimumquartum, licet lex vel statutum possit transferre dominium & possessionem ipso iure,per l.raptores,& ibi Bar.C.de episc.& cler.& l.vlt.C.de sacrosf.eccl.cum simil.Tamen homo id facere non potest,per no.per Cy.& Bal.in l.ea lege.C.de condi.ob caus.Bal.in l.traditionibus, in fi.C.de pact.& in l.j.col.3.C. si plures vna sent.Ange.& Imo.in l.qui vniuersas.§.j.ff.de acqui. poss.Idem Ang.in l.j.ff. de distra.pigno.& in l.licèt.C. de acq.poss.& apertissimè omnium Alex. consi.j.ponderatis his,col.2.versicu.& ideo licèt.& iterum col.11.versicu.præterea facta fuit,lib.v. { Carol.Rum.consi.50.super eo,nu.2.lib.iiij. } Ex quo præter alia multa quæ suprà diximus,planè intelligis difficilius quid fieri ipso iure,quàm aliàs. { Et huc etiam spectat,quod dicit Bald.in l.si quis.§.Iulianus.ff.de procu.quod lex facit ipso iure,prætor facit tantùm per sententiam. }

372 *Pœna quando est iure ipso imposita, an admittatur procurator.* ¶Trigesimumquintum,licèt in crimine publici iudicij non admittatur procurator.l.accusatore.§. ad crimen.ff.de publ.iud.fallit tamẽ vbi pœna esset ipso iure imposita,vt voluit Alex.in addi.Bar. ibi,in prima addit.allegans Bal.in l.reos.C.de accu.& Pet.Anch.in l.seruũ.§.publicè interest.ff.de procu.Sed aduerte quia Bal.vbi suprà,col.pen.versi.pone quòd statutum,tenet nuncupatim contrarium:quia in hac causa disputatur de crimine,& super crimine oportet declarari.Vnde licèt nõ feratur alia sententia,scilicet condemnatoria,tamen fertur æquipollens,scilicet declaratoria.c. pro humani,de homic.lib.vj.Hæc ille,quem sequitur Pet.Anch.etiam vbi suprà,ad fi.Et ita etiã illos refert & sequitur Hippo.Marsi.in sua practi.causarum criminalium.§.sequitur,nu.42.

373 *Actus quando est nullus ipso iure, iuramento non confirmatur.* ¶Trigesimumsextum,vbi actus est nullus ipso iure,iuramento non confirmatur:secus si nõ ipso iure,sed via exceptionis aut restitutionis.Ita videtur voluisse Bal.in l.non dubium,in xvij. oppo. C.de legib.per tex.ibi,& in l.antiquæ.§.vlt.C.ad senatuscons.Velleia.Ang.consi.clx.domina Catharina,col.j.versi.contrarium dico, vbi hac ratione mouetur. Nam cum actus est ipso iure nullus,nihil est omnino confirmabile.& Rom. { in l.Modestinus.ff.de donat.& } cõsi.xij.viso facto, col.2.versi.secundò,quia ex tali contractu, { & Fran.Aret.cõsi.ij.intellecta diligenter,col.3. versi.

tertiam

tertiam rationem.} & est bona gl.in auth.si qua mulier.in prin.C.ad senatusconf.Velleia. quam sequitur Rom.qui eam dicit sing.in repet.l.j.char.iij.versi.& adde duas no.cautelas.ff.de vsucap. & Paul.Castr.consi.viij.in causa quæ vertitur coram domino vicario,col.j.libr.ij.& Hippo.Marsi. consi.cxxv.æternæ lucis,col.3.versi.quia respondeo.& diximus in nostris legibus connubialibus, in gl.iij.in verbo,*ne petit*,nu.25.incip.ex his quoq;.Sed hoc qualiter intelligatur & procedat,vide eundem Bal.vbi suprà,& in l.ij.in lect.antiqua.ff.ad senatusc.Velleia.& Imo.latè in c.cùm contingat,in ij.membro principali,col.eiusdem vij.versi.circa primum variat,extra de iureiur.

174 ¶Trigesimumseptimum, cùm non tenet sententia ipso iure, potest iudex iterum cognoscere & pronuntiare,secus si non ipso iure,sed ope exceptionis vel officio iudicis est emendanda.Ita voluit Inno.in c.in literis,extra de offi.deleg.quod elegans reputat,& ad arbitrium trahit Bald.in l. vlt.col.4.versi.quartò quæro.C.de contrah.empt.vbi videbis quid de eo sit dicendum,de quo & tu vide eundem Bal.in l.si vt proponis,col.2.C.quomodo & quando iud.& in c.publicato,in fi. extra de elect.& Bar.in l.si societatem.§.arbitrorum,col.2.versi.quærit glo.si iniquè.ff.pro socio. {Imo.consi.xcvij.in causa quæ vertitur,ante fi.Ias.in l.serui electione,col.2.versi. intellige istam. ff.de leg.j.} & omnino Fely.in d.c.in causis. {Et hoc amplia,vt etiam possit iudex ferre sententiam contrariam priori sententiæ quæ ipso iure nulla erat per l. vltimã C.de sent. quæ sine certa quanti.licèt aliàs facere non posset,per l.j.C.quando prouoc.non est necessa.vbi Saly.col.2.in x. oppo.id expendit,& post eum Fely.in c.inter monasteriũ,ad fi.de re iud.} Idem autẽ de consultore in causa assumpto,vt si primũ consilium sit ipso iure nullum,possit iterum cõsulere,& illud emendare,voluit ipse Bal.in c.cum cessante,col.vlt.versi.vltimò opponitur,extra de appel. *Cum non tenet sententia ipso iure,potest iterũ iudex cognoscere.*

175 ¶Trigesimumoctauum,quod est admodum confine,quod electores publicato scrutinio poterũt variare,& iterum eligere,si electio est ipso iure nulla,quia ineligibilem elegerũt, aut aliàs.secus si non esset nulla ipso iure,sed annullanda,non possent variare. Ita voluit Innoc.in d.c.publicato, in prin.& ibi Host.col.2.in verbo,nequeunt,& Bal.col.pen.versi.quæro dicitur hîc,& Panor.col. vlti.versi.vlteriùs quæro,& alij,extra de elect.Idem.Inn.& plerique omnes in c.considerauimus, col.j.eo.tit.& idem Innoc.in c.dilecti,de sup.neg.prælа.Aegid.Bellamera, consi.x. factum est tale, Ioan.Martini,col.20.in vj.dubio. {Panor.post Compostel.in c.cùm Vintoniensis.col.4. versi.in glos.in verbo,sed tertia,de elect.} Et vide ipsum Bal.in d.c.considerauimus,in prin.& in rub.de elect.col.j.versi.quæro si non valet. *Electio si sit ipso iure nulla, poterunt electores publicato scrutinio variare.*

176 ¶Et hoc intellige primò nisi eligentes ob primam illam electionem fuerint priuati iure eligendi,vt per gl.in c.inter dilectos,in verbo,postmodum,extra de excessi.prælat.quã vide & doctor. ibi.atque etiam gl.in c.auditis,in verbo,postfacto,& iterum in verbo,irritãdam, & ibi doctor.extra de elect.& gl.in c.bonæ,le ij.in gl.j.& ibi doctor.eodem titu.& gl.in c.cùm laici,in verbo, quæ nulla est,extra de iure patrona.Ex quibus intelliges id generale esse,vt electio quæ nulla est ipso iure,non impediat secundam,licèt aliàs secus. *De eadem re.*

177 ¶Intellige & secundò in habentibus potestatem eligẽdi iure proprio.nam de his loquuntur omnia iura,& doct.suprà allegati.Secus in his qui eam facultatem non habent suo iure, sed alieno, scilicet ex potestate eis aliunde cõcessa. nam si ij semel elegerint,etiã nulliter,nõ possunt ampliùs variare,secundum Bar.in l.ij.§.j.ff.de optio.lega.Imo.& Alex.qui adfert alios concor. Fran.Aret. & Ias.in l.serui electione,in prin.ff.de leg.j.Quod tamen intelligit Bal.in l.vlt.in iiij.q.C. de contrah.empt.in actibus extraiudicialibus.secùs in iudicialibus,per l.si vt proponis, & l.si præses.C. quomodo & quando iud.Quod an procedat,vide per ipsum Aret.in d.l.serui electione, col.vlti. {Sed hîc omnino vide quæ scripsi in cõmentar.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verb. sig.in j.limitat. *De eadem re.*

178 ¶Quinetiam illud quod suprà diximus versic.ab hinc iiij. de iudice nulliter iudicante, vt possit iterum iudicare,intelligendum est de iudice ordinario,qui scilicet habet iurisdictionem iure proprio,secus in delegato qui ab alio habet.l.iudex postquam,& ibi glo.& doct.ff. de re iudi.De quo tu vide Ias.in d.l.serui electione,col.2.versi.intellige istam.ff.de lega.j.& eundem plenissimè in l. qui per salutem,in ij.not.ff.de iureiur. *De eadem re.*

179 ¶Trigesimumnonum,quod dictum est in electione ad magistratum vel sacerdotium,idem quoque & in alia electione, quam opinionem vocamus, ius obtinet, vt scilicet si ipsa optio primùm facta,ipso iure nulla fuerit,possit is qui eam facit,iterum facere.aliàs autem non possit per l.apud Aufidium.ff.de leg.j.& l.quoties.ff.de opt.leg.Ita enim voluerunt Dy.& Alb.in d.l.serui electione,in prin.ff. de leg.j. *Id quod obtinet ius in electione ad magistratum vel sacerdot. idẽ quoque &c.*

180 ¶Quadragesimum,quod præcedẽti aduersari videtur. Si ex defectu formæ quæ debuit obseruari in electione,eligentes sunt priuati ipso iure eligendi potestate, nõ poterunt iterum eligere.Secus si sunt tantùm priuandi, quia interim possunt eligere.c.cùm terra,in fi.de elect.quod ad hoc dicit not.Rom.consi.cccclxxxiij.dubitatur primò,col.3.versic.secundò si quis dixerit,& concludunt doctor.licèt illum tex.vt ipse Rom.dicit non allegent,in d.c.publicato,eo.tit.Et hæc duo capita confirma ex eo quòd aliàs semper electio inualida non aufert facultatem eligendi de nouo. l. ij. ff.de opt.leg.glo.in d.l.serui electione,in glo.ij.& ibi Ias.col.2.versi.in glo.ij.ff.de leg.j. vbi & ipse Iason ad hoc quoque allegat c.si compromissarius,iuncto c.vt circa,de elect.lib.vj.Sed hæc ex his pendent quæ latè tractat Bar.post alios antiquiores.ex d.l.ij.§.j.ff.de opt.leg.} *Eligentes si sint priuati ipso iure in eligendi potestate, non poterunt iterũ eligere.*

181 ¶Quadragesimumprimũ,nudum præceptum de non alienando,nõ valet,nec tenetur legatarius, *Nudũ præce-*

ptum de non alienando non ualet. cui id prohibitum est, cauere de non alienando, cùm in legatarium transit legatum ipso iure, per l. filiusfamil. §. diui. ff. de leg. j. & l. pater. §. Iulius Agrippa. ff. de lega. iij. At secus si non transit ipso iure, sed debet præstari per manum hæredis. Nam tūc legatarius non tenetur dare, nisi priùs cautum sit de non alienando, per l. iiij. §. vlt. ff. de cond. insti. & l. Titio centum, in prin. ff. de condi. & demonst. vbi Bar. ita ea iura nuncupatim intelligit, de quo tamen vide ibi Paul. Cast.

382 *Vtrum quis debeat puniri pœna statuti domicilii.* ¶Quadragesimumsecundum, cùm quæritur, vtrùm quispiam debeat puniri pœna statuti domicilij, an loci delicti, solet distingui, vtrùm pœna ipso facto imponitur, trahitque secum executionem, néc ne, vt per Paul. Leaz. & Io. Ligna. in clem. ij. & ibi quoque Imo. col. 7. versic. quæro quid si pro delicto, & Card. Flor. in §. denique, in ij. q. de re iud. & eundem Cardi. in ca. vlt. & ibi etiam Maria. Soci. col. 14. in octauo effectu, de foro compet. & Ang. in l. vlt. col. 2. versi. secunda quæstio. ff. de iurisd. om. iud.

383 *Quod ipso iure nullum est, non facit indicium.* ¶Quadragesimumtertium, quod ipso iure nullum est, non facit indicium, vt si testis cuius testimonium ipso iure nullum est, fuerit interrogatus, nec vllum quidem indicium facit l. diuus. §. ex quibus causis. ff. de quæstio. Secus si ipso iure non repellitur, sed officio iudicis. tūc enim arbitrio iudicis faciet indicium, per no. in c. præsentium, le j. extra de testi. vbi Bal. col. 2. versi. quæro nunquid testes, hoc discrimen nuncupatim adscripsit.

384 *Infamis ob graue crimē, an restitui posit.* ¶Quadragesimumquartum, cùm infamis ob graue crimen testari non possit secundū multorum sententiam, in qua fuit Spec. tit. de instru. edi. §. cōpendiosè, versi. decimotertiò. & expresiùs versi. quid de exoculatis, & Bar. & Imo. in l. qui manus. ff. qui testa. face. poss. quamuis alij teneant contrarium: de quo nunc non disputo. Sed illud tantùm dixerim, quòd si illa sententia vera est, intelligitur vt sit infamis ipso iure statim à commisso delicto, testari non potest, nulla super delicto expectata sententia. Sin minùs, ante sententiam testari potest. Ita respondit Anastasius Platus inter consilia Barba. consi. omnium vltim. multos futuros, col. 3. versic. septimò probatur, lib. 1. & sequitur Alciat. in l. inter stuprum. ff. de verb. signi.

385 *Infamia iuris an aliquē repellat à testimonio.* ¶Quadragesimumquintum, cùm infamia iuris repellat à testimonio per plenissimè not. in l. ij. ff. de Senat. Certè si ea infamia ipso iure contracta est, repellit statim, non expectata sentētia. Quòd si non nisi lata sententia contrahitur, poterit interim dum condemnetur, testimonium dicere. Ita enim voluit Iaco. Butr. in l. ij. §. ignominiæ. ff. de his qui not. infa. Ang. in l. athletas. §. ait prætor, in prin. ff. eo. & ipse Platus d. consi. vlt. inter consi. Barb. col. 4. versi. præterea nulla requiritur. lib. 1.

386 *Vbi quod secundum est, reuocat primū ipso iure.* ¶Quadragesimumsextum, vbi quod secundum est, reuocat primum ipso iure: si illud secundum cassetur, primum non reuiuiscit, vt voluit Pet. Anch. & post eum Phil. Fran. in c. pen. de præb. lib. vj. per l. planè, in prin. de leg. j. & l. & si transferā. ff. de ali. lega. Secus si non ipso iure. l. qui liberis. §. non sic. ff. de bono. poss. secun. tab. & quæ no. Archi. & Ioan. And. in d. c. pen.

387 ¶Quadragesimumseptimum, si pœna ab homine fuerit statuta, si quid factum non fuerit intra aliquod tempus, ea committitur cùm primùm certum est eum id facere non posse intra statutum tempus, licèt sit secus in pœna legali. l. cùm stipulatus sim mihi à proculo. ff. de verb. obli. Tamen differtur executio illius pœnæ, donec illud tempus sit transactum. l. in illa stipulatione, si calendis, & l. stipulationes non diuiduntur. §. si quis ita, & l. insulam, eo. tit. & voluit gl. & post eam doct. in illa priori l. Hoc tamen fallit in pœna quæ ipso iure secum trahit executionem, vt in excommunicatione, infamia, & aliis huiusmodi, tunc non expectatur terminus. Ita voluit Barto. in d. l. cùm stipulatus, col. vlti. versic. responde prædicta vera, argu. l. quod ad statum, in verbo, confestim. & l. qui vltimo, in verbo, statim. ff. de pœn. Cui licèt contradicant Ang. & Rapha. Com. tamen assentiuntur ibi Alex. col. 3. versi. in gl. in verbo, cōmissa, & Ias. col. 5. vers. prædictam decisionem. Quæ tu no. ad ea quæ disputata sunt à gl. & aliis in c. cōmissa, in verbo, elapsus, de elect. lib. vj. & glo. in c. licèt canon, in verbo, priuatus, post prin. & ibi Domi. in versi. is etiam, col. 2. vers. deinde quærit. eo. titu. & lib. Et interim vide Bal. in l. eius qui, versi. quæro nunquid. C. si pen. appel. mors inter.

In pœna quæ secum trahit executionem, non expectatur terminus.

388 *Dominium an transeat in alium sine possessione.* ¶Quadragesimumoctauum, licèt aliàs dominium non transeat in alium sine possesione. l. traditionibus, C. de pact. & l. si ager. ff. de rei vendi. cum similib. Tamen id fallit cùm quid fit ipso iure, vt probatur in l. commissa, & ibi gl. Bar. & Roma. ff. de publi. { & vectig. } & idem Bar. post Dyn. in l. imperator. ff. de iure fisci. Ille Ioan. Imo. discipulus Pet. Belluga in eo tracta. cui titulum nuncupauit, speculum principum, titu. de amortiza. §. nunc videamus, col. 3. per not. in l. j. C. de rapt. & per Ioan. Monach. in c. cùm secundum, de hæret. lib. vj.

389 *Possessio non transit in alium nisi fuerit apprehensa.* ¶Possesio tamen, vt ipse Belluga subdit, nec tunc quidem transit, nisi ea fuerit apprehensa, per gl. in l. cùm duobus. §. idem respōdit, socius si cessante, in verbo, dominium. ff. pro soc. & in l. vlti. C. de sacros. eccle. id quod etiam voluit Bart. in d. l. commissa, allegans glo. ibi, quæ tamen mihi id dicere non videtur, & id dicit esse no. & ibi quoque Ange. & Roma. & Bal. in l. si quis in tantam. col. penul. versic. nota quòd delictum. C. vnde vi. & in l. in suis, ad fi. ff. de libe. & posthu. { Ioan. Fab. in d. l. vlt. C. de sacros. eccle. } & Pet. Anch. in d. c. cùm secundū, in prin. de hære. lib. vj. vbi ad hoc dicit glo. in d. l. vlt. esse no. & idem Pet. in l. sine possesione, col. 2. versi. tertium siue quartum, de regul. iur. eod. lib. Vital. Camba. in tract. clausularum, in rubri. nil nouare appel. pendente. char. pen. & Bertha. in tracta. gabel. in ix. parte principali. iiij. q. versic. quod autem suprà dixi. { & Iason consi. cxlviij. viso processu, col. 2. versi. itē etiam princeps, lib. iiij. } Et ad hæc faciunt quæ diximus suprà in xviij. effectu. Nota tamen quòd idem Bar. in l. si ita quis promiserit. §. ea lege, col. 2. versi.

prædicta vera nisi statutum.ff.de verb.obli.est in ea sententia,vt licèt quid fiat ipso iure,non tamen trāseat dominium ipso iure,sed opus esse actione. Super eo autem quòd diximus de possessione,vide Bal.in l.j.col.3.versi.sed alij dicunt.C.si plures vna sententia.& in cap.quanto,versic. adde & dic.extra de transla.episco.

390 ¶Sed tu in hoc aduerte quòd Pet.Anch.in d.c.cùm secūdum,in prin.de hæret.lib.vj.ex eo quod diximus ex eodem & aliis, infert quòd qui ipso iure dominium amittunt, nihilominus possunt postea præscribere,per c.ij.idemque vlti.de præscrip.eo.lib.vj. quod non possent,si cum domino translata esset & possessio,per c.sine possessione,de reg.iur.eo.lib.Ex quo & ego in casu legis nostræ censeo donatarium posse rem præscribere post natiuitatem liberorū donantis.Nec est quòd ei mala fides possit imputari. nam etsi dubium est, an actio præscribatur sciente eo qui ea tenetur:aliis negantibus præscribi ob malam fidem, aliis contrà affirmantibus.de quo per omnes in ca.vlt.extra de præscrip.Tamen quando is qui possidet aut debet,nō tenetur auferre, { nec adire domum creditoris, } nec aliquid facere,nisi petatur ab eo cui ea actio cōpetit,tunc etiam de iure canonico illo non petēte præscribit:quia nihil est quod ei imputari possit,siue quod eū cōstituat in mala fide.Ita enim voluit Panor.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.15. versi.sed pro concordantia, extra de constit.& in c.quod clericis,col.pen.versi.ideo dicit,extra de foro compe.& in d.c. vlti. col.4.versic.ego.in c.extrà,de præscri. { & Rapha.Com.consi.lxvij.statuto ciuitatis Vincentiæ.& consi. xc.visa copia, col.2.& consi. cxlvij. domina Contessia, quibus locis intelligit,nisi debitor sciret creditorem ignorare. } & Corn.consi.clxxvj.ad euidentiam præmittendum est,col.3.versi. ad idem quod no.lib.1. { & consi.ccvj.circa thema,col.3.versi.ad idem,lib.ij. } & consi.lv.visis & diligenter consideratis,col.6.versi.facit secundò,lib.iij.& Soci.consi.cciij.capiendo primum consultationis articulum,col.2.versi. { secundo probatur,lib.ij.Phil.Dec.consi.ccccliiij. quod suprà accuratè,} de quo tamen vide Fely.in d.c.vlti.col.2.versi.secunda declaratio.

Qui ipso iure amittunt dominium, possunt nihilominus postea præscribere.

391 ¶Et id quidem ex eo fulcitur,quod tradit Pet.Anch.in d.c.sine possessione,in xj. eademque vlt. oppo.quæ est in col.8,versi.item intelligas,de reg.iur.lib.vj.quòd si per acceptationē alicui competit actio,potest interim contra eum præscribi,dum nondum acceptauerit, vt in legatario quātitatis vel speciei:nam antequam is agnouerit legatum, hæres non potest dici malæ fidei possessor,ideo præscribit.& hoc dicit consuluisse Bal.& sequitur Soc.consi.lxiij.in causa vertente inter dominam Catharinam,col.4.versi.præterea hanc partem,lib.1. { & consi.ij. in causa testamentaria,in fin.lib.iij.& Dec.d.consil.ccccliiij.& Ioan.Franc.Balb.in tracta.præscriptionum,in iij.prin. quæstione v.partis,v,quoque partis prin.& Anto.Rub.consi.iij.dicitur,in fi.} Id quod admodum huc pertinet,vt intelligas non impediri præscriptionem,licèt dominium transeat ipso iure in casu legis nostræ,vt suprà diximus in prin.huius gl.Nam & legatum in quo loquuntur Pet.Anch. & Soci.etiam ipso iure transit in legatarium.l.à Titio.ff.de furt.& l.si tibi homo.§. si seruus.ff.de leg.j.& planè diximus in cōmentariis nostrarum consuetudinum.tit.xvj.§.iiij.in gl.ij. in prin.Et tamen hæres,vt illi dicunt,id præscribit etiam de iure canonico. { Illud autem Bal.consi.ni fallor est cxxxij.quod vidua,in fi.lib.iij.vbi consuluit præscribi iuri petendi legatum & fideicōmissum xxx.an.& iterum consi.clxviij.proponitur quod quidam,col.j.eo.lib. 5.Verùm cōtra illud dictum Pet.Anch.nuncupatim tenet Phil.Dec.sibi contrarius in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.12.versic.& circa istum tex.de constit.rationibus illis ab eo adductis,quas si libet videre poteris. }

Hæres quādo dicatur non malæ fidei possessor.

392 ¶Cæterum quod primùm diximus confirmat quòd licèt supplementum legitimæ ipso iure debeatur l.scimus.C.de inof.testa.ita tamen demum,si petatur, secundum glo.& omnes ibi,& latè diximus supra in hac eadem gl.nu.14.incip.idem quoque diximus. Tamē & ipsum præscribitur, si non petatur,ex sententia omnium in l.si quis filium.C.de inof.test.Bal.& Saly.& aliorum in l. omnimodo, eo.titu.& quos infrà citabimus. { consi.cccxcv.& seq. & quos item tibi congessi in tract.Retractuum,tit.j.§.xxxj.glo.ij.nu.37. } Sicuti & iuri quoque adeundi præscribitur xxx.annis secundum Bal.Ang.& alios præter Saly.in l.licèt.C.de iure delib. { Bar.consi.cxxix. quidam habuit.Bald.in l.diuortio.in iij.lect.col.j.ff.de neg.gest.& } consi.xij.quidam dominus Matthæus, col.2.versi.vltimò sciēdum, { lib.1.vbi & id dicit procedere de iure canonico,& consi.ccccx.primò videndum est,lib.iiij.& consi.ccccl.super primo puncto,in prin.eo.lib.iiij.& cōsi.clxviij.ponitur quòd quidam,col.j.lib.v.& cōsi.386.quidam M.decessit.eo.lib.v.Imo.in l.iij.ff. de acqui. hæred.& consi.lxxiij.in casu proposito,licèt dicatur in prin.Roman.consi.lxxj.visis dubiis,col.2. Paul.Castr.in l.si quis suus.ff.de iure delib.& } consi.cclxxix.super primo quæsito,in prin.ij. dubij.lib.1.& consi.ccccx.viso facto,col.2.versi.quantum ad tertium,eo.lib.1.& consi.xxij. visis omnibus,col.vlt.lib.ij. { & consi.cxx.notandum est ad euidentiam,col.j.eo.lib.ij. } Cepola consi.causarum ciuilium lxvj.eodemque vlt.Titius procreauit,col.vlti. { Corne.consi.299.videtur prima facie,col.2.versi.quod & dicendū,lib.iij.vbi hanc dicit esse cōmunem opi.& consi.cccv.circa primum,col.pe.versi.vltimò & alia,eo.lib.iij.& consi.xvij.circa præsentem,col.6.versi. circa sextum, lib.iiij.& cōsi.lxx.duo venerūt,col.4.versi.circa secundum,eo.lib.iiij.} Soci.qui concord.adducit d. consi.lxiij.col.3.versi.sed his & aliis,lib.1.& iterum consi.lxxxj.in præsenti consultatione,in fi.eo. lib.{ & Felyn.qui dicit hanc esse communem,in c.de quarta,col.3.& scias,de præscrip. } & Iaso. consi.xix.præsentis consultationis,post prin.lib.1.Et iuri item immiscēdi. {quod propè idem est } ex sententia glos.iuncto tex.in d.l.licèt, & ibi Bal.& Ange. { Rapha.Fulgo.& recentiores } C.de iure

Impetrādi supplemētum legitimæ præscribitur.

Iuri adeundi præscribitur.

Etiam de iure canonico.

Et iuri immiscendi.

iure delib.Bar.in d.l.filio præterito,vbi suprà. { Bal.d.cõsi.xij.col.2.versi.sed iste passus.l.j.} Ang. in d.l.j.in lect.Flo.C.quan.non pet.part. { Raph.Com.consi.xxix.quidam Gionterinus,vbi & id dicit procedere in hærede extraneo,ex communiori opin. Paul. Castr.in d.l.si quis suus,de iure delib.Corn.d.consi.lxx.vbi suprà,lib.iiij. } Ias.d.consi.xix.col.2.versi.maius dubium,lib.ij.quamuis ipse in lectu.vt ipse dicit,tenuerit contrarium post quosdam alios. {Nam & in hac posteriori sententia est gl.in d.l.j.C.quan.non peten.par.

393 *Et iuri dicendi cõtractum nullum.*

¶Et iuri dicendi contractum nullum, } secundum Bal.& Ang.in l.sicut.C.de præscri.xxx.anno. { & eundem Bal.d.consi.ccccx.lib.iiij.& consi.clxxxix.punctus quæritur, lib.v. } & Soc.cõsi.cvj. libenti animo,col.2.versi.tertia defensio. lib.iij.nam etiam contractus tunc demum est nullus ; si voluerit is cuius fauore dici potest nullus,vt voluit gl.in l.elegauter,in prin.& ibi Bar.ff. de dol. mal.& gl.in l.iurisgentium.§.prætor ait,in verbo,dolo malo,& ibi etiam Bal.Ang.& recentiores. ff.de pact.& diximus suprà in eadem glo.nu.16.incip.quibus & adde & latiùs in nostris legibus connubialibus,in gl.vij.in verbo,*de son mary*,in x.q.Et per quædam ex iis Ripa etiam hic in xliij. q.tenet licèt titubanter, præscribi reuocationi quæ fit ex hac lege.Sed & in l.vlt.huius titu.q.tenet,& quidem asseuerantiùs,præscribi reuocationi,quæ fit ob ingratitudinem ex ea lege.

394 *De eadem re.*

¶Sed vide interim , ne superflua sit hæc quæstio præscriptionis in casu l. nostræ propter ea quæ diximus suprà,in verbo,susceperit liberos,nu.211.secundò intelliges.& multis seq.videlicet quod si donator post natos sibi liberos sciens prudensque diutiùs permiserit donatarium frui re donata,nec declarauerit velle donationem reuocari,nec huius signum aliquod ostenderit,cùm habuisset facultatem tempusque id faciendi,is videtur velle donationem ratam manere. Ideo frustra hoc casu disputamus de præscriptione donatarij , cũ ex voluntate donatoris rem ipsam habeat.Nisi diceres tum præscriptionem posse procedere,cùm donator declarauerit velle donationem reuocari , sed id absente ignoranteque donatario , qui interim possidet & præscribit, cùm nulla ei mala fides imputari possit.

395 *De eadem re.*

¶Sed quæstionis est,quanto tempore præscribatur huic reuocationi. Posset videri quinquẽnio, instar querelæ inofficiosi testamenti vel donationis.l.si quis libertatem.ff.de petit.hære.& l.adolescentiæ.C.de inoffic.testa.quæ iura loquuntur de inoffi.testam.Sed idem iudicatur de tempore inoffic.donationis per l.vlti.C.de inoffic.donat.Nam & hæc reuocatio, quæ fit ex huiusmodi l. magnam habet similitudinem cum ea quæ fit ex capite inoffic.donationis, vt constat ex no.in l. Titia.§.imperator.ff.de lega.ij.& in l.j.C.de inoffic.dona.Et in simili dicit Bar.d.l. si quis filium. & rursum consil.xiiij. an ius agendi,quòd iuri agendi ad supplementum legitimæ præscribitur quinquennio , sicuti & querelæ inofficio.testamenti vel donationis.& sequi videtur Bald.in d.l. adolescentiæ.& Rom.in l.certi condictio,col.5.ff.si certum pet. { & Guid.Pap.consi.clxx.quo ad quæstionem,col.vlti. }

396 *Autoris ea de re sententia.*

¶Verùm in ea sum sententia,vt non nisi triginta annis præscribatur,per regulam generalem. l.ij. C.de { constit.pec.vti & aliis multis iuribus à me sigillatim memoratis in tract. Retractuum.tit. j.§.xxxvj.gl.ij.in verbo,*notifier au greffe*,nu.36.decimotertio quæro.& 5.seq. } Nam & quod dicit Bart.vbi suprà, de præscriptione iuris agendi ad supplementum per quinquennium, reprobatur ab omnibus qui & id tempus xxx.annorum requirunt,videlicet Bald.sibi contrario, Saly.Ange. Pau.Cast.Flor.Ias.& aliis in d.l.si quis filiũ.Bal.in auth.presbyteros,C.de episc.& cleri.& in repe. l.pater filium,col.5.versi.visis ergo oppositionibus.ff.de inof.testa. { & in l.nã & is.§. huius autẽ. ff.eo.tit.& in l.posthumus,col.2.in addit.eo.quoque tit.& cõsi.xxiij.si pecunia,in fi.lib.iiij.& cõsi. ccxxxj.actioni in ij.dubio,eo.lib.iiij.vbi id declarat,& consi.50.viso testamento,col.j.versi.modo quæritur.lib.v.& cõsi.334.quidam nobilis,col.j.eo.lib.v.vbi tamen id clarè nó diffinit. } Ang.in l. Papinianus.§.si conditioni,col.2.versi.ex prædictis apparet.ff.de inof.testa. { & in l. omnimodo, in prin.C.eo.tit.& in l.certi condictio,in prin.ff.si cert.pet.vbi ita dicit se pluries consuluisse, & in l.si eum.§.qui iniuriarũ.ff.si quis cautio.& in l.si à domino,in prin.ff.de petit.hære. } & in §.j. in fi.in auth.de tri.& semis.Pau.Cast. } qui hãc dicit esse communẽ opi. } consi.cix.dubia in quibus quæritur,in j.dubio.lib.ij. } Petr.Ancha.consi.ccccxl. in quæstione. col.7. versic.ex qua subrogatione.Raph.Fulg.consi.84.Bonacursius,col.2.versi.in secũdo. } Imo.in l.placet.§. si duobus. ff.de leg.j.& in l.qui soluendo.ff.de hære.inst.Alex. { consi.cviij.viso themate,& diligẽter consideratis verbis,col.j lib.1.& } latè consi.128.consideratis verbis instrumẽti,col.5.versi.nec prædictæ conclusioni,& multis seq.lib.1. { vbi etiã dicit hanc esse cõmunem. } & consi.viij. visis subtilissimis,col.6.versi.vltima dubitatio.& seq.lib.iij.& Corn. { cõsi.xc.videtur prima facie,col.vlti.lib.1. & } consi.264.in hac consultatione,col.pe.versi.nec obstat quòd querela. eod.lib.1.vbi inter alias rationes ponderat quòd supplementũ legitimæ fit ipso iure, querela autem inoffi.nõ habet executionem ipso iure. { & cõsi.265.in hac,col.2.lib.iij.& cõsi.302.licèt in propositione,col.vlt.versi. nec obstat quòd ius,eo.lib.iij.Bened.Capr.cõsi.xl.circa,quæ,col.j.& cõsi.76.punctus quidã Antonius, col.vlti.Ang.Aret.qui & hanc dicit esse cõmunem,in §.j.col.2.Insti.de inof.testa.Guid.Pap. sibi contrario decis.Delphi.lxxxij.doctores.Carol. Ruin.consi.xxvj.vt detur, col.2.nu.6.lib.iij. } & latè Bernard.Lan.in addit.Barto.in d.consi.xiiij.& Philip.Deci.consi.ccciij.in casu occurrenti, col.j.& ij.versi.vlterius,& Ant.Rube.consi.cxv.præsupponitur in facto,circa mediũ. { & iterum consi.clvj.circa primum,in prin.Stepha.Bertran.consi.xciiij.dum fuit , nu.3.lib.1. & consi.ccxlvj.

viso

viso casu,col.j.lib.ij.& consi.xcv.quæsitum est,in fi.lib.iij.& consi.xxxj.quamuis in prin.eo.lib.iij. & latè,consi.cxl.ex themate,col.j.lib.iiij.Fran.Barb.in tract.præscrip.in xxiij.q.iiij.partis,iiij.etiam partis prin.& Viglio in §.sed hæc.Instit.de inoffi.test. } Ideoque Fran.Ripa in d.l.vlt.q.lxix.col. 2.versic.sed hæc op.tenet non præscribi reuocationi ex capite ingratitudinis nisi xxx.annis.Nec obstat quod dictum est de querela inoffi.donationis,cùm ea longè differat ab auxilio huius legis, vt planè patet ex iis quæ diximus suprà in præfatione,nu. { 92.sed hîc parum,& seq.} & rursum in verbo,totum,nu.4.& 5.iunctis præcedentibus: iterumque in hac ipsa glo.nu.4.iunctis præcedentibus.Ex quibus intelliges nihil posse necessariò concludi de vno ad aliud.

397 ¶Quadragesimumnonũ,quod præcedenti conuenienter annectitur,quòd ille in quẽ transfertur dominium ipso iure sine traditione,etsi ex eo non acquirit possesionem vt diximus in præcedenti discrimine,habet tamẽ plenius ac fortius ius,quàm is in quẽ non transfertur dominiũ ipso iure,& sine traditione,vt probatur in l.Põponius.§.quæsitũ,iũcta gl.ff.de acq.pos.Quod & hinc videre licet,quòd ille in quem transfertur dominium ipso iure, præfertur alij etiam cui prius est tradita possesio,ex sentẽtia gl.in l.siue autem.§.si duobus.ff.de publ.in rem act.& in l.vlt.vbi & alij.C.de sacrosf.eccl.Bal.& aliorum in l.quoties.C.de rei vendi.Io.And.& aliorum in c.continebatur,extra de his quæ fiunt à maio.parte cap.& Ias.in d.§.quæsitum,col.2.versi.tertiò not. *Cui transfertur dominium ipso iure sine traditione,habet plenius ius, quã is in quẽ nõ transfertur dominiũ ipso iure.*

398 ¶Quinquagesimum,cùm pœna imponitur ipso iure , nõ opus est alia sententia iudicis etiam declaratoria criminis commissi antequam procedatur ad executionem pœnæ.vt voluit Domi.c.vbi periculum.§.præterea,in pen.no.per illum tex.de elect.lib.vj.& consuluit idem Domi. consi.136. dominus Burgensis,col.vlt.per tex.si non violetur,vt ipse ait,in c.pro humani,de homic.libr.vj. & ita dicit voluisse Host.prout refert Io.And.ibi & ipsum Io.And.in c.commissa,de elect.eo.lib. Et idem quoque è recentioribus voluit Iason consi.xxj.quatuor principales , col.3.versic.ad hoc respondetur, lib.iij.Et hoc in emphyteuta,qui ipso iure priuatus est , voluerunt Host. Anto.qui hanc dicit esse communem opi.& Imo.in c.potuit.extra de locat.Bal.in addi. Spec.eo.titu.col.7. & in auth.qui rem,col.4.C.de sacrosf.eccl.& consi.cccj.proponitur quòd Petrus,in primo dubio, lib.1.cum aliis concord.adductis à Barb.consi.lj. scripsit sapientiæ fons,col.6. versicu.capio nunc quartum,lib.1.Phil.Dec.consi.cxlvj.cuius superscriptio incipit,dubia de quibus,col.4.versic. non obstant allegata. *Cùm pœna imponitur ipso iure,non opus est sententia iudicis declaratoria criminis commissi.*

399 ¶Quibus adde quod voluit gl.in l.amissione.§.qui deficiũt.ff.de capi.dim.quæ dicit quòd canon latæ sententiæ habet vim sententiæ hominis,vbi Bal.dicit not.quia raro,inquit,eam inuenies. Et illam quoque commendat Ange.consi.lviij.commune Florentiæ,& quod voluit etiam gl.in cle. multorum,ad fi.de pœnis,& ibi etiam Imo.& Card.Flor.& Bal.in l.adolescente.C.in quib.caus. in integ.restit.non est necess.quòd non est necessarium ministerium iudicis,vbi ex ipso iure producit effectum.& idem dicit in l.j.col.j.versi.ibi infamis.C.de secun.nupt.& Bar.in l.j.col.j.ff. de his qui not.infam. { Panor.in c.ij.in iij.no.de feud.} & facit quod scribit gl.in c.quàm sit,in verbo,eo ipso,de elect.lib.vj.& gl.in cle.ij.in verbo,eo ipso,de vita & honest.cleri.& in cle.attenden tes,in gl.vlt.ff.de statu monach. { Et quod etiam tradit Bal.consi.cccj. proponitur quòd Petrus, col.2.versi.in contrariũ videtur , lib.1.quia quod fit ipso iure,tollit necessitatem adeundi iudicis, per l.quæ sub cõditione.§. vlt.ff.de cõdit.insti.& l.de pupillo.§.habet autem.ff.de noui ope.nunt. Et Pet.Anch.consi.xcvij.in quæstione quæ vertitur,col.j.versi.secũdò probatur,vbi dicit factum hominis hîc non requiri. } *De eadem re.*

400 ¶Verùm sunt alij potiores quidem & numero & autoritate, qui tenẽt quòd licèt non requiratur sententia quæ irroget eam pœnam:requiritur tamen quæ declaret actum factum aut cõmissum, aut etiam omissum,ex quo pœna iure lata est,per tex.in l.eius qui delatorem,& ibi Bar.ff. de iure fisci.& in c.cum secundũ.§.confiscationis,& ibi Io.And.& alij,de hæret.lib.vj.& voluerũt Archi. Io.And.Pet.Anch.Domi.& Phil.Fran.in c.ij.de præscri.lib.vj.Arch.Io.And.Pet. Anch.& Philip. Fran.in c.felicis.§.nullus,de pœnis,lib.vj.omnes propè in c.j.de homi.lib.vj.Paul.Leaz.& Zenze. in cle.j.& ibi etiam Card.Flor.in prin.in xiij.not.de pœnis. { Alber.in l.lex vectigali.ff.de pigno. Bal.consi.cxxiiij.omisis,col.j.lib.1.& consi.cxxvj. præmittendum est,eod.lib.1. Ange.consi.cclvj. Guido,col.vlt. } Pet.Anch.in c.cupientes.§.quòd si per xx.col.vlt.versi.item collige, de elect.eo. lib.vbi ad hoc dicit singu.text.in d.§.confiscationis. { & consi.cxxxiij. satis inaduertenter, col.j. versi.sic ego etiam.& iterum consi.189. tribus,col.j.versic.secundò moueor. } Domi.sibi contrarius cõsi.xlij.in nomine &c.quia reuocatur,col.j.cum aliis multis quos magno longoque aceruo congesserunt Alex.in l.si quis maior,col.pen.versi.in ea,ibi,ipso iure,& ibi etiam cæteri recentiores.C.de transact.& Fely.primùm quidem in c.Rodulphus,col.24.versi.sed declaratoria sententia,extra de rescrip.& deinde in c.cum ab homine,col.4.versi.vtrum autem data,extra de re iud. & in cap.ij.in prin.de sponsal.& Phil.Dec.in auth.cassa,col.3.versi.quartò not.C.de sacrosf. eccles. & Hippo.Marsi.consi.x.casus dubitationis,col.6. & sequen.lib.1. Quibus adde hoc idem præter eos quos citarunt,voluisse Oldr.consi.cclxxj. quæstio talis est,aliquis dixit , ad fin.Guil.à monte Laud.in extrauag.suscepti regiminis,in verbo,ipso iure,ne sede vacan.And.Isern.in c.j.titu.quo. temp.mil.& idẽ And.in c.j.tit.de feud.sine cul.nõ amit.& in c.j.tit.quæ sint regal.& in cõsti. Siciliæ,inei.vsurariorũ,& ibi Matth.Afflict.in x.not.& Bar.in l.vlt.§.quòd si actor.C.de iur.cal. Bal. cõsi.cccj.proponitur quòd Petrus,post prin.lib.1.Ang.cõsi.36.pro decisione quæsitorum,col.vlt. *De eadem re.*

& Card.

& Card.Flo.in cle.j.in xiiij.no.post Pau.& Genz.ibi,de pœnis,& eundem Card.cōſi. xxxv.quidam habens vnū filium,col.vlt.verſi.item etiam ſi eſſet caſus.Panor.cōſi.iij.nitar in præſenti, in viij.q.lib.ij.Mart.Laud.in c.j.col.2.tit.quo tempore mil.Rom.conſi.xciiij. viſis quæ ſuperiùs conſulta ſunt,ad fi.& conſi.cxj.allegationes doctoris,col.2.vbi dicit ſingu.ad hoc tex.in d.c. cum ſecundum.& conſi.ſeq.quo ad proximum,col.vlt.Aegidius Bellame.conſi.ix. factum eſt tale,cum eſſet lis,col.9.verſi.quarta regula.Fran.Aret. { in l.j.circa medium.C.ne lic.potent.& } in c.ſi diligenti,col.4.de foro cōpe.Fran.Cur.ſenior conſi.xxx.ſuper verbis,in fi.& cōſi.lx.dux Phil. col. 7.verſi.confirmamus prædicta.Barb. { latè in c.ij.col.3.verſi.not.quòd vaſallo, extra de feud.& } cōſi.lj.ſcripſit ſapientiæ fons,col.16.verſi.capio nunc quartū,lib.1.& inter cōſi.iſtius,Anaſta.Platum cōſi.vlt.multos futuros,col.5.eo.lib.1.Maria.conſi.xij.quoniam impræſentiarum,col.2.verſ. vlterius.& eius filius Soc.conſi.clj.conſideratis,col.2.verſi.inſuper aduertendum,lib.1. Alex.cōſi. ciij.videtur prima conſideratione,col.vlt.lib.1.& conſi.cxxiiij. omiſsis ſuperfluis,eod.lib.1.Card. Alex.in ca.j.col.2.tit.de feud.ſine culp.non amit.& in c.j.§.item ſi fidelis,col.pen.titu. quib.mod. feud.amit. Petr.Ferra.in titu.forma libel.in caſu ſpol.propr.in verbo,ipſo facto. Matth. Afflict.in conſtit.Siciliæ,incip.comes,col.pen.verſi.quartò no.Phil.Dec.in l.j.col.3.verſic. quintò not.C.de ſecun.nupt.Alciat.in l.poſteaquam,in verbo,irritum.C. de pactis. & in l.ſi quis maior,in verbo, mox.C.de tranſact.& Steph.Coſta.in c.ij.in glo.vlt.de confeſ.lib.vj.in tract.de ludo,col.13.verſi. ſed aliud magis.& latiſsimè Hippol.Marſi.in ſua practica cauſarum criminalium,in §.aggredior, nu.105.cum multis ſeq.& in rubr.ff.ad legem Cor.de falſis.nu.24. & multis ſeq.& conſi.x. caſus dubitationis,col.5.& vj.lib.1.& conſi.lij.miſericordia domini.col.5.eo.lib.1.& Stepha.Betr. conſi. lxxvij.viſo proceſſu cauſæ,nu.5.lib.1.& ccxcij.viſis copiis,in fi.lib.iij.& conſi.cccxxx.etiā ſi eſſet, col.j.lib.iij.

401 *De eadem re.* ¶Sed Fely.in d.c.Rodulphus,& in d.c.cùm non ab homine,quibus locis ſuprà citauimus, hoc limitat quatuor modis nō procedere.Primò,cùm factum eſt adeo notorium, vt nulla ſit opus declaratione. Secundò,cùm qualitas ipſo iure inducta competit & adeſt lite iam inchoata. Tertio, reſpectu fructuum.Quartò,cùm pœna trahit ſecum executionem, nullámue facti executionem requirit,vt infamia,excommunicatio,& aliæ huiuſcemodi. Quas quidem limitationes doctè & abundè exequitur & declarat,vt ſuperfluum fuerit quicquam illi in hoc adiicere , niſi fortè vltra eum volueris videre,quātum ad poſtremam limitationem,Phil.Fran.in c.felicis.§.nullus, de pœnis,lib.vj.& ibi ante eum Domi.in prin.ca.& Pet.Anch.col.vlt.& Phil.Dec.conſi.cxlv. quæritur in effectu,col.pen.verſi.non obſt.quòd licèt ipſo iure.& conſi.cccxxvij.viſo caſu propoſito , col. 3.verſi.nec videtur obſtare.& in l.j.col.j.in iij.no.& iterum col.ſeq.in v.no.C. de ſecund.nupt.in quibus poſtremis locis , licèt in eadem lege videatur ſibiipſi eſſe contrarius,quantum autem ad pœnam infamiæ,idem quod ſuprà,tenuit Bal.in l.j.circa medium.verſi. poſſet hîc dubitari.ff. de his qui notan. infam.

402 *De eadem re.* ¶Sed tamen adde quintam limitationem,vt ſcilicet requiratur ſententia declaratoria in his quæ reſpiciunt commodum aliquod priuatum aut pecuniarium fiſci aut aliorum , prout loquitur c. cùm ſecundum , de hæret.lib.vj.Sed vbi de commodo pecuniario non agitur,vt ſi ex quopiam delicto videlicet perduellionis quis occidi poſsit,non eſt opus ſententia declaratoria,quæ ſcilicet illum declarauerit perduellionem , ita expreſsè voluit Carol.Ruin. conſi.iiij. proponitur in themate,in fi.Et ita dicit voluiſſe Bar.in extrauag.qui ſunt rebelles,in verbo,rebellando,circa fin.Et adducit Ruin.rationem differentiæ:quia hoc vltimo caſu nihil prodeſſet , dictam pœnam fuiſſe ipſo iure commiſſam , & per legem ipſo facto impoſitam. Sed in alio caſu ceſſat hæc ratio,quia licèt priùs non poſsit executio fieri,bona tamen quæ ſunt ipſo iure confiſcata , non poſſunt interim alienari,vt alibi diximus. }

403 *De eadem re.* ¶Non omiſerim tamen quid tandem ſcripſerit nouiter Domi.à ſancto Gemi.d. conſi.xxxvj. reſpondens ad c.cùm ſecundum,de hæred.lib.vj.Nam iudex,inquit, qui habet poteſtatem cognoſcendi iudicādique criminis,ex quo pœna irrogatur ipſo iure , poteſt ad executionem procedere ſine alia ſententiā declaratoria.& hunc dicit eſſe caſum d.c.pro humani.At iudex cui ius non eſt cognoſcendi de eo crimine,non poteſt eam pœnam exequi , niſi prius lata à iudice competente declaratoria ſententia.& iſte eſt,inquit,tex.rectè intellectus in d.c.cum ſecundum. Sed ego malo adhærere cōmuni ſententiæ. { ita tamen vt eam intelligas,quòd ſi executio facta ſit ſine ea declaratione,valet tamen & tenet,ſi oppoſitum nō fuerit,ſecundū Inn.in c.ex ratione,de appel. quem refert & ſequitur Bal.in c.j.tit.de feud.ſine culpa non amitten.vbi dicit eſſe menti tenendum. & Iaſon d.conſi.xxj.quatuor principales,col.3.verſi.ſecundò reſpondetur,lib.iij.}

404 *De eadem re.* ¶An autem in hac ſentētia declaratoria citandus ſit is qui crimen cōmiſit,latè comperies diſcuſſum & examinatum ab eodem Fely.in illis duobus locis, vbi etiam comperies vtrùm ab ea ſententia poſsit appellari:& alia multa quæ ad hūc locum priuatim pertinent. { vt item videbis per eundem in d.c.ij.col.j.& ij.extra de ſponſal. Sed quantum ad primum de citatione , vide Roma. conſi.cccclxxxij.in caſu præmiſſo,in ij.dubio,& Georg.Nat.in repe.cle.ſæpe,in prin.col.59.verſi. ſecundò quæro,de verb.ſign.& Franc.Rip.in l.is cui bonis,col.7.nu.26.& 27.ff. de verbo.oblig. Quantum ad ſecundum autem,vide Pet.Anch.conſi.ccxl.per prædicta ſubtiliter.paulo ante fi. } Idcirco hinc pedem mature,ne tarde dicam,referre ducimus.

¶Quin

405 ¶Quinquagesimumprimum, si res emphyteutica aut feudalis cadat in commissum ipso iure, ea domino proprietario cedit: sin per sententiam, vsufructuario dominij directi quaeritur. Ita voluit Guido. Pap. doct. quidem Gallus, sed in iuris peritia exercitatissimus, decisio. Delphin. cccclxxvij. vtrum proprietarius, versi. sed ad quem pertineat, vbi ad hoc quaedã iura allegat, quae in eo loco videre poteris. Et idem longo antè interuallo, licèt Guid. tacuerit, voluerunt Oldr. consi. ccxl. super eo quod quaeritur, & ipsius discipulus, tacito tamen nomine praeceptoris, vt prope semper aliàs, Io. And. in addit. Spec. tit. de locat. §. nunc aliqua, versi. xciij. & Alber. tum in rubr. C. de vsufruct. tum in l. vsufructu legato. ff. eo. quos refert & sequitur Iason in l. vlti. col. xj. versic. retento eodem themate, qui quidem est sub v. quaestio. C. de iure emphyt.

Emphyteutica res si cadat in cõmissum ipso iure, ea domino proprietario cedit.

406 ¶Quinquagesimumsecundum, licet aliàs cùm dubitatur vtrùm quis possit venire contra factum suum, sint multae distinctiones ac limitationes: vt videre licet apud Bar. & Bal. in l. post mortẽ. ff. de adopt. Tamen cum factum est illud est, ipso iure nullum, hauddubiè non impedit, quin is qui fecit, contrauenire possit, vt apertè innuit gl. in l. j. & ibi expressissimè Bal. C. de libe. caus.

Vtrum quis contra factũ suum venire possit.

407 ¶Quinquagesimumtertium, ex eo intelligitur quod scribit ipse Bal. in l. j. col. xj. versi. ad principiũ quaestionis reuertor. C. de conf. quod tutum esse ipso iure, est plenius ius quàm esse tutum ope restitutionis in integrum: quod & nos ex eo diximus suprà versic. cclxvj. incip. penè huius, & seq. sed addit Bal. quod occasionem tribuit, vt id repeterem, illud quidem esse remedium ordinariũ, hoc extraordinarium, siue subsidiarium. Multum autem interest, sítne aliquod remedium ordinarium, an extraordinarium: vt patet ex iis quae diximus suprà in gl. libertis, versi. cxiiij. inci. superioribus quoque rationibus, & aliis multis.

Tutũ esse ipso iure est plenius ius, quàm tutũ esse ope restitutionis in integrum.

408 ¶Sed hîc velim intelligas, candide lector, aliquid dici ipso iure fieri, cùm significamus rem esse latae sententiae, ad differentiam eius quod fit per sententiam: & de hoc suprà maxima ex parte locuti sumus. Item cũ intelligimus aliquid fieri sine ope exceptionis, vt in l. si sine. §. si procurator. ff. rem rat. hab. cùm dicitur, domino ipso iure, aut per exceptionẽ actio inutilis est. { & in l. si rem. §. si duplae. ff. de euictio. & l. cõuento. ff. de tute. & ratio. distra. & l. qui seruum. §. si is cui. ff. de actio. & obli. & l. scire oportet. §. vlt. ff. de excus. tuto. & l. nec ex contrario. ff. de reg. iur. } & alibi saepe in nostris legibus. Denique cùm etiã significamus aliquid nullum esse ipso iure, nec opus esse restitutione in integrum, vel tuitione praetoris, vel etiam appellatione, vel de reuocatoria, { vel cessione, vel traditione, vel excusatione. } Vt de primo videmus in tit. C. de praedi. minor. { & in l. in causae, la ij. in prin. ff. de minor. & l. si vsusfructus. §. j. ff. vsusfru. quẽadmod. caue. De secũdo, quod non longè abest, in l. j. §. idem Põponius. ff. quod fal. tut. aut. vbi ita scribitur. tũc enim valebit per praetoris tuitionẽ, non ipso iure. De tertio, in tit. quando prouo. nõ est necess. De quarto, in tit. si in frau. patro. De quinto, apud Bald. in l. vlt. C. de manu. testa. dum dicit, quòd vbicunque in lege vel statuto dicitur, quòd ex stipulatione alterius quaeritur actio, semper intelligitur ipso iure sine cessione. quod dictum, vt id dicam obiter, dicit sing. Fran. Aret. in l. causa cognita. ff. de vulg. & pupil. vnde & illud quaeri solet, vtrùm ex stipulatione notarij quaeratur ipso iure sine cessione. de quo per Bar. in l. ij. ff. rem pupil. salu. forè, cum concord. à me collectis in tractatu de iure cõstituti possessorij, in iij. parte, in xxx. limitat. De sexto in l. vlt. C. de sacros. eccle. & l. j. ff. pro socio, cũ sim. De septimo in d. l. scire oportet. §. vlt. ff. de excu. tuto. & aliis multis in eo. tit. Ne tamen omittam aliis quoque modis ipso iure dici, qui ad hunc tractatum non pertinent. quos tu, si lubet, videre poteris apud Bal. in l. sub conditione, col. ij. versi. & secundum est. ff. de condi. indeb.

Aliquid ipso iure fieri, quo modo sit intelligendum.

409 ¶Sed tamen illud scire debes, ea illa omnia, quae sigillatim suprà deduximus, ex eodẽ propè fonte manare, in eundemque effectum ferè abire. { nam non ob aliud proponitur exceptio, quàm vt sententia sequatur: nec item ob aliud restitutio petitur, aut appellatio interponitur, quàm vt sententia quoque in id sequatur, quae rescindat quod actum est. { Et sic quoque de caeteris. } Quod ideo huc adiecimus, ne mireris quaedam nos discrimina posuisse { quae ad multa quae suprà diximus & dicemus postea priuatim pertinent. }

De eadem re.

410 ¶Quinquagesimumquartum, si statuto caueatur vt contra instrumentũ nulla exceptio siue defensio admittatur, intelligitur de defensionibus, quae ipso iure nõ tollunt actionem. Aliae enim quae ipso iure eam perimunt, opponi possunt non obstante eo statuto. Ita voluit Bald. in l. si non sortem. §. j. versic. sed quid de exceptione pacti. & seq. versic. & iterum versic. sed quid de exceptione nouationis. ff. de condi. indeb. Et facit quod & ipse Bal. scribit in l. si causam. quae est ij. col. j. versic. extra quaero. C. de execu. rei iudic. & Imo. in l. vlt. col. 8. ff. à qui. ap. non licet.

Vtrũ statuto caueri possit ut contra instrumentum nulla exceptio admittatur.

411 ¶Quinquagesimumquintum, quòd licet ius ciuile possit aliquid tollere ipso iure, ius tamen praetorium non posse, etiam si exprimeret. §. quos autem. Instit. de bono. possess. gl. in l. in substitutione, in verbo, fortè, in fi. vbi omnes eam sequuntur. ff. de vulg. & pup. substi. & omniũ expressissimè Ias. in l. j. §. sublata, in vtraque lect. col. j. ff. ad senatuscon. Trebel. potest tamen inducere quòd vbi ipso iure non competit obligatio ciuilis & naturalis ex lege ciuili, etiam nullum ius ipso iure competat ex eodem iure praetorio, per tex. in l. generaliter. vbi Franc. Aret. id expendit in j. not. ff. de verb. oblig.

Ius ciuile licet possit tollere aliquid ipso iure, ius praetorium tamen id non potest.

412 ¶Quinquagesimumsextum, licèt dubium sit, an cùm notarius deliquit in officio siue aliter, vnde contraxit infamiam, possit postea conficere instrumenta, & eis credendum sit, praesertim ante interdictionem iudicis, de quo per gl. & Bal. in l. ij. §. miles. ff. de his qui not. infam. & gl. in §. penul.

An notarius qui propter delictum in

officio cōtraxit infamiā, possit postea conficere instrumenta. in verbo, ipsis, in auth. de tabel. Inn. in c. fraternitatis, de hæret. Specu. tit. de instr. edi. §. restat, versi. quid si tabellio. Bar. in l. eadem. §. hac lege. ff. ad leg. Iul. repe. & consi. clxxiiij. Ser. Ioannes, & Bald. in l. cunctos populos, colum. 5. versicu. sed in infamia tabellionis. C. de summa trinitate. & Paul. Cast. consi. ciiij. ponitur in facto, in j. dubio, lib. 2. cum similib. Tamen illud propè conuenit, vt si crimen sit notorium, & tale quidem, ex quo ipso iure sit priuatus officio, nō valeant instrumēta ab eo confecta etiam ante sententiam: secus si non ipso iure sit priuatus, sed tantum sit priuandus, vt per Bald. in l. & militibus. C. de testa. mil. & Paul. Cast. consi. clxviij. super primo dubio, in iij. dubio, lib. j. & consi. clxxx. super eo quod primo loco quæritur, col. 3. versi. vlterius etiam videtur, eo. lib. 1. Et idem dici potest de cæteris officiis siue muneribus.

413 ¶Quinquagesimumseptimum, inter alias qualitates exceptionū quæ litis ingressum impediunt, hæc vna est, quando ipso iure concludit agenti non competere actionem, per l. si pupilli. §. vlt. ff. de nego. gest. & l. cum quærebatur, versi. proinde. ff. iudi. sol. & voluit Bar. in l. nam & postea. ff. de iureiur. & Paul. Cast. consi. ccxxj. antequam veniam ad dicta dubia, ad fin. lib. 2.

414 *Quod nullum est ipso iure, tractu temporis non confirmatur.* ¶Quinquagesimumoctauum, quod nullum est ipso iure, tractu temporis non cōfirmatur, etiam amoto impedimento, quod nullum ipsum reddebat. Secus si actus non erat nullus: sed tantū annullandus: verbi gratia, si testis productus erat excōmunicatus, sed dum deponit, erat absolutus, non valet testimonium: cùm ipso iure à testimonio repellatur. Sed si testis inimicus producitur, ante autem depositionem redeat in gratiam, valet testimonium, cū non nisi ope exceptionis repelleretur, & superuenerit extremum cōfirmans, arg. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. Hæc Bal. in c. quoniam contra falsam, col. 3. versi. sed obiicitur. extra de probationibus. Sed & hoc ante eum voluit gl. ordinaria in c. non firmatur, de reg. iur. libr. vj. De quo & tu vide latè per Phil. Dec. in l. quod in initio. ff. eod. tit.

415 *Quod ab initio ipso iure nullū est, ratificari non potest.* ¶Quinquagesimumnonum, quod præcedenti adfine est, quòd ab initio nullum est ipso iure, ratificari non potest, licèt cætera regulariter possint, secundum gl. in c. cum nos, in gl. vlt. in fi. & ibi etiam Host. paulò post medium, extra de his quæ fiūt à prælat. sine consen. cap. Host. & Io. And. in c. j. in prin. eo. tit. & Bar. in l. obseruare. ff. de offic. proconf. Pet. Anch. consi. cxxij. ex narratis in facto, ante fin. Alex. consi. lxxxviij. viso & diligenter ponderato, col. 5. versi. iiij. respondeo, lib. 5. & probatur ex c. auditis, & ibi gl. in verbo, post facto, Inn. & alij, extra de elect. { & in id quoque citatur c. nonnulli, & c. ex parte decani, de rescrip.

416 *De eadem re.* ¶Quod qualiter intelligatur, } vide per Fran. Aret. consi. cxxvij. eximie domine, col. 2. & Philip. Dec. in l. semper qui non prohibet, col. 3. versi. quartò regula. ff. de reg. iur. { & consi. ccclxvij. viso puncto, col. 2. versic. quia respondetur. } vbi alios antiquiores citant. Nempe vt quod nullum est ipso iure, ratificari non possit, vt retrotrahatur: sed potest vt à tempore tantùm consensus siue ratificationis habeat effectū. Super quo etiam vide c. cura, extrà, de iure patro. vbi actus erat ipso iure nullus, vt statim in seq. versicu. dicemus. & tamen vim obtinere potest ex consensu sequente episcopi, vt patet ex verbis, aut diocesani episcopi habuerit postea consensum. Ibique Panor. dicit quòd in eo casu actus valebit exnunc, non extunc. {Et vide etiam Lucam Pen. in l. ij. col. 2. versi. sciendum est etiam. C. de iure fisci. libr. 10. vbi & ad hoc alia quædam allegat. Et ante hos omnes vide Bald. consi. ccccxvij. primum dubium, in illo ipso primo dubio, libr. 2. vbi multis ostendit, id quod nullum est ipso iure ratificari posse. }

417 *Contractus ipso iure nullus, non præstat titulum præscribendi.* ¶Sexagesimum, contractus ipso iure nullus non præstat titulum præscribendi, licet aliàs secus, ex sententia Host. & Io. And. in d. c. j. post princ. extra de his quæ fiunt à præla. sine conf. cap. Tamen contrarium apertè innuitur in c. cura, de iure patr. Nam illic cōcessio erat ipso iure nulla, vt patet ex verbis, huiusmodi cōcessiones penitus irritas esse censemus. & tamen illic procedit præscriptio, vt patet ex verbis, nisi legitima fuerit præscriptione munitus. Tu omnino vide doct. ibi.

418 *Confirmās licèt nihil uideatur dare, fallit tamen si confirmat actum ipso iure nullum.* ¶Sexagesimumprimum, licèt cōfirmans nihil dare videatur. l. vnum ex familia. §. j. ff. de leg. ij. cum simil. fallit tamen si cōfirmat actum ipso iure nullum. nam is dare videtur, & censetur actus nouus. l. adoptio. ff. de adopt. l. legata inutiliter. ff. de lega. j. & l. Tribunus. §. vlt. ff. de mili. testa. Ita post Guil. voluit Bar. in l. more maiorum, in j. op. & ibi quoque Bal. col. 2. vers. & quia est via. vbi etiam dicit Cyn. idem voluisse. { ff. de iurisdi. om. iudi. } & sequuntur recentiores ibi qui adferunt concor. præsertim Soc. Ias. & Fran. Purp. Quibus adde { Rom. consi. xcviij. quò ad id de quo, in prin. & } Fran. Aret. d. consi. cxxvij. col. 2. versi. secundò hoc probatur.

419 *Ignorantia iuris.* ¶Sexagesimumsecundum, licet ignorantia iuris mulierem plerunque excuset. l. si adulterium. §. fratres. ff. de adult. cum simil. hoc tamen intelligitur in pœnis, quæ ipso iure non irrogantur, sed sententiam hominis requirunt. In his autem quæ ipso iure imponuntur, ignoratia iuris eas non excusat. Bal. in l. liberorum. §. notatur. ff. de his qui no. infam. per glo. ibi, quam dicit multùm singularem, quæ tamen hoc non dicit, sed aliud quippiam, de quo diximus suprà in xvj. differentia, nu. 332. decimoseptimo infamia, vbi videre poteris.

420 *Allegare turpitudinē suam an quis possit.* ¶Sexagesimumtertium, licèt quis non possit allegare suam ipsius turpitudinem. l. cùm profitearis. C. de reuoc. don. & l. si creditoribus. C. de ser. pign. da. manu. & c. inter dilectos, cum concord. vbique à glo. citatis, id tamen non procedit, cùm turpitudo talis est, vt per eam concludatur ius actori ipso iure non cōpetere, vt nuncupatim voluit Caro. Ruin. consi. lxxij. primò videtur, col. j. nu. 2. lib. 5. in id allegans Cardi. Floren. Imo. & Panor. in d. c. inter dilectos, de donat. qui tamen id non

non dicunt,ſed aliud,vt ibi per eos videre poteris. At idipſum nũcupatim voluit Bal. quem ipſe non allegat,in repet.l.ij.col.29.verſi.ad ſolutionem iſtius quæſtionis,ff.de iureiur.per l. quemadmodum.C.de agricol.& cenſit.lib.xj.

411 ¶Sexageſimumquartum,in eo quod quæritur,an qui reſtituitur propter impedimẽtum, reſtituatur pro rata temporis impedimenti,ad totum tempus,habemus gl.no.in c.ſi electio,in glo.vlti.de elect.libr.vj.Quòd ſi quis reſtituatur ipſo iure ſine miniſterio iudicis, ad integrum tempus reſtituitur, & ſi vno tantũ die fuerit impeditus: vbi tamen illi ſuccurritur per viam reſtitutionis, & miniſterio iudicis,tunc non habet niſi tantũ tempus,quantum amiſit,per iura quæ ibi allegat, & ſequitur,& alios alleg.Fely.in c.ex ratione,col.2.verſic.quintò dum intricatè,de reſcri.vbi & hoc duobus modis limitat,vt ibi videre poteris.

412 ¶Sexageſimumquintum, licèt dubium ſit, an admittatur excipiens contra perſonam electi poſt confirmationem,idque recipiat multas declarationes & diſtinctiones,tamen id haud dubiè tenetur illum ſemper admitti,cùm opponitur exceptio,per quam(ſi vera eſt) eſſet ipſo iure priuatus, vt hæreſis,& ſimilia,arg.c.quo iure,viij.diſt.& c.accepta,de reſtit.ſpol.licèt ſecus,ſi non ipſo iure in multis caſibus, etiam ſi crimina eſſent grauia,vt homicidium,periurium, adulterium, per l.ad probationem.C.de probat.cum ſimil.Ita enim voluit Ioan.And.poſt Compoſt.in c. quod ſicut, col.pen.verſi.ſed ſi dicitur,extra de elect. *Excipiẽs contra perſonam electi an admittatur.*

413 ¶Sexageſimumſextum,cùm quæritur an citatus à iudice incompetente teneatur comparere, allegaturus illius incompetentiam,inter cæteras diſtinctiones illa eſt,quòd aut ipſo iure deficit iuriſdictio illius, & tunc citatus,ſi notorium eſt, comparere non tenetur:nec valebit proceſſus factus contra illum. Aut ope exceptionis potuit ſe ſubtrahere ab illius iuriſdictione, vt in caſu l.j. C.quando inter pupil.& vidu.& in authen.habita.C.ne fil.pro pat.& tunc tenetur comparere & excipere,aliàs valebit proceſſus factus contra eum,per l.ij.§.legatis,& l.ſi quis ex aliena.ff.de iudi. Ita enim voluit ipſe Io.And.in addit.Spec.tit.de cita.§.j.in prin. *Citatus à iudice incompetente an teneatur comparere.*

414 ¶Sexageſimumſeptimum,quando ex cauſa tranſactionis reus eſt ipſo iure liberatus, tunc poterit pœna peti & actor repelli exceptione tranſactionis, per text.in l.vbi pactum,ſecundum communem lecturam C.de tranſact.At ſi reus non ipſo iure,ſed ope exceptionis eſt liberatus,ſecus:quia ſi pœna petitur,contra exceptionem datur replicatio,per l.cùm proponas, eo.titu.ſuper quo vide omnino doct.omnes vtrobique. *Actor quãdo repellatur iure trãſactionis.*

415 ¶Sexageſimumoctauum, quando caput ſiue remedium incompetens eſt nullum ipſo iure, tunc ſufficit ignorantia iuris,ad hoc,vt quis non videatur renunciaſſe remedio competenti:ſed quãdo actus qui fit,vel approbatur,eſt validus ipſo iure,poteſt tamen impugnari,tunc fauore teſtamẽti, vt inſtitutio & voluntas teſtatoris ſeruetur,quantum fieri poteſt,etiam error iuris præiudicat, vt retractari non poſſit,tex.eſt vtrunque probans in l.poſt legatum,in prin.& ibi Bar.col.j.ff.de his quibus vt indig.& quem in id dicit ſingu.Franc.Aret.in l.Clodius,col.2.verſic.quærit ibi gl.ff.de acquir.hære.Et bene facit l.ſi patronus,in vlt.membro.ff.ſi quid in fraud.patro.quam etiam allegant Bar.& Aret.vbi ſuprà. *Iuris ignorantia quãdo ſufficiat.*

416 ¶Sexageſimumnonum,quando pœna infertur ipſo iure,tunc res iudicata dicitur, confeſtim quã ſententia lata eſt,non expectatis decem illis diebus,intra quos appellari poteſt:aliàs ſecus,vt videre licet ex glo.& Bart.in l.furti.§.j.ff. de his qui not.infam. & in l.qui vltimo.ff.de pœn. & ipſe Bar.in l.j.ff.de re iud.& Fran.Aret.in l.qui à latronibus.§.ſi quis in capitali,col.3. verſi.ſed iſte intellectus.ff.de teſta.ex quibus planè intelliges,quem effectum hæc differentia habeat. *Pœna quando infertur ipſo iure, tunc res iudicata dicitur.*

417 ¶Septuageſimum,cùm fertur ſententia contra abſentem,pro eo qui non habet actionem ipſo iure,& ſcit actionẽ ſibi non cõpetere,ſemper ea ſententia nulla eſt ipſo iure,licèt ſibi cõpetat actio, ſed per exceptionem elidi poteſt,valet ſententia:de quo quia longa eſt controuerſia inter noſtrates,ne te ſic diutius detineam,vide canoniſtas in c.ſi duobus,de appel.Bar.in l.abſentem,in iij. q. ff.de pœn.Alex.& Fran.Are.poſt alios in l.ſi is ad quem.ff.de acqui.hæred. *Sententia lata à iudice quando ipſo iure nulla ſit.*

418 ¶Septuageſimumprimum aſſumitur ex l.neceſſariis.ff. de acquir.hæred.vbi ſui hæredes poſt immixtionem non habent abſtinendi beneficium, niſi ea immixtio ſit ipſo iure nulla.Ita enim eam l.intelligit Bal.ibi,ſuper quo vide omnes ſcribentes in eo loco.

419 ¶Septuageſimumſecundum,cùm quæritur an cùm teſtator inſtituit duos hæredes: alterum incapacem,in eo quod capere poteſt vel etiam in re quapiam:alterum in reſiduo,an hic totum habebit,nécne? Sunt qui diſtinguunt,an ille ipſo iure capere non poterat,an ipſo iure, de quo tu vide Cy.& Alber.poſt Petr.in l.pater,quæ eſt ij.C.de hæred.inſti.Et hinc occaſione ſumpta,rixantur an ſpurius ſit ipſo iure incapax,de quo in l.hæreditas.C.de his quib.vt indig.ſed & tu de hoc vide Corn.in d.l.ij.& de hoc quoque nonnihil per Bal.in l.ſi is qui.ff.de vulg.& pupil.ſubſti. *Spurius an ipſo iure ſit incapax.*

420 ¶Septuageſimumtertium dubium eſt, vtrùm ante ſecundam ſtipulationem pœnalem cõmiſſam poſſit agi ad id quod venit ex prima veſtita,in qua re gl.noſtræ ſunt contrariæ, & habent vtræque ſuos ſectatores.At Bart.in l.ita ſtipulatus,col.vlti.ita diſtinguit. Nã aut pœnalis ſtipulatio ſequens nouat primã ope exceptionis,& tũc poſſit agere,vt ſaltem valeat ſententia,ſi non oppoſitum fuerit.l.ſi fideiuſſor.ff.manda.nec enim poteſt poſt latam ſententiã, talem exceptionem opponere, niſi in caſibus notatis in l.j.C.de iuris & fact.ignor.Aut nouat ipſo iure,& tunc non valet ſententia per not.in l. vbi pactum.C. de tranſactio.& hoc admodum conuenit cum eo quod *An ante ſecũdam ſtipulationẽ pœnalem commiſſam poſſit agi ad id quod uenit ex prima ueſtita.*

diximus in xx.discrimine,& vide etiam quod dicemus in lxxvij.discrimine.

431 ¶Septuagesimumquartum,si impetrans rescriptum, per ignorantiam quicquam obrepsit,iudex etiam delegatus cognoscet de principali,non si per malitiam,vt no.in l.præscriptione.C.si contra ius.Sed hoc intelligit Io.Fab.ibi,quãtum ad primum caput, nisi esset talis subreptio qua probata,rescriptum ipso iure nullum redderetur,vt in c.statutum,de rescript.lib.6. Nam iudex non cognoscet de principali,etiam si per ignorantiam subreptum fuerit.

Rescriptum quando ipso iure nullũ redda̕tur.

432 ¶Septuagesimumquintum,in illa quæst.tenebricosa, an si dominus condonauerit culpam vasallo,ob quam feudo priuatur,sit tunc feudum censendum nouum,veluti de nouo concessum: an antiquum,vt prius erat? sunt qui distingunt,an ea erat culpa,quæ ipso iure vasallum priuabat,an non ipso iure,de quo tu vide Andr.Isern.Iac.Aluar.Marti.Laud.& Cardi.Alex.in c.j.tit.de vasal. decrep.ætat.& plurimos quos tibi longo ordine retuli suprà in ead.glos.nu.12.ex his autem, & in tracta.Retractuum,tit.j.§.xxxij.gl.j.nu.29.quid autem de feudo.Ex quibus multos comperies id quod diximus scribentes:& inter alios,ne te diutius detineamus omnes sigillatim conquirendo, Bal.in c.super,col.2.versi.quæro si vasallus,tit.de prohib.feud.aliena.per Feder.

433 ¶Septuagesimumsextum,quod voluit idem Bal.in l.quid ergo.§.pœna grauior,col.vltima, versiculo vlteriùs circa nostram.ff.de his qui not.infa.in priori lectu.quòd nunquam potest per iudicem commutari pœna,quæ ipso iure à lege infligitur,in aliam,per l.palam,in fi.ff.de rit.nupt.licèt nonnunquam vna pœna in aliam commutari possit,vt not.in d.§.pœna grauior.

Pœna quæ ipso iure infligi tur, an poßit commutari.

434 ¶Septuagesimumseptimum, qui ipso iure tutus est,non habet necesse opponere: qui verò ope exceptionis,necesse est illi eam exceptionem opponere, alioquin condemnabitur,& valebit sententia,Bald.in l.si cum exceptione.in princ.ff.quod quisque iur.in j.lect. Et id quidem propemodum ei simile est quod diximus supra in xx.discrimine & iterum in lxxiij.

435 ¶Septuagesimumoctauum,quia à nostris tractatur,an actus inualidus confirmari possit, tũ alibi sæpe,tum in l.legitima.ff.de pact.Bal.ibi,col.vlti.versic.sed oppo.dicitur,ita distinguit. Aut deficit actus propter inhabilitatem personæ,aut propter defectum formæ, aut propter defectum causæ. Primo casu,aut est talis persona,in quã actio nõ cadit ipso iure,& tunc cõfirmari nõ potest.l.j.§. si filius.ff.de leg.iij. nisi causa confirmans superueniat tempore habili & de nouo.l.si minor.ff. de ser.export.Aut est persona in qua actus sustentari possit ipso iure,sed ei obstat exceptio., & tunc potest confirmari.non quòd per se ipsum cõfirmetur: sed per causam confirmantem.l.si mulier. C.ad senatus.Velle.Secundo casu cùm est defectus formæ,& cætera,quæ omitto ad hunc locum minimè pertinentia,sed id habet nescio quid confine cum lviij.& lix.discriminibus,vt ibi videre poteris.

An actus inualidus confirmari poßit.

436 ¶Septuagesimumnonum,cùm tractatur,an dolus cum dolo compensetur, Bald.in l.cum mulier, col.3.in xij.q.ff.sol.mat.hanc inter cæteras distinctiones post Dy.& Iac.Are.ponit.nam aut agitur criminaliter,aut ciuiliter,si primum,aut loquimur de compensatione pœnæ extinctiua,& nõ fit.l. ij.§.si publico.ff.de adul.aut de compensatione exclusiua personæ,cui dolus obiicitur ad eã repellendam,& tunc refert,an compensatio fiat ipso iure,& non fit:aut ope exceptionis,& tunc iterũ refert,an exceptio opponitur post litem contestatam & cætera,quæ ibi videre poteris.

An dolus cũ dolo compensetur.

437 ¶Octuagesimum,quia quæsitum est,an restitutio in integrum possit incidenter peti,Bal.in l.nam & postea.§.si minor, col.j.versic.& ideo cùm quæritur.ff.de iureiur. Si minor,inquit, læsus est in iudicio,aut actus lędens perimit ius minoris ipso iure,quia renuntiauit actioni,quæ ipso iure tollitur,tunc non potest incidenter restitutionem petere,sed necesse est, vt principaliter petat, quia per modum replicationis non posset,cùm actionem non habeat,arg.no.in l.lecta.ff.si cer.pet. & in l.vbi pactum.C.de trans.& in l.cum à te,in gl.ff.de dol.mal.Si autem non perimit ipso iure, & tunc aut simpliciter replicat,& non potest,arg.leg.necnon.§.exceptio.ff.ex quib.caus.maior. Aut petit restitutionem, & potest,per d.§.si minor.Quid autem in contractu & præscriptione, ibi videbis.neque enim ad hunc locum pertinet.

Restitutio in integrum an poßit incidenter peti.

438 ¶Octuagesimumprimum,pœnæ pecuniariæ impositæ ratione delicti & postea ipso iure sublatæ, renasci non possunt,si veniunt ratione contumaciæ vel pacti. Si verò non sint ipso iure sublatę, semper possunt instaurari ope replicationis.l.pacta nouissima.C.de pact.& voluit Bald.qui & alia multa iura in id citauit,in l.si quis accepto.ff.de cond.cau.da.

439 ¶Octuagesimumsecundum, dubitatur à multis an naturaliter obligatus restitui posset aduersus naturalem obligationem,qua in re nonnulli dicunt restituendum, nisi sit tutus ipso iure,de quo in l.Marcellus.ff.de condi.indebi. & in l.iij.§.pupillus.ff.de nego.gest.per Cyn.in l.indebito.C.si aduer.solu.& Bal.in l.interdum.ff.de condi.indeb.

440 ¶Octuagesimumtertium,cùm pœna ipso iure infligitur,ea non imponitur delinquenti extra territorium,quia nec iuris nec facti executio ibi celebrari potest.ca.vt animarum, de constit.lib.6. Si autem non ipso iure, sed per sententiam,& hæc potest infligi subdito delinquenti extra territorium,quia sumit effectum intra territorium:& de natura sententiæ iudicis est,vt possit ligare absentem,vt qui ratione contumaciæ pro præsente habetur,authen.qua in prouinc.C.vbi de crimi. agi opor.& faciunt no.in l.amissione.§.qui deficiunt.ff.de ca.dimi.& in l.ij.C. de eunuch.& in l. mercatores.C. de commer.& mercat.Hæc Bald.in l.j.col.antep.versi.viso an forensis.C. de sum. Trini.sed tu de hoc vide pleniùs Dom.post alios à se citatos in d.c.vt animarum,col.ij.

Iuris ac facti executio quãdo nullũ habeat effectũ.

441 ¶Octuagesimumquartum, vbi ipso iure lata est sententia per legem, non potest ficta siue præsumpta confessio reuocari prætextu erroris.l.quoniam.ff.de his qui no.infa. & l.si tutor.C.de interd.matri.licèt aliàs reuocari possit l.diui.ff. de pœn.& in §. si verò in auth.de exhib.reis. Hæc idem Bal.in l.error,paulò ante finem.C.de iur.& fact.ignor.

442 ¶Octuagesimumquintum, si socius omnium bonorum emit de pecunia communi, res non est communis ipso iure,sed per actionem pro socio tenetur eam communicare, vel pecuniam restituere,per l.si quis societatem,in ij.respon.ff.pro soc.& l.Titiũ & Meuium.ff.de admi.tut. cum simi. Et hoc est magni effectus,vt dicit Bald.in l.j.ad fin.C.si quis alter.vel sibi,quia si quis interim alienaret,in alium transferret dominium,nec posset emptor cõueniri,cùm res non sit cõmunis, sed communicanda,nec personalis actio sequitur fundum l.cogi.§. quæritur.ff.ad Treb. & l.cùm fundo,& ibi Bal.ff.de seruit.rusti.præd.& l.eum cui.C.de act.& obli.cum simili.Etiam si obligatio personalis sit contracta respectu rei.l.quædam.§. nihil interest.& l.vlti.§.j.ff. de contrahen.empt. cum aliis multis concord.à me collectis in tract.retract.lib j.§.viij.in glos.v.num.7.incip.id quod procedit.

Socius omniũ bonorum si emerit aliquid de pecunia cõmuni, an res empta sit communis.

443 ¶Octuagesimumsextum,sublato principali ipso iure,funditus sublatum est accessorium,quia per se stare non potest,& ita habet locum l.cùm principalis.ff.de reg.iur.cum simil.Secus si non ipso iure,sed tãtùm per exceptionem.l.eos.C.de vsur.Ita voluit Iac.Bu.in l.ij.C.de luitio. pign.quem refert Bald.ibi, qui tamen dicit posse dici quòd in d.l.eos.vsuræ erant deductæ in stipulationem. Ideoque perempta sorte principali,nõ ideo perimuntur, cum per se stent ex illa stipulatione per leg.j.C.de iudic.Sed tu de hoc vide latiùs Cyn. & Alber.in d.l.ij.quam vnam legunt ex toto illo tit.Et hæc addas ad Phil.Dec.in d.l.cùm principalis.

Sublato princip.iure sublatum est & accessorium.

444 ¶Octuagesimumseptimum,quia quæri solet, an vitiato principali vitietur & iuramentum super eo appositum,in qua re nostri & legistæ & canonistæ digladiantur vbique, inter cæteras autẽ distinctiones,quæ huc afferuntur,ea vna est de iure ciuili.Nam aut aliquid est prohibitum ipso iure & in effectu,& tunc id non confirmatur iuramento, per l.non dubium.C. de legib. Aut ipso iure est aliquid,sed non cum effectu, & tunc iuramentum supplet circa effectum, vt non possit impugnari,vt in auth.sacramenta puberum.C.si aduers.vendi.Hæc Bal.in d.l.non dubium, col antepen.in xvij.oppo.vbi hinc sequi dicit quòd si contractus minoris vel maioris valet ipso iure, iuramentum tollit ei omne iuris beneficium in iure singulari, cuiusmodi est beneficium restitutionis in integrum.

Vitiato principali, an vitietur iuramẽtum super eo appositum.

445 ¶Octuagesimumoctauum,non longè ab illis distat quod scribit idem Bald.consil.cccx.super eo quod quæritur post medium lib.2.quòd quãdo iudicium est ipso iure nullum,si non valet principale non valet iuramentũ.l.si quis inquilinus.§.vlti.ff.de leg.j.& arg.l.si minor.ff. de ser.export. Nec obstat,inquit,auth.sacra.publ.quia ea loquitur de contractibus, vbi ex consensu oritur obligatio naturalis; & ideo potest accedere fomentum iuramenti, sed in iudiciis talis obligatio non oritur.l.Iulianus.ff.de condict.indeb.quia ea redduntur in inuitum.l.inter stipulantem.§.sacram. ff.de verborum obligat. Sed quantum ad contractus pertinet, an scilicet iuramentum confirmet contractum ipso iure nullum, vide quæ scripsimus in nostris legibus connubialibus, in gl.iij.in verbo,*ne peals*; nu.25.ex his quoque,& seq.vsque ad fi.eius gl.

Iudiciũ quando est ipso iure nullũ, non valet iuramentum.

446 ¶Octuagesimumnonum,in his quæ ipso iure concessa sunt,non necesse est adire iudicẽ,vt in cæteris rebus.l.j.§.hoc autem Senatus.ff. de ser.fugit.licèt tamen possit officium iudicis, si de facto expedit implorari,vt no.in l.ij.C.de iure emphy.& in l.iij.C.de pign.nã tutiùs fit quod autoritate iudicis fit.Spec.tit.de feud.§.j.versic.xviij.quæritur.& in hoc debent iudices se faciles præstare, & interdum sine citatione alicuius,ne fuga instruatur, vt not.Iaco.But.in l.consentaneũ.C.quomo. & quand.iud.Bar.in l.ait prætor.§.qui debitorem.ff.quæ in fraud.cred.& facit quod idem not.in l.si quis seruiture.ff.de furt.& Imo.in c.vt fama,de sen.excom.& Io.And.in c.cùm nõ ab homine, de iudi.& sic iudex per modum voluntariæ iurisdictionis hoc concedit, per not.in §.multis, inst.de liberti.& in l.iij.§.j.ff.de bono.possess.Hæc Bal.in l.requirendi,in prin.C.de ser.fugit.

In his quæ ipso iure concessa sunt, nõ est necesse adire iudicem.

447 ¶Nonagesimum,si in venditione adhibitus fuerit dolus in minùs vendendo,tenet venditio, sed potest suppleri iustum pretium per emptorem.l.diligenter.ff. mand.& leg.Iulianus.§. si venditor. ff.de act.empt.Sed hoc verum est,cùm venditio nõ est vlla ipso iure.quòd si talis sit,ea suppletio locum non habet.l.j.C.si vend.pigno.agat.& voluit Bal.cuius hæc sunt,in l.cùm contra,eo.tit.

Dolus si in venditione sit adhibitus, an venditio valeat.

448 ¶Nonagesimumprimum, dum quæritur vtrùm valeat impetratio dignitatis vel beneficij, non facta mentione possessionis aduersarij.Idem Bald.consi.ccclxxxviij.insuper quæritur.lib.1.ita distinguit: Aut possessor non habet titulum saltem coloratum,& valet impetratio:aut habet,& tunc aut titulus est ipso iure nullus,aut per sententiam annullandus, si primum quidem sit existenter vt ipse loquitur,sed non euidenter,& tunc aut est clausula amoto quolibet illicito detentore, & valet impetratio,quia ista clausula æquipollet mentioni coloratæ possessionis, ex sententia Ioannis de Deo.Si autem ea clausula non est,non valet impetratio,quia iste possessor nõ potest amoueri sine sententia diffinitiua principaliter lata,& non incidenter, & sic non habebit per modum executiuum,vt in cap.cùm nostris, de conces.præb.&c. quæ tu apud ipsum Bald. videre potes; neque enim huc aliter pertinent. Et vide interim quæ diximus supra in xviij. discrimine qui est in num.335.& seq.

Impetratio beneficij an valeat non facta mentione possessionis aduersarii.

449 ¶Nonagesimumsecundum, matrimonium quod ipso iure nullum est,non præstat impedimentum iustis nuptiis,maximè si hoc declaratum fuerit,vt no.in l.non præstat,de reg.iur.lib.vj.nam licitè contrahit nuptias,qui priores efficaciter non contraxit.l.hæc cõditio.ff.de cond.& demon. Quod tamen verum est,nisi Papa in primo matrimonio dispensasset,ca.literas,de restit.spo.nam tunc de non esse transisset ad esse,& ideo aliud postea contrahi non posset.§.affinitatis,Instit.de nupt.Hæc sunt Bal.consi.xcv.punctus dubij,in j.dubio,lib.2.

Matrimoniũ quod est ipso iure nullũ, nõ impedit iustas nuptias.

450 ¶Nonagesimumtertium,id quod fit per legem ipso iure,non desiderat scientiam hominis.l.apud hostes,C.de suis & leg.& l.liber homo.§.vlt.ff.de stipu.seruo. & l.ex militari.§. vlti.& l.seq.ff. de mil.test.& l.multùm interest.ff.de condi.& dem.& l.si pecuniam.§.si seruum.ff.de condi.ob cau. & l.eius qui in prouincia.ff.si cer.pet.Ita Bal.in consi.ccccilij.quia dictus,in prin.lib.3.

451 ¶Nonagesimumquartum,si vasallus culpam admiserit aduersus dominum, an posit illam eluere,& rem reponere in pristinum statum,sine metu pœnæ,saltem antequam dominus dictarit iudicium contra eum. Et ita distinguitur, an pœna ipso iure infligebatur, & non posit sine consensu domini,vt in c.j.tit.quid iur.sit si post aliena.& argu.c.j.§.ex hoc,tit.de feud.fœ.nam cùm à iure facta sit executio,non iam ampliùs potest suam culpã purgare,per ea quæ diximus de moræ purgatione suprà in x.discrimine. Secus si pœna infligenda esset per sententiam, quia ante eam potest purgare,ex no.in §.item mixta est actio,Inst.de actio.Et ita determinat Bald.in c.j.in prin. col.ij.versi.quid si vasallus,tit.de prohib.feud.alie.per Fed.& huc quoque pertinent quæ diximus in viij.discrimine.

Vasallus si admiserit culpã aduersus dominũ, an possit illã eluere.

452 ¶Nonagesimumquintum,quia quæstionis est an valeant secundæ literæ impetratæ sine mentione primarum,in quo Pan.ita distinxit in c.ex tenore,col.ij.vers.& in gl.ibi,ego sic distinguerem. Nam aut tempore secundarum literarum primæ erant nullæ ipso iure,& valent secundæ, vndecunque surgat defectus,siue ex defectu impetrantis,siue alterius,per d.reg.nõ præstat, de reg.iur. lib.6.Aut primæ erant aliquæ,sed ex postfacto corruère,& tunc si sunt ad beneficia, non valent. c.si eo tempore,de rescri.lib.6.si ad lites,subdistinguit,vt ibi videre licet.Quòd si primæ literæ tenent,sed possunt annullari per exceptionẽ,& tunc aut per exceptionem competentem tertio, & non valent,vt in casu c.mandatum,extr.eo.titu.aut competentem secundo impetranti,& valent secundæ,arg.l.si dari stipuler.ff.de verb.obl.& l.non videtur latitare.ff. de iudi.

Literæ secundæ impetratæ an valeant sine mentione primarum.

453 ¶Nonagesimumsextum,agnatus cui ius est reuocandi alienationem factam in extraneum, id facere debet intra annum à morte alienantis,per c.Titius, tit.si de feud. fue.controuer.inter do.& agn.vti & in alio casu in c.j.§.porrò,tit.qual.olim feu.alie.pot.Sed hoc intelligitur, quando alienatio ipso iure non est nulla,vt in dictis locis,quòd si ipso iure nulla est, non currit hoc tempus nec agnato nec domino,de quo loquitur d.§.porrò,vt probatur in c.j.titu.de prohib. feu.alie.per. Fed.& voluerunt Marti.Laud.& Card.Alex.in d.c.Titius,vterque col. vlti.

Agnatus cui est ius reuocãdi alienationẽ factã in extraneũ quãdo id facere debet.

454 ¶Nonagesimumseptimũ,quod ex eodem assumitur,si ea alienatio ipso iure non valet,potest statim agnatus vel dominus non expectata morte alienantis reuocare.l.j.§.sed & res,tit.per quos fiat inuestit.& c.j.versi.alioquin, titu.de alien.feud.Quòd si non sit eiusce modi,agi non potest ante mortem ipsius alienantis,secundum dist.dicti ca.Titius,vbi ipse Mart.& Card.id annotarunt.

455 ¶Nonagesimumoctauum,quod ex eodem fonte procedit,cùm alienatio est nulla ipso iure,nõ est necesse alienanti agere reuocatoria,quæ datur ad reuocandum.d.§. sed & res.secus si nõ sit eiuscemodi.c.j.tit.quali.olim feud.alien.pote.& voluerunt iidem Marti.& Card.in d.c.Titius,col.vlti.

456 ¶Nonagesimumnonum, si minor gesserit se pro hærede & factus maior debitores hæreditarios exegerit,non per hoc videtur sibi præiudicare,quin iure minoris abstineri posit,cùm id fecerit ex necessitate præcedentis aditionis factæ in minori ætate,per leg.iij.§.scio.ff.de minor.Non potest ergo dici actus voluntarius,qui inducit aditionem.Quòd si quis obiiciat illum actum non videri necessarium,cùm minor potuisset petere se restitui aduersus primam illam aditionem, vnde videri ei imputandum facto maiori, si non fecerit,sed potius ipse debitores exegerit.Ex quo enim habebat priuilegium,eo non vtendo fecisse videtur voluntariè,non necessariò.l.voluntariè.C.de excu.tut.& l.ait prætor.§.permittitur.ff.de minor.& quod no.Bal.in auth.presbyteros.C. de epis. & cler.& in l.libertorum,col.ij.versi.in ea gl.ibi.C.de testi.Sed huic obiectioni ita respõdet Fran. Aret.in l.pro hærede.§.si sepulchri,qui est vlti.ff.de acq.hær.vt hæc iura procedant,quando allegans priuilegium est tutus ipso iure:secus si esset opus remedio rescindente,vt est restitutio in integrum, tunc enim non dicitur actus geri voluntariè, per d.§.scio, quem monet semper menti tenendum.

Non dicitur actus voluntarius,qui inducit aditionem.

457 ¶Ex quo vnum tibi maximè annotandum monemus. quod quotidie tibi in practica continget, quod in d.§.scio,qui nunquam non allegatur an id quod diximus, aditio minoris non fuit nulla,& consequenter facta solenniter fuit,alioquin opus non fuisset restitutione in integrũ, de qua is tex.nuncupatim loquitur,quæ tum demum competit,si iuris solennitas interuenit: sed minor ibi conuentus est:quia fortè hæreditas reperitur onerosa, neque enim id extraordinarium remedium competit,nisi cùm ordinarium deficit.l.in causæ cognitione etiam,in prin.ff. de minor.quæ loquitur speciatim in hoc casu, & eius sunt hæc verba, in causæ cognitione etiam hoc versatur, num fortè alia actio posit competere citra in integrum restitutionem: nam si communi auxilio & mero iure munitus sit, non debet ei tribui extraordinarium auxilium. Igitur si minor sine vlla

De eadem re.

solennitate

solennitate hæreditatem adiit,ob quod potest dicere aditionem nullam, quod est remedium ordinarium.Certè si is effectus maior debitores exegerit,aut quidpiam aliud simile effecerit, quod non nisi nomine hæredis facere potest,videtur nouo consensu & actu adiisse hæreditatem,ita vt illi iure minoris ætatis succurrendum non sit.Nisi si quis diceret in Gallia semper opus esse in integrum restitutione,quod verum non est: nam satis est obtinere literas regias, quibus mandetur actum declarare nullum,& in quantum opus fuerit rescindere &c.

418 ¶Centesimum,ex differentia eius quod nullum est ipso iure,& eius quod per exceptionem tolli potest,fit vt si statutum prohibeat, ne contra instrumentum possit opponi exceptio,si tamen id sit nullum,poterit opponi non obstante huiusmodi statuto,vt voluit Bart.in l.j.§.j.ff. quod vi aut clam,& eius autoritate Fran.Aret.in l.si dari,quam legit cum l.qui bis idem,col.j.ff.de verb.obli. hinc occasione sumpta quòd text.ibi appellat stipulationem quasi nullam obstante exceptione. Nam per ea verba (inquit) datur intelligi,non omnino paria esse, quippiam nullum esse ipso iure,& exceptionem competere. *Ratio quare contra instrumentum non possit poni exceptio.*

419 ¶Centesimumprimum,pœna legalis toties committitur,quoties iteratur idem factum.l. infitiando.§.infans.ff.de furt.sed hoc tamen procedit,vt inibi,quoque probatur,in pœna quæ ab homine per sententiam imponitur,secus si pœna ipso iure imponatur, quando plura facta sunt continuata,vt not.voluit Io.And.in c.delictum personæ,de reg.iur.lib.6.in Mercu.Bal.in l.si quis non dicam rapere,col.3.versi.item no.aliam differentiam.C.de episc.& cle.& Fran.Aret.in l.si sic stipulatus,col.3.versi.& ad materiam.ff.de verb.obli. *Pœna legalis toties committitur, quoties iteratur idem factum.*

420 ¶Centesimumsecundum,cùm sententia lata est contra priuilegium,quod ipso iure tollit iurisdictionem,non valet,quia lata est à non suo iudice.Inn.in c.ex parte in Christo,de verb.sign.At si non ipso iure sed per exceptionem declinatoriam tollit iurisdictionem, valet sententia,vt not.in auth.habita.C.ne filius pro patre,& in c.cum personæ,de priuil.libr.6.hæc Bald.in l.qui autem,in additio.ff. si quis cautio. *Sententia lata à non suo iudice, nō valet.*

421 ¶Centesimumtertium, cùm iurisdictio expirat aut soluitur ipso iure,si id partes sciant, & nihilominus sponte litigant, non valet processus, per l.priuatorum.C.de iurisdict.omn.iudic.Si autem non ipso iure,sed ope exceptionis,valet : cùm iurisdictionis substantia ipso iure non sit extincta, Paul.Cast.in l.more maiorum,col.ij.versi.in tex.ibi solui mandatum.ff.eo.titu. de iurisdi. omnium iudic. *Iurisdictio cū expirat ipso iure, an valeat processus.*

422 ¶Centesimumquartum,quia dubitari solet,an possit opponi exceptio , ad impediendum processum ante litis contestationē,de quo latè per omnes in l.si quæramus.ff.de testa.Et inter alias huius rei distinctiones hæc est,vt si talis exceptio sit, quæ concludat actionem ipso iure non competere,possit opponi,aliàs non possit.Sed quia id non indubitatum est,nec perpetuum,vide Bar. in l.cùm quærebatur.ff.de iudi.sol.& omnino Franc.Aret.in d.leg.si quæramus, col.j.iterumque iij.versi.adde quòd si tenes. *An possit opponi exceptio ad impediendū processum ante litis contestationem.*

423 ¶Alia discrimina(nam vt verum fatear,horum sigillatim describendorum iam me cepit fastidiū) intelliges ex l.si is qui tres,& ibi gl.in verbo,tenuit eum,& alij doct.ff.de excu.tuto.& in c.reprehensibilis,in prin.extrà de appel.& in c.si quādo,de electio.lib.6.& in c.quia periculosum,de sent. excom.eo.lib.6.Bart.in l.j.C.de re iudi.Bal.in l.Titia in ij.lect.col.j.ff.de inof.testa.& in l.pater,in ij.lect.col.ij.versi.in ea gl.ibi habere,eo.tit.& in repe.l.ij.col.16.versi.& ideo cùm quæritur, & col. seq.versi.sed an exceptio,& rursum col.20.vers.sed quid si reus.ff de iureiur.& in l.iusiurandum & ad pecunias.§.cùm res,eo.tit.& in l.si is qui.ff.de vulg.& pup.substit.& in l.j.col.ij.versic.quædam sunt pœnæ confiscatiuæ,C.ex delic.defunct.& in l.si pater,in prin.C.de hære.instit.& in l.j. C.de re iudi.& consi.cxix.Petrus tenebatur,post medium,lib.1.& consi.ccccvij.in quæstione, col. ij.eo.lib.1.& consi.cl.casus actualiter,in fi.eo.lib.2.& consi.cccccxcix.ita ad plenum,eo.lib.2. Fran. Aret.post alios multos ab eo citatos,in l.ex duobus,la ij.col.pen.in x.q.præsertim versicu.ad hoc potest,& versi.& ex vtraque solutione.ff.de duob.reis.& omnibus vbique. vix enim finis huiusmodi discriminum reperiri posset.

IN EIVSDEM DONATORIS ARBITRIO.

1 GITVR pater ipse qui donauit,confestim nato filio potest reuocare donationem:nec mors ipsius donantis expectanda est,vt is filius reuocet, vt apertè indicant hæc verba , nec obscurè voluit glos. vlt.& apertiùs omnes doct.hic , è quibus Bald.in duobus locis j.lectu.itemque in ij.lect.etiam in ij.locis subinfert non esse necesse patri rem hanc reseruare ipsi filio,sed posse de ea,vt libitū fuerit disponere. Sed & donantem ipsum posse reuocare,tenet Collect.in ca. vlti. colum.penul.versic.sed nunquid ille,ext.de donat.tum quidem per text.in ca.quicunque.xvij.q. iiij. tum etiam quia, vt suprà diximus , hic intelligitur conditio tacita. Ideo potest idem ipse reuocare conditione deficiente.c.quemadmodum,& ibi not.extra de iureiuran.Tum denique propter ius de nouo quæsitum.c.cum inter.ext.de renun. cum simil.Idem quoque voluerunt Guil. Cun.in l.j.& ibi etiam Cyn.in ix.q.C.de inoffic.donat.Barto.Bald.Ange.Raph.& Paul.Cast.in l. *Pater qui donauit confestim nato filio reuocare potest.*

si totas,eod.titu.per illum text.in fi.& idem Bart.in l.Titia Seio.§. vlti.vbi & hoc quoque voluerunt Imo.& Pau.Castr.ff.de lega.ij.& Petr.Iaco.titu.de condict. quæ pro re donat.compe.colum. vlt.Ang.in §.j.col.4.versi.item quæro an ista donatio, in authen.de immen.donatio.vbi & hoc dicit,quòd pater poterit reuocare etiam inuito filio.Pet.Ferra.in tit.for.libel.quo agit.pro donat. in verbo,irreuocabiliter,col.4.versi.sed an ista reuocatio.Corn.cōsi.xv.ex quo dictus,col.5.versi. quia respondetur,lib.1.& consi.xj.in præsenti consultatione,col.vlt.lib.3.& And.Alcia. in l.pacta quæ contra.C.de pact.Et hoc minimè est dubium propter verba hæc quæ commentamur, quæ scilicet relinquunt rem donatam & arbitrio & ditioni donatoris.

2 *Qui contrarium teneant.* ¶Quanquam contrarium satis inaduertenter,vt sic dicam,post Io.antiquum glosatorem voluerunt Acc.Iac But.& Io.Fab.in d.l.si totas,per tex.in l.hac edictali.C.de secun.nup.& in §.quia verò,in authen.de secun.nup.Et dicit Raph.in ea ipsa l.si totas,hanc opinio.facilè in practica posse obtineri propter autoritatem gl.Sed quamuis ea sanè magna sit,non tanta tamen,quæ possit legem ipsam tam apertam subuertere.

3 *Filius an possit uiuo patre reuocare.* ¶Sed vtrum filius etiam ipse poterit viuo patre reuocare? Dic breuiter quòd non,vt voluit Cyn. in d.l.j.in ix.q.& ibi etiam Io.Fab.in prin.C.de inof.dona.& Petr.Ferra.vbi suprà: quia quis non debet esse sollicitus de hæreditate viuentis.l.qui superstitis.ff.de acqui.hære.& idem voluit Ang. in d.auth.de immen.dona.quo loco suprà citauimus,motus quia viuente patre nihil debet habere de bonis patris.l.lex Cornelia,ibi,nulla bona in ciuitate reliquit.ff.de vulg.& pup.

4 *Donatarius quãdo teneatur alere filiũ donantis.* ¶Veruntamē si propter magnam quampiam donationem à patre factam egeret filius, teneretur donatarius eum alere,vt voluit Cy.post Iac.Ra.in d.l.j.in ix.q.C. de inof. donat.& idem Cy.in addit.& post eum Ray.Alber.& Imo.in d.l.Titia.§.imperator.ff.de leg.ij.Nam onus alendi trāsit in eum in quem transiuerunt bona per donationem,arg.l.si quis à liberis.§.vlti.ff.de libe.agno.& faciunt no.per Cy.in l.alimenta.C.de neg.gest.

IN FINE.

1 *Donans habēs multos liberos, si promiserit sub pœna centum nõ uenire aduersus donationē, an post ea susceptis liberis possit reuocare ex hac lege.* FINEM & ego facerem,nisi & alia quædā occurrerent, quæ suprà in aliis locis prætermissa sunt. Quæro igitur, quid si quis cum multos liberos haberet,sub pœna centū promiserit nō venire aduersus donationē, vtrum si ei postea nascantur liberi,& velit ex hac l.reuocare,debebit eam pœnā? Breuiter dic,quòd nō,quia lex est quæ reuocat, nō homo,vt suprà diximus in verbo,reuertatur, in prin.Et hæc promissio censetur fuisse facta sub eadem cōditione, quæ & in donatione intelligitur,vt in simili dicimus de iuramēto apposito in cōtractu.c.quintauallis,extr. de iureiur.cū simi.à me adductis suprà in præfatione versi.clxv.inci.omnes autem.itē quia quælibet promissio & obligatio de nō contraueniēdo,semper intelligitur rebus sic existētibus.l.quod seruus.ff.de condi.ob cau.cum aliis simi.quæ videbis suprà in d.præfatio.versic.clxvj. incip.præterea iuramentum,& seq.Debet item intelligi,nisi quis ex iusta & legitima causa contraueniat,lege scilicet permittente.l.quidam cum filium,& ibi Bar.post Dy.ff.de verb.obl. & l.si libertis.ff.de ope.lib.& d.c.quintauallis,& ibi not.ext.de iureiur.& faciunt etiam no.per Bar.in l.si societatem. §.arbitrorū.ff.pro socio.Denique in quacūque dispositione semper videtur excepta causa à principio verisimiliter non cogitata.l.qui cum tutoribus,in fi.& l.mater decedens.ff.de inoffi.testa.& quod voluit Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.obli.

2 *De eadem re.* ¶Et ita quidem in hanc sententiam, vt scilicet donans non incidat in pœnam reuocando donationem ob susceptos liberos,expressim & in hoc casu,de quo loquimur,voluit Imol. in cap.vlti. col.7.vers.item aduerte pro intellectu,extr.de don.Et id etiā,cùm ex facto contigisset,consuluit Phil.Cor.qui tamen Imo.non memorat,consi.xj.cuius caput est,in præsenti consultatione, col. 10.versic.ex quibus elicio,libr.3.& idem quoque voluit Rip.qui vnum Com.citat,in repet.huius legis, quæst.iij.

3 *De eadem re.* ¶Et facit optimè quod in simili voluerunt Ant.& Pan.in c.j.ext.qui mat.accus.poss.quòd si maritus promiserit morari in domo vxoris sub certa pœna,poterit tamē ex noua causa aliò migrare morandi causa,sine metu illius pœnæ.Et idem in alio casu consuluit ipse Panor.consil.lxxvij.in quæstione quæ ad præsens vertitur,in v.dubio lib.2. Et generaliter pœna in quacunque dispositione apposita sequitur naturam principalis dispositionis, vt si ea non valeat,nec pœnæ quoque promissio.l.non dubium.C. de legib.glos.in l.qui fidem,in princ.iuncto text.& ibi Fulgo.& Ias.ff.de transact.glo.optima in c.significantibus,in fi.& ibi doct.extrà,de offic.deleg. Barto.in l. cum hi,in fi.ff.de transact.& Ias.latè consi.cxxxiij.præsupponitur,col.pen.lib.4.cum multis concord.à me latè congestis in { nostro tractatu constituti possessorij,in iij.parte limit.vij.nu.27. sed & huc & seq. }

4 *Donatio quãdo ratificetur cum omnibus conditionibus* ¶Quid autem si quis nō pro se quidē,sed pro Titio & eius nomine alicui donauerit,& sub pœna promiserit Titium ipsum ratū habiturum: postea autem Titius liberos suscepit:ob idque nō vult ratam habere eam donationem? An ille ad pœnam tenebitur? Dic etiam quòd non,quia intelligitur promittere Titiū ratificaturum donationem cum suis omnibus qualitatibus & cōditionibus:

nempe

nempe cùm ea promissio referatur ad illam donationem:idemque censeatur contineri in termino referente,quod in termino ad quem fit relatio, per tex.in auth.de fil.ant.dota.instru.nat.circa medium,& arg.l.asse toto.ff.de hære.inst.& l.si ita scripsero,& ibi Bar.ff.de condi.& demon.cum aliis multis concord.à me congestis in nostro trac.de legibus connubialibus in gl.v.in vj.genere expressi.Ratificabit igitur & approbabit donationem tanquam factam sub cōditione, quæ postea deficit,siue tanquam reuocandam sub conditione, si postea liberos susceperit, vt statim dicemus iij.ab hinc versic. & consequenter erit donatio reuocata & irrita,siue ratificauerit, siue non ratificauerit. *suis & qualitatibus.*

5 ¶Et hoc quidem nuncupatim & in hac specie consuluit Corn.d.consi.xj.col.10.versi.similiter & promissiones, libr.3.vbi & ad hoc multa alia allegat,quæ ibi in promptu videre est omnibus. Et idem quoque consuluit Soci.consi.ccxv.lib.2.repetito errore impressorum,consi.xxij.libr.4.hoc exordio,visa prædicta facti contingentia,col.vlti.versi.circa secundam quæstionem,vbi & ita dicit fuisse consultum à solennibus doc.Senensibus,Perusinis,& Bononiensibus. *De eadem re.*

6 ¶Et hanc sanè sententiam optimè fulsit quod in simili consuluit Pet.Anch.consi.cccxxx.visa facti narratione,col.5.versi.descendo ad obligationem,quòd tertius qui promittit adultum quempiam ratum habiturum contractum à se illius nomine factum, posteaquam ætatem xxv. annorum compleuerit,non incidit in pœnam, si ipse minor factus maior contraueniat ob contractus iniquitatem:quia vti potest ea defensione,qua & ipse minor,arg.l.ij.in fi.cōiuncta l.j.ff.de fideiuss. minor.& l.si minor.ff.de procu.Et quia rescisso principali contractu,promissio ipsius remanet sine causa:ideo nihil valet.l.ij.§. circa.C. de except.dol.cum si.& per alia multa, quæ illic allegat. Quanquam huius postremi contrarium respondet Rapha. Fulgo.consi.ccxxxiij. { le j.nam sunt duo consi.eiusdem nu.quod incipit } proponitur quod Ludouic.& Rapha.Corn. consi.clxxxix. { eodemque penul.} testator,in primo dubio. Sed pro priori sententia facit text.in l.cum minor, in prin.ff.rem rat.hab.vbi si quis promittat minorem ratum habiturum, & minor ipse aduersus illud petat restitui,pœna non committitur,quem tex.dicit { no.Bal.in rub.ext.de procu.col.pen. versi.ecce procurator.& } sing.Rom.sing.cccccliij.promittit quis, { & eum quoque in id expendit Lancel.Gal.in l.iiij.§.Cato.col.21.versi.scias etiam.ff.de verb.obl.} *De eadem re.*

7 ¶At maior scrupulus est in ista specie,cum videlicet is cuius nomine alter donauit,susceptis à se liberis,ratificat donationem.In quo Corn.d.consi.xj.in eam sententiam inclinare videtur,vt etiā per hoc non rata maneat donatio,sed censeatur fuisse ratificata, tanquam tūc facta sub conditione,quæ deficit,& proptèrea ratificatio est inefficax, per l.cum ad præsens.ff.si cer.pet.& l.conditio in præteritum,& l.si ita stipulatus fuero hanc summam.ff.de verbo.obli.& l.patronus.§.etiam similiter.ff.de bon.liber. *De eadem re.*

8 ¶Sed quid de isto casu? Filius nullos habens liberos, nomine patris, pro quo promittit de rato, donat,postea pater ratum habet,deinde filio nascuntur liberi. vtrum sit locus huic l.vt ea donatio censeatur esse reuocata?Soc.consi.xxxix.in quæstione quæ vertitur, col.vlti.versic.postremò possunt se tueri,lib.3.cōsuluit nō esse locum huic l.quia ipsi filio qui donauit,& promisit de rato, nihil in re donata competebat,nisi in spe,cùm ea res patris esset.Ista autem lex intelligitur in donatione rei iam quæsitæ,vt etiam latè diximus suprà in verbo,donatione largitus, { num.180.sed hoc tamen. } *Vtrū donatio nomine patris facta à filio & ab eodem ratificata reuocetur hac lege.*

9 ¶Ex quibus vides Soc. hoc consuluisse,dum ad filium tantùm respiceret,vt scilicet respectu illius non reuocetur donatio,si ei postea nati sunt liberi.Sed non considerauit respectum patris,nomine cuius facta est donatio,& postea nati sunt ei nepotes ex eo filio qui nomine ipsius donauerat. Ideo & posset eo respectu videri reuocata donatio,cùm appellatione liberorū,de quibus loquitur nostra lex,cùm dicit,& postea susceperit liberos,contineantur nepotes.l.liberorum, in prin.ff. de verb.signifi.Veruntamen nec hoc quidem respectu reuocatur donatio,vt expressim diximus suprà,in verbo,filios non habens, versi.xij.incip.his autem non intempestiuè,& duobus seq.nisi eo casu quem inibi diximus. *De eadem re.*

10 ¶Quid autem & in hoc casu?Statutum est aliquo in loco, vt donatio sic facta valeat pleno iure, aut etiam ita fuit in donatione cōuentum.An tunc habeat locū ista lex?videtur enim quòd non, quia id plenum dicitur,cui nil addi potest,vt dicit Bald.in c.licèt de vitanda,in princ.ext.de elect. per tex.in l.raptores.C.de episc.& cler.& l.Iulianus,in fi.ff.de rei vendi.& idem dicit ipse Bal.cōsi. cclxxxiij.quando super facto certo,post princ.libr.3.& consi.ccxciij. thema integrale,col.2.lib.4. vbi ex hoc infert quòd quando conceditur facultas pleno iure,intelligitur sine diminutione, vt in c.bene quidem.xcvj.dist.& l.quæro.ff.de alim.leg.& l.vlt.§.simili quoque modo.C.de bon.quę lib. { & aliis iuribus ab eo citatis. } Sed & quòd plenum dicatur,cui nihil deest, { asserunt Imo.in cle.causam,col.pen.de elect.} Raph.Co.consi.clxxxvij.dominus Consignorus,versi.pro parte affirmatiua.& Paul.Castr.consi.cccxlvij.quia circa donationem,col.2.in fin.libr.1.per l.solum.ff.de hæred.institu.& c.si omnia.vj.q.j.& d.c.bene quidem.Et id etiam dicit Soc.consi. xliij.viso testamento Ser Roberti,colum.3.lib.4.per no.in cle.causam,de elect.& in ca.j. de electio.lib.6.& in l. procurator.C. de procurat. Et simile est quod dicit Bald.in l. Iulianus, in ij.lect.ff.de rei vendic. { Guil.à mon.Laud.in cle.causam,in verbo,nisi plena,de elect.} Quibus adde quod voluit Host. in c.per venerabilem,ext,qui fil.sunt leg.& Arch.in c.licèt,de præb.lib.6.& Barto.consi.xv. pater habens *Plenum quid dicatur. Pleno iure quid intelligitur.*

habens filium,in fi.vbi etiam dicit quòd pleno iure significat nullo detracto,per l.si cum dico.§. plenum.ff.de arbitr.& auth.hoc ius porrectum C.de sacrosf.eccle.& l.fœminæ.§.vlti.C. de secun. nupt.Adde & tex.in l.huiusmodi §.ædes.ff.de leg.j.ex quo no.Bal.Imo.& recentiores quòd non dicitur plenum,cui aliquid iuris deest.Et quod tradit Raph.Fulg.consi.100.quidam A. veniēs ad mortem,col.vlti.non dici pleno iure esse alicuius,si restitutioni subiaceant,per l.vlt.§.sed quia.ff. com.de leg.quod & idem respondit Soc.d.consi.xliij.col.3.versi.item illud dicitur,lib.3.per l.hæres,& l.generaliter.ff.qui & à qui. {Et hoc subobscurè innuit gl.in l.cùm incertus,in verbo,liberatum.ff.de leg.j.eam iungendo cum text.ab ea allegato,in l.ab intestato.§.j.eo.titu.Et id quoque apertè voluit Ang.in l.mater,col.j.C.ad senatusf.Tertu.& ibi plenè Cor.in prin.} Et faciunt not. per Corn.consi.cxlij.circa primum,col.4.versi.corroborantur,& seq.lib.4. {& Guid.papæ,cōsi. cxxviij.nobilis Iacobus,in fi.}

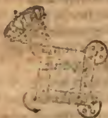
11 ¶Tamen Alex.consi.clxij.visis his quæ copiosè,lib.6.tenet expressè in hoc casu,ea verba, pleno iure,nihil obesse quin sit locus huic legi.Neque enim eam vim habent,vt valeat donatio irreuocabiliter,etiam superueniente aliquo casu, qui iure communi tenderet ad eam reuocandam siue infringendam,per d.l.Iulianus.§.vlti.iuncta l.seq.& ibi Bald.& Ang.ff.de rei vendi.vbi probatur quòd quis dicitur habere rem pleno iure, si in ea habet proprietatem cum vsufru.quamuis ea sit subiecta restitutioni & euictioni.Et ad hoc quoque illum tex.expēdit idem Alex. {consi.ccxix. viso summario, col.ij.versic.nec prædictis obst.lib.2.& quod repetitur consi.cxl.lib.7. & Franc. Aret.qui illum ad hoc dicit sing.in d.l.cùm incertus,in fi.ff.de lega.j.} Vnde etiam dicit Bal.in l. mater,per illum tex.C.ad Tertul.quòd cum quis habet proprietatem cum vsufructu, dicitur habere rem pleno iure,quamuis eam non habeat iure stabili,vt quia eam sit amissurus,si transeat ad secunda vota,vt ibi dicitur.Sed & tu adde ad Alex.tex.in l.j.hoc eo.tit.de reuoc.don.vbi licèt libertus pleno iure (his enim verbis ea l. vtitur) possederit id quod ei patronus donauit, tamen ob superueuientem ingratitudinem tractatur.Ex quo no. Bal.in vtraque lect.id etiam pleno iure possideri, quod superuenienti casu potest retractari.Et text. apertissimum in l.si ancillam.C. de act.empt.& vendi.vbi is qui vendidit: ante traditionem manet dominus rei venditæ pleno iure, quamuis personali actione teneatur ad rei ipsius traditionem.Quod & not.Ang.ibi.Et optimum text.in d.l.generaliter.§.sub conditione.ff.qui & à quibus manu.vbi seruus legatus sub conditione,interim pendente conditione pleno iure hæredis est, quamuis adueniente conditione restituendus sit. Et quòd hæc verba pleno iure, non impediant detrahi falcidiam, {siue Trebellianicam,} respondit Ro.ex facto consultus,cōsi.lxxv.nescio qua ex re.& iterum consi.lxxix. totum fundamentum. {& in repe.auth.similiter,in fi.C.ad leg.Falci.& Fel.in c.auditis,col.3. versic.& si testator,de præscr.& ante hos Old.cuius illi non meminerunt,consi.ccxlviij. præsupposita cōsuetudine in iiij.dubio.per multa quæ illic allegat,de quo tamen vide Pau.Cast.consi.xxviij.in causa quæ vertitur inter Petrum,col.2.versi.nunc autem ad propositum,lib.2.}

Quis dicatur habere rem pleno iure.

12 ¶Cùm finem his imposuissem, quæsiit à me quispiam optimatum literarum vir, vtrùm hæc l. obtineret inter Iudæos,asseruitque controuersiam de hac re magnam ex facto Carpētoracti subortam,cum Iudæus quispiam non habens liberos,pretiosa quædam alteri donauisset,isque postea filios suscepisset: donante se huius legis præsidio muniente ad illius donationis reuocationem: donatario autem negante vllam esse talem apud Hebræos legem,quæ reuocaret donationem ob liberos:eosque cùm Hebræi essent, Hebræorum tantùm legibus teneri. De qua re,quoniam satis multa in nostro tractatu primigeniorum diximus, in lxvj.q.illinc assumes quæ ad hunc locum pertinebunt,vt interim verbis oratorum principis vtar.Et hoc quoque videre poteris quæ scripsit Ioan.Corra.lib.Miscel.v.c.xvj.vbi nos ex hoc loco citat.

An hæc lex habeat locum inter Iudæos.

FINIS.

ALIA GENERALIS TABVLA OMNIVM MATERIARVM EX ORDINE ALPHABETI, CVIVS

prior numerus paginam signat, secundus autem numerum marginis commonstrat.

Adoptiui

D

Electio

N

quib

Pars

R

S

FINIS.

